هٰذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ هُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِلْمُتَّقِينَ

قد طبع النصف الاول من هذا الكتاب المستطاب النافع لكل متعظ وواعظ

اعنى

خير المواعظ

سنه ۱۳۱۳۲ھ

من مصنفات محقق المسائل الفقهيه بالآيات الصريحة والاحاديث الصحيحة المدقق الفرد الفريد مولانا الحاج المولوى محمد زمان خان الشهيد مع ترجمة المولوى محمد شاه سلمه الله بالجناب السامى

ذى المجد والفضل النامى شمس علماء الشريعة بدر فقهاء الطريقة شيخ الاسلام مولانا المولوى الحافظ الحاج الشيخ محمد انوار الله دامت بركاتهم

بعون الله

باهتمام

الشيخ المولوى الحافظ ابى الدرجات محمد ولى الدين الفاروقى الامدادى المهتم لمجلس اشاعة العلوم

بمطبعة عثمان پريس ببلدة حيدرآباد دكن

بشارت

اہل اسلام کو بشارت دیجاتی ہے کہ حضرت مولانا مولوی حاجی حافظ محمد انوار اللہ صاحب قبلہ کی تصانیف جنکی بسبب اقتضائے زمانہ نہایت سخت ضرورت ہے مندرجہ ذیل پتہ سے شائقین کی طلب پر روانہ کیجا سکتی ہیں

انوار احمدی۔ اسمیں نبی کریم صلے اللہ علیہ وسلم کے فضائل اور درود شریف کے فوائد اور صحابہ کرام وغیرہم کے آداب اور چند ضروری مسائل پر نہایت محققانہ بیان کیا گیا ہے جنکی عموماً اہل اسلام کو ضرورت ہے جو اپنی خوبی و پسندیدگی کے باعث ہاتھوں ہاتھ تقسیم ہو چکی تھی اب پھر شائقین کے تقاضہ پر طبع کی گئی ہے قیمت ۱۲ر

کتاب العقل اسمیں عقل کی حقیقت کھولدی گئی ہے کہ دینی ابواب میں کہاں تک چلسکتی ہے اور حکمت قدیمہ و فلسفہ جدیدہ کا جن مسائل پر اثر پڑتا تھا انکے جوابات عقلی نہایت محققانہ انداز سے دئے گئے ہیں قیمت کاغذ چکنا ۱۲ر کاغذ کھرہ ۸ر

افادۃ الافہام ہر دو حصہ یہ کتاب مرزا غلام احمد صاحب قادیانی کے ازالۃ الاوہام کا جواب ہے نہایت ہی محققانہ اور چند باطرز سے جوابات دئے گئے ہیں جنکے ضمن میں کئی دینی ضروری مسائل کی تحقیقات اور نیز بہت سے تاریخی حالات مندرج ہیں اس کتاب کے دیکھنے سے مذہب قادیانی کے مفاسد سے بخوبی آگاہی ہو جاتی ہے کاغذ چکنا عہ کاغذ کھرہ ۸ر

مقاصد الاسلام ہر چہار حصہ جنمیں اخلاق، تمدن، فقہ، کلام، فلسفہ اسلام اور تصوف وغیرہ وغیرہ مضامین نہایت محققانہ اور دلکش طرز پر بحث کی گئی ہے قیمت ..... عہ ۸ر

حقیقۃ الفقہ ہر دو حصہ اسمیں محققین و محدثین کے فرائض منصبی انکے کارنامے اور حدیث و فقہ و اجتہاد کی ضرورت نہایت مدلل طور پر ثابت کی گئی ہے خصوصاً امام اعظم رحمۃ اللہ علیہ کی جانفشانی اور فضائل جو اکابر محدثین کے اقوال سے ثابت ہیں نہایت شرح و بسط سے لکھے گئے ہیں قیمت عہ ۲ر

انوار الحق مولوی حسن علی صاحب لکچرار کی تائید الحق جو مرزا صاحب قادیانی کی تائید میں لکھی گئی ہے اسکے جواب میں محققانہ رسالہ لکھا گیا ہے اسکا انداز بیان دیکھنے سے معلوم ہوگا کہ کسقدر دلچسپ ہے قیمت ۲ر

فہرس مضامین خیر المواعظ

هٰذا بیانٌ للناسِ هُدًی وموعظةٌ للمتقین

قد طبع النصف الاول من هذا الکتاب المستطاب النافع لکل متعظ وواعظ

خیر المواعظ

سنه ۱۳۳۲ھ

من مصنفات محقق المسائل الفقهیه بالآیات الصریحه والاحادیث الصحیحه

المدقق الفرید مولانا الحاج المولوی محمد زمان خان الشهید مع ترجمة المولوی محمد شاه سلمه الله

بامر الجناب السامی

ذی المجد والفضل النامی شمس علماء الشریعه بدر فقهاء الطریقه شیخ الاسلام

مولانا المولوی الحافظ الحاج الشیخ محمد انوار الله دامت مکارمه بعون الله

باهتمام

الشیخ المولوی الحافظ ابی الدرجات محمد ولی الدین الفاروقی الامدادی

المهتمم لمجلس اشاعة العلوم

مطبعة عثمان پریس ببلدة حیدرآباد دکن

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

شروع می کنم بنام خدا بخشنده مهربان

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَاَخْرَجَ

همه ستایش خدای را که آفرید آسمانها و زمین را و فرود آورد از آسمان آب پس بیرون آورد

بِهٖ مِنَ الثَّمَرٰتِ رِزْقًا لَّكُمْ هُوَ الَّذِیْ یُرِیْكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَّطَمَعًا وَّیُنْشِئُ

بسبب آن از انواع میوه ها روزی برای شما اوست آنکه می نماید شما را برق برای ترس و امید و پیدا کردن

السَّحَابَ الثِّقَالَ وَیُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهٖ وَالْمَلٰٓئِكَةُ مِنْ خِیْفَتِهٖ لَآ اِلٰهَ

ابرهای گران را و بپاکی یاد می کند رعد با ستایش او و فرشتگان از ترس او نیست هیچ معبود

اِلَّا هُوَ یُحْیٖ وَیُمِیْتُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ اٰبَآئِكُمُ الْاَوَّلِیْنَ فَاِذَا قَضٰٓی اَمْرًا

مگر او زنده می کند و می میراند پروردگار شما است و پروردگار پدران نخستین شما است پس چون میکند کاری

فَاِنَّمَا یَقُوْلُ لَهٗ كُنْ فَیَكُوْنُ یُعَذِّبُ مَنْ یَّشَآءُ وَیَرْحَمُ مَنْ یَّشَآءُ وَاِلَیْهِ تُقْلَبُوْنَ

پس جز این نیست که میگوید او را بشو پس میشود عذاب کند هر را که خواهد و رحم کند هر را که خواهد و بسوی او بازگردانیده خواهید شد

هو الذي جعل الشمس ضياء والقمر نورا وقدره منازل لتعلموا

او آنست که ساخت آفتاب را درخشنده و ماه را روشن و مقرر ساخت برای وی منزل‌ها تا بدانید

عدد السنين والحساب ۚ إن يشأ يذهبكم أيها الناس ويأت بآخرين

شمار سالها و حساب را اگر خواهد دور کند شما را ای مردمان و بوجود آرد دیگران را

وكان الله على ذلك قديرا ۝ تبارك الذي نزل الفرقان على عبده

و هست خدا بر این کار توانا بسیار با برکت است آنکه فرود آورد فرقان را بر بنده خویش

ليكون للعالمين نذيرا ۝ قد جاءكم من الله نور وكتاب مبين ۝ يهدي

تا باشد ترساننده عالمیان را هر آئینه آمد شما را از جانب خدا نورے و کتابے روشن بسبب آن هدایت

به الله من اتبع رضوانه سبل السلام ويخرجهم من الظلمات إلى النور

می نماید خدا کسی را که طلب رضا کرد بسوے راه نجات و بیرون می آرد ایشانرا از تاریکی ها بسوی روشنی

بإذنه ويهديهم إلى صراط مستقيم ۝ لقد من الله على المؤمنين إذ بعث

بحکم خود و می نماید ایشان را بسوے راه راست هر آئینه نعمت فراوان داد خدا بمومنان آنگاه که فرستاد

فيهم رسولا من أنفسهم يتلو عليهم آياته ويزكيهم ويعلمهم

درمیان ایشان پیغمبرے از قوم ایشان میخواند بر ایشان آیتهای خود و پاک میسازد ایشانرا و می آموزاند ایشانرا

الكتاب والحكمة وإن كانوا من قبل لفي ضلال مبين ۝ فآمنوا

کتاب و علم و هر آئینه ایشان بودند پیش ازین در گمراهی ظاهر پس ایمان آرید

بالله ورسوله النبي الأمي الذي يؤمن بالله وكلماته واتبعوه لعلكم

بخدا و پیغمبر او که نبی امی است آنکه تصدیق می نماید خدا را و سخنان او را و پیروی کنید او را تا بود که

تهتدون ۝ محمد رسول الله والذين معه أشداء على الكفار رحماء

راه یاب شوید محمد پیغمبر خدا است و آنانکه همراه وی اند سخت اند بر کافران مهربان اند

بينهم تراهم ركعا سجدا يبتغون فضلا من الله ورضوانا سيماهم

درمیان خود ها می بینی ایشان را رکوع کنندگان و سجده نمایندگان می طلبند فضل را از خدا و خوشنودی را نشان

فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ۞ إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ

در روی ایشان است از اثر سجود بدرستیکه خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر پیغامبر

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ۞ وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ

ای مسلمانان درود فرستید بروی و سلام سلام گفتنی و سبقت کنندگان پیشینیان

مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ

از مهاجران و انصار و آنانکه پیروی ایشان کردند به نیکوکاری خوشنود شد خدا ازان جماعت

وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا

و خوشنود شدند ایشان ازوی و آماده ساخت برای ایشان بوستانها که میروند زیر آن جویها جاوید باشند در انجا

أَبَدًا ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۞ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا

همیشه اینست فیروزی بزرگ ای پروردگار بیامرز مارا و برادران مارا که سبقت کردند بما

بِالْإِيمَانِ رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۞

با یمان آوردن ای پروردگار ما تمام کن مارا نورما و بیامرز مارا هر آئینه تو بر هر چیز توانا است

فِي ثَنَاءِ اللَّهِ جَلَّ ذِكْرُهُ وَعَزَّ اسْمُهُ

در ثنای خدا انکه بزرگ است ذکر او و عزیز است نام او

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ

همه ستایش خدا راست که بدست اوست انچه در آسمانها و انچه در زمین است و مراو راست ستایش در آخرت

وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ۞ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ

و اوست با حکمت آگاه می داند انچه در می آید بر زمین و انچه بر می آید ازوی و انچه فرود می آید

مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ ۞ بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ

از آسمان و انچه بالا میرود دروی و اوست مهربان آمرزنده آفریننده آسمانها

وَالْأَرْضِ وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ۞ وَهُوَ

و زمین است و چون میکند کاری پس جز این نیست که میگوید او را بشو پس میشود و اوست

الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهٖ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ

غالب بر بندگان خود و اوست با حکمت دانا و اوست آنکه فرود می آرد باران

مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهٗ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ وَمِنْ اٰيٰتِهٖ خَلْقُ

بعد از آنکه نا امید شدند و پراگنده میسازد رحمت خود را و اوست کارساز و ستوده کار و از نشانهای

السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَثَّ فِيهِمَا مِنْ دَآبَّةٍ وَهُوَ عَلٰى جَمْعِهِمْ اِذَا يَشَآءُ

آفریدن آسمانها و زمین و آفریدن آنچه پراگنده کرده است در میان هر دو از جانوران و او بر جمع آوردن ایشان چون خواهد

قَدِيرٌ رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا اِنْ كُنْتُمْ مُوْقِنِيْنَ يَسْئَلُهٗ

تواناست پروردگار آسمانها و زمین است و آنچه در میان آنهاست اگر ایقان آرنده اید سوال

مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَاْنٍ وَسَخَّرَ لَكُمُ

می کند از خدا هر که در آسمانها و زمین است هر روز خدا در حالتی است و رام ساخت برای شما

الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِاَمْرِهٖ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْاَنْهٰرَ وَسَخَّرَ لَكُمُ

کشتی را تا برود در دریا بحکم او و بفرمان ساخت برای شما جوییها را و بفرمان گردانید برای شما

الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَآئِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَاٰتٰكُمْ مِنْ كُلِّ

آفتاب و ماهتاب همیشه روندگان و بفرمان ساخت برای شما شب و روز و داد شما را از هر

مَا سَاَلْتُمُوهُ تَبٰرَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَآءِ بُرُوجًا وَّجَعَلَ فِيهَا سِرٰجًا

خواستید از آن بسیار با برکت است آنکه ساخت در آسمان برجها را و ساخت در آن چراغ

وَّقَمَرًا مُّنِيرًا اِنَّ اللّٰهَ لَا يَخْفٰى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْاَرْضِ وَلَا فِي

و ماه روشن هر آئینه خدا پوشیده نمی شود بر وی چیزی در زمین و نه در

السَّمَآءِ هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْاَرْحَامِ كَيْفَ يَشَآءُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

آسمان او آنست که بصورت می بندد شما را در رحمها چنانکه خواهد نیست هیچ معبودی

الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ وَاللّٰهُ اَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُوْنِ

سوای او غالب استوار و خدا بیرون آورد شما را از شکم

امهتكم لا تعلمون شيئا وجعل لكم السمع والابصار والافئدة

مادران شما نمیدانستید چیزی را و ساخت برای شما شنوائی و چشمها و دلها

لعلكم تشكرون وان تعدوا نعمة الله لا تحصوها ان تكفروا

شاید که شما شکر کنید و اگر بشمارید نعمت خدارا احاطه نتوانید کرد آن را اگر کفران نعمت

انتم ومن في الارض جميعا فان الله لغني حميد ان يشا يذهبكم

کنید شما و هر که در زمین است همه پس هر آئینه خدا توانگر است ستوده شده اگر خواهد نابود

ويات بخلق جديد وما ذلك على الله بعزيز ولو شاء

سازد شمارا و بیارد آفرینش نو و نیست این کار بر خدا دشوار و اگر خواستی

ربك لامن من في الارض كلهم جميعا ان الله يفعل ما يشاء

پروردگار تو هر آئینه ایمان آوردندی آنانکه در زمین اند همه ایشان هر آئینه خدا میکند آنچه میخواهد

وهو اعلم بما يفعلون ومن يهن الله فما له من مكرم وان

و او دانا تر است بآنچه میکنند و هر کرا خوار کند خدا پس نیست اورا هیچ گرامی دارنده و اگر

يمسسك الله بضر فلا كاشف له الا هو وان يمسسك

سختی رساند بتو خدا پس هیچ دفع کننده نیست اورا مگر او و اگر نعمت برساند بتو

بخير فهو على كل شيء قدير قل اللهم مالك الملك تؤتي الملك

پس او بر هر چیز توانا است بگو بار خدایا ای خداوند مالک ملک میدهی تو پادشاهی

من تشاء وتنزع الملك ممن تشاء وتعز من تشاء وتذل من

هر کرا خواهی و باز میگیری پادشاهی از هر که میخواهی و ارجمند میسازی هر کرا خواهی و خوار میسازی هر کرا

تشاء بيدك الخير انك على كل شيء قدير تولج اليل في

خواهی بدست تست نیکی هر آئینه تو بر هر چیز توانا هستی در می آری شب را در

النهار وتولج النهار في اليل وتخرج الحي من الميت وتخرج الميت من الحي وترزق من تشاء

روز و در می آری روز را در شب و بیرون می آری زنده را از مرده و بیرون می آری مرده را از

١ جزو ١٣ رکوع ٥ ١٢
٢ جزو ١٣ رکوع ٢ ١٢
٣ جزو ١٣ رکوع ٣
٤ جزو ١١ رکوع ١٠ سورهٔ یونس ١٢
٤ جزو ١٧ سورهٔ الحج ١٢
٥ جزو ٢٤ سورهٔ زمر
٦ جزو ٢٤ سورهٔ الحج رکوع ٢
٧ سورهٔ انعام رکوع ٣
٨ سورهٔ آل عمران رکوع

بغير حساب ويرسل الصواعق فيصيب بها من يشاء وهم يجادلون

بی شمار و میفرستد صاعقه ها پس میرساند آنرا بهر که خواهد و کافران مکابره می کنند

في الله وهو شديد المحال عالم الغيب والشهادة الكبير المتعال سواء

در باب خدا و او سخت کننده عقوبت است داناست به پنهان و آشکارا بزرگ است بلند مرتبه

منكم من أسر القول ومن جهر به ومن هو مستخف بالليل وسارب

یکسانست از شما کسیکه پوشید سخن را و کسیکه آواز بلند گوید آنرا و کسیکه وی پنهان است در شب و کسیکه

بالنهار له معقبات من بين يديه ومن خلفه يحفظونه من

او بیرون برود بروز برای او فرشتگان از پی یکدیگر میان روی و پس پشت او نگاه میدارند او را

أمر الله إن الله لا يغير ما بقوم حتى يغيروا ما بأنفسهم وهو

بحکم خدا هر آئینه خدا بدل نمی کند حالتی را که بقوم میباشد تا وقتیکه ایشان بدل کنند آنچه در

القاهر فوق عباده ويرسل عليكم حفظة حتى إذا جاء أحدكم

ضمیر ایشان ست و او دست غالب به بندگان خود میفرستد بر شما نگاه بانان تا وقتیکه بیاید کسی را

الموت توفته رسلنا وهم لا يفرطون ثم ردوا إلى الله مولاهم

از شما مرگ قبض روح او کنند فرشتگان ایشان تقصیر نمی کنند پس بازگردانیده شوند مردگان

الحق ألا له الحكم وهو أسرع الحاسبين ويوم يحشرهم كأن لم

ایشان که حق است بدانید مر او راست حکم و او شتاب حساب کنندگانست و روزیکه برانگیزد خدا ایشان را

يلبثوا إلا ساعة من النهار يتعارفون بينهم وما قدروا الله

گویا درنگ نکرده بودند مگر ساعتی از روز شناسا باشند با یکدیگر و نه شناختند خدا را

حق قدره والأرض جميعا قبضته يوم القيامة والسموات مطويات

حق شناختن او حالانکه زمین همه یکجا در مشت او باشد بروز قیامت و آسمانها پیچیده شوند

بيمينه سبحنه وتعالى عما يشركون ونفخ في الصور فصعق

در دست راست وی پاکی او راست و برتر است از آنکه شریک او مقرر می کنند و دمیده شود در صور

مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللّٰهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ

هر که در آسمان و هر چه که در زمین است مگر آنکه خواسته خداست باز دمیده شود در صور

أُخْرٰى فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَّنْظُرُوْنَ وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُوْرِ رَبِّهَا وَوُضِعَ

بار دیگر پس ناگهان ایشان ایستاده نگاه میکنند و روشن میشود زمین بنور پروردگار خود و نهاده میشود

الْكِتٰبُ وَجِيْءَ بِالنَّبِيّٖنَ وَالشُّهَدَاءِ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُوْنَ

نامهای اعمال و آورده شود پیغمبران را و گواهان را و حکم کرده شود میان آنها براستی و ایشان ستم کرده نمیشوند

وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُوْنَ إِنَّ اللّٰهَ لَا يَظْلِمُ

و تمام داده شود هر شخصی را جزای آنچه کرده است و خدا داناتر است بآنچه میکنند هر آئینه خدا هیچ ستم نمی کند

النَّاسَ شَيْئًا وَّلٰكِنَّ النَّاسَ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَّ

بر مردمان و لیکن مردمان بر خویشتن ستم می کنند نه بلکه می پرسیم که ساخت زمین را قرارگاه

جَعَلَ خِلٰلَهَا أَنْهٰرًا وَّجَعَلَ لَهَا رَوَاسِيَ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا

و پیدا کرد در میان زمین جویها و بیافرید برای زمین کوهها و بیافرید میان دو دریا حجاب را

ءَإِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ أَمَّنْ يُّجِيْبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ

آیا معبود دیگر است با خدا بلکه بیشترین آن را نمی دانند نه بلکه می پرسیم که قبول میکند از درمانده چون

وَيَكْشِفُ السُّوْءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ ءَإِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ قَلِيْلًا مَّا

بخواندش و بردارد سختی و بلا و شما را جانشین در زمین آیا معبودی هست دیگر با خدا اندکی

تَذَكَّرُوْنَ أَمَّنْ يَّهْدِيْكُمْ فِي ظُلُمٰتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُّرْسِلُ الرِّيٰحَ

پند می پذیرید نه بلکه می پرسیم که راه می نماید شما را در تاریکیهای بیابان و دریا و که میفرستد بادها را

بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهٖ ءَإِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ تَعٰلَى اللّٰهُ عَمَّا يُشْرِكُوْنَ

مژده دهنده پیش از رحمت او آیا معبودی هست با خدا برتر است خدا از آنکه شریک میکنند

أَمَّنْ يَّبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيْدُهٗ وَمَنْ يَّرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ

نه بلکه می پرسیم که بیافرید خلق را پس باز آرد او را و آنکه روزی میدهد شما را از آسمان و زمین

عمل سوره یونس جزو ۱۱

عمل جزو ۲۰ رکوع اول

جز ۲۱ ع

ءَإِلٰهٌ مَعَ اللّٰهِ ۚ وَلَوْ أَنَّ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ

آیا معبودی هست با خدا و اگر آنچه در زمین هست از درختان قلمها شوند و دریا را سیاهی آن مدد کند

مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمٰتُ اللّٰهِ ۚ إِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۝

از پس او هفت دریای دیگر بپایان نرسند سخنان خدا هر آئینه خدا غالب با حکمت است

جز ۲۳ ع

فَسُبْحٰنَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۝

پس پاکست آنکه بدست اوست بادشاهی هر چیز و بسوی او باز گردانیده شوید۔

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

روایت است از ابی هریره رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ لِلّٰهِ مِائَةَ رَحْمَةٍ أَنْزَلَ مِنْهَا رَحْمَةً وَاحِدَةً بَيْنَ الْجِنِّ

وسلم مر خدا تعالی راست صد رحمت فرود آورده است از آن صد رحمت یک رحمت را میان

وَالْإِنْسِ وَالْبَهَائِمِ وَالْهَوَامِّ فَبِهَا يَتَعَاطَفُونَ وَبِهَا يَتَرَاحَمُونَ

پریان و آدمیان و میان چارپایان و حشرات الارض بآن رحمت آنها مهربانی میکنند بر یکدیگر

وَبِهَا تَعْطِفُ الْوَحْشُ عَلٰى وَلَدِهَا وَأَخَّرَ اللّٰهُ تِسْعًا وَتِسْعِينَ رَحْمَةً

و بآن رحمت می بخشایند بر یکدیگر و بآن رحمت مهربانی ورزند جانوران دشتی بر فرزندان خود و واپس گذاشته است خدا تعالی نود و نه رحمت

يَرْحَمُ بِهَا عِبَادَهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۔ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ ۔ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ عَنْ

که رحم میکند بآن رحمتها بندگان خود را روز قیامت متفق علیه و در روایتی مر مسلم را از سلمان فارسی

سَلْمَانَ نَحْوُهُ وَفِي آخِرِهِ قَالَ فَإِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ أَكْمَلَهَا بِهٰذِهِ الرَّحْمَةِ

مانند این آمده است و در آخر مثل این عبارت است که گفت پس چون باشد روز قیامت تمام میگرداند آنرا باین یک رحمت

وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از وی رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغامبر خدا رحمت خدا باد بر وی

وَسَلَّمَ لَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ مَا عِنْدَ اللّٰهِ مِنَ الْعُقُوبَةِ مَا طَمِعَ بِجَنَّتِهِ

وسلام اگر بداند مومن چیزیرا که نزد خدا هست از عذاب طمع نکند به بهشت خدا

أَحَدٌ وَلَوْ يَعْلَمُ الْكَافِرُ مَا عِنْدَ اللّٰهِ مَا قَنَطَ مِنْ جَنَّتِهِ أَحَدٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

یکی از مومنان واگر بداند کافر چه چیز است اگر نزد خداست از رحمت ناامید نگردد از بهشت او هیچ یکی از کافران متفق علیه

وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از وی رضی الله عنه گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

يَدُ اللّٰهِ مَلْأَى لَا تَغِيضُهَا نَفَقَةٌ سَحَّاءُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْفَقَ

دست عنایت خدا پر است تهی نمیسازد او را هیچ نفقه عطای ریزنده وسیل کننده در شب و روز خبر

مُذْ خَلَقَ السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ فَإِنَّهُ لَمْ يَغِضْ مَا فِي يَدِهِ وَكَانَ عَرْشُهُ

دهید که چه قدر انفاق وعطا کرده است وی تعالی از آن باز که پیدا کرده است آسمان و زمین را پس بدرستی که عطای او کم نساخت چیزی که را در

عَلَى الْمَاءِ وَبِيَدِهِ الْمِيزَانُ يَخْفِضُ وَيَرْفَعُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

دست او بود در وقت پیدا کردن آسمان و زمین عرش او بر آب و بدست قدرت اوست ترازو پست میکند و بر میدارد ترازو را متفق علیه است

وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَامَ فِينَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

روایت است از ابی موسی اشعری رضی الله تعالی عنه گفت استاد میان ما پیغمبر خدا صلی الله علیه

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِخَمْسِ كَلِمَاتٍ فَقَالَ إِنَّ اللّٰهَ لَا يَنَامُ وَ

وسلم برای وعظ و تذکیر به پنج سخن پس گفت آنحضرت بدرستی که خدا تعالی خواب

لَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَنَامَ يَخْفِضُ الْقِسْطَ وَيَرْفَعُهُ يُرْفَعُ إِلَيْهِ عَمَلُ

نمیکند ولی سزد او را که خواب کند پست میکند قسط را و بالا میبرد آن را برداشته میشود بسوی درگاه وی عملهای

اللَّيْلِ قَبْلَ عَمَلِ النَّهَارِ وَعَمَلُ النَّهَارِ قَبْلَ عَمَلِ اللَّيْلِ حِجَابُهُ النُّورُ

شب پیش از عملهای روز برداشته میشود عمل روز پیش از عمل شب پرده حق تعالی نور است

لَوْ كَشَفَهُ لَأَحْرَقَتْ سُبُحَاتُ وَجْهِهِ مَا انْتَهَى إِلَيْهِ بَصَرُهُ

از برداشتن این پرده را هر آینه بسوختی انوار روی وی هر چیز را که رسیده بسوی آن چیز بصر خدا

مِنْ خَلْقِهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

که خلق خدا میباشد رواه مسلم وروایت است از ابی ذر رض گفت فرمود پیغمبر خدا

۱ سحاء همیشه ریزنده واینها چیز هستند امخفوضت و آن ضمیری باشد که راجع است بسوی ید ولیل ونهار منصوب است نیست ۱۲ از ترجمه قسطلانی

۲ یعنی اگر حق تعالی پرده بردارد بسوزد انوار او که بر آن چیز اگر می بیند حد انتهای اوست یعنی همه چیز را او اگر چه معنی این حدیث دیگر هم میشود با شمار مرجع ضمیر لفظ الیه بصره الا صاحب سراج المنیر همین معنی را ترجیح داده و صواب گفته است ۱۲

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ اللهُ تَعَالَى يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ ضَالٌّ

صلی الله علیه وسلم میگوید خدا تعالی ای بندگان من همه شما گمراهانید

إِلَّا مَنْ هَدَيْتُ فَاسْأَلُونِي الْهُدَى أَهْدِكُمْ وَكُلُّكُمْ فُقَرَاءُ إِلَّا

مگر آن کسی که راه نمودم من او را پس سوال کنید از من راه راست تا بنمایم شما را راه راست و همه شما فقیرانید

مَنْ أَغْنَيْتُ فَاسْأَلُونِي أَرْزُقْكُمْ وَكُلُّكُمْ مُذْنِبٌ إِلَّا مَنْ عَافَيْتُ

مگر کسی که غنی کردم من او را پس سوال کنید از من که رزق دهم شما را و همه شما گناهگارانید مگر کسی که عفو کردم من

فَمَنْ عَلِمَ أَنِّي ذُو قُدْرَةٍ عَلَى الْمَغْفِرَةِ فَاسْتَغْفَرَنِي غَفَرْتُ لَهُ

او را پس کسیکه بداند که من خداوند قدرتم بر آمرزیدن گناهان پس طلب آمرزش کند از من می آمرزم

وَلَا أُبَالِي وَلَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَحَيَّكُمْ وَمَيِّتَكُمْ وَرَطْبَكُمْ

او را باک ندارم و اگر بدرستی که اول شما و آخر شما و زنده شما و مرده شما و تر شما

وَيَابِسَكُمْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَتْقَى قَلْبِ عَبْدٍ مِنْ عِبَادِي مَا زَادَ

و خشک شما جمع شوند به ترسنده تر دل بنده از بندگان من زیاده نکرداند

ذَلِكَ فِي مُلْكِي جَنَاحَ بَعُوضَةٍ وَلَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَحَيَّكُمْ

آن در ملک من مقدار بازوی پشه و اگر بدرستی که اول شما و آخر شما و زنده شما

وَمَيِّتَكُمْ وَرَطْبَكُمْ وَيَابِسَكُمْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَشْقَى قَلْبِ عَبْدٍ

و مرده شما و تر شما و خشک شما جمع شوند بر بدبخت ترین دل بنده

مِنْ عِبَادِي مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي جَنَاحَ بَعُوضَةٍ وَلَوْ أَنَّ

از بندگان من کم نکرداند آن از ملک من مقدار بازوی پشه و اگر بدرستی

أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَحَيَّكُمْ وَمَيِّتَكُمْ وَرَطْبَكُمْ وَيَابِسَكُمْ اجْتَمَعُوا

که اول شما و آخر شما و زنده شما و مرده شما و تر شما و خشک شما جمع شوند

فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ فَسَأَلَ كُلُّ إِنْسَانٍ مِنْكُمْ مَا بَلَغَتْ أُمْنِيَّتُهُ

در یک روی زمین پس سوال کند بر آدمی از شما چیزی که نهایت آرزوی اوست .

فَاَعْطَيْتُ كُلَّ سَائِلٍ مِّنْكُمْ مَا نَقَصَ ذٰلِكَ مِنْ مُّلْكِيْ اِلَّا كَمَا

پس بدہم بر سائل را ہرچہ خواہد کم نکند آن از ملک من مگر چنانکہ اگر بگذرد

لَوْ اَنَّ اَحَدَكُمْ مَرَّ بِالْبَحْرِ فَغَمَسَ فِيْهِ اِبْرَةً ثُمَّ رَفَعَهَا ذٰلِكَ

یکی از شما در دریا پس فرو برد در ان سوزنی را پستر بردارد آن سوزن را

بِاَنِّيْ جَوَادٌ مَاجِدٌ اَفْعَلُ مَا اُرِيْدُ عَطَائِيْ كَلَامٌ وَعَذَابِيْ كَلَامٌ

آن بجہت اینکہ من بخشنده ام و بخشایش کننده بزرگم میکنم ہرچہ خواہم دادن من سخن است و عذاب من سخن است

اِنَّمَا اَمْرِيْ بِشَيْءٍ اِذَا اَرَدْتُ اَنْ اَقُوْلَ لَهٗ كُنْ فَيَكُوْنُ رَوَاهُ اَحْمَدُ

نیست کار من بچیزی وقتیکہ خواہم مگر اینکہ بگویم مر آن چیز را شو پس میشود آن چیز روایت کرد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَه **وَعَنْ** عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا

این حدیث را احمد و ترمذی و ابن ماجہ و روایت است از عبد اللہ ابن عمر رضی اللہ عنہما

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَطْوِي اللّٰهُ السَّمٰوٰتِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بپیچد خدای تعالی آسمان را

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ثُمَّ يَاْخُذُهُنَّ بِيَدِهِ الْيُمْنٰى ثُمَّ يَقُوْلُ اَنَا الْمَلِكُ

روز قیامت پس میگیرد آسمانہا را بدست راست خود باز میگوید منم پادشاه

اَيْنَ الْجَبَّارُوْنَ اَيْنَ الْمُتَكَبِّرُوْنَ ثُمَّ يَطْوِي الْاَرَضِيْنَ بِشِمَالِهٖ

کجا اند جبر کنندگان و کجا اند تکبر کنندگان بعد بپیچد زمین ها را بدست چپ خود

وَفِيْ رِوَايَةٍ يَاْخُذُهُنَّ بِيَدِهِ الْاُخْرٰى ثُمَّ يَقُوْلُ اَنَا الْمَلِكُ اَيْنَ

و در روایت دیگر است کہ میگیرد آنہا را بدست دیگر خود پس باز میگوید منم پادشاه کجا اند

الْمُتَكَبِّرُوْنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ **وَعَنْ** ابْنِ الدَّيْلَمِيِّ قَالَ اَتَيْتُ

تکبر کنندگان روایت کرد این حدیث را مسلم و روایت است از فرزند دیلمی گفت کہ آمدم

اُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ فَقُلْتُ لَهٗ قَدْ وَقَعَ فِيْ نَفْسِيْ شَيْءٌ مِّنَ الْقَدَرِ

نزد ابی ابن کعب پس گفتم مر او را بہ تحقیق در افتاد در دل من چیزی شک از قضا و قدر

فَحَدِّثْنِي لَعَلَّ اللهَ اَنْ يُّذْهِبَهٗ مِنْ قَلْبِيْ فَقَالَ لَوْ اَنَّ اللهَ

پس حدیثی بخوان تا شاید که خدا تعالی ببرد آن شک را از دل من پس گفت اگر براینه خدا تعالی

عَذَّبَ اَهْلَ سَمٰوٰتِهٖ وَاَهْلَ اَرْضِهٖ عَذَّبَهُمْ وَهُوَ غَيْرُ ظَالِمٍ

عذاب میکرد تمامه آسمانهارا و زمینهارا عذاب کند ایشانرا و حال آنکه وی غیر ظالم

لَهُمْ وَلَوْ رَحِمَهُمْ كَانَتْ رَحْمَتُهٗ خَيْرًا لَّهُمْ مِنْ اَعْمَالِهِمْ

کننده است مر ایشانرا و اگر رحمت میکرد بر آنها میبود رحمت او بهتر مر ایشانرا از عملهای ایشان

اَلْحَدِيْثَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ

تا آخر حدیث روایه احمد و ابوداود و ابن ماجه روایت است از ابی ذر رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْمَا يَرْوِيْ عَنِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم در آنچه روایت می کند از

اللهِ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى اِنَّهٗ قَالَ يَا عِبَادِيْ اِنِّيْ حَرَّمْتُ الظُّلْمَ

خدا تعالی که بتحقیق وی گفت ای بندگان من بتحقیق که من حرام گردانیده ام ظلم

عَلٰى نَفْسِيْ وَجَعَلْتُهٗ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا فَلَا تَظَالَمُوْا يَا عِبَادِيْ كُلُّكُمْ

در نفس خود گردانیده ام ظلم را در میان شما حرام پس ظلم نه کنید بر یکدیگر ای بندگان من همه شما

ضَالٌّ اِلَّا مَنْ هَدَيْتُهٗ فَاسْتَهْدُوْنِيْ اَهْدِكُمْ يَا عِبَادِيْ كُلُّكُمْ جَائِعٌ

گمراهید مگر کسیکه راه نمودم او را پس طلب هدایت کنید از من که هدایت کنم شما را ای بندگان من همه شما گرسنه اید

اِلَّا مَنْ اَطْعَمْتُهٗ فَاسْتَطْعِمُوْنِيْ اُطْعِمْكُمْ يَا عِبَادِيْ كُلُّكُمْ عَارٍ

مگر کسیکه طعام بخورانیم او را پس طلب طعام کنید از من که اطعام کنم شما را ای بندگان من همه شما برهنه اید

اِلَّا مَنْ كَسَوْتُهٗ فَاسْتَكْسُوْنِيْ اَكْسُكُمْ يَا عِبَادِيْ اِنَّكُمْ

مگر کسی که جامه پوشانم او را پس طلب کسوت کنید از من که کسوت دهم شما را ای بندگان من بتحقیق شما

تُخْطِئُوْنَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَاَنَا اَغْفِرُ الذُّنُوْبَ جَمِيْعًا

گناه میکنید شب و روز و من می آمرزم همه گناهان را

ح مراد آنکه بالفرض اگر همه را عذاب کند ستمگر نباشد ۱۲

فَاسْتَغْفِرُوْنِیْ اَغْفِرْ لَکُمْ یَا عِبَادِیْ اِنَّکُمْ لَنْ تَبْلُغُوْا

پس طلب آمرزش کنید از من که بیامرزم مر شمارا ای بندگان من تحقیق که شما هرگز نمی رسید

ضَرِّیْ فَتَضُرُّوْنِیْ وَلَنْ تَبْلُغُوْا نَفْعِیْ فَتَنْفَعُوْنِیْ یَا عِبَادِیْ

گزند مرا تا که گزند رسانید مرا و هرگز نمی رسید سود مرا تا سود رسانید مرا ای بندگان من

لَوْ اَنَّ اَوَّلَکُمْ وَاٰخِرَکُمْ وَاِنْسَکُمْ وَجِنَّکُمْ کَانُوْا عَلٰی اَتْقٰی

اگر باشند اول شما و آخر شما و آدمیان شما و جنیان شما باشند بر پرهیزگار ترین

قَلْبِ رَجُلٍ وَّاحِدٍ مِّنْکُمْ مَا زَادَ ذٰلِکَ فِیْ مُلْکِیْ شَیْئًا یَا عِبَادِیْ

دل یک مرد از شما زیاده نمی کند آن در ملک من چیزی را ای بندگان من

لَوْ اَنَّ اَوَّلَکُمْ وَاٰخِرَکُمْ وَاِنْسَکُمْ وَجِنَّکُمْ کَانُوْا عَلٰی اَفْجَرِ

اگر باشند اینکه اول شما و آخر شما و آدمیان شما و جنیان شما باشند بر گناه کننده ترین

قَلْبِ رَجُلٍ وَّاحِدٍ مِّنْکُمْ مَا نَقَصَ ذٰلِکَ مِنْ مُلْکِیْ شَیْئًا یَا عِبَادِیْ

دل یک مرد از شما کم نه کند آن از ملک من چیزے را ای بندگان من

لَوْ اَنَّ اَوَّلَکُمْ وَاٰخِرَکُمْ وَاِنْسَکُمْ وَجِنَّکُمْ قَامُوْا فِیْ صَعِیْدٍ

اگر باشند اینکه اول شما و آخر شما و آدمیان شما و جنیان شما بایستند در یک روی زمین

وَّاحِدٍ فَسَئَلُوْنِیْ فَاَعْطَیْتُ کُلَّ اِنْسَانٍ مَا نَقَصَ ذٰلِکَ مِمَّا

پس سوال کنند مرا پس بدهم هر آدمی را کم نکند آن از آنچه

عِنْدِیْ اِلَّا کَمَا یَنْقُصُ الْمِخْیَطُ اِذَا اُدْخِلَ الْبَحْرَ یَا عِبَادِیْ اِنَّمَا هِیَ

نزد من است مگر چنانچه کم میگرداند سوزن چون در آورده شود در دریا ای بندگان من نیست آن

اَعْمَالُکُمْ اُحْصِیْهَا عَلَیْکُمْ ثُمَّ اُوَفِّیْکُمْ اِیَّاهَا فَمَنْ وَجَدَ خَیْرًا

عملهای نیک و بد مگر عملهای که می شمارم بر شما بعد تمام میدهم شمار اجزای آن اعمال پس کسیکه بیابد نیکی را

فَلْیَحْمَدِ اللّٰهَ وَمَنْ وَجَدَ غَیْرَ ذٰلِکَ فَلَا یَلُوْمَنَّ اِلَّا نَفْسَهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس باید که شکر کند خدا را و کسیکه بیابد غیر نیکی را پس باید که ملامت نکند مگر نفس خود را رواه مسلم

في مدح النبي القرشي الهاشمي المكي صلوة الله وسلامه عليه وعلى آله وصحبه

لقد جاءكم رسول من انفسكم عزيز عليه ما عنتم حريص

البته تحقیق آمده است بشما پیغمبری از قبیله شما دشوار است بروی رنج شما حریص است

عليكم بالمؤمنين رؤف رحيم ٥ وما ينطق عن الهوى ان

بر هدایت شما بمسلمانان شفقت کننده مهربان است وسخن نمیگوید از خواهش نفس نیست

هو الا وحي يوحى ٥ قال الله تعالى انا ارسلناك بالحق بشيرا

آن سخن مگر وحی که بسوی او فرستاده میشود فرمود خدا تعالی هرآئینه ما فرستادیم ترا بحق مژده دهنده

ونذيرا ولا تسئل عن اصحب الجحيم ٥ وانزل الله عليك الكتب

وترساننده و پرسیده نخواهی شد از اهل دوزخ وفرود آورده است خدا بر تو کتاب

والحكمة وعلمك ما لم تكن تعلم وكان فضل الله عليك

ودانش وآموخته است ترا آنچه نمیدانستی وهست فضل خدا بر تو

عظيما ٥ وما رميت اذ رميت ولكن الله رمى وما كان الله

بزرگ ونه افگندی تو وقتیکه افگندی ولیکن خدا افگند ونیست خدا که عذاب کند

ليعذبهم وانت فيهم وما ارسلنك الا رحمة للعلمين ٥

ایشان را وتو در میان ایشان باشی ونه فرستادیم ترا مگر رحمت برای عالمیان ـ

يا ايها النبي انا ارسلنك شاهدا ومبشرا ونذيرا وداعيا

ای پیغامبر هرآئینه ما فرستادیم ترا گواهی دهنده ومژده دهنده وترساننده وخواننده

الى الله باذنه وسراجا منيرا وبشر المؤمنين بان لهم

بسوی خدا بحکم او وچراغ روشن وبشارت ده مومنان را باآنکه ایشانرا باشد

مِّنَ اللّٰهِ فَضْلًا كَبِيْرًا ۝ قُلْ يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ اِنِّيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ

از جانب خدا بخشائش بزرگ بگو که ای مردمان هر آئینه من فرستادۀ خدام بسوی

جَمِيْعًا الَّذِيْ لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

همه شما آنخدائیکه او را است پادشاهی آسمانها و زمین نیست معبود مگر او زنده میکند

يُحْيٖ وَيُمِيْتُ هُوَ الَّذِيْ بَعَثَ فِي الْاُمِّيّٖنَ رَسُوْلًا مِّنْهُمْ

ومی میراند او ست آنکه برانگیخت در ناخواندگان پیغامبر را از قوم ایشان

يَتْلُوْا عَلَيْهِمْ اٰيٰتِهٖ وَيُزَكِّيْهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ

که میخواند برایشان آیات او را و پاک میکند ایشانرا ومی آموزد ایشانرا کتاب و دانش

وَاِنْ كَانُوْا مِنْ قَبْلُ لَفِيْ ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ۝ اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ

واگرچه ایشان بودند پیش ازین در گمراهی ظاهر . هر آئینه خدا و فرشتگان او درود

يُصَلُّوْنَ عَلَى النَّبِيِّ ۭ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا صَلُّوْا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوْا تَسْلِيْمًا ۝

میفرستند بر پیغامبر ای مسلمانان درود بخوانید بروی و سلام گوئید سلام گفتنی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی هریره رض که گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه و سلم

اَنَا سَيِّدُ وُلْدِ اٰدَمَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَاَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ

من سردار فرزندان آدم روز قیامت و نخست کسی ام که شگافته خواهد شد از وی قبر

وَاَوَّلُ شَافِعٍ وَاَوَّلُ مُشَفَّعٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ قَالَ

و من نخستین شفاعت کننده ام و نخستین کسیکه قبول کرده خواهد شفاعت وی رواه مسلم روایت است از ابی سعید گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَا سَيِّدُ وُلْدِ اٰدَمَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه و سلم من بهترین فرزندان آدم روز قیامت

وَلَا فَخْرَ وَبِيَدِيْ لِوَآءُ الْحَمْدِ وَلَا فَخْرَ وَمَا مِنْ نَّبِيٍّ يَوْمَئِذٍ اٰدَمُ

و نمیگویم بطریق فخر و بدست من است رایت حمد و نیست فخر و نیست هیچ پیغمبری در روز قیامت چه آدم

وَمَنْ سِوَاهُ اِلَّا تَحْتَ لِوَائِيْ وَاَنَا اَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْاَرْضُ

وهرسوای اوست مگر آنکه در زیر لوای من در آید و من آنم که نخستین شگافته شود از وی زمین

وَلَا فَخْرَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رض اِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

ونیست فخر روایه ترمذی وروایت است از جابر که آنحضرت صلی الله علیه

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَنَا قَائِدُ الْمُرْسَلِيْنَ وَلَا فَخْرَ وَاَنَا خَاتَمُ

وسلم فرمود من پیشوای مرسلینم ونیست فخر ومن خاتم

النَّبِيِّيْنَ وَلَا فَخْرَ وَاَنَا اَوَّلُ شَافِعٍ وَّمُشَفَّعٍ وَلَا فَخْرَ

الانبیاام ونیست فخر ومن نخستین شفاعت کننده وشفاعت مقبول کرده شده ام ونیست فخر

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

رواه ترمذی روایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَا اَوَّلُ النَّاسِ خُرُوْجًا اِذَا بُعِثُوْا وَاَنَا

علیه وسلم من نخستین مردم ام از روی بیرون آمدن از قبر وقتیکه برانگیخته شوند از قبر ومن

قَائِدُهُمْ اِذَا وَفَدُوْا وَاَنَا خَطِيْبُهُمْ اِذَا اَنْصَتُوْا وَاَنَا مُسْتَشْفِعُهُمْ

پیشوای مردم ام وقتیکه بیایند بدرگاه خدا ومن خطبه خواننده ایشانم وقتیکه خموش شوند ومن طلب کرده شده ام شفاعت ازمن

اِذَا حُبِسُوْا وَاَنَا مُبَشِّرُهُمْ اِذَا اَيِسُوْا اَلْكَرَامَةُ وَالْمَفَاتِيْحُ

شفاعت بسوی خدا وقتیکه حبس کرده شوند مردم ومن بشارت دهنده ام مردم را وقتیکه نومید شوند بزرگی و کلیدها

يَوْمَئِذٍ بِيَدِيْ وَلِوَاءُ الْحَمْدِ يَوْمَئِذٍ بِيَدِيْ وَاَنَا اَكْرَمُ وُلْدِ

آنروز بدست من باشد ولوای حمد در آن روز بدست من باشد ومن بزرگترین فرزندان

اٰدَمَ عَلٰى رَبِّيْ يَطُوْفُ عَلَيَّ اَلْفُ خَادِمٍ كَاَنَّهُمْ بَيْضٌ مَّكْنُوْنٌ

آدم ام نزد پروردگار خود گرد من گردند هزار خادم گویا این خادمان بیضهای پوشیده اند

اَوْ لُؤْلُؤٌ مَّنْثُوْرٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْهُ

یا مروارید های پراگنده شده روایت کرد این را ترمذی والدارمی وروایت است از وی

فَقَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا أَوَّلُ شَفِيعٍ فِي

گفت فرمود پیغامبر صلی اللہ علیہ وسلم من نخستین کسی ام کہ شفاعت کند و

الْجَنَّةِ لَمْ يُصَدَّقْ نَبِيٌّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ مَا صُدِّقْتُ وَإِنَّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ

بہشت تصدیق کردہ نشد ہیچ پیغامبر از پیغامبران آنمقدار کہ تصدیق کردہ شدم وتحقیق از جملہ پیغامبران

نَبِيًّا مَا صَدَّقَهُ مِنْ أُمَّتِهِ إِلَّا رَجُلٌ وَاحِدٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

پیغمبری است کہ تصدیق نکرد او را از امت وی مگر یک مرد رواہ مسلم و روایت است

جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رض قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ

از جبیر ابن مطعم رض گفت شنیدم پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم را کہ می فرمود

إِنَّ لِي أَسْمَاءً أَنَا مُحَمَّدٌ وَأَنَا أَحْمَدُ وَأَنَا الْمَاحِي الَّذِي يَمْحُو اللّٰهُ

تحقیق کہ مرا نامہا است من محمدم و من احمدم و من ماحی ام آنکہ محو می کند خدا

بِيَ الْكُفْرَ وَأَنَا الْحَاشِرُ الَّذِي يُحْشَرُ النَّاسُ عَلَى قَدَمِي وَأَنَا

بوجود من کفر را و نام من حاشر است کہ برانگیختہ شوند مردم بر قدم من و نام من

الْعَاقِبُ وَالْعَاقِبُ الَّذِي لَيْسَ بَعْدَهُ نَبِيٌّ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

عاقب است و عاقب آنکہ نیست پس از وی پیغمبری متفق علیہ است و روایت است

أَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَحْمَةٌ

از ابی ہریرہ رض از پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم تحقیق آنحضرت فرمود کہ ہر آئینہ من رحمت او

مُهْدَاةٌ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ عَمْرِو

وراہ یافتہ شدہ رواہ الدارمی والبیہقی در شعب الایمان و روایت است از عمر

بْنِ قَيْسٍ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ نَحْنُ

بن قیس تحقیق کہ پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم فرمود ما در ظہور

الْآخِرُونَ وَنَحْنُ السَّابِقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَإِنِّي قَائِلٌ قَوْلًا غَيْرَ فَخْرٍ

بستر آمدیم و در مرتبہ سابق پیشیم روز قیامت و تحقیق من گویندہ ام گفتاری بی مفاخرت

ابراهيم خليل الله وموسى صفيّ الله وانا حبيب الله ومعي

که ابراهیم خلیل خداست وموسی برگزیده خداست ومن محبوب خدا ام وبا من باشد

لواء الحمد يوم القيمة وانّ الله وعدني في امّتي واجارهم

لوای حمد روز قیامت وبتحقیق که خدا تعالی وعده کرد مرا در باب امت من امان داد ایشان را

من ثلث لا يعمّهم بسنة ولا يستاصلهم عدوّ ولا يجمعهم

از سه چیز در نگیرد ایشان را بقحط سالی وهلاک نگرداند ایشان را دشمنان وجمع نمی کند

على ضلالة رواه الدارمي وعن ابن عباس قال انّ الله تعالى

ایشان را بر گمراهی رواه دارمی روایت است از ابن عباس گفت تحقیق که خدا تعالی

فضّل محمّدا صلى الله عليه وسلم على الانبياء وعلى اهل السماء

فضیلت داد آنحضرت صلی الله علیه وسلم را بر پیغمبران وبر اهل آسمان

فقالوا يا ابا عباس بم فضّله على اهل السماء قال انّ الله تعالى

گفتند ای ابا عباس بچه چیز فضل داد خدا آنحضرت را بر اهل آسمان گفت تحقیق که خدای تعالی

قال لاهل السماء ومن يقل منهم انّي اله من دونه فذلك

فرمود فرشتگان را این کلام وکسی که گوید از فرشتگان که من خدا ام جز خدا پس آنکس پاداشش

نجزيه جهنم كذلك نجزي الظّلمين وقال الله تعالى لمحمّد

میدهیم او را دوزخ همچنین پاداش میدهیم ظالمان را وفرمود خدا تعالی مر آنحضرت

صلّى الله عليه وسلّم انّا فتحنا لك فتحا مبينا ليغفر لك الله

صلی الله علیه وسلم را تحقیق که فتح دادیم ترا فتح ظاهر تا بیامرزد مر خدا تعالی

ما تقدّم من ذنبك وما تاخّر قالوا وما فضله على الانبياء

هر چه پیش رفته از گناه تو وهر چیز بگه پس آید گفتند وچیست فضل محمد بر انبیا

قال قال الله تعالى وما ارسلنا من رسول الّا بلسان قومه

گفت فرمود خدای تعالی ونفرستادیم ما هیچ پیغامبر را مگر بزبان قوم او

لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ اللّٰهُ مَنْ يَّشَاءُ الْاٰيَةِ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى لِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ

تا آنکه بیان کند برای قوم خود پس گمراه میگرداند خدا هر کرا میخواهد تمام آیت و گفت خدا تعالی مر محمد صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا اَرْسَلْنٰكَ اِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ فَاَرْسَلَهٗ اِلَى الْجِنِّ

علیه وسلم را و نفرستادیم ترا مگر برای کافه آدمیان پس فرستاد خدا تعالی او را سوی پریان

وَالْاِنْسِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ الْعَبَّاسِ اَنَّهٗ جَاءَ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

و آدمیان روایت کرد آنرا دارمی و روایت است از عباس رض که وی آمد بسوی آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَاَنَّهٗ سَمِعَ شَيْئًا فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ

علیه وسلم پس گویا که عباس شنیده بود چیزی را پس ایستاد آنحضرت صلی الله علیه وسلم بر سر منبر

فَقَالَ مَنْ اَنَا فَقَالُوْا اَنْتَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَنَا

پس فرمود که من کیستم پس گفتند صحابه تو پیغمبر خدائی صلی الله علیه وسلم فرمود که من

مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ الْخَلْقَ فَجَعَلَنِيْ فِيْ

محمد بن عبد الله بن عبد المطلب ام تحقیق که خدای تعالی پیدا کرد خلق را پس گردانید

خَيْرِهِمْ ثُمَّ جَعَلَهُمْ فِرْقَتَيْنِ فَجَعَلَنِيْ فِيْ خَيْرِهِمْ فِرْقَةً ثُمَّ جَعَلَهُمْ

مرا در بهترین ایشان پس گردانید آدمیان را دو گروه پس گردانید مرا در بهترین فرقه ایشان پس گردانید آنها را

قَبَائِلَ فَجَعَلَنِيْ فِيْ خَيْرِهِمْ قَبِيْلَةً ثُمَّ جَعَلَهُمْ بُيُوْتًا فَجَعَلَنِيْ

قبیله پس گردانید مرا در بهترین ایشان از روی قبیله پس گردانید ایشان را خانها پس گردانید مرا

فِيْ خَيْرِهِمْ بَيْتًا فَاَنَا خَيْرُهُمْ نَفْسًا وَخَيْرُهُمْ بَيْتًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

در بهترین خانهای ایشان پس من بهترین ایشانم از روی نفس و بهترین ایشانم از روی خانه روایت کرد ترمذی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلِيْ

و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم مثال من

وَمَثَلُ الْاَنْبِيَاءِ كَمَثَلِ قَصْرٍ اَحْسَنَ بُنْيَانُهٗ تُرِكَ مِنْهُ مَوْضِعُ

و مثل پیغمبران سابق همچو مثل کوشکی است که نیک کرده شد بنای او گذاشته شد از آن جای

لَبِنَةٍ فَطَافَ بِهِ النُّظَّارُ يَتَعَجَّبُوْنَ مِنْ حُسْنِ بُنْيَانِهِ اِلَّا مَوْضِعَ

خشت پس گرد اگرد آن گشتند نظر کنندگان در حالیکہ تعجب میکردند از خوبی بنائے آن مگر جائے

تِلْكَ اللَّبِنَةِ فَكُنْتُ اَنَا سَدَدْتُ مَوْضِعَ اللَّبِنَةِ خُتِمَ بِيَ

آن خشت کہ خالی ماندہ پس بودم من کہ بستم جائے آن خشت را ختم کردہ شد بمن

الْبُنْيَانُ وَخُتِمَ بِيَ الرُّسُلُ وَفِيْ رِوَايَةٍ فَاَنَا اللَّبِنَةُ وَاَنَا خَاتَمُ

بنا وختم کردہ شد بمن پیغمبران و در روایت دیگر پس منم مثل آن خشت و من ختم کنندہ

النَّبِيِّيْنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

پیغمبران ام متفق علیہ است و روایت است از انس رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اٰتِيْ بَابَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَاَسْتَفْتِحُ

صلی اللہ علیہ وسلم می آیم در بہشت را روز قیامت پس طلب کنم کشادن در را

فَيَقُوْلُ الْخَازِنُ مَنْ اَنْتَ فَاَقُوْلُ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَقُوْلُ

پس میگوید داروغہ بہشت کہ تو کیستے پس میگویم من محمد ام صلی اللہ علیہ وسلم پس میگوید آن داروغہ

بِكَ اُمِرْتُ اَنْ لَا اَفْتَحَ لِاَحَدٍ قَبْلَكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ الْعِرْبَاضِ

بسبب تو امر کردہ شدم کہ نکشایم برای کسی پیش از تو رواہ مسلم و روایت است از عرباض

ابْنِ سَارِيَةَ رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّهُ قَالَ

ابن ساریہ رض از پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم تحقیق آنحضرت فرمود

اِنِّيْ عِنْدَ اللّٰهِ مَكْتُوْبٌ خَاتَمُ النَّبِيِّيْنَ وَاِنَّ اٰدَمَ لَمُنْجَدِلٌ

کہ تحقیق من نزد خدا نوشتہ شدہ ام خاتم پیغمبران حال آنکہ آدم ہر آئینہ افتادہ بود

فِيْ طِيْنَتِهِ وَسَاُخْبِرُكُمْ بِاَوَّلِ اَمْرِيْ دَعْوَةُ اِبْرَاهِيْمَ وَبِشَارَةُ

در گل خود قریب است کہ خبر دہم شمارا بہ نخست کار خود دعائے ابراہیم است و خوشخبرے

عِيْسٰى وَرُؤْيَا اُمِّيَ الَّتِيْ رَاَتْ حِيْنَ وَضَعَتْنِيْ وَقَدْ خَرَجَ لَهَا نُوْرٌ

عیسی است و خواب مادر من است کہ دید وقتیکہ زائیدمرا و تحقیق برآمد مر آنرا روشنی

أَضَاءَ لَهَا مِنْهُ قُصُورُ الشَّامِ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَرَوَاهُ

که ظاهر شد برای آمنه ازان نور کوشکهای شام روایت کرده آنرا در شرح سنة و روایت کرده

أَحْمَدُ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ مِنْ قَوْلِهِ سَأُخْبِرُكُمْ الخ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

احمد از ابی امامه از قول او که ساخبرکم است تا آخر و روایت است از ابی هریرة

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَأُكْسَى حُلَّةً مِنْ حُلَلِ

از پیغمبر صلی الله علیه وسلم گفت پس پوشانیده میشوم من حله از حله هاے

الْجَنَّةِ ثُمَّ أَقُومُ عَنْ يَمِينِ الْعَرْشِ لَيْسَ أَحَدٌ مِنَ الْخَلَائِقِ

بهشت پستر می ایستم من از جانب راست عرش نیست کسے از خلق

يَقُومُ ذٰلِكَ الْمَقَامَ غَيْرِي رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَفِي رِوَايَةِ

که بایستد دران مقام جز من رواه ترمذی و در روایة

جَامِعِ الْأُصُولِ عَنْهُ أَنَا أَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْأَرْضُ فَأُكْسَى

جامع وصول اینست که من آنکسام که شگافته میگردد ازوی زمین پس پوشانیده میشوم

وَعَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا

و روایت است از ابی ابن کعب از پیغمبر صلی الله علیه وسلم فرمود آنحضرت چون

كَانَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ كُنْتُ إِمَامَ النَّبِيِّينَ وَخَطِيبَهُمْ وَصَاحِبَ

باشد روز قیامت باشم پیشواے پیغمبران و باشم خطیب ایشان و خداوند

شَفَاعَتِهِمْ غَيْرَ فَخْرٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

شفاعت میان ایشان بے آنکه فخر کنم رواه ترمذی و روایت است از نبی صلی

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَلُوا اللهَ لِيَ الْوَسِيلَةَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ

الله علیه وسلم فرمود بخواهید از خدا برای من وسیله گفتند ای پیغمبر خدا

وَمَا الْوَسِيلَةُ قَالَ أَعْلَى دَرَجَةٍ فِي الْجَنَّةِ لَا يَنَالُهَا إِلَّا رَجُلٌ

و چیست وسیله فرمود وسیله بلندترین پایا است در بهشت نمی یابد آنرا مگر یک مرد

وَاحِدُ اَرْجُوا اَنْ اَكُوْنَ اَنَا هُوَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

امید میدارم که باشم من آن مرد رواه ترمذی درروایت است از

وَاثِلَةَ بْنِ الْاَسْقَعِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واثله بن اسقع رض گفت شنیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را

يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى كِنَانَةَ مِنْ وُّلْدِ اِسْمٰعِيْلَ وَاصْطَفٰى

که میگفت که بتحقیق که خدا برگزید کنانه را از اولاد اسمعیل و برگزید

قُرَيْشًا مِّنْ كِنَانَةَ وَاصْطَفٰى مِنْ قُرَيْشٍ بَنِيْ هَاشِمٍ وَاصْطَفَانِيْ

قریش را از کنانه و برگزید از قریش بنی ہاشم را و برگزید مرا

مِنْ بَنِيْ هَاشِمٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِلتِّرْمِذِيِّ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى

از بنی ہاشم رواه مسلم و در روایت ترمذی این قدر زیاده کرده بتحقیق خدا برگزیده

مِنْ وُّلْدِ اِبْرَاهِيْمَ اِسْمٰعِيْلَ وَاصْطَفٰى مِنْ وُّلْدِ اِسْمٰعِيْلَ بَنِيْ كِنَانَةَ

از فرزندان ابراهیم اسمعیل را و برگزید از اولاد اسمعیل بنی کنانه را

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنَ الْاَنْبِيَاءِ

درروایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نیست از پیغمبران

مِنْ نَّبِيٍّ اِلَّا قَدْ اُعْطِيَ مِنَ الْاٰيَاتِ مَا مِثْلُهٗ اٰمَنَ عَلَيْهِ الْبَشَرُ

هیچ پیغمبری مگر بتحقیق داده شد از معجزات معجزه که مثل وی در اعجاز ایمان آورده اند بر آن آدمیان

وَاِنَّمَا كَانَ الَّذِيْ اُوْتِيْتُ وَحْيًا اَوْحَى اللّٰهُ اِلَيَّ فَاَرْجُوْا اَنْ

و جز این نیست معجزه که داده شده ام من روحی است که فرستاده است خدا بسوی من پس امید میدارم که

اَكُوْنَ اَكْثَرَهُمْ تَابِعًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ

باشم من اکثر پیغمبران از روی تابعان روز قیامت متفق علیه درروایت است از وی

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فُضِّلْتُ عَلَى الْاَنْبِيَاءِ

بتحقیق پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم فرمود فضیلت داده شدم من بر پیغمبران

بِسِتٍّ أُعْطِيتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ وَنُصِرْتُ بِالرُّعْبِ وَأُحِلَّتْ

بششش چیز داده شدم کلمات جامع را و نصرت داده شدم برعب و حلال کرده شد

لِيَ الْغَنَائِمُ وَجُعِلَتْ لِيَ الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَّطَهُورًا وَأُرْسِلْتُ

برای من غنیمت ها و گردانیده شد برای من همه زمین مسجد و پاکی و فرستاده شده ام من

إِلَى الْخَلْقِ كَافَّةً وَخُتِمَ بِيَ النَّبِيُّونَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

بسوی تمام خلق و ختم کرده شدند بمن پیغمبران رواه مسلم و روایتست از

ثَوْبَانَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ

ثوبان رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم به تحقیق خدا

زَوٰى لِيَ الْأَرْضَ فَرَأَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا وَإِنَّ أُمَّتِي

جمع آورد برای من زمین را پس دیدم من بلاد مشرق و مغرب را و هر آئینه امت من

سَيَبْلُغُ مُلْكُهَا مَا زُوِيَ لِي مِنْهَا وَأُعْطِيتُ الْكَنْزَيْنِ

نزدیک است که رسد بادشاهی ایشان آنقدر که فراهم آورده شد برای من از زمین و داده شد مرا دو گنج

الْأَحْمَرَ وَالْأَبْيَضَ الْحَدِيثَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالُوا يَا

سرخ و سفید تا آخر حدیث و روایت است از ابی هریره رض گفت گفتند صحابه ای

رَسُولَ اللّٰهِ مَتٰى وَجَبَتْ لَكَ النُّبُوَّةُ قَالَ وَاٰدَمُ بَيْنَ الرُّوحِ

پیغمبر خدا کی لازم شد ترا نبوت فرمود در آنحال که آدم میان روح

وَالْجَسَدِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ لَقِيتُ

و جسد بود رواه ترمذی و روایت است از عطاء بن یسار گفت ملاقات کردم

عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رض قُلْتُ أَخْبِرْنِي عَنْ صِفَةِ

عبد الله ابن عمرو بن عاص را گفتم خبر ده مرا از بعضی صفات

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي التَّوْرٰىةِ قَالَ أَجَلْ وَاللّٰهِ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم که در توریت است گفت آری سوگند بخدا

إِنَّهُ لَمَوْصُوفٌ فِي التَّوْرٰىةِ بِبَعْضِ صِفَتِهِ فِي الْقُرْاٰنِ

تحقیق که آنحضرت ﷺ وصف کرده شده است در توریت ببعض صفات وے که در قرآن است

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنٰكَ شَاهِدًا وَّمُبَشِّرًا وَّنَذِيرًا وَّحِرْزًا

ای پیغمبر ما فرستادیم ترا گواهی دهنده و بشارت دهنده و بیم کننده و پناه

لِلْأُمِّيِّينَ أَنْتَ عَبْدِي وَرَسُولِي سَمَّيْتُكَ الْمُتَوَكِّلَ لَيْسَ بِفَظٍّ

مر عرب را تو بنده خاص من و پیغمبر من هستی نام نهاده ام ترا متوکل که نیست درشت خو

وَلَا غَلِيظٍ وَلَا صَخَّابٍ فِي الْأَسْوَاقِ وَلَا يَدْفَعُ بِالسَّيِّئَةِ

ونه درشت سخن ونه آواز بلند کننده در بازار ونه دور کند به بدے

السَّيِّئَةَ وَلٰكِنْ يَعْفُو وَيَغْفِرُ وَلَنْ يَقْبِضَهُ اللهُ حَتّٰى يُقِيمَ

بدے را ولیکن در گذر میکند و مے پوشد و هرگز قبض نمیکند خدا تعالے او را تا آنکه راست میگرداند

بِهِ الْمِلَّةَ الْعَوْجَاءَ بِأَنْ يَقُولُوا لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَيَفْتَحُ بِهَا أَعْيُنًا

بوجود وے این قوم کج را که بگویند لا اله الا الله و تا آنکه بکشاید خدا باین کلمه چشمهاے

عُمْيًا وَّآذَانًا صُمًّا وَّقُلُوبًا غُلْفًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَكَذَا الدَّارِمِيُّ

کور را و گوشهاے کر را و دلهای را که نمی فهمد رواه بخارے و همچنین روایت کرد دارمے

عَنْ عَطَاءٍ ابْنِ سَلَامٍ نَحْوَهُ وَعَنْ جَابِرٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ

از عطا بن سلام مانند آن و روایت است از جابر رضی الله عنه که تحقیق پیغمبر صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ اللهَ بَعَثَنِي لِتَمَامِ مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ

علیه وسلم فرمود هر آئینه خدا فرستاده است مرا برای اتمام خوبی هاے نیک

وَكَمَالِ مَحَاسِنِ الْأَفْعَالِ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

و برای کامل گردانیدن نیک اعمال رواه فی شرح السنه و روایت است از

كَعْبٍ يَحْكِي عَنِ التَّوْرٰىةِ قَالَ نَجِدُ مَكْتُوبًا مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ

کعب رض حکایت میکند از توریت گفت که یافتیم من نوشته که محمد رسول الله

عَبْدِي الْمُخْتَارُ لَا فَظٌّ وَلَا غَلِيظٌ وَلَا صَخَّابٌ فِي الْأَسْوَاقِ

بنده برگزیده من است نه سخت خواست و نه درشت سخن و نه آواز بلند کننده در بازار

وَلَا يَجْزِي بِالسَّيِّئَةِ السَّيِّئَةَ وَلٰكِنْ يَعْفُو وَيَغْفِرُ مَوْلِدُهُ

و پاداش نمیدهد بدی را ببدی را و لیکن محو میکند و می بخشد ولادت او

بِمَكَّةَ وَهِجْرَتُهُ بِطَيْبَةَ وَمُلْكُهُ بِالشَّامِ وَأُمَّتُهُ الْحَمَّادُونَ

در مکه است و ہجرت او بمدینه و پادشاهی او در شام و امت وے بسیار حمد گویان اند

يَحْمَدُونَ اللّٰهَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ يَحْمَدُونَ اللّٰهَ فِي كُلِّ

که حمد میگویند مر خدارا در شادی و سختی حمد میگویند مر خدارا در هر

مَنْزِلَةٍ وَيُكَبِّرُونَهُ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ رُعَاةٌ لِلشَّمْسِ يُصَلُّونَ

منزل و تکبیر میگویند خدارا در هر جائے بلند رعایت کنندگان آفتاب را میگذارند

الصَّلٰوةَ إِذَا جَاءَ وَقْتُهَا يَتَأَزَّرُونَ عَلَى أَنْصَافِهِمْ

نماز چون آید وقت نماز ازار می بندند بر میانهائے خود

وَيَتَوَضَّؤُونَ عَلَى أَطْرَافِهِمْ مُنَادِيهِمْ يُنَادِي فِي جَوِّ

و وضو میکنند بر اطراف خود آواز کننده ایشان آواز میکند درمیان

السَّمَاءِ صَفُّهُمْ فِي الْقِتَالِ وَصَفُّهُمْ فِي الصَّلٰوةِ سَوَاءٌ لَهُمْ

آسمان و صف بستن ایشان در کارزار و صف بستن ایشان در نماز برابر است مر ایشان را

بِاللَّيْلِ دَوِيٌّ كَدَوِيِّ النَّحْلِ هٰذَا لَفْظُ الْمَصَابِيحِ

در شب آوازیست مانند آواز مگس شهد این لفظ مصابیح است

وَرَوَى الدَّارِمِيُّ مَعَ تَغْيِيرٍ يَسِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلَامٍ

و روایت کرد دارمی مانند که تغیر از عبد الله بن سلام

قَالَ مَكْتُوبٌ فِي التَّوْرٰىةِ صِفَةُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت نوشته است در توریت صفت محمد صلی الله علیه وسلم

وَعِيْسَى ابْنُ مَرْيَمَ يُدْفَنُ مَعَهُ قَالَ اَبُوْ مَوْدُوْدٍ وَقَدْ بَقِيَ

واینکہ عیسی بن مریم دفن خواہد شد با آنحضرت ﷺ گفت ابو مودود تحقیق باقیمانده است

فِي الْبَيْتِ مَوْضِعُ قَبْرٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

در خانه آنحضرت جاے یک قبر روایت ترمذی وروایت است از ابن عباس رض

قَالَ جَلَسَ نَاسٌ مِّنْ اَصْحَابِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت نشسته بودند مردمان از یاران رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم

فَخَرَجَ حَتّٰى اِذَا دَنَا مِنْهُمْ سَمِعَهُمْ يَتَذَاكَرُوْنَ قَالَ بَعْضُهُمْ

پس بیرون آمد آنحضرت ﷺ تا آنکہ چون نزدیک شد آنحضرت ایشان را شنید صحابہ را کہ تذکرہ میکردند گفت بعض ایشان

اِنَّ اللّٰهَ اتَّخَذَ اِبْرَاهِيْمَ خَلِيْلًا وَقَالَ اٰخَرُ مُوْسٰى

بتحقیق کہ خدا تعالی گرفت ابراهیم را دوست وگفت دیگر کہ موسی

كَلَّمَهُ تَكْلِيْمًا وَقَالَ اٰخَرُ عِيْسٰى كَلِمَةُ اللّٰهِ وَرُوْحُهُ

سخن کرد خدا او را سخن کردنی وگفت دیگر کہ عیسی کلمہ خدا وروح خداست

وَقَالَ اٰخَرُ اٰدَمُ اصْطَفَاهُ اللّٰهُ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ رَسُوْلُ

وگفت دیگر کہ آدم برگزیدہ را خدا پس ناگاہ بیرون آمد بر ایشان پیغمبر

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ قَدْ سَمِعْتُ كَلَامَكُمْ

خدا صلی اللہ علیہ وسلم وفرمود تحقیق شنیدم من سخن شما را

وَعَجَبَكُمْ اَنَّ اِبْرَاهِيْمَ خَلِيْلُ اللّٰهِ وَهُوَ كَذٰلِكَ وَمُوْسٰى

وتعجب آمدن شما را کہ ابراهیم دوست خداست. ووی ہمچنین است وموسی

نَجِيُّ اللّٰهِ وَهُوَ كَذٰلِكَ وَعِيْسٰى رُوْحُهُ وَكَلِمَتُهُ وَهُوَ

ہمراز خداست ووی ہمچنین است و عیسی روح خدا و کلمہ خداست ووی

كَذٰلِكَ وَاٰدَمُ اصْطَفَاهُ اللّٰهُ وَهُوَ كَذٰلِكَ اَلَا وَاَنَا حَبِيْبُ اللّٰهِ

ہمچنین است وآدم برگزیدہ خداست ووی ہمچنین است آگاہ باشید من دوست خدا ام

وَلَا فَخْرَ وَأَنَا حَامِلُ لِوَاءِ الْحَمْدِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

و نيست فخر و من بردارنده لوائے حمد روز قيامت ام

تَحْتَهُ آدَمُ فَمَنْ دُوْنَهُ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا أَوَّلُ

زير آن لواء حمد آدم است و هر كه جز او ست و نيست فخر و من اول

شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشَفَّعٍ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا

شفاعت كننده و اول شفاعت قبول كرده شده ام روز قيامت و نيست فخر و من

أَوَّلُ مَنْ يُّحَرِّكُ حِلَقَ الْجَنَّةِ فَيَفْتَحُ اللّٰهُ لِيْ

اول آنم كه جنبانم حلقهاے بهشت را پس بكشايد خدا براى من

فَيُدْخِلُنِيْهَا وَمَعِيَ فُقَرَاءُ الْمُؤْمِنِيْنَ وَلَا فَخْرَ

پس آورد مرا در بهشت حال آنكه با من باشند درويشان مسلمانان و نيست فخر

وَأَنَا أَكْرَمُ الْأَوَّلِيْنَ وَالْآخِرِيْنَ عَلَى اللّٰهِ وَلَا

و من بزرگترين اولين و آخرين ايشانم بر خدا و نيست

فَخْرَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ كِتَابُ الْإِيْمَانِ

روا ه ترمذے و دارمے

٢٨

هُوَ اللّٰهُ الَّذِیْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عٰلِمُ الْغَیْبِ وَالشَّهَادَةِ

اوست خدا آنکه نیست هیچ معبود مگر او داننده نهان و آشکار

هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِیْمُ ۝ هُوَ اللّٰهُ الَّذِیْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا

اوست بخشاینده مهربان اوست خدا آنکه نیست هیچ معبود مگر

هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوْسُ السَّلٰمُ الْمُؤْمِنُ

او پادشاه نهایت پاک سلامت از همه عیبها امن دهنده

الْمُهَیْمِنُ الْعَزِیْزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحٰنَ

نگاهبان غالب خود اختیار بزرگوار پاکی

اللّٰهِ عَمَّا یُشْرِكُوْنَ ۝ هُوَ اللّٰهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ

خدا راست از شریک مقرر کردن ایشان اوست خدا آفریدگار پیدا آرنده

الْمُصَوِّرُ لَهُ الْاَسْمَآءُ الْحُسْنٰی یُسَبِّحُ لَهٗ مَا

صورت دهنده او راست نامهای نیک پاکی یاد میکند او را هر چه

فِی السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِیْزُ الْحَكِیْمُ ۝

در آسمانها و زمین است و اوست غالب با حکمت

ع جزء بیست و هشتم رکوع ششم

هو الذي خلقكم من طين ثم قضى اجلاً

اوست آنکه آفرید شمارا از گل باز مقرر کرد وقت مرگ

واجل مسمى عنده ثم انتم تمترون ۝ وهو

و مدتی معین است نزدیک او باز شما شک میکنید و اوست

الذي انشا لكم السمع والابصار والافئدة

آنکه پیدا فرید برای شما شنوائی و دیدها و دلها

قليلاً ما تشكرون ۝ وهو الذي ذرأكم

اندکی شکر گزاری میکنید و اوست آنکه پیدا کرد شمارا

في الارض واليه تحشرون ۝ وهو الذي

در زمین و بسوی او برانگیخته خواهید شد و اوست آنکه

يحيي ويميت وله اختلاف الليل والنهار

زنده میکند و میمیراند و او راست آمد و شد شب و روز

افلا تعقلون ۝ قال الله تبارك وتعالى يا ايها الناس

آیا نمی فهمید فرمود حق تعالی ای مردمان

۳۰

وفي كل شيء له آية تدل على انه واحد

إِن كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا

اگر در شک آئید از رستخیز پس ہر آئینہ ما

خَلَقْنَاكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ

آفریدیم شمارا از خاک باز از نطفہ باز

مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِن مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ

از خون بستہ باز از گوشت پارہ صورت دادہ

وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ وَنُقِرُّ

وغیر صورت دادہ تا واضح سازیم برای شما و قرار میدہیم

فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ

در رحم ہا چیزے راکہ خواہیم تا میعادے

مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ

معین باز بیرون مے آریم شمارا کودک باز

لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ وَمِنكُم مَّن يُتَوَفَّىٰ

تربیت میکنیم تا رسید بنہایت جوانی خود و از شما کسیہ بود کہ قبض روح کردہ شود

وَمِنكُمْ مَّن يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا

وازشما کسیکه بود که باز گردانیده شود طرف بدترین عمر تا نه

يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا قُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ

داند چیزے را بعد از آنکه میدانست بگو که ایمان آوردیم بخدا

وَمَا أُنزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ

وآنچه فرود آورده شده است برما وآنچه فرود آورده شده است بر ابراهیم

وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ

واسمعیل واسحاق ویعقوب ونبیره گان وے

وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ

وآنچه داده شد موسی وعیسی وپیغمبران را

مِن رَّبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ

از پروردگار ایشان فرق نمی کنیم میان هیچ یکے از ایشان

وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ

وما خدا را منقادیم سوال میکنند ترا از قیامت

أَيَّانَ مُرْسٰهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّيْ

کہ کی باشد استقرار وے بگو جز این نیست کہ علم قیامت نزدیک پروردگار منست

لَا يُجَلِّيْهَا لِوَقْتِهَا إِلَّا هُوَ ثَقُلَتْ فِي السَّمٰوٰتِ

پدید نہ آرد اورا در وقت او مگر او گران شدہ است در آسمانہا

وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيْكُمْ إِلَّا بَغْتَةً إِنَّمَا

و زمین نیاید بشما مگر ناگہان جز این نیست

الْمُؤْمِنُوْنَ الَّذِيْنَ إِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ

کہ مومنان آنانند کہ چون یاد کردہ شود خدائے

وَجِلَتْ قُلُوْبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ

بترسد دل ایشان و چون خواندہ شود برایشان

آيٰتُهٗ زَادَتْهُمْ إِيْمَانًا وَّعَلٰى رَبِّهِمْ

آیات خدا زیادہ سازد آن آیات ایمان را و بر پروردگار خویش

يَتَوَكَّلُوْنَ الَّذِيْنَ يُقِيْمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا

توکل میکنند آنانکہ برپا میدارند نماز را و از آنچہ

رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُوْنَ أُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُوْنَ حَقًّا

روزی دادہ ایم ایشانرا خرج می کنند این جماعت ایشانند مومنان بہ تحقیق

لَهُمْ دَرَجٰتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَّرِزْقٌ كَرِيْمٌ

ایشان راست مرتبہا نزدیک پروردگار ایشان و آمرزش و روزی نیک

۳۳

مثنوی

جزو ۹ رکوع ۱۵

وعن عمر بن الخطاب قال بينما نحن

روایت است از عمر بن الخطاب گفت در اثنای آنکه ما نزد

عند رسول الله صلى الله عليه وسلم ذات

پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بودیم

يوم إذ طلع علينا رجل شديد بياض الثياب

روزی ناگاه پیدا گشت بر ما مردی سخت سفید جامه

شديد سواد الشعر لا يرى عليه أثر السفر ولا يعرفه

سخت سیاه موی دیده نمی شد بروی نشان سفر حال آنکه نمی شناخت او را

منا أحد حتى جلس إلى النبي صلى الله عليه

از ما هیچ یکی تا آنکه نشست پیش آنحضرت صلی الله علیه

وسلم فأسند ركبتيه إلى ركبتيه ووضع كفيه

وسلم پس تکیه کرد هر دو زانوی خود را بهر دو زانوی آنحضرت و نهاد آن مرد هر دو کف دست خود را

على فخذيه وقال يا محمد أخبرني عن الإسلام

بر هر دو ران آن حضرت و گفت ای محمد خبر ده مرا از حقیقت اسلام

قَالَ الْاِسْلَامُ اَنْ تَشْهَدَ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَنَّ

فرمود آنحضرت صلعم اسلام اینست که گواهی دهی تو که نیست هیچ معبود بحق مگر خدا و به تحقیق

مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ وَتُقِيْمَ الصَّلٰوةَ وَتُؤْتِيَ

محمد فرستاده خداست و برپا دارید نماز را و بدهید

الزَّكٰوةَ وَتَصُوْمَ رَمَضَانَ وَتَحُجَّ الْبَيْتَ اِنِ

زکوة را و روزه داری بماه رمضان و بگذاری مناسک حج را اگر

اسْتَطَعْتَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا قَالَ صَدَقْتَ فَعَجِبْنَا

میتوانی بسوی وی راه گفت آنمرد راست گفتی پس شگفت داشتیم ما

لَهٗ يَسْئَلُهٗ وَيُصَدِّقُهٗ قَالَ فَاَخْبِرْنِيْ عَنِ الْاِيْمَانِ

حال آنمرد را که میپرسید آنحضرت را و تصدیق میکند او را گفت آنمرد پس خبر ده مرا از ایمان

تعجب بوجه لفظ صدقت بود که آن دلالت می کند بر علم سابق و سوال منافی آنست ١٢

... برای جهاد در کشتی نشسته اند برای حج فرض روا باشد و سقوط فرضیت نگردد

قَالَ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللّٰهِ وَمَلٰئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ

فرمود که بگروی بخدا و بفرشتگان وی و به کتب های وی و پیغمبران او

وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ

و بروز پسین و ایمان آری با خدا که همه چیز را از نیک و بد در ازل انداخته و تقدیر کرده

قَالَ صَدَقْتَ قَالَ فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ قَالَ

گفت راست گفتی گفت پس خبر ده مرا از احسان فرمود احسان

أَنْ تَعْبُدَ اللّٰهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ

اینست که عبادت کنی خدا را گویا که می بینی او را پس اگر نیستی تو بایں حال که می بینی او را پس

يَرَاكَ قَالَ فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ قَالَ مَا الْمَسْئُولُ

عبادت کن که وی می بیند ترا گفت آن مرد که خبر ده مرا از وقت قیامت فرمود نیست آنکس

٣٦

عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ قَالَ فَأَخْبِرْنِي

از قیامت داناتر از کسی که پرسنده است گفت پس خبر ده مرا

عَنْ أَمَارَاتِهَا قَالَ أَنْ تَلِدَ الْأَمَةُ رَبَّتَهَا

از علامتهای قیامت فرمود اینکه بزاید کنیزک مربی خود را

وَأَنْ تَرَى الْحُفَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ

و به بینی برهنه پایان برهنه تنان فقرا چرانندگان

الشَّاءِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ قَالَ ثُمَّ

گوسفند را از بالا کنندگان به یکدیگر در بنا گفت عمر رضه پس تر

انْطَلَقَ فَلَبِثْتُ مَلِيًّا ثُمَّ قَالَ لِي يَا عُمَرُ

روان شد پس درنگ کردم من زمانه دراز باز فرمود آنحضرت صلعم مرا ای عمر رضه

أَتَدْرِي مَنِ السَّائِلُ قُلْتُ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ

آیا درمی یابی که بود سائل گفتم خدا و رسول خدا

أَعْلَمُ قَالَ فَإِنَّهُ جِبْرَئِيلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ

داناتر است فرمود پس این سائل جبرئیل بود آمد شما را درحالیکه تعلیم میکند

دِينَكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَرَوَاهُ أَبُو هُرَيْرَةَ مَعَ

بشما دین شمارا روایت کرد آنرا مسلم و روایت کرد اینحدیث را ابو هریره به

اخْتِلَافٍ وَفِيهِ إِذَا رَأَيْتَ الْحُفَاةَ الْعُرَاةَ

اختلافی که با حدیث عمر دارد و در حدیث ابو هریره است که چون بینی تو برهنه

الصم البكم ملوك الارض في خمس

كران وگنگان را صاحب ملك وجاه علم قيامت در آن پنج چيز است

لا يعلمهن الا الله ثم قرء ان الله عنده

كه نميداند آنهارا بجز خدا پس تر خواند آنحضرت بدرستيكه نزد خدا است

علم الساعة وينزل الغيث ويعلم ما في

علم قيامت و علم باران و علم آنچه كه در

الارحام الاية متفق عليه وعن ابن عمر

شكم زن حامله است تا آخر آيت متفق عليه است و روايت است از ابن عمر رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

گفت فرمود پيغمبر خدا صلى الله عليه وسلم

بني الاسلام على خمس شهادة ان لا اله الا الله

بنا كرده شده است خانه مسلمانى بر پنج چيز اول گواهى دادن است بخدا تعالى

وان محمدا عبده ورسوله واقام الصلوة

و پيغامبرى محمد صلى الله عليه وسلم دوم برپا كردن نماز

٣٩

وَإِيتَاءِ الزَّكوٰةِ وَالْحَجِّ وَصَوْمِ رَمَضَانَ

وسوم دادن زکوٰة چهارم حج وپنجم روزه ماه رمضان

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

متفق علیه است وروایت است از ابی هریرة رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

اَلْإِيْمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُوْنَ شُعْبَةً فَأَفْضَلُهَا

ایمان هفتاد و دو چند شاخ است پس فاضلترین شعبهای ایمان

قَوْلُ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذٰى

گفتن لا اله الا الله کلمه طیبه و فروترین شعبها دور کردن ایذا کند مردم را

عَنِ الطَّرِيْقِ وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِّنَ الْإِيْمَانِ

از راه و شرم داشتن شعبه عظیمه است از ایمان

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ

متفق علیه است وروایت است از عبد الله بن

عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ

عمر رض که گفت فرمود رسول الله صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُوْنَ

علیه وسلم مسلمان کامل کسی هست که سلامت باشند مسلمانان

مِنْ لِسَانِهٖ وَيَدِهٖ وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى

از زبان وی و از دست وی و هجرت کننده کسی است که ترک کند چیزی را که نهی کرده است

اللّٰهُ عَنْهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ

خدا از آن روایت کرد بخاری این حدیث را از انس است گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُؤْمِنُ

فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم ایمان نمی آرد

اَحَدُكُمْ حَتّٰى اَكُوْنَ اَحَبَّ اِلَيْهِ مِنْ وَّالِدِهٖ

یکی از شما تا آنکه باشم من دوست داشته تر بسوے او از پدر وی

وَوَلَدِهٖ وَالنَّاسِ اَجْمَعِيْنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

و فرزند اوش و همه مردم متفق علیه است در روایت است

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

از ابی هریرة رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالَّذِيْ نَفْسُ مُحَمَّدٍ

الله علیه وسلم سوگند بخدائی که بقای ذات محمد

بِيَدِهٖ لَا يَسْمَعُ بِيْ اَحَدٌ مِّنْ هٰذِهِ الْاُمَّةِ يَهُوْدِيٌّ وَّلَا نَصْرَانِيٌّ

در دست اوست نشنود مرا هیچ یکی ازین امت یهودی باشد یا نصرانی

ثُمَّ يَمُوْتُ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِيْ اُرْسِلْتُ بِهٖ اِلَّا كَانَ مِنْ

پستر بمیرد آنکس وحال آنکه ایمان نیاورد بدین و شریعتی که فرستاده شده ام من بآن مگر آنکه باشد

اَصْحٰبِ النَّارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

آنکس از دوزخیان روایت کرد مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى يُؤْذِيْنِيْ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیه وسلم گفت خدا تعالی میرنجاند مرا

اِبْنُ اٰدَمَ يَسُبُّ الدَّهْرَ وَاَنَا الدَّهْرُ بِيَدِيَ الْاَمْرُ اُقَلِّبُ

فرزند آدم دشنام میدهد این دم روز گار را وحال آنکه منم دهر بدست من است کار که میگردانم

اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسَى الْاَشْعَرِيِّ رض

شب وروز را متفق علیه است روایت است از ابی موسی اشعری رضی الله عنه

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا اَحَدٌ اَصْبَرُ عَلٰى

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیه وسلم نیست هیچ کس صابر تر از خدا بر

اَذًى يَسْمَعُهٗ مِنَ اللّٰهِ يَدْعُوْنَ لَهُ الْوَلَدَ ثُمَّ يُعَافِيْهِمْ وَيَرْزُقُهُمْ

مکروهی که میشنود آنرا میخوانند برای وی فرزند پستر تندرست میدارد وروزی میرساند ایشانرا

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ اَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

متفق علیه وروایت است از ابی ذر رض گفت آمدم پیغمبر را صلی اللہ علیه وسلم

وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ ثَوْبٌ اَبْيَضُ وَهُوَ نَائِمٌ ثُمَّ اَتَيْتُهٗ وَقَدِ

وحال آنکه بود بر آنحضرت جامهٔ سفید و آنحضرت در خواب بود پستر باز آمدم وحال آنکه بتحقیق

اسْتَيْقَظَ فَقَالَ مَا مِنْ عَبْدٍ قَالَ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ ثُمَّ مَاتَ

بیدار شده بود پس گفت نیست هیچ بنده که گفت لا اله الا الله پستر مرا

عَلٰى ذٰلِكَ اِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ قُلْتُ وَاِنْ زَنٰى

براین کلمه مگر آنکه درمی آید آن بنده بهشت را گفتم اگرچه زنا کرده باشد

وَاِنْ سَرَقَ قَالَ وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ

و دزدی کرده باشد گفت اگرچه زنا کرده باشد و اگرچه دزدی کرده باشد

قُلْتُ وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ قَالَ وَاِنْ زَنٰى

گفتم اگرچه زنا کرده باشد و اگرچه دزدی کرده باشد گفت اگرچه زنا کرده باشد

وَاِنْ سَرَقَ قُلْتُ وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ

و اگرچه دزدی کرده باشد گفتم من اگرچه زنا کرده باشد و اگرچه دزدی کرده باشد

قَالَ وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ عَلٰى رَغْمِ اَنْفِ

گفت اگرچه زنا کرده باشد و اگرچه دزدی کرده باشد در علی شود بر خاک آلودگی بینی

اَبِيْ ذَرٍّ وَكَانَ اَبُوْ ذَرٍّ اِذَا حَدَّثَ بِهٰذَا

ابی ذر و بود ابوذر و رو گفتی که بیهان میکرد این حدیث را

قَالَ وَاِنْ رَغِمَ اَنْفُ اَبِيْ ذَرٍّ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

میگفت اگرچه خاک آلوده شود بینی ابوذر رض متفق علیه است

وَعَنْ أُمَامَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از ابی امامه رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَحَبَّ لِلّٰهِ وَأَبْغَضَ لِلّٰهِ وَأَعْطٰى

علیه و سلم کسیکه دوست دارد کسی را برای خدا و کسیکه دشمنی دارد برای خدا و بدهد

لِلّٰهِ وَمَنَعَ لِلّٰهِ فَقَدِ اسْتَكْمَلَ الْإِيْمَانَ رَوَاهُ

برای خدا و ندهد برای خدا پس بتحقیق کامل گردانید ایمان خود را روایت کرده

أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ أَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ

ابوداود در روایت است از ابی ذر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْضَلُ

پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم فاضل ترین

الْأَعْمَالِ الْحُبُّ فِي اللّٰهِ وَالْبُغْضُ فِي اللّٰهِ رَوَاهُ

عملها دوست داشتن است کسی را از جهت خدا و دشمن داشتن از جهت خدا روایت کرد این حدیث را

أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ

ابوداود در روایت است از جابر گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثِنْتَانِ

پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم دو خصلت

مُوْجِبَتَانِ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَا الْمُوْجِبَتَانِ

واجب گردانیده اند گفت مردی ای پیغمبر خدا چیست معنی موجبتان

قَالَ مَنْ مَاتَ يُشْرِكُ بِاللّٰهِ شَيْئًا دَخَلَ النَّارَ

فرمود کسیکه مردو در حالیکه شریک میگرداند بخدا چیزی را می درآید بآتش دوزخ

وَمَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللّٰهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ

وکسیکه بمیرد در حالیکه شریک نمیگرداند بخدا چیزیرا میدرآید به بهشت

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ

رواه مسلم وروایت است از معاذ ابن جبل

قَالَ قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

گفت فرمود مرا پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ مَفَاتِيحُ الْجَنَّةِ شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلٰهَ

وسلم کلید ہای بہشت گواہی دادن است باین کلمه که لا اله

إِلَّا اللّٰهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ وَهْبِ بْنِ

الا الله است رواه احمد روایت است از وہب ابن

مُنَبِّهٍ رض قِيلَ لَهُ أَلَيْسَ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ مِفْتَاحُ

منبه رض گفته شد او را آیا نیست لا اله الا الله کلید

الْجَنَّةِ قَالَ بَلَى وَلَكِنْ لَيْسَ مِفْتَاحٌ إِلَّا وَلَهُ أَسْنَانٌ

بهشت گفت آری ولیکن نیست کلید سے مگر آنکه مر اورا دندانها ست

فَإِنْ جِئْتَ بِمِفْتَاحٍ لَهُ أَسْنَانٌ فُتِحَ لَكَ وَإِلَّا لَمْ يُفْتَحْ لَكَ

پس اگر آری تو کلیدیرا که مر ورا دندانها است کشاده میشود برای تو وگرنه کشاده نمیشود وبرای تو

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي تَرْجَمَةِ بَابٍ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

رواه بخاری در ترجمۀ باب روایت است از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَحْسَنَ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه و سلم چون نیک گرداند

أَحَدُكُمْ إِسْلَامَهُ فَكُلُّ حَسَنَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ بِعَشْرِ

یکی از شما اسلام خودرا پس هر کار نیک که میکند اورا نوشته می شود

أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ وَكُلُّ سَيِّئَةٍ يَعْمَلُهَا

برابر چندش تا هفت صد زیادتی و هر بدی که می کند

تُكْتَبُ بِمِثْلِهَا حَتَّى يَلْقَى اللهَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

نوشته می شود بدی بیکی تا دم مرگ و لقاے خدا متفق علیه و روایت است از

أَبِي أُمَامَةَ رض أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

ابی امامه رض بدرستیکه مردی پرسید پیغامبر خدا را صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا الْإِيمَانُ قَالَ إِذَا سَرَّتْكَ

علیه وسلم چیست نشان ایمان فرمود چون شاد گرداند ترا

حَسَنَتُكَ وَسَاءَتْكَ سَيِّئَتُكَ فَأَنْتَ مُؤْمِنٌ

و عمل نیک تو و اندوهگین گرداند ترا بدی تو پس تو مومن درست ایمانی

قَالَ يَا رَسُولَ اللهِ فَمَا الْإِثْمُ قَالَ

گفت ای پیغامبر خدا پس چیست گناه گفت

إِذَا حَاكَ فِي صَدْرِكَ فَدَعْهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ

چو بخلد در سینهٔ تو چیزے پس بگذار آنکار را روایت کرد آنرا احمد

وَعَنْ عَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رضه قَالَ قَالَ

و روایت است از عباس ابن مطلب رضه گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاقَ طَعْمَ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم چشید ذائقه

الْإِيمَانِ مَنْ رَضِيَ بِاللهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا

ایمان آنکس که راضی باشد بخدا از روی پروردگار و باسلام از روے دین

وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَسُولًا

و با محمد صلی الله علیه وسلم از روی نبی

رَوَاهُ مُسْلِمٌ بَابُ الْكَبَائِرِ وَعَلَامَاتِ النِّفَاقِ

رواه مسلم این باب در بیان گناهان کبیره و نشانهای نفاق است

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ

ای پیغامبر چون بیایند نزدیک تو زنان با ایمان که بیعت کنند با تو

عَلٰى اَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللّٰهِ شَيْئًا وَّلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِيْنَ

باین شرط که نکنند شریک با خدا چیزی را و نکنند دزدی و نکنند زنا

وَلَا يَقْتُلْنَ اَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَاْتِيْنَ بِبُهْتَانٍ

و نکشند اولاد خود را و پیش نیارند سخن دروغ

يَّفْتَرِيْنَهٗ بَيْنَ اَيْدِيْهِنَّ وَاَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِيْنَكَ

که بربسته باشند آنرا درمیان دستهای خویش و پاهای خویش و نافرمانی نکنند ترا

فِيْ مَعْرُوْفٍ فَبَايِعْهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللّٰهَ

در کار نیک پس بیعت قبول کن از ایشان و طلب آمرزش کن برای ایشان از خدا

اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ

هرآئینه خدا آمرزگار مهربان است هرآئینه خدا نمی آمرزد آنرا

يُّشْرَكَ بِهٖ وَيَغْفِرُ مَا دُوْنَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَّشَآءُ

که شریک آرد بخدا ای ومی آمرزد وغیر شریک را هرکه را خواهد

وَمَنْ يُّشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلٰلًا بَعِيْدًا

وهرکه شریک مقرر کند با خدا هرکه هرآئینه گمراه شد از حق گمراهی دور یعنی در نهایت ضلالت

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوْبِقَاتِ

صلی الله علیه وسلم پرهیز کنید از هفت خصلت که هلاک کنندگان اند

قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ وَمَا هُنَّ قَالَ الشِّرْكُ

گفتند صحابه ای پیغمبر خدا چه چیزاند آن هفت فرمود شرک آوردن

بِاللهِ وَالسِّحْرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ

با خدا و جادو کردن و کشتن ذاتیکه حرام کرده است

اللهُ اِلَّا بِالْحَقِّ وَاَكْلُ الرِّبٰوا وَاَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ

خدا مگر بحق خوردن ربا خوردن مال یتیم

وَالتَّوَلِّي يَوْمَ الزَّحْفِ وَقَذْفُ الْمُحْصَنٰتِ

و پشت دادن روز جنگ دشنام دادن بزنان پارسا

الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ

مسلمان غافل از بدکرداری مسلمانان متفق علیه است و مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

که گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ

زنا نمی کند زنا کننده در هنگامی که زنا میکند و حال آنکه وی مومن است

وَلَا يَسْرِقُ السَّارِقُ حِيْنَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَشْرَبُ الْخَمْرَ

و دزدی نمیکند دزدی کننده هنگامیکه دزدی میکند و حال آنکه مومن است و نمی نوشد شراب انگوری

حِيْنَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَنْتَهِبُ نُهْبَةً يَرْفَعُ النَّاسُ إِلَيْهِ

هنگامیکه می نوشد و حال آنکه وی مومن است و غارت نمیکند کسی غارت کردنی که بر میدارند مردم بسوی

فِيْهَا أَبْصَارَهُمْ حِيْنَ يَنْتَهِبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَغُلُّ

آن غارت کننده در آن غارت کردن چشمهای خود را وقتیکه غارت میکند و حال آنکه وی مومن است و خیانت نمیکند

أَحَدُكُمْ حِيْنَ يَغُلُّ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَإِيَّاكُمْ إِيَّاكُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

یکی از شما از غنیمت هنگامیکه خیانت میکند و حال آنکه وی مومن است پس دور دارید خود را ازین گناه متفق علیه است

وَفِيْ رِوَايَةِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ وَلَا يَقْتُلُ حِيْنَ يَقْتُلُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ

و در روایت ابن عباس است و نمیکشد هیچکس هنگامیکه میکشد و حال آنکه وی مومن است

قَالَ عِكْرِمَةُ قُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ كَيْفَ يُنْزَعُ الْإِيْمَانُ مِنْهُ

گفت عکرمه گفتم من مر ابن عباس را چگونه کشیده میشود ایمان ازین شخص

قَالَ هٰكَذَا وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ ثُمَّ أَخْرَجَهَا فَإِنْ تَابَ

گفت این چنین و تشبیک کرد میان انگشتان خود پس از هم بیرون آورد انگشتان را پس

عَادَ إِلَيْهِ هٰكَذَا وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ وَقَالَ

اگر توبه کرد و برگشت از آن معصیت باز میگردد ایمان بسوی وی تشبیک کرد میان انگشتان خود و گفته است

أَبُوْ عَبْدِ اللّٰهِ لَا يَكُوْنُ هٰذَا مُؤْمِنًا تَامًّا وَلَا يَكُوْنُ

ابو عبد الله بخاری نمی باشد این شخص مومن کامل و نمی باشد

لَهُ نُوْرُ الْإِيْمَانِ هٰذَا لَفْظُ الْبُخَارِيِّ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ

مراد را نور ایمان این عبارت بخاری است و روایت است از ابو هریره رضـ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا زَنَى الْعَبْدُ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم چون زنا میکند بنده

خَرَجَ مِنْهُ الْإِيمَانُ فَكَانَ فَوْقَ رَأْسِهِ كَالظُّلَّةِ فَإِذَا

بیرون می آید از وی ایمان پس می باشد بالای سر وی مانند سایبان پس چون

خَرَجَ مِنْ ذٰلِكَ الْعَمَلِ رَجَعَ إِلَيْهِ الْإِيمَانُ رَوَاهُ

بیرون می آید بنده از آن عمل باز میگردد بسوی وی ایمان رواه

التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ رح وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

ترمذی و ابوداود رح و روایت است از ابی هریرة رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت فرمود رسول الله صلی الله علیه و سلم

آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلٰثٌ زَادَ مُسْلِمٌ وَإِنْ صَامَ وَ

نشان منافق سه خصلت است زیاده کرده است مسلم اگرچه روزه دارد و

صَلّٰى وَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ ثُمَّ اتَّفَقَا إِذَا

نماز میگزارد و گمان می برد که من مومنم باز پس تر اتفاق دارند بخاری و مسلم چون سخن گوید

حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا ائْتُمِنَ

دروغ گوید و چون وعده کند خلاف کند و چون امانت نهاده شود

خَانَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو رض

خیانت کند متفق علیه و روایت است از عبدالله بن عمرو رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْبَعٌ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم چهار خصلت است

۵۱

مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ

هر کس که باشند این چهار درو ے باشد آنکس منافق خالص و هرکه باشد در وے

خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ

یک خصلت ازین چهار باشد درو ے یک خصلت از نفاق

حَتَّى يَدَعَهَا إِذَا أُتُمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ

تا آنکه بگذارد آنرا چون امانت سپرده شود خیانت کند و چون سخن گوید دروغ گوید

وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

و چون عهد بنده بشکند و چون پیکار کند سرکشی ورزد متفق علیه

بَابٌ فِي الْوَسْوَسَةِ

وَلَقَدْ خَلَقْنَا

این باب در بیان وسوسه است و هر آئینه آفریدیم

الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ

آدمی را و میدانیم چیزیکه بخاطر میگذارد اندیشه نفس او

وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ بِسْمِ اللهِ

وتر نزدیکتریم بآدمی از رگ جان بنام خدای بزرگ

الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ مَلِكِ

بخشاینده مهربان بگو پناه میگیرم به پروردگار مردمان پادشاه

النَّاسِ إِلٰهِ النَّاسِ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ

مردمان معبود مردمان از شر وسوسه اندازنده پس رونده

الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ مِنَ الْجِنَّةِ

آنکه وسوسه مے افگند در سینه های مردمان از جنس جن باشد یا از جنس

وَالنَّاسِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

مردمان روایت ہست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللهَ تَجَاوَزَ عَنْ

صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالی در گذرانیدہ است

أُمَّتِي مَا وَسْوَسَتْ بِهِ صُدُورُهَا مَا لَمْ تَعْمَلْ

از امت من چیزیکه وسوسه کرد بدان چیز سینه های ایشان مادام که عمل نکرده

بِهِ أَوْ تَتَكَلَّمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ

بدان چیز یا نگفته متفق علیه است روایت است از وے گفت

٥٣

جَاءَ نَاسٌ مِّنْ اَصْحَابِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

آمدند جماعت از یاران پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَاَلُوْهُ

وسلم بسوی پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم پس پرسیدند آنحضرت را

اِنَّا نَجِدُ فِيْ اَنْفُسِنَا مَا يَتَعَاظَمُ اَحَدُنَا اَنْ يَّتَكَلَّمَ

بتحقیق میابیم در ذات های خود ما از وسواس چیزی که سخت بزرگ میداند هر یکی از ما که گوید

بِهٖ قَالَ اَوَقَدْ وَجَدْتُمُوْهُ قَالُوْا نَعَمْ قَالَ ذَاكَ

آنرا گفت آیا بتحقیق یافتید شما آنرا گفتند آری گفت این

صَرِيْحُ الْاِيْمَانِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ اِبْنِ مَسْعُوْدٍ رض

محض ایمان است رواه مسلم و روایت است از ابن مسعود رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

مَا مِنْكُمْ مِّنْ اَحَدٍ اِلَّا وَقَدْ وُكِّلَ بِهٖ قَرِيْنُهٗ

نیست از شما کسی یکی مگر آنکه بتحقیق گماشته شده است بروی قرین وی

مِنَ الْجِنِّ وَقَرِيْنُهٗ مِنَ الْمَلٰٓئِكَةِ قَالُوْا وَاِيَّاكَ

از جنیان و قرین وی از فرشتگان گفتند صحابه و خود را اراده میکنی

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ وَاِيَّايَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ اَعَانَنِيْ

ای پیغمبر خدا فرمود و خود را نیز داخل این حکم میدارم لیکن خدا یاری داد مرا

عَلَيْهِ فَاَسْلَمَ فَلَا يَأْمُرُنِي اِلَّا بِخَيْرٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

بروی پس اسلام آورد پس امر نمیکند مرا به ہیچ چیز مگر به نیکی رواه مسلم

وَعَنْ اَنَسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

وروایت است از انس رضـ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِيْ

الله علیه وسلم بدرستیکه شیطان میرود

مِنَ الْاِنْسَانِ مَجْرَى الدَّمِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

در آدمی مانند رفتن خون در بدن متفق علیه است

وَعَنْ جَابِرٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از جابر رضـ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اِبْلِيْسَ يَضَعُ عَرْشَهٗ

الله علیه وسلم بدرستیکه ابلیس می نهد تخت خود را

عَلَى الْمَاءِ ثُمَّ يَبْعَثُ سَرَايَاهُ يُفْتِنُوْنَ النَّاسَ

بر آب پس تر می فرستد فوجهای خود را که در فتنه می اندازند مردم را

فَاَدْنَاهُمْ مِنْهُ مَنْزِلَةً اَعْظَمُهُمْ فِتْنَةً يَجِيْءُ

پس نزدیک تر ایشان از روی مرتبه بزرگترین ایشانست از روی فتنه می آید

اَحَدُهُمْ فَيَقُوْلُ فَعَلْتُ كَذَا وَكَذَا فَيَقُوْلُ

یکی از شیاطین پس میگوید کردم من چنین و چنین پس میگوید ابلیس

٥٤

ماصنعت شيئا قال ثم يجيء احدهم فيقول

نکردی چیزی را گفت جابر پس تری آید یکی از لشکریان او پس می گوید

ما تركته حتى فرقت بينه وبين امراته قال

نگذاشتم فرزند آدم را تا آنکه جدائی افگندم میان وی و میان زن وے و گفت

فيدنيه منه فيقول نعم انت قال الاعمش

پس نزدیک میگرداند او را پس می گوید نیکو یار منی تو گفت اعمش

اراه قال فيلتزمه رواه مسلم وعن

که گمان میبرم من جابر را که گفت پس بکنار میگیرد او را روایت کرد این حدیث را مسلم و روایت است

عثمان بن ابی العاص رض قال قلت یا

از عثمان ابن ابی العاص رضی الله عنه گفت گفتم اے

رسول الله صلى الله عليه وسلم ان

پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم بدرستیکه

الشيطان قد حال بيني وبين صلوتي و

شیطان حائل میگردد میان من و میان نماز من و

بين قراءتي يلبسها علي فقال رسول الله صلى

میان قراءة من و تخلیط میکند قراءة را بر من پس گفت پیغمبر خدا صلی

الله عليه وسلم ذاك شيطان يقال له

الله علیه و سلم آنکه حائل میشود شیطانے است که گفته میشود مر او را

خنزب فاذا احسسته فتعوذ بالله منه واتفل

خنزب پس چون دریابی این وسواس را پس پناه جو بخدا از آن شیطان و تف کن

على يسارك ثلثا ففعلت ذلك فاذهبه الله

بر جانب چپ خود سه بار پس کردم آنرا پس دور گردانید او را خدا تعالی

عنی رواه مسلم باب الایمان بالقدر

ازمن رواه مسلم این باب ایمان بقدر است

وعنده مفاتح الغیب لا یعلمها الا هو ط

ونزدیک اوست کلیدهای غیب نمیداندش مگر او

ویعلم ما فی البر والبحر وما تسقط من

ومیداند آنچه در بیابان و دریاست ونمی افتد هیچ

ورقة الا یعلمها ولا حبة فی ظلمت الارض

برگ مگر میداندش ونمی افتد هیچ دانه در تاریکیهای زمین

ولا رطب ولا یابس الا فی کتاب مبین ۵

ونه هیچ تری ونه هیچ خشکی مگر ثبت است در کتاب روشن

وما من دابة فی الارض الا علی الله رزقها

نیست هیچ جنبنده در زمین مگر بر خدا است روزی

ویعلم مستقرها ومستودعها کل فی کتاب

ومیداند جای ماندن او را وجای نگاهداشتن او را هر یکی در کتاب

مُبِينٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رضـ قَالَ قَالَ

روشن است وروایت است از عبدالله بن عمر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَتَبَ اللّٰهُ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نوشت خدا تعالی

مَقَادِيْرَ الْخَلَائِقِ قَبْلَ اَنْ يَّخْلُقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ

اقدار خلائق را پیش از پیدا کردن آسمانها و زمین

بِخَمْسِيْنَ اَلْفَ سَنَةٍ قَالَ وَكَانَ عَرْشُهٗ عَلَى الْمَآءِ

پنجاه هزار سال گفت وبود عرش خدا بر آب

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ

رواه مسلم وروایت است از ابی هریرة رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِحْتَجَّ اٰدَمُ وَ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم مباحثه کردند با یکدیگر آدم و

مُوْسٰى عِنْدَ رَبِّهِمَا فَحَجَّ اٰدَمُ مُوْسٰى قَالَ مُوْسٰى اَنْتَ اٰدَمُ

موسی نزدیک پروردگارشان پس غالب آمد بحجت آدم بر موسی گفت موسی تو آن آدمی

الَّذِيْ خَلَقَكَ اللّٰهُ بِيَدِهٖ وَنَفَخَ فِيْكَ مِنْ رُّوْحِهٖ

که پیدا کرد خدا ترا از دست قدرت خود ودمید در تو از روح خود

وَاَسْجَدَ لَكَ مَلٰٓئِكَتَهٗ وَاَسْكَنَكَ فِيْ جَنَّتِهٖ

وساجد گردانید مر ترا فرشتگان خود را وسکونت داد ترا در بهشت

ثُمَّ اَهْبَطْتَ النَّاسَ بِخَطِيئَتِكَ اِلَى الْاَرْضِ قَالَ

خود پس فرود افگندی تو مردم را بسبب گناهی که کردی برزمین گفت

آدَمُ اَنْتَ مُوسَى الَّذِي اصْطَفَاكَ اللّٰهُ بِرِسَالَتِهِ

آدم تو آن موسی هستی که برگزید ترا خدا تعالی به پیغمبری خود

وَبِكَلَامِهِ وَاَعْطَاكَ الْاَلْوَاحَ فِيهَا تِبْيَانُ كُلِّ شَيْءٍ

وبکلام وداد ترا الواح که در آن بیان هر چیز است

وَقَرَّبَكَ نَجِيًّا فَبِكَمْ وَجَدْتَ اللّٰهَ كَتَبَ التَّوْرٰةَ

ونزدیک گردانید ترا راز گوینده پس بگو بچند مدت یافتی خدا را که نوشت توریة را

قَبْلَ اَنْ اَخْلُقَ قَالَ مُوسَى بِاَرْبَعِينَ عَامًا قَالَ

پیش از انکه پیدا کرده شوم گفت موسی بچهل سال گفت

آدَمُ فَهَلْ وَجَدْتَ فِيهَا وَعَصَى آدَمُ رَبَّهُ

آدم پس آیا یافتی تو در توریت وگناه کرده آدم پروردگار خود را

فَغَوَى قَالَ نَعَمْ اَفَتَلُومُنِي عَلَى اَنْ عَمِلْتُ عَمَلًا

پس گم کرد راه را گفت موسی آری یا نعم گفت آدم آیا پس ملامت میکنی مرا بر اینکه کردم کاری که

گفت آدم در جواب موسی علیهما السلام که تو آن موسی هستی که برگزید ترا خدا به پیغمبری خود و بکلام قدیم ازلی خود

الذی یبصر به ... الذی یسمع به

جای جعل اللسان علی الفؤاد دلیلا

كَتَبَهُ اللّٰهُ عَلَيَّ اَنْ اَعْمَلَهُ قَبْلَ اَنْ يَّخْلُقَنِيْ بِاَرْبَعِيْنَ

نوشت خدا بر من که بکنم آن را پیش از آنکه پیدا کند مرا چهل

سَنَةً قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

سال فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ فَحَجَّ اٰدَمُ مُوْسٰى رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

وسلم پس غالب آمد آدم بر موسی رواه مسلم و روایت است

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از ابی هریرة رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ مَا مِنْ مَّوْلُوْدٍ اِلَّا يُوْلَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَاَبَوَاهُ

وسلم نیست هیچ زائیده شده مگر آنکه زائیده میشود بر فطرت پس مادر و پدر وی

يُهَوِّدَانِهٖ اَوْ يُنَصِّرَانِهٖ اَوْ يُمَجِّسَانِهٖ كَمَا تُنْتَجُ

یهودی میگردانند او را یا نصرانی یا مجوسی سازند او را چنانکه زایانیده می شود

الْبَهِيْمَةُ بَهِيْمَةً جَمْعَاءَ هَلْ تُحِسُّوْنَ فِيْهَا مِنْ

چهارپایه چهارپایه را کامل در اعضاء آیا می بینید شما در آن بهایم هیچ بهیمه بینی

جَدْعَاءَ ثُمَّ يَقُوْلُ فِطْرَةَ اللّٰهِ الَّتِيْ فَطَرَ النَّاسَ

یا گوش بریده پس گفت و خواند این آیة را لازم گیرید خلقت خدا که پیدا کرده است

عَلَيْهَا لَا تَبْدِيْلَ لِخَلْقِ اللّٰهِ ذٰلِكَ الدِّيْنُ الْقَيِّمُ

آدمیان را بر آن نیست تغییر پیدایش خدا را این مقتضای دین درست است

٦٠

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ قَالَ

متفق علیه و روایت است از عباده بن صامت رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَوَّلَ مَا خَلَقَ اللهُ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستی که نخستین چیزیکه پیدا کرد

الْقَلَمُ فَقَالَ لَهُ اكْتُبْ قَالَ مَا أَكْتُبُ قَالَ اكْتُبِ الْقَدَرَ

خدا قلم است پس گفت مر او را بنویس گفت چه نویسم گفت بنویس هر چیز را

فَكَتَبَ مَا كَانَ وَمَا هُوَ كَائِنٌ إِلَى الْأَبَدِ رَوَاهُ

که تقدیر کرده شده است پس نوشت آنچه بود و آنچه خواهد بود تا ابد رواه

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي خِزَامَةَ عَنْ أَبِيْهِ قَالَ قُلْتُ

ترمذی و روایت است از ابی خزامة واز پدر خود گفت گفتم من

يَا رَسُوْلَ اللهِ أَرَأَيْتَ رُقًى نَسْتَرْقِيْهَا وَدَوَاءً

ای پیغمبر خدا خبر ده مارا از حال افسون که افسون گری میکنیم با آنها و از دوائیکه

نَتَدَاوٰى بِهٖ وَتُقَاةً نَتَّقِيْهَا هَلْ تَرُدُّ مِنْ قَدَرِ

تداوی میکنیم بآن و جای پناه میبریم بدان آیا باز می گرداند آنها

اللهِ شَيْئًا قَالَ هِيَ مِنْ قَدَرِ اللهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ

از قضا و قدر خدا تعالی چیزی را گفت این چیزها از قضا و قدر خدا است رواه احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

و ترمذی و ابن ماجه و روایت است از ابی هریرة رض گفت

٦١

خرج علينا رسول الله صلى الله عليه وسلم

برآمد از خانه برما پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

ونحن نتنازع في القدر فغضب حتى احمر

وما بحث ونزاع میکردیم در مسئله قضا وقدر پس خشم کرد آنحضرت تا آنکه سرخ شد

وجهه حتى كانما فقئ في وجنتيه حب

روی مبارک وی گویا شکسته شده است در هر دو رخساروی دانهای

الرمان فقال ابهذا امرتم ام بهذا

انار پس گفت آیا باین امر کرده شده است شمارا یا باین

ارسلت اليكم انما هلك من كان قبلكم

فرستاده شده ام من بسوی شما هلاک نشدند کسانیکه بودند پیش از شما

حين تنازعوا في هذا الامر عزمت عليكم

مگر هنگامیکه بحث کردند در قضا وقدر واجب میگردانم برشما

عزمت عليكم الا تنازعوا فيه رواه

واجب میگردانم بر شما که نزاع نکنید درین امر روایت

الترمذي وعن عبد الله بن عمرو قال

ترمذی وروایت است از عبدالله ابن عمر رض گفت

سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم

شنیدم من پیغمبر خدارا صلی الله علیه وسلم

يَقُولُ اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ خَلْقَهٗ فِيْ ظُلْمَةٍ

کہ میگفت بدرستی که خدا تعالی بپیدا کرد خلق خود را در تاریکی

فَاَلْقٰى عَلَيْهِمْ مِنْ نُوْرِهٖ فَمَنْ اَصَابَهٗ

پس بینداخت بر خلق از نور خود پس کسیکه رسید او را

مِنْ ذٰلِكَ النُّوْرِ اهْتَدٰى وَمَنْ اَخْطَاَهٗ

ازان نور راه راست یافت و کسیکه نرسید

ضَلَّ فَلِذٰلِكَ اَقُوْلُ جَفَّ الْقَلَمُ

گمراه شد پس ازین جهت میگویم خشک شد قلم

عَلٰى عِلْمِ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

برانچه دانست خدا روایه ترمذی

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و روایت است از عائشه رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِتَّةٌ لَعَنْتُهُمْ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ

صلی الله علیه وسلم شش کس اند که لعنت کردم من ایشانرا لعنت کرده ایشانرا خدا

٦٢

وَكُلُّ نَبِيٍّ يُجَابُ الزَّائِدُ فِي كِتَابِ

وهر پیغمبری قبول کرده شده است دعای او یکی از آن زیاده کننده در کتاب خدا

اللّٰهِ وَالْمُكَذِّبُ بِقَدَرِ اللّٰهِ وَالْمُتَسَلِّطُ

دوم تکذیب کننده بتقدیر الهی   سوم غلبه نماینده   بر مردم

بِالْجَبَرُوتِ لِيُعِزَّ مَنْ أَذَلَّهُ اللّٰهُ وَ

بتکبر تا گرامی و ارجمند گرداند کسی را که خوار گردانیده است خدا و

يُذِلَّ مَنْ أَعَزَّهُ اللّٰهُ وَالْمُسْتَحِلُّ لِحَرَمِ

و خوار گرداند کسی را که عزیز گردانیده است او را خدا چهارم استحلال کننده مر حرم

اللّٰهِ وَالْمُسْتَحِلُّ مِنْ عِتْرَتِي مَا حَرَّمَ اللّٰهُ

خدا را پنجم حلال کننده از اهل قرابت من چیزی را که حرام گردانیده است خدا

فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ أُولٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعْمَىٰ أَبْصَارَهُمْ

٦٣

وَالتَّارِكُ لِسُنَّتِي رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي الْمَدْخَلِ

و ششم ترک کننده سنت مرا روایت کرده بیهقی در مدخل

وَرَزِينٌ فِي كِتَابِهِ وَعَنْ مَطَرِ بْنِ عُكَامِسٍ رض

و رزین در کتاب خود و روایت است از مطر بن عکامس رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم که چون

قَضَى اللهُ لِعَبْدٍ أَنْ يَمُوتَ بِأَرْضٍ جَعَلَ لَهُ

حکم کند خدا برای بنده که بمیرد در زمین بگرداند مر آن بنده را

إِلَيْهَا حَاجَةً رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

بسوی آن زمین حاجتی روایت کرده احمد و الترمذی و روایت است

أَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

از ابی درداء رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ فَرَغَ إِلَى كُلِّ عَبْدٍ

علیه وسلم بدرستیکه خدا تعالی فارغ شده بسوی هر بنده

آن کسان اند که سنت آنحضرت صلی الله علیه وسلم را ضایع نموده اند پس بکمال محنت از آن سوراخ کوه برآمدم و بانواع خرابی بوطن رسیدم ۱۲

مِنْ خَلْقِهِ مِنْ خَمْسٍ مِنْ اَجَلِهِ وَعَمَلِهِ وَمَضْجَعِهِ

که از مخلوق اوست از پنج چیز از اجل او و از عمل هر بنده و از سکون

وَاَثَرِهِ وَرِزْقِهِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ الدَّيْلَمِيِّ رض

و حرکت و رزق هر بنده رواه احمد و روایتست از ابن دیلمی رض

قَالَ اَتَيْتُ اُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ رض فَقُلْتُ لَهٗ قَدْ وَقَعَ

گفت آمدم من نزد ابی بن کعب رض پس گفتم من او را تحقیق که افتاد

فِيْ نَفْسِيْ مِنَ الْقَدَرِ فَحَدِّثْنِيْ لَعَلَّ اللّٰهَ اَنْ يُذْهِبَهٗ

در دل من چیزی شک از قضا و قدر پس حدیثی بخوان مرا تا که خدا تعالی بردارد آن شک

مِنْ قَلْبِيْ فَقَالَ لَوْ اَنَّ اللّٰهَ عَذَّبَ اَهْلَ سَمٰوَاتِهٖ

از دل من پس گفت اگر هر آئینه خدا عذاب کرد تمامه آسمانیان را

۶۵

وَاَهْلَ اَرْضِهٖ عَذَّبَهُمْ وَهُوَ غَيْرُ ظَالِمٍ لَّهُمْ وَلَوْ رَحِمَهُمْ

وزمینیان را عذاب میکرد این نزا حال آنکه وی غیر ظالم است مرایشان را و اگر رحمت میکرد

كَانَتْ رَحْمَتُهٗ خَيْرًا لَّهُمْ مِنْ اَعْمَالِهِمْ وَلَوْ اَنْفَقْتَ مِثْلَ اُحُدٍ

میبود رحمت او بهتر مرایشانرا از عملهائے ایشان و اگر خرچ کنی مانند کوه احد

ذَهَبًا فِیْ سَبِیْلِ اللّٰهِ مَا قَبِلَهُ اللّٰهُ مِنْكَ حَتّٰى تُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ

طلا را در راه خدا قبول نکند خدا او را از تو تا آنکه ایمان آری بقضا و قدر

وَتَعْلَمَ اَنَّ مَا اَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ وَاَنَّ مَا اَخْطَاَكَ

و تا آنکه بدانی که آنچه رسیده است ترا نبود آنکه نرسد ترا و بدانی که آنچه نرسیده است ترا

لَمْ يَكُنْ لِيُصِيْبَكَ وَلَوْ مُتَّ عَلٰى غَيْرِ هٰذَا لَدَخَلْتَ النَّارَ

نبود آنکه برسد ترا و اگر بمیری تو بر غیر این حال هر آئینه در آئی بآتش دوزخ

قَالَ ثُمَّ اَتَيْتُ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ مَسْعُوْدٍ فَقَالَ مِثْلَ

گفت پستر آمدم من نزد عبد الله ابن مسعود رض پس گفت مانند

ذٰلِكَ قَالَ ثُمَّ اَتَيْتُ حُذَيْفَةَ بْنَ الْيَمَانِ فَقَالَ

این سخن پستر آمدم من نزد حذیفه بن یمان پس گفت

مِثْلَ ذٰلِكَ ثُمَّ اَتَيْتُ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ فَحَدَّثَنِيْ

مانند این سخن پستر آمدم من نزد زید بن ثابت پس حدیث کرد

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَ ذٰلِكَ

مرا از پیغمبر صلی الله علیه وسلم مانند آن

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ

رواه احمد و ابو داود و ابن ماجه

بَابُ الْاِعْتِصَامِ بِالْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ

این باب در چنگ زدن بکتاب و سنت است

قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّوْنَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُوْنِيْ يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ

بگو اگر دوست میدارید خدا را پس پیروی من کنید تا دوست دارد شما را خدا

وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوْبَكُمْ وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ۝ قُلْ

و بیامرزد شما را گناهان شما و خدا امرزنده مهربان است بگو

اَطِيْعُوا اللّٰهَ وَالرَّسُوْلَ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ

فرمان برید خدا را و پیغمبر را پس اگر رو گردانیدند هر آئینه خدا دوست ندارد

الْكٰفِرِيْنَ ۝ وَمَنْ يُّطِعِ اللّٰهَ وَالرَّسُوْلَ فَاُولٰٓئِكَ

کافران را هر که فرمان برد خدا و رسول را پس این جماعت

مَعَ الَّذِيْنَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِّنَ النَّبِيّٖنَ وَ

همراه کسانند که انعام کرده است خدا بر ایشان از پیغمبران و

الصِّدِّيْقِيْنَ وَالشُّهَدَآءِ وَالصّٰلِحِيْنَ وَحَسُنَ

صدیقان و شهیدان و صالحان و نیکو رفیق اند

اُولٰٓئِكَ رَفِيْقًا ذٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللّٰهِ وَكَفٰى بِاللّٰهِ

ایشان این بخشایش از خدا است و بس است خدا

٦٧

عَلِيمٌ ۝ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا

دانا و نیافریدم جن و انس را

لِيَعْبُدُونِ ۝ وَمَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ

مگر تا که پرستند مرا نمیخواهم از ایشان رزق را

وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعِمُونِ ۝ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ

که مرا طعام دهند هر آئینه خدا هموست رزق دهنده

ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ۝ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ

خداوند توانائی استوار و هرچه بدهد شما را پیغمبر

فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ

بگیرید آنرا و هرچه منع کند شما را از آن باز استید و بترسید از خدا

خلقت الجن والانس الا لیعبدون

إِنَّ اللّٰهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۘ وَأَطِيعُوا اللّٰهَ وَأَطِيعُوا

هرآئینه خدا سخت عقوبت کننده است وفرمان برداری کنید خدا را وفرمان برداری

الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَاغُ

کنید رسول را پس اگر رو گردانید پس جز این نیست که پیغمبر پیغام رسانیدن

الْمُبِينُ ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَلْتَنظُرْ

آشکارا است ای مسلمانان بترسید از خدا و باید که تامل کند

نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ ۖ وَاتَّقُوا اللّٰهَ ۚ إِنَّ اللّٰهَ خَبِيرٌ

هر شخص چه چیز پیش فرستاده است برای فردا و بترسید از خدا هرآئینه خدا خبردار است

بِمَا تَعْمَلُونَ ۝ إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ

بانچه میکنید هرآئینه ما پیش آوردیم امانت را برآسمانها

وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَن يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ

وبرزمین وبرکوه ها پس قبول نکردند که بردارند آنرا بترسیدند

مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنسَانُ ۖ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ۝

ازان وبرداشت آنرا آدمی هرآئینه وی هست ستمگار نادان

وَعَنْ اَبِىْ سَعِيْدٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در روایت است از ابی سعید رضـ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ لَتَتَّبِعُنَّ سُنَنَ مَنْ قَبْلَكُمْ شِبْرًا بِشِبْرٍ وَذِرَاعًا

وسلم هر آئینه پیروی خواهید کرد شما طریقه پیشینیان را شبر بشبر و دست

بِذِرَاعٍ حَتّٰى لَوْ دَخَلُوْا جُحْرَ ضَبٍّ تَبِعْتُمُوْهُمْ قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

بدست تا آنکه اگر داخل شوند ایشان سوراخ سوسمار را پیروی خواهید کرد شما ایشان را گفتند ای پیغمبر خدا

اَلْيَهُوْدَ وَالنَّصَارٰى قَالَ فَمَنْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

اراده میکنی یهود و نصاری را فرمود پس کیستند متفق علیه و در روایت است

عَائِشَةَ رضـ قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از عایشه رضـ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم

مَنْ اَحْدَثَ فِىْ اَمْرِنَا هٰذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

کسیکه نو پیدا کرد در دین ما چیزے را که نیست از دین پس آن چیز مردود است متفق علیه

وَعَنْ جَابِرٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از جابر رضـ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم

اَمَّا بَعْدُ فَاِنَّ خَيْرَ الْحَدِيْثِ كِتَابُ اللّٰهِ وَخَيْرَ الْهَدْىِ

در خطبه بعد از حمد و نعت پس بهترین سخنان کتاب خدا است و بهترین طریقه

هَدْىُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَشَرَّ الْاُمُوْرِ مُحْدَثَاتُهَا

طریقه محمد است صلی الله علیه وسلم و بدترین چیزها آنست که نو پیدا کرده شده است

وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ

و هر بدعت سبب گمراهی است روایت کرده مسلم و در روایت است از ابن عباس رضـ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَبْغَضُ النَّاسِ اِلَى اللّٰهِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم دشمن داشته شده ترین مردم بسوی خدا

ثلاثة ملحد في الحرم ومبتغ في الإسلام سنة الجاهلية

پس اندالی دکننده در زمین حرم وطلب کننده در اسلام طریقه جاهلیت را

ومطلب دم امرء بغير حق ليهريق دمه رواه البخاري

وطلب کننده خون مردیرا بناحق برائے آنکه بریزد اورا رواه بخاری

وعن أبي موسى قال قال رسول الله صلى الله عليه

وروایت است از ابی موسی رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وسلم إنما مثلي ومثل ما بعثني الله به كمثل رجل

وسلم جز این نیست که قصه من وقصه چیزی که فرستاده است مرا پروردگار بدان چیز مانند قصه مرد

أتى قوما فقال يا قوم إني رأيت الجيش بعيني وإني أنا

آمد قومی را پس گفت اے قوم بدرستی که من دیده ام لشکر را بدو چشم خود بدرستیکه من

النذير العريان فالنجاء النجاء فأطاعه طائفة من قومه

خبر خوف رساننده ام برهنه شتابی کنید شتابی کنید پس فرمانبرداری کردند او را بعض از قوم او

فأدلجوا فانطلقوا على مهلهم فنجوا وكذبت طائفة

پس رفتند شبا شب پس رفتند بر آهستگی خود پس رستگاری یافتند وتکذیب کردند بعض

منهم فأصبحوا مكانهم فصبحهم الجيش فأهلكهم

از قوم وی پس صبح کردند وبایستادند بمکان خود پس صبح گردانید برایشان لشکر در آمد ایشانرا پس هلاک گردانید ایشانرا

واجتاحهم فذلك مثل من أطاعني فاتبع ما جئت به

واز بیخ برکند ایشانرا پس این قصه کسے است که فرمانبرداری کرد مرا پس پیروی کرد چیزے راکه آورده ام آنرا

ومثل من عصاني وكذب ما جئت به من الحق

وحال کسیکه نافرمانی کرد مرا ودروغ داشت چیزے راکه آورده ام من آنرا از نزد خدا

متفق عليه وعن أبي هريرة رض قال قال رسول الله

متفق علیه وروایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم مثلي كمثل رجل استوقد نارا

صلی الله علیه وسلم حال من نحو حال مردی است که افروخت آتشی را

فلما اضاءت ما حولها جعل الفراش وهذه الدواب

پس هرگاه که روشن کرد آن آتش آنچه که گرد اوست داشت و ندید پروانه ها و این جنبندگان و کرمهای

التي تقع في النار يقعن فيها وجعل يحجزهن ويغلبنه

که عادت ایشان است که می افتند در آتش و در ساختن که منع میکند ازان و ایشان غالب آمدند و اپس از انکس

فيتقحمن فيها فانا اخذ بحجزكم عن النار وانتم

پس ازدحام کردند در آتش پس من گیرنده ام جای بند ازار شما را که باز دارم شما را از آتش و شما

تقحمون فيها هذه رواه البخاري ولمسلم نحوها

ازدحام میکنید در آن آتش این روایت بخاری است و مسلم را مانند این روایت است

وقال في اخرها قال فذلك مثلي ومثلكم انا اخذ

و گفته است مسلم در پایان روایت خود گفت پس آن مذکور حال من و حال شما است من گیرنده ام

بحجزكم عن النار هلم عن النار هلم عن النار فتغلبوني

جای بندهای ازار شما را از آتش بیائید بسوی من از آتش پس غالب می آئید مرا

تقحمون فيها متفق عليه وعن ابي هريرة رض

می افتید در آتش متفق علیه و روایت است از ابی هریره رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

يكون في اخر الزمان دجالون كذابون يأتونكم

می باشد در آخر الزمان تلبیس کنندگان دروغ گویان می آرند شما را

من الاحاديث بما لم تسمعوا انتم ولا اباءكم

از احادیث آنچه نشنیده آید شما و نه پدران شما

فَاِيَّاكُمْ وَاِيَّاهُمْ لَا يُضِلُّوْنَكُمْ وَلَا يُفْتِنُوْنَكُمْ

دور دارید خود را ایشان را از خود تا گمراه نگردانند و در فتنه نیفگنند شما را

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

روایت کرد مسلم و در روایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَفٰى بِالْمَرْءِ كَذِبًا

صلی الله علیه وسلم بس است مرد را از روی دروغ گفتن

اَنْ يُّحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

اینکه حدیث کند هر چیزی را که شنیده است روایت کرد مسلم

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ

و در روایت است از ابی هریره رضی الله عنه گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

مَنْ دَعَا اِلٰى هُدًى كَانَ لَهٗ مِنَ الْاَجْرِ مِثْلَ

کسیکه بخواند بسوی راه راست باشد او را اجر مقدار

اُجُوْرِ مَنْ تَبِعَهٗ لَا يَنْقُصُ ذٰلِكَ مِنْ

مزدهای کسانیکه پیروی میکنند او را کم نمیکند این از

اُجُوْرِهِمْ شَيْئًا وَمَنْ دَعَا اِلٰى ضَلَالَةٍ

اجرهای ایشان چیزی را و کسیکه بخواند کسی را بگمراهی

۴۵ و بعد از توبه و رجوع اقرار بدان می کردند والله اعلم کذا قال شیخ الهند در مقدمه شرح مشکواة

كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ تَبِعَهُ

باشد بر وے از بزه مقدار بزهای کسانیکه پیروی کنند او را

لَا يُنْتَقَصُ ذٰلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا رَوَاهُ

کم نمی کند این از آثام ایشان چیزی را روایه

مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

مسلم و روایت است از وی رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَدَأَ الْإِسْلَامُ غَرِيْبًا

صلی الله علیه و سلم پیدا شد اسلام در آغاز کار غریب

وَسَيَعُوْدُ كَمَا بَدَأَ فَطُوْبٰى لِلْغُرَبَاءِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و عن قریب باز گردد غریب چنانکه در ابتدا بود پس خوشی باد مر غریبان را روایه مسلم

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ

و روایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستیکه

الْاِيْمَانَ لَيَأْرِزُ اِلَى الْمَدِيْنَةِ كَمَا تَأْرِزُ الْحَيَّةُ اِلٰى جُحْرِهَا

ایمان گرد می آید بسوی مدینه چنانکه باز می گردد مار بسوی سوراخ خود

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ رض قَالَ فِيْ

متفق علیه است و روایت است از عرباض ابن ساریه رض گفت در

حَدِيْثِهٖ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِيْ

حدیث خود از پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پس لازم گیرید بر خود سنت من

وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِيْنَ الْمَهْدِيِّيْنَ تَمَسَّكُوْا بِهَا

و سنت خلفاء راشدین که راه یافتگان اند چنگ در زنید بسنت من

وَعَضُّوْا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ وَاِيَّاكُمْ وَمُحْدَثَاتِ الْاُمُوْرِ

سخت بگزید بر سنت و دندانها را و دور دارید خود را از کارهای نو پیدا

فَاِنَّ كُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ رَوَاهُ اَحْمَدُ

پس بدرستیکه هر خصلت که احداث کرده شود بدعت است و هر بدعت ضلالت است روایت کرد او را احمد

وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو

و ابوداود و ترمذی و ابن ماجه و روایت است از عبدالله ابن عمرو رض

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُؤْمِنُ ٣

گفت پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم ایمان نمی آرد

أَحَدُكُمْ حَتّٰى يَكُوْنَ هَوَاهُ تَبَعًا لِمَا جِئْتُ بِهٖ

یکے از شما تا آنکه باشد هوای نفس او تابع مر چیزے را که آوردم من آنرا

رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ بِلَالِ بْنِ الْحَارِثِ

روایت کرد در شرح سنته این حدیث را و روایت است از بلال ابن حارث

الْمُزَنِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مزنی رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَحْيٰى سُنَّةً مِنْ سُنَّتِيْ

علیه وسلم کسیکه زنده گرداند سنتی از سنتهائے مرا

قَدْ أُمِيْتَتْ بَعْدِيْ فَإِنَّ لَهٗ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلَ أُجُوْرِ

که به تحقیق میرا بنده شده است پس از من بدرستی که مرا او راست از مزد باشد مزدهای

مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أُجُوْرِهِمْ

کسانیکه کار میکنند آن سنت بی آنکه کم کرده شود از مزدهائے ایشان

شَيْئًا وَمَنِ ابْتَدَعَ بِدْعَةً ضَلَالَةً لَا يَرْضَاهَا اللّٰهُ

چیزے وکسیکه بدعت نهاد بدعت ضلالت که راضی نیست ازان بدعت خدا

رَسُولَهُ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْاِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ عَمِلَ بِهَا

پیغمبر خدا باشد بروی از بزه مقدار بزه های کسانیکه پیروی کرده اند

لَا يَنْقُصُ ذٰلِكَ مِنْ اَوْزَارِهِمْ شَيْئًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

اورا کم نمیکند از بزه از آثام ایشان چیزیرا رواه ترمذی در روایت است

عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از عمرو بن عوف رضي الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ اِنَّ الدِّيْنَ لَيَاْرِزُ اِلَى الْحِجَازِ كَمَا تَاْرِزُ الْحَيَّةُ

وسلم بدرستیکه اسلام گرد می آید بسوی حجاز چنانچه باز میگردد مار

اِلٰى جُحْرِهَا وَلَيَعْقِلَنَّ الدِّيْنُ مِنَ الْحِجَازِ مَعْقِلَ الْاُرْوِيَّةِ

بسوی سوراخ خود هر آئینه پناه بگیرد دین از زمین حجاز پناه جستن بز کوهی

مِنْ رَأْسِ الْجَبَلِ اِنَّ الدِّيْنَ بَدَأَ غَرِيْبًا وَسَيَعُوْدُ كَمَا بَدَأَ

از سر کوهی بدرستیکه دین پیدا شده است غریب و تنها و قریب است که بازگردد چنانکه

فَطُوْبٰى لِلْغُرَبَاءِ وَهُمُ الَّذِيْنَ يُصْلِحُوْنَ مَا اَفْسَدَ النَّاسُ

پس خوشی خوشی است مر غریبان را و غریبان آن کسان اند که نیکو میسازند چیزیرا که بد ساخته اند مردم

مِنْ بَعْدِيْ مِنْ سُنَّتِيْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

بعد از من از سنت من رواه ترمذی و روایت است از عبدالله

ابْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن عمرو رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

لَيَاْتِيَنَّ عَلٰى اُمَّتِيْ كَمَا اَتٰى عَلٰى بَنِيْ اِسْرَائِيْلَ حَذْوَ النَّعْلِ

هر آئینه بیاید بر امت من مانند آنچه آمده بر بنی اسرائیل مطابق یکدیگر

بِالنَّعْلِ حَتّٰى اِنْ كَانَ مِنْهُمْ مَنْ اَتٰى اُمَّهُ عَلَانِيَةً لَكَانَ

تا آنکه اگر بود از بنی اسرائیل کسیکه آمد با مادر خود آشکارا هر آئینه باشد

فِي أُمَّتِي مَنْ يَصْنَعُ ذٰلِكَ وَإِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ

در امت من کسیکه میکند آن فعل شنیع را و هر آئینه بنی اسرائیل

تَفَرَّقَتْ عَلٰى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ مِلَّةً وَتَفْتَرِقُ

جدا شدند بهفتاد و دو ملت و جدا خواهد شد

أُمَّتِي عَلٰى ثَلٰثٍ وَسَبْعِينَ مِلَّةً كُلُّهُمْ

امت من بر هفتاد و سه مذهب همه ایشان

فِي النَّارِ إِلَّا مِلَّةً وَاحِدَةً قَالُوا مَنْ هِيَ يَا

مستحق در آمدن دوزخ باشند مگر یک ملت گفتند کیست آن یک ملت ای

رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي رَوَاهُ

پیغمبر خدا فرمود آن ملت که من بر آنم و صحابهٔ من بر آنند روایت کرد آن را

التِّرْمِذِيُّ وَفِي رِوَايَةِ أَحْمَدَ وَأَبِي دَاوُدَ

ترمذی و در روایت است احمد و ابی داود

عَنْ مُعَاوِيَةَ ثِنْتَانِ وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ

از معاویه آمده که اهل هفتاد و دو ملت در آتش اند

دواحدة في الجنة وهي الجماعة وانه سيخرج

و اہل یک ملت در بہشت و آن ... جماعت است و بدرستی که شان اینست که بیرون آید

في أمتي أقوام تتجارى بهم تلك الأهواء

در امت من گروه های که روان میشود با ایشان آن اهوا

كما يتجارى الكلب بصاحبه لا يبقى منه عرق

چنانکه سرایت می کند گزیدن سگ صاحب خود را باقی نماند از صاحبش ...

ولا مفصل إلا دخله وعن ابن عمر قال قال

و بندی مگر در می آید در آن و روایت است از ابن عمر رضی الله گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم إن الله لا يجمع

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستی که گرد نمی آرد خدا

أمتي أو قال أمة محمد صلى الله عليه وسلم

امت مرا یا گفت امت محمد صلی الله علیه وسلم

على ضلالة ويد الله على الجماعة ومن شذ شذ

بر گمراهی و دست احسان خدا بر جماعت است و کسیکه تنها افتد از جماعت انداخته شود

فِي النَّارِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

در آتش رواه ترمذی وروایت است ازوی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اتَّبِعُوا السَّوَادَ الْأَعْظَمَ فَإِنَّهُ مَنْ شَذَّ شُذَّ

الله علیه وسلم پیروی کنید جمهور را بدرستیکه شان اینست که کسیکه تنها افتد از جماعت انداخته شود

فِي النَّارِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ لِي

در آتش رواه ابن ماجه وروایت است از انس رض گفت فرمود مرا

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا بُنَيَّ إِنْ قَدَرْتَ أَنْ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم ای پسرک من اگر توانی که

تُصْبِحَ وَتُمْسِيَ وَلَيْسَ فِي قَلْبِكَ غِشٌّ لِأَحَدٍ فَافْعَلْ

صبح کنی وشام کنی وحال آنکه نیست در دل تو کینه برای هیچ یکی پس بکن

ثُمَّ قَالَ يَا بُنَيَّ وَذٰلِكَ مِنْ سُنَّتِي وَمَنْ أَحَبَّ سُنَّتِي فَقَدْ

پس گفت ای پسرک من وان کار از سنت منست وکسیکه دوست داشت سنت مرا پس بتحقیق

أَحَبَّنِي وَمَنْ أَحَبَّنِي كَانَ مَعِي فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

دوست داشت مرا وکسیکه دوست دارد مرا باشد با من در بهشت رواه ترمذی

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وروایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِي عِنْدَ فَسَادِ أُمَّتِي فَلَهُ

علیه وسلم کسیکه چنگ در زند به سنت من نزد فساد امت من پس او راست

٨١

اَجْرُ مِائَةِ شَهِيْدٍ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ كِتَابِ الزُّهْدِ لَهٗ مِنْ

مزد و ثواب صد شهید روا ه بیهقی در کتاب الزهد نقل او بغیر از فنا

حَدِيْثِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

از حدیث ابن عباس رضـ و روایت است از ابی هریره رضـ گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّكُمْ فِيْ زَمَانٍ مَنْ تَرَكَ مِنْكُمْ عُشْرَ

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه شما در زمانی هستید که هرکه ترک کند از شما دهم حصه

مَا اُمِرَ بِهٖ هَلَكَ ثُمَّ يَاْتِيْ زَمَانٌ مَنْ عَمِلَ مِنْهُمْ بِعُشْرِ

آنچه امر کرده شده است بدان هلاک شود پس تر می آید زمانیکه هرکه بکند از ایشان دهم حصه

مَا اُمِرَ بِهٖ نَجَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رضـ

آنچه امر کرده شده است بدان نجات یابد روا ه ترمذی و روایت است از معاذ ابن جبل رضـ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الشَّيْطَانَ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستیکه شیطان

ذِئْبُ الْاِنْسَانِ كَذِئْبِ الْغَنَمِ يَاْخُذُ الشَّاذَّةَ وَالْقَاصِيَةَ

گرگ آدمی است مانند گرگ گوسفند که میگیرد گوسفندیرا که از انس ناگیرنده است یگله

وَالنَّاحِيَةَ وَاِيَّاكُمْ وَالشِّعَابَ وَعَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ

و دور رونده از گله و یک جانب افتاده است و دور دارید خود را از راهها ے میان کوه

الْعَامَّةِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رضـ قَالَ قَالَ

کثیر را روا ه احمد و روایت است از ابی ذر رضـ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ فَارَقَ الْجَمَاعَةَ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه جدائی کرد جماعت را

شِبْرًا فَقَدْ خَلَعَ رِبْقَةَ الْاِسْلَامِ مِنْ عُنُقِهٖ رَوَاهُ اَحْمَدُ

مقدار یک شبر پس بتحقیق بر کشید ربقه اسلام را از گردن خود روا ه احمد

داؤد. وعن ابراهيم بن ميسرة رض

و ابوداؤد و روایت است از ابراهیم ابن میسره رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من وقر

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه تعظیم کرد

صاحب بدعة فقد اعان على هدم الاسلام

خداوند بدعت را پس تحقیق مدد کرد بر ویران کردن دین اسلام

رواه البيهقي في شعب الايمان مرسلا وعن

روایت کرد بیهقی در شعب الایمان مرسل و روایت است از

ابن مسعود رض قال من كان مستنا فليستن بمن

ابن مسعود رض گفت کسیکه میخواهد که برود راه راست پس باید که برود براه

قد مات فان الحي لا تؤمن عليه الفتنة اولئك

کسانیکه بتحقیق از عالم گذشته اند پس بدرستیکه زندگان ایمن کرده نمیشوند بر ایشان از فتنه آنگروه

اصحاب محمد صلى الله عليه وسلم كانوا افضل

یاران محمد صلی الله علیه وسلم اند که بودند فاضلتر

هذه الامة ابرها قلوبا واعمقها علما واقلها

از همه این امت نیکوترین ایشان از روی دلها و دورترین از روی علم و کمترین ایشان

تكلفا اختارهم الله لصحبة نبيه ولاقامة دينه

از روی تکلف برگزید ایشان را خدا از برای صحبت پیغمبر خود و برای برپا داشتن دین وے

فَاعْرِفُوا لَهُمْ فَضْلَهُمْ وَاتَّبِعُوهُمْ عَلَى أَثَرِهِمْ وَتَمَسَّكُوا

پس بشناسید برائے ایشان فضل ایشان و پیروی کنید ایشان را بر نشانہائے ایشان و چنگ زنید

بِمَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ أَخْلَاقِهِمْ وَسِيَرِهِمْ فَإِنَّهُمْ كَانُوا

بانچہ توانید از خوہا و سیرہائے ایشان و روشہائے ایشان کہ تحقیق بودند

عَلَى الْهُدَى الْمُسْتَقِيمِ رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ

بر راہ راست روایت کرد رزین و روایت است از

أَنَسٍ أَنَّهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

انس بدرستیکہ وے گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ

وسلم ایمان نمی آرد یکے از شما تا آنکہ باشم دوست داشتہ تر بسوئے او

مِنْ نَفْسِهِ وَمَالِهِ وَوَلَدِهِ وَوَالِدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

از جانش و از مالش و از فرزندش و پدرش و مردمان ہمہ

رَوَاهُ الشَّيْخَانِ وَأَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

روایت کرد شیخان و احمد و نسائی و ابن ماجہ

وقيل لرسول الله صلى الله عليه وسلم متى اكون

وگفته شد پیغمبر خدا را صلی الله علیه وسلم که کی باشم

مؤمنا وفي لفظ آخر مؤمنا صادقا قال اذا احببت

مومن ودر لفظ آخر مومن صادق گفت چون دوست داشته باشی

الله فقيل ومتى احب الله فقال اذا احببت رسوله

خدا را پس گفته شد کی باشم که دوست دارم خدا را پس فرمود چون دوست داشته باشی رسول او

فقيل ومتى احب رسوله قال اذا اتبعت طريقته

پس گفته شد که دوست دارم پیغمبر او را فرمود چون پیروی کنی طریقه او را

واستعملت سنته واحببت بحبه وابغضت ببغضه

وعمل کنی سنت او را ودوست داری کسی را بسبب دوستی وی ودشمن داری کسی را بسبب دشمنی وی

وواليت بولايته وعاديت بعداوته ويتفاوت

ودوست شوی بدوستی وی ودشمن شوی بعداوت وی ومتفاوت اند

الناس في الايمان على قدر تفاوتهم في محبتي

مردمان در ایمان بمقدار تفاوت ایشان در محبت من

ويتفاوتون في الكفر على قدر تفاوتهم في بعض الا

و متفاوت میشوند در کفر باندازه تفاوت ایشان در بعض من آگاه باشید

لا ايمان لمن لا محبة له الا لا ايمان لمن لا محبة له

نیست ایمان مر آن شخص را که نیست محبت مر ویرا آگاه باشید نیست ایمان مر کسی را که نیست محبت مر او را

الا لا ايمان لمن لا محبة له كذا في الدلائل وقيل

آگاه باشید نیست ایمان مر کسی را که نیست محبت آنرا چنین است در دلائل الخیرات و گفته شد

لرسول الله صلى الله عليه وسلم نرى مؤمنا يخشع و

مر پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را می بینیم مومنی را که خوف میکند

مؤمنا لا يخشع ما السبب في ذلك فقال من وجد لايمانه

و مومنی را که خوف نمیکند چیست سبب در آن پس گفت که هر که می یابد برای ایمان خود

حلاوة خشع ومن لم يجدها لم يخشع فقيل بم توجد

ذائقه خوف میکند و کسیکه نیافت آنرا خوف نمی کند پس گفته شد که یافته میشود آن حلاوت

او بم تنال او بما تكتسب قال بصدق الحب في الله فقيل

یا بچه حاصل کرده میشود و یا بچه کسب کرده میشود گفت براستی محبت در معامله خدا پس گفته شد

وبم يوجد حب الله او بم يكتسب فقال بحب رسوله

و بچه یافته میشود محبت خدا یا بچه کسب کرده میشود پس گفت بسبب محبت پیغمبر وی

فالتمسوا رضاء الله ورضاء رسوله في حبهما كذا في الدلائل

پس بجوئید رضای خدا و رضای پیغمبر او در محبت هر دو چنانکه است در دلائل الخیرات

٨٥

وَقِيلَ لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ آلُ مُحَمَّدٍ

وگفته شد مر پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را کیستند آل محمد

الَّذِينَ أُمِرْنَا بِحُبِّهِمْ وَإِكْرَامِهِمْ وَالْبِرِّ بِهِمْ فَقَالَ

که امر کرده شدیم به محبت ایشان وگرامی کردن ایشان ونیکوکاری کردن با ایشان پس گفت

أَهْلُ الصَّفَاءِ وَالْوَفَاءِ مَنْ آمَنَ وَأَخْلَصَ فَقِيلَ وَمَا عَلَامَاتُهُمْ

صاحب صفا و وفا آنکسان که ایمان آوردند وخالص کردند پس گفته شد چیست نشانهای ایشان

فَقَالَ إِيثَارُ مَحَبَّتِي عَلَى كُلِّ مَحْبُوبٍ وَاشْتِغَالُ الْبَاطِنِ

پس گفت اختیار کردن محبت من بر همه دوست داشته شده ومشغول داشتن باطن خود را

بِذِكْرِي بَعْدَ ذِكْرِ اللهِ وَفِي أُخْرَى عَلَامَتُهُمْ إِدْمَانُ

بذکر من بعد از ذکر خدا و در روایت دیگر نشان ایشان دوام کردن

ذِكْرِي وَالْإِكْثَارُ مِنَ الصَّلَوَاتِ عَلَيَّ دَلَائِلُ وَقِيلَ

ذکر من وبسیار درود فرستادن بر من است وگفته شد

لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ الْقَوِيُّ فِي الْإِيمَانِ

مر پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کیست قوی در ایمان آوردن

بِكَ فَقَالَ مَنْ آمَنَ بِي وَلَمْ يَرَنِي فَإِنَّهُ مُؤْمِنٌ بِي عَلَى

بتو پس فرمود کسیکه ایمان آورد بمن ونه دید مرا پس بدرستیکه وی مومن است بمن بر

شَوْقٍ مِنْهُ وَصِدْقٍ فِي مَحَبَّتِي وَعَلَامَةُ ذَلِكَ مِنْهُ أَنَّهُ

شوقیکه او راست وبر صدق که در محبت من است ونشان این کار از او آنست که او

يَوَدُّ رُؤْيَتِي بِجَمِيعِ مَا يَمْلِكُ وَفِي أُخْرَى مِلْءَ الْأَرْضِ

دوست میدارد دیدار مرا بتمام آنچیزیکه مالک شده است و در روایة دیگر لفظ ملا الارض

ذَهَبًا ذَلِكَ الْمُؤْمِنُ بِي حَقًّا كَذَا فِي الدَّلَائِلِ وَقَالَ

ذهبا است آنکس مومن است بمن حقیقة چنین است در دلائل وگفته است

[illegible]

صاحب المطالع في هذه الاحاديث الاربعة

صاحب المطالع درین چهار حدیث که

أعرفها ولم أجدها كتب العلم إنما يخشى الله

می شناسم اینها را و نیافتم این هر چهار را جز این نیست میترسند خدا

من عباده العلماء ولا تعجل بالقرآن من قبل

عالمان از بندگان او و شتابی مکن بخواندن قرآن پیش از آنکه

أن يقضى إليك وحيه وقل رب زدني علما

انجام رسانیده شود بسوی تو وحی او و بگو ای پروردگار من زیادت کن مرا دانش

باب ما جاء في فضل العلم

[illegible]

وَالْعُلَمَاءِ وَعَنْ كَثِيرِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ كُنْتُ

و روایت است از کثیر ابن قیس رض گفت بودم من

جَالِسًا مَعَ أَبِي الدَّرْدَاءِ فِي مَسْجِدِ دِمَشْقَ فَجَاءَهُ رَجُلٌ

نشسته با ابودردا رض در مسجد دمشق پس آمد او را مردے

فَقَالَ يَا أَبَا الدَّرْدَاءِ إِنِّي جِئْتُكَ مِنْ مَدِينَةِ الرَّسُولِ

پس گفت اے ابودردا بدرستیکه من آمده ام ترا از مدینه پیغمبر

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِحَدِيثٍ بَلَغَنِي أَنَّكَ تُحَدِّثُهُ

صلے اللہ علیه وسلم جهت شنیدن حدیثے که رسیده است مرا که تو خبر میدهی ازان

عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا جِئْتُ لِحَاجَةٍ

از پیغمبر خدا صلے اللہ علیه وسلم نیامده ام از جهت حاجتے دیگر

قَالَ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت پس بدرستیکه من شنیده ام پیغمبر خدا صلے اللہ علیه وسلم را

يَقُولُ مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَطْلُبُ فِيهِ عِلْمًا سَلَكَ اللهُ بِهِ

گفت کسے که برود راه را که طلب کند در وے علمے ببرد خدا او را

طَرِيقًا مِنْ طُرُقِ الْجَنَّةِ وَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَتَضَعُ أَجْنِحَتَهَا

براے از راه هاے بهشت و بدرستیکه فرشتگان هر آئینه می نهند بازوهاے خود را

رِضًا لِطَالِبِ الْعِلْمِ وَإِنَّ الْعَالِمَ لَيَسْتَغْفِرُ لَهُ مَنْ

بجهت رضامندی طالب علم و بدرستیکه عالم هر آئینه آمرزش بخواهد براے او هر که

أجر مائة شهيد رواه البيهقي في كتاب الزهد له من

مزد و ثواب صد شهيد رواه بيهقي در كتاب الزهد

حديث ابن عباس وعن أبي هريرة رض قال قال رسول الله

از حديث ابن عباس رض و روايت است از ابي هريره رض گفت فرمود پيغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم إنكم في زمان من ترك منكم عشر

صلى الله عليه وسلم بدرستيكه شما در زماني هستيد كه هركه نكند از شما دهم حصه

ما أمر به هلك ثم يأتي زمان من عمل منهم بعشر

آنچه امر كرده شده است بدان هلاك شود پس مي آيد زمانيكه هركه بكند از ايشان دهم حصه

ما أمر به نجا رواه الترمذي وعن معاذ بن جبل رض

آنچه امر كرده شده است بدان نجات يابد رواه ترمذي و روايت است از معاذ ابن جبل رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن الشيطان

گفت فرمود پيغمبر خدا صلى الله عليه وسلم بدرستيكه شيطان

ذئب الإنسان كذئب الغنم يأخذ الشاذة والقاصية

گرگ آدمي است مانند گرگ گوسفند كه ميگيرد گوسفند را كه از گله جدا شده است و آنكه

والناحية وإياكم والشعاب وعليكم بالجماعة

دور رونده از گله و يك جانب افتاده است و دور داريد خود را از راههاے ميان كوه

والعامة رواه أحمد وعن أبي ذر رض قال قال

كثير را رواه احمد و روايت است از ابي ذر رض گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم من فارق الجماعة

پيغمبر خدا صلى الله عليه وسلم كسيكه جدائي كرد جماعت را

شبرا فقد خلع ربقة الإسلام من عنقه رواه أحمد

مقدار يك شبر پس تحقيق بركشيد ربقه اسلام را از گردن خود رواه احمد

وَاَبُوْدَاؤدَ وَعَنْ اِبْرَاهِيْمَ بْنِ مَيْسَرَةَ رض

وابوداود وروایت است از ابراهیم ابن میسره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ وَقَّرَ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه تعظیم کرد

صَاحِبَ بِدْعَةٍ فَقَدْ اَعَانَ عَلٰى هَدْمِ الْاِسْلَامِ

صاحب بدعت را پس بتحقیق مدد کرد بر ویران کردن دین اسلام

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ مُرْسَلًا وَعَنْ

رواه بیهقی در شعب الایمان مرسل در روایت است از

ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ مَنْ كَانَ مُسْتَنًّا فَلْيَسْتَنَّ بِمَنْ

ابن مسعود رض گفت کسیکه میخواهد که برود راه است پس باید که برود براه

قَدْ مَاتَ فَاِنَّ الْحَيَّ لَا تُؤْمَنُ عَلَيْهِ الْفِتْنَةُ اُولٰئِكَ

کسیکه بتحقیق از عالم گذشته اند پس بدرستیکه زندگان ایمنی کرده نمیشود بر ایشان از فتنه آن گروه

اَصْحَابُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانُوْا اَفْضَلَ

یاران محمد صلی الله علیه وسلم اند که بودند فاضل تر

هٰذِهِ الْاُمَّةِ اَبَرَّهَا قُلُوْبًا وَاَعْمَقَهَا عِلْمًا وَاَقَلَّهَا

ازهرکه جز ایشان است درین امت و نیکوترین آن امت دلها و دقیق ترین آن از روی علم و کم ترین

تَكَلُّفًا اِخْتَارَهُمُ اللّٰهُ لِصُحْبَةِ نَبِيِّهٖ وَلِاِقَامَةِ دِيْنِهٖ

از روی تکلف برگزید ایشان را خدا برای صحبت پیغمبر خود و برای برپا داشتن دین خود

فاعرفوا لهم فضلهم واتبعوهم على اثرهم وتمسكوا

پس بشناسید برای ایشان فضل ایشان و پیروی کنید ایشان را بر نشانهای ایشان و چنگ در زنید

بما استطعتم من اخلاقهم وسيرهم فانهم كانوا

بآنچه توانید از خوبها و سیرتهای ایشان و روشهای ایشان که بتحقیق بودند

على الهدى المستقيم رواه رزين وعن

بر راه راست روایت کرد رزین و روایت است از

انس انه قال قال رسول الله صلى الله عليه

انس رضی الله عنه که گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وسلم لا يؤمن احدكم حتى اكون احب اليه

وسلم ایمان نمی آرد یکی از شما تا آنکه باشم دوست داشته تر بسوی او

من نفسه وماله وولده ووالده والناس اجمعين

از جان او و از مال او و از فرزند او و پدرش و مردمان همه

رواه الشيخان واحمد والنسائي وابن ماجه

روایت کرد شیخان و احمد و نسائی و ابن ماجه

وقيل لرسول الله صلى الله عليه وسلم من آل محمد

وگفته شد مر پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را کیستند آل محمد

الذين أمرنا بحبهم وإكرامهم والبر بهم فقال

که امر کرده شده ایم بمحبت ایشان وگرامی کردن ایشان ونیکوکاری کردن باایشان پس گفت

أهل الصفاء والوفاء من آمن بي وأخلص فقيل وما علاماتهم

صاحب صفا و وفا آنکسان که ایمان آوردند وخالص کردند پس گفته شد چیست نشانهای ایشان

فقال إيثار محبتي على كل محبوب واشتغال الباطن

پس گفت اختیار کردن محبت من بر هر دوست داشته شده ومشغول داشتن باطن خود را

بذكري بعد ذكر الله وفي أخرى علامتهم إدمان

بذکر من بعد از ذکر خدا ودر روایت دیگر نشان ایشان دوام کردن

ذكري والإكثار من الصلوات علي وقيل

ذکر من وبسیار درود فرستادن بر من است وگفته شد

لرسول الله صلى الله عليه وسلم من القوي في الإيمان

مر پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کیست قوی در ایمان آوردن

بك فقال من آمن بي ولم يرني فإنه مؤمن بي على

بتو پس گفت کسیکه ایمان آورد بمن ونه دید مرا پس بدرستیکه وی مومن است بمن بر

شوق منه وصدق في محبتي وعلامة ذلك منه أنه

شوقیکه او راست وبر صدق که در محبت من است ونشان این کار از او آنست که او

يود رؤيتي بجميع ما يملك وفي أخرى ملء الأرض

دوست میدارد دیدار مرا با تمام آنچه مالک شده است ودر روایت دیگر لفظ ملأ الارض

ذهبا ذلك المؤمن بي حقا كذا في الدلائل وقال

ذهبا است آنکس مومن است بامن حقیقة چنین است در دلائل وگفته است

صَاحِبُ الْمَطَالِعِ فِي هٰذِهِ الْأَحَادِيثِ الْأَرْبَعَةِ ٧

صاحب المطالع درین چهار حدیث که

أَعْرِفُهَا وَلَمْ أَمْلِهَا كَتَبَ الْعِلْمُ إِنَّمَا يَخْشَى اللّٰهَ

نمی شناسم اینها را و ننوشتم این هر چهار را جز این نیست میترسند خدا

مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمٰٓؤُا وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْاٰنِ مِنْ قَبْلِ

عالمان از بندگان او و شتابی مکن بخواندن قرآن پیش از آنکه

أَنْ يُّقْضٰى إِلَيْكَ وَحْيُهٗ وَقُلْ رَّبِّ زِدْنِيْ عِلْمًا

انجام رسانیده شود بسوے تو وحی او و بگو اے پروردگار من زیاده کن مرا علم

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الْعِلْمِ

وَالْعُلَمَاءِ وَعَنْ كَثِيْرِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ كُنْتُ

و روایت است از کثیر ابن قیس رض گفت بودم من

جَالِسًا مَعَ أَبِي الدَّرْدَاءِ فِي مَسْجِدِ دِمَشْقَ فَجَاءَهُ رَجُلٌ

نشسته با ابودرداء رض در مسجد دمشق پس آمد او را مردے

فَقَالَ يَا أَبَا الدَّرْدَاءِ إِنِّي جِئْتُكَ مِنْ مَدِيْنَةِ الرَّسُوْلِ

پس گفت اے ابودرداء بدرستیکه من آمدم ترا از مدینه پیغمبر

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِحَدِيْثٍ بَلَغَنِي أَنَّكَ تُحَدِّثُهُ

صلے اللہ علیه وسلم جهت شنیدن حدیثے که رسیده است مرا که تو خبر میدهی ازان

عَنْ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا جِئْتُ لِحَاجَةٍ

از پیغمبر خدا صلے اللہ علیه وسلم نیامده ام از جهت حاجتے دیگر

قَالَ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت پس بدرستیکه من شنیده ام پیغمبر خدا صلے اللہ علیه وسلم را

يَقُوْلُ مَنْ سَلَكَ طَرِيْقًا يَطْلُبُ فِيْهِ عِلْمًا سَلَكَ اللهُ بِهٖ

گفت کسے که برود راه را که طلب کند دروے علمے ببرد خدا او را

طَرِيْقًا مِنْ طُرُقِ الْجَنَّةِ وَإِنَّ الْمَلٰئِكَةَ لَتَضَعُ أَجْنِحَتَهَا

براے ازراهاے بهشت و بدرستیکه فرشتگان برآئینه می نهند بازوهاے خود را

رِضًا لِطَالِبِ الْعِلْمِ وَإِنَّ الْعَالِمَ لَيَسْتَغْفِرُ لَهٗ مَنْ

بجهت رضامندی طالب علم و بدرستیکه عالم برآئینه آمرزش بخواهد براے او هرکه

فِي السَّمٰوٰتِ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ وَالْحِيْتَانُ فِيْ جَوْفِ الْمَاءِ

در آسمان است و هر که در زمین است و ماهیان در میان آب

وَاِنَّ فَضْلَ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ

و بدرستیکه فضیلت عالم بر عابد همچو فضل ماه شب

الْبَدْرِ عَلٰى سَائِرِ الْكَوَاكِبِ وَاِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ

چهاردهم است بر باقی همه کواکب و بدرستیکه عالمان وارثان

الْاَنْبِيَاءِ وَاِنَّ الْاَنْبِيَاءَ لَمْ يُوَرِّثُوْا دِيْنَارًا وَّلَا دِرْهَمًا

پیغمبران اند و بدرستیکه پیغمبران وارث نگردانیده اند دینار را و نه درهم را

وَاِنَّمَا وَرَّثُوا الْعِلْمَ فَمَنْ اَخَذَهٗ اَخَذَ بِحَظٍّ وَّافِرٍ رَوَاهُ

و نگذاشته اند مگر علم را پس کسیکه گرفت علم را گرفت نصیبے تمام رواه

اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ

احمد و ترمذی و ابو داود و ابن ماجه

وَالدَّارِمِيُّ وَسَمَّاهُ التِّرْمِذِيُّ قَيْسَ بْنَ كَثِيْرٍ

و دارمی و نام داشت راوی را ترمذی به قیس ابن کثیر

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا مَاتَ الْاِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهٗ

علیه وسلم چون بمیرد آدمی بریده می شود از وی عملی که میکند

إلّا مِن ثلاثة مِن صدقة جارية أو علم يُنتفع

مگر از عمل یکی از آن صدقه جاریه ویا علم که نفع گرفته شود

به أو ولد صالح يدعو له رواه مسلم وعن

بآن یا فرزند نیکوکار که دعا کند او را رواه مسلم وروایت است

ابن مسعود رض قال قال رسول الله صلى الله عليه

از ابن مسعود رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وسلم لا حسد إلا في اثنين رجل آتاه الله

وسلم نیست حسد مگر در این دو کس مردی که داد او را خدا

مالا فسلطه على هلكته في الحق ورجل آتاه الله

مال پس برگماشت وی تعالی آن مرد را بر هلاک کردن آن مال در طاعت حق و دیگر مردی که داد او را خدا

الحكمة فهو يقضي بها ويعلمها متفق عليه

حکمت پس آن مرد عمل میکند بدان وتعلیم میکند آن را متفق علیه

وعن عبد الله بن عمرو رض قال قال رسول الله

وروایت است از عبد الله بن عمرو رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم بلغوا عني ولو آية

صلی الله علیه وسلم برسانید از من اگرچه آیتی باشد

وحدثوا عن بني إسرائيل ولا حرج

وحکایت کنید از بنی اسرائیل ونیست گناهی

وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّءْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ

وهر که دروغ بر بندد بر من قصداً پس باید که بگیرد جاے نشست خود را از آتش

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

روایت کرد بخاری وهم ازوے روایت است گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ نَفَّسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه آسایش دهد و دور گرداند مسلمانی اندوهی را

مِنْ كُرَبِ الدُّنْيَا نَفَّسَ اللّٰهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ

از اندوه‌هاے دنیا آسایش دهد و دور گرداند خداتعالی ازآنکس اندوه را از

كُرَبِ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ وَمَنْ يَسَّرَ عَلٰى مُعْسِرٍ يَسَّرَ اللّٰهُ عَلَيْهِ

اندوه‌هاے روز قیامت وکسیکه آسان گرداند کار شخصے که در دشواری افتاده است آسان گرداند

فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللّٰهُ فِي

حق تعالی در دنیا و آخرت وکسیکه بپوشد عیب مسلمانی را بپوشد خداتعالے

الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَاللّٰهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ

در دنیا و آخرت وخداے تعالے در یاری کردن بنده است تا دام که بنده

فِي عَوْنِ أَخِيهِ وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللّٰهُ

در یاری کردن برادر خود است وکسیکه پیش رود براهی که طلب میکند در وے علمی را آسان گرداند حق تعالی

لَهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللّٰهِ

مر آنکس را بسبب آن طریقی بسوے بهشت ونه فراهم آیند گروهے در خانه از خانه‌هاے خدا

يَتْلُوْنَ كِتَابَ اللّٰهِ وَيَتَدَارَسُوْنَهُ بَيْنَهُمْ اِلَّا نَزَلَتْ

كه بخوانند قرآن را بطريق ورد ويا تعليم كنند ازا با يكديگر قرآن را كه فرود آيد بر ايشان

عَلَيْهِمُ السَّكِيْنَةُ وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتْهُمُ

آرام اطمينان و بپوشد ايشان را رحمت و گرد گيرند ايشان را

الْمَلٰئِكَةُ وَذَكَرَهُمُ اللّٰهُ فِيْمَنْ عِنْدَهٗ وَمَنْ بَطَّاَ

فرشتگان و ياد كند ايشان را خدا تعالى در ميان كسانى كه نزد او يند و كسيكه

بِهٖ عَمَلُهٗ لَمْ يُسْرِعْ بِهٖ نَسَبُهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس انداخت او را عمل او پيش نمى آرد او را نسب او رواه مسلم

وَعَنْ اَبِىْ اُمَامَةَ الْبَاهِلِىِّ رض قَالَ ذُكِرَ

روايت است از ابى امامه باهلى رض گفت ذكر كرده شد براے

لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلَانِ

رسول خدا صلى الله عليه وسلم دو مرد يكے

اَحَدُهُمَا عَابِدٌ وَالْاٰخَرُ عَالِمٌ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

از آن دو مرد عابد و ديگر عالم پس فرمود پيغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ

صلى الله عليه وسلم فضل عالم بر عابد

كَفَضْلِىْ عَلٰى اَدْنَاكُمْ ثُمَّ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

همچو فضل من است بر ادنى شما پس فرمود پيغمبر خدا صلى الله

٩٣

عليه وسلم إن الله وملائكته وأهل السموات

علیه وسلم بدرستیکه خدا تعالی و فرشتگان او و آسمانیان

والأرض حتى النملة في جحرها وحتى الحوت ليصلون

و زمینیان تا مورچه در سوراخ خود و تا ماهی هر آئینه درود میفرستند

على معلم الناس الخير رواه الترمذي وعن

بر تعلیم کننده خیر مردم را روایه ترمذی و روایت است

أبي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

الكلمة الحكمة ضالة الحكيم فحيث وجدها فهو

سخن علم و حکمت چیز گم شده حکیم است پس هر جا که یافت آن کلمه را پس حکیم

أحق بها رواه الترمذي وابن ماجة وعن

سزاوارتر است بآن کلمه روایه ترمذی و ابن ماجه و روایت است از

ابن عباس رض قال قال رسول الله صلى الله عليه

ابن عباس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وسلم فقيه واحد أشد على الشيطان من ألف

وسلم یک فقیه سخت تر است بر شیطان از هزار

عابد رواه الترمذي وابن ماجة وعن أنس رض

عابد روایه ترمذی و ابن ماجه و روایت است از انس رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم طلب العلم

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم طلب علم

فريضة على كل مسلم وواضع العلم عند غير أهله

فرض است بر هر مسلم و نهنده علم نزد کسیکه اهل آن نیست

كمقلد الخنازير الجوهر واللؤلؤ والذهب

همچو اندازنده است بگردن خوکان قلاده جواهر و مروارید و طلا

رواه ابن ماجة وروى البيهقي في شعب الإيمان

رواه ابن ماجه و روایت کرد بیهقی در شعب ایمان

إلى قوله مسلم وقال هذا حديث متنه مشهور

تا قول او که مسلم است و گفت این حدیث حدیثی است که مشهور شده است

وإسناده ضعيف وقد روي من أوجه كلها ضعيف

در میان مردم و اسناد او ضعیف است و بتحقیق روایت کرده شده است از وجوه

وعن أنس قال قال رسول الله صلى الله

و روایت است از انس گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عليه وسلم من خرج في طلب العلم فهو في سبيل

علیه وسلم کسیکه بیرون آمد برای طلب علم پس وی در راه

الله حتى يرجع رواه الترمذي والدارمي

خدا است تا هنگام باز گشتن رواه ترمذی و دارمی

وعن سخبرة الأزدي قال قال رسول الله

روایت است از سخبره ازدی رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم من طلب العلم كان كفارة

صلی الله علیه وسلم هرکه طلب کند علم را باشد این طلب او کفارت

لما مضى رواه الترمذي والدارمي وعن أبي سعيد

گناهان را که گذشته است رواه ترمذی و دارمی و روایت است از ابی سعید

الخدري قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

خدری رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

لن يشبع المؤمن من خير يسمعه حتى يكون منتهاه

هرگز سیر نگردد مومن از شنیدن سخن نیک تا آنکه بباشد عاقبت کار او

الجنة رواه الترمذي وعن ابن مسعود قال سمعت

بهشت رواه ترمذی و روایت است از ابن مسعود رض گفت شنیدم

رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول نضر الله

پیغمبر خدا را صلی الله علیه وسلم که میگفت تروتازه گرداند خدای

امرأ سمع منا شيئا فبلغه كما سمعه فرب مبلغ اوعى له من

مردے را کہ شنید از ما چیزے پس رسانید آنرا ہمچنانکہ شنید آنرا پس بسا کسیکہ رسانیدہ شود بوے نگاہ دارندہ تر

سامع رواه الترمذي وعن عوف بن مالك الاشجعي رض

شنوندہ رواہ ترمذی و روایت است از عوف بن مالک اشجعی رض

قال قال رسول [illegible] الله عليه وسلم لا يقص

گفت فرمود [illegible] صلے الله عليه وسلم وعظ نگوید

الا امير او م[illegible] قال رواه ابوداود وعن

مگر حاکم یا کسیکہ امر کردہ است آنرا حاکم یا مردے متکبر رواہ ابوداود و روایت است

ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من

از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیہ وسلم کسیکہ

افتى بغير علم كان اثمه على من افتاه ومن اشار على

فتوے دہد بے دانش باشد گناہ او بر کسیکہ استفتا نمود از او و کسیکہ امر کرد

اخيه بامر يعلم ان الرشد في غيره فقد خانه رواه

برادر خود را بکارے کہ میداند اینکہ صلاح کار در غیر آن کار است پس تحقیق خیانت کرد او

۹۶

وعن معاوية قال ان النبي صلى الله عليه

ابوداؤد در روایت است از معاویه رض گفت بدرستیکه پیغمبر خدا صلی الله علیه

وسلم نهى عن الاغلوطات رواه ابوداؤد وعن

وسلم نهی کرد از اغلوطات یعنی از مغالطات رواه ابوداؤد و در روایت است

ابي هريرة رض رواية يوشك [illegible] اكباد

از ابی هریره رض بطریق روایت نزدیکست که [illegible] صلى الله عليه

الابل يطلبون العلم فلا يجدون احدا اعلم

شتران را و در جائیکه طلب می کنند علم را پس نیابند هیچ یکی را داناتر

من عالم المدينة رواه الترمذي

از عالم مدینه مطهره رواه ترمذی

وعنه فيما أعلم عن رسول الله صلى الله عليه وسلم

و در روایت است از وے در آنچه میدانم از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ایں حدیث فرمود

قال إن الله عز وجل يبعث لهذه الأمة على رأس كل

پیغمبر خدا تحقیق خدا برانگیزد برائے نفع این امت بر سر هر

مائة سنة من يجدد لها دينها رواه أبو داود وعن

صد سالے کسے را که نو می گرداند برائے است دین او را رواه ابوداود و در روایت است از

الحسن مرسلا قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

حسن رض از روے مرسل گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

من جاءه الموت وهو يطلب العلم ليحيي به الإسلام

کسیکه بیاید موت او را حال آنکه وے طلب می کند علم را تا زنده گرداند آن علم دین اسلام را

فبينه وبين النبيين درجة واحدة في الجنة رواه

پس میان او و میان پیغمبران یکپایه تفاوت است در جنت رواه

الدارمي وعن واثلة بن الأسقع قال قال رسول الله

دارمی و در روایت است از واثله بن اسقع رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم من طلب العلم فأدركه كان له

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه بجوید علم دین را پس دریابد آنرا باشد مر او را

كفلان من الأجر فإن لم يدركه كان له كفل من الأجر

دو نصیب از ثواب پس اگر در نیافت آن علم را باشد مر او را یک

شرح مشکوٰۃ شریف

رواه الدارمي وعن أبي هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله

روایة دارمی درروایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم إن مما يلحق المؤمن من عمله

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه از آنچه میرسد مسلمان را از ثواب کردار وے

وحسناته بعد موته علما علمه ونشره وولدا

واز نیکیهاے وے بعد از مرگ وے علمیت که دانست او را و پراگنده کرد آن را و فرزند

صالحا تركه أو مصحفا ورثه أو مسجدا بناه أو بيتا

نیک کردار که گذاشت او را یا مصحفی که بارث گذاشت او را یا مسجدے که بنا کرد او را

لابن السبيل بناه أو نهرا أجراه أو صدقة أخرجها

که براے مسافر بنا کرده است یا نہرے که روان ساخت آن را یا صدقه که بیرون آورد آن را

من ماله في صحته وحياته تلحقه بعد موته

از مال خود در تندرستی خود و در حیات خود میرسد ثواب این چیزها آن مسلمان را پس مرگ او

رواه ابن ماجة والبيهقي في شعب الإيمان

روایه ابن ماجه و بیهقی در شعب الایمان

وعن عائشة رضي الله عنها أنها قالت سمعت رسول الله

و روایت است از عائشه رض بدرستیکه گفت شنیدم من آنحضرت را

صلى الله عليه وسلم يقول إن الله عز وجل أوحى إلى

صلی الله علیه وسلم میگفت بدرستیکه خدا تعالی وحی کرد بسوے من

أَنَّهُ مَنْ سَلَكَ مَسْلَكًا فِي طَلَبِ الْعِلْمِ سَهَّلَتْ لَهُ طَرِيقَ

هر که برود راهی در طلب علم آسان گرداند مر او را راه

الْجَنَّةِ وَمَنْ سَلَبْتُ كَرِيمَتَيْهِ أَثَبْتُهُ عَلَيْهِمَا الْجَنَّةَ وَفَضْلٌ

بهشت و کسیکه بربایم من هر دو چشم او را ثواب میدهم او را در مقابله دو چشم بهشت و زیادتی

فِي عِلْمٍ خَيْرٌ مِنْ فَضْلٍ فِي عِبَادَةٍ وَمِلَاكُ الدِّينِ الْوَرَعُ

در علم بهتر است از زیادتی در عبادت و سبب استحکام و قوت دین ورع و تقوی است

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

رواه بیهقی در شعب الایمان و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ تَدَارُسُ الْعِلْمِ سَاعَةً مِنَ اللَّيْلِ خَيْرٌ مِنْ إِحْيَائِهَا

گفت درس گفتن علم یک ساعت از شب بهتر است از زنده گردانیدن تمام شب

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض أَنَّ

رواه دارمی و روایت است از عبدالله بن عمرو رض که

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِمَجْلِسَيْنِ فِي مَسْجِدِهِ

پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم گذشت بدو مجلس که در مسجد شریف وی بود

فَقَالَ كِلَاهُمَا عَلَى خَيْرٍ وَأَحَدُهُمَا أَفْضَلُ مِنْ صَاحِبِهِ أَمَّا

پس فرمود آنحضرت اهل هر دو مجلس ثابت اند بر نیکی و یکی از آن دو اهل مجلس فاضل است از دیگر اما

هٰؤُلَاءِ فَيَدْعُونَ اللّٰهَ وَيَرْغَبُونَ إِلَيْهِ فَإِنْ شَاءَ

این جماعت مشغول اند بدعا پس میخوانند خدا را و رغبت میکنند بسوی او پس اگر بخواهد

أَعْطَاهُمْ وَإِنْ شَاءَ مَنَعَهُمْ وَأَمَّا هٰؤُلَاءِ فَيَتَعَلَّمُونَ

میدهد ایشان را و اگر بخواهد منع کند ایشان را و اما این طایفه که مشغول اند بتعلم که علم فقه می آموزند

الْفِقْهَ أَوِ الْعِلْمَ وَيُعَلِّمُونَ الْجَاهِلَ فَهُمْ أَفْضَلُ

فقه را یا علم را و می آموزند نادان را پس ایشان فاضل‌تر اند

وَاِنَّمَا بُعِثْتُ مُعَلِّمًا ثُمَّ جَلَسَ فِيْهِمْ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَبِي

ونہ فرستادہ شدہ ام من مگر آموزندہ علم را پس نشست آنحضرت درمیان این قوم روایت کرد دارمی و روایت است از ابی

الدَّرْدَاءِ قَالَ سُئِلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا حَدُّ الْعِلْمِ الَّذِيْ

درداء رض گفت، پرسیدہ شد از آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ چیست نہایت علمی کہ

اِذَا بَلَغَهٗ الرَّجُلُ كَانَ فَقِيْهًا فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

چون برسد مرد آنمرتبہ را باشد در اعداد فقہا پس فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ حَفِظَ عَلٰى اُمَّتِيْ اَرْبَعِيْنَ حَدِيْثًا فِيْ اَمْرِ دِيْنِهَا بَعَثَهُ اللّٰهُ فَقِيْهًا

کسیکہ یاد کرد و ربط بند برامت من چہل حدیث از کار دین ایشان برانگیزد خدا تعالی او را در زمرہ فقہا

وَكُنْتُ لَهٗ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ شَافِعًا وَّشَهِيْدًا وَعَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رض

و باشم من او را روز قیامت شفاعت کنندہ و گواہی دہندہ و روایت است از انس ابن مالک رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ تَدْرُوْنَ مَنْ اَجْوَدُ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم آیا مے دریابید کہ کیست زیادہ تر

جُوْدًا قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ اَعْلَمُ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى اَجْوَدُ جُوْدًا ثُمَّ اَنَا

از روے جود و کرم گفتند صحابہ خدا و رسول خدا داناتر است گفت کامل تر از روے جود خدا تعالی است پس من

اَجْوَدُ بَنِيْ اٰدَمَ وَاَجْوَدُهُمْ مِنْ بَعْدِيْ رَجُلٌ عَلِمَ عِلْمًا فَنَشَرَهٗ

جوادترم از میان آدمیان و جوادترین نوع انسان بعد از من مردیست کہ حاصل کرد علم را پس نشر کرد علم را

يَاْتِيْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَمِيْرًا وَحْدَهٗ اَوْ قَالَ اُمَّةً وَّاحِدَةً وَعَنْهُ

می آید روز قیامت تنہا مانند امیرے کہ ہمراہ او تابعان باشند یا گفت راوی مانند است امت واحدہ و روایت است از انس

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْهُوْمَانِ لَا يَشْبَعَانِ

بدرستیکہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود دو حریص سیر نے شوند

مَنْهُوْمٌ فِي الْعِلْمِ لَا يَشْبَعُ مِنْهُ وَمَنْهُوْمٌ فِي الدُّنْيَا لَا يَشْبَعُ

یکے حریص در علم سیر نمی شود از تحصیل علم و حریص در دنیا سیر نمی شود

م — [illegible] حدیث [illegible] سلف و خلف [illegible] علما [illegible] تصنیف [illegible] اربعینات [illegible] صلے اللہ علیہ [illegible]

مِنْهَا دَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْاَحَادِيْثَ الثَّلٰثَةَ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَقَالَ

ازان روایت کرد بیہقی این ہر سہ احادیث را در شعب الایمان و گفت

قَالَ الْاِمَامُ اَحْمَدُ فِيْ حَدِيْثِ اَبِي الدَّرْدَاءِ هٰذَا مَتْنٌ مَشْهُوْرٌ فِيْمَا

کہ گفت امام احمد در حدیث ابی درداء متن این حدیث مشہور است در میان

بَيْنَ النَّاسِ لَيْسَ لَهٗ اِسْنَادٌ صَحِيْحٌ وَعَنْ عَوْنٍ قَالَ قَالَ عَبْدُ اللّٰهِ

مردم نیست مرو را اسناد صحیح و روایت است از عون گفت گفت عبد اللہ

ابْنُ مَسْعُوْدٍ رضہ مَنْهُوْمَانِ لَا يَشْبَعَانِ صَاحِبُ الْعِلْمِ وَصَاحِبُ الدُّنْيَا

ابن مسعود رضہ دو حریص سیری نشوند اہل علم و اہل دنیا

وَلَا يَسْتَوِيَانِ اَمَّا صَاحِبُ الْعِلْمِ فَيَزْدَادُ رِضًا لِلرَّحْمٰنِ وَاَمَّا

و برابر نیستند این ہر دو اما صاحب علم پس زیادہ میکند خوشنودی خدائے مہربان را ولیکن

صَاحِبُ الدُّنْيَا فَيَتَمَادٰى فِي الطُّغْيَانِ ثُمَّ قَرَأَ عَبْدُ اللّٰهِ كَلَّا اِنَّ

صاحب دنیا پس بنہایت میرود در سرکشی باز خواند عبد اللہ این آیۃ را حقا بدرستیکہ

الْاِنْسَانَ لَيَطْغٰى اَنْ رَّاٰهُ اسْتَغْنٰى قَالَ وَقَالَ الْاٰخَرُ

آدمی از حد میگذرد وقتیکہ می بیند خود را توانگر شدہ گفت و گفت بار دیگر

اِنَّمَا يَخْشَى اللّٰهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمٰٓؤُا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْهُ

جز این نیست کہ می ترسند از خدا عالمان از بندگان او روایت کرد دارمی و روایت است از وی

مُرْسَلًا قَالَ سُئِلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ رَجُلَيْنِ

از روے مرسل گفت پرسیدہ شد پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم از حال دو مرد

كَانَا فِيْ بَنِيْ اِسْرَآئِيْلَ اَحَدُهُمَا كَانَ عَالِمًا يُصَلِّي الْمَكْتُوْبَةَ ثُمَّ

کہ بودند در فرزندان یعقوب یکے ازان دو مرد بود عالم کہ میگزارد نماز فرض را پس تر

يَجْلِسُ فَيُعَلِّمُ النَّاسَ الْخَيْرَ وَالْاٰخَرُ يَصُوْمُ النَّهَارَ وَيَقُوْمُ

می نشست پس می آموخت مردم را علم و مرد دیگر روزہ میداشت بروز و نماز میگذارد

اللَّيْلَ اَيُّهُمَا اَفْضَلُ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضْلُ هٰذَا

درشب کدام یکے ازین دو مرد فاضلتر است فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم زیادتی تو ابن

الْعَالِمِ الَّذِيْ يُصَلِّي الْمَكْتُوْبَةَ ثُمَّ يَجْلِسُ فَيُعَلِّمُ النَّاسَ الْخَيْرَ عَلَى

عالم کہ مقتش این است کہ میگذارد نماز فرض را پس می نشست و تعلیم میکرد مردم را علم بران

الْعَابِدِ الَّذِيْ يَصُوْمُ النَّهَارَ وَيَقُوْمُ اللَّيْلَ كَفَضْلِيْ عَلٰى اَدْنَاكُمْ

مرد عابد کہ روزہ میداشت بروز و نماز میگذارد بشب ہمچو فضل من است بر مردیکہ پست پایہ تر از

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ بَابُ مَا جَاءَ فِيْ عِلْمٍ بِلَا عَمَلٍ وَشَرِّ الْعُلَمَاءِ

رواہ دارمی باب احادیثے کہ وارد شدہ است در علم بلا عمل و بدترین علماء

اَفَرَاَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ اِلٰهَهُ هَوٰهُ وَاَضَلَّهُ اللّٰهُ عَلٰى عِلْمٍ وَّخَتَمَ

آیا دیدی کسے را کہ معبود خود گرفتہ است خواہش نفس خود را و گمراہ کرد او را خدا با وجود دانش و مہر نہاد

عَلٰى سَمْعِهٖ وَقَلْبِهٖ وَجَعَلَ عَلٰى بَصَرِهٖ غِشَاوَةً فَمَنْ يَّهْدِيْهِ مِنْ

بر گوش او و دل او و پیدا کرد بر چشم او پردہ پس کیست کہ راہ نماید او را

بَعْدِ اللّٰهِ اَفَلَا تَذَكَّرُوْنَ اَتَاْمُرُوْنَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ

بعد از خدا آیا پند نمیگیرید آیا میفرمائید مردمان را بنیکو کارے و فراموش میکنید

اَنْفُسَكُمْ وَاَنْتُمْ تَتْلُوْنَ الْكِتٰبَ اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

خویشتن را و شما میخوانید کتاب آیا نمی فہمید و روایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلُ عِلْمٍ لَا يُنْتَفَعُ بِهٖ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم مثال علمے کہ نفع گرفتہ نمی شود بوے

كَمَثَلِ كَنْزٍ لَا يُنْفَقُ مِنْهُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالدَّارِمِيُّ

ہمچو مثال گنجے است کہ دادہ نمی شود از وے در راہ خدا رواہ احمد و دارمی

وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوْشِكُ

و روایت است از علی رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نزدیک است

أَنْ يَأْتِيَ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يَبْقَى مِنَ الْإِسْلَامِ إِلَّا اسْمُهُ

که بیاید بر مردم روزگارے که باقی نماند از دین مگر نام او

وَلَا يَبْقَى مِنَ الْقُرْآنِ إِلَّا رَسْمُهُ مَسَاجِدُهُمْ عَامِرَةٌ وَهِيَ خَرَابٌ

وباقی نماند از قرآن مگر آئین وے مسجدهاے ایشان آبادان است وحال آنکه مسجدها ویران است

مِنَ الْهُدَى عُلَمَاؤُهُمْ شَرُّ مَنْ تَحْتَ أَدِيمِ السَّمَاءِ مِنْ عِنْدِهِمْ

از هدایت دانشمندان ایشان بدترین مردم اند که زیر آسمان اند از نزد ایشان

تَخْرُجُ الْفِتْنَةُ وَفِيهِمْ تَعُودُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

بیرون می آید فتنه وباز هم در ایشان باز میگردد روایت کرد بیهقی در شعب ایمان این حدیث را

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ومروی است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

تَعَوَّذُوا بِاللهِ مِنْ جُبِّ الْحُزْنِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

پناه جوئید بخدا از جب حزن گفتند اے پیغمبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ وَمَا جُبُّ الْحُزْنِ قَالَ وَادٍ فِي جَهَنَّمَ تَتَعَوَّذُ مِنْهُ جَهَنَّمُ كُلَّ

وسلم چیست جب حزن فرمود وادی است در دوزخ پناه میجوید از وے دوزخ

يَوْمٍ أَرْبَعَ مِائَةِ مَرَّةٍ قِيلَ يَا رَسُولَ اللهِ وَمَنْ يَدْخُلُهَا قَالَ

هر روز چهار صد مرتبه گفته شد اے پیغمبر خدا که مے درآید آن را فرمود

الْقُرَّاءُ الْمُرَاؤُونَ بِأَعْمَالِهِمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَكَذَا ابْنُ مَاجَةَ

قرآن خوانندگان ریاکنندگان بعملهاے خود رواه ترمذی وهمچنین ابن ماجه

وَزَادَ فِيهِ وَإِنَّ مِنْ أَبْغَضِ الْقُرَّاءِ إِلَى اللهِ الَّذِينَ يَزُورُونَ الْأُمَرَاءَ

وزیاده کرد در آن حدیث این کلام را و بدرستیکه از جمله دشمن داشته شده ترین قرا بسوی خدا آن کسان اند که ملاقات میکنند امرا را

قَالَ الْمُحَارِبِيُّ يَعْنِي الْجَوَرَةَ وَعَنِ الْحَسَنِ قَالَ الْعِلْمُ عِلْمَانِ

گفت محاربی مراد بامرا جابر اند ومروایت است از حسن رض گفت علم دو علم است

فَعِلْمٌ فِي الْقَلْبِ فَذَاكَ الْعِلْمُ النَّافِعُ وَعِلْمٌ عَلَى اللِّسَانِ فَذَاكَ حُجَّةُ

پس یک علم علمی است که در دل است پس آن علمی است سودمند و دیگر علمی است که بر سر زبان است پس این علم حجت

اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى ابْنِ اٰدَمَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ زِيَادِ بْنِ

خدا است بر آدمیان که بدان الزام خواهد داد ابن آدم را رواه الدارمی و روایت است از زیاد بن

حُدَيْرٍ قَالَ لِي عُمَرُ رض هَلْ تَعْرِفُ مَا يَهْدِمُ الْإِسْلَامَ قُلْتُ لَا قَالَ

حدیر که گفت مرا عمر رض آیا می شناسی چه چیز است که می شکند بنای اسلام را گفتم من نمی شناسم گفت عمر رض

يَهْدِمُهُ زَلَّةُ الْعَالِمِ وَجِدَالُ الْمُنَافِقِ بِالْكِتَابِ وَحُكْمُ الْأَئِمَّةِ

می شکند بنای اسلام را لغزیدن عالم و نزاع منافقان بکتاب خدا و حکم کردن امراء جور

الْمُضِلِّينَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ إِنَّ مِنْ

که گمراه کنندگان خلق اند رواه دارمی و روایت از ابی درداء گفت بدرستیکه از جمله

أَشَرِّ النَّاسِ عِنْدَ اللّٰهِ مَنْزِلَةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عَالِمٌ لَا يَنْتَفِعُ بِعِلْمِهِ رَوَاهُ

بدترین مردمان نزد خدا تعالی از روی مرتبه روز قیامت عالمی است که فائده نگیرد از علم خود رواه

الدَّارِمِيُّ وَعَنِ الْأَحْوَصِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ النَّبِيَّ

دارمی و روایت است از احوص بن حکیم از پدر خود رض گفت پرسید مردی پیغمبر خدا را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الشَّرِّ فَقَالَ لَا تَسْأَلُونِي عَنِ الشَّرِّ وَسَلُونِي

صلی اللہ علیہ وسلم از بدی پس فرمود مپرسید مرا از شر و بپرسید مرا

عَنِ الْخَيْرِ يَقُولُهَا ثَلٰثًا ثُمَّ قَالَ أَلَا إِنَّ شَرَّ الشَّرِّ شِرَارُ الْعُلَمَاءِ وَإِنَّ

از خیر فرمود این کلمه را سه بار پس تر فرمود بدانید که بدرستی بدترین بدان علما اند و بدرستی که

خَيْرَ الْخَيْرِ خِيَارُ الْعُلَمَاءِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ سُفْيَانَ أَنَّ عُمَرَ بْنَ

نیکترین نیکان علما اند رواه دارمی و روایت از سفیان بدرستی که عمر بن

الْخَطَّابِ رض قَالَ لِكَعْبٍ مَنْ أَرْبَابُ الْعِلْمِ قَالَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ بِمَا يَعْلَمُونَ

خطاب رض گفت مر کعب را که کیستند خداوندان علم گفت آنکسان اند که عمل میکنند با نچه علم دارند

قَالَ فَمَا اَخْرَجَ الْعِلْمَ مِنْ قُلُوْبِ الْعُلَمَآءِ قَالَ الطَّمَعُ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

گفت پس چه چیز بیرون میکند نور علم را از دلهائے علماء گفت طمع بیرون می کشد رواه الدارمی

وَعَنِ الْاَعْمَشِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اٰفَةُ الْعِلْمِ

وروایت است از اعمش رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم آفت علم

النِّسْيَانُ وَاِضَاعَتُهٗ اَنْ تُحَدِّثَ بِهٖ غَيْرَ اَهْلِهٖ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ مُرْسَلًا

فراموشی است وضائع گردانیدن علم اینست که حدیث کنی علم را بغیر اہل علم رواه دارمی بطریق مرسل

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ قَالَ لَوْ اَنَّ اَهْلَ الْعِلْمِ صَانُوا الْعِلْمَ

وروایت است از عبدالله بن مسعود رض گفت بودے که اہل علم نگاه میداشتند علم را

وَوَضَعُوْهُ عِنْدَ اَهْلِهٖ لَسَادُوْا بِهٖ اَهْلَ زَمَانِهِمْ وَلٰكِنَّهُمْ بَذَلُوْهُ

ومی نهادند علم را نزد اہل آن هر آئینه مهتر می شدند بسبب علم اہل زمان خود را ولیکن اہل علم در یافتند علم را

لِاَهْلِ الدُّنْيَا لِيَنَالُوْا بِهٖ مِنْ دُنْيَاهُمْ فَهَانُوْا عَلَيْهِمْ سَمِعْتُ نَبِيَّكُمْ

مراہل دنیارا تا بیابند بدان علم چیزے از دنیائے ایشان پس خوار شدند نزد اہل دنیا شنیدم پیغمبر شمارا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ جَعَلَ الْهُمُوْمَ هَمًّا وَاحِدًا هَمَّ اٰخِرَتِهٖ

صلی الله علیه وسلم میفرمود کسے که بگرداند قصدهاے خود یک قصد که قصد آخرت است

كَفَاهُ اللّٰهُ هَمَّ دُنْيَاهُ وَمَنْ تَشَعَّبَتْ بِهِ الْهُمُوْمُ اَحْوَالَ الدُّنْيَا

بسند کند او را خدا تعالی مقصود دنیاے وے را کسی که پریشان گرداند او را قصدهاے او از احوال دنیا است

لَمْ يُبَالِ اللّٰهُ فِيْ اَيِّ اَوْدِيَتِهَا هَلَكَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

باک ندارد خدا که در کدام یکے از وادیہاے دنیا ہلاک گردد رواه ابن ماجه وروایت است از

ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اُنَاسًا

ابن عباس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستیکه بعض مردم

مِنْ اُمَّتِيْ سَيَتَفَقَّهُوْنَ فِي الدِّيْنِ وَيَقْرَءُوْنَ الْقُرْاٰنَ وَيَقُوْلُوْنَ

از امت من نزدیک باشد که فقیه شوند در دین وخوانند قرآن را وبگویند

نَاتِي الْاُمَرَاءَ فَنُصِيبُ مِنْ دُنْيَاهُمْ وَنَعْتَزِلُهُمْ بِدِيْنِنَا وَلَا يَكُوْنُ

می آیم امرا را پس میرسیم بہ چیزے از دنیاے ایشان و گوشہ میگیریم از ایشان با دین خود نمی شود

ذٰلِكَ كَمَا لَا يُجْتَنٰى مِنَ الْقَتَادِ اِلَّا الشَّوْكُ كَذٰلِكَ لَا يُجْتَنٰى مِنْ قُرْبِهِمْ

آن چنانکہ چیدہ نمی شود از درخت خار دار مگر خار ہمچنین حاصل نمی شود از قرب امرا

اِلَّا قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ كَاَنَّهٗ يَعْنِي الْخَطَايَا رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ

مگر گفت محمد بن صباح گویا میخواہد از ان گناہان را رواہ ابن ماجہ و روایتست از وے

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَوَّلَ النَّاسِ يُقْضٰى عَلَيْهِ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ نخستین مردیکہ حکم کردہ شود بر وے

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَجُلٌ اُسْتُشْهِدَ فَاُتِيَ بِهٖ فَعَرَّفَهٗ نِعَمَهٗ فَعَرَفَهَا فَقَالَ

روز قیامت مردیست کہ کشتہ شدہ در راہ خدا پس آوردہ میشود پس می شناساند خدا مر او را نعمت ہاے خود پس بشناسد آن نعمت ہا را پس گوید

فَمَا عَمِلْتَ فِيْهَا قَالَ قَاتَلْتُ فِيْكَ حَتّٰى اسْتُشْهِدْتُ قَالَ كَذَبْتَ

پس چہ عمل کردی در شکر این نعمت گوید آمدم کارزار کردم براے تو تا آنکہ کشتہ شدم میگوید خدا دروغ گفتی

وَلٰكِنَّكَ قَاتَلْتَ لِاَنْ يُّقَالَ جَرِيٌّ فَقَدْ قِيْلَ ثُمَّ اُمِرَ بِهٖ فَسُحِبَ

ولیکن تو کارزار کردی براے آنکہ گفتہ شود کہ فلان دلیر است پس بتحقیق گفتہ شد پس امر کردہ شود بجہت وے پس کشیدہ شود

عَلٰى وَجْهِهٖ حَتّٰى اُلْقِيَ فِي النَّارِ وَرَجُلٌ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ وَعَلَّمَهٗ وَقَرَاَ

بر روی خود تا آنکہ انداختہ شود در آتش دوزخ و دیگر مردیکہ آموخت علم را و آموزانید آنرا و خواند

الْقُرْاٰنَ فَاُتِيَ بِهٖ فَعَرَّفَهٗ نِعَمَهٗ فَعَرَفَهَا قَالَ فَمَا عَمِلْتَ فِيْهَا قَالَ

قرآن را پس آوردہ شود او پس شناساند او را خدا نعمتہاے خود پس بشناسد آن نعمت ہا را بگوید خدا پس چہ کار کردی در شکر این نعمتہا میگوید

تَعَلَّمْتُ الْعِلْمَ وَعَلَّمْتُهٗ وَقَرَاْتُ فِيْكَ الْقُرْاٰنَ قَالَ كَذَبْتَ وَلٰكِنَّكَ

آموختم علم را و آموزانیدم آنرا و خواندم قرآن را در رضاے تو میگوید خدا تعالی دروغ گفتی و لیکن تو

تَعَلَّمْتَ الْعِلْمَ لِيُقَالَ اِنَّكَ عَالِمٌ وَقَرَاْتَ الْقُرْاٰنَ لِيُقَالَ هُوَ قَارِئٌ

علم آموختی تا اینکہ گفتہ شود بتحقیق کہ تو عالمی و خواندی قرآن را تا بگویند مردم کہ فلان خوانندہ قرآن است

فيطحن فيها كطحن الحمار برحاه فيجتمع اهل النار عليه فيقولون اي

پس آس میکند گرد روده ای خود همچو آس کردن خر با آسیای خود پس گرد آیند اهل دوزخ بر آن مرد پس بگویند ای

فلان ما شانك اليس كنت تأمرنا بالمعروف وتنهانا عن المنكر

فلان چه حال است آیا نبودی تو که امر میکردی ما را بمعروف و نهی میکردی ما را از منکر

قال كنت امركم بالمعروف ولا اتيه وانهكم عن المنكر واتيه

میگوید آن مرد بودم من که امر میکردم شما را بمعروف و خود نمیکردم آن را و نهی میکردم شما را از منکر و خود میکردم آن را

متفق عليه وعن انس ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال

متفق علیه و روایتست از انس رض بدرستی پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم گفت

رايت ليلة اسري بي رجالا تقرض شفاههم بمقاريض من نار

دیدم من شبی که سیر کنانیدند مرا مردان را که بریده میشد لبهای اوشان از مقراض های آتش

قلت من هؤلاء يا جبرئيل قال هؤلاء خطباء من امتك

گفتم من کیستند ایشان ای جبرئیل گفت ایشان خطیب هااند از امت تو که

يأمرون الناس بالبر وينسون انفسهم رواه في شرح السنة

بودند امر کنندگان مردم را بنیکی و فراموش میکردند ذات های خود را رواه در شرح سنه

كتاب الطهارة

این کتاب طهارت است

يا ايها الذين امنوا اذا قمتم الى الصلوة فاغسلوا وجوهكم وايديكم

ای مسلمانان چون برخیزید بسوی نماز پس بشوئید رویهای خود را و دستهای خود را

الى المرافق وامسحوا برءوسكم وارجلكم الى الكعبين وان كنتم

تا آرنج و مسح کنید سرهای خود را و بشوئید پاهای خود را تا شتالنگ و اگر باشید

جنبا فاطهروا وان كنتم مرضى او على سفر او جاء احد منكم

با جنابت پس غسل کنید و اگر باشید بیمار یا مسافر یا بیاید یکی از شما

مِنَ الْغَائِطِ اَوْ لٰمَسْتُمُ النِّسَآءَ فَلَمْ تَجِدُوْا مَآءً فَتَيَمَّمُوْا صَعِيْدًا

از خلا جاے یا مساس کردہ باشید زنان را پس نیابید آب را پس قصد کنید خاک

طَيِّبًا فَامْسَحُوْا بِوُجُوْهِكُمْ وَاَيْدِيْكُمْ مِّنْهُ مَا يُرِيْدُ اللّٰهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ

پاک را پس مسح کنید بر روہاے خود و دست ہاے خود ازان خاک نہ میخواہد خداتعالی کہ مقرر کند بر شما

مِّنْ حَرَجٍ وَّلٰكِنْ يُّرِيْدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهٗ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ

مشقتے ولیکن میخواہد کہ پاک سازد شمارا و تمام کند نعمت خود را بر شما تا شود کہ

تَشْكُرُوْنَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

شکر کنید و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

اَلَا اَدُلُّكُمْ عَلٰى مَا يَمْحُو اللّٰهُ بِهِ الْخَطَايَا وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ قَالُوْا بَلٰى

آیا راہ نمایم شمارا بر عملیکہ محو میکند خدا تعالی بسبب آن گناہان را و بلند میگرداند بسبب آن مرتبہ ہارا گفتند آری

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ اِسْبَاغُ الْوُضُوْءِ عَلَى الْمَكَارِهِ وَكَثْرَةُ الْخُطٰى اِلَى

راہ بنما اے پیغمبر خدا فرمود تمام و کمال کردن وضو در ہنگام مشقت و بسیاری گامہاے در رفتن بسوے

الْمَسَاجِدِ وَانْتِظَارُ الصَّلٰوةِ بَعْدَ الصَّلٰوةِ فَذٰلِكُمُ الرِّبَاطُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

مسجدہا و انتظار نماز بعد از نماز پس اینست رباط رواہ مسلم

وَعَنْ عُثْمَانَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

و روایت است از عثمان رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ

تَوَضَّأَ فَاَحْسَنَ الْوُضُوْءَ خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ جَسَدِهٖ حَتّٰى تَخْرُجَ مِنْ

وضو کند و نیک کند وضو را می برآیند گناہان او از بدن او تا آنکہ می برآیند از

تَحْتِ اَظْفَارِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

زیر ناخنہاے او متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا تَوَضَّأَ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ اَوِ الْمُسْلِمُ فَغَسَلَ وَجْهَهٗ

صلی اللہ علیہ وسلم چون وضو میکند بندہ مومن یا مسلم پس می شوید روے خود را

خَرَجَ مِنْ وَجْهِهٖ كُلُّ خَطِيْئَةٍ نَظَرَ اِلَيْهَا بِعَيْنَيْهِ مَعَ الْمَاءِ اَوْ مَعَ اٰخِرِ

بیرون می آید از روی وی هر گناه که نظر کرده است بسوی آن گناه بهر دو چشم خود همراه آب یا با آخر

قَطْرِ الْمَآءِ فَاِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ خَرَجَ مِنْ يَدَيْهِ كُلُّ خَطِيْئَةٍ بَطَشَتْهَا

قطره از قطره هائے آب پس چون می شوید هر دو دست خود را بیرون می آید از دست وے هر گناهی که میگرفت آن گناه را

يَدَاهُ مَعَ الْمَآءِ اَوْ مَعَ اٰخِرِ قَطْرِ الْمَآءِ فَاِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ خَرَجَ كُلُّ

هر دو دست او همراه آب یا همراه آخر قطره از قطره های آب پس چون می شوید هر دو پائے خود بیرون می آید هر

خَطِيْئَةٍ مَشَتْهَا رِجْلَاهُ مَعَ الْمَآءِ اَوْ مَعَ اٰخِرِ قَطْرِ الْمَآءِ حَتّٰى يَخْرُجَ

گناهیکه رفته است بسوی آن هر دو پائے او همراه آب یا با آخر قطره از قطره ہائے آب تا آنکه بیرون می آید

نَقِيًّا مِّنَ الذُّنُوْبِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُثْمَانَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

از جاے وضو پاک از گناهان رواه مسلم و مرویست از عثمان رضـ گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنِ امْرِئٍ مُّسْلِمٍ تَحْضُرُهٗ صَلٰوةٌ مَّكْتُوْبَةٌ

صلی الله علیه وسلم نیست هیچ مردے مسلمان که حاضر میشود او را وقت نماز فرض

فَيُحْسِنُ وُضُوْءَهَا وَخُشُوْعَهَا وَرُكُوْعَهَا اِلَّا كَانَتْ كَفَّارَةً لِّمَا قَبْلَهَا

پس نیک میکند وضوء نماز را و نیک میکند خشوع نماز را و نیک کند رکوع نماز را مگر باشد این نماز کفاره مر آنچیز را که پیش

مِنَ الذُّنُوْبِ مَا لَمْ يُؤْتِ كَبِيْرَةً وَّذٰلِكَ الدَّهْرَ كُلَّهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

از وی کرده است از گناهان مادام که بوجود نیارد گناه کبیره را و این کفاره بودن همیشه است رواه مسلم

وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از عقبه ابن عامر رضـ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

مَا مِنْ مُّسْلِمٍ يَّتَوَضَّأُ فَيُحْسِنُ وُضُوْءَهٗ ثُمَّ يَقُوْمُ فَيُصَلِّيْ رَكْعَتَيْنِ

نیست هیچ مسلمانی که وضو کند پس نیک سازد وضوء خود را پس بر خیزد پس بگذارد دو رکعت

مُقْبِلٌ عَلَيْهِمَا بِقَلْبِهٖ وَوَجْهِهٖ اِلَّا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

در حالیکه وی پیش آینده است بدان دو رکعت بدل خود و بروے خود مگر آنکه واجب گردد مر وی را بهشت رواه مسلم

وعن ابي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان امتي

وروایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستیکه امت من

يدعون يوم القيمة غرا محجلين من اثار الوضوء فمن استطاع منكم

خوانده شود در محشر غر محجلین از آثار وضو پس کسیکه می تواند از شما

ان يطيل غرته فليفعل متفق عليه وعنه قال قال رسول الله صلى الله

که دراز کند غره خود را باید که بکند متفق علیه واز وی روایت است گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عليه وسلم تبلغ الحلية من المؤمن حيث يبلغ الوضوء رواه مسلم

علیه وسلم میرسد پیرایه و نشان وضو در روست و پاے مومن تا آنجا که میرسد آب وضو رواه مسلم

وعن ابن عمر قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من توضأ

وروایت است از ابن عمر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه وضو سازد

على طهر كتب له عشر حسنات رواه الترمذي وعن جابر رض

بر طهارت نوشته شود برای وی ده نیکی رواه ترمذی و روایت است از جابر رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم مفتاح الجنة الصلوة ومفتاح

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کلید بهشت و مقدمه در آمدن آن نماز است و کلید

الصلوة الطهور رواه احمد وعن عبد الله الصنابحي رض قال

نماز و مقدمه او طهارت است رواه احمد و روایت است از عبد الله صنابحی رض گفت

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا توضأ العبد المؤمن فمضمض

فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم چون وضو سازد بنده مسلمان پس آب در دهن میکند

خرجت الخطايا من فيه واذا استنثر خرجت الخطايا من

بیرون می آیند گناهان از دهن وے و چون بینی می افشاند بیرون می آیند گناهان از

انفه واذا غسل وجهه خرجت الخطايا من وجهه حتى تخرج من تحت

بینی وے و چون می شوید روی خود را بیرون می آیند گناهان از روی وے تا آنکه بیرون می آیند از زیر

أَشْفَارِ عَيْنَيْهِ فَإِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ يَدَيْهِ حَتَّى تَخْرُجَ

موی پلک دو چشم او پس چون می شوید هر دو دست خود را بیرون می آیند گناهان از هر دو دست وی تا آنکه بیرون می آیند

مِنْ أَظْفَارِ يَدَيْهِ فَإِذَا مَسَحَ بِرَأْسِهِ خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ رَأْسِهِ حَتَّى

از ناخن هاے هر دو دست وے پس چون مسح میکند به سر خود بیرون می آیند گناهان از سر وے تا آنکه

تَخْرُجَ مِنْ أُذُنَيْهِ فَإِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ رِجْلَيْهِ حَتَّى

بیرون می آیند از هر دو گوش وی پس چون می شوید هر دو پاے خود را بیرون می آیند گناهان از هر دو پای وی تا آنکه

تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ أَظْفَارِ رِجْلَيْهِ ثُمَّ مَشْيُهُ إِلَى الْمَسْجِدِ وَصَلٰوتُهُ

بیرون می آیند از زیر ناخنهای هر دو پای او پس میباشد رفتن او بسوے مسجد و نماز گذاردن او

نَافِلَةً لَهُ رَوَاهُ مَالِكٌ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي رَافِعٍ قَالَ أُهْدِيَتْ

زیادتی بر پاک شدن از گناهان مر او را روایت کرد مالک و نسائی و مرویست از ابی رافع رض گفت بهدیه فرستاده شد

لَهُ شَاةٌ فَجَعَلَهَا فِي الْقِدْرِ فَدَخَلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

مر او را گوسفندے پس گردانید آن گوسفند را ابو رافع در دیگ پس درآمد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پس فرمود

مَا هٰذَا يَا أَبَا رَافِعٍ فَقَالَ شَاةٌ أُهْدِيَتْ لَنَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَطَبَخْتُهَا فِي

آنحضرت چیست این که در دیگ است ای ابا رافع پس گفت این گوشت گوسفندیست که بهدیه فرستاده شده است برای ما ای پیغمبر خدا پس پختم آن را

الْقِدْرِ قَالَ نَاوِلْنِي الذِّرَاعَ يَا أَبَا رَافِعٍ فَنَاوَلْتُهُ الذِّرَاعَ ثُمَّ قَالَ نَاوِلْنِي

در دیگ فرمود آنحضرت بده مرا دست ای ابا رافع پس دادم آنحضرت را ذراع پس تر فرمود بده مرا

الذِّرَاعَ الْآخَرَ فَنَاوَلْتُهُ الذِّرَاعَ الْآخَرَ ثُمَّ قَالَ نَاوِلْنِي الذِّرَاعَ الْآخَرَ

ذراع دیگر پس دادم آنحضرت را ذراع دیگر پس تر فرمود بده مرا ذراع دیگر

فَقَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّمَا لِلشَّاةِ ذِرَاعَانِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پس گفت ای پیغمبر خدا نمی باشد گوسفند را مگر دو ذراع پس فرمود مر او را پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَا إِنَّكَ لَوْ سَكَتَّ لَنَاوَلْتَنِي ذِرَاعًا فَذِرَاعًا مَا سَكَتَّ

علیه وسلم آگاه باش بدرستیکه اگر خاموش میماندی هر آئینه میدادی مرا ذراعی بعد از ذراعی مادام که خاموش می بودے

ثُمَّ دَعَا بِمَاءٍ فَتَمَضْمَضَ فَاهُ وَغَسَلَ أَطْرَافَ أَصَابِعِهِ ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى

پستر طلبید آنحضرت آب را پس مضمضه کرد دهان مبارک خود را و شست کرانهای انگشتان خود را پستر بایستاد پس گذارد نماز را

ثُمَّ عَادَ إِلَى أَهْلِهِ فَوَجَدَ عِنْدَهُمْ لَحْمًا بَارِدًا فَأَكَلَ ثُمَّ دَخَلَ الْمَسْجِدَ

پستر بازگشت بسوی اهل و عیال یعنی نزد ایشان گوشت سرد را پس بخورد آنحضرت پستر در آمد مسجد را

فَصَلَّى وَلَمْ يَمَسَّ مَاءً رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ

پس گذارد نماز را و مس نکرد آب را رواه احمد و روایت از انس رض گفت بود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ بِرَطْلَيْنِ وَيَغْتَسِلُ بِالصَّاعِ جَمْعُ الْجَوَامِعِ

صلی الله علیه وسلم که وضو میکرد از دو رطل و غسل میکرد از یک صاع مروی است در جمع الجوامع

وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در روایت است از ابی درداء رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

أَنَا أَوَّلُ مَنْ يُؤْذَنُ لَهُ بِالسُّجُودِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ يُؤْذَنُ

من اول کسی ام که دستوری داده شود مرا و را بسجده روز قیامت و من نخستین کسی ام که اذن کرده شود

لَهُ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ فَأَنْظُرُ إِلَى مَا بَيْنَ يَدَيَّ فَأَعْرِفُ أُمَّتِي مِنْ بَيْنِ

مرا و را که بردارد سر خود را پس نگاه کنم بسوی خلقی که ایستاده اند پیش دو دست من پس شناسم امت خود را از میان

الْأُمَمِ وَمِنْ خَلْفِي مِثْلَ ذٰلِكَ وَعَنْ يَمِينِي مِثْلَ ذٰلِكَ وَعَنْ شِمَالِي

امتهای دیگر و بینم از جانب پس پشت خود مانند آن و بینم از جانب راست مانند آن و از جانب چپ

مِثْلَ ذٰلِكَ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللّٰهِ كَيْفَ تَعْرِفُ أُمَّتَكَ مِنْ بَيْنِ

مانند آن پس گفت مردی ای پیغمبر خدا چگونه شناسی امت خود را از میان

الْأُمَمِ فِيمَا بَيْنَ نُوحٍ إِلَى أُمَّتِكَ قَالَ هُمْ غُرٌّ مُحَجَّلُونَ مِنْ أَثَرِ

امتها در میان مدتے مدید که در میان نوح است تا امت تو گفت امت من نورانی پیشانی اند از نشان

الْوُضُوءِ لَيْسَ أَحَدٌ كَذٰلِكَ غَيْرُهُمْ وَأَعْرِفُهُمْ أَنَّهُمْ يُؤْتَوْنَ كُتُبَهُمْ

وضو نیست هیچکس باین صفت غیر ایشان و شناسم ایشانرا بانکه داده شود ایشانرا نامهای اعمال ایشان

بِاِيْمَانِهِمْ وَاَغْرِفْهُمْ تَسْعٰى بَيْنَ اَيْدِيْهِمْ ذُرِّيَّتُهُمْ رَوَاهُ اَحْمَدُ

بدست راست ایشان وشناسم ایشانرا بانیکہ بروند پیش پیش ایشان فرزندان ایشان رواہ احمد

بَابُ آدَابِ الْخَلَاءِ

این باب در آداب بیت الخلا است

عَنْ اَبِيْ اَيُّوْبَ الْاَنْصَارِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا

مروی است از ابی ایوب انصاری رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم چون

اَتَيْتُمُ الْغَائِطَ فَلَا تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ وَلَا تَسْتَدْبِرُوْهَا وَلٰكِنْ شَرِّقُوْا

بیائید شما قضائے حاجت راپس رو مکنید بسوے قبلہ ونپشت دہید بجانب آن ولیکن رو بجانب شرق کنید

اَوْ غَرِّبُوْا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَلْمَانَ رض قَالَ نَهَانَا يَعْنِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ

یا جانب غرب متفق علیہ ومرویست از سلمان رض گفت نہی کرد مارا یعنی پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنْ نَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةَ لِغَائِطٍ اَوْ بَوْلٍ وَاَنْ نَسْتَنْجِيَ

صلی اللہ علیہ وسلم از روی آوردن بقبلہ برائے پائخانہ و شاشہ واز استنجا کردن ما

بِالْيَمِيْنِ اَوْ اَنْ نَسْتَنْجِيَ بِاَقَلَّ مِنْ ثَلٰثَةِ اَحْجَارٍ اَوْ اَنْ نَسْتَنْجِيَ بِرَجِيْعٍ

بدست راست واز استنجا کردن بکمتر از سہ سنگ ونہی کرد از استنجا کردن بسرگین

اَوْ بِعَظْمٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

یا باستخوان رواہ مسلم ومرویست از انس رض گفت انس کہ بود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ يَقُوْلُ اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَعُوْذُ بِكَ مِنَ

اللہ علیہ وسلم چون درمی آمد بیت الخلا رامیگفت اللہم انی اعوذ بک من

الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

الخبث والخبائث ومرویست از ابن عباس رض گفت گذشت پیغمبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَبْرَيْنِ فَقَالَ اِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ فِيْ كَبِيْرٍ

علیہ وسلم بدو گور پس گفت بدرستیکہ صاحب این دو گور عذاب کردہ میشوند وعذاب کردہ نمیشود بجہت

۲۹ و این مخصوص است بصحرا ... ۱۲

۳۰ ... ۱۲

أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنَ الْبَوْلِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ لَا يَسْتَنْزِهُ

اما یکی از آن دو حال این بود که پرده نمیگرفت در بول و در روایت دیگر مسلم راست که طلب نزاهت نمیکرد

مِنَ الْبَوْلِ وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ ثُمَّ أَخَذَ جَرِيدَةً رَطْبَةً

از بول و اما دیگر پس بود که میرفت بسوی مردم بسخن چینی پس گرفت شاخه از خرما که تر بود

فَشَقَّهَا بِنِصْفَيْنِ ثُمَّ غَرَزَ فِي كُلِّ قَبْرٍ وَاحِدَةً فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ

پس باز کرد آن شاخ را بدو پاره پس خلانید در هر قبری یکی از آن دو پاره را پس گفتند ای پیغامبر خدا

لِمَ صَنَعْتَ هٰذَا فَقَالَ لَعَلَّهُ أَنْ يُخَفَّفَ عَنْهُمَا مَا لَمْ يَيْبَسَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

چرا کردی تو این فعل را پس گفت کردم بامید آنکه سبک کرده شود عذاب از این دو قبر تا آنکه تر باشند متفق علیه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اتَّقُوا

و در روایت از ابی هریره گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بپرهیزید

اللَّاعِنَيْنِ قَالُوا وَمَا اللَّاعِنَانِ يَا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از دو کار که سبب لعنت میشود گفتند چیست آن دو کار ای پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

قَالَ الَّذِي يَتَخَلَّى فِي طَرِيقِ النَّاسِ أَوْ فِي ظِلِّهِمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

فرمود آنکه قضاء حاجت میکند در راه مردم یا در سایه ایشان رواه مسلم و روایت است از

أَنَسٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ

انس رض گفت بود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم چون میخواست که در آید در متوضا

نَزَعَ خَاتَمَهُ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ أَبُو دَاوُدَ هٰذَا

می کشید انگشتری خود را رواه ابوداود و نسائی و ترمذی و گفت ابوداود این

حَدِيثٌ مُنْكَرٌ وَفِي رِوَايَةٍ وَضَعَ بَدَلَ نَزَعَ وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رض قَالَ

حدیث منکر است و در روایت دیگر وضع آمده است در بدل نزع و در روایت از زید بن ارقم رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ هٰذِهِ الْحُشُوشَ مُحْتَضَرَةٌ فَإِذَا أَتَى

فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستی که این جای ها جای حاضر شدن جن و شیاطین اند پس چون بیاید

اَحَدُکُمُ الْخَلَاءَ فَلْیَقُلْ اَعُوْذُ بِاللّٰہِ مِنَ الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ رَوَاہُ اَبُوْدَاوٗدَ

یکی از شما بگانه را باید که پناه بجوید و بگوید این کلمه را اعوذ باللہ من الخبث والخبائث رواه ابوداؤد

وَابْنُ مَاجَۃَ وَعَنْ عَلِیٍّ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

وابن ماجه و روایت از علی رضی اللہ عنه گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیه وسلم

سِتْرُ مَا بَیْنَ اَعْیُنِ الْجِنِّ وَعَوْرَاتِ بَنِیْ اٰدَمَ اِذَا دَخَلَ اَحَدُکُمُ الْخَلَاءَ اَنْ

پرده در میان چشمهای جن و اندام شرم آدمیان چون در آید یکی از شما محل قضای حاجت را اینست

یَّقُوْلَ بِسْمِ اللّٰہِ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ ابْنِ مَسْعُوْدٍ قَالَ لَمَّا قَدِمَ

که گوید بسم اللہ رواه ترمذی و روایت است از ابن مسعود رضی اللہ عنه گفت هرگاه که آمدند

وَفْدُ الْجِنِّ عَلَی النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالُوْا یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ اِنْہَ اُمَّتَکَ

ایلچیان پریان بر آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم گفتند ای پیغامبر خدا نهی کن امت خود را

اَنْ یَّسْتَنْجُوْا بِعَظْمٍ اَوْ رَوْثَۃٍ اَوْ حُمَمَۃٍ فَاِنَّ اللّٰہَ جَعَلَ لَنَا فِیْہَا رِزْقًا

از استنجا کردن ایشان با استخوان یا سرگین یا انگشت زیرا که خدا تعالی گردانیده برای ما در این سه چیز روزی

فَنَہَانَا رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ عَنْ ذٰلِکَ رَوَاہُ اَبُوْدَاوٗدَ

پس نهی کرد ما را پیغامبر خدا صلی اللہ علیه وسلم از آن رواه ابوداؤد

بَابُ السِّوَاکِ

این باب در بیان مسواک کردن است

عَنْ عَائِشَۃَ قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ عَشْرٌ

روایت است از عائشه رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیه وسلم ده خصلت

مِّنَ الْفِطْرَۃِ قَصُّ الشَّارِبِ وَاِعْفَاءُ اللِّحْیَۃِ وَالسِّوَاکُ وَاسْتِنْشَاقُ

از فطرت است کوتاه کردن سبلت و فرو گذاشتن ریش و مسواک کردن و آب در بینی

الْمَاءِ وَقَصُّ الْاَظْفَارِ وَغَسْلُ الْبَرَاجِمِ وَنَتْفُ الْاِبْطِ وَحَلْقُ الْعَانَۃِ

کردن و گرفتن ناخنها و شستن بندهای انگشتان و برکندن موی بغل و ستردن موی زهار

وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ يَعْنِي الْاِسْتِنْجَاءَ قَالَ الرَّاوِي وَنَسِيتُ الْعَاشِرَةَ اِلَّا اَنْ

و کم کردن آب است یعنی راوی گوید مراد استنجا باشد و گفت راوی حدیث و فراموش کردم خصلت دهم را مگر اینکه

يَكُونَ الْمَضْمَضَةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

باشد مضمضه روا مسلم و مرویست از عایشه رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السِّوَاكُ مَطْهَرَةٌ لِلْفَمِ مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ رَوَاهُ

صلی الله علیه وسلم مسواک پاک کننده است مر دهن را و راضی کننده پروردگار را روا

الشَّافِعِيُّ وَاَحْمَدُ وَالدَّارِمِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَرَوَى الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ بِلَا اِسْنَادٍ

الشافعی و احمد و الدارمی و النسائی و روایت کرد بخاری در صحیح خود بغیر از اسناد

وَعَنْ اَبِي اَيُّوبَ رَضِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَرْبَعٌ

و مرویست از ابی ایوب رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم چهار خصلت اند

مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِينَ الْحَيَاءُ وَيُرْوَى الْخِتَانُ وَالتَّعَطُّرُ وَالسِّوَاكُ

از سنتهای پیغمبران سابق یکی حیا است و روایت کرده می‌شود ختان بجای حیا دوم استعمال بوی خوش نمودن سوم مسواک

وَالنِّكَاحُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِي اُمَامَةَ رَضِ اَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

و چهارم نکاح کردن است رواه ترمذی و روایت است از ابی امامه رض بدرستیکه پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا جَاءَنِي جِبْرَئِيلُ قَطُّ اِلَّا اَمَرَنِي بِالسِّوَاكِ

صلی الله علیه وسلم گفت نیامد جبرئیل هرگز مگر آنکه امر کرد مرا بمسواک کردن

لَقَدْ خَشِيتُ اَنْ اُحْفِيَ مُقَدَّمَ فِيَّ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ

هر آیینه ترسیدم از بس مبالغه کردن پیش دهان خود را رواه احمد و مرویست از انس رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ اَكْثَرْتُ عَلَيْكُمْ فِي السِّوَاكِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم هر آیینه بتحقیق بسیار کردم بر شما سخن از جهت مسواک رواه البخاری

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَفْضُلُ الصَّلٰوةُ

و روایت است از عایشه رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم زیاده می‌شود در ثواب نماز یکه

النبي يستاك لها على الصلوة التي لا يستاك لها سبعين ضعفا رواه

مسواک کرده شد برای وی بر نمازیکه مسواک کرده نمیشود برای وی هفتاد چند روایت کرد

البيهقي في شعب الايمان وعن محمد بن يحيى بن حبان قال قلت

بیهقی در شعب ایمان و مرویست از محمد بن یحیی بن حبان رض گفت گفتم

لعبيد الله بن عبد الله بن عمر ارأيت وضوء عبد الله بن عمر

مر عبید الله بن عبد الله بن عمر را خبر ده مرا از وضوء عبد الله بن عمر

لكل صلوة طاهرا كان او غير طاهر عمن اخذه فقال حدثته اسماء

برای هر نماز با وضو باشد یا بی وضو از که گرفته است پس گفت که حدیث کرد اسماء

بنت زيد بن الخطاب ان عبد الله بن حنظلة بن ابي عامر الغسيل

دختر زید بن خطاب بدرستیکه عبد الله بن حنظله بن ابی عامر غسیل

حدثها ان رسول الله صلى الله عليه وسلم كان امر بالوضوء لكل

حدیث کرد اسما بنت زید را بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم بود امر کرده شده بوضو برای هر

صلوة طاهرا كان او غير طاهر فلما شق ذلك على رسول الله صلى الله

نماز با وضو باشد یا بی وضو پس هرگاه که سخت آمد آن بر پیغامبر خدا صلی الله

عليه وسلم امر بالسواك عند كل صلوة ووضع عنه الوضوء الا من

علیه وسلم امر کرده شد بمسواک کردن نزدیک هر نماز و نهاده شد از ذمه شریف آنحضرت وضو مگر

حدث قال فكان عبد الله يرى ان به قوة على ذلك ففعله حتى

از جهت بیوضوئی گفت عبید الله پس بود عبد الله که اعتقاد میکرد که مر ویرا قوتست بر این پس میکرد انکار را تا آنکه

مات رواه احمد

كتاب الصلوة

واقيموا الصلوة

مرد رواه احمد

این کتاب صلوة است

و برپا دارید نماز را

واتوا الزكوة واطيعوا الرسول لعلكم ترحمون ه واستعينوا بالصبر

و بدهید زکوة را و فرمان برداری کنید پیغامبر را امید که بر شما رحم کرده شود و مدد طلبید بشکیبایی

وَالصَّلٰوةِ وَاِنَّهَا لَكَبِيْرَةٌ اِلَّا عَلَى الْخَاشِعِيْنَ الَّذِيْنَ يَظُنُّوْنَ اَنَّهُمْ مُلَاقُوْا

و نماز و هر آئینه نماز دشوار است مگر بر فروتنی کنندگان آنانکه میدانند که ایشان ملاقات خواهند کرد

جزء ۲ رکوع ۱۵

رَبِّهِمْ وَاَنَّهُمْ اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ ه حَافِظُوْا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلٰوةِ الْوُسْطٰى

با پروردگار خویش و آنانکه ایشان بسوی وی باز خواهند گشت محافظت کنید بر همه نماز ها و بر نماز میانه

جزء ۲۶ رکوع ۱۷

وَقُوْمُوْا لِلّٰهِ قَانِتِيْنَ ه فَاصْبِرْ عَلٰى مَا يَقُوْلُوْنَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوْعِ

و بایستید برای خدا فرمان بردار شده پس صبر کن بر آنچه میگویند و بپاکی یاد کن همراه ستایش پروردگار خود پیش از بر آمدن

الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوْبِ ه وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَاَدْبَارَ السُّجُوْدِ

آفتاب و پیش از فرو شدن و در بعضے اوقات شب پس بپاکی یاد کن خدا را و عقب نماز نیز

بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّرْغِيْبِ فِيْهِمَا

باب احادیثے که در ترغیب آن وارد شده اند

جزء ۳ رکوع ۶

اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتَوُا الزَّكٰوةَ لَهُمْ

هر آئینه کسانیکه ایمان آوردند و کردند کارهای شائسته و برپا داشتند نماز را و دادند زکوة را مر ایشان راست

جزء ۱۵ رکوع ۹

اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ه اَقِمِ الصَّلٰوةَ

مزد ایشان نزدیک پروردگار ایشان و نیست ترس بر ایشان و نه ایشان اندوهگین شوند برپا دار نماز را

لِدُلُوْكِ الشَّمْسِ اِلٰى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْاٰنَ الْفَجْرِ اِنَّ قُرْاٰنَ الْفَجْرِ كَانَ

وقت زوال آفتاب تا هجوم تاریکی شب لازم گیر قرآن خواندن فجر را هر آئینه قرآن خواندن فجر را

مَشْهُوْدًا ه عَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ سَاَلْتُ النَّبِيَّ

حاضر میشوند فرشتگان و روایت است از ابن مسعود رضی الله تعالی عنه گفت پرسیدم پیغامبر خدا را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّ الْاَعْمَالِ اَحَبُّ اِلَى اللّٰهِ قَالَ الصَّلٰوةُ لِوَقْتِهَا

صلی الله علیه وسلم کدام عمل از عملها محبوب تر است نزد خدا گفت نماز گزاردن در وقتش

قُلْتُ ثُمَّ اَيٌّ قَالَ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ قُلْتُ ثُمَّ اَيٌّ قَالَ الْجِهَادُ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ

گفتم پس کدام گفت نیکی کردن بمادر و پدر گفتم پس کدام فرمود کار زار کردن با کافران در راه خدا

قَالَ حَدَّثَنِي بِهِنَّ وَلَوِ اسْتَزَدْتُهُ لَزَادَنِي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِي ذَرٍّ رض

گفت ابن مسعود حدیث کرد مرا آنحضرت بدین اعمال و اگر طلب زیاده میکردم از آنحضرت هر آئینه زیاده میکرد متفق علیه و مرویست از ابی ذر رض

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ زَمَنَ الشِّتَاءِ وَالْوَرَقُ تَهَافَتُ

بدرستیکه پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بیرون آمد در زمستان و حال آنکه برگهای درختان می افتاد پیاپی

فَاَخَذَ بِغُصْنَيْنِ مِنْ شَجَرَةٍ قَالَ فَجَعَلَ ذٰلِكَ الْوَرَقُ تَهَافَتُ وَقَالَ

پس گرفت آنحضرت دو شاخ را از درختی گفت ابوذر پس افتادن گرفت برگهای آن درخت و پیغمبر از اینکه بطور خود می افتاد و گفت ابوذر رض

فَقَالَ يَا اَبَا ذَرٍّ قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ اِنَّ الْعَبْدَ الْمُسْلِمَ

پس فرمود آنحضرت ای ابوذر گفتم بخدمت ایستاده ام ای رسول خدا فرمود بدرستیکه هر بنده مسلمان

لَيُصَلِّي الصَّلٰوةَ يُرِيْدُ بِهَا وَجْهَ اللّٰهِ تَعَالٰى فَتَهَافَتُ عَنْهُ ذُنُوْبُهُ كَمَا

هر آئینه میگذارد نماز را و حالیکه میخواهد بآن نماز ذات خدا تعالی پس پیاپی می افتند از بنده گناهان او چنانکه

تَهَافَتَ هٰذَا الْوَرَقُ عَنْ هٰذِهِ الشَّجَرَةِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ زَيْدِ بْنِ

می افتند این برگها ازین درخت رواه احمد و مرویست از زید بن

خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى

خالد جهنی رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه بگذارد

سَجْدَتَيْنِ لَا يَسْهُوْ فِيْهِمَا غَفَرَ اللّٰهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ رَوَاهُ

دو رکعت را که سهو و غفلت نکند در آن بیامرزد خدا مر او را هرچه گذشته است از گناه وے رواه

اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

احمد و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

اَلصَّلٰوةُ الْخَمْسُ وَالْجُمُعَةُ اِلَى الْجُمُعَةِ وَرَمَضَانُ اِلٰى رَمَضَانَ

نمازهای پنجگانه و نماز جمعه تا جمعه دیگر و روزه رمضان تا رمضان دیگر

مُكَفِّرَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ اِذَا اجْتُنِبَتِ الْكَبَائِرُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ

محو کننده اند گناهانی را که واقع شده اند میان آنها وقتیکه پرهیز کرده شود از گناهان کبیره رواه مسلم و مرویست از ابی هریره است

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ أَرَأَیْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهْرًا بِبَابِ أَحَدِکُمْ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم خبر دہید مرا اگر ثابت شود کہ جوی روانست بر در خانہ یکے از شما

یَغْتَسِلُ فِیْہِ کُلَّ یَوْمٍ خَمْسًا ھَلْ یَبْقٰی مِنْ دَرَنِہٖ شَیْءٌ قَالُوْا لَا یَبْقٰی مِنْ

کہ غسل میکند وی در آن جوی ہر روز پنج وقت آیا باقی می ماند از چرک وی چیزی گفتند باقی نمی ماند

دَرَنِہٖ شَیْءٌ قَالَ فَذٰلِکَ مَثَلُ الصَّلٰوتِ الْخَمْسِ یَمْحُو اللّٰہُ بِھِنَّ الْخَطَایَا

از چرک وی چیزے فرمود پس آن حال نمازہای پنجگانہ است کہ محو میکند خدا تعالی با نہا گناہان

مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ عُبَادَۃَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

متفق علیہ و روایت است از عبادۃ بن صامت رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ خَمْسُ صَلَوَاتٍ افْتَرَضَھُنَّ اللّٰہُ تَعَالٰی مَنْ أَحْسَنَ

صلی اللہ علیہ وسلم پنج نماز است کہ فرض گردانیدہ است آنہارا خدا تعالی کسیکہ نیک کند

وُضُوْءَھُنَّ وَصَلَّاھُنَّ لِوَقْتِھِنَّ وَأَتَمَّ رُکُوْعَھُنَّ وَخُشُوْعَھُنَّ کَانَ

وضوء آن نمازہا و بگذارد آنہارا در وقت شان و بتمام بجا آرد رکوعشان و خشوع و خضوع شان باشد

لَہٗ عَلَی اللّٰہِ عَھْدٌ أَنْ یَغْفِرَ لَہٗ وَمَنْ لَمْ یَفْعَلْ فَلَیْسَ لَہٗ عَلَی اللّٰہِ

مراورا بر خدا تعالی عہد کہ بیامرزد مراورا و کسیکہ نکند آنرا و نگذارد نماز بر آن وجہ پس نیست مراورا بر خدا

عَھْدٌ إِنْ شَاءَ غَفَرَ لَہٗ وَإِنْ شَاءَ عَذَّبَہٗ رَوَاہُ أَحْمَدُ وَأَبُوْ دَاوٗدَ وَرَوٰی

عہد لازم اگر بخواہد آمرزد اورا و گر بخواہد عذاب کند اورا رواہ احمد و ابوداود و روایت کرد

مَالِکٌ وَالنَّسَائِیُّ نَحْوَہٗ وَعَنْ أَبِیْ أُمَامَۃَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

مالک و نسائی مانند آن و روایت است از ابی امامہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ صَلُّوْا خَمْسَکُمْ وَصُوْمُوْا شَھْرَکُمْ وَأَدُّوْا زَکٰوۃَ

صلی اللہ علیہ وسلم بگذارید پنج نماز خود را و روزہ دارید ماہ خود را کہ رمضان است و بدہید زکوۃ

أَمْوَالِکُمْ وَأَطِیْعُوْا ذَا أَمْرِکُمْ تَدْخُلُوْا جَنَّۃَ رَبِّکُمْ رَوَاہُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِیُّ

مالہای خود را و فرمانبرداری کنید خداوند امر خود را در آیند بہشت پروردگار خود را رواہ احمد و الترمذی

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ قَالَ اِنَّ رَجُلًا اَصَابَ مِنِ امْرَاَةٍ قُبْلَةً فَاَتَى

و مرویست از ابن مسعود رضی گفت بدرستی که مردی رسید از زنی بوسه را پس آمد

النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاَخْبَرَهٗ فَاَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالٰى وَاَقِمِ الصَّلٰوةَ

پیغمبر را صلی الله علیه وسلم پس خبر داد آنحضرت را پس فرمود فرستاد خدا تعالی این آیة را و بر پا دار نماز را

طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِّنَ اللَّيْلِ اِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ

در هر دو طرف روز و بگذار نماز در چند ساعت که نزدیک بروز اند بدرستیکه نیکیها می برند بدی ها را

فَقَالَ الرَّجُلُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَلِيْ هٰذَا قَالَ لِجَمِيْعِ اُمَّتِيْ كُلِّهِمْ وَفِيْ رِوَايَةٍ

پس گفت مرد ای پیغامبر خدا آیا مراست این حکم فرمود آنحضرت همه امت مرا است و در روایت دیگر این چنین است

لِمَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ اُمَّتِيْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُمَارَةَ بْنِ رُوَيْبَةَ

مر هر کسی را که عمل کند بحسنات از امت من متفق علیه و مرویست از عمارة بن رویبه

قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَنْ يَّلِجَ النَّارَ اَحَدٌ

گفت شنیدم پیغامبر خدا را صلی الله علیه وسلم که میگفت البته در نیاید آتش دوزخ را کسیکه

صَلّٰى قَبْلَ طُلُوْعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوْبِهَا يَعْنِي الْفَجْرَ وَالْعَصْرَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

نماز گذارده است پیش از طلوع آفتاب و پیش از غروب آفتاب یعنی نماز فجر و نماز عصر را رواه مسلم

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی هریرة رضـ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

يَتَعَاقَبُوْنَ فِيْكُمْ مَلٰٓئِكَةٌ بِاللَّيْلِ وَمَلٰٓئِكَةٌ بِالنَّهَارِ وَيَجْتَمِعُوْنَ فِيْ

در پی یکدیگر فرود می آیند در میان شما جماعت فرشتگان در شب و جماعت از فرشتگان در روز جمع میشوند این جماعت در

صَلٰوةِ الْفَجْرِ وَصَلٰوةِ الْعَصْرِ ثُمَّ يَعْرُجُ الَّذِيْنَ بَاتُوْا فِيْكُمْ فَيَسْئَلُهُمْ

نماز فجر و در نماز عصر بستر بالا میروند آن کسانیکه شب کردند در میان شما پس می پرسد ایشان را

رَبُّهُمْ وَهُوَ اَعْلَمُ بِهِمْ كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِيْ فَيَقُوْلُوْنَ تَرَكْنَاهُمْ

پروردگار ایشان و حال آنکه وی تعالی داناتر است باحوال بندگان چگونه گذاشتید بندگان مرا پس میگویند گذاشتیم ایشان را

وَهُمْ يُصَلُّوْنَ وَاَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّوْنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

درحالتیکه ایشان نماز میکردند و آمدیم درحالتیکه ایشان نماز میکردند متفق علیه و مرویست از ابی ہریرہ رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَآءِ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم اگر بدانند مردم ثوابی که در اذان گفتن است

وَالصَّفِّ الْاَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوْا اِلَّا اَنْ يَّسْتَهِمُوْا عَلَيْهِ لَاسْتَهَمُوْا وَلَوْ

و در یافتن صف اول پس نیابند مگر آنکه قرعه بینهد از ند بر آن هر آئینه قرعه می اندازند و اگر

يَعْلَمُوْنَ مَا فِي التَّهْجِيْرِ لَاسْتَبَقُوْا اِلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُوْنَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ

بدانند فضیلتی که در نیم روز رفتن است هر آئینه پیشی میجویند بسوی آن و اگر بدانند فضیلتی که در گزاردن نماز عشا و صبح است

لَاَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

هر آئینه بیایند آنرا رونده بر هر دو دست و سینه متفق علیه و مرویست از وی رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ صَلٰوةٌ اَثْقَلَ عَلَى الْمُنَافِقِيْنَ مِنَ الْفَجْرِ وَالْعِشَآءِ وَلَوْ

علیه وسلم نیست هیچ نمازی گران تر بر منافقان از نماز بامداد و نماز خفتن و اگر

يَعْلَمُوْنَ مَا فِيْهِمَا لَاَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُثْمَانَ رضہ

بدانند ثوابی که درین دو نماز است هر آئینه می آمدند این دو نماز را اگرچه بطریق حبو باشد و مرویست از عثمان رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى الْعِشَآءَ فِيْ جَمَاعَةٍ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه بگذارد نماز عشا را بجماعت

فَكَاَنَّمَا قَامَ نِصْفَ اللَّيْلِ وَمَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فِيْ جَمَاعَةٍ فَكَاَنَّمَا صَلَّى اللَّيْلَ

پس چنانکه نماز گذارد نیم شب و کسیکه گذارد نماز فجر بجماعت پس گویا نماز گذارد

كُلَّهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ سَلْمَانَ رضہ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

تمام شب رواه مسلم و مرویست از سلمان رضہ گفت شنیدم پیغامبر خدا را صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ غَدَا اِلَى صَلٰوةِ الصُّبْحِ غَدَا بِرَايَةِ الْاِيْمَانِ وَمَنْ غَدَا

وسلم که میگفت کسیکه بامداد میرود بسوی نماز بامداد میرود برایت ایمان و کسیکه بامداد برود

إِلَى السُّوقِ غَدَا بِرَايَةِ إِبْلِيسَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ **وَعَنْ** ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ

بسوی بازار میرود برایت ابلیس رواه ابن ماجه و مرویست از ابن عمر رضی الله عنه گفت

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اجْعَلُوا فِي بُيُوتِكُمْ مِنْ صَلَوٰتِكُمْ

فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بگردانید در خانهای خود چیزے از نماز های شما

وَلَا تَتَّخِذُوهَا قُبُورًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ **وَعَنْ** أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

و مگردانید خانهای خود را مانند گور متفق علیه و مرویست از ابی ہریرۃ رضی الله عنه گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ

پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم که نزدیک ترین بودن بنده از آفریدگار خود حاصل است در حالیکه بنده

سَاجِدٌ فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ **وَعَنْهُ** قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

سجده کننده است پس زیاده کنید دعا در حال سجده رواه مسلم و مرویست از وی رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَرَأَ ابْنُ آدَمَ السَّجْدَةَ فَسَجَدَ اعْتَزَلَ الشَّيْطَانُ

صلی الله علیه وسلم چون میخواند آدمی زاد کہ آیۃ سجده را پس سجده میکند گوشه میگیرد دیو لعین

يَبْكِي يَقُولُ يَا وَيْلَتَى أُمِرَ ابْنُ آدَمَ بِالسُّجُودِ فَسَجَدَ فَلَهُ الْجَنَّةُ وَأُمِرْتُ

در حالیکه میگرید میگوید ای اندوه امر کرده شد آدمی زاد بسجده پس سجده کرد پس مر او را بهشت روزی باشد و امر کرده شدم من

بِالسُّجُودِ فَأَبَيْتُ فَلِيَ النَّارُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ **وَعَنْ** رَبِيعَةَ بْنِ كَعْبٍ رض

بسجده پس سر باز زدم از سجده پس روزی شد مرا آتش رواه مسلم و روایت است از ربیعه بن کعب رض

قَالَ كُنْتُ أَبِيتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَيْتُهُ بِوَضُوئِهِ

گفت بودم من که شب میگذرانیدم با آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس می آوردم برای آنحضرت آب وضو را

وَحَاجَتِهِ فَقَالَ لِي سَلْ فَقُلْتُ أَسْأَلُكَ مُرَافَقَتَكَ فِي الْجَنَّةِ قَالَ أَوَ غَيْرَ

و میکردم خدمتهای دیگر او را پس فرموده بخواه گفتم میخواهم از تو همراه تو بودن در بهشت فرمود چیزی دیگر . بخواه

ذٰلِكَ قُلْتُ هُوَ ذَاكَ قَالَ فَأَعِنِّي عَلَى نَفْسِكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

که این مرتبه پس غنیمت گفتم مقصود من همانست فرمود پس یاری و مدد کن مرا بر نفس خود به بسیار کردن سجده

وعن معدان بن طلحة رضي قال لقيت ثوبان مولى رسول الله صلى الله

وروایت از معدان بن طلحه رض گفت پیش آمدم ثوبان را که آزاد کردهٔ آنحضرت صلی الله

عليه وسلم فقلت اخبرني بعمل اعمله يدخلني الله به الجنة فسكت

علیه وسلم بود پس گفتم خبر ده مرا از کاری که کنم آن کار را تا درآرد مرا خدا تعالی بسبب آن کار بهشت را پس خاموش ماند

ثم سألته فسكت ثم سألته الثالثة فقال سألت عن ذلك رسول الله

باز پرسیدم او را پس خاموش ماند باز پرسیدم او را بار سوم پس گفت پرسیدم من از این عمل پیغامبر خدا را

صلى الله عليه وسلم فقال عليك بكثرة السجود فانك لا تسجد لله

صلی الله علیه وسلم پس فرمود بر تو باد که بسیار سجده کنی پس بدرستیکه تو نمی کنی مر خدا را

سجدة الا رفعك الله بها درجة وحط عنك بها خطيئة قال

سجده مگر آنکه برمیدارد ترا خدا تعالی بسبب آن سجده پایهٔ بزرگ کم میکند از تو بسبب آن سجده گناهی را گفت

معدان ثم لقيت ابا الدرداء فسألته فقال لي مثل ما قال لي ثوبان

معدان پس تر ملاقات کردم ابو درداء را پس پرسیدم او را نیز پس گفت مرا مانند آنکه گفته بود مرا ثوبان

رواه مسلم وعن ابن عمر رض قال كانت الصلوة خمسين والغسل

رواه مسلم وروایت است از ابن عمر رض گفت بوده است نماز پنجاه گانه وغسل

من الجنابة سبع مرات وغسل البول من الثوب سبع مرات فلم يزل

از جنابت هفت مرتبه وشستن شاشه از پارچه هفت بار پس همیشه بود

رسول الله صلى الله عليه وسلم يسأل حتى جعلت الصلوة خمسا وغسل

رسول خدا صلی الله علیه وسلم که سوال میکرد تا آنکه گردانیده شد نماز پنجگانه وغسل

الجنابة مرة وغسل الثوب من البول مرة رواه ابو داود

از جنابت یک مرتبه وشستن ثیاب از بول یکمرتبه رواه ابوداؤد

باب ما جاء في اثم تارك الصلوة

باب احادیثی که وارد شده است در گناه ترک کنندهٔ نماز

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ

و مرویست از ابی ہریرۃ رض گفت شنیدم از پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت بدرستیکہ

اَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مِنْ عَمَلِهِ صَلٰوتُهُ فَاِنْ صَلُحَتْ

نخستین چیزیکہ محاسبہ کردہ شود بسبب آن چیز بندہ روز قیامت از عمل او نماز اوست پس اگر درست آمد نماز

فَقَدْ اَفْلَحَ وَاَنْجَحَ وَاِنْ فَسَدَتْ فَقَدْ خَابَ وَخَسِرَ فَاِنْ نَقَصَ مِنْ فَرِيْضَتِهِ شَيْءٌ

پس بتحقیق فلاح و نجات یافت آن مرد و اگر فاسد شد آن نماز پس بتحقیق ناامید و خاسر شد آن مرد پس اگر ناقص شود از فریضہ

قَالَ الرَّبُّ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى اُنْظُرُوْا هَلْ لِعَبْدِيْ مِنْ تَطَوُّعٍ فَيُكَمَّلَ بِهَا مَا انْتَقَصَ

بگوید پروردگار تبارک و تعالی ببینید آیا ہست مر بندہ مرا چیزے از نفل تا کامل کردہ شود بسبب آن نفل آنچہ کہ ناقص شدہ است

مِنَ الْفَرِيْضَةِ ثُمَّ يَكُوْنُ سَائِرُ عَمَلِهِ عَلٰى ذٰلِكَ وَفِيْ رِوَايَةٍ ثُمَّ الزَّكٰوةُ

از فرض او پستر می باشد باقی عمل او براین طور و در روایت دیگر ہمچنین است پستر زکوۃ

مِثْلَ ذٰلِكَ ثُمَّ تُؤْخَذُ الْاَعْمَالُ عَلٰى حَسَبِ ذٰلِكَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَرَوَاهُ

مانند آن پستر مواخذہ کردہ شود اعمال براین طریق رواہ ابوداود و رواہ

اَحْمَدُ عَنْ رَجُلٍ وَعَنْ طَلْقِ بْنِ عَلِيٍّ الْحَنَفِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى

احمد از مردی و روایت است از طلق بن علی حنفی رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَنْظُرُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ اِلٰى صَلٰوةِ عَبْدٍ لَا يُقِيْمُ فِيْهَا صُلْبَهُ

اللہ علیہ وسلم قبول نمی کند خدای بر نماز بندہ راکہ راست نمی کند استخوان پشت خود را

بَيْنَ خُشُوْعِهَا وَسُجُوْدِهَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

در رکوع و سجود نماز رواہ احمد و مرویست از ابن عمر رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلَّذِيْ تَفُوْتُهُ صَلٰوةُ الْعَصْرِ فَكَاَنَّمَا وُتِرَ اَهْلَهُ

صلی اللہ علیہ وسلم آن کسی کہ فوت شود واورا نماز عصر گویا نقصان کردہ شد اہل خانہ او

وَمَالَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ بُرَيْدَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ

و مال آنکس متفق علیہ و از بریدہ رض روایت است کہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ

ابن نمیر خیبری

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَرَكَ صَلٰوةَ الْعَصْرِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

علیه وسلم کسیکه ترک کند نماز عصر دیده و دانسته پس تحقیق باطل شود تمام عمل او روواه بخاری

وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رضـ قَالَ اَوْصَانِيْ خَلِيْلِيْ اَنْ لَّا تُشْرِكْ بِاللهِ شَيْئًا

در روایت است از ابی ذر گفت وصیت کرد مرا دوست من که شریک مگردان بخدا چیزے را

وَاِنْ قُطِّعْتَ وَحُرِّقْتَ وَلَا تَتْرُكْ صَلٰوةً مَّكْتُوْبَةً مُّتَعَمِّدًا فَمَنْ تَرَكَهَا

اگر پاره پاره شوی و سوخته شوی و ترک مکن نماز فرض را دیده و دانسته پس هر که ترک کند نماز فریضه را

مُتَعَمِّدًا فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ وَلَا تَشْرَبِ الْخَمْرَ فَاِنَّهَا مِفْتَاحُ كُلِّ

دیده و دانسته پس بیزار شد از وی عهد مسلمانی و منوش شراب را پس بدرستیکه آن کلید همه

شَرٍّ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ شَقِيْقٍ رضـ قَالَ كَانَ اَصْحَابُ

بدی است رواه ابن ماجه و روایت است از عبد الله بن شقیق رض گفت بودند یاران

رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَرَوْنَ شَيْئًا مِّنَ الْاَعْمَالِ تَرْكُهٗ كُفْرًا

پیغمبر صلی الله علیه وسلم اعتقاد نمیکردند هیچ عملے را که ترک وے کفر باشد

غَيْرَ الصَّلٰوةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رضـ

جز نماز رواه ترمذی و روایت است از عبد الله بن عمرو بن عاص رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهٗ ذَكَرَ الصَّلٰوةَ يَوْمًا فَقَالَ مَنْ حَافَظَ

از پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم که آنحضرت ذکر کرده نماز را روزی پس فرمود کسیکه نگاهبانی کند

عَلَيْهَا كَانَتْ لَهٗ نُوْرًا وَّبُرْهَانًا وَّنَجَاةً يَّوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَنْ لَّمْ يُحَافِظْ عَلَيْهَا

بر نماز باشد مر او را نماز سبب نورانیت و حجت قوی و نجات روز قیامت و کسیکه محافظت نکند بر نماز

لَمْ تَكُنْ لَّهٗ نُوْرًا وَّلَا بُرْهَانًا وَّلَا نَجَاةً وَّكَانَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مَعَ قَارُوْنَ وَ

نباشد مر او را نور و نه حجت و نه سبب رستگاری و باشد آنکس روز قیامت با کافران که قارون و

فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَاُبَيِّ بْنِ خَلَفٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالدَّارِمِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ

فرعون و هامان است و ابی ابن خلف که اشقی این امت است روایت کرد آنرا احمد و دارمی و بیهقی

فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ رض

در شعب الایمان و روایت است از عمرو بن شعیب و او از پدر خود و او از جد او رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرُوْا اَوْلَادَكُمْ بِالصَّلٰوةِ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم امر فرزندان خود را به نماز گزاردن

وَهُمْ اَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِيْنَ وَاضْرِبُوْهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ اَبْنَاءُ عَشْرِ سِنِيْنَ وَ

حال آنکه ایشان هفت ساله باشند و بزنید فرزندان خود را به گزاردن نماز چون ده ساله شوند و

فَرِّقُوْا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَكَذَا رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ عَنْهُ

جدائی کنید میان فرزندان در خوابگاه روایت کرد این حدیث را ابوداود و همچنین روایت کرده است در شرح السنة از عمرو بن شعیب

وَفِي الْمَصَابِيْحِ عَنْ سَبْرَةَ بْنِ مَعْبَدٍ وَعَنْ بُرَيْدَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

در مصابیح روایت کرد از سبره بن معبد و روایت است از بریده رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْعَهْدُ الَّذِيْ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلٰوةُ مَنْ تَرَكَ الصَّلٰوةَ

صلی الله علیه وسلم عهد و آنچه که در میان ما و میان منافقان است نماز است پس کسیکه نگذارد نماز را

فَقَدْ كَفَرَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ ؞

پس بتحقیق ظاهر شد کفر او روایت کرد این حدیث را احمد و ترمذی و نسائی و ابن ماجه

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از جابر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

بَيْنَ الْعَبْدِ وَبَيْنَ الْكُفْرِ تَرْكُ الصَّلٰوةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

حدیکه واقع شده است میان بنده و میان کفر همین نماز است روایت کرد این حدیث را مسلم

بَابُ تَعْجِيْلِ الصَّلٰوةِ

باب احادیثی که در فضیلت تعجیل نماز وارد شده اند

حَافِظُوْا عَلَى الصَّلَوٰتِ وَالصَّلٰوةِ الْوُسْطٰى وَقُوْمُوْا لِلّٰهِ قَانِتِيْنَ ۝

نگهبانی کنید بر همه نمازها و بر نماز میانه که نماز عصر است بایستید برای خدا فرمان بردار شده

پ ۲ ع ۱۵

وعن ابن عمرؓ قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الوقت الاول

و روایت است از ابن عمرؓ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم اول وقت

من الصلوة رضوان الله والوقت الاخر عفو الله رواه الترمذي وعن

از نماز سبب رضای خدا تعالی است وگذاردن نماز در آخر وقت عفو خدا است رواه ترمذی و روایت است

علیؓ ان النبي صلى الله عليه وسلم قال يا علي ثلث لا تؤخرها الصلوة

از علیؓ بدرستیکه پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم فرمود ای علی سه خصلت است تاخیر مکن در ان یکے نماز

اذا اتت والجنازة اذا حضرت والايم اذا وجدت لها كفوا رواه

چون بیاید دوم جنازه وقتیکه حاضر شود سوم زنی بے شوہر وقتیکه بیابی مر او را کفو رواه

الترمذي وعن رافع بن خديجؓ قال كنا نصلي المغرب مع رسول الله

ترمذی و روایت است از رافع بن خدیجؓ گفت بودیم ما که میگذاردیم نماز مغرب را با پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم فينصرف احدنا وانه ليبصر مواقع نبله متفق

صلی الله علیه وسلم پس میگشت یکے از ما و حال آنکه وی ہر آئینه میدید جاها که افتادن تیرهای خود را متفق

عليه وعن ابي ايوبؓ قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

علیه و روایت از ابی ایوبؓ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

لا يزال امتي بخير او قال على الفطرة ما لم يؤخروا المغرب الى ان

همیشه اند امت من پیوسته بنیکی یا گفت همیشه اند بر آئین اسلام مادام که تاخیر نکنند نماز مغرب را

تشتبك النجوم رواه ابوداود وعن النعمان بن بشيرؓ قال

مختلط شوند ستارها رواه ابوداود و روایت از نعمان بن بشیرؓ گفت

انا اعلم بوقت هذه الصلوة صلوة العشاء الاخيرة كان رسول الله

من داناترم بوقت این نماز که نماز عشاء پسین باشد میگذارد پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم يصليها لسقوط القمر لثالثة رواه ابوداود والدارمي

صلی الله علیه وسلم آن را در وقت افتادن ماه یعنی غروب وی در شب سوم رواه ابوداود دارمی

وَعَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيْجٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت است از رافع بن خدیج رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

اَسْفِرُوْا بِالْفَجْرِ فَاِنَّهٗ اَعْظَمُ لِلْاَجْرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَالدَّارِمِيُّ

اسفار کنید در فجر و در روشنی بگذارید آنرا پس بدرستیکہ اسفار بزرگ تراست از جہت مزد روایت کرد او ترمذی و ابوداود

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا اشْتَدَّ

وروایت است از ابی ہریرۃ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم وقتیکہ سخت شود

الْحَرُّ فَاَبْرِدُوْا بِالصَّلٰوةِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ عَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ بِالظُّهْرِ

گرمی پس سرد کنید بنماز در روایت بخاری از ابی سعید لفظ بالظہر واقع شدہ

فَاِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ وَاشْتَكَتِ النَّارُ اِلٰى رَبِّهَا فَقَالَتْ

زیراکہ سختی گرمی از جوشیدن دوزخ است و گلہ کرد آتش بسوی پروردگار خود پس گفت

يَا رَبِّ اَكَلَ بَعْضِيْ بَعْضًا فَاَذِنَ لَهَا بِنَفَسَيْنِ نَفَسٍ فِي الشِّتَاءِ

پروردگار من خورد اجزاء من بعضی را پس دستوری داد پروردگار مر آتش را بدو نفس برآوردن دمی در زمستان

وَنَفَسٍ فِي الصَّيْفِ اَشَدُّ مَا تَجِدُوْنَ مِنَ الْحَرِّ وَاَشَدُّ مَا تَجِدُوْنَ

ودمی دیگر در تابستان سخت تر آنچہ می یابید شما از گرمی و سخت تر آنچہ می یابید شما

مِنَ الزَّمْهَرِيْرِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ فَاَشَدُّ مَا تَجِدُوْنَ

از سردی از آن دو نفس است متفق علیہ و در روایت دیگر بخاری را چنین آمدہ است پس سخت تر آنچہ می یابید شما

مِنَ الْحَرِّ فَمِنْ سَمُوْمِهَا وَاَشَدُّ مَا تَجِدُوْنَ مِنَ الْبَرْدِ فَمِنْ زَمْهَرِيْرِهَا

از گرمی پس از دم گرم آتش است و سخت تر آنچہ گرمی یابید شما از سردی پس از دم سرد اوست

بَابُ فَضْلِ الْاَذَانِ وَاِجَابَةِ الْمُؤَذِّنِ

باب احادیثے کہ در فضیلت اذان و اجابت موذن وارد شدہ اند

عَنْ اَبِيْ سَعِيْدِنِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی سعید خدری رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

یعنی نماز را در وقت صبح بگذارید تا روشنی شود

یعنی وقتیکہ گرمی سخت شود پس نماز ظہر را بعد از زوال تاخیر کنید

یعنی وقتیکہ زمستان آید نفس کشیدن جہنم

وَسَلَّمَ لَا يَسْمَعُ مَدَى صَوْتِ الْمُؤَذِّنِ جِنٌّ وَّلَا اِنْسٌ وَّلَا شَيْءٌ اِلَّا شَهِدَ لَهٗ

وسلم نمی شنوند غایت آواز موذن را نه جن و نه انس و نه هیچ شیء مگر آنکه گواهی میدهد برای او

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ مُعَاوِيَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

روز قیامت رواه البخاری و مرویست از معاویه رضی الله عنه گفت شنیدم پیغامبر خدا را صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ الْمُؤَذِّنُوْنَ اَطْوَلُ النَّاسِ اَعْنَاقًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

الله علیه وسلم که میگفت موذنان گردن دراز ترند از مردمان روز قیامت رواه مسلم

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا نُوْدِيَ

و مرویست از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم وقتیکه آواز کرده می شود

لِلصَّلٰوةِ اَدْبَرَ الشَّيْطَانُ لَهٗ ضُرَاطٌ حَتّٰى لَا يَسْمَعَ التَّاْذِيْنَ فَاِذَا قُضِيَ

برای نماز پشت میدهد شیطان در حالیکه تیز میزند تا نشنود اذان را پس چون تمام کرده شود

النِّدَاءُ اَقْبَلَ حَتّٰى اِذَا ثُوِّبَ بِالصَّلٰوةِ اَدْبَرَ حَتّٰى اِذَا قُضِيَ التَّثْوِيْبُ اَقْبَلَ

اذان پیش می آید تا آنکه وقتیکه اقامت گفته شود برای نماز پشت میدهد تا آنکه چون تمام کرده شد اقامت پیش می آید

حَتّٰى يَخْطُرَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَنَفْسِهٖ يَقُوْلُ اُذْكُرْ كَذَا اُذْكُرْ كَذَا لِمَا لَمْ يَكُنْ يَذْكُرُ

تا آنکه وسوسه می اندازد درمیان مرد و میان نفس وی میگوید یاد کن چنین و یاد کن چنان یاد میدهد چیزی را که نبود یاد داشت

حَتّٰى يَظَلَّ الرَّجُلُ لَا يَدْرِيْ كَمْ صَلّٰى مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ

تا آنکه میگردد مرد چنانکه در نمی یابد که چند رکعت گذارده است متفق علیه و مرویست از ابی هریره رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْاِمَامُ ضَامِنٌ وَّالْمُؤَذِّنُ مُؤْتَمَنٌ

فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم امام برخود گیرنده است کار و بار و موذن امانت دار است

اَللّٰهُمَّ اَرْشِدِ الْاَئِمَّةَ وَاغْفِرْ لِلْمُؤَذِّنِيْنَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

خداوندا راه راست نما امامان را و بیامرز موذنان را رواه احمد و ابوداود و ترمذی

وَالشَّافِعِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و شافعی و مرویست از ابن عباس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

مَنْ اَذَّنَ سَبْعَ سِنِيْنَ مُحْتَسِبًا كُتِبَ لَهٗ بَرَآءَةٌ مِّنَ النَّارِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

کسیکہ اذان گوید ہفت سال برای طلب اجر نوشتہ شود برای او بیزاری از آتش دوزخ روایت کرد ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و ابن ماجہ روایت است از عقبہ بن عامر رضؓ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْجَبُ رَبُّكَ مِنْ رَاعِيْ غَنَمٍ فِيْ رَأْسِ شَظِيَّةٍ لِلْجَبَلِ يُؤَذِّنُ

علیہ وسلم عجب دارد پروردگار تو از چرانندہ گوسفندان در سر بلندی کوہ کہ اذان میگوید

بِالصَّلٰوةِ وَيُصَلِّيْ فَيَقُوْلُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ اُنْظُرُوْا اِلٰى عَبْدِيْ هٰذَا يُؤَذِّنُ

برای نماز و میگذارد نماز را پس میگوید خدای بزرگ بفرشتگان نظر کنید بسوی بندہ من کہ اینست اذان میگوید

وَيُقِيْمُ الصَّلٰوةَ يَخَافُ مِنِّيْ قَدْ غَفَرْتُ لِعَبْدِيْ وَاَدْخَلْتُهُ الْجَنَّةَ رَوَاهُ

و برپای دارد نماز را می‌ترسد از من بتحقیق آمرزیدم این بندہ خود را و درآوردم او را در بہشت روایت کرد

اَبُوْدَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابوداؤد و نسائی و روایت است از ابن عمر رضؓ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثَةٌ عَلٰى كُثْبَانِ الْمِسْكِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عَبْدٌ اَدّٰى حَقَّ اللّٰهِ

علیہ وسلم سہ کس بر ظہار مشک اند روز قیامت یکی بندہ کہ گذارد حق خدا را

وَحَقَّ مَوْلَاهُ وَرَجُلٌ اَمَّ قَوْمًا وَهُمْ بِهٖ رَاضُوْنَ وَرَجُلٌ يُنَادِيْ بِالصَّلَوٰتِ

و حق خداوند خود را دیگر مردیکہ امامت کرد گروہی را و ایشان از وی راضی اند دیگر مردیکہ اذان میگوید پنج وقت

الْخَمْسِ كُلَّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ غَرِيْبٌ وَعَنْ

نماز را ہر روز و شب را روایت کرد ترمذی و گفت این حدیث غریب است و روایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُؤَذِّنُ يُغْفَرُ لَهٗ مَدٰى

ابی ہریرہ رضؓ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بانگ نماز گوینده آمرزیده شود مر او را تا غایہ بلند

صَوْتِهٖ وَيَشْهَدُ لَهٗ كُلُّ رَطْبٍ وَيَابِسٍ وَشَاهِدُ الصَّلٰوةِ يُكْتَبُ لَهٗ خَمْسٌ

آواز او و گواہی میدہد برای او ہر تر و خشک و حاضر آیندہ نماز را نوشتہ میشود بیست و پنج

وعشرون صلوة ويكفر عنه ما بينهما رواه احمد وابوداود وعن

نماز و بخشیده میشود از وی گناهان که واقع میشوند میان هر دو نماز روراه احمد و ابوداؤد و روایت است از

عثمان بن ابي العاص قال قلت يا رسول الله صلى الله عليه وسلم اجعلني

از عثمان بن ابی العاص رض گفت گفتم ای پیامبر خدا صلی الله علیه وسلم بگردان مرا

امام قومي قال انت امامهم واقتد باضعفهم واتخذ موذنا لا ياخذ

امام قوم من فرمود تو امام قومی واقتدا کن بضعیف ترین ایشان و بگیر موذنی را که نگیرد

على اذانه اجرا رواه احمد وابوداود وعن ابن عمر رض ان رسول الله صلى

بر اذان خود اجرت رواه احمد وابوداؤد و روایت است از ابن عمر رض بدرستیکه پیغامبر خدا صلی

الله عليه وسلم قال من اذن ثنتي عشرة سنة وجبت له الجنة و

الله علیه وسلم فرمود کسیکه اذان گوید دوازده سال واجب گردد مر او را بهشت و

كتب له بتاذينه في كل يوم ستون حسنة ولكل اقامة ثلثون

و نوشته میشود مر او را بجزای اذان گفتن وی هر روز بر بار شصت نیکی و مر هر اقامت را سی

حسنة رواه ابن ماجة وعن سهل بن سعد رض قال قال رسول الله

نیکی رواه ابن ماجه و روایت است از سهل ابن سعد رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم ثنتان لا تردان الدعاء عند النداء وعند

صلی الله علیه وسلم دو چیز است که رد کرده نمی شود دعا نزد بانگ نماز و نزد بانگ

الباس حين يلحم بعضهم بعضا وفي رواية تحت المطر رواه ابوداود

جنگ کافران وقتیکه بکشند بعضی ایشان بعض را و در روایتی آمده که زیر باران مقبول است رواه ابوداؤد

وعن ام سلمة رض قالت علمني رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت است از ام سلمه رضی الله عنها گفت که تعلیم کرد مرا رسول الله صلی الله علیه وسلم

ان اقول عند اذان المغرب اللهم هذا اقبال ليلك وادبار نهارك

اینکه بگوایم نزد بانگ نماز شام ای خدا این وقت پیش آمدن شب تست و وقت پشت دادن روز تست

وَأَصْوَاتُ دُعَاتِكَ فَاغْفِرْ لِي رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعْوَاتِ الْكَبِيرِ

وآواز خوانندگان تست بعبادت پس بیامرز مرا رواه ابوداؤد وروایت کرد بیهقی در دعوات کبیر

وَعَنْ عَبْدِاللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت است از عبداللہ بن عمرو بن العاص گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

إِذَا سَمِعْتُمُ الْمُؤَذِّنَ فَقُوْلُوْا مِثْلَ مَا يَقُوْلُ ثُمَّ صَلُّوْا عَلَيَّ فَإِنَّهُ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ

چون بشنوید موذن را که اذان میگوید پس بگوئید مانند آنچه وی میگوید پس درود بفرستید برمن زیراکه بدرستی که هرکه درود بفرستد برما

صَلٰوةً صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا ثُمَّ سَلُوا اللّٰهَ لِيَ الْوَسِيْلَةَ فَإِنَّهَا مَنْزِلَةٌ

یکبار درود بفرستد خدا تعالی بروی بجزای آن ده بار پس سوال کنید خدا را از برای من وسیله زیراکه وسیله درجه ایست

فِي الْجَنَّةِ لَا يَنْبَغِيْ إِلَّا لِعَبْدٍ مِنْ عِبَادِ اللّٰهِ تَعَالٰى وَأَرْجُوْا أَنْ أَكُوْنَ أَنَا

در بهشت نمی سزد آن منزلت مگر برای یک بنده از بندگان خدا تعالی و امید میدارم که باشم من آن بنده

فَمَنْ سَأَلَ لِيَ الْوَسِيْلَةَ حَلَّتْ عَلَيْهِ الشَّفَاعَةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

پس هرکه سوال کند برای من وسیله فرود آمد بروی شفاعت رواه مسلم وروایت است از

جَابِرٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ حِيْنَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ

جابر گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگوید هنگام شنیدن اذان

اَللّٰهُمَّ رَبَّ هٰذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلٰوةِ الْقَائِمَةِ اٰتِ مُحَمَّدَا

خداوندا اے پروردگار این دعا تامه و صلوة قائمه بده محمد صلعم را

لْوَسِيْلَةَ وَالْفَضِيْلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُوْدَا الَّذِيْ وَعَدْتَّهُ حَلَّتْ لَهُ

وسیلت و فضیلت و استاده کن محمد را در مقام محمود آن مقام که وعده کرده اورا فرود می آید مراورا

شَفَاعَتِيْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِيْ وَقَّاصٍ

شفاعت من روز قیامت رواه البخاری وروایت است از سعد بن ابی وقاص

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ حِيْنَ يَسْمَعُ الْمُؤَذِّنَ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگوید هنگام شنیدن اذان

اَشْهَدُ اَنْ لَّآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ وَاَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ

اینکه گواهی میدهم که نیست هیچ معبود بحق مگر خدای احد لا شریک است و گواهی میدهم بدرستیکه محمد بنده او و رسول او اند

رَضِيْتُ بِاللّٰهِ رَبًّا وَّبِمُحَمَّدٍ رَّسُوْلًا وَّبِالْاِسْلَامِ دِيْنًا غُفِرَ لَهٗ ذَنْبُهٗ رَوَاهُ

راضی شدم با خدا تعالی از روی رب با محمد از روی رسول با اسلام از روی دین آمرزیده شوند مر او را گناهان صغار روایت

مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَصْلَتَانِ

مسلم و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم دو خصلت

مُعَلَّقَتَانِ فِيْ اَعْنَاقِ الْمُؤَذِّنِيْنَ لِلْمُسْلِمِيْنَ صِيَامُهُمْ وَصَلٰوتُهُمْ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

آویخته شده اند در گردنهای بانگ نماز گویندگان برای مسلمانان روزه شان و نماز ایشان روایت ابن ماجه

بَابُ فَضْلِ الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

باب فضیلت درود بر نبی صلی الله علیه وسلم

اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى النَّبِيِّ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا صَلُّوْا عَلَيْهِ

هر آینه خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر پیغامبر ای آن کسانیکه ایمان آورده اند درود فرستید

وَسَلِّمُوْا تَسْلِيْمًا وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و سلام گوئید سلام گفتنی و روایت است از انس رض گفت فرمود رسول خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ صَلٰوةً وَّاحِدَةً صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ عَشْرَ صَلَوَاتٍ وَّحُطَّتْ

وسلم کسیکه درود بفرستد بر من یکبار بفرستد خدا تعالی بر وی ده بار درود ها و افکنده شود

عَنْهُ عَشْرُ خَطِيْٓئَاتٍ وَّرُفِعَتْ لَهٗ عَشْرُ دَرَجَاتٍ رَوَاهُ النَّسَآئِيُّ

از وی ده گناه و برداشته شود مر او را ده پایه در قرب حق روایت نسائی

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَوْلَى

و روایت است از ابن مسعود رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نزدیک ترین

النَّاسِ بِيْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَكْثَرُهُمْ عَلَيَّ صَلٰوةً رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مردم بمن روز رستخیز بیشترین ایشانست بر من درود گوینده روایت ترمذی

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ لِلّٰهِ مَلٰئِكَةً

واز وی روایت گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم مر خدای را فرشتگانند

سَيَّاحِيْنَ فِي الْاَرْضِ يُبَلِّغُوْنِيْ مِنْ اُمَّتِي السَّلَامَ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

روندہ در زمین که میرسانند مرا از امت من سلامی که میگویند بر من رواه نسائی و دارمی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ اَحَدٍ

و روایت است از ابی هریرة رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نیست هیچ یکے

يُسَلِّمُ عَلَيَّ اِلَّا رَدَّ اللّٰهُ عَلَيَّ رُوْحِيْ حَتّٰى اَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ

که سلام میفرستد بر من مگر آنکه باز میفرستد خدای تعالی بر من روح مرا تا آنکه جواب گویم بروی سلام را رواه ابو داود

وَالْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعَوَاتِ الْكَبِيْرِ وَعَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و بیهقی روایت کرده در دعوات کبیر و مرویست از وی گفت شنیدم پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَا تَجْعَلُوْا بُيُوْتَكُمْ قُبُوْرًا وَلَا تَجْعَلُوْا قَبْرِيْ عِيْدًا

علیه وسلم را میگفت مگردانید خانهائے خود را مانند قبرها و مگردانید قبر مرا عیدگاه

وَصَلُّوْا عَلَيَّ فَاِنَّ صَلٰوتَكُمْ تَبْلُغُنِيْ حَيْثُ كُنْتُمْ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْهُ

درود فرستید بر من زیرا که درود شما میرسد مرا هر جا که باشید رواه نسائی و روایت است از وے

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَغِمَ اَنْفُ رَجُلٍ ذُكِرْتُ عِنْدَهٗ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم خاک آلوده باد بینی مردی که ذکر کرده شوم نزد آن مرد

فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ وَرَغِمَ اَنْفُ رَجُلٍ دَخَلَ عَلَيْهِ رَمَضَانُ ثُمَّ انْسَلَخَ قَبْلَ

پس درود نه فرستد بر من و هلاک باد مردیکه در آید بروی ماه رمضان پس تمام شود ماه پیش از آنکه

اَنْ يُغْفَرَ لَهٗ وَرَغِمَ اَنْفُ رَجُلٍ اَدْرَكَ عِنْدَهٗ اَبَوَاهُ الْكِبَرَ اَوْ

آمرزیده شود آنمرد و خوار باد مردیکه دریابد نزد وی مادر و پدر وی بزرگ سالی را یا

اَحَدُهُمَا فَلَمْ يُدْخِلَاهُ الْجَنَّةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ طَلْحَةَ رض اَنَّ

یکی از مادر و پدر وی پس نبرند وی را در بهشت رواه ترمذی و روایت است از ابی طلحه رض بدرستیکه

رسول الله صلى الله عليه وسلم جاء ذات يوم والبشر في وجهه فقال

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم آمد پیش اصحاب روزی در حالتیکه خوشی در روی مبارک او بود پس فرمود

إنه جاءني جبرئيل فقال إن ربك يقول أما يرضيك يا محمد أن لا يصلي

که آمد جبرئیل مرا پس گفت بدرستیکه پروردگار تو میگوید آیا راضی نمیسازد ترا ای محمد آنکه یک درود نفرستد

عليك أحد من أمتك إلا صليت عليه عشرا ولا يسلم عليك أحد من

بر تو هیچ یکی از امت تو مگر درود نفرستم بر وے ده بار و سلام نفرستد بر تو هیچ یکے از

أمتك إلا سلمت عليه عشرا رواه النسائي وعن أبي بن كعب رض

امت تو مگر آنکه سلام نفرستم بر وے ده بار رواه نسائی و روایت است از ابی بن کعب رض

قال قلت يا رسول الله صلى الله عليه وسلم إني أكثر الصلوة عليك فكم

گفت گفتم ای پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستیکه من بسیار میفرستم درود بر تو پس چه مقدار

أجعل لك من صلوتي فقال ما شئت قلت الربع قال ما شئت فإن

زمان معین گردانم برای درود فرستادن بر تو پس فرمود هر مقدار که میخواهی گفتم چهار یک از زمان فرمود هر قدر که میخواهی پس اگر

زدت فهو خير لك قلت النصف قال ما شئت فإن زدت فهو خير

زیاده کنی از ربع پس آن بهتر است ترا گفتم نصف زمان را بگردانم فرمود هر چه میخواهی پس اگر زیاده کنی پس آن بهتر است

لك قلت فالثلثين قال ما شئت فإن زدت فهو خير لك قلت

مر ترا گفتم پس دو ثلث کنم فرمود هر چه میخواهی پس اگر زیاده کنی آن بهتر است مر ترا گفتم

أجعل لك صلوتي كلها قال إذا يكفى همك ويكفر لك ذنبك رواه

میگردانم برای تو همه زمان دعای خود را فرمود آنگاه کفایت کرده میشود مقصد ای تو و پوشیده کرده میشود همه گناهان تو

الترمذي وعن علي رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

رواه ترمذی و روایت است از علی رض گفت فرمود رسول خدا صلی الله علیه وسلم

البخيل الذي من ذكرت عنده فلم يصل علي رواه الترمذي

بخیل سخت کسیکه ذکر کرده شوم من نزدیک وی پس او درود نفرستد بر من رواه ترمذی

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

و روایت است از ابی ہریرۃ رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ عِنْدَ قَبْرِي سَمِعْتُهُ وَمَنْ صَلَّى

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ درود فرستد بر من نزد قبر من می شنوم درود او را و کسیکہ درود دور فرستد

عَلَيَّ نَائِيًا أُبْلِغْتُهُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

بر من رسانیده شود درود او مرا رواه بیہقی در شعب الایمان و روایت است از عبد اللہ

بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ مَنْ صَلَّى عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاحِدَةً صَلَّى

بن عمرو رض گفت کسیکہ درود بفرستد بر آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم یکبار درود فرستد

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَمَلٰئِكَتُهُ سَبْعِينَ صَلٰوةً رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ رُوَيْفِعٍ أَنَّ

خدا تعالی بروی و فرشتگان وی ہفتاد بار درود رواہ احمد و روایت است از رویفع بدرستیکہ

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَقَالَ اللّٰهُمَّ أَنْزِلْهُ

پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ درود فرستد بر محمد صلی اللہ علیہ وسلم و بگوید خداوندا در آر محمد را

الْمَقْعَدَ الْمُقَرَّبَ عِنْدَكَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَجَبَتْ لَهُ شَفَاعَتِي رَوَاهُ أَحْمَدُ

در نشستگاہ کہ نزدیک گردانیده شد نزد تو در روز رستخیز واجب گردد باو شفاعت من رواہ احمد

وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ إِنَّ الدُّعَاءَ مَوْقُوفٌ بَيْنَ السَّمَاءِ

و روایت است از عمر بن الخطاب رض گفت بدرستیکہ دعا ایستاده گردانیده شود میان آسمان

وَالْأَرْضِ لَا يَصْعَدُ مِنْهَا شَيْءٌ حَتّٰى تُصَلِّيَ عَلَى نَبِيِّكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و زمین بالا نمی رود و بالا برده نمیشود از دعا چیزی تا آنکہ درود بفرستی بر نبی خود رواہ ترمذی

وَقَالَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَّتْ عَلَيْهِ الْمَلٰئِكَةُ مَا دَامَ

و فرمود صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ درود فرستد بر من درود میفرستند بروی فرشتگان تا وقتیکہ آن

يُصَلِّي عَلَيَّ فَلْيُقِلَّ عِنْدَ ذٰلِكَ أَوْ لِيُكْثِرْ أَخْرَجَهُ ابْنُ حِبَّانَ بِسَنَدٍ ضَعِيفٍ

درود میفرستد بر من پس باید کہ کم کند نزد مرد چنین یا زیاده کند آن بنده روایت کرد ابن حبان بسند ضعیف

وَالطَّبَرَانِيُّ فِي الْاَوْسَطِ بِسَنَدٍ حَسَنٍ وَالْاِمَامُ اَحْمَدُ وَسَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ

وطبرانى در اوسط بسند حسن وامام احمد وسعيد ابن منصور

وَاَبُو نُعَيْمٍ كُلُّهُمْ عَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ كَذَا فِي مَطَالِعِ الْمَسَرَّاتِ شَرْحِ

وابونعيم همه ايشان از عامر بن ربيعه همچنين است در مطالع مسرات كه شرح

دَلَائِلِ الْخَيْرَاتِ وَقَالَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ اَفْضَلِ اَيَّامِكُمْ يَوْمَ

دلائل خيرات است وفرمود صلى الله عليه وسلم فاضل ترين روزهاى شما روز

الْجُمُعَةِ فِيهِ خُلِقَ اٰدَمُ وَفِيهِ قُبِضَ وَفِيهِ النَّفْخَةُ وَفِيهِ الصَّعْقَةُ

جمعه است دروى آفريده شد آدم ودروى وفات يافت ودروى نفخه است ودروى صعقه است

فَاَكْثِرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلٰوةِ فِيهِ فَاِنَّ صَلٰوتَكُمْ مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ قَالُوا

پس زياده كنيد برمن از درود در روز جمعه پس بدرستيكه درود شما عرض كرده شود برمن گفتند

يَارَسُولَ اللّٰهِ وَكَيْفَ تُعْرَضُ عَلَيْكَ صَلٰوتُنَا وَقَدْ اَرِمْتَ اَيْ بَلِيتَ اَيْ

يارسول الله صلى الله عليه وسلم وچه طور عرض كرده شود برتو درود تا حال اينكه جسد شما در قبر كهنه شده باشد يعنى

صِرْتَ رَمِيمًا قَالَ اِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى حَرَّمَ عَلَى الْاَرْضِ اَنْ تَاْكُلَ اَجْسَادَ

خاك شده باشد فرمود بدرستيكه خدا تعالى حرام كرده است برزمين اينكه بخورد اجساد

الْاَنْبِيَاءِ اَخْرَجَهُ اَبُودَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ بِاَسَانِيدَ صَحِيحَةٍ وَابْنُ

پيغمبران را روايت كرد ابوداود ونسائى وابن ماجه بسندهاى صحيح وابن

حِبَّانَ وَالْحَاكِمُ وَقَالَ صَحِيحٌ عَلٰى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ مِنْ حَدِيثِ اَوْسِ

حبان وحاكم وگفت اين حديث صحيح است برشرط بخارى از حديث اوس

ابْنِ اَوْسٍ الثَّقَفِيِّ مَطَالِعٌ وَقَالَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ

ابن اوس الثقفى رض اين حديث در مطالع است وفرمود صلى الله عليه وسلم كسيكه درود نوشت برمن

فِي كِتَابٍ لَمْ تَزَلِ الْمَلٰئِكَةُ تُصَلِّي عَلَيْهِ مَادَامَ اسْمِي فِي ذٰلِكَ الْكِتَابِ

در كتاب هميشه اينست كه فرشتگان درود ميفرستند بروى تا وقتيكه نام من دران كتاب باقى باشد

قَالَ الْعِرَاقِيُّ رَوَاهُ الطَّبَرَانِيُّ فِي الْاَوْسَطِ وَاَبُو الشَّيْخِ فِي الثَّوَابِ وَالْمُسْتَغْفِرِيُّ

گفت عراقی روایت کرده طبرانی در اوسط و ابو شیخ در ثواب و المستغفری

فِي الدَّعَوَاتِ مِنْ حَدِيثِ اَبِي هُرَيْرَةَ بِسَنَدٍ ضَعِيفٍ مطالع وَقَالَ

در دعوات از حدیث ابی هریرة رض بسند ضعیف این حدیث در مطالع است وگفت

اَبُو سُلَيْمَانَ الدَّارَانِيُّ مَنْ اَرَادَ اَنْ يَسْئَلَ حَاجَةً فَلْيُكْثِرْ بِالصَّلٰوةِ عَلَى

ابو سلمان دارانی کسیکه خواهد که سوال کند حاجت خود را پس باید که زیاده بفرستد درود را بر

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ يَسْئَلُ اللّٰهَ حَاجَتَهُ وَلْيَخْتِمْ بِالصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ

نبی صلی الله علیه وسلم پستر سوال کند از خدا تعالی حاجت خود را و باید که تمام کند دعا را بر درود شریف فرستادن

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاِنَّ اللّٰهَ يَقْبَلُ الصَّلٰوتَيْنِ وَهُوَ اَكْرَمُ مِنْ اَنْ يَدَعَ

بر نبی صلی الله علیه وسلم پس بدرستیکه خدا قبول میکند هر دو درود را و آنخدا بزرگتر است از اینکه ترک کند دعا را

مَا بَيْنَهُمَا كَذَا فِي دَلَائِلِ الْخَيْرَاتِ وَرُوِيَ عَنْهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

که میانه هر دو درود است اینچنین است در دلائل الخیرات و روایت است از آنحضرت صلی الله علیه وسلم

اَنَّهُ قَالَ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مِائَةَ مَرَّةٍ غُفِرَتْ لَهُ خَطِيئَةُ

که گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم هر کسیکه درود فرستد بر من روز جمعه یکصد بار آمرزیده شود برای وی گناه

ثَمَانِينَ سَنَةً اَخْرَجَهُ الدَّيْلَمِيُّ عَنْ اَنَسٍ مطالع وَفِي رِوَايَةِ

هشتاد ساله تخریج کرد این حدیث را دیلمی از انس رض از مطالع نقل کرده شد و در روایت

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَنِي جِبْرَئِيلُ

عبد الرحمن بن عوف گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم آمد نزد من جبرئیل

عَلَيْهِ السَّلَامُ وَقَالَ يَا مُحَمَّدُ لَا يُصَلِّي عَلَيْكَ اَحَدٌ اِلَّا صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُونَ

علیه السلام و گفت ای محمد صلی الله علیه وسلم درود نمی فرستد بر تو کسی یک درود مگر درود میفرستد بروی هفتاد

اَلْفَ مَلَكٍ وَمَنْ صَلَّتْ عَلَيْهِ مَلٰئِكَةٌ كَانَ مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ هٰكَذَا ذَكَرَهُ

هزار فرشتگان و کسیکه درود میفرستند بروی فرشتگان می باشد آن شخص از اهل بهشت همچنین ذکر کرده آن را

بهذا اللفظ ابن فرحون مطالع وقال صلى الله عليه وسلم اكثركم

باين الفاظ ابن فرحون از مطالع و فرمود آنحضرت صلى الله عليه وسلم بيشترين شما

على صلوة اكثركم ازواجا في الجنة ذكره ابن وداعة بهذا اللفظ

بر من از روی درود بسیار ترین شما از روی ازواج است در جنت ذکر کرد این حدیث را ابن وداعه باین لفظ

ونقله السخاوي عن صاحب الدر المنظم مطالع وعنه صلى الله عليه

ونقل کرد این حدیث را سخاوی از صاحب در المنظم از مطالع و از وے صلی الله علیه

وسلم انه قال من صلى على صلوة تعظيما لحقي خلق الله عز وجل من ذلك

وسلم مرویست بدرستیکه فرمود کسیکه درود فرستد بر من یکبار برای تعظیم حق من آفریند خدای بزرگ و بلند ازین

القول ملكا له جناح بالمشرق والاخر بالمغرب ورجلاه مقرورتان

قول یک فرشته که مر ویرا باشد یک بازو در مشرق دیگر در مغرب و هر دو پای او قرار یافته

في الارض السابعة السفلى وعنقه ملتوية تحت العرش يقول الله

در زمین هفتمی تحتانی و گردن وے متصل زیر عرش میگوید خدا تعالی

عز وجل له صل على عبدي كما صلى على نبيي صلى الله عليه وسلم

عز وجل مر ویرا درود بفرست بر بنده من چنانکه درود فرستاده است آن بنده بر پیغامبر من صلی الله علیه وسلم

فهو يصلي عليه الى يوم القيمة الحديث ذكره ابن سبع من دون

پس آن فرشته درود میفرستد بروی تا روز قیامت تا آخر حدیث ذکر کرد این حدیث را ابن سبع بغیر

ذكر صحابي ولا مخرج وذكره ابن جبير عن انس رض ولم يعزه وكذا

ذکر صحابی و بغیر ذکر صاحب تخریج و ذکر کرد این حدیث جبیر از انس رض و نسبت نکرد بطرف او چنان ذکر کرد

ابن وداعة واسنده ابن بشكوال عن انس رض الا اني لم اجد عنده قوله

ابن وداعه و باسناد رسانید این حدیث را ابن بشکوال از انس رض مگر این لفظ نیز گفت که بدرستیکه من نیافته ام نزد وی قول و

ورجلاه الى تحت العرش مطالع وروي عنه صلى الله عليه وسلم

که ورجلاه تا لفظ تحت عرش است از مطالع و روایت است از وی صلی الله علیه وسلم

أَنَّهُ قَالَ لَيَرِدَنَّ عَلَى الْحَوْضِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ أَقْوَامٌ مَا أَعْرِفُهُمْ إِلَّا بِكَثْرَةِ

بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود هر آئینه وارد شوند بر حوض کوثر روز رستخیز قومها که نمی شناسم من ایشان را مگر بسبب زیادتی

الصَّلٰوةِ عَلَيَّ ذَكَرَهُ الْقَاضِي عِيَاضٌ فِي الشِّفَاءِ وَعَنْهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

درود که بر من فرستاده اند ذکر کرده است قاضی عیاض در کتاب شفا فی حقوق مصطفی ورو ایت است از آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ مَرَّةً وَاحِدَةً صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ عَشْرَ مَرَّاتٍ وَمَنْ

وسلم بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود کسیکه درود فرستد بر من یکبار درود میفرستد خدا تعالی بر وی ده بار و کسیکه

صَلَّى عَلَيَّ عَشْرَ مَرَّاتٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ مِائَةً وَمَنْ صَلَّى عَلَيَّ مِائَةً صَلَّى

درود فرستد بر من ده مرتبه درود میفرستد خدا تعالی بر وی صد مرتبه و کسیکه درود فرستد بمن صد بار درود میفرستد

اللهُ عَلَيْهِ أَلْفَ مَرَّةٍ وَمَنْ صَلَّى عَلَيَّ أَلْفَ مَرَّةٍ حَرَّمَ اللهُ جَسَدَهُ عَلَى النَّارِ

بروی خدا تعالی هزار مرتبه و کسیکه درود فرستد بر من هزار مرتبه حرام گرداند خدا تعالی جسد وی را بر آتش دوزخ

وَثَبَّتَهُ بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ عِنْدَ الْمَسْئَلَةِ

و ثابت میدارد وی را بقول ثابت که توحید است در حیات دنیا و در آخرت نزدیک سوال

وَأَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ وَجَاءَتْ صَلٰوتُهُ عَلَيَّ نُورًا لَهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عَلَى الصِّرَاطِ

و داخل کند خدا تعالی آن بنده را در بهشت و آید درود وی بر من نور مر وی را روز رستخیز بر پل صراط

مَسِيرَةَ خَمْسِمِائَةِ عَامٍ وَأَعْطَاهُ اللهُ بِكُلِّ صَلٰوةٍ صَلَّاهَا قَصْرًا فِي

که راه وی پنج صد ساله است و میدهد او را خدا تعالی بسبب هر درود که خوانده است آنرا یک محل در

الْجَنَّةِ قَلَّ ذٰلِكَ أَوْ كَثُرَ ذَكَرَهُ ابْنُ وَدَاعَةَ كُلَّهُ مِنْ غَيْرِ نِسْبَةٍ

بهشت کم کند آن بنده یا زیاده کند ذکر کرد ابن وداعه همه این را بغیر نسبت

وَقَالَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ عَبْدٍ يُصَلِّي عَلَيَّ إِلَّا خَرَجَتِ الصَّلٰوةُ

و فرمود صلی الله علیه وسلم نیست هیچ یکی بنده که درود میفرستد بر من مگر آنکه بیرون می آید آن درود

مُسْرِعَةً مِنْ فِيهِ فَلَا يَبْقٰى بَرٌّ وَلَا بَحْرٌ وَلَا شَرْقٌ وَلَا غَرْبٌ إِلَّا وَتَمُرُّ

بسرعت از دهن آن بنده پس باقی نمی ماند هیچ یک بیابان و نه دریا و نه شرق و نه غرب مگر اینکه گذر میکند آن درود

به تقول انا صلاة فلان بن فلان صلى على محمد المختار خير خلق الله

بدان و میگوید که درود فلان بن فلان ام که درود فرستاده است بر محمد که برگزیده و بهترین مخلوق خدا است

فلا يبقى شيء الا وصلى عليه ويخلق من تلك الصلوة طائر له

پس باقی نمیماند هیچ شی مگر حال اینکه درود میفرستد بروی و آفریده میشود ازین درود یک طایر که میباشد مروی را

سبعون الف جناح في كل جناح سبعون الف ريشة في كل ريشة

هفتاد هزار بازو در هر بازو هفتاد هزار پر در هر پر

سبعون الف راس في كل راس سبعون الف وجه في كل وجه

هفتاد هزار سر در هر سر هفتاد هزار روی در هر روی

سبعون الف فم في كل فم سبعون الف لسان كل لسان يسبح الله

هفتاد هزار دهان در هر دهان هفتاد هزار زبان هر زبان تسبیح می گوید خدای

تعالى بسبعين الف لغات ويكتب الله تعالى له ثواب ذلك كله هكذا

تعالی را به هفتاد هزار لغت و می نویسد خدا تعالی مر ویرا ثواب این همه، همچنین است

في دلائل الخيرات وقال صاحب مطالع المسرات هذا لفظه وعن

در دلائل الخیرات و گفت صاحب مطالع مسرات این لفظ را نیافتم و مرویست از

علي بن ابي طالب رضه انه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من صلى

علی بن ابی طالب رضی الله عنه بدرستیکه علی گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه درود میفرستد

علي يوم الجمعة مائة جاء يوم القيمة ومعه نور لو قسم ذلك النور بين

بر من روز جمعه صد بار بیاید روز رستخیز حالانکه همراه او نوری باشد که اگر تقسیم کرده شود این نور میان

الخلق كلهم لوسعهم اخرجه ابو نعيم في الحلية وفي الحرز الثمين

مخلوق همه ایشان سرآینه گنجایش دارد ایشانرا روایت کرد آنرا ابو نعیم در حلیه شریف و در حرز ثمین

للحصن الحصين ما جلس قوم مجلسا لم يذكروا الله فيه ولم يصلوا

شرح حصن حصین مذکور است نه نشیند قومی در مجلسی که نه یاد کنند خدا تعالی را در آن مجلس و درود نفرستند

عَلٰى نَبِيِّهِمْ اِلَّا كَانَ عَلَيْهِمْ حَسْرَةٌ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَاِنْ دَخَلُوا الْجَنَّةَ لِلثَّوَابِ

بر نبی خود مگر باشد بر ایشان حسرتی در روز رستخیز اگرچه که داخل شوند در بهشت برای ثواب

رَوَاهُ ابْنُ حِبَّانَ وَاَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَالْحَاكِمُ كُلُّهُمْ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

رواه ابن حبان واحمد و ابوداود و نسائی و حاکم همه ایشان روایت است کرده اند از ابی هریره

اَكْثِرُوْا عَلَيَّ مِنَ الصَّلٰوةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَاِنَّ صَلٰوتَكُمْ مَعْرُوْضَةٌ عَلَيَّ رَوَاهُ

زیاده بفرستید بر من درود شریف روز جمعه پس بدرستیکه درود شما عرض کرده میشود بر من رواه

اَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَابْنُ حِبَّانَ كُلُّهُمْ مِنْ حَدِيْثِ اَوْسِ بْنِ

ابوداود و نسائی و ابن ماجه و ابن حبان همه ایشان از حدیث اوس ابن

اَوْسِ الثَّقَفِيِّ مَا مِنْ اَحَدٍ يُسَلِّمُ عَلَيَّ اِلَّا رَدَّ اللّٰهُ عَلَيَّ رُوْحِيْ حَتّٰى

اوس ثقفی نیست یا هیچ کسیکه سلام کند بر من مگر باز پس میفرستد خدا تعالی بر من روح من تا آنکه

اَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ وَرَوَاهُ اَحْمَدُ اَيْضًا

رد میکنم بروی سلام را رواه ابوداود از ابی هریرة و روایت کرد احمد نیز

اَوْلَى النَّاسِ بِيْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَكْثَرُهُمْ عَلَيَّ صَلٰوةً رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ

نزدیک ترین مردمان با من روز قیامت درود فرستنده تر از آنها بر من اند رواه ترمذی و ابن

حِبَّانَ كِلَاهُمَا عَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ الْبَخِيْلُ مَنْ ذُكِرْتُ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ

حبان هر دو از ابن مسعود رضی بخیل کسیکه ذکر کرده شوم من نزد او پس درود نمی فرستد

عَلَيَّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ عَنْ عَلِيٍّ وَابْنُ حِبَّانَ وَالْحَاكِمُ عَنْ حُسَيْنِ

بر من روایت کرد ترمذی و نسائی از علی رضی الله عنه و ابن حبان و حاکم از حسین

ابْنِ عَلِيٍّ اَكْثِرُوا الصَّلٰوةَ عَلَيَّ فَاِنَّهَا زَكٰوةٌ لَكُمْ رَوَاهُ اَبُوْ يَعْلٰى عَنْ

بن علی رض زیاده بفرستید درود بر من پس بدرستیکه درود شما زکوة است مر شما را رواه ابو یعلی از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ اِنِّيْ لَقِيْتُ جِبْرَئِيْلَ فَبَشَّرَنِيْ وَقَالَ اِنَّ رَبَّكَ يَقُوْلُ مَنْ صَلّٰى

ابی هریرة رض بدرستیکه من ملاقات کردم جبرئیل را علیه السلام پس بشارت داد مرا و گفت بدرستیکه پروردگار تو میگوید هر کسیکه درود بفرستد

عَلَيْكَ صَلَّيْتُ عَلَيْهِ عَشْرًا وَمَنْ سَلَّمَ عَلَيْكَ سَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَسَجَدْتُ لِلّٰهِ

بر تو درود بفرستم بروی ده بار و کسیکه سلام کند بر تو سلام بفرستم بروی پس سجده شکر کردم مر خدا تعالی را

شُكْرًا رَوَاهُ الْحَاكِمُ وَاَحْمَدُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ مَنْ صَلّٰى عَلَى النَّبِيِّ وَاحِدَةً

رواه حاکم واحمد از عبد الرحمن بن عوف رضی کسیکه درود بفرستد بر نبی یکبار

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَمَلَائِكَتُهُ سَبْعِيْنَ صَلٰوةً رَوَاهُ اَحْمَدُ عَنِ ابْنِ عَمْرٍو رضی

درود بفرستد خدا تعالی بروی و فرشتگان وی هفتاد درود رواه احمد از ابن عمرو رضی

قَالَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ كُلُّ دُعَاءٍ مَحْجُوْبٌ حَتّٰى تُصَلِّيَ عَلٰى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ

گفت علی رضی الله عنه همه دعاها محجوب است تا آنکه درود فرستی تو بر محمد صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاٰلِ مُحَمَّدٍ رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ فِي الْاَوْسَطِ وَعَنْ عُمَرَ اَنَّ الدُّعَاءَ

علیه وسلم و بر آل محمد رواه طبرانی در اوسط و مرویست از عمر رضی بدرستیکه دعا

مَوْقُوْفٌ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ لَا يَصْعَدُ مِنْهُ شَيْءٌ حَتّٰى تُصَلِّيَ عَلٰى نَبِيِّكَ

موقوف میماند میان آسمان و زمین بالا نمیرود از آن دعا چیزی تا آنکه درود فرستی بر نبی خود

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ اِنْتَهٰى ذُكِرَ فِي بَعْضِ الْاَخْبَارِ اَنَّهُ مَكْتُوْبٌ عَلٰى سَاقِ

رواه ترمذی آخر شد مذکورست در بعض اخبارات بدرستیکه شان اینست که نوشته است بر ساق

الْعَرْشِ مَنِ اشْتَاقَ اِلَيَّ رَحِمْتُهُ وَمَنْ سَاَلَنِيْ اَعْطَيْتُهُ وَمَنْ تَقَرَّبَ اِلَيَّ

عرش کسیکه مشتاق است بسوی من رحم میکنیم او را و کسیکه سوال کرد مرا میدهیم او را و کسیکه نزدیک است و کسیکه تقرب

بِالصَّلٰوةِ عَلٰى مُحَمَّدٍ غَفَرْتُ لَهُ ذُنُوْبَهُ وَلَوْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ ذَكَرَهُ

با درود فرستادن بر محمد آمرزیدم مر او را گناهان او را اگرچه باشد مانند کف دریا ذکر کرد این حدیث را

ابْنُ سَبْعٍ وَرُوِيَ عَنْ بَعْضِ الصَّحَابَةِ رِضْوَانُ اللّٰهِ عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ

ابن سبع و روایت کرده شده است از بعض صحابه رضوان الله علیهم اجمعین

اَنَّهُ قَالَ مَا مِنْ مَجْلِسٍ يُصَلّٰى فِيْهِ عَلٰى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلَّا قَامَتْ

بدرستیکه فرمود آنحضرت نیست مجلسیکه درود فرستاده شود در وی بر محمد صلی الله علیه وسلم مگر آنکه بر می خیزد

مِنْهُ رَائِحَةٌ طَيِّبَةٌ حَتّٰى تَبْلُغَ عَنَانَ السَّمَاءِ فَتَقُوْلُ الْمَلٰئِكَةُ هٰذَا مَجْلِسٌ

از ان مجلس بوی خوش تا آنکه میرسد آن بوی ابر را پس میگویند فرشتگان این مجلسی هست

صُلِّيَ فِيْهِ عَلٰى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَذَا فِيْ دَلَائِلِ الْخَيْرَاتِ قَالَ الشَّيْخُ

که درود فرستاده شده است در ان مجلس بر محمد صلی الله علیه وسلم همچنین است در دلائل الخیرات گفت شیخ

اَبُوْ جَعْفَرِ ابْنُ وَدَاعَةَ رَحِمَهُ اللّٰهُ فِي الْحَدِيْثِ عَنْ بَعْضِ الصَّحَابَةِ اَنَّهُ قَالَ مَا مِنْ

ابو جعفر ابن وداعه رحمه الله در حدیثی که مرویست از صحابه رضه بدرستیکه گفت نیست هیچ

مَوْضِعٍ يُذْكَرُ فِيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيُصَلّٰى عَلَيْهِ فِيْهِ اِلَّا نَمَتْ مِنْهُ

جائی که ذکر کرده شود در آن جای اسم نبی صلی الله علیه وسلم درود فرستاده شود بر وی آن جا مگر میخیزد از ان جای

رَائِحَةٌ تَخْرِقُ السَّمٰوٰتِ السَّبْعَ حَتّٰى تَنْتَهِيَ اِلَى الْعَرْشِ يَجِدُ رِيْحَهَا كُلُّ مَنْ

بوی که میشگافد آسمانهای هفت را تا آنکه میرسد تا عرش بر بن می یابد آن بوی را هر آنکس که

خَلَقَ اللّٰهُ فِي الْاَرْضِ اِلَّا الْاِنْسَ وَالْجِنَّ فَاِنَّهُمْ لَوْ وَجَدُوْا رِيْحَهَا يَشْتَغِلُ كُلُّ وَاحِدٍ

آفریده است خدا تعالی در زمین سوای انسان و جنیان بدرستیکه ایشان اگر می یافتند بوی آن در آئینه باز میماند

مِنْهُمْ بِلَذَّتِهَا عَنْ مَعِيْشَتِهٖ وَلَا يَجِدُ تِلْكَ الرَّائِحَةَ مَلَكٌ وَلَا خَلْقٌ مِنْ

از ایشان بسبب لذت آن از معیشت خود و نمی یابد بوی خوش را هیچ فرشته و نه هیچ مخلوق از

خَلْقِ اللّٰهِ تَعَالٰى اِلَّا اسْتَغْفَرَ لِاَهْلِ الْمَجْلِسِ وَيُكْتَبُ لَهُمْ بِعَدَدِهِمْ حَسَنَاتٌ

مخلوق خدا تعالی مگر مغفرت میخواهد برای اهل مجلس و نوشته میشود مر ایشان را بشمار ایشان نیکی ها

وَتُرْفَعُ لَهُمْ بِعَدَدِهِمْ دَرَجَاتٌ سَوَاءٌ كَانَ فِي الْمَجْلِسِ وَاحِدٌ اَوْ مِائَةُ اَلْفٍ

و بلند کرده میشود ایشان را بشمار ایشان پایه ها برابر است که باشد در مجلس مرد واحد یا صد هزار

يَاْخُذُ مِنَ الْاَجْرِ هٰذَا الْعَدَدَ وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ وَاَجْزَلُ كَذَا فِي الْمَطَالِعِ

میگیرد از ثواب این قدر شمار را و آنچه که نزد خداست از نیکی بهتر است و عطا تمام کننده تر است همچنین است در مطالع

وَذُكِرَ فِيْ بَعْضِ الْاَخْبَارِ اَنَّ الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ اَوِ الْاَمَةَ الْمُؤْمِنَةَ اِذَا ابْتَدَاَ

و ذکر کرده شد در بعض اخبار بدرستیکه بنده مومن یا زن مومنه چون شروع میکند

بِالصَّلٰوةِ عَلٰی مُحَمَّدٍ صَلَّی اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فُتِحَتْ لَهٗ اَبْوَابُ السَّمَآءِ

درود فرستادن بر محمد صلی اللہ علیہ وسلم کشادہ می شود مروی را بابہائے آسمان

وَالسُّرَادِقَاتُ حَتّٰی اِلَی الْعَرْشِ فَلَا يَبْقٰی مَلَكٌ فِي السَّمٰوٰتِ اِلَّا صَلّٰی عَلٰی

و پردہ ہا تا آنکہ تا عرش پس باقی نمی ماند ہیچ فرشتہ در آسمانہا مگر درود میفرستند بر

مُحَمَّدٍ صَلَّی اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيَسْتَغْفِرُوْنَ لِذٰلِكَ الْعَبْدِ اَوِ الْاَمَةِ مَا شَآءَ

محمد صلی اللہ علیہ وسلم و مغفرت میخواہند مر این مرد یا زن را آنقدر کہ خواستہ است

اللّٰهُ كَذَا فِي الدَّلَائِلِ **وَعَنْ** جَابِرِ ابْنِ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

خدا تعالی چنین است در دلائل و از جابر بن عبد اللہ رضہ مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّی اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰی عَلَيَّ فِيْ كُلِّ يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ قُضِيَتْ

صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ درود فرستد بر من در ہر روز صد مرتبہ روا کردہ شود

لَهٗ مِائَةُ حَاجَةٍ مِنْهَا ثَلٰثُوْنَ لِلدُّنْيَا وَسَائِرُهَا لِلْاٰخِرَةِ اَخْرَجَهُ

مر ویرا صد حاجت از ان صد سی حاجت دنیاوی و باقی شان اخروی باشد روایت کرد این حدیث را

الْمُسْتَغْفِرِيُّ كَذَا فِي الْمَطَالِعِ **وَعَنْ بَعْضِ الصَّالِحِيْنَ** اَنَّهٗ

مستغفری در مطالع است چنین و از بعض صالحین مروی است کہ بدرستیکہ

قَالَ كَانَ لِيْ جَارٌ نَسَّاخٌ فَمَاتَ فَرَاَيْتُهٗ فِي الْمَنَامِ فَقُلْتُ لَهٗ مَا فَعَلَ

گفت کہ بود مرا ہمسایہ کاتب پس مرد آن پس دیدم من او را در خواب پس گفتم مر او را چہ معاملہ کرد

اللّٰهُ بِكَ فَقَالَ غَفَرَ لِيْ فَقُلْتُ لَهٗ فَبِمَ ذٰلِكَ فَقَالَ كُنْتُ اِذَا كَتَبْتُ

خدا با تو پس گفت آمرزید مرا پس گفتم مر او را پس بچہ چیز حاصل شد این آمرزش پس گفت بودم من چون کہ مینوشتم

اسْمَ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ كُتُبٍ صَلَّيْتُ عَلَيْهِ فَاَعْطَانِيْ رَبِّيْ

اسم مبارک محمد صلی اللہ علیہ وسلم در کتاب درود میفرستادم بر آنحضرت پس داد پروردگار من

مَا لَا عَيْنٌ رَاَتْ وَلَا اُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلٰی قَلْبِ بَشَرٍ كَذَا

اینچہ کہ چشمی دیدہ است و نہ گوشے شنیدہ است و نہ خطرہ گذشت بر دل کسی بشر چنین است

فِی دَلَائِلِ الْخَیْرَاتِ وَقَالَ صَاحِبُ الْمَطَالِعِ الْمُرَادُ بِهٰذَا الْبَعْضِ هٰهُنَا عُبَیْدُ اللّٰهِ
در دلائل الخیرات وگفت صاحب مطالع مراد باین بعض دراینجا عبید اللہ

بِالتَّصْغِیْرِ ابْنُ عُمَرَ وَالْقَوَارِیْرِیُّ بِفَتْحِ الْقَافِ رَحِمَهُ اللّٰهُ تَعَالٰی وَقَالَ
بہیئۃ تصغیر ابن عمر قواریری است بفتح قاف رحم کناد خدا تعالی اورا ونیز گفت

اَیْضًا وَحِکَایَتُهٗ هٰذِهٖ ذَکَرَهَا غَیْرُ وَاحِدٍ مِّنْهُمُ ابْنُ سَبُعٍ وَابْنُ بَشْکُوَالٍ
حکایت این کاتب کہ اینست ذکر کردہ اند بسیار کسان بعض از ایشان ابن سبع وابن بشکوال

وَجَبْرٌ وَابْنُ وَدَاعَةَ وَابْنُ الْفَاکِهَانِیِّ وَقِیْلَ لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ
وجبر وابن وداعہ وابن فاکہانی است وگفتہ شد مر رسول صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَرَاَیْتَ صَلٰوةَ الْمُصَلِّیْنَ عَلَیْكَ مِمَّنْ غَابَ عَنْكَ وَمَنْ یَّاْتِیْ
وسلم را یا پیغمبر بایند در حق فرستندگان درود بر تو ازان کسان کہ غایب اند از تو ودر حق انکسانکہ می آیند

بَعْدَكَ مَا حَالُهُمَا عِنْدَكَ فَقَالَ اَسْمَعُ صَلٰوةَ اَهْلِ مَحَبَّتِیْ وَاَعْرِفُهُمْ
بعد تو چہ مرتبہ دارند نزد تو این ہر دو پس فرمود میشنوم درود اہل محبت من ومیشناسم ایشان را

وَتُعْرَضُ عَلَیَّ صَلٰوةُ غَیْرِهِمْ عَرْضًا کَذَا فِی الدَّلَائِلِ وَقَالَ صَاحِبُ الْمَطَالِعِ
وعرض کردہ میشود بر من درود غیر ایشان نوع عرض کردنی چنین است در دلائل وگفت صاحب مطالع

لَا اَعْرِفُهٗ وَلَمْ اَجِدْهُ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ ارْتَقٰی رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ
نمیشناسم من آنرا ونیافتم آنرا واز انس مرویست کہ گفت بر منبر آمد پیغامبر خدا صلی اللہ

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ الْمِنْبَرَ فَقَالَ اٰمِیْنَ ثُمَّ ارْتَقٰی ثَانِیَةً فَقَالَ اٰمِیْنَ ثُمَّ
علیہ وسلم پس گفت آمین پستر بر منبر آمد آنحضرت دوبارہ پس گفت آنحضرت آمین پستر

ارْتَقٰی ثَالِثَةً فَقَالَ اٰمِیْنَ ثُمَّ اسْتَوٰی فَقَالَ اٰمِیْنَ فَقَالَ اَصْحَابُهٗ
سوم بار بر منبر آمد پس فرمود آمین پستر برابر شد بر منبر پس فرمود آمین پس گفتند یاران آنحضرت

مَا اٰمَنْتَ یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ فَقَالَ اَتَانِیْ جِبْرَئِیْلُ فَقَالَ لِیْ یَا مُحَمَّدُ
چہ چیز گویا ئی آمین گردانیدی اے پیغامبر خدا پس فرمود آمد مرا جبرئیل علیہ السلام پس گفت مرا ای محمد

رَغِمَ اَنْفُ امْرِئٍ ذُكِرْتَ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيْكَ فَقُلْتُ اٰمِيْنَ وَقَالَ

خوار باد آمرد کہ تو ذکر کرده شدی نزد وی پس درود نفرستاد بر تو پس گفتم آمین وگفت

رَغِمَ اَنْفُ امْرِئٍ اَدْرَكَ وَالِدَيْهِ اَوْ اَحَدَهُمَا فَلَمْ يُدْخِلَاهُ الْجَنَّةَ فَقُلْتُ

خوار باد مردیکہ یافت والدین را یا یکی از ان ہا پس داخل نکردند اُنہا و یرا در بہشت پس گفتم

اٰمِيْنَ وَقَالَ رَغِمَ اَنْفُ امْرِئٍ اَدْرَكَ شَهْرَ رَمَضَانَ فَلَمْ يُغْفَرْ لَهُ

آمین وگفت خوار باد امردیکہ یافت ماه رمضان مبارک پس آمرزیده نشود مردے را

فَقُلْتُ اٰمِيْنَ ابْنُ النَّجَّارِ فِيْ جَمْعِ الْجَوَامِعِ

پس گفتم آمین روایۃ کرد ابن نجار در جمع الجوامع

بَابُ الذِّكْرِ بَعْدَ الصَّلٰوةِ

این باب در فضیلت ذکر بعد نماز است

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ اِنَّ فُقَرَاءَ الْمُهَاجِرِيْنَ اَتَوْا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

روایت است از ابی ہریرۃ گفت بدرستیکہ فقراء مہاجرین آمدند پیش پیغامبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوْا قَدْ ذَهَبَ اَهْلُ الدُّثُوْرِ بِالدَّرَجَاتِ الْعُلٰى وَالنَّعِيْمِ

الله علیہ وسلم پس گفتند بتحقیق بردند خداوندان اموال بسیار پایہای بلند ونعمت

الْمُقِيْمِ فَقَالَ مَاذَاكَ قَالُوْا يُصَلُّوْنَ كَمَا نُصَلِّيْ وَيَصُوْمُوْنَ كَمَا

پاینده را پس فرمود وچیست این سخن گفتند اینکہ نماز میگذارند ایشان چنانکہ نماز میگذاریم ما و روزه میدارند

نَصُوْمُ وَيَتَصَدَّقُوْنَ وَلَا نَتَصَدَّقُ وَيُعْتِقُوْنَ وَلَا نُعْتِقُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

روز میداریم ما وصدقہ میدہند ایشان وصدقہ نمیدہیم و برده آزاد میکنند ایشان و آزاد نمی کنیم ما پس فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَفَلَا اُعَلِّمُكُمْ شَيْئًا تُدْرِكُوْنَ بِهِ مَنْ سَبَقَكُمْ

صلی الله علیہ وسلم آیا نیاموزم شما را عملے کہ دریابید بسبب آن عمل فضل کسانی را کہ پیشی کردند

وَتَسْبِقُوْنَ بِهِ مَنْ بَعْدَكُمْ وَلَا يَكُوْنُ اَحَدٌ اَفْضَلَ مِنْكُمْ اِلَّا مَنْ صَنَعَ

و پیشی کنید بسبب آن عمل کسانی را کہ بعد از شما باشند و نباشد ہیچ یکی از اغنیا زیاده تر از شما مگر کسی کہ کند از ایشان

مثل ما صنعتم قالوا بلى يا رسول الله قال تسبحون وتكبرون و

مانند آن عمل که شما کنید گفتند آری تعلیم کن ای پیغامبر خدا فرمود تسبیح کنید و تکبیر گوئید و

تحمدون دبر كل صلوة ثلثا وثلثين مرة قال ابو صالح فرجع فقراء

حمد خوانید پس هر نماز سی وسه بار گفت ابو صالح راوی پس باز گشتند فقراء

المهاجرين الى رسول الله صلى الله عليه وسلم فقالوا سمع اخواننا

مهاجرین بسوی آنحضرت صلی الله علیه وسلم گفتند که شنیدند برادران ما

اهل الاموال بما فعلنا ففعلوا مثله فقال رسول الله صلى الله عليه

که مالها دارند عمل را که کردیم ما پس کردند مانند آن پس فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه

وسلم ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء متفق عليه وليس قول

وسلم این افزونی اغنیا بر شما فضل خداست که میدهد فضل خود را هر که میخواهد متفق علیه نیست قول

ابي صالح الى اخره الا عند مسلم وعن كعب بن عجرة قال قال

ابی صالح تا آخر مگر نزد مسلم و روایت از کعب ابن عجره گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم معقبات لا يخيب قائلهن او

پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم کلماتی که بعضی عقب بعضی آینده اند که نومید گردانیده نمیشود گوینده آن کلمات

فاعلهن دبر كل صلوة مكتوبة ثلث وثلثون تسبيحة وثلث

یا کننده آن در پس هر نماز فریضه سی وسه بار سبحان الله گفتن و سی

وثلثون تحميدة واربع وثلثون تكبيرة رواه مسلم وعن

وسه بار الحمد لله گفتن وسی وچهار بار الله اکبر گفتن رواه مسلم و روایت از

ابي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من سبح

ابی هریره گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه سبحان الله

الله دبر كل صلوة ثلثا وثلثين وحمد الله ثلثا وثلثين وكبر

بگوید در پس هر نماز فریضه سی وسه بار و الحمد لله بگوید سی وسه بار و الله اکبر بگوید

اللهُ ثَلٰثًا وَّثَلٰثِيْنَ فَتِلْكَ تِسْعَةٌ وَّتِسْعُوْنَ وَقَالَ تَمَامَ الْمِائَةِ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ

سی وسه بار پس این مجموع نود و نه بار میشود و بگوید برای تمام کردن عدد صد این کلمه لا اله الا الله

وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ غُفِرَتْ

وحده لا شریک له له الملک وله الحمد وهو علی کل شیء قدیر آمرزیده شود

خَطَايَاهُ وَاِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ قَالَ

گناهانش اگرچه باشد گناهانش مانند کف دریا رواه مسلم و از ابی امامه روایت گفت

قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللهِ اَيُّ الدُّعَاءِ اَسْمَعُ قَالَ جَوْفَ اللَّيْلِ الْاٰخِرِ وَدُبُرَ الصَّلٰوتِ

گفته شد ای پیغمبر خدا کدام دعا مسموع تر است فرمود دعا در میانه شب آخر و عقب نمازهای

الْمَكْتُوْبَاتِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ

فرض رواه ترمذی و مرویست از انس رضه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَاَنْ اَقْعُدَ مَعَ قَوْمٍ يَّذْكُرُوْنَ اللهَ مِنْ صَلٰوةِ الْغَدَاةِ حَتّٰى تَطْلُعَ

علیه وسلم که هر آینه نشستن من با گروهی که ذکر میکنند خدا تعالی را بعد از نماز بامداد تا بر آمدن

الشَّمْسُ اَحَبُّ اِلَيَّ مِنْ اَنْ اُعْتِقَ اَرْبَعَةً مِّنْ وُلْدِ اِسْمٰعِيْلَ وَلَاَنْ اَقْعُدَ مَعَ

آفتاب محبوب تر است بسوی من از آزاد کردن من چهار مرد را از اولاد اسمعیل و هر آینه نشستن من با

قَوْمٍ يَّذْكُرُوْنَ اللهَ مِنْ صَلٰوةِ الْعَصْرِ اِلٰى اَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ اَحَبُّ اِلَيَّ مِنْ

گروهی که ذکر میکنند خدا را بعد از نماز عصر تا غروب آفتاب محبوب تر است بسوی من از

اَنْ اُعْتِقَ اَرْبَعَةً رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ

آزاد کردن من چهار مرد را رواه ابوداود و روایت است از انس رضه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى الْفَجْرَ فِيْ جَمَاعَةٍ ثُمَّ قَعَدَ يَذْكُرُ اللهَ حَتّٰى تَطْلُعَ الشَّمْسُ

علیه وسلم کسیکه بگذارد نماز بامداد بجماعة پس بنشیند در حالتیکه یاد میکند خدا را تا آنکه بر آید آفتاب

ثُمَّ صَلّٰى رَكْعَتَيْنِ كَانَتْ لَهٗ كَاَجْرِ حَجَّةٍ وَّعُمْرَةٍ تَامَّةٍ تَامَّةٍ تَامَّةٍ

پس بگذارد دو رکعت باشد مر او را مانند اجر حج و اجر عمره برای تاکید سه بار فرمود تامه تامه تامه

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَلِيٍّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایه ترمذی و روایت است از علی رض گفت شنیدم پیغمبر خدا را صلی الله علیه وسلم

عَلَى أَعْوَادِ هٰذَا الْمِنْبَرِ يَقُولُ مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلٰوةٍ لَمْ يَمْنَعْهُ

بر چوبهای این منبر که میفرمود کسیکه بخواند آیة الکرسی را در پس هر نماز باز نمیدارد او را از در آمدن

مِنْ دُخُولِ الْجَنَّةِ إِلَّا الْمَوْتُ وَمَنْ قَرَأَهَا حِينَ يَأْخُذُ مَضْجَعَهُ آمَنَهُ اللهُ

بهشت مگر مرگ و هر که بخواند آیة الکرسی را وقتیکه میگیرد خوابگاه خود را ایمن گرداند او را خدا تعالی

عَلَى دَارِهِ وَدَارِ جَارِهِ وَأَهْلِ دُوَيْرَاتٍ حَوْلَهُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

بر سرای او و سرای همسایه او و اهل چند سرایها که گرد اویند رواه بیهقی در شعب الایمان

وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ غَنْمٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَالَ

و روایت است از عبد الرحمن بن غنم و او از نبی صلی الله علیه وسلم گفت آنحضرت کسیکه گفت

قَبْلَ أَنْ يَنْصَرِفَ وَيَثْنِيَ رِجْلَيْهِ مِنْ صَلٰوةِ الْمَغْرِبِ وَالصُّبْحِ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ

پیش از آنکه بر گردد از نماز و دو تا گرداند پایهای خود را از نماز شام و بامداد لا اله الا الله

وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلٰى

وحده لا شریک له له الملک وله الحمد بیده الخیر یحیی و یمیت و هو علی

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ عَشْرَ مَرَّاتٍ كُتِبَ لَهُ بِكُلِّ وَاحِدَةٍ عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَمُحِيَتْ عَنْهُ

کل شیء قدیر ده مرتبه نوشته شود مر آنکس را بهر یکی ازین کلمات ده نیکی و محو کرده شود از وے

عَشْرُ سَيِّئَاتٍ وَرُفِعَ لَهُ عَشْرُ دَرَجَاتٍ وَكَانَتْ لَهُ حِرْزًا مِنْ كُلِّ مَكْرُوهٍ

ده بدی و بلند گردانیده شود مر او را ده پایه و باشد هر یک اینکلمه برای او امان از هر ناخوش

وَحِرْزًا مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيمِ وَلَمْ يَحِلَّ لِذَنْبٍ أَنْ يُدْرِكَهُ إِلَّا الشِّرْكُ

و پناه از شر شیطان سنگسار کرده شده و روا نیست هیچ گناهی را که دریابد او را مگر کفر

وَكَانَ مِنْ أَفْضَلِ النَّاسِ عَمَلًا إِلَّا رَجُلًا يَفْضُلُهُ يَقُولُ أَفْضَلَ مِمَّا قَالَ رَوَاهُ أَحْمَدُ

و باشد گوینده کلمات از بهترین مردم از روی عمل مگر مرد دیگر زیاده شود او را که گوید فاضلتر از آنچه که گفته است رواه احمد

باب تعمير المساجد

باب در فضيلت تعمير مساجد

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَىٰ فِي خَرَابِهَا

وکیست ستمگارتر از آنکه منع کرد مسجدهای خدا را از آنکه یاد کرده شود نام خدا در وی و کوشش کرد در ویرانی آنها

أُولَٰئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ ۚ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ

این گروه نمی سزد ایشانرا که در آیند بمسجدها مگر هراسان ایشانراست در دنیا خواری و ایشانراست

فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللهِ مَنْ آمَنَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

در آخرت عذاب بزرگ جز این نیست که عمارت میکند مسجدهای خدا را کسیکه ایمان آورده است بخدا و بروز آخر

وَأَقَامَ الصَّلَوٰةَ وَآتَى الزَّكَوٰةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللهَ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَنْ يَكُونُوا

و برپا داشته است نماز را و داده است زکوة را و نترسیده است مگر از خدا پس توقع است که این جماعه

مِنَ الْمُهْتَدِينَ ۚ فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ

از راه یافتگان باشند در خانهای که دستوری داده است خدا که بلند کرده شود و از یاد کرده شود در آنجا نام او بپاکی یاد میکنند

لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ

خدا را آنجا صبح و شام مردانیکه باز ندارد ایشانرا سوداگری و نه خرید و فروخت از

ذِكْرِ اللهِ وَإِقَامِ الصَّلَوٰةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَوٰةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ

یادکردن خدا و برپا داشتن نماز و دادن زکوة میترسند از آن روز که مضطرب شوند در آن

الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ لِيَجْزِيَهُمُ اللهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ

دلها و دیدها تا جزا دهد ایشانرا خدا بهترین آنچه کردند و زیاده کند ایشانرا خدا از فضل خویش

وَاللهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

و خدا روزی میدهد هر کرا خواهد بغیر حساب یعنی بسیار روایت است از ابی هریرة رضه گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحَبُّ الْبِلَادِ إِلَى اللهِ مَسَاجِدُهَا وَأَبْغَضُ الْبِلَادِ

صلی الله علیه وسلم دوست ترین جایها از شهرها بسوی خدا مسجدهای آن شهرهاست و ناپسند ترین جاها از شهرها

إلى الله أسواقها رواه مسلم وعن عثمان رضه قال قال رسول الله صلى الله

بسوی خدا بازارهای شهرست روایت کرد اینرا مسلم و مرویست از عثمان رضه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عليه وسلم من بنى لله مسجدا بنى الله له بيتا في الجنة متفق عليه

علیه وسلم کسیکه بنا کند برای خدا مسجد را بنا کند خدا تعالی مر ورا خانه در بهشت متفق علیه

وعن أبي هريرة رضه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من غدا إلى

و مرویست از ابی هریره رضه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه برود در اول روز بسوی

المسجد أو راح أعد الله له نزله من الجنة كلما غدا أو راح متفق عليه

مسجد یا برود در آخر روز آماده گرداند خدا تعالی برای وی طعام مهمانی او را در بهشت هر بامداد و شبانگاه متفق علیه

وعن أبي موسى رضه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أعظم الناس أجرا

در روایت است از ابی موسی رضه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بزرگترین مردم از روی ثواب

في الصلوة أبعدهم فأبعدهم ممشى والذي ينتظر الصلوة حتى يصليها

در نماز دورترین پس دورترین ایشانست در راه و آن کسیکه نشسته است در مسجد انتظار میکند تا آنکه بگذارد آنرا

مع الإمام أعظم أجرا من الذي يصلي ثم ينام متفق عليه وعن

با امام بزرگتر است از روی اجر از کسیکه بگذارد تنها بستر بخواب میرود متفق علیه است و از

جابر قال خلت البقاع حول المسجد فأراد بنو سلمة أن ينتقلوا قرب

جابر مرویست گفت خالی شد جایها گرد مسجد آنحضرت پس خواستند بنو سلمه که بیایند از منازل خود نزد مسجد

المسجد فبلغ ذلك النبي صلى الله عليه وسلم فقال لهم بلغني أنكم تريدون

پس رسید این خبر پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را پس گفت مر ایشان را که رسید مرا که شما میخواهید

أن تنتقلوا قرب المسجد قالوا نعم يا رسول الله قد أردنا ذلك فقال

منتقل شدن از منازل خود در قرب مسجد گفتند آری ای پیغمبر خدا بتحقیق خواسته ایم این را پس فرمود

يا بني سلمة دياركم تكتب آثاركم دياركم تكتب آثاركم رواه مسلم

ای بنی سلمه لازم گیرید جایهای خود را نوشته میشود آثار شما مکرر فرمود برای تاکید رواه مسلم

وعن أبي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم سبعة

واز ابی هریره روایت است گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم هفت قوم اند از مردم

يظلهم الله في ظله يوم لا ظل إلا ظله إمام عادل وشاب نشأ في عبادة

که میدارد ایشانرا خدا تعالی در پناه خود روزیکه نیست هیچ پناهی جز پناه وی یکی بادشاه عادل است دوم جوانیکه نشو

الله ورجل قلبه معلق بالمسجد إذا خرج منه حتى يعود إليه

خدا سوم مردیکه دلش متعلق است بمسجد وی که بیرون آید از آن تا آنکه باز گردد بسوی مسجد

ورجلان تحابا في الله اجتمعا عليه وتفرقا عليه ورجل ذكر الله

چهارم هر یکی از دو مرد که دوستدارند یکدیگر را از جهة خدا فراهم آمدند بر محبت خدا و جدا شدند بر محبت خدا پنجم مردیکه یاد کرد خدا را

خاليا ففاضت عيناه ورجل دعته امرأة ذات حسب وجمال

تنها پس اشک ریخت هر دو چشم وی ششم مردیکه خواند او را زنی صاحب جاه و جمال

فقال إني أخاف الله ورجل تصدق بصدقة فأخفاها حتى لا تعلم

پس گفت آن مرد بدرستیکه من میترسم خدا را هفتم مردیکه صدقه کرد بچیزی از صدقه پس پنهان کرد صدقه را تا آنکه نداند

شماله ما تنفق يمينه متفق عليه وعنه قال قال رسول الله صلى

دست چپ او آنچه میدهد دست راست وی متفق علیه و از وی مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

الله عليه وسلم صلاة الرجل في الجماعة تضعف على صلاته في

الله علیه وسلم نماز مردیکه میگذارد در مسجد بجماعت زیاده گردانیده میشود ثواب آن بر نماز او که میگذارد تنها در

بيته وفي سوقه خمسا وعشرين ضعفا وذلك أنه إذا توضأ

خانه خود و در بازار خود بیست و پنج درجه و این تضعیف ثواب به سبب آنست که چون وضو کند

فأحسن الوضوء ثم خرج إلى المسجد لا يخرجه إلا الصلاة لم يخط

پس نیک کرد وضو را بستر بیرون آمد بسوی مسجد در حالتیکه بیرون نمی آرد او را مگر نماز نمی نهد

خطوة إلا رفعت له بها درجة وحط عنه بها خطيئة فإذا صلى

هیچ گامی مگر بلند گردانیده میشود مر او را بآن گام پایه و ثواب و کم کرده میشود از وی بآن گام گناهی پس چون نماز گذارد

لَمْ تَزَلِ الْمَلٰٓئِكَةُ تُصَلِّيْ عَلَيْهِ مَادَامَ فِيْ مُصَلَّاهُ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ اَللّٰهُمَّ

همیشه باشند فرشتگان که درود میفرستند بروی تا آنکه نشسته است وی در جای نماز خود باین صیغه که خداوندا درود بفرست بروی خداوندا

ارْحَمْهُ وَلَا يَزَالُ اَحَدُكُمْ فِيْ صَلٰوةٍ مَا يَنْتَظِرُ الصَّلٰوةَ وَفِيْ رِوَايَةٍ قَالَ اِذَا

رحمت کن او را و همیشه است از شما در نماز تا آنکه انتظار میکند نماز را و در روایتی دیگر چنین آمده است که گفت آنحضرت چون

دَخَلَ الْمَسْجِدَ كَانَتِ الصَّلٰوةُ تَحْبِسُهُ وَزَادَ فِيْ دُعَاءِ الْمَلٰٓئِكَةِ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ

درآمد مسجد را در حالیکه هست نماز که منع کند او را از بیرون آمدن و زیاده کرده است در این روایت دعای فرشتگان این عبارت را خداوندا بیامرز

لَهُ اَللّٰهُمَّ تُبْ عَلَيْهِ مَا لَمْ يُؤْذِ فِيْهِ مَا لَمْ يُحْدِثْ فِيْهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

مر او را خداوندا رجوع کن برحمت بروی مادام که در آنجا اند در مسجد نرنجانیده مسلمانی را مادام که حدث نکنند در مسجد متفق علیه است

وَعَنْ اَبِيْ اُسَيْدٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی اسید رضه مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

اِذَا دَخَلَ اَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلْيَقُلِ اللّٰهُمَّ افْتَحْ لِيْ اَبْوَابَ رَحْمَتِكَ وَاِذَا خَرَجَ

چون آید یکی از شما مسجد را پس باید که گوید خداوندا بکشا برای من درهای رحمت خود را و چون برآید از مسجد

فَلْيَقُلِ اللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْئَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ قَتَادَةَ

پس باید که بگوید خداوندا من سوال میکنم ترا از فزونی بخشش تو رواه مسلم و روایت است از ابی قتاده رضه

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا دَخَلَ اَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ

بدرستیکه پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم فرمود چون درآید یکی از شما مسجد را

فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ اَنْ يَجْلِسَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ مُعَاوِيَةَ ابْنِ

پس باید که بگذارد دو رکعت پیش از آنکه بنشیند متفق علیه واز معاویه ابن

قُرَّةَ عَنْ اَبِيْهِ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهٰى عَنْ هَاتَيْنِ

قره مرویست او روایت میکند از پدر خود که بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم نهی کرد از خوردن این

الشَّجَرَتَيْنِ يَعْنِي الْبَصَلَ وَالثُّوْمَ وَقَالَ مَنْ اَكَلَهُمَا فَلَا يَقْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا

دو درخت یعنی پیاز و سیر و فرمود آنحضرت کسیکه بخورد این دو درخت را پس قریب نشود مسجد ما را

وَقَالَ إِنْ كُنْتُمْ لَابُدَّ آكِلِيهِمَا فَأَمِيتُوهُمَا طَبْخًا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

وگفت اگر هستید شما که ناچار خورنده‌اید این دو درخت را پس بمیرانید دو درگنید بوی آنها را به پختن رواه ابو داود و مرویست از

جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَكَلَ مِنْ هٰذِهِ الشَّجَرَةِ

جابر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه بخورد این درخت ناخوشبو پیاز یا سیر را

الْمُنْتِنَةِ فَلَا يَقْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا فَإِنَّ الْمَلٰئِكَةَ تَتَأَذّٰى مِمَّا يَتَأَذّٰى مِنْهُ

پس باید که قریب نشود در نیاید مسجد ما را زیرا که فرشتگان آزار میکشند از آن چیزی که آزار میکشند از وی

الْإِنْسُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ أَمَرَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

آدمیان متفق علیه است و مرویست از عایشه رض گفت امر کرد پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبِنَاءِ الْمَسْجِدِ فِي الدُّوْرِ وَأَنْ يُنَظَّفَ وَيُطَيَّبَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

علیه وسلم به بنا کردن مسجد در سرایها و محلها و امر کرد که پاکیزه و شسته شوند مسجدها و خوشبو کرده شوند رواه ابو داود و

وَالتِّرْمِذِيُّ أَيِ الْمَحَلَّاتِ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و ترمذی مراد [illegible] است از دور محلات را و ابن ماجه و از وی مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عُرِضَتْ عَلَيَّ أُجُوْرُ أُمَّتِيْ حَتَّى الْقَذَاةُ يُخْرِجُهَا الرَّجُلُ مِنَ

علیه وسلم عرض کرده شد بر من عملهای امت من که بهر آن ثواب میدهند تا آنکه خس و خاشاکی که بیرون می آرد او را مرد از

الْمَسْجِدِ وَعُرِضَتْ عَلَيَّ ذُنُوْبُ أُمَّتِيْ فَلَمْ أَرَ ذَنْبًا أَعْظَمَ مِنْ سُوْرَةٍ مِنَ

مسجد و عرض کرده شد بر من گناهان امت من پس ندیدم هیچ گناهی بزرگتر از فراموش کردن سوره از

الْقُرْآنِ أَوْ آيَةٍ أُوْتِيَهَا رَجُلٌ ثُمَّ نَسِيَهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ

قرآن یا آیتی که داده شد آن را مرد پس فراموش کرد آن را رواه ترمذی و ابو داود و از

بُرَيْدَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَشِّرِ الْمَشَّائِيْنَ فِي الظُّلَمِ

بریده رض مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بشارت ده مر روندگان را در تاریکیها

إِلَى الْمَسَاجِدِ بِالنُّوْرِ التَّامِّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْ دَاوُدَ

بمسجدها بروشنی تام در روز رستخیز رواه ترمذی و ابو داود

وَابْنُ مَاجَةَ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ وَاَنَسٍ رض وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِنِ الْخُدْرِيِّ رض

وابن ماجه از سهل ابن سعد واز انس رض واز ابی سعید خدری مرویست رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا رَاَيْتُمُ الرَّجُلَ يَتَعَاهَدُ الْمَسْجِدَ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم چون ببینید مردی را که عهده برای مسجد میکند

فَاشْهَدُوْا لَهٗ بِالْاِيْمَانِ فَاِنَّ اللّٰهَ يَقُوْلُ عَزَّ وَجَلَّ اِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللّٰهِ مَنْ

پس گواهی دهید حکم کنید مر او را که او مومن است زیرا که خدا تعالی میفرماید معمور میکند او مسجدهای خدا را مگر کسیکه

اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ

ایمان آورده است بخدا و روز آخرت رواه ترمذی وابن ماجه والدارمی وروایت است

اَبِيْ اُمَامَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ خَرَجَ مِنْ

از ابی امامه رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه بیرون آید از

بَيْتِهٖ مُتَطَهِّرًا اِلٰى صَلٰوةٍ مَكْتُوْبَةٍ فَاَجْرُهٗ كَاَجْرِ الْحَاجِّ الْمُحْرِمِ

خانه خود با وضو بسوی نماز فرض پس اجر او همچو اجر کسیکه حج بر آینده است احرام بسته

وَمَنْ خَرَجَ اِلٰى تَسْبِيْحِ الضُّحٰى لَا يَنْصِبُهٗ اِلَّا اِيَّاهُ فَاَجْرُهٗ كَاَجْرِ الْمُعْتَمِرِ

و کسیکه بیرون آید بسوی نماز چاشت نه در آرد او را مگر تسبیح ضحی پس ثواب او همچو کسیکه عمره می آرد

وَصَلٰوةٌ عَلٰى اَثَرِ الصَّلٰوةِ لَا لَغْوَ بَيْنَهُمَا كِتَابٌ فِيْ عِلِّيِّيْنَ رَوَاهُ اَحْمَدُ

و نماز بر نمازی و پی آن نیست کلامی بیهوده درمیان آن هر دو علیین است که نوشته شود در اعلی مراتب رواه احمد

وَاَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وابوداؤد واز ابی هریره رض مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

اِذَا مَرَرْتُمْ بِرِيَاضِ الْجَنَّةِ فَارْتَعُوْا قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وقتیکه گذر کنید شما به باغهای بهشت پس بچرید گفته شد ای پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ وَمَا رِيَاضُ الْجَنَّةِ قَالَ الْمَسَاجِدُ قِيْلَ وَمَا الرَّتْعُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

وسلم چیست باغهای بهشت فرمود مساجد گفته شد وچیست چریدن ای پیغمبر خدا

قَالَ سُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

فرمود این کلمه است سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اکبر رواه ترمذی

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَتَى الْمَسْجِدَ

ومرویست از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه بیاید مسجد را

لِشَيْءٍ فَهُوَ حَظُّهُ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ إِنَّ حَبْرًا

برای چیزی پس همان چیز بهره اوست رواه ابوداود ومرویست از ابی امامه رضه گفت بدرستیکه دانشمندی

مِّنَ الْيَهُوْدِ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ الْبِقَاعِ خَيْرٌ فَسَكَتَ عَنْهُ

از یهود پرسید پیغمبر خدا را صلی الله علیه وسلم کدامی از جاها بهتر است پس خاموش ماند آنحضرت از جوابش

وَقَالَ أَسْكُتُ حَتّٰى يَجِيءَ جِبْرَئِيْلُ فَسَكَتَ وَجَاءَ جِبْرَئِيْلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَسَأَلَ

وگفت خاموش میباشم تا آنکه بیاید جبرئیل پس خاموش ماند آنحضرت و آمد جبرئیل علیه السلام پس پرسید آنحضرت

فَقَالَ مَا الْمَسْئُوْلُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ وَلٰكِنْ أَسْأَلُ رَبِّي تَبَارَكَ وَتَعَالٰى

پس گفت جبرئیل نیست سوال کرده شده ازان داناتر از سوال کننده ولیکن میپرسم من پروردگار خود را تبارک وتعالی

ثُمَّ قَالَ جِبْرَئِيْلُ يَا مُحَمَّدُ إِنِّي دَنَوْتُ مِنَ اللهِ دُنُوًّا مَا دَنَوْتُ مِنْهُ قَطُّ قَالَ

پستر گفت جبرئیل ای محمد بدرستیکه من نزدیک شدم از درگاه خدا نزدیک شدنی که نزدیک نبودم در مدت عمر از آنجناب هرگز فرمود چگونه

وَكَيْفَ كَانَ يَا جِبْرَئِيْلُ قَالَ كَانَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ سَبْعُوْنَ أَلْفَ حِجَابٍ

بود ای جبرئیل آن نزدیک شدن تو با نه گفت جبرئیل بود میان من ونه هفتاد هزار پرده

مِّنْ نُوْرٍ فَقَالَ شَرُّ الْبِقَاعِ أَسْوَاقُهَا وَخَيْرُ الْبِقَاعِ مَسَاجِدُهَا رَوَاهُ ابْنُ

از نور گفت پس فرمود حق تعالی بدترین جاها بازارهاست وبهترین جاها مسجدهاست رواه ابن

حِبَّانَ مس وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى

حبان ومرویست از ابی هریره رضه گفت شنیدم من پیغمبر خدا صلی

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ جَاءَ مَسْجِدِيْ هٰذَا لَمْ يَأْتِ إِلَّا لِخَيْرٍ يَتَعَلَّمُهُ أَوْ يُعَلِّمُهُ

الله علیه وسلم را که میگفت کسیکه بیاید مسجد من که این مسجد است نیاید مگر برای کار نیک که خود بیاموزد یا بیاموزاند دیگری را

فهو بمنزلة المجاهد في سبيل الله ومن جاء لغير ذلك فهو بمنزلة

پس وی را اجر و ثواب همچو کسیکه جهاد میکند در راه خدا و کسیکه بیاید برای کار دیگر پس آنکس همچو

الرجل ينظر الى متاع غيره رواه ابن حبان والبيهقي في شعب الايمان

مردیکه می نگرد بسوی متاع دیگر - رواه ابن حبان وبیهقی در شعب الایمان

وعن الحسن مرسلا قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ياتي على

و مرویست از حسن بصری از روی مرسل گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم می آید بر

الناس زمان يكون حديثهم في مساجدهم في امر دنياهم فلا تجالسوهم

مردمان زمانیکه میباشد گفت وگوی ایشان در مسجدهای ایشان در کار دنیای ایشان پس همنشینی مکنید ایشان را

فليس لله فيهم حاجة رواه البيهقي في شعب الايمان وعن انس

پس نیست مر خدا را در ایشان حاجتی رواه بیهقی در شعب ایمان واز انس رض

ابن مالك قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم صلوة الرجل في

مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نماز مردی در

بيته بصلوة وصلوته في مسجد القبائل بخمس وعشرين صلوة

خانهٔ وی بمنزله یک نماز است و نماز وی در مسجد قبیله وی بمنزله بیست و پنج نماز است

وصلوته في المسجد الذي يجمع فيه بخمس مائة صلوة وصلوته

و نماز وی در مسجدیکه جمعه ادا کرده شود در ان مسجد بمنزله پانصد نماز است و نماز وی

في المسجد الاقصى بخمسين الف صلوة وصلوته في مسجدي بخمسين

در مسجد اقصی پنجاه هزار نماز است و نماز وی در مسجد من بمنزله پنجاه

الف صلوة وصلوته في المسجد الحرام بمائة الف صلوة رواه ابن

هزار نماز است و نماز وی در مسجد حرام بمنزله صد هزار نماز است رواه ابن

ماجة وعن ابي ذر رض قال قلت يا رسول الله اي مسجد وضع في

ماجه و روایت است از ابی ذر رض گفت گفتم ای پیغمبر خدا کدام مسجد است که بنا کرده شد در

الأرض أول قال المسجد الحرام قلت ثم أي قال ثم المسجد الأقصى

زمین نخست فرمود مسجد حرام گفتم پستر کدام فرمود پستر مسجد اقصی است

قلت كم بينهما قال أربعون عاماً ثم الأرض لك مسجد فحيث ما

گفتم چند مدت است درمیان این هردو مسجد فرمود چهل سال پستر زمین تمام ترا مسجد است پس هر کجا که

أدركتك الصلوة فصل متفق عليه وعن عبد الله بن عمرو بن

دریابد ترا نماز پس بگذار متفق علیه و روایت از عبدالله بن عمرو بن

العاص قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول إذا دخل المسجد

عاص رض گفت بود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم میگفت در وقت در آمدن مسجد

أعوذ بالله العظيم وبوجهه الكريم وسلطانه القديم من الشيطن

پناه میگیرم بخدای بزرگ و بذات پاک وی و بسلطنت و فرمان وی که قدیم است از شیطان

الرجيم قال فإذا قال ذلك قال الشيطان حفظ مني سائر اليوم رواه

سنگسار کرده شده فرمود آنحضرت چون بگوید کسی این کلمات را میگوید شیطان نگاه داشته شد این بنده از من تمام روز روایت کرد

أبو داود وعن معاذ بن جبل قال احتبس عنا رسول الله صلى الله

ابوداود و روایت از معاذ بن جبل رض گفت باز داشته شد از ما پیغمبر خدا صلی الله

عليه وسلم ذات غداة عن صلوة الصبح حتى كدنا نترائى عين الشمس

علیه وسلم یک بامداد از نماز صبح تا آنکه نزدیک بودیم که ببینیم آفتاب را طلوع کرده

فخرج سريعاً فثوب بالصلوة فصلى رسول الله صلى الله عليه وسلم

پس بیرون آمد از خانه شتابی پس تکبیر گفته شد برای نماز پس نماز گذارد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

وتجوز في صلوته فلما سلم دعا بصوته فقال لنا على مصافكم كما

و شتابی کرد نماز را برخلاف عادت پس بعد از سلام خواند ما را از بلند آواز و گفت ما را باشید بر صفها بسته آنچنانکه

أنتم ثم انفتل إلينا ثم قال أما إني سأحدثكم ما حبسني عنكم

ایستیده هستید باز گشت آنحضرت بجانب ما پستر فرمود آگاه باشید که حدیث میکنم شما را که چه چیز باز داشت مرا از شما در این

الغداة اني قمت من الليل فتوضأت وصليت ما قدر لي فنعست في

بامداد که بدرستی من برخاستم از شب پس وضو کردم وبگذاردم از نماز آنچه که تقدیر کرده شد بود برای من پس غنودم

صلوتي حتى استثقلت فاذا انا بربي تبارك وتعالى في احسن صورة

نماز تا آنکه ثقیل شدم پس ناگاه می بینم که با پروردگار خودم تبارک وتعالی در نیکوترین صفت وحالت

فقال يا محمد قلت لبيك رب قال فيم يختصم الملأ الاعلى قلت

پس گفت حق تعالی ای محمد گفتم السلام در خدمت توای رب فرمود در چه بحث ونزاع میکنند فرشتگان ملأ اعلی گفتم

لا ادري قالها ثلثا قال فرأيته وضع كفه بين كتفي حتى وجدت

در نمی یابم گفت حق تعالی این کلمه را سه بار پس گفت آنحضرت دیدم حق تعالی را که نهاده دست خود را در میان دو شانه من تا آنکه یافتم

برد انامله بين ثديي فتجلى لي كل شيء وعرفت فقال يا محمد

سردی انگشتان او را میان هر دو پستان خود پس ظاهر شد هر چیز از علوم وشناختم همه را پس فرمود حق تعالی ای محمد

قلت لبيك رب قال فيم يختصم الملأ الاعلى قلت في الكفارات

گفتم ایستاده ام در خدمت توای پروردگار من فرمود در چه چیز نزاع میکنند فرشتگان ملأ اعلی گفتم بحث میکنند در کفارات

قال وما هن قلت مشي الاقدام الى الجماعات والجلوس في المساجد

فرمود چه چیز اند کفارات گفتم یکی رفتن بپایها بسوی جماعتها دوم نشستن در مسجد

بعد الصلوة واسباغ الوضوء حين الكريهات قال ثم فيم قلت

بعد از نماز سوم کامل وسیراب کردن وضو در حالتهای که ناخوش دارد طبیعت استعمال آب را گفت بستر در چه چیز بحث میکنند گفتم

في الدرجات قال وما هن قلت اطعام الطعام ولين الكلام والصلوة

در درجات فرمود وچه چیزها هستند درجات گفتم درجات خورانیدن طعام بمسکینان ونرمی کردن در سخن ونماز گذاردن

بالليل والناس نيام ثم قال سل قال قلت اللهم اني اسئلك فعل

در شب حالی که مردم در خواب باشند پس فرمود حق تعالی بخواه از خیرات گفتم ودعا کردم بار خدایا بدرستیکه من سوال میکنم ترا کردن

الخيرات وترك المنكرات وحب المساكين وان تغفر لي وترحمني

نیکیها وگذاشتن کارهای بد را که ناشناخته اند وسوال میکنم دوستی مسکینان را واینکه بیامرزی مرا ورحم کنی مرا

وَاِذَا اَرَدْتَ فِتْنَةً فِيْ قَوْمٍ فَتَوَفَّنِيْ غَيْرَ مَفْتُوْنٍ وَاَسْاَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ

و چون خواهی فتنه در قومی پس بمیران مرا پیش از انکه گرفتار فتنه شوم و سوال میکنم از تو دوستی ترا و دوستی

مَنْ يُّحِبُّكَ وَحُبَّ عَمَلٍ يُّقَرِّبُنِيْ اِلٰى حُبِّكَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

کسی را که دوست دارد ترا و دوستی کاری که مرا قریب گرداند بسوی دوستی تو پس فرمود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّهَا حَقٌّ فَادْرُسُوْهَا ثُمَّ تَعَلَّمُوْهَا رَوَاهُ اَحْمَدُ

الله علیه وسلم این واقعه که دیدم حق است پس بخوانید انرا بسیار تعلیم کنید انرا رواه احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ حَسَنٌ صَحِيْحٌ وَسَاَلْتُ مُحَمَّدَ بْنَ اِسْمٰعِيْلَ

و ترمذی و گفت که این حدیث حسن صحیح است و پرسیدم محمد بن اسمعیل

عَنْ هٰذَا الْحَدِيْثِ فَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ صَحِيْحٌ

یعنی بخاری را ازین حدیث که چه حال دارد پس گفت که این حدیث صحیح است

بَابُ فَضِيْلَةِ الْجَمَاعَةِ

باب در فضیلت نماز با جماعت

وَاَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَارْكَعُوْا مَعَ الرّٰكِعِيْنَ

و برپا دارید نماز را و بدهید زکوة را و رکوع کنید همراه رکوع کنندگان

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلٰوةُ

مرویست از ابن عمر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نماز بجماعت

الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلٰوةَ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَّعِشْرِيْنَ دَرَجَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

بجماعت بگذارند زیاده میشود در ثواب بر نماز یکتنا گذارنده بیست و هفت درجه متفق علیه است

وَعَنْ اُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رض قَالَ صَلّٰى بِنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی بن کعب رض گفت نماز گزارد با ما آنحضرت صلی الله علیه وسلم

يَوْمًا الصُّبْحَ فَلَمَّا سَلَّمَ قَالَ اَشَاهِدٌ فُلَانٌ قَالُوْا لَا قَالَ اَشَاهِدٌ

روزی نماز بامداد پس هرگاه که سلام داد فرمود که آیا حاضر هست فلان گفتند حاضر نیست فرمود آیا حاضر

فلان قالوا لا قال ان هاتين الصلوتين اثقل الصلوات على المنافقين

فلان شخص گفتند که حاضر نیست فرمود آنحضرت که این دو نماز صبح و شام گرانترین نمازهاست بر منافقین

ولو تعلمون ما فيهما لاتيتموهما ولو حبوا على الركب وان الصف الاول

اگر میدانستید ثواب آنچه در گذاردن این دو نماز است هر آینه می آمدید این دو نماز را بر زانو رونده و بدرستیکه صف اول

على مثل صف الملئكة ولو علمتم ما فضيلته لابتدرتموه وان صلوة

بر مانند صف فرشتگان است در فضل اگر میدانستید چیست فضیلت صف اول هر آینه شتابی میکردید بسوی آن و بدرستیکه نماز

الرجل مع الرجل ازكى من صلوته وحده وصلوته مع الرجلين ازكى من

مرد با یکمرد پاکیزه تر است از گذاردن نماز تنها و نماز وی با دو مرد پاکیزه تر است

صلوته مع الرجل وما كثر فهو احب الى الله رواه ابو داود والنسائي

از نماز گذاردنش با یکمرد و هرچه بسیار است جماعت پس آن محبوب تر است بسوی خدا رواه ابوداود و نسائی

وعن ام الدرداء قالت دخل على ابو الدرداء وهو مغضب فقلت

و روایت است از ام درداء گفت در آمد بر من ابو درداء و حال آنکه وی بغضب در آورده شده بود پس گفتم

ما اغضبك قال والله ما اعرف من امر امة محمد صلى الله عليه وسلم

چه چیز در غضب آورد ترا گفت بخدا نمی شناسم من از کار امت محمد صلی الله علیه وسلم

شيئا الا انهم يصلون جميعا رواه البخاري وعن ابي بكر

چیزی مگر آنکه نماز میگذارند بجماعت رواه بخاری و از ابی بکر

ابن سليمان بن ابي حثمة ان عمر بن الخطاب فقد سليمان بن

بن سلیمان بن ابی حثمه مرویست که بدرستی عمر بن الخطاب رضی الله عنه گم کرد سلیمان بن

ابي حثمة في صلوة الصبح وان عمر غدا الى السوق ومسكن سليمان

ابی حثمه را در نماز بامداد و بدرستیکه عمر رفته بود بامداد بجانب بازار و خانه سلیمان

بين المسجد والسوق فمر على الشفاء ام سليمان فقال لها لم ار

در میان مسجد و بازار بود پس بگذشت بر شفا مادر سلیمان پس گفت عمر شفا را که ندیدم

سُلَيْمَانَ فِي الصُّبْحِ قَالَتْ إِنَّهُ بَاتَ يُصَلِّي فَغَلَبَتْ عَيْنَاهُ فَقَالَ عُمَرُ رض

سلیمان را در نماز صبح پس گفت شفا بدرستیکه سلیمان شب نماز میگذارد پس غالب شد هر دو چشم او پس فرمود عمر رض

لَأَنْ أَشْهَدَ صَلٰوةَ الصُّبْحِ فِي جَمَاعَةٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَقُومَ لَيْلَةً

هر آئینه حاضر شدن من نماز بامداد را در جماعت محبوب تر است بسوی من از آنکه قیام کنم شبی

رَوَاهُ مَالِكٌ وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

رواه مالک و روایت است از ابی موسی اشعری رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِثْنَانِ فَمَا فَوْقَهُمَا جَمَاعَةٌ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ

الله علیه وسلم دو کس و آنکه زیاده از انها است جماعت است رواه ابن ماجه و روایت از وے رض

قَالَ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ أَعْمٰى فَقَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّهُ

گفت آمد آنحضرت را صلی الله علیه وسلم مردی نابینا پس گفت ای پیغمبر خدا بدرستیکه شان اینست

لَيْسَ لِي قَائِدٌ يَقُودُنِي إِلَى الْمَسْجِدِ فَسَأَلَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

که نیست مرا کشنده که دست مرا گیرد و بکشد مرا بسوی مسجد پس سوال کرد و خواست از آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ أَنْ يُرَخِّصَ لَهُ فَيُصَلِّيَ فِي بَيْتِهِ فَرَخَّصَ لَهُ فَلَمَّا وَلّٰى دَعَاهُ

وسلم که رخصت دهد او را تا بگذارد آن مرد نماز در خانه خود پس رخصت داد مر او را پس هرگاه که بازگشت خواند او را

فَقَالَ هَلْ تَسْمَعُ النِّدَاءَ بِالصَّلٰوةِ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَأَجِبْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس فرمود آیا می شنوی آواز اذان را برای نماز گفت آری میشنوم فرمود پس اجابت کن و بمسجد بیا رواه مسلم

وَعَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّهَا قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از عائشه مرویست بدرستیکه عائشه گفت شنیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را که

يَقُولُ لَا صَلٰوةَ بِحَضْرَةِ الطَّعَامِ وَلَا وَهُوَ يُدَافِعُهُ الْأَخْبَثَانِ رَوَاهُ

میگفت نیک نیست نماز در حضور طعام و نه در حالیکه با مصلی کشاکشی کنند بول و غائط رواه

مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مسلم و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلٰوةُ فَلَا صَلٰوةَ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ

چون اقامت کرده شود نماز پس هیچ نیست نماز غیر از نماز فرض رواه مسلم در روایت است از

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَمْنَعُوا نِسَاءَكُمُ

ابن عمر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله وسلم منع نکنید زنان خود را

الْمَسَاجِدَ وَبُيُوتُهُنَّ خَيْرٌ لَهُنَّ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ

از رفتن مساجد وخانه ایشان بهتر است مر ایشان را رواه ابو داؤد روایت است از ابی هریره رض گفت

أَمَرَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كُنْتُمْ فِي الْمَسْجِدِ فَنُودِيَ بِالصَّلٰوةِ

امر فرمود مارا رسول الله صلی الله علیه وسلم که وقتیکه باشید در مسجد پس اذان گفته شد

فَلَا يَخْرُجْ أَحَدُكُمْ حَتّٰى يُصَلِّيَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أُمِّ

پس باید که بیرون نرود کسی از شما تا آنکه نماز گزارده خود رواه احمد مرویست از عبد الله ابن ام

مَكْتُومٍ رض قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْمَدِينَةَ كَثِيرَةُ الْهَوَامِّ

مکتوم رض گفت ای پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستیکه در مدینه بسیار است گزندها

وَالسِّبَاعِ وَأَنَا ضَرِيرُ الْبَصَرِ فَهَلْ تَجِدُ لِي مِنْ رُخْصَةٍ قَالَ هَلْ تَسْمَعُ حَيَّ

ودرندها ومن نابینا ام پس آیا رخصت می یابی برای من فرمود می شنوی این کلمات را که حی

عَلَى الصَّلٰوةِ حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَحَيَّ هَلًا وَلَمْ يُرَخِّصْ رَوَاهُ

علی الصلوة حی علی الفلاح است گفت عبد الله آری میشنوم فرمود اجابت کن و بیا رخصت نداد رواه

أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابو داؤد ونسائی وروایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ وُضُوءَهُ ثُمَّ رَاحَ فَوَجَدَ النَّاسَ قَدْ صَلَّوْا

علیه وسلم کسیکه وضو کرد پس نیک کرد وضوی خود را پس رفت بسوی مسجد پس یافت مردم را که نماز گذاردند

أَعْطَاهُ اللّٰهُ مِثْلَ أَجْرِ مَنْ صَلَّاهَا وَحَضَرَهَا لَا يَنْقُصُ ذٰلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ

میدهد اورا خدای بزرگ مانند ثواب کسیکه گذارده است نماز را با جماعت وحاضر شده است در نماز کم نمی کند این ثواب دادن و برا از ثواب های ایشان

شَيْئًا رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ مس ايضا وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

چیزے رواه ابوداود ونسائی روایت است از انس رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى لِلّٰهِ اَرْبَعِيْنَ يَوْمًا فِيْ جَمَاعَةٍ يُدْرِكُ التَّكْبِيْرَةَ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ نماز گذارد برائے خدا چهل روز در جماعت در حالیکہ دریابد تکبیر

الْاُوْلٰى كُتِبَ لَهٗ بَرَاءَتَانِ بَرَاءَةٌ مِّنَ النَّارِ وَبَرَاءَةٌ مِّنَ النِّفَاقِ رَوَاهُ

اولی را نوشته بشود مر ویرا دو خط بیزاری یکی بیزاری از آتش دوزخ و دوم بیزاری از نفاق رواه

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ وَهْبٍ عَنْ ثَوَابَةَ بْنِ مَسْعُوْدٍ عَمَّنْ

ترمذی و روایت است از عبدالله بن وهب و او روایت میکند از ثوابة بن مسعود از کسیکه

حَدَّثَهٗ عَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رض قَالَ تُوُفِّيَ ابْنٌ لِعُثْمَانَ بْنِ مَظْعُوْنٍ فَاشْتَدَّ

روایت کرده است از انس بن مالک رض گفت وفات کرد فرزند عثمان بن مظعون پس زیاده شد

حُزْنُهٗ عَلَيْهِ حَتّٰى اتَّخَذَ فِيْ دَارِهٖ مَسْجِدًا يَتَعَبَّدُ فِيْهِ فَبَلَغَ ذٰلِكَ

غم او بر عثمان تا آنکه گرفت در خانه خود مسجد که عبادت میکرد در آن مسجد پس رسید آن خبر

النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا عُثْمَانُ اِنَّ اللهَ لَمْ يَكْتُبْ عَلَيْنَا

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را پس فرمود اے عثمان بدرستیکه خدا نانوشت بما

الرَّهْبَانِيَّةَ اِنَّمَا رَهْبَانِيَّةُ اُمَّتِي الْجِهَادُ فِيْ سَبِيْلِ اللهِ يَا عُثْمَانَ ابْنَ

رهبانیت را جز این نیست که رهبانیت امت من جهاد است در راه خدا ای عثمان بن

مَظْعُوْنٍ اِنَّ لِلْجَنَّةِ ثَمَانِيَةَ اَبْوَابٍ وَلِلنَّارِ سَبْعَةَ اَبْوَابٍ فَمَا يَسُرُّكَ

مظعون بدرستیکه بهشت را هشت درهاست و مر دوزخ را هفت درهاست پس خوش نمی آید ترا

اَلَّا تَاْتِيَ بَابًا مِنْهَا اِلَّا وَجَدْتَ ابْنَكَ اِلٰى جَنْبِكَ اٰخِذًا بِحُجْزَتِكَ

اینکه بیائی دری را از درهای آن مگر آنکه بیابی تو که فرزند تو بپهلوی تو گیرنده است بکمربند تو

يَسْتَشْفِعُ لَكَ اِلٰى رَبِّكَ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ بَلٰى قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللهِ

طلب شفاعت کند مر ترا بسوی پروردگار تو که بزرگ و بلند است گفت آری گفتند یاران ای پیغمبر خدا

وكلنا في فرطنا ما لعثمان قال نعم لمن صبر منكم واحتسب ثم قال

در بين بشارت داهم داخل ام يا مر عثمان فرمود آري شما هم داخل ابن بشارت ايد كسي كه صبر كرد از شما وچشم ثواب داشت پستر فرمود آنحضرت

له يا عثمان بن مظعون من صلى صلوة الفجر في جماعة ثم جلس يذكر

مر عثمان را اي عثمان بن مظعون كسيكه نماز ادا كرد نماز بامداد را در جماعت پستر نشست تا كه ذكر ميكند

الله حتى تطلع الشمس كان له في الفردوس سبعون درجة بين كل

خدا را تا اگر طلوع شود آفتاب باشد مر ويرا در فردوس هفتاد درجه مسافت ميان

درجتين كركض الفرس الجواد المضمر سبعين سنة ومن صلى الظهر

هر دو درجه مانند رفتار اسپ تيزرو تضمير كرده شده هفتاد سال راه وكسيكه نماز ظهر خواند

في جماعة كان له في جنات عدن خمسون درجة كركض الفرس الجواد

در جماعت باشد مر ويرا در جنت عدن پنجاه درجه مانند رفتار اسپ تيز رو

المضمر خمسين سنة ومن صلى العصر في جماعة كان له كاجر ثمانية

تضمير كرده شده پنجاه ساله راه وكسيكه ادا كرد نماز عصر در جماعت باشد مر او را مانند ثواب هشت كس

من ولد اسمعيل كلهم رب بيت اعتقهم ومن صلى المغرب في

از اولاد اسمعيل همه ايشان را مالك شان ازاد كرد ايشانرا وكسيكه نماز مغرب ادا كرد

جماعة كان كحجة مبرورة وعمرة متقبلة ومن صلى العشاء في

بجماعت باشد آن مانند حج مبرور وعمره مقبول وكسيكه ادا كرد نماز عشا را

جماعة كان له كقيام ليلة القدر هب جمع الجوامع

بجماعت باشد مر ويرا مانند قيام وزنده داشتن شب قدر از جمع الجوامع

باب اثم ترك الجماعة

اين باب در معصيت ترك جماعت است

عن ابي هريرة رضه انه كان يقول من ادرك الركعة فقد ادرك

روايت است از ابي هريرة رضه بدرستيكه او بود كه ميگفت كسيكه يافت ركوع را پس تحقيق يافت

السَّجْدَةُ وَمَنْ فَاتَتْهُ قِرَاءَةُ أُمِّ الْقُرْآنِ فَقَدْ فَاتَهُ خَيْرٌ رَوَاهُ مَالِكٌ

سجده را یعنے رکعت را وکسیکه فوت شد او را خواندن فاتحة الکتاب پس تحقیق فوت شد از وی نیکی بسیار رواه مالک

وَعَنْهُ أَنَّهُ قَالَ الَّذِي يَرْفَعُ رَأْسَهُ وَيَخْفِضُهُ قَبْلَ الْإِمَامِ فَإِنَّمَا

و روایت است از وی بدرستیکه او گفت کسیکه بر دارد سر خود را و پست کند سر را پیش از امام پس نیست

نَاصِيَتُهُ بِيَدِ الشَّيْطٰنِ رَوَاهُ مَالِكٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضه

موی پیشانی او مگر بدست شیطان رواه مالک و روایت است از ابی ہریرة رضی اللہ عنہ

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَوْلَا مَا فِي الْبُيُوْتِ مِنَ النِّسَآءِ

از نبی صلی اللہ علیہ وسلم فرمود اگر نمی بود چیزیکه در خانه ہاست از زنان

وَالذُّرِّيَّةِ أَقَمْتُ صَلٰوةَ الْعِشَآءِ وَأَمَرْتُ فِتْيَانِي يُحَرِّقُوْنَ مَا فِي

و اطفال برپا میکردم نماز عشا را و میفرمودم خادمان خود را که بمبالغه بسوزند چیزیرا که در

الْبُيُوْتِ بِالنَّارِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي الشَّعْثَاءِ قَالَ خَرَجَ رَجُلٌ مِنَ

خانهاست بآتش رواه احمد و روایت است از ابو شعثاء گفت بیرون آمد مردے از

الْمَسْجِدِ بَعْدَمَا أُذِّنَ فِيْهِ فَقَالَ أَبُوْ هُرَيْرَةَ أَمَّا هٰذَا فَقَدْ عَصٰى

مسجد بعد از آنکه اذان گفته شد در مسجد پس گفت ابو ہریرة رضه اما این مرد بتحقیق که گناه کرد

أَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُثْمَانَ

ابا القاسم را که کنیت آنحضرت است صلی اللہ علیہ وسلم رواه مسلم و از عثمان

بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

بن عفان رضی اللہ عنہ مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کسیکه

أَدْرَكَهُ الْأَذَانُ فِي الْمَسْجِدِ ثُمَّ خَرَجَ لَمْ يَخْرُجْ لِحَاجَةٍ وَهُوَ لَا يُرِيْدُ الرَّجْعَةَ

که دریابد او را بانگ نماز در مسجد پس بیرون آمد از آنجا لیکن بیرون نیامده بود برای حاجت ضروری و او نمیخواهد باز آمدن

فَهُوَ مُنَافِقٌ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ

پس او منافق است رواه ابن ماجه و روایت است از ابن عباس رضی اللہ تعالی عنہ

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ سَمِعَ النِّدَاءَ فَلَمْ يُجِبْهُ فَلَا صَلٰوةَ

از نبی صلی الله علیه وسلم فرمود کسیکه بشنود بانگ نماز را پس اجابت نکرد و برای نماز در مسجد نیامد پس نیست نماز

لَهُ اِلَّا مِنْ عُذْرٍ رَوَاهُ الدَّارُقُطْنِيُّ وَعَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ

مر او را مگر از جهت عذری روایت کرد دار قطنی و روایت است از مجاهد و او از عبد الله بن عمر

رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَمْنَعَنَّ رَجُلٌ اَهْلَهُ

رضی الله عنهما بدرستیکه نبی صلی الله علیه وسلم فرمود منع نکند هیچ مردے کسان خود را

اَنْ يَاْتُوا الْمَسَاجِدَ فَقَالَ ابْنٌ لِعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ فَاِنَّا نَمْنَعُهُنَّ فَقَالَ عَبْدُ اللّٰهِ

از آمدن مسجد ها پس گفت پسری که مر عبد الله بن عمر را بود که ما البته منع میکنیم پس گفت عبد الله

اُحَدِّثُكَ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَقُوْلُ هٰذَا قَالَ فَمَا كَلَّمَهُ

حدیث میکنم مر ترا از پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم و تو میگوئی این کلمه گفت راوی پس کلام

عَبْدُ اللّٰهِ حَتّٰى مَاتَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ

نکرد بآن فرزند عبد الله بن عمر تا آنکه مرد روایت کرد احمد و مرویست از عبد الله بن مسعود رض گفت

لَقَدْ رَاَيْتُنَا وَمَا يَتَخَلَّفُ عَنِ الصَّلٰوةِ اِلَّا مُنَافِقٌ قَدْ عُلِمَ نِفَاقُهُ اَوْ مَرِيْضٌ

بتحقیق دیدیم نفس خود و صحابه دیگر را که حکم میکردیم باینکه باز پس نمیماند از جماعت نماز مگر منافقی که بتحقیق معلوم بود نفاق او یا بیماری که اصلا قدرت نداشت

وَاِنْ كَانَ الْمَرِيْضُ لَيَمْشِيْ بَيْنَ رَجُلَيْنِ حَتّٰى يَاْتِيَ الصَّلٰوةَ وَقَالَ اِنَّ

و بتحقیق بود بیماری که او میرفت میان دو مرد تکیه کرده بر ایشان تا آنکه می آمد در مسجد برای نماز و گفت ابن مسعود بدرستیکه

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَّمَنَا سُنَنَ الْهُدٰى وَاِنَّ مِنْ سُنَنِ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم تعلیم کرد مارا شعارها را که عمل کردن آن موجب هدایت است و بدرستیکه از جمله سنن هدی

الْهُدٰى الصَّلٰوةَ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِيْ يُؤَذَّنُ فِيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ قَالَ مَنْ سَرَّهُ

نماز است در مسجدیکه اذان گفته شود در آن مسجد و در روایت آمده است که ابن مسعود گفت کسیکه خوشحال میگرداند او را

اَنْ يَلْقَى اللّٰهَ غَدًا مُسْلِمًا فَلْيُحَافِظْ عَلٰى هٰذِهِ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ

آنکه ملاقات کند خدا را فردا مسلمان کامل پس باید که نگهبانی کند بر نمازهاے پنجگانه

حَيْثُ يُنَادٰى بِهِنَّ فَاِنَّ اللّٰهَ شَرَعَ لِنَبِيِّكُمْ سُنَنَ الْهُدٰى وَاِنَّهُنَّ مِنْ

در جاییکه ندا کرده شود برای آنها پس بدرستیکه خدا تعالی شروع کرد برای پیغامبر شما طریقهای هدایت را و بدرستی این پنج نماز از

سُنَنِ الْهُدٰى وَلَوْ اَنَّكُمْ صَلَّيْتُمْ فِىْ بُيُوْتِكُمْ كَمَا يُصَلِّىْ هٰذَا الْمُتَخَلِّفُ فِىْ

جمله آن طریقهاست و اگر ثابت شود انکه شما گذارید نماز را در خانهای خود چنانکه میگذارد این شخص باز مانده در

بَيْتِهٖ لَتَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ وَلَوْ تَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ لَضَلَلْتُمْ وَمَا مِنْ

خانه خود هر آینه ترک کرده باشید طریقه پیغامبر خود را و اگر ترک دهید طریقه پیغمبر خود را هر آینه گمراه شوید و نیست هیچ

رَجُلٍ يَتَطَهَّرُ فَيُحْسِنُ الطُّهُوْرَ ثُمَّ يَعْمِدُ اِلٰى مَسْجِدٍ مِّنْ هٰذِهِ الْمَسَاجِدِ اِلَّا

مردیکه طهارت کند پس نیک کند طهارت را پستر قصد رفتن کند بسوی مسجدی ازین مساجد مگر آنکه

كَتَبَ اللّٰهُ لَهٗ بِكُلِّ خَطْوَةٍ يَّخْطُوْهَا حَسَنَةً وَّرَفَعَهٗ بِهَا دَرَجَةً وَّحَطَّ عَنْهُ

نویسد خدا تعالی برای او بهر گامیکه مینهد نیکی و ثواب بلند گرداند برای او پایه ارجمندی و کم گرداند از و

بِهَا سَيِّئَةً وَّلَقَدْ رَاَيْتُنَا وَمَا يَتَخَلَّفُ عَنْهَا اِلَّا مُنَافِقٌ مَّعْلُوْمُ النِّفَاقِ

بسبب آن بدی او و بتحقیق دانستیم ما صحابه رضی الله عنهم که تخلف نمیکرد از جماعت مگر منافق که نفاق او ظاهر بود

وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يُؤْتٰى بِهٖ يُهَادٰى بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ حَتّٰى يُقَامَ فِى الصَّفِّ

و بتحقیق بود مرد بیماری که آورده می شد در حالیکه تکیه میکرد از غایت ضعف میان دو مرد تا آنکه ایستاده کرده میشد در صف نماز

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

رواه مسلم و روایت است از ابن عباس رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ مَنْ سَمِعَ الْمُنَادِىَ فَلَمْ يَمْنَعْهُ مِنِ اتِّبَاعِهٖ عُذْرٌ قَالُوْا وَمَا

وسلم کسیکه بشنود بانگ نماز پس باز نداردش او را از پیروی کردن آن هیچ بهانه گفتند صحابه که چیست عذر

الْعُذْرُ قَالَ خَوْفٌ اَوْ مَرَضٌ لَمْ تُقْبَلْ مِنْهُ الصَّلٰوةُ الَّتِىْ صَلّٰى رَوَاهُ

فرمود ترس هلاک یا بیماری پذیرفته نمی شود از وی نمازیکه گذارده است رواه

اَبُوْدَاؤدَ وَالدَّارُقُطْنِىُّ وَعَنْ اَبِى الدَّرْدَاءِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

ابوداود و دار قطنی و روایت است از ابی الدرداء رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ ثَلٰثَةٍ فِي قَرْيَةٍ وَلَا بَدْوٍ لَا تُقَامُ فِيهِمُ الصَّلٰوةُ

صلی اللہ علیہ وسلم نیست سہ مرد در دیہی و یا در بادیہ کہ برپا کردہ نمیشود در میان ایشان نماز بجماعت

إِلَّا قَدِ اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَعَلَيْكَ بِالْجَمَاعَةِ فَإِنَّمَا يَأْكُلُ الذِّئْبُ

مگر آنکہ غالب شدہ برایشان شیطان پس بر تو بادکہ لازم گیری جماعت را زیرا کہ نخورد گرگ مگر گوسفند برا

الْقَاصِيَةَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُوْ دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ

کہ دور افتادہ است رواہ احمد وابوداود ونسائی و روایت است از ابی ہریرہ رضی

اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ صَلٰوةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلٰوةَ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِيْنَ دَرَجَةً

اللہ تعالی عنہ نمازی کہ بجماعت گذارند زیادتی میکند بر نمازی کہ تنہا بگذارد بہ بست وہفت درجہ

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ بِحَطَبٍ فَيُحْطَبَ ثُمَّ آمُرَ

بخدای کہ بقای ذات من بدست قدرت اوست بتحقیق آہنگ کردم کہ امر کنم بجمع کردن ہیزم پس جمع کردہ شود

بِالصَّلٰوةِ فَيُؤَذَّنَ لَهَا ثُمَّ آمُرَ رَجُلًا فَيَؤُمَّ النَّاسَ ثُمَّ أُخَالِفَ إِلٰى

باذان گفتن برای نماز پس اذان گفتہ شود برای نماز بعد امر کنم مردی را تا حاضر دن پس امامت کند مردم را بعد بیایم بسوی

رِجَالٍ وَفِي رِوَايَةٍ لَا يَشْهَدُوْنَ الصَّلٰوةَ فَأُحَرِّقَ عَلَيْهِمْ بُيُوْتَهُمْ

مردانیکہ در روایتی این کلمات است حاضر نشدند برای نماز پس بسوزانم برایشان خانہای ایشان

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ يَعْلَمُ أَحَدُهُمْ أَنَّهُ يَجِدُ عَرْقًا سَمِينًا أَوْ مِرْمَاتَيْنِ

بخدا سوگند اگر بداند اگر کسی از ایشان کہ او می یابد استخوان فربہ یا دو سم گاو

حَسَنَتَيْنِ لَشَهِدَ الْعِشَاءَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَلِمُسْلِمٍ نَحْوُهُ

و گوسفند کہ نیکو در آید در نظر مرد وزن ہرآئنہ حاضر میگردد نماز عشا را رواہ بخاری و مر مسلم را مانند اوست

بَابُ تَسْوِيَةِ الصَّفِّ

باب در برابر کردن صف وقت نماز

عَنِ النُّعْمَانِ ابْنِ الْبَشِيْرِ رَضِيَ اللهُ تَعَالىٰ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى

وروایت است از نعمان ابن بشیر رضی الله تعالی عنه گفت نعمان که بود پیغمبر خدا صلی

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَوِّيْ صُفُوْفَنَا حَتّٰى كَاَنَّمَا يُسَوِّيْ بِهَا الْقِدَاحَ حَتّٰى رَاٰى

الله علیه وسلم که برابر میکرد صفهای ما را در نماز تا آنکه گویا برابر میکرد با آن صفوف قداح را یعنی چوب تیر تا آنکه دید آنحضرت

اَنَّا قَدْ عَقَلْنَا عَنْهُ ثُمَّ خَرَجَ يَوْمًا فَقَامَ حَتّٰى كَادَ اَنْ يُّكَبِّرَ فَرَاٰى رَجُلًا

که ما بتحقیق فهمیدیم از قول و فعلش پس تر بیرون آمد آنحضرت روزی پس ایستاد تا آنکه قریب بود که الله اکبر گوید پس دید مردی را

بَادِيًا صَدْرُهٗ مِنَ الصَّفِّ فَقَالَ عِبَادَ اللهِ لَتُسَوُّنَّ صُفُوْفَكُمْ اَوْ

که بیرون است سینه او از صف پس گفت ای بندگان خدا هر آینه باید که برابر کنید شما صفهای خود را یا آنکه

لَيُخَالِفَنَّ اللهُ بَيْنَ وُجُوْهِكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ **وَعَنْ** عَائِشَةَ

بتحقیق مخالفت می اندازد خدا تعالی در میان ذاتهای شما رواه مسلم و روایت است از عائشه

رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللهَ

رضی الله عنها گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستیکه خدا

وَمَلٰئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلٰى مَيَامِنِ الصُّفُوْفِ **وَعَنْ** اَبِيْ اُمَامَةَ

و فرشتگان او درود میفرستند بر جانبهای راست از صفوف و از ابی امامه مرویست

رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللهَ

رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستیکه خدا تعالے

وَمَلٰئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى الصَّفِّ الْاَوَّلِ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللهِ وَعَلَى

و فرشتگان او درود می فرستند بر صف اول گفتند ای پیغمبر خدا و بر

الثَّانِيْ قَالَ اِنَّ اللهَ وَمَلٰئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى الصَّفِّ الْاَوَّلِ قَالُوْا يَا

صف دوم نیز فرمود بدرستیکه خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر صف اول گفتند اے

رَسُوْلَ اللهِ وَعَلَى الثَّانِيْ قَالَ اِنَّ اللهَ وَمَلٰئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى الصَّفِّ

پیغمبر خدا و بر صف دوم نیز فرمود آنحضرت بدرستیکه خدا و فرشتگان او درود می فرستند بر صف

الْأَوَّلِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ وَعَلَى الصَّفِّ الثَّانِي قَالَ وَعَلَى الثَّانِي وَقَالَ

اول گفتند ای پیغمبر خدا و بر صف دوم نیز فرمود آنحضرت و بر صف دوم و فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَوُّوا صُفُوفَكُمْ وَحَاذُوا بَيْنَ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم برابر سازید صفهای خود را و برابری کنید میان

مَنَاكِبِكُمْ وَلِينُوا فِي أَيْدِي إِخْوَانِكُمْ وَسُدُّوا الْخَلَلَ فَإِنَّ الشَّيْطٰنَ

دوشهای خود و نرمی کنید در پیش دستهای برادران خود و بندید فرجها ی صف خود زیرا که شیطان

يَدْخُلُ فِيمَا بَيْنَكُمْ بِمَنْزِلَةِ الْحَذَفِ يَعْنِي أَوْلَادَ الضَّأْنِ الصِّغَارِ

می‌در آید در میان شما در رنگ حذف خواست راوی بلفظ حذف بچهای میش که خورد باشند

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

رواه احمد و از ابن عمر روایت رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقِيمُوا الصُّفُوفَ وَحَاذُوا بَيْنَ الْمَنَاكِبِ وَسُدُّوا

صلی الله علیه وسلم بر پا کنید صفوف را و برابری کنید در میان دوشهای مناکب خود و بندید

الْخَلَلَ وَلِينُوا بِأَيْدِي إِخْوَانِكُمْ وَلَا تَذَرُوا فُرُجَاتٍ لِلشَّيْطٰنِ وَمَنْ

فرجهای صف را و نرمی کنید در پیش دستهای برادران شما و مگذارید فرجها شیطان را و کسی که

وَصَلَ صَفًّا وَصَلَهُ اللهُ وَمَنْ قَطَعَهُ قَطَعَهُ اللهُ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

وصل کند صف را وصل کند او را خدا تعالی و کسیکه ببرد و رخنه کند صف را ببرد و دور اندازد او را خدا تعالی رواه ابوداود

وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

و روایت است از عائشه رضی الله تعالی عنها گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَزَالُ قَوْمٌ يَتَأَخَّرُونَ عَنِ الصَّفِّ الْأَوَّلِ حَتَّى يُؤَخِّرَهُمُ

علیه وسلم همیشه اند گروهی که پس می افتند از صف اول تا آنکه پس اندازد ایشان را

اللهُ فِي النَّارِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ

خدا تعالی در آتش رواه ابوداود و روایت است از ابی هریرة رضی الله تعالی عنه

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اما يخشى الذي يرفع راسه

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم ایا نمی ترسد آنکس که بر میدارد سر خود را

قبل الامام ان يحول الله راسه راس حمار متفق عليه وعن انس

پیش از امام ازینکه بگرداند خدا تعالی سر او را ہمچو سر خر متفق علیه است و از انس رضی الله عنه مروی است

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم رصوا صفوفكم وقاربوا

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پیوسته دارید و استوار کنید صفهای خود را و نزدیکی کنید

بينها وحاذوا بالاعناق فوالذي نفسي بيده اني لارى الشيطن

میان صفها و برابر کنید گردنها را پس سوگند بذاتیکه بقای ذات من بدست او ست بدرستیکه من هر آئینه می بینم شیطان را

يدخل من خلل الصف كانها الحذف رواه ابو داود وعن

که در می آید از رخنه صف گویا آن شیطان بچه میش است رواه ابو داود و روایت است از

ابي هريرة رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم خير

ابی هریره رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بهترین

صفوف الرجال اولها وشرها اخرها وخير صفوف النساء اخرها

صفهای مردان اولین آنهاست و بدترین صفهای مردان پسین آنهاست و بهترین صفهای زنان پسین آنهاست

وشرها اولها رواه مسلم وعن ابي سعيد الخدري

و بدترین صفهای زنان پیشین آنها رواه مسلم و از ابی سعید الخدری

رضي الله تعالى عنه راى رسول الله صلى الله عليه وسلم في اصحابه تاخرا

رضی الله عنه مروی است دید پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم در یاران خود پس ماندنی در صف نماز

فقال لهم تقدموا وائتموا بي وليأتم بكم من بعدكم لا يزال

پس گفت مر ایشان را پیش آئید و اقتدا کنید بمن و باید که اقتدا کند بشما کسیکه پس ایستاده است و همیشه اند

قوم يتاخرون حتى يؤخرهم الله رواه مسلم وعن ابي مسعود

قومی که پس می ایستند تا آنکه پس می اندازد ایشان را خدا تعالی از ثواب عظیم رواه مسلم و روایت است از ابی مسعود

الْاَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

الانصاری رضی الله تعالی عنه گفت بود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

يَمْسَحُ مَنَاكِبَنَا فِي الصَّلٰوةِ وَيَقُوْلُ اِسْتَوُوْا وَلَا تَخْتَلِفُوْا فَتَخْتَلِفَ

که مسح میکرد کتفهای ما را در نماز و میفرمود که برابر شوید و اختلاف نکنید پس مختلف گردد

قُلُوْبُكُمْ لِيَلِيَنِيْ مِنْكُمْ اُولُو الْاَحْلَامِ وَالنُّهٰى ثُمَّ الَّذِيْنَ يَلُوْنَهُمْ

دلهای شما باید که متصل شوند مرا از شما خداوندان بلوغ و عقل در صف اول پس آنکسانیکه قریب اند بایشان در رتبه

ثُمَّ الَّذِيْنَ يَلُوْنَهُمْ قَالَ اَبُوْ مَسْعُوْدٍ فَاَنْتُمُ الْيَوْمَ اَشَدُّ اخْتِلَافًا

پس آنکسانیکه قریب اند بایشان گفت ابو مسعود انصاری رض پس شما امروز سخت ترایداز روی اختلاف

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ كَانَ

رواه مسلم و روایت است از براء ابن عازب رضی الله عنه گفت بود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهُ يُصَلُّوْنَ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم که میفرمود بدرستیکه خدا و فرشتگان او درود میفرستند

عَلَى الَّذِيْنَ يَلُوْنَ الصُّفُوْفَ الْاُوْلٰى وَمَا مِنْ خُطْوَةٍ اَحَبُّ

بر آنانکه متصل اند صفهای پیشین را و نیست هیچ گامی محبوب تر

اِلَى اللّٰهِ مِنْ خُطْوَةٍ يَمْشِيْهَا يَصِلُ بِهَا صَفًّا رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ

بسوی خدا از گامی که میرود بوی که بپیوندد بوی صف را رواه ابو داود

بَابُ السُّتْرَةِ وَاِثْمِ الْمُرُوْرِ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّيْ

باب در احادیثی که وارد است در بیان ستره و گناه گذشتن از روبروی مصلی

عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از طلحه ابن عبید الله گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

اِذَا وَضَعَ اَحَدُكُمْ بَيْنَ يَدَيْهِ مِثْلَ مُؤْخِرَةِ الرَّحْلِ فَلْيُصَلِّ وَلَا يُبَالِ

وقتیکه نهد یکی از شما پیش خود مانند پس پالان شتر پس باید که نماز بگذارد و باک ندارد کسیرا که بگذرد

مِنْ مُرُوْرٍ وَرَاءَ ذٰلِكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي جُهَيْمٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ

پس ان ستو رواه مسلم و روایت است از ابی جهیم رضی الله عنه

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ يَعْلَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّيْ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم اگر میدانست گذرنده پیش مصلی

مَاذَا عَلَيْهِ لَكَانَ أَنْ يَقِفَ أَرْبَعِيْنَ خَيْرًا لَّهُ مِنْ أَنْ يَّمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ قَالَ

که چه گناه است بر وی هر آینه باشد ایستادن او تا چهل بهتر مر او را از گذشتن وی از پیش مصلی گفت

أَبُو النَّضْرِ لَا أَدْرِيْ قَالَ أَرْبَعِيْنَ يَوْمًا أَوْ شَهْرًا أَوْ سَنَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

ابو نضر که یکی از راویان است که درنمی یابم که گفت چهل روز یا چهل ماه یا چهل سال متفق علیه

وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی هریره رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ إِذَا صَلّٰى أَحَدُكُمْ فَلْيَجْعَلْ تِلْقَاءَ وَجْهِهٖ شَيْئًا فَإِنْ لَّمْ يَجِدْ فَلْيَنْصِبْ

وسلم چون نماز بگذارد یکی از شما پس باید که بگرداند مقابل روی خود چیزی را پس اگر نیابد چیزی را پس باید که ایستاده کند

عَصَاهُ فَإِنْ لَّمْ يَكُنْ مَّعَهٗ عَصًا فَلْيَخْطُطْ خَطًّا ثُمَّ لَا يَضُرُّهٗ مَا مَرَّ

عصای خود را پس اگر نباشد با وی عصا پس باید که بکشد خطی را در زمین پس زیان ندارد او را چیزی که بگذرد

أَمَامَهٗ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِيْ سَعِيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ

پیش او رواه ابو داود و ابن ماجه روایت است از ابی سعید رضی الله

تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَقْطَعُ الصَّلٰوةَ شَيْءٌ

تعالی عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم باطل نمیگرداند نماز را چیزی

وَادْرَءُوْا مَا اسْتَطَعْتُمْ فَإِنَّمَا هُوَ شَيْطَانٌ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ

پیش مصلی بگذرد و دفع کنید بقدری که توانید زیرا که آن گذرنده شیطانست رواه ابوداود و روایت است

أَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ يَعْلَمُ أَحَدُكُمْ

از ابی هریره رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم اگر میدانست یکی از شما آنچه مر او را

مَالَهُ فِي اَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْ اَخِيهِ مُعْتَرِضًا فِي الصَّلٰوةِ كَانَ لَاَنْ يُقِيمَ

از گناه در گذشتن وی از پیش برادر مسلمان از مقابل در نماز باشد هر آئینه ایستادن او

مِائَةَ عَامٍ خَيْرًا لَهُ مِنَ الْخُطْوَةِ الَّتِي خَطَا رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

صد سال بهتر مراو را از گامی که بزند آنرا رواه ابن ماجه واز

كَعْبِ الْاَحْبَارِ قَالَ لَوْ يَعْلَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي مَاذَا

کعب احبار مرویست گفت اگر بدانستے گذرنده از پیش مصلی آنچه براوست

عَلَيْهِ لَكَانَ اَنْ يُخْسَفَ بِهِ خَيْرًا لَهُ مِنْ اَنْ يَمُرَّ بَيْنَ

از گناه هر آئینه بهتر بود فرو برده شدن او در زمین از گذشتن وی از پیش

يَدَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ اَهْوَنَ عَلَيْهِ رَوَاهُ مَالِكٌ

مصلی و در روایتی است این لفظ یعنی آسان تر است بروی رواه مالک

بَابُ السُّنَنِ

این باب در بیان سنت ها است

عَنْ اُمِّ حَبِيبَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از ام حبیبه رضی الله تعالی عنها گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى فِي يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً بُنِيَ لَهُ بَيْتٌ

علیه وسلم کسیکه گذارد در روز و شب دوازده رکعت بنا کرده شود برائی وی خانه

فِي الْجَنَّةِ اَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَهَا وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ

در بهشت چهار رکعت سنت پیش از نماز پیشین و دو رکعت پس از ظهر و دو رکعت نماز بعد از نماز شام

وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ وَرَكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلٰوةِ الْفَجْرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و دو رکعت نماز بعد از نماز خفتن و دو رکعت پیش از نماز فجر رواه ترمذی

وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

واز عایشه رضی الله عنها مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكْعَتَا الْفَجْرِ خَيْرٌ مِّنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيْهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

علیه وسلم دو رکعت سنت فجر بهتر است از عالم سفلی و هرچه در ویست رواه مسلم و از

ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُصَلِّيْ بَعْدَ

ابن عمر رضی الله عنهما روایت گفت که بود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم که نمیگزارد بعد از نماز

الْجُمُعَةِ حَتّٰى يَنْصَرِفَ فَيُصَلِّيْ رَكْعَتَيْنِ فِيْ بَيْتِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

جمعه تا آنکه برمیگشت از نماز پس میگزارد دو رکعت در خانه خود متفق علیه و روایت از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ

ابی هریره رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه هست

مِنْكُمْ مُصَلِّيًا بَعْدَ الْجُمُعَةِ فَلْيُصَلِّ اَرْبَعًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ

از شما نمازگزارنده بعد از جمعه پس باید که بگزارد چهار رکعت رواه مسلم و از ابن عمر رضی الله

تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَحِمَ اللّٰهُ امْرَءًا صَلّٰى

تعالی عنه روایت گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم رحمت کند خدا تعالی مردی را که بگزارد

قَبْلَ الْعَصْرِ اَرْبَعًا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ

پیش از نماز عصر چهار رکعت رواه احمد و ترمذی و ابوداود و روایت است از عایشه رضی

اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى بَعْدَ الْمَغْرِبِ

الله تعالی عنها گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه بگزارد بعد نماز مغرب

عِشْرِيْنَ رَكْعَةً بَنَى اللّٰهُ لَهٗ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

بست رکعت را بنا کند خدا برای وی خانه در بهشت رواه ترمذی و روایت است از

مَكْحُوْلٍ يَبْلُغُ بِهٖ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ صَلّٰى بَعْدَ الْمَغْرِبِ

مکحول میرساند حدیث را بآنحضرت پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستیکه فرمود پیغمبر خدا صلعم کسیکه بگزارد بعد از مغرب

قَبْلَ اَنْ يَّتَكَلَّمَ رَكْعَتَيْنِ وَفِيْ رِوَايَةٍ اَرْبَعَ رَكَعَاتٍ رُفِعَتْ صَلٰوتُهٗ

پیش از آنکه کلام کند دو رکعت و در روایتی آمده است که بگزارد چهار رکعت برداشته شود نماز او

فِي عِلِّيِّينَ مُرْسَلًا وَعَنْ حُذَيْفَةَ نَحْوَهُ وَزَادَ فَكَانَ يَقُولُ

در علیین از روی مرسل واز حذیفه رضه مانند این حدیث وزیاده کرده است این عبارت پس بود که میگفت آن حضرت

عَجِّلُوا الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ فَإِنَّهُمَا تُرْفَعَانِ مَعَ الْمَكْتُوبَةِ رَوَاهُمَا

شتابی کنید دو رکعت راکه بعد مغرب اند زیراکه این دو رکعت برداشته میشوند بعلیین با فرض روا ہما

رَزِينٌ وَرَوَى الْبَيْهَقِيُّ الزِّيَادَةَ عَنْهُ نَحْوَهَا فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

رزین وروایت کرد بیهقی زیادت را از حذیفه مانند آن در شعب ایمان

بَابُ صَلٰوةِ التَّهَجُّدِ وَالتَّحْرِيضِ عَلَى قِيَامِ اللَّيْلِ

باب در بیان احادیثیکه در باب فضیلت نماز تهجد وتحریص برقیام شب واقع شده

وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ عَسٰى أَنْ يَّبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا

وبعضی شب بیدار باش بقرآن شب چیزی زیاده برای تو نزدیک است که ایستاده کند ترا پروردگار تو بمقامی

مَّحْمُودًا تَتَجَافٰى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَّطَمَعًا

پسندیده ودور میماند پهلوئی ایشان از خوابگاه میخوانند پروردگار خود را بترس وامید داری

وَمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُونَ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ

وانچه روزی داده ایم ایشانرا خرج میکنند پس نمیداند هیچ نفس چه چیز نهان داشته شد برای ایشان از خنکی چشم

جَزَاءًۢ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ وَعَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ رضـ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ

پاداش داده شد بانچه میکردند در روایت اسماء بنت یزید رضـ از پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يُحْشَرُ النَّاسُ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

صلی الله علیه وسلم فرمود فراهم آورده میشود مردم بر صعید واحد روز قیامت

فَيُنَادِي مُنَادٍ فَيَقُولُ أَيْنَ الَّذِينَ كَانَتْ تَتَجَافٰى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ

پس آواز میدهد آواز دهنده پس میگوید کجا اند انکسانیکه دور وجدا میبود پهلوهای ایشان از خوابگاههائی ایشان

فَيَقُومُونَ وَهُمْ قَلِيلٌ فَيَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ ثُمَّ يُؤْمَرُ

پس می خیزند درحالیکه ایشان کم باشند پس می گذرند در بهشت بغیر انکه حساب گرفته شوند پس امر کرده میشود

يُسَائِرُ النَّاسِ إِلَى الْحِسَابِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ بَابُ الْحِسَابِ

سائر مردم را بحساب گرفتن رواه البیهقی در شعب الایمان باب حساب

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْزِلُ رَبُّنَا

و مرویست از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم فرود آید پروردگار ما

تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حَتَّى يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرُ

که بزرگ بلند است هر شب بآسمانیکه فروتر و پایان تر است وقتیکه باقی ماند نیم حصه که شب آخر است

يَقُولُ مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ مَنْ يَسْتَغْفِرُ

میفرماید حق تعالی کیست که دعا کند مرا تا قبول کنم دعاء او را کیست که درخواست کند از من بدهم او را کیست که آمرزش خواهد

لِي فَأَغْفِرَ لَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ ثُمَّ يَبْسُطُ يَدَيْهِ يَقُولُ

از من پس بیامرزم او را متفق علیه است و در روایت مسلم آمده پس فراخ میکند هر دو دست خود را میگوید پروردگار

مَنْ يُقْرِضُ غَيْرَ عَدُومٍ وَلَا ظَلُومٍ حَتَّى يَنْفَجِرَ الْفَجْرُ وَعَنْ جَابِرٍ

کیست که قرض دهد کسیرا که نه فقیر است و نه ظلم کننده میگوید خدا تا میکشاید فجر و از جابر رضی الله عنه مرویست

رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ

گفت شنیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را که میگفت بدرستیکه

فِي اللَّيْلِ لَسَاعَةً لَا يُوَافِقُهَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللّٰهَ خَيْرًا مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا

در شب هر آینه ساعتی هست که موافق نیفتد آنرا مرد مسلمان در حالیکه سوال میکند خدا را نیکی از کار دنیا

وَالْآخِرَةِ إِلَّا أَعْطَاهُ اللّٰهُ إِيَّاهُ وَذٰلِكَ كُلَّ لَيْلَةٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

و آخرت مگر آنکه میدهد خدا تعالی آن امر را او این ساعت در هر شب است رواه مسلم و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عبد الله بن عمرو رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ أَحَبُّ الصَّلٰوةِ إِلَى اللّٰهِ تَعَالَى صَلَاةُ دَاوُدَ وَأَحَبُّ الصِّيَامِ إِلَى اللّٰهِ

وسلم دوست داشته شده ترین نماز ها بسوئی خدا تعالی نماز داؤد علیه السلام است و دوست داشته ترین روزها بسوئی خدا تعالی

صِيَامُ دَاوُدَ وَكَانَ يَنَامُ نِصْفَ اللَّيْلِ وَيَقُومُ ثُلُثَهُ وَيَنَامُ سُدُسَهُ وَيَصُومُ

روزه داود است وداود نیمه شب خواب میکرد سه دانگ و برمیخاست دو دانگ و خواب میکرد باز یکدانگ و روزه میداشت

يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى

یکروز و روزه میکشاد روز دیگر متفق علیه است واز ابی امامه رضی الله تعالی

عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكُمْ بِقِيَامِ اللَّيْلِ فَإِنَّهُ

عنه روایت گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بر شما باد برخاستن شب برای نماز زیرا که شب خیز است

دَأْبُ الصَّالِحِينَ قَبْلَكُمْ وَهُوَ قُرْبَةٌ لَكُمْ إِلَى رَبِّكُمْ وَمُكَفِّرَةٌ لِلسَّيِّئَاتِ

عادت نیکو کاران است که پیش از شما بودند و قیام لیل سبب نزدیکیست مر شما را بسوی پروردگار شما و سبب پوشیدنست مر بدیهارا

وَمَنْهَاةٌ عَنِ الْإِثْمِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ

وبازدارنده است از گناهان رواه ترمذی واز ابی سعید الخدری

رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثَةٌ يَضْحَكُ

رضی الله تعالی عنه مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم سه کس اند که میخندد

اللّٰهُ تَعَالٰى إِلَيْهِمُ الرَّجُلُ إِذَا قَامَ بِاللَّيْلِ يُصَلِّي وَالْقَوْمُ إِذَا صَفُّوا فِي

خدا تعالی برائی ایشان یکی مردیکه چون برخیزد برای نماز شب و دوم قوم چون صف بندند در

الصَّلٰوةِ وَالْقَوْمُ إِذَا صَفُّوا فِي قِتَالِ الْعَدُوِّ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

نماز سوم قومیکه چون صف بندند در کشتن دشمنان دین رواه در شرح سنة

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی هریره رضی الله تعالی عنه مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَعْقِدُ الشَّيْطَانُ عَلٰى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ إِذَا هُوَ نَامَ ثَلٰثَ

وسلم گره می بندد شیطان بر پس سر یکی از شما وقتیکه او خواب میکند سه

عُقَدٍ يَضْرِبُ عَلٰى كُلِّ عُقْدَةٍ عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ فَارْقُدْ فَإِنِ اسْتَيْقَظَ

گره میزند بر گرهی لازم گیر بر خود خواب را که شب دراز است پس خواب کن پس اگر بیدار شود

فذكر الله انحلت عقدة فان توضأ انحلت عقدة فان صلى انحلت

پس اگر گوید خدا را کشاده شود گرهی پس اگر وضو کند کشاده شود گرهی پس اگر نماز کند کشاده شود

عقدة فاصبح نشيطا طيب النفس والا اصبح خبيث النفس كسلان

گرهی پس صبح کند شادمان پاک نفس و اگر بیدار نشود و ذکر نکند صبح میکند پلید نفس کاهل

متفق عليه وعن المغيرة رض قال قام النبي صلى الله عليه وسلم حتى

متفق علیه است و روایت است از مغیره رض گفت ایستاد آنحضرت صلی الله علیه وسلم در نماز شب

تورمت قدماه فقيل له لم تصنع هذا وقد غفر لك ما تقدم من

تا آنکه آماسید قدم مبارک پس گفته شد مر آنحضرت را که برای چه میکنی اینهمه ریاضت را و حال آنکه آمرزیده شده مر ترا گناهان تو

ذنبك وما تأخر قال افلا اكون عبدا شكورا متفق عليه وعن

اینچه پیش رفته و اینچه پس خواهد آمد فرمود آنحضرت آیا پس نباشم من بنده سپاس گذار متفق علیه است و از

ابن مسعود رضي الله تعالى عنه قال ذكر عند النبي صلى الله عليه وسلم

ابن مسعود رضی الله عنه گفت ذکر کرده شد نزدیک پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

رجل فقيل له ما زال نائما حتى اصبح ما قام الى الصلوة قال ذلك رجل

مردی پس گفته شد مر او را که مستمر ماند خواب کننده تا آنکه صبح کرد و نایستاد برای نماز شب فرمود آن مردیست

بال الشيطان في اذنيه او قال في اذنه متفق عليه وعن عمرو بن

که شاشیده شیطان در گوش او یا گفت آنحضرت در دو گوش او متفق علیه و از عمرو ابن

عبسة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اقرب ما يكون الرب من

عبسه رض مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نزدیکتر بودن پروردگار از بنده

العبد في جوف الليل الاخر فان استطعت ان تكون ممن يذكر الله

میانه شب است در جانب آخر پس اگر میتوانی که باشی تو ای عمرو از آن جماعت که یاد میکنند خدا را

في تلك الساعة فكن رواه الترمذي وعن ابي هريرة رض قال قال

در آن ساعت پس باش تو از آن رواه ترمذی و از ابی هریره رضی الله عنه گفت فرمود

صِيَامُ دَاوُدَ وَكَانَ يَنَامُ نِصْفَ اللَّيْلِ وَيَقُوْمُ ثُلُثَهُ وَيَنَامُ سُدُسَهُ وَيَصُوْمُ

روزہ داؤد است وداؤد علیہ السلام خواب میکرد سہ دانگ در نیمہ است دو دانگ و خواب میکرد باز یکدانگ در روزہ میداشت

يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى

یکروز و روزہ میکشاد روز دیگر متفق علیہ است واز ابی امامہ رضی اللہ تعالی

عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكُمْ بِقِيَامِ اللَّيْلِ فَإِنَّهُ

عنہ روایت گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بر شما باد برخاستن شب برای نماز زیراکہ شب خیزے

دَأْبُ الصَّالِحِيْنَ قَبْلَكُمْ وَهُوَ قُرْبَةٌ لَكُمْ إِلَى رَبِّكُمْ وَمُكَفِّرَةٌ لِلسَّيِّئَاتِ

عادت نیکو کاران است کہ پیش از شما بودند و قیام لیل سبب قربت مر شما را بسوی پروردگار شما و سبب پوشیدن مر بدیہا را

وَمَنْهَاةٌ عَنِ الْإِثْمِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيْدِ نِ الْخُدْرِيِّ

و باز دارندہ است از گناہان رواہ ترمذی واز ابی سعید الخدرے

رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثَةٌ يَضْحَكُ

رضی اللہ تعالی عنہ روایت گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم سہ کس اند کہ بخندد

اللّٰهُ تَعَالَى إِلَيْهِمْ اَلرَّجُلُ إِذَا قَامَ بِاللَّيْلِ يُصَلِّيْ وَالْقَوْمُ إِذَا صَفُّوْا فِي

خدا تعالی برائے ایشان اول یکی مرد کہ چون برخیزد برای نماز شب و دوم قوم چون صف بندند در

الصَّلٰوةِ وَالْقَوْمُ إِذَا صَفُّوْا فِيْ قِتَالِ الْعَدُوِّ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

نماز سوم قومیکہ چون صف بندند در کشتن دشمنان دین رواہ در شرح سنۃ

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ہریرہ رضی اللہ تعالی عنہ روایت گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَعْقِدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ إِذَا هُوَ نَامَ ثَلٰثَ

وسلم گرہ می بندد شیطان بر پس سر یکی از شما وقتیکہ او خواب میکند سہ

عُقَدٍ يَضْرِبُ عَلَى كُلِّ عُقْدَةٍ عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيْلٌ فَارْقُدْ فَإِنِ اسْتَيْقَظَ

گرہ میزند بر گرہی لازم گیر برخود خواب را کہ شب دراز است پس خواب کن پس اگر بیدار شود

فذكر الله انحلت عقدة فان توضأ انحلت عقدة فان صلى انحلت

پس اگر گوید خدا را گشاده شود گرهی اگر وضو کند گشاده شود گرهی پس اگر نماز کند گشاده شود

عقدة فاصبح نشيطا طيب النفس والا اصبح خبيث النفس كسلان

گرهی پس صبح کند شادمان پاک نفس و اگر بیدار نشود و ذکر نکند صبح میکند پلید نفس کاهل

متفق عليه وعن المغيرة رضه قال قام النبي صلى الله عليه وسلم حتى

متفق علیه است و روایت است از مغیره رضه گفت ایستاد آنحضرت صلی الله علیه وسلم در نماز شب

تورمت قدماه فقيل له لم تصنع هذا وقد غفر لك ما تقدم من

تا آنکه آماسید قدم مبارک پس گفته شد مر آنحضرت را که برای چه میکنی اینهمه ریاضت را و حال آنکه آمرزیده شد مر ترا گناهان تو

ذنبك وما تأخر قال افلا اكون عبدا شكورا متفق عليه وعن

آنچه پیش رفته و آنچه پس خواهد آمد فرمود آنحضرت آیا پس نباشم من بنده سپاس گذار متفق علیه است و از

ابن مسعود رضي الله تعالى عنه قال ذكر عند النبي صلى الله عليه وسلم

ابن مسعود رضی الله عنه گفت ذکر کرده شد نزدیک پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

رجل فقيل له ما زال نائما حتى اصبح ما قام الى الصلوة قال ذلك رجل

مردی پس گفته شد مر او را که مستمر ماند خواب کننده تا آنکه صبح کرد و نایستاد برای نماز شب فرمود آن مردیست

بال الشيطان في اذنه او قال في اذنيه متفق عليه وعن عمرو بن

که شاشیده شیطان در گوش او یا گفت آنحضرت در دو گوش او متفق علیه و از عمرو ابن

عبسة رضه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اقرب ما يكون الرب من

عبسه رضه مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نزدیک تر بودن پروردگار از بنده

العبد في جوف الليل الاخر فان استطعت ان تكون ممن يذكر الله

میانه شب است در جانب آخر پس اگر میتوانی که باشی تو ای عمرو از آن جماعت که یاد میکنند خدا را

في تلك الساعة فكن رواه الترمذي وعن ابي هريرة رضه قال قال

در آن ساعت پس باش تو از آنان رواه ترمذی و از ابی هریره رضی الله عنه گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَحِمَ اللّٰهُ رَجُلًا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلّٰى وَاَيْقَظَ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بہ بخشاد خدا تعالی مردیرا کہ برخواست بنماز شب پس گذارد نماز را و بیدار کرد

اِمْرَأَتَهٗ فَصَلَّتْ فَاِنْ اَبَتْ نَضَحَ فِيْ وَجْهِهَا الْمَاءَ رَحِمَ اللّٰهُ امْرَأَةً قَامَتْ

زن خود را پس نماز گزارد آن زن نیز پس اگر انکار کند بپاشد در روے آن زن آب را بخشاید خدا تعالی زن را کہ برخاست

مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّتْ وَاَيْقَظَتْ زَوْجَهَا فَصَلّٰى فَاِنْ اَبٰى نَضَحَتْ فِيْ وَجْهِهِ

از شب پس نماز گذارد و بیدار کرد مرد خود را پس نماز گذارد آن مرد پس اگر سرباز زند آن مرد بپاشد آن زن در روے او

الْمَاءَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ

آب را روایۃ ابوداود و النسائی و از ابی امامہ رضی اللہ تعالی عنہ مرویست

قَالَ قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّ الدُّعَاءِ اَسْمَعُ قَالَ جَوْفَ اللَّيْلِ

گفت گفتہ شد ای پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کدامین دعا مسموع تر است با جابت فرمود دعاییکہ درون شب

الْاٰخِرِ وَدُبُرَ الصَّلٰوةِ الْمَكْتُوْبَاتِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ مَالِكٍ

آخر واقع شد و پس نمازہای فرض کہ شامل است دعا را در آخر تشہد روایۃ ترمذی و از ابی مالک

الْاَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اشعری رضی اللہ تعالی عنہ مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

اِنَّ فِي الْجَنَّةِ غُرَفًا يُرٰى ظَاهِرُهَا مِنْ بَاطِنِهَا وَبَاطِنُهَا مِنْ ظَاهِرِهَا اَعَدَّهَا

بدرستیکہ در بہشت غرفہا است کہ دیدہ میشود ظاہرش از باطنش و باطنش از ظاہرش از عین لطافت و صفا آمادہ ساختہ ا

اللّٰهُ لِمَنْ اَلَانَ الْكَلَامَ وَاَطْعَمَ الطَّعَامَ وَتَابَعَ الصِّيَامَ وَصَلّٰى بِاللَّيْلِ

خدا آنہا را برای کسیکہ نرم گوید سخن او بخوراند طعام را و پیاپے دارد روزہ ہا را و نماز گذارد بشب

وَالنَّاسُ نِيَامٌ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَرَوَى التِّرْمِذِيُّ

و حال آنکہ مردم در خواب باشند روایت کرد بیہقی در شعب ایمان و روایۃ ترمذے

عَنْ عَلِيٍّ نَحْوَهٗ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِمَنْ اَطَابَ الْكَلَامَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

از علی رضہ مانند آن و در روایتی آمدہ است طیب کلام بجای لین کلام و از عبد اللہ

ابْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ لِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابن عمرو بن عاص رضی الله تعالی عنه مروایت فرمود مرا پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَا عَبْدَ اللّٰهِ لَا تَكُنْ مِثْلَ فُلَانٍ كَانَ يَقُوْمُ مِنَ اللَّيْلِ فَتَرَكَ قِيَامَ

وسلم ای عبد الله مباش مانند فلان بود وی که برمیخواست بنماز شب پس بگذاشت

اللَّيْلِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُثْمَانَ ابْنِ اَبِي الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ

شب خیز را متفق علیه و روایت است از عثمان بن ابی العاص رضی الله تعالی عنه

قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ كَانَ لِدَاوُدَ عَلَيْهِ

گفت شنیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را می فرمود بود داود علیه

السَّلَامُ مِنَ اللَّيْلِ سَاعَةٌ يُوْقِظُ فِيْهَا اَهْلَهُ يَقُوْلُ يَا اٰلَ دَاوُدَ قُوْمُوْا فَصَلُّوْا

السلام را از شب ساعتی که بیدار میکرد در آن ساعت اهل خود را میگفت ای اهل عیال داود برخیزید پس نماز کنید

فَاِنَّ هٰذِهٖ سَاعَةٌ يَسْتَجِيْبُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ فِيْهَا الدُّعَآءَ اِلَّا لِسَاحِرٍ اَوْ

زیراکه بتحقیق این ساعتی است که قبول میکند خدا تعالی در وی دعا را مگر ساحر را

عَشَّارٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ

و عشرستان را رواه احمد از ابی هریره رضی الله تعالی عنه روایت گفت شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ بَعْدَ الْفَرِيْضَةِ صَلٰوةٌ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را که میفرمود افزون ترین نماز در ثواب بعد از نماز فرض

فِيْ جَوْفِ اللَّيْلِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْهُ قَالَ جَآءَ رَجُلٌ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

درون شب است رواه احمد و از وی مروی است گفت آمد مردی نزدیک آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اِنَّ فُلَانًا يُصَلِّيْ بِاللَّيْلِ فَاِذَا اَصْبَحَ سَرَقَ فَقَالَ اِنَّهُ

علیه وسلم پس گفت که بتحقیق فلان شخص نماز میکند بشب پس چون صبح میکند دزدی میکند پس گفت آنحضرت بدرستیکه

سَتَنْهَاهُ مَا تَقُوْلُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

باز دارد آن نماز او را از دزدی رواه احمد و بیهقی در شعب الایمان و از

إِبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

ابی سعید و ابی ہریرہ رضی اللہ عنہما گفتند ہر دو کہ فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَيْقَظَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّيَا أَوْ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ جَمِيعًا

علیہ وسلم چون بیدار کند مرد زن خود را بپارۂ شب پس بگذارند دو رکعت ہر دو یا ہر یک ازان دو رکعت را ہمہ

كُتِبَ فِي الذَّاكِرِينَ وَالذَّاكِرَاتِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

نوشتہ میشوند ہر دو در حلقہ مردان ذاکرین و زنان ذاکرات رواہ ابوداود و ابن ماجہ و مرویست از

ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَشْرَافُ أُمَّتِي

ابن عباس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بزرگ قدران امت من

حَمَلَةُ الْقُرْآنِ وَأَصْحَابُ اللَّيْلِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ

بردارندگان قرآن یعنی حافظان و اہل شب خوانندگان آن در نماز رواہ بیہقی در شعب الایمان و روایت است از

ابْنِ عُمَرَ أَنَّ أَبَاهُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ مَا شَاءَ اللهُ

ابن عمر رضی اللہ عنہما ہرستیکہ پدر او عمر بن الخطاب بود نماز شب میکرد از مقدار شب آنچہ خواستہ بود خدا

حَتَّى إِذَا كَانَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ أَيْقَظَ أَهْلَهُ لِلصَّلٰوةِ يَقُولُ لَهُمُ الصَّلٰوةَ ثُمَّ

تا آنکہ چون می شد آخر شب بیدار میکرد اہل خود را برای نماز شب میگفت اہل خود را کہ وقت نماز است بگذارید نماز را پس

يَتْلُو هٰذِهِ الْآيَةَ وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلٰوةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأَلُكَ

میخواند این آیہ را بفرما اہل خود را بنماز و صبر کن در صبر کردن بر نماز نمی طلبیم ما از تو

رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوٰى رَوَاهُ مَالِكٌ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ

رزق را ما روزی میرسانیم ترا و خوبی عاقبت کار مرمتقیان راست رواہ مالک و از عبد اللہ

ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَجِبَ رَبُّنَا مِنْ رَجُلَيْنِ

ابن مسعود مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم عجب دارد پروردگار ما از دو مرد

رَجُلٍ ثَارَ عَنْ وِطَائِهِ وَلِحَافِهِ مِنْ بَيْنِ حِبِّهِ وَأَهْلِهِ إِلَى صَلٰوتِهِ فَيَقُولُ

مردیکہ برجست از فرش نرم خود و از لحاف خود برجست از میان محبوب و اہل خود بسوی نماز پس میگوید

اللّٰهُ لِمَلٰئِكَتِهٖ اُنْظُرُوْا اِلٰى عَبْدِيْ ثَارَ عَنْ فِرَاشِهٖ وَوِطَائِهٖ مِنْ بَيْنِ

خدا تعالی بفرشتگان خود نگاه کنید بسوی بندہ من کہ برجست از فراش خود واز لحاف خود از میان

حِبِّهٖ وَاَهْلِهٖ اِلٰى صَلٰوتِهٖ رَغْبَةً فِيْمَا عِنْدِيْ وَشَفَقًا مِمَّا عِنْدِيْ وَرَجُلٌ غَزَا

محبوب خود و اہل خود بسوی نماز خود از جہتہ رغبت نمودن در ثوابیکہ نزد منست و از جہتہ خوف و ہراس از عقابیکہ نزد منست و دیگر جہادکرد با کفار

فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ فَانْهَزَمَ مَعَ اَصْحَابِهٖ فَعَلِمَ مَا عَلَيْهِ فِي الْاِنْهِزَامِ وَمَا

در راہ خدا پس شکست خورد بایاران خود پس دانست آنمرد آنچہ براوست در شکست خوردن ونفعی کہ

لَهٗ فِي الرُّجُوْعِ فَرَجَعَ حَتّٰى اُهَرِيْقَ دَمُهٗ فَيَقُوْلُ اللّٰهُ لِمَلٰئِكَتِهٖ اُنْظُرُوْا

مراو راست در بازگشتن پس برگشت تا آنکہ ریختہ شد خون او پس میگوید خدا تعالی بفرشتگان خود نظر کنید

اِلٰى عَبْدِيْ رَجَعَ رَغْبَةً فِيْمَا عِنْدِيْ وَشَفَقًا مِمَّا عِنْدِيْ حَتّٰى اُهَرِيْقَ دَمُهٗ

بسوی بندہ من کہ برگشت از جہتہ خواہش در ثوابیکہ نزد منست واز جہتہ ترسیدن عقابیکہ نزد منست تا آنکہ ریختہ شد خون او

رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

بَابُ صَلٰوةِ الضُّحٰى

وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رضه

رواہ در شرح سنۃ

باب نماز چاشت

روایت است از ابی ذر رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصْبِحُ عَلٰى كُلِّ سُلَامٰى مِنْ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم ثابت میگردد بر ہر بند استخوان اندام

اَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ فَكُلُّ تَسْبِيْحَةٍ صَدَقَةٌ وَكُلُّ تَحْمِيْدَةٍ صَدَقَةٌ وَكُلُّ تَهْلِيْلَةٍ

یکی از شما صدقہ پس ہر بار سبحان اللہ گفتن صدقہ ایست و ہر بار الحمد للہ گفتن صدقہ ایست و ہر بار لا الہ الا اللہ گفتن

صَدَقَةٌ وَكُلُّ تَكْبِيْرَةٍ صَدَقَةٌ وَاَمْرٌ بِالْمَعْرُوْفِ صَدَقَةٌ وَنَهْيٌ عَنِ

صدقہ ایست و ہر بار اللہ اکبر گفتن صدقہ ایست و فرمودن کسی را بکار مشروع صدقہ ایست و باز داشتن کسی را از

الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ وَيُجْزِئُ مِنْ ذٰلِكَ رَكْعَتَانِ يَرْكَعُهُمَا مِنَ الضُّحٰى

کار نامشروع صدقہ ایست و کفایت میکند از شکرانہ سلامی و صدقہ آن دو رکعت کہ بگذارد آن دو رکعت را از چاشت

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِي الدَّرْدَاءِ وَاَبِيْ ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُمَا

روا‌ه مسلم

و روایت است از ابی درداء و ابی ذر رضی اللہ تعالی عنہما

فَالَا قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ اللّٰهِ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى اِنَّهٗ

گفتند هردو که فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه و سلم از خدا تعالے

قَالَ يَا ابْنَ اٰدَمَ ارْكَعْ لِيْ اَرْبَعَ رَكَعَاتٍ مِنْ اَوَّلِ النَّهَارِ اَكْفِكَ اٰخِرَهٗ

که فرمود اے آدمی زاد بگذار برای من چهار رکعت را در اول روز بس کارگذاری میکنم ترا در آخر روز

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَرَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالدَّارِمِيُّ عَنْ نُعَيْمِ بْنِ هَمَّارٍ

رواه ترمذی و رواه ابو داود والدارمے از نعیم بن همار

الْغَطَفَانِيِّ وَاَحْمَدُ عَنْهُمْ وَعَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ

غطفانی و احمد از همه در روایت است از بریده رضی الله تعالے گفت

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ فِي الْاِنْسَانِ ثَلٰثُ مِائَةٍ

شنیدم پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم را که میگفت در آدمے سه صد

وَسِتُّوْنَ مَفْصَلًا فَعَلَيْهِ اَنْ يَتَصَدَّقَ عَنْ كُلِّ مَفْصَلٍ مِنْهُ بِصَدَقَةٍ

و شصت بند ست پس بر اوست که تصدق کند از هر بندے از خود بصدقه

قَالُوْا وَمَنْ يُطِيْقُ ذٰلِكَ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ قَالَ النُّخَاعَةُ فِي الْمَسْجِدِ تَدْفِنُهَا

گفتند صحابه و که طاقت دارد آنرا ای پیغمبر خدا فرمود آنحضرت آب دهن افتاده در مسجد دفن کنی آنرا

وَالشَّيْءُ تُنَحِّيْهِ عَنِ الطَّرِيْقِ فَاِنْ لَمْ تَجِدْ فَرَكْعَتَا الضُّحٰى تُجْزِئُكَ

و چیزی که دور کنی آنرا از راه مردم پس اگر نیابی ازان پس اگر نیابی دو رکعت نماز چاشت پسند میکند ترا

رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواه ابو داود و روایت است از انس رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى الضُّحٰى ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً بَنَى اللّٰهُ لَهٗ

صلی الله علیه وسلم کسیکه بگذارد نماز ضحی را دوازده رکعت بنا کند خدا تعالی برای او

قَصْرًا مِنْ ذَهَبٍ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

کوشکے از طلا در بهشت رواه ترمذی و ابن ماجه و روایت است از

مُعَاذِ بْنِ اَنَسٍ الْجُهَنِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

معاذ بن انس جهنی رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم هر که

قَعَدَ فِي مُصَلَّاهُ حِيْنَ يَنْصَرِفُ مِنْ صَلٰوةِ الصُّبْحِ حَتّٰى يُسَبِّحَ رَكْعَتَيِ

بنشیند در جای نماز وقتیکه برگردد از نماز بامداد تا آنکه بگذارد دو رکعت

الضُّحٰى لَا يَقُوْلُ اِلَّا خَيْرًا غُفِرَ لَهُ خَطَايَاهُ وَاِنْ كَانَتْ اَكْثَرَ مِنْ زَبَدِ الْبَحْرِ

چاشت را نگوید مگر سخن نیک را آمرزیده شود مر او را گناهان او اگرچه باشد مانند کف دریا در بسیاری

رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ

روا ابوداود و روایت است از ابی هریره رضی الله تعالی عنه گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ حَافَظَ عَلٰى شُفْعَةِ الضُّحٰى غُفِرَتْ

پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم کسیکه محافظت کند هر دو رکعت ضحی آمرزیده شود

لَهُ ذُنُوْبُهُ وَاِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ

مر او را گناهان او اگرچه باشد مانند کف دریا روا احمد و الترمذی و ابن

مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهَا اَنَّهَا كَانَتْ تُصَلِّي الضُّحٰى

ماجه در روایت است از عائشه رضی الله تعالی عنها که حضرت عائشه میگذارد نماز چاشت را

ثَمَانِيَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ تَقُوْلُ لَوْ نُشِرَ لِيْ اَبَوَايَ مَا تَرَكْتُهَا رَوَاهُ مَالِكٌ

هشت رکعت پس میگفت اگر زنده کردانیده شوند برای من پدر و مادر من ترک نمیکنم رواه مالک

وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی سعید رضی الله تعالی عنه گفت بود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الضُّحٰى حَتّٰى نَقُوْلَ لَا يَدَعُهَا وَيَدَعُهَا حَتّٰى نَقُوْلَ

علیه و سلم که میگذارد و چندگاه نماز ضحی را تا آنکه میگفتیم هرگز ترک نخواهد کرد و آنرا ترک میکرد تا آنکه میگفتیم

لَا يُصَلِّيْهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

هرگز نخواهد گذارد آنرا روا ترمذی

بَابُ التَّطَوُّعِ

باب در احادیثی که در نوافل وارد اند

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از جابر رضی الله تعالیٰ عنه گفت بود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا الْاِسْتِخَارَةَ فِي الْاُمُوْرِ كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّوْرَةَ مِنَ الْقُرْاٰنِ

وسلم تعلیم میکرد مارا دعاء استخاره و نماز در کارهائی مقصود چنانکه تعلیم میکرد مارا سوره از قرآن

يَقُوْلُ اِذَا هَمَّ اَحَدُكُمْ بِالْاَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيْضَةِ

میگفت چون قصد کند یکی از شما بکاری پس باید که بگذارد دو رکعت را غیر نماز فرض

ثُمَّ لْيَقُلْ اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْتَخِيْرُكَ بِعِلْمِكَ وَاَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ

بعد ازان باید که بخواند این دعا را خداوندا من طلب میکنم خیر از تو باستعانت علم تو و طلب قدرت میکنم بوسیلهٔ قدرت تو

وَاَسْئَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيْمِ فَاِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا اَقْدِرُ وَتَعْلَمُ

و سوال میکنم از تو چیزی فضل تو که بزرگ است پس بدرستیکه تو قادری و من قدرت ندارم و تو میدانی

وَلَا اَعْلَمُ وَاَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوْبِ اَللّٰهُمَّ اِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ اَنَّ هٰذَا

و من نمیدانم و تو داننده غیبها را خداوندا اگر هستی تو که میدانی که این

الْاَمْرَ خَيْرٌ لِّيْ فِيْ دِيْنِيْ وَمَعَاشِيْ وَعَاقِبَةِ اَمْرِيْ اَوْ قَالَ فِيْ عَاجِلِ

کار من بهتر است مرا در دین من و در زندگانی من و پایان کار من یا گفت آنحضرت بجای

اَمْرِيْ وَاٰجِلِهٖ فَاقْدُرْهُ لِيْ وَيَسِّرْهُ لِيْ ثُمَّ بَارِكْ لِيْ فِيْهِ وَاِنْ كُنْتَ

فی معاشی در این جهان و در آنجهان پس تقدیر کن انرا برای من و آسان گردان برای من پس برکت ده مرا به انکار و اگر

تَعْلَمُ اَنَّ هٰذَا الْاَمْرَ شَرٌّ لِّيْ فِيْ دِيْنِيْ وَمَعَاشِيْ وَعَاقِبَةِ اَمْرِيْ اَوْ قَالَ

میدانی تو که این کار بد است مرا در دین و زندگانی من و در پایان کار من یا گفت

فِيْ عَاجِلِ اَمْرِيْ وَاٰجِلِهٖ فَاصْرِفْهُ عَنِّيْ وَاصْرِفْنِيْ عَنْهُ وَاقْدُرْ لِيَ الْخَيْرَ

در این جهان و در آنجهان پس برگردان انرا از من و برگردان مرا از وی و تقدیر کن مرا نیکی را

حيث كان ثم أرضني به قال ويسمي حاجته رواه البخاري وعن

هر جا كه باشد پستر راضى گردان مرا بدان گفت آنحضرت نام برد حاجت را رواه البخارى و روايت است از

علي رضي الله عنه قال حدثني أبو بكر وصدق أبو بكر رضي الله عنه قال

على رضى الله عنه گفت حديث كرد مرا ابو بكر رض و راست گفت ابو بكر رضى الله عنه گفت

سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ما من رجل يذنب ذنبا

شنيدم من پيغمبر خدا را صلى الله عليه وآله وسلم كه ميگفت نيست هيچ مردى كه بكند گناهى را

ثم يقوم فيتطهر ثم يصلي ثم يستغفر الله الا غفر الله له ثم قرأ

پستر برخيزد و پس طهارت كند پستر نماز بگذارد و پستر آمرزش خواهد از خدا مگر آنكه بيامرزد خداى تعالى مر او را پستر خواند

والذين إذا فعلوا فاحشة أو ظلموا أنفسهم ذكروا الله فاستغفروا

آنحضرت اين آيه را و آنكسانيكه چون ميكنند كار بد را يا ظلم كنند برجانهاى خود ياد ميكنند خداى تعالى را پس طلب مغفرت ميكنند

لذنوبهم رواه الترمذي وابن ماجة الا ان ابن ماجة لم يذكر الآية

مر گناهان ايشان را روايت كرد ترمذى و ابن ماجه مگر اينكه ابن ماجه ذكر نكرد آيت را

وعن بريدة رضي الله تعالى عنه قال أصبح رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روايت است از بريده رضى الله تعالى عنه گفت صبح كرد آنحضرت صلى الله عليه وسلم

فدعا بلالا فقال بما سبقتني إلى الجنة ما دخلت الجنة قط إلا سمعت

پس خواند بلال را رض پس گفت بچه عمل پيشينى كردى تو مرا بسوى بهشت نه درآمدم بهشت را هرگز مگر شنيدم

خشخشتك أمامي قال يا رسول الله صلى الله عليه وسلم ما أذنت قط

آواز نعلين ترا گفت بلال اى فرستاده خدا صلى الله عليه وسلم اذان نگفتم هرگز

إلا صليت ركعتين وما أصابني حدث قط إلا توضأت عنده ورأيت

مگر آنكه گذاردم دو ركعت را بعد از آن و نرسيد مرا بيوضوئى هرگز مگر آنكه وضو ساختم نزد آن و اعتقاد كردم

أن لله علي ركعتين فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم بهما رواه الترمذي

كه مر خدا راست دو ركعت بر من پس فرمود پيغمبر خدا صلى الله عليه وسلم بسبب اين دو ركعت يافتى اين مرتبه را رواه ترمذى

اَلصَّلٰوةُ فَانْتَشِرُوْا فِي الْاَرْضِ وَابْتَغُوْا مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ وَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَثِيْرًا

نماز پس متفرق شوید در زمین و طلب کنید از فضل خدا و یاد کنید خدا را بسیار

لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

تا شما رستگار شوید و در روایت است از ابی هریره رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْنُ الْاٰخِرُوْنَ السَّابِقُوْنَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ بَيْدَ اَنَّهُمْ

صلی الله علیه وسلم ما پسینانیم در دنیا پیشینانیم در آخرت در شرف مگر که اهل کتاب

اُوْتُوا الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِنَا وَاُوْتِيْنَاهُ مِنْ بَعْدِهِمْ ثُمَّ هٰذَا يَوْمُهُمُ الَّذِيْ فُرِضَ

داده شدند کتاب را پیش از ما و داده شدیم ما کتاب را پس از ایشان پس این روز یهود و نصاری که فرض کرده

عَلَيْهِمْ يَعْنِيْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَاخْتَلَفُوْا فِيْهِ فَهَدَانَا اللّٰهُ لَهُ وَالنَّاسُ لَنَا فِيْهِ

بر ایشان مراد باین روز جمعه است پس اختلاف کردند ایشان در وی پس راه نمود ما را خدا تعالی از روز او مردم یعنی یهود و نصاری ما را در

تَبَعٌ اَلْيَهُوْدُ غَدًا وَالنَّصَارٰى بَعْدَ غَدٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

یهود فردا گرفتند که شنبه است و نصاری پس فردا که یکشنبه است متفق علیه و روایت است از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بهترین روزیکه برآمد بروے آفتاب

يَوْمُ الْجُمُعَةِ فِيْهِ خُلِقَ اٰدَمُ وَفِيْهِ اُدْخِلَ الْجَنَّةَ وَفِيْهِ اُخْرِجَ مِنْهَا وَلَا تَقُوْمُ

روز جمعه است در وی پیدا کرده شد آدم علیه السلام در این و ناورده شد آدم در بهشت و در وی در برآورده شد آدم از بهشت و برپا نشود

السَّاعَةُ اِلَّا فِيْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ مسـ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

قیامت مگر در روز جمعه مسلم و مرویست از وے رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ فِي الْجُمُعَةِ لَسَاعَةً لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه در روز جمعه هر آئینه ساعتی است که موافق نیفتد او را بنده مسلمان

يَسْاَلُ اللّٰهَ فِيْهَا خَيْرًا اِلَّا اَعْطَاهُ اِيَّاهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَزَادَ مُسْلِمٌ قَالَ وَهِيَ

در حالیکه سوال میکند خدا را در آن ساعت نیکی را مگر آنکه میدهد خدا تعالی آن بنده را آن نیکی متفق علیه و زیاده کرده مسلم

یعنی در آن

سَاعَةً خَفِيفَةً وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ خَرَجْتُ إِلَى الطُّوْرِ

ساعتے سبکست یعنی کوتاہست و روایتست از ابی ہریرہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ گفت بیروں آمدم بسوئے کوہ طور

فَلَقِيتُ كَعْبَ الْأَحْبَارِ فَجَلَسْتُ مَعَهُ فَحَدَّثَنِي عَنِ التَّوْرٰيةِ وَحَدَّثْتُهُ

پس دریافتم کعب احبار را پس نشستم با او پس حدیث کرد مرا از توریت و حدیث کردم او را

عَنْ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَانَ فِيمَا حَدَّثْتُهُ أَنْ قُلْتُ قَالَ

از رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم پس بود از جملہ آنچہ حدیث کردم او را اینکہ گفتم فرمود

رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ يَوْمُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بہترین روزیکہ تافت بروے آفتاب روز

الْجُمُعَةِ فِيهِ خُلِقَ آدَمُ وَفِيهِ أُهْبِطَ وَفِيهِ تِيْبَ عَلَيْهِ وَفِيهِ مَاتَ

جمعہ است دراں پیدا کردہ شد آدم و دریں روز فرود آوردہ شد و درایں روز رجوع برحمت کردہ شد بروے و درآں روز مرد

وَفِيهِ تَقُوْمُ السَّاعَةُ وَمَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا وَهِيَ مُصِيخَةٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

و دریں روز برپا شود قیامت و نیست ہیچ جنبندہ بر زمیں مگر آنکہ وی گوش نہندہ و انتظار برندہ است در روز جمعہ

مِنْ حِيْنَ تُصْبِحُ حَتّٰى تَطْلُعَ الشَّمْسُ شَفَقًا مِنَ السَّاعَةِ إِلَّا الْجِنَّ وَ

از وقتیکہ صبح میکند تا آنکہ مے برآید آفتاب از جہتہ ترسیدن از قیامت مگر پریاں

الْإِنْسَ وَفِيهِ سَاعَةٌ لَا يُصَادِفُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ وَهُوَ يُصَلِّي يَسْأَلُ

و آدمیاں و دریں روز جمعہ ساعتی است کہ نمی یابد آنرا بندۂ مسلم و حالانکہ او نماز و دعا میکند میخواہد

اللهَ شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ وَقَالَ كَعْبٌ ذٰلِكَ فِي كُلِّ سَنَةٍ يَوْمٌ

از خدا چیزی را مگر آنکہ عطا کند آں بندہ را آنچیز گفت کعب احبار آں ساعت در ہر سالی روزے از روزہائے جمعہ است

فَقُلْتُ بَلْ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ فَقَرَأَ كَعْبٌ التَّوْرٰيةَ فَقَالَ صَدَقَ

پس گفتم بلکہ در ہر جمعہ است پس خواند کعب تورات را پس گفت کعب راست گفتہ است

رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْحَدِيثَ رَوَاهُ مَالِكٌ وَأَبُوْ دَاوُدَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم تا آخر حدیث رواہ مالک و ابو داؤد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَاَحْمَدُ اِلٰى قَوْلِهٖ صَدَقَ كَعْبٌ وَعَنْ اَنَسٍ

و ترمذے و نسائی و احمد و روایت است از انس

رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلْتَمِسُوا

رضی اللہ تعالٰی عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم طلب کنید

السَّاعَةَ الَّتِيْ تُرْجٰى فِيْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ بَعْدَ الْعَصْرِ اِلٰى غَيْبُوْبَةِ الشَّمْسِ

ساعتی را کہ امید داشتہ میشود اجابت دعا را در روز جمعہ بعد از نماز عصر تا غائب شدن آفتاب

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَوْسِ بْنِ اَوْسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواہ ترمذے و از اوس بن اوس مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ مِنْ اَفْضَلِ اَيَّامِكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِيْهِ خُلِقَ

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ از فاضل ترین روزہا شما روز جمعہ است کہ در وے پیدا کردہ شد

اٰدَمُ وَفِيْهِ قُبِضَ وَفِيْهِ النَّفْخَةُ وَفِيْهِ الصَّعْقَةُ فَاَكْثِرُوْا عَلَيَّ

آدم و در وے قبض کردہ شد جان او و در وے نفخہ است و در وے صعقہ است پس بسیار کنید بر من

مِنَ الصَّلٰوةِ فِيْهِ فَاِنَّ صَلٰوتَكُمْ مَعْرُوْضَةٌ عَلَيَّ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

درود فرستادن درین روز زیرا کہ بدرستیکہ درود شما عرض کردہ شود بر من گفتند ای پیغمبر خدا

وَكَيْفَ تُعْرَضُ صَلٰوتُنَا عَلَيْكَ وَقَدْ اَرِمْتَ قَالَ يَقُوْلُوْنَ بَلِيْتَ

و چگونہ عرض کردہ شود درود ما بر تو و حالانکہ پوسیدہ شدے تو گفت راوی میگویند صحابہ لفظ ارمیت و میخواہند بلیت یعنی کہنہ شدے

قَالَ اِنَّ اللّٰهَ حَرَّمَ عَلَى الْاَرْضِ اَجْسَادَ الْاَنْبِيَاءِ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ

گفت آنحضرت کہ خدا تعالی حرام گردانیدہ بر زمین جسدہای پیغمبران را رواہ ابو داؤد

وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعْوَاتِ الْكَبِيْرِ وَعَنْ

و نسائی و ابن ماجہ و دارمے و بیہقی در دعوات کبیر و روایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْيَوْمُ الْمَوْعُوْدُ يَوْمُ

ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ مراد بیوم موعود روز

الْقِيٰمَةِ وَالْيَوْمُ الْمَشْهُوْدُ يَوْمُ عَرَفَةَ وَالشَّاهِدُ يَوْمُ الْجُمُعَةِ وَمَا طَلَعَتِ

قیامت است ومراد بیوم مشہود عرفہ است ومراد بشاہد روز جمعہ است ونہ طلوع کرد

الشَّمْسُ وَلَا غَرَبَتْ عَلٰى يَوْمٍ اَفْضَلَ مِنْهُ فِيْهِ سَاعَةٌ لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ

آفتاب ونہ غروب کرد بر روزے کہ فاضل تر از روز جمعہ باشد در ایں روز ساعتے ہست کہ موافق نیفتد آنرا بندۂ

مُؤْمِنٌ يَدْعُو اللّٰهَ بِخَيْرٍ اِلَّا اسْتَجَابَ اللّٰهُ لَهٗ وَلَا يَسْتَعِيْذُ مِنْ شَيْءٍ

مومن کہ دعا کند خدارا بخیر مگر آنکہ قبول کند خدا تعالیٰ دعائے اورا پناہ بجوید از چیزے ہ

اِلَّا اَعَاذَهٗ مِنْهُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ لُبَابَةَ ابْنِ

مگر آنکہ پناہ دہد اورا از آں روایہ احمد وترمذی وروایت است از ابی لبابہ ابن

عَبْدِ الْمُنْذِرِ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

عبدالمنذر گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ روز جمعہ

سَيِّدُ الْاَيَّامِ وَاَعْظَمُهَا عِنْدَ اللّٰهِ وَهُوَ اَعْظَمُ عِنْدَ اللّٰهِ مِنْ يَوْمِ الْاَضْحٰى

بہتر روزہا است و بزرگتریں روزہا ست نزد خدا تعالیٰ و روز جمعہ بزرگتر است نزد خدا از روز عید قربان

وَيَوْمِ الْفِطْرِ فِيْهِ خَمْسُ خِلَالٍ خَلَقَ اللّٰهُ فِيْهِ اٰدَمَ وَاَهْبَطَ اللّٰهُ فِيْهِ

و عید رمضاں در روز جمعہ پنج خصلت است پیدا کرد خدا در وے آدم را وفرود آورد خدا در روز

اٰدَمَ اِلَى الْاَرْضِ وَفِيْهِ تَوَفَّى اللّٰهُ اٰدَمَ وَفِيْهِ سَاعَةٌ لَا يَسْاَلُ

آدم را بسوئے زمین ودروے بمیرانید خدا تعالیٰ آدم را ودروے ساعتے است کہ نطلبد

الْعَبْدُ فِيْهَا شَيْئًا اِلَّا اَعْطَاهُ مَا لَمْ يَسْاَلْ حَرَامًا وَفِيْهِ تَقُوْمُ السَّاعَةُ

بندہ دروے چیزے را مگر آنکہ بدہد خدا اورا مادام کہ نطلبد چیزے را کہ حرام است و در روز جمعہ برپا شود

مَا مِنْ مَلَكٍ مُقَرَّبٍ وَلَا سَمَاءٍ وَلَا اَرْضٍ وَلَا رِيَاحٍ وَلَا جِبَالٍ

نیست ہیچ فرشتہ نزدیک گردانیدہ شدہ ونہ آسمانے ونہ زمینے ونہ بادہا ونہ کوہ ہا

وَلَا بَحْرٍ اِلَّا هُوَ مُشْفِقٌ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

ونہ دریاہا مگر آنکہ وے ترسندہ است از روز جمعہ رواہ ابن ماجہ وروایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قِيلَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَيِّ شَيْءٍ سُمِّيَ يَوْمُ

ابی ہریرہ رضـ گفت گفتہ شد مر آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ از چہ چیز نامیدہ شد روز

الْجُمُعَةِ قَالَ لِأَنَّ فِيهَا طُبِعَتْ طِينَةُ أَبِيكَ آدَمَ وَفِيهَا الصَّعْقَةُ

جمعہ جمعہ فرمود آنحضرت از جہت آنکہ در جمعہ ساختہ شد گل تو کہ آدم است و در روز جمعہ ہلاک شدن جانوران است

وَالْبَعْثَةُ وَفِيهَا الْبَطْشَةُ وَفِي آخِرِ ثَلٰثِ سَاعَاتٍ مِنْهَا سَاعَةٌ

و برانگیختن ایشان و در وے بطشہ است یعنی گرفتن قوی و شدید و در آخر سہ ساعت از ساعات جمعہ ساعتی است

مَنْ دَعَا اللهَ فِيهَا اسْتُجِيبَ لَهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو

کہ کسیکہ دعا کند خدا را در آن ساعت قبول کردہ مشود دعا برائے او رواہ احمد و روایت است از عبداللہ بن عمرو رضـ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَمُوتُ يَوْمَ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ مسلمانے کہ بمیرد روز

الْجُمُعَةِ أَوْ لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ إِلَّا وَقَاهُ اللهُ فِتْنَةَ الْقَبْرِ رَوَاهُ أَحْمَدُ

جمعہ یا شب جمعہ مگر آنکہ نگاہ دارد او را خدا ایتعالی از عذاب قبر رواہ احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَرَأَ الْيَوْمَ

والترمذے و روایت است از ابن عباس رضی اللہ عنہ بدرستیکہ وی خواند این آیت را

أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ الْآيَةَ وَعِنْدَهُ يَهُودِيٌّ فَقَالَ لَوْ نَزَلَتْ هٰذِهِ

کہ امروز کامل گردانیدم دین شما را تا آخر آیت و نزد ابن عباس یہودی بود پس گفت یہودی اگر فرود می آمد این

الْآيَةُ عَلَيْنَا لَاتَّخَذْنَاهَا عِيدًا فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَإِنَّهَا نَزَلَتْ فِي

آیت بر ما ہر آئینہ میگرفتیم نزول این آیت را و روز نزول را عید پس گفت ابن عباس رضـ بدرستیکہ این آیت فرود آمدہ است در

يَوْمِ عِيدَيْنِ فِي يَوْمِ جُمُعَةٍ وَيَوْمِ عَرَفَةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

روز دو عید در روز جمعہ و در روز عرفہ رواہ ترمذے و روایت است از

أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

انس رضی اللہ عنہ گفت بود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

إِذَا دَخَلَ رَجَبُ قَالَ اللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي رَجَبٍ وَشَعْبَانَ وَبَلِّغْنَا

چون می در آمد ماه رجب میگفت خداوندا افزونی ده ما را در خیر و رحمت در ماه رجب و شعبان و برسان ما را

رَمَضَانَ قَالَ وَكَانَ يَقُولُ لَيْلَةُ الْجُمُعَةِ لَيْلَةٌ أَغَرُّ وَيَوْمُ الْجُمُعَةِ

برمضان گفت انس و بود آنحضرت که میگفت شب جمعه شبی است سفید. و روز جمعه

يَوْمٌ أَزْهَرُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعَوَاتِ الْكَبِيرِ عَنْ سَلْمَانَ

روزیست سفید و روشن روایت کرد بیهقی در دعوات کبیر و روایت است از سلمان

رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَغْتَسِلُ

رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم غسل نه کند

رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنْ طُهْرٍ وَيَدَّهِنُ مِنْ دُهْنِهِ

مردی روز جمعه برای نماز جمعه و مبالغه نکند در پاکی آنقدر که تواند بی آنکه بدرجه وسواس برسد و روغن مالد از روغن خود

أَوْ يَمَسُّ مِنْ طِيبِ بَيْتِهِ ثُمَّ يَخْرُجُ فَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ ثُمَّ يُصَلِّي

یا بساید از خوشبوئی هرچه در خانه وی باشد پستر بیرون آید بسوی مسجد پس جدا نکند میان دو کس پستر نماز گذارد

مَا كُتِبَ لَهُ ثُمَّ يُنْصِتُ إِذَا تَكَلَّمَ الْإِمَامُ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَ

آنچه تقدیر کرده است برای آدمی از نوافل پستر خاموش نشیند وقتیکه خطبه خواند امام مگر آنکه آمرزیده شود مر او را گناه که میان

بَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ

و میان جمعه دیگر گذشت رواه البخاری و روایت است از ابی هریره رضی

اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَوَضَّأَ

الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم کسی که وضو کند

فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ فَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَ

پس نیک کند وضو را پستر بیاید جمعه را پس بشنود و خاموش نشیند آمرزیده شود آنچه گذشت میان

بَيْنَ الْجُمُعَةِ وَزِيَادَةُ ثَلٰثَةِ أَيَّامٍ وَمَنْ مَسَّ الْحَصَا فَقَدْ لَغَا

و میان جمعه و زیاده سه روز و کسیکه مساس کند سنگریزه را پس تحقیق لغو کرد

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روا ه مسلم و روایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم

إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ وَقَفَتِ الْمَلٰئِكَةُ عَلٰى بَابِ الْمَسْجِدِ يَكْتُبُوْنَ

چون بیاید روز جمعه می ایستند فرشتگان بر در مسجد می نویسند نام

الْأَوَّلَ فَالْأَوَّلَ وَمَثَلُ الْمُهَجِّرِ كَمَثَلِ الَّذِيْ يُهْدِيْ بَدَنَةً ثُمَّ

هر که پیشتر آمد بترتیب و تعدد حال آنکه اول وقت آید همچو حال کسیکه می فرستد شتر را بمکه برای قربانی پستر

كَالَّذِيْ يُهْدِيْ بَقَرَةً ثُمَّ كَبْشًا ثُمَّ دَجَاجَةً ثُمَّ بَيْضَةً فَإِذَا خَرَجَ

حال آنکس که پس از وی آید همچو گاو فرستنده است پستر شاة پستر بیضه تصدق کننده پس چون بیرون می آید

الْإِمَامُ طَوَوْا صُحُفَهُمْ وَيَسْتَمِعُوْنَ الذِّكْرَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

امام می پیچید صحیفه هاے خود را و استماع میکنند ذکر خطبه را متفق علیه است و روایت است از

أَبِيْ سَعِيْدٍ وَّأَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَا قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی سعید و از ابی هریره رض گفتند هر دو که فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم

مَنِ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَلَبِسَ مِنْ أَحْسَنِ ثِيَابِهِ وَمَسَّ مِنْ طِيْبٍ

کسے که غسل کند روز جمعه و بپوشد از نیکترین جامها خود و مس کند از خوشبوئی

إِنْ كَانَ عِنْدَهُ ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ فَلَمْ يَتَخَطَّ أَعْنَاقَ النَّاسِ ثُمَّ صَلّٰى

اگر باشد نزد وی پستر بیاید جمعه را پس نگذارد پای خود بر گردن مردمان پستر نماز بگذارد

مَا كَتَبَ اللّٰهُ لَهُ ثُمَّ أَنْصَتَ إِذَا خَرَجَ إِمَامُهُ حَتّٰى يَفْرُغَ مِنْ صَلٰوتِهِ

آنچه نوشته است خدا برای وی پستر خاموش شود وقتیکه بیرون آمد امام وی تا آنکه فارغ شود از نماز خود

كَانَتْ كَفَّارَةً لِّمَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الَّتِيْ قَبْلَهَا رَوَاهُ أَبُوْ دَاؤُدَ

باشند این اعمال پوشنده مر آن گناهان را که میان این جمعه اند و جمعه که پیش از این جمعه بود رواه ابو داود

وَعَنْ أَوْسِ بْنِ أَوْسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از اوس بن اوس گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم

مَنْ غَسَّلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاغْتَسَلَ وَبَكَّرَ وَابْتَكَرَ وَمَشَى وَلَمْ يَرْكَبْ وَدَنَا

کسیکه غسل کناند در روز جمعه و خود غسل کند و بیاید نماز را در اول وقت و ادراک کند اول خطبه و بپای رفت نه سواره و نزدیک شد

مِنَ الْإِمَامِ وَاسْتَمَعَ وَلَمْ يَلْغُ كَانَ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ عَمَلُ سَنَةٍ أَجْرُ

از امام پس شنید خطبه را و لغو نکرد باشد او را بهر گام ثواب عبادت یک سال جزای

صِيَامِهَا وَقِيَامِهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُودَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

روزه یکساله و نماز شب های یکساله رواه ترمذی و ابوداود و نسائی و ابن ماجه

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلَامٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از عبد الله بن سلام رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا عَلَى أَحَدِكُمْ إِنْ وَجَدَ أَنْ يَتَّخِذَ ثَوْبَيْنِ لِيَوْمِ الْجُمُعَةِ

الله علیه وسلم نیست بر یکی از شما باکی و نقصی اگر یابد و تواند که بگیرد و بسازد دو جامه برای روز جمعه

سِوَى ثَوْبَي مِهْنَتِهِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَاهُ مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى

سوای دو جامه خدمت خود رواه ابن ماجه و روایت کرد این حدیث را مالک از یحیی

ابْنِ سَعِيْدٍ وَعَنْ عُبَيْدِ بْنِ السَّبَّاقِ مُرْسَلًا قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

ابن سعید و روایت است از عبید الله بن سباق از روی مرسل گفت فرمود رسول خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي جُمُعَةٍ مِنَ الْجُمَعِ يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِيْنَ إِنَّ هٰذَا

صلی الله علیه وسلم در روز جمعه از جمعه ها ای گروه مسلمانان تحقیق این

يَوْمٌ جَعَلَهُ اللّٰهُ عِيدًا فَاغْتَسِلُوا وَمَنْ كَانَ عِنْدَهُ طِيبٌ فَلَا يَضُرُّهُ

روزیست که گردانیده است او را خدای تعالی روز جشن و اجتماع پس غسل کنید و کسیکه باشد نزدیک وی خوشبوی ضرر نمی رساند او را

أَنْ يَمَسَّ مِنْهُ وَعَلَيْكُمْ بِالسِّوَاكِ رَوَاهُ مَالِكٌ وَرَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

که مساس کند از او و بر شما باد که مسواک کنید رواه مالک و روایت کرده ابن ماجه

عَنْهُ وَهُوَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ مُتَّصِلًا وَعَنِ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ

از وی و او از ابن عباس متصل و روایت است از براء رضی الله عنه

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَقًّا عَلَى الْمُسْلِمِيْنَ أَنْ يَغْتَسِلُوْا

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم حق و ثابت است بر مسلمانان که غسل کنند

يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَلْيَمَسَّ أَحَدُهُمْ مِنْ طِيْبِ أَهْلِهِ فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَالْمَاءُ لَهُ

روز جمعه و باید که مساس کند یکے از ایشان از بوی خوش زن خود پس اگر نیابد طیب پس آب برائے او

طِيْبٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ

طیب است رواه احمد وترمذی و روایت از سهل بن سعد رضی

اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ مَا كُنَّا نَقِيْلُ وَلَا نَتَغَدّٰى إِلَّا بَعْدَ الْجُمُعَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

الله عنه گفت نبودیم ما که قیلوله میکردیم و نه طعام چاشت میخوردیم مگر بعد از نماز جمعه متفق است

وَعَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيْدَ قَالَ كَانَ النِّدَاءُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَوَّلُهُ

و روایت است از سایب بن یزید گفت بود اذان روز جمعه اول وے

إِذَا جَلَسَ الْإِمَامُ عَلَى الْمِنْبَرِ عَلٰى عَهْدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وقتیکه می نشست امام بر منبر در زمان پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ وَأَبِيْ بَكْرٍ رض وَعُمَرَ رض فَلَمَّا كَانَ عُثْمَانُ رض وَكَثُرَ النَّاسُ زَادَ النِّدَاءَ

وسلم و ابی بکر رض و عمر رض پس هرگاه که موجود شد زمان عثمان رض و بسیار شدند مردم زیاده کرد اذان

الثَّالِثَ عَلَى الزَّوْرَاءِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ

سیوم را بر مقام زورا و روایت کرد این حدیث را بخاری و از ابن عمر رضی الله

عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ خُطْبَتَيْنِ كَانَ يَجْلِسُ إِذَا

عنه مرویست گفت که بود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم خطبه میخواند دو خطبه و بود که می نشست چون بر می آمد

صَعِدَ الْمِنْبَرَ حَتّٰى يَفْرَغَ أُرَاهُ الْمُؤَذِّنُ ثُمَّ يَقُوْمُ فَيَخْطُبُ ثُمَّ يَجْلِسُ وَلَا يَتَكَلَّمُ ثُمَّ

بر منبر تا آنکه فارغ میشد گفت راوی گمان می برم که گفت ابن عمر حتی یفرغ المؤذن پس بر می خاست پس خطبه میخواند پس می نشست و تکلم نمیکرد پس بر

يَقُوْمُ فَيَخْطُبُ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ

می ایستاد پس خطبه دوم را رواه ابوداود و روایت است از ابی هریره رضی الله عنه

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْجُمُعَةُ عَلٰى مَنْ اٰوَاهُ اللَّيْلُ اِلٰى اَهْلِهٖ

از پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم فرمود جمعه فرض است بر کسیکه بیاید اهل او را شب بسوی خانهٔ وی

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

روایه ترمذی و روایت است از طارق بن شهاب گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْجُمُعَةُ حَقٌّ وَاجِبٌ عَلٰى كُلِّ مُسْلِمٍ فِيْ جَمَاعَةٍ اِلَّا

الله علیه وسلم جمعه حق واجب است بر هر مسلمان در جماعت مگر

عَلٰى اَرْبَعَةٍ عَبْدٍ مَمْلُوْكٍ اَوِ امْرَأَةٍ اَوْ صَبِيٍّ اَوْ مَرِيْضٍ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ

بر چهار گروه یکی بنده که در ملک کسی است دوم زن سوم کودک چهارم بیمار روایه ابوداود

بَابُ بَيَانِ اِثْمِ تَرْكِ الْجُمُعَةِ

باب در بیان گناه ترک جمعه

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِقَوْمٍ

و روایت است از ابن مسعود رض بدرستیکه پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم فرمود مر گروهی را که

يَتَخَلَّفُوْنَ عَنِ الْجُمُعَةِ لَقَدْ هَمَمْتُ اَنْ اٰمُرَ رَجُلًا يُصَلِّيْ بِالنَّاسِ

پس میمانند از نماز جمعه هر آینه بتحقیق قصد کردم من که بفرمایم مردی را که بگذارد نماز جمعه را با مردم تا کنند

ثُمَّ اُحَرِّقَ عَلٰى رِجَالٍ يَتَخَلَّفُوْنَ عَنِ الْجُمُعَةِ بُيُوْتَهُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پستر بسوزم بر سر مردانی که حاضر نشوند نماز جمعه را خانهای ایشان را روایه مسلم و

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ تَرَكَ

روایت است از ابن عباس رض بدرستیکه پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم فرمود کسیکه ترک کند

الْجُمُعَةَ مِنْ غَيْرِ ضَرُوْرَةٍ كُتِبَ مُنَافِقًا فِيْ كِتَابٍ لَا يُمْحٰى وَلَا يُبَدَّلُ

نماز جمعه را بی ضرورت نوشته شود از جمله منافقان در کتابی که سوده نشود و تغییر داده نشود

وَفِيْ بَعْضِ الرِّوَايَاتِ ثَلٰثًا رَوَاهُ الشَّافِعِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و در بعض روایات واقع شده است سه کرّت یعنی سه بار ترک کند جمعه را روایه شافعی و از جابر رض بدرستیکه پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم قال من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فعليه

صلی الله علیه وسلم فرمود کسیکه ایمان دارد بخدا و بروز قیامت پس فرض است بروے

الجمعة يوم الجمعة الا مريض او مسافر او امرأة او صبي او مملوك

نماز جمعه در روز جمعه مگر بیمار و مسافر و زن و کودک و بنده

فمن استغنى بلهو او تجارة استغنى الله عنه والله غني حميد

پس کسیکه بی نیاز شود از نماز جمعه بازی کردن یا بازرگانی کردن بے نیاز گردد ازوے خدا تعالی و خدا تعالی بی نیاز است ستوده

رواه الدارقطني وعنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

رواه دارقطنی و در روایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

إذا قلت لصاحبك يوم الجمعة أنصت والإمام يخطب فقد لغوت

وقتیکه گوئی مر یار خود را که با تو نشسته است روز جمعه خاموش باش حالانکه امام خطبه میخواند پس تحقیق تو لغو گفتی

متفق عليه وعن جابر قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

متفق علیه و در روایت است از جابر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

لا يقيمن أحدكم أخاه يوم الجمعة ثم يخالف إلى مقعده فيقعد

باید که بر نخیزاند یکی از شما برادر خود را روز جمعه بعد از آن برابر آید بسوی نشستگاه وے پس بنشیند

فيه ولكن يقول افسحوا رواه مسلم وعن سمرة بن جندب رض

در وے و لیکن بگوید کشاده کنید جای را رواه مسلم و از سمره بن جندب رض مرویست

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم احضروا الذكر وادنوا من

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم حاضر شوید ذکر را یعنی خطبه را و نزدیک شوید از

الإمام فإن الرجل لا يزال يتباعد حتى يؤخر في الجنة وإن دخلها

امام زیرا که مرد همیشه دور میشود پس می ماند از موضع فضائل تا آنکه پس افکنده میشود در بهشت اگرچه در آید در بهشت

رواه أبو داود وعن سهل بن معاذ بن أنس الجهني عن أبيه

رواه ابو داود و در روایت است از معاذ بن انس جهنی از پدر خود

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَخَطّٰى رِقَابَ النَّاسِ يَوْمَ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی علیه وسلم کسیکه بگذرد برگردنهای مردم روز

الْجُمُعَةِ اتُّخِذَ جِسْرًا اِلٰى جَهَنَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ

جمعه گرفته میشود آنکس پل بسوی دوزخ روایه ترمذی و روایت است از معاذ بن

اَنَسٍ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهٰى عَنِ الْحَبْوَةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

انس رض روایت بدرستیکه پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم منع کرد از احتباء یعنی تکیه زده نشستن روز جمعه

وَالْاِمَامُ يَخْطُبُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ

درحالانکه امام خطبه میخواند روایه الترمذی و ابوداؤد و روایت است از ابن عمر رضی الله عنهما

عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا نَعَسَ اَحَدُكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم چون بغنود زند یکی از شما روز جمعه

فَلْيَتَحَوَّلْ مِنْ مَجْلِسِهٖ ذٰلِكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ نَافِعٍ رض قَالَ

پس باید که بگردد از نشستگاه خود که در انجا نشسته است روایه ترمذی و روایت است از نافع رض گفت

سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ رض يَقُوْلُ نَهٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنْ يُّقِيْمَ

شنیدم ابن عمر رض را که میگفت نهی کرد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم از برخیزانیدن

الرَّجُلُ الرَّجُلَ مِنْ مَقْعَدِهٖ وَيَجْلِسَ فِيْهِ قِيْلَ لِنَافِعٍ فِي الْجُمُعَةِ قَالَ

مردی مردی را از جای نشست وی و نشستن خود در انجا گفته شد مر نافع را این نهی در روز جمعه است گفت

فِي الْجُمُعَةِ وَغَيْرِهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض

در جمعه و غیر جمعه است متفق علیه و روایت است از عبدالله بن عمرو رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْضُرُ الْجُمُعَةَ ثَلٰثَةُ نَفَرٍ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم حاضر میشوند جمعه را سه نفر

فَرَجُلٌ حَضَرَهَا بِلَغْوٍ فَذٰلِكَ حَظُّهٗ وَرَجُلٌ حَضَرَهَا بِدُعَاءٍ فَهُوَ

پس مردیست که حاضر میشود جمعه را بلغو پس آن لغو حصه اوست ومردیست که حاضر میشود آنرا بدعای پس آن

رَجُلٌ دَعَا اللّٰهَ اِنْ شَاءَ اَعْطَاهُ وَاِنْ شَاءَ مَنَعَهُ وَرَجُلٌ حَضَرَهَا

کہ دعا کردہ است خدارا اگر خواہد خدا تعالی دہد مطلب او واگر خواہد نمیدہد و دیگر مردیست کہ حاضر میشود

بِاِنْصَاتٍ وَسُكُوْتٍ وَلَمْ يَتَخَطَّ رَقَبَةَ مُسْلِمٍ وَلَمْ يُؤْذِ اَحَدًا فَهِيَ

جمعہ را باستماع و خاموشی و لکد نزدہ بر گردن مسلمان و نہ ایذا دادہ کسے را پس این

كَفَّارَةٌ اِلَى الْجُمُعَةِ الَّتِيْ تَلِيْهَا وَزِيَادَةُ ثَلٰثَةِ اَيَّامٍ وَذٰلِكَ بِاَنَّ

کفارہ است تا جمعہ دیگر کہ متصل است با جمعہ و زیادتی سہ روز و این بسبب این است

اللّٰهَ يَقُوْلُ مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهٗ عَشْرُ اَمْثَالِهَا رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

کہ خدا تعالی میگوید کسیکہ بیارد نیکی را پس او راست دہ مانند آن روا ہ ابو داود

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

مَنْ تَكَلَّمَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْاِمَامُ يَخْطُبُ فَهُوَ كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ

کسے کہ سخن کند روز جمعہ و حالانکہ امام خطبہ میخواند پس آن مرد ہمچون است و کہ بر میدارد

اَسْفَارًا وَالَّذِيْ يَقُوْلُ لَهٗ اَنْصِتْ لَيْسَ لَهٗ جُمُعَةٌ رَوَاهُ اَحْمَدُ

کتاب ہا بر پشت و آنکس کہ گوید مرا ورا خاموش باش نیست مر او را ثواب جمعہ روا ہ احمد

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ وَاَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّهُمَا قَالَا سَمِعْنَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

و روایت است از ابن عمر رض و ابی ہریرہ رض بدرستیکہ آن ہر دو گفتند کہ شنیدیم پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ عَلٰى اَعْوَادِ مِنْبَرِهٖ لَيَنْتَهِيَنَّ اَقْوَامٌ

صلی اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت بر چوبہای منبر خود باید کہ البتہ باز آیند گروہہای مسلمانان

عَنْ وَدْعِهِمُ الْجُمُعَاتِ اَوْ لَيَخْتِمَنَّ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوْبِهِمْ ثُمَّ لَيَكُوْنُنَّ

از ترک کردن مردم ایشان جمعہا را ہر آئینہ مہر میکند خدا تعالی بر لہای ایشان پس ہر آئینہ باشند

مِنَ الْغَافِلِيْنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِي الْجَعْدِ الضَّمِيْرِيِّ رض

از غافلین روا ہ مسلم و روایت است از ابی جعد ضمیری رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَرَكَ ثَلٰثَ جُمَعٍ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه ترک کند سه جمعه را

تَهَاوُنًا بِهَا طَبَعَ اللّٰهُ عَلٰى قَلْبِهٖ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

از جهت آسان و حقیر پنداشتن آنرا مهر میکند خدا تعالی بر دل او رواه ابوداؤد و ترمذی و نسائی

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَرَوَاهُ مَالِكٌ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ

وابن ماجه ودارمی وروایت کرد آنرا مالک از صفوان بن سلیم

وَاَحْمَدُ عَنْ قَتَادَةَ وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ

واحمد از ابی قتاده وروایت است از سمرة بن جندب رضی الله عنه گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ مِنْ غَيْرِ

فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه ترک کند جمعه را واکتفا بظهر کند

عُذْرٍ فَلْيَتَصَدَّقْ بِدِيْنَارٍ فَاِنْ لَمْ يَجِدْ فَنِصْفُ دِيْنَارٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ

بیعذر شرعی پس باید که تصدق کند یکدینار پس اگر دینار نیابد پس نصف دینار تصدق کند رواه احمد

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ صَالِحِ بْنِ اِبْرَاهِيْمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ

وابوداؤد وابن ماجه واز صالح بن ابراهیم بن عبد الرحمن

ابْنِ عَوْفٍ قَالَ دَخَلَ عَلَيْنَا اَنَسٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْاِمَامُ يَخْطُبُ

ابن عوف مرویست گفت درآمد برما انس رض روز جمعه درحالیکه امام خطبه میخواند

وَنَحْنُ نَتَحَدَّثُ فَقَالَ مَهْ فَلَمَّا اُقِيْمَتِ الصَّلٰوةُ قَالَ اِنِّيْ اَخَافُ

وما سخن میکردیم پس گفت انس رض خاموش باشید پس هرگاه که تکبیر نماز گفته شد گفت تحقیق که من خوف

اَنْ اَكُوْنَ قَدْ اَبْطَلْتُ جُمُعَتِيْ بِقَوْلِيْ لَكُمْ مَهْ ابْنُ سَعْدٍ كَمْ

میکنم بآنکه باشم من بدرستیکه باطل کرده شود جمعه من بسبب گفتن من برای شما ای باز ایست

جَمْعِ الْجَوَامِعِ

از جمع الجوامع

بَابُ الْعِيْدَيْنِ

این باب بیان احکام عید الفطر وعید اضحی است

وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ

وروایت است از ابی سعید

الخدري قال كان النبي صلى الله عليه وسلم يخرج يوم الفطر

الخدری رض گفت بود پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم کہ بیروں می آمد در روز عید فطر

والاضحى الى المصلى فاول شيء يبدء به الصلوة ثم ينصرف

در روز اضحے بسوئے مصلے پس نخست چیزیکہ آغاز میکرد انحضرت باں چیز نماز بود پس بر میگشت

ثم يقوم مقابل الناس والناس جلوس على صفوفهم فيعظهم

از نماز پس می ایستاد روبروئے مردم و حالانکہ مردم نشستہ بودند پس پند میکردے

ويوصيهم ويامرهم وان كان يريد ان يقطع بعثا قطعه

مردم را و اندرز میکرد بخیر و امر میکرد ایشان را و اگر میخواست کہ جدا کند و بفرستد لشکر را جدا میکرد آنرا

او يامر بشيء امر به ثم ينصرف متفق عليه وعن ابن

یا اگر میخواست کہ بفرماید بکاری بامیفرمود آنرا پس بر میگشت متفق علیہ و روایت است از ابن

عباس عنهما قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما من ايام

عباس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ از روز ہا

العمل الصالح فيهن احب الى الله من هذه الايام العشر قالوا

کہ کار نیک در وے دوست داشتہ تر باشد نزد خدا ازیں دہ روز کہ دہ ذی الحجہ است گفتند

يا رسول الله ولا الجهاد في سبيل الله قال ولا الجهاد في

ای پیغمبر خدا و نہ کارزار کردن در راہ خدا فرمود آنحضرت و نہ جہاد در

سبيل الله الا رجل خرج بنفسه وماله فلم يرجع من ذلك

راہ خدا مگر جہاد آں مردیکہ بیروں آید بنفس خود و مال خود پس بازگشت از نفس و نہ مال خود

بشيء رواه البخاري وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله

بچیزے رواہ بخاری و از ابی ہریرہ رض روایت گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم ما من ايام احب الى الله ان يتعبد له

صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ روزے از روز ہا کہ دوست داشتہ تر است نزد خدا عبادت کردن خدا را

فِيهَا مِنْ عَشْرِ ذِي الْحِجَّةِ يَعْدِلُ صِيَامُ كُلِّ يَوْمٍ مِنْهَا بِصِيَامِ سَنَةٍ

در آن روزها از دهه ذی الحجه برابر است روزه هر روز در آن روزها بروزه یکسال

وَقِيَامُ كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْهَا بِقِيَامِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ

و برابر است برخاستن هر شب از شبهائے آن روزها بنماز شب قدر روایت کرد ترمذی و ابن

مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

ماجه و روایت است از عائشه رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ مَا عَمِلَ ابْنُ آدَمَ مِنْ عَمَلٍ يَوْمَ النَّحْرِ أَحَبَّ إِلَى اللهِ مِنْ

وسلم نکرد آدمی هیچ کارے روز نحر دوست داشته شده تر بسوئے خدا تعالی از

إِهْرَاقِ الدَّمِ وَإِنَّهُ لَيَأْتِي يَوْمَ الْقِيٰمَةِ بِقُرُونِهَا وَأَشْعَارِهَا

ریختن خون و بدرستیکه آن جانور مے آید روز قیامت بشاخهائے خود و مویہائے خود

وَأَظْلَافِهَا وَإِنَّ الدَّمَ لَيَقَعُ مِنَ اللهِ بِمَكَانٍ قَبْلَ أَنْ يَقَعَ

و سمهای خود و بدرستیکه خون هر آئینه مے افتد نزد خدا بمرتبه قبول پیش از آنکه افتد

بِالْأَرْضِ فَطِيبُوا بِهَا نَفْسًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

بزمین پس خوشحال گردانید بدان نفس را روایت کرد ترمذی و ابن ماجه

وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ قَالَ قَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

و روایت است از زید بن ارقم گفت گفتند یاران پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا رَسُولَ اللهِ مَا هٰذِهِ الْأَضَاحِيُّ قَالَ سُنَّةُ أَبِيكُمْ

علیه وسلم اے پیغمبر خدا چیست این قربانیها و چیست اصل این قربانی فرمود این قربانی سنت پدر شما

إِبْرَاهِيمَ قَالُوا فَمَا لَنَا فِيهَا يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ بِكُلِّ شَعْرَةٍ حَسَنَةٌ

ابراهیم است گفتند صحابه پس چیست مارا دران از جزا و ثواب ای رسول خدا فرمود در مقابل هر موئے نیکی است

قَالُوا فَالصُّوفُ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ بِكُلِّ شَعْرَةٍ مِنَ الصُّوفِ حَسَنَةٌ

گفتند پس ثواب آنچه پشم دارد چنانکه ضان چیست یا رسول الله فرمود بمقابله موی از پشم حسنه است

---

١ دیانا از اختلاف در فضیلت عشره ذی الحجه و عشره رمضان تحقیق آنست که روزهائے عشره ذی الحجه افضل است از روزهائے عشره رمضان و شبهائے عشره رمضان افضل است بسبب بودن شب قدر دران ۱۲ لمعات

٢ افضل است تضحیه از تصدق بقیمت آن و درین مسئله اختلاف است از امام احمد است که تصدق بقیمت افضل است و این خلاف است که اتفاق از آنکه تضحیه افضل است از تصدق

٣ یعنی می آید در میزان اعمال و گران گرداند میزان را

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

رواه احمد وابن ماجه وروایات است از عبد الله

ابْنِ عَمْرٍو قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابن عمرو رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ اُمِرْتُ بِيَوْمِ الْاَضْحٰى عِيْدًا جَعَلَهُ اللّٰهُ لِهٰذِهٖ

وسلم امر کرده شده ام بروز اضحی درحالیکه این عیدی است گردانیده از خدا تعالی برای

الْاُمَّةِ قَالَ لَهٗ رَجُلٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَرَاَيْتَ

این امت گفت آنحضرت را مردے ای پیغمبر خدا که خبرده مرا

اِنْ لَّمْ اَجِدْ اِلَّا مَنِيْحَةً اُنْثٰى اَفَاُضَحِّيْ

که اگر نیابم مگر منیحهٔ انثی که مراست آیا پس قربانی کنم

بِهَا قَالَ لَا وَلٰكِنْ خُذْ مِنْ شَعْرِكَ

بدان فرمود کمن ولیکن بگیر از موئے خود

وَاَظْفَارِكَ وَتَقُصُّ شَارِبَكَ وَتَحْلِقُ عَانَتَكَ

و ناخنهائے خود و ببرے بروتهای خود را و بستری موی زیر ناف خود

فَذٰلِكَ تَمَامُ اُضْحِيَّتِكَ عِنْدَ اللّٰهِ رَوَاهُ اَبُوْدَاؤدَ وَالنَّسَائِيُّ

پس آن افعال از تمام قربانی تست نزد خدا تعالے روایت کرده ابو داود و نسائی

كِتَابُ الْجَنَائِزِ

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أُجُورَكُمْ

هر نفسے چشنده موت است و جز این نیست که تمام داده خواهید مزد خویش را

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ

روز قیامت و بهر گروہے میعادی است پس چون می آید

لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَّلَا يَسْتَقْدِمُونَ ○

میعاد ایشاں توقف نکنند ساعتے و نه سبقت کنند

بَابُ عِيَادَةِ الْمَرِيضِ

باب در بیمار پرسی

عَنْ أَبِي مُوسٰى قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰه

روایت است از ابی موسی رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَطْعِمُوا الْجَائِعَ وَعُوْدُوا الْمَرِيْضَ وَفُكُّوا الْعَانِيَ

علیه وسلم طعام بدهید گرسنه را و عیادت کنید بیمار را و خلاص کنید اسیر را

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ ثَوْبَانَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ

رواه بخاری و روایت است از ثوبان رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْمُسْلِمَ إِذَا عَادَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ لَمْ يَزَلْ فِي خُرْفَةِ

علیه وسلم بدرستیکه مسلمان چون عیادت میکند برادر خود مسلمان را همیشه میباشد در چیدن میوه

الْجَنَّةِ حَتَّى يَرْجِعَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض

بهشت تا آنوقت که بازگردد رواه مسلم و روایت است از براء بن عازب رض

قَالَ أَمَرَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَبْعٍ وَنَهَانَا عَنْ سَبْعٍ

گفت امر کرد ما را آنحضرت صلی الله علیه وسلم از هفت چیز و نهی کرد ما را از هفت چیز

أَمَرَنَا بِعِيَادَةِ الْمَرِيْضِ وَاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ وَتَشْمِيْتِ الْعَاطِسِ

امر کرد به بیمارپرسی پس روی کردن جنازه‌ها و دعا کردن عطسه زننده را

وَرَدِّ السَّلَامِ وَإِجَابَةِ الدَّاعِي وَإِبْرَارِ الْمُقْسِمِ وَنَصْرِ الْمَظْلُوْمِ

و جواب سلام دادن و قبول کردن دعوت طعام و براست گردانیدن سوگند خورنده را و یاری کردن مظلوم را

وَنَهَانَا عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ وَعَنِ الْحَرِيْرِ وَالْإِسْتَبْرَقِ وَالدِّيْبَاجِ

و نهی کرد ما را از انگشتری طلا از پوشیدن جامه حریر و از پوشیدن استبرق و دیبا

وَالْمِيْثَرَةِ الْحَمْرَاءِ وَالْقَسِّيِّ وَآنِيَةِ الْفِضَّةِ وَفِي رِوَايَةٍ

و نهی کرد از میثره سرخ و نهی کرد از قسی و از آوندهای نقره و در روایت دیگر

وَعَنِ الشُّرْبِ فِي الْفِضَّةِ فَإِنَّهُ مَنْ شَرِبَ فِيْهَا فِي الدُّنْيَا

و از نوشیدن در نقره پس بدرستیکه کسیکه بنوشد در آوند نقره در دنیا

لَمْ يَشْرَبْ فِيْهَا فِي الْآخِرَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

ننوشد در آن در آخرة متفق علیه است و روایت است از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم حق مسلمان بر مسلمان

خَمْسٌ رَدُّ السَّلَامِ وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ وَإِجَابَةُ

پنج است جواب سلام دادن است و بیمار پرسی کردن است و پس رو کردن جنازه ها است و قبول کردن

الدَّعْوَةِ وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ

دعوت بطعام و دعا کردن است عطسه زننده را متفق علیه و روایت است از وی گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ

پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم حق مسلمان بر مسلمان شش است

قِيلَ مَا هُنَّ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ إِذَا لَقِيتَهُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَإِذَا

گفته شد چه چیز است آن شش ای پیغمبر خدا فرمود چون پیش آئی مسلمان را پس سلام کن برو و چون

دَعَاكَ فَأَجِبْهُ وَإِذَا اسْتَنْصَحَكَ فَانْصَحْ لَهُ وَإِذَا عَطَسَ

بخواند ترا بطعام پس اجابت کن او را و چون نصیحت طلب کند از تو پس نصیحت کن مر او را و چون عطسه زند مسلمان

فَحَمِدَ اللّٰهَ فَشَمِّتْهُ وَإِذَا مَرِضَ فَعُدْهُ وَإِذَا مَاتَ فَاتَّبِعْهُ

پس حمد گوید خدا را پس تشمیت کن او را و چون بیمار شود پس عیادت کن او را و چون بمیرد پس رو کن جنازه او را

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

رواه مسلم و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يَقُولُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

صلی الله علیه و سلم بدرستی خدا تعالی میفرماید در روز قیامت

يَا ابْنَ آدَمَ مَرِضْتُ فَلَمْ تَعُدْنِي قَالَ يَا رَبِّ كَيْفَ أَعُودُكَ

ای پسر آدم بیمار شدم من پس نکردی باز پرس مرا گوید ای پروردگار من چگونه عیادت کنم ترا

وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ قَالَ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ عَبْدِي فُلَانًا مَرِضَ

و تو پروردگار جهانیانی بگوید خدا آیا ندانستی تو بدرستیکه بنده من فلانی بیمار شد

فلم تعده اما علمت انك لو عدته لوجدتني عنده يا ابن آدم

پس نپرسیدی او را آیا ندانستی تو که عیادت میکردی آن بنده را هر آئینه می یافتی مرا نزد او یعنی رحمت مرا میگرفتی ای آدم

استطعمتك فلم تطعمني قال يا رب كيف اطعمك وانت

طلب طعام کردم از تو پس ندادی طعام مرا گوید آدمی ای پروردگار طعام دهم ترا و تو

رب العالمين قال اما علمت انه استطعمك عبدي فلان

پروردگار عالمیانی گوید حق تعالی آیا ندانستی تو که طعام طلبید از تو بندهٔ من فلان

فلم تطعمه اما علمت انك لو اطعمته لوجدت ذلك عندي

پس ندادی تو او را طعام آیا ندانستی تو که اگر طعام میدادی او را می یافتی تو ثواب و اجر آن طعام را نزد من

يا ابن آدم استسقيتك فلم تسقني قال يا رب كيف اسقيك

ای فرزند آدم طلبیدم از تو آب پس ندادی تو مرا آب گوید آدمی ای پروردگار من چگونه آب دهم ترا

وانت رب العالمين قال استسقاك عبدي فلان فلم تسقه

و تو پروردگار عالمی و منزه هستی از آب خوردن بگوید حقتعالی آب طلبید از تو بندهٔ من فلان پس ندادی آب او را

اما علمت انك لو سقيته وجدت ذلك عندي رواه

آیا ندانستی تو که اگر آب میدادی او را می یافتی جزای آن را نزد من رواه

مسلم وعن عائشة رض قالت كان رسول الله صلى الله

مسلم و روایت است از عائشه رض گفت بود پیغمبر خدا صلی الله

عليه وسلم اذا اشتكى منا انسان مسحه بيمينه ثم قال

علیه و سلم چون بیمار شد از ما آدمی مسح میکرد او را بدست راست خود پس میفرمود

اذهب البأس رب الناس واشف انت الشافي لا شفاء

که ببر این درد را ای پروردگار آدمیان و تندرستی ده توئی تندرستی دهنده نیست شفاء

الا شفاءك شفاء لا يغادر سقما متفق عليه وعن علي رض

مگر شفائی تو شفائی که نمیگذارد بیماری را متفق علیه است و روایت است از علی رض

قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ مُسْلِمٍ

گفت علی شنیدم پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را که میگفت نیست ہیچ مسلمانے

يَعُوْدُ مُسْلِمًا غُدْوَةً اِلَّا صَلّٰى عَلَيْهِ سَبْعُوْنَ اَلْفَ مَلَكٍ حَتّٰى

که بیمار پرسی کند مسلمانے را در وقت بامداد مگر آنکه صلوٰة بفرستند بروی ہفتاد ہزار فرشته تا آنکه

يُمْسِيَ وَاِنْ عَادَهٗ عَشِيَّةً اِلَّا صَلّٰى عَلَيْهِ سَبْعُوْنَ اَلْفَ مَلَكٍ

شام کند واگر عیادت کرد اورا بوقت شام مگر دعا رحمت کنند بروی ہفتاد ہزار فرشته

حَتّٰى يُصْبِحَ وَكَانَ لَهٗ خَرِيْفٌ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْ دَاوٗدَ

تا آنکه صبح کند وباشد مرویرا بستانی در بہشت رواه ترمذی و ابوداؤد

وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایتیست از انس رضـ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

مَنْ تَوَضَّاَ فَاَحْسَنَ الْوُضُوْءَ وَعَادَ اَخَاهُ الْمُسْلِمَ مُحْتَسِبًا

کسیکه وضو کند پس نیک کند وضورا وبیمار پرسی کند برادر مسلمان را بقصد ثواب

بُوْعِدَ مِنْ جَهَنَّمَ مَسِيْرَةَ سِتِّيْنَ خَرِيْفًا رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ

دور کرده شود از دوزخ مقدار راه شصت سال رواه ابوداؤد

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وروایت است از ابن عباس رضـ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَعُوْدُ مُسْلِمًا فَيَقُوْلُ سَبْعَ مَرَّاتٍ اَسْئَلُ

وسلم نیست ہیچ مسلمانے که عیادت کند مسلمانے را پس بگوید ہفت کرت سوال میکنم

اللّٰهَ الْعَظِيْمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ اَنْ يَّشْفِيَكَ اِلَّا شُفِيَ

خدائے بزرگ را که پروردگار عرش بزرگ است که تندرستی دہد ترا مگر آنکه تندرستی داده شود

اِلَّا اَنْ يَّكُوْنَ قَدْ حَضَرَ اَجَلُهٗ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

آن مسلمان مگر آنکه باشد که بتحقیق حاضر شده وقت موت او رواه ابوداؤد و ترمذی

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلْتُمْ عَلَى الْمَرِيضِ فَنَفِّسُوا لَهُ فِي أَجَلِهِ فَإِنَّ ذٰلِكَ

وسلم چوں درآئید بربیماری برائے عیادت پس کشادہ و سپید و برید غم اورا در درازی مدت حیاۃ او

لَا يَرُدُّ شَيْئًا وَيُطَيِّبُ بِنَفْسِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

زیراکہ تنفیس باز نمیگرداند چیزیرا کہ مقدر است وخوش میگرداند نفس اورا رواہ ترمذی و ابن ماجہ

وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ هٰذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

وگفت ترمذی ایں حدیث غریب است وروایت است از ابن عباس رض

قَالَ إِنَّ عَلِيًّا رض خَرَجَ مِنْ عِنْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت کہ علی رض برآمد از نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فِي وَجَعِهِ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ فَقَالَ النَّاسُ يَا أَبَا الْحَسَنِ كَيْفَ

در بیماری وے کہ وفات کرد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم در آں پس گفتند مردم ای ابوالحسن چگونہ

أَصْبَحَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَصْبَحَ بِحَمْدِ اللهِ

صبح کرد پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم گفت شکر کردہ شد بخدا

بَارِئًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

پشوندہ از بیماری رواہ بخاری وروایت است از جابر رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ عَادَ مَرِيضًا لَمْ يَزَلْ يَخُوضُ الرَّحْمَةَ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بپرسد بیماری را ہمیشہ درآید در دریائے رحمت را

حَتَّى يَجْلِسَ فَإِذَا جَلَسَ اغْتَمَسَ فِيهَا رَوَاهُ مَالِكٌ وَأَحْمَدُ

تا آنکہ می نشیند پس چوں می نشیند فرومیرود در آں رواہ مالک و احمد

وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ مِنَ السُّنَّةِ تَخْفِيفُ الْجُلُوسِ

و روایت است از ابن عباس رض گفت ابن عباس از سنت است سبکی کردن در نشستن

وَقِلَّةُ الصَّخَبِ فِي الْعِيَادَةِ عِنْدَ الْمَرِيضِ قَالَ وَقَالَ رَسُولُ اللهِ
وكم كردن بانگ وفرياد در عيادت نزد بيمار گفت ابن عباس وفرمود آنحضرت
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا كَثُرَ لَغَطُهُمْ وَاخْتِلَافُهُمْ قُومُوا عَنِّي
صلے الله عليه وسلم هرگاه كه بسيار شد آواز اصحاب آنحضرت واختلاف شان برخيزيد از نزد من
رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ
رواه رزين ودروايت است از ابى هريره رض گفت فرمود پيغمبر خدا
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ عَادَ مَرِيضًا نَادَى مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ
صلى الله عليه وسلم كسيكه بپرسد بيمارى را آواز ميدهد آواز دهنده از آسمان
طِبْتَ وَطَابَ مَمْشَاكَ وَتَبَوَّأْتَ مِنَ الْجَنَّةِ مَنْزِلًا رَوَاهُ
يعنے فرشته خوش باد ترا در دنيا وخوش باد برا رفتن تو بجاى نشستى تو در آخرت وبگيرى تو از بهشت منزل را
ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ
رواه ابن ماجه ودروايت است از عمر ابن الخطاب رض گفت فرمود پيغمبر خدا
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلْتَ عَلَى مَرِيضٍ فَمُرْهُ يَدْعُو
صلے الله عليه وسلم چون درآئى بر بيمارے پس بفرما اورا كه دعا كند
لَكَ فَإِنَّ دُعَاءَهُ كَدُعَاءِ الْمَلٰئِكَةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ
ترا زيراكه بدرستى دعا او يعنے بيمار مانند دعا فرشتگان است رواه ابن ماجه

بَابُ مَا جَاءَ فِي أَجْرِ الْمَصَائِبِ لِمَنْ صَبَرَ عَلَيْهَا

باب حديثى كه وارد شده در باب اجر مصائب وقتيكه صبر بر آن كند
وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ودروايت است از ابى هريره رض گفت فرمود پيغمبر خدا صلے الله عليه وسلم
مَنْ يُرِدِ اللهُ بِهِ خَيْرًا يُصِبْ مِنْهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ
كسيكه بخواهد خدا بشان بآنكس نيكى را گرفته ميشود يا ميگيرد حق از وے رواه بخارى واز وى

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

واز ابی سعید خدری مرویست از آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ

علیه و سلم فرمود نمیرسد مسلمان را از هیچ رنج و تعب

وَلَا وَصَبٍ وَلَا هَمٍّ وَلَا حُزْنٍ وَلَا أَذًى وَلَا

و نمیرسد درد و نه اندوه و نه غم و نه آزار و نه

غَمٍّ حَتَّى الشَّوْكَةِ يُشَاكُهَا إِلَّا كَفَّرَ اللّٰهُ بِهَا

اندوه تا آنکه خلانیده میشود آدمی را خار مگر آنکه می پوشد خدای تعالی

مِنْ خَطَايَاهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

بایں کوارث از معاصی آنها که صغایر باشند متفق علیه وروایتست از عبد الله

ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

بن مسعود رض گفت در آمدم بر آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُوعَكُ فَمَسِسْتُهُ بِيَدِي

علیه وسلم درحالیکه وے تپ زده شده بود پس بسودم آنحضرت را بدست خود

فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّكَ لَتُوعَكُ وَعْكًا

پس گفتم اے پیغمبر خدا بدرستیکه تو هرآئینه تپ زده میشوے تپ زده شدنی

شَدِيدًا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت پس فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم

أَجَلْ إِنِّي أُوعَكُ كَمَا يُوعَكُ رَجُلَانِ مِنْكُمْ قَالَ فَقُلْتُ

آرے تپ زدہ میشود چنانکہ تپ زدہ میشوند دو مرد از شما ابن مسعود گوید پس گفتم من

ذٰلِكَ لِأَنَّ لَكَ أَجْرَيْنِ فَقَالَ أَجَلْ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْ

آں یعنی شدت تپ بسبب آنست کہ ترا دو اجر است پس گفت آنحضرت آرے پس گفت آنحضرت نیست

مُسْلِمٍ يُصِيبُهُ أَذًى مِنْ مَرَضٍ فَمَا سِوَاهُ إِلَّا حَطَّ اللّٰهُ

ہیچ مسلمانے کہ برسد اورا آزارے از بیماری پس چیزیکہ جز بیماریست مگر آنکہ فرو می افگند خدا تعالے

بِهِ سَيِّئَاتِهِ كَمَا تَحُطُّ الشَّجَرَةُ وَرَقَهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

بدیہائے اورا چنانکہ فرو افگند درخت برگ ہائے خود را متفق علیہ است

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ دَخَلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایتے است از جابر رض گفت در آمد پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ عَلَى أُمِّ السَّائِبِ فَقَالَ مَا لَكِ تُزَفْزِفِينَ

وسلم بر ام سائب پس گفت آنحضرت ع چہ شدہ است ترا کہ میلرزے

قَالَتِ الْحُمّٰى لَا بَارَكَ اللّٰهُ فِيهَا فَقَالَ لَا تَسُبِّي الْحُمّٰى

گفت ام سائب سبب لرزیدن من تپ است برکت نکند خدا در وے پس گفت مکن دشنام تپ را

فَإِنَّهَا تُذْهِبُ خَطَايَا بَنِي آدَمَ كَمَا يُذْهِبُ الْكِيرُ خَبَثَ

زیراکہ تپ می برد گناہان بنی آدم را چنانکہ می برد دمہ آہنگران چرک پلیدی

الْحَدِيدِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي مُوسٰى رض قَالَ قَالَ

آہن را رواہ مسلم و روایت است از ابی موسی رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا مَرِضَ الْعَبْدُ

رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم چون بیمار شود بندہ

أَوْ سَافَرَ كُتِبَ لَهُ بِمِثْلِ مَا كَانَ يَعْمَلُ مُقِيمًا صَحِيحًا

یا سفر کند نوشتہ میشود برائے آں بندہ آنچہ بود عمل میکرد در حالیکہ مقیم و تندرست بود

رواه البخاري وعن كعب بن مالك قال قال
رواه البخاری و روایت است از کعب بن مالک گفت فرمود
رسول الله صلى الله عليه وسلم مثل المؤمن كمثل
پیغامبر خدا صلی الله علیه و سلم حال مومن همچو حال
الخامة من الزرع تفيئها الرياح تصرعها مرة
شاخ تر و نرم از کشت است مایل میگردانند او را بادها که می افکنند آنرا یکبارگی
وتعدلها أخرى حتى يأتيه أجله ومثل المنافق
و راست میگردانند او را بار دیگر تا آنکه می آید او را وقت موت و حال منافق
كمثل الأرزة المجذية التي لا يصيبها حتى يكون
همچو حال درخت صنوبر است که محکم و ثابت است آن درختی که نمیرسد او را چیزی از بادها تا
انجعافها مرة واحدة متفق عليه وعن أبي هريرة رض
می باشد افتادن آن درخت یکبارگی متفق علیه و روایت است از ابی هریره رض
قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم مثل المؤمن
گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم حال مومن
كمثل الزرع لا يزال الريح تميله ولا يزال المؤمن
همچو حال کشت است که همیشه باد مایل میگرداند و همیشه است مومن
يصيبه البلاء ومثل المنافق كشجرة الأرزة لا تهتز
که میرسد او را بلا و حال منافق همچو حال درخت صنوبر است که نمی جنبد
حتى تستحصد متفق عليه وعن أسامة بن زيد رض
تا آنکه درو شود و بریده شود متفق علیه و روایت است از اسامه بن زید
قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الطاعون
گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم طاعون

رِجْزٌ أُرْسِلَ عَلٰى طَائِفَةٍ مِنْ بَنِيْ إِسْرَائِيْلَ أَوْ عَلٰى مَنْ

عذابی است که فرستاده شده است بر گروہے از بنی اسرائیل یا بر کسانیکه

كَانَ قَبْلَكُمْ فَإِذَا سَمِعْتُمْ بِهٖ بِأَرْضٍ فَلَا تَقْدَمُوْا عَلَيْهِ

بودند پیش از شما پس چوں بشنوید شما طاعون را در زمینی پس پیش نیائید بران زمین

وَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضٍ وَّأَنْتُمْ بِهَا فَلَا تَخْرُجُوْا فِرَارًا مِّنْهُ

و چوں بیفتد طاعون بزمینے حالانکه شما دران زمین باشید پس بیروں نیائید بجهت گریختن از طاعون

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ

متفق علیه است و روایت است از انس رض گفت شنیدم آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ قَالَ اللّٰهُ سُبْحَانَهٗ وَتَعَالٰى

صلی الله علیه و سلم را که میگفت میگوید الله سبحانه و تعالی

إِذَا ابْتَلَيْتُ عَبْدِيْ بِحَبِيْبَتَيْهِ ثُمَّ صَبَرَ عَوَّضْتُهٗ مِنْهُمَا

چوں مبتلا گردانم بنده خود را بدو محبوب وے پس صبر کند آن بنده عوض دهم از آن

الْجَنَّةَ يُرِيْدُ عَيْنَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ

بنده را از آن جنت بهشت را که میخواهد دو چشم وے رواه البخاری و روایت است از علی بن

زَيْدٍ عَنْ أُمَيَّةَ أَنَّهَا سَأَلَتْ عَائِشَةَ عَنْ قَوْلِ اللّٰهِ عَزَّ

زید از امیه بدرستیکه امیه پرسید از عایشه رض از حقیقت معنی قول حق جل و علا

وَجَلَّ إِنْ تُبْدُوْا مَا فِيْ أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوْهُ يُحَاسِبْكُمْ

که اینست اگر بر آشکارا کنید چیزے را که در دلهائے شما است یا نهاں دارید آنرا حساب میکند شما را

بِهِ اللّٰهُ وَعَنْ قَوْلِهٖ عَزَّ وَجَلَّ مَنْ يَّعْمَلْ سُوْءًا يُّجْزَ بِهٖ

بآن خدا تعالے و پرسید از قول وے تعالی هر که بکند بدی را پاداش داده شود بدی

فَقَالَتْ مَا سَأَلَنِيْ عَنْهَا أَحَدٌ مُنْذُ سَأَلْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

پس گفت عایشه رض سوال نکرده مرا ازین محاسبه و مجازات هیچ یکے ازاں گاه که پرسیدم پیغامبر خدا را

۲۲۳

صلى الله عليه وسلم فقال هذه معاتبة الله العبد

صلی الله علیه وسلم پس گفت آنحضرت این عتاب کردن خداست بنده را

بما يصيبه من الحمى والنكبة حتى البضاعة

بآنچه میرسد بنده را از تب و از نکبت تا آنکه این مصیبت که پاره از مال

يضعها في يد قميصه فيفقدها فيفزع لها حتى

می نهد بنده آنرا در دست پیراهن خود پس گم میکند آن بضاعت را پس می ترسد آن بضاعت را تا آنکه

إن العبد ليخرج من ذنوبه كما يخرج التبر

بنده هر آئینه بیرون می آید از گناهان خود چنانکه بیرون می آید زر

الأحمر من الكير رواه الترمذي وعن

سرخ از بوته روایت ترمذی و روایت است از

أبي موسى رضـ أن رسول الله صلى الله عليه وسلم

ابی موسی رضـ بدرستیکه پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

قال لا يصيب عبدا نكبة فما فوقها أو دونها

فرمود نمیرسد رنج بنده را مصیبتی حقیر یا آنکه بالاے اوست یا فرود اوست

إلا بذنب وما يعفو الله عنه أكثر وقرأ

مگر بسبب گناهی که کرده است و آنچه عفو و محو میکند خدا تعالی از و بیشتر است و خواند انحضرت این آیت را

وما أصابكم من مصيبة فبما كسبت أيديكم

و آنچه میرسد شما را از مصیبت پس بسبب چیزیست که کرده است انرا دستهای شما

ويعفو عن كثير رواه الترمذي وعن

و عفو میکند خدا تعالی از بسیاری از آن روایت ترمذی و روایت است از

عبد الله بن عمرو قال قال رسول الله صلى الله

عبد الله بن عمرو رضـ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

٢٢٥

عليه وسلم ان العبد اذا كان على طريقة حسنة من

عليه و سلم بدرستيكه بنده چون ميباشد برحالت نيك از

العبادة ثم مرض قيل للملك الموكل به اكتب له

عبادت پستر بيمار شود گفته ميشود مرفرشته را كه گماشته شده است بروى بنويس

مثل عمله اذا كان طليقا حتى اطلقه او اكفته

براى وى مانند عمل وى در وقتيكه بود رها غير مقيد باين بيمارى تا آنكه رها كنم او را يا وگردآرم او را

الي وعن انس ان رسول الله صلى الله عليه وسلم

بسوى خود و روايت است از انس رض بدرستيكه رسول الله صلى الله عليه و سلم

قال اذا ابتلى المسلم ببلاء في جسده قيل للملك اكتب له

گفت چون مبتلا گردانيده مى شود مسلمان ببلاء در تن او گفته مى شود فرشته را بنويس براى وى

صالح عمله الذي كان يعمل فان شفاه غسله وطهره

عمل نيك وى را كه مى كرد پس اگر شفا ميدهد او را مى شويد او را و پاك ميگرداند

وان قبضه غفر له ورحمه رواهما في شرح السنة

و اگر قبض ميكند او را مى آمرزد و رحمت ميكند او را روايت كرد اين دو حديث را در شرح سنة

وَعَنْ سَعْدٍ قَالَ سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّ النَّاسِ

روایت است از سعد ابو ابی وقاص گفت که پرسیده شد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کدام از آدمیان

اَشَدُّ بَلَاءً قَالَ الْاَنْبِيَاءُ ثُمَّ الْاَمْثَلُ فَالْاَمْثَلُ وَيُبْتَلَى الرَّجُلُ

سخت تر است از روی بلا آزمایش فرمود سخت ترین از آدمیان در بلا پیغامبران اند پستر هر که فاضلتر نزدیکتر به رتبه

عَلَى حَسْبِ دِيْنِهٖ فَاِنْ كَانَ فِيْ دِيْنِهٖ صُلْبًا اشْتَدَّ بَلَاؤُهٗ وَاِنْ كَانَ

و مبتلا گردانیده می شود مرد باندازه دین وی پس اگر باشد در دین محکم سخت در شت سخت می شود بلای او

فِيْ دِيْنِهٖ رِقَّةٌ هُوِّنَ عَلَيْهِ فَمَا زَالَ كَذٰلِكَ حَتّٰى يَمْشِيَ مَا لَهٗ

در دین وی نرمی و تنگی سبک کرده می شود بروی پس همیشه همچنین حال است تا آنکه میرود بر زمین حال آنکه نیست

ذَنْبٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ

مراو را گناهی روایت کرد ترمذی و ابن ماجه و الدارمی و گفت ترمذی

هٰذَا حَدِيْثٌ حَسَنٌ صَحِيْحٌ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

این حدیث حسن صحیح است و روایت از انس رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ عِظَمَ الْجَزَاءِ مَعَ عِظَمِ

صلی اللہ علیہ وسلم بدرستی که بزرگی جزا با بزرگی

الْبَلَاءِ وَاِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ اِذَا اَحَبَّ قَوْمًا

بلا ست و بدرستی که خدای بزرگ و برتر چون دوست میدارد گروهی را

ابْتَلَاهُمْ فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضٰى وَمَنْ سَخِطَ

مبتلا گردانید ایشان را پس کسیکه خوشنود بود از خدا و بلا پس مر او راست خوشنودی و کسیکه

فَلَهُ السَّخَطُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ

پس مر او راست خشم روایت کرد ترمذی و ابن

مَاجَةَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ

ماجه و از وی روایت است گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ اللّٰهُ بِعَبْدِهِ الْخَيْرَ عَجَّلَ لَهُ

علیه وسلم چون خواهد خدا تعالی به بندهٔ خود نیکی را شتاب و بدمراد را

الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا وَإِذَا أَرَادَ اللّٰهُ بِعَبْدِهِ شَرًّا

سزای گناهان او را در دنیا و چون خواهد خدا تعالی به بندهٔ خود بدی را

أَمْسَكَ عَنْهُ بِذَنْبِهِ حَتّٰى يُوَافِيَهُ بِهِ يَوْمَ

نگاه دارد از وی عقوبت وی گذارد او را با گناه وی تا آنکه تمام می دهد بوی بنده را

الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

آنچه مستحق است روز قیامت رواه ترمذی و روایت است از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَزَالُ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه و سلم همیشه می باشد

الْبَلَاءُ بِالْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنَةِ فِي نَفْسِهِ وَمَالِهِ وَوَلَدِهِ

بلا بمرد مسلمان یا بزن مسلمان در ذات هر یکی و در مال هر یکی و در اولاد هر یکی

حَتّٰى يَلْقَى اللّٰهَ وَمَا عَلَيْهِ مِنْ خَطِيْئَةٍ رَوَاهُ

تا آنکه می آید پیش خدا در روز جزا حال آنکه نیست بر وی هیچ گناهی

التِّرْمِذِيُّ وَرَوَى مَالِكٌ نَحْوَهُ وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ

رواه ترمذی و روایت کرد مالک مانند وی و روایت است از محمد بن

السُّلَمِيِّ عَنْ أَبِيْهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

خالد سلمی از پدرش از جدش گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا سَبَقَتْ لَهُ مِنَ اللّٰهِ مَنْزِلَةٌ لَمْ

وسلم بدرستی که بنده چون گذشته باشد برای وی از خدا مرتبه و درجهٔ بلند

يَبْلُغْهَا بِعَمَلِهِ ابْتَلَاهُ اللّٰهُ فِي جَسَدِهِ أَوْ فِي مَالِهِ أَوْ فِي وَلَدِهِ ثُمَّ صَبَّرَهُ

که نمی تواند رسید بدان به عمل صالح خود مبتلا گرداند خدا تعالی وی را در تن وی

عَلَى ذٰلِكَ حَتّٰى يُبَلِّغَهُ الْمَنْزِلَةَ الَّتِيْ سَبَقَتْ لَهٗ مِنَ اللّٰهِ

برآں بلا تا آنکہ میرساند ایں بلا بندہ را بمرتبہ کہ گذشتہ است مر او را از خدا تعالی۔

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ شِخِّيْرٍ

رواہ احمد و ابو داؤد و در روایت است از عبد اللہ بن شخیر

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُثِّلَ ابْنُ اٰدَمَ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم تصویر کردہ شد فرزند آدم

وَاِلٰى جَنْبِهٖ تِسْعٌ وَتِسْعُوْنَ مَنِيَّةً اِنْ اَخْطَاَتْهُ الْمَنَايَا وَقَعَ فِي

وحال آنکہ بجانب پہلوی او ست نود و نہ مرگ اگر خطا میکند او را مرگہا و اسباب آن می افتد در

الْهَرَمِ حَتّٰى يَمُوْتَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ غَرِيْبٌ

پیری تا آنکہ بمیرد رواہ ترمذی وگفت ایں حدیث غریب است

وَعَنْ جَابِرٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از جابر رضـ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَوَدُّ اَهْلُ الْعَافِيَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حِيْنَ يُعْطٰى اَهْلُ

وسلم دوست میدارند اہل عافیت در روز قیامت وقتیکہ دادہ شوند اہل

الْبَلَاءِ الثَّوَابَ لَوْ اَنَّ جُلُوْدَهُمْ كَانَتْ قُرِضَتْ فِي الدُّنْيَا

بلا ثواب آں را کاشکے پوستہاے ایشاں بریدہ و پارہ کردہ شد در دنیا

بِالْمَقَارِيْضِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ غَرِيْبٌ

بکاردہا رواہ ترمذی وگفتہ این حدیث غریب است

وَعَنْ عَامِرِ الرَّامِ قَالَ ذَكَرَ رَسُوْلُ اللّٰهِ الْاَسْقَامَ

و روایت است از عامر رام مخفف رامی گفت ذکر کرد پیغامبر خدا بیماریہا را

فَقَالَ اِنَّ الْمُؤْمِنَ اِذَا اَصَابَهُ السَّقَمُ

پس فرمود کہ مسلمان چون میرسد بیماری

۱۰ ای سبک و تسہل اوست یعنی نزدیک و بلایا یعنی آفات و بلایا اگر خطا کند و نرسد مرگ و بلایا و اسباب آن [illegible] افتد [illegible] تا آنکہ بمیرد [illegible] اندازہ [illegible] است و معاصی [illegible] دار [illegible] از اں می [illegible] تا [illegible] یافت [illegible] و در [illegible] افتد [illegible] از [illegible] روایت [illegible] الترمذی باید [illegible] ۱۲

ثُمَّ عَافَاهُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْهُ كَانَ كَفَّارَةً لِمَا مَضٰى مِنْ

پس صحت می بخشد او را خدا تعالی ازآں می باشد پوشنده مرگناہاں گذشته را

ذُنُوْبِهٖ وَمَوْعِظَةً لَهٗ فِيْمَا يَسْتَقْبِلُ وَاِنَّ الْمُنَافِقَ

و می باشد نصیحت و پند مر او را در آنچه پیش می آید از زمان و بدرستی که منافق

اِذَا مَرِضَ ثُمَّ اُعْفِيَ كَانَ كَالْبَعِيْرِ عَقَلَهٗ اَهْلُهٗ ثُمَّ

چوں بیمار شود پستر عافیت داده شود می باشد مانند شتر که بستند او را کساں او پستر

اَرْسَلُوْهُ فَلَمْ يَدْرِ لِمَ عَقَلُوْهُ وَلِمَ اَرْسَلُوْهُ فَقَالَ

رہا کردند او را پس در نیافت آں شتر بجهت عدم تمیز که چرا بستند او را و چرا کشادند او را پس گفت

رَجُلٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَمَا الْاَسْقَامُ وَاللّٰهِ مَا مَرِضْتُ

مردے اے پیغمبر خدا چه چیز است بیماری ها بخدا سوگند بیمار نشدم من

قَطُّ فَقَالَ قُمْ عَنَّا فَلَسْتَ مِنَّا رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ

هرگز پس فرمود آنحضرت برخیز از پیش ما پس نیستی تو از ما روایت کرد این را ابوداؤد و روایت است از

عَطَاءِ ابْنِ اَبِيْ رَبَاحٍ قَالَ قَالَ لِيْ ابْنُ عَبَّاسٍ اَلَا اُرِيْكَ

عطاء بن ابی رباح گفت فرمود مرا ابن عباس آیا ننمایم ترا

امْرَاَةً مِّنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ قُلْتُ بَلٰى قَالَ هٰذِهِ

زنے از اہل بہشت گفتم بلے بنمای گفت این

الْمَرْاَةُ السَّوْدَاءُ اَتَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

زن سیاه که نام وی سعده است آمد نزد پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم

فَقَالَتْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنِّيْ اُصْرَعُ وَاِنِّيْ اَتَكَشَّفُ

پس گفت اے پیغامبر خدا بدرستیکه من صرع زده میشوم و بدرستیکه من برهنه میشوم

فَادْعُ اللّٰهَ لِيْ فَقَالَ اِنْ شِئْتِ صَبَرْتِ وَلَكِ الْجَنَّةُ

پس دعا کن خدا را برای من پس فرمود آنحضرت اگر خواهی صبر کنی و باشد ترا بهشت

وَإِنْ شِئْتِ دَعَوْتُ اللّٰهَ أَنْ يُعَافِيَكِ فَقَالَتْ

واگر خواہے دعا کنم خدائے را کہ عافیت دہد ترا پس گفت آن زن

أَصْبِرُ فَقَالَتْ إِنِّي أَتَكَشَّفُ فَادْعُ اللّٰهَ أَنْ لَا

صبر می کنم پس گفت آن زن کہ من برہنہ میشوم پس دعا کن خدائے را کہ

أَتَكَشَّفَ فَدَعَا لَهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ يَحْيَى

برہنہ نشوم پس دعا فرمود آنحضرت ﷺ مرآن زن را متفق علیہ و روایت است از یحیی

ابْنِ سَعِيدٍ رضي الله عنه قَالَ إِنَّ رَجُلًا جَاءَهُ الْمَوْتُ فِي زَمَنِ

ابن سعید رضی اللہ عنہ گفت مردے آمد او را موت در زمان

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَجُلٌ

پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم پس گفت مردی دیگر

هَنِيئًا لَهُ مَاتَ وَلَمْ يُبْتَلَ بِمَرَضٍ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

کہ مبارک بادی باد مر او را کہ بمرد و مبتلا نگردانیدہ شد بمرضی پس فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيْحَكَ مَا يُدْرِيكَ لَوْ أَنَّ

صلی اللہ علیہ وسلم وای بر عجب از تو چہ چیز دانانید ترا اگر چی بود کہ

اللّٰهَ ابْتَلَاهُ بِمَرَضٍ فَكَفَّرَ عَنْهُ مِنْ سَيِّئَاتِهِ رَوَاهُ

خدا تعالی می آزمایند او را بہ بیماری پس کفارہ میکرد از وے از بدیہای او رواہ

مَالِكٌ مُرْسَلًا وَعَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ

مالک از وی مرسل و روایت است از شداد ابن اوس

وَالصُّنَابِحِيِّ أَنَّهُمَا دَخَلَا عَلَى رَجُلٍ مَرِيضٍ يَعُودَانِهِ فَقَالَا

والصنابحی بدرستیکه ایشان درآمدند بر مردے بیمار درحالیکه عیادت کنند پس گفتند

لَهُ كَيْفَ أَصْبَحْتَ قَالَ أَصْبَحْتُ بِنِعْمَةٍ قَالَ شَدَّادٌ أَبْشِرْ

مرآنمرد راکه چگونه صبح کردی گفت صبح کردم بنعمت گفت شداد خوش خبر و خوشحال باش

بِكَفَّارَاتِ السَّيِّئَاتِ وَحَطِّ الْخَطَايَا فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ

بخصلتهای که پوشنده است بدیها را و بفرو و افگندن گناهان زیرا که شنیدم پیغمبر خدا را

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ إِذَا

صلی الله علیه وسلم که می گفت که خدای تعالی می گوید وقتیکه

أَنَا ابْتَلَيْتُ عَبْدًا مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنًا فَحَمِدَنِي عَلَى مَا

من مبتلا میگردانم بنده را از بندگان خود که مومن است پس ثنا کند آن بنده مرا بر

ابْتَلَيْتُهُ فَإِنَّهُ يَقُومُ مِنْ مَضْجَعِهِ ذَلِكَ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ

مبتلا گردانیدن من او را پس بدرستیکه آن بنده برمیخیزد از خوابگاه خود همچون روز زائیدن او را

أُمُّهُ مِنَ الْخَطَايَا وَيَقُولُ الرَّبُّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَا

مادر او از گناهان و میگوید پروردگار تبارک و تعالی من

قَيَّدْتُ عَبْدِي وَابْتَلَيْتُهُ فَأَجْرُوا لَهُ مَا كُنْتُمْ تُجْرُونَ لَهُ

بند کردم بنده خود را و مبتلا گردانیدم او را پس اجر کنید برای وی از اعمال خیر که می بود که اجر میکردید برای وی

وَهُوَ صَحِيحٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ

درحالیکه تندرست بود روایه احمد و روایت است از ابی هریره رض گفت ابوهریره

ذُكِرَتِ الْحُمَّى عِنْدَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَبَّهَا

ذکر کرده شد تپ نزد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پس دشنام کرد آنرا

رَجُلٌ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَسُبَّهَا فَإِنَّهَا تَنْفِي

مردے پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم دشنام مکن تپ را زیرا که آن دور میکند

الذُّنُوبَ كَمَا تَنْفِي النَّارُ خَبَثَ الْحَدِيدِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَة

گناهان را چنانکه دور میکند آتش چرک آهن را روواه ابن ماجه

وَعَنْهُ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَادَ

وهم از ابی هریره رض گفت بدرستیکه رسول الله صلی الله علیه و سلم عیادت کرد

مَرِيضًا فَقَالَ أَبْشِرْ فَإِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يَقُولُ هِيَ نَارِي

بیماری را که تپ زده بود پس فرمود خوش باش زیرا که بدرستیکه حق تعالی میفرماید تپ آتش من است

أُسَلِّطُهَا عَلَى عَبْدِي الْمُؤْمِنِ فِي الدُّنْيَا لِتَكُونَ حَظَّهُ مِنَ

می گمارم آنرا بر بنده خود که مومن است در دنیا تا باشد تپ بخش آن بنده از

النَّارِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي

آتش دوزخ روز قیامت رواه احمد و ابن ماجه و بیہقی در

شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

شعب ایمان و روایت است از انس رض آن حضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الرَّبَّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى يَقُولُ

الله علیه و سلم گفت که پروردگار سبحانه و تعالی میفرماید

وَعِزَّتِي وَجَلَالِي لَا أُخْرِجُ أَحَدًا مِنَ الدُّنْيَا أُرِيدُ أَغْفِرُ

سوگند بعزت ذات من و جلال صفت من بیرون نمی آرم هیچ یکے را از دنیا که میخواهم بیامرزم

لَهُ حَتَّى أَسْتَوْفِيَ كُلَّ خَطِيئَةٍ فِي عُنُقِهِ بِسُقْمٍ فِي بَدَنِهِ

مراورا تا آنکه میگیرم جزاے هر گناهے که در گردن اوست بسبب بیماری در تن وے

وَإِقْتَارٍ فِي رِزْقِهِ رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ شَقِيقٍ قَالَ

و تنگی در رزق وے رواه رزین و روایت است از شقیق گفت

مَرِضَ عَبْدُ اللّٰهِ فَعُدْنَاهُ فَجَعَلَ يَبْكِي فَعُوتِبَ فَقَالَ إِنِّي

بیمار شد عبدالله بن مسعود رض پس عیادت کردیم او را پس گریستن گرفت پس ملامت کرده شد پس گفت بدرستیکه من

ام ولهذا آنحضرت ع گفته اند که رد لطیف در بلا اینکه هست ... غائب و ذهبت ... از جهت نفس من او الالطاف نصیب او لیکن چون بنده ضعیف است و ناتوان صبر را ... اند ۱۲ مولانا ...

لَا اَبْكِيْ لِاَجْلِ الْمَرَضِ لِاَنِّيْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

مین نمی گریم از بہر بیماری زیرا کہ من شنیدم پیغامبر خدارا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ الْمَرَضُ كَفَّارَةٌ وَاِنَّمَا اَبْكِيْ اَنَّهٗ اَصَابَنِيْ عَلٰى

وسلم کہ می فرمود بیماری کفارہ است گناہان را و می گریم گر از جہت آنکہ رسید بیماری

حَالِ فَتْرَةٍ وَلَمْ يُصِبْنِيْ فِيْ حَالِ اجْتِهَادٍ لِاَنَّهٗ يُكْتَبُ لِلْعَبْدِ

بر حال فتور و ضعف و پیری و نرسید مرا مرض در حال قوت و کوشش زیرا کہ نوشتہ میشود مر بندہ را

مِنَ الْاَجْرِ اِذَا مَرِضَ مَا كَانَ يُكْتَبُ لَهٗ قَبْلَ اَنْ يَّمْرَضَ فَمَنَعَهٗ

از مزد وقتیکہ بیمار می شود چیزے کہ نوشتہ میشود مر او را پیش از آنکہ بیمار گردد پس باز داشتہ مرا

مِنْهُ الْمَرَضُ رَوَاهُ رَزِيْنُ وَعَنْ اَنَسٍ رضـ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

از آن عمل بیماری رواہ رزین و روایت است از انس رضـ شنیدم من پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اَيُّمَا رَجُلٍ عَادَ مَرِيْضًا فَاِنَّمَا يَخُوْضُ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ میفرمود ہر مردیکہ بپرسد بیمار را پس جز این نیست کہ می درآید

فِي الرَّحْمَةِ فَاِذَا قَعَدَ عِنْدَ الْمَرِيْضِ غَمَرَتْهُ الرَّحْمَةُ هٰذَا لِلصَّحِيْحِ

در دریاے رحمت را پس چون نشیند نزد بیمار غرق میسازد آنرا رحمت الٰہی این ثواب برای صحیح است

فَمَا لِلْمَرِيْضِ قَالَ تُحَطُّ ذُنُوْبُهٗ هب وَعَنْ اَنَسٍ رضـ

پس چہ قدر ثواب باشد بیمار را گفت ساقط میشود گناہان او و روایت است از انس رضـ

قَالَ عَطِشَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ رضـ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت تشنہ شد عثمان بن عفان نزد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلَا اُبَشِّرُكَ فَقَالَ بَلٰى

پس فرمودہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم آیا خوشخبری ندہم ترا پس گفت عثمان رضـ آری بدہ

بِاَبِيْ اَنْتَ وَاُمِّيْ قَالَ هٰذَا جِبْرَئِيْلُ يُخْبِرُنِيْ عَنِ اللّٰهِ تَعَالٰى

فدای تو باد مادر و پدر من فرمود این جبرئیل است کہ خبر میدہد مرا از جانب خدا تعالیٰ

سبب گریہ من آن است کہ در وقت پیری بیماری رسید چون در وقت جوانی رسید و در حال صحت عمل کرد در حال ضعف نیز ثواب می رسید ... [illegible]

اَیُّمَا مُؤْمِنٍ عَطِشَ ثَلٰثَ عَطَشَاتٍ مُتَوَالِیَاتٍ اِلَّا کَانَ
نمی ماند مومن تشنہ بسہ تشنگیہائے پیاپے مگر آنکہ می باشد

اَلْاِیْمَانُ ثَابِتًا فِیْ قَلْبِہٖ اَلدَّیْلَمِیُّ
ایمان او ثابت وقوے در دل وے دیلمی

بَابُ تَمَنِّی الْمَوْتِ وَذِکْرِہٖ

باب در آرزو کردن موت و ذکر آن

عَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ
روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

لَا یَتَمَنّٰی اَحَدُکُمُ الْمَوْتَ اِمَّا مُحْسِنًا فَلَعَلَّہٗ اَنْ یَّزْدَادَ خَیْرًا
آرزو نمی کند یکے از شما مرگ را یا او نیکوکار باشد شاید کہ زیادہ کند نیکی را بزیادتی حیات

وَاِمَّا مُسِیْئًا فَلَعَلَّہٗ اَنْ یَّسْتَعْتِبَ رَوَاہُ الْبُخَارِیُّ
ویا اینکہ می باشد بدکار پس شاید کہ رو کند طلب کند رضا حق را بتوبہ و تلافی مافات رواہ بخاری

وَعَنْہُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ
وہم از وے روایت است گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

لَا یَتَمَنّٰی اَحَدُکُمُ الْمَوْتَ وَلَا یَدْعُ بِہٖ مِنْ قَبْلِ اَنْ یَّاْتِیَہٗ
کہ آرزو نکند یکے از شما موت را و دعا نکند بمردن پیش از انکہ بیاید مرگ او را

اِنَّہٗ اِذَا مَاتَ انْقَطَعَ اَمَلُہٗ وَاِنَّہٗ لَا یَزِیْدُ الْمُؤْمِنَ عُمُرُہٗ
بدرستیکہ او وقتیکہ میرد بریدہ میشود امید او و بدرستی کہ شان آنست کہ زیادہ نمیکند مسلمان را عمروی

اِلَّا خَیْرًا رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ
مگر نیکی را رواہ مسلم و روایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ لَا یَتَمَنَّیَنَّ اَحَدُکُمُ الْمَوْتَ مِنْ ضُرٍّ
صلی اللہ علیہ وسلم باید کہ آرزو نکند یکے از شما مرگ را از گزند دنیا

ایمان کہ از دوے بر آرزوی زہد داد فقیر ... [illegible]

أَصَابَهُ فَإِنْ كَانَ لَابُدَّ فَاعِلًا فَلْيَقُلِ اللّٰهُمَّ

کہ رسیده است او را پس اگر هست البته آرزو کننده پس باید که گوید خداوندا

أَحْيِنِي مَا كَانَتِ الْحَيٰوةُ خَيْرًا لِّي وَتَوَفَّنِي

زنده دار مرا تا آن زمانیکه باشد زندگی بهتر مرا و بمیران مرا

إِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِّي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

وقتیکه باشد مردن بهتر مرا متفق علیه

وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رض قَالَ قَالَ

و روایت است از عباده بن الصامت رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَحَبَّ

پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه دوست دارد

لِقَاءَ اللّٰهِ أَحَبَّ اللّٰهُ لِقَاءَهُ وَمَنْ كَرِهَ لِقَاءَ

لقای خدا را دوست دارد خدایتعالی لقای او را و کسیکه ناخوش دارد لقای

اللّٰهِ كَرِهَ اللّٰهُ لِقَاءَهُ فَقَالَتْ عَائِشَةُ رض

خدا را ناخوش دارد خدایتعالی لقای او را پس گفت عائشه صدیقه رض

أَوْ بَعْضُ أَزْوَاجِهِ إِنَّا لَنَكْرَهُ الْمَوْتَ قَالَ

یا گفت بعضی از ازواج مطهره آنحضرت ما بدرستیکه ما کراهت کرده میداریم موت را فرمود آنحضرت

لَيْسَ ذٰلِكَ وَلٰكِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا حَضَرَهُ الْمَوْتُ

نیست آنچه تو فهمیدی و لیکن مسلمان وقتیکه نزدیک شود او را مرگ

بُشِّرَ بِرِضْوَانِ اللّٰهِ وَكَرَامَتِهٖ فَلَيْسَ شَيْءٌ اَحَبَّ اِلَيْهِ مِمَّا

بشارت دادہ میشود برضائے خدا تعالیٰ وکرامت او پس نیست ہیچ چیزے محبوب تر بسوئے وے از چیزے

اَمَامَهٗ فَاَحَبَّ لِقَآءَ اللّٰهِ وَاَحَبَّ اللّٰهُ لِقَآءَهٗ وَاِنَّ الْكَافِرَ

کہ پیش اوست پس دوست دارد مومن لقائے خدا را و دوست دارد خدا لقائے او را بدرستیکہ کافر

اِذَا حُضِرَ بُشِّرَ بِعَذَابِ اللّٰهِ وَعُقُوْبَتِهٖ فَلَيْسَ شَيْءٌ اَكْرَهَ

چوں حاضر کردہ شود موت او را خبر دادہ شود بعذاب خدا وسزا دادن وے پس نیست ہیچ چیز مکروہ تر

اِلَيْهِ مِمَّا اَمَامَهٗ فَكَرِهَ لِقَآءَ اللّٰهِ وَكَرِهَ اللّٰهُ لِقَآءَهٗ

بسوئے وے از چیزیکہ پیش اوست پس ناخوش دارد کافر لقائے خدا را وناخوش میدارد خدا تعالیٰ لقای او را

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةِ عَائِشَةَ وَالْمَوْتُ قَبْلَ لِقَآءِ اللّٰهِ

متفق علیہ ودر روایت عائشہ صدیقہ رض است وموت پیش از لقائے خداست ومقدمہ وے

وَعَنْ اَبِيْ قَتَادَةَ رضـ اَنَّهٗ كَانَ يُحَدِّثُ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

واز ابے قتادہ رض مرویست کہ وے بود کہ حدیث میکرد کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرَّ عَلَيْهِ بِجَنَازَةٍ فَقَالَ مُسْتَرِيْحٌ

صلے اللہ علیہ وسلم گذرانیدہ شد بروے جنازہ پس فرمود آنحضرت صلعم این مردہ یا راحت

اَوْ مُسْتَرَاحٌ مِنْهُ فَقَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَا الْمُسْتَرِيْحُ

یا راحت یافتہ شدہ است از وے پس گفتند صحابہ اے پیغامبر خدا رض چیست معنے مستریح

وَمَا الْمُسْتَرَاحُ مِنْهُ فَقَالَ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ يَسْتَرِيْحُ مِنْ

ومستراح منہ پس فرمود آنحضرت صلعم کہ بندہ مومن صالح راحت می یابد از مرگ از

نَصَبِ الدُّنْيَا وَاَذَاهَا اِلٰى رَحْمَةِ اللّٰهِ وَالْعَبْدُ الْفَاجِرُ

تعب ورنج دنیا وآزار دنیا بسوئے رحمت خدا وبندۂ فاسق

يَسْتَرِيْحُ مِنْهُ الْعِبَادُ وَالْبِلَادُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

راحت می یابند از وے بندگان وشہرہا ودرختان وجنبندگان زمین متفق علیہ است

وَعَنْ جَابِرٍ رضـ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از جابر رضـ گفت شنیدم من پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَبْلَ مَوْتِهٖ بِثَلَاثَةِ اَيَّامٍ يَقُوْلُ لَا يَمُوْتَنَّ اَحَدُكُمْ

وسلم پیش از موت او بسہ روز کہ میگفت باید نمیرد یکے از شما

اِلَّا وَهُوَ يُحْسِنُ الظَّنَّ بِاللّٰهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

مگر آنکہ نیک دارد گمان خود را بخدا رواه مسلم و روایت از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَكْثِرُوْا ذِكْرَ هَادِمِ اللَّذَّاتِ الْمَوْتِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بسیار کنید یاد ویران کنندہ و قطع کنندہ لذتہا را کہ موت است رواه ترمذی

وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رضـ اَنَّ نَبِيَّ اللّٰهِ

ونسائی وابن ماجہ و روایت است از ابن مسعود رضـ بدرستیکہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ذَاتَ يَوْمٍ لِاَصْحَابِهٖ اسْتَحْيُوْا

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود روزے بیاران خود شرم دارید

مِنَ اللّٰهِ حَقَّ الْحَيَاءِ قَالُوْا اِنَّا نَسْتَحْيِيْ مِنَ اللّٰهِ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ

از خدا چنانکہ باید شرم داشتن گفتند صحابہ کہ ما شرم میداریم از خدا اے پیغمبر خدا و حمد سپاس

لِلّٰهِ قَالَ لَيْسَ ذٰلِكَ وَلٰكِنَّ مَنِ اسْتَحْيٰى مِنَ اللّٰهِ حَقَّ الْحَيَاءِ

مر خدا را بر توفیق دادن وے فرمود نیست این حق حیا ولیکن کسے کہ شرم دارد از خدا حق شرم داشتن

فَلْيَحْفَظِ الرَّاْسَ وَمَا وَعٰى وَلْيَحْفَظِ الْبَطْنَ وَمَا حَوٰى

پس باید کہ نگاہ دارد سر را و نگاہ دارد چیزیرا کہ جمع کردہ است آن سر و باید کہ نگاہدارد شکم را از اکل حرام و چیزیکہ جمع [illegible]

وَلْيَذْكُرِ الْمَوْتَ وَالْبِلٰى وَمَنْ اَرَادَ الْاٰخِرَةَ تَرَكَ زِيْنَةَ

و باید کہ یاد دارد مرگ را و پوسیدہ شدن استخوان را و کسے کہ خواہد ثواب آخرت ترک دہد آرایش

بُشِّرَ بِرِضْوَانِ اللّٰهِ وَكَرَامَتِهٖ فَلَيْسَ شَيْءٌ اَحَبَّ اِلَيْهِ مِمَّا

بشارت دادہ شود برضائے خدا تعالیٰ وکرامت او پس نیست ہیچ چیزے محبوب تر بسوے وے از چیزے

اَمَامَهٗ فَاَحَبَّ لِقَاءَ اللّٰهِ وَاَحَبَّ اللّٰهُ لِقَاءَهٗ وَاِنَّ الْكَافِرَ

کہ پیش اوست پس دوست دارد مومن لقائے خدا را و دوست دارد خدا لقائے او را بدرستیکہ کافر

اِذَا حُضِرَ بُشِّرَ بِعَذَابِ اللّٰهِ وَعُقُوْبَتِهٖ فَلَيْسَ شَيْءٌ اَكْرَهَ

چوں حاضر کردہ شود موت او را خبر دادہ شود بعذاب خدا و سزا دادن وے پس نیست ہیچ چیز کردہ تر

اِلَيْهِ مِمَّا اَمَامَهٗ فَكَرِهَ لِقَاءَ اللّٰهِ وَكَرِهَ اللّٰهُ لِقَاءَهٗ

بسوے وے از چیزی کہ پیش اوست پس ناخوش دارد کافر لقائے خدا را ناخوش میدارد خدا تعالیٰ لقای او را

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةِ عَائِشَةَ وَالْمَوْتُ قَبْلَ لِقَاءِ اللّٰهِ

متفق علیہ و در روایت عائشہ صدیقہ رضی اللہ عنہا است وموت پیش از لقائے خدا است ومقدمہ وے

وَعَنْ اَبِيْ قَتَادَةَ رضی اللہ عنہ اَنَّهٗ كَانَ يُحَدِّثُ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

واز ابی قتادہ رضی اللہ عنہ مرویست کہ وے بود کہ حدیث میکرد کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرَّ عَلَيْهِ بِجَنَازَةٍ فَقَالَ مُسْتَرِيْحٌ

صلے اللہ علیہ وسلم گذرانیدہ شد بر وے جنازہ پس فرمود آنحضرت ایں مردہ با راحت

اَوْ مُسْتَرَاحٌ مِنْهُ فَقَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَا الْمُسْتَرِيْحُ

یا راحت یافتہ شدہ است از وے پس گفتند صحابہ اے پیغامبر خدا صلعم چیست معنے مستریح

وَمَا الْمُسْتَرَاحُ مِنْهُ فَقَالَ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ يَسْتَرِيْحُ مِنْ

و مستراح منہ پس فرمود آنحضرت صلعم کہ بندہ مومن صالح راحت می یابد از رنج از

نَصَبِ الدُّنْيَا وَاَذَاهَا اِلٰى رَحْمَةِ اللّٰهِ وَالْعَبْدُ الْفَاجِرُ

تعب و رنج دنیا و آزار دنیا بسوے رحمت خدا و بندۂ فاسق

يَسْتَرِيْحُ مِنْهُ الْعِبَادُ وَالْبِلَادُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

راحت می یابند از وے بندگان و شہرہا و درختان وجنبندگان زمین متفق علیہ است

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ
وروایت است از جابر رض گفت شنیدم من پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ
وَسَلَّمَ قَبْلَ مَوْتِہٖ بِثَلَاثَةِ اَیَّامٍ یَقُوْلُ لَا یَمُوْتَنَّ اَحَدُکُمْ
وسلم پیش از موت او بسہ روز کہ میگفت باید نمیرد یکے از شما
اِلَّا وَھُوَ یُحْسِنُ الظَّنَّ بِاللّٰہِ رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْ
مگر آنکہ نیک دارد گمان خود را بخدا رواہ مسلم وروایت از
اَبِیْ ھُرَیْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ
ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم
اَکْثِرُوْا ذِکْرَ ھَادِمِ اللَّذَّاتِ الْمَوْتِ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ
بسیار کنید یاد ویران کنندہ وقطع کنندہ لذتہا را کہ موت است رواہ ترمذی
وَالنَّسَائِیُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض اَنَّ نَبِیَّ اللّٰہِ
ونسائی وابن ماجہ وروایت است از ابن مسعود رض بدرستیکہ آنحضرت
صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ ذَاتَ یَوْمٍ لِاَصْحَابِہٖ اسْتَحْیُوْا
صلی اللہ علیہ وسلم فرمود روزے بیاران خود شرم دارید
مِنَ اللّٰہِ حَقَّ الْحَیَاءِ قَالُوْا اِنَّا نَسْتَحْیِیْ مِنَ اللّٰہِ یَا نَبِیَّ اللّٰہِ وَالْحَمْدُ
از خدا چنانکہ باید شرم داشتن گفتند صحابہ کہ ما شرم میداریم از خدا اے پیغمبر خدا وحمد سپاس
لِلّٰہِ قَالَ لَیْسَ ذٰلِکَ وَلٰکِنَّ مَنِ اسْتَحْیٰی مِنَ اللّٰہِ حَقَّ الْحَیَاءِ
مر خدا اے را بر توفیق دادن وے فرمود نیست این حق حیا ولیکن کسے کہ شرم دارد از خدا حق شرم داشتن
فَلْیَحْفَظِ الرَّاْسَ وَمَا وَعٰی وَلْیَحْفَظِ الْبَطْنَ وَمَا حَوٰی
پس باید کہ نگاہ دارد سر را ونگاہ دارد چیزیرا کہ جمع کردہ است آن سر وباید کہ نگاہدارد شکم را از اکل حرام وچیزیکہ جمع
وَلْیَذْکُرِ الْمَوْتَ وَالْبِلٰی وَمَنْ اَرَادَ الْاٰخِرَةَ تَرَکَ زِیْنَةَ
وباید کہ یاد دارد مرگ را و پوسیدہ شدن استخوان را وکسے کہ خواہد ثواب آخرت ترک کند آرایش

(حاشیہ) ۱ یعنی غریب چون اینجا ... در آنجا عاقل ... آن الفاظ ...
(حاشیہ) ۲ آخرت ... فاطمہ ... آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ... فان الملائکة ... نسخہ ۱۲

دُنْيَا مَنْ فَعَلَ ذٰلِكَ فَقَدِ اسْتَحْيٰى مِنَ اللّٰهِ حَقَّ الْحَيَاءِ رَوَاهُ

دنیا را پس کسے کہ بکند این مذکور را پس بتحقیق شرم داشت از خدا حق شرم داشتن رواہ

اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ

احمد و ترمذی و روایت است از عبداللہ بن عمرو رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُحْفَةُ الْمُؤْمِنِ الْمَوْتُ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم تحفہ و ہدیہ مسلمان مرگ است

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ عُبَيْدِ اللّٰهِ

یعنے موصل بجنت و قرب اوست رواہ بیہقی در شعب الایمان و روایت است از عبید اللہ

ابْنِ خَالِدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن خالد رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

مَوْتُ الْفُجَاءَةِ اَخْذَةُ الْاَسِفِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَزَادَ

موت ناگہانی گرفتن خشم است رواہ ابوداود و زیادہ کرد

الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَرَزِيْنٌ فِيْ كِتَابِهٖ اَخْذَةُ اَسِفٍ

بیہقی در شعب الایمان و رزین در کتاب خود این لفظ را گرفتن غضب است

لِلْكَافِرِ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِيْنَ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ

مر کافران را و مہربانی حق تعالے مر مومنان را و روایت است از جابر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَمَنَّوُا الْمَوْتَ فَاِنَّ هَوْلَ

پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم آرزو مکنید مرگ را زیراکہ بدرستی ترس

الْمُطَّلَعِ شَدِيْدٌ وَاِنَّ مِنَ السَّعَادَةِ اَنْ يَّطُوْلَ عُمْرُ الْعَبْدِ

مطلع سختی است و بدرستی کہ از نیک بختی است کہ دراز شود عمر بندہ

وَيَرْزُقَهُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ الْاِنَابَةَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ

و روزی گرداند او را خدا تعالیٰ رجوع و توجہ بجناب خود رواہ احمد و روایت است از

اَبِي اُمَامَةَ رضـ قَالَ جَلَسْنَا اِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَّرَنَا

ابی امامه رضـ گفت گرنشستیم رو بروے پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس یاد داد ما را

وَرَقَّقَنَا فَبَكٰى سَعْدُ بْنُ اَبِيْ وَقَّاصٍ رضـ فَاَكْثَرَ الْبُكَاءَ فَقَالَ يَا لَيْتَنِيْ

احوال آخرت و نرم گردانید دلہا را پس گریہ کرد سعد ابن ابی وقاص رضـ پس بسیار گریہ کرد پس گفت اے کاشکے

مُتُّ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا سَعْدُ اَعِنْدِيْ تَتَمَنّٰى

بمردمے پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اے سعد آیا نزد من آرزو میکنی

الْمَوْتَ فَرَدَّدَ ذٰلِكَ ثَلٰثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ قَالَ يَا سَعْدُ اِنْ كُنْتَ

موت را کہ نامرضی حق است پس تکرار کرد آنحضرت صلعم این لفظ را سہ بار پستر فرمود اے سعد اگر ہستی تو

خُلِقْتَ لِلْجَنَّةِ فَمَا طَالَ عُمُرُكَ وَحَسُنَ مِنْ عَمَلِكَ فَهُوَ خَيْرٌ

کہ پیدا کردہ شدی برائے بہشت پس ہرچہ دراز شود عمر تو و نیک باشد عمل تو پس آن بہتر است

لَكَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ حَارِثَةَ بْنِ مُضَرِّبٍ رضـ قَالَ دَخَلْتُ

مر ترا رواہ احمد و روایت است از حارثہ بن مضرب رضـ گفت در آمدم من

عَلٰى خَبَّابٍ وَقَدِ اكْتَوٰى سَبْعًا فَقَالَ لَوْلَا اَنِّيْ سَمِعْتُ

بر خباب و حال آنکہ داغ سوختہ بود خباب بر بدن ہفت جا پس گفت خباب اگر نمی بود کہ شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَا يَتَمَنَّيَنَّ اَحَدُكُمُ

پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت باید کہ تمنا نکند یکے از شما

الْمَوْتَ لَتَمَنَّيْتُهٗ وَلَقَدْ رَاَيْتُنِيْ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مرگ را ہر آئینہ آرزو میکردم او را و بتحقیق دیدم و دانستم خود را با پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا اَمْلِكُ دِرْهَمًا وَاِنَّ فِيْ جَانِبِ بَيْتِيْ

علیہ وسلم کہ مالک نبودم یک درہم را و بدرستی در گوشہ خانہ من

الْاٰنَ لَاَرْبَعِيْنَ اَلْفَ دِرْهَمٍ ثُمَّ اُتِيَ بِكَفَنِهٖ فَلَمَّا رَاٰهُ بَكٰى

اکنون ہر آئینہ چہل ہزار درہم است پستر آوردہ شد نزد خباب کفن پس ہرگاہ کہ دید آنرا بگریست

قَالَ وَلٰكِنْ حَمْزَةُ لَمْ يُوجَدْ لَهُ كَفَنٌ اِلَّا بُرْدَةٌ مَلْحَاءُ اِذَا جُعِلَتْ

گفت ولیکن حمزه بن عبدالمطلب یافته نشد برائے وے کفن مگر چادر یکہ در وے خطوط سیاہ سفید بود چون گردانیده می شد

عَلٰى رَأْسِهٖ قَلَصَتْ عَنْ قَدَمَيْهِ وَاِذَا جُعِلَتْ عَلٰى قَدَمَيْهِ

بر سر وے کوتاه می آمد از پایہائے وے و چون گردانیده می شد بر پایہائے وے

قَلَصَتْ عَنْ رَأْسِهٖ حَتّٰى مُدَّتْ عَلٰى رَأْسِهٖ وَجُعِلَ عَلٰى

کوتاه می آمد از سر وے تا آنکه کشیده شد آن برده بر سر حمزه و گردانیده شد بر

قَدَمَيْهِ الْاِذْخِرُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ اِلَّا اَنَّهٗ لَمْ يَذْكُرْ

پایہائے حمزه گیاه که مشهور است در مکه معظمه رواه احمد و ترمذی مگر ترمذی ذکر نکرد

ثُمَّ اُتِيَ بِكَفْنِهٖ الخ

ثم اتی بکفنه تا آخر

بَابُ مَا يُقَالُ عِنْدَ مَنْ حَضَرَهُ الْمَوْتُ

باب در بیان چیزیکه گفته میشود نزد کسے که حاضر شده او را موت

عَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ وَاَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَا قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

روایت است از ابی سعید و ابی ہریره رض گفتند این ہر دو که فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقِّنُوْا مَوْتَاكُمْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ رَوَاهُ

صلی الله علیه وسلم تلقین کنید مرد ہائے خود را کلمه طیب را که لا اله الا الله محمد رسول الله

مُسْلِمٌ وَعَنْ اُمِّ سَلَمَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

رواه مسلم و روایت است از ام سلمه رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا حَضَرْتُمُ الْمَرِيْضَ اَوِ الْمَيِّتَ فَقُوْلُوْا

الله علیه وسلم وقتیکه حاضر شوید شما بیمار را یا میت را که نزدیک موت رسیده پس بگوئید

خَيْرًا فَاِنَّ الْمَلٰٓئِكَةَ يُؤَمِّنُوْنَ عَلٰى مَا تَقُوْلُوْنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

خیرے را زیرا که فرشتگان آمین میگویند برانچه میگوئید شما و دعا کنید رواه مسلم

وعنها قالت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما من

وہم از ام سلمہ است گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیہ وسلم نیست ہیچ

مسلم تصيبه مصيبة فيقول ما امره الله به انا لله وانا

مسلمانی کہ برسد او را مصیبتی پس بگوید چیزیکہ امر کردہ است خدا تعالی گفتن آن آنکہ

اليه راجعون اللهم اجرني في مصيبتي واخلف لي خيرا

استرجاع است ودراین کلمات آخر یعنی بار خدایا اجر دہ مرا در مصیبتم بدل گردان مرا بہتر

منها الا اخلف الله له خيرا منها فلما مات ابو سلمة قلت

از آن مگر آنکہ بدل میگرداند خدا برای وی بہتر از آن پس چون فوت شد ابو سلمہ گفتم

اي المسلمين خير من ابي سلمة اول اهل بيت هاجر

کدام یکی از مسلمانان بہتر است از ابی سلمہ کہ بدل او من آید کہ اول خانہ بود کہ ہجرت کرد

الى رسول الله صلى الله عليه وسلم ثم اني قلتها فاخلف

بسوی پیغمبر خدا صلی الله علیہ وسلم لیکن بدرستی من با وجود این استبعاد کلمہ اللهم اجرنی تا آخر

الله لي رسول الله صلى الله عليه وسلم رواه مسلم

خدا تعالی برای من رسول الله صلی الله علیہ وسلم را رواہ مسلم

وعنها قالت دخل رسول الله صلى الله عليه وسلم

وہم از ام سلمہ رض است گفت در آمد آنحضرت صلی الله علیہ وسلم

على ابي سلمة وقد شق بصره فاغمضه ثم قال ان الروح

بر ابو سلمہ حال آنکہ تحقیق باز ماندہ بود چشم ابی سلمہ پس فراز کرد آنرا آنحضرت بعد از آن فرمود

اذا قبض تبعه البصر فضج ناس من اهله فقال

کہ جان چون قبض کردہ میشود پی روی میکند او را بصر پس بانگ فریاد کردند مردمان از خانہ ابی سلمہ

لا تدعوا على انفسكم الا بخير فان الملائكة

آن حضرت دعا مکنید بر ذات ہای خود مگر بہ نیکی زیرا کہ فرشتگان

يُؤَمِّنُونَ عَلَى مَا تَقُولُونَ ثُمَّ قَالَ اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِأَبِي سَلَمَةَ

آمین میگویند بر چیزیکه میگوئید شما پس گفت آنحضرت خداوندا بیامرز ابی سلمه را

وَارْفَعْ دَرَجَتَهُ فِي الْمَهْدِيِّينَ وَاخْلُفْهُ فِي عَقِبِهِ فِي

وبلند گردان پایه او را در کسانیکه راه راست نموده شده اند وخلیفه شو در پس وے در

الْغَابِرِينَ وَاغْفِرْ لَنَا وَلَهُ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ وَافْسَحْ لَهُ

باقی ماندگان وے وبیامرز ما را ومر او را ای پروردگار جهانیان وفراخی کن مر او را

فِي قَبْرِهِ وَنَوِّرْ لَهُ فِيهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

در قبر او وروشن گردان مر او را در قبرش رواه مسلم وروایت است از عائشه صدیقه رض

قَالَتْ إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ تُوُفِّيَ

که گفت بدرستی که پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم وقتی که وفات یافت

سُجِّيَ بِبُرْدٍ حِبَرَةٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رض

پوشیده شد بچادر حبره یعنی برد یمانی مخطط متفق علیه روایت است از معاذ بن جبل رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ آخِرُ

گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه باشد آخر

كَلَامِهِ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

سخن او لا اله الا الله می در آید بهشت را روایت کرد آنرا ابوداؤد

وَعَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وروایت است از معقل بن یسار رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِقْرَءُوا سُورَةَ يٰسٓ عَلَى مَوْتَاكُمْ رَوَاهُ

علیه وسلم بخوانید سوره یٰس بر مردهائے شما یعنی کسیکه بموت قریب است رواه

أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

احمد وابوداؤد وابن ماجه وروایت است از عائشه رضی الله تعالی عنها

قَالَتْ اِنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبَّلَ عُثْمَانَ

گفت بدرستیکہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بوسہ داد عثمان

ابْنِ مَظْعُوْنٍ وَهُوَ مَيِّتٌ وَهُوَ يَبْكِيْ حَتّٰى سَالَ دُمُوْعُ

ابن مظعون را در حال آنکہ وی مردہ بود و آنحضرت گریہ می کرد تا آنکہ روان شد اشکہای

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلٰى وَجْهِ عُثْمَانَ رَوَاهُ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بر روی عثمان رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهَا قَالَتْ

ترمذی و ابوداود و ابن ماجہ وہم از عائشہ رض مرویست کہ گفت

اِنَّ اَبَا بَكْرٍ رض قَبَّلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ

بدرستی کہ ابوبکر رض بوسہ داد پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم را در حال آنکہ

مَيِّتٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ حُصَيْنِ بْنِ وَحْوَحٍ

آنحضرت مردہ بود رواہ ترمذی و ابن ماجہ و روایتست از حصین بن وحوح

اَنَّ طَلْحَةَ بْنَ الْبَرَاءِ مَرِضَ فَاَتَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

بدرستی کہ طلحۃ بن براء انصاری بیمار شد پس آمد او را پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَعُوْدُهٗ فَقَالَ اِنِّيْ لَا اُرٰى طَلْحَةَ اِلَّا قَدْ حَدَثَ بِهِ

وسلم در حالیکہ عیادت می کند او را پس فرمود بدرستی کہ من گمان نمی برم طلحہ را مگر آنکہ تحقیق

الْمَوْتُ فَاٰذِنُوْنِيْ وَعَجِّلُوْا فَاِنَّهٗ لَا يَنْبَغِيْ لِجِيْفَةِ

مرگ پس خبر کنید مرا بموت وی و شتابی کنید در تجہیز و تکفین زیرا کہ سزاوار نیست مردہ

مُسْلِمٍ اَنْ تُحْبَسَ بَيْنَ ظَهْرَانَيْ اَهْلِهٖ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

مسلمانی را کہ بند داشتہ شود میان اہل خانہ وی زیرا کہ مبادا گندیدہ شود رواہ ابوداود

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ جَعْفَرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از عبداللہ بن جعفر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقِّنُوْا مَوْتَاكُمْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْحَلِيْمُ الْكَرِيْمُ

علیہ وسلم تلقین کنید مردہاے شمارا این کلمہ وتوصیف باین صفت وبشارت بعفو وکرم الٰہی است تاکہ امیدوار بماں و بہ

سُبْحَانَ اللّٰهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ۝

اشارت بعظمت وکبریائی حق است تا شوق حضور درگاہ نعمت وعظمت بیدا شود تا بر متن از زمین محنت آباد دنیا شود وراضی باشد بحضور معنی بوسیلہ

قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ كَيْفَ لِلْاَحْيَاءِ قَالَ اَجْوَدُ وَاَجْوَدُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

گفتند صحابہ ای پیغمبر خدا چگونہ است این اذکار مر زندگان را اگر بیاد آریم تلقین کنیم فرمود بہتر و نیکو تر است رواہ ابن ماجہ

بَابُ سَكْرَةِ الْمَوْتِ وَمَا يَلْحَقُ الْمَيِّتَ بَعْدَ مَوْتِهِ

باب در بیان سکرات موت و آنچہ لاحق می شود مردہ را بعد از موت وے

وَلَوْ تَرٰى اِذْ يَتَوَفَّى الَّذِيْنَ كَفَرُوا الْمَلٰٓئِكَةُ يَضْرِبُوْنَ وُجُوْهَهُمْ

و تعجب می کردے اگر می دیدی چون قبض ارواح کافران میکنند فرشتگان میزنند بر روے ایشان

وَاَدْبَارَهُمْ وَذُوْقُوْا عَذَابَ الْحَرِيْقِ ذٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيْكُمْ

و بر پشت ایشان و میگویند بچشید عذاب سوزان این بسبب آن کردار است کہ پیش فرستادہ است دست شما

وَاَنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيْدِ وَلَوْ تَرٰٓى اِذِ الظّٰلِمُوْنَ

و تحقیق کہ خدای ظلم کنندہ نیست بر بندگان و تعجب کنی چون بنگری وقتیکہ ظالمان

فِيْ غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلٰٓئِكَةُ بَاسِطُوْٓا اَيْدِيْهِمْ اَخْرِجُوْٓا

در شدائد مرگ باشند و فرشتگان دست خود دراز می کنند میگویند بیرون آرید

اَنْفُسَكُمْ اَلْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُوْنِ بِمَا كُنْتُمْ

روحہای خود را امروز جزا دادہ خواہید شد عذاب رسوا کنندہ بسبب آنکہ

تَقُوْلُوْنَ عَلَى اللّٰهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنْتُمْ عَنْ اٰيٰتِهٖ تَسْتَكْبِرُوْنَ

می گفتید بر خدا ناحق و بسبب آنکہ از تصدیق آیات او سرکشی می کردید

وَلَقَدْ جِئْتُمُوْنَا فُرَادٰى كَمَا خَلَقْنٰكُمْ اَوَّلَ مَرَّةٍ وَّتَرَكْتُمْ

و گفتیم ہر آئینہ آمدید پیش ما تنہا چنانکہ آفریدہ بودیم شما را اول بار و بگذاشتید

جزء ۱۰ رکوع ۳

جزء ۷ رکوع ۱۵

مَا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَآءَ ظُهُوْرِكُمْ اِنَّ الَّذِيْنَ تَوَفّٰهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ

آنچه داده بودیم شمارا پس پشت خویش هر آئینه آنانکه فرشتگان قبض ارواح ایشان کردند

ظَالِمِیٓ اَنْفُسِهِمْ قَالُوْا فِيْمَ كُنْتُمْ قَالُوْا كُنَّا مُسْتَضْعَفِيْنَ

درحالتیکه ستمگار بودند بر خویشتن فرشتگان گفتند در چه حال بودید شما گفتند بودیم بیچارگان

فِي الْاَرْضِ قَالُوْا اَلَمْ تَكُنْ اَرْضُ اللّٰهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوْا فِيْهَا

در زمین گفتند آیا فراخ نبود زمین خدا تا هجرت میکردید در آن

فَاُولٰٓئِكَ مَاْوٰهُمْ جَهَنَّمُ وَسَآءَتْ مَصِيْرًا اِلَّا

پس این جماعت جای ایشان جهنم است و بد جائیست مگر

الْمُسْتَضْعَفِيْنَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَآءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيْعُوْنَ

آنانکه بیچاره اند از مردان و زنان و کودکان هیچ چاره نمی توانند

حِيْلَةً وَّلَا يَهْتَدُوْنَ سَبِيْلًا فَاُولٰٓئِكَ عَسَى اللّٰهُ اَنْ

و هیچ راه نمی یابند پس آن جماعت نزدیک است که خدا

يَّعْفُوَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللّٰهُ عَفُوًّا غَفُوْرًا وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ

عفو کند از ایشان و هست خدا عفو کننده و آمرزنده و می فرستد بر شما

حَفَظَةً حَتّٰٓى اِذَا جَآءَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا

ملائکه نگاهبان تا وقتیکه بیاید یکی از شما مرگ قبض روح او کنند فرستادگان ما

وَهُمْ لَا يُفَرِّطُوْنَ ثُمَّ رُدُّوْٓا اِلَى اللّٰهِ مَوْلٰىهُمُ الْحَقِّ

و ایشان تقصیر نمیکنند باز گردانیده شوند مردگان بسوی خداوند ایشان که حق است

اَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ اَسْرَعُ الْحٰسِبِيْنَ اَللّٰهُ يَتَوَفَّى

مرادارست حکم و او شتاب ترین حساب کنندگانست خدا تعالی قبض می کند

الْاَنْفُسَ حِيْنَ مَوْتِهَا وَالَّتِيْ لَمْ تَمُتْ فِيْ مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ

ارواح را نزدیک موت آن و آن روح که نه مرده است قبض آن می کند در میان خواب آن پس نگاه میدارد

الَّتِي قَضٰى عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْاُخْرٰى اِلٰى اَجَلٍ مُّسَمًّى

آنرا که حکم موت کرده است بر وی وای گذارد آن دیگر را تا وقتے معین

اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّتَفَكَّرُوْنَ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض

هر آئینه درین مقدمه نشانهاست برائے قومیکه تامل می کنند و روایت است از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَيِّتُ تَحْضُرُهُ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم شخص که میرد حاضر میشوند اورا

الْمَلٰٓئِكَةُ فَاِذَا كَانَ الرَّجُلُ صَالِحًا قَالُوا اخْرُجِي اَيَّتُهَا

فرشتگان پس چون میباشد مرد میرنده نیکوکار میگویند فرشتگان بیرون آئی ای

النَّفْسُ الطَّيِّبَةُ كَانَتْ فِي الْجَسَدِ الطَّيِّبِ اخْرُجِي حَمِيْدَةً

جان پاک که بوده است در تن پاک بیرون آئی ستوده نزد خدا

وَاَبْشِرِي بِرَوْحٍ وَّرَيْحَانٍ وَّرَبٍّ غَيْرِ غَضْبَانَ فَلَا يَزَالُ

و خوش باش براحت و رزق پاک در بهشت و بپروردگار خشم ناکننده پس همیشه است آن نفس

يُقَالُ لَهَا ذٰلِكَ حَتّٰى تَخْرُجَ ثُمَّ يُعْرَجُ بِهَا اِلَى السَّمَآءِ

که گفته میشود مر اورا این کلام مذکور از روح و بشارت تا آنکه بیرون آید پس بر داشته می شود او را بسوے آسمان

فَيُفْتَحُ لَهَا فَيُقَالُ مَنْ هٰذَا فَيَقُوْلُوْنَ فُلَانٌ فَيُقَالُ مَرْحَبًا

پس کشاده میشود برائے او در آسمان پس گفته می شود کیست این پس می گویند ملائکه فلان بن فلان است پس گفته میشود فراخی جای

بِالنَّفْسِ الطَّيِّبَةِ كَانَتْ فِي الْجَسَدِ الطَّيِّبِ حَمِيْدَةً وَّاَبْشِرِي

جان پاک را که بود در تن پاک در آئی ستوده و خوش باش

بِرَوْحٍ وَّرَيْحَانٍ وَّرَبٍّ غَيْرِ غَضْبَانَ فَلَا تَزَالُ يُقَالُ لَهَا

براحت و رزق و بپروردگار خشم نکننده پس همیشه است آن نفس که گفته می شود مر اورا

ذٰلِكَ حَتّٰى يُنْتَهٰى اِلَى السَّمَآءِ الَّتِي فِيْهَا اللّٰهُ فَاِذَا كَانَ

آن کلام و برده می شود واز آسمانی به آسمان دیگر تا آنکه برسد بآسمانے که در وے خدا است یعنی رحمت خاص حق سبحانه

الرَّجُلُ السُّوْءِ قَالَ اخْرُجِي أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْخَبِيْثَةُ كَانَتْ

مرد بدی گوید یکی از فرشتگان حاضر بیرون آی ای جان پلید که بودی

فِي الْجَسَدِ الْخَبِيْثِ اخْرُجِي ذَمِيْمَةً وَأَبْشِرِي بِحَمِيْمٍ

در تن پلید بیرون آی نکوهیده وخوش باش بآب گرم

وَغَسَّاقٍ وَآخَرَ مِنْ شَكْلِهِ أَزْوَاجٌ فَمَا تَزَالُ يُقَالُ

وریم و بعذاب دیگر که مشابه عذاب مذکور اند طرح بطرح پس همیشه است که گفته می شود

لَهَا ذٰلِكَ حَتّٰى تَخْرُجَ ثُمَّ يُعْرَجُ بِهَا إِلَى السَّمَاءِ فَيُفْتَحُ لَهَا فَيُقَالُ مَنْ

نفس را این کلمه تا آنکه بیرون می آید پس برداشته میشود او بسوی آسمان پس کشاده میشود برای وی در آسمان پس گفته میشود که

هٰذَا فَيُقَالُ فُلَانٌ فَيُقَالُ لَا مَرْحَبًا بِالنَّفْسِ الْخَبِيْثَةِ كَانَتْ فِي

این پس گفته میشود که فلان بن فلان است پس گفته میشود که مبادا فراخی جای جان پلید را که بود در

الْجَسَدِ الْخَبِيْثِ ارْجِعِي ذَمِيْمَةً فَإِنَّهَا لَا تُفْتَحُ لَكِ

تن پلید بگرد نکوهیده زیرا که کشاده نشود برای تو

أَبْوَابُ السَّمَاءِ فَتُرْسَلُ مِنَ السَّمَاءِ ثُمَّ تَصِيْرُ إِلَى الْقَبْرِ

درهای آسمان پس فرستاده واندا خته میشود بر زمین از آسمان پس باز میگردد بسوی قبر

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت کرده ابن ماجه وهم از ابی هریرة روایت است بدرستیکه پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا خَرَجَتْ رُوْحُ الْمُؤْمِنِ تَلَقَّاهَا

علیه وسلم فرمود چون بیرون می آید جان مسلمان پیش می آیند اورا

مَلَكَانِ يُصْعِدَانِهَا قَالَ حَمَّادٌ فَذَكَرَ مِنْ طِيْبِ رِيْحِهَا

دو فرشته که بالا میبرند آنرا گفت حماد که یکی از راویان حدیث است پس ذکر کرده ابو هریره یا آنحضرت از خوش بوئی روح

وَذَكَرَ الْمِسْكَ قَالَ وَيَقُوْلُ أَهْلُ السَّمَاءِ رُوْحٌ طَيِّبَةٌ

و ذکر کرده مشک را گفت ابوهریره یا آنحضرت و میگویند آسمانیان جانیست پاک

جَاءَتْ مِنْ قِبَلِ الْاَرْضِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْكِ وَعَلٰى جَسَدٍ

که آمده است از جانب زمین درود فرستد خدا تعالی بر تو و بر تنی

كُنْتِ تَعْمُرِيْنَهٗ فَيُنْطَلَقُ بِهٖ اِلٰى رَبِّهٖ ثُمَّ يَقُوْلُ انْطَلِقُوْا

که آباد دانی و زنده میداشتی تو آنرا پس پیش برده میشود او را بسوی پروردگار وی پستر میگوید ببرید

بِهٖ اِلٰى اٰخِرِ الْاَجَلِ قَالَ وَاِنَّ الْكَافِرَ اِذَا خَرَجَتْ رُوْحُهٗ

او را بسوی آخرت که مراد از آن قیامت است فرمود آنحضرت و بدرستیکه کافر چون بیرون می آید روح او

قَالَ حَمَّادٌ وَذَكَرَ مِنْ نَتْنِهَا وَذَكَرَ لَعْنًا وَيَقُوْلُ اَهْلُ

گفت حماد و ذکر کرد ابوهریره یا آنحضرت از بوی ناخوش آن روح و ذکر کرد لعنت را و می گویند

السَّمَاءِ رُوْحٌ خَبِيْثَةٌ جَاءَتْ مِنْ قِبَلِ الْاَرْضِ فَيُقَالُ

آسمانیان جانیست پلید که آمده است از جانب زمین پس گفته میشود

انْطَلِقُوْا بِهٖ اِلٰى اٰخِرِ الْاَجَلِ قَالَ اَبُوْهُرَيْرَةَ فَرَدَّ رَسُوْلُ اللّٰهِ

ببرید او را بسوی آخرت که مراد از آن قیامت است گفت ابوهریره رض پس باز گردانید آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَيْطَةً كَانَتْ عَلَيْهِ عَلٰى اَنْفِهٖ

صلی الله علیه وسلم چادری که بود بروی بر بینی خود

هٰكَذَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

همچنین روایه مسلم وهم از ابی هریره رض مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا حُضِرَ الْمُؤْمِنُ اَتَتْ مَلٰٓئِكَةُ

الله علیه وسلم چون حاضر کرده میشود مومن یعنی حاضر میشود او را مرگ می آیند ملائکه

الرَّحْمَةِ بِحَرِيْرَةٍ بَيْضَاءَ فَيَقُوْلُوْنَ اُخْرُجِيْ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً

رحمت با بریشم پاره سفید پس میگویند فرشتگان بیرون آی خوشنود از خدا و خوشنودی کرده شده

عَنْكِ اِلٰى رَوْحِ اللّٰهِ وَرَيْحَانٍ وَّرَبٍّ غَيْرِ غَضْبَانَ فَتَخْرُجُ

از تو بسوی راحت که از جانب خدا است و بسوی رزق روحانی و پروردگار خشم نکننده پس بیرون می آید

له تعلیمیست این است پیچید که ابوهریره بر بینی خود نهاد و بیان نمود صورت نهادن آنحضرت صلی الله علیه وسلم ریطه را بر انف ۱۲

كَأَطْيَبِ رِيحِ الْمِسْكِ حَتَّى أَنَّهُ لَيُنَاوِلُهُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا

روح ہمچو بہترین بوئے مشک تا آنکہ ہر آئینہ مید ہند آں روح را بعضے از فرشتگاں بعضے را یعنی دست بدست

حَتَّى يَأْتُوا بِهِ أَبْوَابَ السَّمَاءِ فَيَقُولُونَ مَا أَطْيَبَ هٰذِهِ الرِّيحَ الَّتِي

تا آنکہ می آرند او را نزد درہائے آسمان پس می گویند ملائکہ چہ خوش است ایں بوئے کہ

جَاءَتْكُمْ مِنَ الْأَرْضِ فَيَأْتُونَ بِهِ أَرْوَاحَ الْمُؤْمِنِينَ فَلَهُمْ

آمدہ است شمارا از زمین پس می آرند او را نزد ارواح مومناں پس ہر آئینہ ارواح مومناں

أَشَدُّ فَرَحًا مِنْ أَحَدِكُمْ بِغَائِبِهِ يَقْدَمُ عَلَيْهِ فَيَسْأَلُونَهُ

سخت تر اند از روئے شادمانی از یکے از شما بغایب خود کہ باز می آید از سفر بروے پس می پرسند او را

مَاذَا فَعَلَ فُلَانٌ مَاذَا فَعَلَ فُلَانٌ فَيَقُولُونَ دَعُوهُ فَإِنَّهُ

چہ شد و چہ حال دارد فلاں و فلاں نام آنہا برند و حال ایشاں می پرسند پس میگویند کہ بگذارید

فِي غَمِّ الدُّنْيَا فَيَقُولُ قَدْ مَاتَ أَمَا أَتَاكُمْ فَيَقُولُونَ قَدْ

در غم دنیا است پس میگوید بہ تحقیق مردہ است آں آیا نیامدہ است پیش شما پس میگویند بہ تحقیق

ذُهِبَ بِهِ إِلَى أُمِّهِ الْهَاوِيَةِ وَإِنَّ الْكَافِرَ إِذَا احْتُضِرَ

بردہ شدہ او را بسوئے مادر وے کہ آتش دوزخ است و بدرستیکہ کافر وقتیکہ حاضر می شود او را موت

أَتَتْهُ مَلَائِكَةُ الْعَذَابِ بِمِسْحٍ فَيَقُولُونَ اخْرُجِي سَاخِطَةً

می آیند او را ملائکہ عذاب بپلاس درشت پس میگویند بروح کافر بیروں آئی ناخوشنود

مَسْخُوطًا عَلَيْكِ إِلَى عَذَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ فَتَخْرُجُ كَأَنْتَنِ

و ناخوشنودی کردہ شدہ بر تو بسوئے عذاب خدا پس بیروں می آید روح بوئے ناخوش ہمچو گندہ ترین

رِيحِ جِيفَةٍ حَتَّى يَأْتُونَ بِهِ إِلَى بَابِ الْأَرْضِ فَيَقُولُونَ

بوئے مردہ تا آنکہ می آرند او را نزد در زمین پس می گویند

مَا أَنْتَنَ هٰذِهِ الرِّيحَ حَتَّى يَأْتُونَ بِهِ أَرْوَاحَ الْكُفَّارِ رَوَاهُ

چہ گندہ است ایں بوئے تا آنکہ می آرند او را نزد ارواح کافراں رواہ

أَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رضي قَالَ خَرَجْنَا مَعَ

احمد والنسائی در روایت است از براء ابن عازب رض گفت بیرون آمدیم ما

النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي جَنَازَةِ رَجُلٍ مِّنَ الْأَنْصَارِ

به آنحضرت صلی الله علیه وسلم در جنازه مردے از انصار

فَانْتَهَيْنَا إِلَى الْقَبْرِ وَلَمْ يُلْحَدْ فَجَلَسَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ

پس آخر رسیدیم تا قبر و لحد کرده نه شده بود پس نشست پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَلَسْنَا حَوْلَهُ كَأَنَّ عَلٰى رُءُوْسِنَا الطَّيْرُ

علیه وسلم و نشستیم ما گرد آں حضرت سر فرو برده گویا بر سر ما پرنده نشسته است

وَفِي يَدِهٖ عُوْدٌ يَنْكُتُ بِهٖ فِي الْأَرْضِ فَرَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ

و در دست آں حضرت چوبی بود که می کاوید و خطی می کشید بآں چوب بر زمین پس بر داشت سر خود را پس

اِسْتَعِيْذُوْا بِاللهِ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلٰثًا ثُمَّ قَالَ

پناه جوئید بخدا از عذاب قبر دو بار گفت این سخن را یا سه بار پس گفت آنحضرت

إِنَّ الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ إِذَا كَانَ فِي انْقِطَاعٍ مِّنَ الدُّنْيَا وَإِقْبَالٍ

بدرستے که بنده مسلمان وقتی که می باشد در بریدگی از دنیا و میباشد در رو آوردن

مِّنَ الْآخِرَةِ نَزَلَ إِلَيْهِ مَلٰئِكَةٌ مِّنَ السَّمَاءِ بِيْضُ الْوُجُوْهِ

با آخرت فرود می آیند بسوے وی فرشتگان از آسمان که روهای ایشان سفید است

كَأَنَّ وُجُوْهَهُمُ الشَّمْسُ مَعَهُمْ كَفَنٌ مِّنْ أَكْفَانِ الْجَنَّةِ

گویا که روهای ایشان آفتاب است با ایشان کفنی است از کفنهاے بهشت

وَحَنُوْطٌ مِّنْ حَنُوْطِ الْجَنَّةِ حَتّٰى يَجْلِسُوْا مِنْهُ مَدَّ الْبَصَرِ

و حنوط است از حنوطهاے بهشت تا آنکه می نشینند این فرشتگان از میت دور تا درازی بصر

ثُمَّ يَجِيءُ مَلَكُ الْمَوْتِ عَلَيْهِ السَّلَامُ حَتّٰى يَجْلِسَ عِنْدَ رَأْسِهٖ فَيَقُوْلُ

باز می آید فرشته موت که عزرائیل است تا آنکه می نشیند نزد سر میت پس می گوید

أَيَّتُهَا النَّفْسُ الطَّيِّبَةُ اخْرُجِي إِلَى مَغْفِرَةٍ مِّنَ اللهِ وَرِضْوَانٍ

اى جان پاک بیرون آی بسوے آمرزش از خدا و رضاے عظیم از وے فرمود

قَالَ فَتَخْرُجُ تَسِيلُ كَمَا تَسِيلُ الْقَطْرَةُ مِنَ السِّقَاءِ فَيَأْخُذُهَا

آن حضرت پس بیرون آید روح در حالیکه روان میشود چنانکه روان میگردد آب از مشک پس میگیرد ملک الموت آنرا

فَإِذَا أَخَذَهَا لَمْ يَدَعُوهَا فِي يَدِهِ طَرْفَةَ عَيْنٍ حَتَّى يَأْخُذُوهَا

و چون میگیرد ملک الموت آنرا نمیگذارند فرشتگان آن روح را در دست ملک الموت یک پلک زدن تا آنکه میگیرند فرشتگان

فَيَجْعَلُوهَا فِي ذَٰلِكَ الْكَفَنِ وَفِي ذَٰلِكَ الْحَنُوطِ وَتَخْرُجُ مِنْهَا

پس میکنند آن روح را در آن کفن و در آن حنوط و بیرون آید از آن روح رایحه که

كَأَطْيَبِ نَفْحَةِ مِسْكٍ وُجِدَتْ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ قَالَ

همچو خوشبوترین وزیدن بوے مشک که یافته شده است بر روے زمین فرمود آن حضرت

فَيَصْعَدُونَ بِهَا فَلَا يَمُرُّونَ يَعْنِي بِهَا عَلَى مَلَأٍ مِّنَ

پس بالا می برند فرشتگان آنرا پس نمیگذرند فرشتگان یعنی با آن روح بر هیچ جماعتی از

الْمَلَائِكَةِ إِلَّا قَالُوا مَا هَٰذَا الرُّوحُ الطَّيِّبُ فَيَقُولُونَ فُلَانُ

فرشتگان مگر آنکه میگویند چیست این روح پاک پس میگویند فلان

ابْنُ فُلَانٍ بِأَحْسَنِ أَسْمَائِهِ الَّتِي كَانُوا يُسَمُّونَهُ بِهَا فِي

ابن فلان است میخوانند آنرا به نیکوترین نامهای وی که میخواندند او را بدان نامها در

الدُّنْيَا حَتَّى يَنْتَهُوا بِهَا إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيَسْتَفْتِحُونَ

دنیا تا آنکه میرسند با وے تا آسمان که فرودترین آسمانها است پس طلب در گشادن میکنند

لَهُ فَيُفْتَحُ لَهُمْ فَيُشَيِّعُهُ مِنْ كُلِّ سَمَاءٍ مُقَرَّبُوهَا إِلَى السَّمَاءِ

براے وے پس کشاده می شود در براے ایشان پس متابعت میکنند او را از هر آسمان مقربان

الَّتِي تَلِيهَا حَتَّى يُنْتَهَى بِهِ إِلَى السَّمَاءِ السَّابِعَةِ فَيَقُولُ اللهُ

که متصل است تا آنکه با آخر رسیده می شود بآن روح تا آسمان هفتم پس میگوید خداتعالی

عَزَّ وَجَلَّ اُكْتُبُوْا كِتَابَ عَبْدِيْ فِيْ عِلِّيِّيْنَ وَاَعِيْدُوْهُ اِلَى

به نویسید نامهٔ بندهٔ مرا در علیین که نام موضعی است در آسمان و باز گردانید او را

الْاَرْضِ فَاِنِّيْ مِنْهَا خَلَقْتُهُمْ وَفِيْهَا اُعِيْدُهُمْ وَمِنْهَا اُخْرِجُهُمْ

بسوی زمین زیرا که من از زمین پیدا کرده ام آدمیان را و در زمین باز میگردانم ایشان را

تَارَةً اُخْرٰى قَالَ فَتُعَادُ رُوْحُهٗ فِيْ جَسَدِهٖ فَيَاْتِيْهِ مَلَكَانِ

بار دیگر فرمود آنحضرت پس باز گردانیده میشود روح وی در تن وی پس می آیند پیش او دو فرشته

فَيُجْلِسَانِهٖ فَيَقُوْلَانِ لَهٗ مَنْ رَّبُّكَ فَيَقُوْلُ رَبِّيَ اللّٰهُ

پس می نشانند او را پس می گویند او را کیست پروردگار تو پس میگوید بنده پروردگار من خدا است

فَيَقُوْلَانِ لَهٗ مَا دِيْنُكَ فَيَقُوْلُ دِيْنِيَ الْاِسْلَامُ فَيَقُوْلَانِ

پس میگویند او را چیست دین تو پس میگوید دین من اسلام است پس میگویند

لَهٗ مَا هٰذَا الرَّجُلُ الَّذِيْ بُعِثَ فِيْكُمْ فَيَقُوْلُ هُوَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

او را چیست این مردی که برانگیخته شده است در شما پس میگوید چیست وی پیغمبر خدا است

فَيَقُوْلَانِ لَهٗ وَمَا عِلْمُكَ فَيَقُوْلُ قَرَأْتُ كِتَابَ اللّٰهِ فَاٰمَنْتُ

پس میگویند او را چیست دلیل دانستن تو رسالت وی را پس میگوید خواندم کتاب خدا را که قرآن است

بِهٖ وَصَدَّقْتُ فَيُنَادِيْ مُنَادٍ مِّنَ السَّمَآءِ اَنْ صَدَقَ عَبْدِيْ

باو و راست گردانستم پس آواز می دهد آواز دهنده از آسمان که راست گفت بندهٔ من

فَافْرِشُوْهُ مِنَ الْجَنَّةِ وَاَلْبِسُوْهُ مِنَ الْجَنَّةِ وَافْتَحُوْا لَهٗ بَابًا

پس فرشتگان گردانید بندهٔ مرا از بهشت و بپوشانید او را لباسی از بهشت و بگشائید برای وی دری

اِلَى الْجَنَّةِ قَالَ فَيَاْتِيْهِ مِنْ رَّوْحِهَا وَطِيْبِهَا وَيُفْتَحُ لَهٗ فِيْ

بسوی بهشت فرمود آنحضرت پس می آید او را از راحت بهشت و خوشبوی بهشت پس کشاده میشود برای وی

قَبْرِهٖ مَدَّ بَصَرِهٖ قَالَ وَيَاْتِيْهِ رَجُلٌ حَسَنُ الْوَجْهِ حَسَنُ الثِّيَابِ

در قبر وی تا درازی بصر فرمود آنحضرت و می آید او را مردی نیک روی نیکو جامه

طِيبُ الرِّيحِ فَيَقُولُ أَبْشِرْ بِالَّذِي يَسُرُّكَ هٰذَا يَوْمُكَ

خوشبوی پس میگوید آنمرد که مژده باد ترا بانچه شادمان گرداند ترا این روز تست

الَّذِي كُنْتَ تُوعَدُ فَيَقُولُ لَهُ مَنْ أَنْتَ فَوَجْهُكَ الْوَجْهُ

که وعده کرده میشدی تو پس میگوید مرده مر آنمرد را که چه کسے تو پس روی تو روی کامل در حسن است که

يَجِيءُ بِالْخَيْرِ فَيَقُولُ أَنَا عَمَلُكَ الصَّالِحُ فَيَقُولُ رَبِّ أَقِمِ

که می آرد نیکی را پس میگوید آنمرد که من عمل نیک توام پس می گوید اے پروردگار برپا کن

السَّاعَةَ أَقِمِ السَّاعَةَ حَتَّى أَرْجِعَ إِلَى أَهْلِي وَمَالِي قَالَ

قیامت که کنایت از احیا تا آنکه باز برگردم بسوے اہلی نه خود و بسوے مال خود فرمود آنحضرت

وَإِنَّ الْعَبْدَ الْكَافِرَ إِذَا كَانَ فِي انْقِطَاعٍ مِّنَ الدُّنْيَا

بدرستیکه بنده کافر وقتے که می باشد در بریدگی از دنیا

وَإِقْبَالٍ مِّنَ الْآخِرَةِ نَزَلَ إِلَيْهِ مِنَ السَّمَاءِ مَلٰئِكَةٌ سُودُ

و روے آوردن از آخرت فرود می آیند بسوے وی از آسمان فرشتگان سیاه

الْوُجُوهِ وَمَعَهُمُ الْمُسُوحُ وَيَجْلِسُونَ مِنْهُ مَدَّ الْبَصَرِ

روے و با ایشان پلاسهاست و می نشینند از میت تا آنجا که نظر کار می کند

ثُمَّ يَجِيءُ مَلَكُ الْمَوْتِ حَتَّى يَجْلِسَ عِنْدَ رَأْسِهِ فَيَقُولُ

پس تر می آید ملک الموت تا آنکه می نشیند نزد سر او پس می گوید

أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْخَبِيثَةُ اخْرُجِي إِلَى سَخَطٍ مِّنَ اللّٰهِ قَالَ

ای جان خبیث بیرون آی بسوی خشم و ناخوشنودی از خدا فرمود آنحضرت

فَتَفَرَّقُ فِي جَسَدِهِ فَيَنْتَزِعُهَا كَمَا يُنْتَزَعُ السَّفُّودُ مِنَ

پس پریشان می شود روح در جسد کافر پس میکشد آن روح را ملک الموت چنانکه کشیده میشود سیخ کباب از

الصُّوفِ الْمَبْلُولِ فَيَأْخُذُهَا فَإِذَا أَخَذَهَا لَمْ يَدَعُوهَا

پشم تر پس میگیرد ملک الموت آن روح را پس چون میگیرد ملک الموت آن روح را نمیگذارند فرشتگان آن روح را

فِي يَدِهِ طَرْفَةَ عَيْنٍ حَتَّى يَجْعَلُوهَا فِي تِلْكَ الْمُسُوحِ

ودر دست او چشم زدن تا آنکه می کنند فرشتگان آن روح را دریں مسوح

وَيَخْرُجُ مِنْهَا كَأَنْتَنِ رِيحِ جِيفَةٍ وُجِدَتْ عَلَى وَجْهِ

و بیرون می آید ازاں روح رابجہ بوئے بد بوئے تریں مردار که یافته می شود بر روئے

الْأَرْضِ فَيَصْعَدُونَ بِهَا فَلَا يَمُرُّونَ بِهَا عَلَى مَلَاءٍ مِنَ

زمین پس بالا می برند فرشتگان او را پس نمی گذرند فرشتگان باو بر جماعتے از

الْمَلٰئِكَةِ إِلَّا قَالُوا مَا هٰذَا الرُّوحُ الْخَبِيثَةُ فَيَقُولُونَ

فرشتگان مگر آنکه می گویند چیست این روح خبیث پس می گویند فرشتگان همراهیان که

فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ بِأَقْبَحِ أَسْمَائِهِ الَّتِي كَانَ يُسَمّٰى بِهَا فِي

فلاں بن فلاں است میخوانند آنرا به بدترین نامهائے که میخواندند او را بدیں نامها در

الدُّنْيَا حَتّٰى يُنْتَهٰى بِهِ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيُسْتَفْتَحُ لَهُ

دنیا بامذمت تا آنکه میرسند باوی تا آسمان دنیا پس طلب درکشادن میکنند برائے وے

فَلَا يُفْتَحُ لَهُ ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس کشاده نمی شود در برائے وی پس تر خواند پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتّٰى

کشاده نمی شود برائے کافراں درہائے آسمان و در نمی آیند کافراں در بہشت تا آنکه

يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ فَيَقُولُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ

در آید شتر باآں ضخامت در سوراخ سوزن پس میگوید حق تعالی بزرگ و بلند

اُكْتُبُوا كِتَابَهُ فِي سِجِّينٍ فِي الْأَرْضِ السُّفْلٰى فَتُطْرَحُ

بنویسید نامه او را در سجین که نام جائے است در تحت زمین پائین تر پس انداخته میشود

رُوحُهُ طَرْحًا ثُمَّ قَرَأَ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللّٰهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ

روح کافر انداختنی سخت پس تر خواند آنحضرت این آیت را که کسیکه شرک کرد با خدا پس گویا افتاد

مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ

از آسمان پس میربایند او را پرندگان یا می اندازد او را باد در جاے

سَحِيقٍ فَتُعَادُ رُوحُهُ فِي جَسَدِهِ وَيَأْتِيهِ مَلَكَانِ فَيُجْلِسَانِهِ

دور پس عود کرده میشود روح او در تن او و می آید او را دو فرشته پس می نشانند او

فَيَقُولَانِ لَهُ مَنْ رَبُّكَ فَيَقُولُ هَاهْ هَاهْ لَا أَدْرِي فَيَقُولَانِ

پس میگویند او را کیست پروردگار تو پس میگوید کافر هاه هاه که کلمه تحسر و تحیر است نمی دانم

لَهُ مَا هَذَا الرَّجُلُ الَّذِي بُعِثَ فِيكُمْ فَيَقُولُ هَاهْ هَاهْ لَا أَدْرِي

مر او را چیست حال این مرد که برانگیخته شده است در شما پس میگوید کافر هاه هاه در نیافتم کیست

فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ أَنْ كَذَبَ فَافْرِشُوهُ مِنَ النَّارِ

پس آواز می دهد آواز دهنده از آسمان که دروغ گفت پس فرش گردانید برای وی از آتش

وَافْتَحُوا لَهُ بَابًا إِلَى النَّارِ فَيَأْتِيهِ مِنْ حَرِّهَا وَسَمُومِهَا

و کشائید برای او دری بسوی آتش پس می آید وی را از حرارت دوزخ و باد گرم از آتش

وَيُضَيَّقُ عَلَيْهِ قَبْرُهُ حَتَّى تَخْتَلِفَ فِيهِ أَضْلَاعُهُ وَيَأْتِيهِ

و تنگ گردانیده میشود بر کافر قبر او تا آنکه در هم شکند در وی استخوانهای پهلوی وی و می آید او را

رَجُلٌ قَبِيحُ الْوَجْهِ قَبِيحُ الثِّيَابِ مُنْتِنُ الرِّيحِ فَيَقُولُ

مردے زشت شکل بد جامه گنده بوے پس می گوید آن مرد

أَبْشِرْ بِالَّذِي يَسُوءُكَ هَذَا يَوْمُكَ الَّذِي كُنْتَ تُوعَدُ

مژده باد ترا بچیزیکه غمگین گرداند ترا این روز تست که وعده کرده می شدی تو

فَيَقُولُ مَنْ أَنْتَ فَوَجْهُكَ الْوَجْهُ يَجِيءُ بِالشَّرِّ فَيَقُولُ

پس می گوید مست کافر کیست تو پس روی تو روی کاملست در زشتی که می آرد تو شر را پس می

أَنَا عَمَلُكَ الْخَبِيثُ فَيَقُولُ رَبِّ لَا تُقِمِ السَّاعَةَ وَفِي رِوَايَةٍ

منم عمل بد تو ام پس میگوید کافر ای پروردگار من قائم مکن قیامت را و در روایتی دیگر

نحوه وزاد فيه إذا خرج روحه صلى عليه كل ملك بين

مانند آنچه که مذکور شده است و زیاده کرده در وی که چون بیرون آید جان مومن درود می فرستد بر وی هر

السماء والأرض وكل ملك في السماء وفتحت أبواب السماء

آسمان و زمین است و هر فرشته که در آسمان است و گشاده شود برای وی درهای آسمان

ليس من أهل باب إلا وهم يدعون الله أن يعرج بروحه

نیست هیچ جماعت از اهل هیچ در از درهای آسمان مگر آنکه ایشان میخواهند خدا را و دعا میکنند که برده شود

من قبلهم وتنزع نفسه يعني الكافر مع العروق

از جانب ایشان و کشیده میشود جان وے یعنی جان کافر با رگهاے او

فيلعنه كل ملك بين السماء والأرض وكل ملك في

پس لعنت می کنند او را هر فرشته که میان آسمان و زمین است و هر فرشته که در میان

السماء وتغلق أبواب السماء ليس من أهل باب إلا وهم

آسمان است و بسته می شود درهاے آسمان نیستند از اهل هر در مگر آنکه ایشان

يدعون الله أن لا يعرج روحه من قبلهم رواه أحمد

میخواهند خدا را و دعا کنند که نه برداشته شود روح او از جانب ایشان رواه احمد

وعن عبد الرحمن بن كعب عن أبيه قال لما حضرت

و روایت است از عبد الرحمن بن کعب از پدر خود گفت هرگاه که حاضر شد

كعبا الوفاة أتته أم بشر بنت البراء بن معرور

کعب را وفات آمد او را ام بشر بنت براء بن معرور

فقالت يا أبا عبد الرحمن إن لقيت فلانا فاقرأ عليه

پس گفت اے ابا عبد الرحمن اگر ملاقات بکنی فلاں را پس بخوان بروے

مني السلام فقال غفر الله لك يا أم بشر نحن أشغل

از جانب من سلام پس گفت کعب بن مالک بیامرزد ترا خدا تعالی اے ام بشر ما مشغول تر

وگفت اینکه علامت استغفار است شدن پیکی اگر آن شاده کنند با ایهام ... بیان ... نمی ... ...

مِنْ ذٰلِكَ فَقَالَتْ يَا اَبَا عَبْدِ الرَّحْمٰنِ اَمَا سَمِعْتَ رَسُوْلَ اللّٰهِ

از ینکه سلام دہیام میرسانم پس گفت ام بشر اے ابوعبدالرحمن آیا نشنیدی تو آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اَرْوَاحَ الْمُؤْمِنِيْنَ فِيْ طَيْرٍ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت بدرستیکہ ارواح مومنان نہادہ شوند درون پرندگان

خُضْرٍ تَعَلَّقُ بِشَجَرِ الْجَنَّةِ قَالَ بَلٰى قَالَتْ فَهُوَ ذٰلِكَ رَوَاهُ

سبز کہ میچرند در درختان بہشت را گفت آرے شنیدم گفت ام بشر پس این آن فضل و کرم است رواہ

ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ كِتَابِ الْبَعْثِ وَالنُّشُوْرِ

ابن ماجہ وبیہقی درکتاب بعث ونشور

وَعَنْ اَبِيْهِ اَنَّهُ كَانَ يُحَدِّثُ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وروایت است از پدر وے بدرستیکہ او بود کہ حدیث میکرد بدرستیکہ پیغامبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّمَا نَسَمَةُ الْمُؤْمِنِ طَيْرٌ تَعَلَّقُ فِيْ شَجَرِ الْجَنَّةِ

علیہ وسلم فرمود نیست روح مومن مگر طیرے کہ می چرد در درختان بہشت

حَتّٰى يَرْجِعَهُ اللّٰهُ فِيْ جَسَدِهٖ يَوْمَ يَبْعَثُهٗ رَوَاهُ مَالِكٌ

تا آنکہ باز میگرداند اورا خدا تعالے درتن او روزے کہ برانگیزد اورا از خاک رواہ مالک

وَالنَّسَائِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ كِتَابِ الْبَعْثِ وَالنُّشُوْرِ

ونسائی وبیہقی درکتاب لعبث ونشور

وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ دَخَلْتُ عَلٰى جَابِرِ بْنِ

وروایت است از محمد بن منکدر گفت درآمدم بر جابر بن

عَبْدِ اللّٰهِ رض وَهُوَ يَمُوْتُ فَقُلْتُ اَقْرَءْ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ

عبداللہ رض حال آنکہ وے می میرد پس گفتم بخوان بر آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّلَامَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

صلی اللہ علیہ وسلم سلام را از جانب ما رواہ ابن ماجہ

۱/م بانکہ روایت کردہ شد ... مختلف آمدہ است ... [illegible]

حقیقت لازم آید ... ودرین حدیث دلیل است برابقاے ارواح ... وتعذیب آن ۱۲

وَعَنْ بُرَيْدَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و روایت است از بریده رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ الْمُؤْمِنُ يَمُوْتُ بِعَرَقِ الْجَبِيْنِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَ

وسلم مومن بمیرد با عرق پیشانی رواه ترمذی و

النَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ

نسائی و ابن ماجه و روایت است از عبد الله بن عمر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَحَدَكُمْ اِذَا مَاتَ عُرِضَ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستیکه یکے از شما چون بمیرد ظاهر کرده شود

عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ اِنْ كَانَ مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ

بروے نشست گاه او بامداد و شبانگاه اگر باشد آن شخص از اهل بهشت

فَمِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ وَاِنْ كَانَ مِنْ اَهْلِ النَّارِ فَمِنْ اَهْلِ النَّارِ

پس باشد جاے او از بهشت و اگر باشد آنکس از اهل دوزخ پس باشد جاے نشست او از دوزخ

هٰذَا مَقْعَدُكَ حَتّٰى يَبْعَثَكَ اللهُ اِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ

گفته شود که این جاے نشست تو است تا آنکه برانگیزد ترا خدا تعالی بسوے خود روز قیامت متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

علیه است و روایت کرده شده است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا قُبِرَ الْمَيِّتُ اَتَاهُ مَلَكَانِ اَسْوَدَانِ

صلی الله علیه وسلم چون نهاده میشود میت در قبر می آیند او را دو فرشته در صورت آدمی سیاه رنگ

اَزْرَقَانِ يُقَالُ لِاَحَدِهِمَا الْمُنْكَرُ وَلِلْاٰخَرِ النَّكِيْرُ فَيَقُوْلَانِ

کبود چشم گفته میشود مر یکے را از ایشان منکر و دیگرے را نکیر پس میگویند آن هر دو

وَمَا كُنْتَ تَقُوْلُ فِيْ هٰذَا الرَّجُلِ فَيَقُوْلُ هُوَ عَبْدُ اللهِ وَرَسُوْلُهُ

چه بودی تو که میگفتی در حال این مرد پس میگوید میت که آنمرد بندهٔ خدا و پیغمبر او است

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ فَيَقُوْلَانِ

گواہی میدہم بآنکہ نیست ہیچ معبود مگر خدائے و گواہی میدہم کہ محمد بندۂ خدا و رسول اوست پس میگویند ہر دو فرشتہ

قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُوْلُ هٰذَا ثُمَّ يُفْسَحُ لَهٗ فِيْ قَبْرِهٖ سَبْعُوْنَ

کہ بدرستیکہ بودیم بر دانستن کہ بتحقیق تو میگوئی این پس فراخ کردہ میشود برائے وے در قبر وے ہفتاد

ذِرَاعًا فِيْ سَبْعِيْنَ ثُمَّ يُنَوَّرُ لَهٗ فِيْهِ ثُمَّ يُقَالُ لَهٗ نَمْ فَيَقُوْلُ

ذراع در ہفتاد ذراع پس منور روشن کردہ شود در قبر او پس گفتہ میشود برائے وے کہ خواب بکن بستر

يَقُوْلُ أَرْجِعُ إِلٰى أَهْلِيْ فَأُخْبِرُهُمْ فَيَقُوْلَانِ نَمْ كَنَوْمَةِ الْعَرُوْسِ

میگوید کہ باز میروم بسوئے اہل خانہ من پس خبر میدہم ایشانرا پس میگویند ہر دو فرشتہ خواب بکن ہمچو خواب عروس

الَّذِيْ لَا يُوْقِظُهٗ إِلَّا أَحَبُّ أَهْلِهٖ إِلَيْهِ حَتّٰى يَبْعَثَهُ اللّٰهُ مِنْ

کہ بیدار نمی کند او را مگر محبوب ترین از اہل وے بسوئے وے یعنے زوج تا آنکہ بر خیزاند او را خدا تعالیٰ از

مَضْجَعِهٖ ذٰلِكَ وَإِنْ كَانَ مُنَافِقًا قَالَ سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُوْلُوْنَ

جائے آرام او کہ اینست و اگر باشد آن میت منافق میگوید در جواب فرشتہ کہ شنیدم من مردمانرا کہ میگفتند

قَوْلًا فَقُلْتُ مِثْلَهٗ لَا أَدْرِيْ فَيَقُوْلَانِ قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ

قولے پس گفتم من مثل آن قول نمیدانم از واقعیت پس میگویند بتحقیق می دانستیم کہ تو

تَقُوْلُ ذٰلِكَ فَيُقَالُ لِلْأَرْضِ الْتَئِمِيْ عَلَيْهِ فَتَلْتَئِمُ عَلَيْهِ فَتَخْتَلِفُ

میگوئی ہمچنین پس گفتہ میشود مر زمین را کہ بر ہم آبر وے پس باہم بر می آید و می پیچد زمین بر وے پس مختلف میشود

أَضْلَاعُهٗ فَلَا يَزَالُ فِيْهَا مُعَذَّبًا حَتّٰى يَبْعَثَهُ اللّٰهُ مِنْ مَضْجَعِهٖ

پہلوئے وے پس ہمیشہ باشد آن میت در آن قبر عذاب کردہ شدہ تا آنکہ بر انگیزد او را خدا از آن خوابگاہ

ذٰلِكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ **وَعَنِ** الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض

وے روایت کرد ترمذی و روایت است از براء بن عازب رض

عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا مَاتَ الْمُؤْمِنُ

از پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود چون بمیرد مرد مومن

يأتيه ملكان فيجلسانه فيقولان له ما دينك فيقول

مى آيد آن را دو فرشته پس مى نشانند او را پس ميگويند مر آن ميت را كه چيست دين تو پس ميگويد آن ميت

ديني الإسلام فيقولان ما هذا الرجل الذي بعث

دين من اسلام است پس ميگويند چيست حال اين مرد كه برانگيخته شده است

فيكم فيقول هو رسول الله فيقولان له وما يدريك

در شما پس ميگويد مومن كه وى فرستادهٔ خدا است پس ميگويند مر او را چه دريابيد ترا كه رسول خدا است

فيقول قرأت كتاب الله فآمنت به وصدقت فذلك

پس ميگويد مومن خواندم كتاب خدا را پس ايمان آوردم بوى و گرويدم پس آنست مراد

قوله تعالى يثبت الله الذين آمنوا بالقول الثابت في

بقول خداوند تعالى مراد تثبيت درين قول جواب فرشتگان است در قبر

الحيوة الدنيا الآية قال فينادي مناد من السماء

بر آن وجه كه مذكور شده فرمود آنحضرت پس آواز ميدهد آواز دهنده از آسمان

أن صدق عبدي فافرشوه من الجنة وألبسوه من

كه راست گفت بندهٔ من گسترانيد براى بنده فرشى از فرشهاى بهشت و بپوشانيد او را از

الجنة وافتحوا له بابا إلى الجنة فيفتح له قال فيأتيه

پوششهاى جنت و بكشائيد بر وى درى بسوى بهشت پس كشاده ميشود بر وى در پس فرمود آنحضرت پس

من روحها وطيبها ويفسح له فيها مد بصره وأما

اندر احت بهشت و نسيم آن و فراخ كرده ميشود او را در جانب بهشت تا غايتى كه ميرسد نظر وى و ليكن

الكافر فذكر موته قال ويعاد روحه في جسده و

كافر پس ذكر كرد آنحضرت مرگ او را فرمود و باز آورده ميشود روح او در تن وى و

يأتيه ملكان فيجلسانه فيقولان من ربك فيقول

مى آيند وى را دو فرشته پس مى نشانند او را پس ميگويند كيست پروردگار تو پس ميگويد كافر

هَاهْ هَاهْ لَا اَدْرِيْ فَيَقُوْلَانِ لَهٗ مَا دِيْنُكَ فَيَقُوْلُ هَاهْ

آه آه نمی دانم و در نمی یابم پس میگویند مر او را چیست دین تو پس میگوید آه

هَاهْ لَا اَدْرِيْ فَيَقُوْلَانِ مَا هٰذَا الرَّجُلُ الَّذِيْ بُعِثَ فِيْكُمْ

آه نمی دانم و در نمی یابم پس میگویند چیست حال این مرد که برانگیخته شده است در شما

فَيَقُوْلُ هَاهْ هَاهْ لَا اَدْرِيْ فَيُنَادِيْ مُنَادٍ مِّنَ السَّمَآءِ اَنْ

پس میگوید آه آه نمی دانم و در نمی یابم پس آواز میدهد آواز دهنده از آسمان که

كَذَبَ فَافْرِشُوْهُ مِنَ النَّارِ وَالْبِسُوْهُ مِنَ النَّارِ وَافْتَحُوْا لَهٗ

دروغ گفت این کافر پس بگسترانید فرشی برای وی از آتش و بپوشانید او را از آتش دوزخ و بگشائید برای وی

بَابًا اِلَى النَّارِ قَالَ فَيَاْتِيْهِ مِنْ حَرِّهَا وَسَمُوْمِهَا قَالَ

دری بسوی دوزخ فرمود آنحضرت پس می آید او را از گرمی و تاب آتش و باد گرم آن گفت آنحضرت

وَيُضَيَّقُ عَلَيْهِ قَبْرُهٗ حَتّٰى تَخْتَلِفَ فِيْهِ اَضْلَاعُهٗ ثُمَّ

و تنگ کرده میشود بر کافر گور او تا آنکه مختلف و متبدل گردد در قبر وی استخوان های او پستر

يُقَيَّضُ لَهٗ اَعْمٰى وَاَصَمُّ مَعَهٗ مِرْزَبَّةٌ مِّنْ حَدِيْدٍ

مسلط گردانیده میشود بر وی کوری و کری که نمی شنود و گرزی باشد همراه وی گرزی که هست از آهن

لَوْ ضُرِبَ بِهَا جَبَلٌ لَصَارَ تُرَابًا فَيَضْرِبُهٗ بِهَا ضَرْبَةً

اگر زده شود بر کوهی بر آئینه میگردد خاک پس میزند او را بآن زدنی

يَسْمَعُهَا مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ اِلَّا الثَّقَلَيْنِ فَيَصِيْرُ

میشنود آواز زدن را هرچه در میان مشرق و مغرب است مگر جن و انس پس میگردد کافر

تُرَابًا ثُمَّ يُعَادُ فِيْهِ الرُّوْحُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ

خاک پستر باز آورده میشود روح در بدن او روایت کرده احمد و ابوداود و روایت است

عُثْمَانَ رضه اَنَّهٗ كَانَ اِذَا وَقَفَ عَلٰى قَبْرٍ بَكٰى حَتّٰى يَبُلَّ لِحْيَتَهٗ

از عثمان رضه که بود وی چون می ایستاد بر سر گوری میگریست تا آنکه تر میساخت ریش خود را

فَقِيلَ لَهُ تُذْكَرُ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ فَلَا تَبْكِي وَتَبْكِي مِنْ هٰذَا

پس گفته شد او را که ذکر میکنی بهشت را و دوزخ را پس نمیگریی و گریه میکنی ازین یعنی از استادن بر قبر

فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الْقَبْرَ

پس گفت بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود بدرستیکه قبر

أَوَّلُ مَنْزِلٍ مِنْ مَنَازِلِ الْآخِرَةِ فَإِنْ نَجَا مِنْهُ فَمَا بَعْدَهُ

نخستین منزل است از منزلهاے آخرت پس اگر کسے برست از عذاب قبر پس چیزیکه پس از وے است آسانتر

أَيْسَرُ مِنْهُ وَإِنْ لَمْ يَنْجُ مِنْهُ فَمَا بَعْدَهُ أَشَدُّ مِنْهُ وَقَالَ

آسان تر است و اگر نرست از عذاب قبر پس آنچه بعد از وست سخت تر است ازان و گفت عثمان رض

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا رَأَيْتُ مَنْظَرًا قَطُّ

فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم ندیده ام هیچ نظرگاه هرگز زشت

إِلَّا وَالْقَبْرُ أَفْظَعُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

مگر آنکه گور زشت تر است ازان رواه ترمذی وابن ماجه و روایت است از

أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

ابی سعید خدری رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَلَّطُ عَلَى الْكَافِرِ فِي قَبْرِهِ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ

علیه وسلم هرآئینه گماشته میشود بر کافر در گور او نود و نه

تِنِّينًا تَنْهَسُهُ وَتَلْدَغُهُ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ لَوْ أَنَّ تِنِّينًا

اژدها میگزد کافر را و میگزد او را تا آنکه برپا میشود قیامت اگر اژدهاے

مِنْهَا نَفَخَ فِي الْأَرْضِ مَا أَنْبَتَتْ خَضِرًا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

ازان دم زند در زمین نمی رویاند زمین هیچ سبزه را رواه دارمی

وَالتِّرْمِذِيُّ نَحْوَهُ وَقَالَ سَبْعُونَ بَدَلَ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ

و ترمذی مانند وے و گفت هفتاد بجاے نود و نه

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ خَرَجْنَا مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از جابر رض گفت بیرون آمدیم با پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِلٰى سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ رض حِيْنَ تُوُفِّيَ فَلَمَّا صَلَّى عَلَيْهِ

و سلم بسوے سعد بن معاذ رض ہنگامے کہ وفات یافت پس ہرگاہ کہ نماز گذارد بر وے

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَوُضِعَ فِيْ قَبْرِهٖ وَسُوِّيَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم و نہادہ شدہ سعد در قبرش و برابر کردہ شد خاک

عَلَيْهِ سَبَّحَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَبَّحْنَا طَوِيْلًا

بر وے تسبیح کرد پیغامبر خدا گفت سبحان اللہ صلی اللہ علیہ وسلم پس تسبیح کردیم ازین تسبیح دراز

ثُمَّ كَبَّرَ فَكَبَّرْنَا فَقِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ لِمَ سَبَّحْتَ ثُمَّ

پستر تکبیر گفت پس تکبیر گفتیم الپس گفتہ شد اے پیغمبر خدا برائے چہ تسبیح کردی پستر

كَبَّرْتَ قَالَ لَقَدْ تَضَايَقَ عَلٰى هٰذَا الْعَبْدِ الصَّالِحِ قَبْرُهٗ

تکبیر برآوردی فرمود آنحضرت بتحقیق تنگ گردید برایں بندہ نیک قبر وے

حَتّٰى فَرَّجَهُ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

تا آنکہ کشادہ و بیرون آورد او را خدا تعالی ازان دشواری رواہ احمد و روایت است از ابن عمر رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هٰذَا الَّذِيْ تَحَرَّكَ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم در حق سعد بن معاذ ایں آں کسے است

لَهُ الْعَرْشُ وَفُتِحَتْ لَهٗ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَشَهِدَهٗ سَبْعُوْنَ

بجہت وے عرش و کشادہ شد برائے وے درہائے آسمان بجہت نزول رحمت و حاضر گردید او را ہفتاد

أَلْفًا مِنَ الْمَلٰئِكَةِ لَقَدْ ضُمَّ ضَمَّةً ثُمَّ فُرِّجَ عَنْهُ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ

ہزار فرشتہ بتحقیق تنگ کردہ شد تنگ کردنی سخت پستر آسان کردہ شد از وے رواہ نسائی

وَعَنْ جَابِرٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و روایت است از جابر رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت

إِذَا أُدْخِلَ الْمَيِّتُ الْقَبْرَ مُثِّلَتْ لَهُ الشَّمْسُ عِنْدَ غُرُوبِهَا

چون در آورده میشود مرده در گور متمثل کرده میشود مر او را آفتاب چنانکه در وقت غروب میباشد یعنی زرد

فَيَجْلِسُ يَمْسَحُ عَيْنَيْهِ وَيَقُولُ دَعُونِي أُصَلِّي رَوَاهُ ابْنُ مَاجَة

پس نشیند میت در حالیکه میمالد هر دو چشم خود را و میگوید بگذارید مرا که نماز شام بگذارم رواه ابن ماجه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی هریره رض از آنحضرت صلی الله علیه و سلم

قَالَ إِنَّ الْمَيِّتَ يَصِيرُ إِلَى الْقَبْرِ فَيَجْلِسُ الرَّجُلُ فِي قَبْرِهِ

گفت بدرستیکه میت میرود بسوے قبر پس می نشیند مرد در گور خویش در حالتیکه

غَيْرَ فَزِعٍ وَلَا مَشْغُوبٍ ثُمَّ يُقَالُ فِيمَ كُنْتَ فَيَقُولُ كُنْتُ

ترسنده نیست و غیر مفتون پس گفته میشود که در چه دین و ملت بوده تو پس میگوید مرده که بودم من

فِي الْإِسْلَامِ فَيُقَالُ مَا هَذَا الرَّجُلُ فَيَقُولُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ

در دین اسلام پس گفته میشود که چیست صفت این مرد پس میگوید میت که وے محمد فرستاده خدا است

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ عِنْدِ اللهِ فَصَدَّقْنَاهُ

صلی الله علیه و سلم که آورد در ما معجزات ظاهر را از نزد خداے پس تصدیق کردیم او را

فَيُقَالُ لَهُ هَلْ رَأَيْتَ اللهَ فَيَقُولُ مَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَرَى

پس گفته میشود او را آیا دیده تو خدا را پس می گوید که نمی رسد و نمی سزد مر یکے را که ببیند

اللهَ فَيُفْرَجُ لَهُ فُرْجَةٌ قِبَلَ النَّارِ فَيَنْظُرُ إِلَيْهَا يَحْطِمُ بَعْضُهَا

خدا را پس کشاده میشود مر او را شگافے بجانب آتش دوزخ پس نگاه میکند بجانب آتش که می شکند و پایمال

بَعْضًا فَيُقَالُ لَهُ انْظُرْ إِلَى مَا وَقَاكَ اللهُ ثُمَّ يُفْرَجُ لَهُ فُرْجَةٌ

بعض وے بعض را پس گفته میشود مر او را که بنگر بجانب چیزے که نگاه داشت ترا خدا تعالی از آن پس کشاده میشود مر او را

قِبَلَ الْجَنَّةِ فَيَنْظُرُ إِلَى زَهْرَتِهَا وَمَا فِيهَا فَيُقَالُ لَهُ هَذَا

بجانب بهشت پس نگاه میکند بجانب خوبی و تازگی بهشت و آنچه در بهشت است پس گفته میشود مر او را این

مَقْعَدُكَ عَلَى الْيَقِيْنِ كُنْتَ وَعَلَيْهِ مُتَّ وَعَلَيْهِ تُبْعَثُ اِنْ شَاءَ

جائے نشست تواست زیراکہ بر یقین و ایمان بودہ تو در حیات و ہمبرین یقین مردہ تو و ہمبرین ایمان و یقین برانگیختہ میشوی از قبر اگر

اللّٰهُ تَعَالٰى وَيُجْلَسُ الرَّجُلُ السُّوْءُ فِيْ قَبْرِهٖ فَزِعًا مَشْعُوْبًا فَيُقَالُ

خدائے تعالی ونشاندہ میشود مرد بد در قبرش ترسناک و شفتہ و تباہ پس گفتہ میشود

لَهٗ فِيْمَ كُنْتَ فَيَقُوْلُ لَا اَدْرِيْ فَيُقَالُ لَهٗ مَا هٰذَا الرَّجُلُ فَيَقُوْلُ

مراد را در چہ دین بودہ پس میگوید نمی دانم در کدام بودم پس گفتہ میشود مراد را چیست صفت این مرد پس میگوید

سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُوْلُوْنَ قَوْلًا فَقُلْتُهٗ فَيُفْرَجُ لَهٗ قِبَلَ الْجَنَّةِ فَيَنْظُرُ

شنیدم مردم را کہ میگفتند سخنے را پس گفتم من نیز آنرا پس گشادہ کردہ میشود مراد را شگافی در بہشت پس نگاہ میکند

اِلٰى زَهْرَتِهَا وَمَا فِيْهَا فَيُقَالُ لَهٗ اُنْظُرْ اِلٰى مَا صَرَفَ اللّٰهُ عَنْكَ

بسوئے خوبی و تازگی بہشت و آنچہ در بہشت است پس گفتہ میشود مراد را بنگر بسوئے آنچہ کہ باز داشت خدائتعالے از تو

ثُمَّ يُفْرَجُ لَهٗ فُرْجَةً اِلَى النَّارِ فَيَنْظُرُ اِلَيْهَا يَحْطِمُ بَعْضُهَا بَعْضًا

پس گشادہ میشود مراد را شگافے بسوئے آتش دوزخ پس نگاہ میکند بسوئے آتش دوزخ کہ می شکند و پامال میکند بعض بعض را

فَيُقَالُ لَهٗ هٰذَا مَقْعَدُكَ عَلَى الشَّكِّ كُنْتَ وَعَلَيْهِ مُتَّ

پس گفتہ میشود مراد را کہ اینست جائے نشست تو کہ بودی تو بر شک در حیات و ہمبرین شک مردہ تو

وَعَلَيْهِ تُبْعَثُ اِنْ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالٰى رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

و ہمبرین شک برانگیختہ میشوی از قبر اگر خواہد خدائتعالے رواہ ابن ماجہ و روایت است از

قَتَادَةَ عَنْ اَنَسٍ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَوْلَا

قتادہ رض از انس بدرستیکہ پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم فرمود اگر نمی بود ترس

اَنْ لَا تَدَافَنُوْا لَدَعَوْتُ اللّٰهَ اَنْ يُّسْمِعَكُمْ عَذَابَ الْقَبْرِ

و ملاحظہ آنکہ گور نکنید شما مردہ ہائے خود را ہر آئینہ دعا میکردم خدا را کہ بشنواند شما را عذاب قبر

فِيْ كِتَابِ عَذَابِ الْقَبْرِ وَعَنْ شَيْبَةَ بْنِ مُسَاوِرٍ

در کتاب عذاب قبر و روایت است از شیبہ بن مساور

عَنْ اَنَسٍ قَالَ مَرَّ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَبْرٍ

از انس رض گفت گذر کرد آنحضرت صلے الله علیه وسلم بگورے

فَنَفَرَتْ بَغْلَتُهُ الشَّهْبَاءُ فَاَخَذَ الْقَوْمُ فَقَالَ خَلُّوْا عَنْهَا فَاِنَّ

پس فرار گرفت مرکب آنحضرت پس گرفتند قوم پس فرمود بگذارید از ان بدرستیکه

صَاحِبَ الْقَبْرِ يُعَذَّبُ فَاِنَّهُ لَا يَسْتَنْزِهُ مِنَ الْبَوْلِ (ق فيه

صاحب آن قبر عذاب کرده مے شود پس بدرستیکه وے واطلب نمیکرد تربت را و پاکی نمیکرد از بول

وَعَنْ اَنَسٍ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

در روایت است از انس رض از پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم فرمود آنحضرت

اِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى وَكَّلَ لِعَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ مَلَكَيْنِ يَكْتُبَانِ عَمَلَهُ

بدرستیکه خدا ایتعالے گماشته است برای بنده مومن خود دو فرشته را که می نویسند عمل آن بنده

فَاِذَا مَاتَ قَالَ الْمَلَكَانِ الَّذَانِ وُكِّلَا بِهِ قَدْ مَاتَ فَائْذَنْ

پس چون بمیرد آن مومن میگویند آن دو فرشته که گماشته شده بودند بدان بنده بتحقیق که مرد پس اذن ده

لَنَا اَنْ نَصْعَدَ اِلَى السَّمَاءِ فَيَقُوْلُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ سَمَائِيْ

مارا که بالا بر ویم بسوے آسمان پس میگوید خدا ایتعالے آسمان من

مَمْلُوَّةٌ مِنْ مَلَائِكَتِيْ يُسَبِّحُوْنَ فَيَقُوْلَانِ اَنُقِيْمُ فِي الْاَرْضِ

پر است از فرشتگان من که تسبیح میگویند پس میگویند آن دو فرشته آیا پس اقامت کنیم ما در زمین

فَيَقُوْلُ اللّٰهُ اَرْضِيْ مَمْلُوَّةٌ مِنْ خَلْقِيْ يُسَبِّحُوْنِيْ فَيَقُوْلَانِ

پس میگوید خدا ایتعالے زمین من پر است از مخلوق من که تسبیح میکنند مرا پس می گویند

فَاَيْنَ فَيَقُوْلُ قُوْمَا عَلٰى قَبْرِ عَبْدِيْ فَسَبِّحَانِيْ وَاحْمَدَانِيْ

پس کجا نشینیم پس میفرماید بنشینید شما بر قبر بنده من پس تسبیح کنید مرا و حمد گوئید مرا

وَكَبِّرَانِيْ وَهَلِّلَانِيْ وَاكْتُبَا ذٰلِكَ لِعَبْدِيْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ

تکبیر گوئید مرا و تهلیل گوئید مرا و بنویسید ثواب این برای بنده من تا روز قیامت

المَرْوِيُّ فِي الْجَنَائِزِ وَأَبُو بَكْرٍ الشَّافِعِيُّ فِي الْغَيْلَانِيَاتِ

روایت کرده شده در جنائز و ابوبکر شافعی در غیلانیات

وَأَبُو الشَّيْخِ فِي الْعَظَمَةِ هب وَالدَّيْلَمِيُّ وَأَوْرَدَهُ

وابو الشیخ در عظمت این علامات جمع الجوامع است والدیلمی و وارد کرد اورا

ابْنُ الْجَوْزِيِّ فِي الْمَوْضُوعَاتِ فَلَمْ يُصِبْ جَمْعُ الْجَوَامِعِ

ابن جوزی در موضوعات پس بصواب نرسید جمع الجوامع

بَابُ غُسْلِ الْمَيِّتِ وَتَكْفِينِهِ

باب در بیان غسل میت و در کفن در آوردن آن

عَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

روایت است از جابر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَفَّنَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ فَلْيُحَسِّنْ كَفَنَهُ

علیه وسلم چون تکفین کند یکے از شما برادر خود را پس باید نیک کند کفن اورا

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ رض

رواه مسلم واز عبدالله بن عباس رض مرد یست

قَالَ إِنَّ رَجُلًا كَانَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

که فرمود بدرستیکه مردے بود با پیغمبر صلی الله علیه وسلم

فَوَقَصَتْهُ نَاقَتُهُ وَهُوَ مُحْرِمٌ فَمَاتَ فَقَالَ

پس انداخت اورا ناقه او و حال آنکه وے محرم بود پس مرد آن مرد پس فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِغْتَسِلُوْهُ بِمَاءٍ وَّسِدْرٍ

پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بشوئید او را بآب وبرگ درخت کنار

وَكَفِّنُوْهُ فِيْ ثَوْبَيْهِ وَلَا تُمِسُّوْهُ بِطِيْبٍ وَلَا تُخَمِّرُوْا

و تکفین کنید او را در دو جامهٔ او و لمس نکنید او را ببوے خوش و نپوشید

رَأْسَهٗ فَاِنَّهٗ يُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُلَبِّيًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

سر او را چنانکه حکم محرم است پس بدرستیکه وے برانگیخته شود در روز قیامت از قبر لبیک گویان متفق علیہ

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و از ابن عباس مرویست رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَلْبِسُوْا مِنْ ثِيَابِكُمُ الْبَيَاضَ فَاِنَّهَا مِنْ خَيْرِ ثِيَابِكُمْ

وسلم بپوشید جامه‌ہاے سفید خود را زیراکہ جامہاۓ سفید از جملہ بہترین جامہاۓ شما است

وَكَفِّنُوْا فِيْهَا مَوْتَاكُمْ وَمِنْ خَيْرِ اَكْحَالِكُمُ الْاِثْمِدُ فَاِنَّهٗ يُنْبِتُ

و تکفین کنید در آن مردہاۓ شمارا و از بہترین سرمہاۓ شما اثمد است زیراکہ آن میرویاند

الشَّعْرَ وَيَجْلُو الْبَصَرَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَرَوٰى

موئ مژگان را و روشن میکند بینائی را رواہ ابو داؤد والترمذی و روایت کرد

ابْنُ مَاجَةَ اِلٰى مَوْتَاكُمْ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ

ابن ماجہ تا لفظ موتاکم و روایت است از علی رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تُغَالُوْا فِي الْكَفَنِ فَاِنَّهٗ

پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم گران بہا مکنید در کفن زیراکہ کفن

يُسْلَبُ سَلْبًا سَرِيْعًا رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ

ربودہ میشود در بودنی بشتاب رواہ ابو داود و روایت است از ابی سعید

الْخُدْرِيِّ رض اَنَّهٗ لَمَّا حَضَرَهُ الْمَوْتُ دَعَا بِثِيَابٍ جُدُدٍ

خدری رض ہنگامیکہ حاضر شد او را موت طلبید جامہ ہاۓ نو را

فَلَبِسَهَا ثُمَّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ

پس پوشید آنہا را پس از گفت شنیدم پیغامبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم کہ می گفت

اَلْمَيِّتُ يُبْعَثُ فِيْ ثِيَابِهِ الَّتِيْ يَمُوْتُ فِيْهَا رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗد

مردہ برانگیختہ شود در جامہ ہای خود کہ میرد در وے رواہ ابوداؤد

بَابُ الْمَشْيِ بِالْجَنَازَةِ وَالصَّلٰوةِ عَلَيْهَا

باب در رفتن ہمراہ جنازہ و نماز گذاردن بر آن

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَسْرِعُوْا بِالْجَنَازَةِ فَاِنْ تَكُ صَالِحَةً فَخَيْرٌ تُقَدِّمُوْنَهَا

شتابی کنید بجنازہ یعنے برداشتن او بسوئے قبر پس اگر باشد میت نیکوکار پس شتابی کردن

اِلَيْهِ وَاِنْ تَكُ سِوٰى ذٰلِكَ فَشَرٌّ تَضَعُوْنَهُ عَنْ رِقَابِكُمْ مُتَّفَقٌ

و اگر باشد میت غیر صالح پس زود بردن سبب دفع شری است کہ می نہید آنرا از گردنہای

عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

علیہ است و روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِذَا وُضِعَتِ الْجَنَازَةُ فَاحْتَمَلَهَا الرِّجَالُ عَلٰى اَعْنَاقِهِمْ

وسلم وقتی کہ نہادہ می شود جنازہ بر نعش پس بردارند دیر امردان بر گردنہای خود

فَاِنْ كَانَتْ صَالِحَةً قَالَتْ قَدِّمُوْنِيْ وَاِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ

پس اگر باشد مردہ نکوکار میگوید پیش فرستید مرا بسوئے ثواب و اگر باشد بدکار

قَالَتْ لِاَهْلِهَا يَا وَيْلَهَا اَيْنَ تَذْهَبُوْنَ بِهَا يَسْمَعُ صَوْتَهَا

میگوید بکسان خود اے وای کجا مے برید او را می شنود آواز او را

كُلُّ شَيْءٍ اِلَّا الْاِنْسَانَ وَلَوْ سَمِعَ الْاِنْسَانُ لَصَعِقَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

ہر چیز از حیوانات و جمادات غیرہ مگر انسان و اگر می شنید آدمی ہر آئینہ ہلاک میشد بجہت دہشت رواہ البخاری

[Marginal handwritten notes, partly legible:]

ساقط شود گردد شرط طہارت و نماز گذاردہ شود بر قبرش و اگر بر آوردہ ممکن است برآرند و غسل دادہ اعادہ کنند نماز را و نماز بر غائب جایز نیست در شافعی رحمۃ اللہ علیہ کلام دران بیاید در نماز کردن آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بر نجاشی کہ بتقیہ مطلوب است تا کہ خفیف کشمان آن از وی مخفی باشد ۱۲

۲۶۹

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَيْتُمُ

وهم از وے مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم وقتیکہ ببینید

الْجَنَازَةَ فَقُومُوا فَمَنْ تَبِعَهَا فَلَا يَقْعُدْ حَتّٰى تُوضَعَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

جنازہ راپس بایستید از برائے تکریم میت پس کسیکہ پیروی کند جنازہ راپس باید کہ ننشیند تاآنکہ بنہادہ شود

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ودروایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اتَّبَعَ جَنَازَةَ مُسْلِمٍ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا وَكَانَ مَعَهُ

علیہ وسلم کہ کسیکہ پیروی کند جنازہ مسلمانے را از روی ایمان وطلب کردن ثواب باشد با وے

حَتّٰى يُصَلّٰى عَلَيْهِ وَيَفْرُغَ مِنْ دَفْنِهَا فَإِنَّهُ يَرْجِعُ مِنَ الْأَجْرِ

تاآنکہ بگذارد نماز بروے وتاآنکہ فارغ گردد از دفن وے پس بدرستیکہ باز گردد از اجر

بِقِيرَاطَيْنِ كُلُّ قِيرَاطٍ مِثْلُ أُحُدٍ وَمَنْ صَلّٰى عَلَيْهَا ثُمَّ رَجَعَ

بدو قیراط ہر قیراط آنجہان مانند کوہ احد ہست وکسیکہ نماز گذارد بروے پستر برگردد

قَبْلَ أَنْ تُدْفَنَ فَإِنَّهُ يَرْجِعُ بِقِيرَاطٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

پیش از آنکہ دفن کردہ شود پس بدرستیکہ وے برمیگردد بیک قیراط متفق علیہ ودروایت است از

عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ صَلّٰى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عوف بن مالک رض گفت نماز کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

عَلٰى جَنَازَةٍ فَحَفِظْتُ مِنْ دُعَائِهِ وَهُوَ يَقُولُ اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ

برجنازہ پس یاد گرفتم من از دعائے آن حضرت ووے میگفت بارخدایا بیامرز مر اورا ورحم

وَعَافِهِ وَاعْفُ عَنْهُ وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ وَوَسِّعْ مَدْخَلَهُ وَاغْسِلْهُ

وعافیت دہ او را وسلامت بخش وعفو کن از وی وگرامی دار مہمانی او را وکشادہ گردان جای در

بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ

باب وبرف وژالہ وپاکیزہ گردان او را از گناہان چنانکہ پاکیزہ گردانیدی تو جامہ

الابيض من الدنس وابدله دارا خيرا من داره واهلا

سفید را از چرک وبدل کن او را سرائے بہتر از سرائے او کہ در آنجہان بود واہل خانہ را

خيرا من اهله وزوجا خيرا من زوجه وادخله الجنة

بہتر از اہل خانہ او وجفتے بہتر از جفت وے ودرآرا او را در بہشت

واعذه من عذاب القبر او من عذاب النار وفي رواية

وپناه ده او را از عذاب گور یا گفت آنحضرت پناه ده از عذاب آتش ودر روایتی آمده

وقه فتنة القبر وعذاب النار قال حتى تمنيت ان

ونگہدار او را از فتنہ گور واز عذاب آتش گفت راوی تا آنکہ شک بردم وآرزو کردم کہ

اكون انا ذلك الميت رواه مسلم وعن ابي هريرة رض

کاشکے من بودمی آن مرد کہ آنحضرت این دعا در حق من میکرد رواه مسلم ودر روایت است از ابی ہریرہ

ان امرأة سوداء كانت تقم المسجد او شاب ففقدها

بدرستیکہ زنی سیاه بود کہ جاروب میزد او مسجد را یا جوانے بود پس گم کرد آن زن را

او فقده رسول الله صلى الله عليه وسلم فسأل عنها او عنه

یا آن جوان را پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم پس پرسید آنحضرت از حال آن زن

فقالوا مات قال افلا كنتم اذنتموني قال فكانهم

پس گفتند مرد وی فرمود آنحضرت آیا پس چرا خبر نکردید مرا گفت ابو ہریرہ پس گویا کہ صحابہ خرد

صغروا امرها او امره فقال دلوني على قبره فدلوه فصلى

پند اشتند شان آن زن را یا شان آن مرد را پس فرمود آن حضرت کہ راه نمایید مرا بر گور آن

عليها ثم قال ان هذه القبور مملوءة ظلمة على اهلها وان

بر قبر وے بستر فرمود بدرستیکہ این قبرہا پر کرده شدند بتاریکی بر اہل خود وبدرستیکہ

الله ينورها لهم بصلوتي عليهم متفق عليه ولفظه لمسلم

خداوند تعالی منور میگرداند گورہا را برای ایشان بسبب نماز کردن من برایشان متفق علیہ ولفظ مر مسلم راست

وَعَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ رض عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبَّاسٍ رض

روایت است از کریب که مولی ابن عباس است رض از عبد الله ابن عباس رض

اَنَّهُ مَاتَ لَهُ ابْنٌ بِقُدَيْدٍ اَوْ بِعُسْفَانَ فَقَالَ يَا كُرَيْبُ انْظُرْ

که مرد پسری مر ابن عباس را در موضع قدید یا در موضع عسفان پس گفت ابن عباس ای کریب نظر کن

مَا اجْتَمَعَ لَهُ مِنَ النَّاسِ قَالَ فَخَرَجْتُ فَاِذَا النَّاسُ قَدِ اجْتَمَعُوْا

آنچه فراهم آمدند برای نماز وی از مردمان گفت کریب پس بیرون آمدم پس ناگاه مردمان بتحقیق جمع شده اند از جهت نماز

لَهُ فَاَخْبَرْتُهُ فَقَالَ تَقُوْلُ هُمْ اَرْبَعُوْنَ قَالَ نَعَمْ قَالَ اَخْرِجُوْهُ

وی پس خبر دادم ابن عباس را پس گفت ابن عباس که میگوئی تو ایشان چهل اند گفت آری گفت بیرون آرید جنازه را

فَاِنِّيْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ

پس بدرستیکه من شنیده ام از رسول خدا صلی الله علیه وسلم را که می گفت نیست هیچ

رَجُلٍ مُسْلِمٍ يَمُوْتُ فَيَقُوْمُ عَلَى جَنَازَتِهِ اَرْبَعُوْنَ رَجُلًا

مرد مسلمانی که بمیرد پس بایستند بر جنازهٔ وے چهل مرد

لَا يُشْرِكُوْنَ بِاللّٰهِ شَيْئًا اِلَّا شَفَّعَهُمُ اللّٰهُ فِيْهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

که شریک نمی گردانید آن چهل مرد بخدا چیزی را مگر آنکه قبول کند شفاعت ایشان را خدا در حق وی روایت کرده است این را مسلم

وَعَنْ عَائِشَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا مِنْ

و روایت است از عائشه رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم که نیست هیچ

مَيِّتٍ تُصَلِّيْ عَلَيْهِ اُمَّةٌ مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ يَبْلُغُوْنَ مِائَةً كُلُّهُمْ

مرده که نماز بگذارند بر وے گروهے از مسلمانان که برسند عدد صد را همه ایشان

يَشْفَعُوْنَ لَهُ اِلَّا شُفِّعُوْا فِيْهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَنَسٍ رض

شفاعت و دعا کنند او را بمغفرت مگر آنکه شفاعت ایشان قبول گردانیده شود روایت کرده است این را مسلم و روایت است از انس

قَالَ مَرُّوْا بِجَنَازَةٍ فَاَثْنَوْا عَلَيْهَا خَيْرًا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

گفت انس رض گذشتند جماعتی بجنازه پس ثنا کردند بر وے بنیکی پس فرمود آن حضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَبَتْ ثُمَّ مَرُّوْا بِاُخْرٰى فَاَثْنَوْا عَلَيْهَا شَرًّا

علیه وسلم واجب شد پس گذشتند بجنازهٔ دیگر پس ذکر کردند بروے بدی را

فَقَالَ وَجَبَتْ فَقَالَ عُمَرُ رض مَا وَجَبَتْ فَقَالَ هٰذَا اَثْنَيْتُمْ عَلَيْهِ

پس فرمود واجب شد پس گفت عمر رض که چه چیز واجب شد پس فرمود آنحضرت که اینمرده که یاد کردید او را

خَيْرًا فَوَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ وَهٰذَا اَثْنَيْتُمْ عَلَيْهِ شَرًّا فَوَجَبَتْ

به نیکی پس واجب شد برای وی بهشت و این مرده که یاد کردید او را به بدی پس واجب شد

لَهُ النَّارُ اَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللّٰهِ فِي الْاَرْضِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ

برای وے آتش شما گواهان خدائید در زمین متفق علیه است و در روایتی آمده است

اَلْمُؤْمِنُوْنَ شُهَدَاءُ اللّٰهِ فِي الْاَرْضِ وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ

مسلمانان گواهان خداتعالی اند در زمین و روایت است از عمر رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّمَا مُسْلِمٍ شَهِدَ لَهُ

فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم هر مسلمانے که گواهی دهند او را

اَرْبَعَةٌ بِخَيْرٍ اَدْخَلَهُ اللّٰهُ الْجَنَّةَ فَقُلْنَا وَثَلَاثَةٌ قَالَ وَثَلَاثَةٌ

چهار مرد به نیکی در آرد او را خداتعالی به بهشت پس گفتیم و اگر گواهی دهند سه کس فرمود اگر سه کس

فَقُلْنَا وَاثْنَانِ قَالَ وَاثْنَانِ ثُمَّ لَمْ نَسْأَلْهُ عَنِ الْوَاحِدِ رَوَاهُ

گفتیم و اگر دو کس گواهی دهند فرمود و اگر دو کس گواهی دهند نیز داخل بهشت شود پستر سوال نکردیم از آنحضرت

اَلْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ

رواه البخاری واز عبد الله بن مسعود مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْجَنَازَةُ مَتْبُوْعَةٌ وَلَا تَتْبَعُ

پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم که جنازه پس روی کرده شده و جنازه پس روی نکند

لَيْسَ مَعَهَا مَنْ تَقَدَّمَهَا رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

نیست همراه جنازه و نمی یابد ثواب همراهی آں کسے که پیش رود جنازه را رواه ابوداود والترمذی وابن ماجه

وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رَضِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

مَنْ تَبِعَ جَنَازَةً وَّحَمَلَهَا ثَلٰثَ مِرَارٍ فَقَدْ قَضٰى مَا عَلَيْهِ مِنْ

کسیکہ پس روے کند جنازہ را و بردارد آنرا سہ بار پس بہ تحقیق بہ داخت چیزیرا کہ بر او ست از

حَقِّهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ ثَوْبَانَ قَالَ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ

حق جنازہ رواہ ترمذی و از ثوبان رض مرویست کہ گفت بیرون آمدیم با ہمراہ آں حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ جَنَازَةٍ فَرَاٰى نَاسًا رُكْبَانًا فَقَالَ

صلی اللہ علیہ وسلم بجہت متابعت جنازہ پس دید آنحضرت مردمانرا سوار پس فرمود کہ

اَلَا تَسْتَحْيُوْنَ اَنَّ مَلٰٓئِكَةَ اللّٰهِ عَلٰى اَقْدَامِهِمْ وَاَنْتُمْ عَلٰى

شرم ندارید کہ فرشتگان خدا تعالی بر پاہاے خود میروند و شما بر

ظُهُوْرِ الدَّوَابِّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَرَوٰى اَبُوْ دَاوٗدَ

پشتہاے چہار پایاں میروید رواہ ترمذی و ابن ماجہ و روایت کرد ابوداود

نَحْوَهٗ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رَضِ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مانند آں و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت وے کہ بود رسول اللہ صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا صَلّٰى عَلَى الْجَنَازَةِ قَالَ اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا

علیہ وسلم چون می گذارد نماز بر جنازہ می گفت خداوندا بیامرز زندہاے مارا

وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَصَغِيْرِنَا وَكَبِيْرِنَا وَذَكَرِنَا

و مردہ ہاے مارا و حاضر مارا و غائب مارا و خرد مارا و بزرگ مارا و نرینہ مارا

وَاُنْثَانَا اَللّٰهُمَّ مَنْ اَحْيَيْتَهٗ مِنَّا فَاَحْيِهٖ عَلَى الْاِسْلَامِ

و مادینہ مارا خداوندا کسیکہ زندہ داری تو او را از ما پس زندہ دار او را بر مسلمانی

وَمَنْ تَوَفَّيْتَهٗ مِنَّا فَتَوَفَّهٗ عَلَى الْاِيْمَانِ اَللّٰهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا

و کسیکہ بمیرانی او را از ما پس بمیران او را بر ایمان خداوندا ناامید مگرداں مارا

أَجْرَهُ وَلَا تَفْتِنَّا بَعْدَهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُوْ دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

از مزد او و در فتنه میندازما را پس از وے رواه احمد و ابو داود و ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و ابن ماجه و روایت است از عائشه رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَسُبُّوا الْأَمْوَاتَ فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلَى

الله علیه و سلم کو دشنام مکنید و بد مگوئید مرد ها را زیرا که ایشان بتحقیق رسیدند بسوے جزائے

مَا قَدَّمُوْهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ

که پیش فرستادند رواه البخاری و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اذْكُرُوْا مَحَاسِنَ مَوْتَاكُمْ

پیغامبر خدا صلی الله علیه و سلم یاد کنید و بگوئید نیکیہاے مرد ہاے خود را

وَكُفُّوْا عَنْ مَسَاوِيْهِمْ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

و باز ایستید از ذکر کردن بدیہاے ایشان رواه ابو داود والترمذی

وَعَنْ مَالِكِ بْنِ هُبَيْرَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از مالک بن ہبیره گفت شنیدم پیغامبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَمُوْتُ فَيُصَلِّي عَلَيْهِ

الله علیه و سلم را می گفت نیست مسلمانی که بمیرد پس نماز بگذارند بر وے

ثَلٰثَةُ صُفُوْفٍ مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ إِلَّا أَوْجَبَ فَكَانَ مَالِكٌ

سه صف از مسلمانان مگر واجب گرداند خدا او را بہشت پس بود مالک بن ہبیره

إِذَا اسْتَقَلَّ أَهْلَ الْجَنَازَةِ جَزَّأَهُمْ ثَلٰثَةَ صُفُوْفٍ

وقتی که کم می دید اہل جنازه یعنے مردمرا که حاضر آمده بودند بخش می کرد و می ساخت سه صف

بِهٰذَا الْحَدِيْثِ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ

بسبب ایں حدیث رواه ابو داود

بَابُ دَفْنِ الْمَيِّتِ

باب دفن الميت

عَنْ سُفْيَانَ التَّمَّارِ اَنَّهٗ رَاٰى قَبْرَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

وروایت است از سفیان تمار بدرستیکه وے دید قبر آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسَنَّمًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

علیہ وسلم سنم یعنے بر شکل کوہان شتر رواہ البخاری وروایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَاَنْ يَّجْلِسَ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ آنکہ بہ نشیند

اَحَدُكُمْ عَلٰى جَمْرَةٍ فَتُحْرِقَ ثِيَابَهٗ فَتَخْلُصَ اِلٰى جِلْدِهٖ

یکے از شما بر اخگر سوزاں پس بسوزاند جامہاے اور اپس برسد آں جمرہ تا پوست وے

خَيْرٌ لَّهٗ عَنْ اَنْ يَّجْلِسَ عَلٰى قَبْرٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

بہتر است مراورا از نشستن وے برقبر روایت کرد ایں حدیث را مسلم و از

ابْنِ عُمَرَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

ابن عمر رض مرویست کہ بدرستیکہ پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بود

اِذَا اُدْخِلَ الْمَيِّتُ الْقَبْرَ قَالَ بِسْمِ اللّٰهِ وَبِاللّٰهِ وَعَلٰى مِلَّةِ

کہ چوں می در آورد مردہ را در قبر میگفت بسم اللہ و باللہ و علی ملتہ

رَسُوْلِ اللّٰهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ وَعَلٰى سُنَّةِ رَسُوْلِ اللّٰهِ رَوَاهُ

رسول اللہ و در روایتے و بر سنت پیغامبر خدا رواہ

اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَرَوَى اَبُوْ دَاوٗدَ الثَّانِيَةَ

احمد والترمذی وابن ماجہ و روایت کرد ابوداؤد روایت ثانی را

وَعَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ اَبِيْهِ مُرْسَلًا اَنَّ النَّبِيَّ

و روایت است از جعفر بن محمد از پدر او از روے مرسل بدرستیکہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَثَى عَلَى الْمَيِّتِ ثَلٰثَ حَثَيَاتٍ بِيَدَيْهِ

صلی اللہ علیہ و سلم خاک انداخت بر مردہ ۳ بار خاک انداختن بہر دو دست خود

جَمِيْعًا وَاَنَّهٗ رَشَّ عَلٰى قَبْرِ ابْنِهٖ اِبْرَاهِيْمَ وَوَضَعَ عَلَيْهِ حَصْبَاءَ

و بدرستیکہ آب پاشید بر گور پسر خود ابراہیم ونہاد بر قبر وے سنگریزہا را

رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ جَابِرٍ قَالَ نَهٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ

روایت کردہ این حدیث را در شرح سنتہ و روایت است از جابر گفت جابر نہی کردہ است پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنْ يُّجَصَّصَ الْقُبُوْرُ وَاَنْ يُّكْتَبَ عَلَيْهَا

صلی اللہ علیہ وسلم از گچکاری کردن قبرہا و از آنکہ نوشتہ شود بر قبور

وَاَنْ يُّبْنٰى عَلَيْهَا وَاَنْ تُوْطَاَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ قَالَ

ونہی کرد از آنکہ بنا کردہ شود بر قبور از انکہ پایمال کردہ شود قبور روا ہ ترمذی و ہم از وے روایت گفت جابر

رُشَّ قَبْرُ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ الَّذِيْ رَشَّ الْمَاءَ

کہ آب پاشیدہ شد قبر آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم و بود آن کس کہ پاشید آب را

عَلٰى قَبْرِهٖ بِلَالُ بْنُ رَبَاحٍ بِقِرْبَةٍ بَدَاَ مِنْ قِبَلِ رَاْسِهٖ

بر قبر آنحضرت ؐ بلال ابن رباح از مشک کہ شروع کرد از جانب سر آنحضرت ؐ

حَتّٰى انْتَهٰى اِلٰى رِجْلَيْهِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ

تا آنکہ رسید بہر دو پاۓ مبارک آنحضرت رواہ بیہقی در دلائل نبوۃ

وَعَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ دَخَلْتُ عَلٰى عَائِشَةَ رض

و روایت است از قاسم بن محمد گفت کہ در آمدم بر عائشہ رض

فَقُلْتُ يَا اُمَّاهُ اكْشِفِيْ لِيْ عَنْ قَبْرِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس گفتم اے مادر من بکشاۓ و پردہ بردار برآۓ من از قبر آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَصَاحِبَيْهِ فَكَشَفَتْ لِيْ عَنْ ثَلٰثَةِ قُبُوْرٍ لَا مُشْرِفَةٍ

وسلم و ہر دو یار وے پس پردہ برداشت براۓ من از ۳ قبر کہ نہ بلند بود

وَلَا لَاطِئَةٍ مَبْطُوحَةٍ بِبَطْحَاءِ الْعَرْصَةِ الْحَمْرَاءِ رَوَاهُ اَبُوْدَاؤُدَ

و نہ متصل بزمین خپیده شده بر وے سنگریزہ ہاے سرخ رواه ابوداؤد

وَعَنْ عَائِشَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از عائشہ رض بدرستیکہ پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ و سلم

قَالَ كَسْرُ عَظْمِ الْمَيِّتِ كَكَسْرِهٖ حَيًّا رَوَاهُ مَالِكٌ وَاَبُوْدَاؤُدَ

فرمود شکستن استخوان مرده ہمچو شکستن استخوان اوست بحال حیاة رواه مالک و ابوداؤد

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ قَالَ رَاٰنِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

و ابن ماجه و روایت است از عمرو بن حزم گفت دید مرا آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَّكِئًا عَلٰى قَبْرٍ فَقَالَ لَا تُؤْذِ صَاحِبَ

علیہ و سلم تکیہ زنندہ بر قبرے فرمود آزار مکن صاحب

هٰذَا الْقَبْرِ اَوْ لَا تُؤْذِهٖ رَوَاهُ اَحْمَدُ

ایں قبر را یا فرمود آزار مکن آنرا رواه احمد

بَابُ الْبُكَاءِ عَلَى الْمَيِّتِ وَبَيَانِ

باب گریستن بر مرده و بیان

اَجْرِ مَنْ صَبَرَ عَلٰى مَوْتِ اَوْلَادِهٖ

مزد کسے کہ صبر کرد بر موت اولاد خود

عَنْ اَنَسٍ رض قَالَ دَخَلْنَا مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از انس رض گفت درآمدیم باہمراہ آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ عَلٰى اَبِيْ سَيْفٍ الْقَيْنِ وَكَانَ ظِئْرًا لِاِبْرَاهِيْمَ فَاَخَذَ

و سلم برابی سیف آہنگر و بود شوہر دایہ ابراہیم بن محمد پس گرفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِبْرَاهِيْمَ فَقَبَّلَهٗ وَشَمَّهٗ

آں حضرت صلی اللہ علیہ و سلم ابراہیم را پس بوسہ داد اورا و بو کرد اورا

٢٧٩

ثُمَّ دَخَلْنَا عَلَيْهِ بَعْدَ ذٰلِكَ وَإِبْرَاهِيمُ يَجُودُ بِنَفْسِهِ

پستر در آمدیم با بر وے بعد ازاں یعنی همراه آنحضرت و حال آنکه ابراهیم جود و سخاوت میکرد بجان خود

فَجَعَلَتْ عَيْنَا رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس در ایستاد هر دو چشم آں حضرت صلی الله علیه و سلم

تَذْرِفَانِ فَقَالَ لَهُ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ ابْنُ عَوْفٍ وَأَنْتَ

که روان شد اشکها ازاں پس گفت بآنحضرت عبد الرحمن ابن عوف و تو گریه می کنی

يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَقَالَ يَا ابْنَ عَوْفٍ إِنَّهَا رَحْمَةٌ ثُمَّ

ای پیغمبر خدا با این معرفت پس فرمود ای فرزند عوف این اشکها اثر رحمت است پستر

أَتْبَعَهَا بِأُخْرَى فَقَالَ إِنَّ الْعَيْنَ تَدْمَعُ وَالْقَلْبَ

پس روگردانید آن اشکها را با اشکهای دیگر پس فرمود بدرستیکه چشم اشک میریزد و دل

يَحْزَنُ وَلَا نَقُولُ إِلَّا مَا يَرْضَى رَبُّنَا وَإِنَّا بِفِرَاقِكَ

اندوهگین میگردد و نمیگوییم مگر آنچه که خوشنود است پروردگار ما و بدرستیکه ما بجدائی تو

يَا إِبْرَاهِيمُ لَمَحْزُونُونَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

ای ابراهیم هر آئینه اندوهگینیم متفق علیه است و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

عبد الله ابن مسعود رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ مِنَّا مَنْ ضَرَبَ الْخُدُودَ

الله علیه و سلم نیست از اهل طریقه ما کسی که بزند رخسارها را

گنج مخفی چو بناز از ظهور آمده است ۝ عارف آں به که ز خلوت سوی بازار شود ۝ دیده پرده آب و گل اندر و دل جان بر داره تا بظلمت پرستی

وَشَقَّ الْجُيُوبَ وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

دیاره کند گریبان ها را و بخواند بخواندن جاهلیة چنانکه نوحه و دعا بویل وغیره متفق علیه

وَعَنْ أَبِي بُرْدَةَ قَالَ أُغْمِيَ عَلَى أَبِي مُوسَى فَأَقْبَلَتِ

وروایت است از ابی برده گفت که بیهوش شد ابوموسی اشعری پس پیش آمد

امْرَأَتُهُ أُمُّ عَبْدِ اللهِ تَصِيحُ بِرَنَّةٍ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ

زن وے که کنیت او امّ عبد الله است درحالیکه آواز می کرد به بکا پس بهوش آمد پس گفت

أَلَمْ تَعْلَمِي وَكَانَ يُحَدِّثُهَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

آیا نگو انی تو و بود ابوموسی که خبر میداد که آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَنَا بَرِيءٌ مِمَّنْ حَلَقَ وَصَلَقَ وَخَرَقَ

علیه و سلم فرمود که من بیزارم از کسے که بتراشد موے سر را و بلند کند آواز را و پاره کند گریبان را مصیبت

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَلَفْظُهُ لِمُسْلِمٍ وَعَنْ أَبِي مَالِكٍ

متفق علیه و لفظ این مرمسلم راست وروایت است از ابی مالک

الْأَشْعَرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اشعری رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم

أَرْبَعٌ فِي أُمَّتِي مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ لَا يَتْرُكُونَهُنَّ الْفَخْرُ

چهار خصلت است در امت من از کار جاهلیت که نمی گذارند آنها را یکے ناز یدن

فِي الْأَحْسَابِ وَالطَّعْنُ فِي الْأَنْسَابِ وَالْاِسْتِسْقَاءُ بِالنُّجُومِ

در حسبها و دوم طعن کردن در نسبهای مردم و سوم طلب باران کردن بستارها و چهارم

وَالنِّيَاحَةُ وَقَالَ النَّائِحَةُ إِذَا لَمْ تَتُبْ قَبْلَ مَوْتِهَا تُقَامُ

نوحه کردن در ماتم و فرمود آنحضرت که زن نوحه گر چون توبه نکند پیش از مرگ خود استاده کرده شود

يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَعَلَيْهَا سِرْبَالٌ مِنْ قَطِرَانٍ وَدِرْعٌ مِنْ جَرَبٍ

در روز قیامت و حال آنکه بر آن زن پیراهنے است از قطران و پیراهنے از جرب

رواه مسلم وعن انس رض قال مر النبي صلى الله عليه

رواه مسلم روایت است از انس رض گفت گذشت آنحضرت صلی الله علیه

وسلم بامرأة تبكي عند قبر فقال اتقي الله واصبري

وسلم بزنیکه گریه میکرد نزد گورے پس فرمود آنحضرت که بترس ای زن خدا را و شکیبائی کن

قالت اليك عني فانك لم تصب بمصيبتي ولم تعرفه

گفت آن زن با آنحضرت که یکسو شو از من زیراکه تو مصیبت زده نشده بمصیبت من و نشناخت آن زن حضرت را

فقيل لها انه النبي صلى الله عليه وسلم فاتت باب النبي

پس گفته شد آنرا که آنکه این سخن گفت پیغامبر بود صلی الله علیه وسلم پس آمد آن زن بر در پیغامبر خدا

صلى الله عليه وسلم فلم تجد عنده بوابين فقالت

صلی الله علیه وسلم پس نیافت آن زن نزد آنحضرت دربانان پس گفت آن زن

لم اعرفك فقال انما الصبر عند الصدمة الاولى

که من نشناختم ترا پس فرمود آنحضرت جز این نیست که صبر نزد کوفت نخستین است

متفق عليه وعن ابي سعيد الخدري رض قال

متفق علیه روایت است از ابی سعید خدری رض گفت

لعن رسول الله صلى الله عليه وسلم النائحة والمستمعة

لعنت کرده است پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم زن نوحه کننده را و زن گوش دارنده نوحه را

رواه ابو داود وعن سعد بن ابي وقاص رض قال قال

رواه ابو داود روایت است از سعد بن ابی وقاص رض گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم عجب للمؤمن ان اصابه

آنحضرت صلی الله علیه وسلم عجب است مر مسلمان را اگر برسد او را

خير حمد الله وشكر وان اصابته مصيبة حمد الله وصبر

نیکی از نعمت ستایش میکند خدا را و سپاس میگوید و اگر برسد او را سختی [illegible] میگوید خدا را و

رسول الله صلى الله عليه وسلم بيده وقال مهلا يا عمر

آنحضرت صلى الله عليه وسلم بدست مبارک خود وفرمود که آهسته شو اے عمر

ثم قال إياكن ونعيق الشيطان ثم قال إنه مهما كان

پستر فرمود آنحضرت آن زنان را که دور دارید خود را از آواز شیطان پستر گفت آنحضرت بدرستیکه شان نیست آنچه

من العين ومن القلب فمن الله عز وجل ومن الرحمة وما كان

باشد از چشم و از دل پس آن از خدا است عز وجل و از مهربانیست و چیزے که باشد

من اليد ومن اللسان فمن الشيطان رواه أحمد

از دست و از زبان پس آن از شیطان است رواه احمد

وعن البخاري تعليقا قال لما مات الحسن بن الحسن

و بخاری در صحیح خود بطریق تعلیق آورده است که چون مرد حسن بن امام حسن

ابن علي رضـ ضربت امرأته القبة على قبره سنة ثم

بن علی رضـ زد زن او خیمه را بر قبر او تا یک سال پستر

رفعت فسمعت صائحا يقول ألا هل وجدوا ما فقدوا

بر داشت خیمه را پس شنید آواز کننده را که میگوید آگاه باشید که آیا یافتند چیزیرا که گم کرده بودند

فأجابه آخر بل يئسوا فانقلبوا وعن عمران بن

پس آواز داد دیگر بلکه نومید شدند پس برگشتند و روایت است از عمران بن

حصين وأبي برزة رضـ قالا خرجنا مع رسول الله صلى

حصین و از ابی برزه رضـ گفتند که بیرون آمدیم ما با پیغامبر خدا صلی

الله عليه وسلم في جنازة فرأى قوما قد طرحوا أرديتهم

الله علیه وسلم در متابعت جنازه پس دید آنحضرت گروهی که بتحقیق انداخته اند رداهاے خود را

يمشون في قمص فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم

که میرفتند در پیرهنهاے خود پس فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

أَبِفِعْلِ الْجَاهِلِيَّةِ تَأْخُذُوْنَ أَوْ بِصَنِيْعِ الْجَاهِلِيَّةِ تَشَبَّهُوْنَ

آیا بکردار اہل جاہلیۃ عمل میکنید یا بکار پیشہ جاہلیۃ مانند میشوید

لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَدْعُوَ عَلَيْكُمْ دَعْوَةً تَرْجِعُوْنَ فِيْ صُوَرِكُمْ

بتحقیق قصد کردم کہ دعای بد کنم بر شما چنین دعائے کہ برگردید شما در غیر صورت شما

قَالَ فَأَخَذُوْا أَرْدِيَتَهُمْ وَلَمْ يَعُوْدُوْا لِذٰلِكَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

گفت راوی کہ پس گرفتند رداہای خود را و باز نگشتند بآن فعل رواہ ابن ماجۃ

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ نَهٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ

در روایت است از ابن عمر رض گفت کہ نہی کرد پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم از آنکہ

تُتْبَعَ جَنَازَةٌ مَعَهَا رَانَّةٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

پس روی کردہ شود جنازہ را کہ با وی نوحہ گری باشد رواہ احمد و ابن ماجۃ و در روایت است از

أَبِيْ أُمَامَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَقُوْلُ

ابی امام رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت میگوید

اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى ابْنَ آدَمَ إِنْ صَبَرْتَ وَاحْتَسَبْتَ عِنْدَ

خدای تعالے اے فرزند آدم اگر صبر کنی و امید ثواب داری نزد

الصَّدْمَةِ الْأُوْلٰى لَمْ أَرْضَ لَكَ ثَوَابًا دُوْنَ الْجَنَّةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

اول کوفت مصیبت راضی نمیشوم ترا از روئی ثواب غیر بہشت را یعنی البتہ درارم ترا در بہشت رواہ ابن ماجۃ

وَعَنِ الْحُسَيْنِ ابْنِ عَلِيٍّ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در روایت است از حسین بن علی رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ وَلَا مُسْلِمَةٍ يُصَابُ بِمُصِيْبَةٍ فَيَذْكُرُهَا

فرمود نیست ہیچ مرد مسلمانے و زن مسلمان کہ رسیدہ میشود بمصیبتے پس یاد میکند آن مصیبتہ را

وَإِنْ طَالَ عَهْدُهَا فَيُحْدِثُ لِذٰلِكَ اسْتِرْجَاعًا إِلَّا جَدَّدَ اللّٰهُ

اگرچہ دراز بود زمان آن پس نو پدید کند مر آن را قول انا لله را بمصیبتہ استرجاع مگر آنکہ نو میکند

یعنی انا لله وانا الیه راجعون ۱۲

تَبَارَكَ وَتَعَالٰى عِنْدَ ذٰلِكَ فَاَعْطَاهُ مِثْلَ اَجْرِهَا يَوْمَ اُصِيْبَ
تبارک و تعالے نزد آن پس بدہد خداے اورا مانند اجر وے در روزے کہ رسیدہ است
بِهَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ
بآن مصیبۃ روایۃ احمد و بیہقی در شعب ایمان و روایت است از
اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم
اِذَا انْقَطَعَ شِسْعُ اَحَدِكُمْ فَلْيَسْتَرْجِعْ فَاِنَّهُ مِنَ الْمَصَائِبِ
کہ چون بگسلد دوال نعل یکے از شما پس باید کہ استرجاع کند زیراکہ گسستن دوال نیز از مصیبت است
وَعَنْ اُمِّ الدَّرْدَاءِ قَالَتْ سَمِعْتُ اَبَا الدَّرْدَاءِ يَقُوْلُ سَمِعْتُ
و روایت است از ام الدرداء کہ گفت شنیدم ابو الدرداء را کہ میگفت شنیدم
اَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ تَبَارَكَ
آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت بدرستیکہ خدا تبارک
وَتَعَالٰى قَالَ يَا عِيْسٰى اِنِّيْ بَاعِثٌ مِنْ بَعْدِكَ اُمَّةً اِذَا اَصَابَهُمْ
و تعالے فرمود یعیسی اے عیسے بدرستیکہ من برانگیزندہ ام پس از تو گروہی را کہ چون برسد ایشانرا
مَا يُحِبُّوْنَ حَمِدُوا اللّٰهَ وَاِنْ اَصَابَهُمْ مَا يَكْرَهُوْنَ احْتَسَبُوْا
چیزیکہ دوست میدارند آنرا از نعمت شکر میگویند خدا برا و اگر برسد ایشانرا چیزیکہ ناخوش دارند آنرا از بلیۃ امید
وَصَبَرُوْا وَلَا حِلْمَ وَلَا عَقْلَ فَقَالَ يَا رَبِّ كَيْفَ
و صبر میکنند و حال آنکہ نیست ایشانرا بردباری و نہ عقل و تدبیر پس گفت عیسی ای پروردگار من چگونہ
يَكُوْنُ هٰذَا لَهُمْ وَلَا حِلْمَ وَلَا عَقْلَ فَقَالَ اُعْطِيْهِمْ مِنْ
باشد این صبر و احتساب مر ایشانرا و حال آنکہ نیست حلم و عقل پس گفت پروردگار کہ میدہم من ایشانرا از
حِلْمِيْ وَعِلْمِيْ رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ
حلم خود و علم خود روایت کرد این دو حدیث را بیہقی در شعب ایمان و روایت است از

[Marginal notes, right margin:] یعنی انا للہ و انا الیہ راجعون گوید سیبیہ از نفس انا للہ زجرا باتعب و از نفقہ با ابت ہیشود و از اجعون اعتراف با نیکہ سوی او رجوع می است و انا الیہ راجعون پس از جمیع امور ہر نعمت معلوم مسعود اند بہ امیدوار است کہ ثواب از خدا بود و بیعت ایشانرا عقلی است و صبر بقضا با ایشان صبر عقل ایشان و حلم ایشان بعضی شرکت ذیب بہدنا

[Marginal note, left margin:] [illegible]

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے علیہ و سلم

لَا يَمُوْتُ لِمُسْلِمٍ ثَلَاثَةٌ مِّنَ الْوَلَدِ فَيَلِجُ النَّارَ اِلَّا تَحِلَّةَ الْقَسَمِ

نمی میرد مسلمانے را سہ کس از فرزندان پس در آید آتش دوزخ را مگر برائے حلال گردانیدن و کشادن سوگند حق تعالیٰ

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

متفق علیہ و روایت است از وے گفت ابوہریرہ کہ فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لِنِسْوَةٍ مِّنَ الْاَنْصَارِ لَا يَمُوْتُ لِاِحْدٰكُنَّ ثَلَاثَةٌ

وسلم مر جماعت زنان را از قبیلہ انصار کہ نمی میرد مر یکے را از شما سہ

مِنَ الْوَلَدِ فَتَحْتَسِبُهٗ اِلَّا دَخَلَتِ الْجَنَّةَ فَقَالَتِ امْرَاَةٌ مِّنْهُنَّ

فرزند پس صبر کند و طلب ثواب دارد مگر آنکہ در آید بہشت را پس گفت زنے از میان ایشان

اَوِ اثْنَانِ يَا رَسُوْلَ اللهِ قَالَ اَوِ اثْنَانِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَفِيْ رِوَايَةٍ

یا دو فرزند ہم ہمیں حکم دارند یا پیغامبر خدا فرمود آنحضرت یا دو ہمیں حکم او ہمیں آمدہ روایت کرد او را مسلم و در روایتے

لَهُمَا ثَلَاثَةٌ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

مر بخاری و مسلم را چنین آمدہ کہ نمی میرند کہ نرسیدہ اند بحد گناہ یعنی بالغ نشدہ اند و ہم از وے گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اللهُ مَا لِعَبْدِي الْمُؤْمِنِ عِنْدِيْ

صلے علیہ وسلم در حدیث قدسی کہ میگوید خدا تعالیٰ نیست مر بندہ مسلمان را فرزند من

جَزَاءٌ اِذَا قَبَضْتُ صَفِيَّهٗ مِنْ اَهْلِ الدُّنْيَا ثُمَّ احْتَسَبَهٗ اِلَّا

پاداشی چون قبض کنم و بمیرانم دوست خالص او را از اہل دنیا چنانچہ فرزند است پس صبر کند و نظر بر ثواب دارد مگر

الْجَنَّةُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ

بہشت را روایت کرد او را البخاری و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ لَهٗ فَرَطَانِ مِنْ اُمَّتِيْ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسے کہ باشد او را دو فرط از امت من

أَدْخَلَهُ اللّٰهُ بِهِمَا الْجَنَّةَ فَقَالَتْ عَائِشَةُ رض فَمَنْ كَانَ لَهُ

درمی آرد او را خدا تعالی به سبب آن دو فرط در بهشت پس گفت عائشه صدیقه رض پس کسیکه باشد مر او را

فَرَطٌ مِّنْ أُمَّتِكَ قَالَ وَمَنْ كَانَ لَهُ فَرَطٌ يَا مُوَفَّقَةُ فَقَالَتْ

یک فرط از امت تو پس آنحضرت فرمود که باشد مر او را یک فرط ای توفیق داده شده بر تعلیم شرائع خیر

فَمَنْ لَّمْ يَكُنْ لَهُ فَرَطٌ مِّنْ أُمَّتِكَ قَالَ فَأَنَا فَرَطُ أُمَّتِي لَنْ يُصَابُوا

پس گفت عائشه پس کسیکه نباشد مر او را فرط از امت تو قال و چه باشد فرمود آنحضرت پس من فرط امت من ام هرگز

بِمِثْلِي رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ

مانند مصیبت من رواه ترمذی و روایت است از ابی موسی اشعری رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا مَاتَ وَلَدُ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله وسلم چون می میرد فرزند

الْعَبْدِ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى لِمَلٰئِكَتِهِ قَبَضْتُمْ وَلَدَ عَبْدِي

بنده میگوید خدا تعالی بفرشتگان خود که قبض کردید شما فرزند بنده مرا

فَيَقُولُونَ نَعَمْ فَيَقُولُ قَبَضْتُمْ ثَمَرَةَ فُؤَادِهِ فَيَقُولُونَ نَعَمْ

پس میگویند فرشتگان آری قبض کردیم پس میگوید باری تعالی قبض کردید میوه دل او را پس میگویند فرشتگان آری

فَيَقُولُ مَاذَا قَالَ عَبْدِي فَيَقُولُونَ حَمِدَكَ وَاسْتَرْجَعَ

پس میگوید حق تعالی چه چیز گفت بنده من پس میگویند فرشتگان حمد گفت ترا و انا لله وانا الیه راجعون گفت

فَيَقُولُ اللّٰهُ ابْنُوا لِعَبْدِي بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَسَمُّوهُ بَيْتَ

پس میگوید حق تعالی برآرید برای بنده من خانه در بهشت و میگوید حق تعالی نام نهید آنرا خانه

الْحَمْدِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

حمد رواه احمد والترمذی و روایت است از ابی هریره رض

أَنَّ رَجُلًا قَالَ لَهُ مَاتَ ابْنٌ لِّي فَوَجَدْتُ عَلَيْهِ هَلْ سَمِعْتَ

که مردی گفت مر او را مرد پسری که مرا بود پس اندوهگین شدم بر وی آیا شنیده چیزی تو

مِنْ خَلِيلِكَ صَلَوَاتُ اللّٰهِ عَلَيْهِ شَيْئًا يُطَيِّبُ بِأَنْفُسِنَا عَنْ

از دوست تو درود های خدا بر او باد چیزے که خوش سازد نفسهای ما را از جانب

مَوْتَانَا قَالَ نَعَمْ سَمِعْتُهُ قَالَ صِغَارُهُمْ دَعَامِيصُ الْجَنَّةِ

مرد های خود گفت آرے شنیدم آنحضرت را که گفت خردان مسلمانان دعامیص بهشت اند

يَلْقَى أَحَدُهُمْ أَبَاهُ فَيَأْخُذُ بِنَاحِيَةِ ثَوْبِهِ فَلَا يُفَارِقُهُ حَتّٰى

بیش می آید یکے از خردان پدر خود را پس میگیرد کنار جامه پدر را پس جدا نمی شود از وے تا آنکه

يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَأَحْمَدُ وَاللَّفْظُ لَهُ وَعَنْ مُعَاذِ

درمی آرد او را در بهشت رواه مسلم واحمد ولفظ حدیث مر احمد راست و روایت است از معاذ

ابْنِ جَبَلٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ

ابن جبل رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم نیستند

مُسْلِمَيْنِ يُتَوَفّٰى لَهُمَا ثَلَاثَةٌ إِلَّا أَدْخَلَهُمَا اللّٰهُ الْجَنَّةَ

دو مسلمانے یعنے مادر و پدر که بمیرد مر ایشان را سه کس از فرزندان مگر آنکه درآرد آن دو مسلمان را خدا تعالی در بهشت

بِفَضْلِهِ وَرَحْمَتِهِ إِيَّاهُمَا فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَوِ اثْنَانِ

بفضل و مهربانی خود بسوی مادر و پدر را پس گفتند ای پیغامبر خدا یا دو کس بمیرند

قَالَ أَوِ اثْنَانِ قَالُوا أَوْ وَاحِدٌ قَالَ أَوْ وَاحِدٌ ثُمَّ قَالَ وَالَّذِي

گفت آنحضرت یا دو کس بمیرند گفتند یا یک کس بمیرد فرمود یا یک کس بمیرد پس فرمود سوگند بآن خدائے

نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّ السِّقْطَ لَيَجُرُّ أُمَّهُ بِسَرَرِهِ إِلَى الْجَنَّةِ

که بقاے ذات من بدست اوست بدرستیکه بچه ناتمام هر آئینه میکشد مادر خود را بناف خود بسوی بهشت

إِذَا احْتَسَبَتْهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَرَوَى ابْنُ مَاجَةَ مِنْ قَوْلِهِ

چون صبر کند بروے رواه احمد و روایت کرد ابن ماجه از قول آنحضرت که

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ

والذی نفسی بیده است و روایت است از عبد الله بن مسعود رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَدَّمَ ثَلَاثَةً مِّنْ

گفت پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ پیش میفرستد کس را از

الْوَلَدِ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ كَانُوْا لَهٗ حِصْنًا حَصِيْنًا مِّنَ النَّارِ

اولاد کہ نرسیدہ حد بلوغ را باشند این ولد برای او پناہ استوار از آتش دوزخ

فَقَالَ اَبُوْ ذَرٍّ قَدَّمْتُ اثْنَيْنِ قَالَ وَاثْنَيْنِ قَالَ اُبَيُّ ابْنُ

پس گفت ابوذر کہ پیش فرستادم دو کس را گفت آنحضرت دو کس ہم پناہ باشند گفت ابی ابن

كَعْبٍ اَبُو الْمُنْذِرِ سَيِّدُ الْقُرَّاءِ قَدَّمْتُ وَاحِدًا قَالَ وَوَاحِدًا

کعب کہ کنیت او ابو منذر است و در شان وی سید القراء واقع شدہ است پیش فرستادم یکی را گفت آنحضرت یکی ہم

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ قُرَّةَ الْمُزَنِيِّ

رواہ الترمذی و ابن ماجہ و روایت است از قرہ مزنی

اَنَّ رَجُلًا كَانَ يَاْتِي النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعَهٗ

بدرستیکہ بود مردی کہ می آمد نزد پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ با وی بود

ابْنٌ لَهٗ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَتُحِبُّهٗ

پسرے مر او را پس گفت مر او را پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم آیا دوست میداری این پسر را

فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَحَبَّكَ اللّٰهُ كَمَا اُحِبُّهٗ فَفَقَدَهُ النَّبِيُّ

پس گفت آن مرد ای پیغامبر خدا دوست دارد ترا خدا ہمچنانکہ دوست دارم او را پس گم کرد و ندید آن پسر را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَا فَعَلَ ابْنُ فُلَانٍ فَقَالُوْا

صلی اللہ علیہ وسلم پس گفت آنحضرت کہ چہ شد فرزند فلانے پس گفتند

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَاتَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اے پیغامبر خدا مرد آن پسر پس فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

اَمَا تُحِبُّ اَنْ لَّا تَاْتِيَ بَابًا مِّنْ اَبْوَابِ الْجَنَّةِ اِلَّا وَجَدْتَهٗ

کہ آیا دوست نمیداری تو کہ نیائی تو ہیچ درے از درہاے بہشت مگر آنکہ یابی تو او را کہ

يَنْتَظِرُكَ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللهِ لَهُ خَاصَّةً

انتظار می برد ترا پس گفت مردے کہ اے پیغامبر خدا مراد است ایں مخصوص خاص

أَمْ لِكُلِّنَا قَالَ بَلْ لِكُلِّكُمْ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ

یا ہمہ ماست گفت آنحضرت بلکہ ہمہ شما رواہ احمد و روایت است از

عَلِيٍّ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

علی رضا گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

إِنَّ السِّقْطَ لَيُرَاغِمُ رَبَّهُ إِذَا أَدْخَلَ أَبَوَيْهِ النَّارَ

بدرستیکہ بچہ افگندہ سر آئینہ حجت میکند پروردگار خود را وقتیکہ درآرد پروردگار پدر و مادر او را در آتش

فَيُقَالُ أَيُّهَا السِّقْطُ الْمُرَاغِمُ رَبَّهُ أَدْخِلْ أَبَوَيْكَ

پس گفتہ می شود اے سقط مراغمہ کنندہ پروردگار خود را درآر مادر و پدر خود را

الْجَنَّةَ فَيَجُرُّهُمَا بِسَرَرِهِ حَتَّى يُدْخِلَهُمَا

در بہشت پس میکشد این سقط مادر و پدر خود را بسر ناف خود تا آنکہ در می آرد مادر و پدر خود را

الْجَنَّةَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

در بہشت رواہ ابن ماجہ

بَابُ زِيَارَةِ الْقُبُورِ

باب در بیان زیارۃ قبور

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ زَارَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی ہریرہ رض گفت ابو ہریرہ زیارت کرد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

٢٩١

قَبْرَ اُمِّهٖ فَبَکٰی وَاَبْکٰی مَنْ حَوْلَهٗ فَقَالَ اِسْتَاْذَنْتُ رَبِّیْ

قبر مادر خود پس گریہ کرد و گریانید کسے را کہ گرد آنحضرت بود پس فرمود کہ طلب اذن کردم پروردگار خود

فِیْ اَنْ اَسْتَغْفِرَ لَهَا فَلَمْ یُؤْذَنْ لِیْ فَاسْتَاْذَنْتُهٗ فِیْ

در آنکہ طلب آمرزش کنم برائے او پس اذن داده نشد مرا پس اذن طلب کردم پروردگار خود را در

اَنْ اَزُوْرَ قَبْرَهَا فَاُذِنَ لِیْ فَزُوْرُوا الْقُبُوْرَ فَاِنَّهَا

آنکہ زیارت کنم قبر او را خود را پس اذن داده شد مرا پس زیارت کنید قبرها را زیرا کہ قبرها

تُذَکِّرُ الْمَوْتَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ بُرَیْدَةَ رضؓ قَالَ

یاد میدہند موت را رواه مسلم و روایت است از بریده رضؓ گفت

کَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ یُعَلِّمُهُمْ اِذَا خَرَجُوْا

بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ تعلیم میکرد صحابہ را چون بیرون می آمدند

اِلَی الْمَقَابِرِ اَلسَّلَامُ عَلَیْکُمْ اَهْلَ الدِّیَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِیْنَ

بسوئے مقبرها این کلمات را کہ سلام بر شما اے اہل سرای از گروندگان

وَالْمُسْلِمِیْنَ وَاِنَّا اِنْ شَاءَ اللّٰهُ بِکُمْ لَلَاحِقُوْنَ نَسْاَلُ

و گردن نہندگان و ما اگر خواستہ است خدایتعالی بشما رسندگانیم و پیوستگانیم میطلبیم از

اللّٰهَ لَنَا وَلَکُمُ الْعَافِیَةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

خدا برائے خود و برائے شما عافیت و سلامت از عذاب رواه مسلم و روایت است از

مُحَمَّدِ بْنِ النُّعْمَانِ یَرْفَعُ الْحَدِیْثَ اِلَی النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ

محمد بن نعمان در حالتیکہ می رساند حدیث را بہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ زَارَ قَبْرَ اَبَوَیْهِ اَوْ اَحَدِهِمَا فِیْ کُلِّ جُمُعَةٍ

وسلم گفت آنحضرت کسیکہ زیارت کرد قبر پدر و مادر خود را یا قبر یکے ازین دو را در ہر ہفتہ

غُفِرَ لَهٗ وَکُتِبَ بَرًّا رَوَاهُ الْبَیْهَقِیُّ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ مُرْسَلًا

آمرزیده شود مرا آنکس را و نوشتہ شود بر ضد عاق و در دیوان نیکی رواه بیہقی در شعب الایمان از روئے مرسل

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

درروایت است از ابن مسعود رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُوْرِ فَزُوْرُوْهَا فَإِنَّهَا

فرمود کہ بودم کہ نہی کردہ بودم شمارا از زیارت قبرہا پس اکنون زیارت کنید آنہارا زیراکہ قبرہا

تُزَهِّدُ فِي الدُّنْيَا وَتُذَكِّرُ الْاٰخِرَةَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

بےرغبت میگرداند در دنیا و یاد میدہد آخرت را روا ابن ماجہ

كِتَابُ الزَّكٰوةِ

کتاب الزکوٰۃ

وَالَّذِيْنَ يَكْنِزُوْنَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُوْنَهَا فِيْ

وآنانکہ ذخیرہ می کنند زر و نقرہ را و خرچ نمی کنند آن را در

سَبِيْلِ اللّٰهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيْمٍ ۙ يَوْمَ يُحْمٰى عَلَيْهَا

راہ خدا پس بشارت دہ ایشان را بعذاب دردناک روزیکہ گرم شود بر آن

فِيْ نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوٰى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوْبُهُمْ وَظُهُوْرُهُمْ

در آتش دوزخ پس داغ کردہ شود بآن پیشانی ایشان و پہلوہای ایشان را و پشت ایشان

هٰذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ فَذُوْقُوْا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُوْنَ ○

اینست آنچہ ذخیرہ کردید برائے خود پس بچشید آنچہ ذخیرہ می کردید

وَأَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَمَا تُقَدِّمُوْا لِأَنْفُسِكُمْ

و برپا دارید نماز را و بدہید زکوٰۃ را و آنچہ پیش میفرستید برائے خویشتن

مِّنْ خَيْرٍ تَجِدُوْهُ عِنْدَ اللّٰهِ إِنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ○

از نیکوکاری خواہید یافت آنرا نزد خدا ہر آئینہ خدا بآنچہ می کنید بینا است

عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی ہریرہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

۲۹۳

مَا مِنْ صَاحِبِ ذَهَبٍ وَلَا فِضَّةٍ لَا يُؤَدِّي مِنْهَا حَقَّهَا إِلَّا إِذَا

نیست ہیچ خداوند زر و سیم که نمی دهد از آن حق آن را مگر آنکه چون

كَانَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ صُفِّحَتْ لَهُ صَفَائِحُ مِنْ نَارٍ مِنْهُمَا عَلَيْهَا فِي

باشد روز قیامت کوفته و ساخته شود برای وے صفایح از آتش پس گرم کرده می شود بر آن صفایح در

نَارِ جَهَنَّمَ فَيُكْوٰى بِهَا جَنْبُهُ وَجَبِينُهُ وَظَهْرُهُ كُلَّمَا بَرَدَتْ

آتش دوزخ پس داغ کرده میشود بآن صفایح پہلوی آنکس و پیشانی او و پشت او ہرگاه که برآورده شوند آن

أُعِيدَتْ لَهُ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ حَتّٰى

باز گردانیده شوند برای آنکس در روزے که باشد اندازهٔ وے پنجاه ہزار سال تا آنکه

يُقْضٰى بَيْنَ الْعِبَادِ فَيُرٰى سَبِيلُهُ إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى

حکم کرده شود میان بندگان پس دیده شود راه وے یا بسوے بہشت و یا بسوے

النَّارِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَالْإِبِلُ قَالَ وَلَا صَاحِبُ إِبِلٍ

دوزخ گفتند صحابه یا رسول الله پس حکم شتر چیست گفت آنحضرت و نیست ہیچ خداوند شتران که

وَلَا يُؤَدِّي مِنْهَا حَقَّهَا وَمِنْ حَقِّهَا حَلْبُهَا يَوْمَ وِرْدِهَا

ادا نمی کند از ان حق آنرا و از جمله حقوق شتران دوشیدن شتران است روز ورود شتران

إِلَّا إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ بُطِحَ لَهَا بِقَاعٍ قَرْقَرٍ أَوْفَرَ مَا كَانَتْ

مگر آنکه چون باشد روز قیامت بر روے انداخته شود صاحب شتران بصحرائے فراخ ہموار در حالیکه بود

لَا يَفْقِدُ مِنْهَا فَصِيلًا وَاحِدًا تَطَؤُهُ بِأَخْفَافِهَا وَتَعَضُّهُ

شتران فربہتر و تمام در حالیکه گم نمیکند از ان شتران یک بچه شتر را پامال کنند آنکس را بسمہاے خود و میگزند آن شتران

بِأَفْوَاهِهَا كُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ أُولٰهَا رُدَّ عَلَيْهِ أُخْرٰهَا فِي يَوْمٍ

بدہن ہاے خود ہرگاه که بگذرند و بروند طائفهٔ نخستین باز گردانیده شود بروے طائفهٔ پسین آنہا در روزے

كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ حَتّٰى يُقْضٰى بَيْنَ الْعِبَادِ

که باشد اندازهٔ آن پنجاه ہزار سال تا آنکه حکم کرده شود میان بندگان

فَيَرىٰ سَبِيْلَهٗ اِمَّا اِلَى الْجَنَّةِ وَاِمَّا اِلَى النَّارِ قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

پس می بیند آنکس راه خود یا بسوی بهشت و یا بسوے دوزخ گفتند صحابه اے پیغامبر خدا

فَالْبَقَرُ وَالْغَنَمُ قَالَ وَلَا صَاحِبِ بَقَرٍ وَّلَا غَنَمٍ وَّلَا يُؤَدِّيْ

پس چیست حکم بقر و غنم فرمود و نه خداوند بقر و نه خداوند غنم که ادا نمی کند

مِنْهَا حَقَّهَا اِلَّا اِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ بُطِحَ لَهَا بِقَاعٍ قَرْقَرٍ

از آن حق آن مگر آنکه چون باشد روز قیامت برای اندا ختہ شود صاحب آن بصحرای فراخ

وَلَا يَفْقِدُ مِنْهَا شَيْئًا لَيْسَ فِيْهَا عَقْصَاءُ وَلَا جَلْحَاءُ

در حالیکه کم نمی کند صاحب آن از ان گاوان و گوسپندان چیزی را در حالیکه نیست در آن گاوان و گوسپندان پیچیده شاخها

وَلَا عَضْبَاءُ تَنْطَحُهٗ بِقُرُوْنِهَا وَتَطَؤُهٗ بِاَظْلَافِهَا كُلَّمَا

و نه شکسته شاخ میزنند آن گاوان صاحب آنرا بشاخهای خود و پامال میکنند این گاوان و گوسپندان آنکس را باظلافهای خود هرگاه

مَرَّ عَلَيْهِ اُوْلٰهَا رُدَّ عَلَيْهِ اُخْرٰهَا فِيْ يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهٗ

بگذرد برو طائفه نخستین باز گردانیده شود برو طائفه پسین آنها در روزیکه باشد اندازه آن

خَمْسِيْنَ اَلْفَ سَنَةٍ حَتّٰى يُقْضٰى بَيْنَ الْعِبَادِ فَيَرىٰ سَبِيْلَهٗ

پنجاه هزار سال تا آنکه حکم کرده شود میان بندگان پس ببیند راه خود

اِمَّا اِلَى الْجَنَّةِ وَاِمَّا اِلَى النَّارِ الْحَدِيْث رَوَاهُ مُسْلِمٌ

یا بسوے بهشت یا بسوے دوزخ تا آخر حدیث رواه مسلم

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از وے گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

مَنْ اٰتَاهُ اللّٰهُ مَالًا فَلَمْ يُؤَدِّ زَكٰوتَهٗ مُثِّلَ لَهٗ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

کسیکه بداد او را خدا تعالی مال پس ادا نکند زکوة آنرا مصور گردانیده شود برای وے مال وی روز قیامت

شُجَاعًا اَقْرَعَ لَهٗ زَبِيْبَتَانِ يُطَوَّقُهٗ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ثُمَّ يَاْخُذُ

بصورت شجاع اقرع مر آن اژدر را دو نقطه سیاه است بالای دو چشم گردانیده شود آن مانند طوق در گردن او

بِلِهْزِمَتَيْهِ يَعْنِيْ شِدْقَيْهِ ثُمَّ يَقُوْلُ أَنَا مَالُكَ أَنَا كَنْزُكَ

بهر دو طرف کنج دهن وے پس میگوید آن مال بزبان حال من مال توام من گنج توام که زکوٰة آن ندادی

ثُمَّ تَلَا وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ يَبْخَلُوْنَ الْآيَةَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

پستر خواند آنحضرت این آیت را تا آخر رواه بخاری

وَعَنْ عَدِيِّ بْنِ عُمَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از عدی بن عمیره گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اسْتَعْمَلْنَاهُ مِنْكُمْ عَلٰى عَمَلٍ فَكَتَمَنَا مِخْيَطًا

علیه وسلم هر کس که عامل گردانیدیم ما او را از شما بر عملے پس پوشیده کرد از ما چیزے را که مالیت سوزن است

فَمَا فَوْقَهُ كَانَ غُلُوْلًا يَأْتِيْ بِهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس پوشید چیزے را که بالا سے سوزن است میباشد آن کتمان غلول می آید آنکس بآن غلول روز قیامت و عقاب

وَعَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيْجٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از رافع بن خدیج گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَامِلُ عَلَى الصَّدَقَةِ بِالْحَقِّ كَالْغَازِيْ

علیه وسلم عمل کننده بر صدقه بطریق حق و عدل بچو کسے است که غزا کننده است

فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ حَتّٰى يَرْجِعَ إِلٰى بَيْتِهِ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

در راه خدا تا آنکه باز گردد و بسوے خانهٔ خود رواه ابوداود و الترمذی

وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ لَمَّا تُوُفِّيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی هریره رض گفت ابوهریره چون وفات یافت آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ وَاسْتُخْلِفَ أَبُوْ بَكْرٍ بَعْدَهُ وَكَفَرَ مَنْ كَفَرَ مِنَ الْعَرَبِ

وسلم و خلیفه کرده شد ابوبکر بعد وے و کافر شد بانکار زکوٰة آنکه کافر شد از عرب

قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ لِأَبِيْ بَكْرٍ رض كَيْفَ تُقَاتِلُ النَّاسَ

گفت عمر بن خطاب رض مر ابی بکر صدیق رض را چگونه مقاتله می کنیم مردمان را

وَقَدْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُمِرْتُ اَنْ

وحال آنکه بتحقیق فرمود پیغامبر خدا صلی علیه وسلم امر کرده شده ام که

اُقَاتِلَ النَّاسَ حَتّٰى يَقُوْلُوْا لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ فَمَنْ قَالَ لَا اِلٰهَ

قتال کنم مردم را تا آنکه بگویند لا اله الا الله پس کسیکه بگوید لا اله

اِلَّا اللّٰهُ عَصَمَ مِنِّيْ مَالَهٗ وَنَفْسَهٗ اِلَّا بِحَقِّهٖ وَحِسَابُهٗ عَلَى

الا الله نگاهدارد از من مال خود را و نفس خود را مگر بحق اسلام و حساب او بر

اللّٰهِ فَقَالَ اَبُوْ بَكْرٍ وَاللّٰهِ لَاُقَاتِلَنَّ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الصَّلٰوةِ

خداست پس گفت ابوبکر بخدا سوگند هر آئینه قتال میکنم کسے را که فرق کند میان نماز

وَالزَّكٰوةِ فَاِنَّ الزَّكٰوةَ حَقُّ الْمَالِ وَاللّٰهِ لَوْ مَنَعُوْنِيْ عَنَاقًا

و میان زکواة زیرا که زکواة حق واجب در مال است بخدا سوگند اگر منع کنند مرا بزغاله

كَانُوْا يُؤَدُّوْنَهَا اِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

که بودند که ادا میکردند آنرا بسوے پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

لَقَاتَلْتُهُمْ عَلٰى مَنْعِهَا قَالَ عُمَرُ فَوَاللّٰهِ مَا هُوَ اِلَّا اَنْ رَاَيْتُ

هر آئینه مقاتله می کنم ایشان را بر منع عناق گفت عمر پس سوگند بخدا نبود حال ابوبکر مگر آنکه

اَنَّ اللّٰهَ شَرَحَ صَدْرَ اَبِيْ بَكْرٍ لِّلْقِتَالِ فَعَرَفْتُ اَنَّهُ الْحَقُّ

بتحقیق که خدا کشاد سینه ابی بکر برائے قتال پس شناختم که همین است حق که قتال کرد ابوبکر

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

متفق علیه وهم از وے است گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَكُوْنُ كَنْزُ اَحَدِكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ شُجَاعًا اَقْرَعَ يَفِرُّ

وسلم میباشد گنج یکے از شما روز قیامت مار بزرگ که موے سر ندارد مے گریزد

مِنْهُ صَاحِبُهٗ وَهُوَ يَطْلُبُهٗ حَتّٰى يُلْقِمَهٗ اَصَابِعَهٗ رَوَاهُ اَحْمَدُ

از آن مار صاحب آن گنج و حال آنکه آن مار میجوید او را تا آنکه لقمه میگرداند آنرا انگشتان خود را

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وروایت است از عائشه رض گفت عائشه رض شنیدم آنحضرت صلی الله علیه
وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا خَالَطَتِ الزَّكٰوةُ مَالًا قَطُّ اِلَّا اَهْلَكَتْهُ
وسلم را که میگفت نیامیخت زکوٰة هیچ مالے را هرگز مگر آنکه هلاک کرد زکوٰة اورا
رَوَاهُ الشَّافِعِيُّ وَالْبُخَارِيُّ فِيْ تَارِيْخِهٖ وَالْحُمَيْدِيُّ وَزَادَ قَالَ
روایت الشافعی و روایت البخاری در تاریخ خود و حمیدی زیاده کرد
يَكُوْنُ قَدْ وَجَبَ عَلَيْكَ صَدَقَةٌ فَلَا تُخْرِجُهَا فَيُهْلِكُ الْحَرَامُ
می باشد اینکه بتحقیق واجب شده است بر تو زکوٰة پس بیرون نمی آری تو زکوٰة را پس هلاک می گرداند حرام
الْحَلَالَ الْحَدِيْثَ وَعَنْ اُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ كُنْتُ اَلْبَسُ اَوْضَاحًا
حلال را تا آخر حدیث و روایت است از ام سلمه رض گفت ام سلمه بودم که می پوشیدم اوضاح
مِنْ ذَهَبٍ فَقُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَكَنْزٌ هُوَ فَقَالَ مَا بَلَغَ
که نوعی از زیور طلا است پس گفتم اے رسول خدا آیا گنج است این پس فرمود چیزیکه برسد بمقداریکه
اَنْ تُؤَدّٰى زَكٰوتُهٗ فَزُكِّيَ فَلَيْسَ بِكَنْزٍ رَوَاهُ مَالِكٌ وَاَبُوْدَاوٗدَ
که ادا کرده میشود زکوٰة آن پس داده شود زکوٰة آن پس نیست کنز که بران وعید است روایت مالک و ابوداؤد

بَابُ مَنْ لَا تَحِلُّ لَهُ الْمَسْئَلَةُ وَمَنْ تَحِلُّ لَهٗ

باب در بیان کسیکه حلال نیست او را سوال کردن و گدائی کردن و کسیکه حلال است اورا
عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه
وَسَلَّمَ مَنْ سَاَلَ النَّاسَ اَمْوَالَهُمْ تَكَثُّرًا فَاِنَّمَا يَسْئَلُ
وسلم کسیکه سوال کند از مردم مالها ایشان بقصد زیادت شدن مال نه برای رفع حاجت پس سوال
جَمْرًا فَلْيَسْتَقِلَّ اَوْ يَسْتَكْثِرْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ
اخگر را پس گو کم طلب یا بسیار به تقدیر سوال ضرر رساند روایت مسلم و روایت است از

الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

زبیر بن عوام گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم

لَاَنْ يَّأْخُذَ اَحَدُكُمْ حَبْلَهٗ فَيَأْتِيَ بِحُزْمَةِ حَطَبٍ عَلٰى

هر آئینه بگیرد یکے از شما رسن خود را پس بیارد دسته هیزم را بر پشت خود

ظَهْرِهٖ فَيَبِيْعَهَا فَيَكُفَّ اللّٰهُ بِهَا وَجْهَهٗ خَيْرٌ لَّهٗ مِنْ اَنْ يَّسْئَلَ

پس بفروشد آنرا پس باز دارد حق تعالے ازان دسته هیزم آبروے او را بهتر است او را ازین که سوال کند

النَّاسَ اَعْطَوْهُ اَوْ مَنَعُوْهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

مردم را بدهند مر او را یا ندهند رواه بخاری و روایت است از ابن عمر رض

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ

بدرستیکه آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود و حال آنکه وے بر منبر بود

وَهُوَ يَذْكُرُ الصَّدَقَةَ وَالتَّعَفُّفَ عَنِ الْمَسْئَلَةِ الْيَدُ الْعُلْيَا

و آن حضرت ذکر میکرد صدقه را و باز ایستادن از سوال حرام دست بالا

خَيْرٌ مِّنَ الْيَدِ السُّفْلٰى وَالْيَدُ الْعُلْيَا هِيَ الْمُنْفِقَةُ وَالسُّفْلٰى

بهتر است از دست پایان و تفسیر کرد آنحضرت که دست علیا دستیست که خرچ کننده است و دست پایین

هِيَ السَّائِلَةُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِنِ الْخُدْرِيِّ رضي

سوال کننده متفق علیه و روایتست از ابی سعید خدری رض

قَالَ اِنَّ اُنَاسًا مِّنَ الْاَنْصَارِ سَاَلُوْا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

گفت که بعضے مردمان از انصار سوال کردند از رسول خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاَعْطَاهُمْ ثُمَّ سَاَلُوْهُ فَاَعْطَاهُمْ حَتّٰى

علیه وسلم پس داد آنحضرت ایشان را پستر سوال کردند پس داد ایشان را تا آنکه

نَفِدَ مَا عِنْدَهٗ فَقَالَ مَا يَكُوْنُ عِنْدِيْ مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ اَدَّخِرَهٗ عَنْكُمْ

تمام شد چیزیکه نزد آنحضرت بود پس فرمود آنچه میباشد نزد من از خیر یعنے از مال پس ذخیره نکنم آنرا از شما

وَمَنْ يَسْتَعِفَّ يُعِفَّهُ اللّٰهُ وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللّٰهُ وَمَنْ

وکسیکه باز ایستد از سوال و نگاهدارد خود را نگاهدارد او را خدا تعالی و کسیکه استغنا ورزد از سوال بی نیاز گرداند او را

يَتَصَبَّرْ يُصَبِّرْهُ اللّٰهُ وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ عَطَاءً هُوَ خَيْرٌ وَأَوْسَعُ

بتکلف کند و در آید در صبر کردن صبر بخشد او را خدا و داده نشده است هیچ یکے را دادی که آن بهتر است و

مِنَ الصَّبْرِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ

از صبر متفق علیه و روایت است از عمر بن الخطاب رض گفت

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْطِيْنِي الْعَطَاءَ

بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم میداد مرا بخشش

فَأَقُوْلُ أَعْطِهِ أَفْقَرَ إِلَيْهِ مِنِّي فَقَالَ خُذْهُ فَتَمَوَّلْهُ

پس می گفتم که بده آنرا که محتاج تر بود بسوی آن از من پس گفت آنحضرت بگیر آنرا پس مال ساز آن را

وَتَصَدَّقْ بِهِ فَمَا جَاءَكَ مِنْ هٰذَا الْمَالِ وَأَنْتَ غَيْرُ مُشْرِفٍ وَلَا

و تصدق کن بآن پس چیزیکه بیاید ترا ازین مال و حال آنکه انتظار برنده و نه سوال کننده

سَائِلٍ فَخُذْهُ وَمَا لَا فَلَا تُتْبِعْهُ نَفْسَكَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَمُرَةَ

پس بگیر آنرا و چیزیکه نه چنین است پس رو مگردان آنرا نفس خود را متفق علیه و روایت است از

ابْنِ جُنْدَبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سمره بن جندب رض گفت سمره فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

الْمَسَائِلُ كُدُوْحٌ يَكْدَحُ بِهَا الرَّجُلُ وَجْهَهُ فَمَنْ شَاءَ

سوالها خراشها و جراحتها است که مجروح می گرداند بآنها مرد روی خود را پس کسیکه خواهد

أَبْقَى عَلَى وَجْهِهِ وَمَنْ شَاءَ تَرَكَهُ إِلَّا أَنْ يَسْأَلَ الرَّجُلُ ذَا سُلْطَانٍ

نگاهدارد رو بے خود را و کسیکه خواهد ترک کند آنرا مگر آنکه سوال کند مرد خداوند سلطنت را که امیر است

أَوْ فِي أَمْرٍ لَا يَجِدُ مِنْهُ بُدًّا رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

یا سوال کند در کاریکه نمی یابد از ان چاره رواه ابوداود و ترمذی و نسائی

وَعَنْ سَهْلِ ابْنِ الْحَنْظَلِيَّةِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و روایت ست از سهل بن حنظلیه رضا گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَأَلَ وَعِنْدَهُ مَا يُغْنِيْهِ

صلی الله علیه وسلم کسیکه سوال کند از مردمے چیزے باشد که بی نیاز گرداند او را از

فَإِنَّمَا يَسْتَكْثِرُ مِنَ النَّارِ قَالَ النُّفَيْلِيُّ وَهُوَ اَحَدُ رُوَاتِهِ فِيْ مَوْضِعٍ

مگر آنکه میکند طلب بسیاری از آتش گفته است نفیلی و آن یکے از راویان این حدیث ست در جاے دیگر بیند حدیث

اٰخَرَ وَمَا الْغِنَى الَّذِيْ لَا يَنْبَغِيْ مَعَهُ الْمَسْأَلَةُ قَالَ قَدْرُ

و چیست غنا که روا نیست باوے سوال کردن گفت مقدار

مَا يُغَدِّيْهِ وَيُعَشِّيْهِ وَقَالَ فِيْ مَوْضِعٍ اٰخَرَ اَنْ يَّكُوْنَ

چیزیست که آن قوت بامداد گرداند و قوت شبانگاه و گفته است نفیلی در جاے دیگر حد غنا اینست که باشد

لَهُ شِبَعُ يَوْمٍ اَوْ لَيْلَةٍ وَيَوْمٍ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ

مر او را چیزے که سیر گرداند او را روز یا روز و شب رواه ابو داود و روایت ست از

حُبْشِيِّ بْنِ جُنَادَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

حبشی بن جناده رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ اِنَّ الْمَسْأَلَةَ لَا تَحِلُّ لِغَنِيٍّ وَّلَا لِذِيْ مِرَّةٍ سَوِيٍّ

وسلم بدرستیکه سوال کردن حلال نیست مر توانگر را و نه مر خداوند قوة سلیم الاعضا را

اِلَّا لِذِيْ فَقْرٍ مُّدْقِعٍ اَوْ غُرْمٍ مُّفْظِعٍ وَمَنْ سَأَلَ النَّاسَ

ولیکن حلال ست مر خداوند فقر را که چسپانند است بخاک یا حلال است مر خداوند وام را که

لِيُثْرِيَ بِهِ مَالَهُ كَانَ خُمُوْشًا فِيْ وَجْهِهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَرَضْفًا يَّأْكُلُهُ

در رسوا کننده است کسیکه سوال کند مردم را تا بسیار کند بآن مال خود را باشد آن سوال زخمها در روے

مِنْ جَهَنَّمَ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُقِلَّ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْثِرْ

از دوزخ پس کسیکه خواهد کم کند و هر که خواهد زیاده کند

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ **وَعَنْ** ابْنِ الْفِرَاسِيِّ أَنَّ الْفِرَاسِيَّ قَالَ

روایت کرد آن را ترمذی و روایت ست از ابن الفراسی که منسوب ست بفراس بن عنم گفت

قُلْتُ لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَسْأَلُ يَا رَسُولَ

ابن فراس از پدر خود گفت گفتم مر پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم آیا سوال کنم من اے پیغمبر

اللهِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا وَإِنْ كُنْتَ

خدا از مردم چیزے پس فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم سوال مکن و اگر هستی تو

لَا بُدَّ فَسَائِلِ الصَّالِحِينَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ **وَعَنْ**

لا بد که میخواهی پس سوال کن صالحان را از جهت کرم ایشان روایت کرد آن را ابو داود و النسائی و روایت است از

عَلِيٍّ رض أَنَّهُ سَمِعَ يَوْمَ عَرَفَةَ رَجُلًا يَسْأَلُ النَّاسَ

علی کرم الله وجهه که وے شنید روز عرفه مردے را که سوال میکند مردمان را

فَقَالَ أَفِي هٰذَا الْيَوْمِ وَفِي هٰذَا الْمَكَانِ تَسْأَلُ مِنْ

پس فرمود آیا درین روز که عرفه است و درین مکان که عرفات ست سوال میکنی از

غَيْرِ اللهِ فَخَفَقَهُ بِالدِّرَّةِ رَوَاهُ رَزِيْنٌ **وَعَنْ** عُمَرَ رض

غیر خدا پس زد علی کرم الله وجهه آن مرد را بدره روایت کرد آن را رزین و روایت ست از عمر رض

قَالَ تَعَلَّمُنَّ أَيُّهَا النَّاسُ أَنَّ الطَّمَعَ فَقْرٌ وَأَنَّ الْإِيَاسَ غِنًى

گفت عمر رض بدانید اے مردم که امید داشتن از مال مردم سبب فقر ست و نا امید بودن توانگری و بے نیازی ست

وَأَنَّ الْمَرْأَ إِذَا يَئِسَ عَنْ شَيْءٍ اِسْتَغْنٰى عَنْهُ رَوَاهُ رَزِيْنٌ

و بدرستیکه مرد وقتیکه نا امید شود از چیزے بے نیاز شود از ان روایت کرد آن را رزین

وَعَنْ ثَوْبَانَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از ثوبان مولاے آنحضرت گفت که فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

مَنْ يَّكْفُلُ لِيْ أَنْ لَّا يَسْأَلَ النَّاسَ شَيْئًا فَأَتَكَفَّلَ لَهٗ

کیست که ضامن شود مرا که سوال نکند از مردم چیزے پس ضامن شوم مر او را

بِالْجَنَّةِ فَقَالَ ثَوْبَانُ أَنَا فَكَانَ لَا يَسْأَلُ أَحَدًا شَيْئًا رَوَاهُ

به بهشت پس گفت ثوبان من ضامن میشوم پس بود ثوبان که سوال نمیکرد هیچ یکے را چیزے روایت

أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رضـ قَالَ دَعَانِي

ابو داؤد و النسائی و روایت ست از ابی ذر رضـ گفت ابو ذر رضـ خواند مرا

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَشْتَرِطُ عَلَيَّ أَنْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ وے طلب شرط میکند بر من کہ

لَا تَسْأَلَ النَّاسَ شَيْئًا قُلْتُ نَعَمْ قَالَ وَلَا سَوْطَكَ إِنْ

سوال نکنی تو از مردم چیزے گفتم آرے شرط کردم و گفت آنحضرت و نہ طلبی از کسے تازیانہ خود را اگر بیفتد

سَقَطَ مِنْكَ حَتَّى تَنْزِلَ إِلَيْهِ فَتَأْخُذَهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ بَابُ

از دست تو تا آنکہ فرود آئی تو از اسپ بسوے تازیانہ پس بگیری آنرا روایت کرد احمد باب

الْإِنْفَاقِ وَكَرَاهِيَةِ الْإِمْسَاكِ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ

الانفاق و کراہت امساک کسانیکہ خرچ میکنند اموال خویش

بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ

شب و روز پنہان و آشکارا پس ایشان راست مزد ایشان نزدیک پروردگار ایشان

وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۝ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ

و نیست ترسی بایشان و نہ ایشان اندوهگین شوند باید کہ گمان نکنند آنانکہ

يَبْخَلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَهُمْ

بخل میکنند بانچہ عطا کردہ است ایشانرا خدا از فضل خود این بخل بہتر است برائے خویش

بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُوا بِهِ

بلکہ او بدیست برائے ایشان نزدیک است کہ بشکل طوق پوشانیدہ شود ایشان را آنچہ بخل کردہ اند بآن

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ قُلْ لِعِبَادِيَ الَّذِينَ

روز قیامت بگو آن بندگان مرا

عـ۱

انفاق بمعنی خرچ کردن المال و امساک بمعنی نگاہ داشتن بخیل ... آن ... بخیل ... و ... انفاق و ... امساک ... انفاق ... انفاق ... خدا ...

نقل ...

سلہ ...

سلہ ...

سلہ ...

آمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنٰهُمْ سِرًّا وَّعَلَانِيَةً

کہ ایمان آوردہ اند بپا دارند نماز را و خرج کنند از آنچہ ما روزی دادیم ایشان را پنہان و آشکارا

مِّنْ قَبْلِ أَنْ يَّأْتِيَ يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيْهِ وَلَا خِلٰلٌ ۝ مَنْ ذَا الَّذِيْ

پیش از آنکہ بیاید روزیکہ خرید و فروخت نیست دران و نہ باکسے دوستی بود کیست آنکہ

يُقْرِضُ اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضٰعِفَهٗ لَهٗٓ أَضْعَافًا كَثِيْرَةً

وام دہد خدا را وام دادن نیک پس دو چند سازد خدا اعمال برائے او مراتب بسیار

وَاللّٰهُ يَقْبِضُ وَيَبْصُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ ۝ يٰٓأَيُّهَا الَّذِيْنَ آمَنُوْا

و خدا تنگ میسازد و کشادہ میکند روزی را و بسوے او باز گردانیدہ میشوید اے مسلمانان

أَنْفِقُوْا مِمَّا رَزَقْنٰكُمْ مِّنْ قَبْلِ أَنْ يَّأْتِيَ يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيْهِ وَلَا خُلَّةٌ وَّلَا

خرج کنید از آنچہ روزی دادیم شما را پیش از آنکہ بیاید روزیکہ خرید و فروخت نیست دران و نہ دوستی

شَفَاعَةٌ وَالْكٰفِرُوْنَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ ۝ اَلَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ

سفارش و کافران ایشانند ظالمان آنانکہ خرج میکنند

أَمْوَالَهُمْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُوْنَ مَآ أَنْفَقُوْا مَنًّا وَّلَآ

اموال خود را در راہ خدا باز از پے آن انفاق نمی آرند منت نہادن را و نہ

أَذًى لَّهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ

ایذا رسانیدن را ایشانراست مزد ایشان نزدیک پروردگار ایشان و نیست ترس برایشان و نہ ایشان

يَحْزَنُوْنَ ۝ قَوْلٌ مَّعْرُوْفٌ وَّمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ

اندوہگین شوند سخن ملایم گفتن و درگذشتن از سائل بہتر است

مِّنْ صَدَقَةٍ يَّتْبَعُهَآ أَذًى وَاللّٰهُ غَنِيٌّ حَلِيْمٌ ۝

از آن خیرات کہ از پئے آن آزردہ کردن است و خدا بے نیاز بردبار است

يٰٓأَيُّهَا الَّذِيْنَ آمَنُوْا لَا تُبْطِلُوْا صَدَقٰتِكُمْ

اے مومنان تباہ مکنید خیرات خود را

بِالْمَنِّ وَالْاَذٰى كَالَّذِيْ يُنْفِقُ مَالَهٗ رِئَآءَ النَّاسِ

بمنت نہادن وآزردہ کردن ہمچو کسیکہ خرج میکند مال خود را برای نمودن مردمان

وَلَا يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ فَمَثَلُهٗ كَمَثَلِ

وایمان ندارد بخدا وروز قیامت پس صفت او مانند

صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَاَصَابَهٗ وَابِلٌ فَتَرَكَهٗ صَلْدًا

صفت سنگ صاف است کہ بروے باشد اندکی خاکی پس رسید بوے بارانے عظیم پس گذاشت او را سخت وصاف ماند

لَا يَقْدِرُوْنَ عَلٰى شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوْا وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي

توانائی ندارند اہل ریا بر چیزے از آنچہ عمل کردند وخدا راہ نمی نماید

الْقَوْمَ الْكٰفِرِيْنَ ٥ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

گروہ کافران را وروایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ كَانَ لِيْ مِثْلُ اُحُدٍ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم اگر مے بود مرا مانند کوہ احد

ذَهَبًا لَسَرَّنِيْ اَنْ لَا يَمُرَّ عَلَيَّ ثَلٰثُ لَيَالٍ وَعِنْدِيْ

طلا ہر آئینہ شاد میکرد مرا اینکہ نگذرد بر من سہ شب وحال آنکہ نزد من

مِنْهُ شَيْءٌ اِلَّا شَيْءٌ اُرْصِدُهٗ لِدَيْنٍ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

چیزے از آن باقی مگر چیزے کہ آمادہ سازم آنرا برائے وام رواہ بخاری

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ودیم از وے روایت گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيْهِ اِلَّا مَلَكَانِ يَنْزِلَانِ

نیست ہیچ روزے کہ صبح میکنند بندگان در وے مگر آنکہ فرود می آیند دو فرشتہ از آسمان

فَيَقُوْلُ اَحَدُهُمَا اَللّٰهُمَّ اَعْطِ مُنْفِقًا خَلَفًا وَيَقُوْلُ

پس میگوید یکے ازین دو فرشتہ خداوندا بدہ انفاق کنندہ را چیزے بجائے وے ومیگوید فرشتہ

الاٰخِرُ اَللّٰهُمَّ اَعْطِ مُمْسِكًا تَلَفًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

دیگر خداوندا بدہ بخیل را ہلاکی مال کہ نگاہ میدارد متفق است بخاری و مسلم و روایت است از

اَسْمَاءَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

اسمار بنت ابی بکر رض گفت اسمار فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَنْفِقِيْ وَلَا تُحْصِيْ فَيُحْصِيَ اللّٰهُ عَلَيْكِ وَلَا تُوْعِيْ

وسلم انفاق کن وشمار مکن کہ چند دہم پس احصا کند خدا برتو ونگاہ مدار مال را

فَيُوْعِيَ اللّٰهُ عَلَيْكِ اِرْضَخِيْ مَا اسْتَطَعْتِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

پس نگاہ دارد خدا برتو بدہ آنچہ میتوانی اگرچہ اندک باشد متفق علیہ

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى اَنْفِقْ يَا ابْنَ اٰدَمَ اُنْفِقْ

علیہ وسلم فرمود خدا تعالیٰ انفاق کن اے پسر آدم تا انفاق کنم

عَلَيْكَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض قَالَ قَالَ

برتو متفق علیہ و روایت است از ابی امامہ رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا ابْنَ اٰدَمَ اَنْ تَبْذُلَ

پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم گفت خدا در حدیث قدسی ای فرزند آدم بذل کردن

الْفَضْلَ خَيْرٌ لَّكَ وَاَنْ تُمْسِكَهُ شَرٌّ لَّكَ وَلَا تُلَامُ

زیادہ از قدر حاجت بہتر است مر ترا و نگاہداشتن آن را ونجل کردن بد تر است مر ترا و نکوہیدہ نمی شوی تو

عَلٰى كَفَافٍ وَابْدَاْ بِمَنْ تَعُوْلُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

برنگاہداشتن کفاف و آغاز کن در بذل زاید از کفاف بعیال خود رواہ مسلم و روایت است از

جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

جابر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

اتقوا الظلم فان الظلم ظلمات يوم القيمة واتقوا

پرہیز کنید ظلم را زیرا کہ ظلم سبب ظلمات شدہ است روز قیامت و پرہیز کنید

الشح فان الشح اهلك من كان قبلكم حملهم

بخل وحرص را زیرا کہ بخل ہلاک گرداننده است کسانی را کہ پیش از شما بودند برانگیخت ایشان را

على ان سفكوا دماءهم واستحلوا محارمهم

برآنکه ریختند خون یکدیگر را و حلال گردانیدند چیزہا را کہ حرام گردانیدہ است خدا

رواه مسلم وعن ابي هريرة رض قال قال رجل

رواه مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت ابوہریرہ گفت مردے

يا رسول الله اي الصدقة اعظم اجرا قال ان

اے پیغامبر خدا کدام صدقہ بزرگتر است از روے اجر و ثواب فرمود کہ بزرگترین صدقہا آنست

تصدق وانت صحيح شحيح تخشى الفقر وتامل الغنى

تصدق کنی و حال آنکہ تو تندرستی و بخیلی در حالیکہ میترسی درویشی را و امید میداری توانگری را

ولا تمهل حتى اذا بلغت الحلقوم قلت لفلان

و توقف مکن تا آنکہ برسد روح در گلو بگوئی فلان را

كذا ولفلان كذا وقد كان لفلان متفق عليه

چنین و فلان را چنین و حال آنکہ ہست مر فلان را متفق علیہ

وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله

و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ

عليه وسلم السخي قريب من الله قريب من الجنة

علیہ وسلم سخی نزدیک است از جناب رحمت و رضاے حق نزدیک است از بہشت کہ در آید آنرا

قريب من الناس بعيد من النار والبخيل بعيد من الله

نزدیک است از دلہاے مردم بسبب بعید است از دوزخ و بخیل بعید است از رحمت حق

بَعِيْدٌ مِّنَ الْجَنَّةِ بَعِيْدٌ مِّنَ النَّاسِ قَرِيْبٌ مِّنَ النَّارِ

بعید است از بہشت بعید است از مردمان قریب است از دوزخ

وَلَجَاهِلٌ سَخِيٌّ اَحَبُّ اِلَى اللّٰهِ مِنْ عَابِدٍ بَخِيْلٍ رَوَاهُ

بتحقیق جاہل سخی دوست داشتہ شدہ تر است از عابد بخیل رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

الترمذی و روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَاَنْ يَّتَصَدَّقَ الْمَرْءُ فِيْ حَيَاتِهٖ بِدِرْهَمٍ

صلے اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ تصدق کردن مرد یک درہم را در زندگانی خود

خَيْرٌ لَّهٗ مِنْ اَنْ يَّتَصَدَّقَ بِمِائَةٍ عِنْدَ مَوْتِهٖ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

بہتر است مر او را از تصدق کردن صد درہم نزد مردن وے رواہ ابوداؤد

وَعَنْ اَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت از ابی درداء گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَثَلُ الَّذِيْ يَتَصَدَّقُ عِنْدَ مَوْتِهٖ اَوْ يُعْتِقُ كَالَّذِيْ

وسلم حال کسیکہ تصدق کند نزد مردن خود یا آزاد مسکین بندہ را مانند حال کسے کہ

يُهْدِيْ اِذَا شَبِعَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَ

ہدیہ میفرستد طعام را بعد از آنکہ سیر رواہ احمد والنسائی والدارمی و

التِّرْمِذِيُّ وَصَحَّحَهٗ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ

الترمذی و حکم کرد بصحت آن و از ابی سعید روایت است گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَصْلَتَانِ لَا يَجْتَمِعَانِ فِيْ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم دو خصلت جمع نشوند در

مُؤْمِنٍ اَلْبُخْلُ وَسُوْءُ الْخُلُقِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

ہیچ مسلمانے یکے بخیلی دیگر بدخلقی رواہ الترمذی و روایت است از

أَبِي بَكْرِنِ الصِّدِّيقِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی بکر الصدیق رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ خَبٌّ وَلَا بَخِيلٌ وَلَا مَنَّانٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

در نمی آید بهشت را این کس اول مرد فریبنده دوم بخیل سوم مرد منت نهنده بعد از عطا رواه ترمذی

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ شَرُّ مَا فِي الرَّجُلِ شُحٌّ هَالِعٌ وَجُبْنٌ خَالِعٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

وسلم بدترین خصلتها که در مردم است دو خصلت است یکے بخل حریص و جزع کننده دوم بزدلی و ترسندگی که می برکند جان را

وَعَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ بِفَلَاةٍ

و روایت است از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت وقتیکه مردے حاضر بود

مِنَ الْأَرْضِ فَسَمِعَ صَوْتًا فِي سَحَابَةٍ اسْقِ حَدِيقَةَ فُلَانٍ

به بیابانے از زمین پس شنید آوازے در ابرے که میگوید آب ده بستان فلان را

فَتَنَحَّى ذَلِكَ السَّحَابُ فَأَفْرَغَ مَاءَهُ فِي حَرَّةٍ فَإِذَا شَرْجَةٌ

پس یکسو شد آن ابر پس ریخت آن آب خود را اندر زمین سنگستان پس ناگاه آب راہے

مِنْ تِلْكَ الشِّرَاجِ قَدِ اسْتَوْعَبَتْ ذَلِكَ الْمَاءَ كُلَّهُ فَتَتَبَّعَ

از آن آب راهها بتحقیق فراز گرفته است آن آب را همه پس پیروی کرد آمرد

الْمَاءَ فَإِذَا رَجُلٌ قَائِمٌ فِي حَدِيقَتِهِ يُحَوِّلُ الْمَاءَ بِمِسْحَاتِهِ

آب را پس ناگاه مردے ایستاده است در حدیقه خود میگرداند آب را به بیل آهنین

فَقَالَ لَهُ يَا عَبْدَ اللهِ مَا اسْمُكَ قَالَ فُلَانٌ الِاسْمُ الَّذِي

پس گفت مر این مرد را اے بنده خدا چیست نام تو گفت نام من فلان است آن نامے که

سَمِعَ فِي السَّحَابَةِ فَقَالَ لَهُ يَا عَبْدَ اللهِ لِمَ تَسْأَلُنِي

شنیده بود در ابر پس گفت صاحب باغ مر آنمرد را اے بنده خدا برائے چه پرسی مرا

عن اسمي فقال اني سمعت صوتا في السحاب الذي

از نام من پس گفت آن مرد من شنیده ام آوازے را در ابر که

هذا ماؤه ويقول اسق حديقة فلان لاسمك فما تصنع

این آب اوست میگفت آن آواز یعنی کسیکه آواز میکرد آب ده حدیقه فلان را میگفت مر نام ترا پس چه کار میکنی

فيها قال اما اذ قلت هذا فاني انظر الى ما يخرج منها

در حدیقه خود گفت من نخواسته بودم که اظهار کنم لیکن چون گفتی این اگر گویم پس بدرستیکه من نگاه میکنم بسوے چیزے که بیرون مے آید از آن

فاتصدق بثلثه واكل انا وعيالي ثلثا وارد فيها ثلثه

پس تصدق میکنم بسه یکے آن و میخورم من و عیال من از ثلث آن و باز میگردانم در حدیقه خود ثلث آن

رواه مسلم وعنه انه سمع النبي صلى الله عليه وسلم

رواه مسلم وهم از ابی هریره است که وے شنید آنحضرت صلے الله علیه وسلم

يقول ان ثلثة من بني اسرائيل ابرص واقرع واعمى

که میگفت بدرستیکه کسیں بودند از قوم بنی اسرائیل یکے ابرص دوم اقرع سوم کور

فاراد الله ان يبتليهم فبعث اليهم ملكا فاتى الابرص

پس خواست خدا تعالے که ابتلا کند ایشان را پس فرستاد خدا بسوے ایشان فرشته را پس آمد آن فرشته نزد ابرص

فقال اي شيء احب اليك قال لون حسن وجلد حسن

پس گفت فرشته کدام چیز دوست داشته شده تراست بسوے تو گفت رنگ نیک و پوست نیک

ويذهب عني الذي قد قذرني الناس قال فمسحه

و اینکه برود از من آنچه بتحقیق پلید و مکروه دیدا زند مرا مردم گفت آنحضرت پس مسح کرد فرشته او را

فذهب عنه قذره فاعطي لونا حسنا وجلدا حسنا قال

پس رفت از وے پلیدی وے پس داده شد او را رنگ نیک و پوست نیک گفت فرشته

فاي المال احب اليك قال الابل او قال البقر شك

پس کدام مال محبوب تراست بسوے تو گفت شتر یا گفت بقر بجاے ابل شک کرده است

إسحٰق إلّا أنّ الأبرص أو الأقرع قال أحدهما الإبل

اسحق مگر اینکه ابرص یا اقرع گفت یکے ازان دو شتر

وقال الآخر البقر قال فأعطي ناقة عشراء فقال بارك

گفت دیگر گاو گفت پس داده شد اورا ماده شترے حامل ده ماه پس گفت فرشته برکت داد

الله لك فيها قال فأتى الأقرع فقال أيّ شيء أحبّ إليك

خدائے مرترا درین ناقه گفت پس آمد نزد اقرع پس گفت فرشته کدام چیز محبوب تر است بسوے تو

قال شعر حسن ويذهب عنّي هذا الذي قد قذرني الناس

گفت موے نیک و اینکه برود از من آنچه که بتحقیق مکروه پنداشته اند مرا مردمان

قال فمسحه فذهب عنه قال وأعطي شعرا حسنا قال فأيّ

گفت پس مسح کرد پس رفت از وے گفت داده شد موے نیک گفت فرشته پس کدام

المال أحبّ إليك قال البقر فأعطي بقرة حاملا قال

مال محبوب تر است بسوے تو گفت بقر پس داده شد اورا گاوے باردار و حامله گفت فرشته

بارك الله لك فيها فأتى الأعمى فقال أيّ شيء أحبّ إليك

برکت دهاد خدا مرترا در آن گاو آن پس آمد فرشته نزد کور پس گفت کدام چیز محبوب تر است بسوے تو

فقال أن يردّ الله إليّ بصري فأبصر به الناس قال

پس گفت کور اینکه باز گرداند خدا تعالے بسوے من بینائی من پس به بینم بوے مردمان را گفت

فمسحه فردّ الله إليه بصره قال فأيّ المال أحبّ إليك

پس مسح کرد فرشته او را و باز گردانید خدا بسوے وے بینائی او را گفت فرشته پس کدام مال محبوب تر است

قال الغنم فأعطي شاة والدا فأنتج هذان وولّد هذا

گفت کور گوسپندان محبوب تر است پس داده شد گوسپند زائنده پس انتاج کردند این دو و تولید کرد این یعنے صاحب

فكان لهذا واد من الإبل ولهذا واد من البقر ولهذا

پس گشت حاصل مراین را وادی از شتر و مراین را وادی از گاوان و مراین را

وَادٍ مِنَ الْغَنَمِ قَالَ ثُمَّ إِنَّهُ أَتَى الْأَبْرَصَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ

و اوی از گوسفندان گفت آنحضرت پس بدرستیکه آن فرشته آمد ابرص را در همان صورت و هیئت

فَقَالَ إِنِّي رَجُلٌ مِسْكِينٌ قَدِ انْقَطَعَتْ بِيَ الْحِبَالُ فِي سَفَرِي

پس گفت من مرد مسکینم بتحقیق گسسته است بمن اسباب طلب رزق در سفر

فَلَا بَلَاغَ لِيَ الْيَوْمَ إِلَّا بِاللّٰهِ ثُمَّ بِكَ أَسْأَلُكَ بِالَّذِي

پس نیست کفایت رسیدن مرا امروز مگر بخدا و فضل خدا پس بتو سوال میکنم ترا بانکه اگر

أَعْطَاكَ اللَّوْنَ الْحَسَنَ وَالْجِلْدَ الْحَسَنَ وَالْمَالَ بَعِيرًا أَتَبَلَّغُ

داده است ترا رنگ نیک و پوست نیک و داده است ترا مال شترے را که برسم

بِهِ فِي سَفَرِي فَقَالَ الْحُقُوقُ كَثِيرَةٌ فَقَالَ إِنَّهُ كَأَنِّي أَعْرِفُكَ

بآن در سفر خود پس گفت حقها بسیار است پس گفت فرشته بدرستیکه گویا من ترا می شناسم

أَلَمْ تَكُنْ أَبْرَصَ يَقْذَرُكَ النَّاسُ فَقِيرًا فَأَعْطَاكَ اللّٰهُ

آیا نبودے تو ابرص که پلید کرده داشتند ترا مردم و فقیر که مال نداشتی پس داد ترا خدا تعالے

فَقَالَ إِنَّمَا وَرِثْتُ هٰذَا الْمَالَ كَابِرًا عَنْ كَابِرٍ فَقَالَ إِنْ كُنْتَ

پس گفت داده نشده ام این مال را مگر بمیراث از آبا و اجداد من رسیده پس گفت فرشته اگر باشی تو

كَاذِبًا فَصَيَّرَكَ اللّٰهُ إِلَى مَا كُنْتَ قَالَ وَأَتَى الْأَقْرَعَ فِي صُورَتِهِ

دروغ گو پس بگرداند ترا خدا تعالے بسوے حالی که بودی تو گفت و آمد آن فرشته اقرع را در همان صورت که نخست آمده بود

فَقَالَ لَهُ مِثْلَ مَا قَالَ لِهٰذَا وَرَدَّ عَلَيْهِ مِثْلَ مَا رَدَّ عَلَى هٰذَا

پس گفت مر آنرا مانند آنچه که گفته بود مر ابرص را و رد کرد اقرع بر فرشته مانند آنچه رد کرده بود این

فَقَالَ إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا فَصَيَّرَكَ اللّٰهُ إِلَى مَا كُنْتَ قَالَ

پس گفت فرشته اگر باشی تو دروغ گو پس بگرداند ترا خدا تعالے باز گردانیده بسوے حالیکه بودی تو در نخست

وَأَتَى الْأَعْمَى فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ فَقَالَ رَجُلٌ مِسْكِينٌ

و آمد آن فرشته نزد اعمی در صورتے که نخست آمده بود پس گفت من مردے مسکینم

وَابْنُ سَبِيلٍ قَدِ انْقَطَعَتْ بِيَ الْحِبَالُ فِي سَفَرِي فَلَا بَلَاغَ

ومسافر بتحقیق گسسته است بمن اسباب طلب رزق در سفر پس نیست کفایت و رسیدن

لِيَ الْيَوْمَ إِلَّا بِاللّٰهِ ثُمَّ بِكَ أَسْأَلُكَ بِالَّذِي رَدَّ عَلَيْكَ

مرا امروز مگر بتوفیق خدا پستر بتو سوال میکنم ترا بآن خدائے که داده است ترا

بَصَرَكَ شَاةً أَتَبَلَّغُ بِهَا فِي سَفَرِي فَقَالَ قَدْ كُنْتُ

بینائی تو سوال میکنم گوسپندی که برسم بآن در حصول سفر من گفت آن اعمی بتحقیق بودم

أَعْمَى فَرَدَّ اللّٰهُ إِلَيَّ بَصَرِي فَخُذْ مَا شِئْتَ وَدَعْ مَا شِئْتَ

کور پس باز گردانید خدا تعالے بسوے من بینائی من پس بگیر هر چه میخواهی از گوسپندان و بگذار هر چه میخواهی

فَوَاللّٰهِ لَا أَجْهَدُكَ الْيَوْمَ بِشَيْءٍ أَخَذْتَهُ لِلّٰهِ فَقَالَ أَمْسِكْ

پس بخدا سوگند که منع نمی کنم و در مشقت نمی اندازم ترا امروز بچیزے که بگیری تو آنرا برای خدا پس گفت فرشته

مَالَكَ فَإِنَّمَا ابْتُلِيتُمْ فَقَدْ رَضِيَ عَنْكَ وَسَخِطَ عَلَى

مال خود را پس جز این نیست که ابتلا و آزمایش کرده شده اید پس بتحقیق خشنود شد بر تو و خشم گرفت

صَاحِبَيْكَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أُمِّ بُجَيْدٍ قَالَتْ

دو یار تو متفق علیه است و روایت است از ام بجید الانصاریه رض گفت

قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ الْمِسْكِينَ لَيَقِفُ عَلَى بَابِي حَتَّى

گفتم اے رسول خدا بدرستیکه مسکین هر آئینه می ایستد بر در من تا آنکه

أَسْتَحْيِيَ فَلَا أَجِدُ فِي بَيْتِي مَا أَدْفَعُ فِي يَدِهِ فَقَالَ

شرم میدارم پس نمی یابم در خانه خود چیزے که بنهم در دست وے پس فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ادْفَعِي فِي يَدِهِ وَلَوْ

پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم بنه در دست وے

ظِلْفًا مُحْرَقًا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ مَوْلًى لِعُثْمَانَ رض

سم سوخته باشد رواه ابو داود و روایت است از مولے که مر عثمان رض بود

قَالَ اُهْدِيَ لِاُمِّ سَلَمَةَ بِضْعَةٌ مِّنْ لَحْمٍ وَكَانَ النَّبِيُّ

گفت ہدیہ فرستادہ شدہ مرام سلمہ را پارہ از گوشت و بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْجِبُهُ اللَّحْمُ فَقَالَتْ لِلْخَادِمِ ضَعِيهِ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ خوش می آمد او را گوشت پس گفت ام سلمہ مر خادمہ را نہ آن گوشت را

فِي الْبَيْتِ لَعَلَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَاكُلُهُ فَوَضَعَتْهُ

در خانہ شاید کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بخورد آنرا پس نہاد خادمہ آنرا

فِي كُوَّةِ الْبَيْتِ فَجَاءَ سَائِلٌ فَقَامَ عَلَى الْبَابِ فَقَالَ

در طاقچہ خانہ پس آمد سوال کنندہ پس استاد بر در پس گفت

تَصَدَّقُوا بَارَكَ اللّٰهُ فِيكُمْ فَقَالُوا بَارَكَ اللّٰهُ فِيكَ

تصدق کنید برکت کناد حق تعالی در شما پس گفتند اہل خانہ مر سایل را کہ برکت کناد خدا در تو

فَذَهَبَ السَّائِلُ فَدَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

پس رفت سایل پس در آمد پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم یعنی در خانہ پس فرمود آنحضرت

يَا اُمَّ سَلَمَةَ هَلْ عِنْدَكُمْ شَيْءٌ اَطْعَمُهُ فَقَالَتْ نَعَمْ قَالَتْ

اے ام سلمہ آیا ہست نزد شما چیزے کہ بخورم پس گفت آرے ہست پس گفت

لِلْخَادِمِ اذْهَبِي فَأْتِي رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مر خادمہ را کہ برو پس بیار نزد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

بِذٰلِكَ اللَّحْمِ فَذَهَبَتْ فَلَمْ تَجِدْهُ فِي الْكُوَّةِ اِلَّا قِطْعَةَ

آن گوشت را پس رفت خادمہ پس نیافت آن گوشت را در طاقچہ مگر سنگ پارہ را

مَرْوَةٍ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاِنَّ ذٰلِكَ اللَّحْمَ

پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس بدرستیکہ آن گوشت

عَادَ مَرْوَةً لِمَا لَمْ تُعْطُوهُ السَّائِلَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ

گشت سنگ سفید از جہت نداد نش سایل را رواه بیہقی در دلایل النبوة

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضه قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِشَرِّ النَّاسِ مَنْزِلًا قِيلَ نَعَمْ قَالَ الَّذِي يُسْأَلُ

آیا خبر ندهم شما را به بدترین مردم از روی مرتبه گفته شد آری خبر ده فرمود آنکس که سوال کرده شود

بِاللهِ وَلَا يُعْطِي بِهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ

بنام خداوند و نه دهد بنام خدا رواه احمد و روایت است از ابی هریره رض بدرستیکه

النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَى بِلَالٍ وَعِنْدَهُ صُبْرَةٌ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم درآمد بر بلال و نزد او توده بود

مِنْ تَمْرٍ فَقَالَ مَا هٰذَا يَا بِلَالُ قَالَ شَيْءٌ ادَّخَرْتُهُ لِغَدٍ

از خرمای خشک پس گفت آنحضرت چیست این خرما ای بلال گفت این چیزیست که ذخیره کرده بودم برای فردا

فَقَالَ أَمَا تَخْشَى أَنْ تَرَى لَهُ غَدًا بُخَارًا فِي نَارِ جَهَنَّمَ يَوْمَ

فرمود آیا نمی ترسی که ببینی مر این تمر را فردا دود در آتش دوزخ روز

الْقِيَامَةِ أَنْفِقْ بِلَالُ وَلَا تَخْشَ مِنْ ذِي الْعَرْشِ إِقْلَالًا

قیامت خرج کن ای بلال و مترس از خداوند عرش کم کردن را

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و هم از وی مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

السَّخَاءُ شَجَرَةٌ فِي الْجَنَّةِ فَمَنْ كَانَ سَخِيًّا أَخَذَ بِغُصْنٍ مِنْهَا

جوانمردی درختیست در بهشت پس کسیکه باشد سخی گرفته است شاخی ازان درخت

فَلَمْ يَتْرُكْهُ الْغُصْنُ حَتَّى يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ وَالشُّحُّ شَجَرَةٌ فِي

پس نمی گذارد او را آن شاخ تا آنکه می درآرد او را در بهشت و بخل درختیست در

النَّارِ فَمَنْ كَانَ شَحِيحًا أَخَذَ بِغُصْنٍ مِنْهَا فَلَمْ يَتْرُكْهُ الْغُصْنُ

دوزخ پس هر که بخیل است گرفته است شاخ آنرا پس نمی گذارد او را آن شاخ

حَتّٰى يُدْخِلَهُ النَّارَ رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ
تا آنکہ درآرد او را در دوزخ و روایت کرد این دو حدیث را بیہقی در شعب الایمان و روایت است از
عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَادِرُوْا
علی رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم شتابی کنید
بِالصَّدَقَةِ فَإِنَّ الْبَلَاءَ لَا يَتَخَطَّاهَا رَوَاهُ رَزِيْنٌ
بصدقہ زیرا کہ بدرستیکہ بلا تجاوز نمی کند صدقہ را رواہ رزین

بَابُ فَضْلِ الصَّدَقَةِ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ تَعَالٰى
باب در بیان فضیلت صدقہ فی سبیل اللہ

وَأَنْفِقُوْا فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ وَلَا تُلْقُوْا بِأَيْدِيْكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ
و خرج کنید در راہ خدا و میفکنید خویشتن را بسوے ہلاک
وَأَحْسِنُوْا إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِيْنَ ع إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ
و نیکوکارے کنید ہر آئینہ خدا دوست میدارد نیکوکاران را اگر آشکارا کنید خیرات را
فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوْهَا وَتُؤْتُوْهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ
پس نیکو چیز است آن و اگر پنہان کنید و بدہید آن را بفقیران پس این بہتر است شما را
وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِّنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ وَعَنْ
و این دور سازد از شما بعض گناہان شما را و خدا بانچہ میکنید آگاہ است روایت است از
أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ
ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ
تَصَدَّقَ بِعَدْلِ تَمْرَةٍ مِّنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ وَلَا يَقْبَلُ اللّٰهُ إِلَّا الطَّيِّبَ
تصدق کند برابر قیمت تمرا از کسب پاک و نمی پذیرد خدا تعالے مگر پاک را
فَإِنَّ اللّٰهَ يَتَقَبَّلُهَا بِيَمِيْنِهِ ثُمَّ يُرَبِّيْهَا لِصَاحِبِهَا كَمَا يُرَبِّيْ
پس بدرستیکہ خدا تعالے می پذیرد آنرا بدست راست خود پس پرورش میکند آن صدقہ را برای صاحبش

أَحَدُكُمْ فَلُوَّهُ حَتَّى تَكُوْنَ مِثْلَ الْجَبَلِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ

یکے از شما کرہ اسپ خود را تا آنکہ میباشد آن صدقہ مانند کوہ متفق علیہ وہم از ویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کم نکرد ہیچ صدقہ چیزے را

مِنْ مَالٍ وَمَا زَادَ اللّٰهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ اِلَّا عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ اَحَدٌ

از مال و زیادت نگرداند خدا تعالے ہیچ بندہ را بسبب عفو کردن مگر عزت در دنیا و فروتنی نکند ہیچ یکے

اِلَّا رَفَعَهُ اللّٰهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

مگر آنکہ بلند گرداند قدر او را خدا تعالے رواہ مسلم وہم از ویست گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَنْفَقَ زَوْجَيْنِ مِنْ شَيْءٍ مِنَ الْاَشْيَاءِ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ انفاق کند دو چیز را از چیزہا

فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ دُعِيَ مِنْ اَبْوَابِ الْجَنَّةِ وَلِلْجَنَّةِ اَبْوَابٌ فَمَنْ كَانَ

در راہ خدا خواندہ میشود آنکس از درہائے بہشت و مر بہشت را درہاست پس کسیکہ باشد

مِنْ اَهْلِ الصَّلٰوةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّلٰوةِ وَمَنْ كَانَ مِنْ

از اہل نماز یعنے غالب ست بروے نماز خواندہ میشود از در بہشت کہ مخصوص است با اہل نماز و کسیکہ باشد از

اَهْلِ الْجِهَادِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الْجِهَادِ وَمَنْ كَانَ مِنْ اَهْلِ

اہل جہاد خواندہ می شود از در جہاد و کسیکہ باشد از اہل

الصَّدَقَةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّدَقَةِ وَمَنْ كَانَ مِنْ اَهْلِ

صدقہ خواندہ می شود از باب صدقہ و کسیکہ باشد از اہل

الصِّيَامِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الرَّيَّانِ فَقَالَ اَبُوْ بَكْرٍ مَا عَلٰى مَنْ

روزہ خواندہ می شود او را از در ریان یعنے در سیرابی پس گفت ابوبکر صدیق رضی نیست بر کسیکہ

دُعِيَ مِنْ تِلْكَ الْاَبْوَابِ مِنْ ضَرُوْرَةٍ فَهَلْ يُدْعٰى اَحَدٌ

خواندہ شود از آن درہا ضرورتے پس آیا خواندہ می شود ہیچ یکے

مِنْ تِلْكَ الْاَبْوَابِ كُلِّهَا قَالَ نَعَمْ وَاَرْجُوْ اَنْ تَكُوْنَ مِنْهُمْ

از ہمہ در ہا گفت آنحضرت آرے ہست وامید میدارم کہ باشی تو اے ابوبکر از ان کسان

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

متفق علیہ وہم از وے مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ اَصْبَحَ مِنْكُمُ الْيَوْمَ صَائِمًا قَالَ اَبُوْبَكْرٍ اَنَا قَالَ وَمَنْ تَبِعَ

یعنے پرسید از صحابہ کیست کہ صبح کرد از شما امروز روزہ دار گفت ابوبکر صدیق ہستم یا رسول اللہ وفرمود آنحضرت کہ کیست

مِنْكُمُ الْيَوْمَ جَنَازَةً قَالَ اَبُوْبَكْرٍ اَنَا قَالَ فَمَنْ اَطْعَمَ مِنْكُمُ

از شما امروز جنازہ را گفت ابوبکر صدیق منم گفت آنحضرت پس کیست کہ طعام خورانید از شما

الْيَوْمَ مِسْكِيْنًا قَالَ اَبُوْبَكْرٍ اَنَا قَالَ وَمَنْ عَادَ مِنْكُمُ الْيَوْمَ

امروز مسکین را گفت ابوبکر صدیق من ہستم گفت وکیست کہ پرسید از شما امروز

مَرِيْضًا قَالَ اَبُوْبَكْرٍ اَنَا فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بیمار را گفت ابوبکر صدیق انا پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَا اجْتَمَعْنَ فِيْ امْرِئٍ اِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

جمع نشوند این چہار چیز در یک روز ہیچ مرد را مگر آنکہ در آید در بہشت رواہ مسلم و روایت است

عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از عائشہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

خُلِقَ كُلُّ اِنْسَانٍ مِنْ بَنِيْ اٰدَمَ عَلٰى سِتِّيْنَ وَثَلٰثِ مِائَةِ مَفْصِلٍ

پیدا کردہ شدہ است ہر شخص از اولاد آدم بر سہ صد و شصت بند

فَمَنْ كَبَّرَ اللّٰهَ وَحَمِدَ اللّٰهَ وَهَلَّلَ اللّٰهَ وَسَبَّحَ اللّٰهَ وَاسْتَغْفَرَ

پس ہر کہ بگوید اللہ اکبر و الحمد للہ و لا الہ الا اللہ و سبحان اللہ و طلب آمرزش کند از

اللّٰهَ وَعَزَلَ حَجَرًا عَنْ طَرِيْقِ النَّاسِ اَوْ شَوْكَةً اَوْ عَظْمًا

خدا و دور کند سنگے را از راہ مردم یا خارے را یا استخوانے را

اینجا حدیث معلوم شد کہ شخصے بیک وقت از ہمہ در ہائے بہشت خواندہ شود از این حدیث اثبات فضیلت ابوبکر صدیق رض

از اقتصار انواع طیب از جملہ عبادات و تقصد ثواب و طیب و تعمیم آن

ای کہ در نفس خود تقصیر نکند

دران کہ کردن و بنگ کردن زیادت ابیہ

منع کردہ اند کہ در آن مفسدہ ہاست

کہ از زبان بر رود و سر بتقصیر ردّ ہو

خواہد بود کہ بقصد ست باشد

مستحب و نا مستحب ست و

الا وقوع آن در سکہ حیثیت

ونا ہر شتر از انست کہ شیرین است

۲ صدف

شود ۱۲ ۔ ۱ و ۲ اعب آید

مفصل است بجز آن بند

بجز حسب صدقہ از درہم و دینار

ظہر می شود از شیر خوردن

مسائل مکرر ۳۶۰ بند

أَوْ أَمَرَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ نَهَى عَنْ مُنْكَرٍ عَدَدَ تِلْكَ السِّتِّينَ وَالثَّلٰثِمِائَةِ

یا امر کند بمشروع یا نهی کند از نامشروع موافق عدد سه صد و شصت بند

فَإِنَّهُ يَمْشِي يَوْمَئِذٍ وَقَدْ زَحْزَحَ نَفْسَهُ عَنِ النَّارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس بدرستیکه آنکس راه میرود یا شام میکند در آن روز حال آنکه دور انداخته خود را از آتش رواه مسلم

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ

نیست هیچ مسلمانی که بنشاند درختی را یا بکارد کشتنی را پس بخورد از آن

إِنْسَانٌ أَوْ طَيْرٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلَّا كَانَتْ لَهُ صَدَقَةٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

آدمی یا پرنده یا چارپایه مگر آن که باشد مر او را صدقه متفق علیه

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ عَنْ جَابِرٍ رض وَمَا سُرِقَ مِنْهُ لَهُ صَدَقَةٌ

و در روایتی مر مسلم را از جابر رض آمده است و آنچه دزدیده شد از آن نیز او را صدقه است

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ غُفِرَ لِامْرَأَةٍ مُومِسَةٍ مَرَّتْ بِكَلْبٍ عَلَى رَأْسِ رَكِيٍّ

وسلم که آمرزیده شد مر زنی زانیه که گذشت بسگی بر سر چاه

يَلْهَثُ كَادَ يَقْتُلُهُ الْعَطَشُ فَنَزَعَتْ خُفَّهَا فَأَوْثَقَتْهُ

در حالیکه می برآرد آن سگ زبان خود را از تشنگی و نزدیک است که بکشد او را تشنگی پس کشید آن زن زانیه موزه خود را

بِخِمَارِهَا فَنَزَعَتْ لَهُ مِنَ الْمَاءِ فَغُفِرَ لَهَا بِذٰلِكَ قِيلَ إِنَّ

بسرپوش خود پس کشید آن زن برای آن سگ چیزی از آب پس آمرزیده شد مر آن زن را بآن عمل گفته شد بدرستیکه

لَنَا فِي الْبَهَائِمِ أَجْرًا قَالَ فِي كُلِّ ذَاتِ كَبِدٍ رَطْبَةٍ أَجْرٌ

ما را در احسان کردن بهیمه ها و سیراب کردن آنها ثواب است فرمود آنحضرت در احسان کردن بر هر جان که خداوند

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

متفق علیہ در روایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ رَجُلٌ بِغُصْنِ شَجَرَةٍ عَلٰى ظَهْرِ

صلی اللہ علیہ وسلم گذشت مردے بہ شاخ درختے کہ بر پشت

طَرِيْقٍ فَقَالَ لَاُنَحِّيَنَّ هٰذَا عَنْ طَرِيْقِ الْمُسْلِمِيْنَ لَا يُؤْذِيْهِمْ

راہ است و فوق او پس گفت ہر آئینہ یکسو گردانم این شاخ را از راہ مسلمانان تا ایذا نکند این شاخ مسلمانان را

فَاُدْخِلَ الْجَنَّةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

پس در آورده شد آن مرد در بہشت متفق علیہ و ہم از وے مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ رَاَيْتُ رَجُلًا يَتَقَلَّبُ فِي الْجَنَّةِ

صلی اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ تحقیق دیدم مردی را کہ میگردد و تنعم میکند در بہشت

فِيْ شَجَرَةٍ قَطَعَهَا مِنْ ظَهْرِ الطَّرِيْقِ كَانَتْ تُؤْذِي النَّاسَ

بجہت درختے کہ برید آن را از ظاہر طریق و فوق آن بود آن درخت کہ آزار میکرد مردم را

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِي بَرْزَةَ رضـ قَالَ قُلْتُ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ

رواہ مسلم در روایت است از ابی برزہ رضـ گفت ابو برزہ گفتم اے نبی اللہ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِّمْنِيْ شَيْئًا اَنْتَفِعُ بِهٖ قَالَ اَعْزِلِ

صلی اللہ علیہ وسلم بیاموزان مرا چیزے از اعمال کہ سود مند شوم بدان فرمود آنحضرت

الْاَذٰى عَنْ طَرِيْقِ الْمُسْلِمِيْنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

آنچہ آزار کند از راہ مسلمانان از خار و سنگ و جز آن رواہ مسلم و روایت است از عبد اللہ

اِبْنِ سَلَامٍ رضـ قَالَ لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِيْنَةَ

ابن سلام رضـ گفت ہنگامے کہ قدوم آورد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مدینہ را از مکہ بہ ہجرت

جِئْتُ فَلَمَّا تَبَيَّنْتُ وَجْهَهٗ عَرَفْتُ اَنَّ وَجْهَهٗ لَيْسَ بِوَجْهِ

آمدم نزد آنحضرت صلعم پس ہنگامے کہ دیدم و تامل کردم روے مبارک آنحضرت صلعم را شناختم کہ روے وی نیست

كَذَّابٍ فَكَانَ أَوَّلُ مَا قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَفْشُوا السَّلَامَ

دروغ گوئی پس بود آنحضرت نخستین چیزے کہ گفت در نصیحت و دعوت مردم این کلام ای مردمان فاش گردانید سلام گفتن را

وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ وَصِلُوا الْأَرْحَامَ وَصَلُّوا بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ

و بخورانید طعام مسکینان را و پیوند ید رحمہا را یعنے قرابت را و نماز بگذارید در شب در حالیکہ مردم

نِيَامٌ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

در خواب باشند این کارہا کنید مے درآیید بہ بہشت بسلامت از عذاب رواہ الترمذی وابن ماجہ

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ قَالَ

والدارمی و روایت است از عبداللہ بن عمرو رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اعْبُدُوا الرَّحْمٰنَ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم عبادت کنید خداے مہربان را

وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ وَأَفْشُوا السَّلَامَ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ

و بخورانید طعام گدا را و بلند گوئید سلام را مے درآیید بہ بہشت بسلامت از لعد و حساب

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ

رواہ الترمذی وابن ماجہ و روایت است از انس رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الصَّدَقَةَ لَتُطْفِئُ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ تصدق کردن ہر آئینہ میکشد آتش

غَضَبَ الرَّبِّ وَتَدْفَعُ مِيتَةَ السُّوْءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

خشم الٰہی را و دور میگرداند مرگ بد را اشارتست بحصول سلامت رواہ الترمذی

وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی ذر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

تَبَسُّمُكَ فِي وَجْهِ أَخِيكَ صَدَقَةٌ وَأَمْرُكَ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ

تبسم کردن تو یعنے شگفتہ جبین کردن در روئے برادر خود صدقہ است و امر کردن تو بمعروف صدقہ است

وَنَهْيُكَ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ وَاِرْشَادُكَ الرَّجُلَ فِي اَرْضِ الضَّلَالِ

ونہی کردن تو از منکر صدقہ است وراہ نمودن تو مرد را در زمینے گمراہی کہ مردم در وے راہ گم کنند

صَدَقَةٌ وَنَصْرُكَ الرَّجُلَ الرَّدِيَّ الْبَصَرِ لَكَ صَدَقَةٌ

صدقہ است و یاری دادن تو مرد تباہ بینائے را مرترا صدقہ است

وَاِمَاطَتُكَ الْحَجَرَ وَالشَّوْكَ وَالْعَظْمَ عَنِ الطَّرِيْقِ لَكَ صَدَقَةٌ

و دور کردن تو سنگ را و خار را و استخوان را از راہ مرترا صدقہ است

وَاِفْرَاغُكَ مِنْ دَلْوِكَ فِي دَلْوِ اَخِيْكَ لَكَ صَدَقَةٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

و ریختن تو از دلو یعنی آب در دلو برادر خود مرترا صدقہ است رواہ ترمذی او روایت است از

سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ رضقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْكَ وَسَلَّمَ

سعد بن عبادہ رض گفت اے رسول خدا صلے اللہ علیک وسلم

اِنَّ اُمَّ سَعْدٍ مَاتَتْ فَاَيُّ الصَّدَقَةِ اَفْضَلُ قَالَ الْمَاءُ

بدرستیکہ مادر سعد مردہ است پس کدام صدقہ بروح وے کنم بہتر است فرمود آنحضرت کہ آب بہترین صدقہ

فَحَفَرَ بِئْرًا وَقَالَ هٰذِهٖ لِاُمِّ سَعْدٍ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

پس کند سعد چاہے را بنام مادر و گفت این چاہ برائے ام سعد است رواہ ابو داود و النسائی

وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رضقَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَيُّمَا مُسْلِمٍ كَسَا مُسْلِمًا ثَوْبًا عَلٰى عُرْيٍ كَسَاهُ اللّٰهُ مِنْ

وسلم ہر مسلمانے کہ بپوشاند مسلمانے دیگر را جامہ بر برہنگی بپوشاند او را خدا از

خُضْرِ الْجَنَّةِ وَاَيُّمَا مُسْلِمٍ اَطْعَمَ مُسْلِمًا عَلٰى جُوْعٍ

حلہائے سبز بہشت و ہر مسلمانے کہ بخوراند مسلمانے دیگر را بر گرسنگی

اَطْعَمَهُ اللّٰهُ مِنْ ثِمَارِ الْجَنَّةِ وَاَيُّمَا مُسْلِمٍ سَقٰى مُسْلِمًا

بخوراند او را خدا تعالے از میوہ ہائے بہشت و ہر مسلمانے کہ بنوشاند مسلمانے را

عَلٰى ظَمَاءٍ سَقَاهُ اللّٰهُ مِنَ الرَّحِيْقِ الْمَخْتُوْمِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ

بر تشنگی بنوشاند او را خدا تعالیٰ از شراب خالص که مهر کرده شده ظروف آن رواه ابوداؤد.

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ اَنَّهُمْ ذَبَحُوْا شَاةً

والترمذی و روایت است از عائشه رضـ بدرستیکه ایشان یعنی اہل بیت ذبح کردند گوسپند را

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا بَقِيَ مِنْهَا فَقَالَتْ

پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چه چیز باقی ماند ازان گوسپند پس گفت عائشه رضـ

مَا بَقِيَ مِنْهَا اِلَّا كَتِفُهَا قَالَ بَقِيَ كُلُّهَا غَيْرُ كَتِفِهَا رَوَاهُ

باقی نماند از وے مگر شانهٔ وے یعنی همه بخشش کردند بفقیران فرمود آنحضرت باقی ماند همه شاة جز کتف وے

التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

الترمذی و روایت است از ابن عباس رضـ گفت شنیدم آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ مُسْلِمٍ كَسَا مُسْلِمًا

صلے اللہ علیہ وسلم که میگفت نیست هیچ مسلمانے که بپوشاند مسلمانے را

ثَوْبًا اِلَّا كَانَ فِيْ حِفْظٍ مِّنَ اللّٰهِ مَا دَامَ عَلَيْهِ مِنْهُ خِرْقَةٌ

جامهٔ مگر آنکه باشد آنکه جامه پوشانیده شده در حفظ خدا تا آن وقت که باقی ماند ازان جامه پاره

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رضـ قَالَ

رواه احمد و الترمذی و روایت است از ابی ذر رضـ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثَةٌ يُحِبُّهُمُ اللّٰهُ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سه کس اند که دوست میدارد ایشان را خدا

وَثَلٰثَةٌ يُبْغِضُهُمُ اللّٰهُ فَاَمَّا الَّذِيْنَ يُحِبُّهُمُ اللّٰهُ فَرَجُلٌ اَتٰى

و سه کس اند که دشمن میدارد ایشان را خدا پس آن کسانیکه دوست میدارد ایشان را خدا پس یکے مردیست که آمد

قَوْمًا فَسَاَلَهُمْ بِاللّٰهِ وَلَمْ يَسْاَلْهُمْ بِقَرَابَةٍ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُمْ فَمَنَعُوْهُ

گروهے را پس سوال کرد ایشان را بمحض نام خدا و سوال نکرد ایشان را از جهت خویشی که میان او و میان ایشان است پس ندادند

فَتَخَلَّفَ رَجُلٌ بِأَعْيَانِهِمْ فَأَعْطَاهُ سِرًّا لَا يَعْلَمُ بِعَطِيَّتِهِ

پس سبقت کرد بر ایشان مردی پس انداخت ایشان را پس داد او را نهانی در حالیکه نمی داند داده او را

إِلَّا اللهُ وَالَّذِي أَعْطَاهُ وَقَوْمٌ سَارُوا لَيْلَتَهُمْ حَتّٰى إِذَا كَانَ

مگر خدا یتعالی و آن کسیکه داده است او را و دوم مردیست از میان قومی که راه رفتند تمام شب تا آن وقتیکه

النَّوْمُ أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِمَّا يُعْدَلُ بِهِ فَوَضَعُوا رُؤُوسَهُمْ

خواب دوست داشته شده تر است بسوی ایشان از هرچه برابر کرده شود و آن پس نهادند این قوم سرها ایشان را بخواب

فَقَامَ يَتَمَلَّقُنِي وَيَتْلُو آيَاتِي وَرَجُلٌ كَانَ فِي سَرِيَّةٍ

پس ایستاد بنماز مردی در حالیکه مناجات میکند و میخواند آیات کتاب مرا سوم مردی که بود در لشکری

فَلَقِيَ الْعَدُوَّ فَهُزِمُوا فَأَقْبَلَ بِصَدْرِهِ حَتّٰى يُقْتَلَ

پس ملاقات کرد دشمنان را پس شکست داده شدند اهل آن پس اقبال کرد این مرد بسینهٔ خود تا آنکه کشته شود و آن مرد

أَوْ يُفْتَحَ لَهُ وَالثَّلَاثَةُ الَّذِينَ يُبْغِضُهُمُ اللهُ الشَّيْخُ الزَّانِي

یا کشایش کرده شود و آن کسیکه دشمن میدارد ایشان را خدا یتعالی که پیر زنا کننده

وَالْفَقِيرُ الْمُخْتَالُ وَالْغَنِيُّ الظَّلُومُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَلِلنَّسَائِيِّ

دوم درویشی که تکبر کننده است سوم توانگر ظلم کننده رواه الترمذی و مر نسائی را

مِثْلُهُ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

مثل آنست و روایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَمَّا خَلَقَ اللهُ الْأَرْضَ جَعَلَتْ تَمِيدُ فَخَلَقَ الْجِبَالَ

وسلم وقتیکه پیدا کرد خدا یتعالی زمین را شروع کرد زمین که میل کند و بجنبد پس پیدا کرد خدا کوه را

فَقَالَ بِهَا عَلَيْهَا فَاسْتَقَرَّتْ فَعَجِبَتِ الْمَلٰئِكَةُ مِنْ شِدَّةِ

پس زد کوه را بر زمین پس قرار یافت زمین پس شگفت کردند فرشتگان از سختی

الْجِبَالِ فَقَالُوا يَا رَبِّ هَلْ مِنْ خَلْقِكَ شَيْءٌ أَشَدُّ مِنَ الْجِبَالِ

کوه ها پس گفتند ای پروردگار آیا هست از آفرینش تو چیزے سخت تر از کوه ها

ف قوله فتخلف [illegible] این عبارت کنایه است [illegible] ابن [illegible] و [illegible] ایشان [illegible] سبقت [illegible] ایشان را [illegible]

ف قال [illegible] ١٢

قَالَ نَعَمْ اَلْحَدِيْدُ فَقَالُوْا يَا رَبِّ هَلْ مِنْ خَلْقِكَ شَيْءٌ اَشَدُّ

فرمود حق تعالی آرے آہن سخت تر است از کوہ پس گفتند فرشتگان ای رب آیا ہست از پیدایش تو چیزی سخت تر

مِنَ الْحَدِيْدِ قَالَ نَعَمْ اَلنَّارُ فَقَالُوْا يَا رَبِّ هَلْ مِنْ

از آہن گفت پروردگار آرے آتش است پس گفتند اے رب آیا ہست از

خَلْقِكَ شَيْءٌ اَشَدُّ مِنَ النَّارِ قَالَ نَعَمْ اَلْمَاءُ فَقَالُوْا

پیدایش تو چیزے سخت تر از آتش گفت حق تعالی آرے آب است پس گفتند

يَا رَبِّ هَلْ مِنْ خَلْقِكَ شَيْءٌ اَشَدُّ مِنَ الْمَاءِ قَالَ نَعَمْ

اے رب آیا ہست از پیدایش تو چیزے سخت تر از آب گفت حق تعالے آرے

اَلرِّيْحُ فَقَالُوْا يَا رَبِّ هَلْ مِنْ خَلْقِكَ شَيْءٌ اَشَدُّ مِنَ الرِّيْحِ

باد است پس گفتند ای رب آیا ہست از پیدایش تو چیزے سخت تر از باد

قَالَ نَعَمْ اِبْنُ اٰدَمَ تَصَدَّقَ صَدَقَةً مِنْ يَمِيْنِهٖ يُخْفِيْهَا

گفت حق تعالی آرے سخت تر ازان صدقہ دادن فرزند آدم است کہ تصدق میکند بدست راست خود و

مِنْ شِمَالِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ

از دست چپ خود رواه الترمذی و روایت است از ابی ذر رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ بندۂ مسلمان

يُنْفِقُ مِنْ كُلِّ مَالٍ لَهٗ زَوْجَيْنِ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اِلَّا

کہ خرچ کند از ہر مالے کہ مراورا است دو چیز چنانکہ دو اسپ و دو شتر در راہ خدا تعالی مگر اینکہ

اِسْتَقْبَلَتْهُ حَجَبَةُ الْجَنَّةِ كُلُّهُمْ يَدْعُوْهُ اِلٰى مَا

پیش می آیند او را پردہ داران بہشت ہر یک از ایشان میخوانند او را بسوے چیزے کہ

عِنْدَهٗ قُلْتُ وَكَيْفَ ذٰلِكَ قَالَ اِنْ كَانَتْ اِبِلًا فَبَعِيْرَيْنِ

نزد اوست از ناز و نعمت گفتم وچگونہ است اتفاق دو چیز از ہر مال فرمود آنحضرت اگر باشد اول شتر پس

وَإِنْ كَانَتْ بِبَقَرَةٍ فَبِقَرْنَيْنِ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْ

واگر باشد مال گاو ان پس انفاق کند دو گاو را رواہ النسائی و روایت است از

مَرْثَدِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ حَدَّثَنِي بَعْضُ أَصْحَابِ رَسُولِ اللّٰهِ

مرثد بن عبد اللہ گفت مرثد حدیث کردند مرا بعضے از اصحاب آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ وے شنید آنحضرت را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ ظِلَّ الْمُؤْمِنِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ صَدَقَتُهُ رَوَاهُ

وسلم کہ میگفت کہ جاے پناہ مومن و سبب آسایش وی در روز قیامت صدقۂ اوست رواہ

أَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

احمد و روایت است از ابن مسعود رضا گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ وَسَّعَ عَلٰى عِيَالِهِ فِي النَّفَقَةِ يَوْمَ عَاشُورَاءَ وَسَّعَ اللّٰهُ

کسیکہ فراخ کند بر اہل و عیال خود در خرچ روز عاشورا فراخ گرداند خدا یتعالی

عَلَيْهِ سَائِرَ سَنَتِهِ قَالَ سُفْيَانُ إِنَّا قَدْ جَرَّبْنَاهُ

بروے در باقی سال وے گفتہ است سفیان ثوری بدرستیکہ ما ازمودیم این را

فَوَجَدْنَاهُ كَذٰلِكَ رَوَاهُ رَزِينٌ وَرَوَى الْبَيْهَقِيُّ فِي

پس یافتیم این را چنین رواہ رزین و روایت کرد بیہقی این حدیث را در

شُعَبِ الْإِيمَانِ عَنْهُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي سَعِيدٍ وَجَابِرٍ

شعب ایمان از وے و از ابی ہریرہ رضا و از ابی سعید رضا و از جابر رضا حکم کرد بیہقی

وَضَعَّفَهُ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

بضعف این حدیث و روایت است از ابن مسعود رضا گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَنْفَقَ الْمُسْلِمُ نَفَقَةً عَلٰى أَهْلِهِ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ چون انفاق کند مسلمان نفقہ را بر اہل خود

وَهُوَ يَحْتَسِبُهَا كَانَتْ لَهُ صَدَقَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

وحال آنکه وے نیت ثواب دارد میباشد آن نفقه مر او را صدقه اگرچه بفقیر انداده است متفق علیه

بَابُ أَفْضَلِ الصَّدَقَةِ

باب در بیان افضلیت صدقه

وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَّيَتِيمًا وَّأَسِيرًا

و میدهند طعام را با وجود احتیاج آن فقیران را ویتیم را و زندانی را میگویند

إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَّلَا شُكُورًا

جزاین نیست که طعام میدهیم شما را براے ذات خدا نمی طلبیم از شما مزدے و نه شکرے

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللهِ كَمَثَلِ

صفت آنانکه خرج میکنند اموال خود را در راه خدا مانند

حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِّائَةُ حَبَّةٍ

صفت یک دانه است که برویاند هفت خوشه را در هر خوشه صد دانه است

وَاللهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَّشَاءُ وَاللهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ لَنْ تَنَالُوا

و خدا دو چند میدهد هر کرا خواهد و خدا جواد داناست هرگز نیابید

الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ

نیکی را تا آنکه خرج کنید از آنچه دوست میدارید و هر چیز که خرج کنید

فَإِنَّ اللهَ بِهِ عَلِيمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض وَحَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ

پس هر آئینه خدا بوے داناست روایت است از ابی هریره رض و حکیم ابن حزام

قَالَا قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُ الصَّدَقَةِ

گفتند هر دو که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بهترین صدقه

مَا كَانَ عَنْ ظَهْرِ غِنًى وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

چیزیست که باشد از قوت غنی یعنی عیال را محتاج نگذارد و آغاز کن بانفاق کسیکه غمخواری میکنی از عیال رواه البخاری

رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ حَكِيْمٍ وَحْدَهُ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ

وروایت کرد مسلم از حکیم بن حزام تنہا و روایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دِيْنَارٌ اَنْفَقْتَهٗ فِيْ سَبِيْلِ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم یک دینار یست کہ انفاق کردہ در راہ

اللّٰهِ وَدِيْنَارٌ اَنْفَقْتَهٗ فِيْ رَقَبَةٍ وَدِيْنَارٌ تَصَدَّقْتَ بِهٖ عَلٰى

خدا یعنی جہاد و دیگر دینار یست کہ انفاق کردہ تو آنرا در آزاد کردن بندہ و دینار دیگر است کہ تصدق کردہ بدان

مِسْكِيْنٍ وَدِيْنَارٌ اَنْفَقْتَهٗ عَلٰى اَهْلِكَ اَعْظَمُهَا اَجْرًا الَّذِيْ

مسکین و دینار دیگر است کہ انفاق کردہ تو بر اہل و عیال خود بزرگترین آن دینارہا از روئے اجر آن دینار است

اَنْفَقْتَهٗ عَلٰى اَهْلِكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ ثَوْبَانَ رضـ

کہ انفاق کردہ بر اہل و عیال خود رواہ مسلم و روایت است از ثوبان رضـ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَفْضَلُ دِيْنَارٍ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فاضلترین دینارے

يُنْفِقُهُ الرَّجُلُ دِيْنَارٌ يُنْفِقُهٗ عَلٰى عِيَالِهٖ وَدِيْنَارٌ يُنْفِقُهٗ

کہ انفاق کند آنرا مرد دینار یست کہ انفاق کند آنرا بر عیال خود و دینار یست کہ انفاق کند آنرا

عَلٰى دَابَّتِهٖ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَدِيْنَارٌ يُنْفِقُهٗ عَلٰى اَصْحَابِهٖ

بر چارپایۂ خود کہ در راہ خدا است و دینار یست کہ انفاق کند آنرا بر یاران خود

فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ قَالَتْ

در راہ خدا این سہ محل افضل مصارف صدقہ است رواہ مسلم و روایت است از عائشہ رضـ گفت

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنَّ لِيْ جَارَيْنِ فَاِلٰى اَيِّهِمَا اُهْدِيْ قَالَ

ای پیغامبر خدا بدرستی مرا دو ہمسایہ است بسوے کدام یکے ازین دو ہدیہ بفرستم فرمود آنحضرت

اِلٰى اَقْرَبِهِمَا مِنْكِ بَابًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ

بفرست بسوے کسیکہ نزدیکتر است دروے از در تو رواہ بخاری و روایت است از ابی ہریرہ رضـ

قَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّ الصَّدَقَةِ

گفت اے پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کدام صدقہ

اَفْضَلُ قَالَ جُهْدُ الْمُقِلِّ وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُوْلُ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

فاضلتر است گفت آنحضرت آنکہ مرد قلیل المال باشد و مشقت کند و بدہد و ابتدا کن بکسیکہ عیالمندی آنہا

وَعَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از سلیمان بن عامر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّدَقَةُ عَلَى الْمِسْكِيْنِ صَدَقَةٌ وَهِيَ

اللہ علیہ وسلم تصدق کردن بر مسکین ثواب یکصدقہ دارد و صدقہ

عَلٰى ذِي الرَّحِمِ ثِنْتَانِ صَدَقَةٌ وَصِلَةٌ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

بر کسیکہ قرابت ولادت و رحم دارد ثواب دو صدقہ دارد یکے صدقہ دوم صلہ رحم رواہ احمد ترمذی

وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

والنسائی و ابن ماجہ والدارمی و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلَا اُخْبِرُكُمْ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آیا خبر نکنم شمارا

بِخَيْرِ النَّاسِ رَجُلٌ مُمْسِكٌ بِعِنَانِ فَرَسِهٖ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ

بہ بہترین مردمان مردیست کہ نگاہ دارندہ است عنان اسپ را در راہ خدا یعنے جہاد با کافران

اَلَا اُخْبِرُكُمْ بِالَّذِيْ يَتْلُوْهُ رَجُلٌ مُعْتَزِلٌ فِيْ غُنَيْمَةٍ لَهٗ

آیا خبر نکنم شمارا بمردے کہ تابع و تالی اوست مردیست کہ گوشہ گیرندہ است در گوسپند چند کہ مراو راست

يُؤَدِّيْ حَقَّ اللّٰهِ فِيْهَا اَلَا اُخْبِرُكُمْ بِشَرِّ النَّاسِ رَجُلٌ

کہ ادا میکند حق خدارا دران گوسپندان آیا خبر نکنم شمارا ببدترین مردم مردیست کہ

يُسْأَلُ بِاللّٰهِ وَلَا يُعْطِيْ بِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

سوال کردہ میشود بنام خدا و نمی دہد بدان رواہ الترمذی والنسائی

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ اُمِّ بُجَيْدٍ قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى
والدارمی و روایت است ازام بجیدرض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُدُّوا السَّائِلَ وَلَوْ بِظِلْفٍ مُحَرَّقٍ رَوَاهُ
الله علیه وسلم بازگردانید سائل را اگرچه باشد بسم سوخته رواه

مَالِكٌ وَالنَّسَائِيُّ وَرَوَى التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ مَعْنَاهُ
مالک والنسائی و روایت کرد ترمذی وابوداود معنے این حدیث را

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
و روایت است از ابن عمرض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ مَنِ اسْتَعَاذَ بِاللهِ فَاَعِيْذُوْهُ وَمَنْ سَأَلَ بِاللهِ
وسلم کسیکه پناه طلبد بنام خدا پس پناه دهید اورا وکسیکه سوال کند بنام خدا

فَاَعْطُوْهُ وَمَنْ دَعَاكُمْ فَاَجِيْبُوْهُ وَمَنْ صَنَعَ اِلَيْكُمْ
پس بدهید اورا وکسیکه دعوت کند شمارا پس اجابت کنید اورا وکسیکه بکند بسوے شما

مَعْرُوْفًا فَكَافِئُوْهُ فَاِنْ لَمْ تَجِدُوْا مَا تُكَافِئُوْهُ فَادْعُوْا
نکوئی پس پاداش کنید اورا پس اگر نیابید چیزے که پاداش دهید اورا پس دعا کنید

لَهُ حَتّٰى تَرَوْا اَنْ قَدْ كَافَأْتُمُوْهُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوُدَ
مراورا تا آنکه بدانید وگمان برید که مکافات کردید اورا رواه احمد و ابوداود

وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى
والنسائی و روایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَفْضَلُ الصَّدَقَةِ اَنْ تُشْبِعَ كَبِدًا
الله علیه وسلم فاضلترین صدقه آنست که سیر گردانی جگر

جَائِعًا رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض
گرسنه را مومن باشد یا کافر رواه بیهقی در شعب ایمان و روایت است از عائشه رض

قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَنْفَقَتِ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم چون انفاق کند و تصدق نماید

الْمَرْأَةُ مِنْ طَعَامِ بَيْتِهَا غَيْرَ مُفْسِدَةٍ كَانَ لَهَا أَجْرُهَا بِمَا

زنے از طعام خانہ خود درحالیکہ اسراف نمایندہ است باشد مر آن زن را ثواب آن بسبب

أَنْفَقَتْ وَلِزَوْجِهَا أَجْرُهُ بِمَا كَسَبَ وَلِلْخَازِنِ مِثْلُ ذٰلِكَ

انفاق کردن و باشد مر شوہر او را ثواب آن بسبب کسب کردن و مر خزینہ دار را مانند آن ثواب

لَا يَنْقُصُ بَعْضُهُمْ أَجْرَ بَعْضٍ شَيْئًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

کم نمی گرداند بعضے ازین سہ تن ثواب بعض را چیزے متفق علیہ است و روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

إِذَا أَنْفَقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ كَسْبِ زَوْجِهَا مِنْ غَيْرِ أَمْرِهِ

چون انفاق کند زن از مال شوہر خود بے حکم وے با علم زن برضاے زوج

فَلَهَا نِصْفُ أَجْرِهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي مُوسَى

پس باشد مر آن زن را نصف ثواب آن متفق علیہ و روایت است از ابی موسے

الْأَشْعَرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اشعری رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

الْخَازِنُ الْمُسْلِمُ الْأَمِيْنُ الَّذِيْ يُعْطِيْ مَا أُمِرَ بِهِ كَامِلًا

گنجینہ دار مسلمان امانت دار کسیکہ میدہد آنچہ کہ امر کردہ شدہ است بدان بکمال و تمام

مُوَفَّرًا طَيِّبَةً بِهِ نَفْسُهُ فَيَدْفَعُهُ إِلَى الَّذِيْ أُمِرَ لَهُ بِهِ

درحالیکہ خوش است بدادن نفس وے پس میرساند آنرا بسوے کسیکہ امر کردہ شدہ است مر او را بدان

أَحَدُ الْمُتَصَدِّقَيْنِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ

یکے از دو تصدق کنندگان است متفق علیہ و روایت است از عائشہ رض گفت

أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أُمِّي افْتُلِتَتْ

مردے گفت آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ مادر من مردہ است بمرگ ناگہانی

نَفْسُهَا وَأَظُنُّهَا لَوْ تَكَلَّمَتْ تَصَدَّقَتْ فَهَلْ لَهَا أَجْرٌ إِنْ

وگمان میبرم او را کہ اگر سخن میکرد وہشیار می مرد تصدق میکرد پس آیا ہست مر او را ثواب

تَصَدَّقْتُ عَنْهَا قَالَ نَعَمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رضی

تصدق کہ میکنم از جانب او فرمود آنحضرت آرے میرسد ثواب متفق علیہ و روایت است از ابی امامہ رض

قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي خُطْبَتِهِ

گفت شنیدم آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت در خطبہ خود

عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ لَا تُنْفِقُ امْرَأَةٌ شَيْئًا مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا

در سال حجۃ الوداع انفاق نکند ہیچ زنے ہیچ چیز را از خانہ شوہر خود

إِلَّا بِإِذْنِ زَوْجِهَا قِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مگر بحکم شوہر خود گفتہ شد یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

وَلَا الطَّعَامَ قَالَ ذٰلِكَ أَفْضَلُ أَمْوَالِنَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و طعام را نیز انفاق نکند فرمود آن بہترین مالہاے ما است رواہ الترمذی

كِتَابُ صِيَامِ رَمَضَانَ وَقِيَامِ لَيَالِيهِ

کتاب روزہ رمضان و قیام شبہاے آن

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى

اے کسانیکہ ایمان آوردند لازم کردہ شد برشما روزہ داشتن چنانکہ لازم کردہ شد بر

الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ

کسانیکہ پیش از شما بودند تا باشد کہ پرہیزگاری کنید روزہ داشتن در روزہاے چند شمردہ شدہ

فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ

پس کسیکہ باشد از شما بیمار یا مسافر پس لازم است بروے شمار آن روز از روزہاے

أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ

دیگر و لازم است بر آنانکه می توانند روزه داشتن فدیه از خوراک یک درویش

فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَّهُ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَّكُمْ

پس هرکه بجا آرد نیکی را این بهتر است او را و آنکه روزه دارید بهتر است شما را

إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ○ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ

اگر میدانید ماه رمضان آنست که نازل شد در وے

الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ

قرآن ہدایت براے مردان و نشانهاے روشن از ہدایت و از جدا کردن حق و باطل

فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ

پس هرکه دریابد از شما آن ماه را پس باید که روزه دارد آن را و هرکه بیمار باشد یا

عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ

مسافر پس بروے لازم است شمار آنچه فوت شد از روزهاے دیگر میخواهد خدا بشما آسانی

وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا

و نمی خواهد بشما دشواری و میخواهد که تمام کنید شمار و به بزرگی یاد کنید

اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ○

خدا را بشکرانه آنکه راه نمود شما را و تا باشد که شاکر شوید

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی ہریره رضـ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ رَمَضَانُ فُتِّحَتْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَفِي رِوَايَةٍ

وسلم چون می درآید رمضان کشاده می شود درهاے آسمان و در روایتے

فُتِّحَتْ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ وَغُلِّقَتْ أَبْوَابُ جَهَنَّمَ وَسُلْسِلَتِ

کشاده می شود درهاے بهشت و بسته می شود درهاے دوزخ و زنجیر در پاے کرده می شود

الشَّيَاطِيْنُ وَفِي رِوَايَةٍ أَبْوَابُ الرَّحْمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

شیاطین و در روایت دیگر کشاده می شود درہاے رحمت متفق علیہ

وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از سہل بن سعد رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْجَنَّةِ ثَمَانِيَةُ أَبْوَابٍ مِنْهَا بَابٌ يُسَمَّى

علیہ وسلم کہ در بہشت ہشت دراست از جملہ درہا درلیست کہ نامی میشود آنرا

الرَّيَّانَ لَا يَدْخُلُهُ إِلَّا الصَّائِمُوْنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

ریان در نمی آید آنرا مگر روزہ داران متفق علیہ است و روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ

کسیکہ روزہ دارد رمضان را از جہت ایمان بخدا و چشم داشت اجر آمرزیدہ شود مرا و آنچہ پیشی گذشتہ است

مِنْ ذَنْبِهِ وَمَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ

از گناہ وے وکسیکہ قیام کند رمضان را یعنی نماز گذارد در شبہا آن وے از جہت ایمان و حسبۃً للہ آمرزیدہ شود

مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا

آنچہ پیش رفتہ است از گناہان وے وکسیکہ قیام کند در شب قدر بجہت ایمان و احتساب

غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ

آمرزیدہ شود او را گناہ گذشتہ متفق علیہ وہم از وے مرویست گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ہمہ عمل نیک آدمی زاد

يُضَاعَفُ الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ

زیادہ کردہ می شود یک نیکی بدہ چندہ وے تا ہفتصد مانند

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى إِلَّا الصَّوْمَ فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ يَدَعُ

گفت خدا تعالی مگر روزه زیرا که آن برائے من است و من جزا میدهم بآن هرچه میخواهم ترک میدهد

شَهْوَتَهُ وَطَعَامَهُ مِنْ أَجْلِي لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ فَرْحَةٌ

خواهش نفس و طعام خود را از برائے من مر روزه دار را دو فرحت است یک فرحت

عِنْدَ فِطْرِهِ وَفَرْحَةٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ وَلَخُلُوْفُ فَمِ الصَّائِمِ

نزد گشادن روزه و فرحت دیگر نزد لقائے پروردگار خود در آخرت و هر آئینه بوئے دهن روزه دار

أَطْيَبُ عِنْدَ اللّٰهِ مِنْ رِيْحِ الْمِسْكِ وَالصِّيَامُ جُنَّةٌ فَإِذَا كَانَ

خوشتر است نزد خدا از بوئے مشک و روزه سپر است پس چون باشد

يَوْمُ صَوْمِ أَحَدِكُمْ فَلَا يَرْفُثْ وَلَا يَصْخَبْ فَإِنْ سَابَّهُ أَحَدٌ

روز روزهٔ یکے از شما پس باید که تکلم نکند بکلام قبیح و فحش و خصومت نکند پس اگر دشنام دهد روزه دار را

أَوْ قَاتَلَهُ فَلْيَقُلْ إِنِّي امْرُؤٌ صَائِمٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

یا خصومت کند او را پس باید که بگوید بدرستیکه من مرد روزه دارم متفق علیه و روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

إِذَا كَانَ أَوَّلُ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ صُفِّدَتِ الشَّيَاطِيْنُ

چون میباشد نخستین شب از ماه رمضان بند کرده می شوند شیاطین

وَمَرَدَةُ الْجِنِّ وَغُلِّقَتْ أَبْوَابُ النَّارِ فَلَمْ يُفْتَحْ مِنْهَا بَابٌ

و سرکشان از جن و بسته می شود درهائے دوزخ پس گشاده نمی شود از آن درها هیچ درے

وَفُتِّحَتْ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ فَلَمْ يُغْلَقْ مِنْهَا بَابٌ وَيُنَادِيْ

و گشاده می شوند درهائے بهشت پس بند کرده نمی شود از آن درها هیچ درے و ندا میکند

مُنَادٍ يَا بَاغِيَ الْخَيْرِ أَقْبِلْ وَيَا بَاغِيَ الشَّرِّ أَقْصِرْ وَلِلّٰهِ عُتَقَاءُ

آواز دهنده ای طلب کننده نیکی پیش آ و اے طالب بدی باز دار نفس خود را از گناهان و مر خدا راست آزادکن

مِنَ النَّارِ وَذٰلِكَ كُلُّ لَيْلَةٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

از دوزخ و آن آزادگی در ہمہ شب است رواه ترمذی و ابن ماجہ

وَاَحْمَدُ عَنْ رَجُلٍ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

واحمد از شخصے در روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے

اَتَاكُمْ رَمَضَانُ شَهْرٌ مُّبَارَكٌ فَرَضَ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ صِيَامَهُ

آمد شما را رمضان کہ ماہے است برکت دادہ شدہ فرض گردانیدہ است خدا بر شما روزہ آن را

تُفْتَحُ فِيْهِ اَبْوَابُ السَّمَآءِ وَتُغْلَقُ فِيْهِ اَبْوَابُ الْجَحِيْمِ وَتُغَلُّ

کشادہ میشود درو درہائے آسمان و بستہ می شود دروے درہائے دوزخ و غل کردہ می شوند

فِيْهِ مَرَدَةُ الشَّيَاطِيْنِ لِلّٰهِ فِيْهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِّنْ اَلْفِ شَهْرٍ

دروے گروہ شیاطین مر خدائے را در رمضان شبے بہتر است از ہزار ماہ

مَنْ حُرِمَ خَيْرَهَا فَقَدْ حُرِمَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ

کسیکہ حرام گردانیدہ شد نیکی و ثواب آن را پس بتحقیق حرام گردانیدہ شد از خیر کثیر رواہ احمد و النسائی

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در روایت است از عبد اللہ بن عمر رض بدرستیکہ پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ الصِّيَامُ وَالْقُرْاٰنُ يَشْفَعَانِ لِلْعَبْدِ يَقُوْلُ الصِّيَامُ

وسلم گفت کہ روزہ و قرآن شفاعت میکنند مر بندہ را میگوید روزہ

اَيْ رَبِّ اِنِّيْ مَنَعْتُهُ الطَّعَامَ وَالشَّهْوَاتِ بِالنَّهَارِ فَشَفِّعْنِيْ

اے پروردگار من بدرستیکہ من باز داشتم او را از خورش و شہوات دیگر بروز پس قبول شفاعت را

فِيْهِ وَيَقُوْلُ الْقُرْاٰنُ مَنَعْتُهُ النَّوْمَ بِاللَّيْلِ فَشَفِّعْنِيْ فِيْهِ

دروے و میگوید قرآن من منع کردم او را از خواب بشب پس قبول کن شفاعت مرا در وے

فَيُشَفَّعَانِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ اَنَسِ بْنِ

پس قبول کردہ میشود ہر دو روایت کرد بیہقی این حدیث را در شعب الایمان و در روایت است از انس

مَالِكٍ رضه قَالَ دَخَلَ رَمَضَانُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ

مالک رضا گفت انس در آمد رمضان پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه

هٰذَا الشَّهْرَ قَدْ حَضَرَكُمْ وَفِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ مَنْ حُرِمَهَا

این ماه بتحقیق حاضر شد شمارا و در وے شبے است بهتر از هزار ماه کسیکه محروم گردانیده شد از آن

فَقَدْ حُرِمَ الْخَيْرَ كُلَّهُ وَلَا يُحْرَمُ خَيْرَهَا إِلَّا كُلُّ مَحْرُومٍ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

پس بتحقیق محروم گردانیده شده از خیر همه و محروم گردانیده نمیشود از خیر این شب مگر هر کسیکه محروم است از دو

وَعَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رضه قَالَ خَطَبَنَا رَسُولُ اللهِ

و روایت است از سلمان فارسی رضا گفت سلمان خطبه خواند ما را آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي آخِرِ يَوْمٍ مِّنْ شَعْبَانَ فَقَالَ

صلی الله علیه وسلم در پسین روز از ماه شعبان پس فرمود

أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ أَظَلَّكُمْ شَهْرٌ عَظِيمٌ شَهْرٌ مُّبَارَكٌ

اے مردمان بتحقیق سایه انداخت شمارا ماهے بزرگ ماهے است که برکت کرده شده است

شَهْرٌ فِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ جَعَلَ اللهُ صِيَامَهُ

و شهریست که در وے یک شبے است بهتر از هزار ماه گردانیده است خدایتعالی روزه آن ماه

فَرِيضَةً وَقِيَامَ لَيْلِهِ تَطَوُّعًا مَنْ تَقَرَّبَ فِيهِ بِخَصْلَةٍ

فرض و گردانیده است نماز کردن در شب وے نفل و سنت کسیکه نزدیکی جوید بدرگاه حق در وے

مِنَ الْخَيْرِ كَانَ كَمَنْ أَدَّى فَرِيضَةً فِيمَا سِوَاهُ وَمَنْ أَدَّى

از نیکی باشد همچو کسیکه بگذارد فرض در ماهے که جز رمضان ست و کسیکه ادا کند

فَرِيضَةً فِيهِ كَانَ كَمَنْ أَدَّى سَبْعِينَ فَرِيضَةً فِيمَا سِوَاهُ

فریضه در وے باشد همچو کسیکه بگذارد هفتاد فرض در ماهے که جز رمضان است

وَهُوَ شَهْرُ الصَّبْرِ وَالصَّبْرُ ثَوَابُهُ الْجَنَّةُ وَشَهْرُ الْمُوَاسَاةِ

و آن ماهیست که در وے صبر است از شهوات نفس و صبر کردن ثواب او بهشت است و آن ماهیست

وَشَهْرٌ يُزَادُ فِيهِ رِزْقُ الْمُؤْمِنِ مَنْ فَطَّرَ فِيهِ صَائِمًا كَانَ

و ماهیست که در وے زیاده کرده می شود رزق مومن کسیکه روزه کشایاند روزه دارے را باشد

لَهُ مَغْفِرَةً لِذُنُوبِهِ وَعِتْقَ رَقَبَتِهِ مِنَ النَّارِ وَكَانَ لَهُ

مر او را سبب آمرزیدن مر گناهان اورا و سبب آزادگی ذات وے از آتش و باشد مر او را

مِثْلُ أَجْرِهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْتَقِصَ مِنْ أَجْرِهِ شَيْءٌ قُلْنَا

مانند مزد او بے آنکه کم شود از مزد وے چیزے گفتیم ما

يَا رَسُولَ اللهِ لَيْسَ كُلُّنَا نَجِدُ مَا نُفَطِّرُ بِهِ الصَّائِمَ فَقَالَ

اے پیغامبر خدا نیست همه باین صفت که بیابیم چیزے را که روزه کشائیم بآن پس فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْطِي اللهُ هٰذَا الثَّوَابَ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم میدهد خدایتعالے این ثواب

مَنْ فَطَّرَ صَائِمًا عَلَى مَذْقَةِ لَبَنٍ أَوْ تَمْرَةٍ أَوْ شَرْبَةٍ مِنْ

کسے را که روزه کشایاند روزه دارے را بدمی از شیر آمیخته بآب یا بیک خرما یا از یک آب

مَاءٍ وَمَنْ أَشْبَعَ صَائِمًا سَقَاهُ اللهُ مِنْ حَوْضِي شَرْبَةً

و کسیکه سیر گرداند روزه دارے را بنوشاند او را خدایتعالے از حوض من که کوثر است نوشیدنی

لَا يَظْمَأُ حَتَّى يَدْخُلَ الْجَنَّةَ وَهُوَ شَهْرٌ أَوَّلُهُ رَحْمَةٌ

که تشنه نگردد بعد ازان هرگز تا آنکه در آید بهشت را و آن ماه است که اول وے سبب رحمت

وَأَوْسَطُهُ مَغْفِرَةٌ وَآخِرُهُ عِتْقٌ مِنَ النَّارِ وَمَنْ خَفَّفَ

و میان وے سبب مغفرت و آخر وے آزادیست از آتش دوزخ و کسیکه تخفیف کند

عَنْ مَمْلُوكِهِ فِيهِ غَفَرَ اللهُ لَهُ وَأَعْتَقَهُ مِنَ النَّارِ وَعَنْ

از جاریه و غلام خود که روزه دار بیامرزد خدایتعالی مر او را و آزاد گرداند او را از دوزخ و روایت است از

ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن عباس رض که گفت بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

إِذَا دَخَلَ شَهْرُ رَمَضَانَ أَطْلَقَ كُلَّ أَسِيْرٍ وَأَعْطَى كُلَّ سَائِلٍ

چون می درآمد ماه رمضان رہا میکرد ہر قیدے را و میداد ہر خواہندہ را

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

وروایت است از ابن عمر رض بدرستیکہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

إِنَّ الْجَنَّةَ تُزَخْرَفُ لِرَمَضَانَ مِنْ رَأْسِ الْحَوْلِ إِلَى حَوْلٍ

کہ بہشت آراستہ می شود برائے رمضان از سر سال تا سال

قَابِلٍ قَالَ فَإِذَا كَانَ أَوَّلُ يَوْمٍ مِنْ رَمَضَانَ هَبَّتْ رِيْحٌ

آیندہ گفت پس چون بیاشد نخست روزے از رمضان می وزد بادے

تَحْتَ الْعَرْشِ مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ عَلَى الْحُوْرِ الْعِيْنِ فَيَقُلْنَ

زیر عرش از برگہائے بہشت بر حوران بہشت پس میگویند آن حوران بہشت

يَا رَبِّ اجْعَلْ لَنَا مِنْ عِبَادِكَ أَزْوَاجًا تَقَرُّ بِهِمْ أَعْيُنُنَا

اے پروردگار ما گردان مارا از بندگان خود شوہران کہ خنک گردد وقرار گیرد بایشان چشمہای ما

وَتَقَرُّ أَعْيُنُهُمْ بِنَا رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْأَحَادِيْثَ الثَّلٰثَةَ

و خنک گردد و قرار گیرد چشمہائے ایشان بما روایت کرد بیہقی این احادیث ہر سہ را

فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ

در شعب ایمان وروایت از ابی ہریرہ رض کہ آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ يُغْفَرُ لِأُمَّتِيْ فِيْ آخِرِ

صلی اللہ علیہ وسلم گفت آمرزیدہ می شود مر امت من در آخر

لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللهِ أَهِيَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ

شبے از رمضان گفتہ شد یا رسول اللہ آیا آن شب قدر است

قَالَ لَا وَلٰكِنَّ الْعَامِلَ إِنَّمَا يُوَفّٰى أَجْرَهُ إِذَا قَضٰى عَمَلَهُ

گفت آنحضرت نیست ولکن کارکنندہ داده میشود مزد او کہ وقتیکہ تمام کند عمل خود را و آن در آخر می باشد

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

روایت کرد احمد و روایت است از ابی ہریرہ رضا گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّوْرِ وَالْعَمَلَ بِهٖ

صلی اللہ علیہ وسلم روزہ دارے کہ ترک نہ کند سخن دروغ و باطل را و عمل کردن را بزور

فَلَيْسَ لِلّٰهِ حَاجَةٌ فِيْ أَنْ يَدَعَ طَعَامَهٗ وَشَرَابَهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

پس نیست مر خدا را حاجتے در آنکہ ترک کند خوردنی و نوشیدنی خود را روایت کرد این حدیث را بخاری

وَعَنْهُ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ہم از وے مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مَنْ أَفْطَرَ يَوْمًا مِنْ رَمَضَانَ مِنْ غَيْرِ رُخْصَةٍ وَلَا مَرَضٍ

کسیکہ افطار کند یک روز از رمضان بے رخصت شرعی چنانکہ سفر و پیری و بے مرض

لَمْ يَقْضِ عَنْهُ صَوْمُ الدَّهْرِ كُلِّهٖ وَإِنْ صَامَهٗ رَوَاهُ أَحْمَدُ

قضا نکند از وے روزہ تمام عمر اگرچہ روزہ دارد تمام عمر روایت کرد احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْ دَاؤُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَالْبُخَارِيُّ

و الترمذی و ابوداؤد و ابن ماجہ و الدارمی و روایت کرد بخاری

فِيْ تَرْجَمَةِ بَابٍ وَعَنْهُ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى

در ترجمہ باب یعنی بطریق تحدیث نیاورده است و ہم از وے مرویست گفت فرمود آنحضرت

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمْ مِنْ صَائِمٍ لَيْسَ لَهٗ مِنْ صِيَامِهٖ

صلی اللہ علیہ وسلم بسا روزہ دار کہ نیست اورا حاصل از روزہ خود

إِلَّا الظَّمَأُ وَكَمْ مِنْ قَائِمٍ لَيْسَ لَهٗ مِنْ قِيَامِهٖ

مگر تشنگی و بسا شب خیز و نماز گذار کہ نیست مر اورا حاصلے از قیام خود

إِلَّا السَّهَرُ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

مگر بیداری روایت کرد الدارمی

بَابُ السُّحُوْرِ وَ الْاِفْطَارِ

باب دربیان سحر و افطار

عَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

روایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

تَسَحَّرُوْا فَاِنَّ فِی السُّحُوْرِ بَرَکَۃً مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ

طعام سحر بخورید زیراکہ در طعام سحر برکتست متفق علیہ و روایت است از

عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ

عمرو بن العاص رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَصْلُ مَا بَیْنَ صِیَامِنَا وَصِیَامِ اَھْلِ الْکِتٰبِ اَکْلَۃُ

وسلم فرق میان روزہ ما و روزہ اہل کتاب خوردن

السَّحَرِ رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْ سَھْلٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

سحراست رواہ مسلم و روایت است از سہل گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ لَا یَزَالُ النَّاسُ بِخَیْرٍ مَا عَجَّلُوا

صلے اللہ علیہ وسلم ہمیشہ اند مردم ملابس بخیر مادام کہ شتابی کنند در

الْفِطْرَ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ رض قَالَ قَالَ

کشادن روزہ متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰہُ تَعَالٰی اَحَبُّ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفت خدا تعالے دوست تر

عِبَادِیْ اِلَیَّ اَعْجَلُھُمْ فِطْرًا رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ

بندگان من بسوے من شتابندہ ترین ایشانست در روزہ کشادن رواہ الترمذی و روایت از

سَلْمَانَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

سلمان بن عامر رض گفت سلمان فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِذَا أَفْطَرَ أَحَدُكُمْ فَلْيُفْطِرْ عَلَى تَمْرٍ فَإِنَّهُ بَرَكَةٌ فَإِنْ لَمْ يَجِدْ

چون افطار کند یکی از شما پس باید که افطار کند بر خرما پس بدرستیکه افطار بخرما سبب برکت است پس اگر نیابد خرما را

فَلْيُفْطِرْ عَلَى مَاءٍ فَإِنَّهُ طَهُورٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

پس باید که افطار کند بر آب پس بدرستیکه آب پاک کننده است معده را رواه احمد و الترمذی

وَأَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَلَمْ يَذْكُرْ فَإِنَّهُ بَرَكَةٌ

و ابوداود و ابن ماجه و الدارمی و ذکر نه کرده است لفظ فانه برکة را

غَيْرُ التِّرْمِذِيِّ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى

جز ترمذی و روایت است از انس رض گفت انس بود آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُفْطِرُ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ عَلَى رُطَبَاتٍ فَإِنْ

الله علیه و سلم که افطار میکرد پیش از انکه نماز بگذارد بر چند خرمای تر پس اگر

لَمْ تَكُنْ رُطَبَاتٌ فَتُمَيْرَاتٌ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تُمَيْرَاتٌ حَسَا

نمی بود خرمای تر پس افطار میکرد بر چند خرمای خشک پس اگر نمی بود خرمای خشک می نوشید

حَسَوَاتٍ مِنْ مَاءٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ زَيْدِ

چند کف آب را رواه ترمذی و ابوداود و روایت است از زید

ابْنِ خَالِدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن خالد رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه و سلم

مَنْ فَطَّرَ صَائِمًا أَوْ جَهَّزَ غَازِيًا فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ

کسیکه روزه بکشایاند روزه دار را یا سامان کند غزا کننده را پس مر او راست مانند اجر وی رواه البیهقی

فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَمُحْيِي السُّنَّةِ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

در شعب ایمان و محیی السنه در کتاب شرح السنه و روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه و سلم

لَا يَزَالُ الدِّيْنُ ظَاهِرًا مَا عَجَّلَ النَّاسُ الْفِطْرَ لِأَنَّ الْيَهُوْدَ
همیشه است دین غالب تا دام که شتابی کنند مردم افطار را زیرا که یهود
وَالنَّصَارٰى يُؤَخِّرُوْنَ رَوَاهُ اَبُوْدَاؤُدَ وَابْنُ مَاجَةَ
ونصاری تاخیر می کنند در افطار رواه ابوداؤد وابن ماجه
وَعَنْ اَبِيْ عَطِيَّةَ قَالَ دَخَلْتُ اَنَا وَمَسْرُوْقٌ عَلٰى
و روایت است از ابی عطیه گفت که داخل شدم من و مسروق بر
عَائِشَةَ فَقُلْنَا يَا اُمَّ الْمُؤْمِنِيْنَ رَجُلَانِ مِنْ اَصْحَابِ
عائشه رض پس گفتیم اے ام المومنین دو مرد اند از یاران
مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَحَدُهُمَا يُعَجِّلُ الْاِفْطَارَ وَيُعَجِّلُ
محمد صلے الله علیه وسلم یکے ازان دو مرد شتابی میکند در روزه کشادن و شتابی میکند
الصَّلٰوةَ وَالْاٰخَرُ يُؤَخِّرُ الْاِفْطَارَ وَيُؤَخِّرُ الصَّلٰوةَ قَالَتْ
نماز را و دیگرے ازان دو تاخیر میکند روزه کشادن را و تاخیر میکند نماز گذاردن را گفت عائشه رض
اَيُّهُمَا يُعَجِّلُ الْاِفْطَارَ وَيُعَجِّلُ الصَّلٰوةَ قُلْنَا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ
کدام ازان تعجیل میکند افطار را و تعجیل میکند نماز گذاردن را گفتیم عبد الله بن
مَسْعُوْدٍ قَالَتْ هٰكَذَا صَنَعَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
مسعود رض گفت عائشه رض همچنین کرده است پیغامبر خدا صلے الله علیه
وَسَلَّمَ وَالْاٰخَرُ اَبُوْ مُوْسٰى رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض
وسلم و گفتیم و آن مرد دیگر که تاخیر میکند ابو موسے اشعری است رواه مسلم و روایت است از ابی هریره رض
قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِعْمَ سَحُوْرُ
گفت که فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم نیکو طعام سحر
الْمُؤْمِنِ التَّمْرُ رَوَاهُ اَبُوْدَاؤُدَ
مسلمان خرما است رواه ابوداؤد

(حاشیه:) ۹ در بیان علامت غالب است سرور دین ... آن در حیات اعلاء ...

بَابُ صِيَامِ التَّطَوُّعِ

باب در بیان روزه نفل

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَفْضَلُ الصِّيَامِ بَعْدَ رَمَضَانَ شَهْرُ اللّٰهِ الْمُحَرَّمُ

وسلم فاضلترین روزہا بعد از روزہ رمضان روزہ ماہ خدا است کہ محرم است

وَأَفْضَلُ الصَّلٰوةِ بَعْدَ الْفَرِيْضَةِ صَلٰوةُ اللَّيْلِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و فاضلترین نمازہا بعد نماز فرض نماز شب کہ تہجد است رواہ مسلم

وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ رضـ أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی قتادہ رضـ کہ مردے آمد آنحضرت را صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ كَيْفَ تَصُوْمُ فَغَضِبَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

علیہ وسلم پس گفت آنحضرت چگونہ روزہ میداری پس در خشم آمد آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ قَوْلِهِ فَلَمَّا رَاٰى عُمَرُ غَضَبَهُ قَالَ

اللہ علیہ وسلم از گفتن آنمرد پس چون دید عمر خشم آنحضرت را گفت

رَضِيْنَا بِاللّٰهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِيْنًا وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا

راضی شدیم بخدا کہ پروردگار است و راضی شدیم باسلام کہ دین ما است و راضی شدیم بمحمد کہ پیغامبر

نَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ غَضَبِ اللّٰهِ وَمِنْ غَضَبِ رَسُوْلِهِ فَجَعَلَ

پناہ میخواہیم بخدا از غضب خدا و از غضب رسول وے پس در استاد

عُمَرُ رضـ يُرَدِّدُ هٰذَا الْكَلَامَ حَتّٰى سَكَنَ غَضَبُهُ فَقَالَ

عمر رضـ کہ تکرار میکرد این کلام را تا آنکہ آرام یافت غضب آنحضرت پس گفت

عُمَرُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ كَيْفَ مَنْ يَصُوْمُ الدَّهْرَ كُلَّهُ قَالَ لَا صَامَ

عمر رضـ یا رسول اللہ صلعم چگونہ است حال آن کسیکہ روزہ دارد و ہمہ روزگار ہمیشہ گفت آنحضرت نہ روزہ

م لفظ ... مسلم ... است ... روزہ عاشورا است ... حدیث ... است و ... تقیید ... آنست ... افطار ... است ... اشرف ... است

وَلَا اَفْطَرَ اَوْ قَالَ لَمْ يَصُمْ وَلَمْ يُفْطِرْ قَالَ كَيْفَ مَنْ يَصُوْمُ

و نه افطار کرد او یا گفت لم یصم ولم یفطر شک اولیست گفت عمر چگونه است حال کسیکه روزه دارد

يَوْمَيْنِ وَيُفْطِرُ يَوْمًا قَالَ وَيُطِيْقُ ذٰلِكَ اَحَدٌ قَالَ كَيْفَ

دو روز و افطار کند یکروز فرمود آنحضرت آیا طاقت دارد آنرا هیچ یکے گفت عمر چگونه است

مَنْ يَصُوْمُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا قَالَ ذٰلِكَ صَوْمُ دَاوُدَ قَالَ

حال کسیکه روزه یکروز دار و افطار کند یکروز را گفت آنحضرت این روزه داؤد پیغمبر است

كَيْفَ مَنْ يَصُوْمُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمَيْنِ قَالَ وَدِدْتُّ اَنِّيْ

چگونه است حال کسیکه روزه دار یکروز و افطار کند دو روز فرمود آنحضرت که دوست میدارم که من

طُوِّقْتُ ذٰلِكَ ثُمَّ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

طاقت داده شوم آنرا پستر فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم

ثَلٰثٌ مِّنْ كُلِّ شَهْرٍ وَّرَمَضَانُ اِلٰى رَمَضَانَ فَهٰذَا صِيَامُ

بس است یا اولی است سه روز از هر ماه رمضان تا رمضان بر آفاده دوام پس اینست روزه

الدَّهْرِ كُلِّهٖ صِيَامُ يَوْمِ عَرَفَةَ اَحْتَسِبُ عَلَى اللّٰهِ اَنْ يُّكَفِّرَ

روزگار روزه روز عرفه در مزد و ثواب چشم دارم معتمد بر فضل خدا که تکفیر کند

السَّنَةَ الَّتِيْ قَبْلَهٗ وَالسَّنَةَ الَّتِيْ بَعْدَهٗ وَصِيَامُ يَوْمِ

سالے را که پیش از وست و تکفیر کند سالے را که بعد از وست و روزه روز

عَاشُوْرَآءَ اَحْتَسِبُ عَلَى اللّٰهِ اَنْ يُّكَفِّرَ السَّنَةَ الَّتِيْ قَبْلَهٗ

عاشورا چشم دارم از خدا تعالی که تکفیر کند گناهان سالے را که پیش از وست

رَوَاهُ مُسْلِمٌ **وَعَنْهُ** قَالَ سُئِلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت کرد مسلم و هم از ابی قتاده گفت پرسیده شد پیغامبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَوْمِ الْاِثْنَيْنِ فَقَالَ فِيْهِ وُلِدْتُّ وَفِيْهِ

علیه وسلم از سبب روزه دوشنبه پس فرمود در آن روز زائیده شدم و در آن روز

أُنْزِلَ عَلَيَّ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ رض

نخست فرستاده شده است وحی برمن رواه مسلم و روایت است از ابی ایوب انصاری رض

أَنَّهُ حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

که وے حدیث کرد این حدیث را که آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم گفت

مَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ أَتْبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ كَانَ

کسیکه روزه دارد رمضان را پستر تابع گرداند آن را شش روزه از شوال باشد

كَصِيَامِ الدَّهْرِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي سَعِيْدٍ

ہمچو روزه روزگار ہمیشه رواه مسلم و روایت است از ابی سعید

الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خدری رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

مَنْ صَامَ يَوْمًا فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ بَعَّدَ اللّٰهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ

کسیکه روزه دارد یک روز در راه خدا یعنے در جہاد دور دارد خدا تعالے ذات او را از آتش دوزخ

سَبْعِيْنَ خَرِيْفًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ

ہفتاد سال مراد از خریف سال است عرب ابتداے سال بخریف کنند متفق علیه و از عائشه رض مروی است گفت

كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصُوْمُ الْإِثْنَيْنِ

بود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم که روزه میداشت در بعضے احیان بروز دوشنبه

وَالْخَمِيْسَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

و پنجشنبه رواه الترمذی والنسائی و روایت است از ابی ہریره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُعْرَضُ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم عرض کرده می شوند در درگاه عزت

الْأَعْمَالُ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَالْخَمِيْسِ فَأُحِبُّ أَنْ يُعْرَضَ عَمَلِي

اعمال بندگان روز دوشنبه و پنجشنبه پس دوست میدارم که عرض کرده شود عمل من

وَاَنَا صَائِمٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِي ذَرٍّ رضہ قَالَ

درحالیکہ من روزہ دارام روایت ترمذی وروایت است از ابی ذر رضہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا اَبَا ذَرٍّ اِذَا

فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم اے ابوذر چون

صُمْتَ مِنَ الشَّهْرِ ثَلٰثَةَ اَيَّامٍ فَصُمْ ثَلٰثَ عَشَرَةَ وَاَرْبَعَ عَشَرَةَ

روزہ داری از ماہ سہ روزہ پس روزہ دار سیزدہم وچہاردہم

وَخَمْسَ عَشَرَةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِي اُمَامَةَ

وپانزدہم را روایت کرد ترمذی ونسائی وروایت است از ابی امامہ رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَامَ يَوْمًا

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ روزہ دارد یک روز

فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ جَعَلَ اللّٰهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّارِ خَنْدَقًا كَمَا بَيْنَ

درراہ خدا میگرداند خدا میان وے ومیان آتش خندق بقدر مسافتے کہ میان

السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَامِرِ بْنِ

آسمان وزمین است روایت ترمذی وروایت است از عامر بن

مَسْعُوْدٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مسعود رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

اَلْغَنِيْمَةُ الْبَارِدَةُ الصَّوْمُ فِي الشِّتَاءِ رَوَاهُ اَحْمَدُ

غنیمت باردہ روزہ داشتن است در زمستان کنایت است از حصول وسے بے مشقت روایت احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضہ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

وترمذی وروایت از ابن عباس رضہ کہ آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدِمَ الْمَدِيْنَةَ فَوَجَدَ الْيَهُوْدَ صَائِمًا

اللہ علیہ وسلم قدوم آورد مدینہ را پس یافت یہود را روزہ دارندہ

يَوْمَ عَاشُورَاءَ فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

روز عاشورا پس گفت مر ایشان را پیغامبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ مَا هٰذَا الْيَوْمُ الَّذِي تَصُومُونَهُ فَقَالُوا هٰذَا

وسلم چیست این روز یکه روزه میدارید شما در آن پس گفتند یهود این

يَوْمٌ عَظِيمٌ أَنْجَى اللهُ فِيهِ مُوسَى وَقَوْمَهُ وَغَرَّقَ فِرْعَوْنَ

روز بزرگ است رستگاری داده است خدا در وی موسی را و قوم او را و غرق کرده فرعون را

وَقَوْمَهُ فَصَامَهُ مُوسَى شُكْرًا فَنَحْنُ نَصُومُهُ فَقَالَ

و قوم او را پس روزه داشت موسی درین روز بجهت شکرانه پس ما روزه میداریم برای متابعت گفت

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَنَحْنُ أَحَقُّ وَأَوْلَى بِمُوسَى

آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس سزاوار تر ایم بموسی

مِنْكُمْ فَصَامَهُ رَسُولُ اللهِ وَأَمَرَ بِصِيَامِهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

از شما پس ما نیز روزه میداریم پس روزه داشت درین روز آنحضرت و امر کرد بروزه داشتن این روز متفق علیه

وَعَنْ حَفْصَةَ رض قَالَتْ أَرْبَعٌ لَمْ يَكُنْ يَدَعُهُنَّ

و روایت است از حفصه رض گفت چهار خصلت اند که نبود که ترک می داد آنرا

النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صِيَامَ يَوْمِ عَاشُورَاءَ وَالْعَشْرِ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم روزه روز عاشورا و روزه دهم ذی الحجه

وَثَلٰثَةَ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ وَرَكْعَتَانِ قَبْلَ الْفَجْرِ رَوَاهُ

و روزه سه روز از هر ماه و دو رکعت سنت قبل از نماز بامداد رواه

النَّسَائِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ

نسائی و روایت است از ابن عباس رض گفت ابن عباس رض که بود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُفْطِرُ أَيَّامَ الْبِيضِ فِي حَضَرٍ

صلی الله علیه وسلم که افطار نمیکرد روزهای ایام بیض را نه در حضر

وَلَا سَفَرٍ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ

ونہ در سفر رواہ النسائی و روایت است از ابی ہریرۃ رضـ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِكُلِّ شَيْءٍ زَكٰوةٌ

فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم مر ہر چیز را از نعمتہائے الٰہی زکوٰۃ است

وَزَكٰوةُ الْجَسَدِ الصَّوْمُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ أَنَّ

و زکوٰۃ بدن و صحت وے روزہ است رواہ ابن ماجہ وہم از وے مرویست کہ

النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَصُوْمُ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بود کہ روزہ میداشت روز دوشنبہ را

وَالْخَمِيْسِ فَقِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللهِ اِنَّكَ تَصُوْمُ الْاِثْنَيْنِ

و پنجشنبہ را پس گفتہ شد اے رسول اللہ بدرستیکہ روزہ میداری دوشنبہ را

وَالْخَمِيْسَ فَقَالَ اِنَّ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَالْخَمِيْسِ يَغْفِرُ

و پنجشنبہ را پس فرمود بدرستیکہ روزہ دوشنبہ و پنجشنبہ می آمرزد

اللهُ فِيْهِمَا لِكُلِّ مُسْلِمٍ اِلَّا ذَا هَاجِرَيْنِ يَقُوْلُ دَعْهُمَا

خدا تعالےٰ در آن مر ہر مسلمان را مگر دو قطع کنندہ رحم را میگوید خدا کہ بگذار این را

حَتّٰى يَصْطَلِحَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ قَالَ

تا اتفاق کنند و صلح نمایند رواہ احمد و ابن ماجہ وہم از وے مرویست کہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَامَ يَوْمًا

فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ روزہ دارد روزے

اِبْتِغَاءَ وَجْهِ اللهِ بَعَّدَهُ اللهُ مِنْ جَهَنَّمَ كَبُعْدِ غُرَابٍ

بجہت طلب کردن ذات خدا و رضائے وے دور میگرداند او را خدا از دوزخ مانند دوری

طَائِرٍ وَهُوَ فَرْخٌ حَتّٰى مَاتَ هَرِمًا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَرَوٰى

پرندہ در حالیکہ آن زاغ چوزہ است تا آنکہ میرد در غایت پیری رواہ احمد و روایت کرد

وَعَنْ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ قَيْسٍ

بیہقی در شعب ایمان از سلمہ بن قیس وروایت است از

بُرَيْدَةَ رضی قَالَ دَخَلَ بِلَالٌ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

بریدہ رضا گفت درآمد بلال بر پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَهُوَ يَتَغَدّٰى فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وسلم وآنحضرت طعام چاشت میخورد پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ الْغَدَاءَ يَا بِلَالُ قَالَ إِنِّي صَائِمٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ فَقَالَ

وسلم حاضر شوی اے بلال طعام را گفت بلال روزہ دارم یا رسول اللہ پس گفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَأْكُلُ رِزْقَنَا وَفَضْلُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم میخوریم ما رزق خود را وزیادت

رِزْقِ بِلَالٍ فِي الْجَنَّةِ أَشَعَرْتَ يَا بِلَالُ أَنَّ الصَّائِمَ

رزق بلال در بہشت است آیا شعور داری و میدانی اے بلال کہ روزہ دار

يُسَبِّحُ عِظَامُهُ وَيَسْتَغْفِرُ لَهُ الْمَلٰئِكَةُ مَا أُكِلَ عِنْدَهُ

تسبیح میکند استخوانہا ے وے وآمرزش میخواہند مراورا فرشتگان تا دام کہ خوردہ شود نزد وے

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ عَامِرِ بْنِ سَهْلٍ

رواہ بیہقی در شعب ایمان وروایت است از عامر بن سہل

الْحَرَمِيِّ سَمِعْتُ رَجُلًا يُحَدِّثُ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ ابْنَ

الحرمی کہ شنیدم مردے را کہ حدیث میکرد کہ وے شنید انس بن

مَالِكٍ رضی يَقُوْلُ فِي الْجَنَّةِ قَصْرٌ لَا يَدْخُلُهُ إِلَّا صَوَّامُ

مالک را کہ میگفت کہ در بہشت محل ومکانے است کہ داخل نشود آنرا مگر کسیکہ روزہ

رَجَبٍ رَوَاهُ ابْنُ شَاهِيْنَ فِي التَّرْغِيْبِ

در ماہ رجب روایت کرد ابن شاہین در ترغیب

بَابُ فَضِيْلَةِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ

باب دربیان فضیلت شب قدر

حٰمٓ ۝ وَالْكِتٰبِ الْمُبِيْنِ ۝ اِنَّآ اَنْزَلْنٰهُ فِيْ لَيْلَةٍ مُّبٰرَكَةٍ اِنَّا

قسم قسم بکتاب واضح که هر آئینه ما فرود آوردیم این کتاب را در شب مبارک هر آئینه

كُنَّا مُنْذِرِيْنَ ۝ فِيْهَا يُفْرَقُ كُلُّ اَمْرٍ حَكِيْمٍ ۝ اَمْرًا مِّنْ

ما بودیم ترساننده در آن شب مبارک فیصل کرده میشود هر کار استوار فرود آوردیم آن را بوحی کردن از

عِنْدِنَا ۝ اِنَّا كُنَّا مُرْسِلِيْنَ ۝ رَحْمَةً مِّنْ رَّبِّكَ ۝ اِنَّهٗ هُوَ

نزدیک خویش هر آئینه ما بودیم فرستنده فرود آوردیم آن را بسبب رحمت از نزد پروردگار تو هر آئینه اوست

السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ ۝ وَالْفَجْرِ ۝ وَلَيَالٍ عَشْرٍ ۝ وَّالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ۝

شنوا دانا قسم بصبح و بشبهای ده گانه و قسم بجفت و طاق

وَالَّيْلِ اِذَا يَسْرِ ۝ هَلْ فِيْ ذٰلِكَ قَسَمٌ لِّذِيْ حِجْرٍ ۝ اِنَّآ اَنْزَلْنٰهُ

وقسم بشب چون روان شود آیا درین مقدمه سوگند معتبر است صاحب خرد را هر آئینه ما فرود آوردیم

فِيْ لَيْلَةِ الْقَدْرِ ۝ وَمَآ اَدْرٰىكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ۝ لَيْلَةُ الْقَدْرِ

قرآن را در شب قدر و چه چیز مطلع ساخت ترا که چیست شب قدر شب قدر

خَيْرٌ مِّنْ اَلْفِ شَهْرٍ ۝ تَنَزَّلُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوْحُ فِيْهَا بِاِذْنِ

بهتر است از هزار ماه فرود می آیند فرشتگان و روح پاک در آن شب بفرمان

رَبِّهِمْ مِّنْ كُلِّ اَمْرٍ ۝ سَلٰمٌ هِيَ حَتّٰى مَطْلَعِ الْفَجْرِ ۝

پروردگار خویش برای سرانجام هر کار محض سلامتی است آن شب تا وقت طلوع فجر

عَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

اِذَا كَانَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ نَزَلَ جِبْرَئِيْلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ

چون می باشد لیلة القدر فرود می آید جبرئیل علیه السلام

لَمْ يَخْفَ عَلَيَّ مَكَانُكُمْ وَلٰكِنِّي خَشِيتُ اَنْ تُفْتَرَضَ عَلَيْكُمْ

که نه خوف کرده شد برشان شما ولیکن من خوف کردم که فرض شود این نماز تراویح بر شما با جماعت

فَتَعْجِزُوا عَنْهَا فَتُوُفِّيَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس عاجز آئید شما از او اے آں پس وفات کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

وَالْاَمْرُ عَلٰى ذٰلِكَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رضـ

وحال آنکہ حال تراویح برایں بود رواہ البخاری و روایت است از ابی ہریرۃ رضـ

قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرَغِّبُ فِي قِيَامِ

گفت کہ بود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ ترغیب میںمود صحابہ را در گزاردن نماز شب

رَمَضَانَ مِنْ غَيْرِ اَنْ يَأْمُرَهُمْ فِيهِ بِعَزِيمَةٍ فَيَقُولُ مَنْ

در رمضان بے آنکہ امر کند ایشان را در قیام رمضان بحد تاکید وایجاب پس فرمود آنحضرت کسیکہ

قَامَ رَمَضَانَ اِيْمَانًا وَّاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

قیام کند رمضان را بجہت ایمان وتصدیق ثواب وطلب جزا آخرت آمرزیدہ شود او را چیزیکہ پیش رفتہ است از گناہان

الْحَدِيثَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رضـ اَنَّ

تا آخر حدیث رواہ مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رضـ بدرستیکہ

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَامَ رَمَضَانَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ قیام کند رمضان را

اِيْمَانًا وَّاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ

بجہت ایمان وطلب ثواب آخرت آمرزیدہ شود چیزیکہ پیش رفتہ است از گناہان وگفت ابن شہاب

فَتُوُفِّيَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْاَمْرُ عَلٰى ذٰلِكَ

پس قبض کردہ شد روح آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم وحال آنکہ شان عمل قیام رمضان برین بود

ثُمَّ كَانَ الْاَمْرُ عَلٰى ذٰلِكَ فِي خِلَافَةِ اَبِي بَكْرٍ وَصَدْرًا

پستر بود امر برہمین موشش در زمان خلافت ابی بکر وہمین بود امر شش در دوران اول

مِنْ خِلَافَةِ عُمَرَ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَبْدِ الْقَارِيِّ

خلافت عمر یعنے قیام رمضان غیر جماعت و روایت است از عبد الرحمن بن عبد القاری

اَنَّهٗ قَالَ خَرَجْتُ مَعَ عُمَرَ ابْنِ الْخَطَّابِ رض لَيْلَةً فِيْ رَمَضَانَ

گفت کہ بیرون آمدم باعمر ابن الخطاب رض شبے از رمضان

اِلَى الْمَسْجِدِ فَاِذَا النَّاسُ اَوْزَاعٌ مُتَفَرِّقُوْنَ يُصَلِّي الرَّجُلُ

بسوے مسجد پس ناگاہ مردم پریشان و جدا جدا نشستند نماز میکرد مردے

لِنَفْسِهٖ وَيُصَلِّي الرَّجُلُ فَيُصَلِّيْ بِصَلٰوتِهِ الرَّهْطُ فَقَالَ عُمَرُ رض

برائے خود تنہا و نماز میکرد مردے پس نماز میکرد ندبانماز وے قومے پس گفت عمر بن الخطاب رض

اِنِّيْ اَرٰى لَوْ جَمَعْتُ هٰؤُلَاءِ عَلٰى قَارِيٍ وَّاحِدٍ لَكَانَ اَمْثَلَ

بدرستیکہ من اگر جمع کنم این مردم را بریک امام ہر آئینہ باشد افضل

ثُمَّ عَزَمَ فَجَمَعَهُمْ عَلٰى اُبَيِّ ابْنِ كَعْبٍ ثُمَّ خَرَجْتُ مَعَهٗ لَيْلَةً

پستر عزم کرد پس جمع کرد مردم را برابی ابن کعب گفت عبد الرحمن بن قاری پستر بیرون آمدم باعمر شبے

اُخْرٰى وَالنَّاسُ يُصَلُّوْنَ بِصَلٰوةِ قَارِئِهِمْ قَالَ عُمَرُ

دیگر و حال آنکہ مردم نماز میگذارد ند بنماز امام خود گفت عمر رض

نِعْمَتِ الْبِدْعَةُ هٰذِهٖ وَالَّتِيْ تَنَامُوْنَ عَنْهَا اَفْضَلُ مِنَ الَّتِيْ

نیکو بدعت است این بدعت و آن نماز کہ خواب میکنید و غفلت میورزید شما ازان فاضلتر است ازان کہ

تَقُوْمُوْنَ يُرِيْدُ اٰخِرَ اللَّيْلِ وَكَانَ النَّاسُ يَقُوْمُوْنَ اَوَّلَهٗ

کہ قیام میکنید میخواست عمر آخر شب را و بودند مردم کہ قیام میکردند در اول شب

رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ فَقَدْتُ

روایت کرد این حدیث ہر دو را بخاری و روایت است از عائشہ رض گفت عائشہ گم کردم یافتم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً فَاِذَا هُوَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را در شب نوبت خود پس ناگاہ دیدم کہ آنحضرت

حاشیہ: گفتن آنرا بدعت باعتبار صورت است زیرا کہ این اجتماع ۱۲

حدوث این اجتماع بہیئت مذکورہ است و زمان آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم واصل جماعت ثابت است از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم و اقتدا بخلفاء راشدین نیز سنت است...

بِالْبَقِيْعِ فَقَالَ أَكُنْتِ تَخَافِيْنَ أَنْ يَحِيْفَ اللّٰهُ عَلَيْكِ وَرَسُوْلُهٗ

در مقبرهٔ مدینه مطهره است پس گفت آنحضرت که آیا بودی تو که میترسیدی بآنکه جور وستم میکند خدا بر تو و پیغامبر او

قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ إِنِّيْ ظَنَنْتُ أَنَّكَ أَتَيْتَ بَعْضَ نِسَائِكَ

گفت عائشه که گفتم یا رسول الله بدرستیکه من گمان بردم که تو آمدی به بعضے از زنان خود

فَقَالَ إِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى يَنْزِلُ لَيْلَةَ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ إِلَى

پس فرمود آنحضرت که سببش آن بود که بدرستی خدا تعالی نزول میکند بفضل و رحمت در شب نیمه از شعبان بسوے

السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيَغْفِرُ لِأَكْثَرَ مِنْ عَدَدِ شَعْرِ غَنَمِ كَلْبٍ

آسمانی که فرود تر از آسمان است پس می آمرزد بیشتر از شمار موهاے گوسپندان قبیلهٔ کلب بیشترین عرب

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَزَادَ رَزِيْنٌ مِمَّنِ اسْتَحَقَّ النَّارَ

رواه الترمذی و ابن ماجه و زیاده کرد رزین لفظ ممن استحق النار یعنے مستحق النار را

وَعَنْ عَائِشَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از عائشه رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ هَلْ تَدْرِيْنَ مَا فِيْ هٰذِهِ اللَّيْلَةِ يَعْنِيْ لَيْلَةَ النِّصْفِ

که فرمود آیا دریافتی تو اے عائشه که چه چیز است درین شب از برکات وغرایب یعنے شب نیمه

مِنْ شَعْبَانَ قَالَتْ مَا فِيْهَا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ فَقَالَ فِيْهَا أَنْ يُكْتَبَ

از شعبان گفت عائشه چه چیز است درین شب یا رسول الله پس فرمود آنحضرت م که درین شب نوشته شود

كُلُّ مَوْلُوْدِ بَنِيْ آدَمَ فِيْ هٰذِهِ السَّنَةِ وَفِيْهَا أَنْ يُكْتَبَ كُلُّ

هرکه زائیده شود از فرزندان آدم درین سال و دیگر در آن شب نوشته شود هرکه

هَالِكٍ مِنْ بَنِيْ آدَمَ فِيْ هٰذِهِ السَّنَةِ وَفِيْهَا تُرْفَعُ أَعْمَالُهُمْ

هالک شود از فرزندان آدم درین سال و درین شب برداشته شود کردارهاے فرزندان آدم

وَفِيْهَا تُنْزَلُ أَرْزَاقُهُمْ فَقَالَتْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَا مِنْ أَحَدٍ

و در آن شب نازل کرده شود رزقهاے بنی آدم پس گفت عائشه رض ای پیغمبر خدا نیست هیچ یکے

يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا بِرَحْمَةِ اللهِ تَعَالَى فَقَالَ مَا مِنْ أَحَدٍ

کہ در آید بہشت را مگر برحمت خدا تعالے پس گفت آنحضرت صلعم کہ نیست ہیچ یکے کہ

يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا بِرَحْمَةِ اللهِ تَعَالَى ثَلٰثًا قُلْتُ وَلَا أَنْتَ

در آید بہشت را مگر برحمت خدا تعالی گفت آنحضرت صلعم این کلمات را سہ بار گفت عائشہ کہ گفتم و نہ در آئی

يَا رَسُولَ اللهِ فَوَضَعَ يَدَهُ عَلٰى هَامَتِهِ فَقَالَ وَلَا أَنَا إِلَّا

اے پیغمبر خدا پس نہاد آنحضرت دست مبارک خود را بر سر مبارک خود پس گفت و نہ من در می آیم بہشت

أَنْ يَتَغَمَّدَنِيَ اللهُ مِنْهُ بِرَحْمَتِهِ يَقُولُهَا ثَلٰثَ مَرَّاتٍ رَوَاهُ

بپوشد مرا خدا تعالی برحمت خود در حالتیکہ میگفت آنحضرت صلعم این کلمات را سہ بار رواہ

الْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعْوَاتِ الْكَبِيرِ وَعَنْ أَبِي مُوسَى

بیہقی در دعوات کبیر و روایت است از ابی موسے

الْأَشْعَرِيِّ رض عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ

اشعری رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت کہ بدرستیکہ خدا تعالی آگہ

اللهَ لَيَطَّلِعُ فِي لَيْلَةِ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ فَيَغْفِرُ لِجَمِيعِ خَلْقِهِ

واقف می شود بر احوال بندگان در شب نصف از شعبان پس می آمرزد مر ہمہ خلق را

إِلَّا لِمُشْرِكٍ أَوْ مُشَاحِنٍ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَاهُ أَحْمَدُ

مگر مرکافر را و دشمن دارندہ و کینہ ورزندہ مسلمان را رواہ ابن ماجہ و رواہ احمد

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ وَفِي رِوَايَةٍ إِلَّا اثْنَيْنِ

از عبد اللہ بن عمرو بن العاص و در روایت احمد آمدہ کہ خدا می بخشد ہمہ را مگر

مُشَاحِنٍ وَقَاتِلِ النَّفْسِ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ

مشاحن را و خون ناحق ریزندہ و کشندہ نفس را و روایت است از علی رض گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَتْ لَيْلَةُ النِّصْفِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون باشد شب نیمہ

مِنْ شَعْبَانَ فَقُوْمُوْا لَيْلَهَا وَصُوْمُوْا يَوْمَهَا فَإِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى

از شعبان پس قیام کنید شب آنرا و روزه دارید روز آنرا پس بدرستے خدا ایتعالے

يَنْزِلُ فِيْهَا لِغُرُوْبِ الشَّمْسِ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيَقُوْلُ أَلَا

نزول میکند برحمت درین شب بوقت غروب آفتاب بسوے آسمان دنیا پس میگوید آیا نیست

مِنْ مُسْتَغْفِرٍ فَأَغْفِرَ لَهُ أَلَا مِنْ مُسْتَرْزِقٍ فَأَرْزُقَهُ أَلَا

هیچ آمرزش خواهنده پس بیامرزم مرا و را آیا نیست هیچ روزی خواهنده پس روزی دهم اورا آیا نیست

مُبْتَلًى فَأُعَافِيَهُ أَلَا كَذَا أَلَا كَذَا حَتّٰى مَطْلَعِ الْفَجْرِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ

هیچ بلا رسیده پس برهانم اورا از بلا کذا کذا کنایہ است از انواع ارباب حاجات میگوید خدا این کلمات تا وقت طلوع

بَابُ الْاِعْتِكَافِ

باب در بیان اعتکاف

عَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از عائشہ رض بدرستیکه آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم

كَانَ يَعْتَكِفُ الْعَشْرَ الْأَوَاخِرَ مِنْ رَمَضَانَ حَتّٰى تَوَفَّاهُ

بود که اعتکاف میکرد در ده شب آخر از رمضان تا آنکه میراند اورا

اللّٰهُ تَعَالٰى ثُمَّ اعْتَكَفَ أَزْوَاجُهُ بَعْدَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

خدا ایتعالے پس معتکف شدند ازواج مطهره آنحضرت بعد از وے متفق علیه

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از انس رض گفت که بود آنحضرت صلی اللہ علیه

وَسَلَّمَ يَعْتَكِفُ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ

وسلم که اعتکاف میکرد در ده شب آخر از رمضان

فَلَمْ يَعْتَكِفْ عَامًا فَلَمَّا كَانَ الْعَامُ الْمُقْبِلُ اعْتَكَفَ عِشْرِيْنَ

پس اعتکاف نکرد یکسال پس وقتیکه شد سال آینده اعتکاف کرد در ده شب یعنی قضا و دیگر

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَرَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ عَنْ

رواه الترمذی وروواه ابو داؤد وابن ماجه از

اُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ قَالَتِ السُّنَّةُ عَلَى

ابی ابن کعب وروایت است از عائشہ رضـ گفت عائشہ سنت بر

الْمُعْتَكِفِ اَنْ لَّا يَعُوْدَ مَرِيْضًا وَّلَا يَشْهَدَ جَنَازَةً

معتکف آنست کہ عیادت نکند مریض را و حاضر نشود نماز جنازہ را

وَّلَا يَمَسَّ الْمَرْأَةَ وَلَا يُبَاشِرَهَا وَلَا يَخْرُجَ لِحَاجَةٍ

ومساس نکند زن را ومباشرت نکند اورا وبیرون نیاید براے حاجتے

اِلَّا لِمَا لَا بُدَّ مِنْهُ وَلَا اعْتِكَافَ اِلَّا بِصَوْمٍ وَّلَا اعْتِكَافَ

مگر براے حاجتے کہ چارہ نیست ازان وروانیست اعتکاف مگر بروزہ وروانیست اعتکاف

اِلَّا فِيْ مَسْجِدٍ جَامِعٍ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ

مگر در مسجد جامع یعنی مسجد جماعت رواہ ابو داؤد وروایت است از ابن عباس رضـ

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي

کہ پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفت در حق

الْمُعْتَكِفِ هُوَ يَعْتَكِفُ الذُّنُوْبَ وَيُجْرٰى لَهٗ مِنَ

معتکف کہ آن منع کردہ میشود وباز داشتہ میشود از گناہان وجزا دادہ میشود مراورا از

الْحَسَنَاتِ كَعَامِلِ الْحَسَنَاتِ كُلِّهَا رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

حسنات کہ فوت میشود او را بسبب اعتکاف او مثل عامل حسنات ہمہ ہا رواہ ابن ماجہ

كِتَابُ فَضَائِلِ الْقُرْاٰنِ

کتاب در بیان فضائل القرآن

فَاِذَا قَرَأْتَ الْقُرْاٰنَ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ

پس وقتیکہ خوانی قرآن را پس پناہ طلب کن بخدا از شیطان راندہ شدہ

٣٦١

قُلْ لَّئِنِ اجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلٰۤى اَنْ يَّاْتُوْا بِمِثْلِ هٰذَا

بگو اگر جمع شوند آدمیان و جن برآنکه بیارند مانند این

الْقُرْاٰنِ لَا يَاْتُوْنَ بِمِثْلِهٖ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيْرًا

قرآن هرگز نیارند مانند آن اگرچه باشد بعض ایشان بعض را مدد دهنده

اَمْ يَقُوْلُوْنَ افْتَرٰىهُ قُلْ فَاْتُوْا بِعَشْرِ سُوَرٍ مِّثْلِهٖ مُفْتَرَيٰتٍ

آیا میگویند بربسته است قرآن را بگو پس بیارید ده سوره مانند این بربافته

وَّادْعُوْا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ

و بخوانید هرکرا توانید بجز خدا اگر راست گو هستید

وَاِنْ كُنْتُمْ فِيْ رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلٰى عَبْدِنَا فَاْتُوْا بِسُوْرَةٍ

واگر هستید در شبه ازآنچه فرودآوردیم بر بنده خود پس بیارید یک سوره

مِّنْ مِّثْلِهٖ وَادْعُوْا شُهَدَآءَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ

مانند آن و بخوانید مددگاران خود را بجز خدا اگر هستید

صٰدِقِيْنَ فَاِنْ لَّمْ تَفْعَلُوْا وَلَنْ تَفْعَلُوْا فَاتَّقُوا النَّارَ

راست گو پس اگر نکردید والبته نتوانید کرد پس حذر کنید از آن آتش سوزان

الَّتِيْ وَقُوْدُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ اُعِدَّتْ لِلْكٰفِرِيْنَ ۝

که آتش انگیز آن مردمان و سنگها باشد آماده کرده شده است برای کافران

لَوْ اَنْزَلْنَا هٰذَا الْقُرْاٰنَ عَلٰى جَبَلٍ لَّرَاَيْتَهٗ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا

اگر فرود می آوردیم این قرآن را بر کوهی هرآئینه میدیدی آنرا نیایش کرده پاره پاره

مِّنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ اِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَاِنَّا لَهٗ لَحٰفِظُوْنَ ۝

از خوف خدا هرآئینه ما فرو فرستادیم قرآن را و هرآئینه ما او را نگاه بانیم

اِنَّا اَنْزَلْنٰهُ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لَّعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ ۝ وَهٰذَا كِتٰبٌ

هرآئینه ما فرستادیم آنرا قرآن عربی باشد که شما دریابید و این کتابی است

مُصَدِّقٌ لِسَانًا عَرَبِيًّا لِيُنْذِرَ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَبُشْرَى

باور دارنده در زبان عربی برای آنکه بترساند ستمگاران را و برای مژده دادن

لِلْمُحْسِنِينَ عَنْ عُثْمَانَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

نیکوکاران را روایت است از عثمان رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

علیه وسلم بهترین شما کسیکه آموخت قرآن را و آموزانید آنرا رواه البخاری

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از عائشه رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ الْمَاهِرُ بِالْقُرْآنِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَرَةِ

وسلم تیز دریابنده و استاد در قرآن بحفظ و تجوید با ملائکهای بزرگ کنند و نیکوکار

وَالَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَيَتَتَعْتَعُ فِيهِ وَهُوَ عَلَيْهِ شَاقٌّ لَهُ

و آن کسیکه میخواند قرآن را و درمیماند در خواندن وی و خواندن قرآن بر او دشوار است

أَجْرَانِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

دو اجر است متفق علیه و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا حَسَدَ إِلَّا عَلَى اثْنَيْنِ رَجُلٌ

صلی الله علیه وسلم نیست جای رشک بردن مگر بر دو کس یکی مردی

آتَاهُ اللّٰهُ الْقُرْآنَ فَهُوَ يَقُومُ بِهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَآنَاءَ

که داده است او را خدا قرآن را پس آنمرد بر می خیزد بقرآن یعنی میخواند آنرا در ساعات

النَّهَارِ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ مَالًا فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ آنَاءَ

صبح و شام دوم مردی که داده است او را مالی پس آنمرد انفاق میکند از آن در ساعات

اللَّيْلِ وَآنَاءَ النَّهَارِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

صبح و شام متفق علیه و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الَّذِيْ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ آن کسے کہ

لَيْسَ فِيْ جَوْفِهٖ شَيْءٌ مِّنَ الْقُرْاٰنِ كَالْبَيْتِ الْخَرِبِ رَوَاهُ

نیست در درون وے چیزے از قرآن ہمچو خانہ ویران است روا ہ

التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض

الترمذی و الدارمی و روایت است از عبد اللہ بن عمرو رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقَالُ لِصَاحِبِ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم گفتہ می شود مر صاحب

الْقُرْاٰنِ اِقْرَأْ وَارْتَقِ وَرَتِّلْ كَمَا كُنْتَ تُرَتِّلُ فِي الدُّنْيَا

قرآن را بخوان و ترقی مدارج کن و بتجوید بخوان قرآن را چنانکہ ترتیل میکردی در دنیا

فَاِنَّ مَنْزِلَكَ عِنْدَ اٰخِرِ اٰيَةٍ تَقْرَأُهَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

بدرستیکہ منزل تو نزد آخر آیتے کہ میخوانی آنرا رواہ احمد و الترمذی

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ

و ابو داود و النسائی و روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ الرَّبُّ تَبَارَكَ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگوید پروردگار تبارک

وَتَعَالٰى مَنْ شَغَلَهُ الْقُرْاٰنُ عَنْ ذِكْرِيْ وَمَسْئَلَتِيْ اَعْطَيْتُهٗ

و تعالے کسے کہ بازدارد اورا قرآن از ذکر کردن من و دعا و سوال من میدہم اورا

اَفْضَلَ مَا اُعْطِي السَّائِلِيْنَ وَفَضْلُ كَلَامِ اللّٰهِ عَلٰى سَائِرِ

بیشتر از آنچہ میدہم سوال کنندگان را و فضل کلام خدا بر باقی کلام خلایق

الْكَلَامِ كَفَضْلِ اللّٰهِ عَلٰى خَلْقِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

ہمچو فضل خدا است بر مخلوق او رواہ الترمذی و الدارمی

وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ

والبیہقی در شعب ایمان و روایت است از ابن مسعود رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ

فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ بخواند یک حرف از

كِتَابِ اللّٰهِ فَلَهٗ بِهٖ حَسَنَةٌ وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ اَمْثَالِهَا لَا اَقُوْلُ

کتاب خدا پس مر او راست نیکی و ہر نیکی جزا دادہ می شود بدہ چند او نمی گویم

الٓمّٓ حَرْفٌ اَلِفٌ حَرْفٌ وَلَامٌ حَرْفٌ وَمِيْمٌ حَرْفٌ رَوَاهُ

الم یک حرف است بل الف تنہا حرفست وہمچنین لام حرف است و میم حرف است رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ مُعَاذٍ الْجُهَنِيِّ رض قَالَ

الترمذی والدارمی و روایت است از معاذ الجہنی رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ الْقُرْاٰنَ

فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ بخواند قرآن را

وَعَمِلَ بِمَا فِيْهِ اُلْبِسَ وَالِدَاهُ تَاجًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ضَوْءُهٗ

وعمل کرد بچیزے کہ در قرآن است پوشانیدہ شوند پدر و مادر او تاج روز قیامت کہ روشنائی ام

اَحْسَنُ مِنْ ضَوْءِ الشَّمْسِ فِيْ بُيُوْتِ الدُّنْيَا لَوْ كَانَتْ

خوشتر و قوی تر از روشنائی آفتاب باشد در خانہ ہائے دنیا اگر می بود آفتاب

فِيْكُمْ فَمَا ظَنُّكُمْ بِالَّذِيْ عَمِلَ بِهٰذَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاوُدَ

در خانہ ہای شما پس چیست گمان شما بآن کسیکہ بخواند و عمل کند بقرآن رواہ احمد وابوداؤد

وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و روایت است از عقبہ بن عامر رض گفت شنیدم آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَوْ جُعِلَ الْقُرْاٰنُ فِيْ اِهَابٍ ثُمَّ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت اگر گردانیدہ می شد قرآن در پوستے پستر

أُلْقِيَ فِي النَّارِ مَا احْتَرَقَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَلِيٍّ رض
انداختہ می شد در آتش نمیسوخت روایت کرد اورا دارمی و روایت است از علی رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ
گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم ہر کہ بخواند قرآن را

فَاسْتَظْهَرَهُ فَأَحَلَّ حَلَالَهُ وَحَرَّمَ حَرَامَهُ أَدْخَلَهُ اللّٰهُ
پس یاد کرد آنرا پس حلال گرداند حلال آنرا و حرام گرداند حرام آنرا در می آرد خدایتعالیٰ اورا

الْجَنَّةَ وَشَفَّعَهُ فِي عَشَرَةٍ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ كُلُّهُمْ قَدْ
در بہشت و قبول میکند شفاعت اورا در دہ کس از اہل بیت وے کہ ہمہ ایشان بتحقیق

وَجَبَتْ لَهُمُ النَّارُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ
واجب شدہ است مر ایشان را آتش روایت کرد احمد و الترمذی و ابن ماجہ

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ فَاقْرَءُوهُ فَإِنَّ مَثَلَ
علیہ وسلم بیاموزید قرآن را پس بخوانید آنرا پس بدرستیکہ حال

الْقُرْآنِ لِمَنْ تَعَلَّمَ فَقَرَأَهُ وَقَامَ بِهِ كَمَثَلِ جِرَابٍ مَحْشُوٍّ
قرآن مر کسے را کہ آموخت پس خواند آنرا و قیام کرد بیان بجو انبانی ہست کہ پر کردہ شدہ است

مِسْكًا تَفُوحُ رِيحُهُ كُلَّ مَكَانٍ وَمَثَلُ مَنْ تَعَلَّمَهُ
بمشک میدمید بوے وے در ہر جا و حال کسیکہ آموخت قرآن را

فَرَقَدَ وَهُوَ فِي جَوْفِهِ كَمَثَلِ جِرَابٍ أُوكِيَ عَلَى مِسْكٍ
پس خواب کرد حال آنکہ قرآن در شکم اوست مجو حال انبان مشک است کہ بستہ شدہ است بروے

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ
روایت کرد الترمذی والنسائی و ابن ماجہ و روایت است و از

أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ابی ہریرۃ رضـ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم
إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى قَرَأَ طٰهٰ وَيٰسٓ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمٰوٰتِ
بدرستیکہ خدا تعالے خواند یعنے اظہار کرد سورہ طہ ویٰسین را پیش ازانکہ پیدا کند آسمان را
وَالْأَرْضَ بِأَلْفِ عَامٍ فَلَمَّا سَمِعَتِ الْمَلٰئِكَةُ الْقُرْاٰنَ قَالَتْ
وزمین را بہزار سال ہرگاہ کہ شنیدند فرشتگان قرارت طہ ویٰس را گفتند فرشتگان
طُوْبٰى لِأُمَّةٍ يَنْزِلُ هٰذَا عَلَيْهَا طُوْبٰى لِأَجْوَافٍ تَحْمِلُ هٰذَا
خیر وخوبی باد مر امتے را کہ فرود فرستادہ شود این ہر دو سورہ بران است وخوبی باد مر آن شکمہا را و لہا را کہ بردارند آن را
وَطُوْبٰى لِأَلْسِنَةٍ تَتَكَلَّمُ بِهٰذَا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ
وخوبی باد مر زبانہا را کہ تکلم کنند این رواہ الدارمی وروایت است از
أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ابی ہریرۃ رضـ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم
أَعْرِبُوا الْقُرْاٰنَ وَاتَّبِعُوا غَرَائِبَهُ وَغَرَائِبُهُ فَرَائِضُهُ
اظہار کنید معانی قرآن را وپیروی کنید غرایب قرآن را وغرایب وے فرایض او
وَحُدُوْدُهُ وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وحدود اوست وروایت است از عایشہ رضـ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ
وَسَلَّمَ قَالَ قِرَاءَةُ الْقُرْاٰنِ فِي الصَّلٰوةِ أَفْضَلُ مِنْ
وسلم گفت خواندن قرآن در نماز بہتر است از
قِرَاءَةِ الْقُرْاٰنِ فِي غَيْرِ الصَّلٰوةِ وَقِرَاءَةُ الْقُرْاٰنِ فِي غَيْرِ
خواندن قرآن در غیر نماز و خواندن قرآن در غیر
الصَّلٰوةِ أَفْضَلُ مِنَ التَّسْبِيْحِ وَالتَّكْبِيْرِ وَالتَّسْبِيْحُ أَفْضَلُ
نماز افضل است از تسبیح وتکبیر وتسبیح بہتر است

مِنَ الصَّدَقَةِ وَالصَّدَقَةُ اَفْضَلُ مِنَ الصَّوْمِ وَالصَّوْمُ
ازصدقه دادن در راه خدا وصدقه دادن بهتر است از روزه داشتن در وزه داشتن

جُنَّةٌ مِنَ النَّارِ وَعَنْ عُثْمَانَ ابْنِ عَبْدِ اللهِ ابْنِ اَوْسٍ
سپر است از آتش دوزخ وروایت است از عثمان ابن عبدالله ابن اوس

الثَّقَفِيِّ عَنْ جَدِّهٖ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
الثقفی از جد خود که اوس است گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

قِرَاءَةُ الرَّجُلِ الْقُرْاٰنَ فِيْ غَيْرِ الْمُصْحَفِ اَلْفُ دَرَجَةٍ وَقِرَاءَتُهٗ
ثواب خواندن مرد قرآن را در غیر مصحف هزار درجه دارد و ثواب خواندن او

فِي الْمُصْحَفِ تُضَعَّفُ عَلٰى ذٰلِكَ اِلٰى اَلْفَيْ دَرَجَةٍ وَعَنْ
در مصحف زیاده کرده می شود بر آن تا دو هزار درجه وروایت است از

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ابن عمر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

اِنَّ هٰذِهِ الْقُلُوْبَ تَصْدَاُ كَمَا يَصْدَاُ الْحَدِيْدُ اِذَا اَصَابَهُ
بدرستیکه این دلهای مردم زنگ میگیرد یعنی تیره میگردد چنانکه زنگ میگیرد آهن وقتیکه میرسد آنرا

الْمَاءُ قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللهِ مَا جِلَاءُهَا قَالَ كَثْرَةُ ذِكْرِ الْمَوْتِ
آب گفته شد اے رسول خدا چیست سبب روشنی و صفای وی گفت بسیاری یاد کردن موت

وَتِلَاوَةُ الْقُرْاٰنِ رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْاَحَادِيْثَ الْاَرْبَعَةَ فِيْ
و خواندن قرآن است روایت کرد بیهقی این چهار حدیث را در

شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنِ الْحَسَنِ مُرْسَلًا اَنَّ نَبِيَّ اللهِ صَلَّى
شعب ایمان وروایت است از حسن بصری از روی ارسال که آنحضرت صلی

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَاَ فِيْ لَيْلَةٍ مِائَةَ اٰيَةٍ لَمْ يُحَاجَّهُ
الله علیه وسلم فرمود کسیکه بخواند در شبے صد آیت قرآن محاجات نکند بخصومت نماز دزنزا

الْقُرْاٰنُ تِلْكَ اللَّيْلَةَ وَمَنْ قَرَأَ فِيْ لَيْلَةٍ مَائَتَيْ اٰيَةٍ
قرآن دران شب وکسیکہ بخواند در شبے دو صد آیت

كُتِبَ لَهٗ قُنُوْتُ لَيْلَةٍ وَمَنْ قَرَأَ فِيْ لَيْلَةٍ خَمْسَ مِائَةِ اٰيَةٍ
نوشتہ شود برائے وے طاعت شب وکسیکہ بخواند در شبے پنجصد آیت

اِلَى الْاَلْفِ اَصْبَحَ وَلَهٗ قِنْطَارٌ مِنَ الْاَجْرِ قَالُوْا وَمَا الْقِنْطَارُ
تا ہزار صبح میکند در حالیکہ مراورا ست قنطار از اجر گفتند صحابہ وچیست قنطار

قَالَ اِثْنَا عَشَرَ اَلْفًا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسَى
گفت آنحضرت قنطار مقدار دوازدہ ہزار است رواہ الدارمی و روایت است از ابی موسی

الْاَشْعَرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
اشعری رض گفت ابی موسی کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

تَعَاهَدُوا الْقُرْاٰنَ فَوَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ لَهُوَ اَشَدُّ
رعایت و مداومت کنید بقرآن پس سوگند بخدائے کہ نگاہ دارندۂ ذات من در دست قدرت او ست ہر آئینہ

تَفَصِّيًا مِنَ الْاِبِلِ فِيْ عُقُلِهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ
از روئے رہا شدن از شترے کہ بستہ باشد بپائے وے در رسن متفق علیہ است و روایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ابی ہریرۃ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَتَغَنَّ بِالْقُرْاٰنِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ
نیست از ما کسیکہ تغنی نکند بقرآن یعنے مستغنی شود از ہمہ رواہ بخاری و روایت است از

الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
براء بن عازب رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ زَيِّنُوا الْقُرْاٰنَ بِاَصْوَاتِكُمْ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوُدَ
وسلم بیارائید قرآن را بخوش آوازہائے شما رواہ احمد و ابو داؤد

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ رضـ قَالَ

وابن ماجه والدارمی و روایت است از سعد بن عباده رضـ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنِ امْرِءٍ يَقْرَأُ

فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ مردے کہ می خواند

الْقُرْاٰنَ ثُمَّ يَنْسَاهُ اِلَّا لَقِيَ اللّٰهَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَجْذَمَ رَوَاهُ

قرآن را پس فراموش گرداند آنرا مگر آنکہ پیش می آید خدا را روز قیامت منقطع الاعضا یعنی بیحجت روائے

اَبُوْدَاوُدَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رضـ

ابو داؤد والدارمی و روایت است از عبد اللہ بن عمرو رضـ

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَمْ يَفْقَهْ

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ نہ فہمید

مَنْ قَرَأَ الْقُرْاٰنَ فِيْ اَقَلَّ مِنْ ثَلَاثٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

کسیکہ خواند قرآن در کمتر از سہ روز رواہ الترمذی

وَاَبُوْدَاوُدَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رضـ قَالَ

و ابو داؤد والدارمی و روایت است از عقبہ بن عامر رضـ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْجَاهِرُ بِالْقُرْاٰنِ

فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم جہر کنندہ قرآن را

كَالْجَاهِرِ بِالصَّدَقَةِ وَالْمُسِرُّ بِالْقُرْاٰنِ كَالْمُسِرِّ بِالصَّدَقَةِ

ہمچو آشکارا دہندہ است صدقہ را و بآواز لیست خوانندہ قرآن را ہمچو پنہان دہندہ است صدقہ

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنِ اللَّيْثِ

رواہ الترمذی وابوداؤد والنسائی و روایت است از لیث

ابْنِ سَعْدٍ عَنِ ابْنِ اَبِيْ مُلَيْكَةَ عَنْ يَعْلَى ابْنِ مَمْلَكٍ

بن سعد رضـ کہ وے روایت میکند از ابن ابی ملیکہ از یعلی ابن مملک رضـ

أَنَّهُ سَأَلَ أُمَّ سَلَمَةَ عَنْ قِرَاءَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

که وے پرسید از ام سلمه رضہ از قرارت پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَإِذَا هِيَ تَنْعَتُ قِرَاءَةً مُفَسَّرَةً حَرْفًا حَرْفًا

وسلم پس ناگاه ام سلمه صفت میکند قرارت را که پیدا وکشاده است حرف بعد از حرف جدا جدا

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ حُذَيْفَةَ

رواه الترمذی وابوداؤد والنسائی وروایت است از حذیفه

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِقْرَءُوْا

رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بخوانید

الْقُرْاٰنَ بِلُحُوْنِ الْعَرَبِ وَأَصْوَاتِهَا وَإِيَّاكُمْ وَلُحُوْنَ

قرآن را بلحن عرب وخوش آوازہاے ایشان و دور دارید خود را از لحن

أَهْلِ الْعِشْقِ وَلُحُوْنَ أَهْلِ الْكِتَابَيْنِ وَسَيَجِيْءُ بَعْدِيْ

اہل عشق ولحن اہل دو کتاب یعنے توریت وانجیل وزود باشد که بیاید پس از من

قَوْمٌ يُرَجِّعُوْنَ بِالْقُرْاٰنِ تَرْجِيْعَ الْغِنَاءِ وَالنَّوْحِ لَا يُجَاوِزُ

گروہے که ترجیع کنند بقرآن مانند سرود و نوحه ونمی گزرد قرآن

حَنَاجِرَهُمْ مَفْتُوْنَةٌ قُلُوْبُهُمْ وَقُلُوْبُ الَّذِيْنَ يُعْجِبُهُمْ

گلوہای ایشان را درفتنه انداخته شده است دلہاے ایشان ودلہا آنکسان که خوش می آید

شَأْنُهُمْ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَرَزِيْنٌ فِيْ

حال ایشان رواه بیہقی درشعب ایمان ورزین در

كِتَابِهِ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

کتاب خود وروایت است از براء بن عازب رضہ گفت شنیدم آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ حَسِّنُوا الْقُرْاٰنَ بِأَصْوَاتِكُمْ

صلے اللہ علیہ وسلم که میگفت نیک گردانید قرآن را بآوازہاے خود

فَإِنَّ الصَّوْتَ الْحَسَنَ يَزِيْدُ الْقُرْاٰنَ حُسْنًا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

زیراکه آواز خوش زیاده میگرداند قرآن را در حسن رواه الدارمی

وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رضه أَنَّهُ مَرَّ عَلٰى قَاصٍّ يَقْرَأُ

و روایت است از عمران بن حصین رض که او گذشت بر قصه خوان که قرآن میخواند

ثُمَّ يَسْأَلُ فَاسْتَرْجَعَ ثُمَّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از مردم سوال میکرد پس استرجاع کرد عمران پس گفت که شنیدم آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ قَرَأَ الْقُرْاٰنَ فَلْيَسْأَلِ اللّٰهَ بِهٖ

علیه وسلم را که میگفت کسیکه خواند قرآن را پس باید که سوال کند خدا را بقرآن

فَإِنَّهُ سَيَجِيْءُ أَقْوَامٌ يَقْرَءُوْنَ الْقُرْاٰنَ يَسْأَلُوْنَ بِهِ

پس بدرستیکه شان اینست زود باشد که بیایند گروهها که بخوانند قرآن را و سوال کنند

النَّاسَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ بُرَيْدَةَ رضه قَالَ

از مردم رواه احمد والترمذی و روایت است از بریده گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ الْقُرْاٰنَ

فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه بخواند قرآن را

يَتَأَكَّلُ بِهِ النَّاسَ جَاءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَوَجْهُهٗ عَظْمٌ

در حالیکه طلب اکل میکند بقرآن از مردم بیاید آنکس روز قیامت حال آنکه روی وی استخوان است

لَيْسَ عَلَيْهِ لَحْمٌ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ

که نیست در روی وی گوشت رواه بیهقی در شعب ایمان و روایت است از

أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضه قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

انس بن مالک رض گفت انس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

إِنَّ لِلّٰهِ أَهْلِيْنَ مِنَ النَّاسِ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَنْ هُمْ

بدرستیکه مر خدا راست اهلیان و خواص از مردمان گفتند صحابه ای پیغمبر خدا کیستند ایشان

قَالَ هُمْ اَهْلُ الْقُرْاٰنِ اَهْلُ اللّٰهِ وَخَاصَّتُهٗ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

فرمود ایشان اہل قرآن اہل اللہ وخواص او اند رواہ ابن ماجہ

وَعَنْ اُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ مَا بَالُ اَقْوَامٍ يُقْرَاُ عَلَيْهِمْ كِتَابُ اللّٰهِ

و روایت است از ابی بن کعب رض چہ حال آنکسان است کہ خواندہ شود برایشان کتاب خدا

لَا يَدْرُوْنَ مَا قُرِئَ عَلَيْهِمْ فِيْهِ وَلَا مَا تُرِكَ هٰكَذَا كَانَتْ

نمی دانند کہ چہ خواندہ شد برایشان دران و نمی دانند کہ چہ ترک کردہ شدہ است ہمچنین بود حال

بَنُوْا اِسْرَائِيْلَ خَرَجَتْ خَشْيَةُ اللّٰهِ مِنْ قُلُوْبِهِمْ فَغَابَتْ

بنی اسرائیل بیرون شد خوف خدا از دلہاے ایشان پس غایب شد

قُلُوْبُهُمْ وَشَهِدَتْ اَبْدَانُهُمْ اَلَا وَاِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ

دلہاے ایشان و حاضر شد بدنہاے ایشان آگاہ شو ہر آئینہ خدا اسے بزرگ و بلند

لَا يَقْبَلُ مِنْ اَحَدٍ عَمَلًا حَتّٰى يَشْهَدَ بِقَلْبِهٖ مَا شَهِدَ بِبَدَنِهٖ

قبول نمی کند از کسے ہیچ عملے تا آنکہ گواہی دہد بدل او آنچہ کہ گواہی مید ہد از بدن خود

جامع وَعَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از انس بن مالک رض گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا حَمَلَةَ الْقُرْاٰنِ اِنَّ اَهْلَ السَّمٰوَاتِ

اللہ علیہ وسلم اسے حاملان قرآن بدرستیکہ اہل آسمان

يَذْكُرُوْنَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ تَعَالٰى فَتَحَبَّبُوْا اِلَى اللّٰهِ تَعَالٰى بِتَوْقِيْرِ

یاد میکنند شمارا نزد خدا تعالے پس دوست شوید بسوے خدا بسبب توقیر

كِتَابِهٖ يَزِدْكُمْ حُبًّا وَيُحَبِّبْكُمْ اِلٰى عِبَادِهٖ يَا حَمَلَةَ الْقُرْاٰنِ اَنْتُمْ

کتاب او زیادہ دوست میدارد شمارا خدا دوست میگرداند شمارا تر بندگان او اے بردارندگان قرآن شما

مُخْتَصُّوْنَ بِرَحْمَةِ اللّٰهِ تَعَالٰى الْمُعَلِّمُوْنَ كَلَامَ اللّٰهِ تَعَالٰى

مخصوص ہستید برحمت خدا تعالے تعلیم کنندگان کلام خدا تعالے

الْمُقَرَّبُوْنَ مِنَ اللّٰهِ تَعَالٰى مَنْ وَالَاهُمْ تَقَرَّبَ إِلَى اللّٰهِ تَعَالٰى

قریب کردہ شدہ اند از خدا تعالےٰ کسیکہ دوست داشت ایشان را قرب بیابد بسوے خدا تعالےٰ

وَمَنْ عَادَاهُمْ فَقَدْ عَادَ اللّٰهَ يُدْفَعُ عَنْ قَارِئِ الْقُرْاٰنِ بَلَاءُ

وکسیکہ دشمن گرفت ایشان را پس بتحقیق دشمن داشت خدا را دور کردہ شود از خوانندۂ قرآن بلاہاے

الدُّنْيَا وَيُدْفَعُ عَنْ مُسْتَمِعِ الْقُرْاٰنِ بَلَاءُ الْاٰخِرَةِ يَا حَمَلَةَ

دنیا دفع کردہ شود از شنوندۂ قرآن بلاہاے آخرت اے حاملان

الْقُرْاٰنِ تَحَبَّبُوْا إِلَى اللّٰهِ تَعَالٰى بِتَوْقِيْرِ كِتَابِهٖ يَزِدْكُمْ حُبًّا

قرآن پس بہست شید ایشان شما را بسوے خدا تعالےٰ بسبب بزرگی کتابِ وے زیادہ میکند خدا محبت شما را

وَيُحَبِّبْكُمْ إِلٰى عِبَادِهٖ جامع کبیر عَنْ اَنَسٍ رض قَالَ

و دوست میکند شما را بسوے بندگان او روایت است از انس رض گفت

خَرَجَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ فَنَادٰى

برآمد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم روزے پس ندا کرد آنحضرت ۲

بِاَعْلٰى صَوْتِهٖ يَا حَامِلَ الْقُرْاٰنِ اكْحُلْ عَيْنَيْكَ بِالْبُكَاءِ

بہ بلند آواز خود کہ برداراندۂ قرآن سرمہ گین کن ہر دو چشم ترا از گریہ

إِذَا ضَحِكَ الْمُبْطِلُوْنَ وَقُمْ بِاللَّيْلِ إِذَا نَامَ النَّاسُ يَمُوْتُوْنَ

وقتیکہ خندہ کنند مبطلون و برخیز بشب براے نماز چون خواب کنند خوابندگان

وَصُمْ إِذَا اَكَلَ الْاٰكِلُوْنَ وَاعْفُ عَمَّنْ ظَلَمَكَ وَلَا تَحْقِدْ

و روزہ بدار وقتیکہ میخورند خورندگان و عفو کن از کسیکہ ظلم کند بر تو و کینہ مدار

فِيْ مَنْ يَحْقِدُ وَلَا تَجْهَلْ فِيْمَنْ يَجْهَلُ الدَّيْلَمِيُّ

در حق کسیکہ کینہ دارد و نادان مشو در حق کسیکہ جاہل شود رواہ دیلمی

بَابُ تَفْضِيْلِ فَضَائِلِ سُوَرِ الْقُرْاٰنِ وَاٰيَاتِهٖ

باب تفضیل فضائل سورہاے قرآن و آیات آن

وَمَنْ اَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَاِنَّ لَهٗ مَعِيْشَةً ضَنْكًا وَّنَحْشُرُهٗ

وہرکہ روگردان شود ازیاد کردن من پس او را بود زندگانی تنگ و نابینا برانگیزیم او را

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَعْمٰى قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِيْٓ اَعْمٰى وَقَدْ

روز قیامت گوید اے پروردگار من چرا برانگیختی مرا نابینا وبرآئینہ پیش ازین

كُنْتُ بَصِيْرًا ۝ قَالَ كَذٰلِكَ اَتَتْكَ اٰيٰتُنَا فَنَسِيْتَهَا وَ

بینا بودم گوید ہمچنین آمد بتو نشانہاے ما پس تغافل کردی ازان

كَذٰلِكَ الْيَوْمَ تُنْسٰى ۝ وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتٰبِ

وہمچنین امروز تغافل کردہ شود در حق تو وبرآئینہ فروفرستاده است خدا برشما در قرآن

اَنْ اِذَا سَمِعْتُمْ اٰيٰتِ اللّٰهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَاُ بِهَا

کہ چون بشنوید بآیتہاے خدا انکار نمودہ می آید و تمسخر کردہ می شود آیتہا

فَلَا تَقْعُدُوْا مَعَهُمْ حَتّٰى يَخُوْضُوْا فِيْ حَدِيْثٍ غَيْرِهٖٓ

پس منشینید با ایشان تاآنکہ شروع کنند در سخنے بجز آن

اِنَّكُمْ اِذًا مِّثْلُهُمْ اِنَّمَا الْمُؤْمِنُوْنَ الَّذِيْنَ اِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ

برآئینہ شما آنگاہ مانند آن کافران باشید جز این نیست کہ مومنان آنند کہ چون یاد کردہ شود خدا

وَجِلَتْ قُلُوْبُهُمْ وَاِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ اٰيٰتُهٗ زَادَتْهُمْ

تبرسند دلہای ایشان وچون خواندہ شود بر ایشان آیات خدا زیادہ سازند آن آیات

اِيْمَانًا وَّعَلٰى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُوْنَ ۝ الَّذِيْنَ يُقِيْمُوْنَ

ایمان ایشان را وبر پروردگار خویش توکل میکنند آنانکہ برپا میدارند

الصَّلٰوةَ وَمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُوْنَ ۝ اُولٰٓئِكَ هُمُ

نماز را وازانچہ روزی دادہ ایم ایشان را خرج میکنند این جماعت ایشانند

الْمُؤْمِنُوْنَ حَقًّا لَهُمْ دَرَجٰتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ

مومنان بتحقیق براے ایشان است مرتبہا نزد پروردگار ایشان وآمرزش

وَرِزْقٌ كَرِيْمٌ ٥ حٰمٓ ٥ تَنْزِيْلٌ مِّنَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ٥

و روزی نیک این فرو فرستادن است از جانب خدائے بخشاینده و مہربان

كِتٰبٌ فُصِّلَتْ اٰيٰتُهٗ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لِّقَوْمٍ يَّعْلَمُوْنَ ٥

این کتابیست واضح ساختہ شد آیات او را درحالیکہ قرآنے عربی است برائے قومے کہ میدانند

بَشِيْرًا وَّنَذِيْرًا فَاَعْرَضَ اَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُوْنَ ٥

درحالیکہ مژدہ دہندہ و ترسانندہ است پس روئے گردان شدند اکثر مردمان پس ایشان نمی شنوند

عَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ رضہ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از نواس بن سمعان رضہ گفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ يُؤْتٰى بِالْقُرْاٰنِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَاَهْلِهِ الَّذِيْنَ كَانُوْا

علیہ وسلم را کہ میگفت آوردہ میشود قرآن روز قیامت و اہل قرآن آنکسانیکہ بودند

يَعْمَلُوْنَ بِهٖ تَقْدُمُهٗ سُوْرَةُ الْبَقَرَةِ وَاٰلِ عِمْرَانَ كَاَنَّهُمَا

کہ عمل میکردند باحکام قرآن پیش می شود قرآن را سورہ بقرہ و آل عمران گو یا کہ این دو

غَمَامَتَانِ اَوْ ظُلَّتَانِ سَوْدَاوَانِ بَيْنَهُمَا شَرْقٌ اَوْ كَاَنَّهُمَا

سورت دو ابرند یا دو سایبان سیاہ میان این دو سورت شرق است یا این دو گویا

فِرْقَانِ مِنْ طَيْرٍ صَوَآفَّ تُحَاجَّانِ عَنْ صَاحِبِهِمَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

دو جماعت اند از پرندہ صف بستگان کہ حجت میکنند از جانب صاحب ایشان رواہ مسلم

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضہ قَالَ بَيْنَمَا جِبْرَئِيْلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ

در روایت است از ابن عباس رضہ گفت دراثنائے آنکہ جبرئیل علیہ السلام

قَاعِدٌ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعَ نَقِيْضًا مِّنْ

نشستہ است نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم شنید جبرئیل ع آوازی را از

فَوْقِهٖ فَرَفَعَ رَاْسَهٗ فَقَالَ هٰذَا بَابٌ مِّنَ السَّمَاءِ فُتِحَ الْيَوْمَ

بالائے خود پس برداشت سر خود را آنحضرت ص پس گفت جبرئیل ع این دریست از آسمان کشادہ شد امروز

لَمْ يُفْتَحْ قَطُّ اِلَّا الْيَوْمَ فَنَزَلَ مِنْهُ مَلَكٌ فَقَالَ هٰذَا مَلَكٌ

وکشاده نشد هرگز مگر امروز پس فرود آمد از آن فرشته پس گفت جبرئیل ع که این فرشته ایست

نَزَلَ اِلَى الْاَرْضِ لَمْ يَنْزِلْ قَطُّ اِلَّا الْيَوْمَ فَسَلَّمَ فَقَالَ اَبْشِرْ

که فرود آمده است بسوے زمین که فرود نیامده هرگز مگر امروز پس سلام گفت آن فرشته پس گفت و بشارت

بِنُوْرَيْنِ اُوْتِيْتَهُمَا لَمْ يُؤْتَهُمَا نَبِيٌّ قَبْلَكَ فَاتِحَةُ الْكِتَابِ

بدو نورے که داده شد بتو داده نشد آن دو نور هیچ پیغمبر پیش از تو یکے سوره الحمد لله

وَخَوَاتِيْمُ سُوْرَةِ الْبَقَرَةِ لَنْ تَقْرَأَ بِحَرْفٍ مِنْهُمَا اِلَّا اُعْطِيْتَهُ

و دیگر دو آیت که در آخر سوره بقره است یعنے از آمن الرسول تا آخر سوره هرگز نخوانی بحرفی از فاتحه و آمن الرسول

وَعَنْ اَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی الدرداء گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيَعْجِزُ اَحَدُكُمْ اَنْ يَقْرَأَ فِي لَيْلَةٍ ثُلُثَ الْقُرْاٰنِ

علیه وسلم آیا عاجز می آید یکے از شما از آنکه بخواند در شبے ثلث قرآن را

قَالُوْا وَكَيْفَ يَقْرَأُ ثُلُثَ الْقُرْاٰنِ قَالَ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ

گفتند صحابه چگونه خواند ثلث قرآن را در شب فرمود که سوره قل هو الله احد

يَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْاٰنِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَرَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ

برابر است ثلث قرآن را رواه مسلم و روایت بخاری از

اَبِي سَعِيْدٍ رض وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

ابی سعید رض و روایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ قَلْبًا وَقَلْبُ الْقُرْاٰنِ يٰسٓ

الله علیه وسلم بدرستیکه مر هر شے را دلیست و دل قرآن سوره یاسین است

وَمَنْ قَرَأَ يٰسٓ كَتَبَ اللّٰهُ لَهُ بِقِرَاءَتِهَا قِرَاءَةَ الْقُرْاٰنِ

و هر که بخواند سوره یسین را مینویسد خدا تعالے مر او را بسبب خواندن آن ثواب بخواندن قرآن

عَشْرَ مَرَّاتٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

ده مرتبه رواه الترمذی والدارمی وازابی ہریرہ رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ حٰمٓ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ خواند سورۂ حٰمٓ

الدُّخَانَ فِي لَيْلَةٍ أَصْبَحَ يَسْتَغْفِرُ لَهُ سَبْعُوْنَ أَلْفَ مَلَكٍ

الدخان را در شب صبح میکند درحالیکه آمرزش میخواہند او را ہفتاد ہزار فرشتگان

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ ضَرَبَ بَعْضُ

رواه الترمذی و روایت است از ابن عباس رض گفت کہ زد بعضے

أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خِبَاءَهُ عَلٰى قَبْرٍ وَهُوَ

از اصحاب پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم خیمہ خود را برگورے و وے

لَا يَحْسِبُ أَنَّهُ قَبْرٌ فَإِذَا فِيْهِ إِنْسَانٌ يَقْرَأُ سُوْرَةَ تَبَارَكَ

گمان نمی برد کہ آن قبر است پس ناگاه در آن قبر آدمیست کہ میخواند سوره تبارک

الَّذِيْ بِيَدِهِ الْمُلْكُ حَتّٰى خَتَمَهَا فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

الذی بیده الملک تا آنکہ ختم کرد آنرا پس آمد وے پیغمبر را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هِيَ

وسلم پس خبر داد آنحضرت را باینحال پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ این سوره

الْمَانِعَةُ هِيَ الْمُنْجِيَةُ تُنْجِيْهِ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مانع است این سوره رستگاری دہنده است رستگاری میدہد او را از عذاب قبر رواه الترمذی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رض قَالَا قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و روایت است از ابن عباس رض و انس بن مالک رض گفتند این ہر دو کہ فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا زُلْزِلَتْ تَعْدِلُ نِصْفَ الْقُرْاٰنِ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ سوره اذا زلزلت برابر است نصف قرآن را

وَقُلْ هُوَاللهُ اَحَدٌ تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْاٰنِ وَقُلْ يٰاَيُّهَا الْكَافِرُوْنَ

وقل ہو اللہ احد برابر است ثلث قرآن را وقل یا ایہا الکافرون

تَعْدِلُ رُبُعَ الْقُرْاٰنِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ مَعْقِلِ بْنِ

برابر است ربع قرآن را رواہ الترمذی و روایت است از معقل بن

يَسَارٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ حِيْنَ يُصْبِحُ

یسار رض از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ گفت آنحضرت ہر کہ بگوید ہنگامیکہ صبح کند

ثَلٰثَ مَرَّاتٍ اَعُوْذُ بِاللهِ السَّمِيْعِ الْعَلِيْمِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ

سہ مرتبہ اعوذ باللہ السمیع العلیم من الشیطان الرجیم

فَقَرَأَ ثَلٰثَ اٰيَاتٍ مِنْ اٰخِرِ سُوْرَةِ الْحَشْرِ وَكَّلَ اللهُ بِهٖ

پس بخواند سہ آیت از آخر سورہ حشر وکیل گرداند خدا تعالے بوے

سَبْعِيْنَ اَلْفَ مَلَكٍ يُصَلُّوْنَ عَلَيْهِ حَتّٰى يُمْسِيَ وَاِنْ مَاتَ

ہفتاد ہزار فرشتہ راکہ درود میفرستند بروے تا آنکہ شام کند و اگر بمیرد آن کس

فِيْ ذٰلِكَ الْيَوْمِ مَاتَ شَهِيْدًا وَمَنْ قَالَهَا حِيْنَ يُمْسِيْ كَانَ

دران روز می میرد شہید وکسیکہ می گوید این سہ آیت را ہنگامے کہ شام می کند باشد

بِتِلْكَ الْمَنْزِلَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض

بہمان مرتبہ کہ در صبح ذکر کردہ شد رواہ الترمذی والدارمی و روایت است از انس رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَأَ كُلَّ يَوْمٍ مِائَتَيْ

از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ گفت آنحضرت کسیکہ بخواند ہر روز دو صد

مَرَّةٍ قُلْ هُوَاللهُ اَحَدٌ مُحِيَ عَنْهُ ذُنُوْبُ خَمْسِيْنَ سَنَةً اِلَّا

بار قل ہو اللہ احد محو کردہ شود از وے گناہان پنجاہ سال مگر

اَنْ يَكُوْنَ عَلَيْهِ دَيْنٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

آنکہ باشد بروے وامے رواہ الترمذی والدارمی

وَفِيْ رِوَايَةٍ خَمْسِيْنَ مَرَّةً وَلَمْ يَذْكُرْ اِلَّا اَنْ يَكُوْنَ عَلَيْهِ
ودرروایت دارمی خواندن ونجاه بار واقع شده وذکر نکرده است دارمی این استثنار را که از الا
دَيْنٌ وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَرَادَ
تا یکون علیه دین است واز وے مرویست که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمودکسے که خواہد که
اَنْ يَّنَامَ عَلٰى فِرَاشِهٖ فَنَامَ عَلٰى يَمِيْنِهٖ ثُمَّ قَرَأَ مِائَةَ
خواب کند بر بستر خود پس بخوابد بر جانب راست خود بستر بخواند صد
مَرَّةٍ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ اِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ يَقُوْلُ لَهُ الرَّبُّ
بار قل ہو اللہ احد وقتیکه باشد روز قیامت میگوید مر او را پروردگار
يَا عَبْدِيْ اُدْخُلْ عَلٰى يَمِيْنِكَ الْجَنَّةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
اے بندہ من در آی بر جانب راست خود در بہشت رواہ الترمذی
وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و روایت است از ابی ہریرہ رض که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم
سَمِعَ رَجُلًا يَقْرَأُ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ فَقَالَ وَجَبَتْ قُلْتُ
شنید مردے را که میخواند قل ہو اللہ احد پس فرمود آنحضرت که واجب گشت گفتم
وَمَا وَجَبَتْ قَالَ الْجَنَّةُ رَوَاهُ مَالِكٌ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ
چه واجب گشت فرمود آنحضرت ع بہشت رواہ مالک و ترمذی ونسائی
وَعَنْ اَيْفَعَ بْنِ عَبْدِ الْكَلَاعِيِّ رض قَالَ قَالَ رَجُلٌ
و روایت است از ایفع بن عبد الکلاعی رض گفت ایفع که گفت مردے
يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّ سُوْرَةٍ مِّنَ الْقُرْاٰنِ
اے پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کدام سورہ از قرآن
اَعْظَمُ قَالَ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ قَالَ فَاَيُّ اٰيَةٍ فِي الْقُرْاٰنِ اَعْظَمُ
بزرگتر است فرمود آنحضرت ع قل ہو اللہ احد گفت آن مرد پس کدام آیت در قرآن بزرگتر

قَالَ اٰيَةُ الْكُرْسِيِّ اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ قَالَ فَاَيُّ

گفت آنحضرت آیۃ الکرسی کہ لا الہ الا ہو الحی القیوم تا آخر است گفت آنمرد پس کدام

اٰيَةٍ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ تُحِبُّ اَنْ تُصِيْبَكَ وَاُمَّتَكَ قَالَ

آیت اے پیغمبر خدا دوست میداری کہ برسد خیر و دعا ترا و است ترا گفت آنحضرت

خَاتِمَةُ سُوْرَةِ الْبَقَرَةِ فَاِنَّهَا مِنْ خَزَائِنِ رَحْمَةِ اللّٰهِ

خاتمہ سورۂ بقر زیرا کہ آن از خزینہ ہاے رحمت خدا است

مِنْ تَحْتِ عَرْشِهٖ اَعْطَاهَا هٰذِهِ الْاُمَّةَ لَمْ تَتْرُكْ خَيْرًا

از زیر عرش وے دادہ است آن را باین امت ترک نکردہ است ہیچ چیزے از خیر

مِنَ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ اِلَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

دنیا و آخرت مگر آنکہ مشتمل است بروے و درگرفتہ است رواہ الدارمی

وَعَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ مُرْسَلًا قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و روایت است از عبد الملک بن عمیر بطریق مرسل گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ فِيْ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ شِفَاءٌ مِّنْ

صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ در سورہ فاتحۃ الکتاب شفا است از

كُلِّ دَاءٍ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

ہر مرض جسمانی و روحانی اگر بطریق یقین بخواند رواہ الدارمی و بیہقی در شعب ایمان

وَعَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رض قَالَ مَنْ قَرَاَ اٰخِرَ

و روایت است از عثمان بن عفان رض گفت کسیکہ بخواند آخر سورہ

اٰلِ عِمْرَانَ فِيْ لَيْلَةٍ كُتِبَ لَهٗ قِيَامُ لَيْلَةٍ وَعَنْ مَكْحُوْلٍ

آل عمران در شبے نوشتہ میشود مر آنکس را ثواب بیداری شب و از مکحول مرویست

قَالَ مَنْ قَرَاَ سُوْرَةَ اٰلِ عِمْرَانَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ صَلَّتْ عَلَيْهِ

گفت کسیکہ بخواند سورہ آل عمران روز جمعہ درود فرستند بر آنکس

الْمَلٰئِكَةُ اِلَى اللَّيْلِ رَوَاهُمَا الدَّارِمِيُّ وَعَنْ كَعْبٍ رض

واستغفار كنند مراو را فرشتگان تا شب رواهما الدارمي و روايت است از كعب رض

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اقْرَءُوْا سُوْرَةَ

بدرستيكه آنحضرت صلى الله عليه وسلم فرمود بخوانيد سورة

هُوْدٍ يَوْمَ الْجُمُعَةِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رض

هود را روز جمعه رواه الدارمي و روايت است از ابي سعيد خدري رض

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَأَ سُوْرَةَ الْكَهْفِ

بدرستيكه آنحضرت صلى الله عليه وسلم فرمود كسيكه بخواند سوره كهف را

فِيْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ اَضَاءَ لَهُ النُّوْرُ مَا بَيْنَ الْجُمُعَتَيْنِ رَوَاهُ

در روز جمعه روشن ميگردد مراو را نور ايمان درميان وقتيكه در دو جمعه است رواه

الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَعَوَاتِ الْكَبِيْرِ وَعَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ

بيهقي در دعوات الكبير و روايت است از خالد بن معدان

قَالَ اقْرَءُوا الْمُنْجِيَةَ وَهِيَ الٓمّٓ تَنْزِيْلُ فَاِنَّهُ بَلَغَنِيْ اَنَّ

گفت خالد بخوانيد سوره كه رستگاري دهنده است و آن الم تنزيل كه در وي سجده است زيرا كه رسيده

رَجُلًا كَانَ يَقْرَأُهَا مَا يَقْرَأُ شَيْئًا غَيْرَهَا وَكَانَ كَثِيْرَ

مردے بود كه ميخواند آنرا نمی خواند چيزے را جز اين و بود آن مرد بسيار

الْخَطَايَا فَنَشَرَتْ جَنَاحَهَا عَلَيْهِ قَالَتْ رَبِّ اغْفِرْ لَهُ

گناه گار پس پراگنده كرد اين سوره بازوے خود را برآن مرد و شفاعت كرد اين سوره و گفت اے پروردگار

فَاِنَّهُ كَانَ يُكْثِرُ قِرَاءَتِيْ فَشَفَّعَهَا الرَّبُّ تَعَالٰى فِيْهِ وَقَالَ

پس بدرستيكه بود آن مرد كه بسيار ميكرد خواندن مرا پس قبول شفاعت كرد پروردگار در حق آن مرد و گفت

اُكْتُبُوْا لَهُ بِكُلِّ خَطِيْئَةٍ حَسَنَةً وَارْفَعُوْا لَهُ دَرَجَةً

پروردگار فرشتگان را كه بنويسيد براے اين مرد بعوض هر بدي نيكي و بلند گردانيد براے وے درجه

وَقَالَ اَيْضًا اِنَّمَا تُجَادِلُ عَنْ صَاحِبِهَا فِي الْقَبْرِ تَقُوْلُ اَللّٰهُمَّ
وگفت نیز بدرستیکه این سوره خصومت میکند در قبر از جانب خواننده باینطور که می گوید خداوندا

اِنْ كُنْتُ مِنْ كِتَابِكَ فَشَفِّعْنِي فِيْهِ وَاِنْ لَمْ اَكُنْ مِنْ كِتَابِكَ
اگر هستم سوره از کتاب تو پس قبول کن شفاعت من در حق وے و اگر نیستم سوره از کتاب تو

فَامْحُنِيْ عَنْهُ وَاِنَّهَا تَكُوْنُ كَالطَّيْرِ تَجْعَلُ جَنَاحَهَا عَلَيْهِ
پس محو کن مرا از کتاب و بدرستیکه این سوره میگردد بقدرت خدا همچو جانور پرنده می اندازد بازو خود بر خواننده

فَتَشْفَعُ لَهٗ فَتَمْنَعُهٗ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَقَالَ فِيْ تَبَارَكَ
پس شفاعت میکند مراورا پس منع میکند از عذاب قبر وگفت در سوره تبارک

مِثْلَهٗ وَكَانَ خَالِدٌ لَا يَبِيْتُ حَتّٰى يَقْرَأَهُمَا وَقَالَ طَاؤُسُ
مانند این و بود خالد که شب نمی کرد تا آنکه میخواند این دو سوره را و گفت طاؤس یمانی تابعی

فُضِّلَتَا عَلٰى كُلِّ سُوْرَةٍ فِي الْقُرْاٰنِ بِسِتِّيْنَ حَسَنَةً رَوَاهُ
تفضیل داده شده اند این دو سوره بر هر سوره که در قرآن است بشصت نیکی رواه

الدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَطَاءِ بْنِ اَبِيْ رَبَاحٍ قَالَ بَلَغَنِيْ اَنَّ
الدارمی و روایت است از عطاء ابن ابی رباح گفت که رسیده است مرا بدرستیکه

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَأَ يٰسٓ فِيْ
آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم فرمود کسیکه بخواند سوره یسین در

صَدْرِ النَّهَارِ قُضِيَتْ حَوَائِجُهٗ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ مُرْسَلًا
اول روز پوره داخته شود حاجتهائے وے روایت کرد اینحدیث را دارمی بطریق مرسل

وَعَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارِ الْمُزَنِيِّ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ
و روایت است از معقل بن یسار المزنی رض بدرستیکه آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَأَ يٰسٓ ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللّٰهِ تَعَالٰى
علیه وسلم فرمود کسیکه بخواند سوره یسین از برائے طلب رضائے خدا تعالے

غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ فَاقْرَؤُهَا عِنْدَ مَوْتَاكُمْ
آمرزیده شود هر چیزے که پیش رفته است از گناه وے پس بخوانید آنرا نزد مرده ہای شما یعنی کسیکه مشرف بموت باشد
رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ
روایت کرده البیهقی در شعب ایمان و مرویست از علی رض گفت
سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لِكُلِّ شَيْءٍ
شنیدم آنحضرت صلی الله علیه وسلم را که میگفت مر هر چیزے را
عَرُوسٌ وَعَرُوسُ الْقُرْآنِ الرَّحْمٰنُ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ
عروس است و عروس قرآن سوره رحمن است و روایت است از ابن مسعود رض
قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْوَاقِعَةِ
گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه بخواند سوره واقعه را
فِي كُلِّ لَيْلَةٍ لَمْ تُصِبْهُ فَاقَةٌ أَبَدًا وَكَانَ ابْنُ مَسْعُودٍ رض
در هر شب نمیرسد آنرا فاقه و درویشی هرگز و بود ابن مسعود رض
يَأْمُرُ بَنَاتِهِ بِقِرَاءَتِهَا فِي كُلِّ لَيْلَةٍ رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ
که امر میکرد دختران خود را که بخوانند این سوره در هر شب روایت کرده بیهقی هر دو حدیث را
فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ
در شعب ایمان و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود پیغامبر خدا
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَلَا يَسْتَطِيعُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ أَلْفَ
صلی الله علیه وسلم آیا نمی تواند یکے از شما که بخواند هزار
آيَةٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ قَالُوا وَمَنْ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَقْرَأَ أَلْفَ آيَةٍ
آیت را در هر روز گفتند صحابه که می تواند که بخواند هزار آیت با وجود موانع اعمال دیگر
فِي كُلِّ يَوْمٍ قَالَ أَمَا يَسْتَطِيعُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ أَلْهٰكُمُ
در هر روز فرمود آنحضرت آیا نمی تواند یکے از شما که بخواند سوره الهکم

التَّكَاثُرُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ سَعِيْدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ
التکاثر روایت کرد این حدیث بیہقی در شعب ایمان و روایت است از سعید بن المسیب
مُرْسَلًا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللّٰهُ
کہ از کبار تابعین است بطریق مرسل از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت کسیکہ بخواند
أَحَدٌ عَشْرَ مَرَّاتٍ بُنِيَ لَهُ بِهَا قَصْرٌ فِي الْجَنَّةِ وَمَنْ قَرَأَ
سورۂ قل ہو اللہ احد دہ بار بنا کردہ شود برائے وے بسبب قراءۃ آن کوشکے در بہشت و کسیکہ بخواند
عِشْرِيْنَ مَرَّةً بُنِيَ لَهُ قَصْرَانِ فِي الْجَنَّةِ فَقَالَ عُمَرُ بْنُ
بست بار بنا کردہ شود برائے وے دو کوشک در بہشت پس گفت عمر بن
الْخَطَّابِ وَاللّٰهِ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ إِذًا لَنُكْثِرَنَّ قُصُوْرَنَا فَقَالَ
الخطاب رض سوگند بخدا یا رسول اللہ چون ثواب خواندن اینچنین است ہر آئینہ بسیار سازیم و بسیار می گردانیم
رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللّٰهُ أَوْسَعُ مِنْ ذٰلِكَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ
بسبب خواندن کوشکہای خود را پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم خدا فراخ تر است ازان یعنی تعجب مکن

كتاب الدعوات

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِيْ عَنِّيْ فَإِنِّيْ قَرِيْبٌ أُجِيْبُ دَعْوَةَ
و چون استفسار کنند ترا بندگان از حال من پس ہر آئینہ من نزدیکم قبول میکنم دعائے
الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيْبُوْا لِيْ وَلْيُؤْمِنُوْا بِيْ لَعَلَّهُمْ
دعا کنندہ چون دعا کند مرا پس باید کہ فرمانبرداری کنند برائے من و بگروند بمن تا باشد کہ
يَرْشُدُوْنَ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
راہ یابند روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم
يُسْتَجَابُ لِلْعَبْدِ مَا لَمْ يَدْعُ بِإِثْمٍ أَوْ قَطِيْعَةِ رَحِمٍ مَا لَمْ يَسْتَعْجِلْ
قبول کردہ شود دعائے بندہ مادام کہ دعا نکند بہ بدی یا بچیزیکہ بان ہمہ کاری شود یا دعا کند ببریدن خویشی

قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللهِ مَا الْاِسْتِعْجَالُ قَالَ يَقُوْلُ

گفته شده ای رسول الله چیست صورت استعجال فرمود میگوید بنده

قَدْ دَعَوْتُ وَقَدْ دَعَوْتُ فَلَمْ اَرَ يُسْتَجَابُ

بتحقیق دعا کردم بتحقیق دعا کردم یعنی کردم وبسیار کردم دعا پس ندیدم که استجابت

لِيْ فَيَسْتَحْسِرُ عِنْدَ ذٰلِكَ وَيَدَعُ الدُّعَاءَ رَوَاهُ

کرده شدم پس منقطع میشود وملول گردد نزد آن وترک کند دعا را روایة

مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

مسلم وروایت است از ابی درداء رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعْوَةُ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ لِاَخِيْهِ بِظَهْرِ

صلی الله علیه وسلم دعای مرد مسلمان غائبانه مر برادر خود را

الْغَيْبِ مُسْتَجَابَةٌ عِنْدَ رَاْسِهٖ مَلَكٌ مُوَكَّلٌ كُلَّمَا

مستجابست نزد سر دعا فرشته ایست گماشته شده هرگاه

دَعَا لِاَخِيْهِ بِخَيْرٍ قَالَ الْمَلَكُ الْمُوَكَّلُ بِهٖ اٰمِيْنَ

دعای میکند به نیکی مر برادر خود را می گوید فرشته که گماشته شده است بر آن که آمین

وَلَكَ بِمِثْلٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ

ومر تراست مانند آن وزیاده است رواه مسلم وروایت است از جابر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَدْعُوْا عَلٰى اَنْفُسِكُمْ وَلَا تَدْعُوْا

آنحضرت صلی الله علیه وسلم دعای بد مکنید بر ذاتهای خود ودعای بد مکنید

٣٨٦

عَلٰى اَوْلَادِكُمْ وَلَا تَدْعُوْا عَلٰى اَمْوَالِكُمْ وَلَا تُوَافِقُوْا

بر اولاد خود و دعاء بد مکنید بر مال اے خود موافق نیفتید

مِنَ اللّٰهِ سَاعَةً يُّسْئَلُ فِيْهَا عَطَاءٌ فَيَسْتَجِيْبُ لَكُمْ

از خدا ساعتے را که سوال کرده شده از خدا در آن ساعت عطاے پس استجابت

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

رواه مسلم و روایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللّٰه

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلدُّعَاءُ مُخُّ الْعِبَادَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

علیه وسلم دعا مغز و خلاصه عبادتست رواه الترمذے

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللّٰه

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ شَيْءٌ اَكْرَمَ عَلَى اللّٰهِ مِنَ الدُّعَاءِ رَوَاهُ

علیه وسلم نیست هیچ چیزے بزرگتر بر خدا تعالے از دعاء رواه

التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رض قَالَ

الترمذی و ابن ماجه و روایت است از سلمان الفارسی رض

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَرُدُّ الْقَضَاءَ اِلَّا الدُّعَاءُ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللّٰه علیه وسلم رد نمی کند قضا را مگر دعاء

وَلَا يَزِيْدُ فِي الْعُمْرِ اِلَّا الْبِرُّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و زیاده نمی گرداند در عمر مگر نیکی رواه الترمذی رح

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ
وروایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ
عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِنَّ الدُّعَاءَ یَنْفَعُ مِمَّا نَزَلَ وَمِمَّا لَمْ
علیہ وسلم بدرستیکہ دعا سود میدہد از آنچہ کہ فرود آمدہ است از بلا
یَنْزِلْ فَعَلَیْکُمْ عِبَادَ اللّٰہِ بِالدُّعَاءِ رَوَاہُ التِّرْمِذِيُّ
وازآنچہ فرود نیامدہ است پس برشما باد اے بندگان خدا بدعا رواہ الترمذی
وَعَنْ اَبِيْ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ
وروایت است از ابی مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ
عَلَیْہِ وَسَلَّمَ سَلُوا اللّٰہَ مِنْ فَضْلِہٖ فَاِنَّ اللّٰہَ یُحِبُّ اَنْ
علیہ وسلم سوال کنید خدایتعالے را از افزونی کرم وے زیراکہ خدایتعالی دوست میدارد
یُّسْئَلَ وَاَفْضَلُ الْعِبَادَةِ اِنْتِظَارُ الْفَرَجِ رَوَاہُ
کہ سوال کردہ شود وافزون ترین عبادتہا از روے ثواب چشم داشتن کشایش است رواہ
التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ ھُرَیْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ
الترمذی وروایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ
عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَنْ لَّمْ یَسْئَلِ اللّٰہَ یَغْضَبْ عَلَیْہِ رَوَاہُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ
علیہ وسلم کسیکہ سوال نکند وخواہد از خدا خشم میگیرد وے تعالی بروے رواہ الترمذی
ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَنْ فُتِحَ لَہٗ
وروایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ کشادہ شود برای وی
مِنْکُمْ بَابُ الدُّعَاءِ فُتِحَتْ لَہٗ اَبْوَابُ الرَّحْمَةِ وَمَا سُئِلَ اللّٰہُ
از شما در دعا کشادہ میشود برائے وے درہائے رحمت وسوال کردہ نشد از خدایتعالے
شَیْئًا یَعْنِيْ اَحَبَّ اِلَیْہِ مِنْ اَنْ یُّسْئَلَ الْعَافِیَةَ رَوَاہُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ
چیزی یعنی چیزی محبوب تر نزد وے تعالی از سوال کردن عافیت یعنے صحت مرض وسلامتی آن جمیع آفات رواہ الترمذی

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من سره ان يستجيب

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ شاد گرداند او را کہ استجابت کند

الله عند الشدائد فليكثر الدعاء في الرخاء رواه الترمذي

خدایتعالے دعاء او را نزد بلاہاے سخت پس باید کہ بسیار کند دعا را در نرمی رواه الترمذی

وعنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ادعوا الله

وہم از وے ہست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دعا کنید خدا را

وانتم موقنون بالاجابة واعلموا ان الله لا يستجيب

وحال آنکہ شما یقین کنندگانید باجابت و بدانید کہ خدایتعالے قبول نمی کند

دعاء من قلب غافل لاه ١ رواه الترمذي وعن

دعا را از دل بیخبر بازی کننده مشغول بغیر حق رواه الترمذی و روایت است از

مالك بن يسار رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

مالک بن یسار رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اذا سألتم الله فاسئلوا الله ببطون اكفكم ولا تسئلوه

چون سوال کنید از خدا پس سوال کنید او را بباطن کفہاے دست خود و سوال مکنید او را

بظهورها وفي رواية ابن عباس قال سلوا الله ببطون

بپشتہای کف دست و در روایت ابن عباس رض گفت آنحضرت سوال بکنید از خدا بباطن

اكفكم ولا تسئلوه بظهورها فاذا فرغتم فامسحوا بها

کفہای دست شما و سوال مکنید او را بظاہر کفہای دست خود پس چون فارغ شوید از دعا پس بمالید کفہای دست

وجوهكم رواه ابوداود وعن سلمان رض قال قال

روہاے خود را رواه ابوداود و روایت است از سلمان رض گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم ان ربكم حيي ٢ كريم يستحيي

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ پروردگار شما صاحب حیا و کریم است شرم دارد

١ [illegible]

٢ اطلاق حیا و مثل آن از صفات حق سبحانہ باعتبار آثار و افعال است نہ باعتبار مبادی کہ از قبیل انفعال

مِنْ عَبْدِهٖ اِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ اِلَيْهِ اَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْرًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

از بنده خود وقتیکه بردارد وی دو دست خود بسوے پروردگار که بازگرداند دستها ے بنده را خالی رواه الترمذی

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَعْوَاتِ الْكَبِيْرِ وَعَنْ عُمَرَ رضـ

وابوداؤد وبیہقی در دعوات کبیر وروایت است از عمر رضـ

قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ

گفت بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون برمیداشت بردو دست خود را

فِي الدُّعَاءِ لَمْ يَحُطَّهُمَا حَتّٰى يَمْسَحَ بِهِمَا وَجْهَهٗ رَوَاهُ

در دعا فرو نمی آورد هردو دست خود را تا آنکه مسح میکرد بآنها روی مبارک خود را رواه

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

الترمذی وروایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَةٌ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُمُ الصَّائِمُ

صلے اللہ علیہ وسلم سه کس اندکه رد کرده نمی شود دعاے ایشان یکے ازان روزه دار است

حِيْنَ يُفْطِرُ وَالْاِمَامُ الْعَادِلُ وَدَعْوَةُ الْمَظْلُوْمِ يَرْفَعُهَا

در هنگامیکه افطار میکند دوم پادشاه عادل سوم دعاے ستم رسیده برمیدارد دعاے مظلوم را

اللّٰهُ فَوْقَ الْغَمَامِ وَتُفْتَحُ لَهَا اَبْوَابُ السَّمَاءِ وَيَقُوْلُ الرَّبُّ

خدا تعالے بالاے ابر وکشاده میشود براے وے درہاے آسمان و میگوید پروردگار

وَعِزَّتِيْ لَاَنْصُرَنَّكَ وَلَوْ بَعْدَ حِيْنٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

سوگند به بزرگی من که هر آئینه یاری میدهم ترا اگرچه باشد پس از روزگار ے رواه الترمذی

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثُ

وهم از وے مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سه

دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيْهِنَّ دَعْوَةُ الْوَالِدِ وَدَعْوَةُ

دعا مستجاب اند نیست شک در اجابت آن سه اول دعا کردن پدر فرزند را و دوم دعا

---

۱ صغار کبیره و سکون نا خالی ور بیہقی و دو دبیتی تیر ان ۱۲

۲ مستجاب است از زوجین

۳ عبارت است از دعا یا بدنامی در حق یا ۱ و مراد به والد و دعا جمع به طریق اولی ۱۲

الْمُسَافِرِ وَدَعْوَةُ الْمَظْلُوْمِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ

مسافر برائے خود یا برائے غیر و ستم دعاے ستم رسیدہ رواہ الترمذی و ابوداؤد

وَابْنُ مَاجَۃَ وَعَنْ اَنَسٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ

وابن ماجہ و روایت است از انس رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ لِیَسْاَلْ اَحَدُکُمْ رَبَّہٗ حَاجَتَہٗ کُلَّھَا حَتّٰی یَسْاَلَ

علیہ وسلم باید کہ بخواہد یکے از شما از پروردگار خود حاجت خود را ہمہ را تا آنکہ بخواہد

شِسْعَ نَعْلِہٖ اِذَا انْقَطَعَ زَادَ فِیْ رِوَایَۃٍ عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِیِّ

دوال نعل خود چون شکستہ گردد زیادہ کردہ است راوی در روایتے از ثابت بنانی

مُرْسَلًا حَتّٰی یَسْاَلَہُ الْمِلْحَ وَحَتّٰی یَسْاَلَہٗ شِسْعَہٗ اِذَا انْقَطَعَ

بطریق ارسال این عبارت کہ تا آنکہ سوال کند از وے نمک دیگ را و تا آنکہ سوال کند از وے دوال نعل

رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ اُبَیِّ بْنِ کَعْبٍ رضہ قَالَ کَانَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

رواہ الترمذی و روایت است از ابی بن کعب رضہ گفت بود آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِذَا ذَکَرَ اَحَدًا فَدَعَا لَہٗ بَدَاَ بِنَفْسِہٖ

صلے اللہ علیہ وسلم چون یاد میکرد یکے را پس دعا میکرد او را آغاز میکرد بدعا برائے خود

رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ اَبِیْ سَعِیْدٍ الْخُدْرِیِّ رضہ قَالَ مَا

رواہ الترمذی و روایت است از ابی سعید الخدری رضہ گفت نیست

مِنْ مُسْلِمٍ یَدْعُوْ بِدَعْوَۃٍ لَیْسَ فِیْھَا اِثْمٌ وَلَا قَطِیْعَۃُ رَحِمٍ

ہیچ مسلمانی کہ دعا کند بدعائے کہ نیست در آن دعا بزہ و نہ بریدن خویشی

اِلَّا اَعْطَاھَا اللّٰہُ بِھَا اِحْدٰی ثَلٰثٍ اِمَّا اَنْ یُّعَجِّلَ لَہٗ دَعْوَتَہٗ

مگر آنکہ بدہد او را خدا تعالے بآن دعا یکے از سہ خصلت یا آنکہ شتابی میکند برائے وے اجابت دعا او

وَاِمَّا اَنْ یَّدَّخِرَھَا لَہٗ فِی الْاٰخِرَۃِ وَاِمَّا اَنْ یَّصْرِفَ عَنْہُ

و یا آنکہ نگاہ میدارد دعائے او را برائے او در آخرت و یا آنکہ برمیگرداند از وے

مِنَ السُّوْءِ مِثْلَهَا قَالُوْا اِذًا نُكْثِرُ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى اَكْثَرُ

از بدی مانند دعا اگر کرده است گفتند صحابه اکنون که چنین است بسیار میکنیم دعا را فرمود آنحضرت فضل خدا بیشتر

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ

رواه احمد و روایت است ابن عباس رض از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ خَمْسُ دَعَوَاتٍ يُسْتَجَابُ لَهُنَّ

صلی الله علیه وسلم فرمود پنج دعا است قبول کرده میشود مر آنها را

دَعْوَةُ الْمَظْلُوْمِ حَتّٰى يَنْتَصِرَ وَدَعْوَةُ الْحَاجِّ حَتّٰى

یکی دعای ستم رسیده تا آنکه انتقام میکشد حق تعالی از ستم کننده دوم دعای قصد کننده حج بیت الله تا آنکه

يَصْدُرَ وَدَعْوَةُ الْمُجَاهِدِ حَتّٰى يَفْقِدَ وَدَعْوَةُ الْمَرِيْضِ

رجوع کند سوم دعای جهاد کننده تا آنکه گم میکند اسباب و آلات یعنی فارغ میگردد از جهاد چهارم دعای بیمار

حَتّٰى يَبْرَءَ وَدَعْوَةُ الْاَخِ لِاَخِيْهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ ثُمَّ قَالَ

تا آنکه بهتر گردد و پنجم دعای برادر مسلمان برای مسلمان دیگر غائبانه باز فرمود

وَاَسْرَعُ هٰذِهِ الدَّعَوَاتِ اِجَابَةً دَعْوَةُ الْاَخِ لِاَخِيْهِ بِظَهْرِ

و زود تر این دعا ها بقبول دعای برادر مسلمان برای مسلمان دیگر است غائبانه

الْغَيْبِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَعَوَاتِ الْكَبِيْرِ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ

روایت کرد بیهقی در دعوات کبیر و روایت است از انس رض گفت

كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ دَعَا بِمِائَةِ دَعْوَةٍ

بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم اگر دعا میکرد صد بار

اِفْتَتَحَهَا وَخَتَمَهَا وَتَوَسَّطَهَا بِرَبَّنَا اٰتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً

شروع میکرد دعا را و ختم میکرد آن دعا را و درمیان آن دعا میگفت این دعا که ربنا آتنا فی الدنیا حسنة

وَّفِي الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَّقِنَا عَذَابَ النَّارِ ابن النجار جمع الجوامع

و فی الآخرة حسنة وقنا عذاب النار رواه ابن النجار در جمع الجوامع

٣٩٣

باب ذکر الله عز وجل والتقرب الیه

باب است در ذکر خدای عز وجل و نزدیکی جستن بسوی او

فاذکرونی اذکرکم واشکروا لی ولا تکفرون

پس یاد کنید مرا یاد کنم شما را و سپاس گوئید مرا و ناسپاسی مکنید مرا

الذین امنوا وتطمئن قلوبهم بذکر الله

آنانکه ایمان آوردند و آنانکه آرام میگیرند دلهای ایشان بیاد خدا

الا بذکر الله تطمئن القلوب الذین امنوا

آگاه شو بیاد خدا آرام می گیرند دلها آنانکه ایمان آوردند

وعملوا الصلحت طوبی لهم وحسن

وکارهای نیک کردند خوشی باشد ایشان را و بهترست

مَآبِهٖ وَمَنْ يَّعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمٰنِ نُقَيِّضْ لَهٗ شَيْطٰنًا

جایگاه وهر که غافل شود از یاد خدای بخشاینده برانگیزیم برای او شیطان

فَهُوَ لَهٗ قَرِيْنٌ ۝ اَلَمْ يَاْنِ لِلَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اَنْ تَخْشَعَ قُلُوْبُهُمْ

پس آن شیطان او را همنشین بود آیا وقت نرسیده است مسلمانان را که نیایش کنند آنکه خوفناک باشند

لِذِكْرِ اللّٰهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ

وقت یاد کردن خدا و وقت یاد آوردن آنچه آمده است از وحی آن و روایت است از ابی هریره

وَاَبِيْ سَعِيْدٍ رضـ قَالَا قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی سعید گفتند هر دو که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

لَا يَقْعُدُ قَوْمٌ يَّذْكُرُوْنَ اللّٰهَ اِلَّا حَفَّتْهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ

نه نشینند هیچ گروهی در حالیکه ذکر میکنند خدا را مگر احاطه میکنند ایشان را ملائکه

وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ وَنَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِيْنَةُ وَ

و می پوشد ایشان را انوار رحمت و فرود می آید برایشان آرامش و

ذَكَرَهُمُ اللّٰهُ فِيْمَنْ عِنْدَهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

یاد میکند ایشان را خدا تعالی در آن جماعت که نزد اویند روایه مسلم و روایت است از

اَبِيْ مُوْسٰى رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی موسی رضـ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

مَثَلُ الَّذِيْ يَذْكُرُ رَبَّهٗ وَالَّذِيْ لَا يَذْكُرُ رَبَّهٗ مَثَلُ

حال آن کسیکه یاد میکند پروردگار خود را و آن کسیکه یاد نکند پروردگار خود را حال مثل

الْحَيِّ الْمَيِّتِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رضـ قَالَ

زنده مرده است متفق علیه و روایت است از ابی ذر رضـ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اللّٰهُ تَعَالٰى

فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم که فرماید خدا تعالی

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَأَزِيْدُ وَمَنْ جَاءَ

کسیکه بیارد نیکی را یعنی عمل نیک کند پس مراو راست ده چندان ثواب و بیشتر هم میدهم و کسیکه بیارد

بِالسَّيِّئَةِ فَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ مِثْلُهَا أَوْ أَغْفِرُ وَمَنْ تَقَرَّبَ

بدی را یعنی عمل بد کند پس پاداشش بدی مانند اوست یعنی یک بدی یا می آمرزم و کسیکه نزدیکی جوید

مِنِّي شِبْرًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا وَمَنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا

از من مقدار یک شبر نزدیکی جویم من بسوئے وے مقدار یک ذراع و کسیکه نزدیکی جوید بسوئے من یک ذراع

تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ بَاعًا وَمَنْ أَتَانِي يَمْشِي أَتَيْتُهُ هَرْوَلَةً

نزدیکی جویم بسوئے وے مقدار یک باع و کسیکه بیاید بمرا روان می آیم اورا دوان

وَمَنْ لَقِيَنِي بِقُرَابِ الْأَرْضِ خَطِيئَةً لَا يُشْرِكُ بِي شَيْئًا

و کسیکه پیش آید مرا بمقدار زمین دیری آن از وے گناهان که شریک نکرده باشد بمن چیزے را

لَقِيتُهُ بِمِثْلِهَا مَغْفِرَةً رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

پیش می آیم اورا بمانند آن از روے آمرزیدن رواه مسلم و روایت ست از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللَّهَ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه الله

تَعَالَى قَالَ مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ

تعالی گفت کسیکه دشمن دارد دوستی را از دوستان من پس اذن دهم اورا بجنگ

وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ

و نزدیکی نجست بسوئے من بندۂ من بهیچ چیزے که محبوب تر است بسوئے من از چیزے که فرض گردانیدم

عَلَيْهِ وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ

بروے و همیشه است بندۂ من که نزدیکی جوید بسوئے من بنوافل تا آنکه دوست دارم اورا

فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ فَكُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ وَبَصَرَهُ

پس چون دوست میدارم اورا پس میباشم من شنوائی او که می شنود از آن و بینائی او

الَّذِي يَبْصُرُ بِهِ وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا وَرِجْلَهُ الَّتِي

که می بیند بآن و می باشم دست آن که میگیرد بآن و می باشم پاے وے که

يَمْشِي بِهَا وَإِنْ سَأَلَنِي لَأُعْطِيَنَّهُ وَلَئِنِ اسْتَعَاذَنِي

راه میرود بآن و اگر سوال کند از من هر آئینه میدهم او را مطلوب او را و اگر پناه جوید آن بنده از من

لَأُعِيذَنَّهُ وَمَا تَرَدَّدْتُ عَنْ شَيْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ تَرَدُّدِي

هر آئینه پناه میدهم او را و توقف نمی کنم در چیزے که من کننده آنم ایچو تردد من

عَنْ نَفْسِ الْمُؤْمِنِ يَكْرَهُ الْمَوْتَ وَأَنَا أَكْرَهُ مَسَاءَتَهُ وَلَا بُدَّ

از قبض کردن جان مومن که ناخوشش میدارد مومن مرگ را و من ناخوش دارم اندوهگین کردن او را

لَهُ مِنْهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

او را از مرگ رواه البخاری وهم از وے مرویست رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ لِلّٰهِ مَلٰئِكَةً يَطُوفُونَ فِي الطُّرُقِ

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه مر خدا را فرشتگانند که میگردند در راه ها و گرد تا نها

يَلْتَمِسُونَ أَهْلَ الذِّكْرِ فَإِذَا وَجَدُوا قَوْمًا يَذْكُرُونَ اللهَ

میجویند خداوندان ذکر را پس چون می یابند گروهے را که ذکر میکنند خدا را

تَنَادَوْا هَلُمُّوا إِلَى حَاجَتِكُمْ قَالَ فَيَحُفُّونَهُمْ بِأَجْنِحَتِهِمْ إِلَى

آواز میدهند یکدیگر را و میگویند بیائید بسوئے حاجت خود گفت آنحضرت گرد اگرد میکنند اهل ذکر را ببالهای خود

السَّمَاءِ الدُّنْيَا قَالَ فَيَسْأَلُهُمْ رَبُّهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ مَا يَقُولُ

تا آسمان دنیا گفت آنحضرت پس میپرسد فرشتگان را رب ایشان حال آنکه وی تعالی داناتر است که چه میگوید

عِبَادِي قَالُوا يَقُولُونَ يُسَبِّحُونَكَ وَيُكَبِّرُونَكَ وَيَحْمَدُونَكَ

بندگان من میگویند فرشتگان که بپاکی یاد میکنند ترا و بزرگی میکنند ترا و ثنا میگویند ترا

وَيُمَجِّدُونَكَ قَالَ فَيَقُولُ هَلْ رَأَوْنِي قَالَ فَيَقُولُونَ لَا

و عظمت می کنند ترا گفت آنحضرت پس میگوید پروردگار آیا دیده اند مرا گفت آنحضرت پس میگویند فرشتگان

[illegible]

وَاللّٰهِ مَا رَاَوْكَ قَالَ فَيَقُوْلُ كَيْفَ لَوْ رَاَوْنِيْ قَالَ فَيَقُوْلُوْنَ
بسوگند بخدا ندیدند ترا گفت آنحضرت پس میگوید حق تعالی چگونه می بود حال ایشان اگر میدیدند مرا گفت آنحضرت

لَوْ رَاَوْكَ كَانُوْا اَشَدَّ لَكَ عِبَادَةً وَّاَشَدَّ لَكَ تَمْجِيْدًا
اگر می دیدند ترا می بودند سخت تر در عبادت کردن مر ترا و سخت تر در تعظیم کردن مر ترا

وَاَكْثَرَ لَكَ تَسْبِيْحًا قَالَ فَيَقُوْلُ فَمَا يَسْئَلُوْنَ قَالُوْا يَسْئَلُوْنَكَ
و بیشتر در تسبیح کردن مر ترا گفت آنحضرت پس میگوید حق تعالی پس چه چیز میخواهند میگویند فرشتگان میخواهند

الْجَنَّةَ قَالَ يَقُوْلُ وَهَلْ رَاَوْهَا قَالَ يَقُوْلُوْنَ لَا وَاللّٰهِ
بهشت را گفت آنحضرت میگوید حق تعالی آیا دیده اند بهشت را گفت آنحضرت میگویند فرشتگان نه سوگند بخدا

يَا رَبِّ مَا رَاَوْهَا قَالَ يَقُوْلُ فَكَيْفَ لَوْ رَاَوْهَا قَالَ يَقُوْلُوْنَ
ای پروردگار ما ندیده اند گفت آنحضرت میگوید حق تعالی پس چگونه می بود اگر میدیدند بهشت را گفت آنحضرت میگویند

لَوْ اَنَّهُمْ رَاَوْهَا كَانُوْا اَشَدَّ عَلَيْهَا حِرْصًا وَّاَشَدَّ لَهَا
اگر میدیدند بهشت را می بودند سخت تر از روی حرص کردن در آن و می بودند سخت تر از روی طلب مر آنرا

طَلَبًا وَّاَعْظَمَ فِيْهَا رَغْبَةً قَالَ فَمِمَّ يَتَعَوَّذُوْنَ قَالَ
و می بودند بزرگتر از روی رغبت کردن در آن میگوید حق تعالی پس از چه چیز پناه میجویند گفت آنحضرت

يَقُوْلُوْنَ مِنَ النَّارِ قَالَ يَقُوْلُ فَهَلْ رَاَوْهَا قَالَ يَقُوْلُوْنَ
میگویند فرشتگان پناه میجویند از آتش دوزخ گفت میگوید حق تعالی آیا دیده اند دوزخ را گفت میگویند فرشتگان

لَا وَاللّٰهِ يَا رَبِّ مَا رَاَوْهَا قَالَ فَكَيْفَ لَوْ رَاَوْهَا قَالَ
نه سوگند بخدا ندیده اند آنرا ای پروردگار میگوید حق تعالی چه حال باشد اگر میدیدند گفت

يَقُوْلُوْنَ لَوْ رَاَوْهَا كَانُوْا اَشَدَّ مِنْهَا فِرَارًا وَّاَشَدَّ لَهَا
میگویند فرشتگان اگر میدیدند آتش را می بودند سخت تر از روی گریختن از آن آتش و می بودند سخت

مَخَافَةً قَالَ فَيَقُوْلُ فَاُشْهِدُكُمْ اَنِّيْ قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ قَالَ
تر از روی ترسیدن مر آنرا گفت پس میگوید حق تعالی پس گواه میگیرم شما را بدرستیکه آمرزیدم ایشان را

يَقُولُ مَلَكٌ مِنَ الْمَلٰئِكَةِ فِيهِمْ فُلَانٌ لَيْسَ مِنْهُمْ إِنَّمَا جَاءَ

میگوید فرشتہ از فرشتگان کہ در ایشان فلان است کہ نیست از ایشان کہ نیامدہ است مگر

لِحَاجَةٍ قَالَ هُمُ الْجُلَسَاءُ لَا يَشْقٰى جَلِيسُهُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

از جہت کار دیگر گفت خدا تعالے این قوم ہمنشینان اند بدبخت نمیشود ہمنشین ایشان رواہ البخاری

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ بُسْرٍ رض قَالَ جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ

و روایت است از عبداللہ بن بسر رض گفت آمد بادیہ نشینی نزد پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ فَقَالَ طُوبٰى

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت کدام از مردمان بہتر است پس گفت آنحضرت خوشی باد

لِمَنْ طَالَ عُمْرُهُ وَحَسُنَ عَمَلُهُ قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَيُّ الْأَعْمَالِ

مر کسے راکہ دراز شد عمر وے و نیک شد کردار وے گفت آن اعرابی یا رسول اللہ کدام از عملہا

أَفْضَلُ قَالَ أَنْ تُفَارِقَ الدُّنْيَا وَلِسَانُكَ رَطْبٌ مِنْ ذِكْرِ

از زیادہ تر است گفت آنحضرت آنست کہ جدا شوی از دنیا و بمیری در حالیکہ زبان تو تر بود از ذکر

اللّٰهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

خدا رواہ احمد و الترمذی و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ قَوْمٍ يَقُومُونَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ گروہے کہ برخیزند

مِنْ مَجْلِسٍ لَا يَذْكُرُونَ اللّٰهَ فِيهِ إِلَّا قَامُوا عَنْ مِثْلِ

از مجلس و ذکر نکنند خدا را در آن مجلس مگر آنکہ برخیزند از مانند

جِيفَةِ حِمَارٍ وَكَانَ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُودَاوُدَ

مردار خر و باشد بر ایشان موجب حسرت رواہ احمد و ابوداود

وَعَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ام حبیبہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّ كَلَامِ ابْنِ آدَمَ عَلَيْهِ لَا لَهُ إِلَّا أَمْرٌ

علیه وسلم هر سخن آدمی زبان است بر وے نه سود ی مرا و را مگر امر کردن کسے را

بِمَعْرُوْفٍ أَوْ نَهْيٌ عَنْ مُنْكَرٍ أَوْ ذِكْرُ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

با مر شروع یا باز داشتن از نا مشروع یا ذکر خدایتعالے رواه الترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و ابن ماجه و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تُكْثِرُوا الْكَلَامَ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللّٰهِ فَإِنَّ

الله علیه وسلم بسیار مگوئید سخن را بے ذکر خدا پس تحقیق

كَثْرَةَ الْكَلَامِ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللّٰهِ قَسْوَةٌ لِّلْقَلْبِ وَإِنَّ أَبْعَدَ

بسیاری سخن بے ذکر خدا سختی است مر دل را و بدرستیکه دورترین

النَّاسِ مِنَ اللّٰهِ الْقَلْبُ الْقَاسِيْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مردم از خدا صاحب دل سخت است رواه الترمذی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

اَلشَّيْطَانُ جَاثِمٌ عَلَى قَلْبِ ابْنِ آدَمَ فَإِذَا ذَكَرَ اللّٰهَ

شیطان نشیننده است بر دل فرزند آدم پس چون ذکر میکند خدا را

خَنَسَ وَإِذَا غَفَلَ وَسْوَسَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ تَعْلِيْقًا

جدا میگردد شیطان و چون غافل میشود وسواس میدهد روایت کرد از بخاری بطریق تعلیق

وَعَنْ مَالِكٍ قَالَ بَلَغَنِيْ أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از مالک گفت رسید مرا که پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُوْلُ ذَاكِرُ اللّٰهِ فِي الْغَافِلِيْنَ

علیه وسلم بود که میگفت ذکر کننده خدا در میان غافلان

كالمقاتل خلف الفارين وذاكر الله في الغافلين كغصن

مانند قتال کننده است از پس گریزندگان و ذکر کننده خدا در میان غافلان همچو شاخ

أخضر في شجر يابس وفي رواية مثل الشجرة الخضراء

سبز است در درخت خشک و در روایتی گفته مانند درخت سبز است

في وسط الشجر وذاكر الله في الغافلين مثل مصباح

در میان درختان خشک و ذکر کننده خدا در میان غافلان مانند چراغی است

في بيت مظلم وذاكر الله في الغافلين يريه الله مقعده

در خانه تاریک و ذکر کننده خدا در میان غافلان بنماید او را خدا جای نشست او را

من الجنة وهو حي وذاكر الله في الغافلين يغفر له

در بهشت و او زنده است و ذکر کننده خدا در میان غافلان آمرزیده می شود او را

بعدد كل فصيح وأعجم والفصيح بنو آدم والأعجم

گناهان بشمار هر گویا و ناگویا مراد فصیح آدمیان اند و مراد باعجم

البهائم رواه رزين وعن أبي هريرة رضه قال قال

چارپایان اند رواه رزین و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم إن الله تعالى يقول أنا

آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه خدا تعالی می گوید من

مع عبدي إذا ذكرني وتحركت بي شفتاه رواه

با بنده خودم برحمت و اعانت وقتیکه ذکر میکند مرا و می جنباند بذکر من هر دو لب خود را رواه

البخاري وعن عبد الله بن عمر رضه عن النبي صلى الله

البخاری و روایت است از عبدالله بن عمر رض از آنحضرت صلی الله

عليه وسلم أنه كان يقول لكل شيء صقالة وصقالة

علیه وسلم که آنحضرت بود که میگفت مر هر چیز را که زنگ میگیرد مصقله است و مصقله

[illegible]

الْقُلُوبِ ذِكْرُ اللّٰهِ وَمَا مِنْ شَيْءٍ أَنْجٰى مِنْ عَذَابِ اللّٰهِ

دلہا ذکر خدا است ونیست ہیچ چیزے نجات دہندہ تر از عذاب خدا

مِنْ ذِكْرِ اللّٰهِ قَالُوا وَلَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ قَالَ وَلَا

از ذکر خدا تعالیٰ گفتند صحابہ ونہ جہاد کردن در راہ خدا گفت آنحضرت ونہ اینکہ

أَنْ يَضْرِبَ بِسَيْفِهِ حَتّٰى يَنْقَطِعَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ

کارزار کند بشمشیر خود تا آنکہ منقطع شود یعنی کشتہ شود رواہ البیہقی

فِي دَعَوَاتِ الْكَبِيرِ

در دعوات الکبیر

بَابُ أَسْمَاءِ اللّٰهِ الْحُسْنٰى

هُوَ اللّٰهُ الَّذِي لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ

اوست آنخدا کہ نیست ہیچ معبود مگر او دانندہ نہان وآشکارا

هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيمُ ٥ هُوَ اللّٰهُ الَّذِي لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ

اوست بخشائندہ مہربان اوست آنخدا کہ نیست معبود غیر او

الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ

پادشاہ نہایت پاک سلامت از ہمہ عیبہا امن دہندہ نگاہبان غالب

الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحٰنَ اللّٰهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ٥ هُوَ اللّٰهُ

اصلاح کنندہ کارہاے بندگان بزرگوار پاکی خدای است از شریک مقرر کردن ایشان اوست خدا

الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنٰى يُسَبِّحُ

آفریدگار نو پدید آرندہ نگار دارندہ اوراست نامہاے نیک بپاکی یاد می کنند

لَهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

اورا ہرچہ در آسمان وزمین است واوست غالب باحکمت

وَلِلّٰهِ الْاَسْمَاۤءُ الْحُسْنٰى فَادْعُوْهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِيْنَ

وخدایراست نامهاے نیک پس بخوانید اورا بآن نامها وبگذارید آنان را

يُلْحِدُوْنَ فِيْٓ اَسْمَاۤئِهٖ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ

کہ کجروی میکنند در نامهای خدا داده خواهد شد مرایشان را جزاے آنچه میکردند

اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ لَهُ الْاَسْمَاۤءُ الْحُسْنٰى

آن خداے کہ نیست ہیچ معبود مگر او مرا وراست نامهاے نیک

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ لِلّٰهِ تِسْعَةً وَّتِسْعِيْنَ اِسْمًا

اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدایتعالے را نود و نہ نام است

مَنْ اَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ هُوَ اللّٰهُ الَّذِیْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

کسیکه یاد گیرد آن اسما را در آید به بهشت او ست خدا ئے که نیست هیچ معبود مگر او ست

اَلرَّحْمٰنُ الرَّحِیْمُ اَلْمَلِكُ الْقُدُّوْسُ السَّلَامُ

این دو اسم مشتق از رحمت اند و رحمن ابلغ پادشاه حقیقی نهایت پاک سالم از همه عیبها

اَلْمُؤْمِنُ الْمُهَیْمِنُ الْعَزِیْزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ

امن دهنده نگاهبان غالب اصلاح کننده کارهائے بندگان را بزرگوار

اَلْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ الْغَفَّارُ الْقَهَّارُ

آفریدگار نو پیدا آرنده صورت دهنده در ارحام آمرزنده گناهان غالب و شکننده پشت

اَلْوَهَّابُ الرَّزَّاقُ الْفَتَّاحُ الْعَلِیْمُ الْقَابِضُ

عطا کننده رزق دهنده کشاینده درهائے رحمت عالم است بآشکارا و نهان قبض و تنگی

اَلْبَاسِطُ الْخَافِضُ الرَّافِعُ الْمُعِزُّ الْمُذِلُّ

بسط و فراخی کننده فرو آرنده کافران را بردارنده مومنان را و عزیز گرداننده ذلیل گرداننده

اَلسَّمِیْعُ الْبَصِیْرُ الْحَكَمُ الْعَدْلُ اللَّطِیْفُ

شنوا است نه بگوش و بینا است نه بچشم حاکم داد دهنده لطف و نرمی کننده

اَلْخَبِیْرُ الْحَلِیْمُ الْعَظِیْمُ الْغَفُوْرُ الشَّكُوْرُ

خبردار بردبار بزرگ پوشنده گناهان را ثواب جزیل دهنده بر

اَلْعَلِیُّ الْكَبِیْرُ الْحَفِیْظُ الْمُقِیْتُ الْحَسِیْبُ

بلند تر از همه مرتبه بزرگ نگاه دارنده خالق اقوات و رساننده آن کافی

اَلْجَلِیْلُ الْكَرِیْمُ الرَّقِیْبُ الْمُجِیْبُ الْوَاسِعُ

بزرگ قدر بزرگ و عزیز نگاهبان اجابت کننده دعا کشادگی دهنده

اَلْحَكِیْمُ الْوَدُوْدُ الْمَجِیْدُ الْبَاعِثُ الشَّهِیْدُ الْحَقُّ

صاحب حکمت دوست دارنده بسیار بزرگ برانگیزنده مردها را از گورها حاضر با گواه و بظاهر و باطن

اَلْوَكِيْلُ	اَلْقَوِيُّ	اَلْمَتِيْنُ	اَلْوَلِيُّ	اَلْحَمِيْدُ
وکیل کننده متصرف بذات خود	توانا	استوار	محب	ستوده
اَلْمُحْصِيْ	اَلْمُبْدِئُ	اَلْمُعِيْدُ	اَلْمُحْيِيْ	اَلْمُمِيْتُ
داننده بر سبیل احاطه	ابتداکننده	اعاده کننده	زنده کننده	میراننده
اَلْحَيُّ	اَلْقَيُّوْمُ	اَلْوَاجِدُ	اَلْمَاجِدُ	اَلْوَاحِدُ
زنده ازلی	قایم بذات خود	واجب الوجود	بمعنی مجید	یکیست بذات خود
اَلْاَحَدُ	اَلصَّمَدُ	اَلْقَادِرُ	اَلْمُقْتَدِرُ	اَلْمُقَدِّمُ
یکے بصفات خود	بے نیاز	دمنزه	صاحب قدرت	صاحب اقتدار پیش کننده
اَلْمُؤَخِّرُ	اَلْاَوَّلُ	اَلْاٰخِرُ	اَلظَّاهِرُ	اَلْبَاطِنُ
پس کننده	اول ازلے	آخر ابدی	ظاهر وجوداو	بآیات دراز خلق سا بطن
اَلْوَالِيْ	اَلْمُتَعَالِيْ	اَلْبَرُّ	اَلتَّوَّابُ	اَلْمُنْتَقِمُ
یاری کننده	بلندقدر	نکوئی کننده	رجوع برحمت کننده	پاداش کننده
اَلْعَفُوُّ	اَلرَّءُوْفُ	مَالِكُ الْمُلْكِ	ذُوالْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ	
محوکننده از سیئات	احسان کننده	نافذاست حکم او در مملکت	صاحب جلال و صاحب کرامت	
اَلْمُقْسِطُ	اَلْجَامِعُ	اَلْغَنِيُّ	اَلْمُغْنِيْ	اَلْمُعْطِيْ
عادل	جمع کننده خلق را	بے نیاز	بے نیاز کننده	عطا کننده
اَلْمَانِعُ	اَلضَّارُّ	اَلنَّافِعُ	اَلنُّوْرُ	اَلْهَادِيْ
منع کننده	خالق ضرر	خالق نفع	منور	هدایت کننده
اَلْبَدِيْعُ	اَلْبَاقِيْ	اَلْوَارِثُ	اَلرَّشِيْدُ	اَلصَّبُوْرُ
بیمثل و بے مانند	دایم الوجود	باقی بعد فنائے موجودات	ارشاد دهنده	شکیبائی کننده

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَعْوَاتِ الْكَبِيْرِ

روایت کرد ترمذی و بیهقی در دعوات الکبیر

وَعَنْ اَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيْدَ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
ور وایت است از اسماء بنت یزید بدرستیکه آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ اسْمُ اللّٰهِ الْاَعْظَمُ فِيْ هَاتَيْنِ الْاٰيَتَيْنِ وَ اِلٰهُكُمْ
وسلم گفت اسم اعظم درین دو آیت است یکے اینست کہ الٰہکم

اِلٰهٌ وَّاحِدٌ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ ۝ وَفَاتِحَةِ اٰلِ عِمْرَانَ
الٰہ واحد تا آخر و در اول سورۂ آل عمران کہ اینست

الٓمّٓ اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
آلم اللہ لا الہ الا ہو الحی القیوم رواہ الترمذی

وَاَبُوْدَاؤُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ سَعْدٍ رض
و ابو داؤد و ابن ماجہ و الدارمی و روایت است از سعد رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعْوَةُ
گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دعاے

ذِي النُّوْنِ اِذْ دَعَا رَبَّهٗ وَهُوَ فِيْ بَطْنِ الْحُوْتِ
یونس علیہ السلام وقتیکہ دعا کرد بپروردگار خود را وحال آنکہ وے در شکم ماہی بود

لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ سُبْحٰنَكَ اِنِّيْ كُنْتُ مِنَ الظّٰلِمِيْنَ ۝
لا الہ الا انت تا آخر است

لَمْ يَدْعُ بِهَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ فِيْ شَيْءٍ اِلَّا اسْتَجَابَ لَهٗ
دعا نکرد بوے ہیچ مردے مسلمان در ہیچ چیز مگر آنکہ قبول کرد خدا تعالے دعا رے

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ
رواہ احمد والترمذی و روایت است از جابر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللّٰهِ
آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگوید سبحان اللہ

الْعَظِيْمِ وَبِحَمْدِهٖ غُرِسَتْ لَهٗ نَخْلَةٌ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ

العظیم وبحمدہ نشاندہ شود برائے وے درخت خرما در بہشت روایت

التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ الزُّبَيْرِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

الترمذی و روایت است از زبیر رضا گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ صَبَاحٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيْهِ اِلَّا

اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ صباحے کہ صبح می کنند در وے بندگان مگر آنکہ

مُنَادٍ يُنَادِيْ سَبِّحُوا الْمَلِكَ الْقُدُّوْسَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

آواز کنندہ یعنی فرشتہ آواز مے کند تسبیح و تنزیہ کنید خدا را کہ پادشاہ است الملک پاک از جمیع نقائص آواز بگوئید سبحان اللہ الملک

وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِنِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و روایت است از ابی سعید الخدری رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مُوْسٰى يَا رَبِّ عَلِّمْنِيْ شَيْئًا

صلے اللہ علیہ وسلم گفت موسے علیہ السلام اے پروردگار من بیاموز مرا چیزے

اَذْكُرُكَ بِهٖ اَوْ اَدْعُوْكَ فَقَالَ يَا مُوْسٰى قُلْ لَا اِلٰهَ

کہ ذکر کنم ترا بدان چیز یا بخوانم ترا بآن چیز شک از راوی است پس فرمود حق تعالی اے موسے بگو لا الہ

اِلَّا اللّٰهُ فَقَالَ يَا رَبِّ كُلُّ عِبَادِكَ يَقُوْلُ هٰذَا اِنَّمَا اُرِيْدُ

الا اللہ پس گفت موسے اے پروردگار من ہر بندۂ تو میگوید این را می خواہم من

شَيْئًا تَخُصُّنِيْ بِهٖ قَالَ يَا مُوْسٰى لَوْ اَنَّ السَّمٰوٰتِ السَّبْعَ

چیزے را مخصوص و ممتاز گردانی تو مرا بدان چیز گفت حق تعالی اے موسے اگر ثابت شود کہ ہفت آسمان

وَعَامِرَهُنَّ غَيْرِيْ وَالْاَرَضِيْنَ السَّبْعَ وُضِعْنَ فِيْ كِفَّةٍ

و آباد دارندگان آنہا جز من یعنی تمام اہل آسمان و ہفت زمین نہادہ شوند در پلہ

وَلَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ فِيْ كِفَّةٍ لَمَالَتْ بِهِنَّ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

و نہادہ شود لا الہ الا اللہ در پلہ دیگر از ترازو ہر آئینہ میل میکند کفہ لا الہ الا اللہ در ترجیح می آید بر آن گروہ این حدیث را

بَابُ ثَوَابِ التَّسْبِيْحِ وَالتَّحْمِيْدِ وَالتَّكْبِيْرِ وَالتَّهْلِيْلِ

باب دربیان ثواب تسبیح وتحمید وتکبیر و تہلیل

يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ الْمَلِكِ

بپاکی یاد میکند خدایرا ہرآنچہ در آسمانہاست وآنچہ در زمین است خدائے پادشاہ

الْقُدُّوْسِ الْعَزِيْزِ الْحَكِيْمِ ۝ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيْمِ

نہایت پاک غالب باحکمت پس بپاکی یادکن نام پروردگار بزرگ خودرا

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيْهِنَّ ۭ وَاِنْ

بپاکی یاد میکنند اورا آسمانہائے ہفتگانہ وزمین وہرکہ درمیان اینہا است ونیست

مِّنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهٖ وَلٰكِنْ لَّا تَفْقَهُوْنَ تَسْبِيْحَهُمْ

ہیچ چیز مگر بپاکی یاد میکند باستایش او ولیکن شما فہم نمی کنید یاد کردن ایشان را

اِنَّهٗ كَانَ حَلِيْمًا غَفُوْرًا ؏ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضہ قَالَ

ہرآئینہ وے ہست بردبار آمرزگار روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَاَنْ اَقُوْلَ سُبْحَانَ اللّٰهِ

فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ہرآئینہ گفتن این چہار کلمہ را

وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ اَحَبُّ اِلَيَّ مِمَّا

دوست داشتہ شدہ تر است پیش من از ہر

طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ

چیزیکہ برآمدہ است برو آفتاب یعنی از دنیا ومافیہا رواہ مسلم وہم از وے روایت گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللّٰهِ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسے کہ بگوید این دو کلمہ را

وَبِحَمْدِهٖ فِيْ يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ حُطَّتْ خَطَايَاهُ وَاِنْ كَانَتْ

در روزے صدبار افگندہ شود وکم کردہ شود گناہان وے اگرچہ باشد گناہان وے

مِثْلُ زَبَدِ الْبَحْرِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

مانند کف دریا در کثرت متفق علیہ وہم از وے مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَلِمَتَانِ خَفِيْفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ

صلی اللہ علیہ وسلم دو کلمہ اند سبک بر زبان

ثَقِيْلَتَانِ فِي الْمِيْزَانِ حَبِيْبَتَانِ اِلَى الرَّحْمٰنِ سُبْحَانَ اللّٰهِ

گران در میزان اعمال محبوب اند بسوے رحمن د آن سبحان اللہ

وَبِحَمْدِهٖ سُبْحَانَ الْعَظِيْمِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

وبحمدہ سبحان اللہ العظیم است متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسے کہ بگوید این کلمہ را

وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ

شَيْءٍ قَدِيْرٌ فِيْ يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ كَانَتْ لَهٗ عَدْلَ عَشْرِ

در روزے صد بار باشد مراو را برابر ثواب دہ بردہ

رِقَابٍ وَكُتِبَتْ لَهٗ مِائَةُ حَسَنَةٍ وَمُحِيَتْ عَنْهُ مِائَةُ سَيِّئَةٍ

کہ آزاد کردہ باشد و نوشتہ شود برائے وے صد نیکی و محو کردہ شود از وے صد بدی

وَكَانَتْ لَهٗ حِرْزًا مِنَ الشَّيْطَانِ يَوْمَهٗ ذٰلِكَ حَتّٰى يُمْسِيَ

و باشد این کلمات مراو را پناہ از شیطان و شر وے در آن روز کہ گفتہ است تا آنکہ شبانگاہ کند

وَلَمْ يَأْتِ اَحَدٌ بِاَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ بِهٖ اِلَّا رَجُلٌ عَمِلَ اَكْثَرَ

و نیارد ہیچ کسے عمل فاضل تر از انچہ آورد واست او مگر مردے کہ عمل کرد بیشتر

مِنْهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ رض عَنْ اَبِيْهِ

از انچہ کہ او کردہ است متفق علیہ و روایت است از عمرو بن شعیب رض از پدر خود

عَنْ جَدِّہٖ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَنْ سَبَّحَ

داو از جد عمرو گفت عمرو فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ بپاکی یاد کند

اللّٰہَ مِائَۃً بِالْغَدَاۃِ وَمِائَۃً بِالْعَشِیِّ کَانَ کَمَنْ حَجَّ مِائَۃَ

خدارا و بگوید سبحان اللہ صد بار در صبح و صد بار در شبانگاہ باشد ہمچو کسیکہ حج گذاردہ است صد

حَجَّۃٍ وَمَنْ حَمِدَ اللّٰہَ مِائَۃً بِالْغَدَاۃِ وَمِائَۃً بِالْعَشِیِّ

حج و کسیکہ حمد گوید خدارا و بگوید الحمد للہ صد بار در بامداد و صد بار در شبانگاہ

کَانَ کَمَنْ حَمَلَ عَلٰی مِائَۃِ فَرَسٍ فِیْ سَبِیْلِ اللّٰہِ وَمَنْ ھَلَّلَ

باشد ہمچو کسیکہ سوار کردہ است مردم را بر صد اسپ در راہ خدا و کسیکہ تہلیل کند و بگوید لا الہ الا اللہ

اللّٰہَ مِائَۃً بِالْغَدَاۃِ وَمِائَۃً بِالْعَشِیِّ کَانَ کَمَنْ اَعْتَقَ

صد بار در بامداد و صد بار در شبانگاہ باشد ہمچو کسیکہ آزاد کردہ باشد

مِائَۃَ رَقَبَۃٍ مِّنْ وُّلْدِ اِسْمٰعِیْلَ وَمَنْ کَبَّرَ اللّٰہَ مِائَۃً

صد بردہ را از اولاد اسمعیل و کسیکہ ببزرگی یاد کند خدارا و بگوید اللہ اکبر صد بار

بِالْغَدَاۃِ وَمِائَۃً بِالْعَشِیِّ لَمْ یَاْتِ فِیْ ذٰلِکَ الْیَوْمِ

در بامداد و صد بار در شبانگاہ نیارد درین روز ہیچ یکے عمل

اَحَدٌ بِاَکْثَرَ مِمَّا اَتٰی بِہٖ اِلَّا مَنْ قَالَ مِثْلَ ذٰلِکَ اَوْ

بیشتر از آنچہ آوردہ است آنکس آن را مگر کسیکہ گفتہ است مثل آن یا

زَادَ عَلٰی مَا قَالَ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ یُسَیْرَۃَ

زیادہ کردہ است بر آنچہ او گفتہ است رواہ الترمذی و روایت است از یسیرہ بنت یاسر

وَکَانَتْ مِنَ الْمُھَاجِرَاتِ قَالَتْ قَالَ لَنَا رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی

و بود از کسانیکہ ہجرت کردہ بودند گفت فرمود ما را آنحضرت صلی

اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ عَلَیْکُنَّ بِالتَّسْبِیْحِ وَالتَّھْلِیْلِ وَالتَّقْدِیْسِ

اللہ علیہ وسلم بر شما باد ای جماعت زنان کہ یاد کنید خدارا بتنزیہ و پاکی بگفتن سبوح قدوس رب الملائکۃ والروح

وَاعْقِدْنَ بِالْاَنَامِلِ فَاِنَّهُنَّ مَسْئُوْلَاتٌ مُّسْتَنْطَقَاتٌ

وعقد کنید و کرہ بندید تسبیح بانگشتان زیراکہ بدرستیکہ انامل واصابع پرسیدہ میشوند بروز قیامت طلب نطق کردہ شدہ گیا

وَلَا تَغْفُلْنَ فَتَنْسَيْنَ الرَّحْمَةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ

و غافل مباشید اے زنان از ذکر خدا پس فراموش کردہ شوید و محروم گردانیدہ شوید از رحمت رواہ الترمذی ابوداؤد

وَعَنْ اَنَسٍ رضی اللہ عنہ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از انس رضی اللہ عنہ بدرستیکہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مَرَّ عَلٰى شَجَرَةٍ يَابِسَةِ الْوَرَقِ فَضَرَبَهَا بِعَصًا

گذشت بر درخت را خشک برگہا پس زد آن درخت را بچوبے کہ در دست آنحضرت بود

فَتَنَاثَرَ الْوَرَقُ فَقَالَ اِنَّ الْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسُبْحَانَ اللّٰهِ

پس افتادند برگہا پس گفت آنحضرت کہ این کلمات

وَلَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ تُسَاقِطُ ذُنُوْبَ الْعَبْدِ كَمَا

می افگند گناہان بندہ را چنانکہ

يَتَسَاقَطُ وَرَقُ هٰذِهِ الشَّجَرَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

میریزد برگہاے این درخت رواہ الترمذی

وَعَنْ مَكْحُوْلٍ رضی اللہ عنہ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ قَالَ لِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و روایت است از مکحول رضی اللہ عنہ از ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ گفت ابوہریرہ فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَكْثِرْ مِنْ قَوْلِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ

صلی اللہ علیہ وسلم مرا کہ بسیار گو لاحول ولا قوۃ

اِلَّا بِاللّٰهِ فَاِنَّهَا مِنْ كَنْزِ الْجَنَّةِ قَالَ مَكْحُوْلٌ فَمَنْ قَالَ لَا حَوْلَ

الا باللہ پس زیراکہ آن کلمات از گنج بہشت است گفت مکحول پس کسیکہ گوید لاحول

وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ وَلَا مَنْجَا مِنَ اللّٰهِ اِلَّا اِلَيْهِ كَشَفَ اللّٰهُ عَنْهُ

ولا قوۃ الا باللہ ونیست رستگاری از خدا مگر بسوے او تعالیٰ می کشاید خدا تعالیٰ از وے

سَبْعِيْنَ بَابًا مِنَ الضُّرِّ اَدْنَاهَا الْفَقْرُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

هفتاد دررا از ضرر که ادنائے آنها فقر است رواه الترمذی

وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وروایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَاحَوْلَ وَلَاقُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ دَوَاءٌ مِنْ تِسْعَةٍ وَتِسْعِيْنَ

وسلم که این کلمات دوا است از نود و نه

دَاءً اَيْسَرُهَا الْهَمُّ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي دَعْوَاتِ الْكَبِيْرِ

درد آسان ترین آن دردها اندوه است رواه البیهقی در دعوات الکبیر

كِتَابُ الْحَجِّ

کتاب دربیان حج

وَاَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلّٰهِ اَلْحَجُّ اَشْهُرٌ مَّعْلُوْمَاتٌ

وتمام کنید حج وعمره را برائے خدا حج موقت است بماه ای دانسته شده

فَمَنْ فَرَضَ فِيْهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوْقَ وَلَا جِدَالَ

پس هرکه لازم کرد برخود درین ماه حج را یعنی احرام بست پس مخالطت زنان جائز نیست

فِي الْحَجِّ وَمَا تَفْعَلُوْا مِنْ خَيْرٍ يَّعْلَمْهُ اللّٰهُ وَتَزَوَّدُوْا فَاِنَّ

در حج و هرچه میکنید از نیکی میداند او را خدا یتعالے و توشه همراه گیرید هرآئینه

خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوٰى وَاتَّقُوْنِ يٰاُولِي الْاَلْبَابِ ۝ وَلِلّٰهِ

بهترین فواید توشه پرهیزگاریست و بترسید از من اے خداوندان خرد و حق خدا است

عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا

بر مردمان حج خانه کعبه هرکه توانائی دارد برفتن بسوئے آن از جهت اسباب راه

وَمَنْ كَفَرَ فَاِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِيْنَ ۝

وهرکه کافر شود پس هرآئینه خدا بے نیاز است از عالمیان

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ سُئِلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت پرسیدہ شد آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّ الْعَمَلِ اَفْضَلُ قَالَ اِيْمَانٌ بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ

علیہ وسلم کہ کدام کار افزون تراست در ثواب فرمود آنحضرت فاضل ترین اعمال ایمان بخدا و رسول

قِيْلَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ الْجِهَادُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ قِيْلَ ثُمَّ مَاذَا

گفتہ شد پس ترکدام عمل بہتر است فرمود آنحضرت کارزار کردن در راہ خدا است گفتہ شد پس کدام

قَالَ حَجٌّ مَبْرُوْرٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

فرمود آنحضرت حج مقبول و روایت است ازوے گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ حَجَّ لِلّٰهِ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ

علیہ وسلم کسیکہ حج کند برائے خدا نہ برائے ریا و سمعہ پس رفث نکند و فسق نورزد باز گردد

كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ اُمُّهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ

پاک از گناہان ہمچو پاک بودن او در روزیکہ زائیدہ است اورا مادر او و ہم ازوی روایت است گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْعُمْرَةُ اِلَى الْعُمْرَةِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم عمرہ تا عمرہ دیگر

كَفَّارَةٌ لِّمَا بَيْنَهُمَا وَالْحَجُّ الْمَبْرُوْرُ لَيْسَ لَهٗ جَزَاءٌ اِلَّا

کفارتست مر گناہان را کہ واقع شوند میان آن دو عمرہ و حج مقبول نیست مر اورا جزا مگر

الْجَنَّةُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ قَالَ قَالَ

بہشت متفق علیہ و روایت است از ابن عباس رضـ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ عُمْرَةً فِيْ رَمَضَانَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ بدرستیکہ عمرہ کردن در رمضان

تَعْدِلُ حَجَّةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَلِيٍّ رضـ قَالَ قَالَ

برابر حج گذاردن است متفق علیہ و روایت است از علی رضـ گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم من ملك زادا وراحلة

آنحضرت صلى الله عليه وسلم کسیکه مالک باشد توشه راه و اهل و عیال و سواری را

تبلغه الى بيت الله ولم يحج فلا عليه ان يموت يهوديا

که برساند او را تا خانه خدا و حج نکرد پس نیست تفاوت بروے که بمیرد کافر بر دین یهود یا

او نصرانيا وذلك ان الله تبارك وتعالى يقول ولله

بر دین نصارے و این وعید بجهت آنست که خدائے تبارک و تعالی میگوید و حق واجب است مر خدا را

على الناس حج البيت من استطاع اليه سبيلا رواه

بر مردم قصد خانه کعبه بر هر که میتواند راه رفتن بسوے وے روایت کرد

الترمذي وعن ابن عباس قال قال رسول الله

الترمذی و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم لا صرورة في الاسلام رواه

صلی الله علیه وسلم نمی باید مسلمان را که ترک حج و ترک تزوج کند روایت کرد

ابوداود وعنه قال قال رسول الله صلى الله

ابوداود و هم از وے مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله

عليه وسلم من اراد الحج فليعجل رواه ابوداود والدارمي

علیه وسلم کسے که خواهد حج را و قادر باشد بر ادا اش باید که شتابی کند و فرصت غنیمت داند

وعن ابن مسعود قال قال رسول الله صلى الله

و روایت است از ابن مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عليه وسلم تابعوا بين الحج والعمرة فانهما ينفيان

علیه وسلم متابعت کنید میان حج و عمره یعنی بکنید هر یکے را بعد از دیگرے پس بدرستیکه حج و عمره دور میکنند

الفقر والذنوب كما ينفي الكير خبث الحديد والذهب

فقر را و گناهان را چنانکه دور میکند بهتهائے آهنگری ریم و چرک آهن و زر

وَالْفِضَّةِ وَلَيْسَ لِلْحَجَّةِ الْمَبْرُوْرَةِ ثَوَابٌ إِلَّا الْجَنَّةُ رَوَاهُ

وسیم را و نیست مرحج مبرور را ثواب مگر بہشت رواه

التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ كَانَ أَهْلُ

الترمذی والنسائی و روایت است از ابن عباس رض گفت ابن عباس بودند اہل

الْيَمَنِ يَحُجُّوْنَ فَلَا يَتَزَوَّدُوْنَ وَيَقُوْلُوْنَ نَحْنُ الْمُتَوَكِّلُوْنَ

یمن می برآمدند بحج پس توشه نمی برداشتند و می گفتند ما متوکلانیم

فَإِذَا قَدِمُوْا مَكَّةَ سَأَلُوا النَّاسَ فَأَنْزَلَ اللّٰهُ سُبْحَانَهٗ

پس وقتیکه می آمدند بمکه معظمه سوال میکردند از مردم پس وحی فرستاد خدا تعالی این آیت را

وَتَزَوَّدُوْا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوٰى رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

یعنی توشه بردارید و پرہیز کنید از سوال زیرا که تقوے بہترین توشه است رواه البخاری

وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ عَلَى النِّسَاءِ

و روایت است از عائشه رض گفتم اے پیغمبر خدا آیا برزنان

جِهَادٌ قَالَ نَعَمْ عَلَيْهِنَّ جِهَادٌ لَا قِتَالَ فِيْهِ الْحَجُّ وَالْعُمْرَةُ

جہاد است گفت آنحضرت ع آرے برزنان جہاد است که نیست قتال در وے و آن حج و عمره است

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رضـ قَالَ قَالَ

رواه ابن ماجه و روایت است از ابی امامه رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَّمْ يَمْنَعْهُ مِنَ الْحَجِّ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه بازندارد اورا از حج

حَاجَةٌ ظَاهِرَةٌ أَوْ سُلْطَانٌ جَائِرٌ أَوْ مَرَضٌ حَابِسٌ فَمَاتَ

حاجتی ظاہر که عدم زاد و راحله است یا فرمان ستمگر بادشاه یا بیماری بازدارنده یعنی نتواند بآن سلم

وَلَمْ يَحُجَّ فَلْيَمُتْ إِنْ شَاءَ يَهُوْدِيًّا وَإِنْ شَاءَ نَصْرَانِيًّا

و حج نکرد پس گو بمیرد آنکس اگر خواهد یہودی و اگر خواهد نصرانی

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

رواه الدارمی وروایت از ابی ہریرہ رض از آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ الْحَاجُّ وَالْعُمَّارُ وَفْدُ اللّٰهِ

الله علیه وسلم بدرستیکہ آنحضرت فرمود کہ حج کنندگان وعمرہ برآرندگان قدوم آرندگانند وسیدگان

إِنْ دَعَوْهُ أَجَابَهُمْ وَإِنِ اسْتَغْفَرُوْهُ غَفَرَ لَهُمْ رَوَاهُ

اگر دعا میکنند خدارا اجابت میکند ایشان را واگر طلب آمرزش کنند اورا آمرزد ایشانرا روایت

ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابن ماجہ وہم از وے مرویست کہ گفت ابوہریرہ رض شنیدم آنحضرت را صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ وَفْدُ اللّٰهِ ثَلٰثَةٌ اَلْغَازِيْ وَالْحَاجُّ

علیه وسلم کہ میگفت وفد خدا سہ است یکے غازی دوم حج کنندہ

وَالْمُعْتَمِرُ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ

سوم عمرہ بجاآرندہ رواہ النسائی والبیہقی در شعب الایمان

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وروایت از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ إِذَا لَقِيْتَ الْحَاجَّ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَصَافِحْهُ وَمُرْهُ

وسلم چون ببینی حاج را پس سلام کن بروے ودست وے را بگیر وبفرما اورا

أَنْ يَسْتَغْفِرَ لَكَ قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَ بَيْتَهُ فَإِنَّهُ مَغْفُوْرٌ لَهُ

کہ طلب آمرزش کند برائے تو پیش از آنکہ در آید خانہ خود را زیرا کہ وے آمرزیدہ شدہ است روایت

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواہ احمد وروایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ خَرَجَ حَاجًّا أَوْ مُعْتَمِرًا أَوْ غَازِيًا

صلی الله علیه وسلم کسے کہ برآمد بحج یا بعمرہ یا بغزا

ف ۱ افادت بانکہ مستحب است دعا کردن ومغفرت طلبیدن از ایشان بحکم آنکہ وفد خدا اند

ف ۲ وفد بمعنی قوم واردین ومجاورت ۱۲ بمعنی اکرام

ف ۳ حاج یعنی کسیکہ دعا کند وبرائے وے دعا کرده شود

ف ۴ بالای الفاظ یعنی کسیکہ از حج باز آید ومغفرت کند ازو دعا بگیرد زیرا کہ وے آمرزیده شده است

ثُمَّ مَاتَ فِي طَرِيقِهِ كَتَبَ اللّٰهُ لَهُ اَجْرَ الْغَازِي وَالْحَاجِّ

پس مرد در راه آن می نویسد خدایتعالی مر او را اجر غزا کننده و حج گزارنده

وَالْمُعْتَمِرِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ سَهْلِ

و عمره برآرنده رواه البیهقی در شعب الایمان و روایت است از سهل

ابْنِ سَعْدٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ

بن سعد ساعدی گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم نیست هیچ

مُسْلِمٍ يُلَبِّي اِلَّا لَبّٰى مَنْ عَنْ يَمِيْنِهِ وَشِمَالِهِ مِنْ حَجَرٍ اَوْ

مسلمانے که تلبیه میگوید مگر آنکه تلبیه میگوید کسیکه از جانب دست راست اوست و دست چپ او از سنگ یا

شَجَرٍ اَوْ مَدَرٍ حَتّٰى تَنْقَطِعَ الْاَرْضُ مِنْ هٰهُنَا رَوَاهُ

درخت یا کلوخ تا آنکه منتهی میگردد زمین از ینجا و ازینجا عبارتست از منتهاے ارض رواه

التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ اِنَّ

الترمذی و ابن ماجه و روایت است از عائشه رض گفت عائشه بدرستیکه

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا مِنْ يَوْمٍ اَكْثَرَ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم گفت نیست هیچ روزے بیشتر

مِنْ اَنْ يُّعْتِقَ اللّٰهُ فِيْهِ عَبْدًا مِّنَ النَّارِ مِنْ يَوْمِ عَرَفَةَ

از آزاد کردن خدایتعالی در آن روز بنده را از آتش دوزخ از روز عرفه

وَاِنَّهُ لَيَدْنُوْ ثُمَّ يُبَاهِيْ بِهِمُ الْمَلٰٓئِكَةَ فَيَقُوْلُ مَا اَرَادَ

و بدرستیکه وی تعالی نزدیک میشود برحمت و مغفرت پس بهر مغفرت میکند به بندگان که حاضراند بموقف ملائکه را پس میگوید چه اراده کرده

هٰؤُلَآءِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ

این بندگان من رواه مسلم و روایت است از عمرو بن شعیب از

اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهِ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

پدر خود و او از جد عمرو بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم گفت

خَيْرُ الدُّعَاءِ دُعَاءُ يَوْمِ عَرَفَةَ وَخَيْرُ مَا قُلْتُ اَنَا وَالنَّبِيُّوْنَ

بهترین دعاها دعاے روز عرفه است وبهترین دعاے وذکرے که گفتم من وپیغمبرانے

مِنْ قَبْلِيْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ لَهُ الْمُلْكُ

که پیش از من بوده اند اینست که از لا اله الا الله تا قدیر

وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

روا ه الترمذی

وَعَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ بْنِ كَرِيْزٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

وروایت است از طلحه بن عبید الله ابن کریز بدرستیکه آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا رُئِيَ الشَّيْطَانُ يَوْمًا هُوَ

صلی الله علیه وسلم گفت آنحضرت دیده نشد شیطان درهیچ روزے که وے

فِيْهِ اَصْغَرُ وَلَا اَدْحَرُ وَلَا اَحْقَرُ وَلَا اَغْيَظُ مِنْهُ فِيْ

در آن روز خرد تر باشد ونه دور تر ونه خوار تر ونه خشم وغصه خورنده تر از خودش که در

يَوْمِ عَرَفَةَ وَمَا ذَاكَ اِلَّا لِمَا يَرٰى مِنْ تَنَزُّلِ الرَّحْمَةِ

روز عرفه باشد ونیست آن راندگی وخواری مگر از جهت چیزیکه بیند از فرود آمدن رحمت بسیار

وَتَجَاوُزِ اللّٰهِ عَنِ الذُّنُوْبِ الْعِظَامِ اِلَّا مَا اُرِيَ يَوْمَ بَدْرٍ

ودرگذشتن خدایتعالے از گناهان بزرگ مگر آنچه دیده شد از خواری شیطان روز بدر

فَاِنَّهٗ قَدْ رَاٰى جِبْرِيْلَ يَزَعُ الْمَلٰئِكَةَ رَوَاهُ مَالِكٌ مُرْسَلًا

پس بدرستیکه شیطان بتحقیق دید جبرئیل علیه السلام را روز بدر که ترتیب میداد ملائکه را وصفها راست میکند برای جنگ

وَفِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ بِلَفْظِ الْمَصَابِيْحِ وَعَنْ جَابِرٍ

ودر شرح السنه بلفظیکه در مصابیح است وروایت است از جابر رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا كَانَ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم چون می باشد

سیلان
بسیار خوار ومرحلت وخشمناک شود

نفع دفع
ازراه بدکنند
اسباب نقع یوم
روز بدر وارد کرده

روز دو شنبه ... (marginal note)

يَوْمَ عَرَفَةَ إِنَّ اللّٰهَ يَنْزِلُ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيُبَاهِي بِهِمُ

روز عرفه بدرستيكه خدا بتعالى فرود مى آيد بآسمانيكه پايان تر است پس مفاخرت ميكند بآدميان

الْمَلٰئِكَةَ فَيَقُولُ انْظُرُوا إِلَى عِبَادِي أَتَوْنِي شُعْثًا غُبْرًا

فرشتگان را پس ميگويد سبحانه بنگريد بسوے بندگان من كه آمده اند بدرگاه حضرت من ژوليده موے

ضَاجِّينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ أُشْهِدُكُمْ أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ

فرياد كننده بتلبيه از هر راه گشاده و دور گواه ميگيرم شما را اينكه بدرستيكه آمرزيدم

لَهُمْ فَيَقُولُ الْمَلٰئِكَةُ يَا رَبِّ فُلَانٌ كَانَ يُرَهَّقُ وَفُلَانٌ

ايشان را پس ميگويند فرشتگان اے پروردگار فلان پس از ميان اين حاضران مى بود كه نسبت بريق كرده شد

وَفُلَانَةُ قَالَ يَقُولُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ

وفلان مرد وفلان زن چنين و چنان اند گفت آنحضرت ميگويد خدا عزوجل بتحقيق آمرزيدم مرايشان را

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَا مِنْ يَوْمٍ أَكْثَرَ

گفت آنحضرت صلے الله عليه وسلم پس نيست روزے كه بيشتر

عَتِيقًا مِنَ النَّارِ مِنْ يَوْمِ عَرَفَةَ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

آزاد شده دروے از آتش دوزخ از روز عرفه روايت كرد اين حديث را در شرح سنت

وَعَنْ عَبَّاسِ بْنِ مِرْدَاسٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وروايت است از عباس ابن مرداس رض بدرستيكه آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا لِأُمَّتِهِ عَشِيَّةَ عَرَفَةَ بِالْمَغْفِرَةِ فَأُجِيبَ

عليه وسلم دعا كرد مرامت خود را در شبانگاه روز عرفه بآمرزيدن گناهان پس اجابت كرده شد

إِنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ مَا خَلَا الْمَظَالِمَ فَإِنِّي آخِذٌ لِلْمَظْلُومِ

كه بدرستيكه من بتحقيق آمرزيدم مرايشان را بجز مظالم كه مراد بآن حقوق عباد است پس بدرستيكه من

مِنْهُ قَالَ أَيْ رَبِّ إِنْ شِئْتَ أَعْطَيْتَ الْمَظْلُومَ مِنَ الْجَنَّةِ

از ظالم گفت آنحضرت اے رب من اگر خواهى بدهى مظلوم را از نعيم بهشت

١ يعنى آواز بلند كردن از ضجيج بمعنى فرياد كردن ١٢ منتخب كمالانه

٢ من رهق بمعنى بدى كردن و ارتكاب محارم و بلكه دروغ است ١٢

١ بستانم البته از ظالم براے مظلوم حق اورا

وَغَفَرْتُ لِلظَّالِمِ فَلَمْ يُجَبْ عَشِيَّتَهُ فَلَمَّا أَصْبَحَ بِالْمُزْدَلِفَةِ

و بیامرزی مر ظالم را پس اجابت کرده نشد آنحضرت دعا کے در آن شبانگاه پس ہنگامیکہ صبح کرد آنحضرت بمزدلفہ

أَعَادَ الدُّعَاءَ فَأُجِيبَ إِلَى مَا سَأَلَ قَالَ فَضَحِكَ رَسُولُ اللهِ

باز کرد دعا را پس اجابت کرده شد آنحضرت مر چیزیرا که سوال کرد گفت راوی پس خنده کرد آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ قَالَ تَبَسَّمَ فَقَالَ لَهُ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ

صلی الله علیه وسلم یا گفت راوی بجای ضحک تبسم پس گفتند مر آنحضرت را ابو بکر رض و عمر رض

بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي إِنَّ هَذِهِ لَسَاعَةٌ مَا كُنْتَ تَضْحَكُ فِيهَا

پدر و مادر ما فدای تو باد بدرستیکه این ساعتے است که نبودی تو که خنده میکردی در وے

فَمَا الَّذِي أَضْحَكَكَ أَضْحَكَ اللهُ سِنَّكَ قَالَ إِنَّ عَدُوَّ

پس چه چیز خندانید همیشه خنداند خدا تعالے دندان ترا گفت آنحضرت بدرستیکه دشمن

اللهِ إِبْلِيسَ لَمَّا عَلِمَ أَنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدِ اسْتَجَابَ دُعَائِي

خدا که ابلیس است هنگامی که دانست که خدا تعالے بتحقیق اجابت کرد دعاے مرا

وَغَفَرَ لِأُمَّتِي أَخَذَ التُّرَابَ فَجَعَلَ يَحْثُوهُ عَلَى رَأْسِهِ

و بیامرزید مر امت مرا گرفت خاک پس گشت که می انداخت بهر دو دست خاک بر سر خود

وَيَدْعُو بِالْوَيْلِ وَالثُّبُورِ فَأَضْحَكَنِي مَا رَأَيْتُ مِنْ جَزَعِهِ

و دعا میکرد بویل و ثبور پس در خنده در آورد مرا چیزیکه دیدم من از بیصبری و ناله و فریاد وے

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَى الْبَيْهَقِيُّ فِي كِتَابِ الْبَعْثِ وَالنُّشُورِ نَحْوَهُ

روایت کرد ابن ماجه و روایت کرد بیهقی در کتاب بعث و نشور مانند این حدیث

بَابُ فَضَائِلِ مَكَّةَ زَادَهَا اللهُ تَعَالَى شَرَفًا

باب فضائل مکه معظمه زادها الله شرفا

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى

هر آئینه اول خانه که مقرر کرده شد برای مردمان آنست که در مکه است برکت داده شده و هدایت

پ جزء ٤ رکوع ١

لِلْعٰلَمِيْنَ ه فِيْهِ اٰيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ اِبْرَاهِيْمَ ه وَمَنْ

مر مردمان را در آن خانه نشانهای روشن است ازان جمله جای ایستادن ابراہیم ؑ است و ہر کہ

دَخَلَهٗ كَانَ اٰمِنًا عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

در آید آن جا ایمن بود و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمَكَّةَ مَا اَطْيَبَكِ مِنْ بَلَدٍ وَاَحَبَّكِ

صلی اللہ علیہ وسلم مر مکہ معظمہ را کہ چہ عجب شہرے تو و دوست داشتہ شدہ تو

اِلَيَّ وَلَوْلَا اَنَّ قَوْمِيْ اَخْرَجُوْنِيْ مِنْكِ مَا سَكَنْتُ

بسوی من اگر نبی بود اینکه قوم من بیرون کردند از سکونت تو نمی کردم سکونت

غَيْرَكِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَدِيِّ

بجز تو رواہ الترمذی و روایت است از عبد اللہ ابن عدی

ابْنِ حَمْرَاءَ قَالَ رَاَيْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن حمراء گفت دیدم آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم

وَاقِفًا عَلَى الْحَزْوَرَةِ فَقَالَ وَاللّٰهِ اِنَّكِ لَخَيْرُ اَرْضِ اللّٰهِ

ایستادہ بر حزورہ پس فرمود آنحضرت ؐ خطاب بمکہ معظمہ کردہ بدرستی تو بہترین زمین خدائی

وَاَحَبُّ اَرْضِ اللّٰهِ اِلَى اللّٰهِ وَلَوْلَا اَنِّيْ اُخْرِجْتُ مِنْكِ

و محبوب ترین زمین خدائی نزد خدا و اگر نبی بود آنکه بیرون آوردہ شدم من از تو

مَا خَرَجْتُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَيَّاشِ

بیرون نمی آمدم رواہ الترمذی و ابن ماجہ و روایت است از عیاش

ابْنِ اَبِيْ رَبِيْعَةَ الْمَخْزُوْمِيِّ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابن ابی ربیعۃ المخزومی گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَزَالُ هٰذِهِ الْاُمَّةُ بِخَيْرٍ مَا عَظَّمُوْا هٰذِهِ

علیہ وسلم ہمیشہ باشد این امت بخیر و سلامت در دین و دنیا تا وقتیکہ تعظیم کنند این

الحُرمَةَ حَقَّ تَعظِيمِهَا فَإِذَا ضَيَّعُوا ذٰلِكَ هَلَكُوا رَوَاهُ ابنُ مَاجَةَ

حرمت را یعنے حرمت کہ راحق تعظیم وے پس چون ضائع کنند آن حرمت را ہلاک شوند رواہ ابن ماجہ

وَعَنِ ابنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

وروایت است از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

نَزَلَ الحَجَرُ الأَسوَدُ مِنَ الجَنَّةِ وَهُوَ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ

فرو آمدہ است حجر اسود از بہشت و وے دران حال زیادہ تر بود در سفیدی از شیر

فَسَوَّدَتهُ خَطَايَا بَنِي آدَمَ رَوَاهُ أَحمَدُ وَالتِّرمِذِيُّ وَعَنهُ

پس سیاہ گردانید اورا گناہان اولاد آدم رواہ احمد والترمذی وہم از وے مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ فِي الحَجَرِ وَاللّٰہِ لَيَبعَثَنَّهُ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم درشان حجر اسود بخدا سوگند ہر آئینہ برانگیزد حجر اسود را

اللّٰہُ يَومَ القِيٰمَةِ وَلَهُ عَينَانِ يُبصِرُ بِهِمَا وَلِسَانٌ يَنطِقُ بِهِ

خدایتعالیٰ روز قیامت درحالیکہ مر او را دو چشم باشد کہ بیند بآن دو چشم و زبانے باشد کہ سخن گوید بآن

يَشهَدُ عَلٰی مَنِ استَلَمَهُ بِحَقٍّ رَوَاهُ التِّرمِذِيُّ وَابنُ مَاجَةَ

گواہی دہد بر کسے کہ بوسہ داد اورا بحق یعنے بایمان رواہ الترمذی و ابن ماجہ

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنِ ابنِ عُمَرَ رض قَالَ سَمِعتُ رَسُولَ اللّٰہِ صَلَّی

والدارمی و روایت است از ابن عمر رض گفت آنحضرت صلے

اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ الرُّكنَ وَالمَقَامَ يَاقُوتَتَانِ مِن

اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود بدرستیکہ رکن و مقام ابراہیم ؑ ہر دو یاقوت اند از

يَاقُوتِ الجَنَّةِ طَمَسَ اللّٰہُ نُورَهُمَا وَلَو لَم يَطمِس نُورَهُمَا

جنس یاقوت بہشت ناپدید کردہ است خدایتعالیٰ نور آن ہر دو را واگر ناپدید نمی کرد نور ہر دو را

لَأَضَاءَ مَا بَينَ المَشرِقِ وَالمَغرِبِ رَوَاهُ التِّرمِذِيُّ

ہر آئینہ روشن میشد ہرچہ میان مشرق و مغرب است رواہ الترمذے

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت است از ابی ہریرہ رض بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ وُكِّلَ بِهٖ سَبْعُوْنَ مَلَكًا يَعْنِي الرُّكْنَ الْيَمَانِيَّ فَمَنْ قَالَ

فرمود موکل گردانیدہ شدہ اند بوی ہفتاد فرشتہ یعنے برکن یمانی پس کسیکہ گوید

اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْئَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ رَبَّنَا اٰتِنَا

از الہم تا وقنا عذاب النار

فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَّفِي الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَّقِنَا عَذَابَ النَّارِ قَالُوْا اٰمِيْنَ

میگویند آن فرشتگان آمین

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

بَابُ فَضَائِلِ الْمَدِيْنَةِ زَادَهَا اللّٰهُ تَعَالٰى كَرَامَةً

رواہ ابن ماجۃ

این باب در فضائل مدینہ است زیادہ گرداند خدا بتعالے بزرگی آنرا

عَنْ سَعْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از سعد بن وقاص گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِنِّيْ اُحَرِّمُ مَا بَيْنَ لَابَتَيِ الْمَدِيْنَةِ اَنْ يُّقْطَعَ عِضَاهُهَا اَوْ يُقْتَلَ

بدرستیکہ من حرام میگردانیدم میان ہردو لابہ مدینہ کہ بریدہ شود درختان آن وکشتہ شوند

صَيْدُهَا وَقَالَ الْمَدِيْنَةُ خَيْرٌ لَّهُمْ لَوْ كَانُوْا يَعْلَمُوْنَ لَا يَدَعُهَا

شکار آن و فرمود آنحضرت کہ مدینہ بہتر است ایشان را اگر بدانند ترک مدینہ را

اَحَدٌ رَغْبَةً عَنْهَا اِلَّا اَبْدَلَ اللّٰهُ فِيْهَا مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِّنْهُ

کسے از روے انکار رگرداں میکند بجاے او خدا بتعالے کسے را کہ بہتر است از وے

وَلَا يَثْبُتُ اَحَدٌ عَلٰى لَاْوَائِهَا وَجَهْدِهَا اِلَّا كُنْتُ لَهٗ شَفِيْعًا

و پایدار نماند ہیچ یکے وصبر نکند بسختی وگرسنگی ومحنت مدینہ مگر آنکہ باشم مراورا شفاعت کنندہ

اَوْ شَهِيْدًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

وگواہی دہندہ روز قیامت رواہ مسلم وروایت است از ابی ہریرہ رض

اعادیث ... درین باب ... [illegible]

[illegible]

أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَصْبِرُ عَلٰى

که گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم صبر نمی کند بر

لَأْوَاءِ الْمَدِيْنَةِ وَشِدَّتِهَا أَحَدٌ مِّنْ أُمَّتِيْ إِلَّا كُنْتُ لَهٗ شَفِيْعًا

سختی ومحنت مدینه هیچ یکے از امت من مگر اینکه میباشم اورا شفیع

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ رض فِيْ

روز قیامت رواه مسلم وروایت است از عبدالله بن عمر رض در

رُؤْيَا النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَدِيْنَةِ رَأَيْتُ امْرَأَةً

خواب دیدن آنحضرت صلی الله علیه وسلم درشان مدینه دیدم زنے را

سَوْدَاءَ ثَائِرَةَ الرَّأْسِ خَرَجَتْ مِنَ الْمَدِيْنَةِ حَتّٰى نَزَلَتْ

سیاه ژولیده موے بیرون آمد آن زن از مدینه تا آنکه فرود آمد

مَهْيَعَةَ فَتَأَوَّلْتُهَا أَنَّ وَبَاءَ الْمَدِيْنَةِ نُقِلَ إِلٰى مَهْيَعَةَ

موضعے راکه نام او مهیعه است گفت آنحضرت ص پس تعبیر کردم آن زن راکه تپ وبیمارے مدینه برده شد

وَهِيَ الْجُحْفَةُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ

وآن موضع جحفه است رواه بخاری وروایت است از جابر بن

سَمُرَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ

سمره رض گفت شنیدم آنحضرت صلی الله علیه وسلم راکه میگفت

إِنَّ اللهَ تَعَالٰى سَمَّى الْمَدِيْنَةَ طَابَةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

بدرستیکه خدایتعالی نام کرده است مدینه را طابه برزبان حبیب خود رواه مسلم وروایت است از

أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

أُمِرْتُ بِقَرْيَةٍ تَأْكُلُ الْقُرٰى يَقُوْلُوْنَ يَثْرِبُ وَهِيَ الْمَدِيْنَةُ

امر کرده شدم بهجرت بقریه که میخورد قریه هاے دیگر را یعنی غالب آید قریه مدینه هست میگویند یثرب آن

تَنْفِي النَّاسَ كَمَا يَنْفِي الْكِيرُ خَبَثَ الْحَدِيدِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

بدر میکند مدینه مردم را چنانچه دور میکند کوره آهنگران پلیدی آهن را متفق علیه

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز وے مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

عَلَى أَنْقَابِ الْمَدِينَةِ مَلٰئِكَةٌ لَا يَدْخُلُهَا الطَّاعُونُ وَلَا

بر راههای مدینه فرشتگان نگاهبان اند که در نمی آید بمدینه طاعون و نه

الدَّجَّالُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

دجال متفق علیه و روایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ مِنْ بَلَدٍ إِلَّا سَيَطَؤُهُ الدَّجَّالُ

صلی الله علیه وسلم نیست هیچ شهرے مگر آنکه در آید آنرا دجال

إِلَّا مَكَّةَ وَالْمَدِينَةَ لَيْسَ نَقْبٌ مِنْ أَنْقَابِهَا إِلَّا عَلَيْهِ

مگر مکه معظمه و مدینه منوره نیست هیچ راهے از راههاے مدینه مگر آنکه بروے

الْمَلٰئِكَةُ صَافِّينَ يَحْرُسُونَهَا فَيَنْزِلُ السَّبْخَةَ[۱] فَتَرْجُفُ

فرشتگان صف زده نگهبانی میکنند آن را پس نزول خواهد کرد دجال شوره زمین را پس بجنباند

الْمَدِينَةُ بِأَهْلِهَا ثَلٰثَ رَجَفَاتٍ فَيَخْرُجُ إِلَيْهِ كُلُّ كَافِرٍ

مدینه ساکنان خود را سه بار جنبانیدن پس بیرون خواهد آمد بسوے او هر کافر

وَمُنَافِقٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَعْدٍ رض قَالَ قَالَ

و منافق متفق علیه و روایت است از سعد رض گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَكِيدُ أَهْلَ الْمَدِينَةِ

پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بدسگالی نکند و ایذا ندهد اهل مدینه را

أَحَدٌ إِلَّا انْمَاعَ[۲] كَمَا يَنْمَاعُ الْمِلْحُ فِي الْمَاءِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

هیچ یکے مگر چنانکه میگدازد نمک در آب متفق علیه

۱ سبخه زمین شوره ... نزول دجال اراضی خارج مدینه

۲ انماع ... گداختن و پاره شدن

وَعَنْ اَنَسٍ رضـ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ اِذَا

وروایت است از انس رضـ که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بود چون

قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ فَنَظَرَ اِلٰى جُدُرَاتِ الْمَدِيْنَةِ اَوْضَعَ رَاحِلَتَهٗ

قدوم می آورد از سفر پس نظر میکرد بسوے دیوارهاے مدینه میراند شتر سوارے خود را

وَاِنْ كَانَ عَلٰى دَابَّةٍ حَرَّكَهَا مِنْ حُبِّهَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ

واگر سوار می بود بر دابۂ دیگر می دوانید آن را از دوستی مدینه رواه بخاری وهم از انس آ

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَلَعَ لَهٗ اُحُدٌ فَقَالَ هٰذَا جَبَلٌ

که ظاهر شد مر آنحضرت را جبل حرام پس فرمود آنحضرت که این کوهیست

يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهٗ اَللّٰهُمَّ اِنَّ اِبْرَاهِيْمَ حَرَّمَ مَكَّةَ وَاِنِّيْ اُحَرِّمُ

که دوست میدارد ما را و دوست میداریم او را الٰهی بدرستیکه ابراهیم حرام گردانید مکه را و بدرستیکه

مَا بَيْنَ لَابَتَيْهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضـ قَالَ

که میان دو سنگستان مدینه است متفق علیه وروایت است از ابن عمر رضـ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اسْتَطَاعَ اَنْ يَّمُوْتَ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه میخواهد که بمیرد

بِالْمَدِيْنَةِ فَلْيَمُتْ بِهَا فَاِنِّيْ اَشْفَعُ لِمَنْ يَّمُوْتُ بِهَا رَوَاهُ اَحْمَدُ

در مدینه پس باید که بمیرد در مدینه پس بدرستیکه من شفاعت کنم آنرا که بمیرد در مدینه رواه احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

والترمذی واز ابی هریره رضـ مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اٰخِرُ قَرْيَةٍ مِّنْ قُرَى الْاِسْلَامِ

صلے اللہ علیہ وسلم آخر شهرے که خراب شود از شهرهاے اسلام

خَرَابًا الْمَدِيْنَةُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ بَكْرَةَ رضـ

نزد قیام قیامت مدینه است رواه الترمذی وروایت است از ابی بکره رضـ

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَدْخُلُ الْمَدِيْنَةَ رُعْبُ

از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم درنمی آید مدینہ را ترس

الْمَسِيْحِ الدَّجَّالِ لَهَا يَوْمَئِذٍ سَبْعَةُ اَبْوَابٍ عَلٰى كُلِّ بَابٍ

مسیح دجال آنرا در آن وقت آمدن دجال ہفت در خواہد بود بر ہر در

مَلَكَانِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

دو فرشتہ نگہبان نشستہ رواہ البخاری و روایت است از انس رض از آنحضرت صلی

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُمَّ اجْعَلْ بِالْمَدِيْنَةِ ضِعْفَيْ مَا

اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت خداوندا بگردان در مدینہ دو چند از آنچہ

جَعَلْتَ بِمَكَّةَ مِنَ الْبَرَكَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ رَجُلٍ مِّنْ

گردانیدہ در مکہ از برکت متفق علیہ و روایت است از مردے از

اٰلِ الْخَطَّابِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ زَارَنِيْ

اولاد خطاب از رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت کسیکہ زیارت کند مرا

مُتَعَمِّدًا كَانَ فِيْ جِوَارِيْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَنْ سَكَنَ الْمَدِيْنَةَ

قصداً نہ بطفیل کار دیگر باشد در ہمسائگی من در روز قیامت و کسیکہ سکونت ورزد در مدینہ

وَصَبَرَ عَلٰى بَلَائِهَا كُنْتُ لَهٗ شَهِيْدًا اَوْ شَفِيْعًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

و صبر کند بر بلاے وے باشم او را گواہی دہندہ و شفاعت کنندہ روز قیامت

وَمَنْ مَاتَ فِيْ اَحَدِ الْحَرَمَيْنِ بَعَثَهُ اللهُ مِنَ الْاٰمِنِيْنَ يَوْمَ

و کسیکہ بمیرد در یکے از مکہ و یا مدینہ برانگیزاند او را خدا تعالی با گروہ بیخوفان در روز

الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ يَحْيٰى

قیامت رواہ بیہقی در شعب الایمان و روایت است از یحیی

ابْنِ سَعِيْدٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

بن سعید رض بدرستیکہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

جَالِسًا وَقَبْرٌ يُحْفَرُ بِالْمَدِيْنَةِ فَاطَّلَعَ رَجُلٌ فِي الْقَبْرِ فَقَالَ بِئْسَ

نشستہ بود گورے کندہ میشد در مدینہ پس نظر کرد مردے در قبر پس گفت آن مرد بد

مَضْجَعُ الْمُؤْمِنِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِئْسَمَا

خوابگاہ مومنست گور پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بد حرفے بود

قُلْتَ قَالَ الرَّجُلُ إِنِّي لَمْ أُرِدْ هٰذَا إِنَّمَا أَرَدْتُ الْقَتْلَ فِي

کہ تو گفتی گفت آن مرد بدرستیکہ من مراد نداشتم مگو بشس موت براے مومن جز این نیست کہ میخواستم

سَبِيْلِ اللّٰهِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا مِثْلَ الْقَتْلِ

راہ خدا ارادہ کردم پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نیست مردن کشتہ

فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ مَا عَلَى الْأَرْضِ بُقْعَةٌ أَحَبُّ إِلَيَّ أَنْ يَكُوْنَ

مانند کشتہ شدن در راہ خدا بلکہ افضل است نیست بر زمین ہیچ جاے محبوب تر نزد من کہ باشد

قَبْرِي بِهَا مِنْهَا ثَلٰثَ مَرَّاتٍ رَوَاهُ مَالِكٌ مُرْسَلًا وَعَنْ

قبر من در وے از مدینہ سہ بار فرمود رواہ مالک و روایت است از

ابْنِ عُمَرَ مَرْفُوْعًا مَنْ حَجَّ فَزَارَ قَبْرِي بَعْدَ مَوْتِي كَانَ

ابن عمر رضہ از روے مرفوع کسیکہ حج کند پس زیارت کند قبر مرا بعد از من باشد

كَمَنْ زَارَنِي فِي حَيَاتِي رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ

ہمچو کسے کہ زیارت کرد و ملاقات نمود مرا در زندگی من رواہ البیہقی در شعب الایمان

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ صَلٰوةٌ فِي مَسْجِدِي هٰذَا خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ صَلٰوةٍ فِيْمَا

وسلم یک نماز در مسجد من کہ اینست بہتر است از ہزار نماز در

سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ وَعَنْ أَبِي سَعِيْدِ نِ الْخُدْرِيِّ

غیر آن مگر در مسجد حرام و از ابی سعید الخدری رضہ مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ لَا تُشَدُّوا الرِّحَالَ اِلَّا

گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ کجاوہ ہا مبندید مگر

اِلٰی ثَلٰثَۃِ مَسَاجِدَ مَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْمَسْجِدِ الْاَقْصٰی وَمَسْجِدِیْ ہٰذَا

بسوے سہ مسجد یکے مسجد حرام دوم مسجد اقصی سوم مسجد من کہ این است

مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ اَبِیْ ہُرَیْرَۃَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

متفق علیہ در روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَا بَیْنَ بَیْتِیْ وَمِنْبَرِیْ رَوْضَۃٌ مِّنْ رِیَاضِ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ درمیان بیت من و منبر من روضہ از روضہ ہاے

الْجَنَّۃِ وَمِنْبَرِیْ عَلٰی حَوْضِیْ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ اَنَسِ

بہشت است و منبر من بر حوض کوثر باشد متفق علیہ و از انس بن مالک رضہ مرویست

ابْنِ مَالِکٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ صَلٰوۃُ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم یک نماز

الرَّجُلِ فِیْ بَیْتِہٖ بِصَلٰوۃٍ وَصَلٰوتُہٗ فِیْ مَسْجِدِ الْقَبَائِلِ بِخَمْسٍ

مرد در خانہ او یک نماز است و نماز او در مسجد قبیلہ برابر

وَّعِشْرِیْنَ صَلٰوۃً وَصَلٰوتُہٗ فِی الْمَسْجِدِ الَّذِیْ یُجْمَعُ فِیْہِ

بست و پنج نماز است و نماز او در مسجد یکہ جمع شوند در آن بمقدار

بِخَمْسِ مِائَۃِ صَلٰوۃٍ وَصَلٰوتُہٗ فِی الْمَسْجِدِ الْاَقْصٰی بِخَمْسِیْنَ

پنج صد نماز است و نماز وے در مسجد اقصے ثواب پنجاہ

اَلْفَ صَلٰوۃٍ وَصَلٰوتُہٗ فِیْ مَسْجِدِیْ بِخَمْسِیْنَ اَلْفَ صَلٰوۃٍ

ہزار نماز دارد و نماز وے در مسجد من ثواب پنجاہ ہزار نماز دارد

وَصَلٰوتُہٗ فِی الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ بِمِائَۃِ اَلْفِ صَلٰوۃٍ رَوَاہُ ابْنُ مَاجَۃَ

و نماز وے در مسجد حرام مقابل صد ہزار نماز است رواہ ابن ماجہ

۱۔ حاصل مجموع احادیث ایں است کہ مراد ازیں حدیث نفی فضیلت است... (marginal handwritten notes)

۲۔ صلے اللہ علیہ وسلم ہزار دو ہزار...

وعن عاصم الاحول قال سألت انس بن مالك احرم

وروایت است از عاصم احول که سوال کردم از انس بن مالک ایا حرام کرد

النبي صلى الله عليه وسلم المدينة قال نعم حرام حرمها

آنحضرت صلی الله علیه وسلم مدینه را گفت بلے حرام کرده است آنرا

الله ورسوله لا يختلى خلاها فمن فعل ذلك فعليه

خدا ورسول او قطع کرده نشود درخت آن پس اگر کسے کرد این را پس بر وے

لعنة الله والملائكة والناس اجمعين "ش"

لعنت خدا و فرشتگان و جمیع مردمان باشد

باب مناقب القريش والعرب

باب در بیان مناقب قریش و عرب

عن ابن عمر رض ان النبي صلى الله عليه وسلم قال

روایت است از ابن عمر رض گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم

لا يزال هذا الامر في قريش ما بقي منهم اثنان متفق

همیشه باشد امر خلافت در قریش تا وقتیکه باقی باشد از ایشان دو کس متفق

عليه وعن معاوية رض قال سمعت رسول الله

علیه وروایت است از معاویه رض گفت که شنیدم آنحضرت

صلى الله عليه وسلم يقول ان هذا الامر في قريش لا يعاديهم

صلی الله علیه وسلم را که میگفت بدرستیکه این امر خلافت در قریش است دشمنی نکند ایشانرا

احد الا كبه الله على وجهه ما اقاموا الدين رواه البخاري

هیچ یکے مگر آنکه برروے افگند خدایتعالے اورا مادامیکه برپا دارند قریش دین را رواه البخاری

وعن سعد عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من يرد

وروایت است از سعد از آنحضرت صلی الله علیه وسلم که گفت کسیکه خواهد

ش: لا يختلى خلاها یعنی قطع کرده نشود [illegible]

هَوَانَ قُرَيْشٍ أَهَانَهُ اللهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

خواری قریش را خوار گرداند او را خدای تعالی رواه الترمذی و روایت است از

عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رضـ قَالَ مَاتَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عمران بن حصین رضـ که گفت وفات فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

وَهُوَ يَكْرَهُ ثَلَاثَةَ أَحْيَاءٍ ثَقِيفٍ وَبَنِي حَنِيفَةَ وَبَنِي أُمَيَّةَ

حال آنکه آنحضرت ناخوش میداشت سه قبیله را ثقیف و بنی حنیفه و بنی امیه

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

رواه الترمذی و در روایت است از ابن عمر رضـ گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ثَقِيفٍ كَذَّابٌ وَمُبِيرٌ قَالَ عَبْدُ اللهِ

صلی الله علیه وسلم در قبیله ثقیف یکے دروغ گو است و دیگر ہلاک کننده مردم بظلم گفت

ابْنُ عِصْمَةَ يُقَالُ الْكَذَّابُ هُوَ الْمُخْتَارُ بْنُ أَبِي عُبَيْدٍ وَالْمُبِيرُ

بن عصمه گفته شد که دروغ گو آن مختار ابن ابی عبید است و خونریز

هُوَ الْحَجَّاجُ بْنُ يُوسُفَ وَقَالَ هِشَامُ بْنُ حَسَّانٍ أَحْصَوْا

آن حجاج بن یوسف است و گفت ہشام بن حسان شمرده و ضبط کردند

مَا قَتَلَ الْحَجَّاجُ صَبْرًا فَبَلَغَ مِائَةَ أَلْفٍ وَعِشْرِينَ أَلْفًا

آنچه کشته است حجاج بحبس و بند پس رسیده است عدد شان صد و بست ہزار را

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَرَوَى مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ حِينَ قَتَلَ

رواه الترمذی و روایت کرد مسلم در صحیح خود ہنگامے که کشت

الْحَجَّاجُ عَبْدَ اللهِ بْنَ الزُّبَيْرِ قَالَتْ أَسْمَاءُ رضـ إِنَّ رَسُولَ اللهِ

حجاج عبد الله بن زبیر را گفت اسماء بنت ابی بکر که مادر ابن زبیر است که آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدَّثَنَا أَنَّ فِي ثَقِيفٍ كَذَّابًا وَمُبِيرًا

صلی الله علیه وسلم حدیث کرد ما را در ثقیف دروغ گو خواهد بود و خون ریز

فَأَمَّا الْكَذَّابُ فَرَأَيْنَاهُ وَالْمُبِيْرُ فَلَا إِخَالُكَ إِلَّا إِيَّاهُ
پس لیکن دروغ گو پس دیدیم ما او را و خون ریز گمان نمی برم ترا مگر آن خطاب بحجاج کرد
وَعَنْ سَلْمَانَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
در روایت است از سلمان رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه
وَسَلَّمَ لَا تُبْغِضْنِي فَتُفَارِقَ دِيْنَكَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ
وسلم دشمن مدار مرا پس جدا شوی از دین خود گفتم اے رسول خدا
كَيْفَ أُبْغِضُكَ وَبِكَ هَدَانَا اللّٰهُ قَالَ تُبْغِضُ الْعَرَبَ
چگونه دشمن دارم ترا حال آنکه بتو راه راست نمود ما را خدا تعالے گفت آنحضرت دشمن داری
فَتُبْغِضُنِي رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رض
پس دشمن داری مرا رواه الترمذی در روایت است از عثمان بن عفان رض
قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ غَشَّ
گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه خیانت کند
الْعَرَبَ لَمْ يَدْخُلْ فِي شَفَاعَتِي وَلَمْ تَنَلْهُ مَوَدَّتِي رَوَاهُ
عرب را در نیاید در شفاعت من و در نرسد او را دوستی من رواه
التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أُمِّ الْحَرِيْرِ مَوْلَاةِ طَلْحَةَ بْنِ مَالِكٍ
الترمذی در روایت است از ام الحریر کنیز آزاد کرده طلحه بن مالک
قَالَتْ سَمِعْتُ مَوْلَايَ يَقُوْلُ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
گفت شنیدم مولاے خود را که میگفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه
وَسَلَّمَ مِنِ اقْتِرَابِ السَّاعَةِ هَلَاكُ الْعَرَبِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
وسلم از جمله علامات نزدیک شدن قیامت ہلاک شدن عرب است رواه الترمذی
وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
در روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْمُلْكُ فِيْ قُرَيْشٍ وَالْقَضَاءُ فِي الْاَنْصَارِ

علیہ وسلم خلافت در قریش است و قضا در انصار است

وَالْاَذَانُ فِي الْحَبَشَةِ وَالْاَمَانَةُ فِي الْاَزْدِ يَعْنِي الْيَمَنَ

و بانگ نماز گفتن در قوم حبشہ است و امانت ساختن در قبیلہ ازد است یعنی یمن

وَفِيْ رِوَايَةٍ مَوْقُوْفًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضه

و در روایتے این حدیث موقوف است رواه الترمذی و روایت است از ابن عباس رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَحِبُّوا الْعَرَبَ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم دوست دارید عرب را

لِثَلَاثٍ لِاَنِّيْ عَرَبِيٌّ وَالْقُرْاٰنُ عَرَبِيٌّ وَكَلَامُ اَهْلِ الْجَنَّةِ

از جہت خصلت یکے آنکہ من عربم دوم آنکہ قرآن بزبان عرب است سوم آنکہ سخن اہل جنت

عَرَبِيٌّ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

عربیست رواه البیہقی در شعب الایمان

بَابٌ فِيْ فَضْلِ الْيَمَنِ

باب در فضیلت یمن

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضه عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی ہریرہ رضہ از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ اَتَاكُمْ اَهْلُ الْيَمَنِ هُمْ اَرَقُّ اَفْئِدَةً وَاَلْيَنُ قُلُوْبًا

فرمود آمدند شمارا اہل یمن که رقیق تر است فواد شان و نرم تر است دلہاے ایشان

اَلْاِيْمَانُ يَمَانٍ وَالْحِكْمَةُ يَمَانِيَةٌ وَالْفَخْرُ وَالْخُيَلَاءُ فِيْ اَصْحَابِ

ایمان یمنی است و حکمت یمانیہ است و نازیدن و ستایش نفس کردن در خداوندان

الْاِبِلِ وَالسَّكِيْنَةُ وَالْوَقَارُ فِيْ اَهْلِ الْغَنَمِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

شتر است و آرامش و آہستگی در خداوندان گوسپند است متفق علیہ است

عَنْ جَابِرٍ رضی اللہ عنہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ غِلَظُ

روایت است از جابر رضی اللہ عنہ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم سختی

الْقُلُوْبِ وَالْجَفَاءُ فِی الْمَشْرِقِ وَالْاِیْمَانُ فِیْ اَھْلِ الْحِجَازِ

دلہا و درشتی خوے در مشرق است و ایمان در اہل حجاز

رَوَاہُ مُسْلِمٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ قَالَ قَالَ النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ

رواہ مسلم و روایت است از ابن عمر رضی اللہ عنہ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَللّٰھُمَّ بَارِکْ لَنَا فِیْ شَامِنَا اَللّٰھُمَّ بَارِکْ لَنَا فِیْ یَمَنِنَا

وسلم خداوندا برکت دہ مارا در شام ما خداوندا برکت دہ مارا در یمن ما

قَالُوْا یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ وَفِیْ نَجْدِنَا قَالَ اَللّٰھُمَّ بَارِکْ لَنَا فِیْ شَامِنَا

گفتند ای رسول خدا و در نجد ما فرمود خداوندا برکت دہ مارا در شام ما

وَبَارِکْ لَنَا فِیْ یَمَنِنَا قَالُوْا یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ وَفِیْ نَجْدِنَا فَاَظُنُّہٗ

و برکت دہ مارا در یمن ما گفتند یا رسول اللہ و در نجد ما ابن عمر میگوید پس گمان میبرم

قَالَ فِی الثَّالِثَۃِ ھُنَاکَ الزَّلَازِلُ وَالْفِتَنُ وَبِھَا یَطْلُعُ

کہ فرمود در بار سوم آنجا یعنے در نجد زلزلہا است و فتنہا است و از نجد طلوع میکند

قَرْنُ الشَّیْطَانِ

قرن شیطان یعنے حرب و اعوان او

فِیْ فَضْلِ الْعَجَمِ

در بیان فضل عجم

ھُوَ الَّذِیْ بَعَثَ فِی الْاُمِّیّٖنَ رَسُوْلًا مِّنْھُمْ یَتْلُوْا عَلَیْھِمْ

اوست آنکہ برانگیخت در ناخواندگان پیغامبرے از قوم ایشان میخواند بر ایشان

اٰیٰتِہٖ وَیُزَکِّیْھِمْ وَیُعَلِّمُھُمُ الْکِتٰبَ وَالْحِکْمَۃَ وَاِنْ کَانُوْا

آیات اورا و پاک میکند ایشان را و می آموزد ایشان را کتاب و دانش و اگرچہ بودند ایشان

مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۝ وَّآخَرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا

پیش ازین در گمراهی ظاهر و نیز مبعوث گردانید پیغمبر را در قومی دیگر از اهالی که هنوز نه پیوسته اند

بِهِمْ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝ ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ

با مسلمانان و اوست غالب با حکمت اینست فضل خدا میدهدش بهرکه

يَشَاءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ۝ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ

خواهد و خدا یتعالی خداوند فضل بزرگ است و روایت است از ابی هریره رضـ

أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَلَا هٰذِهِ الْآيَةَ وَإِنْ

بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم خواند این آیت را و اگر

تَتَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَالَكُمْ ۝

روی گردان شوید بدل آرد گروهی دیگر را غیر از شما باز نباشند آنجماعة مانند شما

قَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَنْ هٰؤُلَاءِ الَّذِينَ ذَكَرَ اللّٰهُ إِنْ تَوَلَّيْنَا

گفتند صحابه ای پیغامبر خدا کیستند آنجماعتیکه یاد کرده است خدایتعالی که اگر روی گردانی کنیم ما

اسْتُبْدِلُوا بِنَا ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَالَنَا فَضَرَبَ عَلَى فَخِذِ

بجای ما گرفته می شوند پستر نباشند آنجماعت مانند ما در روی گردانی پس زد دست مبارک آنحضرت بر ران

سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ ثُمَّ قَالَ هٰذَا وَقَوْمُهُ وَلَوْ كَانَ الدِّينُ

سلمان فارسی پستر فرمود جماعت سلمان است و قوم وی و اگر باشد دین فرضا

عِنْدَ الثُّرَيَّا لَتَنَاوَلَهُ رِجَالٌ مِّنَ الْفُرْسِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

نزد ستاره ثریا هر آئینه میگرفتند دین را مردان فارس رواه الترمذی

وَعَنْهُ قَالَ ذُكِرَتِ الْأَعَاجِمُ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى

وهم از ابی هریره است گفت ذکر کرده شدند اهل عجم نزد آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

الله علیه وسلم پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

لا نا بهم او ببعضهم اوثق منی بکم او ببعضکم رواه الترمذی

برائینه من با ایشان یا ببعض ایشان یعنی بجان اعتماد کننده ترم در حفظ دین از اکثر شما یا بعض شما

فی فضل الشام

در بیان فضیلت شام

واورثنا القوم الذین کانوا یستضعفون مشارق

و میراث دادیم گروہے را کہ ضعیف شمردہ می شدند مشارق

الارض ومغاربها التی بارکنا فیها قلنا یا نار کونی

و مغارب زمینے کہ برکت نہادیم در آن گفتیم اے آتش باش خداوند

بردا وسلاما علی ابراهیم وارادوا به کیدا فجعلنٰهم

برودت و سلامت بر ابراہیم ع و خواستند باو فریب کردن پس ساختیم ایشان را

الاخسرین ه ونجینٰه ولوطا الی الارض التی بارکنا فیها

زیانکار و برہانیدیم ابراہیم ع را و لوط ع را بسوے زمینے کہ برکت نہادیم در آن

للعٰلمین ه وجعلنا بینهم وبین القری التی بارکنا

تمامی عالم را و پیدا کردیم میان ایشان و میان آن دہہا کہ برکت نہادیم

فیها قری ظاهرة وقدرنا فیها السیر ط سیروا فیها

در آن یعنی شام دہہاے متصل بایکدیگر و مقرر کردیم در آن آمد و رفت را سیر کنید درین دہہا

لیالی وایاما اٰمنین وعن زید بن ثابت رض قال

شبہا و روزہا ایمن شدہ و روایت است از زید بن ثابت رض گفت

قال رسول الله صلی الله علیه وسلم طوبٰی للشام قلنا

فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم خوشی باد مراہل شام را گفتیم ما

لای ذلك یا رسول الله قال لان ملٰئکة الرحمٰن

از چہ چیز است این دعا اے رسول خدا فرمود زیراکہ فرشتہاے خداے مہربان

بَاسِطَةً أَجْنِحَتَهَا عَلَيْهَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

فراخ کننده بازوی خود را برایشان رواه احمد و الترمذی و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبداللہ بن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

سَيَخْرُجُ نَارٌ مِّنْ نَحْوِ حَضْرَمَوْتَ أَوْ مِنْ حَضْرَمَوْتَ تَحْشُرُ

نزدیک است کہ برآید آتشے از جانب حضرموت یا از حضرموت جمع کند این آتش

النَّاسَ قُلْنَا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ فَمَا تَأْمُرُنَا قَالَ عَلَيْكُمْ بِالشَّامِ

مردم را گفتیم اے رسول اللہ چہ میفرمائی ما را گفت آنحضرت بر شما باد کہ بروید بشام

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ شُرَيْحِ بْنِ عُبَيْدٍ قَالَ ذُكِرَ

رواہ الترمذی و روایت است از شریح بن عبید گفت ذکر کردہ شدند

أَهْلُ الشَّامِ عِنْدَ عَلِيٍّ رض وَقِيْلَ الْعَنْهُمْ يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ

اہل شام نزد امیر المومنین علی رض و گفتہ شد لعنت کن ایشان را یا امیر المومنین

قَالَ لَا إِنِّيْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ

گفت لعنت نمی کنیم آن زا بدرستیکہ شنیدہ ام آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم راکہ

الْأَبْدَالُ يَكُوْنُوْنَ بِالشَّامِ وَهُمْ أَرْبَعُوْنَ رَجُلًا كُلَّمَا

ابدال میباشند بشام و ابدال چہل مرداند ہرگاہ کہ

مَاتَ رَجُلٌ أَبْدَلَ اللّٰهُ مَكَانَهُ رَجُلًا يُسْقٰى بِهِمُ الْغَيْثُ

بمیرد مردے می آرد خدا تعالے در بدل او مردے دیگر آب دادہ میشود بوجود ایشان

وَيُنْتَصَرُ بِهِمْ عَلَى الْأَعْدَاءِ وَيُصْرَفُ عَنْ أَهْلِ الشَّامِ

و نصرت دادہ شود بسبب ایشان بر دشمنان و برگردانیدہ میشود از اہل شام

بِهِمُ الْعَذَابُ وَعَنْ رَجُلٍ مِّنَ الصَّحَابَةِ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

ببرکت ایشان عذاب و روایت است از مردے از اصحاب رض بدرستیکہ آنحضرت

صلى الله عليه وسلم قال ستفتح الشام فاذا خيّرتم المنازل

صلی الله علیه وسلم فرمود نزدیک است که فتح کرده شود بلاد شام پس چون مخیر گردانیده شوید جای

فيها فعليكم بمدينة يقال لها دمشق فانها معقل المسلمين

بودن را دران بلاد پس بر شما باد که اختیار کنید شهری که گفته میشود دمشق پس آن شهر پناه مسلمانان است

من الملاحم وفسطاطها منها يقال لها الغوطة

از حربها و محل اجتماع شام از زمین دمشق زمینے است که گفته میشود اورا غوطه

رواهما احمد وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى

رواهما احمد و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلے

الله عليه وسلم الخلافة بالمدينة والملك بالشام وعن

الله علیه وسلم خلافت در مدینه است و ملک در شام و روایت است از

عمر رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم رأيت عمودا

عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم دیدم ستونے را

من نور خرج من تحت رأسي ساطعا حتى استقر بالشام

از نور که بیرون آمد از زیر سر من بالا برآینده تا آنکه قرار گرفت در شام

رواهما البيهقي في دلائل النبوة وعن ابي الدرداء رض

رواه بیهقی در دلائل النبوة و روایت است از ابی درداء رض

ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال ان فسطاط

بدرستیکه آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرمود که مجمع

المسلمين يوم الملحمة بالغوطة الى جانب مدينة

مسلمانان روز جنگ غوطه است جانب شهرے

يقال لها دمشق من خير مدائن الشام رواه ابوداود

که گفته میشود اورا دمشق از بهترین شهرهاے شام است رواه ابوداود

ح۱ معقل بفتح میم ملجا ۱۲ مجمع

ح۲ فسطاط شهرے جامع ۱۲

ح۳ بعضے گفته اند که مراد خلافت نبوت است و ملک سلطنت

و بعضے گفته اند که مراد ازان قتال و جهاد است و ملاحم ۱۲

وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ سُلَيْمَانَ قَالَ سَيَأْتِيْ مَلِكٌ مِنْ
روایت است از عبدالرحمن بن سلیمان گفت نزدیک است بیاید پادشاہے از
مُلُوْكِ الْعَجَمِ فَيَظْهَرُ الْمَدَائِنَ كُلَّهَا اِلَّا دِمَشْقَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ
پادشاہان عجم پس غالب میگردد بر ہمہ شہرہا اگر دمشق را رواہ ابوداؤد

بَابُ الْكَسْبِ وَطَلَبِ الْحَلَالِ

باب در بیان کسب و طلب حلال

يَا اَيُّهَا النَّاسُ كُلُوْا مِمَّا فِي الْاَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَّلَا تَتَّبِعُوْا
اے مردمان بخورید ازانچہ کہ در زمین است حلال پاکیزہ و پیروی مکنید
خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ اِنَّهٗ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ ہ اِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ
گامہاے شیطان را ہر آئینہ او شما را دشمن آشکارا است جز این نیست کہ حکم میکند شما
بِالسُّوْٓءِ وَالْفَحْشَآءِ وَاَنْ تَقُوْلُوْا عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ہ
بہ بدکاری و بیحیائی و آن کہ افترا کنید بر خدا آنچہ نمی دانید
يَا اَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُلُوْا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوْا
اے مسلمانان بخورید از پاکیزہ ہاے آنچہ روزی دادیم شما را و سپاس گوئید
لِلّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ اِيَّاهُ تَعْبُدُوْنَ ہ عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ
خدا را اگر او را می پرستید روایت است از مقدام بن
مَعْدِيْكَرِبَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا اَكَلَ
معدیکرب رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نخورد
اَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ اَنْ يَّاْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدَيْهِ وَاِنَّ نَبِيَّ اللّٰهِ
ہیچ یکے طعامے را بہتر از آنکہ بخورد از کار ہر دو دست خود بدرستیکہ نبی خدا تعالیٰ
دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ يَاْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ
داؤد علیہ السلام بود کہ میخورد از عمل دستہاے خود رواہ البخارے

وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ اِلَّا طَيِّبًا وَاِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى

وسلم بدرستیکہ خدا تعالی پاکست قبول نمیکند مگر پاک را یعنے حلال را و بدرستیکہ خدا تعا

اَمَرَ الْمُؤْمِنِيْنَ بِمَا اَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِيْنَ فَقَالَ يَا اَيُّهَا الرُّسُلُ

امر کرد مسلمانان را بچیزیکہ امر کرد بدان پیغامبران را پس گفت اے پیغامبران

كُلُوْا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوْا صَالِحًا وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى يَا اَيُّهَا

بخورید از رزق ہاے حلال وعمل کنید نیک و فرمود حق تعالے ای

الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُلُوْا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنٰكُمْ ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلَ

مومنان بخورید از طعام ہای پاک آنچہ دادہ ایم شمارا پس تریاد کرد آنحضرت مردے را

يُطِيْلُ السَّفَرَ اَشْعَثَ اَغْبَرَ يَمُدُّ يَدَيْهِ اِلَى السَّمَآءِ يَا رَبِّ

کہ دراز میکند سفر را کہ محل مظنۂ اجابت دعاست ژولیدہ سر گرد آلود دراز میکرد اند بسوئے آسمان دست خود را

يَا رَبِّ وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ

اے رب حال آنکہ خوردنی او حرام است و نوشیدنی او حرام است و پوشش او حرام است

وَغُذِيَ بِالْحَرَامِ فَاَنّٰى يُسْتَجَابُ لِذٰلِكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و پرورش کردہ شد بحرام پس چگونہ قبول کردہ شود دعا مر او را رواہ مسلم

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وہم از وی روایت گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

يَاْتِيْ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يُبَالِي الْمَرْءُ مَا اَخَذَ مِنْهُ اَمِنَ

خواہد آمد بر مردم زمانے کہ باک نمیدارد مرد کہ چہ چیز گرفتہ و خوردہ از مال آیا از

الْحَلَالِ اَمْ مِنَ الْحَرَامِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ النُّعْمَانِ

حلال یا از حرام رواہ البخارے و روایت است از نعمان

ابن سعد ای ابو بکر بن ابی شیبہ

ابْنِ بَشِيْرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْحَلَالُ

ابن بشیر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آنچہ حلال است

بَيِّنٌ وَالْحَرَامُ بَيِّنٌ وَبَيْنَهُمَا مُشْتَبِهَاتٌ لَا يَعْلَمُهُنَّ كَثِيْرٌ

ظاہر است وآنچہ حرام است نیز ہویدا است و درمیان حلال وحرام چیزہا است مشتبہ نمیشناسد آنہا را بسیاری

مِنَ النَّاسِ فَمَنِ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ اسْتَبْرَءَ لِدِيْنِهٖ وَعِرْضِهٖ

از مردم پس کسیکہ پرہیز کند شبہات را طلب برأت کرد مردین خود وآبروے خود را

وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ وَقَعَ فِي الْحَرَامِ كَالرَّاعِيْ يَرْعٰى حَوْلَ

وکسیکہ بیفتد در شبہات بیفتد در حرام مانند چرانندہ کہ بچراند گرد

الْحِمٰى يُوْشِكُ اَنْ يَّرْتَعَ فِيْهِ اَلَا وَاِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى اَلَا وَاِنَّ

حمی نزدیک است کہ بچرد درحمی آگاہ باشید بدرستیکہ مرہر پادشاہی را حمی است وآگاہ باشید کہ

حِمَى اللّٰهِ مَحَارِمُهٗ اَلَا وَاِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً اِذَا صَلَحَتْ

حمی خدا محارم اوست وآگاہ باشید کہ درتن آدمی گوشت پارہ ایست وقتیکہ نیک شود از میل معاصے

صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهٗ وَاِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهٗ اَلَا وَهِيَ

نیک شود ہمہ تن وچون تباہ شود آن مضغہ تباہ شود ہمہ تن خبردار باشید کہ آن پارہ

الْقَلْبُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ جُحَيْفَةَ رض اَنَّ النَّبِيَّ

دل است متفق علیہ روایت است از ابی جحیفہ رض کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهٰى عَنْ ثَمَنِ الدَّمِ وَثَمَنِ الْكَلْبِ

صلے اللہ علیہ وسلم منع کرد از فروختن خون ونہی کرد از بہاے سگ

وَكَسْبِ الْبَغِيِّ وَلَعَنَ اٰكِلَ الرِّبٰوا وَمُوْكِلَهٗ وَالْوَاشِمَةَ

وکسب بغی ولعنت کرد آنحضرت ... خورندہ ربا را ولعنت کرد خوراندہ ربا را ولعنت کرد واشمہ

وَالْمُسْتَوْشِمَةَ وَالْمُصَوِّرَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

ومستوشمہ را ولعنت کرد صورت گر را رواہ البخاری وروایت است از عائشہ رض

قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَطْيَبَ مَا أَكَلْتُمْ مِنْ
گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خوشتر وحلال ترین آنچہ میخورید از
كَسْبِكُمْ وَإِنَّ أَوْلَادَكُمْ مِنْ كَسْبِكُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ
کسب شما است وبدرستیکہ اولاد شما از کسب شما اند رواہ الترمذی والنسائی
وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رض عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ
وابن ماجہ در روایت است از عبد اللہ بن مسعود رض از آنحضرت
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَكْسِبُ عَبْدٌ مَالَ حَرَامٍ فَيَتَصَدَّقُ
صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسب نکند ہیچ بندہ مال حرام را پس تصدق کند
مِنْهُ فَيُقْبَلُ مِنْهُ وَلَا يُنْفِقُ مِنْهُ فَيُبَارَكُ لَهُ فِيهِ وَلَا يَتْرُكُهُ
از آنکہ قبول کردہ شود آن تصدق ونہ خرج کند از آن کہ برکت کردہ شود مراو را در آن ونگذارد
خَلْفَ ظَهْرِهِ إِلَّا كَانَ زَادَهُ إِلَى النَّارِ إِنَّ اللّٰهَ لَا يَمْحُو السَّيِّئَ
مال حرام را پس پشت خود مگر آنکہ باشد آن مال توشہ وی بسوی دوزخ بدرستیکہ خدا تعالےٰ دور نمیکند بد را
بِالسَّيِّئِ وَلٰكِنْ يَمْحُو السَّيِّئَ بِالْحَسَنِ إِنَّ الْخَبِيثَ لَا يَمْحُو
بہ بد ولکن محو میکند بد را بہ نیک بدرستیکہ پلید دور نمی کند
الْخَبِيثَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَكَذَا فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ
پلید را رواہ احمد ہمچنان است در شرح السنۃ وروایت است از
جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ
جابر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در نمی آید بہشت را
لَحْمٌ نَبَتَ مِنَ السُّحْتِ وَكُلُّ لَحْمٍ نَبَتَ مِنَ السُّحْتِ كَانَتِ النَّارُ
گوشتے کہ رویدہ شدہ است از حرام وہر گوشتے کہ روئید از حرام باشد آتش
أَوْلَى بِهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالدَّارِمِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ
نزدیکتر وسزاوار تر باو رواہ احمد والدارمی وبیہقی در شعب الایمان

وَعَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ رض قَالَ حَفِظْتُ مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وروایت است از حسن بن علی رض که گفت یاد گرفتم از پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعْ مَا يُرِيْبُكَ اِلٰى مَا لَا يُرِيْبُكَ فَاِنَّ الصِّدْقَ

علیہ وسلم بگذار چیزی را که بشک می اندازد ترا بسوی چیزیکه در شک نمی اندازد زیراکه صدق و یقین

طُمَانِيْنَةٌ وَاِنَّ الْكِذْبَ رِيْبَةٌ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

طمانینت دل است و بدرستیکه کذب سبب شک است رواه احمد و الترمذی و النسائی

وَعَنْ عَطِيَّةَ السَّعْدِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وروایت است از عطیہ سعدی رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا يَبْلُغُ الْعَبْدُ اَنْ يَكُوْنَ مِنَ الْمُتَّقِيْنَ حَتّٰى يَدَعَ مَا لَا بَأْسَ

وسلم نمیرسد بنده باآنکه باشد از متقیان تا آنکه بگذارد چیزے را که نیست باک

بِهٖ حَذَرًا لِمَا بِهٖ بَأْسٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

درو از جهت ترسیدن از چیزیکه درو باک است رواه الترمذی و ابن ماجه وروایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبد اللہ بن مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

طَلَبُ كَسْبِ الْحَلَالِ فَرِيْضَةٌ بَعْدَ الْفَرِيْضَةِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ

طلب کسب حلال فرض است بعد از فرض رواه بیهقی در

شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض اَنَّهٗ سُئِلَ عَنْ اُجْرَةِ

شعب الایمان وروایت است از ابن عباس رض که وی پرسیده شد از مزد

كِتَابَةِ الْمُصْحَفِ فَقَالَ لَا بَأْسَ اِنَّمَا هُمْ مُصَوِّرُوْنَ وَاِنَّهُمْ

نوشتن مصحف پس گفت باکے نیست نیستند ایشان مگر صورت گیر بدرستیکه ایشان

اِنَّمَا يَاْكُلُوْنَ مِنْ عَمَلِ اَيْدِيْهِمْ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ

نمیخورند مگر از عمل دستہاے خویش رواه رزین وروایت است از

رافع بن خديج رض قال قيل يا رسول الله اي الكسب اطيب

رافع بن خدیج رض گفت گفته شد اے پیغمبر خدا کدام کسب خوشتر است

قال عمل الرجل بيده وكل بيع مبرور رواه احمد وعن

فرمود عمل مرد است از دست خود و هر خرید و فروخت صحیح و مقبول در شرع رواه احمد بروایت است

نافع قال كنت اجهز الى الشام والى مصر فجهزت الى

نافع گفت بودم که میفرستادم کالائے خود را بمال و اسباب سوے شام و مصر پس تجهیز ساختم سو

العراق فاتيت الى ام المؤمنين عائشة رض فقلت لها

عراق پس آمدم نزد ام المؤمنین عائشه رض پس گفتم مر عائشه رض را

يا ام المؤمنين كنت اجهز الى الشام فجهزت الى العراق

اے مادر مومنان بودم که تجهیز میکردم هر بار سوے شام پس تجهیز کردم این بار سوے عراق

فقالت لا تفعل ما لك ولمتجرك فاني سمعت رسول الله

پس گفت عائشه مکن تجهیز سوے عراق چه میکنی تو با تجارت خود پس بدرستیکه من شنیدم پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم يقول اذا سبب الله لاحدكم رزقا

صلی الله علیه وسلم را که میگفت چونکه سبب گرداند خدایتعالی مر یکے را از شما رزقے

من وجه فلا يدعه حتى يتغير له او يتنكر له رواه احمد

بوجهے از وجوه باید که ترک ندهد آنرا تا آنکه تغیر و تنکر شود مر او را رواه احمد

وابن ماجة وعن عائشة رض قالت كان لابي بكر

و ابن ماجه در روایت است از عائشه رض گفت بود مر ابی بکر رض را

غلام يخرج له الخراج فكان ابو بكر ياكل من خراجه

غلام که بیرون آورد برائے وی وظیفه پس بود ابوبکر که میخورد از خراج آن غلام

فجاء يوما بشيء فاكل منه ابو بكر رض فقال له الغلام

پس آورد آن غلام چیزے را روزے از جنس طعام پس خورد ابوبکر از آن چیز پس گفت مر ابوبکر را

كذا قال الطيبي

تَدْرِي مَا هٰذَا فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ وَمَا هُوَ قَالَ كُنْتُ تَكَهَّنْتُ لِإِنْسَانٍ

میدانی کہ چیست این طعام پس گفت ابوبکر چہ چیز است گفت غلام بودم کہ کہانت کردہ بودم مریک آدمی را

فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَمَا أُحْسِنُ الْكِهَانَةَ إِلَّا أَنِّي خَدَعْتُهُ فَلَقِيَنِي

در ایام جہالت ونیک نمی دانستم کہانت را لیکن من فریب دادہ بودم اورا پس ملاقات کرد مرا آن مرد

فَأَعْطَانِي بِذٰلِكَ هٰذَا الَّذِي أَكَلْتَ مِنْهُ قَالَتْ فَأَدْخَلَ

پس داد مرا بسبب آن کہانت پس این چیزیکہ خوردی تو ازان است گفت عائشہ پس در آورد

أَبُو بَكْرٍ يَدَهُ فَقَاءَ كُلَّ شَيْءٍ فِي بَطْنِهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

ابوبکر دست خود را در حلق خود پس قے کرد و بیرون انداخت ہر چیز کہ بود در شکم وے رواہ البخاری

وَعَنْ أَبِي بَكْرٍ رضه أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی بکر رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ جَسَدٌ غُذِيَ بِالْحَرَامِ وَعَنْ زَيْدِ

فرمود در نمی آید بہشت را تنے کہ پرورش دادہ است بحرام و روایت است از زید

ابْنِ أَسْلَمَ رضه أَنَّهُ قَالَ شَرِبَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ لَبَنًا وَأَعْجَبَهُ

بن اسلم رض بدرستیکہ گفت نوشید عمر بن الخطاب شیرے را و پسند آمد او را آن شیر

قَالَ لِلَّذِي سَقَاهُ مِنْ أَيْنَ لَكَ هٰذَا اللَّبَنُ فَأَخْبَرَهُ أَنَّهُ وَرَدَ

گفت عمر آنرا کہ نوشانید آن شیر از کجا حاصل شدہ است ترا پس خبر داد آنکس کہ وے آمد

عَلَى مَاءٍ قَدْ سَمَّاهُ فَإِذَا نَعَمٌ مِنْ نَعَمِ الصَّدَقَةِ وَهُمْ يَسْقُونَ

بر جوئے تحقیق نام برد آنرا پس ناگاہ شتران از شتران زکات آنجا حاضر بودند و آنجماعت می نوشانیدند

فَحَلَبُوا لِي مِنْ أَلْبَانِهَا فَجَعَلْتُهُ فِي سِقَائِي وَهُوَ هٰذَا فَأَدْخَلَ

پس دوشیدند برائے من از شیرہائے آنہا پس گردانیدم آن شیر را در مشک خود و آن این شیر است پس در آورد

عُمَرُ يَدَهُ فَاسْتَقَاءَ رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

عمر دست خود را و قے کرد روایتہا البیہقی در کتاب شعب الایمان

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضـ قَالَ مَنِ اشْتَرٰى ثَوْبًا بِعَشَرَةِ دَرَاهِمَ

وروایت است از ابن عمر رضـ گفت کسے که بخرد جامه را بده درهم

وَفِيْهِ دِرْهَمٌ حَرَامٌ لَمْ يَقْبَلِ اللّٰهُ لَهٗ صَلٰوةً مَّا دَامَ عَلَيْهِ ثُمَّ

ودران یک درهم حرام باشد قبول نمیکند خدا ازاو را هیچ نمازے تا آنکه آن جامه بر تن وے باشد پستر

اَدْخَلَ اِصْبَعَيْهِ فِيْ اُذُنَيْهِ وَقَالَ صُمَّتَا اِنْ لَّمْ يَكُنِ النَّبِيُّ صَلَّى

در آورد ابن عمر انگشت خود را در هر دو گوش خود و گفت کر باد این دو گوش من اگر نیست آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعْتُهٗ يَقُوْلُهٗ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ

الله علیه وسلم که شنیدم او را که میگفت آن را رواه احمد والبیهقے در

شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَقَالَ اِسْنَادُهٗ ضَعِيْفٌ وَعَنْ اَبَانَ

شعب الایمان وگفت اسناد آن ضعیف است وروایت است از ابان

عَنْ اَنَسٍ رضـ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از انس رضـ گفت گفتم ای پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

اجْعَلْنِيْ مُسْتَجَابَ الدَّعْوَةِ قَالَ يَا اَنَسُ اَطِبْ كَسْبَكَ تُسْتَجَبْ دَعْوَتُكَ

گردان مرا از کسانیکه دعای ایشان قبول کرده شود فرمود آنحضرت صلعم ای انس پاک گردان کسب خود را تا قبول کرده شود دعای تو

فَاِنَّ الرَّجُلَ يَرْفَعُ اللُّقْمَةَ اِلٰى فِيْهِ مِنْ حَرَامٍ فَمَا يُسْتَجَابُ

پس بتحقیق هر مرد که می بردارد لقمه را بسوے دهن خود از حرام پس قبول کرده نشود دعاے

لَهٗ اَرْبَعِيْنَ يَوْمًا رَوَاهُ الدَّيْلَمِيُّ

او چهل روز رواه دیلمے

بَابُ الْمُسَاهَلَةِ فِي الْمُعَامَلَةِ

وَعَنْ حُذَيْفَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت است از حذیفه رضـ گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم

إِنَّ رَجُلًا كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ فَأَتَاهُ الْمَلَكُ لِيَقْبِضَ

کہ مردے بود درمیان آن کسانیکہ بودند پیش از شما آمد اورا فرشتہ مرگ تا بگیرد

رُوحَهُ فَقِيلَ لَهُ هَلْ عَمِلْتَ مِنْ خَيْرٍ قَالَ مَا أَعْلَمُ قِيلَ لَهُ

جان اورا پس گفتہ شد مر آنمرد را آیا کردہ تو ہیچ عمل از نیکی گفت آنمرد نمیدانم گفتہ شد

انْظُرْ قَالَ مَا أَعْلَمُ شَيْئًا غَيْرَ أَنِّي كُنْتُ أُبَايِعُ النَّاسَ فِي

ببین گفت آنمرد نمیدانم جز آنکہ بودم کہ خرید و فروخت میکردم مردم را در

الدُّنْيَا وَأُجَازِيهِمْ فَأُنْظِرُ الْمُوسِرَ وَأَتَجَاوَزُ عَنِ الْمُعْسِرِ

دنیا و تقاضا مے میکردم پس مہلت میدادم توانگر را و درگذر میکردم از فقیر

فَأَدْخَلَهُ اللهُ الْجَنَّةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ

پس داخل کرد اورا خدایتعالے در بہشت متفق علیہ و در روایت مسلم

نَحْوَهُ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض وَأَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ رض

مانند این روایت است از عقبہ بن عامر رض و ابی مسعود انصاری رض

فَقَالَ اللهُ تَعَالَى أَنَا أَحَقُّ بِذَا مِنْكَ تَجَاوَزُوا عَنْ عَبْدِي

پس گفت خدایتعالی کہ من کریم سزاوارترم بدان از تو درگذر کنید از بندہ من

وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

و روایت است از ابی قتادہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِيَّاكُمْ وَكَثْرَةَ الْحَلِفِ فِي الْبَيْعِ فَإِنَّهُ يُنَفِّقُ ثُمَّ

علیہ وسلم دور دارید خود را از بسیارئ سوگند در بیع زیرا کہ سوگند رواج میدہد در مال پس

يَمْحَقُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ

باطل میگرداند برکت را رواہ مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت شنیدم

رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ الْحَلِفُ مُنَفِّقَةٌ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کہ سوگند محل رواج است

لِلسِّلْعَةِ مُمْحِقَةٌ لِلْبَرَكَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رض

مر کالاے را و محل کاهیدن است برکت را متفق علیه و روایت است از ابی ذر رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلٰثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ

از آنحضرت صلی الله علیه وسلم گفت آنحضرت سه اند که کلام نمی کند ایشان را خدا

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ وَلَا يُزَكِّيْهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ

در روز قیامت و نظر رحمت نمی کند سوے ایشان و پاک نمیکرد اند از ذنوب ایشان را و مر ایشان را

أَلِيْمٌ قَالَ أَبُوْ ذَرٍّ خَابُوْا وَخَسِرُوْا مَنْ هُمْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

عذاب دردناک است گفت ابوذر نومید شدند و زیان کار شدند کیستند آنها اے رسول خدا

قَالَ الْمُسْبِلُ وَالْمَنَّانُ وَالْمُنْفِقُ سِلْعَتَهُ بِالْحَلِفِ الْكَاذِبِ

گفت آنحضرت یکے از ان دراز کننده ازار است بطریق تکبر دوم منت نهنده که بعد از عطا کردن

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

روایت کرد مسلم و روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ التَّاجِرُ الصَّدُوْقُ الْأَمِيْنُ مَعَ النَّبِيِّيْنَ

صلی الله علیه وسلم بازرگان راست گو امانت دار محشور می شود روز قیامت با پیغمبران

وَالصِّدِّيْقِيْنَ وَالشُّهَدَاءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَ

و صدیقان و شهیدان روایت کرد ترمذی و دارمی

الدَّارَقُطْنِيُّ وَرَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض وَعَنْ

و دار قطنی و روایت کرد این حدیث را ابن ماجه از ابن عمر رض و روایت است از

عُبَيْدِ بْنِ رِفَاعَةَ عَنْ أَبِيْهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبید بن رفاعه از پدر خود از آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ التُّجَّارُ يُحْشَرُوْنَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فُجَّارًا إِلَّا مَنِ اتَّقٰى وَبَرَّ

فرمود آنحضرت سوداگران حشر کرده میشوند روز قیامت فجار مگر کسیکه پرهیزگاری کند از حرام و

وَصَدَقَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَرَوَى

وراست گوید رواه الترمذی و ابن ماجه والدارمی و روایت است از

الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ عَنِ الْبَرَاءِ

بیہقی در شعب الایمان از براء

بَابُ الرِّبٰوا

باب در بیان سود

وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي

وآنانکه ذخیره میکنند زر و نقره را و خرچ نمی نمایند آنرا در

سَبِيلِ اللّٰهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ يَوْمَ يُحْمٰى عَلَيْهَا

راه خدا پس بشارت ده آنرا بعذاب دردناک روزیکه گرم کرده میشود بران مال

فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوٰى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ

در آتش دوزخ پس داغ کرده میشود بآن پیشانی ہاے ایشان و پہلوہاے ایشان و پشت ہاے ایشان

هٰذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ

و گفته شود اینست آنچه ذخیره نهادید براے خود پس بچشید آنچه ذخیره میکردید

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبٰوا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي

کسانیکه میخورند سود را برنخیزند از گور مگر چنانکه برمیخیزد کسیکه

يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا

دیوانه ساخت او را شیطان بسبب آسیب رسانیدن این بسبب آنست که سودخوران گفتند

الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبٰوا وَأَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبٰوا فَمَنْ

سوداگری مانند سود است و حلال کرده است خدا سوداگری را و حرام ساخته است سود را پس کسیکه

جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهٰى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ

آمد وی را پند از جانب پروردگار وے پس باز ماند از سودکاری پس او راست آنچه گذشت و کار او

إِلَى اللهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولٰئِكَ أَصْحٰبُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خٰلِدُونَ ۝

بخدا وکیکه بازگشت بسود خواری پس آن گروه باشندگان دوزخ اند همیشه دران باشند

يَمْحَقُ اللهُ الرِّبٰوا وَيُرْبِي الصَّدَقٰتِ وَاللهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ

نابود میا زد خدا برکت سود را وافزون میازد برکت خیرات را وخدا دوست ندارد هر

كَفَّارٍ أَثِيمٍ ۝ يٰأَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ

ناسپاس گناہگار را اے مومنان حذر کنید از خدا وترک کنید انچه مانده است

مِنَ الرِّبٰوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۝ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ

از سود اگر هستید از اہل ایمان پس اگر نکردید پس خبردار باشید بجنگے

مِنَ اللهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوٰلِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ

از خدا ورسول او واگر توبه کردید پس شمارا ست اصل مالهای شما نه شما ستم کنید

وَلَا تُظْلَمُونَ ۝ يٰأَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبٰوا

ونه شما ستم کرده شوید اے مومنان مخورید سود را

أَضْعٰفًا مُضٰعَفَةً وَاتَّقُوا اللهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۝ وَاتَّقُوا

دوچندان تو بر تو وبترسید خدا را تا باشد رستگار شوید وبترسید

النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكٰفِرِينَ ۝ وَأَطِيعُوا اللهَ وَالرَّسُولَ

از آن آتش که آماده کرده شده است برائے کافران وفرمان برید خدا وپیغامبر را

لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۝ عَنْ جَابِرٍ رض قَالَ لَعَنَ رَسُولُ اللهِ

شاید که شما مهربانی کرده شوید روایت است از جابر رض گفت لعنت کرده است آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اٰكِلَ الرِّبٰوا وَمُوكِلَهُ وَكَاتِبَهُ

صلی الله علیه وسلم خورنده ربا را وخوراننده ربا را ونویسنده آن را

وَشَاهِدَيْهِ وَقَالَ هُمْ سَوَاءٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

وگواهان آنرا وفرمود که اینها برابر اند درورود لعنت رواه مسلم وروایت است از ابی هریره رض

عَنْ رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ لَیَاْتِیَنَّ عَلَی

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت ہر آئینہ می آید بر

النَّاسِ زَمَانٌ لَا یَبْقٰی اَحَدٌ اِلَّا اٰکِلُ الرِّبٰوا فَاِنْ لَّمْ یَاْکُلْہُ

مردمان زمانے کہ باقی نماند ہیچ یکے مگر آنکہ بخورد ربوا پس اگر نخورد ربوا

اَصَابَہٗ مِنْ بُخَارِہٖ وَیُرْوٰی مِنْ غُبَارِہٖ رَوَاہُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوٗدَ

میرسد اورا از بخار و اثر آن و روایت کردہ شد من غبارہ یعنے میرسد از گرد وے رواہ احمد و ابوداؤد

وَالنَّسَائِیُّ وَابْنُ مَاجَۃَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰہِ بْنِ حَنْظَلَۃَ

والنسائی وابن ماجہ و روایت است از عبد اللہ بن حنظلہ

غَسِیْلِ الْمَلٰٓئِکَۃِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

کہ اورا غسیل ملائکہ گویند گفت عبداللہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

دِرْھَمُ رِبٰوا یَاْکُلُہُ الرَّجُلُ وَھُوَ یَعْلَمُ اَشَدُّ مِنْ سِتَّۃٍ وَّ

یک درہم کہ بخورد آن را مرد حال آنکہ وے میداند کہ سود است سخت تر است از ستی

وَّثَلٰثِیْنَ زَنْیَۃً رَوَاہُ اَحْمَدُ وَالدَّارُ قُطْنِیُّ وَرَوَی الْبَیْھَقِیُّ فِیْ

وشش زنا رواہ احمد و دار قطنے و روایت کرد بیہقے در

شُعَبِ الْاِیْمَانِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض وَزَادَ وَقَالَ مَنْ نَبَتَ لَحْمُہٗ

شعب الایمان و زیادہ کرد بیہقی از ابن عباس رض این عبارت یعنے و گفت کسیکہ بروید گوشت را

مِنَ السُّحْتِ فَالنَّارُ اَوْلٰی بِہٖ وَعَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ رض

از حرام پس آتش دوزخ سزاوار است بوے و روایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ الرِّبٰوا سَبْعُوْنَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سود خوردن ہفتاد پارہ است

جُزْءً اَیْسَرُھَا اَنْ یَّنْکِحَ الرَّجُلُ اُمَّہٗ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض

ادنائے آن ہفتاد پارہ اینست کہ وطی کند مرد مادر خود را و روایت است از ابن مسعود رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الرِّبٰوا
گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ مال ربا

وَاِنْ كَثُرَ فَاِنَّ عَاقِبَتَهٗ تَصِيْرُ اِلٰى قُلٍّ رَوَاهُمَا ابْنُ مَاجَةَ
اگرچہ بسیار شود پس تحقیق پایان کار او باز میگردد بسوی کمی و نقصان روایت کرد ہر دو حدیث را ابن ماجہ

وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَرَوٰى اَحْمَدُ الْاَخِيْرَ وَعَنْ
و بیہقی در شعب الایمان و روایت کرد این حدیث اخیر را و از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَتَيْتُ
ابی ہریرہ رضا گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آمدم

لَيْلَةَ اُسْرِيَ بِيْ عَلٰى قَوْمٍ بُطُوْنُهُمْ كَالْبُيُوْتِ فِيْهَا الْحَيَّاتُ
در شب معراج برگروہے کہ شکمہای ایشان مانند خانہاست کہ دران مارہا اند

تُرٰى مِنْ خَارِجِ بُطُوْنِهِمْ فَقُلْتُ مَنْ هٰؤُلَاءِ يَا
دیدہ میشود آن مارہا از بیرون شکمہاے ایشان پس گفتم من کیستند این گروہ اے

جِبْرَئِيْلُ قَالَ هٰؤُلَاءِ اَكَلَةُ الرِّبٰوا رَوَاهُ اَحْمَدُ
جبرئیل گفت این گروہ خورندہ ربا اند رواہ احمد

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَلِيٍّ رض اَنَّهٗ سَمِعَ رَسُوْلَ اللّٰهِ
و ابن ماجہ و روایت است از علی رضا کہ وے شنید آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ اٰكِلَ الرِّبٰوا
صلے اللہ علیہ وسلم کہ لعنت میکرد خورندہ ربوا را

وَمُوْكِلَهٗ وَكَاتِبَهٗ وَمَانِعَ الصَّدَقَةِ وَكَانَ
و خورانندہ آن را و کاتب آن را و منع کنندہ زکوٰۃ را و بود آنحضرت صلعم

يَنْهٰى عَنِ النَّوْحِ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض
کہ نہی میکرد از نوحہ کردن رواہ نسائی واز انس رض مروی است

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِذَا اَقْرَضَ اَحَدُکُمْ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون بدہد یکے از شما دیگرے را

قَرْضًا فَاَھْدٰی اِلَیْہِ اَوْ حَمَلَہٗ عَلَی الدَّابَّۃِ فَلَا یَرْکَبْہُ

وام پس ہدیہ فرستد آنکہ قرض گرفتہ است بسوے قرض دہندہ یا سوار گرداند اورا بر مرکوب پس باید کہ سوار (نشود)

وَلَا یَقْبَلْہَا اِلَّا اَنْ یَکُوْنَ جَرٰی بَیْنَہٗ وَبَیْنَہٗ قَبْلَ ذٰلِکَ رَوَاہُ

و قبول نکند آن ہدیہ را مگر آنکہ جاریست و عادت شدہ است میان این و آن پیش از معاملہ قرض رواہ

اِبْنُ مَاجَۃَ وَالْبَیْہَقِیُّ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ وَعَنْہُ عَنِ النَّبِیِّ

ابن ماجہ و بیہقی در شعب ایمان و روایت است ہم از انس رضی اللہ عنہ از آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا اَقْرَضَ الرَّجُلُ الرَّجُلَ فَلَا یَاْخُذْ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت وقتیکہ قرض دہد مردے مرد دیگر را پس باید کہ ہدیہ نگیرد

ہَدِیَّۃً رَوَاہُ الْبُخَارِیُّ فِیْ تَارِیْخِہٖ ہٰکَذَا فِی الْمُنْتَقٰی

از وام دہندہ روایت کرد بخاری در تاریخ خود این چنین است در منتقی

وَعَنْ اَبِیْ بُرْدَۃَ بْنِ اَبِیْ مُوْسٰی قَالَ قَدِمْتُ الْمَدِیْنَۃَ

و روایت است از ابی بردہ بن ابی موسی رضی اللہ عنہ گفت قدوم آوردم مدینہ را

فَلَقِیْتُ عَبْدَ اللّٰہِ بْنَ سَلَامٍ فَقَالَ اِنَّکَ بِاَرْضٍ فِیْہَا الرِّبٰوا

پس ملاقات کردم عبد اللہ بن سلام را پس گفت عبد اللہ مرا بدرستیکہ تو بزمینے ہستی کہ در وے ربا

فَاشٍ فَاِذَا کَانَ لَکَ عَلٰی رَجُلٍ حَقٌّ فَاَھْدٰی اِلَیْکَ حِمْلَ تِبْنٍ

آشکارا است پس چون باشد ترا بر مردے حقے یعنے وامے پس بفرستد آن مرد بسوے تو پشتارہ کاہ

اَوْ حِمْلَ شَعِیْرٍ اَوْ حِمْلَ قَتٍّ فَلَا تَاْخُذْہُ فَاِنَّہٗ رِبٰوا رَوَاہُ

یا پشتارہ جو یا بفرستد بار علفے پس مگیر آنرا پس تحقیق آن حکم ربا وارد رواہ

الْبُخَارِیُّ وَعَنِ الْاَسْوَدِ بْنِ ذَھْبٍ دَخَلْتُ عَلٰی رَسُوْلِ اللّٰہِ

بخاری و روایت است از اسود بن ذہب در آمدم بر آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَلَا اُنَبِّئُكَ بِشَيْءٍ مِنَ الرِّبٰوا عَسَى اللّٰهُ

صلی اللہ علیہ وسلم پس فرمود آیا خبر دہم ترا بچیزے کہ از ربا باشد عنقریب خدا تعالی

اَنْ يَنْفَعَكَ بِهٖ قُلْتُ بَلٰى قَالَ اِنَّ الرِّبٰوا اَبْوَابٌ اَلْبَابُ مِنْهُ عِدْلُ

نفع دہد ترا بآن گفتم بلے یا رسول خدا فرمود بدرستیکہ سود انواع واقسام است قسمے ازان برابر میشود

سَبْعِيْنَ حُوْبًا اَدْنَاهَا فَجْرَةٌ كَاضْطِجَاعِ الرَّجُلِ مَعَ اُمِّهٖ وَاِنَّ

از معصیت ادنی گناہ آن بیمائی است مانند خفتن مرد با مادر خود و بدرستیکہ

اَرْبَا الرِّبَا اسْتِطَالَةُ الْمَرْءِ فِىْ عِرْضِ اَخِيْهِ بِغَيْرِ حَقٍّ رَوَاهُ ابْنُ مَنْدَهْ وَاَبُوْ نُعَيْمٍ

سخت تر ربا آبرو ریزی مرد است برادر خود را بناحق روایت کرد این حدیث را ابن منده و ابو نعیم

بَابُ الْاِحْتِكَارِ

باب دربیان احتکار

عَنْ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْجَالِبُ

روایت است از عمر رض از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کشندہ

مَرْزُوْقٌ وَالْمُحْتَكِرُ مَلْعُوْنٌ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ

رزق دادہ شدہ است ونگاہدارندہ لعنت کردہ شدہ روایت ابن ماجہ والدارمی

وَعَنْ مَعْمَرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت است از معمر رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مَنِ احْتَكَرَ فَهُوَ خَاطِئٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض

کسیکہ احتکار کند پس آن عاصی وآثم است روایت مسلم وروایت است از عمر بن الخطاب رض

قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنِ احْتَكَرَ

گفت شنیدم آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کسے کہ احتکار کند

عَلَى الْمُسْلِمِيْنَ طَعَامَهُمْ ضَرَبَهُ اللّٰهُ بِالْجُذَامِ وَالْاِفْلَاسِ

بر مسلمانان طعام ایشان را بزند اورا خدا تعالی بجذام مرضی مشہور است وبافلاس

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَرَزِينٌ فِي كِتَابِهِ
رواه ابن ماجه و بیهقی در شعب ایمان و رزین در کتاب خود
وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه و سلم
مَنِ احْتَكَرَ طَعَامًا أَرْبَعِينَ يَوْمًا يُرِيدُ بِهِ الْغَلَاءَ فَقَدْ بَرِئَ
کسیکه احتکار کند طعامی را چهل روز درحالیکه میخواهد بآن گرانی غله را پس بدرستیکه بیزار شد آن مرد
مِنَ اللهِ وَبَرِئَ اللهُ مِنْهُ رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ مُعَاذٍ رض
از خدا و بیزار شد خدا تعالی از وے رواه رزین و روایت است از معاذ رض
قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ بِئْسَ الْعَبْدُ
گفت شنیدم آنحضرت صلی الله علیه و سلم را که میگفت بد بنده ایست
الْمُحْتَكِرُ إِنْ أَرْخَصَ اللهُ الْأَسْعَارَ حَزِنَ وَإِنْ أَغْلَاهَا فَرِحَ
احتکار کننده اگر ارزان گرداند خدا نرخها را اندوهگین گردد و اگر گران گرداند نرخها را شادمان گردد
رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَرَزِينٌ فِي كِتَابِهِ وَعَنْ
رواه بیهقی در شعب الایمان و رزین در کتاب خود و روایت است از
أَبِي أُمَامَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنِ
ابی امامه رض که آنحضرت صلی الله علیه و سلم فرمود کسیکه
احْتَكَرَ طَعَامًا أَرْبَعِينَ يَوْمًا ثُمَّ تَصَدَّقَ بِهِ لَمْ يَكُنْ لَهُ
احتکار کند غله چهل روز پستر تصدق کرد بآن طعام نمی باشد آن تصدق کردن مر او را
كَفَّارَةً رَوَاهُ رَزِينٌ
پوشنده گناه وے رواه رزین

بَابُ الْإِفْلَاسِ وَالْإِنْظَارِ وَالتَّشْدِيدِ فِي الدَّيْنِ

ا) افلاس بکسر همزه مفلس شدن یعنی بے چیز شدن و انظار مهلت دادن تشدید سخت گرفتن در ادای دین بعد از آنکه وام دار مال نداشته باشد ... (marginal handwritten note)

وَإِنْ كَانَ ذُوعُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ
واگر باشد مفلسے پس لازم است مہلت دادن تا توانگرے و آنکہ خیرات کنید بہتر است
لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝ وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللهِ
شمارا اگر ہستید دانندہ و حذر کنید از آن روز کہ باز گردانیدہ شوید دران بسوئے خدا
ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ۝ عَنْ
پس تمام دادہ شود ہر شخصے آنچہ عمل کردہ است و ایشان ستم کردہ نشوند روایت است از
أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَانَ
ابی ہریرہ رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ بود
رَجُلٌ يُدَايِنُ النَّاسَ فَكَانَ يَقُولُ لِفَتَاهُ إِذَا أَتَيْتَ مُعْسِرًا
مردے کہ معاملہ میکرد مردم را بوام پس بود آنمرد کہ میگفت مر غلام خود را و قتیکہ بیائی تو فقیرے را
تَجَاوَزْ عَنْهُ لَعَلَّ اللهَ أَنْ يَّتَجَاوَزَ عَنَّا قَالَ فَلَقِيَ اللهَ فَتَجَاوَزَ
در گذر از وے شاید کہ خدا در گذرد از ما فرمود آنحضرت پیش آمد آنمرد خدا را پس درگذشت او تعالیٰ
عَنْهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ رض قَالَ قَالَ
از وے متفق علیہ و روایت است از ابی قتادہ رض گفت فرمود
رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُّنْجِيَهُ اللهُ
آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ شاد میگرداند او را کہ رستگار گرداند او را خدا
مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ فَلْيُنَفِّسْ عَنْ مُعْسِرٍ أَوْ يَضَعْ عَنْهُ
از اندوہائے روز قیامت پس باید کہ تاخیر کند طلب وام را از فقیر یا بنہد وام را از وے
رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى
رواہ مسلم و ہم از ابی قتادہ است گفت شنیدم آنحضرت صلے
اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ أَنْظَرَ مُعْسِرًا أَوْ وَضَعَ عَنْهُ
اللہ علیہ وسلم کہ میگفت کسیکہ مہلت دہد معسر را یا بنہد وام را از وے

أَنْجَاهُ اللهُ مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

رستگاری دہد او را خدا تعالیٰ از اندوہ ہائے روز قیامت رواہ مسلم و روایت است از

أَبِي الْيَسَرِ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی الیسر رض گفت شنیدم آنحضرت را صلی اللہ علیہ و سلم

يَقُوْلُ مَنْ أَنْظَرَ مُعْسِرًا أَوْ وَضَعَ عَنْهُ أَظَلَّهُ اللهُ فِي ظِلِّهِ

کہ میگفت کسیکہ مہلت دہد مفلس یا بنہد وام را از گردن وے جای دہد او را خدا در سایہ عنایت خود

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عِمْرَانَ ابْنِ حُصَيْنٍ رض قَالَ قَالَ

رواہ مسلم و روایت است از عمران بن حصین رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ لَهُ عَلٰى رَجُلٍ حَقٌّ

پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ و سلم کسیکہ باشد مر او را بر مردے حقے و دائے

فَمَنْ أَخَّرَهُ كَانَ لَهُ بِكُلِّ يَوْمٍ صَدَقَةٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ

پس تاخیر کرد آنرا از کسیکہ بروے حق است باشد مر صاحب حق را روز ثواب صدقہ رواہ احمد

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ كَانَ لِي عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و روایت است از جابر رض گفت کہ مرا بر آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ دَيْنٌ فَقَضَانِي وَزَادَنِي رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ

وسلم دامے پس ادا کرد مرا و زیادہ چیزے بطریق انعام رواہ ابوداؤد و روایت است از

عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي رَبِيْعَةَ رض قَالَ اسْتَقْرَضَ مِنِّي النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ

عبداللہ بن ابی ربیعہ گفت قرض گرفت از من آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْبَعِيْنَ أَلْفًا فَجَاءَهُ مَالٌ فَدَفَعَهُ إِلَيَّ وَقَالَ

علیہ و سلم چہل ہزار پس آمد آنحضرت را مالے پس مرفع کرد آن چہل ہزار را بسوی من و فرمود

بَارَكَ اللهُ تَعَالٰى فِي أَهْلِكَ وَمَالِكَ إِنَّمَا جَزَاءُ السَّلَفِ الْحَمْدُ

برکت کند خدا تعالیٰ در اہل تو و در مال تو نیست پاداش قرض مگر حمد و شکر

ا م کلہ من نظر معسرا او وضع عنہ / کذا فی اشعۃ اللمعات

وَالْاَدَاءُ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ اَنَّ رَجُلًا

و ادار آن رواه النسائی و روایت است از ابی هریره رضـ که مردے

تَقَاضٰى رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاَغْلَظَ لَهٗ فَهَمَّ اَصْحَابُهٗ

طلب کرد از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم پس سخت گفت پس قصد کردند یاران وے

فَقَالَ دَعُوْهُ فَاِنَّ لِصَاحِبِ الْحَقِّ مَقَالًا وَاشْتَرُوْا لَهٗ بَعِيْرًا

ایذای مرد را پس فرمود که بگذارید او را زیرا که مر صاحب حق را جاے گفتن است و بخرید برای وی شترے

فَاَعْطُوْهُ اِيَّاهُ قَالُوْا لَا نَجِدُ اِلَّا اَفْضَلَ مِنْ سِنِّهٖ قَالَ اشْتَرُوْهُ

پس بدہید او را آن شتر گفتند اصحاب نمی یابیم مگر زیاده تر از سال شتر وے فرمود بخرید آن را

فَاَعْطُوْهُ فَاِنَّ خَيْرَكُمْ اَحْسَنُكُمْ قَضَاءً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ

پس بدہید وے را زیرا که بهترین شما نیک ترین شما است در قضای دین متفق علیه و هم از وی مروی است

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ

که پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم فرمود دیر داشتن توانگر وام را ظلم است

فَاِذَا اُتْبِعَ اَحَدُكُمْ عَلٰى مَلِيْءٍ فَلْيَتْبَعْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

پس چون در پے فرستاده شود یکے از شما بر توانگر یعنی حواله کرده شود پس باید که در پے رود متفق علیه

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ اَخَذَ

ابی ہریرہ رضـ مرویست از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم گفت کسے که بگیرد

اَمْوَالَ النَّاسِ يُرِيْدُ اَدَاءَهَا اَدَّى اللّٰهُ عَنْهُ وَمَنْ اَخَذَ

مالهای مردم را یعنی بوام در حالتیکه میخواهد ادای آن ادا میکند خدایتعالی از جانب آن کسیکه بگیرد

يُرِيْدُ اِتْلَافَهَا اَتْلَفَهُ اللّٰهُ عَلَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

در حالیکه میخواهد ہلاک کردن مال مردم را ہلاک میگرداند خدا بروی یعنی اعانت نمی کند رواه البخاری واز

اَبِيْ قَتَادَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَرَاَيْتَ اِنْ قُتِلْتُ

ابی قتاده رضـ گفت که گفت مردے ای رسول خدا خبر ده اگر کشته شوم

فِي سَبِيْلِ اللهِ صَابِرًا مُحْتَسِبًا مُقْبِلًا غَيْرَ مُدْبِرٍ يُكَفِّرُ اللهُ

در راه خدا صبر کننده امید ثواب دارنده و پشت ندہندہ آیا می پوشد خدا تعالےٰ

عَنِّيْ خَطَايَايَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَعَمْ فَلَمَّا

از من گناہان من فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آرے میپوشد گناہان تو پس چون

اَدْبَرَ نَادَاهُ فَقَالَ نَعَمْ اِلَّا الدَّيْنَ كَذٰلِكَ قَالَ جِبْرَئِيْلُ رَوَاهُ

پشت داد آن مرد پس خواند او را پس گفت آنحضرت آرے می بخشد ہمہ گناہ را مگر وام ہمچنین گفت جبرئیل رواہ

مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو رضہ اَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ

مسلم و روایت است از عبداللہ بن عمرو رضہ بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يُغْفَرُ لِلشَّهِيْدِ كُلُّ ذَنْبٍ اِلَّا الدَّيْنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

علیہ وسلم فرمود آمرزیدہ میشود مر شہید را ہر گناہ مگر وام رواہ مسلم

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ نَفْسُ الْمُؤْمِنِ مُعَلَّقَةٌ بِدَيْنِهٖ حَتّٰى يُقْضٰى عَنْهُ رَوَاهُ

وسلم ذات مسلمان آویختہ شدہ است بوام وے کہ بر خود دارد تا آنکہ گذاردہ شود دین از وی رواہ

الشَّافِعِيُّ وَاَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنِ

الشافعی و احمد و الترمذی و ابن ماجۃ و الدارمی و روایت است از

الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

براء بن عازب رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

صَاحِبُ الدَّيْنِ مَأْسُوْرٌ بِدَيْنِهٖ يَشْكُوْ اِلٰى رَبِّهِ الْوَحْدَةَ يَوْمَ

خداوند دین محبوس و اسیر است بدین خود گلہ میکند بسوے پروردگار خود تنہائی و وحشت را روز

الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِنِ الْخُدْرِيِّ

قیامت رواہ فی شرح السنۃ و روایت است از ابی سعید خدری رضہ

۱۰ [illegible]

قَالَ أُتِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِجَنَازَةٍ لِيُصَلِّيَ عَلَيْهَا

گفت آوردہ شد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم جنازہ را تا بگذارد بروے نماز

فَقَالَ هَلْ عَلٰى صَاحِبِكُمْ دَيْنٌ قَالُوْا نَعَمْ قَالَ هَلْ تَرَكَ لَهٗ مِنْ

پس گفت آنحضرت آیا ہست بروی وامی گفتند آرے ہست فرمود آیا گذاشتہ است مردین را چیزیکہ

وَفَاءٍ قَالُوْا لَا قَالَ صَلُّوْا عَلٰى صَاحِبِكُمْ قَالَ عَلِيُّ بْنُ اَبِيْ طَالِبٍ رضہ

وفا کند باداے آن گفتند نگذاشتہ است فرمود نماز گزارید شما بر صاحب خود گفت علی رضہ ابن ابی طالب

عَلَيَّ دَيْنُهٗ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ فَتَقَدَّمَ فَصَلّٰى عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ مَعْنَاهُ

بر من دین اوست ای رسول خدا پس پیش آمد آنحضرت پس نماز گذارد برو و در روایت دیگر معنی اینحدیث آمد

وَقَالَ فَكَّ اللّٰهُ رِهَانَكَ مِنَ النَّارِ كَمَا فَكَكْتَ رِهَانَ اَخِيْكَ

واین زیادت کہ گفت آنحضرت در حق علی رضہ کہ خلاص گرداند خدا نفس ترا چنانچہ خلاص کردی نفس برادر

الْمُسْلِمِ لَيْسَ مِنْ عَبْدٍ مُّسْلِمٍ يَقْضِيْ عَنْ اَخِيْهِ دَيْنَهٗ اِلَّا فَكَّ

مسلمان خود را نیست ہیچ بندہ مسلمان کہ بگذارد از جانب برادر خود وام او را مگر آنکہ خلاص گرداند

اللّٰهُ رِهَانَهٗ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

خدائے گرو او را روز قیامت رواہ فی شرح السنۃ و روایت است از

ثَوْبَانَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ مَاتَ وَهُوَ

ثوبان رضہ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ بمیرد و حال آنکہ

بَرِيْءٌ مِنَ الْكِبْرِ وَالْغُلُوْلِ وَالدَّيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

وی بیزار است از کبر و از خیانت کردن در غنیمت و از وام می در آید در بہشت رواہ الترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى رضہ عَنِ النَّبِيِّ

و ابن ماجہ و الدارمی و روایت است از ابی موسی رضہ از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ اَعْظَمَ الذُّنُوْبِ عِنْدَ اللّٰهِ اَنْ يَّلْقَاهُ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود بدرستیکہ بزرگترین گناہان نزد خدا آنست کہ پیش آید خدا را

بِهَا عَبْدٌ بَعْدَ الْكَبَائِرِ الَّتِي نَهَى اللّٰهُ عَنْهَا اَنْ يَمُوْتَ رَجُلٌ
آن گناہان بعد از گناہان کبیرہ کہ نہی کردہ است خدای از آن آنست کہ بمیرد بندۂ حال آنکہ

وَعَلَيْهِ دَيْنٌ لَا يَدَعُ لَهٗ قَضَاءً رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ
بر وی دین است و چیزی نگذارد بندہ برای ادای وی روایت کرد احمد و ابوداؤد و روایت است

سَعِيْدِ بْنِ الْاَطْوَلِ قَالَ مَاتَ اَخِيْ وَتَرَكَ ثَلٰثَ مِائَةِ دِيْنَارٍ
سعد بن اطول رض گفت مرد برادر من و بگذاشت سہ صد دینار

وَتَرَكَ وُلْدًا صِغَارًا فَاَرَدْتُّ اَنْ اُنْفِقَ عَلَيْهِمْ فَقَالَ لِيْ
و گذاشت اولاد خورد و خواستم کہ خرچ کنم آن دینارہا بر اولاد وی پس فرمود مرا

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَخَاكَ مَحْبُوْسٌ بِدَيْنِهٖ
پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ برادر تو محبوس است از وصول نعمت بسبب دین

فَاقْضِ عَنْهُ قَالَ فَذَهَبْتُ فَقَضَيْتُ عَنْهُ ثُمَّ جِئْتُ فَقُلْتُ
پس ادا کن از وی دین را گفت پس رفتم پس قضا کردم دین را از وی پس آمدم پس گفتم

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَدْ قَضَيْتُ عَنْهُ وَلَمْ تَبْقَ اِلَّا امْرَاَةٌ تَدَّعِيْ
یا رسول اللہ تحقیق ادا کردم دین را از وی و باقی نماند مگر زنی کہ دعوی می کند

دِيْنَارَيْنِ وَلَيْسَتْ لَهَا بَيِّنَةٌ قَالَ اَعْطِهَا فَاِنَّهَا صَادِقَةٌ
دو دینار را او نیست مرا او را گواہ گفت آنحضرت بدہ آنرا زیرا کہ وی راست میگوید شاید کہ بوحی دانست صدق وی

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ جَحْشٍ قَالَ
روایت کرد احمد و روایت است از محمد بن عبد اللہ بن جحش گفت

كُنَّا جُلُوْسًا بِفِنَاءِ الْمَسْجِدِ حَيْثُ يُوْضَعُ الْجَنَائِزُ وَرَسُوْلُ اللّٰهِ
بودیم نشستہ در صحن مسجد آنجا کہ نہادہ می شوند جنازہا و حال آنکہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ بَيْنَ ظَهْرَيْنَا فَرَفَعَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
صلے اللہ علیہ وسلم نشستہ بود میان ما پس برداشت پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَصَرَهٗ قِبَلَ السَّمَاءِ فَنَظَرَ ثُمَّ طَأْطَأَ

صلی اللہ علیہ وسلم بینائی خود را جانب آسمان پس نگاہ کرد پستر پست کرد

بَصَرَهٗ وَوَضَعَ يَدَهٗ عَلٰى جَبْهَتِهٖ قَالَ سُبْحَانَ اللّٰهِ سُبْحَانَ اللّٰهِ

بصر خود را و نہاد دست خود بر پیشانی خود گفت سبحان اللہ سبحان اللہ

مَاذَا اُنْزِلَ مِنَ التَّشْدِيْدِ قَالَ فَسَكَتْنَا يَوْمَنَا وَلَيْلَتَنَا فَلَمْ نَرَ

چہ چیز فرود آمد از سخت گرفتن گفت راوی پس خاموش بودیم ما درین روز و شب پس ندیدیم

اِلَّا خَيْرًا حَتّٰى اَصْبَحْنَا قَالَ مُحَمَّدٌ فَسَاَلْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مگر نیکی را تا آنکہ صبح کردیم گفت راوی محمد پس سوال کردم آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا التَّشْدِيْدُ الَّذِيْ نَزَلَ قَالَ فِي الدَّيْنِ وَالَّذِيْ

علیہ وسلم را کہ چیست آن تشدید کہ فرود آمد گفت آنحضرت کہ آن تشدید در حق وام است سوگند

نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهٖ لَوْ اَنَّ رَجُلًا قُتِلَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ثُمَّ عَاشَ

بآن خدائے کہ بقای محمد در دست اوست کہ اگر ثابت شدے کہ مردے کشتہ شد در راہ خدا پستر زندہ شد

ثُمَّ قُتِلَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ثُمَّ عَاشَ ثُمَّ قُتِلَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ

پستر کشتہ شد در راہ خدا پستر زندہ شد پستر کشتہ شد در راہ خدا

ثُمَّ عَاشَ وَعَلَيْهِ دَيْنٌ مَا دَخَلَ الْجَنَّةَ حَتّٰى يُقْضٰى عَنْهُ رَوَاهُ

پستر زندہ شد و حال آنکہ بر وے وام است در نمی آید بہشت را تا آنکہ ادا کردہ شود دین او روایت

اَحْمَدُ وَفِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ نَحْوُهٗ

احمد و در شرح السنہ مانند آن حدیث

بَابُ الْغَصْبِ

وَلَا تَاْكُلُوْٓا اَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوْا بِهَآ اِلَى الْحُكَّامِ

و مخورید اموال خویشتن را در میان خویش بنا حق و مرسانید اموال خود را بسوی حاکمان

لِتَأْكُلُوْا فَرِيْقًا مِّنْ اَمْوَالِ النَّاسِ بِالْاِثْمِ وَاَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ه

تا بخورید پاره از اموال مردمان بستم دانسته

وَلَا تَقْرَبُوْا مَالَ الْيَتِيْمِ اِلَّا بِالَّتِيْ هِيَ اَحْسَنُ حَتّٰى يَبْلُغَ اَشُدَّهٗ

و نزدیک مشوید بمال یتیم و دران تصرف مکنید مگر بعملے کہ آن نیکوتر باشد تا برسد بقوت خود یعنے بالغ شود

عَنْ سَعِيْدِ بْنِ زَيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از سعید بن زید رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَنْ اَخَذَ شِبْرًا مِّنَ الْاَرْضِ ظُلْمًا فَاِنَّهٗ يُطَوَّقُهٗ يَوْمَ

وسلم کسیکہ بگیرد یک دست از زمین بستم پس تحقیق طوق گردانیده شود آن زمین در گردن او

الْقِيٰمَةِ مِنْ سَبْعِ اَرَضِيْنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

روز قیامت از هفت زمین متفق علیه و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ يَزِيْدَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهٗ

عبد اللہ بن یزید انصاری رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ

نَهٰى عَنِ النُّهْبَةِ وَالْمُثْلَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ حُرَّةَ

نہی کرد آنحضرت از نہبہ یعنے غارت بمال مسلم و از مثلہ یعنی عقوبت کردن ببریدن بینی وگوش و روایت است از ابی حرة

الرَّقَاشِيِّ عَنْ عَمِّهٖ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

رقاشی از عم خود رض گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَلَا لَا تَظْلِمُوْا اَلَا لَا يَحِلُّ مَالُ امْرِءٍ اِلَّا بِطِيْبِ

وسلم آگاه باشید کہ ظلم نکنید و آگاه باشید حلال نیست مال مردے مگر بخوشی

نَفْسٍ مِّنْهُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَالدَّارَقُطْنِيُّ

نفس از وے رواه بیهقی در شعب الایمان و دار قطنی

فِي الْمُجْتَبٰى وَعَنْ سَالِمٍ عَنْ اَبِيْهِ رض قَالَ قَالَ

در کتاب مجتبی و روایت است از سالم از پدر خود رض گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم من أخذ من الأرض شبرا

آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه بگیرد از زمین یک دست

بغير حقه خسف به يوم القيمة إلى سبع أرضين رواه

بغیر حق شرعی فرو برده شود او را روز قیامت تا هفت زمین رواه

البخاري وعن يعلى بن مرة قال سمعت رسول الله

بخاری و روایت است از یعلی بن مره رض گفت شنیدم آنحضرت

صلى الله عليه وسلم يقول من أخذ أرضا بغير حقها كلف

صلی الله علیه وسلم را که میگفت کسیکه بگیرد زمینے را بناحق تکلیف کرده شود

أن يحمل ترابها المحشر رواه أحمد وعنه قال

که بردارد بر سر خاک آن در حشر رواه احمد وهم از وے مرویست که گفت

سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول أيما رجل ظلم

شنیدم آنحضرت صلی الله علیه وسلم را که میگفت هر مردے که بظلم بگیرد

شبرا من الأرض كلفه الله عز وجل أن يحفره حتى يبلغ

یک شبر را از زمین تکلیف کند او را خدای عز وجل که بکند آن شبر زمین تا آنکه برسد

آخر سبع أرضين ثم يطوقه إلى يوم القيمة حتى يقضى

آخر هفت زمین را پس طوق گردانیده شود آن زمین او را تا آخر روز قیامت تا آنکه تمام کرده شود

بين الناس رواه أحمد وعن أبي بكرة قال

حکم میان مردم رواه احمد و روایت است از ابی بکره رض گفت

خطبنا النبي صلى الله عليه وسلم يوم النحر قال إن الزمان

که خطبه خواند مارا آنحضرت صلی الله علیه وسلم روز نحر و گفت که زمان یعنی سال

قد استدار كهيئته يوم خلق الله السموات والأرض

بتحقیق بازگشت بهیئت وے که در روز پیدا کردن خدا آسمانها و زمین را بود

اَلسَّنَةُ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا مِنْهَا اَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ثَلٰثٌ مُتَوَالِيَاتٌ

سال دوازده ماه است ازان چهار ماه حرام است سه ماه پیهم آینده اند

ذُو الْقَعْدَةِ وَذُو الْحِجَّةِ وَالْمُحَرَّمُ وَرَجَبُ مُضَرَ الَّذِي بَيْنَ

و آن ذو القعده و ذو الحجه و محرم و رجب که منسوب بسوی قبیله مضر است آنکه میان

جُمَادٰى وَشَعْبَانَ وَقَالَ اَيُّ شَهْرٍ هٰذَا قُلْنَا اللّٰهُ وَرَسُوْلُهُ

جمادی الاخری و شعبان است و گفت آنحضرت کدام ماه است این گفتیم ما خدا و رسول خدا

اَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتّٰى ظَنَنَّا اَنَّهُ سَيُسَمِّيْهِ بِغَيْرِ اسْمِهٖ فَقَالَ

دانا تر است پس خاموش ماند آنحضرت تا آنکه گمان بردیم ما که آنحضرت نزدیک است که نام برد او را بجز

اَلَيْسَ ذَا الْحِجَّةِ قُلْنَا بَلٰى قَالَ اَيُّ بَلَدٍ هٰذَا قُلْنَا اللّٰهُ

آیا نیست این ماه ذی الحجه گفتیم ما آرے فرمود آنحضرت که کدام شهر است این گفتیم خدا

وَرَسُوْلُهُ اَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتّٰى ظَنَنَّا اَنَّهُ سَيُسَمِّيْهِ بِغَيْرِ

و رسول خدا دانا تر است پس خاموش ماند آنحضرت تا آنکه گمان بردیم بتحقیق نزدیک است که نام برد او را

اسْمِهٖ قَالَ اَلَيْسَ الْبَلْدَةَ قُلْنَا بَلٰى قَالَ فَاَيُّ يَوْمٍ هٰذَا

نام او فرمود آیا نیست این بلده گفتیم آرے فرمود پس کدام روز است این

قُلْنَا اللّٰهُ وَرَسُوْلُهُ اَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتّٰى ظَنَنَّا اَنَّهُ سَيُسَمِّيْهِ

گفتیم خدا و رسول خدا دانا تر است پس خاموش ماند آنحضرت تا آنکه گمان بردیم که آنحضرت قریب است

بِغَيْرِ اسْمِهٖ قَالَ اَلَيْسَ يَوْمَ النَّحْرِ قُلْنَا بَلٰى قَالَ فَاِنَّ

که نام دیگر برد فرمود آنحضرت آیا نیست این روز نحر گفتیم آرے فرمود آنحضرت پس بتحقیکه

دِمَاءَكُمْ وَاَمْوَالَكُمْ وَاَعْرَاضَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ

خونهای شما و مالهای شما و آبروهای شما بر شما حرام است مانند حرمت

يَوْمِكُمْ هٰذَا فِيْ بَلَدِكُمْ هٰذَا فِيْ شَهْرِكُمْ هٰذَا وَسَتَلْقَوْنَ

روز شما که این است در شهر شما که این شهر است و نزدیک است که پیش آئید

---

١٠ وانما قيده بمضر التقييد مبالغة في ايضاحه وازالة للبس عنه فانهم كانوا ... [illegible] رجب ... [illegible] اختلاف ... [illegible] الذي بين جمادى وشعبان ... [illegible]

رَبَّكُمْ فَيَسْأَلُكُمْ عَنْ أَعْمَالِكُمْ أَلَا فَلَا تَرْجِعُوا بَعْدِي ضُلَّالًا

وپروردگار شما پس پرسد پروردگار شما از کردار شما آگاه باشید پس نگردید بعد از رفتن من از دنیا گمراهان

يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ قَالُوا نَعَمْ قَالَ

که بزنند بعضے از شما گردنہاے بعضے را آگاہ باشید آیا ہست کہ رسانیدم رسالت را گفتند آرے گفت آنحضرت

اَللّٰهُمَّ اشْهَدْ فَلْيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ فَرُبَّ مُبَلَّغٍ أَوْعٰى

بارخدایا گواہ باش پس باید کہ برساند حاضر کسی را کہ غائب است پس بسا کسیکہ رسانیدہ شدہ است یاد دارندہ تر

مِنْ سَامِعٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ

از کسیکہ شنیدہ است متفق علیہ و روایت است از ابی ذر رض بدرستیکہ او شنید

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنِ ادَّعٰى مَا لَيْسَ لَهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کسیکہ دعوے کرد چیزے را کہ نیست مر او را

فَلَيْسَ مِنَّا وَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

پس آنکس نیست از ما و باید کہ بگیرد جاے خود را از آتش رواہ مسلم و روایت است از

خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ قَالَ غَزَوْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

خالد بن ولید رض گفت غزا کردم ہمراہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَوْمَ خَيْبَرَ فَأَتَتِ الْيَهُودُ فَشَكَوْا أَنَّ النَّاسَ قَدْ

وسلم بروز جنگ خیبر پس آمدند یہود پس شکایت کردند کہ مردمان بتحقیق

أَسْرَعُوا إِلٰى حَظَائِرِهِمْ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

سرعت کردند بسوے درختان خرمای ایشان پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَلَا لَا يَحِلُّ أَمْوَالُ الْمُعَاهَدِينَ إِلَّا بِحَقِّهَا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

وسلم آگاہ باشید کہ حلال نیست اموال اہل ذمہ مگر بحق آن رواہ ابوداود

بَابُ الْاِرْتِشَاءِ

در بیان رشوت

ملحق حاشیہ: (handwritten marginal notes, illegible)

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ لَعَنَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
روایت است از عبد اللہ بن عمر رض گفت که لعنت کرد آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّاشِيَ وَالْمُرْتَشِيَ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ
علیہ وسلم رشوت دہندہ را و گیرندہ را رواہ ابوداود و ابن ماجہ

وَرَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ عَنْهُ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض وَرَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ
و رواہ ترمذی از عبد اللہ و از ابی ہریرہ رض و رواہ احمد و البیہقی

فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ عَنْ ثَوْبَانَ وَزَادَ وَالرَّائِشَ يَعْنِيْ وَالَّذِيْ
در شعب ایمان از ثوبان مولی آنحضرت و زیادہ کرد بیہقی لفظ الرائش یعنے آنکس

يَمْشِيْ بَيْنَهُمَا وَعَنْ أَبِيْ أُمَامَةَ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
که پیام کند میان ہر دو و از ابی امامہ رض مرویست که آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ شَفَعَ لِأَحَدٍ شَفَاعَةً فَأَهْدَى لَهُ هَدِيَّةً عَلَيْهَا
علیہ وسلم فرمود کسیکه شفاعت کرد مر کسے را پس ہدیہ فرستادہ مر آنکس را بر این شفاعت

فَقَبِلَهَا فَقَدْ أَتَى بَابًا عَظِيْمًا مِنْ أَبْوَابِ الرِّبَوا رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ
پس قبول کرد آنرا پس تحقیق آمد او باب عظیم را از ابواب ربوا رواہ ابوداود

بَابٌ فِي الْهِبَةِ وَالْهَدِيَّةِ

باب در بیان ہبہ و ہدیہ

وَعَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ
و روایت است از انس رض که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بود که

لَا يَرُدُّ الطِّيْبَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ
رد نمیکرد هیچ خوشبوی را رواہ بخاری و روایت است از ابی ہریرہ رض از

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ تَهَادَوْا فَإِنَّ الْهَدِيَّةَ تُذْهِبُ
آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود که ہدیہ فرستید زیرا که ہدیہ دور می کند

وَحَرَ الصَّدْرِ وَلَا تَحْقِرَنَّ جَارَةٌ لِجَارَتِهَا وَلَوْ شِقَّ

وحر سینہ را و باید کہ حقیر نپندارد ہیچ زن برائے زنے کہ ہمسایہ اوست اگرچہ

فِرْسِنِ شَاةٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رضـ أَنَّ النَّبِيَّ

سم گوسپند رواہ ترمذی و روایت است از جابر رضـ کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ أُعْطِيَ عَطَاءً فَوَجَدَ فَلْيَجْزِ بِهِ وَمَنْ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ دادہ شدہ و چیزے پس یافت آنکس را پس باید کہ پاداش بدہد

لَمْ يَجِدْ فَلْيُثْنِ فَإِنَّ مَنْ أَثْنَى فَقَدْ شَكَرَ وَمَنْ كَتَمَ فَقَدْ كَفَرَ

نیابد پس باید کہ ثنا کند دہندہ را زیرا کہ کسیکہ ثنا گوید پس بتحقیق شکر کرد و کسیکہ پوشد احسان را پس بتحقیق کفر

وَمَنْ تَحَلَّى بِمَا لَمْ يُعْطَ كَانَ كَلَابِسِ ثَوْبَيْ زُورٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و کسیکہ بیاراید خود را بچیزی کہ دادہ نشد میباشد آنکس بچو پوشندہ دو جامہ دروغ رواہ ترمذی

وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

و ابوداود و روایت است از اسامہ بن زید گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صُنِعَ إِلَيْهِ مَعْرُوفٌ فَقَالَ لِفَاعِلِهِ

صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ کردہ شد بوے احسان پس گفت مراحسان کنندہ را

جَزَاكَ اللّٰهُ خَيْرًا فَقَدْ أَبْلَغَ فِي الثَّنَاءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

جزاک اللہ خیرا پس بتحقیق مبالغہ کرد در ثنا رواہ ترمذی و روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ

لَمْ يَشْكُرِ النَّاسَ لَمْ يَشْكُرِ اللّٰهَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

شکر نگوید مردم را احسان شکر نگوید خدا را رواہ احمد و الترمذی

وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و روایت است از عائشہ رضـ از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت

تَهَادَوْا فَاِنَّ الْهَدِيَّةَ تُذْهِبُ الضَّغَائِنَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

ہدیہ بفرستید زیرا کہ ہدیہ دور میکند کینہ ہا و شمنیہا را رواہ ترمذی

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابن عمر رض گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

ثَلٰثٌ لَا تُرَدُّ الْوَسَائِدُ وَالدُّهْنُ وَاللَّبَنُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

سہ چیز است کہ رد کردہ نشود یکے بالینہا دوم روغن سوم شیر رواہ ترمذی

وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ غَرِيْبٌ قِيْلَ اَرَادَ بِالدُّهْنِ الطِّيْبَ وَعَنْ

و گفت این حدیث غریب است گفتہ شد کہ مراد آنحضرت صلعم از لفظ دہن خوشبوی است و از

اَبِيْ عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابی عثمان نہدی رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِذَا اُعْطِيَ اَحَدُكُمُ الرَّيْحَانَ فَلَا يَرُدَّهُ فَاِنَّهُ خَرَجَ

وسلم چون دادہ شود یکے از شما ریحان پس باید کہ رد نکند آنرا پس بدرستیکہ ریحان بیرون آمد

مِنَ الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مُرْسَلًا وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

از بہشت رواہ ترمذی مرسلا و از ابن عباس رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَائِدُ فِيْ هِبَتِهٖ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم باز گیرندہ در ہبہ خود یعنی باز ستانندہ آنچیز را

كَالْكَلْبِ يَعُوْدُ فِيْ قَيْئِهٖ لَيْسَ لَنَا مَثَلُ السَّوْءِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

مانند سگ است کہ باز میگردد در قی خود و میخورد آنرا سزاوار نیست ما را حال قصہ بدی رواہ بخاری

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ وَابْنِ عَبَّاسٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابن عمر رض و ابن عباس رض بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَحِلُّ لِلرَّجُلِ اَنْ يُّعْطِيَ عَطِيَّةً ثُمَّ يَرْجِعَ فِيْهَا

وسلم گفت حلال نیست مر مرد را کہ بدہد چیزے را از ہبہ و صدقہ و ہدیہ پس تر رجوع کند در وے

إِلَّا الْوَالِدُ فِيمَا يُعْطِي وَلَدَهُ وَمَثَلُ الَّذِي يُعْطِي الْعَطِيَّةَ ثُمَّ يَرْجِعُ

مگر والد در آنچه میدهد فرزند خود را وحال آن کسیکه میدهد چیزے را پستر رجوع می کند

فِيهَا كَمَثَلِ الْكَلْبِ الَّذِي أَكَلَ حَتَّى إِذَا شَبِعَ قَاءَ ثُمَّ عَادَ فِي

دران همچو حال سگ است که خورد چیز را تا آنکه چون سیر شد قے کرد پستر باز گشت در

قَيْئِهِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

قے خود یعنے خوردن گرفت رواه ابوداؤد وترمذی والنسائی وابن ماجه

بَابُ الْوَصِيَّةِ

باب در بیان وصیت

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم

مَا حَقُّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لَهُ شَيْءٌ يُوصَى فِيهِ يَبِيتُ لَيْلَتَيْنِ إِلَّا

نیست حق مردی مسلمانے که مر او را چیزی است که صلاحیت آن دارد که وصیت کرده شود در وے بگذارد دو شب مگر آنکه

وَوَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةٌ عِنْدَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض

وصیت وے نوشته شده است نزد وے متفق علیه وروایت است از جابر رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ مَاتَ عَلَى وَصِيَّةٍ

گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم کسیکه مرد بر وصیت یعنے در وقت مردن وصیت کرد

مَاتَ عَلَى سَبِيلٍ وَسُنَّةٍ وَمَاتَ عَلَى تُقًى وَشَهَادَةٍ وَمَاتَ

مرد بر راه و روش دین و مرد بر تقوے و شهادت و مرد در حالیکه

مَغْفُورًا لَهُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ

آمرزیده شده است مر او را رواه ابن ماجه وروایت است از انس رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَطَعَ مِيرَاثَ وَارِثِهِ قَطَعَ اللّٰهُ

آنحضرت صلے الله علیه وسلم کسیکه قطع کند میراث وارث خود را قطع کند خدا تعالیٰ

مِيْرَاثَهُ مِنَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ

میراث اورا از بہشت روز قیامت روایہ ابن ماجہ و روایہ بیہقی

فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض وَعَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رض

در شعب ایمان از ابی ہریرہ رض و روایت است از انس بن مالک رض

قَالَ كَانُوْا يَكْتُبُوْنَ فِيْ صُدُوْرِ وَصَايَاهُمْ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ٥

گفت بودند صحابہ رض کہ می نوشتند در شروع وصایاے خود بسم اللہ الرحمن الرحیم

هٰذَا مَا اَوْصٰى بِهٖ فُلَانٌ اَنَّهُ يَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ

این چیزیست کہ وصیت کرد بآن فلان بدرستیکہ او گواہی میدہد باین کہ نیست خدا مگر خداے احد

لَا شَرِيْكَ لَهٗ وَاَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کہ نہ شریک است مرا او را و باینکہ محمد بندہ او و رسول اوست صلی اللہ علیہ وسلم

وَاَنَّ السَّاعَةَ اٰتِيَةٌ لَّا رَيْبَ فِيْهَا وَاَنَّ اللّٰهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي

و باینکہ قیامت آئندہ است بلاشک و باینکہ خدا برانگیزد کسے را کہ

الْقُبُوْرِ وَاَوْصٰى مَنْ تَرَكَ مِنْ اَهْلِهٖ اَنْ يَّتَّقُوا اللّٰهَ وَيُصْلِحُوْا

در قبور است و وصیت کرد کسے را کہ گذاشتہ است از اہل او باینکہ پرہیزند از خدا و صلح کنند

ذَاتَ بَيْنِهِمْ وَيُطِيْعُوا اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ اِنْ كَانُوْا مُؤْمِنِيْنَ وَاَوْصَاهُمْ

درمیان خود و فرمان برداری کنند خدا و رسول او را اگر ہستند مسلمانان و وصیت کرد آنہا را

بِمَا اَوْصٰى اِبْرَاهِيْمُ بَنِيْهِ وَيَعْقُوْبُ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى

بآنچہ وصیت کرد ابراہیم فرزندان خود را و یعقوب بدرستیکہ خدا تعالی برگزیدہ است

لَكُمُ الدِّيْنَ فَلَا تَمُوْتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ مُّسْلِمُوْنَ ٥

براے شما این دین را پس از دین جہان نروید مگر مسلمان

عب ض وَسَنَدُهٗ صَحِيْحٌ

و سند آن صحیح است

بَابُ الْاِجَارَةِ

باب در بیان اجاره

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى ثَلٰثَةٌ اَنَا خَصْمُهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

وسلم فرمود خدا تعالی سه کس اند که من پیکار کننده ایشانم روز قیامت

رَجُلٌ اَعْطٰى بِيْ ثُمَّ غَدَرَ وَرَجُلٌ بَاعَ حُرًّا فَاَكَلَ ثَمَنَهُ

یکے مردیست که داده است عہد و پیمان بنام من لیکن بیوفائی کرد و دیگر مردے که فروخت آزادے پس خورد بہای آزاد

وَرَجُلٌ اِسْتَاجَرَ اَجِيْرًا فَاسْتَوْفٰى مِنْهُ وَلَمْ يُعْطِهٖ اَجْرَهٗ

وسوم مردیست که بکرایه گرفت مزدورے را پس استیفا کرد از وے یعنی عمل را و نداد او را مزدوری او را

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رضـ قَالَ قَالَ

روایت کرد بخاری و روایت است از عبد اللہ بن عمر رضـ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَعْطُوا الْاَجِيْرَ اَجْرَهٗ قَبْلَ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدہید مزدور را مزد او پیش از آنکه

اَنْ يَّجِفَّ عَرَقُهٗ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ

خشک شود خوے او روایت کرد ابن ماجه و روایت است از ابی ہریرہ رضـ

اَنَّهٗ عَلَّمَ رَجُلًا سُوْرَةً مِّنَ الْقُرْاٰنِ فَاَهْدٰى اِلَيْهِ ثَوْبًا

بدرستیکه او تعلیم کرد مردے را یک سورة از قرآن پس ہدیه فرستاد آن مرد بسوی ابو ہریرہ رضـ یک جامه

اَوْ خَمِيْصَةً فَذَكَرَ ذٰلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

یا خمیصه بود پس ذکر کرده شد مر آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم پس فرمود

اِنَّكَ اِنْ اَخَذْتَهٗ اُلْبِسْتَ ثَوْبًا مِّنَ النَّارِ رَعَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ وَرُوَاتُهٗ ثِقَاتٌ

بدرستیکه تو اگر میگیری پوشانیده شوی تو پارچه از آتش عبد بن حمید گفت راویان این حدیث ہمه ثقه اند

كتاب النكاح

وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ

واگر ترسانید که عدل نتوانید کرد در حق دختران یتیمه پس نکاح کنید آنچه خوش آید شمارا

مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَىٰ وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا

از سائر زنان دو دو وسه سه وچهار چهار پس اگر دانند که درین صورت نیز عدل نتوانید کرد

فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ

پس نکاح کنید یکی زن را یا سریه گیرید آنرا که مالک او شده دستهای راست شما و نکاح مکنید کسی را که نکاح با او کرده اند پدران شما

مِنَ النِّسَاءِ إِلَى مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ

از زنان تا لفظ محصنین غیر مسافحین روایت است از عبد الله

ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ

ای گروه جوانان کسیکه طاقت دارد از شما نکاح را پس باید که نکاح کند

فَإِنَّهُ أَغَضُّ لِلْبَصَرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ

پس بتحقیق که نکاح پوشنده تر است مر نظر را و نگاه دارنده تر است شرمگاه را و کسیکه طاقت نکاح ندارد پس بروی

بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَهُ وِجَاءٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو

که روزه دار باشد پس تحقیق روزه واسطه آنکس را خصی کردن است و از عبد الله بن عمرو مروی است

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الدُّنْيَا كُلُّهَا مَتَاعٌ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم که دنیا همه نفع گرفتن و آسایش است

وَخَيْرُ مَتَاعِ الدُّنْيَا الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

و بهترین متاع دنیا زن نیکوکار است رواه مسلم و از

أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلَاثَةٌ

ابی ہریرہ رضـ بدرستیکہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود سہ چیز اند

حَقٌّ عَلَى اللهِ عَوْنُهُمُ الْمُكَاتَبُ الَّذِيْ يُرِيْدُ الْأَدَاءَ وَالنَّاكِحُ الَّذِيْ

کہ ثابت است مر خدا را یاری دادن ایشان یکے مکاتب کہ میخواہد ادا را دوم نکاح کنندہ کہ

يُرِيْدُ الْعَفَافَ وَالْمُجَاهِدُ فِيْ سَبِيْلِ اللهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

میخواہد پارسائی را و سوم کسیکہ کارزار میکند در راہ خدا روایت است از ترمذی والنسائی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وابن ماجہ و ہم از ابی ہریرہ رضـ مرویست گفت کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

إِذَا خَطَبَ إِلَيْكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِيْنَهُ وَخُلُقَهُ فَزَوِّجُوْهُ إِنْ لَا تَفْعَلُوْهُ

وقتیکہ خواستگاری کند بسوے شما کسیکہ راضی ہستید شما دین او را و خلق او را پس تزویج کنید او را اگر نکنید شما

تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ عَرِيْضٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

پیدا میشود آزمایش و بلا در زمین و تباہی و خرابی بسیار رواہ ترمذے

وَعَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از معقل بن یسار گفت کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

تَزَوَّجُوا الْوَدُوْدَ الْوَلُوْدَ فَإِنِّيْ مُكَاثِرٌ بِكُمُ الْأُمَمَ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوٗدَ

نکاح کنید زن دوست دارندہ شوہر را بسیار زایندہ را زیرا کہ من غالب آیندہ ام بسبب شما امتہا را

وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ سَالِمِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ عُوَيْمِ

والنسائے و روایت است از عبد الرحمن بن سالم بن عتبہ بن عویم

بْنِ سَاعِدَةَ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ أَبِيْهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

بن ساعدہ انصاری از پدرش و آن از جدش گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكُمْ بِالْأَبْكَارِ فَإِنَّهُنَّ أَعْذَبُ أَفْوَاهًا

صلی اللہ علیہ وسلم بر شما است کہ نکاح کنید بکران را زیرا کہ بکران شیرین تراست دہنہاے ایشان

وَاَنْتَقُ اَرْحَامًا وَاَرْضٰى بِالْيَسِيْرِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ مُرْسَلًا

وتحمل کننده تراست رحمهای ایشان ورامی شونده ترانند باندک وآسان اداموال وخلق مجامع رواه ابن ماجه

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت است از ابن عباس رضی گفت که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

لَمْ تَرَ لِلْمُتَحَابَّيْنِ مِثْلَ النِّكَاحِ وَعَنْ اَنَسٍ رضـ قَالَ قَالَ

نمی بینی برای دو کسیکه دوست میدارند یکدیگر را مانند وصلهٔ نکاح واز انس رضی مرویست گفت که فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَرَادَ اَنْ يَّلْقَى اللّٰهَ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه اراده میکند که پیش آید درگاه حق را پاک

طَاهِرًا مُطَهَّرًا فَلْيَتَزَوَّجِ الْحَرَائِرَ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ

پاک کرده شده پس باید که نکاح کند زنان اصیل وآزاد را وروایتست از ابی امامه رضی

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهُ يَقُوْلُ مَا اسْتَفَادَ

از آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه آنحضرت فرمود حاصل نکرد

الْمُؤْمِنُ بَعْدَ تَقْوَى اللّٰهِ خَيْرًا لَهُ مِنْ زَوْجَةٍ صَالِحَةٍ اِنْ

مسلمان بعد از تقوای خدا هیچ چیزے بهتر مر او را از زن نیک خوے وخوبروے اگر

اَمَرَهَا اَطَاعَتْهُ وَاِنْ نَظَرَ اِلَيْهَا سَرَّتْهُ وَاِنْ اَقْسَمَ

بفرماید مرد آن زن را فرمانبرداری او کند واگر نگاه کند بسوی آن شاد گرداند او را واگر سوگند خورد

عَلَيْهَا اَبَرَّتْهُ وَاِنْ غَابَ عَنْهَا نَصَحَتْهُ فِيْ نَفْسِهَا وَمَالِهٖ رَوٰى

برآن زن راستگر داند او را واگر غائب گردد مرد از آن زن خیرخواهی کند او را در نفس خود ومال او

ابْنُ مَاجَةَ الْاَحَادِيْثَ الثَّلٰثَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ

روایت کرد ابن ماجه این سه حدیث را وروایت است از عائشه رضی

قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَعْظَمَ النِّكَاحِ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه بزرگترین نکاح

بركة أيسره مؤنة وعن أنس رض قال قال رسول الله

از روی برکت آسان ترین از روی بار است و روایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم إذا تزوج العبد فقد استكمل نصف

صلی الله علیه وسلم وقتیکه نکاح کند بنده پس تحقیق کامل میگرداند نصف دین را

الدين فليتق الله في النصف الباقي رواهما البيهقي في

پس باید که به پرهیزد خدا را در نصف باقی رواهما بیهقی در

شعب الإيمان وعن أبي سعيد وابن عباس رض

شعب الایمان و روایت است از ابی سعید و ابن عباس رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من ولد له ولد

گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه پیدا شود او را فرزند

فليحسن اسمه وأدبه فإذا بلغ فليزوجه فإن بلغ

پس باید که نام نیک دارد او را و ادب دهد او را پس چون برسد بلوغ را پس باید که تزویج کند او را پس اگر بالغ شد

ولم يزوجه فأصاب إثما فإنما إثمه على أبيه وعن

و نکرد نکاح او پس رسید آن فرزند گناه را پس جز این نیست که گناه او بر پدر او باشد و از

عمر بن الخطاب رض وأنس بن مالك رض عن رسول الله صلى

عمر بن الخطاب رض مرویست و از انس بن مالک رض نیز از آنحضرت صلی

الله عليه وسلم قال في التوراة مكتوب من بلغت

الله علیه وسلم فرمود آنحضرت در توریت نوشته است کسیکه برسد

ابنته اثنتي عشرة سنة ولم يزوجها فأصابت

دختر او دوازده سال را و نکاح نکند آنکس آن دختر را پس برسد آن دختر

إثما فإثم ذلك عليه رواهما البيهقي في شعب الإيمان

بزه را پس بزه آن بر آن کس است روایت کرده است آنرا بیهقی در شعب الایمان

بَابُ النَّظَرِ اِلَى الْمَخْطُوبَةِ وَبَيَانِ الْعَوْرَاتِ

باب در احادیث دیدن کسی که خواستگاری کند وبیان اعضای نادیدنی

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَآءِ الَّتِي لَا يَرْجُوْنَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ

وکلان سال از زنان آنانکه توقع نکاح دارند پس نیست بر ایشان

جُنَاحٌ اَنْ يَّضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِيْنَةٍ

بزه در آنکه فرو نهند جامه های خود را نه ظاهر کنان آرایش را

وَاَنْ يَّسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَّهُنَّ وَاللّٰهُ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ○ قُلْ

واگر پرهیزگاری کنند بهتر است ایشان را و خدا شنوا دانا است بگو

لِّلْمُؤْمِنِيْنَ يَغُضُّوْا مِنْ اَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوْا فُرُوْجَهُمْ

بمسلمانان مردان که بپوشند چشم های خود را ونگاه دارند شرمگاه های خود را

ذٰلِكَ اَزْكٰى لَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيْرٌ بِمَا يَصْنَعُوْنَ ○ وَقُلْ

این پاکیزه تر است ایشان را هر آئینه خدا خبردار است بآنچه میکنند و بگو

لِّلْمُؤْمِنٰتِ يَغْضُضْنَ مِنْ اَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوْجَهُنَّ

زنان مسلمانان را که بپوشند چشم های خود را ونگاه دارند شرمگاه های خود را

وَلَا يُبْدِيْنَ زِيْنَتَهُنَّ اِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ

وآشکارا نکنند آرایش خود را مگر آنچه ظاهر شود ازین مواضع و باید که فرو گذارند

بِخُمُرِهِنَّ عَلٰى جُيُوْبِهِنَّ وَلَا يُبْدِيْنَ زِيْنَتَهُنَّ اِلَّا

دامنهای خود را بر گریبانهای خود را ونه نمایند آرایش خود را مگر

لِبُعُوْلَتِهِنَّ اَوْ اٰبَآئِهِنَّ اَوْ اٰبَآءِ بُعُوْلَتِهِنَّ اَوْ اَبْنَآئِهِنَّ

بشوهران خویش یا پدران خویش یا پدران شوهران خویش یا پسران خویش

اَوْ اَبْنَآءِ بُعُوْلَتِهِنَّ اَوْ اِخْوَانِهِنَّ اَوْ بَنِيْ اِخْوَانِهِنَّ

یا پسران شوهران خویش یا برادران خویش یا پسران برادران خویش

اَوْ بَنِيْ اِخْوَاتِهِنَّ اَوْ نِسَآئِهِنَّ اَوْ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُنَّ

یا پسران ہمشیرگان خویش یا زنان خویش یا آنچه مالک اوشده است دستهای ایشان

اَوِ التَّابِعِيْنَ غَيْرِ اُولِي الْاِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ اَوِ الطِّفْلِ

یا تابعینیکه صاحب شہوت نباشند از مردان یعنی پیران یا طفلانیکه

الَّذِيْنَ لَمْ يَظْهَرُوْا عَلٰى عَوْرٰتِ النِّسَآءِ وَلَا يَضْرِبْنَ

ہنوز مطلع نشده اند بر شرمگاه زنان و نزنند زمین

بِاَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِيْنَ مِنْ زِيْنَتِهِنَّ وَتُوْبُوْا اِلَى اللهِ

بپای خویش تا دانسته شود آنچه پنهان میکنند از زیور خویش و رجوع کنید بسوے خدا

عَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ لَا يَنْظُرُ الرَّجُلُ اِلٰى عَوْرَةِ الرَّجُلِ وَلَا الْمَرْءَةُ اِلٰى

وسلم نظر نکند مرد بسوے عورت مرد و نه زن بسوے

عَوْرَةِ الْمَرْءَةِ وَلَا يُفْضِى الرَّجُلُ اِلَى الرَّجُلِ فِيْ ثَوْبٍ وَّاحِدٍ

عورت زن و نه رسد مرد بسوے مرد در یک جامه

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ قَالَ

رواه مسلم و روایت است از عقبه بن عامر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِيَّاكُمْ وَالدُّخُوْلَ عَلَى

آنحضرت صلی الله علیه وسلم دور دارید خود را از در آمدن بر

النِّسَآءِ فَقَالَ رَجُلٌ يَّا رَسُوْلَ اللهِ اَرَاَيْتَ الْحَمْوَ قَالَ

زنان بیگانه پس گفت مردے یا رسول الله خبر ده مرا از حال حمو فرمود آنحضرت صلعم

اَلْحَمْوُ الْمَوْتُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَرِيْرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ رض

که حمو مرگ است یعنی فتنه وے بیشتر است متفق علیه و روایت است از جریر بن عبد الله رض

قَالَ سَأَلْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ نَظَرِ
گفت پرسیدم آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را از نظر

الْفُجَاءَةِ فَأَمَرَنِيْ أَنْ أَصْرِفَ بَصَرِيْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ
ناگہانی پس امر کرد مرا کہ بگردانم نظر خود را رواہ مسلم

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
و روایت است از جابر رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِنَّ الْمَرْأَةَ تُقْبِلُ فِيْ صُوْرَةِ شَيْطَانٍ وَتُدْبِرُ فِيْ
وسلم بدرستیکہ زن پیش می آید در صورت شیطان و پس میرود در

صُوْرَةِ شَيْطَانٍ إِذَا أَحَدُكُمْ أَعْجَبَتْهُ الْمَرْأَةُ فَوَقَعَتْ
صورت شیطان وقتیکہ یکے از شما خوش آید او را زنے پس افتاد آن زن

فِيْ قَلْبِهِ فَلْيَعْمِدْ إِلَى امْرَأَتِهِ فَلْيُوَاقِعْهَا فَإِنَّ ذٰلِكَ يَرُدُّ
در دل آنمرد پس باید کہ قصد کند آنمرد بسوے زن خود پس باید کہ جماع کند زن خود را پس آن جماع رد کند

مَا فِيْ نَفْسِهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
چیزے را در نفس وے است از میلان رواہ مسلم و روایت است از جابر رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَطَبَ أَحَدُكُمُ الْمَرْأَةَ فَإِنِ
صلی اللہ علیہ وسلم چون خواہد یکے از شما کہ خواستگاری کند زنے را پس اگر

اسْتَطَاعَ أَنْ يَّنْظُرَ إِلٰى مَا يَدْعُوْهُ إِلٰى نِكَاحِهَا فَلْيَفْعَلْ
بتواند نظر کند بسوے چیزے کہ باعث میشود او را بسوے نکاح او پس باید کہ بکند نظر را

رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنِ الْمُغِيْرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رض قَالَ
رواہ ابوداؤد و روایت است از مغیرہ بن شعبہ رض کہ گفت

خَطَبْتُ امْرَأَةً فَقَالَ لِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
خواستگاری کردم زنے را پس فرمود مرا پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

هَلْ نَظَرْتَ اِلَيْهَا قُلْتُ لَا قَالَ فَانْظُرْ اِلَيْهَا فَاِنَّهُ اَحْرٰى

آیا دیده تو بسوے آن زن گفتم نظر نکردم بسوے آن فرمود نظر کن بسوے او زیراکه نظر کردن سزاوار تر است

اَنْ يُّؤْدَمَ بَيْنَكُمَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

بوقوع الفت واتفاق میان شما روواه احمد و الترمذے والنسائے

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ بُرَيْدَةَ رض قَالَ قَالَ

و ابن ماجه والدارمی و روایت است از بریده رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعَلِيٍّ يَا عَلِيُّ لَا تُتْبِعِ

آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم علے مرتضی را اے علی تابع مگردان

النَّظْرَةَ النَّظْرَةَ فَاِنَّ لَكَ الْاُوْلٰى وَلَيْسَتْ لَكَ الْاٰخِرَةُ

یک نظر را بنظر دیگر زیراکه مدرستیکه جائز است ترا نظر نخستین و جائز نیست مر ترا نظر پسین

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ

رواه احمد والترمذے وابوداؤد والدارمے و روایت است از

عَلِيٍّ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهٗ يَا عَلِيُّ

علی رض که آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم مرا امر کرد که اے علی

لَا تُبْرِزْ فَخِذَكَ وَلَا تَنْظُرْ اِلٰى فَخِذِ حَيٍّ وَّلَا مَيِّتٍ

ظاهر مکن ران خود را و نگاه مکن ران زنده را و نه مرده را

رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ

رواه ابوداؤد وابن ماجه و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِيَّاكُمْ وَالتَّعَرِّيَ فَاِنَّ

آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم دور دارید خود را از برهنگی زیراکه

مَعَكُمْ مَنْ لَا يُفَارِقُكُمْ اِلَّا عِنْدَ الْغَائِطِ وَحِيْنَ يُفْضِي الرَّجُلُ

با شما کسے است که جدا نمیشود از شما مگر نزد قضاے حاجت و دیگر هنگامے که میرسد مرد

إِلَى أَهْلِهِ فَاسْتَحْيُوهُمْ وَأَكْرِمُوهُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ
بسوی اہل خود جماع میکند پس شرم دارید ایشان را و گرامی دارید ایشان را روایت کرد ترمذی و روایت است از

أُمِّ سَلَمَةَ رض إِنَّهَا كَانَتْ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ام سلمہ رض کہ وے بود نزد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

وَمَيْمُونَةُ رض إِذْ أَقْبَلَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ فَدَخَلَ عَلَيْهِ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ
و میمونہ رض نیز بود ناگاہ روے آورد ابن ام مکتوم کہ اعمی بود پس در آمد ابن ام مکتوم بر آنحضرت پس فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ احْتَجِبَا مِنْهُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَلَيْسَ
صلی اللہ علیہ وسلم در پردہ شوید از وے پس گفتیم یا رسول اللہ آیا نیست

هُوَ أَعْمَى لَا يُبْصِرُنَا فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وے کور کہ نمی بیند ما را پس گفت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

أَفَعَمْيَاوَانِ أَنْتُمَا أَلَسْتُمَا تُبْصِرَانِهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ
آیا پس کورید شما آیا نیستید شما کہ می بینید اورا رواہ احمد و الترمذی

وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و ابوداؤد و روایت است از عمر رض از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

قَالَ لَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا كَانَ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ رَوَاهُ
خلوت نکند ہیچ مردے بزنے مگر آنکہ باشد سوم آنہا شیطان رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ مَا نَظَرْتُ أَوْ مَا رَأَيْتُ
الترمذی و روایت است از عائشہ رض گفت ندیدم یا گفت نگاہ نکردم

فَرْجَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَطُّ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ
اندام شرم پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم را ہرگز رواہ ابن ماجہ

وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و روایت است از ابی امامہ رض از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَنْظُرُ إِلَى مَحَاسِنِ امْرَأَةٍ أَوَّلَ مَرَّةٍ ثُمَّ يَغُضُّ

فرمود آنحضرت صلعم نیست ہیچ مسلمانے کہ نظر کند بسوی خوبیہای زنے اول بار پس فرو خواباند

بَصَرَهُ إِلَّا أَحْدَثَ اللّٰهُ لَهُ عِبَادَةً يَجِدُ حَلَاوَتَهَا رَوَاهُ أَحْمَدُ

چشم خود را مگر آنکہ نو پیدا گرداند خدا تعالیٰ برائے آنکس عبادتے را کہ بیابد شیرینی آنرا رواہ احمد

وَعَنِ الْحَسَنِ مُرْسَلًا قَالَ بَلَغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از حسن بصری رضا بطریق مرسل گفت رسیدہ است مرا کہ بدرستیکہ آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَعَنَ اللّٰهُ النَّاظِرَ وَالْمَنْظُورَ إِلَيْهِ

اللہ علیہ وسلم فرمودہ است لعنت کند خدا نظر کنندہ را بسوی عورت غیر و کسے را کہ نظر کردہ شدہ است

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

رواہ بیہقی در شعب الایمان

بَابُ الْمُبَاشَرَةِ

باب در بیان مباشرت

وَيَسْئَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ

و سوال میکنند ترا از حیض بگو کہ وے پلیدی است پس یکسو شوید از زنان

فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ

در حال حیض و نزدیکی مکنید با ایشان تا آنکہ پاک شوند پس چون پاک شوند

فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللّٰهُ إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ

پس بیائید با ایشان از ان راہ کہ مباح کردہ است خدا ہر آئینہ خدا دوست میدارد تائبان را

وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ

و دوست میدارد پاک شوندگان را و روایت است از ابی سعید رضا گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَعْظَمَ الْأَمَانَةِ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ بزرگترین امانت

عِنْدَ اللّٰهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَفِيْ رِوَايَةٍ اِنَّ مِنْ اَشَرِّ النَّاسِ

نزد خدا تعالے روز قیامت و در روایت دیگر این چنین آمده که بدترین مردم

عِنْدَ اللّٰهِ مَنْزِلَةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِ الرَّجُلُ يُفْضِيْ اِلَى امْرَأَتِهٖ

نزد خدا تعالے در مرتبہ روز قیامت مردیست که برسد ببوے زن خود

وَتُفْضِيْ اِلَيْهِ ثُمَّ يَنْشُرُ سِرَّهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

و برسد زن ببوے وے پس پراگنده کند راز نہانی آن زن را رواه مسلم و روایت است از

خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خزیمة بن ثابت رض ہر آئینہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَسْتَحْيِيْ مِنَ الْحَقِّ لَا تَاْتُوا النِّسَاءَ فِيْ

بدرستیکه خدا تعالے شرم نمیدارد از حق میائید زنان را یعنے وطی مکنید در

اَدْبَارِهِنَّ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ

دبر ایشان رواه احمد والترمذی و ابن ماجه والدارمی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی ہریره رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَلْعُوْنٌ مَنْ اَتَى امْرَأَتَهٗ فِيْ دُبُرِهَا رَوَاهُ

علیہ وسلم لعنت کرده شده است کسیکه بیاید زن خود را در دبر او رواه

اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاؤُدَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

احمد و ابوداؤد و ہم از وے مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الَّذِيْ يَاْتِي امْرَأَتَهٗ فِيْ دُبُرِهَا لَا يَنْظُرُ

اللہ علیہ وسلم بدرستیکه کسیکه بیاید زن خود را در دبر او نظر نکند

اللّٰهُ اِلَيْهِ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

خدا تعالے ببوے او رواه در شرح السنة و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ لَایَنْظُرُ اللّٰہُ اِلٰی

کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم نظر نمیکند خدا تعالیٰ بسوے

رَجُلٍ اَتٰی رَجُلًا اَوِامْرَأَۃً فِی الدُّبُرِ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ

مردے کہ بیاید مردے را یا زنے را در دبر رواہ ترمذی

وَعَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ

و روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَنْ اَتٰی حَائِضًا اَوِامْرَأَۃً فِیْ دُبُرِھَا اَوْ

علیہ وسلم کسیکہ بیاید زن حائضہ را یا بیاید در دبر زن یا

کَاھِنًا فَصَدَّقَہٗ بِمَا یَقُوْلُ فَقَدْ کَفَرَ بِمَا اُنْزِلَ عَلٰی مُحَمَّدٍ

بیاید کاہن را پس تصدیق کرد کاہن را بچیزیکہ گفتہ است پس تحقیق کافر شد بآنچہ فرود آوردہ شدہ است بر محمد

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ رَوَاہُ ابْنُ مَاجَۃَ

صلی اللہ علیہ وسلم رواہ ابن ماجہ

بَابُ الْوَلِیْمَۃِ وَبَیَانِ اِجَابَۃِ الدَّعْوَتِ

باب در بیان طعام ولیمہ و بیان قبول نمودن دعوت

عَنْ اَنَسٍ رضہ اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ رَاٰی عَلٰی

روایت است از انس رضہ کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم دید بر

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ اَثَرَ صُفْرَۃٍ فَقَالَ مَا ھٰذَا قَالَ اِنِّیْ

عبد الرحمن بن عوف اثر زردے پس فرمود چہ چیز است این زردی گفت عبد الرحمن بدرستیکہ

تَزَوَّجْتُ امْرَأَۃً عَلٰی وَزْنِ نَوَاۃٍ مِنْ ذَھَبٍ قَالَ بَارَکَ

من نکاح کردہ ام زنے را بر وزن دانہ خرما از طلا گفت آنحضرت برکت دہد

اللّٰہُ لَکَ اَوْلِمْ وَلَوْ بِشَاۃٍ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْہُ قَالَ

خدا تعالیٰ مر ترا ولیمہ کن اگرچہ بگوسپندے باشد متفق علیہ و ہم از وے مرویست گفت

أَوْلَمَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِيْنَ بَنٰى بِزَيْنَبَ

ولیمہ کرد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ہنگامیکہ زفاف کرد بزینب

بِنْتِ جَحْشٍ فَأَشْبَعَ النَّاسَ خُبْزًا وَلَحْمًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

بنت جحش پس سیر گردانید مردمان را بنان و گوشت روا ہ البخاری

وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ شَرُّ الطَّعَامِ طَعَامُ الْوَلِيْمَةِ يُدْعٰى لَهَا الْأَغْنِيَاءُ

وسلم بدترین طعامہا طعام ولیمہ است کہ خواندہ میشود برائے آن توانگران

وَيُتْرَكُ الْفُقَرَاءُ وَمَنْ تَرَكَ الدَّعْوَةَ فَقَدْ عَصَى اللّٰهَ

و گذاشتہ میشوند درویشان وکسیکہ ترک کند اجابت دعوت را پس تحقیق نافرمانی کرد خدا

وَرَسُوْلَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رضـ قَالَ قَالَ

و رسول خدا را متفق علیہ و روایت است از جابر رضـ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلٰى

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم چون خواندہ شود یکے از شما بسوے

طَعَامٍ فَلْيُجِبْ فَإِنْ شَاءَ طَعِمَ وَإِنْ شَاءَ تَرَكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

طعام پس باید کہ بپذیرد آنرا پس اگر خواہد بخورد و اگر خواہد نخورد رواہ مسلم

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از عبد اللہ بن عمر رضـ گفت آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ دُعِيَ فَلَمْ يُجِبْ فَقَدْ عَصَى اللّٰهَ وَرَسُوْلَهُ

اللہ علیہ وسلم کسیکہ خواندہ شد بطعامی پس اجابت نکرد پس تحقیق نافرمانی کرد خدا و رسول خدا را

وَمَنْ دَخَلَ عَلٰى غَيْرِ دَعْوَةٍ دَخَلَ سَارِقًا وَخَرَجَ مُغِيْرًا

وکسیکہ درآید ناخواندہ درآید گویا کہ دزدی کنندہ است و بیرون آمد گویا کہ غارت کنندہ است

رواه ابو داود وعن رجل من اصحاب رسول الله صلى

رواه ابو داود و روایت است از مردے از اصحاب آنحضرت صلے

الله عليه وسلم ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال

الله علیه وسلم بدرستیکه آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرمود

اذا اجتمع الداعيان فاجب اقربهما بابا وان سبق احدهما

وقتیکه جمع شوند دو داعی یعنے دو کس دعوت کننده پس اجابت کن از اکه نزدیکتر است در وے

فاجب الذي سبق رواه احمد وابو داود وعن عمران

پس اجابت کن آن کسے را که پیشینی کرده است رواه احمد وابو داود و روایت است از عمران

ابن حصين قال نهى رسول الله صلى الله عليه وسلم عن

بن حصین که نهی کرد آنحضرت صلے الله علیه وسلم از

اجابة طعام الفاسقين رواه البيهقي في شعب الايمان

اجابت دعوت فاسقان رواه بیهقی در شعب الایمان

وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه

و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه

وسلم اذا دخل احدكم على اخيه المسلم فليأكل

وسلم چون درآید یکے از شما بر برادر مسلمان پس باید که بخورد از

من طعامه ولا يسأل ويشرب من شرابه ولا يسأل رواه

خوردنی او و نپرسد از کجا است و بنوشد از نوشیدنی و نپرسد که از کجا است و چگونه است رواه

البيهقي في شعب الايمان وقال هذا ان صح فلان الظاهر

بیهقی در شعب الایمان و گفت بیهقی این حدیث اگر صحیح است پس از جهت آنست

ان المسلم لا يطعمه ولا يسقيه الا ما هو حلال عنده

که مسلمان نمیخوراند او را و نی نوشاند او را مگر آنچه حلال است نزد وے

وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَلْمُتَبَارِيَانِ لَا يُجَابَانِ وَلَا يُؤْكَلُ طَعَامُهُمَا قَالَ

وسلم متباریان اجابت کردہ نشود دعوت ایشان و خوردہ نشود طعام ایشان گفت

اَلْاِمَامُ اَحْمَدُ يَعْنِي الْمُتَعَارِضَيْنِ بِالضِّيَافَةِ فَخْرًا وَرِيَاءً

امام احمد در تفسیر متباریان ہر دو شخصے کہ معارضہ میکنند و بر ضد یکدیگر میروند از جہت نازیدن و

بَابُ الْقَسْمِ

باب در بیان قسم

عَنْ عَائِشَةَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

روایت است از عائشہ رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بود کہ

يَقْسِمُ بَيْنَ نِسَائِهِ فَيَعْدِلُ وَيَقُوْلُ اللّٰهُمَّ هٰذَا قَسْمِي

قسم میکرد میان زنان خود پس عدل و مساوات میکرد و میگفت خداوندا این قسم من است

فِيْمَا اَمْلِكُ فَلَا تَلُمْنِي فِيْمَا تَمْلِكُ وَلَا اَمْلِكُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

در آنچہ مالکم پس ملامت مکن مرا در چیزیکہ مالک ہستی و مالک نیستم رواہ ترمذی

وَاَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ

و ابوداؤد و النسائی و ابن ماجہ و الدارمی و روایت است از

اَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا كَانَتْ

ابی ہریرہ رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت آنحضرت ۲ وقتیکہ باشد

عِنْدَ الرَّجُلِ امْرَاَتَانِ فَلَمْ يَعْدِلْ بَيْنَهُمَا جَاءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

نزد مرد دو زن پس عدل نکند درمیان آن دو زن می آید آن مرد روز قیامت

وَشِقُّهُ سَاقِطٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

حال آنکہ نصف بدن وے افتادہ یا رواہ ترمذی و ابوداؤد و النسائی

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ

وابن ماجہ والدارمے

بَابُ عِشْرَةِ النِّسَاءِ وَمَا لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنَ الْحُقُوقِ

باب دراحادیث کہ وارد شدہ اند در صحبت ومخالطت با زنان وآنچہ مر ہر یکے راست از حقہا

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ الْمَرْأَةَ خُلِقَتْ مِنْ ضِلَعٍ لَنْ تَسْتَقِيمَ لَكَ عَلَى طَرِيقَةٍ

بدرستیکہ زن پیدا کردہ شدہ است از ضلع ہرگز راست نمیرود زن برائے تو برراہ وروش یک

فَإِنِ اسْتَمْتَعْتَ بِهَا اسْتَمْتَعْتَ بِهَا وَبِهَا عِوَجٌ وَإِنْ

پس اگر خواہی کہ بہرہ مند شوی از ان نفع گیری بوے حال آنکہ در وے کجی است واگر

ذَهَبْتَ تُقِيمُهَا كَسَرْتَهَا وَكَسْرُهَا طَلَاقُهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

میروی ومیخواہی کہ راست کنی اورا می شکنی اورا ومراد بشکستن زن طلاق است رواہ مسلم

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وروایت است از عائشہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ وَأَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي

وسلم بہترین شما نزد خلق وخدا بہترین شما است مر اہل خود را ومن بہترین شما ام اہل خود را

وَإِذَا مَاتَ صَاحِبُكُمْ فَدَعُوهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

وچون بمیرد یار شما پس ترک دہید ذکر عیوب اورا رواہ ترمذی والدارمے

وَعَنْ إِيَاسِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

وروایت است از ایاس بن عبد اللہ رض گفت کہ فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَضْرِبُوا إِمَاءَ اللّٰهِ فَجَاءَ عُمَرُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ

اللہ علیہ وسلم مزنید کنیزان خدا را پس آمد عمر رض بسوے پیغمبر

(حاشیہ:) ۲ شادی ونفع زن ... بہرہ ... کجی از استخوان پہلو ... ضلع یعنی استخوان پہلو ... کوتاہ ... مصاحب ... ترک ... یعنی ... از ... استخوان ... اصل ... السلام ...

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ ذَئِرْنَ النِّسَاءُ عَلٰى أَزْوَاجِهِنَّ

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت عمر دلیر شوند زنان بر مردان خود

فَرَخَّصَ فِي ضَرْبِهِنَّ فَاَطَافَ بِاٰلِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس رخصت کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در زدن زنان پس گرد گشتند

وَسَلَّمَ نِسَاءٌ كَثِيْرٌ يَشْكُوْنَ أَزْوَاجَهُنَّ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

باہل بیت آنحضرت بسیار زنان در حالیکه گله میکردند مردان خود را پس فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ طَافَ بِاٰلِ مُحَمَّدٍ نِسَاءٌ كَثِيْرٌ

صلے اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ تحقیق فرود آمدند باہل بیت محمد زنان بسیار

يَشْكُوْنَ أَزْوَاجَهُنَّ لَيْسَ أُولٰئِكَ بِخِيَارِكُمْ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ

شکایت کنان مردان خود را نیستند آن مردان که میزنند زنان خود را نیکان شما رواه ابوداود

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ قَالَتْ قَالَ

وابن ماجہ والدارمے وروایت است از عائشہ رضـ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ مِنْ أَكْمَلِ الْمُؤْمِنِيْنَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ از کامل ترین مسلمانان

إِيْمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا وَأَلْطَفُهُمْ بِأَهْلِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

از روے ایمان نیکوترین مسلمانان است از روے خلق و نرمی کننده ترین ایشان است باہل و عیال خود رواه الترمذی

وَعَنْ عُمَرَ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و روایت است از عمر رضـ او شان روایت می کنند از نبی صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت

لَا يُسْأَلُ الرَّجُلُ فِيْمَا ضَرَبَ امْرَأَتَهُ عَلَيْهِ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ

که سوال کرده نمی شود مرد در آنچه زد زن خود را بران رواه ابوداود

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

وابن ماجہ وروایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود آنحضرت

---

۱۰ یعنی نافرمان شوند زنان بر مردان خود ۱۲ جمع

۱۱ خلق نیکو اور سلوک نیکی یعنی نفع ۱۲

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَكْمَلُ الْمُؤْمِنِيْنَ اِيْمَانًا اَحْسَنُهُمْ خُلُقًا

صلے اللہ علیہ وسلم کاملترین مسلمانان از روے ایمان نیکوترین آنہا است از روے خلق

وَخِيَارُكُمْ خِيَارُكُمْ لِنِسَائِهِمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ

وبہترین شما نزد خدا بہترین شما اند مر زنان خود را روایہ ترمذی وہم از وے مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا دَعَى الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون بخواند مرد زن خود را

اِلٰى فِرَاشِهِ فَاَبَتْ فَبَاتَ غَضْبَانَ لَعَنَتْهَا الْمَلَائِكَةُ حَتّٰى تُصْبِحَ

بسوئے بستر خود پس انکار کرد آن زن پس شب گزارد مرد خشمگین لعنت میکنند آن زن را فرشتگان تا آنکہ صبح میکند

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لَهُمَا قَالَ وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ

متفق علیہ و در روایت بخاری ومسلم آمدہ کہ گفت آنحضرت سوگند بخدا کہ ایستاده من در دست قدرت اوست

مَا مِنْ رَجُلٍ يَدْعُوْ امْرَأَتَهُ اِلٰى فِرَاشِهِ فَتَاْبٰى عَلَيْهِ اِلَّا كَانَ

نیست ہیچ مردے کہ بخواند زن خود را بسوے فراش خود پس ابا آورد آن زن مگر آنکہ باشد

الَّذِيْ فِي السَّمَاءِ سَاخِطًا عَلَيْهَا حَتّٰى يَرْضٰى عَنْهَا وَعَنْ

کسے کہ در آسمان است یعنے فرشتگان خشم کنندہ بر زن تا آنکہ خوشنود گردد مرد از وے و روایت است از

عَائِشَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ فِيْ نَفَرٍ

عائشہ رض کہ آنحضرت صلے اللہ وسلم بود در جماعت

مِّنَ الْمُهَاجِرِيْنَ وَالْاَنْصَارِ فَجَاءَ بَعِيْرٌ فَسَجَدَ لَهٗ فَقَالَ اَصْحَابُهٗ

از مہاجرین و انصار پس آمد شترے پس سجدہ کرد آنحضرت را پس گفتند یاران آنحضرت

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ تَسْجُدُ لَكَ الْبَهَائِمُ وَالشَّجَرُ فَنَحْنُ اَحَقُّ اَنْ

ای رسول خدا سجدہ میکنند ترا چارپایہا و درختان پس ما سزاوار تر ایم بانیکہ

نَسْجُدَ لَكَ فَقَالَ اعْبُدُوْا رَبَّكُمْ وَاَكْرِمُوْا اَخَاكُمْ

سجدہ کنیم ترا پس فرمود عبادت کنید پروردگار خود را و گرامی دارید برادر خود را

وَلَوْ كُنْتُ آمِرُ أَحَدًا أَنْ يَسْجُدَ لِأَحَدٍ لَأَمَرْتُ الْمَرْأَةَ أَنْ تَسْجُدَ

واگر می بودم کہ امر میکردم کسے را کہ سجدہ کند کسے را ہر آئینہ امر میکردم زن را کہ سجدہ کند

لِزَوْجِهَا وَلَوْ أَمَرَهَا أَنْ تَنْقُلَ مِنْ جَبَلٍ أَصْفَرَ إِلَى جَبَلٍ أَسْوَدَ

مر شوہر خود را و اگر امر کند مرد زن را کہ ببرد سنگ را از کوہ زرد بسوے کوہ سیاہ

وَمِنْ جَبَلٍ أَسْوَدَ إِلَى جَبَلٍ أَبْيَضَ كَانَ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تَفْعَلَهُ

وببرد سنگ را از کوہ سیاہ بسوے کوہ سپید لایق است او را کہ بکند این کار

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

رواہ احمد و روایت است از جابر رض گفت کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَةٌ لَا يُقْبَلُ لَهُمْ صَلَاةٌ وَلَا يَصْعَدُ لَهُمْ

علیہ وسلم سہ کس اند کہ قبول کردہ نمی شود ایشان را ہیچ نماز و بالا نمیرود ہیچ

حَسَنَةٌ الْعَبْدُ الْآبِقُ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَى مَوَالِيهِ فَيَضَعَ يَدَهُ

نیکی آن سہ کس یکے ازان سہ بندۂ گریختہ تا آنکہ باز آید بسوے صاحبان خود پس نہد آن بندہ دست

فِي أَيْدِيهِمْ وَالْمَرْأَةُ السَّاخِطُ عَلَيْهَا زَوْجُهَا وَالسَّكْرَانُ

در دستہائے ایشان دوم زنے کہ خشم کنندہ است بر آن زن شوہرش سوم مست

حَتَّى يَصْحُوَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ

تا آنکہ ہشیار گردد رواہ بیہقی در شعب الایمان و روایت است از

أَسْمَاءَ رض أَنَّ امْرَأَةً قَالَتْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ لِي ضَرَّةً فَهَلْ

از اسماء رض کہ زنے گفت اے رسول خدا بدرستیکہ مرا انباغیست پس آیا ہست

عَلَيَّ جُنَاحٌ أَنْ تَشَبَّعْتُ مِنْ زَوْجِي غَيْرَ الَّذِي يُعْطِينِي

بر من گناہ اگر ظاہر کنم از شوہر خود جز آنچہ میدہد مرا شوہر

فَقَالَ الْمُتَشَبِّعُ بِمَا لَمْ يُعْطَ كَلَابِسِ ثَوْبَيْ زُورٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

پس گفت آنحضرت ظاہر کنندۂ خود را بچیزیکہ دادہ نشدہ است مانند پوشندۂ دو جامۂ دروغ است متفق علیہ

وَعَنْ اَنَسٍ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ
در روایت است از انس رضؓ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم
اَلْمَرْأَةُ اِذَا صَلَّتْ خَمْسَهَا وَصَامَتْ شَهْرَهَا وَاَحْصَنَتْ
زنے چون بخواند نماز پنجگانہ و روزہ دارد ماہ رمضان را ونگاہ دارد
فَرْجَهَا وَاَطَاعَتْ بَعْلَهَا فَلْتَدْخُلْ مِنْ اَيِّ اَبْوَابِ الْجَنَّةِ
شرمگاہ خود را و فرمان برداری کند شوہر خود را پس باید کہ داخل شود از ہر دریکہ خواہد بہشت را
شَاءَتْ رَوَاهُ اَبُوْ نُعَيْمٍ فِي الْحِلْيَةِ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رضؓ
روایت کرد این حدیث را ابو نعیم در حلیہ و روایت است از ابی ہریرہ رضؓ
قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ كُنْتُ اٰمِرًا اَحَدًا
گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم اگر می بودم امر کنندہ کسے را
اَنْ يَّسْجُدَ لِاَحَدٍ لَاَمَرْتُ الْمَرْأَةَ اَنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِهَا
باین کہ سجدہ کند مر کسے را ہر آئینہ امر میکردم زن را کہ سجدہ کند مر شوہر خود را
رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اُمِّ سَلَمَةَ رضؓ قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ
روا ہ ترمذی در روایت است از ام سلمہ رضؓ گفت کہ فرمود آنحضرت
صَلَّی اللّٰہُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّمَا امْرَأَةٍ مَاتَتْ وَزَوْجُهَا عَنْهَا
صلی اللہ علیہ و سلم ہر زنے کہ بمیرد حال آنکہ شوہر آن از وے
رَاضٍ دَخَلَتِ الْجَنَّةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ طَلْقِ بْنِ
راضی است در می آید آن زن بہشت را روا ہ ترمذی و روایت است از طلق بن
عَلِيٍّ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا الرَّجُلُ
علی رضؓ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم وقتیکہ مرد
دَعَا زَوْجَتَهُ لِحَاجَتِهِ فَلْتَاْتِهِ وَاِنْ كَانَتْ عَلَى التَّنُّوْرِ
بخواند زن خود را از برائے حاجت خود پس باید کہ بیاید آن زن شوہر خود را اگرچہ باشد آن زن بر تنور

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ مُعَاذٍ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

رواه ترمذی و روایت است از معاذ رضـ از آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ لَا تُؤْذِي امْرَأَةٌ زَوْجَهَا فِي الدُّنْيَا إِلَّا قَالَتْ

وسلم فرمود آنحضرت ایذا نکند زنے شوہر خود را در دنیا مگر آنکہ میگوید

زَوْجَتُهُ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ لَا تُؤْذِيهِ قَاتَلَكِ اللّٰهُ فَإِنَّمَا هُوَ

زوجہ آنمرد کہ از حور عین است ایذا مکن شوہر خود را بکشد ترا خدا تعالیٰ از برا کہ آنمرد نیست

عِنْدَكِ دَخِيلٌ يُوشِكُ أَنْ يُفَارِقَكِ إِلَيْنَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

نزد تو مگر غریب و مسافر نزدیک است کہ جدائی میکند از تو بسوئے ما رواہ ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

و ابن ماجہ و روایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ مِنَّا مَنْ خَبَّبَ امْرَأَةً عَلَى زَوْجِهَا أَوْ

صلے اللہ علیہ وسلم نیست بر طریقہ ما کسیکہ بدراہ کند زنے را بر شوہر وے یا

عَبْدًا عَلَى سَيِّدِهِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ

بدراہ کند غلامے را بر خواجہ وے رواہ ابو داؤد و روایت است از ابی ہریرہ رضـ

قَالَ قِيلَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ النِّسَاءِ خَيْرٌ

گفت کہ پرسیدہ شد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ کدام از زنان بہتر است

قَالَ الَّتِي تَسُرُّهُ إِذَا نَظَرَ وَتُطِيعُهُ إِذَا أَمَرَ وَلَا تُخَالِفُهُ فِي

گفت آن زن کہ شاد و خوش گرداند مرد را چون نگاہ کند بوے و فرمان برداری کند مرد را چون امر کند و مخالفت نکند بوے در

نَفْسِهَا وَلَا مَالِهَا بِمَا يَكْرَهُ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ

ذات خود و نہ در مال متصرفہ خود بچیزیکہ مکروہ و ناخوش دارد مرد را رواہ نسائی و بیہقی

فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

در شعب ایمان و روایت است از ابن عباس رضـ کہ آنحضرت

۱ دخیل یعنی مسافر ۱۲ ... زن ... فرمودہ ... ۱۲
۲ ... خبب ... زوج ... ۱۲

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَرْبَعٌ مَنْ اُعْطِيَهُنَّ فَقَدْ اُعْطِيَ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود چہار خصلت اند کہ ہر کرا دادہ شود پس تحقیق دادہ شد

خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ قَلْبٌ شَاكِرٌ وَلِسَانٌ ذَاكِرٌ وَبَدَنٌ

او نیکی ہر دو جہان ولی شاکر یعنے شکر کنندہ منعم را و زبان ذکر کنندہ مرخدا را و تنے

عَلَى الْبَلَاءِ صَابِرٌ وَزَوْجَةٌ لَا تَبْغِيْهِ خَوْنًا فِيْ نَفْسِهَا

بر بلا صبر کنندہ و زنیکہ طلب نمی کند برائے مرد خیانت در نفس خود

وَلَا مَالِهِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ

ونہ در مال او روایت کرد بیہقی در شعب الایمان

بَابُ الطَّلَاقِ

در بیان طلاق

عَنْ ثَوْبَانَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ثوبان رضہ گفت کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا طَلَاقًا فِيْ غَيْرِ مَا بَأْسٍ

ہر زنے کہ سوال کند شوہر خود را طلاق در غیر حالت شدت

فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

پس حرام است بران زن بوئے بہشت رواہ احمد والترمذی

وَاَبُوْ دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضہ

وابو داؤد و ابن ماجہ و الدارمی در روایت است از ابن عمر رضہ

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَبْغَضُ الْحَلَالِ اِلَى اللّٰهِ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت دشمن ترین حلال نزد خدا

الطَّلَاقُ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ عَلِيٍّ رضہ عَنِ النَّبِيِّ

طلاق است رواہ ابو داؤد و روایت است از علی رضہ از آنحضرت

طلاق در لغت کشادن و رها کردن و طلاق در شرع رها کردن زن است از قید نکاح ... و طلاق اللسان و شادہ و زبان و ... از لغت

از تعلیق المحلی

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا طَلَاقَ قَبْلَ نِكَاحٍ وَلَا عِتَاقَ

صلے اللہ علیہ وسلم گفت نیست طلاق دادن پیش از نکاح ونیست آزاد کردن

اِلَّا بَعْدَ مِلْكٍ وَلَا وِصَالَ فِي صِيَامٍ وَلَا يُتْمَ بَعْدَ احْتِلَامٍ

مگر بعد از ملک ونیست وصال در روزہ داشتن ونیست یتیمی بعد از بلوغ

وَلَا رَضَاعَ بَعْدَ فِطَامٍ وَلَا صَمْتَ يَوْمٍ إِلَى اللَّيْلِ رَوَاهُ

ونیست شیر خوارگی پس از مدت شیر خوارگی ونیست جائز خاموشی روز تا شب رواہ

فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رض قَالَ قَالَ

در شرح السنہ وروایت است از معاذ بن جبل رضی اللہ گفت کہ فرمود

لِي رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا مُعَاذُ مَا خَلَقَ

مرا آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ اے معاذ نیافریدہ است

اللهُ شَيْئًا عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنَ الْعِتَاقِ

خداتعالی چیزیرا بر روے زمین کہ دوست تر باشد سوے خداتعالی از آزاد کردن

وَمَا خَلَقَ اللهُ شَيْئًا عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ أَبْغَضَ إِلَيْهِ

ونہ پیدا کرد خداتعالی چیزیرا بر روے زمین کہ مبغوض تر باشد سوے خدا

مِنَ الطَّلَاقِ رَوَاهُ الدَّارُقُطْنِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ

از طلاق رواہ دارقطنی وروایت است از عبداللہ

ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ لَعَنَ اللهُ الْمُحَلِّلَ وَالْمُحَلَّلَ لَهُ

بن مسعود رض کہ گفت لعنت کردہ است خدا تحلیل کنندہ را ولعنت کردہ است المحلل لہ را

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَرَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ عَنْ عَلِيٍّ

رواہ دارمی ورواہ ابن ماجہ از علے

وَابْنِ عَبَّاسٍ وَعُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض

وابن عباس وعقبہ بن عامر

بَابُ حَقِّ الْمَمْلُوْكِ عَلَى سَيِّدِهٖ

باب در حق مملوک بر مالک او

وَحَقِّهٖ عَلَى الْمَمْلُوْكِ

وحق مالک بر مملوکش

عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

روایت است از جابر بن سمره رض گفت که فرمود آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا اَعْطَى اللّٰهُ اَحَدَكُمْ خَيْرًا فَلْيَبْدَأْ بِنَفْسِهٖ

الله علیه و سلم چون بدهد خدا تعالی یکی از شما را مال کثیر پس باید که آغاز کند در انفاق بنفس خود

وَاَهْلِ بَيْتِهٖ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ بَكْرِنِ الصِّدِّيْقِ رض

واہل بیت خود رواه مسلم روایت است از ابی بکر صدیق رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ سَيِّئُ

از آنحضرت صلی الله علیه و سلم فرمود آنحضرت صلعم که در نمی آید بهشت را بد صحبت

الْمَلَكَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ رَافِعِ

با مملوک رواه ترمذی وابن ماجه و روایت است رافع

ابْنِ مَكِيْثٍ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ حُسْنُ

ابن مکیث که آنحضرت صلی الله علیه و سلم گفت نیکی کردن

الْمَلَكَةِ يُمْنٌ وَسُوْءُ الْخُلُقِ شُوْمٌ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ

بمملوکان موجب برکت است و بد خلقی سبب بے برکتی است رواه ابوداود واز

اَبِيْ مَسْعُوْدِ الْاَنْصَارِيِّ رض قَالَ كُنْتُ اَضْرِبُ غُلَامًا لِيْ

ابی مسعود انصاری رض مرویست گفت بودم که میزدم غلامے را که مرا بود

فَسَمِعْتُ مِنْ خَلْفِيْ صَوْتًا اِعْلَمْ اَبَا مَسْعُوْدٍ رض لَلّٰهُ اَقْدَرُ

پس شنیدم از پس خود آوازے را که بدان ابا مسعود هر آئینه خدا توانا تر است

عَلَيْكَ مِنْكَ عَلَيْهِ فَالْتَفَتُّ فَإِذَا هُوَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

بر تو از تو آنکه بر ین غلام هستی پس باز نگریستم پس ناگاه آواز کننده پیغامبر

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خدا صلی اللہ علیہ وسلم بودند پس گفتم اے رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم

هُوَ حُرٌّ لِوَجْهِ اللّٰهِ فَقَالَ أَمَا لَوْ لَمْ تَفْعَلْ لَلَفَحَتْكَ النَّارُ

این غلام آزاد کردم برای ذات خدا پس گفت آنحضرت آگاه باش اگر نمیکردی تو او را آزاد البته میرسید ترا آتش

أَوْ لَمَسَّتْكَ النَّارُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ

یا مساس میکرد ترا آتش رواہ مسلم و روایت است از ابن عمر رض گفت

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ ضَرَبَ

شنیدم از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ می گفت کسیکہ بزند

غُلَامًا لَهُ حَدًّا لَمْ يَأْتِهِ أَوْ لَطَمَهُ فَإِنَّ كَفَّارَتَهُ أَنْ

غلامے را کہ مر او راست حدیکہ نکردہ است یعنے بیگناہ بزند یا طپانچہ زند پس کفارت وی

يُعْتِقَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ

کہ آزاد کند او را رواہ مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت شنیدم

أَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ قَذَفَ مَمْلُوْكَهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کسیکہ دشنام کند مملوک خود را در حال آنکہ

وَهُوَ بَرِيٌّ مِمَّا قَالَ جُلِدَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ إِلَّا أَنْ يَكُوْنَ

آن مملوک پاک است از آنچہ گفتہ است تازیانہ زدہ میشود روز قیامت مگر آنکہ باشد آن مملوک

كَمَا قَالَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

چنانکہ گفتہ است متفق علیہ روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَنَعَ لِأَحَدِكُمْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم وقتیکہ بسازد برای یکے از شما

لفح در مجمع البحار رسیدن باد یا آتش و در صراح سوختن گرما و آتش ۱۲

خَادِمُهُ طَعَامَهُ ثُمَّ جَاءَ بِهِ وَقَدْ وَلِيَ حَرَّهُ وَدُخَانَهُ

خدمتگار وے طعام او را پس بیارد نزد او طعام را حال آنکہ تحقیق والی شدہ است گرمی آتش و دود آنرا

فَلْيُقْعِدْهُ مَعَهُ فَلْيَأْكُلْ فَإِنْ كَانَ الطَّعَامُ مَشْفُوهًا قَلِيلًا

پس باید کہ بنشاند او را با خود پس باید کہ بخورد با او پس اگر باشد طعام قلیل کہ خوردہ شود بلب

فَلْيَضَعْ فِي يَدِهِ مِنْهُ أُكْلَةً أَوْ أُكْلَتَيْنِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس باید کہ بنہد در دست خادم ازان یک لقمہ یا دو لقمہ رواہ مسلم

وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رضہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ذر رضہ گفت آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِخْوَانُكُمْ جَعَلَهُمُ اللّٰهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ فَمَنْ جَعَلَ

وسلم مملوکان شما کہ برادر شما اند گردانیدہ است ایشان را خدا زیر دستہای شما پس کسیکہ گرداند

اللّٰهُ أَخَاهُ تَحْتَ يَدَيْهِ فَلْيُطْعِمْهُ مِمَّا يَأْكُلُ وَلْيُلْبِسْهُ مِمَّا

خدا برادر او را آنکس را خدمتگار وے پس باید کہ بخوراند او را از آنکہ خود میخورد و بپوشاند او را از آنچہ خود

يَلْبَسُ وَلَا يُكَلِّفْهُ مِنَ الْعَمَلِ مَا يَغْلِبُهُ فَإِنْ كَلَّفَهُ

میپوشد و تکلیف ندہد او را چیزے کہ غالب آید او را پس اگر تکلیف کند او را

مَا يَغْلِبُهُ فَلْيُعِنْهُ عَلَيْهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

چیزیکہ غالب آید او را پس باید کہ یاری دہد او را بر آن عمل متفق علیہ و روایت است از

أَبِي سَعِيدٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی سعید رضہ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

إِذَا ضَرَبَ أَحَدُكُمْ خَادِمَهُ فَذَكَرَ اللّٰهَ فَارْفَعُوا أَيْدِيَكُمْ

وقتیکہ بزند یکے از شما خدمتگار خود را پس یاد کند وی خدا را یعنی طلب عفو کرد بنام خدا پس بردارید دستہا

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رضہ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواہ الترمذی و روایت است از جابر رضہ از آنحضرت صلی اللہ

---

۱۲ مشفوہ بفتح میم

قَالَ ثَلٰثٌ مَنْ كُنَّ فِيْهِ يَسَّرَ اللّٰهُ حَتْفَهٗ وَاَدْخَلَ جَنَّتَهٗ رِفْقٌ

گفت سہ خصلت است کہ ہر کہ باشند آن خصلت ہا در وے آسان میگرداند خدا مرگ اورا و در بہشت خاص خود

بِالضَّعِيْفِ وَشَفَقَةٌ عَلَى الْوَالِدَيْنِ وَاِحْسَانٌ اِلَى الْمَمْلُوْكِ رَوَاهُ

با ناتوان دوم مہربانی و نیکی کردن بر مادر و پدر سوم نیکی و خوش خلقی ورزیدن بر مملوک روراه

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رضـ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

الترمذی و روایت است از ابی امامہ رضـ کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهَبَ لِعَلِيٍّ غُلَامًا فَقَالَ لَا تَضْرِبْهُ

صلے اللہ علیہ وسلم بخشید مر علی رضـ غلامے پس فرمود کہ مزن این غلام را بے حق شرعی

فَاِنِّيْ نُهِيْتُ عَنْ ضَرْبِ اَهْلِ الصَّلٰوةِ وَلَقَدْ رَاَيْتُهٗ يُصَلِّيْ

پس بدرستیکہ من نہی کردہ شدہ ام از زدن نماز گذارندگان و بتحقیق دیدم اورا کہ نماز میگذارد

هٰذَا لَفْظُ الْمَصَابِيْحِ وَفِي الْمُجْتَبٰى لِلدَّارَقُطْنِيِّ اَنَّ عُمَرَ

این لفظے است در مصابیح و در کتاب مجتبی کہ تصنیف دارقطنی است اینست کہ امیر المومنین عمر

ابْنَ الْخَطَّابِ رضـ قَالَ نَهَانَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن خطاب رضـ گفتہ است نہی کرد مارا پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

عَنْ ضَرْبِ الْمُصَلِّيْنَ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رضـ قَالَ قَالَ

از زدن نماز گذارندگان و روایت است از ابی ذر رضـ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَا يَمَكُمْ مِنْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ ملائمت و موافقت کند شمارا از

مَمْلُوْكِيْكُمْ فَاَطْعِمُوْهُ مِمَّا تَاْكُلُوْنَ وَاَكْسُوْهُ مِمَّا تَكْسُوْنَ

مملوکان شما پس بخورانید اورا از انچہ میخورید و بپوشانید اورا از انچہ می پوشید

وَمَنْ لَا يُلَايِمُكُمْ مِنْهُمْ فَبِيْعُوْهُ وَلَا تُعَذِّبُوْا خَلْقَ اللّٰهِ

و کسیکہ موافقت نمیکند شمارا از مملوکان پس بفروشید اورا و عذاب مکنید خلق خدا را

اول بارہ اوقات عمر گزارن

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُودَاوُدَ وَعَنْ أَبِي مُوسَى رض قَالَ لَعَنَ

رواه احمد وابوداود وروایت کرد از ابی موسی رض که لعنت کرد

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الْوَالِدِ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم برکسیکه جدائی کند درمیان والد

وَوَلَدِهٖ وَبَيْنَ الْأَخِ وَبَيْنَ أَخِيهِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

وولداو وجدائی کند میان برادر ومیان برادر وے رواه ابن ماجه

وَالدَّارُقُطْنِيُّ وَعَنْ أَبِي أَيُّوبَ رض قَالَ سَمِعْتُ

ودارقطنی وروایت است از ابی ایوب انصاری رض گفت شنیدم

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم راکه میگفت کسیکه تفریق کند درمیان

وَالِدَةٍ وَوَلَدِهَا فَرَّقَ اللّٰهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَحِبَّتِهِ يَوْمَ

والده و فرزند وے به بیع و هبه وجز آن جدائی کند خدایتعالی میان وے ومیان دوستان وروز

الْقِيَامَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

قیامت رواه الترمذی والدارمی وروایت است از عبدالله

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن عمر رض گفت آمد مردے بسوے آنحضرت صلی الله علیه وسلم

فَقَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ كَمْ نَعْفُو عَنِ الْخَادِمِ فَسَكَتَ ثُمَّ

پس گفت آنمرد یارسول الله چندبار درگذاریم از تقصیرات خدمتگار پس خاموش ماند پستر

أَعَادَ عَلَيْهِ الْكَلَامَ فَصَمَتَ فَلَمَّا كَانَتِ الثَّالِثَةُ قَالَ

بازگردانید آنمرد برآنحضرت این سخن راپس خاموش بود آنحضرت پس چون بارسوم شد فرمود آنحضرت

اعْفُوا عَنْهُ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّةً رَوَاهُ أَبُودَاوُدَ

عفوکنید از خادم هر روز هفتاد بار مقصود مبالغه است نه تعیین و تحدید چنانچه متعارف است درین عدد رواه ابوداود

وَرَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رضـ وَعَنْ

ورواه ترمذی از عبداللہ بن عمرو رضـ و روایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

ابی ہریرہ رضـ کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

اَلَا اُنَبِّئُكُمْ بِشِرَارِكُمُ الَّذِيْ يَاْكُلُ وَحْدَهٗ وَيَجْلِدُ

آیا خبر نکنم شمارا کہ بدترین شما کدام فریق اند کسیکہ میخورد تنہا و تازیانہ میزند

عَبْدَهٗ وَيَمْنَعُ رِفْدَهٗ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ اَبِيْ بَكْرِ

غلام خود را و باز میدارد عطاے خود را رواہ رزین و روایت است از ابی بکر

نِ الصِّدِّيْقِ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

صدیق رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ سَيِّئُ الْمَلَكَةِ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَلَيْسَ

در نمی آید در بہشت بدخلق با مملوکین گفتند صحابہ یا رسول اللہ آیا نیست کہ

اَخْبَرْتَنَا اَنَّ هٰذِهِ الْاُمَّةَ اَكْثَرُ الْاُمَمِ مَمْلُوْكِيْنَ وَيَتَامٰى

خبر دادہ تو مارا کہ این است تو بیشترین امتہاے سابق است از روے مملوکان و یتیمان

قَالَ نَعَمْ فَاَكْرِمُوْهُمْ كَكَرَامَةِ اَوْلَادِكُمْ وَاَطْعِمُوْهُمْ

فرمود آنحضرت صلعم آرے پس گرامی دارید ایشان را بچو گرامی داشتن فرزندان خود را و بچشانید و بخورانید ایشان را از

مِمَّا تَاْكُلُوْنَ قَالُوْا فَمَا يَنْفَعُنَا الدُّنْيَا قَالَ فَرَسٌ تَرْتَبِطُهٗ

از آنچہ میخورید گفتند صحابہ پس چہ چیز نفع میکند مارا در دنیا فرمود آنحضرت نفع میکند شمارا اسپی کہ می بندید آنرا

تُقَاتِلُ عَلَيْهِ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَمَمْلُوْكٌ يَكْفِيْكَ فَاِذَا

و قتال میکنید شما بران اسپ در راہ خدا و غلامے کہ بسندگی کند در کار تو پس وقتیکہ

صَلّٰى فَهُوَ اَخُوْكَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ سَهْلِ

نماز گذارد آن غلام پس حکم برادر تو دارد رواہ ابن ماجہ و روایت است از سہل

بْنِ الْحَنْظَلِيَّةِ قَالَ مَرَّ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبَعِيْرٍ

بن حنظلیہ گفت کہ گذشت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بشترے کہ

قَدْ لَحِقَ ظَهْرُهٗ بِبَطْنِهٖ فَقَالَ اتَّقُوا اللّٰهَ فِيْ هٰذِهِ الْبَهَائِمِ

بتحقیق چسپیدہ بود پشت او بشکم وے از غایت گرسنگی پس فرمود بترسید خدارا در رعایت حق این

الْمُعْجَمَةِ فَارْكَبُوْهَا صَالِحَةً وَاتْرُكُوْهَا صَالِحَةً رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

چارپایہاے بیزبان پس سوار شوید آنہارا درحالیکہ قابل اند برای سواری و ترک کنید آنہارا درحالیکہ ماندہ

نیک روایت کرد آنرا ابو داؤد

وَعَنْ جَرِيْرٍ رضی اللہ عنہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از جریر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِذَا اَبَقَ الْعَبْدُ لَمْ تُقْبَلْ لَهٗ صَلٰوةٌ وَفِيْ رِوَايَةٍ عَنْهُ

وسلم وقتیکہ بگریزد بندہ قبول نمی شود براے وے ہیچ نمازے و در روایتی دیگر از جریر رض آمدہ

قَالَ اَيُّمَا عَبْدٍ اَبَقَ مِنْ مَّوَالِيْهِ فَقَدْ كَفَرَ حَتّٰى يَرْجِعَ اِلَيْهِمْ

کہ ہر بندہ کہ بگریزد از صاحبان خود پس بتحقیق کافر شد تا آنکہ باز گردد بسوے ایشان

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

روایہ مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِعِمَّا لِلْمَمْلُوْكِ اَنْ يَّتَوَفَّاهُ اللّٰهُ

صلے اللہ علیہ وسلم نیکو چیزیست مملوک را کہ بمیراند اورا خدا

بِحُسْنِ عِبَادَةِ رَبِّهٖ وَطَاعَةِ سَيِّدِهٖ نِعِمَّا لَهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

بہ نیک کردن عبادت پروردگار خود و خدمت صاحب خود و نیکو چیزیست این حال براے او متفق علیہ

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از عبد اللہ بن عمر رض کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ الْعَبْدَ اِذَا نَصَحَ لِسَيِّدِهٖ وَاَحْسَنَ

علیہ وسلم فرمود کہ بندہ چون خیرخواہی و حق شناسی ورزد براے صاحب خود و نیکو کند

عِبَادَةُ اللهِ فَلَهُ اَجْرُهُ مَرَّتَيْنِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

پرستش خدا را پس مران بنده را ست مزد او دو بار متفق علیه

كِتَابُ الْعِتْقِ

کتاب در احادیث آزاد ساختن برده

عَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَنْ اَعْتَقَ رَقَبَةً مُسْلِمَةً اَعْتَقَ اللهُ بِكُلِّ عُضْوٍ

وسلم کسیکه آزاد کند برده مسلمان را آزاد کند خدا تعالی در مقابله ہر اندامے ازان برده اندامے را

مِنْهُ عُضْوًا مِنْهُ مِنَ النَّارِ حَتّٰى فَرْجَهُ بِفَرْجِهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

از انکس از آتش دوزخ تا آنکه عورت را بعورت وے متفق علیه

وَعَنْ اَبِي ذَرٍّ رض قَالَ سَاَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی ذر رض گفت کہ پرسیدم آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را

اَيُّ الْعَمَلِ اَفْضَلُ قَالَ اِيْمَانٌ بِاللهِ وَجِهَادٌ فِي سَبِيْلِهِ قَالَ قُلْتُ

که کدام عمل فاضلترین عملها است در ثواب فرمود آنحضرت صلعم دو چیز فاضلترین عملها است یکے ایمان دوم کارزار کردن در

فَاَيُّ الرِّقَابِ اَفْضَلُ قَالَ اَغْلَاهَا ثَمَنًا وَاَنْفَسُهَا عِنْدَ اَهْلِهَا

پس کدام از بندگان بہتر است گفت گران ترین بندہ است از روی بہا و نفیس ترین بندہ نزد کسان وے

قُلْتُ فَاِنْ لَمْ اَفْعَلْ قَالَ تُعِيْنُ صَانِعًا اَوْ تَصْنَعُ لِاَخْرَقَ قُلْتُ

ابو ذر میگوید گفتم پس اگر نکنم این کار را فرمود آنحضرت صلعم یاری دہی کارگیر را یا کار و پیشه کنی مر کسے را که کار نتواند کرد گفتم

فَاِنْ لَمْ اَفْعَلْ قَالَ تَدَعُ النَّاسَ مِنَ الشَّرِّ فَاِنَّهَا صَدَقَةٌ تَصَدَّقُ

پس اگر این را نیز نتوانم کرد گفت آنحضرت صلعم ترک دہی مردمان را از شر پس بدرستیکه این خصلت که ترک بدی است

بِهَا عَلٰى نَفْسِكَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض

آن بر نفس خود متفق علیه و روایت است از براء بن عازب رض

قَالَ جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ عَلِّمْنِي

گفت که آمد بادیه نشینی نزد آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس گفت آن بادیه نشین بیاموزان مرا

عَمَلًا يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ قَالَ لَئِنْ كُنْتَ أَقْصَرْتَ الْخُطْبَةَ لَقَدْ

کارے که در آرد مرا به بهشت فرمود البته که کوتاه کردی تو خطبه را هر آئینه

أَعْرَضْتَ الْمَسْئَلَةَ أَعْتِقِ النَّسَمَةَ وَفُكَّ الرَّقَبَةَ قَالَ أَوَلَيْسَا

پهن ساختی سوال را آزاد کن نفس را و خلاص کن برده را گفت بدوی آیا نیستند عتق نسمه و فک رقبه

وَاحِدًا قَالَ لَا عِتْقُ النَّسَمَةِ أَنْ تَفَرَّدَ بِعِتْقِهَا وَفَكُّ الرَّقَبَةِ

یکے فرمود آنحضرت یکے نیست عتق نسمه آنست که تنها و مستقل باشی تو با آزاد کردن آن و فک رقبه

أَنْ تُعِينَ فِي ثَمَنِهَا وَالْمِنْحَةُ الْوَكُوفُ وَالْفَيْءُ عَلَى ذِي الرَّحِمِ

آنست که اعانت کنی در بهائے وی بده منحه شیر دار را و بکن رجوع برحمت و احسان بر خویش رحم اگرچه

الظَّالِمِ فَإِنْ لَمْ تُطِقْ ذٰلِكَ فَأَطْعِمِ الْجَائِعَ وَاسْقِ الظَّمْآنَ

ظالم باشد پس اگر طاقت نداری آنرا پس بخوران چیزے گرسنه را و بنوشان تشنه را

وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ فَإِنْ لَمْ تُطِقْ ذٰلِكَ فَكُفَّ

و امر کن به نیکی و نهی کن از بدی پس اگر نمی توانی کرد از آن پس نگاهدار

لِسَانَكَ إِلَّا مِنْ خَيْرٍ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

زبان خود را مگر از خیر رواه بیهقی در شعب ایمان

وَعَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از عمرو بن عبسه رض که آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ بَنَى مَسْجِدًا لِيُذْكَرَ اللّٰهُ فِيهِ بُنِيَ لَهُ بَيْتٌ

وسلم فرمود کسیکه بنا کند مسجدے را تا یاد کرده شود خدا در وے برآورده شود برائے وی خانه

فِي الْجَنَّةِ وَمَنْ أَعْتَقَ نَفْسًا مُسْلِمَةً كَانَتْ فِدْيَتَهُ مِنْ جَهَنَّمَ

در بهشت و کسیکه آزاد کند نفس مسلمانرا باشد آن نفس سربهای او از آتش دوزخ

وَمَنْ شَابَ شَيْبَةً فِي سَبِيلِ اللهِ كَانَتْ لَهُ نُوْرًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

وکسیکه پیر شد پیر شدنی در راه خدا پیدا شد آن شیبت مر او را نور بروز قیامت

رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رض

روا ه فی شرح السنة روایت است از سمره بن جندب رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَفْضَلُ الصَّدَقَةِ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم افضلترین صدقه

الشَّفَاعَةُ بِهَا تُفَكُّ الرَّقَبَةُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ

شفاعت کردن است که بآن خلاص کرده میشود گردن از قتل یا عذاب یا از بندگی روایت کرده بیهقی در شعب الایمان

بَابُ الْاَيْمَانِ

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللهُ بِاللَّغْوِ فِي اَيْمَانِكُمْ وَلٰكِنْ يُّؤَاخِذُكُمْ

مواخذه نمیکند خدا شما را به بیهوده گوئی در سوگندهای شما لیکن مواخذه میکند از شما

بِمَا عَقَّدْتُّمُ الْاَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهٗ اِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسٰكِيْنَ

بسبب محکم کردن سوگندها بالقصد پس کفارت سوگند منعقده طعام دادن ده مسکین راست

مِنْ اَوْسَطِ مَا تُطْعِمُوْنَ اَهْلِيْكُمْ اَوْ كِسْوَتُهُمْ اَوْ تَحْرِيْرُ

از جنس میانه از آنچه میخورانید اهل خود را یا پوشش دادن ایشان را یا آزاد کردن

رَقَبَةٍ فَمَنْ لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلٰثَةِ اَيَّامٍ ذٰلِكَ كَفَّارَةُ

برده را پس کسیکه نیابد لازم است روزه داشتن سه روز اینست کفارت

اَيْمَانِكُمْ اِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوْا اَيْمَانَكُمْ كَذٰلِكَ

سوگندهای شما چون سوگند خورید یعنی حانث شوید و نگاه دارید سوگندهای خود را همچنین

يُبَيِّنُ اللهُ لَكُمْ اٰيٰتِهٖ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ وَلَا تَجْعَلُوْا

بیان میکند خدا برای شما آیتهای خود را تا بود که شما شکر کنید و مکنید

اللهَ عُرْضَةً لِّاَيْمَانِكُمْ اَنْ تَبَرُّوْا وَتَتَّقُوْا وَتُصْلِحُوْا

نام خدا را نشانه برای سوگندهای خویش برای اجتناب آنکه نیکوکاری کنید و پرهیزگاری نمائید و صلح آرید

بَيْنَ النَّاسِ وَاللهُ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ه لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللهُ

درمیان مردم و خدا شنوا دانا است مواخذه نمیکند خدا از شما

بِاللَّغْوِ فِيْۤ اَيْمَانِكُمْ وَلٰكِنْ يُّؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبَتْ

بر بیهوده گوئی در سوگندهای شما ولیکن مواخذه میکند بانچه قصد کرده است دلهای شما

قُلُوْبُكُمْ وَاللهُ غَفُوْرٌ حَلِيْمٌ ه عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضه اَنَّ

و خدا آمرزنده بردبار است روایت است از ابن عمر رضه که

رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ اللهَ يَنْهٰىكُمْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود که بدرستیکه خدا تعالی باز میدارد و منع میکند شما را

اَنْ تَحْلِفُوْا بِاٰبَائِكُمْ مَنْ كَانَ حَالِفًا فَلْيَحْلِفْ بِاللهِ

از سوگند خوردن به پدران خود کسیکه هست سوگند خورنده پس باید که سوگند خدا بخورد

اَوْ لِيَصْمُتْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ ثَابِتِ بْنِ الضَّحَّاكِ رضه

یا باید که خاموش باشد متفق علیه و روایت است از ثابت بن ضحاک رضه

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ حَلَفَ عَلٰى مِلَّةٍ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه سوگند خورد بردینے

غَيْرِ الْاِسْلَامِ كَاذِبًا فَهُوَ كَمَا قَالَ وَلَيْسَ عَلَى ابْنِ

که غیر اسلام است چنانکه گوید که اگر این کار کنم یهودی باشم درحالیکه بدروغ خورنده است این سوگند را پس آنکس همچنان است

اٰدَمَ نَذْرٌ فِيْمَا لَا يَمْلِكُ وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهٗ بِشَيْءٍ فِي

آدم نذر در چیزیکه مالک آن نیست چنانکه گوید اگر شفا یابد بیمار من فلان غلام آزاد است و آن غلام ملک او نیست آزاد نشود و کسیکه

الدُّنْيَا عُذِّبَ بِهٖ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَنْ لَعَنَ مُؤْمِنًا فَهُوَ كَقَتْلِهٖ

در دنیا عذاب کرده شود بآن چیز روز قیامت و کسیکه لعنت کند مسلمان را پس آن لعنت کردن مانند کشتن او

وَمَنْ قَذَفَ مُؤْمِنًا بِكُفْرٍ فَهُوَ كَقَتْلِهِ وَمَنِ ادَّعٰى دَعْوًى

وکسیکه دشنام کند مسلمانے را بکفر پس آن مانند قتل اوست وکسیکه دعوے کند دعوے

كَاذِبَةً لِيَتَكَثَّرَ بِهَا لَمْ يَزِدْهُ اللّٰهُ إِلَّا قِلَّةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

دروغ تا حاصل کند بدان مال کثیر زیاده نگرداند اورا خدا تعالی مگر کمی مال را متفق علیه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی هریره رض که آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ حَلَفَ عَلٰى يَمِيْنٍ فَرَاٰى خَيْرًا مِنْهَا

علیه وسلم فرمود کسیکه سوگند خورد بر یمین پس به بیند بهتر ازان یمین

فَلْيُكَفِّرْ عَنْ يَمِيْنِهِ وَلْيَفْعَلْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ

پس باید که کفاره دهد از سوگند خود و بکند آن چیز را رواه مسلم وهم از ابی هریره رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمِيْنُكَ عَلٰى

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم سوگند تو محمول است بر

مَا يُصَدِّقُكَ عَلَيْهِ صَاحِبُكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ

چیزیکه تصدیق میکند ترا صاحب تو که سوگند میدهد ترا رواه مسلم وهم از وے مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْيَمِيْنُ عَلٰى نِيَّةِ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم سوگند بر نیت سوگند دهنده است

الْمُسْتَحْلِفِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

که مراد بصاحب در حدیث سابق است رواه مسلم وهم ازوی مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَحْلِفُوْا بِآبَائِكُمْ وَلَا بِأُمَّهَاتِكُمْ

صلی الله علیه وسلم سوگند مخورید به پدران خود ونه به مادران خود

وَلَا بِالْأَنْدَادِ وَلَا تَحْلِفُوْا بِاللّٰهِ إِلَّا وَأَنْتُمْ صَادِقُوْنَ

ونه سوگند بخورید ببتها یعنی به بتان ونه سوگند بخورید بخدا مگر آنکه شما راست هستید

رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضہ أَنَّ
روایت است از ابن عمر رضا کہ — رواہ ابوداود والنسائی

رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ حَلَفَ عَلٰی یَمِیْنٍ
آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ سوگند خورد بر چیزے

فَقَالَ إِنْ شَاءَ اللّٰہُ تَعَالٰی فَلَا حِنْثَ عَلَیْہِ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ
پس بگوید ان شاء اللہ تعالے پس نیست حنث بروے رواہ ترمذی

وَأَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِیُّ وَابْنُ مَاجَۃَ وَالدَّارِمِیُّ
وابوداود والنسائی وابن ماجہ ودارمے

وَعَنْ أَبِیْ أُمَامَۃَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی
وروایت است از ابی امامہ رضا گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَنِ اقْتَطَعَ حَقَّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ بِیَمِیْنِہٖ
اللہ علیہ وسلم کسیکہ قطع کرد وجدا ساخت حق مرد مسلم را بسبب سوگند خود

فَقَدْ أَوْجَبَ اللّٰہُ لَہُ النَّارَ وَحَرَّمَ عَلَیْہِ الْجَنَّۃَ فَقَالَ
پس تحقیق لازم می گرداند خدا مر آن بندہ را آتش دوزخ و حرام گرداند بروے بہشت پس گفت

لَہٗ رَجُلٌ وَإِنْ کَانَ شَیْئًا یَسِیْرًا یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ قَالَ
مر آنحضرت را مردے اگرچہ باشد آن چیز اندک اے رسول خدا فرمود آنحضرت

وَإِنْ کَانَ قَضِیْبًا مِنْ أَرَاکٍ رَوَاہُ مُسْلِمٌ بَابُ الْأَقْضِیَۃِ
اگرچہ باشد نال شاخے از درخت مسواک رواہ مسلم

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰہِ بْنِ أُنَیْسٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ
وروایت است از عبد اللہ بن انیس رضا گفت فرمود آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ إِنَّ مِنْ أَکْبَرِ الْکَبَائِرِ الشِّرْکُ بِاللّٰہِ
صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ از گناہانے کبیرہ ترین کبائر است شرک آوردن بخدا

۱۴ اراک نغع در ہر بیچ آن مسواک سازند و بکاری آید اعمال و بجہت مری پیرایشی ان بطنید ابس در علل بیمار ان و عفارش ا

وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ وَالْيَمِينُ الْغَمُوسُ وَمَا حَلَفَ حَالِفٌ

و آزاد کردن پدر و ما در و سوگند خوردن بر کار گزشته دیده و دانسته و سوگند نخورد ہیچ سوگند خورنده

بِاللّٰهِ يَمِينَ صَبْرٍ فَاَدْخَلَ فِيهَا مِثْلَ جَنَاحِ بَعُوضَةٍ اِلَّا

بخدا سوگند صبر پس در آورد دران یمین مانند بازوے پشه مگر آنکه

جُعِلَتْ نُكْتَةً فِي قَلْبِهٖ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

گردانیده شود آن یمین نقطه سیاه در دل وے تا روز قیامت و باقیماند و باطل او که دران عالم ظاہر میگردد

باب ایضا وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

صلے اللہ علیہ وسلم کس اند که کلام نمیکند ایشان را خدا تعالیٰ روز قیامت

وَلَا يَنْظُرُ اِلَيْهِمْ رَجُلٌ حَلَفَ عَلٰى سِلْعَةٍ لَقَدْ اُعْطِيَ

و نظر نمیکند بسوی ایشان نظر عنایت یکے از ان مردے است که سوگند خورد بر کالای که بتحقیق داده شده است

بِهَا اَكْثَرَ مِمَّا اُعْطِيَ وَهُوَ كَاذِبٌ وَرَجُلٌ حَلَفَ عَلٰى يَمِينٍ

باین کالا بیشتر از ان چه داده شد و حال آنکه وی دروغ گوست و دوم مردیست که سوگند خورد

كَاذِبَةٍ بَعْدَ الْعَصْرِ لِيَقْتَطِعَ بِهَا مَالَ رَجُلٍ مُسْلِمٍ وَرَجُلٌ

دروغ بعد از وقت عصر تا جدا گرداند بوے مال مردے مسلمان و سوم مردے

مَنَعَ فَضْلَ مَاءٍ فَيَقُوْلُ اللّٰهُ الْيَوْمَ اَمْنَعُكَ فَضْلِي كَمَا

که منع کند زیادت آب را پس میگوید خدا تعالی روز قیامت امروز منع میکنم ترا افزونی کرم خود را

مَنَعْتَ فَضْلَ مَاءٍ لَمْ تَعْمَلْ يَدَاكَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ باب احیاء الموت

چنانچه منع کردی تو فزونی آب را که عمل نکرده و نساخته است ہر دو دست تو متفق علیه

بَابٌ فِي النُّذُوْرِ

باب در میان نذر ہا

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَابْنِ عُمَرَ رض قَالَا قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

وروایت است از ابی ہریرہ و ابن عمر رض گفت آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَنْذُرُوْا فَإِنَّ النَّذْرَ لَا يُغْنِي عَنِ الْقَدَرِ

اللہ علیہ وسلم نذر مکنید یعنی با عتقاد آنکہ نذر رد میکند قدر را زیراکہ نذر سود نمید ہد از قضاء وقدر

شَيْئًا وَإِنَّمَا يُسْتَخْرَجُ بِهٖ مِنَ الْبَخِيْلِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

چیزیرا و جز این نیست کہ بیرون آوردہ می شود بسبب نذر از بخیل چیزے از مال متفق علیہ

وَعَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از عائشہ رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ نَذَرَ أَنْ يُطِيْعَ اللّٰهَ فَلْيُطِعْهُ وَمَنْ نَذَرَ

وسلم فرمود کسیکہ نذر کند کہ اطاعت و فرمانبرداری کند خدارا پس باید کہ اطاعت کند خدارا و کسیکہ نذر کند

أَنْ يَعْصِيَهٗ فَلَا يَعْصِهٖ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عُقْبَةَ

کہ نافرمانی کند خدارا پس نافرمانی نکند خدارا بل کفارہ دہد رواہ بخاری و روایت است از عقبہ

ابْنِ عَامِرٍ رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَفَّارَةُ

بن عامر رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ گفت آنحضرت صلعم کفارہ

النَّذْرِ كَفَّارَةُ الْيَمِيْنِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَنَسٍ رض

نذر کفارہ یمین است رواہ مسلم و روایت است از انس رض

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى شَيْخًا يُهَادٰى

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دید پیرے را کہ راہ میرود

بَيْنَ ابْنَيْهِ فَقَالَ مَا بَالُ هٰذَا قَالُوْا نَذَرَ أَنْ يَمْشِيَ إِلَى

میان دو پسر خود تکیہ بر آن ہا کردہ پس پرسید آنحضرت صلعم چیست حال این مرد پس گفتند نذر کردہ است

الْبَيْتِ فَقَالَ إِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى عَنْ تَعْذِيْبِ هٰذَا نَفْسَهٗ لَغَنِيٌّ

بسوے کعبہ پس فرمود آنحضرت بدرستیکہ خدا یتعالی از عذاب کردن این شخص نفس خود را بے نیاز است

وَاَمَرَهُ اَنْ يَرْكَبَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ عَنْ

وامر کرد او را که سوار شود از جهت عجز او از مشی و در روایتے مر مسلم را از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ ارْكَبْ اَيُّهَا الشَّيْخُ فَاِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ

ابی ہریرہ رض این چنین آمده است که فرمود سوار شو ای پیر زیرا که خدا تعالی بے نیاز است

عَنْكَ وَعَنْ نَذْرِكَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

از تو واز نذر تو و روایت است از ابن عباس رض که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ نَذَرَ نَذْرًا لَمْ يُسَمِّهِ فَكَفَّارَتُهُ

صلی الله علیه وسلم فرمود کسیکه نذر کند نذرے که نام او نبرد پس کفاره او

كَفَّارَةُ يَمِيْنٍ وَمَنْ نَذَرَ نَذْرًا فِيْ مَعْصِيَةٍ فَكَفَّارَتُهُ

کفاره یمین است وکسیکه نذر کند نذرے در معصیة پس کفاره این

كَفَّارَةُ يَمِيْنٍ وَمَنْ نَذَرَ نَذْرًا لَا يُطِيْقُهُ فَكَفَّارَتُهُ

کفاره یمین است وکسیکه نذر کند نذرے را که طاقت ندارد که بجا آرد او را پس کفاره او

كَفَّارَةُ يَمِيْنٍ وَمَنْ نَذَرَ نَذْرًا اَطَاقَهُ فَلْيَفِ بِهِ رَوَاهُ اَبُوْدَاؤُدَ وَابْنُ مَاجَهْ

کفاره یمین است وکسیکه نذر کند نذری را که طاقت دارد آن را پس باید که وفا کند بآن نذر رواه ابوداود وابن ماجه

كِتَابُ الْقِصَاصِ

کتاب در بیان قصاص

وَالَّذِيْنَ اِذَا اَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُوْنَ ○ وَجَزٰٓؤُا

و آنانکه چون برسد بایشان تعدی ایشان انتقام می کشند و سزای

سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَاَصْلَحَ فَاَجْرُهُ عَلَى اللّٰهِ

بدی بدی است مانند آن پس هر که بگذارد و قضیه را اصلاح آرد پس مزد او بر خدا است

اِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظّٰلِمِيْنَ ○ وَلَمَنِ انْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَاُولٰٓئِكَ

هر آئینه خدا دوست نمیدارد ظالمان را و هر آئینه کسیکه انتقام کشد بعد مظلوم شدن خود پس آن جماعت

مَا عَلَيْهِمْ مِّنْ سَبِيْلٍ اِنَّمَا السَّبِيْلُ عَلَى الَّذِيْنَ يَظْلِمُوْنَ

نیست بر ایشان ہیچ راہ ملامت جز این نیست کہ راہ ملامت بر آن جماعت است کہ ظلم میکنند

النَّاسَ وَيَبْغُوْنَ فِي الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ اُولٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ

بر مردمان و فساد میخواہند در زمین ناحق آن جماعت ایشان راست عذاب دردہندہ

وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ اِنَّ ذٰلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْاُمُوْرِ يٰاَيُّهَا الَّذِيْنَ

وہر کہ صبر کند و بیامرزد ہر آئینہ این صفت از کارہاے مقصود است اے مسلمانان

اٰمَنُوْا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلٰى اَلْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ

لازم کردہ شد بر شما قصاص در کشتگان آزاد درمقابلہ آزاد است وبندہ

بِالْعَبْدِ وَالْاُنْثٰى بِالْاُنْثٰى وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيٰوةٌ

درمقابلہ بندہ است و زن درمقابلہ زن است وشمارا بسبب قصاص زندگانی است

يّٰاُولِي الْاَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ ۝ وَمَنْ يَّقْتُلْ مُؤْمِنًا

اے خداوندان عقل تا باشد کہ پرہیزگاری کنید وہر کہ بکشد مسلمان را

مُّتَعَمِّدًا فَجَزَآؤُهٗ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيْهَا وَغَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِ

بقصد پس جزاء او دوزخ است جاوید آنجا وخشم گرفتہ است بر او خدا

وَلَعَنَهٗ وَاَعَدَّ لَهٗ عَذَابًا عَظِيْمًا **عَنْ** عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ

ولعنت کرد او را و آمادہ ساخت برای او عذاب بزرگ وروایت است از عبداللہ بن

مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اَوَّلُ مَا يُقْضٰى بَيْنَ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فِي الدِّمَاءِ

اول آنچہ حکم کردہ شود درمیان مردم روز قیامت در خونہا باشد

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ **وَعَنْ** عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض اَنَّ النَّبِيَّ

متفق علیہ وروایت است از عبداللہ بن عمر رض گفت بدرستیکہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَزَوَالُ الدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللّٰهِ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود ہر آئینہ زوال دنیا و فانی شدن آن آسان تر است نزد خدا

مِنْ قَتْلِ رَجُلٍ مُسْلِمٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

از کشتن یا کشتہ شدن مسلمان روا ه ترمذی والنسائی

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از ابی سعید و از ابی ہریرہ رض از آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ اشْتَرَكُوا

اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت ص اگر ثابت شود کہ ہمہ آسمانیان و زمینیان شریک اند

فِي دَمِ مُؤْمِنٍ لَأَكَبَّهُمُ النَّارَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

در ریختن خون مسلمانی ہر آئینہ بر روی می افگند ایشان را در آتش دوزخ رواہ ترمذی و روایت است از

ابْنِ عَبَّاسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَجِيءُ

ابن عباس رض از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت ص می آرد

الْمَقْتُولُ بِالْقَاتِلِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ نَاصِيَتُهُ وَرَأْسُهُ بِيَدِهِ

کشتہ شدہ کشندہ را روز قیامت در حالیکہ موی پیشانی کشندہ و سر وی در دست مقتول است

وَأَوْدَاجُهُ تَشْخَبُ دَمًا يَقُولُ يَا رَبِّ قَتَلَنِي حَتّٰى يُدْنِيَهُ

و رگہای گردن وی می ریزد خون از انہا و میگوید مقتول ای پروردگار من کشتہ است مرا این شخص تا آنکہ نزدیک میگرداند

مِنَ الْعَرْشِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

از عرش رواہ ترمذی و نسائی و ابن ماجہ

وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی درداء از آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ كُلُّ ذَنْبٍ عَسَى اللّٰهُ أَنْ يَغْفِرَهُ إِلَّا مَنْ مَاتَ

وسلم فرمود ہر گناہ امید است کہ ببخشد آن را خدا تعالی مگر آنکس کہ بمیرد

مُشْرِكًا أَوْ مَنْ يَقْتُلُ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

مشرک یا کسیکہ بکشد مسلمانے را بقصد و دیدہ و دانستہ روایت ابو داود و النسائی

عَنْ مُعَاوِيَةَ رض وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ

از معاویہ رض و روایت است از عبد اللہ بن مسعود رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِءٍ

فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ حلال نیست ریختن خون مرد

مُسْلِمٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَأَنِّي رَسُوْلُ اللّٰهِ إِلَّا

مسلم کہ گواہی میدہد بالوہیت خدا و رسالت من این تاکید اسلام است مگر

بِإِحْدٰى ثَلَاثٍ اَلنَّفْسُ بِالنَّفْسِ وَالثَّيِّبُ الزَّانِي وَالْمَارِقُ

بسبب یکے از سہ خصلت یکے ازان خصلتہا قتل است عمداً یعنی در قصاص دوم زنا است کہ رجم کردہ میشود

لِدِيْنِهِ التَّارِكُ لِلْجَمَاعَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

سوم بر آمدن از دین بارتداد و ترک و بندہ مر جماعت مسلمانان را متفق علیہ و روایت است از

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

لَنْ يَزَالَ الْمُؤْمِنُ فِيْ فُسْحَةٍ مِنْ دِيْنِهِ مَا لَمْ يُصِبْ دَمًا

ہمیشہ است مسلمان در کشادگی و فراخی از امور دین مادام کہ نرسیدہ است وے بخون

حَرَامًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض

حرام روایت البخاری و روایت است از عبد اللہ بن عمرو رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَتَلَ مُعَاهِدًا

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ بکشد کافر عہد کنندہ را

لَمْ يَرِحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ وَإِنَّ رِيْحَهَا تُوْجَدُ مِنْ مَسِيْرَةِ

یا امام بر ترک حرب و ذمی باشد یا غیر وی نیابد بوئے بہشت را و بدرستیکہ بوی بہشت یافتہ میشود از مسافت

ببیب سکہ کسیکہ بکشد بغیر حق ... (حاشیہ)

أَرْبَعِيْنَ خَرِيْفًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ سَعِيْدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ رض

چهل سال رواه بخاری و روایت است از سعید بن مسیب رض

أَنَّ عُمَرَ ابْنَ الْخَطَّابِ قَتَلَ نَفَرًا خَمْسَةً أَوْ سَبْعَةً بِرَجُلٍ

که امیر المومنین عمر بن الخطاب رض کشت پنج مردرا یا هفت مردرا در بدل یک مرد

وَاحِدٍ قَتَلُوْهُ قَتْلَ غِيْلَةٍ وَقَالَ عُمَرُ لَوْ تَمَالَأَ عَلَيْهِ

کشته بودند آنکسان بطریق غیله و گفت عمر رض اگر اتفاق میکردند و یاری میدادند بروے

أَهْلُ صَنْعَاءَ لَقَتَلْتُهُمْ جَمِيْعًا رَوَاهُ مَالِكٌ وَرَوَى الْبُخَارِيُّ

ساکنان صنعا هر آئینه می کشتم ایشان راهمه رواه مالک و روایت کرد بخارے

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض نَحْوَهُ وَعَنْ جُنْدُبٍ قَالَ حَدَّثَنِيْ فُلَانٌ

از ابن عمر رض مانند آن و روایت است از جندب گفت که حدیث کرد مرا فلان صحابی

أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَجِيْءُ الْمَقْتُوْلُ

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود که می آرد کشته شده

بِقَاتِلِهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَيَقُوْلُ سَلْ هٰذَا فِيْمَ قَتَلَنِيْ فَيَقُوْلُ

کشنده خود را روز قیامت پس میگوید مقتول بخدا که بپرس این را که بچه جهت کشته است مرا پس میگوید

قَتَلْتُهُ عَلٰى مُلْكِ فُلَانٍ قَالَ جُنْدُبٌ فَاتَّقِهَا رَوَاهُ النَّسَائِيُّ

کشته ام او را بر ملک و سلطنت فلان گفت جندب پس پرهیز کن از کشتن رواه نسائی

وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ مَنْ أَعَانَ عَلٰى قَتْلِ مُؤْمِنٍ بِشَطْرِ كَلِمَةٍ لَقِيَ اللّٰهَ مَكْتُوْبٌ

وسلم کسیکه یاری دهد و مدد کند بر قتل مسلم بنیم کلمه مراد بنیم کلمه اُق است از لفظ اقتل ملاقات میکند خدا را و حال آنکه

بَيْنَ عَيْنَيْهِ اٰيِسٌ مِّنْ رَّحْمَةِ اللّٰهِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

میان دو چشم وے این که نا امید است از رحمت خدا این شخص رواه ابن ماجه

وعن ابن عمر رض عن النبي صلى الله عليه وسلم قال

و روایت است از ابن عمر رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود

اذا امسك الرجل الرجل وقتله الآخر يقتل الذي قتل

وقتیکه نگاه دارد مرد مردے را و بکشد او را مردے دیگر کشته شود آن کس که کشت

ويحبس الذي امسك رواه الدارقطني وعن طاؤس

و حبس کرده شود آنکسے که نگاه داشت رواه دارقطنی و روایت است از طاؤس

عن ابن عباس عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال

از ابن عباس رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم گفت

ومن قتل عمدا فهو قود ومن حال دونه فعليه لعنة

و کسیکه کشته شود عمداً پس آن قتل موجب قصاص است و کسیکه حایل گردد در میان آن قصاص پس بروست لعنت

الله وغضبه لا يقبل منه صرف ولا عدل رواه ابو داود

خدا و خشم اوست و پذیرفته نمی شود از وے توبه و نه فدیه رواه ابو داود

والنسائي وهذا طرف من الحديث وعن عمرو

و نسائی و این لفظ طرفے است از حدیث بزرگ و روایت است از عمرو

ابن شعيب عن ابيه عن جده ان رسول الله صلى الله

بن شعیب رض از پدرش و از جدش که آنحضرت صلی الله

عليه وسلم قال من تطبب ولم يعلم منه طب فهو

علیه وسلم فرمود کسیکه طبیبی کند خود را بتکلف و حال آنکه دانسته نشده است از وے طب پس او

ضامن رواه ابو داود والنسائي باب الديات عن مشكوة

ضامن است رواه ابوداود و نسائی این حدیث را در مشکوة در باب دیات

وعن ابي الدرداء رض قال سمعت رسول الله صلى الله

و روایت است از ابی درداء رض گفت شنیدم آنحضرت را صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ رَجُلٍ يُصَابُ بِشَيْءٍ فِي جَسَدِهِ

علیہ وسلم میگفت نیست ہیچ مردے کہ مصیبت زدہ شود در تن وی بقطع یا بجرح

فَتَصَدَّقَ بِهٖ اِلَّا رَفَعَهُ اللّٰهُ دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْهُ خَطِيْئَةً

پس تصدق کند بآن یعنی عفو کند او را مگر آنکه بلند گرداند او را خدا تعالیٰ بآن عفو پایہ در ثواب و کم کند از وی

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ رض

روایہ ترمذی و ابن ماجہ و روایت است از خزیمہ بن ثابت رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَصَابَ ذَنْبًا

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ برسد او را ارتکاب کند گناہے را

اُقِيْمَ عَلَيْهِ حَدُّ ذٰلِكَ الذَّنْبِ فَهُوَ كَفَّارَتُهٗ رَوَاهُ فِي شَرْحِ

کہ اقامت کردہ شود بر آنکس حد آن پس آن حد کفارت و محو کنندہ آن گناہ است روایہ در شرح

السُّنَّةِ بَابُ مَا لَا يُدْعٰى عَلَى الْمَحْدُوْدِ وَعَنْ عَلِيٍّ رض

السنۃ در باب ما لا یدعی علی المحدود و روایت است از علی رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ اَصَابَ حَدًّا

از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ رسید حدے را

فَعُجِّلَ عُقُوْبَتُهٗ فِي الدُّنْيَا فَاللّٰهُ اَعْدَلُ مِنْ اَنْ يُّثَنِّيَ عَلٰى

پس شتاب کردہ شد عذاب آن در دنیا پس عذاب کردہ نشود در آخرت زیرا کہ خدا عادل تر است از اینکہ دو تا

عَبْدِهِ الْعُقُوْبَةَ فِي الْاٰخِرَةِ وَمَنْ اَصَابَ حَدًّا فَسَتَرَهُ اللّٰهُ

بندہ خود عقوبت در آخرت و کسیکہ برسد گناہے را پس پوشید خدا آن گناہ را

عَلَيْهِ وَعَفَا عَنْهُ فَاللّٰهُ اَكْرَمُ مِنْ اَنْ يَّعُوْدَ فِي شَيْءٍ قَدْ

بروے و عفو کند از ان پس خدا بزرگتر است از اینکہ باز گردد بعذاب کردن در چیزے کہ تحقیق

عَفَا عَنْهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ بَابٌ اَيْضًا وَعَنْ

عفو کرد از ان روایہ ترمذی و ابن ماجہ در باب مذکور نیز و روایت است از

أبي هريرة رضـ قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

من تردى من جبل فقتل نفسه فهو في نار جهنم يتردى

کسیکه بیندازد از بالاے کوه خود را پس بکشد نفس خود را پس آنکس در آتش دوزخ است می افتد

فيها خالدا مخلدا فيها ابدا ومن تحسى سما فقتل نفسه

درو سے ہمیشه ہمیشه داشته شده در آتش وکسیکه بیاشامد زہر را پس بکشد خود را

فسمه في يده يتحساه في نار جهنم خالدا مخلدا فيها ابدا

پس زہر او در دست او خواہد بود درحالیکه می آشامد در آتش دوزخ ہمیشه ہمیشه داشته شده در آتش

ومن قتل نفسه بحديدة فحديدته في يده يتوجأ

وکسیکه بکشد خود را با آہنے مثل کاردے و یا شمشیرے پس آہن او در دست اوست میزند

بها في بطنه في نار جهنم خالدا مخلدا فيها ابدا متفق

بآن حدید در شکم خود در آتش جہنم ہمیشه ہمیشه داشته شده در آتش دائما متفق

عليه وعنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

علیه و ہم از ابی ہریرہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

الذي يخنق نفسه يخنقها في النار والذي يطعنها

آنکسیکه خفه میکند نفس خود را خفه میکند نفس خود را در آتش دوزخ و آنکسیکه به نیزه میزند نفس خود را

يطعنها في النار رواه البخاري وعن جندب

میزند نفس خود را بنیزه در آتش رواه بخاری و روایت است از جندب

ابن عبد الله رضـ قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

بن عبد الله رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

كان فيمن كان قبلكم رجل به جرح فجزع فأخذ سكينا

بود در آن کسانیکه پیش از شما بودند مردے که بود بوے جراحتے بود پس بیصبری کرد و تاب نیاورد

۱ نہی بعنی آشامید ۱۲

سببلیت جسم عرج حد ۱۲

بجسم سبع البحار

۲ وجی و رد حا بر بکرد او

بکار و زدن ۱۲

بیقراری آب برداد ۱۲

فَحَزَّ بِهَا يَدَهُ فَمَا رَقَأَ الدَّمُ حَتّٰى مَاتَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى

پس ببرید بآن دست خود را پس نه ایستاد خون تا آنکه مرد فرمود خدا تعالیٰ

بَادَرَنِي عَبْدِي بِنَفْسِهِ فَحَرَّمْتُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ مُتَّفَقٌ

شتابی کرد مرا بنده من بہلاک کردن جان خود پس حرام گردانیدم بروے بہشت متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض اَنَّ الطُّفَيْلَ بْنَ عَمْرٍو الدَّوْسِيَّ

علیه و روایت است از جابر رض که طفیل بن عمرو دوسی

لَمَّا هَاجَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلَى الْمَدِيْنَةِ هَاجَرَ

وقتیکه ہجرت کرد آنحضرت صلی الله علیه وسلم بسوے مدینه منوره ہجرت کرد

اِلَيْهِ وَهَاجَرَ مَعَهٗ رَجُلٌ مِّنْ قَوْمِهٖ فَمَرِضَ فَجَزِعَ فَاَخَذَ

بسوے آنحضرت صلعم و ہجرت کرد با طفیل مردے از قوم وے پس بیمار شد آنمرد پس صبر نکرد پس

مَشَاقِصَ لَهٗ فَقَطَعَ بِهَا بَرَاجِمَهٗ فَشَخَبَتْ يَدَاهُ حَتّٰى مَاتَ

پیکانها گرفت او را بود پس برید آنمرد بندہاے انگشتان خود را پس روان شد خون از ہر دو دست او تا آنکه مرد آنمرد

فَرَاٰهُ الطُّفَيْلُ بْنُ عَمْرٍو فِيْ مَنَامِهٖ وَهَيْئَتُهٗ حَسَنَةٌ

پس دید آنمرد را طفیل بن عمرو در خواب خود و حال آنکه صورت وے نیکو است

وَرَاٰهُ مُغَطِّيًا يَدَيْهِ فَقَالَ لَهٗ مَا صَنَعَ بِكَ رَبُّكَ فَقَالَ

و دید او را در حالیکه پوشنده است ہر دو دست خود را پس گفت طفیل مر آنمرد را چه معامله کرد با تو پروردگار

غَفَرَ لِيْ بِهِجْرَتِيْ اِلٰى نَبِيِّهٖ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بیامرزید مرا بسبب ہجرت کردن بسوے پیغمبر وے صلی الله علیه وسلم

فَقَالَ مَالِيْ اَرَاكَ مُغَطِّيًا يَدَيْكَ قَالَ قِيْلَ لِيْ لَنْ نُّصْلِحَ

پس گفت طفیل چیست مرا که می بینم ترا پوشنده ہر دو دست خود را گفت آنمرد گفته شد مرا ہرگز اصلاح نکنیم

مِنْكَ مَا اَفْسَدْتَ فَقَصَّهَا الطُّفَيْلُ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ

از تو چیزیرا که فاسد و تباه کردی تو پس خواند این قصه را طفیل بر آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

صلی اللہ علیہ وسلم پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اَللّٰهُمَّ وَلِيَدَيْهِ فَاغْفِرْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

بارخدایا چنانچہ امرزیدی سایر اعضای اورا بیامرز ہردو دست اورا روایت کرد مسلم

بَابُ مَا لَا يُضْمَنُ مِنَ الْجِنَايَاتِ

باب در بیان جنایاتے کہ ضمان آن نیست

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو رضـ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ

روایت است از عبداللہ بن عمرو رضـ گفت شنیدم آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ قُتِلَ دُوْنَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيْدٌ

صلی اللہ علیہ وسلم راکہ میگفت کسیکہ کشتہ شد نزد مال خود از جہت دفع کردن از ان پس آنکس شہید

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ

متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت کہ آمد مردے

فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَرَاَيْتَ اِنْ جَاءَ

پس گفت یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم خبر دہ مرا کہ اگر بیاید

رَجُلٌ يُرِيْدُ اَخْذَ مَالِيْ قَالَ فَلَا تُعْطِهِ مَالَكَ قَالَ اَرَاَيْتَ

مردی کہ میخواہد گرفتن مال مرا گفت آنحضرت پس مدہ او را مال خود گفت آن مرد خبر دہ مرا

اِنْ قَاتَلَنِيْ قَالَ قَاتِلْهُ قَالَ اَرَاَيْتَ اِنْ قَتَلَنِيْ قَالَ فَاَنْتَ

اگر قتال کند مرا خواہد کہ مرا بکشد چہ کار کنم فرمود قتال کن اورا و جنگ کن باوے گفت خبر دہ مرا کہ اگر بکشد مرا فرمود پس تو

شَهِيْدٌ قَالَ اَرَاَيْتَ اِنْ قَتَلْتُهُ قَالَ هُوَ فِي النَّارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

شہید ہستی گفت آن مرد خبر دہ مرا کہ اگر بکشم من اورا حال او چیست فرمود آنحضرت کہ او در آتش دوزخ

وَعَنْهُ اَنَّهُ سَمِعَ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ہم از ابی ہریرہ رضـ مرویست کہ وے شنید آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

يَقُوْلُ لَوِ اطَّلَعَ فِي بَيْتِكَ اَحَدٌ وَّلَمْ تَأْذَنْ لَهٗ فَخَذَفْتَهٗ

کہ میگفت اگر مطلع میشود و می نگریست درخانہ تو کسے وحال آنکہ اذن نمیدادی تو مراورا پس می انداختی مراورا

بِحَصَاةٍ فَفَقَأْتَ عَيْنَهٗ مَا كَانَ عَلَيْكَ مِنْ جُنَاحٍ مُتَّفَقٌ

بسنگریزہ پس کور میکردی تو چشم اورا نمی بود برتو ہیچ گناہے متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مُغَفَّلٍ رض اَنَّهٗ رَاٰى رَجُلًا

علیہ ورواےت است ازعبداللہ بن مغفل رض کہ وے دید مردے را

يَخْذِفُ فَقَالَ لَا تَخْذِفْ فَاِنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

کہ او خذف میکند پس گفت خذف مکن زیراکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

وَسَلَّمَ نَهٰى عَنِ الْخَذْفِ وَقَالَ اِنَّهٗ لَا يُصَادُ بِهٖ صَيْدٌ وَّلَا

وسلم نہی کردہ است از خذف وگفت آنحضرت کہ خذف شکار کردہ نمی شود بوی شکارے

يُنْكَأُ بِهٖ عَدُوٌّ وَّلٰكِنَّهَا قَدْ تَكْسِرُ السِّنَّ وَتَفْقَأُ الْعَيْنَ

ومجروح کردہ نمیشود بوی دشمن دین ولیکن این فعل با حصاۃ می شکند دندان کسے راو کور میکند چشم کسے را

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِي مُوْسٰى رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

متفق علیہ ورواےت است ازابی موسے رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا مَرَّ اَحَدُكُمْ فِي مَسْجِدِنَا وَفِي سُوْقِنَا

صلی اللہ علیہ وسلم وقتیکہ بگذرد کسے ازشما درمسجدما ودربازارما

وَمَعَهٗ نَبْلٌ فَلْيُمْسِكْ عَلٰى نِصَالِهَا اَنْ يُّصِيْبَ اَحَدًا

وسایر مجامع درحکم آنست وحال آنکہ باوی تیرے است پس باید کہ نگاہ دارد بدست خود پیکان آن

مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ مِنْهَا بِشَيْءٍ مُّتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض

ازمسلمانان ازان پیکان ہا چیزے ازجراحت متفق علیہ ورواےت است ازابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُشِيْرُ اَحَدُكُمْ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اشارت نکند یکے ازشما

۱۴ خذف کردن سنگریزہ ...

عَلٰی اَخِیْہِ بِالسِّلَاحِ فَاِنَّہٗ لَایَدْرِیْ لَعَلَّ الشَّیْطَانَ یَنْزِعُ

بر برادر خود از سلاح یعنی از آلات حدید زیرا کہ وی در نمی یابد شاید کہ شیطان بگیرد سلاح را

فِیْ یَدِہٖ فَیَقَعُ فِیْ حُفْرَۃٍ مِّنَ النَّارِ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْہُ قَالَ

درحالیکہ در دست اوست پس بیفتد در گوی از آتش دوزخ متفق علیہ وہم از ابی ہریرہ رض مرویست گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَنْ اَشَارَ اِلٰی اَخِیْہِ

فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ اشارت کند بسوی برادر خود

بِحَدِیْدَۃٍ فَاِنَّ الْمَلَائِکَۃَ تَلْعَنُہٗ حَتّٰی یَضَعَہَا وَاِنْ کَانَ

یعنی مثل تیر و شمشیر پس بدرستیکہ فرشتگان لعنت میکنند آنکس را تا آنکہ بنہد آن آہن را از دست خود اگرچہ

اَخَاہُ لِاَبِیْہِ وَاُمِّہٖ رَوَاہُ الْبُخَارِیُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ وَ

مشار الیہ یا مشیر برادر او مر پدر او را و مادر او را یعنی برادر حقیقی رواہ بخاری و روایت است از ابن عمر

اَبِیْ ہُرَیْرَۃَ رض عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ حَمَلَ

و ابی ہریرہ رض از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ فرمود کسیکہ بردارد

عَلَیْنَا السِّلَاحَ فَلَیْسَ مِنَّا رَوَاہُ الْبُخَارِیُّ وَزَادَ مُسْلِمٌ وَمَنْ

بر ما آلات حرب را پس نیست از ما و بر طریقہ ما رواہ بخاری و زیادہ کرد مسلم در روایت کرد کسیکہ

غَشَّنَا فَلَیْسَ مِنَّا وَعَنْ سَلَمَۃَ بْنِ الْاَکْوَعِ رض قَالَ

خیانت کرد و ترک نصیحت کرد ما را پس نیست از ما و روایت است از سلمہ بن اکوع رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَنْ سَلَّ عَلَیْنَا السَّیْفَ

فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ برکشد بر ما شمشیر را

فَلَیْسَ مِنَّا رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْ ہِشَامِ بْنِ عُرْوَۃَ عَنْ

پس نیست از ما رواہ مسلم و روایت است از ہشام بن عروہ از

اَبِیْہِ اَنَّ ہِشَامَ بْنَ حَکِیْمٍ رض مَرَّ بِالشَّامِ عَلٰی اُنَاسٍ مِّنَ الْاَنْبَاطِ

پدر خود روایت میکند کہ ہشام بن حکیم رض گذشت در ملک شام بر مردان از انباط

وَقَدْ أُقِيمُوا فِي الشَّمْسِ وَصُبَّ عَلَى رُءُوسِهِمُ الزَّيْتُ فَقَالَ

وحال آنکه ایستاده کرده شده اند در آفتاب و ریخته شده است بر سر ایشان روغن زیتون پس گفت

مَا هٰذَا قِيلَ يُعَذَّبُونَ فِي الْخَرَاجِ فَقَالَ هِشَامٌ أَشْهَدُ

چیست این حال گفته شد عذاب کرده میشوند بجهت خراج که مال واجبی نمیدهند پس گفت هشام گواهی میدهم

لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ اللهَ

برآئینه شنیده ام آنحضرت را صلی الله علیه وسلم که میگفت بدرستیکه خدایتعالی

يُعَذِّبُ الَّذِينَ يُعَذِّبُونَ النَّاسَ فِي الدُّنْيَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

عذاب میکند آن کسانے را که عذاب میکنند مردمان را در دنیا روایت کرده مسلم

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

و روایت است از ابی هریره رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوشِكُ إِنْ طَالَتْ بِكَ مُدَّةٌ أَنْ تَرَى قَوْمًا

علیه وسلم نزدیک است اگر دراز شود ترا مدت عمر که ببینی گروهے را که

فِي أَيْدِيهِمْ مِثْلُ أَذْنَابِ الْبَقَرِ يَغْدُونَ فِي غَضَبِ اللهِ وَيَرُوحُونَ

در دستهای ایشان است مانند دمهای گاوان مراد تازیانها است که از خشم خدا بامداد میکنند

فِي سَخَطِ اللهِ وَفِي رِوَايَةٍ وَيَرُوحُونَ فِي لَعْنَةِ اللهِ رَوَاهُ

در بے رضای خدایتعالی و در روایتے است این لفظ که و شام میکنند در لعنت خدایتعالے روایت

مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مسلم و هم از ابی هریره رضـ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ

که دو نوع دو گروه اند از اهل دوزخ ندیده ام ایشان را یکی گروهی اند که با ایشان تازیانها

كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ

مانند دمهای گاوان میزنند بآن تازیانه مردم را و دوم جماعت اند از زنان که خداوند پوشش اند

عاريات مميلات مائلات رؤسهن كأسنمة البخت

يا پوشيده اند بدنهاى خود را يا برهنه اند گردانيده اند دلهاى مردمان را مايل بسوى خود ميل كننده سوى مردان

المائلة لا يدخلن الجنة ولا يجدن ريحها وان ريحها

كه مايل اند ان كوهان هاى بخت كثرت فربهى نه در مى آيند بهشت را ونمى يابند بوى بهشت وحال آنكه بوى بهشت

توجد من مسيرة كذا وكذا رواه مسلم وعن

يافته ميشود از مسافت چنين وچنين يعنى مسافت بعيد در غايت بعد رواه مسلم وروايت است

جابر رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا قاتل

جابر رض گفت فرمود آنحضرت صلى الله عليه وسلم وقتيكه

احدكم فليجتنب الوجه فان الله تعالى خلق آدم على

قتال كند يكى از شما يعنى مضاربت كند ومخاصمت نمايد اگرچه با كفار باشد پس بايد كه اجتناب كند

صورته متفق عليه وعنه رض قال نهى رسول الله

صورت خود متفق عليه وروايت است از جابر رض كه نهى كرد آنحضرت

صلى الله عليه وسلم ان يتعاطى السيف مسلولا رواه

صلى الله عليه وسلم از تناول شمشير وگرفتن آن بركشيده وبرهنه رواه

الترمذي وابو داود وعن ابن عمر رض عن النبي

ترمذي و ابوداود وروايت است از ابن عمر رض از آنحضرت

صلى الله عليه وسلم قال لجهنم سبعة ابواب باب

صلى الله عليه وسلم فرمود مر دوزخ را هفت دراست يك در

منها لمن سل السيف على امتي او قال على امة

ازان درها مر كسے راست كه بكشد شمشير را بر امت من يا گفت بجاى على امتي لفظ على امة

محمد صلى الله عليه وسلم رواه الترمذي

محمد صلى الله عليه وسلم رواه ترمذى

بَابُ الْمَيْسِرِ وَالنَّرْدِ وَالشَّطْرَنْجِ وَغَيْرِهٖ

يَسْئَلُوْنَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيْهِمَا اِثْمٌ كَبِيْرٌ وَّ
سوال میکنند ترا از شراب و قمار بگو درین ہر دو گناہ سخت است
مَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَاِثْمُهُمَا اَكْبَرُ مِنْ نَّفْعِهِمَا وَعَنْ
ونفع ہا است مردمان را یعنی در دنیا و گناہ این ہر دو سخت تر است از نفع آنہا و روایت است از
بُرَيْدَةَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ لَعِبَ
بریدۃ رض بدرستیکہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ بازی کرد
بِالنَّرْدِ شِيْرَ فَكَاَنَّمَا صَبَغَ يَدَهٗ فِيْ لَحْمِ خِنْزِيْرٍ وَّدَمِهٖ
بازرد شیر پس گویا کہ رنگین نمود دست خود را در گوشت خوک و خون وے
رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى
رواہ مسلم و روایت است از ابی ہریرۃ رض از آنحضرت صلی
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ حَلَفَ فَقَالَ فِيْ حَلْفِهٖ بِاللَّاتِ
اللہ علیہ وسلم کہ فرمود کسیکہ سوگند خورد پس گوید در سوگند خود سوگند میخورم بلات
وَالْعُزّٰى فَلْيَقُلْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَمَنْ قَالَ لِصَاحِبِهٖ
وعزے کہ نامہای بتان است پس باید کہ توبہ کند و تدارک نماید بکلمۂ توحید و کسیکہ بگوید یار خود را
تَعَالَ اُقَامِرْكَ فَلْيَتَصَدَّقْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى رض
بیا قمار بازم با تو پس باید کہ صدقہ کند بجائے کہ بدان قمار خواہد باخت متفق علیہ و روایت است از ابی موسیٰ رض
اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ لَعِبَ بِالنَّرْدِ فَقَدْ
بدرستیکہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ بازی کرد بازرد یعنی چوسر و شطرنج وغیرہ پس تحقیق
عَصَى اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاؤُدَ وَعَنْ
نافرمانی کرد آنکس خدا و رسول را رواہ احمد و ابو داؤد و روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى

ازابی ہریرہ رض کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم دید

رَجُلًا يَتْبَعُ حَمَامَةً فَقَالَ شَيْطَانٌ يَتْبَعُ شَيْطَانَةً رَوَاهُ أَحْمَدُ

مردیرا کہ پس پشت کبوترے میرو دپس فرمود کہ شیطان است کہ تابع میگردد شیطان خودرا روایت احمد

وَأَبُوْ دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ

وابوداود وابن ماجہ وبیہقی در شعب ایمان

وَعَنْ عَلِيٍّ رض أَنَّهُ كَانَ يَقُوْلُ الشِّطْرَنْجُ هُوَ مَيْسِرُ

واز علی رض مروی است کہ او میگفت کہ شطرنج قمار

الْأَعَاجِمِ وَعَنِ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ أَبَا مُوْسَى الْأَشْعَرِيَّ رض

عجمیان است واز ابن شہاب مروی است بدرستیکہ ابا موسی اشعری رض

قَالَ لَا يَلْعَبُ بِالشِّطْرَنْجِ إِلَّا خَاطِئٌ وَعَنْهُ رض أَنَّهُ

گفت بازی نمیکند بہ شطرنج ہیچ یکے مگر گنہگار وہم ازوی مرویست کہ وے

سُئِلَ عَنْ لَعِبِ الشِّطْرَنْجِ فَقَالَ هِيَ مِنَ الْبَاطِلِ وَلَا يُحِبُّ اللّٰهُ

سوال کردہ شد از بازی شطرنج پس گفت کہ شطرنج از کار باطل است ودوست نمیدارد خدا تعالی

الْبَاطِلَ رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْأَحَادِيْثَ الثَّلٰثَةَ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ

باطل را روایت کرد بیہقی این سہ حدیث را در شعب ایمان

كِتَابُ الْحُدُوْدِ

کتاب در بیان حدود

اَلزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوْا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ

زن زنا کنندہ ومرد زنا کنندہ بزنید ہر یکے را از ایشان صد درہ

وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِيْنِ اللّٰهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُوْنَ

وباید کہ درنگیرد شمارا شفقت برایشان درجاری کردن شرع اگر ایمان آوردہ اید

حدود را اصل منع است چون منع کرد بندہ را از ارتکاب اسباب وی و دخول درین ... [illegible]

بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَلْيَشْهَدْ عَذَابَهُمَا طَآئِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِيْنَ

بخدا و روز آخر و باید که حاضر شوند بعقوبت ایشان جماعت از مسلمانان

عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از عباده بن صامت رضؓ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَقِيْمُوْا حُدُوْدَ اللّٰهِ فِي الْقَرِيْبِ وَالْبَعِيْدِ وَلَا تَأْخُذْكُمْ

وسلم برپا کنید حدهای خدارا بنزدیک و دور و باید که نگیرد شمارا

فِي اللّٰهِ لَوْمَةُ لَائِمٍ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضؓ

در دین خدا هیچ ملامت ملامت کننده روا ه ابن ماجه واز ابن عمر رضؓ مرویست

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِقَامَةُ حَدٍّ مِّنْ

بدرستیکه آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود برپا کردن حدے از

حُدُوْدِ اللّٰهِ خَيْرٌ مِّنْ مَطَرِ اَرْبَعِيْنَ لَيْلَةً فِيْ بِلَادِ اللّٰهِ رَوَاهُ

حدود خدا بهتر است از باران چهل شب در تمام شهرهای خدا رواه

ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَاهُ النَّسَائِيُّ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضؓ وَعَنِ

ابن ماجه ورواه نسائی از ابی هریره رضؓ وروایتیست از

الْمُغِيْرَةِ رضؓ قَالَ قَالَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ لَوْ رَاَيْتُ رَجُلًا مَعَ

مغیره رضؓ که گفت گفت سعد بن عباده اگر می دیدم من مردے را با

امْرَاَتِيْ لَضَرَبْتُهٗ بِالسَّيْفِ غَيْرَ مُصْفِحٍ فَبَلَغَ ذٰلِكَ

زن خود هر آئینه میزدم اورا بشمشیر غیر زننده بطرف شمشیر وعرض وی پس رسید آن سخن

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَتَعْجَبُوْنَ مِنْ غَيْرَةِ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم را پس فرمود آنحضرت ﷺ آیا تعجب میدارید شما از غیرت

سَعْدٍ وَاللّٰهِ اَنَا اَغْيَرُ مِنْهُ وَاللّٰهُ اَغْيَرُ مِنِّيْ وَمِنْ اَجْلِ

سعد سوگند بخدا من غیرتناک ترام از وے وخدا غیرتناکتر است از من و بسبب

غَيْرَةِ اللّٰهِ حَرَّمَ اللّٰهُ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ

غیرت خدا حرام گردانیده است خدایتعالی گناهان را هرچه ظاهر است ازان و هرچه پوشیده

وَلَا أَحَدٌ أَحَبُّ إِلَيْهِ الْعُذْرُ مِنَ اللّٰهِ وَمِنْ أَجْلِ ذٰلِكَ بَعَثَ

و نیست کسیکه محبوب تر باشد بسوی او عذر از خدایتعالی و ازین سبب برانگیخت خدا

الْمُنْذِرِينَ وَالْمُبَشِّرِينَ وَلَا أَحَدٌ أَحَبُّ إِلَيْهِ الْمِدْحَةُ مِنَ اللّٰهِ

پیغمبران ترسانندگان و خوشخبری رسانندگان را و نیست کی محبوب تر بسوی او ستایش کردن از خدای

عَزَّ وَجَلَّ وَمِنْ أَجْلِ ذٰلِكَ وَعَدَ اللّٰهُ الْجَنَّةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

عزوجل و بسبب آن وعده فرمود خدا به بهشت متفق علیه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از ابی هریره رض مرویست گفت فرمود رسول خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يَغَارُ وَإِنَّ الْمُؤْمِنَ يَغَارُ وَغَيْرَةُ

علیه وسلم بدرستیکه خدایتعالی غیرت میکند و تحقیق مسلمان غیرت میکند و غیرت

اللّٰهِ أَنْ لَا يَأْتِيَ الْمُؤْمِنُ مَا حَرَّمَ اللّٰهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ بَابُ اللِّعَانِ مش

خدا آنست که نیاید مومن چیزیرا که حرام گردانیده است خدایتعالی

بَابُ إِثْمِ الزِّنَا

باب در بیان گناه زنا

وَلَا تَقْرَبُوا الزِّنٰى إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا

و نزدیک مشوید بزنا هر آئینه وے بیحیائی است و بد راهی است

عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

از عمرو بن العاص رض مرویست که گفت شنیدم من آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَا مِنْ قَوْمٍ يَظْهَرُ فِيهِمُ الزِّنَا إِلَّا أُخِذُوا

الله علیه وسلم را که میگفت نیست هیچ قومی که پیدا می گردد درایشان زنا مگر آنکه گرفته می شوند

بِالسَّنَةِ وَمَا مِنْ قَوْمٍ يَظْهَرُ فِيهِمُ الرُّشَا إِلَّا أُخِذُوا بِالرُّعْبِ

و بقحط و نیست ہیچ قومی کہ پیدا و ظاہر گردد در ایشان رشوت ہا مگر آنکہ گرفت کردہ میشوند بہ ترس و بیم

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ إِنَّ اللّٰهَ بَعَثَ مُحَمَّدًا

روایت احمد و از عمر بن خطاب رض مروی است بدرستیکہ خدا تعالی برانگیختہ است محمد

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْحَقِّ وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ الْكِتَابَ فَكَانَ

صلی اللہ علیہ وسلم را بدین ثابت و نازل فرمودہ است بروے کتاب پس بود

مِمَّا أَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالَى آيَةُ الرَّجْمِ رَجَمَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

از آنچہ نازل نمود خدا تعالی آیہ رجم رجم فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَجَمْنَا بَعْدَهُ وَالرَّجْمُ فِي كِتَابِ

اللہ علیہ وسلم و رجم کردیم ما پس آنحضرت و رجم در کتاب

اللّٰهِ حَقٌّ عَلَى مَنْ زَنَى إِذَا أَحْصَنَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ إِذَا

خدا حق است برکسیکہ زنا کند وقتیکہ محصن باشد از مردان و زنان وقتیکہ

قَامَتِ الْبَيِّنَةُ أَوْ كَانَتِ الْحَبَلُ أَوِ الْاِعْتِرَافُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

قایم شوند گواہان یا باشد حبل یعنی بار شکم از غیر زوج یا باشد اقرار متفق علیہ

وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

و از سمرہ بن جندب رض گفت کہ بود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهٖ فَقَالَ مَنْ رَأَى

علیہ وسلم چون فارغ میشد از نماز صبح توجہ میکرد برابر و مبارک خود پس میفرمود کیست کہ دیدہ است

مِنْكُمُ اللَّيْلَةَ رُؤْيَا قَالَ فَإِنْ رَأَى أَحَدٌ قَصَّهَا فَيَقُولُ

از شما امشب خوابے را سمرہ گفت پس اگر میدید یکے خوابے را میخواند آنرا پس میگفت آنحضرت

مَا شَاءَ اللّٰهُ فَسَأَلَنَا يَوْمًا فَقَالَ هَلْ رَأَى مِنْكُمْ أَحَدٌ

آنچہ خواستہ است خدا پس پرسید ما را روزی پس گفت آیا دیدہ است از شما ہیچ یکے

رُؤْيَا قُلْنَا لَا قَالَ لٰكِنِّيْ رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ رَجُلَيْنِ أَتَيَانِيْ فَأَخَذَا

خوابے را گفتیم که ندیده است فرمود لیکن من دیده ام امشب دو مرد را که آمدند مرا پس گرفتند

بِيَدِيْ فَأَخْرَجَانِيْ إِلٰى أَرْضٍ مُّقَدَّسَةٍ فَإِذَا رَجُلٌ جَالِسٌ وَّرَجُلٌ

هر دو دست مرا پس بیرون آوردند مرا بسوی زمین پاک پس ناگاه در انجا مردے نشسته است و مردی

قَائِمٌ بِيَدِهٖ كَلُّوْبٌ مِّنْ حَدِيْدٍ يُدْخِلُهٗ فِيْ شِدْقِهٖ فَيَشُقُّهٗ حَتّٰى

ایستاده در دست او کلوب است از آهن که میدارد آنرا در کله مرو نشسته پس پاره میکند شدق او را

يَبْلُغَ قَفَاهُ ثُمَّ يَفْعَلُ بِشِدْقِهِ الْآخَرِ مِثْلَ ذٰلِكَ وَيَلْتَئِمُ

تا آنکه میرسد پس سر او را پس میکند بشدق دیگرش مانند آنچه کرده بود و بهم می آید

شِدْقُهٗ هٰذَا فَيَعُوْدُ فَيَصْنَعُ مِثْلَهٗ قُلْتُ مَا هٰذَا قَالَا انْطَلِقْ

این کله او پس باز میگردد پس میکند مانند آن پس گفتم آن دو مرد را چیست این گفتند آن برو

فَانْطَلَقْنَا حَتّٰى أَتَيْنَا عَلٰى رَجُلٍ مُّضْطَجِعٍ عَلٰى قَفَاهُ وَرَجُلٌ

پس رفتیم تا آنکه آمدیم بر مردے که افتاده است بر قفاسے خود و مردے

قَائِمٌ عَلٰى رَأْسِهٖ بِفِهْرٍ أَوْ صَخْرَةٍ يَشْدَخُ بِهٖ رَأْسَهٗ فَإِذَا

ایستاده است بر سر او سنگ در دست که می شکند بآن سنگ سر آن مرد را پس چون

ضَرَبَهٗ تَدَهْدَهَ الْحَجَرُ فَانْطَلَقَ إِلَيْهِ لِيَأْخُذَهٗ فَلَا يَرْجِعُ

میزند او را می غلطد سنگ و دور می افتد پس میرود آن مرد بجانب آن سنگ تا بگیرد آن را پس باز

إِلٰى هٰذَا حَتّٰى يَلْتَئِمَ رَأْسُهٗ وَعَادَ رَأْسُهٗ كَمَا كَانَ فَعَادَ

بسوے این مرد تا آنکه به میگردد سر او و میگردد سر او چنانکه بود پس باز می آید

إِلَيْهِ فَضَرَبَهٗ فَقُلْتُ مَا هٰذَا قَالَا انْطَلِقْ فَانْطَلَقْنَا حَتّٰى

بسوی وے پس میزند او را پس پرسیدم چیست این گفتند آن دو مرد برو پس رفتیم تا آنکه

أَتَيْنَا إِلٰى ثَقْبٍ مِّثْلِ التَّنُّوْرِ أَعْلَاهُ ضَيِّقٌ وَّأَسْفَلُهٗ وَاسِعٌ

آمدیم بسوے سوراخ که مانند تنور است بالاے آن ثقب تنگ است و پایان او فراخ

تَنُّوْرٍ تُوْقَدُ تَحْتَهُ نَارٌ فَإِذَا ارْتَفَعَتْ ارْتَفَعُوْا حَتّٰى كَادَ

می افروزد زیر آن تنور آتش پس چون بلند میگردد آتش بلند میشوند مردم تا آنکه قریب است

أَنْ يَخْرُجُوْا مِنْهَا وَإِذَا اخْمَدَتْ رَجَعُوْا فِيْهَا وَفِيْهَا رِجَالٌ وَنِسَاءٌ

که بیرون افتند و چون می نشیند آن آتش رجوع میکنند درو و دران مردان و زنان اند

عُرَاةٌ فَقُلْتُ مَا هٰذَا قَالَا انْطَلِقْ فَانْطَلَقْنَا حَتّٰى أَتَيْنَا عَلٰى

برهنه پس گفتم چیست این گفتند آن دو مرد برو پس رفتیم ما تا آنکه آمدیم ما بر

نَهْرٍ مِنْ دَمٍ فِيْهِ رَجُلٌ قَائِمٌ عَلٰى وَسْطِ النَّهْرِ وَعَلٰى شَطِّ

جوی از خون دران جوی مردیست ایستاده درمیان جوے و بر کنار

النَّهْرِ رَجُلٌ بَيْنَ يَدَيْهِ حِجَارَةٌ فَأَقْبَلَ الرَّجُلُ الَّذِيْ فِي النَّهْرِ

جوی مردے دیگر است پیش وی سنگها است پس پیش آمد مردیکه بود درمیان نهر

فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ رَمَى الرَّجُلُ بِحَجَرٍ فِيْ فِيْهِ فَرَدَّهُ حَيْثُ

پس چون میخواهد که بیرون آید می زند آن مرد که بر کنار نهر است سنگے در دهن آن مرد پس میگرداند او را بجا

كَانَ فَجَعَلَ كُلَّمَا جَاءَ لِيَخْرُجَ رَمٰى فِيْ فِيْهِ فَيَرْجِعُ كَمَا كَانَ

که بود پس مد ایستاد آن مرد باین صفت که هرگاه که می آید آن مرد تا بیرون آید می انداخت در دهن او سنگ پس باز میگردید همچنانکه بود

فَقُلْتُ مَا هٰذَا قَالَا انْطَلِقْ فَانْطَلَقْنَا حَتّٰى انْتَهَيْنَا إِلٰى

پس پرسیدم چیست این گفتند آن دو مرد برو پس رفتیم ما تا آنکه رسیدیم ما بر سه سبزے

رَوْضَةٍ خَضْرَاءَ فِيْهَا شَجَرَةٌ عَظِيْمَةٌ وَفِيْ أَصْلِهَا شَيْخٌ

بوستان سبز که دران درختے بزرگ است و در بیخ آن درخت پیرے است

وَصِبْيَانٌ فَإِذَا رَجُلٌ قَرِيْبٌ مِنَ الشَّجَرَةِ بَيْنَ يَدَيْهِ نَارٌ يُوْقِدُهَا

و اطفال پس ناگاه مردے است دیگر نزدیک آن درخت پیش او آتشے است که می افروزد آن را

فَصَعِدَا بِيَ الشَّجَرَةَ فَأَدْخَلَانِيْ دَارًا وَسْطَ الشَّجَرَةِ لَمْ أَرَ قَطُّ

پس ببروند مرا بالای آن درخت پس در آوردند مرا در سرائے که میان آن درخت است که ندیدم هرگز

أحسن منها فيها رجال شيوخ وشباب ونساء و

بهتر ازان پس دران مردانند پیران و جوانان و زنانند

صبيان ثم أخرجاني منها فصعدا بي الشجرة فأدخلاني

و طفلان پستر بیرون آوردند مرا ازان سرا پس بردند مرا بالای آن درخت پس در آوردند مرا

دارا هي أحسن وأفضل منها فيها شيوخ وشباب

سرائے را که بهتر و افضل بود ازان پس دران سرا پیران و جوانانند

فقلت لهما إنكما قد طوفتماني الليلة فأخبراني عما

پس گفتم من مر آن دو مرد را که بسیار گردانیدید شما مرا امشب پس خبر دهید مرا ازانچه

رأيت قالا نعم أما الرجل الذي رأيته يشق شدقه

دیده ام گفتند هان اما مردے که دیدی که پاره کرده می شود کله او

فكذاب يحدث بالكذبة فتحمل عنه حتى تبلغ الآفاق

پس مردے دروغ گوست که خبر میدهد بدروغ پس باز گرفته میشود آن حدیث دروغ ازوی تا آنکه میرسد

فيصنع به ما ترى إلى يوم القيمة والذي رأيته

پس کرده میشود چیزے که می بینی تا روز قیامت و آنکس که دیدی تو اورا

يشدخ رأسه فرجل علمه الله القرآن فنام عنه

که شکسته میشود سر او پس مردی است که تعلیم کرد اورا الله تعالی قرآن را پس خواب کرد از قرآن

بالليل ولم يعمل بما فيه بالنهار يفعل به ما رأيت إلى

در شب و عمل نکرد بانچه در قرآنست در روز کرده میشود بان انچه که دیدے تا

يوم القيمة والذي رأيته في الثقب فهم الزناة والذي

روز قیامت و آنکس که دیدی تو اورا در سوراخ پس آن جماعت زناکارانند و آنکس

رأيته في النهر آكل الربوا والشيخ الذي رأيته في أصل

که دیدی تو اورا در نهر سود خوار است و پیر که دیدی تو اورا در بیخ

الشَّجَرَةِ اِبْرَاهِيْمُ وَالصِّبْيَانُ حَوْلَهٗ فَاَوْلَادُ النَّاسِ وَالَّذِيْ

درخت ابراہیم خلیل است وطفلان کہ گرد او بینید پس اولاد مردم اند وکسیکہ

يُوْقِدُ النَّارَ مَالِكٌ خَازِنُ النَّارِ وَالدَّارُ الْاُوْلَى الَّتِيْ دَخَلْتَ

می افروزد آتش را مالک است داروغہ دوزخ وسرای پیشین کہ در آمدی تو

دَارُ عَامَّةِ الْمُؤْمِنِيْنَ وَاَمَّا هٰذِهِ الدَّارُ فَدَارُ الشُّهَدَآءِ وَاَنَا

جای عوام مسلمانان است ولیکن این سرائے دوم کہ احسن از اول بود پس جای شہیدان است و من

جِبْرَئِيْلُ وَهٰذَا مِيْكَائِيْلُ فَارْفَعْ رَأْسَكَ فَرَفَعْتُ رَأْسِيْ

جبرئیل ع ام واین میکائیل ع پس بردار سر خود را پس برداشتم من سر خود را

فَاِذَا فَوْقِيْ مِثْلُ السَّحَابَةِ وَفِيْ رِوَايَةٍ مِثْلُ الرَّبَابَةِ الْبَيْضَاءِ

پس ناگاہ بالای سر من مانند ابر است ودر روایتے آمدہ است کہ بالای سر من مانند رباب سفید است

قَالَا ذٰلِكَ مَنْزِلُكَ قُلْتُ دَعَانِيْ اَدْخُلْ مَنْزِلِيْ قَالَا اِنَّهٗ

گفتند آن دو مرد کہ این مقام است گفتم بگذارید مرا تا درآیم منزل خود را گفتند بدرستیکہ

بَقِيَ لَكَ عُمُرٌ لَمْ تَسْتَكْمِلْهُ فَلَوِ اسْتَكْمَلْتَهٗ اَتَيْتَ مَنْزِلَكَ

از عمر تو ہنوز باقی است کہ تمام نکردی تو آن را پس اگر تمام میکردی آنرا می آمدی منزل خود را

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ بَابُ الرُّؤْيَا مش

روایت کرد آن را بخاری درباب رویا مشکوۃ

بَابُ اِثْمِ اللِّوَاطَةِ

باب در اثم لواطت

عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

روایت است از عکرمہ از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ وَجَدْتُّمُوْهُ يَعْمَلُ عَمَلَ قَوْمِ لُوْطٍ

اللہ علیہ وسلم کسیکہ بیابید شما او را کہ میکند فعل گروہ لوط

فَاقْتُلُوا الْفَاعِلَ وَالْمَفْعُولَ بِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

پس بکشید کنندہ این کار را وآن را که کرده شد است رواه ترمذے وابن ماجه

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز جابر رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي عَمَلُ قَوْمِ لُوْطٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بدرستیکه ترسیده ترین چیز که می ترسم من برامت خود کار قوم لوطست رواه ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

وابن ماجه وروایت است از ابن عباس وابی ہریرہ رض بدرستیکه آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَلْعُوْنٌ مَنْ عَمِلَ عَمَلَ قَوْمِ لُوْطٍ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود لعنت کرده شده است کسیکه بکند کار قوم لوط

رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض أَنَّ عَلِيًّا أَحْرَقَهُمَا

روایت کرد رزین ودر روایتی که مر رزین راست از ابن عباس رض بدرستیکه علی رض سوخت هر دو

وَأَبَا بَكْرٍ هَدَمَ عَلَيْهِمَا حَائِطًا وَعَنْهُ أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

وابوبکر رض انداخت بر هر دو دیوارے را وہم ازوے مرویست که آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَنْظُرُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى رَجُلٍ أَتَى رَجُلًا

اللہ علیہ وسلم فرمود که نظر رحمت نمیکند خدای بزرگ بسوے مردے که بیاید مردی را

أَوِ امْرَأَةً فِي دُبُرِهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

یا زنے را در دبراو رواه ترمذی واز ابن عباس رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَتَى بَهِيْمَةً

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکه بیاید چارپایه را یعنے وطی کند

فَاقْتُلُوْهُ وَاقْتُلُوْهَا مَعَهُ قِيْلَ لِابْنِ عَبَّاسٍ مَا شَأْنُ الْبَهِيْمَةِ

بوے پس بکشید او را وبکشید آن بهیمه را همراه او گفته شد مر ابن عباس را چیست حال بهیمه

قَالَ مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ ذٰلِكَ

گفت نشنیدم من از پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم در ان باب

شَيْئًا وَلٰكِنْ اُرَاهُ كَرِهَ اَنْ يُؤْكَلَ لَحْمُهَا اَوْ يُنْتَفَعَ بِهَا وَقَدْ

چیزے ولیکن گمان می برم کہ کروہ پنداشتہ است آنحضرت کہ خوردہ شود گوشت آن بہیمہ

فُعِلَ بِهَا ذٰلِكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ

حال آنکہ کردہ شد آن بہیمہ با آن کار رواہ ترمذی و ابو داود و ابن ماجہ

بَابُ السَّرِقَةِ

باب در بیان دزدی

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوْا اَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا

مرد دزدندہ و زن دزدندہ ببرید دست ایشان بجزاے آنچہ کہ بعمل آوردہ اند

نَكَالًا مِّنَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ ۞ فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهٖ

کہ عبرتیست از طرف خدا و خدا غالب دانا است پس ہر کہ توبہ کرد بعد ستم خود

وَاَصْلَحَ فَاِنَّ اللّٰهَ يَتُوْبُ عَلَيْهِ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ۞

و کار شایستہ شود پس ہر آئینہ خدا برحمت باز میگردد و برو ے ہر آئینہ خدا آمرزندہ و مہربان است

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

از ابی ہریرہ رضا از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مرویست فرمود

لَعَنَ اللّٰهُ السَّارِقَ يَسْرِقُ الْبَيْضَةَ فَتُقْطَعُ يَدُهٗ وَيَسْرِقُ الْحَبْلَ

آنحضرت صلعم لعنت کند خدا تعالیٰ دزدی را کہ می دزدد بیضہ را پس بریدہ میشود دست او و می دزدد

فَتُقْطَعُ يَدُهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رضـ قَالَ قَالَ

پس بریدہ میشود دست او متفق علیہ و روایت است از جابر رضا گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ عَلَى الْمُنْتَهِبِ قَطْعٌ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم نیست بر غارت کنندہ قطع

ومن انتهب نهبة مشهورة فليس منا رواه ابو داود

وکسیکه نهب کند نهب کردنی مشهور آشکارا پس نیست از ما رواه ابو داود

وعن جابر رضه قال جيء بسارق الى النبي صلى الله عليه

واز جابر رضه مرویست گفت آورده شد دزدی بسوی آنحضرت صلی الله علیه

وسلم فقال اقطعوه فقطع ثم جيء به الثانية فقال اقطعوه

وسلم فرمود آنحضرت که ببرید دست او را پس بریده شد پستر آورده شد دزد دوم بار پس فرمود ببرید او را

فقطع ثم جيء به الثالثة فقال اقطعوه فقطع ثم جيء

پس بریده شد پستر آورده شد دزد سوم بار پس فرمود ببرید او را پس بریده شد پس آورده شد

به الرابعة فقال اقطعوه فقطع فأتي به الخامسة

دزد بار چهارم پس فرمود ببرید او را پس بریده شد پس آورده شد او بار پنجم

فقال اقتلوه فانطلقنا به فقتلناه ثم اجتررناه فالقيناه

پس فرمود بکشید او را پس بردیم ما او را پس کشتیم او را پستر کشیدیم او را پس انداختیم او را

في بئر ورمينا عليه الحجارة رواه ابو داود والنسائي

در چاهی و انداختیم بروی سنگها رواه ابو داود ونسائی

وروي في شرح السنة في قطع السارق عن النبي صلى

وروایت کرده شد در شرح سنه در باب قطع سارق از آنحضرت صلی

الله عليه وسلم اقطعوه ثم احسموه وعن عائشة رضه

الله علیه وسلم که ببرید دست دزد را وداغ کنید آنرا بآتش واز عائشه رضه مرویست

اتي رسول الله صلى الله عليه وسلم بسارق فقطعه

که آورده شد نزد آنحضرت صلی الله علیه وسلم دزدی پس قطع کرد او را

فقالوا ما كنا نراك تبلغ به هذا قال لو كانت

پس گفتند صحابه نبودیم ما که گمان می بردیم ترا که میرسی باین دزد این مرتبه را که دست وی ببری فرمود اگر

فاطمة لقطعت يدها رواه النسائي

فاطمہ ہر آئینہ قطع می کردم دست اورا رواہ النسائی

باب المسكرات ووعيد شاربها

باب در احادیثے کہ در مسکرات و وعید شارب آن وارد شدہ

يا ايها الذين آمنوا انما الخمر والميسر والانصاب و

ای مسلمانان جز این نیست کہ خمر و قمار و نشانہای معبودان باطل

الازلام رجس من عمل الشيطان فاجتنبوه لعلكم

و تیرہاے فال پلید است از کردار شیطان پس احتراز کنید ازوی تا کہ شما

تفلحون ه انما يريد الشيطان ان يوقع بينكم العداوة

رستگار شوید جز این نیست کہ میخواہد شیطان کہ بیندازد در میان شما دشمنی

والبغضاء في الخمر والميسر ويصدكم عن ذكر الله

و ناخوشی بسبب خمر و قمار و باز دارد شما را از یاد خدا

وعن الصلوة فهل انتم منتهون ه وعن ابن عمر رض

و از نماز پس آیا الحال شما باز ایستادید و روایتست از ابن عمر رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم كل مسكر

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ہر مسکر

خمر وكل مسكر حرام ومن شرب الخمر في الدنيا فمات

خمر است و ہر مسکر حرام است و کسیکہ بنوشد خمر را در دنیا پس بمیرد

وهو يدمنها ولم يتب لم يشربها في الآخرة رواه مسلم

در حالیکہ پیوستہ میخورد آنرا و توبہ نکرد از آن نخواہد نوشید خمر در آخرت رواہ مسلم

وعن جابر رض ان رجلا قدم من اليمن فسأل النبي

و از جابر رض مرویست کہ مردے قدوم آورد از یمن پس پرسید آنحضرت صلعم

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ شَرَابٍ يَشْرَبُوْنَهُ بِأَرْضِهِمْ مِنَ

صلی اللہ علیہ وسلم از شرابے کہ مینوشیدند اہل یمن آن را در زمین خود از

الذُّرَةِ يُقَالُ لَهُ الْمِزْرُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ذرہ گفتہ میشود آن شراب را مزر پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

أَوَ مُسْكِرٌ هُوَ قَالَ نَعَمْ قَالَ كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ إِنَّ عَلَى اللّٰهِ

آیا مسکر است آن گفت آن مرد آری گفت آنحضرت ہر مسکر حرام است بدرستیکہ بر خدا

عَهْدًا لِمَنْ يَشْرَبُ الْمُسْكِرَ أَنْ يَسْقِيَهُ مِنْ طِيْنَةِ الْخَبَالِ قَالُوْا

عہد است مر کسیرا کہ بنوشد مسکر را کہ بنوشاند اورا از طینت خبال گفتند صحابہ

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَمَا طِيْنَةُ الْخَبَالِ قَالَ عَرَقُ أَهْلِ النَّارِ

یا رسول خدا وچیست طینت خبال فرمود خوے اہل آتش است یا گفت

أَوْ عُصَارَةُ أَهْلِ النَّارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرٍ رض

زرد آبے کہ میرود از اہل نار رواہ مسلم وروایت است از جابر رض

أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا أَسْكَرَ

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود چیزیکہ مست میگرداند

كَثِيْرُهُ فَقَلِيْلُهُ حَرَامٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْ دَاوُدَ

بسیار وی پس اندک وے نیز حرام است رواہ ترمذی و ابو داود

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ

وابن ماجہ وروایت است از عائشہ رض از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا أَسْكَرَ مِنْهُ الْفَرَقُ فَمِلْءُ

صلی اللہ علیہ وسلم گفت چیزیکہ مست گرداند از وے فرق پس پری

الْكَفِّ مِنْهُ حَرَامٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْ دَاوُدَ

کف از وی حرام است روایت کرد این حدیث را احمد و ترمذی و ابو داود

وَعَنْ اَنَسٍ رضؓ قَالَ لَعَنَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وروایت است از انس رضؓ گفت انس رضؓ لعنت کرد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

فِى الْخَمْرِ عَشَرَةً عَاصِرَهَا وَمُعْتَصِرَهَا وَشَارِبَهَا وَحَامِلَهَا
در مقدمہ خمر دہ کسان را کسیکہ بیفشرد آنرا و کسیکہ افشردہ شدہ است برای وی کسیکہ بنوشد آنرا و کسیکہ بردارد آنرا

وَالْمَحْمُوْلَةَ اِلَيْهِ وَسَاقِيَهَا وَبَائِعَهَا وَاٰكِلَ ثَمَنِهَا وَالْمُشْتَرِىَ
و سرکہ برداشتہ شدہ است بسوی آن و کسیکہ بنوشاند آنرا و کسیکہ بفروشد و کسیکہ بخورد قیمت آنرا و کسیکہ خریدار

لَهَا وَالْمُشْتَرٰى لَهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ
آنرا و کسیکہ خریدکردہ شدہ است برای وی رواہ ترمذی وابن ماجہ وروایت است از

ابْنِ عُمَرَ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ابن عمر رضؓ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

لَعَنَ اللّٰهُ الْخَمْرَ وَشَارِبَهَا وَسَاقِيَهَا وَبَائِعَهَا وَمُبْتَاعَهَا
که لعنت کرد خدا تعالیٰ خمر را و کسیکہ بنوشد آن را و کسیکہ بنوشاند آنرا و کسیکہ بفروشد آنرا و کسیکہ خرید کند آن را

وَعَاصِرَهَا وَمُعْتَصِرَهَا وَحَامِلَهَا وَالْمَحْمُوْلَةَ اِلَيْهِ
و کسیکہ بیفشرد آنرا و کسیکہ افشردہ شدہ است برای وی و کسیکہ برداشت آنرا و کسیکہ بردہ شدہ است بسوی او

رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضؓ قَالَ
رواہ ابوداؤد وابن ماجہ وروایت است از ابی ہریرہ رضؓ گفت

اِنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُتِيَ بِرَجُلٍ قَدْ
آوردہ شد نزد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مردی کہ

شَرِبَ الْخَمْرَ فَقَالَ اضْرِبُوْهُ فَمِنَّا الضَّارِبُ بِيَدِهٖ وَ
که نوشیدہ بود خمر پس فرمود آنحضرت بزنید او را پس بود از ما زنندہ بدست خود و

الضَّارِبُ بِثَوْبِهٖ وَالضَّارِبُ بِنَعْلِهٖ ثُمَّ قَالَ بَكِّتُوْهُ فَاَقْبَلُوْا
زنندہ بجامہ خود و زنندہ بنعل خود پس گفت سرزنش کنید او را پس روی آوردند

ماہ ربیع الثانی ١٣٤٢
بمبئی مارچ ١٢

عَلَيْهِ يَقُوْلُوْنَ مَا اتَّقَيْتَ اللّٰهَ وَمَا خَشِيْتَ اللّٰهَ وَمَا اسْتَحْيَيْتَ

بروی در حالیکه می گویند پرہیز نکردی خدارا و نه ترسیدی خدارا و شرم نداشتی

مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ اَخْزَاكَ اللّٰهُ قَالَ

از پیغمبر خدا پس گفتند بعضے از قوم خوار گرداند و رسوا کند ترا خدا تعالے گفت

لَا تَقُوْلُوْا هٰكَذَا لَا تُعِيْنُوْا عَلَيْهِ الشَّيْطَانَ وَلٰكِنْ قُوْلُوْا

مگوئید همچنین یاری ندهید بروے شیطان را ولیکن بگوئید

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَهٗ اَللّٰهُمَّ ارْحَمْهُ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ

خداوندا بیامرز او را خداوندا رحمت کن او را روایه ابوداؤد و روایت است از

وَائِلِ الْحَضْرَمِيِّ اَنَّ طَارِقَ ابْنَ سُوَيْدٍ سَاَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

وائل حضرمی که طارق بن سوید سوال کرد آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْخَمْرِ فَنَهَاهُ فَقَالَ اِنَّمَا اَصْنَعُهَا لِلدَّوَاءِ

علیه وسلم را از شرب خمر پس نہی کرد آنحضرت صلعم او را پس گفت نمی کنم او را مگر برائے دوا

فَقَالَ اِنَّهٗ لَيْسَ بِدَوَاءٍ وَلٰكِنَّهٗ دَاءٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس فرمود آنحضرت صلعم بدرستیکه آن نیست دارو ولیکن آن درد است رواه مسلم

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از عبد الله بن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ لَمْ يَقْبَلِ اللّٰهُ لَهٗ صَلٰوةً

الله علیه وسلم کسیکه بخورد خمر را قبول نکند خدا تعالیٰ مر او را نماز

اَرْبَعِيْنَ صَبَاحًا فَاِنْ تَابَ تَابَ اللّٰهُ عَلَيْهِ فَاِنْ عَادَ

چہل صباح پس اگر توبه کند رجوع میکند خدا بروے پس اگر عود کند بشرب خمر

لَمْ يَقْبَلِ اللّٰهُ لَهٗ صَلٰوةً اَرْبَعِيْنَ صَبَاحًا فَاِنْ تَابَ تَابَ اللّٰهُ

قبول نمیکند خدا تعالیٰ برائے وے نماز چہل صباح پس اگر توبه کند رجوع میکند خدا

١/٢

عَلَيْهِ فَإِنْ عَادَ لَمْ يَقْبَلِ اللّٰهُ لَهٗ صَلٰوةَ أَرْبَعِيْنَ صَبَاحًا فَإِنْ

برای وی پس اگر عود کند بشرب خمر قبول نمیکند خدای تعالی مر او را نماز چهل صباح پس اگر

تَابَ تَابَ اللّٰهُ عَلَيْهِ فَإِنْ عَادَ الرَّابِعَةَ لَمْ يَقْبَلِ اللّٰهُ صَلٰوةَ

توبه کرد رجوع میکند خدا بروی پس اگر عود کرد بخوردن خمر در کرت چهارم قبول نمیکند خدا برای وی نماز

أَرْبَعِيْنَ صَبَاحًا فَإِنْ تَابَ لَمْ يَتُبِ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَقَاهُ مِنْ

چهل صباح پس اگر توبه کرد این بار رجوع نمیکند خدا بروی و می نوشاند او را از

نَهْرِ الْخَبَالِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَرَوَى النَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

جوی زرد آب دوزخیان رواه ترمذی و روایت کرد این حدیث را نسائی و ابن ماجه

وَالدَّارِمِيُّ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

و الدارمی از عبد الله بن عمر رض و روایت است از عبد الله

بْنِ عَمْرٍو رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَدْخُلُ

بن عمر رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم که فرمود در نمی آید

الْجَنَّةَ عَاقٌّ وَلَا قَمَّارٌ وَلَا مَنَّانٌ وَلَا مُدْمِنُ خَمْرٍ رَوَاهُ

بهشت را آزارنده مادر و پدر را و در نمی آید بهشت را قمار بازنده و در نمی آید بهشت را منت نهنده و در نمی

الدَّارِمِيُّ وَفِيْ رِوَايَةٍ لَهٗ وَلَا وَلَدُ زِنْيَةٍ بَدَلَ قَمَّارٍ

دارمی و در روایتی مر او راست و در نمی آید بهشت را ولد الزنا بجای قمار بازنده

وَعَنْ أَبِيْ أُمَامَةَ رضـ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی امامه رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ بَعَثَنِيْ رَحْمَةً لِّلْعٰلَمِيْنَ وَهُدًى لِّلْعٰلَمِيْنَ

وسلم بدرستیکه خدای تعالی فرستاده است مرا سبب رحمت مر جهانیان را و سبب هدایت مر جهانیان را

وَأَمَرَنِيْ رَبِّيْ عَزَّ وَجَلَّ بِمَحْقِ الْمَعَازِفِ وَالْمَزَامِيْرِ وَالْأَوْثَانِ

و امر کرد مرا پروردگار من عز و جل بباطل کردن معازف و نابود کردن مزامیر و شکستن بتان

م ولد الزنا ... مراد از وی ... است ... کرده ... بعمل ... ولد الزنا ... لا یدخل الجنة ولد الزنا ... معنی ...

ع معازف جمع معزف است ... واصل آن آواز ... جمع ...

وَاَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ وَحَلَفَ رَبِّيْ عَزَّ وَجَلَّ بِعِزَّتِيْ لَا يَشْرَبُ

و باطل کردن تمام رسوم جاہلیت و گفته است پروردگار من سوگند بخورم بعزت خود که ننوشد

عَبْدٌ مِّنْ عَبِيْدِيْ جُرْعَةً مِّنْ خَمْرٍ اِلَّا سَقَيْتُهٗ مِنَ الصَّدِيْدِ

ہیچ بندہ از بندگان من دمے یک جرعہ از شراب مگر آنکہ بنوشانم او را از زرد آب

مِثْلَهَا وَلَا يَتْرُكُهَا مِنْ مَّخَافَتِيْ اِلَّا سَقَيْتُهٗ مِنْ حِيَاضِ الْقُدُسِ

مانند آن و نگذارد ہیچ بندہ خمر را از ترس من مگر آنکہ بنوشانم او را از حوضہاے قدس

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت احمد و از ابن عمر رض مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلَاثَةٌ قَدْ حَرَّمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمُ الْجَنَّةَ مُدْمِنُ

علیہ وسلم فرمودہ مرد اند کہ بتحقیق حرام گردانیدہ است خدا بر ایشان بہشت را یکی پیوستہ

الْخَمْرِ وَالْعَاقُّ وَالدَّيُّوْثُ الَّذِيْ يُقِرُّ فِيْ اَهْلِهِ الْخُبْثَ رَوَاهُ

خورندہ خمر دوم آزار کنندہ مادر و پدر را سوم مرد بیغیرت آنکہ قرار دہد بد در اہل عیال خود پلیدی یعنی زنا را

اَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسَى الْاَشْعَرِيِّ رض اَنَّ النَّبِيَّ

روایت احمد و نسائی و روایت است از ابی موسی اشعری رض کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلٰثَةٌ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ اند در نمی آیند بہ بہشت

مُدْمِنُ الْخَمْرِ وَقَاطِعُ الرَّحِمِ مُصَدِّقٌ بِالسِّحْرِ رَوَاهُ اَحْمَدُ

مدمن خمر و برندہ رحم کہ بخویشان پیوند نمی کند و تصدیق کنندہ بسحر روایت احمد

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُدْمِنُ

و از ابن عباس مرویست گفت فرمود رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم مدمن

الْخَمْرِ اِنْ مَاتَ لَقِيَ اللّٰهَ كَعَابِدِ وَثَنٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسَى رض

خمر اگر بمیرد پیش می آید خدا را مانند پرستش کنندہ بت روایت احمد و روایت از ابی موسی رض

أَنَّهُ كَانَ يَقُوْلُ مَا أُبَالِيْ شَرِبْتُ الْخَمْرَ أَوْ عَبَدْتُّ هٰذِهِ

که میگفت وے باک ندارم که بنوشم من شراب یا پرستش کنم این

السَّارِيَةَ دُوْنَ اللّٰهِ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنِ الْحَكَمِ بْنِ عُقَيْبَةَ

ستون را جز خدا تعالیٰ رواه نسائی در روایت است از حکم بن عقیبه

عَنْ أَنَسِ بْنِ حُذَيْفَةَ صَاحِبِ الْبَحْرَيْنِ قَالَ كَتَبْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

از انس بن حذیفه صاحب بحرین گفت که من نوشتم من بسوے آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ النَّاسَ قَدِ اتَّخَذُوْا بَعْدَ الْخَمْرِ أَشْرِبَةً تُسْكِرُهُمْ

صلی الله علیہ وسلم بدرستی مردمان بتحقیق میسازند بعد از خمر شراب ہاے که

كَمَا يُسْكِرُ الْخَمْرُ مِنَ التَّمْرِ وَالزَّبِيْبِ يَصْنَعُوْنَ ذٰلِكَ فِي الدُّبَّاءِ وَالْمُزَفَّتِ

درمستی می آرند ایشان را چنانکه مستی می آرد خمر از خرما و مویز می سازند آنرا در دبا و مزفت

وَالنَّقِيْرِ وَالْحَنْتَمِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ كُلَّ

و نقیر و حنتم پس فرمود آنحضرت صلی الله علیہ وسلم بدرستے ہر

شَرَابٍ أَسْكَرَ فَهُوَ حَرَامٌ وَالْمُزَفَّتُ حَرَامٌ وَالنَّقِيْرُ حَرَامٌ وَالْحَنْتَمُ

شراب که مست میگرداند پس آن حرام است و مزفت نیز حرام است و نقیر و حنتم

حَرَامٌ فَاشْرَبُوْا فِي الْقِرَبِ شُدُّوا الْأَوْكِيَةَ فَاتَّخَذَ النَّاسُ فِي الْقِرَبِ

نیز حرام است پس بنوشید در مشکیزه ها و به بندید سربند آن پس می ساختند مردمان در مشکیزه ها

مَا يُسْكِرُهُمْ فَبَلَغَ ذٰلِكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَامَ فِي النَّاسِ فَقَالَ إِنَّهُ

چیزیکه در مستی می آرد ایشان را پس رسید این خبر آنحضرت را پس ایستاد آنحضرت در مردمان

لَا يَفْعَلُ ذٰلِكَ إِلَّا أَهْلُ النَّارِ أَلَا إِنَّ كُلَّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ وَكُلَّ مُفَتِّرٍ حَرَامٌ وَكُلَّ مُخَدِّرٍ

پس فرمود بدرستی شان اینکه نمیکند این فعل مگر دوزخی آگاه باشید ہر مسکر حرام است و ہر مفتر حرام است و ہر مخدر

حَرَامٌ وَمَا أَسْكَرَ كَثِيْرُهُ فَقَلِيْلُهُ حَرَامٌ وَمَا

حرام است و چیزیکه در مستی می آرد بسیار وے پس اندک وے حرام است و چیزیکه

خَمَرَ الْقَلْبَ فَهُوَ حَرَامٌ رَوَاهُ اَبُوْ نُعَيْمٍ وَقَالَ الْحَكَمُ عِنْدَ مُرْسَلٍ بَابُ

می پوشد قلب را پس وی حرام است روایت کرد ابونعیم و گفت حکم از ابونعیم این حدیث مرسل ست باب

الشَّفَاعَةِ فِی الْحُدُوْدِ ٭ عَنْ عَائِشَةَ رض اَنَّ قُرَيْشًا

در بیان احادیث وارد شده در شفاعت کردن در حدود یعنے درخواست کردن از امام که درگذرد از اقامت حدود ٭ روایت است از

اَهَمَّهُمْ شَانُ الْمَرْءَةِ الْمَخْزُوْمِيَّةِ الَّتِیْ سَرَقَتْ فَقَالُوْا مَنْ يُّكَلِّمُ

یعنی صحابه از قریش بوده اند اندوهگین ساخت ایشان را کار و حال آن زن مخزومیه که دزدیده بود پس گفتند کیست که سخن کند

فِيْهَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوْا وَمَنْ يَّجْتَرِئُ

از جهت وی پیغمبر خدا را صلی الله علیه وسلم پس گفتند کیست که دلیری تواند کرد

عَلَيْهِ اِلَّا اُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ حِبُّ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بر آنحضرت صلعم مگر اسامه بن زید که محبوب پیغمبر خداست صلی الله علیه وسلم

فَكَلَّمَهُ اُسَامَةُ رض فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس سخن کرد آنحضرت صلعم را اسامه رض پس گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم

اَتَشْفَعُ فِیْ حَدٍّ مِّنْ حُدُوْدِ اللّٰهِ ثُمَّ قَامَ فَاخْتَطَبَ ثُمَّ قَالَ اِنَّمَا

آیا شفاعت می کنی تو در حدی از حدود خدا پس برخاست آنحضرت صلعم پس خطبه خواند بمبالغه پس تر گفت

اَهْلَكَ الَّذِيْنَ قَبْلَكُمْ اَنَّهُمْ كَانُوْا اِذَا سَرَقَ فِيْهِمُ الشَّرِيْفُ

آنحضرت صلعم هلاک نگردانیده شدند آن کسانیکه پیش از شما بوده اند مگر آنکه ایشان بودند که چون دزدی میکرد در میان

تَرَكُوْهُ وَاِذَا سَرَقَ فِيْهِمُ الضَّعِيْفُ اَقَامُوْا عَلَيْهِ الْحَدَّ

وی توانائی میگذاشتند او را و چون مے دزدید میان ایشان ناتوانی اقامت میکردند بر وے حد

وَاَيْمُ اللّٰهِ لَوْ اَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و سوگند خدا اگر ثابت شود که فاطمه رض بنت محمد مصطفی صلی الله علیه

وَسَلَّمَ سَرَقَتْ لَقَطَعْتُ يَدَهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

وسلم بدزدد هر آئینه مے بریدم دست او را متفق علیه و روایت است از

عبد الله بن عمر رض قال سمعت رسول الله صلى الله عليه

عبد الله بن عمر رض گفت عبد الله شنیدم من آنحضرت را صلى الله علیه

وسلم يقول من حالت شفاعته دون حد من

وسلم که میگفت کسیکه حایل گردد و درمیان آید شفاعت او نزد حدے از

حدود الله فقد ضاد الله ومن خاصم في باطل

حدود خدا پس بتحقیق ضدیت کرد خدا را وکسیکه پیکار کند در مخالف حق

وهو يعلمه لم يزل في سخط الله تعالى حتى ينزع

وحال آنکه میداند آنرا که باطل است همیشه میباشد وے در غضب خدا تا آنکه باز آید

ومن قال في مؤمن ما ليس فيه اسكنه الله

وکسیکه گوید در حق مسلمانے چیزیکه نیست درو از عیب و نقصان جای کند او را خدا ایستاسلے

ردغة الخبال حتى يخرج مما قال رواه احمد وابو داود

در گل زرداب دوزخیان تا آنکه بیرون آید از آنچه گفته است رواه احمد و ابو داود

وفي رواية للبيهقي في شعب الايمان من اعان

و در روایت کرد بیهقی در شعب ایمان این لفظ است کسیکه یاری کند

على خصومة لا يدري احق ام باطل

در خصومتے که در نمی یابد که حق است یا باطل

فهو في سخط الله حتى ينزع

پس وے در غضب خداست تا آنکه باز آید

كتاب الامارة والقضاء

کتاب در بیان امارت و قضاست

يا ايها الذين امنوا اطيعوا الله واطيعوا الرسول

اے مومنان فرمان برداری کنید خدا را و فرمانبرداری کنید پیغامبر را

وَاُولِي الْاَمْرِ مِنْكُمْ فَاِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوْهُ اِلَى اللّٰهِ

و فرمان روایان را از جنس شما پس اگر اختلاف کنید در چیزے پس رجوع کنید او را بسوے خدا

وَالرَّسُوْلِ اِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ ط

و پیغامبر اگر اعتقاد میدارید بخدا و روز آخر

ذٰلِكَ خَيْرٌ وَّاَحْسَنُ تَاْوِيْلًا ۝

این بهتر است و نیکوتر باعتبار عاقبت

بَابُ ثَوَابِ الْعَادِلِيْنَ

بیان احادیثی که وارد شده است در بیان ثواب عادلان

يٰاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُوْنُوْا قَوَّامِيْنَ لِلّٰهِ شُهَدَآءَ بِالْقِسْطِ

اے زمرۂ مومنان باشید قیام کنندگان برائے خدا گواهان براستی

وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلٰى اَنْ لَّا تَعْدِلُوْا اِعْدِلُوْا

و نه انگیزد شما را دشمنی گروہے از مشرکان بر آنکه عدل نه کنید در باب ایشان عدل کنید

هُوَ اَقْرَبُ لِلتَّقْوٰى وَاتَّقُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيْرٌۢ بِمَا تَعْمَلُوْنَ ۝

که عدل نزدیکتر است به پرهیزگاری و بترسید از خدا از ظلم بدرستیکه خدا داناست بانچه مے کنید

وَاِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ

و اگر حکم کنی پس حکم کن میان آنها براستی و عدل بدرستیکه خدا دوست میدارد

الْمُقْسِطِيْنَ ۝ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

عدل کنندگان را در حکم روایت است از عبداللہ بن عمر رضہ گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلَا كُلُّكُمْ رَاعٍ وَّكُلُّكُمْ مَسْئُوْلٌ

صلی اللہ علیہ وسلم آگاه باشید همه شما رعایند و همه شما پرسیده می شوید

عَنْ رَّعِيَّتِهٖ فَالْاِمَامُ الَّذِيْ عَلَى النَّاسِ رَاعٍ وَّهُوَ مَسْئُوْلٌ عَنْ رَّعِيَّتِهٖ

از رعیت خود پس امامے که قایم است بر مردم باصلاح حال ایشان راعی و چرانده است و وے سوال کرده میشود از حال

جزء ۶ رکوع ۶

جزء ۶ رکوع ۱۰

وَالرَّجُلُ رَاعٍ عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

ومرد راعی است بر اہل خانہ خود و وے سوال کرده میشود از حال رعیت خود

وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَىٰ بَيْتِ زَوْجِهَا وَوَلَدِهٖ وَهِيَ مَسْئُولَةٌ

وزن راعی است بر خانہ شوہر خود و فرزندان او و وے سوال کرده مے شود

عَنْهُمْ وَعَبْدُ الرَّجُلِ رَاعٍ عَلَىٰ مَالِ سَيِّدِهٖ وَهُوَ مَسْئُولٌ

از ایشان و غلام مرد راعی است بر مال خواجہ خود و آن پرسیده شود

عَنْهُ أَلَا وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

ازان آگاه باشید و ہمہ شما سوال کرده شوید از رعیت خود متفق علیہ

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رضـ قَالَ قَالَ

و روایت است از عبد اللہ بن عمرو بن عاص رضـ گفت عبد اللہ فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْمُقْسِطِينَ عِنْدَ اللّٰهِ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ امراء عادل و دادگر نزد خدا

عَلَىٰ مَنَابِرَ مِنْ نُورٍ عَنْ يَمِينِ الرَّحْمٰنِ وَكِلْتَا يَدَيْهِ يَمِينٌ

بر منبرہاے از نور اند بجانب دست راست خدا و ہر دو دست خدا راست اند

اَلَّذِينَ يَعْدِلُونَ فِي حُكْمِهِمْ وَأَهْلِيهِمْ وَمَا وَلُوا رَوَاهُ

آنکسانیکہ عدل و راستی میکنند در احکام خود و اہل اے خود و عدل میکنند در چیزیکہ والی اند رو[اه]

مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مسلم و روایت است از عائشہ رضـ از آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَتَدْرُونَ مَنِ السَّابِقُونَ إِلَىٰ ظِلِّ اللّٰهِ

علیہ وسلم کہ فرمود آیا میدانید کیستند سبقت کنندگان بسوے سایہ خدا سے

عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُولُهٗ أَعْلَمُ قَالَ

عزوجل روز قیامت گفتند خدا و رسول او وے دانا تر است فرمود آنحضرت

اَلَّذِيْنَ اِذَا اُعْطُوا الْحَقَّ قَبِلُوْهُ وَاِذَا سُئِلُوْهُ بَذَلُوْهُ

سابقان کسانے اند کہ چون دادہ شود ایشان را حق بپذیرند آنرا و چون سوال کردہ شوند حق را بذل کنند آنرا

وَحَكَمُوْا لِلنَّاسِ كَحُكْمِهِمْ لِاَنْفُسِهِمْ رَوَاهُ اَحْمَدُ

وحکم کنند برائے مردم مانند حکم کردن ایشان برائے ذات اے خود رواہ احمد

وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ

و روایت است از ابی سعید رض کہ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَحَبَّ النَّاسِ اِلَى اللهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَاَقْرَبَهُمْ

علیہ وسلم بدرستیکہ دوست داشتہ ترین مردم بسوی خدا روز قیامت و نزدیکترین ایشان

مِنْهُ مَجْلِسًا اِمَامٌ عَادِلٌ وَاِنَّ اَبْغَضَ النَّاسِ اِلَى اللهِ

از درگاہ خدا از روے مجلس بادشاہ دادگر است و بدرستیکہ دشمن داشتہ شدہ ترین مردم بسوی خدا

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَاَشَدَّهُمْ عَذَابًا وَفِيْ رِوَايَةٍ وَّاَبْعَدَهُمْ

روز قیامت و سخت ترین مردم از روے عذاب و در روایتے این نیز آمدہ کہ دور ترین ایشان

مِنْهُ مَجْلِسًا اِمَامٌ جَائِرٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

از خدا از روے مجلس بادشاہ جور کنندہ است رواہ ترمذی و روایت است از

عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ

عمر بن الخطاب رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَفْضَلَ عِبَادِ اللهِ عِنْدَ اللهِ مَنْزِلَةً يَوْمَ

علیہ وسلم بدرستیکہ فاضلترین بندگان خدا از روے قدر و مرتبہ در روز

الْقِيٰمَةِ اِمَامٌ عَادِلٌ رَفِيْقٌ وَاِنَّ شَرَّ النَّاسِ عِنْدَ اللهِ مَنْزِلَةً

قیامت بادشاہ دادگر مہربان نرم دل است و بدرستیکہ بدترین مردم در قدر و مرتبہ

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِمَامٌ جَائِرٌ خَرِقٌ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

روز قیامت بادشاہ جور کنندہ نامہربان است رواہ بیہقی در شعب الایمان

ل خرق بفتح خاء معجمہ و کسر را از خرق است ضد رفق و در اصل بمعنی دریدن و پارہ کردن است ۱۲

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت است از ابن عمر رض که از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ اِنَّ السُّلْطَانَ ظِلُّ اللّٰهِ فِي الْاَرْضِ يَاوِي اِلَيْهِ كُلُّ

فرمود بدرستیکه بادشاه سایه خداست درزمین پناه می آرد بسوی وی هر

مَظْلُومٍ مِّنْ عِبَادِهٖ فَاِذَا عَدَلَ كَانَ لَهُ الْاَجْرُ وَعَلَى

ستم دیده از بندگان خدا پس چون عدل کند سلطان مر او را پاداش عدالت و واجب گردد

الرَّعِيَّةِ الشُّكْرُ وَاِذَا جَارَ كَانَ عَلَيْهِ الْاِصْرُ وَعَلَى

رعیت شکر گزاری و چون جور کند بروے بار گناه است و لازم است بر

الرَّعِيَّةِ الصَّبْرُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ

رعیت صبر کردن بر آن رواه بیهقی در شعب الایمان

وَعَنْ مُعَاوِيَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت از حضرت معاویه رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا مُعَاوِيَةُ اِنْ وُلِّيْتَ اَمْرًا فَاتَّقِ اللّٰهَ وَاعْدِلْ

علیه وسلم اے معاویه اگر والی گردانیده شوی تو کاری را پس تقوی کن خدا را و عدل کن

قَالَ فَمَا زِلْتُ اَظُنُّ اَنِّي مُبْتَلًى بِعَمَلٍ لِقَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى

گفت پس همیشه بودم که گمان می بردم که مبتلا گردانیده میشوم بعملے از جهت گفتن آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتّٰى ابْتُلِيْتُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ

اللہ علیه وسلم تا آنکه مبتلا گردانیده شدم رواه احمد و بیهقی

فِي الدَّلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ يَحْيَى بْنِ هِشَامٍ عَنْ يُونُسَ

در دلایل النبوة و روایت است از یحیی بن هشام رض از یونس

بْنِ اَبِي اِسْحَاقَ عَنْ اَبِيْهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

بن ابی اسحاق از پدرش گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا تَكُوْنُوْنَ كَذٰلِكَ يُؤَمَّرُ عَلَيْكُمْ رَوَاهُ

صلی الله علیه وسلم چنانکه می باشید در صلاح وفساد حاکم گردانیده میشود بر شما رواه

الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَقَالَ هٰذَا مُنْقَطِعٌ وَرِوَايَتُهُ

بیهقی در شعب الایمان وگفت که این حدیث منقطع است وروایت او

ضَعِيْفٌ وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

ضعیف است وروایت است از ابی درداء رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى يَقُوْلُ أَنَا اللّٰهُ لَا إِلٰهَ

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه خدا تعالی میگوید منم خدا نیست هیچ خدائے

إِلَّا أَنَا مَالِكُ الْمُلُوْكِ وَمَلِكُ الْمُلُوْكِ قُلُوْبُ الْمُلُوْكِ فِيْ

مگر من مالک پادشاهانم وپادشاه پادشاهانم دلهاے پادشاهان در

يَدِيْ وَإِنَّ الْعِبَادَ إِذَا أَطَاعُوْنِيْ حَوَّلْتُ قُلُوْبَ مُلُوْكِهِمْ

دست قدرت من است وتحقیق که بندگان چون فرمانبرداری کنند مرا میگردانم دلهاے پادشاهان ایشان

عَلَيْهِمْ بِالرَّحْمَةِ وَالرَّأْفَةِ وَإِنَّ الْعِبَادَ إِذَا عَصَوْنِيْ

بر آنها برحمت ورافت وتحقیق که بندگان چون نافرمانی کنند مرا

حَوَّلْتُ قُلُوْبَهُمْ بِالسَّخْطَةِ وَالنِّقْمَةِ فَسَامُوْهُمْ سُوْءَ

میگردانم دلهاے ایشان را بغضب وکراهت پس تکلیف میکنند ملوک عبادرا

الْعَذَابِ فَلَا تُشْغِلُوْا أَنْفُسَكُمْ بِالدُّعَاءِ عَلَى الْمُلُوْكِ

بعذاب بد پس مشغول مگردانید نفسهای خودرا ببددعا کردن بر پادشاهان

وَلٰكِنْ اشْغِلُوْا أَنْفُسَكُمْ بِالذِّكْرِ وَالتَّضَرُّعِ كَيْ أَكْفِيَكُمْ

ولیکن مشغول دارید نفسهاے خودرا بذکر من وبزاری تا کفایت کنم

مُلُوْكَكُمْ رَوَاهُ أَبُوْ نُعَيْمٍ فِي الْحِلْيَةِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

شر ملوک شمارا رواه ابونعیم در حلیه وروایت است از عائشه رض

قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ اللّٰهُ
گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم وقتیکہ خواہد خدا ایتقا ئے
بِالْأَمِيْرِ خَيْرًا جَعَلَ لَهُ وَزِيْرَ صِدْقٍ إِنْ نَسِيَ ذَكَّرَهُ وَإِنْ
بادشاہ نیکی را بگرداند برائے او وزیر راست گفتار اگر فراموش کند بادشاہ حق را یاد دہاندش
ذَكَرَ أَعَانَهُ وَإِذَا أَرَادَ بِهِ غَيْرَ ذٰلِكَ جَعَلَ لَهُ وَزِيْرَ سَوْءٍ
یادکند یاری دہد اورا و چون خواہد خدا باو غیرآن بگرداند مراورا وزیر بد
إِنْ نَسِيَ لَمْ يُذَكِّرْهُ وَإِنْ ذَكَرَ لَمْ يُعِنْهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ
اگر فراموش کند امیر حق را یاد ندہاند اورا اگر یاد کند یاری ندہد اورا رواہ احمد
وَالنَّسَائِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى
والنسائی و روایت است از ابن عباس رضـ گفت فرمود آنحضرت صلے
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ رَأَى مِنْ أَمِيْرِهِ شَيْئًا يَكْرَهُهُ فَلْيَصْبِرْ
اللہ علیہ وسلم کسیکہ بیند از امیر خود چیزیکہ ناخوش دارد آنرا پس باید کہ صبر کند
فَإِنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ يُفَارِقُ الْجَمَاعَةَ شِبْرًا فَيَمُوْتُ إِلَّا مَاتَ
پس بتحقیق کہ نیست ہیچ یکے کہ جدائی کند جماعت را یک وجب پس بمیرد مگر آنکہ بمیرد
مِيْتَةً جَاهِلِيَّةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أُمِّ الْحُصَيْنِ رضـ
مردن اہل جاہلیت متفق علیہ و روایت است از ام حصین رضـ
قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنْ أُمِّرَ عَلَيْكُمْ
گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اگر حاکم ساختہ شود بر شما
عَبْدٌ مُجَدَّعٌ يَقُوْدُكُمْ بِكِتَابِ اللّٰهِ فَاسْمَعُوْا لَهُ وَأَطِيْعُوْا
غلامے گوش و بینی بریدہ کہ میکشد شما را بکتاب خدا پس سماع کنید مر او را و اطاعت کنید
رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
رواہ مسلم و روایت است از ابن عمر رضـ گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ عَلَى الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ

صلی اللہ علیہ وسلم شنیدن و قبول کردن حکم امام واجب است بر مرد مسلمان

فِيْمَا اَحَبَّ وَكَرِهَ مَا لَمْ يُؤْمَرْ بِمَعْصِيَةٍ فَاِذَا اُمِرَ بِمَعْصِيَةٍ

در ہرچہ کہ دوست میدارد آنرا و کروہ میدارد آنرا مادام کہ امر کردہ نشود بگناہ پس چون امر کردہ شود بگناہی

فَلَا سَمْعَ وَلَا طَاعَةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

پس نیست شنیدن و نہ فرمان برداری متفق علیہ

بَابُ وَعِيْدِ الْوُلَاةِ الظَّالِمِيْنَ

باب در احادیثے کہ در وعید والیان ظالم وارد شدہ

وَمَنْ لَّمْ يَحْكُمْ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ ۝

و ہر کہ حکم نکند بآنچہ خدا نازل فرمودہ است پس ایشان اند ستمگاران

وَمَنْ لَّمْ يَحْكُمْ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْكٰفِرُوْنَ ۝

و ہر کہ حکم نکند بآنچہ نازل فرمود خدا پس ایشانند گروہ کافران

وَمَنْ لَّمْ يَحْكُمْ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْفَاسِقُوْنَ ۝

و ہر کہ حکم نکند بآنچہ نازل فرمود خدا پس ایشانند بدکاران

عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ رضی قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

روایت است از معقل بن یسار رض گفت شنیدم آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ وَالٍ يَلِيْ رَعِيَّةً مِّنَ الْمُسْلِمِيْنَ

اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود نیست ہیچ والی کہ تصرف کند رعیتے را از مسلمانان

فَيَمُوْتُ وَهُوَ غَاشٌّ لَّهُمْ اِلَّا حَرَّمَ اللّٰهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

پس بمیرد آن والی و حال آنکہ خیانت کنندہ است مر ایشانرا الا آنکہ حرام میگرداند خدا بروے بہشت را

وَعَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ہم از وی مرویست گفت شنیدم آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را

يَقُولُ مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْتَرْعِيهِ اللهُ رَعِيَّةً فَلَمْ يَحُطْهَا بِنَصِيحَةٍ

که میگفت نیست ہیچ بنده که طلب می کند از وی خدا رعیتے را پس نگاه نداشت آن بنده رعیت را بخیر خواہی

إِلَّا لَمْ يَجِدْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِذِ

مگر آنکه نمی یابد بوے بہشت را متفق علیه و روایت است از عائذ

بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن عمرو رض گفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم را

يَقُولُ إِنَّ شَرَّ الرِّعَاءِ الْحُطَمَةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

که میفرمود بدرستیکه بدترین امرا حطمه است رواه مسلم و روایت است از

عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عائشه رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم

اَللّٰهُمَّ مَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ أُمَّتِي شَيْئًا فَشَقَّ عَلَيْهِمْ فَاشْقُقْ

خداوندا کسیکه والی و متصرف گردانیده شود از کار امت من چیزے را پس شاق و دشوار آید بر ایشان

عَلَيْهِ وَمَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ أُمَّتِي شَيْئًا فَرَفَقَ بِهِمْ فَارْفُقْ

بروے و کسیکه والی گردانیده شد از امر امت من چیزے را پس نرمی کند بایشان پس نرم شو تو بروے

بِهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

رواه مسلم و روایت است از ابی ہریره رض گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ أَمِيرِ عَشَرَةٍ إِلَّا

آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم نیست ہیچ امیر ده مرد مگر آن که

يُؤْتَى بِهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مَغْلُولًا حَتّٰى يَفُكَّ عَنْهُ الْعَدْلُ

آورده می شود روز قیامت غل در گردن تا آنکه خلاص میسازد اورا عدل

أَوْ يُوبِقَهُ الْجَوْرُ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

یا ہلاک میگرداند اورا ظلم رواه دارمے و روایت است از ابی ہریره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيْلٌ لِلْأُمَرَاءِ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم وای مرامرا را

وَيْلٌ لِلْعُرَفَاءِ وَيْلٌ لِلْأُمَنَاءِ لَيَتَمَنَّيَنَّ أَقْوَامٌ يَوْمَ

و وای مرعرفا را و وائے مرامنارا هر آئینه آرزو کنند قومها روز

الْقِيٰمَةِ أَنَّ نَوَاصِيَهُمْ مُعَلَّقَةٌ بِالثُّرَيَّا يَتَجَلْجَلُوْنَ بَيْنَ

قیامت کاشکے موی پیشانی ایشان آویخته باشد به پروین درحالیکه می جنبیدند

السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَأَنَّهُمْ لَمْ يَلُوْا عَمَلًا رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ

بوازها میان آسمان وزمین وتحقیق که والی نمی شدند هیچ عملے را روایت کرد آن را در شرح

السُّنَّةِ وَعَنْ غَالِبٍ الْقَطَّانِ عَنْ رَجُلٍ عَنْ جَدِّهٖ قَالَ

السنة و روایت است از غالب قطان تابعی از مردے که او روایت دارد از جد خود

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْعِرَافَةَ

گفت جد او که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه عریف شدن

حَقٌّ وَلَا بُدَّ لِلنَّاسِ مِنْ عُرَفَاءَ وَلٰكِنَّ الْعُرَفَاءَ فِي النَّارِ

حق است و چاره نیست مردم را از وجود عریفان ولیکن اکثر عریفان در آتش دوزخ اند

رَوَاهُ أَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

رواه ابوداود و روایت است از ابی هریره رض از آنحضرت صلی الله

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّكُمْ سَتَحْرِصُوْنَ عَلَى الْإِمَارَةِ

علیه وسلم که فرمود بدرستیکه شما نزدیک است که حرص کنید برامارت

وَسَتَكُوْنُ نَدَامَةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَنِعْمَ الْمُرْضِعَةُ

وحکومت و نزدیک است که باشد آن امارت موجب پشیمانی روز قیامت پس نیکو شیر دهنده است

وَبِئْسَتِ الْفَاطِمَةُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ

امارت و بد از شیر باز دارنده است امارت روایت کرد این حدیث را بخاری و از مقدام بن

مَعْدِ یکرب اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ ضَرَبَ

معدیکرب مرویست کہ آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم زد

عَلٰی مَنْکِبَیْهِ ثُمَّ قَالَ اَفْلَحْتَ یَا قُدَیْمُ اِنْ مُتَّ وَلَمْ

بر ہردو دوشہای وے پس فرمود بتحقیق رستگاری یافتی ای قدیم اگر بمیری

تَکُنْ اَمِیْرًا وَلَا کَاتِبًا وَلَا عَرِیْفًا رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ

بحالیکہ نباشی امیر ونہ نویسندۂ امیر ونباشی عریف رواہ ابو داؤد و

عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

از عقبہ بن عامر رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ لَا یَدْخُلُ الْجَنَّةَ صَاحِبُ مَکْسٍ یَعْنِی الَّذِیْ

علیہ وسلم در نمی آید بہشت را خداوند مکس یعنے آنکہ می گیرد

یَعْشُرُ النَّاسَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاوُدَ وَالدَّارِمِیُّ وَعَنْ اَبِیْ

عشر از مردم رواہ احمد و ابو داؤد و دارمی و روایت است از

ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ لِیْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ سِتَّةَ

ابی ذر رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مرا شش روز

اَیَّامٍ اِعْقِلْ یَا اَبَا ذَرٍّ مَا یُقَالُ لَکَ بَعْدُ فَلَمَّا کَانَ الْیَوْمُ

کہ فہم کن اے ابا ذر چیزی را کہ گفتہ میشود ترا بعد ازین پس ہرگاہ کہ شد روز

السَّابِعُ قَالَ اُوْصِیْكَ بِتَقْوَی اللّٰهِ فِیْ سِرِّ اَمْرِكَ وَعَلَانِیَتِهِ

ہفتم گفت آنحضرت وصیت می کنم ترا بہ پرہیزگاری خدا در پنہان کار تو و آشکارا

وَاِذَا اَسَأْتَ فَاَحْسِنْ وَلَا تَسْئَلَنَّ اَحَدًا شَیْئًا وَاِنْ سَقَطَ

و چون بدکنی کارے را نیکی نیز کن کہ حسنہ محو کند سیئہ را و سوال مکن کسی را ہیچ چیز را اگرچہ بیفتد

سَوْطُكَ وَلَا تَقْبِضْ اَمَانَةً وَلَا تَقْضِ بَیْنَ اثْنَیْنِ رَوَاهُ اَحْمَدُ

تازیانہ تو و قبض مکن امانت را و قاضی مشو میان دو کس رواہ احمد

وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ

واز ابی امامہ مرویست از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ آنحضرت

قَالَ مَا مِنْ رَجُلٍ يَلِي أَمْرَ عَشَرَةٍ فَمَا فَوْقَ ذٰلِكَ إِلَّا أَتَاهُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ

فرمود نیست مردے کہ والی وحاکم شود کار دہ کس را پس زیادہ ازاں مگر آنکہ بیاید درگاہ

مَغْلُولًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَدُهُ إِلَى عُنُقِهِ فَكَّهُ بِرُّهُ أَوْ أَوْبَقَهُ

غل کردہ شدہ روز قیامت دست وے بسوے گردن او کہ خلاص میگرداند او را

إِثْمُهُ أَوَّلُهَا مَلَامَةٌ وَأَوْسَطُهَا نَدَامَةٌ وَآخِرُهَا خِزْيٌ

یا ہلاک میگرداند او را بدی و ابتداے ولایت ملامت است ومیان آن پشیمانی است وآخر آن رسوائی

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رضـ

روز قیامت رواہ احمد واز عبد اللہ بن عمرو رضـ مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ نَظَرَ إِلَى

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ نگاہ کند بسوے

أَخِيهِ نَظْرَةً يُخِيفُهُ أَخَافَهُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ

برادر خود نگاہے کہ میترساند آن برادر را بترساند او را خدا تعالی روز قیامت رواہ البیہقی

فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رضـ عَنِ النَّبِيِّ

در شعب الایمان واز ابی سعید رضـ مرویست از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِكُلِّ غَادِرٍ لِوَاءٌ عِنْدَ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ فرمود مر ہر غادر را لواے است نزد

اسْتِهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَفِي رِوَايَةٍ لِكُلِّ غَادِرٍ لِوَاءٌ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

دبر وے روز قیامت ودر روایتے دیگر آنست کہ مر ہر غادر را لوائیست روز قیامت

يُرْفَعُ لَهُ بِقَدْرِ غَدْرِهِ أَلَا وَلَا غَادِرَ أَعْظَمُ غَدْرًا مِنْ أَمِيرِ عَامَّةٍ

کہ بلند گردانیدہ میشود آن علم برای وی باندازہ غدر وی آگاہ باشید کہ نیست غادرے عظیم تر است

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ رض أَنَّهُ قَالَ لِمُعَاوِيَةَ

رواه مسلم و روایت است از عمرو رض روایت میکند که وے گفت مر معاویه را

سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ

که شنیدم آنحضرت صلی الله علیه وسلم را که میفرمود کسیکه

وَلَّاهُ اللهُ شَيْئًا مِنْ أَمْرِ الْمُسْلِمِينَ فَاحْتَجَبَ دُونَ حَاجَتِهِمْ وَ

والی و متصرف گرداند اورا خدا تعالے چیزیرا از کار مسلمانان پس در پرده شود آنکس فرود حوائج ایشان

خَلَّتِهِمْ وَفَقْرِهِمْ احْتَجَبَ اللهُ دُونَ حَاجَتِهِ وَخَلَّتِهِ وَفَقْرِهِ

یعنی منع کند از باب حاجت را از حاجتها در پرده میشود خدا تعالے از فرود حاجات وے یعنی

فَجَعَلَ مُعَاوِيَةُ رَجُلًا عَلَى حَوَائِجِ النَّاسِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

منع میکند از مطلوب وے پس گردانید معاویه مرد برابر حاجتهاے مردم رواه ابو داود

وَالتِّرْمِذِيُّ وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ وَلِأَحْمَدَ أَغْلَقَ اللهُ تَعَالَى

والترمذی و در روایتے از ترمذی این چنین است و مر احمد را نیز می بندد خدا تعالے

أَبْوَابَ السَّمَاءِ دُونَ خَلَّتِهِ وَحَاجَتِهِ وَمَسْكَنَتِهِ

درهاے آسمان را از فرود حاجات وے و محتاجی وے

وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض أَنَّهُ كَانَ إِذَا بَعَثَ عُمَّالًا لَهُ

و روایت است از عمر بن خطاب رض که وی بود چون میفرستاد عاملان خود را

شَرَطَ عَلَيْهِمْ أَنْ لَا تَرْكَبُوا بِرْذَوْنًا وَلَا تَأْكُلُوا نَقِيًّا وَلَا

شرط میکرد بر ایشان که سوار نشوید اسپ ترکی را و مخورید میده را و نپوشید

تَلْبَسُوا رَقِيقًا وَلَا تُغْلِقُوا أَبْوَابَكُمْ دُونَ حَوَائِجِ النَّاسِ فَإِنْ

جامه تنک و تفسیر را و نه بندید درهای خود را فرود حاجتهاے مردم پس اگر

فَعَلْتُمْ شَيْئًا مِنْ ذٰلِكَ فَقَدْ حَلَّتْ بِكُمُ الْعُقُوبَةُ ثُمَّ يُشَيِّعُهُمْ

بکنید چیزے را از این پس تحقیق فرود آید بشما عذاب پس مشایعت میکرد عمر رض عمال

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ

رواه بیہقی در شعب الایمان و روایت است از عبد اللہ بن

مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ

مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم نیست

حَاكِمٍ يَحْكُمُ بَيْنَ النَّاسِ إِلَّا جَاءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَلَكٌ اٰخِذٌ

حاکمے کہ حکم میکند میان مردم مگر آنکہ می آید روز قیامت درحالیکہ فرشتہ گیرندہ است

بِقَفَاهُ ثُمَّ يَرْفَعُ رَأْسَهٗ إِلَى السَّمَاءِ فَإِنْ قَالَ أَلْقِهِ أَلْقَاهُ فِي

گردن او را پس بر میدارد آن فرشتہ سر خود را بسوی آسمان پس اگر میگوید خدا بینداز او را در

مَهْوَاةٍ أَرْبَعِيْنَ خَرِيْفًا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ

دوزخ می اندازد فرشتہ او را در محل افتادن چہل سال رواه احمد و ابن ماجہ و بیہقی

فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

در شعب ایمان و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَعَوَّذُوْا بِاللّٰهِ مِنْ رَأْسِ السَّبْعِيْنَ وَإِمَارَةِ

صلی اللہ علیہ وسلم پناہ جوئید بخدا از سر سال ہفتاد و از امارت

الصِّبْيَانِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رض

خردان رواه احمد و روایت است از جابر بن سمره رض

قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ ثَلَاثَةٌ

گفت شنیدم آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود سہ خصلت است

أَخَافُ عَلٰى أُمَّتِي الْاِسْتِسْقَاءَ بِالْأَنْوَاءِ وَحَيْفُ السُّلْطَانِ

کہ میترسم بر امت خود طلب کردن باران بمنازل قمر دوم جور و ستم سلطان

وَتَكْذِيْبٌ بِالْقَدَرِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِيْ ذَرٍّ رض

وسوم انکار کردن تقدیر الہی را رواه احمد و روایت است از ابی ذر رض

فَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْفَ اَنْتُمْ وَاَئِمَّةٌ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم چگونہ باشد حال شما با ائمہ

مِنْ بَعْدِيْ يَسْتَأْثِرُوْنَ بِهٰذَا الْفَيْءِ قُلْتُ اَمَا وَالَّذِيْ

بعد من کہ مستقل و باشند باین مال گفتم آگاہ باشس سوگند بخدا

بَعَثَكَ بِالْحَقِّ اَضَعُ سَيْفِيْ عَلٰى عَاتِقِيْ ثُمَّ اَضْرِبُ بِهٖ حَتّٰى

کہ برانگیختہ است ترا بحق بنہم شمشیر خود را بر گردن خود پستر میزنم آن شمشیر تا آنکہ

اَلْقَاكَ قَالَ اَوَلَا اَدُلُّكَ عَلٰى خَيْرٍ مِّنْ ذٰلِكَ تَصْبِرُ حَتّٰى

ملاقات سکنم ترا فرمود آنحضرتؐ آیا راہ نمایم ترا بہترین از شمشیر زدن صبر کن تا آنکہ

تَلْقَانِيْ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض

ملاقات سکنی مرا رواہ ابوداؤد و روایت است از ابی امامہ رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ الْاَمِيْرَ اِذَا ابْتَغَى

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرتؐ بدرستیکہ امیر وقتیکہ طلب کند

الرِّيْبَةَ فِي النَّاسِ اَفْسَدَهُمْ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رض

شک و تہمت را در مردم تباہ میگرداند ایشان را رواہ ابوداؤد و از ابی سعید

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَفْضَلُ الْجِهَادِ

کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فاضل ترین جہاد

مَنْ قَالَ كَلِمَةَ حَقٍّ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

قول کسی است کہ میگوید کلمہ حق را نزد سلطان جور کنندہ رواہ الترمذی

وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَرَوَاهُ اَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ عَنْ

و ابوداؤد و ابن ماجہ و روایت کرد احمد و نسائی از

طَارِقِ ابْنِ شِهَابٍ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

طارق بن شہاب و روایت است از ابن عباس رض از آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ سَكَنَ الْبَادِيَةَ جَفَا وَمَنِ اتَّبَعَ
علیہ وسلم گفت آنحضرت کسیکہ سکونت کند در بادیہ سخت دل گردد و کسیکہ ہمیشہ در پے
الصَّيْدَ غَفَلَ وَمَنْ اَتَى السُّلْطَانَ افْتُتِنَ رَوَاهُ اَحْمَدُ
صید رود غافل میگردد و کسیکہ بیاید سلطان را می افتد در بلا و فتنہ رواہ احمد
وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَفِي رِوَايَةِ اَبِي دَاؤُدَ مَنْ لَزِمَ
و ترمذی و نسائی و در روایت ابی داؤد این است کسیکہ ملازمت کند
السُّلْطَانَ افْتُتِنَ وَمَا ازْدَادَ عَبْدٌ مِنَ السُّلْطَانِ دُنُوًّا
سلطان را در فتنہ افتد و زیادہ نکند ہیچ بندہ از سلطان قرب و منزلت
اِلَّا ازْدَادَ مِنَ اللّٰهِ بُعْدًا وَعَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ رض
مگر آنکہ زیادہ میکند دوری را از خدا و روایت است از کعب بن عجرہ رض
قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُعِيْذُكَ بِاللّٰهِ
گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در پناہ خدا میدہم ترا
مِنْ اِمَارَةِ السُّفَهَاءِ قَالَ وَمَا ذَاكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ
از فرمانروائی بیخردان گفت کعب و چیست امارت سفہا اے پیغمبر خدا گفت آنحضرت
اُمَرَاءُ سَيَكُوْنُوْنَ مِنْ بَعْدِيْ مَنْ دَخَلَ عَلَيْهِمْ فَصَدَّقَهُمْ
امرا نزدیک کہ باشند بعد از من کسانیکہ در آیند بر ایشان پس تصدیق کنند بر ایشان
بِكِذْبِهِمْ وَاَعَانَهُمْ عَلٰى ظُلْمِهِمْ فَلَيْسُوْا مِنِّيْ وَلَسْتُ
دروغ ایشان و یاری دہند ایشان را بظلم ایشان پس نیستند آن کسان از من و نیستم من
مِنْهُمْ وَلَمْ يَرِدُوْا عَلَيَّ الْحَوْضَ وَمَنْ لَمْ يَدْخُلْ عَلَيْهِمْ
از ایشان و ہرگز در نیایند بر من حوض کوثر را و آنانکہ در نیایند بر ایشان
وَلَمْ يُصَدِّقْهُمْ بِكِذْبِهِمْ وَلَمْ يُعِنْهُمْ عَلٰى ظُلْمِهِمْ
و تصدیق نکنند ایشان را بدروغ ایشان و اعانت نہ کنند ایشان را بظلم ایشان

فَأُولٰئِكَ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُمْ وَأُولٰئِكَ يَرِدُونَ عَلَى الْحَوْضِ

پس آنکسان از من اند و من از ایشان ہستم و آن کسان درمی آیند بر من حوض را

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ رض قَالَ

روایت کرد او را ترمذی و نسائی و روایت است از ابی بکرہ رض گفت

لَمَّا بَلَغَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ أَهْلَ فَارِسَ قَدْ

چون رسید آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را اینکہ فارسیان

مَلَّكُوا عَلَيْهِمْ بِنْتَ كِسْرٰى قَالَ لَنْ يُفْلِحَ قَوْمٌ

ملکہ گردانیدہ اند برخود دختر کسری را فرمود آنحضرت ہرگز رستگاری و پیروزی نیابند گروہے

وَلَّوْا أَمْرَهُمْ امْرَأَةً رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

کہ والی گردانیدند در کار خود ہا زنے را روایت کرد بخاری

بَيَانُ مَا عَلَى الْقُضَاةِ

بیان آنچہ بر قاضیان است

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَنْ جُعِلَ قَاضِيًا بَيْنَ النَّاسِ فَقَدْ ذُبِحَ بِغَيْرِ

وسلم کسیکہ گردانیدہ شد قاضی میان مردم پس تحقیق ذبح کردہ شد بے

سِكِّينٍ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ

کارد روایت کرد او را احمد و ترمذی و ابو داود و ابن ماجہ

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مَنِ ابْتَغَى الْقَضَاءَ وَسَأَلَ وُكِلَ إِلٰى نَفْسِهِ وَمَنْ أُكْرِهَ عَلَيْهِ

کسیکہ طلب کند قضا را و سوال کند گذاشتہ میشود بسوی نفس وی و کسیکہ اکراہ کردہ شد بر قضا

کسری بادشاہ فارس

أَنْزَلَ اللهُ عَلَيْهِ مَلَكًا يُسَدِّدُهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْدَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ

میفرستد خدا بروے فرشته را که راست میگرداند کردار و گفتار او را رواه ترمذی و ابوداود و ابن ماجه

وَعَنْ بُرَيْدَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْقُضَاةُ

و روایت است از بریده رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم که قاضیان

ثَلٰثَةٌ وَاحِدٌ فِي الْجَنَّةِ وَاثْنَانِ فِي النَّارِ وَاَمَّا الَّذِيْ فِي الْجَنَّةِ فَرَجُلٌ

سه قسم اند یکے در بهشت و دو قسم در آتش پس لیکن آن کسیکه در بهشت ست پس مردیست

عَرَفَ الْحَقَّ فَقَضٰى بِهٖ وَرَجُلٌ عَرَفَ الْحَقَّ فَجَارَ فِي الْحُكْمِ

که شناخت حق را پس حکم کرد بحق و مردے شناخت حق را پس جور کرد در حکم

فَهُوَ فِي النَّارِ وَرَجُلٌ قَضٰى لِلنَّاسِ عَلٰى جَهْلٍ فَهُوَ فِي

پس آنکس در آتش است و مردیکه حکم کرد برائے مردم بنا بر جهل پس وے نیز در

النَّارِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ

آتش ست رواه ابوداود و ابن ماجه و روایت است از ابی هریره رضـ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ طَلَبَ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه بخواهد

قَضَاءَ الْمُسْلِمِيْنَ حَتّٰى يَنَالَهُ ثُمَّ غَلَبَ عَدْلُهُ جَوْرَهُ فَلَهُ

قضاے مسلمانان را تا آنکه بیابد او را پس غالب آید عدل او جور او را پس مر او راست

الْجَنَّةُ وَمَنْ غَلَبَ جَوْرُهُ عَدْلَهُ فَلَهُ النَّارُ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ

بهشت و کسیکه غالب آید جور او عدل او را پس مر او راست آتش دوزخ رواه ابوداود

وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ عَنْ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از عائشه رضـ از آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ لَيَاْتِيَنَّ عَلَى الْقَاضِي الْعَدْلِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَتَمَنّٰى اَنَّهُ

که فرمود آنحضرت هر آئینه می آید بر قاضی عدل روز قیامت آرزو می برد قاضی کاشکے وی

لَمْ يَقْضِ بَيْنَ اثْنَيْنِ فِي تَمْرَةٍ قَطُّ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ سَعِيدِ

حکم نکرد میان دو کس در یک خرما هرگز رواه احمد و روایت است از سعید

بْنِ الْمُسَيَّبِ أَنَّ مُسْلِمًا وَيَهُودِيًّا اخْتَصَمَا إِلَى عُمَرَ فَرَأَى الْحَقَّ

بن مسیب رض که مسلمان و یک یهودی خصومت کردند و آمدند بسوی عمر رض پس دید عمر رض حق

لِلْيَهُودِيِّ فَقَضَى لَهُ عُمَرُ بِهِ فَقَالَ لَهُ الْيَهُودِيُّ وَاللّٰهِ لَقَدْ

مر یهودی را پس حکم کرد جانب یهودی پس گفت مر عمر را یهودی بخدا سوگند هر آئینه

قَضَيْتَ بِالْحَقِّ فَضَرَبَهُ عُمَرُ بِالدِّرَّةِ وَقَالَ مَا يُدْرِيكَ

بتحقیق حکم کردی تو بحق پس بزد آن یهودی را عمر رض بدره و گفت عمر رض چه چیز دریابد ترا که این حق است

فَقَالَ الْيَهُودِيُّ وَاللّٰهِ إِنَّا نَجِدُ فِي التَّوْرٰةِ أَنَّهُ لَيْسَ قَاضٍ

پس گفت یهودی بخدا سوگند که ما یافتیم در توریت اینکه نیست حکم کننده

يَقْضِي بِالْحَقِّ إِلَّا كَانَ عَنْ يَمِينِهِ مَلَكٌ وَعَنْ شِمَالِهِ مَلَكٌ

که حکم کند بحق مگر آنکه می باشد در جانب راست وی فرشته و در جانب چپ وی فرشته

يُسَدِّدَانِهِ وَيُوَفِّقَانِهِ لِلْحَقِّ مَا دَامَ عَلَى الْحَقِّ فَإِذَا تَرَكَ

دیگر که سداد می بخشند اورا و توفیق میدهند اورا برای حق مادامیکه آن حکم بر حق است

الْحَقَّ عَرَجَا وَتَرَكَاهُ رَوَاهُ مَالِكٌ رَحْمَةُ اللّٰهِ عَلَيْهِ

حاکم حق را بالا میروند آن دو فرشته و میگذارند اورا رواه مالک رحمة الله علیه

بَابُ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ

باب در میان امر بالمعروف و نهی عن المنکر

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ

و باید که باشد از شما گروهی که بخوانند بسوی نیکوکاری و بفرمایند کار پسندیده

وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ه يَا بُنَيَّ

و منع کنند از ناپسندیده و آن گروه ایشانند رستگاران ای پسرک من

أَقِمِ الصَّلٰوةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوْفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ

برپا دار نماز را و بفرما بکار پسندیده و منع کن از ناپسندیده

وَاصْبِرْ عَلٰى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ

وصبر کن بر هرچه برسد بتو هرآئینه این مقدمه از کارهاے

الْأُمُوْرِ وَعَنْ أَبِيْ سَعِيْدِ الْخُدْرِيِّ رض عَنْ

مقصود است در روایت ست از ابی سعید خدری رض از آنحضرت

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ رَأٰى

صلی الله علیه وسلم فرمود هرکه ببیند از

مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهٖ فَإِنْ لَّمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهٖ

شما نامشروع را پس باید که تغیر دهد او را از دست خود پس اگر نتواند پس بزبان

فَإِنْ لَّمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهٖ وَذٰلِكَ أَضْعَفُ الْإِيْمَانِ رَوَاهُ

پس اگر نتواند پس باید که تغیر دهد بدل و این سست ترین ایمان ست رواه

مُسْلِمٌ وَعَنْ نُعْمَانَ بْنِ بَشِيْرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

مسلم در روایت است از نعمان بن بشیر رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلُ الْمُدْهِنِ فِيْ حُدُوْدِ اللّٰهِ

صلی الله علیه وسلم حال و مثال سستی کننده در حدود شریعت

وَالْوَاقِعِ فِيْهَا مَثَلُ قَوْمٍ اِسْتَهَمُوْا سَفِيْنَةً فَصَارَ

وآنکه افتاده است در حدود خدا مانند مثال و حال قومی ست که نشستند در کشتی و قرعه انداختند پس

بَعْضُهُمْ فِيْ أَسْفَلِهَا وَصَارَ بَعْضُهُمْ فِيْ أَعْلَاهَا فَكَانَ الَّذِيْ

گشتند بعضے در درجه های پست وگشتند بعضے در درجه های بلند ازوی پس بود آنکس که

فِيْ أَسْفَلِهَا يَمُرُّوْنَ بِالْمَاءِ عَلَى الَّذِيْ فِيْ أَعْلَاهَا

در پایان کشتی ست میگذشت با آب بر آنکسان که در بالاے کشتی نشسته اند

فَتَأَذَّوْا بِهٖ فَاَخَذَ فَأْسًا فَجَعَلَ يَنْقُرُ اَسْفَلَ السَّفِينَةِ فَاَتَوْهُ

پس آزار میکشیدند بدان پس گرفت آنکس که در پایان ست تبری را پس آغاز کرد بدان شکستن پایان کشتی را

فَقَالُوْا مَا لَكَ قَالَ تَأَذَّيْتُمْ بِيْ وَلَا بُدَّ لِيْ مِنَ الْمَاءِ فَاِنْ

پس گفتند چه شده است ترا گفت ایذا کشیدید شما بسبب من و چاره نیست مرا از آب گرفتن پس اگر

اَخَذُوْا عَلٰى يَدَيْهِ اَنْجَوْهُ وَنَجَّوْا اَنْفُسَهُمْ وَاِنْ تَرَكُوْهُ

بگیرند و باز دارند از این کار آن مرد را رستگاری میدهند او را و رستگاری میدهند ذاتهای خود را اگر

اَهْلَكُوْهُ وَاَهْلَكُوْا اَنْفُسَهُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ حُذَيْفَةَ

بگذارند او را هلاک میگردانند او را و هلاک میگردانند ذاتهای خود را روایت کرده بخاری و روایت است از حذیفه

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ

بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود که سوگند بخدای که بقاے ذات من در دست اوست

لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوْفِ وَلَتَنْهَوُنَّ عَنِ الْمُنْكَرِ اَوْ لَيُوْشِكَنَّ اللّٰهُ

هر آئینه امر می کنید شما بمعروف و نهی میکنید از منکر یا نزدیک ست که خدا یتعالی میفرستد

اَنْ يَّبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِّنْ عِنْدِهٖ ثُمَّ لَتَدْعُنَّهٗ وَلَا

بر شما عذابے از نزد خود پس هر آئینه دعا میکنید الله تعالی را

يُسْتَجَابُ لَكُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَرِيْرِ بْنِ

و قبول کرده نمی شود دعای شما را روایت کرده ترمذی و روایت است از جریر بن

عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبد الله رض گفت شنیدم من آنحضرت را صلی الله علیه وسلم

يَقُوْلُ مَا مِنْ رَجُلٍ يَكُوْنُ فِيْ قَوْمٍ يَعْمَلُ فِيْهِمْ بِالْمَعَاصِيْ

که میگفت نیست هیچ مردے که میباشد در قومی که میکند آن مرد در ایشان گناهان

يَقْدِرُوْنَ عَلٰى اَنْ يُغَيِّرُوْا عَلَيْهِ وَلَا يُغَيِّرُوْنَ اِلَّا اَصَابَهُمُ اللّٰهُ

قدرت دارند آن قوم بر تغیر دادن بر آن مرد و تغیر نمی دهند مگر برساند خدا آن قوم را

مِنْهُ بِعِقَابٍ قَبْلَ اَنْ يَمُوْتُوْا رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ

خدا تعالی از جہت آن عذاب پیش از آنکہ بمیرند روواه ابوداود وابن ماجه

وَعَنْ عَدِيِّ بْنِ عَدِيِّ الْكِنْدِيِّ قَالَ حَدَّثَنَا مَوْلًى لَنَا

وروایت است از عدی بن عدے الکندی گفت عدی حدیث کرد مارا مولای کہ بود مارا

اَنَّهُ سَمِعَ جَدِّيْ يَقُوْلُ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

کہ وے شنید جد مرا کہ میگفت شنیدم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُعَذِّبُ الْعَامَّةَ بِعَمَلِ الْخَاصَّةِ حَتّٰى

وسلم را کہ میفرمود کہ خدا تعالی عذاب نمی کند اکثر قوم را بعمل چند مردم خاص ایشان تا آنکہ

يَرَوُا الْمُنْكَرَ بَيْنَ ظَهْرَانَيْهِمْ وَهُمْ قَادِرُوْنَ عَلٰى اَنْ يُّنْكِرُوْهُ

بینند عامہ نامشروعے را میان خود حال آنکہ ایشان می توانند کہ انکار کنند

فَلَا يُنْكِرُوْا فَاِذَا فَعَلُوْا ذٰلِكَ عَذَّبَ اللّٰهُ تَعَالٰى الْعَامَّةَ

پس انکار نکنند و تغییر ندہند آنرا پس چون کنند این را عذاب میکند خدا تعالی عامہ را

وَالْخَاصَّةَ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنِ الْعُرْسِ بْنِ

وخاصہ را رواه در شرح السنہ وروایت است از عرس ابن

عُمَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا عُمِلَتِ

عمیرہ رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود چون کردہ شود

الْخَطِيْئَةُ فِي الْاَرْضِ مَنْ شَهِدَهَا فَكَرِهَهَا كَانَ كَمَنْ

گناہ در زمین ہرکہ حاضر بود آن را پس ناخوش دارد آن را باشد ہمچو کسیکہ

غَابَ عَنْهَا وَمَنْ غَابَ عَنْهَا فَرَضِيَهَا كَانَ كَمَنْ شَهِدَهَا

غایب است از آن وہرکہ غایب بود از آن پس راضی شود از آن باشد ہمچو کسیکہ حاضر است آنرا

رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ اَبِي الْبَخْتَرِيِّ عَنْ رَجُلٍ مِنْ اَصْحَابِ

رواه ابوداود وروایت است از ابی البختری رض از مردے از یاران

النبي صلى الله عليه وسلم قال قال رسول الله صلى الله

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم که گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عليه وسلم لن يهلك الناس حتى يعذروا من انفسهم

علیه وسلم هرگز هلاک نشوند مردم تا آنکه بسیار شود گناهان وعیبهای ایشان از ذاتهای ایشان

رواه ابو داود وعن عبد الله بن مسعود قال قال

روایه ابوداود وروایت است از عبد الله بن مسعود رضی گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم لما وقعت بنو اسرائيل

آنحضرت صلی الله علیه وسلم هنگامی که افتادند بنی اسرائیل

في المعاصي نهتهم علماؤهم فلم ينتهوا فجالسوهم

در معصیتها باز داشتند ایشان را دانشمندان ایشان پس باز نماندند پس نشستند دانشمندان ایشان در مجلسها

وآكلوهم وشاربوهم فضرب الله قلوب بعضهم ببعض

وخوردند ونوشیدند با ایشان پس خلط کرد خدای تعالی دلهای بعض ایشان را به بعض

فلعنهم الله على لسان داود وعيسى ابن مريم ذلك

پس لعنت کرد بنی اسرائیل را خدا بر زبان داود وعیسی بن مریم علیهما السلام این لعنت کردن

بما عصوا وكانوا يعتدون قال فجلس رسول الله صلى

بسبب تجاوز کردن ایشان بود از حد وگفت ابن مسعود پس نشست آنحضرت صلی

الله عليه وسلم وكان متكئا فقال لا والذي نفسي بيده

الله علیه وسلم وبود تکیه کرده پس فرمود بخدا سوگند تا آنکه بپیچید ایشان را

حتى تأطروهم اطرا رواه الترمذي وعن جابر رض

بر پیچیدنی وبگیرید دستهای ایشان وحکم کنید رواه ترمذی وروایت است از جابر رضی

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اوحى الله عز وجل

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم وحی فرستاد خدای تعالی

[illegible]

إِلَى جِبْرَئِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنِ اقْلِبْ مَدِيْنَةَ كَذَا وَكَذَا بِأَهْلِهَا

بسوے جبرئیل علیہ السلام کہ برہم زن و بگردان شہر چنین وچنین را باہل شہر

فَقَالَ يَا رَبِّ إِنَّ فِيْهِمْ عَبْدَكَ فُلَانًا لَمْ يَعْصِكَ طَرْفَةَ عَيْنٍ

پس گفت جبرئیل اے پروردگار در میان اہل این شہر فلان بندۂ تست کہ معصیت نکردہ

قَالَ فَقَالَ اقْلِبْهَا عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ فَإِنَّ وَجْهَهُ لَمْ يَتَمَعَّرْ

گفت جبرئیل پس فرمود پروردگار برگردان و برہم زن آن بلدہ را بروے و برہمہ ایشان زیراکہ روے آن بندہ متغیر نشد

فِيَّ سَاعَةً قَطُّ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ

از جہت من یک ساعت ہرگز رواہ بیہقی در شعب ایمان

بَابُ الظُّلْمِ

این باب در بیان ظلم است

إِنَّ اللّٰهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتّٰى يُغَيِّرُوْا مَا بِأَنْفُسِهِمْ

ہرآئینہ خدا بدل نمیکند حالتے را کہ بقومے باشد تا وقتیکہ ایشان بدل کنند آنچہ در ضمیر است

إِنَّ اللّٰهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَّلٰكِنَّ النَّاسَ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ ۝

ہرآئینہ خدا ہیچ ظلم نہ کند بر مردمان ولیکن مردمان بر خویشتن ستم میکنند

إِنَّ اللّٰهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكُ حَسَنَةً يُّضٰعِفْهَا

ہرآئینہ خدا ظلم نمی کند وزن ذرہ و اگر آن عمل نیکی باشد دو چندان میکند آن را

وَيُؤْتِ مِنْ لَّدُنْهُ أَجْرًا عَظِيْمًا ۝ وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللّٰهُ النَّاسَ

و بدہد از نزدیک خود مزد بزرگ و اگر گرفتار کند خدا مردمان را

بِظُلْمِهِمْ مَّا تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ وَّلٰكِنْ يُّؤَخِّرُهُمْ إِلٰى أَجَلٍ

بسبب ستم ایشان نگذارد بر زمین ہیچ جنبندہ ولیکن تاخیر میکند ایشان را تا وقت

مُّسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُوْنَ سَاعَةً وَّلَا يَسْتَقْدِمُوْنَ ۝

مقرر پس چون برسد آن وقت مقرر ایشان باز نمانند ساعتے و نہ پیش روند

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضہ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَلظُّلْمُ

وروایت است از ابن عمر رضہ بدرستیکہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ ظلم کردن

ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضہ

سبب تاریکی است روز قیامت متفق علیہ وروایت است از ابی ہریرہ رضہ

اَنَّهٗ سَمِعَ رَجُلًا يَقُوْلُ اِنَّ الظَّالِمَ لَا يَضُرُّ اِلَّا نَفْسَهٗ فَقَالَ

کہ وے شنید مردے را کہ میگوید ظالم زیان نمی کند مگر نفس خود را پس گفت

اَبُوْ هُرَيْرَةَ رضہ بَلٰى وَاللّٰهِ حَتَّى الْحُبَارٰى لَتَمُوْتُ فِيْ وَكْرِهَا

ابو ہریرہ رضہ آرے بخدا سوگند زیان میکند تا آنکہ حبارے ہر آئینہ مرد

هُزْلًا لِظُلْمِ الظَّالِمِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ

در آشیانہ خود از لاغری بجہت ظلم ظالم روایت کرد بیہقی این چہار حدیث را در

شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ اَوْسِ ابْنِ شُرَحْبِيْلَ اَنَّهٗ سَمِعَ

شعب الایمان وروایت است از اوس بن شرحبیل رضہ کہ وے شنید

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ مَشٰى مَعَ ظَالِمٍ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کسیکہ برود با ظالم

لِيُقَوِّيَهٗ وَهُوَ يَعْلَمُ اَنَّهٗ ظَالِمٌ فَقَدْ خَرَجَ مِنَ الْاِسْلَامِ

تا تقویت کند او را حال آنکہ آنکس میداند کہ وی ظالم است پس بتحقیق بیرون آمد از اسلام

وَعَنْ عَلِيٍّ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت است از علی رضہ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اِيَّاكَ وَدَعْوَةَ الْمَظْلُوْمِ فَاِنَّمَا يَسْاَلُ اللّٰهَ حَقَّهٗ وَاِنَّ اللّٰهَ

دور دار خود را از دعائے مظلوم زیرا کہ وے می طلبد از خدا حق خود را وبتحقیق خدا

لَا يَمْنَعُ ذَا حَقٍّ حَقَّهٗ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رضہ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

منع نمی کند ہیچ صاحب حق را از حق وے وروایت است از ابی امامہ رضہ کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مِنْ شَرِّ النَّاسِ مَنْزِلَةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود از بدترین مردم از روے مرتبہ نزد خدا روز قیامت

عَبْدٌ اَذْهَبَ اٰخِرَتَهٗ بِدُنْيَا غَيْرِهٖ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

بندہ ایست کہ ضائع کرد آخرت خود را بسبب دنیاے غیر خود رواہ ابن ماجہ و روایت است از

عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الدَّوَاوِيْنُ

عائشہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دواوین

ثَلٰثَةٌ دِيْوَانٌ لَا يَغْفِرُ اللّٰهُ الْاِشْرَاكُ بِاللّٰهِ يَقُوْلُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ

سہ است یکے صحیفہ ایست کہ نمی آمرزد خداو آن شریک گردانیدن کسے را بخدا است میگوید خداے

اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُّشْرَكَ بِهٖ وَدِيْوَانٌ لَا يَتْرُكُهُ اللّٰهُ

کہ خداے تعالی نمی آمرزد شرک را و دیوان دوم صحیفہ ایست کہ مہمل نمیگذارد آن را خدا

ظُلْمُ الْعِبَادِ فِيْمَا بَيْنَهُمْ حَتّٰى يَقْتَصَّ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ

و آن ظلم بندگان است درمیان یکدیگر تا آنکہ قصاص بستانند بعضے از ایشان از بعضے

وَدِيْوَانٌ لَا يَعْبَأُ اللّٰهُ بِهٖ ظُلْمُ الْعِبَادِ فِيْمَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ اللّٰهِ

و صحیفہ سوم باک ندارد خدا بآن و آن ظلم بندگان است میان خود و میان خدا

فَذٰلِكَ اِلَى اللّٰهِ اِنْ شَاءَ عَذَّبَهٗ وَاِنْ شَاءَ تَجَاوَزَ عَنْهُ وَعَنْ

پس آن موکول است بارادت الٰہی اگر خواہد عذاب کند بندہ را و اگر خواہد تجاوز کند از ان و از

اَبِيْ مُوْسٰى رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ

ابی موسے رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا

لَيُمْلِيْ لِلظَّالِمِ حَتّٰى اِذَا اَخَذَهٗ لَمْ يُفْلِتْهُ ثُمَّ قَرَأَ وَكَذٰلِكَ

ہر آئینہ مہلت میدہد ظالم را تا آنکہ وقتیکہ بگیرد او را نمی گذارد او را پس تر خواند و ہمچنین است

اَخْذُ رَبِّكَ اِذَا اَخَذَ الْقُرٰى وَهِيَ ظَالِمَةٌ الْاٰيَةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

گرفتن پروردگار تو چون بگیرد قریہ ہا را کہ ظالم اند تا آخر آیہ متفق علیہ

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم
مَنْ كَانَتْ لَهٗ مَظْلِمَةٌ لِاَخِيْهِ مِنْ عِرْضِهٖ اَوْ شَيْءٍ فَلْيَتَحَلَّلْهُ
ہرکہ باشد مراو را مظلمہ مر برادر مسلمان را از آبروے کہ ریختہ یا از چیزے دیگر پس باید کہ تحلل بخواہد
مِنْهُ الْيَوْمَ قَبْلَ اَنْ لَّا يَكُوْنَ لَهٗ دِيْنَارٌ وَّلَا دِرْهَمٌ اِنْ كَانَ لَهٗ
از وے امروز پیش از انکہ نباشد مراو را دینارے و نہ درہم اگر باشد اورا
عَمَلٌ صَالِحٌ اُخِذَ مِنْهُ بِقَدْرِ مَظْلِمَتِهٖ وَاِنْ لَّمْ يَكُنْ لَّهٗ حَسَنَاتٌ
عمل نیک گرفتہ شود از وے باندازہ ظلم او و اگر نباشد مراو را نیکیہا
اُخِذَ مِنْ سَيِّاٰتِ صَاحِبِهٖ فَحُمِلَ عَلَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ
گرفتہ شود از بدیہاے صاحب وے پس برداشتہ شود برے روایت البخاری وہم از وی مرویست
اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَتَدْرُوْنَ مَا الْمُفْلِسُ قَالُوْا
کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود مر صحابہ را آیا در می یابید کہ مفلس چیست گفتند
اَلْمُفْلِسُ فِيْنَا مَنْ لَّا دِرْهَمَ لَهٗ وَلَا مَتَاعَ فَقَالَ اِنَّ الْمُفْلِسَ
کہ مفلس درمیان ما کسے است کہ نیست درہم مراو را و نہ متاع پس فرمود آنحضرت کہ مفلس
مِنْ اُمَّتِيْ مَنْ يَّاْتِيْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ بِصَلٰوةٍ وَّصِيَامٍ وَّزَكٰوةٍ
از امت من کسے است کہ بیاید روز قیامت بنماز و روزہ و زکوٰۃ
وَيَاْتِيْ قَدْ شَتَمَ هٰذَا وَقَذَفَ هٰذَا وَاَكَلَ مَالَ هٰذَا وَسَفَكَ
و بیاید آنکس بانیحالت کہ دشنام کردہ است این را و نسبت بزنا کردہ این را و خوردہ مال این را و ریخت
دَمَ هٰذَا وَضَرَبَ هٰذَا فَيُعْطٰى هٰذَا مِنْ حَسَنَاتِهٖ وَهٰذَا مِنْ
خون این را و زدہ این را پس دادہ شود این شخص کہ دشنام خوردہ از نیکیہاے وی و شخص دیگر
حَسَنَاتِهٖ فَاِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهٗ قَبْلَ اَنْ يُّقْضٰى مَا عَلَيْهِ اُخِذَ
از نیکیہاے وے پس اگر فانی شود نیکیہاے او پیش از انکہ حکم کردہ شود بجزاے گناہ کہ بر وے است گرفتہ شود

مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

از گناہان مظلومان پس انداختہ شود بر ظالم پستر انداختہ شود در آتش رواہ مسلم

وَعَنْهُ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَتُؤَدُّنَّ

وہم از ابی ہریرہ رضـ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ ہر آئینہ ادا کردہ می شود

الْحُقُوْقُ إِلَى أَهْلِهَا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ حَتّٰى يُقَادَ لِلشَّاةِ الْجَلْحَاءِ

حقہا بسوے اہل حقوق روز قیامت آنانکہ قصاص گرفتہ میشود براسے گوسفند بے شاخ

مِنَ الشَّاةِ الْقَرْنَاءِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ مُعَاوِيَةَ رضـ أَنَّهُ

از گوسفند شاخ دار رواہ مسلم و روایت است از معاویہ رضـ کہ وے

كَتَبَ إِلَى عَائِشَةَ رضـ أَنِ اكْتُبِيْ إِلَيَّ كِتَابًا تُوْصِيْنِيْ فِيْهِ

بسوے عائشہ رضـ صدیقہ نوشت کہ نویس براسے من مکتوبے کہ وصیت کنی مرا دران

وَلَا تُكْثِرِيْ فَكَتَبَتْ سَلَامٌ عَلَيْكَ أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّيْ سَمِعْتُ

وزیادتی مکن پس نوشت عائشہ رضـ سلام علیک لیکن بعد سلام پس تحقیق شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنِ الْتَمَسَ رِضَا اللّٰهِ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود کسیکہ طلب کند خوشنودی خدا

بِسَخَطِ النَّاسِ كَفَاهُ اللّٰهُ مُؤْنَةَ النَّاسِ وَمَنِ الْتَمَسَ

با ناخوشنودی مردم کفایت کند او را خدا تعالی بار گرانی مردم را و ہر کہ طلب کند

رِضَا النَّاسِ بِسَخَطِ اللّٰهِ وَكَلَهُ اللّٰهُ إِلَى النَّاسِ وَالسَّلَامُ

خوشنودی مردم را بہ ناخوشنودی خدا بگذارد او را خدا بسوے مردم والسلام

عَلَيْكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ حُبْشِيٍّ رضـ

برتو رواہ ترمذی و روایت است از عبد اللہ بن حبشی رضـ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَطَعَ سِدْرَةً

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ ببرد درخت کنار را

صَوَّبَ اللّٰهُ رَأْسَهٗ فِي النَّارِ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَقَالَ هٰذَا الْحَدِيْثُ

واژگون گرداند خدا سر او را در آتش دوزخ روایه ابوداود و گفته است ابوداود این حدیث

مُخْتَصَرٌ يَعْنِيْ مَنْ قَطَعَ سِدْرَةً فِيْ فَلَاةٍ يَسْتَظِلُّ بِهَا

مختصر است یعنی تمام حدیث اینست کسیکه ببرد سدره را در دشت که پناه میجوید بسایه او

ابْنُ السَّبِيْلِ وَالْبَهَائِمُ عَبَثًا وَظُلْمًا بِغَيْرِ حَقٍّ يَكُوْنُ لَهٗ

مسافر و حیوانات از روی ستم و بغیر حقے که باشد مر آن کسے را

فِيْهَا صَوَّبَ اللّٰهُ رَأْسَهٗ فِي النَّارِ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ بَابُ الشَّفَقَةِ

در آن سدره حق نگون گرداند سر او را خدا در آتش دوزخ راوه ابوداود در باب شفقه

مش - وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مشکات و روایت است از ابن عمر رض که بتحقیق آنحضرت صلی الله علیه وسلم

لَمَّا مَرَّ بِالْحِجْرِ قَالَ لَا تَدْخُلُوْا مَسَاكِنَ الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا أَنْفُسَهُمْ

هرگاه میگذشت مقام حجر فرمود داخل مشوید سکونتگاه کسانے را که ظلم کردند بر جانهاے خود

إِلَّا أَنْ تَكُوْنُوْا بَاكِيْنَ أَنْ يُصِيْبَكُمْ مَا أَصَابَهُمْ ثُمَّ قَنَّعَ

مگر آنکه باشید شما گریه کنان بخوف اینکه برسد شما را آنچه رسیده است ایشان را پستر برقع کشید

رَأْسَهٗ وَأَسْرَعَ السَّيْرَ حَتّٰى اجْتَازَ الْوَادِيَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

سر خود را و تیز رفتی تا آنکه تجاوز نمود آن صحرا را متفق علیه

بَابُ الْغَضَبِ وَالْكِبْرِ

این باب در مذمت غضب و تکبر است

وَالَّذِيْنَ يَجْتَنِبُوْنَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ وَإِذَا مَا

و برای آنانکه پرهیز میکنند از گناهان کبیره و از بے حیائیها و چون

غَضِبُوْا هُمْ يَغْفِرُوْنَ ۝ وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ

بخشم می آیند ایشان می آمرزند و متاب رخساره خود را از طرف مردمان

ع جزو ۲۱ رکوع ۱۱

وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ

و راه مرو در زمین خرامان هر آئینه خدا دوست نمی دارد هر نازنده خود

ع جزو ۴ رکوع ۵

فَخُورٍ ه وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ

ستاینده را و میانه روی کن در رفتار خود و پست کن آواز خود را

إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ه وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ

هر آئینه بدترین آواز هر آئینه آواز خران باشد و شتاب کنید بسوے آمرزش

مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمٰوٰتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ

از پروردگار خود بسوے بہشتے کہ پہنائی آن مانند آسمانها و زمین است آماده کرده شده است

ع جزو ۴ رکوع ۴

لِلْمُتَّقِينَ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاظِمِينَ

برائے پرہیزگاران آنانکہ خرچ میکنند در آسایش و سختی و فرو خورندگان

الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ه إِنَّ اللّٰهَ

خشم و عفو کنندگان از مردمان و خدا دوست میدارد نیکوکاران را هر آئینه خدا

لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ

دوست نمیدارد کسے را کہ باشد متکبر خود ستائنده و از ابن عمر رضا مرویست گفت

ع جرعه بضم جیم یکبار آشامیدن و جرعه خشم نوشیدن و فرو خوردن خشم را از تعجب

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا تَجَرَّعَ عَبْدٌ أَفْضَلَ عِنْدَ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرو نبرد و ننوشامید بزور و تکلف ہیچ بنده فاضلتر نزد

اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ جُرْعَةِ غَيْظٍ يَكْظِمُهَا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللّٰهِ تَعَالَى

خدائے بزرگ و بلند از جرعهٔ خشم کہ فرو برده آن را از جہت طلب خوشنودی خدا تعالے

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ

رواه احمد و روایت است از بہز بن حکیم از پدر خود و او از جد وے

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْغَضَبَ لَيُفْسِدُ الْإِيمَانَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خشم گرفتن هر آئینه تباه میکند ایمان را

كَمَا يُفْسِدُ الصَّبِرُ الْعَسَلَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

چنانچه تباه میگرداند صبر شهد را و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مُوسَى بْنُ عِمْرَانَ عَلَيْهِ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم که گفت موسی بن عمران علیه

السَّلَامُ يَا رَبِّ مَنْ أَعَزُّ عِبَادِكَ عِنْدَكَ قَالَ مَنْ إِذَا قَدَرَ غَفَرَ

السلام ای پروردگار من کیست عزیزترین بندگان تو نزد تو فرمود عزیزترین بندگان کسیکه چون قادر شود در انتقام

وَعَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ

و روایت است از انس رض که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه

خَزَنَ لِسَانَهُ سَتَرَ اللّٰهُ عَوْرَتَهُ وَمَنْ كَفَّ غَضَبَهُ كَفَّ اللّٰهُ

نگاه دارد زبان خود را از عیب مردم بپوشد خدای تعالی عیب او را و کسیکه فرو خورد خشم خود را باز دارد

عَنْهُ عَذَابَهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَنِ اعْتَذَرَ إِلَى اللّٰهِ قَبِلَ اللّٰهُ

از آن کس عذاب خود را روز قیامت و کسیکه عذرخواهی کند بسوی خدا بپذیرد خدا

عُذْرَهُ رَوَى الْأَحَادِيثَ الثَّلَاثَةَ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ

عذر او را روایت کرد این هر سه حدیث را بیهقی در شعب الایمان

وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی ذر رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ إِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ قَائِمٌ فَلْيَجْلِسْ فَإِنْ ذَهَبَ عَنْهُ

فرمود چون بخشم آید یکی از شما حال آنکه وی ایستاده است پس باید که بنشیند پس اگر رفت از وی

الْغَضَبُ وَإِلَّا فَلْيَضْطَجِعْ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

خشم بهتر ورنه باید که بر پهلو بخسپد رواه احمد والترمذی و روایت است از

عَطِيَّةَ بْنِ عُرْوَةَ السَّعْدِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

عطیه بن عروه سعدی رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عليه وسلم إن الغضب من الشيطان وإن الشيطان خلق

علیه وسلم بدرستیکه خشم کردن از شیطان است و بدرستیکه شیطان پیدا کرده شده است

من النار وإنما يطفأ النار بالماء فإذا غضب أحدكم

از آتش و سرد کرده می شود آتش مگر بآب پس چون بخشم آید یکے از شما

فليتوضأ رواه أبو داود وعن أبي هريرة رضـ أن

باید که وضو سازد رواه ابو داؤد و روایت است از ابی هریره رض که

رجلا قال للنبي صلى الله عليه وسلم أوصني قال لا تغضب

مردے گفت مر پیغمبر خدا را صلی الله علیه وسلم که وصیت کن مرا فرمود خشم مگیر

فردد ذلك مرارا قال لا تغضب رواه البخاري وعنه

پس باز گردانید آن مرد آن قول را فرمود خشم مگیر رواه بخاری و هم از وے مرویست

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ليس الشديد بالصرعة

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم نیست زبردست آن کس که مردم را بر زمین انداز

إنما الشديد الذي يملك نفسه عند الغضب متفق عليه

بلکه زبردست آنست که مالک باشد نفس خود را وقت غضب متفق علیه

وعن حارثة بن وهب رضـ قال قال رسول الله صلى الله

و روایت است از حارثه بن وهب رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عليه وسلم ألا أخبركم بأهل الجنة كل ضعيف متضعف

علیه وسلم آیا خبر ندهم شمارا باهل بهشت هر ضعیف که حقیر می پندارند او را مردم

لو أقسم على الله لأبره ألا أخبركم بأهل النار كل عتل

اگر سوگند خورد بر خدا راستگوی میگرداند وی تعالے او را آیا خبر ندهم شمارا باهل دوزخ هر غضبو

جواظ مستكبر متفق عليه وعن ابن مسعود رضـ قال

باطل بخیل و متکبر متفق علیه و روایت است از ابن مسعود رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَدْخُلُ النَّارَ اَحَدٌ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در نمی آید دوزخ را ہیچ یکے

فِيْ قَلْبِهٖ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ مِّنْ اِيْمَانٍ وَلَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ

کہ در دل وے مقدار دانہ خردل از ایمان باشد و در نمی آید بہشت را

اَحَدٌ فِيْ قَلْبِهٖ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ مِّنْ كِبْرٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

ہیچ یکے کہ در دل وے مقدار دانہ خردل است از کبر رواہ مسلم

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ ثَلٰثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا يُزَكِّيْهِمْ

وسلم سہ کس اند کہ سخن نکند خدا تعالے با ایشان روز قیامت و ثنا نمی گوید بر ایشان

وَفِيْ رِوَايَةٍ وَلَا يَنْظُرُ اِلَيْهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ شَيْخٌ زَانٍ

و در روایتے این نیز آمدہ است و نظر نمیکند بسوے ایشان و مر ایشانرا عذاب دردناک است یکے ازان

وَمَلِكٌ كَذَّابٌ وَّعَائِلٌ مُّسْتَكْبِرٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

دوم بادشاہ دروغ گوئندہ سوم درویش تکبر کنندہ رواہ مسلم و روایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ

ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم میفرماید

اللّٰهُ تَعَالٰى اَلْكِبْرِيَاءُ رِدَائِيْ وَالْعَظَمَةُ اِزَارِيْ فَمَنْ نَازَعَنِيْ

خدا تعالے کبریا چادر من و عظمت ازار من است پس کسیکہ نزاع کند

وَاحِدًا مِّنْهُمَا اَدْخَلْتُهُ النَّارَ وَفِيْ رِوَايَةٍ قَذَفْتُهٗ فِي النَّارِ

و مشارکت جوید بمن در یکے ازین ہر دو صفت داخل میکنم او را در آتش دوزخ و در روایتے بجای ادخلتہ قذفتہ

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ

رواہ مسلم و روایت است از عمرو بن شعیب رضـ او از پدر خود و او از جد خود

عَنْ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يُحْشَرُ الْمُتَكَبِّرُوْنَ

از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم روایت میکند کہ فرمود آنحضرت ؐ کہ برانگیختہ میشوند تکبر کنندگان

اَمْثَالَ الذَّرِّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فِيْ صُوَرِ الرِّجَالِ يَغْشَاهُمُ

مانند مورچہاے خورد روز قیامت در صورت مردان کہ می پوشد ایشان را

الذُّلُّ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ يُسَاقُوْنَ اِلٰى سِجْنٍ فِيْ جَهَنَّمَ يُسَمّٰى

خواری از ہر جا و ہر سو راندہ میشوند بسوے زندانے در دوزخ کہ نامیدہ میشود

بُوْلَسَ تَعْلُوْهُمْ نَارُ الْاَنْيَارِ يُسْقَوْنَ مِنْ عُصَارَةِ اَهْلِ النَّارِ

آن زندان بولس غلبہ میکند ایشان را آتش دوزخ کہ آتش آتشہاست نوشانیدہ میشود ایشان را از آنچہ سیلان میکند از دوزخیان

طِيْنَةِ الْخَبَالِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَسْمَاءَ بِنْتِ عُمَيْسٍ رض

از زرد آب و ریم و خون روایت کرد ترمذی و از اسماء بنت عمیس رض مرویست

قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ بِئْسَ

گفت شنیدم من آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت بد

الْعَبْدُ عَبْدٌ تَخَيَّلَ وَاخْتَالَ وَنَسِيَ الْكَبِيْرَ الْمُتَعَالَ بِئْسَ

بندہ است بندہ کہ بر خود زعمے کرد و خود را نیک خیال کرد و فراموش کرد خداوند بزرگ بلند قدر را و بد

الْعَبْدُ عَبْدٌ تَجَبَّرَ وَاعْتَدٰى وَنَسِيَ الْجَبَّارَ الْاَعْلٰى بِئْسَ

بندہ است بندہ کہ جبر نمود و ظلم و فساد از حد درگذشت و فراموش کرد خداوند جبار را کہ بلند قدرست و بد

الْعَبْدُ عَبْدٌ سَهٰى وَلَهٰى وَنَسِيَ الْمَقَابِرَ وَالْبِلٰى بِئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ

بندہ است بندہ کہ فراموش کرد و مشغول شد بلہو و لعب و فراموش کرد مقبرہا را و بوسیدگی بدن را و بد بندہ آنست

عَتَا وَطَغٰى وَنَسِيَ الْمُبْتَدَا وَالْمُنْتَهٰى بِئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ يَخْتِلُ الدُّنْيَا بِالدِّيْنِ

کہ از حد درگذشت و سرکشی کرد و فراموشی کرد آغاز حال و انتہا حال خود را بد بندہ است بندہ کہ فریب میدہد

بِئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ يَخْتِلُ الدِّيْنَ بِالشُّبُهَاتِ بِئْسَ الْعَبْدُ

بد بندہ است بندہ کہ فریب میدہد دین را بشبہات بد بندہ است

عَبْدٌ طَمَعٌ يَقُودُهُ بِئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ هَوًى يُضِلُّهُ بِئْسَ الْعَبْدُ

بنده که طمع و حرص می کند او را بر در ارباب دنیا بد بنده است بنده که هوای نفس گمراه میگرداند او را

عَبْدٌ رَغَبٌ يُذِلُّهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

بد بنده است بنده که رغبت در دنیا خوار میکند او را روایت کرد ترمذی و بیهقی در شعب الایمان گفت بیهقی

قَالَ لَيْسَ إِسْنَادُهُ بِالْقَوِيِّ وَعَنْ عُمَرَ رضـ قَالَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ

نیست اسناد این حدیث قوی و از امیر المومنین عمر رضـ مرویست گفت وقتیکه وے بر منبر بود

يَا أَيُّهَا النَّاسُ تَوَاضَعُوا فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

اے مردمان تواضع کنید زیرا که من شنیدم آنحضرت را صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ تَوَاضَعَ لِلّٰهِ رَفَعَهُ اللهُ فَهُوَ فِي نَفْسِهِ صَغِيرٌ

وسلم که همی گفت کسیکه تواضع کند با مردم از برائے خدا بلند گرداند خدا مرتبهٔ او را پس آنکس در نفس خود

وَفِي أَعْيُنِ النَّاسِ عَظِيمٌ وَمَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَهُ اللهُ فَهُوَ فِي أَعْيُنِ

و در چشمان مردم بزرگست وکسیکه تکبر کند فرو نهد خدا مرتبه او را پس او در چشم

النَّاسِ صَغِيرٌ وَفِي نَفْسِهِ كَبِيرٌ حَتّٰى لَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِمْ مِنْ كَلْبٍ

مردم حقیرست و در نفس خود بزرگست تا آنکه هر آئینه وے سبکترست بر مردم از سگ

أَوْ خِنْزِيرٍ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

یا خوک و از ابی هریره رضـ مرویست که آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلَاثٌ مُنْجِيَاتٌ وَثَلَاثٌ مُهْلِكَاتٌ فَأَمَّا

علیه وسلم فرمود سه خصلت رستگاری دهنده است از عذاب و سه خصلت هلاک کننده است

الْمُنْجِيَاتُ فَتَقْوَى اللهِ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ وَالْقَوْلُ بِالْحَقِّ فِي

اما خصلتهای نجات دهنده یکے ازان پس پرهیزگاری از خداست پنهان و آشکارا دوم گفتن براستی در

الرِّضَا وَالسَّخَطِ وَالْقَصْدُ فِي الْغِنَى وَالْفَقْرِ وَأَمَّا الْمُهْلِكَاتُ

خوشنودی و ناخوشنودی سوم میانه روے در توانگری و درویشی اما خصلتهاے هلاک کننده

فهوى متبع وشح مطاع واعجاب المرء بنفسه وهي اشد هن

یکی هوای نفس که پیروی کرده شده است آن را دوم بخل وحرص طاعت کرده شده سوم معجب بودن مرد بنفس خود واین

روى البيهقي الاحاديث الخمسة في شعب الايمان

بدترین خصلتهای مذکوره است روایت کرد این حدیث پنج را بیهقی در شعب ایمان

كتاب الجهاد الذين امنوا وهاجروا وجاهدوا

کتاب در جهاد آنانکه ایمان آوردند و هجرت کردند و جهاد نمودند

في سبيل الله باموالهم وانفسهم اعظم درجة عند الله

در راه خدا با اموال خویش وجان خویش بزرگتر اند در مرتبه نزدیک خدا

واولئك هم الفائزون يبشرهم ربهم برحمة منه ورضوان

واین جماعت ایشانند مطلب یابان مژده میدهد ایشان را پروردگار ایشان به رحمت از نزدیک خود و خوشنودی

وجنت لهم فيها نعيم مقيم خالدين فيها ابدا ان الله

و بوستانها که ایشان را در آنجا نعمت دایم بود باشندگان آنجا همیشه هرآئینه

عنده اجر عظيم ان عدة الشهور عند الله اثنا

نزد خدا مزد بزرگ است هرآئینه شمار ماهها نزدیک خدا

عشر شهرا في كتاب الله يوم خلق السموات والارض

دوازده ماه است در کتاب خدا روزی که آفرید آسمانها و زمین را

منها اربعة حرم ذلك الدين القيم فلا تظلموا

از آنجمله چهار ماه است حرام اینست دین درست پس ستم مکنید

فيهن انفسكم وقاتلوا المشركين كافة كما

در آن ماهها بر خویشتن و جنگ کنید با مشرکان همه ایشان چنانکه ایشان

يقاتلونكم كافة واعلموا ان الله مع المتقين

جنگ می کنند با شما همه شما و بدانید که خدا با متقیان است

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمُ انْفِرُوا

ای مسلمانان چیست شما را که چون بشما گفته می شود بیرون آئید

فِي سَبِيلِ اللّٰهِ اثَّاقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرَضِيتُمْ

در راه خدا گران شده میل می کنید بسوے زمین آیا راضی شدید

بِالْحَيٰوةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا

بزندگانی دنیا عوض آخرت پس نیست متاع زندگانی دنیا

فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ إِلَّا تَنْفِرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا

در برابر آخرت مگر اندکے اگر بیرون نیائید عذاب کند شما را عذابے

أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا وَاللّٰهُ

دردناک و بدل شما گیرد قومے را بجز شما و هیچ زیان نرسانید خدا را و خدا

عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ

برهمه چیز تواناست اے پیغامبر جهاد کن

الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَأْوٰهُمْ جَهَنَّمُ

با کافران و با منافقان و درشتی کن بر ایشان و جاے ایشان دوزخ ست

وَبِئْسَ الْمَصِيرُ إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ

و وے بد جائیست هر آئینه خدا دوست میدارد آنها را که جنگ میکنند در راه خدا

صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ

صف زده گویا که ایشان عمارتے هستند محکم بایکدیگر چسپیده لازم کرده شد بر شما جنگ

وَهُوَ كُرْهٌ لَكُمْ وَعَسٰى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ

و آن دشوار است بر شما و شاید که شما ناخوش دارید چیزے را که حال آنکه وے بهتر باشد

لَكُمْ وَعَسٰى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

شما را و شاید دوست دارید چیزے را حال آنکه وی بد باشد و خدا میداند و شما نمیدانید

عـ۵ جز ۱۰ رکوع ۱۱

عـ۶ جز ۲۸ رکوع ۱۶

عـ۷ جز ۲۸ رکوع ۹

عـ۸ جز ۲ رکوع ۱۰

الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۖ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ

مومنان کارزار میکنند در راه خدا و کافران می جنگند

فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ ۖ إِنَّ كَيْدَ

در راه معبود باطل پس جنگ کنید با دوستان شیطان هر آئینه حیله

الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا ۝ أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ

شیطان سست است هر جا که باشید دریابد شمارا مرگ

وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُشَيَّدَةٍ ۚ وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ

اگرچه باشید در محلهاے محکم وافزون داده است خدا مجاهدان را

عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ۝ دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً ۚ

بر نشینندگان مزد بزرگ و مرتبها از جانب خویش و آمرزش و بخشایش

وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝ وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ

و هست خدا آمرزنده مهربان و هر که ترک وطن بکند در راه خدا بیابد

فِي الْأَرْضِ مُرَاغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً ۚ وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ

در زمین اقامت گاه بسیار و فراخی معیشت و هر که بیرون رود از خانهٔ خود

مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ

هجرت کنان بسوے خدا و پیغامبر او پس دریابد او را موت پس تحقیق ثابت شد

أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝ ع

مزد او بر خدا و هست خدا آمرزنده مهربان روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی هریره رض گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم

مَثَلُ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ

حال جهاد کننده در راه خدا همچو حال روزه دارنده شب بیدار

الْقَانِتِ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ لَا يَفْتُرُ مِنْ صِيَامٍ وَّلَا صَلٰوةٍ حَتّٰى

طاعت کننده وقیام نمائیده بآیات خداست که سست نمی شود آن صیام قایم از صیام و قیام تا آنکه

يَرْجِعَ الْمُجَاهِدُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ

باز گردد جہا دکننده در راه خدا متفق علیه وہم از ابی ہریره رضا مرویست گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنْتَدَبَ اللّٰهُ لِمَنْ خَرَجَ

که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ضامن شد خدا تعالی مرکسے را که بیرون آمده است

فِيْ سَبِيْلِهٖ لَا يُخْرِجُهٗ اِلَّا اِيْمَانٌ بِيْ وَتَصْدِيْقٌ بِرُسُلِيْ

بجهاد در حالیکه بیرون نمی آرد اورا مگر ایمان بمن و راستگو داشتن پیغمبران مرا

اَنْ اُرْجِعَهٗ بِمَا نَالَ مِنْ اَجْرٍ اَوْ غَنِيْمَةٍ اَوْ اُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

که باز گردانم اورا بآنچه یافته است از ثواب آخرت یا غنیمت یا در آرم اورا در بهشت متفق علیه

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالَّذِيْ

وہم از وے مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بخدا سوگند

نَفْسِيْ بِيَدِهٖ لَوْلَا اَنَّ رِجَالًا مِّنَ الْمُؤْمِنِيْنَ لَا تَطِيْبُ اَنْفُسُهُمْ

اگر نمی بود ترس آنکه مردان از مسلمانان خوش نمی شود نفسهای ایشان

اَنْ يَّتَخَلَّفُوْا عَنِّيْ وَلَا اَجِدُ مَا اَحْمِلُهُمْ عَلَيْهِ مَا تَخَلَّفْتُ

که واپس مانند وجدا شوند از من و نمی یابد آنکه بار هم چیزیکه سوار کنم ایشان را بر آن واپس نمی ماندم وجدا

عَنْ سَرِيَّةٍ تَغْزُوْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ لَوَدِدْتُّ

از هر فوجے که جنگ کرد در راه خدا و بخدا سوگند هر آئینه دوست میدارم

اَنْ اُقْتَلَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ثُمَّ اُحْيٰى ثُمَّ اُقْتَلَ ثُمَّ اُحْيٰى ثُمَّ

که کشته شوم در راه خدا پس زنده گردانیده شوم پس باز کشته شوم پس باز زنده گردانیده شوم پس

اُقْتَلَ ثُمَّ اُحْيٰى ثُمَّ اُقْتَلَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَهْلِ

کشته شوم باز زنده گردانیده شوم پس کشته شوم متفق علیه و روایتست از سهل

بن سعد رضـ قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم رباط

ابن سعد رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم نگاهداشتن سرحد اسلام

يوم في سبيل الله خير من الدنيا وما عليها متفق عليه

یک روزے در راه خدا بهتر است از دنیا وهرچه بر دنیا است متفق علیه

وعن أنس رضـ قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت است از انس رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

لغدوة في سبيل الله أو روحة خير من الدنيا وما فيها

هرآئینه یک بامداد سیر کردن در راه خدا یا یک شبانگاه بهتر است از دنیا وآنچه که در دنیا است

متفق عليه وعن سلمان الفارسي رضـ قال سمعت

متفق علیه و روایت است از سلمان فارسی رضـ گفت شنیدم

رسول الله صلى الله عليه وسلم رباط يوم وليلة خير من

آنحضرت صلی الله علیه وسلم را که میفرمود که رباط یک روز وشب بهتر است از

صيام شهر وقيامه وإن مات جرى عمله الذي كان

روزهٔ یکماه وشب خیزی آن واگر بمیرد روان میگردد بروے ثواب عمل وی که بود

يعمله وأجري عليه رزقه وأمن الفتان رواه مسلم

عمل میکرد و رسانیده میشود بروے رزق وی وایمن میگردد از فتنه اندازنده که فرشتهٔ عذاب گور است

وعن أبي عبس رضـ قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت است از ابی عبس رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

ما اغبرت قدما عبد في سبيل الله فتمسه النار رواه البخاري

گرد آلوده نگردد دو پاے هیچ بنده در راه خدا پس مساس کند او را آتش دوزخ رواه بخاری

وعن أبي هريرة رضـ أن رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت است از ابی هریره رضـ که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ لَا يَجْتَمِعُ الْكَافِرُ وَقَاتِلُهٗ فِي النَّارِ اَبَدًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

فرمود جمع نمی شود کافر و کشندۂ کافر در آتش دوزخ ہمیشہ رواہ مسلم

وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا يُكْلَمُ اَحَدٌ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَنْ يُّكْلَمُ

وسلم مجروح گردانیدہ نمی شود ہیچ یکے در راہ خدا و خدا دانا تر است بکسے کہ مجروح گردانیدہ میشود

فِي سَبِيْلِهٖ اِلَّا جَاءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَجُرْحُهٗ يَثْعَبُ دَمًا اللَّوْنُ

در راہ وے مگر آنکہ می آید روز قیامت و حال آنکہ جراحت او میریزد خون رنگ رنگ

لَوْنُ الدَّمِ وَالرِّيْحُ رِيْحُ الْمِسْكِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

خون و بوے بوے مشک متفق علیہ و روایت است از

اَبِيْ مُوْسٰى رض قَالَ جَاءَ رَجُلٌ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی موسی رض گفت آمد مردے بسوے آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

فَقَالَ الرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِلْمَغْنَمِ وَالرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِلذِّكْرِ وَالرَّجُلُ

پس گفت آن مرد مردے قتال میکند براے غنیمت و مردے قتال میکند براے نام و مردے

يُقَاتِلُ لِيُرٰى مَكَانُهٗ فَمَنْ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ قَالَ مَنْ قَاتَلَ

قتال میکند براے این غرض کہ دیدہ شود مکان او در شجاعت پس کیست در راہ خدا گفت آنحضرت صلعم

لِتَكُوْنَ كَلِمَةُ اللّٰهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

براے آنکہ باشد کلمۂ خدا بلند تر پس او ست جہاد کنندہ در راہ خدا متفق علیہ

وَعَنْ اَنَسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ جَاهِدُوا

و روایت است از انس رض از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ فرمود جہاد کنید

الْمُشْرِكِيْنَ بِاَمْوَالِكُمْ وَاَنْفُسِكُمْ وَاَلْسِنَتِكُمْ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

با کافران را بمالہاے خود و بدنہاے خود و بزبانہاے خود رواہ ابوداود

فضل ابقیع و در ان ۱۲ ... مسلمان ... و ... مجروح شدن ... در راہ خدا ... اہمیت ... کشتہ شدن

وَالنَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ

و نسائی و دارمی و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْشُوا السَّلَامَ وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم فاش کنید سلام را و بخورانید طعام را

وَاضْرِبُوا الْهَامَ تُورَثُوا الْجِنَانَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

و بزنید سرها را تا وارث گردانیده شوید بهشتها را رواه ترمذی و روایت است از

فُضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

فضاله بن عبید از آنحضرت صلی الله علیه وسلم که گفت

كُلُّ مَيِّتٍ يُخْتَمُ عَلَى عَمَلِهِ إِلَّا الَّذِي مَاتَ مُرَابِطًا فِي سَبِيلِ

هر مرده ختم کرده میشود بر آن عمل که کرده است مگر آن کسیکه مرد نگهدارنده در راه

اللّٰهِ فَإِنَّهُ يُنْمَى لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ وَيَأْمَنُ مِنْ فِتْنَةِ

خدا پس بدرستیکه شان اینست زیاده کرده میشود برای وی عمل وی تا روز قیامت و ایمن گردد از آزمایش

الْقَبْرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَرَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

قبر رواه ترمذی و ابوداود و روایت کرد اینحدیث را دارمی

عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رضـ أَنَّهُ سَمِعَ

از عقبه بن عامر و روایت است از معاذ بن جبل رض که وی شنید

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ قَاتَلَ فِي

آنحضرت صلی الله علیه وسلم را که میگفت کسیکه قتال کند در

سَبِيلِ اللّٰهِ فُوَاقَ نَاقَةٍ فَقَدْ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ وَمَنْ جُرِحَ جُرْحًا فِي

راه خدا مقدار میان دو دوشیدن ماده شتر پس بتحقیق واجب میگردد برای وی بهشت و کسیکه خسته

سَبِيلِ اللّٰهِ أَوْ نُكِبَ نَكْبَةً فَإِنَّهَا تَجِيءُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ كَأَغْزَرِ مَا كَانَتْ لَوْنُهَا

راه خدا یا رنج رسانیده شود رنج رسانیدنی پس می آید روز قیامت همچو بسیارتر بودن آن جراحت

الزَّعفرانُ وريحُها المِسكُ ومن خرج خُراجٌ في سبيل الله فإنّ عليه

زعفران است وبوی آن مشک است وکسیکه بیرون آید بدن وی ریش در راه خدا پس بدرستیکه بر وی

طابعَ الشهداء رواه الترمذي وأبوداود والنسائي وعن أبي هريرة

مهر شهیدان است رواه ترمذی وابوداود ونسائی وروایت از ابی هریره رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا يلج النار من بكى من

گفت که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم در نمی آید آتش دوزخ را کسیکه گریه کرد از

خشية الله حتى يعود اللبن في الضرع ولا يجتمع على عبدٍ

ترس خدا تا آنکه باز گردد شیر در پستان وجمع نمی شود بر هیچ بنده

غبارٌ في سبيل الله ودخان جهنم رواه الترمذي

گرد در راه خدا ودود جهنم یعنی مجاهد در دوزخ نمی آید رواه ترمذی

وزاد النسائي في أخرى في منخري مسلم أبدا وفي

وزیاده کرده است نسائی در روایت دیگر یعنی جمع نمیگردد غبار ودود در سوراخ بینی مسلمان هرگز

أخرى له في جوف عبدٍ أبدا ولا يجتمع الشحّ والإيمان

وروایتی دیگر مر نسائی را جمع نمیگردد غبار ودود در درون بنده هرگز وجمع نمی شود بخل وایمان

في قلب عبدٍ أبدا وعن ابن عباس رضـ قال قال

در دل بنده هرگز وروایت است از ابن عباس رض گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم عينان لا تمسّهما النار

آنحضرت صلی الله علیه وسلم دو چشم اند که مس نمیکند آن دو چشم را آتش دوزخ

عينٌ بكت من خشية الله وعينٌ باتت تحرس في سبيل الله

یکی چشمی که گریسته است از خوف خدا ودیگر چشمی که شب گذرده که نگاهبانی میکند مجاهدان را از خطر کفار در بیدا

رواه الترمذي وعن أبي هريرة رضـ قال مرّ رجلٌ من

رواه ترمذی وروایت است از ابی هریره رض گفت گذشت مردی از

أَصْحَابِ رَسُوْلِ اللّٰهِ بِشِعْبٍ فِيْهِ عُيَيْنَةٌ مِّنْ مَّاءٍ عَذْبَةٍ

یاران آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بشعبے کہ در وے چشمکے بود از آب شیرین

فَأَعْجَبَتْهُ فَقَالَ لَوِ اعْتَزَلْتُ النَّاسَ فَأَقَمْتُ فِيْ هٰذَا الشِّعْبِ

پس خوش آمد آن چشمہ آن مرد را پس گفت آن مرد کاشکے گوشہ میگرفتم از مردم پس اقامت میکردم درین شعب

فَذَكَرَ ذٰلِكَ لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَا تَفْعَلْ

پس ذکر کرده شد آن نزد پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم پس گفت آنحضرت ؐ مکن این را

فَإِنَّ مَقَامَ أَحَدِكُمْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ أَفْضَلُ مِنْ صَلٰوتِهِ فِيْ بَيْتِهِ

زیرا کہ بدرستی ایستادن یکے از شما در راه خدا فاضلتر است از نماز وے در خانہ خود

سَبْعِيْنَ عَامًا أَلَا تُحِبُّوْنَ أَنْ يَّغْفِرَ اللّٰهُ لَكُمْ وَيُدْخِلَكُمُ

ہفتاد سال آیا دوست نمیدارید شما کہ بیامرزد خدایتعالی شما را و درآرد شما را

الْجَنَّةَ اُغْزُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ مَنْ قَاتَلَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ فُوَاقَ

در بہشت قتال کنید با کافران در راه خدا کسیکہ غزا کند در راه خدا مقدار زمان دو دوشیدن

نَاقَةٍ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عُثْمَانَ رضـ

ناقہ واجب میگردد مر او را بہشت رواه ترمذی و روایت است از عثمان رضـ

عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ رِبَاطُ يَوْمٍ فِيْ

از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود بودن یک روز در

سَبِيْلِ اللّٰهِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ يَوْمٍ فِيْمَا سِوَاهُ مِنَ الْمَنَازِلِ

سرحد کفر و بستن اسپان بہتر است از عبادت ہزار روز در غیر آنجا از منزلہا

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ حُبْشِيٍّ أَنَّ النَّبِيَّ

رواه ترمذی و روایت است از عبد اللہ بن حبشی کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ قَالَ

صلی اللہ علیہ وسلم پرسیده شد کہ کدام از عملہاست کہ فاضلتر است گفت

طُولُ الْقِيَامِ قِيلَ فَاَيُّ الصَّدَقَةِ اَفْضَلُ قَالَ جُهْدُ الْمُقِلِّ

دراز ایستادن در نماز گفته شد پس کدام صدقه فاضلتر است فرمود طاقت فقیر

قِيلَ فَاَيُّ الْهِجْرَةِ اَفْضَلُ قَالَ مَنْ هَجَرَ مَا حَرَّمَ اللّٰهُ عَلَيْهِ

گفته شد پس کدام ہجرت فاضلتر است فرمود کسیکه جدائی کرده چیزی راکه حرام کرده خدا بروے

قِيلَ فَاَيُّ الْجِهَادِ اَفْضَلُ قَالَ مَنْ جَاهَدَ الْمُشْرِكِينَ بِمَالِهٖ

پس گفته شد پس کدام جهاد فاضلتر است فرمود کسیکه جهاد کرده کافران را بمال خود

وَنَفْسِهٖ قِيلَ فَاَيُّ الْقَتْلِ اَشْرَفُ قَالَ مَنْ اُهْرِيقَ دَمُهٗ

وجهاد کرده است بنفس خود گفته شد پس کدام کشته شدن در جهاد شریف تراست فرمود کسیکه ریخته شد خون

وَعُقِرَ جَوَادُهٗ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَفِيْ رِوَايَةِ النَّسَائِيِّ اَنَّ

وپے کرده اسپ او رواه ابوداؤد و در روایت نسائی اینچنین آمده است که

النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ اَيُّ الْاَعْمَالِ اَفْضَلُ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم پرسیده شد که کدام یکے از اعمال فاضلتر است

قَالَ اِيْمَانٌ لَا شَكَّ فِيْهِ وَجِهَادٌ لَا غُلُوْلَ فِيْهِ وَحَجَّةٌ

فرمود فاضلترین اعمال ایمان است که نیست شک در وے وجهادیست که نیست خیانت در غنیمت

مَبْرُوْرَةٌ قِيلَ فَاَيُّ الصَّلٰوةِ اَفْضَلُ قَالَ طُوْلُ الْقُنُوْتِ

که مقبول شده است گفته شد پس کدام نماز فاضلتر است فرمود نمازیکه قیام در وے دراز باشد

ثُمَّ اتَّفَقَا فِي الْبَاقِيْ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رضـ عَنِ النَّبِيِّ

پستر اتفاق کردند ہردو در باقی حدیث و روایت است از ابی امامه رضـ از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ شَيْءٌ اَحَبَّ اِلَى اللّٰهِ مِنْ

صلی الله علیه وسلم که فرمود نیست چیزے دوست داشته شده تر بسوے خدا از

قَطْرَتَيْنِ وَاَثَرَيْنِ قَطْرَةُ دُمُوْعٍ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ وَقَطْرَةُ

دو قطره و دو نشان یکے قطره اشکهاست از ترس خدا و قطره دیگر

۲۱ جهد المقل یعنی صدقه از فقیر کم مال و متعب و تعب شود قبل از طاقت صبر ...

۲۲ ... جهاد بجان و مال ...

۲۳ ...

دمٍ يُهراقُ في سبيلِ اللهِ وأمّا الأثرانِ فأثرٌ في سبيلِ اللهِ

خونے کہ ریختہ میشود در راہ خدا واما دو اثر پس یکے نشان زخم است در راہ خدا

وأثرٌ في فريضةٍ من فرائضِ اللهِ تعالى رواهُ الترمذيُّ

و دوم اثرے در فریضہ از فرائض خدا تعالے رواہ ترمذے

وعن عبدِ اللهِ بنِ عمرٍو رضه قال قال رسولُ اللهِ صلّى

و روایت است از عبداللہ بن عمرو رض گفت فرمود آنحضرت صلی

اللهُ عليهِ وسلّمَ لا تركبِ البحرَ إلّا حاجًّا أو معتمرًا أو

اللہ علیہ وسلم سوار مشو دریارا مگر درحالیکہ حج کنندہ یا عمرہ برآرندہ یا

غازيًا في سبيلِ اللهِ فإنّ تحتَ البحرِ نارًا وتحتَ النّارِ

غزا کنندہ در راہ خدا زیرا کہ زیر دریا آتشے است وزیر آتش

بحرًا رواهُ أبو داودَ وعن عبدِ اللهِ بنِ عمرٍو رضه أنّ

دریائیست رواہ ابوداؤد و روایت است از عبداللہ بن عمرو رض کہ

رسولَ اللهِ صلّى اللهُ عليهِ وسلّمَ قال قفلةٌ كغزوةٍ رواهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود بازگشتن مجاہد از سفر غزا مانند غزا

أبو داودَ وعن أبي أمامةَ رضه قال خرجنا مع رسولِ اللهِ

رواہ ابوداؤد و روایت است از ابی امامہ رض گفت بیرون آمدیم ہمراہ آنحضرت

صلّى اللهُ عليهِ وسلّمَ في سريّةٍ فمرَّ رجلٌ بغارٍ فيهِ شيءٌ

صلی اللہ علیہ وسلم در پارہ از لشکر پس گذشت مردے بغارے کہ در وے چیزے

مِن ماءٍ وبقلٍ فحدّثَ نفسَهُ بأنْ يقيمَ فيهِ ويتخلّى

از آب و ترہ و سبزی بود پس حدیث کرد آن مرد با نفس خود کہ اقامت کند درین غار و خلوت

مِن الدّنيا فاستأذنَ رسولَ اللهِ صلّى اللهُ عليهِ وسلّمَ في ذلكَ

گزیند از دنیا پس طلب اذن کرد از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم در اقامت کردن

فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي لَمْ أُبْعَثْ بِالْيَهُوْدِيَّةِ

پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ فرستادہ نشدہ ام بملت یہودیت

وَلَا بِالنَّصْرَانِيَّةِ وَلٰكِنِّي بُعِثْتُ بِالْحَنِيْفِيَّةِ السَّمْحَةِ وَالَّذِيْ نَفْسُ

ونہ بملت نصرانیت ولیکن فرستادہ شدہ ام بدین اسلام کہ ملت ہموار آسان است سوگند بخدائیکہ

مُحَمَّدٍ بِيَدِهٖ لَغَدْوَةٌ أَوْ رَوْحَةٌ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ خَيْرٌ مِّنَ الدُّنْيَا

ذات محمد در دست اوست ہر آئینہ سیر کردن در بامداد یا سیر کردن در شبانگاہ در راہ خدا بہتر است

وَمَا فِيْهَا وَلَمَقَامُ أَحَدِكُمْ فِي الصَّفِّ خَيْرٌ مِّنْ صَلٰوتِهٖ سَبْعِيْنَ

و ہر چہ در وے است و ہر آئینہ ایستادن یکے از شما در صف قتال بہتر است از نماز گذاردن ہفتاد

سَنَةً رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِيْ سَعِيْدٍ رضـ أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

سال رواہ احمد و روایت است از ابی سعید رض کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ رَضِيَ بِاللّٰهِ رَبًّا وَّبِالْإِسْلَامِ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ راضی و خوشنود گردد بخدا کہ پروردگاریست و راضی گردد باسلام

دِيْنًا وَّبِمُحَمَّدٍ رَّسُوْلًا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ فَعَجِبَ

کہ دین ویست و راضی گردد بمحمد کہ رسول است واجب گردد برائے وے بہشت پس خوشی کرد مر این

لَهَا أَبُوْ سَعِيْدٍ رضـ فَقَالَ أَعِدْهَا عَلَيَّ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ فَأَعَادَهَا

کلمات را ابوسعید رض گفت اعادہ کن این کلمات را برمن اے رسول خدا

عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ وَأُخْرٰى يَرْفَعُ اللّٰهُ بِهَا الْعَ[illegible] ا ئَة

پس اعادہ کرد آنحضرت آن کلمات را بروے پس گفت آنحضرت [illegible]

دَرَجَةٍ فِي الْجَنَّةِ مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ [illegible]

پایہ در بہشت مسافت میان ہر دو پایہ چنان است [illegible]

وَالْأَرْضِ قَالَ وَمَا هِيَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ الْجِهَادُ [illegible] فِي

و زمین است گفت ابوسعید و چہ چیز است آن خصلت یا رسول اللہ فرمود آنحضرت [illegible]

سَبِيْلِ اللّٰهِ الْجِهَادُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

جہاد کردن است در راہ خدا رواہ مسلم و روایت است از

أَبِيْ مُوْسٰی قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَبْوَابَ الْجَنَّةِ

ابی موسے گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ درہائے بہشت

تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوْفِ فَقَامَ رَجُلٌ رَثُّ الْهَيْئَةِ فَقَالَ يَا أَبَا

زیر سایۂ شمشیرہاست پس ایستاد مردے کہنہ و سودہ شکل وجامہ پس گفت آن مرد یا ابا

مُوْسٰی أَنْتَ سَمِعْتَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ هٰذَا

موسی تو شنیدۂ آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت این سخن را

قَالَ نَعَمْ فَرَجَعَ إِلٰى أَصْحَابِهٖ فَقَالَ أَقْرَأُ عَلَيْكُمُ السَّلَامَ ثُمَّ كَسَرَ

گفت آرے شنیدم پس رجوع کرد آن مرد بسوے یاران خود پس گفت آن مرد میخوانم برشما سلام را

جَفْنَ سَيْفِهٖ فَأَلْقَاهُ ثُمَّ مَشٰى بِسَيْفِهٖ إِلَى الْعَدُوِّ فَضَرَبَ بِهٖ

نیام خود را پس بینداخت نیام را پس برفت با شمشیر خود بسوے دشمنان پس بزد بشمشیر

حَتّٰى قُتِلَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

تا آنکہ کشتہ شد رواہ مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ احْتَبَسَ فَرَسًا

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ بہ بندد اسپے را

فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ إِيْمَانًا بِاللّٰهِ وَتَصْدِيْقًا بِوَعْدِهٖ فَإِنَّ شِبَعَهٗ وَرِيَّهٗ

در راہ خدا از جہت ایمان آوردن بخدا و از جہت راست داشتن وعدۂ حق پس بدرستیکہ سیرے

وَرَوْثَهٗ وَبَوْلَهٗ فِيْ مِيْزَانِهٖ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

و سرگین او و بول او در میزان او باشد روز قیامت رواہ بخاری و روایت است از

جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ أُحُدٍ

جابر رض گفت گفت مردی مر آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم روز جنگ احد

أَرَأَيْتَ إِنْ قُتِلْتُ فَأَيْنَ أَنَا قَالَ فِي الْجَنَّةِ فَأَلْقَى تَمَرَاتٍ فِي

که خبر دهید اگر کشته شوم پس کجاست جای من فرمود آنحضرت در بهشت است جای تو پس بینداخت

يَدِهِ ثُمَّ قَاتَلَ حَتَّى قُتِلَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ

دست او بود پستر قتال کرد تا آنکه کشته شد متفق علیه و روایت است از ابن عباس رض گفت

بَعَثَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ رَوَاحَةَ فِي سَرِيَّةٍ

فرستاد آنحضرت صلی الله علیه وسلم عبدالله بن رواحه را در فوجی در لشکر

فَوَافَقَ ذٰلِكَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَغَدَا أَصْحَابُهُ وَقَالَ أَتَخَلَّفُ وَأُصَلِّي

پس موافق افتاد آن فرستادن روز جمعه را پس وقت بامداد رفتند یاران او و گفت عبدالله پس میمانم

مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ أَلْحَقُهُمْ فَلَمَّا صَلَّى

با پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پستر لاحق میشوم ایشان را و میرسم پس چون نماز گذارد ابن رواحه

مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَآهُ فَقَالَ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَغْدُوَ

با آنحضرت صلی الله علیه وسلم دید آنحضرت او را پس فرمود چه باز داشت ترا از پگاه برآمدن تو

مَعَ أَصْحَابِكَ فَقَالَ أَرَدْتُ أَنْ أُصَلِّيَ مَعَكَ ثُمَّ أَلْحَقَهُمْ فَقَالَ

با یاران تو پس گفت عبدالله خواستم که نماز جمعه گذارم با تو بعد از آن برسم با ایشان پس فرمود آنحضرت

لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَدْرَكْتَ فَضْلَ غَدْوَتِهِمْ

اگر خرچ میکردی تو چیزی را که در زمین است از اسباب و متاع همه در نمی یافتی تو فضل و ثواب پگاه بیرون

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ بَابُ آدَابِ السَّفَرِ مش

روایت کرد این حدیث را ترمذی از باب آداب سفر مشکات

بَابُ ثَوَابِ الْإِعَانَةِ عَلَى الْجِهَادِ

باب در بیان ثواب اعانت کردن بر جهاد از مال و اسباب

عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از زید بن خالد رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ مَنْ جَهَّزَ غَازِيًا فِي سَبِيلِ اللهِ فَقَدْ غَزَا وَمَنْ خَلَفَ غَازِيًا
فرمود کسیکه ساخته کند اسباب غازی را در راه خدا پس تحقیق غزا کرد و کسیکه خلیفه گردد
فِي أَهْلِهِ فَقَدْ غَزَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ رض
در اهل و عیال وے پس بتحقیق غزا کرد متفق علیه و روایت است ابی مسعود رض
الْأَنْصَارِيِّ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ بِنَاقَةٍ مَخْطُومَةٍ فَقَالَ هٰذِهِ فِي
انصاری گفت آورد مردے شتر ماده را که با مهار بود پس گفت آنمرد این ناقه در
سَبِيلِ اللهِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَكَ
راه خداست پس فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم مرترا
بِهَا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ سَبْعُ مِائَةِ نَاقَةٍ كُلُّهَا مَخْطُومَةٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ
این یک ناقه روز قیامت ثواب هفت صد ناقه است که همه آن مهار کرده شده است رواه
وَعَنْ خُرَيْمِ بْنِ فَاتِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ
و روایت است از خریم بن فاتک رض که فرمود آنحضرت صلے الله
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَنْفَقَ نَفَقَةً فِي سَبِيلِ اللهِ كُتِبَ لَهُ بِسَبْعِ
علیه وسلم کسیکه خرچ کند خرچے را در راه خدا نوشته شود برای وی ثواب هفتصد
مِائَةِ ضِعْفٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رض
مانند آن رواه ترمذے ونسائے و روایت است از ابی امامه رض
قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْضَلُ الصَّدَقَاتِ
گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم فاضلترین صدقه‌ها
ظِلُّ فُسْطَاطٍ فِي سَبِيلِ اللهِ وَمِنْحَةُ خَادِمٍ فِي سَبِيلِ اللهِ أَوْ طَرُوقَةُ
سایهٔ خیمه است که بخشیده شود در راه خدا و بهترین صدقات خادم است در راه خدا
فَحْلٍ فِي سَبِيلِ اللهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ
اورا شتر نر در راه خدا رواه ترمذی و هم از عبد الله بن عمر روایت که فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْغَازِي اَجْرُهٗ وَلِلْجَاعِلِ اَجْرُهٗ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مرغازی را مزد اوست ومرجاعل را مزد او

وَاَجْرُ الْغَازِي رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ عَلِيٍّ

ومزد غازی یعنی دو اجر است رواه ابوداؤد وروایت است از علی رض

وَاَبِي الدَّرْدَاءِ وَاَبِي هُرَيْرَةَ وَاَبِي اُمَامَةَ وَعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ وَعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو

وابی درداء وابی ہریرہ وابی امامہ وعبداللہ بن عمر وعبداللہ بن عمرو

وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ وَعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُمْ

وجابر بن عبداللہ وعمران بن حصین رضی اللہ تعالے عنہم

اَجْمَعِيْنَ كُلُّهُمْ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اجمعین ہمہ ایشان روایت میکنند از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اَنَّهٗ قَالَ مَنْ اَرْسَلَ نَفَقَةً فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ وَاَقَامَ فِي بَيْتِهٖ فَلَهٗ

ہر یکے میگوید کہ آنحضرت فرمود ہر کہ فرستد نفقہ را در راہ خدا واقامت کند در خانۂ خود پس

بِكُلِّ دِرْهَمٍ سَبْعُ مِائَةِ دِرْهَمٍ وَمَنْ غَزَا بِنَفْسِهٖ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ

مراورا بہر درہم ہفتصد درہم است وکسیکہ غزا کند بذات خود در راہ خدا

وَاَنْفَقَ فِي وَجْهِهٖ ذٰلِكَ فَلَهٗ بِكُلِّ دِرْهَمٍ سَبْعُ مِائَةِ اَلْفِ دِرْهَمٍ

وانفاق کند در وجہ خدا پس مراوراست بہر درم ہفت صد ہزار درہم

ثُمَّ تَلَا هٰذِهِ الْاٰيَةَ وَاللّٰهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَّشَاءُ رَوَاهُ ابْنُ

پستر خواند آنحضرت این آیت را وخدا زیادہ کند ثواب مرکسیے کہ بخواہد رواه ابن

مَاجَةَ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

ماجہ وروایت است از جابر بن سمرہ رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَنْ يَّبْرَحَ هٰذَا الدِّيْنُ قَائِمًا يُقَاتِلُ عَلَيْهِ

صلے اللہ علیہ وسلم ہمیشہ است این دین اسلام برپا کارزار میکنند بر او دستہ

عِصَابَةٌ مِّنَ الْمُسْلِمِيْنَ حَتّٰى تَقُوْمَ السَّاعَةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

جماعت از مسلمانان تا آنکه برپا می شود و می آید قیامت روا ہ مسلم

بَابُ اِثْمِ تَارِكِ الْجِهَادِ

این باب در بیان گناه ترک کننده جہاد است

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَغْزُ وَلَمْ يُحَدِّثْ بِهٖ نَفْسَهٗ

علیہ وسلم کسیکہ مرد و غزا نکرد و حدیث نکرد بغزا نفس خود را

مَاتَ عَلٰى شُعْبَةٍ مِّنْ نِّفَاقٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ

می میرد بر قسمے از نفاق رواہ مسلم و روایت است از ابی امامہ رضـ

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ لَّمْ يَغْزُ وَلَمْ يُجَهِّزْ

که آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ غزا نکند و ساختگی نکند ہیچ غازی را

غَازِيًا اَوْ يَخْلُفْ غَازِيًا فِيْ اَهْلِهٖ بِخَيْرٍ اَصَابَهُ اللّٰهُ بِقَارِعَةٍ

از مال و اسباب یا خلیفہ نشود ہیچ غازی را در اہل وے بہ نیکی میرساند او را خدای تعالی حادثہ سخت

قَبْلَ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ

پیش از روز قیامت رواہ ابو داؤد و روایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَّقِيَ اللّٰهَ بِغَيْرِ اَثَرٍ

فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ ملاقات کند خدا را بے نشانی

مِنْ جِهَادٍ لَقِيَ اللّٰهَ وَفِيْهِ ثُلْمَةٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

از جہاد ملاقات می کند خدا را و حال آنکہ در دین وے رخنہ است رواہ ترمذی و ابن ماجہ

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ اَنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی ہریرہ رضـ کہ مردے گفت یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

(حاشیہ) آرزو و شوق آن در دل خود مضمون این است که آرزوی شهادت در دل خود داشته باشد ازین نفاق خواهد رست ۱۲ — لعنی ثانی از جہاد و از جہاد و غزوه ۱۲

رَجُلٌ يُرِيدُ الْجِهَادَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَهُوَ يَبْتَغِي عَرَضًا مِّنْ

مردیست که میخواهد جهاد با کافران در راه خدا و حال آنکه آن مرد طلب می کند متاعے از

عَرَضِ الدُّنْيَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا أَجْرَ لَهُ

متاع دنیا پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم نیست ثواب آخرت مر او را

رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ مُعَاذٍ رضه قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایه ابوداود و روایت است از معاذ رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْغَزْوُ غَزْوَانِ فَأَمَّا مَنِ ابْتَغَى وَجْهَ اللّٰهِ وَأَطَاعَ

علیه وسلم غزا کردن دو قسم است اما کسیکه طلب کند بغزا کردن ذات خدا و رضای وے

الْإِمَامَ وَأَنْفَقَ الْكَرِيمَةَ وَيَاسَرَ الشَّرِيكَ وَاجْتَنَبَ الْفَسَادَ

و فرمانبرداری کند بادشاه را و خرچ کند در راه خدا نفس و مالهای برگزیده خود را و رفق نماید کسی

فَإِنَّ نَوْمَهُ وَنُبْهَهُ أَجْرٌ كُلُّهُ وَأَمَّا مَنْ غَزَا فَخْرًا وَرِيَاءً

پس بدرستیکه خواب او و بیداری او موجب اجر و ثواب است اما کسیکه غزا کند بجهت نازیدن و برای ریا

وَسُمْعَةً وَعَصَى الْإِمَامَ وَأَفْسَدَ فِي الْأَرْضِ فَإِنَّهُ لَمْ يَرْجِعْ

و سمعه و بیفرمانی کند امام را و فساد کند در زمین پس بدرستیکه وی باز نمی گردد

بِالْكَفَافِ رَوَاهُ مَالِكٌ وَأَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ

از غزا بسواد و ثواب روایه مالک و ابوداود و نسائی و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رضه أَنَّهُ قَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عبد الله بن عمرو رض بدرستیکه وی گفت یا رسول الله صلی الله علیه

وَسَلَّمَ أَخْبِرْنِي عَنِ الْجِهَادِ فَقَالَ يَا عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عَمْرٍو إِنْ قَاتَلْتَ

وسلم خبر ده مرا از جهاد که بچه نهج باید کرد پس فرمود آنحضرت ع ای عبد الله بن عمرو اگر قتال کنی

صَابِرًا مُحْتَسِبًا بَعَثَكَ اللّٰهُ صَابِرًا مُحْتَسِبًا وَإِنْ قَاتَلْتَ مُرَائِيًا

در حالتیکه صبر کننده و ثواب جوینده از خدا برانگیزد ترا خدا بصفت صبر و احتساب و اگر قتال کنی

مُكَاثِرًا بَعَثَكَ اللّٰهُ مُرَائِيًا مُكَاثِرًا يَا عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عَمْرٍو

مکاثرت برانگیزد ترا خدا تعالیٰ ریاکار و فخر کننده ای عبد الله بن عمرو

عَلٰى اَيِّ حَالٍ قَاتَلْتَ اَوْ قُتِلْتَ بَعَثَكَ اللّٰهُ عَلٰى تِلْكَ الْحَالَةِ

در هر حالتی که کارزار کنی و کشته شوی برانگیزد ترا خدا تعالیٰ بر آن حالت

رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواه ابوداود و روایت است از عباده بن صامت رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ غَزَا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَلَمْ يَنْوِ

صلی الله علیه وسلم کسیکه غزا کند در راه خدا و نیت نکند

اِلَّا عِقَالًا فَلَهٗ مَا نَوٰى رَوَاهُ النَّسَائِيُّ

مگر بدست آوردن پای رسن شترے را پس مرا و راست چیزیکه نیت کرده است رواه نسائی

بَابُ مَنَاقِبِ الشَّهَادَةِ وَالشُّهَدَاءِ

باب در بیان اوصاف شهادت و شهدا

وَلَا تَقُوْلُوْا لِمَنْ يُّقْتَلُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَمْوَاتٌ بَلْ اَحْيَاءٌ

و مگوئید کسی را که کشته شود در راه خدا که ایشان مردگانند بلکه ایشان زنده اند

وَّلٰكِنْ لَّا تَشْعُرُوْنَ ۝ وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ قُتِلُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَمْوَاتًا

و لیکن شما آگاه نمیشوید و گمان مکن کسانیکه کشته شدند در راه خدا مرده

بَلْ اَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُوْنَ فَرِحِيْنَ بِمَا اٰتٰهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ

بلکه زنده اند نزد پروردگار خویش روزی داده میشوند شادمان بآنچه عطا کرده است

وَيَسْتَبْشِرُوْنَ بِالَّذِيْنَ لَمْ يَلْحَقُوْا بِهِمْ مِّنْ خَلْفِهِمْ

خدا ایشان را از فضل خود و خوش وقت می شوند بسبب آنانکه هنوز بایشان نه پیوسته اند از پس ایشان

اَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ۝ وَعَنِ الْمِقْدَامِ

بسبب آنکه هیچ ترس نیست بر ایشان و نه ایشان اندوهناک شوند و از مقدام بن معدی کرب

بْنِ مَعْدِ يْكَرِبَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

لِلشَّهِيْدِ عِنْدَ اللّٰهِ سِتُّ خِصَالٍ يُغْفَرُ لَهٗ فِيْ اَوَّلِ دَفْعَةٍ

مر شهید را نزد خدا شش خصلت است یکے آنکه آمرزیده میشود مراورا در اول دفعه

وَيُرٰى مَقْعَدَهٗ مِنَ الْجَنَّةِ وَيُجَارُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَيَاْمَنُ مِنَ

ونموده میشود اورا جاے نشست وے از بهشت ونگاه داشته میشود از عذاب قبر وامین میگردد از

الْفَزَعِ الْاَكْبَرِ وَيُوْضَعُ عَلٰى رَاْسِهٖ تَاجُ الْوَقَارِ الْيَاقُوْتَةُ مِنْهَا

ترس بزرگتر ونهاده میشود بر سر وے افسر عزت وتعظیم که یک جوهر از ان

خَيْرٌ مِّنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيْهَا وَيُزَوَّجُ ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِيْنَ زَوْجَةً

بهتر است از دنیا وهرچه در دنیاست از متاع وجفت کرده شود اورا هفتاد ودو زن

مِنَ الْحُوْرِ الْعِيْنِ وَيُشَفَّعُ فِيْ سَبْعِيْنَ مِنْ اَقْرِبَائِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

از حور بهشت وقبول کرده میشود شفاعت اورا در هفتاد کس از خویشان وے روایت کرد این حدیث را

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ترمذی وابن ماجه واز ابی هریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الشَّهِيْدُ لَا يَجِدُ اَلَمَ الْقَتْلِ اِلَّا كَمَا يَجِدُ اَحَدُكُمْ

علیه وسلم شهید نمی یابد درد قتل را مگر چنانکه می یابد یکے از شما

اَلَمَ الْقَرْصَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

درد گزیدن کیک روایه ترمذی ونسائی ودارمی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

وروایت است از ابن عباس رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود

لِاَصْحَابِهٖ اِنَّهٗ لَمَّا اُصِيْبَ اِخْوَانُكُمْ يَوْمَ اُحُدٍ جَعَلَ اللّٰهُ اَرْوَاحَهُمْ فِيْ جَوْفِ

مر یاران خود را هنگامی که مصیبت زده شدند برادران شما در غزوه احد گردانید خدا تعالی ارواح ایشان را در شکم

۱ یعنی هول قیامت ۱۲

۲ جمع قریب یعنی خویشان ۱۲

۳ [illegible] ۱۲

۴ [illegible] ۱۲

لطير خضر ترد انهار الجنة تأكل من ثمارها وتاوي

پرنده ہاے سبز فرود می آیند آن پرندہا جو یہاے بہشت رامیخورند آن طیوراز میوہ ہاے بہشت و پناہ

الى قناديل من ذهب معلقة في ظل العرش فلما وجدوا طيب

بسوے قندیلہا از طلا کہ آویختہ شدہ اند آن قندیلہا در سایۂ عرش پس ہنگامیکہ یافتند آن کشتگان احد

مأكلهم ومشربهم ومقيلهم قالوا من يبلغ اخواننا عنا

خوشی طعام و شراب و خوابگاہ خود را گفتند کیست کہ برساند و خبر کند برادران مارا از جانب ما

اننا احياء في الجنة لئلا يزهدوا في الجنة ولا ينكلوا

اینکہ بدرستیکہ زندگانیم در بہشت تا آنکہ ناخواہانی و بے رغبتی نکنند در بہشت و سستی و حیلہ نکنند

عند الحرب فقال الله تعالى انا ابلغهم عنكم فانزل الله تعالى

در جنگ پس گفت خدا تعالی من میرسانم خبر برادران شمارا از جانب شما پس فرود فرستاد خدا تعالی

ولا تحسبن الذين قتلوا في سبيل الله امواتا بل احياء

این آیات را دگمان مبر آن کسانے را کہ کشتہ شدہ اند در راہ خدا کہ مردگان اند بلکہ زندگان اند

الى اخر الايت رواه ابوداود وعن ابي هريرة رضـ ان

تا آخر آیت رواہ ابوداؤد واز ابی ہریرہ رضـ مرویست کہ

رسول الله صلى الله عليه وسلم قال عرض علي اول

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود عرض کردہ شد بر من نخستین

ثلثة يدخلون الجنة شهيد وعفيف متعفف وعبد احسن

کسانیکہ می در آیند بہشت را یکے شہید دوم پارسائے سوم بندہ کہ نیکو کردہ است بندگی خدا را

عبادة الله ونصح لمواليه رواه الترمذي وعن

و نیک خواہی کردہ مرصاحبان خود را رواہ ترمذی و گفت

انس رضـ قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما من احد يدخل

انس رضـ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ کسے کہ در آید

لغت: طیور، پناہ — قنادیل، قندیلہا — مقیل، خوابگاہ — یزہدوا، بے رغبتی نکنند — ینکلوا، سستی و حیلہ نکنند — متعفف، بازدارندہ خود از حرام و سوال

الجنة يحب ان يرجع الى الدنيا وله ما في الارض من شيء

بهشت را دوست دارد که باز گردد بسوی دنیا و باشد مر او را آنچه در زمین است از چیزی

الا الشهيد يتمنى ان يرجع الى الدنيا فيقتل عشر مرات لما

مگر شهید که آرزو دارد که باز گردد بسوی دنیا پس کشته شود ده بار از جهت آنچه

يرى من الكرامة متفق عليه وعن عبد الله بن

می بیند از بزرگی و ثواب متفق علیه واز عبد الله بن

عمرو بن العاص ان النبي صلى الله عليه وسلم قال

عمرو بن عاص رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود

القتل في سبيل الله يكفر كل شيء الا الدين

که کشته شدن در راه خدا کفایت می کند هر چیز یعنی هر گناه را مگر وام را

رواه مسلم وعن ابي هريرة رض ان رسول الله صلى الله

رواه مسلم واز ابی هریره رض مرویست که آنحضرت صلی الله

عليه وسلم قال يضحك الله الى رجلين يقتل احدهما

علیه وسلم فرمود خنده میکند خدا بسوی دو مرد که میکشد یکی ازان دو مرد دیگری را

الآخر يدخلان الجنة يقاتل هذا في سبيل الله

در آیند هر دو مرد بهشت را قتال می کند این یکی در راه خدا

فيقتل ثم يتوب الله على القاتل فيستشهد متفق عليه

پس کشته میشود پس می در آید بهشت را پس رجوع میکند خدا برحمت بر قاتل که کافر بود ایمان آورد پس شهید کرده میشود متفق

وعن مسروق قال سألنا عبد الله بن مسعود عن هذه الآية

و روایت است از مسروق گفت پرسیدیم عبد الله بن مسعود را از تفسیر این آیت

ولا تحسبن الذين قتلوا في سبيل الله امواتا بل احياء عند ربهم يرزقون

و گمان مبر آنکسانیکه کشته شدند در راه خدا مرده بلکه زندگانند نزد پروردگار خود روزی داده میشوند تا آخر آیت

قَالَ إِنَّا قَدْ سَأَلْنَا عَنْ ذٰلِكَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت ابن مسعود بدرستیکه ما بتحقیق پرسیدیم از تفسیر این آیت از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

فَقَالَ أَرْوَاحُهُمْ فِيْ أَجْوَافِ طَيْرٍ خُضْرٍ لَهَا قَنَادِيْلُ مُعَلَّقَةٌ

پس فرمود آنحضرت ارواح شہیدان در درون پرندگان سبز است مرآن پرندگان را قندیلہاست

بِالْعَرْشِ تَسْرَحُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ شَاءَتْ ثُمَّ تَأْوِيْ إِلٰى تِلْكَ الْقَنَادِيْلِ

بعرش کہ حکم آشیانہ دارد می چرند آن طیور از بہشت ہرجا کہ میخواہند پستر پناہ می گیرند بسوے آن قنادیل

فَاطَّلَعَ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ إِطِّلَاعَةً فَقَالَ هَلْ تَشْتَهُوْنَ شَيْئًا قَالُوْا أَيَّ

پس مطلع شد بسوے ایشان پروردگار ایشان مطلع شدنی بعنایات خاص پس فرمود آیا خواہش دارید

شَيْءٍ نَشْتَهِيْ وَنَحْنُ نَسْرَحُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ شِئْنَا فَفَعَلَ

چیز خواہیم وحال آنکہ ما می چریم از بہشت ہرجا کہ مے خواہیم پس کرد

ذٰلِكَ بِهِمْ ثَلٰثَ مَرَّاتٍ فَلَمَّا رَأَوْا أَنَّهُمْ لَنْ يُتْرَكُوْا مِنْ أَنْ يَسْأَلُوْا

پروردگار این سوال را با ایشان سہ بار پس ہنگامیکہ دیدند ایشان کہ البتہ گذاشتہ نمی شوند از خواستن

قَالُوْا يَا رَبِّ نُرِيْدُ أَنْ تَرُدَّ أَرْوَاحَنَا فِيْ أَجْسَادِنَا حَتّٰى نُقْتَلَ

گفتند ای پروردگار میخواہیم کہ باز گردانی جانہاے ما را در تنہای ما تا آنکہ کشتہ شویم

فِيْ سَبِيْلِكَ مَرَّةً أُخْرٰى فَلَمَّا رَأٰى أَنْ لَيْسَ لَهُمْ حَاجَةٌ تُرِكُوْا

در راہ تو وشہید شویم بار دیگر پس چون دانست پروردگار تعالی کہ نیست مر ایشان را ہیچ حاجت گذاشتہ شدند

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

برحالت اول رواہ مسلم وروایت است از انس رض گفت کہ فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْطَى الشَّهِيْدُ ثَلَاثًا أَوَّلُ قَطْرَةٍ

صلی اللہ علیہ وسلم دادہ می شود شہید را سہ چیز اول قطرہ

مِنْ دَمِهٖ يُغْفَرُ لَهٗ بِهَا ذُنُوْبُهٗ وَأَوَّلُ مَنْ يَمْسَحُ التُّرَابَ

از خون او آمرزیدہ میشود مر او را بسبب آن گناہان او واول کسیکہ پاک می کند خاک را

عَنْ وَجْهِهِ زَوْجَتُهُ مِنَ الْحُوْرِ الْعِيْنِ وَاِذَا وَقَعَ جَنْبُهُ وَقَعَ

از روی وے زوجہ او باشد از زنان بہشت و چون واقع میشود پہلوے شہید بر زمین واقع میشود

فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ الدَّيْلَمِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رضه لَمَّا كَانَ يَوْمُ اُحُدٍ

در بہشت روایت کرد دیلمی این حدیث را و روایت است از انس رضه ہر گاہ کہ بود جنگ احد

مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحَمْزَةَ وَقَدْ جُدِعَ وَمُثِّلَ بِهٖ

گذشت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بحمزہ بن عبد المطلب و حال آنکہ پارہ پارہ کردہ و مثلہ کردہ شدہ بود

فَقَالَ لَوْلَا اَنْ تَجِدَ لَتَرَكْتُهٗ حَتّٰى يَحْشُرَهُ اللّٰهُ مِنْ بُطُوْنِ

پس فرمود اگر نمی یافتم ہر آئینہ میگذاشتم او را تا آنکہ حشر کرداند او را خدا از شکمہاے

السِّبَاعِ وَالطَّيْرِ وَلَمْ يُصَلِّ عَلٰى اَحَدٍ مِّنَ الشُّهَدَآءِ وَقَالَ

درندہا و پرندہا و نماز نگذارد آنحضرت بر ہیچ یکے از شہیدان و فرمود

اَنَا شَهِيْدٌ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ

کہ من گواہی دہندہ ام بر شما امروز و فردا روز قیامت

بَابُ اَصْنَافِ الشُّهَدَآءِ

این باب در اقسام شہیدانست

عَنْ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ رضه قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از سہل بن حنیف رضه گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَاَلَ اللّٰهَ الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ بَلَّغَهُ اللّٰهُ مَنَازِلَ

علیہ وسلم کسیکہ سوال میکند از خدا تعالی شہادت بصدق برساند او را خدا تعالی مرتبہ

الشُّهَدَاءِ وَاِنْ مَاتَ عَلٰى فِرَاشِهٖ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضه

شہیدان را اگرچہ بمیرد آنکس بر فرش خود رواہ مسلم و روایتست از ابی ہریرہ رضه

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا تَعُدُّوْنَ الشَّهِيْدَ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم چہ میشمارید کہ شہید کیست در میان شما

فِيكُمْ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَنْ قُتِلَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ فَهُوَ شَهِيْدٌ

گفتند یارسول اللہ کسیکہ کشتہ شدہ در راہ خدا پس وے شہید است

قَالَ اِنَّ شُهَدَاءَ اُمَّتِيْ اِذًا لَّقَلِيْلٌ مَنْ قُتِلَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ فَهُوَ

گفت آنحضرت بدرستیکہ شہیدان امت من برایں تقدیر ہر آئینہ کم اند کسیکہ کشتہ شود در راہ خدا پس

شَهِيْدٌ وَمَنْ مَّاتَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ فَهُوَ شَهِيْدٌ وَّمَنْ مَّاتَ فِي الطَّاعُوْنِ

شہید است وکسیکہ میرد در راہ خدا پس وے شہید است وکسیکہ میرد در علت طاعون

فَهُوَ شَهِيْدٌ وَمَنْ مَاتَ فِي الْبَطْنِ فَهُوَ شَهِيْدٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

پس وی شہید است وکسیکہ میرد در علت شکم پس وی شہید است رواہ مسلم در روایت است

اَنَسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلطَّاعُوْنُ

از انس رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ طاعون

شَهَادَةٌ لِّكُلِّ مُسْلِمٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ قَالَتْ

سبب شہادت است بر مسلمان متفق علیہ در روایت است از عائشہ رضـ گفت

سَاَلْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الطَّاعُوْنِ فَاَخْبَرَنِيْ

کہ پرسیدم آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را از حقیقت طاعون پس خبر داد مرا

اَنَّهٗ عَذَابٌ يَبْعَثُهُ اللّٰهُ عَلٰى مَنْ يَّشَاءُ وَاَنَّ اللّٰهَ جَعَلَهٗ رَحْمَةً

آنحضرت کہ طاعون عذابیست کہ میفرستد آنرا پروردگار بر ہر کہ میخواہد و خدا گردانیدہ است طاعون را

لِّلْمُؤْمِنِيْنَ وَلَيْسَ مِنْ اَحَدٍ يَّقَعُ الطَّاعُوْنُ فَيَمْكُثُ فِيْ بَلَدِهٖ صَابِرًا

مر مومنان را ونیست ہیچ کسے کہ واقع میشود طاعون پس درنگ کند در شہر خود صبر کنندہ

مُحْتَسِبًا يَعْلَمُ اَنَّهٗ لَا يُصِيْبُهٗ اِلَّا مَا كَتَبَ اللّٰهُ لَهٗ اِلَّا كَانَ لَهٗ مِثْلُ اَجْرِ

وچشم دارندہ بر اجر و ثواب در حالیکہ یقین دارد کہ نمیرسد او را از مصیبت مگر آنچہ نوشتہ است

شَهِيْدٍ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ رضـ قَالَ قَالَ

شہید رواہ البخاری در روایت است از سلیمان بن صرد رضـ گفت کہ فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَتَلَهُ بَطْنُهُ لَمْ يُعَذَّبْ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه کشت او را شکم او عذاب کرده نشود

فِي قَبْرِهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ

در قبر او رواه احمد و ترمذی و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَوْتُ غُرْبَةٍ شَهَادَةٌ رَوَاهُ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم مردن در غربت شهادت است رواه

ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ تُوُفِّيَ رَجُلٌ

ابن ماجه و روایت است از عبد الله بن عمرو رض گفت مرد مردے

بِالْمَدِينَةِ مِمَّنْ وُلِدَ بِهَا فَصَلَّى عَلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بمدینه از آن کس که زائیده شده بود بمدینه پس نماز گذارد بر او آنحضرت صلی الله علیه وسلم

فَقَالَ يَا لَيْتَهُ مَاتَ بِغَيْرِ مَوْلِدِهِ قَالُوا وَلِمَ ذَاكَ يَا رَسُولَ اللهِ صَلَّى

پس فرمود آنحضرت ای کاشکے میمرد این مرد در غیر جای زائیدن خود گفتند اصحاب چرا این آرزو

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا مَاتَ بِغَيْرِ مَوْلِدِهِ قِيسَ لَهُ

صلی الله علیه وسلم فرمود که بدرستیکه مرد چون بمیرد در غیر مولد خود اندازه گرفته شود مر او را

مِنْ مَوْلِدِهِ إِلَى مُنْقَطَعِ أَثَرِهِ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

از مولد او تا جای بریده شدن نشان پای او در بهشت رواه نسائی و ابن ماجه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

مَنْ مَاتَ مَرِيضًا مَاتَ شَهِيدًا وَوُقِيَ فِتْنَةَ الْقَبْرِ وَغُدِيَ وَرِيحَ

کسیکه مرد بیمار مرد شهید و نگاه داشته شود از فتنه قبر و عذاب گور و میرسد بامداد و شبانگاه

عَلَيْهِ بِرِزْقِهِ مِنَ الْجَنَّةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي

بروی رزق از بهشت رواه ابن ماجه و بیهقی در

شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ جَابِرٍ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
شعب ایمان و روایت است از جابر رض کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ
وَسَلَّمَ قَالَ الْفَارُّ مِنَ الطَّاعُونِ كَالْفَارِّ مِنَ الزَّحْفِ وَالصَّابِرُ
وسلم فرمود کہ گریزندہ از طاعون ہمچو گریزندہ از جنگ کافران است و صبر کنندہ
فِيهِ لَهُ أَجْرُ شَهِيدٍ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ
در طاعون سزاوار اجر شہید است رواہ احمد و روایت است از سعید بن زید رض
أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قُتِلَ دُونَ
کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ کشتہ شد نزد
دِينِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دَمِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قُتِلَ
دین خود پس وے شہید است و کسیکہ کشتہ شد نزد خون خود پس وی شہید است و کسیکہ کشتہ شد
دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُونَ أَهْلِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ رَوَاهُ
برای حفظ مال خود پس وی شہید است و کسیکہ کشتہ شد نزد اہل و عیال خود پس وی شہید است
التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أُمِّ حَرَامٍ عَنِ
رواہ ترمذی و ابوداؤد و نسائی و روایت است از ام حرام رض از ان
النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمَائِدُ فِي الْبَحْرِ الَّذِي
حضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت جنبندہ دریا کہ می گردد
يُصِيبُهُ الْقَيْءُ لَهُ أَجْرُ شَهِيدٍ وَالْغَرِيقُ لَهُ أَجْرُ شَهِيدَيْنِ
سرش بجنبیدن کشتی و میرسد اورا قی و غثیان مر اورا مزد شہید است و غرق شوندہ دریا مر اورا اجر دو شہید است
رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ قَالَ
رواہ ابوداؤد و روایت است از ابی مالک اشعری رض گفت
سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ فَصَلَ
کہ شنیدم آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت کسیکہ پیدا شود

٢
ازین حدیث معلوم شد کہ مقیم بودن در جائیکہ طاعون واقع است واجب است و گریختن از آنجا حرام است پس ثواب شہید دارد
سنت است و کشتہ شدن برای حفظ مال خود سزاوار شہید است

٤
ازین حدیث معلوم شد کہ سفر دریا جائز است برای حج و غزو و طلب علم و تجارت

فِي سَبِيلِ اللهِ فَمَاتَ أَوْ قُتِلَ أَوْ وَقَصَهُ فَرَسُهُ أَوْ بَعِيرُهُ

از وطن در راه خدا پس بمیرد یا کشته شود یا بیندازد او را اسپ وے یا شتر وی

أَوْ لَدَغَتْهُ هَامَّةٌ أَوْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ بِأَيِّ حَتْفٍ شَاءَ اللهُ

یا بگزد او را گزنده یا مرد بر فرش خود بهر مرگی که خواهد خدا

فَإِنَّهُ شَهِيدٌ وَإِنَّ لَهُ الْجَنَّةَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

پس بدرستیکه وی شهید است و بدرستیکه مر او راست بهشت رواه ابوداود و روایت است از

عُتْبَةَ بْنِ عَبْدٍ السُّلَمِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عتبه بن عبد سلمی رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

الْقَتْلَى ثَلَاثَةٌ مُؤْمِنٌ جَاهَدَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فِي سَبِيلِ اللهِ

کشتگان سه قسم اند یکی مسلمانی است که جهاد کرد بنفس خود و مال خود در راه خدا

فَإِذَا لَقِيَ الْعَدُوَّ قَاتَلَ حَتَّى يُقْتَلَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى

پس چون ملاقات کرد دشمن را قتال کرد تا آنکه کشته شد فرمود آنحضرت صلی

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهِ فَذَلِكَ الشَّهِيدُ الْمُمْتَحَنُ فِي

الله علیه وسلم در شان این مومن پس آن شهید است امتحان کرده شده

خَيْمَةِ اللهِ تَحْتَ عَرْشِهِ لَا يَفْضُلُهُ النَّبِيُّونَ إِلَّا بِدَرَجَةِ النُّبُوَّةِ

در خیمه خدا است زیر عرش وی فاضل و زاید نمیشود آن شهید را پیغمبران مگر بدرجه نبوت

وَمُؤْمِنٌ خَلَطَ عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا جَاهَدَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ

و دوم از کشتگان مسلمانیکه آمیخت کردار نیک و کردار بد جهاد کرد بنفس خود و مال خود

فِي سَبِيلِ اللهِ إِذَا لَقِيَ الْعَدُوَّ قَاتَلَ حَتَّى يُقْتَلَ قَالَ النَّبِيُّ

در راه خدا وقتیکه ملاقات کند دشمن را قتال میکند تا آنکه کشته میشود گفته است آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهِ مُمَصْمِصَةٌ مَحَتْ ذُنُوبَهُ وَخَطَايَاهُ

صلی الله علیه وسلم در شان این مجاهد این ستانی است که محو میکند گناه و بدیهاے او را

إِنَّ السَّيْفَ مَحَّاءٌ لِلْخَطَايَا وَأُدْخِلَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شَاءَ

بدرستیکہ شمشیر وکشته شدن بدان محو و پاک گرداننده است مر گناهان را و در آورده شود از هر دری

وَمُنَافِقٌ جَاهَدَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَإِذَا لَقِيَ الْعَدُوَّ قَاتَلَ حَتَّى

و سوم از کشتگان منافقیست کہ جہاد کرد بنفس و مال خود پس چون ملاقات کرد دشمن را قتال میکند تا آنکہ

يُقْتَلَ فَذَلِكَ فِي النَّارِ إِنَّ السَّيْفَ لَا يَمْحُو النِّفَاقَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

کشته می شود پس آن منافق در آتش دوزخ است بدرستیکہ شمشیر محو نمیکند نفاق را روایت کرد دارمی

وَعَنْ فُضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ قَالَ سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رضه

و روایت است از فضالہ بن عبید انصاری کہ شنیدم عمر بن خطاب رضہ را

يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ

کہ میگفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت

الشُّهَدَاءُ أَرْبَعَةٌ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ جَيِّدُ الْإِيمَانِ لَقِيَ الْعَدُوَّ

شہیدان چہار کس اند یکے مرد مسلمان نیک و تیرہ ایمان کہ ملاقات کرد دشمنانرا

فَصَدَقَ اللّٰهَ حَتَّى قُتِلَ فَذَلِكَ الَّذِي يَرْفَعُ النَّاسُ إِلَيْهِ أَعْيُنَهُمْ

پس راستگو گردانید خدا را تا آنکہ کشته شد آن مرد پس آن مرد آن کسیست کہ بر میدارند مردم

يَوْمَ الْقِيَامَةِ هٰكَذَا وَرَفَعَ رَأْسَهُ حَتَّى سَقَطَتْ قَلَنْسُوَتُهُ

روز قیامت همچنین و برداشت سر خود برائے بیان تا آنکہ افتاد کلاه وے بجہت مبالغہ

فَمَا أَدْرِي أَقَلَنْسُوَةَ عُمَرَ أَرَادَ أَمْ قَلَنْسُوَةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

راوی گوید نمی دانم کہ کلاه عمر رضہ مراد داشته است یا کلاه آنحضرت را صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَرَجُلٌ مُؤْمِنٌ جَيِّدُ الْإِيمَانِ لَقِيَ الْعَدُوَّ

علیہ وسلم گفت آنحضرت و شہید دیگر مرد مومن قوی ایمان است کہ ملاقات کرده است دشمن

كَأَنَّمَا ضُرِبَ جِلْدُهُ بِشَوْكِ طَلْحٍ مِنَ الْجُبْنِ أَتَاهُ

گویا زده شده است پوست او بخارهای درختان خاردار از جہت ترسندگی آمد او را

سَهْمُ غَرْبٍ فَقَتَلَهُ فَهُوَ فِي الدَّرَجَةِ الثَّانِيَةِ وَرَجُلٌ مُؤْمِنٌ

تیرے کہ انداز کنندۂ وی معلوم نیست پس کشت او را پس این شہید در پایۂ دوم است و شہید سوم مردے مومن

خَلَطَ عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا لَقِيَ الْعَدُوَّ فَصَدَقَ اللّٰهَ حَتّٰى

کہ آمیختہ است کردار نیک را و کردار دیگر را کہ بد است ملاقات کرد دشمن را پس تصدیق کرد خدا را تا آنکہ

قُتِلَ فَذٰلِكَ فِي الدَّرَجَةِ الثَّالِثَةِ وَرَجُلٌ مُؤْمِنٌ أَسْرَفَ عَلٰى

کشتہ شد پس آنمرد در درجۂ سوم است و چہارم مردے مسلمان است ولیکن اسراف کردہ است بر

نَفْسِهٖ وَلَقِيَ الْعَدُوَّ فَصَدَقَ اللّٰهَ حَتّٰى قُتِلَ فَذٰلِكَ فِي

نفس خود و معصیت ورزیدہ است و ملاقات کرد دشمن را پس تصدیق کرد خدا را تا آنکہ کشتہ شد پس آنمرد در

الدَّرَجَةِ الرَّابِعَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ

پایۂ چہارم است از ہمہ پایان تر رواہ ترمذی و روایت است از ابی ہریرہ رضـ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلشُّهَدَاءُ خَمْسَةٌ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ شہیدان پنج قسم اند

اَلْمَطْعُونُ وَالْمَبْطُونُ وَالْغَرِيقُ وَصَاحِبُ الْهَدْمِ وَالشَّهِيدُ

یکے آنکہ بعلت طاعون مرد دوم آنکہ بعلت اسہال و انتفاخ بطن جان دادہ است سوم آنکہ در آب

فِي سَبِيلِ اللّٰهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَتِيكٍ رضـ قَالَ

پنجم کشتہ شود در راہ خدا متفق علیہ و روایت است از جابر بن عتیک رضـ کہ گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلشَّهَادَةُ سَبْعٌ

فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ شہادت ہفت نوع است

سِوَى الْقَتْلِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ الْمَطْعُونُ شَهِيدٌ وَالْغَرِيقُ شَهِيدٌ

سوائے کشتہ شدن در راہ خدا طاعون زدہ شہید است و غرق شدہ شہید است

وَصَاحِبُ ذَاتِ الْجَنْبِ شَهِيدٌ وَالْمَبْطُونُ شَهِيدٌ وَصَاحِبُ الْحَرِيقِ

و صاحب ذات الجنب شہید است و بعلت شکم مردہ شہید است و صاحب الحریق

شَهِيْدٌ وَالَّذِيْ يَمُوْتُ تَحْتَ الْهَدْمِ شَهِيْدٌ وَالْمَرْأَةُ تَمُوْتُ

شهید است وکسیکه مرده است زیر هدم بنا شهید است وزنیکه بمیرد بسبب زائیدن

بِجُمْعٍ شَهِيْدٌ رَوَاهُ مَالِكٌ وَأَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

پس آن نیز شهید است رواه مالک و ابو داود و نسائی

كِتَابُ الصَّيْدِ وَالذَّبَائِحِ

کتاب در بیان صید و ذبائح

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيْرِ وَمَا أُهِلَّ

حرام کرده شد بر شما مردار وخون وگوشت خوک وآنچه آواز کرده شود

لِغَيْرِ اللهِ بِهٖ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوْذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيْحَةُ

بغیر خدا باد وآنچه بفشردن گلو مرده باشد وآنچه بچوب وسنگ زدن مرده باشد وآنچه از بلندی زیر افتاده

وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ

وآنچه خورده درنده باشد مگر آنچه ذبح کنید حرام کرده شد آنچه ذبح [illegible]

وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوْا بِالْأَزْلَامِ ذٰلِكُمْ فِسْقٌ

وآنچه قسمت کنید بر تیرها این فسق است

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ

روایت است از عبد الله بن عمرو بن العاص رض که آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَتَلَ عُصْفُوْرًا فَمَا فَوْقَهَا

صلی الله علیه وسلم فرمود کسیکه کشت گنجشک را پس چیزے را که فوق اوست

بِغَيْرِ حَقِّهَا سَأَلَهُ اللهُ عَنْ قَتْلِهٖ قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللهِ وَمَا

در صغر یا در کبر بغیر حق آن سے پرسد او را خدا از قتل آن گفته شد یا رسول الله وچیست

حَقُّهَا قَالَ أَنْ يَذْبَحَهَا فَيَأْكُلَهَا وَلَا يَقْطَعُ رَأْسَهَا

حق کشتن او گفت آنحضرت حقش آنست که ذبح کند او را پس بخورد از او ونبرد سر او را

نَبْرَمِيَ بِهَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ
پس بیندازد آن را رواه احمد ونسائی ودارمی وروایت است از
ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
ابن عمر رض گفت آنحضرت را شنیدم صلی الله علیہ
وَسَلَّمَ يَنْهٰى أَنْ تُصْبَرَ بَهِيْمَةٌ أَوْ غَيْرُهَا لِلْقَتْلِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ
وسلم که نہی میکرد از آنکه صبر داده شود یعنی حبس کرده شود چارپایه وغیر آن از برای قتل متفق علیہ
وَعَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ مَنِ اتَّخَذَ
وہم از وی مرویست که آنحضرت صلی الله علیہ وسلم لعنت کرده است کسی را که گردانید ساخت
شَيْئًا فِيْهِ الرُّوْحُ غَرَضًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض
چیزے راکه دروی روح است ہدف ونشانه متفق علیہ وروایت است از جابر رض
قَالَ نَهٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الضَّرْبِ فِي
گفت که نہی کرد آنحضرت صلی الله علیہ وسلم از زدن در
الْوَجْهِ وَعَنِ الْوَسْمِ فِي الْوَجْهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ
روی بطپانچه یا تازیانه وجز آن آدم باشد یا حیوانے ونہی کرد از داغ کردن در روی رواه مسلم وہم از وی
أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَيْهِ حِمَارٌ وَقَدْ وُسِمَ
که آنحضرت صلی الله علیہ وسلم گذشت بروی خرے حالانکه بتحقیق داغ کرده شده است
فِي وَجْهِهٖ قَالَ لَعَنَ اللّٰهُ الَّذِيْ وَسَمَهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ
در روی آن حمار گفت آنحضرت صلعم لعنت کناد خدا یتعالیٰ آن کسے راکه داغ کرده است او را رواه
وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ غَدَوْتُ إِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
وروایت است از انس رض گفت بامداد بردم بسوئے آنحضرت صلی الله
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِيْ طَلْحَةَ لِيُحَنِّكَهٗ فَوَافَيْتُهٗ
علیہ وسلم عبد الله بن ابی طلحه را تا تحنیک کند آنحضرت صلعم او را پس یافتم من آنحضرت صلعم را

فِي يَدِهِ الْمِيسَمُ يَسِمُ إِبِلَ الصَّدَقَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

درحالیکه در دست اوست آهنی داغ میکرد شتران زکوة را تا متمیز شوند از دیگر متفق علیه

بَابُ ذِكْرِ الْكَلْبِ

باب در ذکر کلب یعنی کدام کلب نگاهداشتن جائز است و کدام جائز نیست

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

مَنِ اقْتَنَى كَلْبًا إِلَّا كَلْبَ مَاشِيَةٍ أَوْ ضَارٍ نَقَصَ مِنْ عَمَلِهِ

کسیکه گرد آرد یعنی نگاهدارد سگے را مگر سگے که برائے نگهبانی مواشی نگاهدارد یا سگ شکاری نقصان

كُلَّ يَوْمٍ قِيرَاطَانِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی

هر روز دو قیراط متفق علیه و روایت است از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اتَّخَذَ كَلْبًا

که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه بگیرد سگے را

إِلَّا كَلْبَ مَاشِيَةٍ أَوْ صَيْدٍ أَوْ زَرْعٍ انْتَقَصَ مِنْ أَجْرِهِ

مگر سگے که نگاهبانی مواشی میکند یا شکار میکند یا نگاهبانی زراعت میکند نقصان کرده میشود از مزدو

كُلَّ يَوْمٍ قِيرَاطٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مُغَفَّلٍ رضی

هر روز یک قیراط متفق علیه و روایت است از عبد الله بن مغفل رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَوْلَا أَنَّ الْكِلَابَ أُمَّةٌ

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود اگر نمی بود که این سگان امتی

مِنَ الْأُمَمِ لَأَمَرْتُ بِقَتْلِهَا كُلِّهَا فَاقْتُلُوا مِنْهَا كُلَّ أَسْوَدَ

از امتها اند هر آئینه امر میکردم بکشتن آن همه پس حکم نمیکنم بکشتن همه پس بکشید هر سگ سیاه

بَهِيمٍ رَوَاهُ أَبُو دَاؤدَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی

که زبان کننده تراست رواه ابو داؤد و دارمی و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ نَهَى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ التَّحْرِيْشِ بَيْنَ

که نهی کرده است آنحضرت صلی الله علیه وسلم از برعلانیدن و جنگ انداختن میان

الْبَهَائِمِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

چارپایها رواه ترمذی و ابوداود و روایت است از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَصْحَبُ الْمَلٰئِكَةُ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم همراه نمی شوند فرشتگان

رُفْقَةً فِيْهَا كَلْبٌ وَلَا جَرَسٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

گروهی را که دران سگ است و نه گروهی را که جرس است رواه مسلم و روایت است از ابن عباس رض

عَنْ مَيْمُوْنَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَصْبَحَ

از میمونه رض که هرآئینه آنحضرت صلی الله علیه وسلم صبح کرد

يَوْمًا وَاجِمًا وَقَالَ اِنَّ جِبْرَئِيْلَ كَانَ وَعَدَنِيْ اَنْ يَّلْقَانِيْ

روزی خاموش و اندوهگین و گفت آنحضرت ص در بیان سبب دلگیری که هرآئینه جبرئیل وعده کرده بود

اللَّيْلَةَ فَلَمْ يَلْقَنِيْ اَمَا وَاللّٰهِ مَا اَخْلَفَنِيْ ثُمَّ وَقَعَ فِيْ نَفْسِهٖ

امشب که گذشت پس ملاقات نکرد مرا آگاه باشید سوگند بخدا اخلاف وعده نکرد جبرئیل که بجهت سببی لیکن

جِرْوُ كَلْبٍ تَحْتَ فُسْطَاطٍ لَّهٗ فَاَمَرَ بِهٖ فَاُخْرِجَ ثُمَّ اَخَذَ

سگ بچه که افتاده بود زیر خیمه که بود مرآنحضرت را پس امر کرد به برآوردن آن پس بیرون آورده شد پس گرفت

بِيَدِهٖ مَاءً فَنَضَحَ مَكَانَهٗ فَلَمَّا اَمْسٰى لَقِيَهٗ جِبْرَئِيْلُ فَقَالَ

بدست شریف آن را پس پاشید آنحضرت در جائیکه سگ بچه نشسته بود پس هرگاه شام کرد پیش آمد آنحضرت را جبرئیل

لَقَدْ كُنْتَ وَعَدْتَنِيْ اَنْ تَلْقَانِيَ الْبَارِحَةَ قَالَ اَجَلْ وَلٰكِنَّا

هرآئینه بتحقیق وعده کرده بودی تو مرا که ملاقات خواهی کرد مرا دی شب گفت جبرئیل بلی ولیکن ما فرشتگان

لَا نَدْخُلُ بَيْتًا فِيْهِ كَلْبٌ وَلَا صُوْرَةٌ فَاَصْبَحَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

در نمی آئیم خانه را که در وی کلب است یا صورت پس صبح کرد پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَئِذٍ فَأَمَرَ بِقَتْلِ الْكِلَابِ حَتّٰى أَنَّهُ يَأْمُرُ
صلی اللہ علیہ وسلم آن یوم کہ شنید از جبرئیل این سخن پس امر کرد بکشتن سگان تا آنکہ چنانکہ امر
بِقَتْلِ كَلْبِ الْحَائِطِ الصَّغِيْرِ وَيَتْرُكُ كَلْبَ الْحَائِطِ الْكَبِيْرِ
بکشتن سگ بوستان خورد و میگذاشت سگ بوستان بزرگ کہ در آن زیادت احتیاج است
رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
روایہ مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رضـ کہ بود آن حضرت
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْتِيْ دَارَ قَوْمٍ مِّنَ الْأَنْصَارِ وَدُوْنَهُمْ
صلی اللہ علیہ وسلم سرای قومی را از انصار را و نزد شان
دَارٌ فَشَقَّ ذٰلِكَ عَلَيْهِمْ فَقَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ تَأْتِيْ دَارَ فُلَانٍ
سرای دیگر بود پس دشوار آمد آمدن آنحضرت نزد آن قوم بر ایشان پس گفتند یا رسول اللہ آی سرای فلان را
وَلَا تَأْتِيْ دَارَنَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَنَّ فِيْ
و نمی آئی سرای ما را فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ در
دَارِكُمْ كَلْبًا قَالُوْا إِنَّ فِيْ دَارِهِمْ سِنَّوْرًا فَقَالَ النَّبِيُّ
سرای شما سگ است گفتند بدرستیکہ در سرای شان گربہ است پس فرمود آنحضرت
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السِّنَّوْرُ سَبُعٌ رَوَاهُ الدَّارَ قُطْنِيُّ
صلی اللہ علیہ وسلم گربہ از قسم درندہ است مضایقہ ندارد روایہ دار قطنی

بَابُ قَتْلِ الْمُؤْذِيَاتِ

باب در بیان کشتن ایذاء دہندگان

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضـ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
روایت است از ابن عمر رضـ کہ وی شنید آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم
يَقُوْلُ اُقْتُلُوا الْحَيَّاتِ وَاقْتُلُوْا ذَا الطُّفْيَتَيْنِ وَالْأَبْتَرَ فَإِنَّهُمَا
کہ میگفت بکشید ماران را و بکشید مار خداوند طفیہ را و بکشید ماری را کہ نام او ابتر است پس بدرستیکہ

يَطْمِسَانِ الْبَصَرَ وَيَسْتَسْقِطَانِ الْحَبَلَ قَالَ عَبْدُ اللّٰهِ فَبَيْنَا

این دو قسم مار نابدید میگردانند بینائی را و طلب سقوط میکنند بار شکم را گفت عبد الله پس در اثنای

أَنَا أُطَارِدُ حَيَّةً أَقْتُلُهَا نَادَانِي أَبُو لُبَابَةَ لَا تَقْتُلْهَا

آنکه حمله میکردم ماری را که بکشم او را آواز داد مرا ابو لبابه انصاری که مکش این مار را

فَقُلْتُ إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِقَتْلِ الْحَيَّاتِ

پس گفتم که آنحضرت صلی الله علیه وسلم امر کرده است بکشتن ماران تو چون منع میکنی

فَقَالَ إِنَّهُ نَهَى بَعْدَ ذٰلِكَ عَنْ ذَوَاتِ الْبُيُوتِ وَهُنَّ الْعَوَامِرُ

پس گفت بدرستی آنحضرت ص نهی کرد بعد از امر کردن از کشتن و آزردن این ماران که در خانه اهلی باشند ساکنان آنها

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أُمِّ شَرِيكٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

متفق علیه و روایت است از ام شریک رض که آنحضرت صلی الله

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِقَتْلِ الْوَزَغِ وَقَالَ كَانَ يَنْفُخُ عَلَى

علیه وسلم امر کرده است بکشتن سام ابرص و فرمود آنحضرت ص بود وزغ که دم میکرد

إِبْرَاهِيمَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رض أَنَّ

بر ابراهیم متفق علیه و روایت است از سعد بن ابی وقاص رض

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِقَتْلِ الْوَزَغِ وَسَمَّاهُ

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم امر کرد بقتل وزغ و نام کرده است او را

فُوَيْسِقًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

فاسقک رواه مسلم و روایت است از ابی هریره رض که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَتَلَ وَزَغًا فِي أَوَّلِ ضَرْبَةٍ

صلی الله علیه وسلم فرمود کسیکه بکشد سام ابرص را در اول زدن

كُتِبَتْ لَهُ مِائَةُ حَسَنَةٍ وَفِي الثَّانِيَةِ دُونَ ذٰلِكَ وَفِي الثَّالِثَةِ

نوشته میشود برای وی صد نیکی و بکشد او را در دوم زدن نوشته میشود برای او فرود کمتر از آن و کسیکه بکشد او را در

دُوْنَ ذٰلِكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

نوشته می شود او را کمتر ازین دوم رواه مسلم و هم از وی مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَصَتْ نَمْلَةٌ نَبِيًّا مِّنَ الْاَنْبِيَاءِ فَاَمَرَ بِقَرْيَةِ

صلی اللہ علیہ وسلم گزید مورچہ پیغمبری را از پیغمبران را پس امر کرد بقریہ

النَّمْلِ فَاُحْرِقَتْ فَاَوْحَى اللّٰهُ تَعَالٰى اَنْ قَرَصَتْكَ نَمْلَةٌ اَحْرَقْتَ

نملہ کہ سوختہ شود پس سوختہ شد پس وحی فرستاد خدایتعالی بسوی آن پیغمبر از جہت آنکہ گزید ترا

اُمَّةً مِّنَ الْاُمَمِ تُسَبِّحُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ

مورچہ تو گروہی را از گروہہا کہ تسبیح میکند خدا را متفق علیہ و روایت است از زید بن خالد

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَسُبُّوا الدِّيْكَ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم دشنام مدہید خروس را

فَاِنَّهُ يُوْقِظُ لِلصَّلٰوةِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ

زیرا کہ وی بیدار میگرداند برای نماز رواه ابوداود و روایت است از عبد الرحمن

بْنِ اَبِيْ لَيْلٰى قَالَ قَالَ اَبُوْ لَيْلٰى قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

بن ابی لیلی گفت کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا ظَهَرَتِ الْحَيَّةُ فِي الْمَسْكَنِ فَقُوْلُوْا لَهَا اِنَّا

علیہ وسلم چون پیدا آید مار در جای سکونت پس بگوئید مر آن مار را بدرستیکہ ما

نَسْئَلُكِ بِعَهْدِ نُوْحٍ وَبِعَهْدِ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ اَنْ لَّا تُؤْذِيَنَا

سوال میکنیم ترا بعہد نوح و بعہد سلیمان بن داود این را کہ ایذا مکنی مارا

فَاِنْ عَادَتْ فَاقْتُلُوْهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

پس اگر باز گردد و بیاید بکشید او را رواه ترمذی و روایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مَا سَالَمْنَاهُمْ مُنْذُ حَارَبْنَاهُمْ وَمَنْ تَرَكَ شَيْئًا مِنْهُمْ خِيفَةً

صلح نکرده ایم ما ایشان را ازان باز که جنگ کرده ایم ایشان را و کسیکه ترک کند ذکر چیزی را ازان ماران از جهت

فَلَيْسَ مِنَّا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ قَالَ

پس نیست آن کس از ما رواه ابوداود و روایت است از ابن مسعود رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اقْتُلُوا الْحَيَّاتِ كُلَّهُنَّ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم بکشید ماران همه ماران را

فَمَنْ خَافَ ثَارَهُنَّ فَلَيْسَ مِنِّي رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

پس کسیکه بترسد کینه کشی آنها را پس نیست آنکس از من رواه ابو داؤد والنسائی

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابن مسعود رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ اقْتُلُوا الْحَيَّاتِ كُلَّهَا إِلَّا الْجَانَّ الْأَبْيَضَ الَّذِي كَأَنَّهُ

فرمود بکشید ماران را همه ماران را مگر مار خورد سفید را آن که مانند

قَضِيبُ فِضَّةٍ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

شاخ نقره است رواه ابوداود و روایت است از ابی هریره رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا وَقَعَ الذُّبَابُ

فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم وقتیکه بیفتد مگس در آوند

فِي إِنَاءِ أَحَدِكُمْ فَامْقُلُوهُ فَإِنَّ فِي أَحَدِ جَنَاحَيْهِ دَاءً وَفِي

یکی از شما پس غوطه دهید او را در ان ظرف پس بدرستیکه در یکی از دو بازو او زهر است و در بازوی دیگر

الْآخَرِ شِفَاءً فَإِنَّهُ يَتَّقِي بِجَنَاحِهِ الَّذِي فِيهِ الدَّاءُ فَلْيَغْمِسْهُ رَوَاهُ

تندرستی پس بدرستیکه نگاه میدارد نفس خود را بتقدیم بازوی خود که در وی زهر است پس باید که غوطه دهد او را

أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رض عَنِ النَّبِيِّ

ابوداود و روایت است از ابی سعید خدری رض از آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا وَقَعَ الذُّبَابُ فِي الطَّعَامِ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ گفت وقتیکہ بیفتند مگسے در طعام

فَامْقُلُوْهُ فَإِنَّ فِي أَحَدِ جَنَاحَيْهِ سَمًّا وَفِي الْآخَرِ شِفَاءً وَإِنَّهُ

پس غوطہ زنید او را پس بدرستیکہ در یکے از دو بازوے اوزہر است و در بازوے دیگر شفاست و بدرستی

يُقَدِّمُ السَّمَّ وَيُؤَخِّرُ الشِّفَاءَ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنِ ابْنِ

پیشتر می اندازد بازوے زہر را و پس می اندازد بازوے شفا را رواہ در شرح السنہ و روایت

عَبَّاسٍ قَالَ نَهَى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ قَتْلِ

ابن عباس رض کہ آنحضرت نہی کردہ است صلی اللہ علیہ وسلم از کشتن

أَرْبَعٍ مِنَ الدَّوَابِّ النَّمْلَةِ وَالنَّحْلَةِ وَالْهُدْهُدِ وَالصُّرَدِ رَوَاهُ

چہار از دواب یکے مورچہ کہ پیش از انکہ بگزد دوم مگس شہد سوم ہدہد چہارم صرد رواہ

أَبُوْدَاوُدَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُشَنِيِّ يَرْفَعُهُ الْجِنُّ

ابوداود والدارمی و روایت است از ابی ثعلبہ خشنی کہ رفع میکند حدیث را بسوی آنحضرت

ثَلٰثَةُ أَصْنَافٍ صِنْفٌ لَهُمْ أَجْنِحَةٌ يَطِيْرُوْنَ فِي الْهَوَاءِ

سہ گونہ اند و سہ قسم قسمے ہستند کہ مر ایشان را بازوہاست کہ می پرند در ہوا

وَصِنْفٌ حَيَّاتٌ وَكِلَابٌ وَصِنْفٌ يَحِلُّوْنَ وَيَظْعَنُوْنَ

و قسمے دیگر ماران و سگان اند و صنفے دیگر کہ فرود می آیند در جاہا و بقعہا و آنہا میکنند در ان و کوچ میکنند

رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

رواہ در شرح السنہ

بَابُ الْأَطْعِمَةِ

باب در بیان آداب طعام

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

لَا يَأْكُلَنَّ أَحَدُكُمْ بِشِمَالِهِ وَلَا يَشْرَبَنَّ بِهَا فَإِنَّ الشَّيْطَانَ

البته باید که نخورد یکے از شما بدست چپ والبته باید که ننوشد بدست چپ هم زیرا که شیطان میخورد

يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ وَيَشْرَبُ بِهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرٍ رضـ قَالَ

بدست چپ و می نوشد بدست چپ رواه مسلم و روایت است از جابر رض گفت

سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَحْضُرُ

شنیدم آنحضرت را صلی الله علیه وسلم که می گفت بدرستیکه شیطان حاضر میشود

أَحَدَكُمْ عِنْدَ كُلِّ شَيْءٍ مِنْ شَأْنِهِ حَتَّى يَحْضُرَ عِنْدَ طَعَامِهِ فَإِذَا

یکے از شما را نزد هر چیز از شان آن یکے تا آنکه حاضر می شود نزد طعام وے پس چون

سَقَطَتْ مِنْ أَحَدِكُمُ اللُّقْمَةُ فَلْيُمِطْ مَا كَانَ بِهَا مِنْ أَذًى ثُمَّ

بیفتد از دست یکے از شما لقمه پس باید که دور کند از ان لقمه چیزیکه مخلوط است از انچه مکروه می پندارد

لِيَأْكُلْهَا وَلَا يَدَعْهَا لِلشَّيْطَانِ فَإِذَا فَرَغَ فَلْيَلْعَقْ أَصَابِعَهُ

پس بخورد آن را و نگذارد آن را برای شیطان پس چون فارغ شود از خوردن پس باید که بلیسد انگشتان خود را

فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي فِي أَيِّ طَعَامِهِ تَكُونُ الْبَرَكَةُ رَوَاهُ

پس بدرستیکه وی نمیداند که در کدام جزو وی از اجزاے طعام وی میباشد برکت رواه

مُسْلِمٌ وَعَنْ نُبَيْشَةَ رضـ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

مسلم و روایت است از نبیشه رض که آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ أَكَلَ فِي قَصْعَةٍ فَلَحِسَهَا اسْتَغْفَرَتْ لَهُ

وسلم فرمود کسیکه بخورد در کاسه پس بلیسد بعد از خوردن کاسه را آمرزش میخواهد

الْقَصْعَةُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ

براے وی کاسه رواه احمد و الترمذی و ابن ماجه والدارمی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ قَالَ كَانَ أَحَبَّ الطَّعَامِ إِلَى رَسُولِ اللهِ

و روایت است از ابن عباس رض که بود دوست ترین طعام ها نزد پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الثَّرِيْدُ مِنَ الْخُبْزِ وَالثَّرِيْدُ مِنَ الْحَيْسِ

صلی اللہ علیہ وسلم اشکنہ از نان و اشکنہ از حیس

رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ اُمِّ هَانِئٍ قَالَتْ دَخَلَ عَلَيَّ النَّبِيُّ

رواہ ابو داود و روایت است ام ہانی رضؓ گفت کہ داخل شد بر من آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَعِنْدَكِ شَيْءٌ قُلْتُ لَا اِلَّا خُبْزٌ

صلی اللہ علیہ وسلم پس پرسید آیا ہست نزد تو چیزے گفتم نیست چیزے مگر نان خشک

يَابِسٌ وَخَلٌّ فَقَالَ هَاتِيْ مَا اَقْفَرَ بَيْتٌ فِيْهِ خَلٌّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و سرکہ پس فرمود بیار آنچہ حاضر است خالی نیست از نانخورش خانہ کہ در وے سرکہ ہست رواہ ترمذی

وَعَنْ اَبِيْ جُحَيْفَةَ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی جحیفہ رضؓ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا اٰكُلُ مُتَّكِئًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ قَتَادَةَ رضؓ عَنْ

وسلم نمیخورم طعام را تکیہ کردہ رواہ بخاری و روایت است از قتادہ رضؓ کہ

اَنَسٍ رضؓ قَالَ مَا اَكَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلٰى خِوَانٍ وَلَا

گفت انس رضؓ نخورد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم طعام را نہادہ بر خوان و نخورد

فِيْ سُكُرُّجَةٍ وَلَا خُبِزَ لَهٗ مُرَقَّقٌ قِيْلَ لِقَتَادَةَ عَلٰى مَا يَاْكُلُوْنَ

در سکرجہ یعنے اناء صغیر و پختہ نشد برائے آنحضرت نان تنک و نخوردہ گفتہ شد مر قتادہ را برچہ

قَالَ عَلَى السُّفَرِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضؓ قَالَ مَا

گفت بر سفرہا رواہ بخاری و روایت است از ابی ہریرہ رضؓ کہ گفت

عَابَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا قَطُّ اِنِ اشْتَهَاهُ اَكَلَهٗ

عیب نکرد پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم ہیچ طعامی را ہرگز و اگر خوش شدے آن طعام را پیش می آوردند میخورد

وَاِنْ كَرِهَهٗ تَرَكَهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رضؓ قَالَتْ

و اگر ناخوش میداشت از انمی خورد متفق علیہ و روایت است از عائشہ رضؓ گفت

كَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحِبُّ الْحَلْوَاءَ وَالْعَسَلَ

بود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم دوست میداشت حلوا را و شهد را

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواه البخاری در روایت است از جابر رض بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم

سَاَلَ اَهْلَهُ الْاُدُمَ فَقَالُوْا مَا عِنْدَنَا اِلَّا خَلٌّ فَدَعَا بِهٖ فَجَعَلَ

طلبید از خانه خود نانخورش را پس گفتند نیست نزد ما مگر سرکه پس طلبید سرکه را پس خوردن گرفت

يَاْكُلُ بِهٖ وَيَقُوْلُ نِعْمَ الْاِدَامُ الْخَلُّ نِعْمَ الْاِدَامُ الْخَلُّ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

نان بآن سرکه و میگفت بقصد مدح نیکو نانخورش است سرکه نیکو نانخورش است سرکه برای تاکید رواه مسلم

اَبِيْ اَيُّوْبَ رض قَالَ كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُرِّبَ طَعَامٌ

ابی ایوب رض مرویست گفت بودیم ما نزد آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس نزدیک گردانیده شد طعامی

فَلَمْ اَرَ طَعَامًا كَانَ اَعْظَمَ بَرَكَةً مِّنْهُ اَوَّلَ مَا اَكَلْنَا وَلَا اَقَلَّ بَرَكَةً

پس ندیدم هیچ طعامی را که عظیم تر از وی در برکت از آن طعام در ابتدای وقت خوردن ما و ندیدم کمتر از روی برکت

فِيْ اٰخِرِهٖ قُلْنَا يَا رَسُوْلَ اللهِ كَيْفَ هٰذَا قَالَ اِنَّا ذَكَرْنَا اسْمَ

در وقت آخر آن گفتیم ما ای رسول خدا چگونه بود حال این طعام که در اول برکت داشت و در

اللهِ حِيْنَ اَكَلْنَا ثُمَّ قَعَدَ مَنْ اَكَلَ وَلَمْ يُسَمِّ اللهَ فَاَكَلَ

آخر بے برکت شد فرمود آنحضرت که ما خوردیم در ابتدا بنام خدا پس نشست کسیکه خورد نام خدا نبرد پس خورد

مَعَهُ الشَّيْطَانُ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

باوے شیطان بسبب کسی این بود رواه فی شرح السنته و روایت است از عایشه رض

قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا اَكَلَ اَحَدُكُمْ

گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم چون بخورد یکے از شما

فَنَسِيَ اَنْ يَّذْكُرَ اللهَ عَلٰى طَعَامِهٖ فَلْيَقُلْ بِسْمِ اللهِ اَوَّلَهٗ وَاٰخِرَهٗ

پس فراموش کند ذکر کردن نام خدا را بر طعام خود را اول پس باید که بگوید آخر یا اینجا که یاد آید بسم الله اوله

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْدَاوُد وَعَنْ أُمَيَّةَ ابْنِ مَخْشِيٍّ رض قَالَ
روایت ترمذی وابوداود وروایت است از امیه بن مخشی رض که

كَانَ رَجُلٌ يَأْكُلُ فَلَمْ يُسَمِّ حَتّٰى لَمْ يَبْقَ مِنْ طَعَامِهٖ إِلَّا لُقْمَةٌ
بود مردی که طعام میخورد پس بسم الله نکرد تا آنکه باقی نماند از طعام وی مگر یک لقمه

فَلَمَّا رَفَعَهَا إِلٰى فِيْهِ قَالَ بِسْمِ اللّٰهِ أَوَّلَهٗ وَآخِرَهٗ فَضَحِكَ
پس هرگاه که برداشت آن لقمه باقیمانده را بسوی دهن خود گفت بسم الله اوله وآخره پس خنده کرد

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ مَا زَالَ الشَّيْطَانُ يَأْكُلُ
صلی الله علیه وسلم پستر فرمود بود شیطان که میخورد

مَعَهٗ فَلَمَّا ذَكَرَ اسْمَ اللّٰهِ اسْتَقَاءَ مَا فِيْ بَطْنِهٖ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُد
باوی تا این هنگام پس اکنون برد اینهم نام خدا را قی کرد شیطان چیزیکه در شکم وی بود رواه ابوداود

وَعَنْ أَبِيْ سَعِيْدِنِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
وروایت است از ابی سعید خدری رض گفت بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا فَرَغَ مِنْ طَعَامِهٖ قَالَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ
صلی الله علیه وسلم چون فارغ می شد از طعام خوردن میگفت شکر خدای را

أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَجَعَلَنَا مُسْلِمِيْنَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْدَاوُد وَابْنُ
که بخورانید ما را طعام و بنوشانید آب را وگردانید ما را مسلمان رواه ترمذی وابوداود وابن

مَاجَةَ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
ماجه وروایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الطَّاعِمُ الشَّاكِرُ كَالصَّائِمِ الصَّابِرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
علیه وسلم آنکه میخورد وشکر نعمت حق میکند مانند کسیکه روزه میدارد وصبر میکند رواه ترمذی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهٗ أُتِيَ
وروایت است از ابن عباس رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم که آورده شد

بِقَصْعَةٍ مِنْ ثَرِيْدٍ فَقَالَ كُلُوْا مِنْ جَوَانِبِهَا وَلَا تَأْكُلُوْا مِنْ

نزد آنحضرت صلعم کاسهٔ از اشکنه پس فرمود آنحضرت صلعم بخورید از جوانب واطراف کاسه و نخورید از

وَسَطِهَا فَإِنَّ الْبَرَكَةَ تَنْزِلُ فِيْ وَسَطِهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

میانهٔ آن زیرا که برکت در طعام نازل می‌شود بر طعامیکه در میانهٔ کاسه است رواه ترمذی

وَعَنْ عِكْرَاشِ بْنِ ذُؤَيْبٍ قَالَ أُتِيْنَا بِجَفْنَةٍ كَثِيْرَةِ

و روایت است از عکراش بن ذؤیب که آورده شدیم ما کاسه کلان را که بسیار بود

الثَّرِيْدِ وَالْوَدْرِ فَخَبَطْتُ بِيَدِيْ فِيْ نَوَاحِيْهَا وَأَكَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

در وی اشکنه و گوشت پارها بی استخوان پس زدم دست خود را در هر جانب جفنه و خود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ فَقَبَضَ بِيَدِهِ الْيُسْرٰى عَلٰى

صلی الله علیه وسلم از پیش خود پس گرفت آنحضرت صلعم بدست چپ خود دست راست مرا و زد دست خود را

يَدِي الْيُمْنٰى ثُمَّ قَالَ يَا عِكْرَاشُ كُلْ مِنْ مَوْضِعٍ وَاحِدٍ فَإِنَّهُ

دست من پس گفت ای عکراش بخور از یک جا زیرا که این یک

طَعَامٌ وَاحِدٌ ثُمَّ أُتِيْنَا بِطَبَقٍ فِيْهِ أَلْوَانُ التَّمْرِ فَجَعَلْتُ آكُلُ

طعام است پس آورده شدیم ما طبقی که در وی تمر از رنگ رنگ بود پس خوردن گرفتم آن را

مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ وَجَالَتْ يَدُ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از پیش خود بجهت آنچه شنیدم از آنحضرت صلعم و جولان کرد دست پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

فِي الطَّبَقِ فَقَالَ يَا عِكْرَاشُ كُلْ مِنْ حَيْثُ شِئْتَ فَإِنَّهُ غَيْرُ لَوْنٍ

در طبق و از هر جانب میخورد پس فرمود آنحضرت یا عکراش بخور از هر جانب که خواهی زیرا که این طعام

وَاحِدٍ ثُمَّ أُتِيْنَا بِمَاءٍ فَغَسَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

یک رنگ نیست پس آب آورده شد نزد ما پس شست پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

يَدَيْهِ وَمَسَحَ بِبَلَلِ كَفَّيْهِ وَجْهَهُ وَذِرَاعَيْهِ وَرَأْسَهُ وَقَالَ

هر دو دست خود را و مسح کرد به تری آب هر دو کف دست بر روی خود و مسح کرد بر هر دو ساعد خود و بر سر مقدس

يَا عِكْرَاشُ هٰذَا الْوُضُوْءُ مِمَّا غَيَّرَتِ النَّارُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

اے عکراش این وضو از طعام است که تغییر داده است آن را آتش و پخته شده است رواه ترمذی

وَعَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ

و روایت است از انس بن مالک رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَيِّدُ اِدَامِكُمُ الْمِلْحُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

وسلم بهترین نان خورش شما نمک است رواه ابن ماجه و روایت است

اَسْمَاءَ بِنْتِ اَبِيْ بَكْرٍ اَنَّهَا كَانَتْ اِذَا اُتِيَتْ بِثَرِيْدٍ اَمَرَتْ بِهٖ

از اسماء بنت ابی بکر که بود عادت وی چون آورده می شد نزد وی ترید می فرمود پوشیده کنانیدن از

فَغُطِّيَ حَتّٰى تَذْهَبَ فَوْرَةُ دُخَانِهٖ وَتَقُوْلُ اِنِّيْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ

پس پوشیده میشد تا آنکه برود جوشش و بلندی دود آن و میگفت بدرستیکه شنیدم آنحضرت را

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ هُوَ اَعْظَمُ لِلْبَرَكَةِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

صلی الله علیه وسلم که میگفت این نگاهداشتن طعام موجب بابرکت است رواه دارمی

وَعَنْ نُبَيْشَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

و از نبیشه رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه

اَكَلَ فِيْ قَصْعَةٍ ثُمَّ لَحِسَهَا تَقُوْلُ لَهُ الْقَصْعَةُ اَعْتَقَكَ اللهُ

بخورد در کاسه پس بلیسد میگوید مر او را کاسه که آزاد کند ترا خدا

مِنَ النَّارِ كَمَا اَعْتَقْتَنِيْ مِنَ الشَّيْطَانِ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ اَنَسٍ

از آتش دوزخ چنانکه آزاد کردی تو مرا از شیطان رواه رزین و روایت است از انس رض

قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْثِرُ مِنَ الدُّبَّاءِ فَقُلْتُ

گفت بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم اکثار و زیاد میکرد از کدو پس گفتم

يَا رَسُوْلَ اللهِ اِنَّكَ لَتُحِبُّ الدُّبَّاءَ فَقَالَ الدُّبَّاءُ يُكَبِّرُ

اے رسول خدا بدرستیکه شما هر آئینه دوست میدارید کدو را پس فرمود کدو بزرگ می کند

الدِّمَاغَ وَيَزِيدُ فِي الْعَقْلِ رَوَاهُ الدَّيْلَمِيُّ

دماغ را و زیاده میکند عقل را روایت کرد دیلمی

بَابُ الْأَشْرِبَةِ وَبَيَانِ أَوَانِي الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ

باب در ذکر انواع شرابها و حکم آن و بیان ظروف زر و سیم

عَنْ أَنَسٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از انس رض گفت که بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

يَتَنَفَّسُ فِي الشَّرَابِ ثَلَاثًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَزَادَ مُسْلِمٌ فِي رِوَايَةٍ

که نفس میزد در آب خوردن سه نفس متفق علیه است و زیادت کرد مسلم در روایت دیگر این لفظ را

وَيَقُولُ إِنَّهُ أَرْوَى وَأَبْرَأُ وَأَمْرَأُ وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أَنَّ

و میگفت آنحضرت که با این صفت سیر کننده و صحت دهنده و گوارا است و از ام سلمه مرویست

رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الَّذِي يَشْرَبُ فِي آنِيَةِ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود آن کسیکه می نوشد در اوند

الْفِضَّةِ إِنَّمَا يُجَرْجِرُ فِي بَطْنِهِ نَارَ جَهَنَّمَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي

نقره گویا می نوشد آنکس جرعه جرعه باواز در شکم خود آتش دوزخ را متفق علیه و در

رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ إِنَّ الَّذِي يَأْكُلُ وَيَشْرَبُ فِي آنِيَةِ الْفِضَّةِ وَالذَّهَبِ

روایت دیگر مر مسلم را این عبارت است هر که می نوشد در آوند نقره و زر

وَعَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و روایت است از حذیفه رض گفت شنیدم آنحضرت را صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا تَلْبَسُوا الْحَرِيرَ وَلَا الدِّيبَاجَ وَلَا تَشْرَبُوا فِي آنِيَةِ

وسلم که میگفت مپوشید جامهای ابریشم را و نه دیبا و منوشید در اوندهای

الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَلَا تَأْكُلُوا فِي صِحَافِهَا فَإِنَّهَا لَهُمْ فِي الدُّنْيَا

طلا و نقره و مخورید در کاسهای طلا و نقره زیرا که این اشیا مر کافران راست در دنیا

وَهِيَ لَكُمْ فِي الْآخِرَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي سَعِيدِنِ الْخُدْرِيِّ

وآن مرشماراست درآخرت متفق علیه و روایت است از ابی سعید خدری رض

قَالَ نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الشُّرْبِ مِنْ ثُلْمَةِ

گفت که منع فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم از خوردن آب از سوراخ

الْقَدَحِ وَأَنْ يُنْفَخَ فِي الشَّرَابِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

قدح وکوزه و مانند آن ومنع کرد از دم در دمیدن در آب رواه ابوداود و روایت است از ابن عباس

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَكَلَ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم چون بخورد

أَحَدُكُمْ طَعَامًا فَلْيَقُلِ اللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهِ وَأَطْعِمْنَا

یکے از شما طعامے راپس باید که بگوید خدایا برکت ده مارا دراین طعام وبخوران مارا

خَيْرًا مِنْهُ وَإِذَا سُقِيَ لَبَنًا فَلْيَقُلِ اللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهِ

طعامی بهتر ازین طعام که خوردیم وچون بنوشد شیر راپس باید که بگوید خدایا برکت ده مارا درین شیر

وَزِدْنَا مِنْهُ فَإِنَّهُ لَيْسَ شَيْءٌ يُجْزِئُ مِنَ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ

وزیاده برسان مارا ازان باین وجه که نیست چیزیکه کفایت کند از طعام وشراب

إِلَّا اللَّبَنُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ

مگر شیر رواه ترمذی و ابوداود واز ابن عمر رض

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ شَرِبَ فِي إِنَاءِ

مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود هرکه بخورد آب در ظرفے

ذَهَبٍ وَفِضَّةٍ أَوْ إِنَاءٍ فِيهِ شَيْءٌ مِنْ ذٰلِكَ فَإِنَّمَا يُجَرْجِرُ

از طلا یا نقره یا بخورد در ظرفے که دران ظرف چیزے از زر یا نقره است پس مینوشد

فِي بَطْنِهِ نَارَ جَهَنَّمَ رَوَاهُ الدَّارَقُطْنِيُّ وَعَنْ

دمی کشد جرعه جرعه در شکم خود آتش دوزخ را رواه دارقطنی و روایت است از

أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ رض أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

ابی مالک اشعری رض که وی شنید آنحضرت صلی الله

وَسَلَّمَ يَقُولُ لَيَشْرَبَنَّ نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي الْخَمْرَ يُسَمُّونَهَا بِغَيْرِ اسْمِهَا

علیه وسلم را که میگفت هرآئینه باشد که بخورند بعضی مردان از امت من خمر را نام می نهند خمر را بنام

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ سَمِعْتُ

رواه ابوداود و ابن ماجه وروایت است از جابر رض گفت شنیدم

النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِذَا سَمِعْتُمْ نُبَاحَ الْكِلَابِ

پیغمبر خدارا صلی الله علیه وسلم که میگفت چون بشنوید آواز سگ

وَنَهِيقَ الْحَمِيرِ مِنَ اللَّيْلِ فَتَعَوَّذُوا بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

و آواز خران را در شب پس پناه جوئید بخدا از شیطان رجیم

فَإِنَّهُنَّ يَرَيْنَ مَا لَا تَرَوْنَ وَأَقِلُّوا الْخُرُوجَ إِذَا هَدَأَتِ الْأَرْجُلُ

زیرا که این سگان و خران می بینند چیزیرا که نمی بینید شما و کمتر کنید بیرون آمدن را از خانه وقتیکه ساکن شود پایها

فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَبُثُّ مِنْ خَلْقِهِ فِي لَيْلَتِهِ مَا يَشَاءُ وَأَجِيفُوا

زیرا که خدای عز وجل پراگنده و بیرون می آرد از خلق خود در شب چیزیرا که میخواهد و برهم زنید و بند کنید

الْأَبْوَابَ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللهِ عَلَيْهِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَفْتَحُ بَابًا

درخانه سرا را و بگیرید نام خدارا بران زیرا که شیطان نمی تواند کشود در را

إِذَا أُجِيفَ وَذُكِرَ اسْمُ اللهِ عَلَيْهِ وَغَطُّوا الْجِرَارَ وَأَكْفِئُوا

چون بسته شود و برده شود نام خدا و بپوشید دهان کوزه ها را که در وے

الْآنِيَةَ وَأَوْكُوا الْقِرَبَ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنِ

آب است و قلب کنید ظرفها را که خالی باشد تا از حشرات چیزے در وے نخسپند و دهان به بندید مشکها را روایت

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ جَاءَتْ فَارَةٌ تَجُرُّ الْفَتِيلَةَ فَأَلْقَتْهَا بَيْنَ

و از ابن عباس رض گفت آمد موشے در حالیکه میکشید این موش فتیله را پس انداخت فتیله را

يدي رسول الله صلى الله عليه وسلم على الخمرة التي

پیش آنحضرت صلی الله علیه وسلم بر سجاده خرد از حصیر که آنحضرت بران تشریف داشتند

كان قاعدا عليها فاحرقت منها مثل موضع الدرهم فقال

پس سوزانید آن موش از آن خمره موضعی را مقدار درهم پس فرمود

اذا نمتم فاطفئوا سرجكم فان الشيطان يدل مثل هذه

چون بخوابید بکشید چراغهای خود را زیرا که شیطان رهبری نماید مثل این موش را

على هذا فيحرقكم رواه ابو داود

براین فعل پس میسوزد شیطان و باعث میشود بر سوختن شما رواه ابوداود

باب الضيافة

باب در بیان فضل ضیافت و آداب آن

عن ابي هريرة رضـ قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

روایت است از ابی هریره رضـ که گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

من كان يؤمن بالله واليوم الاخر فليكرم ضيفه ومن

کسیکه ایمان دارد به خدا و روز آخرت پس باید که اکرام کند مهمان خود را و کسیکه

كان يؤمن بالله واليوم الاخر فلا يؤذ جاره ومن كان

ایمان آرد بخدا و روز جزا پس باید که ایذا نرساند همسایه را و کسیکه باشد

يؤمن بالله واليوم الاخر فليقل خيرا او ليصمت وفي

ایمان دارنده بخدا و روز جزا سخن نیک بگوید یا خاموش ماند و در

رواية بدل الجار من كان يؤمن بالله واليوم الاخر فليصل

روایتی بدل جار این لفظ آمده کسیکه ایمان آرد بخدا و روز آخرت پس باید که صله

رحمه متفق عليه وعن ابي شريح الكعبي رضـ ان رسول الله

رحم کند که موجب وصل شود متفق علیه و روایت است از ابی شریح کعبی رضـ بدرستیکه آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ ایمان دارد باخدا و روز آخرت

فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهٗ جَائِزَتُهٗ يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ اَلضِّيَافَةُ ثَلٰثَةُ

پس باید کہ اکرام کند مہمان خود را عطیہ تحفہ وی یکروز و شب است و زمان مہمان داری سہ روز است

اَيَّامٍ فَمَا بَعْدَ ذٰلِكَ فَهُوَ صَدَقَةٌ وَلَا يَحِلُّ لَهٗ اَنْ يَّثْوِيَ

و بعد از ان ہرچہ دہد خیر زائد است و روا نیست مر مہمان را کہ اقامت کند نزد میزبان

عِنْدَهٗ حَتّٰى يُحْرِجَهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رض

تا آنکہ در حرج و مشقت اندازد او را متفق علیہ و روایت است از ابی سعید رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَثَلُ الْمُؤْمِنِ وَمَثَلُ

از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود قصہ و حال مومن بہ نسبت ایمانش قصہ و حال

الْاِيْمَانِ كَمَثَلِ الْفَرَسِ فِيْ اٰخِيَّتِهٖ يَجُوْلُ ثُمَّ يَرْجِعُ اِلٰى اٰخِيَّتِهٖ وَاِنَّ

اسپ است در آخیہ وی جولان میکند و ہر سو میگردد و لیکن رجوع میکند ان با خیہ و باز می آید بجای خود و بدرستیکہ

الْمُؤْمِنَ يَسْهُوْ ثُمَّ يَرْجِعُ اِلَى الْاِيْمَانِ فَاَطْعِمُوْا طَعَامَكُمُ الْاَتْقِيَاءَ

مومن ہمچنین سہو معصیت میکند لیکن رجوع میکند بسوی ایمان پس بخورانید طعام خود را پرہیزگاران را

وَاَوْلُوْا مَعْرُوْفَكُمُ الْمُؤْمِنِيْنَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ

و بدہید عطیہ خود را ہمہ مومنان را رواہ بیہقی در شعب

الْاِيْمَانِ وَاَبُوْ نُعَيْمٍ فِي الْحِلْيَةِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ

الایمان و ابونعیم در حلیہ و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا وُضِعَتِ الْمَائِدَةُ فَلَا

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم وقتیکہ نہادہ شود مائدہ پس باید کہ نایستد

يَقُوْمُ رَجُلٌ حَتّٰى تُرْفَعَ الْمَائِدَةُ وَلَا يَرْفَعُ يَدَهٗ وَاِنْ شَبِعَ حَتّٰى يَفْرُغَ

و بر نخیزد مردی تا آنکہ برداشتہ شود مائدہ و برندارد دست از طعام اگرچہ سیر گردد تا آنکہ فارغ شود

الْقَوْمَ وَلْيَعْذُرْ فَإِنَّ ذَٰلِكَ يُخْجِلُ جَلِيْسَهُ فَيَقْبِضُ يَدَهُ عَسَى
مردم از خوردن و اگر پردارد باید که عذر خود را ظاهر کند زیرا که دست بر داشتن او شرمنده میکند همنشین او

أَنْ يَكُوْنَ لَهُ فِي الطَّعَامِ حَاجَةٌ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ
و شاید که باشد جلیس او را هنوز حاجت بطعام رواه ابن ماجه و بیهقی

فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ
در شعب الایمان و روایت است از عمر بن خطاب رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُوْا جَمِيْعًا وَلَا تَفَرَّقُوْا فَإِنَّ الْبَرَكَةَ
صلی الله علیه و سلم بخورید با جماعت و جدا جدا نخورید زیرا که برکت

مَعَ الْجَمَاعَةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ
با جماعت است رواه ابن ماجه و روایت است از ابی هریره رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ السُّنَّةِ أَنْ
فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم از جمله سنت است که

يَّخْرُجَ الرَّجُلُ مَعَ ضَيْفِهِ إِلَى بَابِ الدَّارِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ
بیرون آید مرد با مهمان خود جهت تکریم او تا در سرا رواه ابن ماجه و روایت است از

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْخَيْرُ
ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه و سلم خیر و برکت

أَسْرَعُ إِلَى الْبَيْتِ الَّذِيْ يُؤْكَلُ فِيْهِ مِنَ الشَّفْرَةِ إِلَى سَنَامِ الْبَعِيْرِ
زود تر رسنده است بسوی خانه که خورده میشود طعام یعنی با مهمان از رسیدن کارد بکوهان شتر

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ وَحْشِيِّ بْنِ حَرْبٍ عَنْ أَبِيْهِ عَنْ جَدِّهِ
رواه ابن ماجه و روایت است از وحشی بن حرب او روایت دارد از پدر خود

أَنَّ أَصْحَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللهِ
و او از جد وحشی که پدر است یعنی یاران آنحضرت صلی الله علیه و سلم گفتند ای رسول خدا

٦٢٩

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّا نَأْكُلُ وَلَا نَشْبَعُ قَالَ فَلَعَلَّكُمْ تَفْتَرِقُوْنَ

صلی اللہ علیہ وسلم تا سیر می خوریم سیر نمی شویم فرمود شاید جدا جدا میخورید

قَالُوْا نَعَمْ قَالَ فَاجْتَمِعُوْا عَلٰى طَعَامِكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللّٰهِ

گفتند صحابه آرے همچنین است فرمود آنحضرت پس اجتماع کنید بر طعام خود وذکر کنید نام خدا را

يُبَارَكْ لَكُمْ فِيْهِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ

تا برکت داده شود مر شما را در طعام رواه ابو داؤد

بَابٌ فِيْ ذِكْرِ لِبَاسِ النَّبِيِّ ﷺ وَالنَّهْيِ عَنِ الْاِسْبَالِ

باب در بیان لباس آنحضرت و نهی از جر و اسبال

وَالْاَحْمَرِ وَالْحَرِيْرِ وَجُلُوْدِ السِّبَاعِ وَثَوْبِ الشُّهْرَةِ

و رنگ سرخ و لباس حریر و دیبا و پوست درندها و پارچه که برائے شهرت است

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ اَخْرَجَتْ اِلَيْنَا عَائِشَةُ رض كِسَاءً

روایت است از ابی هریره رض گفت بیرون آورد بسوئے ما عائشه رض چادرے

مُلَبَّدًا وَاِزَارًا غَلِيْظًا فَقَالَتْ قُبِضَ رُوْحُ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

رقعهای هم دوخته وازارے درشت پس گفت قبض کرده شود روح پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ هٰذَيْنِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ

علیه وسلم درین دو جامه متفق علیه - و روایت است از عائشه رض گفت

كَانَ فِرَاشُ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّذِيْ يَنَامُ

بود بستر خواب آنحضرت صلی الله علیه وسلم که خواب کردے

عَلَيْهِ اَدَمًا حَشْوُهُ لِيْفٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهَا رض قَالَتْ كَانَ

بروئے چرم دباغت کرده شده که درمیان او پوست خرما بود بجائے پنبه متفق علیه و هم از عائشه صدیقه رض

وِسَادُ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّذِيْ يَتَّكِئُ عَلَيْهِ

بالش آنحضرت صلی الله علیه وسلم که تکیه می کرد بر وے

جمع البحار – بالدی کالوساده ١٣٠١ ارم نعتنبین سای علیه ابی حجيبع

مِنْ أَدَمٍ حَشْوُهُ لِيفٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رض قَالَتْ

از چرم دباغت کرده شده که درمیان وی پوست خرما بود رواه مسلم و روایت است از ام سلمه رض گفت

كَانَ أَحَبُّ الثِّيَابِ إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْقَمِيصُ

که دوست داشته ترین جامها بسوے آنحضرت صلی الله علیه وسلم پیراهن بود

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ رض

رواه ترمذی و ابوداود و روایت است از اسماء بنت یزید رض

قَالَتْ كَانَ كُمُّ قَمِيصِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى

گفت بود آستین پیراهن آنحضرت صلی الله علیه وسلم تا

الرُّصْغِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ

بند دست رواه ترمذی و ابوداود و روایت است از ابن عمر رض گفت

كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اعْتَمَّ سَدَلَ بَيْنَ

بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم چون عمامه می بست فرو میگذاشت گوشه دستار مبارک میان

كَتِفَيْهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي كَبْشَةَ رض قَالَ كَانَ كِمَامُ أَصْحَابِ

دوشانه خود رواه ترمذی و روایت است از ابی کبشه که گفت بود کلاههاے یاران

رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بُطْحًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ سَمُرَةَ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم چسپیده بسر بلند رفته در هوا رواه ترمذی و روایت است از سمره

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْبَسُوا الثِّيَابَ الْبِيضَ فَإِنَّهَا أَطْهَرُ

که تحقیق آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود بپوشید جامها سفید را زیرا که جامهای سفید

وَأَطْيَبُ وَكَفِّنُوا فِيهَا مَوْتَاكُمْ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَهْ

پاکیزه و خوشتر است و کفن کنید دران مرده هاے خود را رواه احمد و ترمذی و نسائی و ابن ماجه

وَعَنْ عُبَادَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكُمْ

و روایت است از عباده رض که گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم برشما باد

بِالْعَمَائِمِ فَإِنَّهَا سِيمَاءُ الْمَلٰئِكَةِ وَأَرْخُوْهَا خَلْفَ ظُهُوْرِكُمْ

دستارها زیرا که دستار علامت فرشتگان است و بگذارید اطراف عمایم را پس پشت خودها

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ

رواه بیهقی در شعب ایمان و روایت است از عمرو بن شعیب

عَنْ أَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از پدرش و پدر او از جد عمرو گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ أَنْ يُرٰى أَثَرُ نِعْمَتِهٖ عَلٰى عَبْدِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بدرستیکه خدا دوست میدارد که دیده شود اثر نعمت خود بر بنده خود رواه ترمذی

وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از معاذ بن انس رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ مَنْ أَكَلَ طَعَامًا ثُمَّ قَالَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ أَطْعَمَنِيْ هٰذَا

فرمود کسیکه بخورد طعامی را پس بگوید شکر مر خدای را که بخورانید مرا این خوردنی و رسانید مرا

الطَّعَامَ وَرَزَقَنِيْهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِّنِّيْ وَلَا قُوَّةٍ غُفِرَ لَهٗ مَا تَقَدَّمَ

این طعام را بے حول و بے قوة که از جانب من باشد آمرزیده شود هرچه گذشته است

مِنْ ذَنْبِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَزَادَ أَبُوْ دَاوُدَ وَمَنْ لَبِسَ

از گناهان او رواه ترمذی و زیاده کرد ابو داود و کسیکه بپوشد

ثَوْبًا فَقَالَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ كَسَانِيْ هٰذَا وَرَزَقَنِيْهِ مِنْ غَيْرِ

جامه را پس بگوید شکر مر خدای را که پوشانید مرا این را و داد مرا این جامه را بے

حَوْلٍ مِّنِّيْ وَلَا قُوَّةٍ غُفِرَ لَهٗ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهٖ وَمَا تَأَخَّرَ

حول و بے قوة که از جانب من باشد آمرزیده شود مر او را هرچه گذشته است از گناهان وی

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

م [illegible]

وعن من تشبه بقوم فهو منهم رواه احمد وابو داود

هر کس که مشابه کرد خود را بقومے پس آن کس ازان قوم است رواه احمد و ابو داود و از

ابن عباس رض قال کل ما شئت والبس ما شئت ما اخطأتك

ابن عباس رض گفت بخور هر چیز را که میخواهی بپوش هر چیز را که میخواهی ، وامیکه نرسد ترا

اثنتان سرف ومخيلة رواه البخاري في ترجمة باب

دو خصلت اسراف و تکبر رواه بخاری در ترجمه بابے

وعن سالم عن ابيه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال

و روایت است از سالم از پدرش وا و از آنحضرت صلی الله علیه وسلم گفت

الاسبال في الازار والقميص والعمامة من جر منها شيئا

که جر و اسبال که حرام است نه تنها دراز ازار است بلکه در ازار و پیرهن و عمامه نیز شد کسیکه دراز کشا

خيلاء لم ينظر الله اليه يوم القيمة رواه ابو داود والنسائي

و تکبر ازین جامها بطریق تکبر نظر نکند خدا بسوی وے روز قیامت رواه ابو داود و نسائی

وابن ماجة وعن ابي سعيد الخدري رض قال سمعت

و ابن ماجه و روایت است از ابی سعید خدری رض گفت شنیدم

رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ازرة المؤمن الى انصاف

آنحضرت را صلی الله علیه وسلم که میگفت یعنے حالت محموده در ازار پوشیدن

ساقيه لا جناح عليه فيما بينه وبين الكعبين ما اسفل من

ساقین او ست نیست گناه برمومن در پوشیدن ازار تا میان نصف ساق و میان شتالنگ هرچه پایان از شتالنگ

ذلك ففي النار قال ذلك ثلث مرات ولا ينظر الله يوم القيمة

پس در آتش دوزخ است گفت آنرا سه بار و نظر رحمت نمیکند خدا بسوئے روز قیامت

الى من جر ازاره بطرا رواه ابو داود وابن ماجة وعن

بسوی کسیکه دراز میکند ازار خود را بطریق تکبر و خیلاء رواه ابو داود و ابن ماجه و روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مَا أَسْفَلُ مِنَ الْكَعْبَيْنِ مِنَ الْإِزَارِ فِي النَّارِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

چیزیکہ باشد پایان تر از شتالنگ از ازار در آتش دوزخ است رواه بخاری

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

وروایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ بَيْنَمَا رَجُلٌ يَجُرُّ إِزَارَهُ مِنَ الْخُيَلَاءِ خُسِفَ بِهِ فَهُوَ

وسلم در اثنای آنکہ مردے بکشید ازار خود و بتکبر و طغیان میرفت فرو بردہ شد او را پس او

يَتَجَلْجَلُ فِي الْأَرْضِ إِلَى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ

بزودی میرود در زمین تا روز قیامت رواه بخاری وروایت است از ابن

عُمَرَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ جَرَّ ثَوْبَهُ خُيَلَاءَ

عمر رض کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ بکشد جامہ خود را بطریق تکبر

لَمْ يَنْظُرِ اللهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

نظر عنایت نکند خدا تعالی بسوے او روز قیامت متفق علیہ وروایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

ابی ہریرہ رض کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود خدا

لَا يَنْظُرُ اللهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ إِلَى مَنْ جَرَّ إِزَارَهُ بَطَرًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

نظر نمی کند روز قیامت بسوے کسیکہ بکشد ازار خود بطریق تکبر و اسراف متفق علیہ

وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ رَأَى رَسُوْلُ اللهِ

وروایت است از عبداللہ بن عمرو بن العاص رض کہ دید آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيَّ ثَوْبَيْنِ مُعَصْفَرَيْنِ فَقَالَ إِنَّ هٰذِهِ

صلی اللہ علیہ وسلم بر من دو جامہ رنگین بعصفر پس فرمود کہ این جامہا

مِنْ ثِيَابِ الْكُفَّارِ فَلَا تَلْبَسْهَا وَفِي رِوَايَةٍ قُلْتُ أَغْسِلُهُمَا قَالَ بَلْ

از جنس جامهای کافران است پس مپوش آنها را و در روایتی آمده است که گفت عبد الله بشویم آنرا فرمود آنحضرت

أَحْرِقْهُمَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ

بسوزان آن هر دو جامه را رواه مسلم و در روایت است از عبد الله بن عمرو رض که

مَرَّ رَجُلٌ وَعَلَيْهِ ثَوْبَانِ أَحْمَرَانِ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ

گذشت مردی و بر وی دو جامه سرخ بود پس سلام کرد آن مرد بر پیغمبر خدا

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ

صلی الله علیه وسلم پس جواب سلام وے نداد رواه ترمذی و ابو داود

وَعَنْ عُمَرَ وَأَنَسٍ وَابْنِ الزُّبَيْرِ وَأَبِي أُمَامَةَ رض عَنِ

و روایت است از عمر و انس و ابن زبیر و ابی امامه رض

النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ لَبِسَ الْحَرِيرَ فِي

از آنحضرت صلی الله علیه وسلم از پیغمبر که فرمود آنحضرت هر که بپوشد جامه ابریشم در

الدُّنْيَا لَمْ يَلْبَسْهُ فِي الْآخِرَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

دنیا نپوشد آن را در آخرت متفق علیه و در روایت است از ابن عمر رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم نمی پوشد

يَلْبَسُ الْحَرِيرَ فِي الدُّنْيَا مَنْ لَا خَلَاقَ لَهُ فِي الْآخِرَةِ مُتَّفَقٌ

حریر را در دنیا مگر کسیکه نیست نصیب مر او را در آخرت متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ حُذَيْفَةَ رض قَالَ نَهَانَا رَسُولُ اللهِ

علیه و در روایت است از حذیفه رض گفت که نهی کرد ما را آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَشْرَبَ فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ

صلی الله علیه وسلم از نوشیدن در ظرفهای طلا و نقره

وَأَنْ نَأْكُلَ فِيهَا وَعَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ وَالدِّيبَاجِ وَأَنْ نَجْلِسَ

واز خوردن درین ظروف واز پوشیدن جامه ابریشمی ودیبا واز نشستن

عَلَيْهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُمَرَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

بر حریر ودیبا متفق علیه وروایت است از ابن عمر رض که آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ إِلَّا هٰكَذَا وَرَفَعَ رَسُولُ اللّٰهِ

علیه وسلم نهی کرد از پوشیدن جامهای ابریشمی مگر اینچنین یعنی این مقدار وبرداشت پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِصْبَعَيْهِ الْوُسْطٰى وَالسَّبَّابَةَ وَضَمَّهُمَا

صلی الله علیه وسلم دو انگشت خود را که میانه است وانگشتی که متصل است از جانب انگشت و پیوست

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ أَنَّهُ خَطَبَ بِالْجَابِيَةِ

متفق علیه ودر روایتی مر مسلم را آمده که عمر رض خطبه خواند بجابیه

فَقَالَ نَهٰى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ لُبْسِ

پس گفت در خطبه نهی کرد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم از پوشیدن

الْحَرِيرِ إِلَّا مَوْضِعَ إِصْبَعَيْنِ أَوْ ثَلٰثٍ أَوْ أَرْبَعٍ وَعَنْ أَبِي مُوسٰى

حریر مگر جای دو انگشت یا سه انگشت یا چهار انگشت وروایت است از ابی موسی

الْأَشْعَرِيِّ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أُحِلَّ

اشعری رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود حلال ساخته

الذَّهَبُ وَالْحَرِيرُ لِلْإِنَاثِ مِنْ أُمَّتِي وَحُرِّمَ عَلٰى ذُكُورِهَا

ومباح گردانیده شد استعمال طلا و پوشیدن ابریشم مر زنان را از امت من وحرام گردانیده شد

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي رَيْحَانَةَ رض

رواه ترمذی ونسائی وروایت است از ابی ریحانه رض

قَالَ نَهٰى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ عَشْرٍ عَنِ الْوَشْرِ

که نهی کرد آنحضرت صلی الله علیه وسلم از ده خصلت از تیز کردن دندان وباریک گردانیدن

۱۔ وشر تیز کردن دندان باریک سرین زندان خود را وابن فعل پیش زنان المعروف آن وابن فعل مستحب است نوجوانان سی آرند تا جمیع

وَالْوَشْمِ وَالنَّتْفِ وَعَنْ مُكَامَعَةِ الرَّجُلِ الرَّجُلَ بِغَيْرِ شِعَارٍ

اطراف آن واز خلانیدن سوزن در پوست بسرمه یا نیل واز کندن موی سفید از لحیه وراس واز مضاجعت

وَمُكَامَعَةِ الْمَرْءَةِ الْمَرْءَةَ بِغَيْرِ شِعَارٍ وَاَنْ يَّجْعَلَ الرَّجُلُ

وہمخوابی مرد با مرد بیجامه اگرچه فتنه نباشد ونهی کرد از همخوابی زن با زن بیجامه ونهی کرد از گردانیدن

فِيْ اَسْفَلِ ثِيَابِهٖ حَرِيْرًا مِثْلَ الْاَعَاجِمِ اَوْ يَجْعَلَ عَلٰى

مرد در زیر جامهای خود جامه ابریشمی را مانند عجمیان ونیز از گردانیدن مرد بر

مَنْكِبَيْهِ حَرِيْرًا مِثْلَ الْاَعَاجِمِ وَعَنِ النُّهْبٰى وَعَنْ

دوشهای خود حریر عجمیان ونهی کرد از

رُكُوْبِ النُّمُوْرِ وَلُبُوْسِ الْخَاتَمِ اِلَّا لِذِيْ سُلْطَانٍ رَوَاهُ

غارت کردن مال مردم راونهی کرد از سواری بر پوست یوز واز پوشیدن خاتم مگر از برای کسیکه

اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضه قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

ابو داود واز ابی هریره رضه مرویست که گفت آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَصْحَبُ الْمَلٰٓئِكَةُ رُفْقَةً

صلی الله علیه وسلم همراه نمی روند فرشتگان گروهی را

فِيْهَا جِلْدُ نَمِرٍ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضه

که در آن گروه جلد درنده است که آن را یوز گویند رواه ابوداود واز ابن عمر رضه مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَبِسَ

که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه بپوشد

ثَوْبَ شُهْرَةٍ فِي الدُّنْيَا اَلْبَسَهُ اللّٰهُ ثَوْبَ مَذَلَّةٍ فِي الْاٰخِرَةِ

ثوب شهرت را یعنی جامه نفیس را بقصد تعزز وتکبر در دنیا بپوشاند او را خدا تعالی جامه خسیس که بدان بی عزت

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ بَابُ الْخَاتَمِ وَالْحُلِيِّ وَالْاَجْرَاسِ

رواه احمد وابو داود وابن ماجه باب در بیان خاتم وامثال آن از جنس حلی واجراس

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبَّاسٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

گفت عبد اللہ بن عباس رض کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ رَاٰى خَاتَمًا مِنْ ذَهَبٍ فِيْ يَدِ رَجُلٍ فَنَزَعَهٗ فَطَرَحَهٗ

وسلم دید انگشتری را از طلا در دست مردے پس برکشید آنرا پس در انداخت آن را

فَقَالَ يَعْمِدُ اَحَدُكُمْ اِلٰى جَمْرَةٍ مِنْ نَارٍ فَيَجْعَلُهَا فِيْ يَدِهٖ فَقِيْلَ لِلرَّجُلِ

پس فرمود قصد میکند یکے از شما بسوی اخگرے از آتش دوزخ پس میگرداند آنرا در دست خود پس گفته شد

بَعْدَ مَا ذَهَبَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُذْ خَاتَمَكَ

بعد از رفتن آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ بردار انگشتری خود را

اِنْتَفِعْ بِهٖ قَالَ لَا وَاللّٰهِ لَا اٰخُذُهٗ اَبَدًا وَقَدْ طَرَحَهٗ رَسُوْلُ اللّٰهِ

بخیر یا بفروختن آن نفع گفت آن مرد سوگند بخدا نمیگیرم آنرا ہرگز و حال آنکہ بتحقیق انداخت آنرا پیغامبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَلِيٍّ رض اَنَّ النَّبِيَّ

صلی اللہ علیہ وسلم روایت کرد مسلم و از علی رض مرویست کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَخَذَ حَرِيْرًا فَجَعَلَهٗ فِيْ يَمِيْنِهٖ وَاَخَذَ ذَهَبًا

صلی اللہ علیہ وسلم گرفت جامۂ ابریشمی را پس نہاد آنرا در دست راست خود و گرفت طلا را

فَجَعَلَهٗ فِيْ شِمَالِهٖ ثُمَّ قَالَ اِنَّ هٰذَيْنِ حَرَامٌ عَلٰى ذُكُوْرِ اُمَّتِيْ

و نہاد آن را در دست چپ خود پس فرمود کہ این دو چیز حرام است ہر یک ازان بر مردان امت من

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ بُرَيْدَةَ رض اَنَّ النَّبِيَّ

روایت کرد احمد و ابو داؤد و النسائی و روایت است از بریدہ رض کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِرَجُلٍ عَلَيْهِ خَاتَمٌ مِنْ

صلی اللہ علیہ وسلم گفت مردے را کہ بود بر وے انگشتری از

شَبَهٍ مَالِيْ اَجِدُ مِنْكَ رِيْحَ الْاَصْنَامِ

برنج چیست مرا کہ می یابم از تو بوئے بتان

فَطَرَحَهُ ثُمَّ جَاءَ وَعَلَيْهِ خَاتَمٌ مِنْ حَدِيْدٍ فَقَالَ مَالِيْ أَرٰى

پس انداخت آنرا از خود انگشتری را پس آمد آنمرد و حال آنکه بود بر وی انگشتری از آهن پس فرمود چیست

عَلَيْكَ حِلْيَةَ أَهْلِ النَّارِ فَطَرَحَهُ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مِنْ أَيِّ

بر تو زیور و پوشش دوزخیان پس انداخت آنمرد آنرا پس عرض کرد اے رسول خدا از چه

شَيْءٍ أَتَّخِذُهُ قَالَ مِنْ وَرِقٍ وَلَا تُتِمَّهُ مِثْقَالًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

چیز بسازم انگشتری را فرمود بساز از نقره و تمام مکن انگشتری را تا مثقال بلکه کمتر از آن کن رواه ترمذی

وَأَبُوْ دَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ ابْنِ الزُّبَيْرِ رضـ أَنَّ مَوْلَاةً لَّهُمْ ذَهَبَتْ

وابوداؤد و نسائی و مرویست از عبداللہ بن الزبیر رضـ که مولاۃ ایشان بود برد

بِابْنَةِ الزُّبَيْرِ إِلٰى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضـ وَفِيْ رِجْلِهَا أَجْرَاسٌ فَقَطَعَهَا

دخترک زبیر را بسوئے عمر ابن الخطاب رضـ و در پاے دخترک جرسها بود یعنے زیورے

عُمَرُ رضـ وَقَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ

برهیئت جرس که آواز میکرد مثل جرس پس برید آنرا عمر رضـ و گفت شنیدم پیغمبر خدا را صلی اللہ علیہ

مَعَ كُلِّ جَرَسٍ شَيْطَانٌ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ

با هر جرس شیطانے ست رواہ ابوداؤد و روایت میکند

بُنَانَةَ مَوْلَاةِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ حَيَّانَ الْأَنْصَارِيِّ

بنانه مولاۃ عبدالرحمن بن حیان انصاری

كَانَتْ عِنْدَ عَائِشَةَ رضـ إِذْ دُخِلَتْ عَلَيْهَا بِجَارِيَةٍ

از وے که وے بود نزد عائشه صدیقه رضـ ناگاه در آورده شد بر عائشه دخترکی بود بر آن جاریه

وَعَلَيْهَا جَلَاجِلُ يُصَوِّتْنَ فَقَالَتْ لَا تُدْخِلْنَهَا عَلَيَّ إِلَّا أَنْ تُقَطِّعْنَ

جلاجل که آواز میکردند آن جلاجل پس گفت عائشه رضـ نباید که در نیارد آن زن که در آورده است

جَلَاجِلَهَا سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَا تَدْخُلُ

جلاجل او را زیرا که من شنیده ام پیغمبر خدا را صلی اللہ علیہ وسلم که میگفت در نمی آید

الْمَلٰئِكَةُ بَيْتًا فِيْهِ جَرَسٌ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

فرشتگان خانۂ را کہ در وی جرس ست رواه ابوداود و روایت است از ابی ہریرہ رض

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ اَحَبَّ اَنْ يُّحَلِّقَ

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ دوست دارد کہ حلقہ بیندازد

حَبِيْبَهٗ حَلْقَةً مِّنْ نَّارٍ فَلْيُحَلِّقْهُ حَلْقَةً مِّنْ ذَهَبٍ وَمَنْ اَحَبَّ اَنْ

در بینی یا در گوش دوست خود را از آتش دوزخ پس گو کہ حلقہ بپوشاند او را از طلا وکسیکہ دوست دارد

يُّطَوِّقَ حَبِيْبَهٗ طَوْقًا مِّنْ نَّارٍ فَلْيُطَوِّقْهُ طَوْقًا مِّنْ ذَهَبٍ وَمَنْ

کہ در گردن اندازد دوست خود را طوق از آتش پس گو کہ طوق سازد گردن او را از طلا وکسیکہ

اَحَبَّ اَنْ يُّسَوِّرَ حَبِيْبَهٗ سِوَارًا مِّنْ نَّارٍ فَلْيُسَوِّرْهُ سِوَارًا مِّنْ ذَهَبٍ

دوست میدارد کہ بپوشاند دست خود را دست برنجن از آتش پس گو کہ بیندازد در دست وی سوار از طلا

وَلٰكِنْ عَلَيْكُمْ بِالْفِضَّةِ فَالْعَبُوْا بِهَا رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ

ولیکن بر شما باد کہ زیور کنید با زیور از نقرہ سازید پس لہو ولعب کنید بنقرہ و بازید زیورہا از وے رواه ابوداود

عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَمْنَعُ اَهْلَ

و روایت است از عقبہ بن عامر رض کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بود کہ منع میکرد آنہا را کہ

الْحِلْيَةِ وَالْحَرِيْرِ وَيَقُوْلُ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّوْنَ حِلْيَةَ الْجَنَّةِ وَحَرِيْرَهَا

اہل زیور و حریر بودند از پوشیدن آن و میگفت اگر ہستید شما کہ دوست میدارید زیور بہشت را و حریر آن را

فَلَا تَلْبَسُوْهَا فِي الدُّنْيَا رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْ مَالِكٍ رض

پس نپوشید آن را در دنیا رواه النسائی و منقول است از امام مالک رض

قَالَ اَنَا اَكْرَهُ اَنْ يُّلْبَسَ الْغِلْمَانُ شَيْئًا مِّنَ الذَّهَبِ لِاَنَّهٗ بَلَغَنِيْ

کہ میگفت من کروہ می پندارم کہ پوشانیده شود پسرگان را چیزے از جنس طلا زیرا کہ بہ تحقیق

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهٰى عَنِ التَّخَتُّمِ بِالذَّهَبِ فَاَنَا اَكْرَهُهٗ لِلرِّجَالِ

کہ پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم نہی کردہ است از پوشیدن خاتم طلا پس من مکروہ پندارم ذکور را

الكبير منهم والصغير رواه في الموطا وعن ثوبان رض

کلان را از ایشان وخردان را از ایشان روایت کرد در موطا و روایت است از ثوبان رض

قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا سافر كان

گفت ثوبان بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم چون قصد مسافرت میکرد بود

اخر عهده بانسان من اهله فاطمة رض واول من يدخل

آخر عهد آنحضرت صلی الله علیه وسلم یعنی سخن وصیت وی با آدمی که از اهل خانه آنحضرت صلعم بود عهد

عليها فاطمة فقدم من غزاة وقد علقت مسحا او سترا

بروی در وقت قدوم از سفر فاطمه رض پس قدوم آورد آنحضرت صلعم از جنگی وحال آنکه آویخته بود فاطمه پلاسی را

على بابها وحلت الحسن والحسين قلبين من فضة فقدم

بر در خانه خود و پوشانیده بود فاطمه رض حسن و حسین رض را دو دستوانه از نقره پس قدوم آورد آنحضرت

فلم يدخل فظنت ان ما منعه ان يدخل ما راى فهتكت

پس آمد بر فاطمه رض موافق عادت پس گمان برد فاطمه رض که آنچه باز داشت آنحضرت صلعم را از در آمدن بروی

الستر وفكت القلبين عن الصبيين وقطعته منهما فانطلقا

پرده پس بدرید فاطمه رض پرده را وجدا کرد هر دو دستوانه را از هر دو کودک و برید بریکی دو دستوانه را پس رفتند

الى رسول الله صلى الله عليه وسلم يبكيان فاخذ منهما فقال يا

بسوی پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم در حالیکه میگریستند پس گرفت آنحضرت صلعم را از ایشان چیزی را

ثوبان اذهب بهذا الى ال فلان ان هؤلاء اهلي اكره ان

ثوبان ببر این زیور را بسوی آل فلان زیرا که اینها که اهل واولاد من اند مکروه می پندارم که

ياكلوا طيباتهم في حيوتهم الدنيا يا ثوبان اشتر لفاطمة

بخورند لذائذ خود را و آنچه خوش آید در زندگانی ایشان در جهان ای ثوبان بخر از برای فاطمه

قلادة من عصب وسوارين من عاج رواه احمد وابو داود

گردن بندی را از عصب و بخر دو دستوانه را از عاج روایت احمد و ابو داود

باب اللحى والشوارب والنهي عن نتف

باب در مسائل لحیه و شوارب و منع بر کندن

الشيب وذكر الخضاب والقزع والاكتحال

موی سفید و ذکر خضاب و قزع و سرمه

والمخنثين والمترجلات والوصل والوشم

و مخنثین و مترجلات و وصل و وشم

عن ابن عمر رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

خالفوا المشركين اوفروا اللحى واحفوا الشوارب وفي رواية

مخالفت کنید مشرکان را پس وافر دراز کنید ریشان را و کوتاه و پست کنید بروت را و در روایت

انهكوا الشوارب واعفوا اللحى متفق عليه وعن

آمده است که انهاک یعنی بمبالغه کوتاه کنید بروت را و فرو گذارید و ارسال نمائید ریشها را متفق علیه و از

ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الفطرة

ابی هریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم سنت قدیم

خمس الختان والاستحداد وقص الشارب وتقليم

پنج است یکی ختان دوم استعمال حدید در حلق عانه و سوم کوتاه کردن سبلت و چهارم گرفتن

الاظفار ونتف الابط متفق عليه وعن انس رض

ناخنهای دست و پای و برکندن موی بغل متفق علیه و روایت است از انس رض

قال وقت لنا في قص الشارب وتقليم الاظفار ونتف الابط

گفت وقتی معین کرد آنحضرت ما را در کوتاه کردن سبلت و گرفتن ناخنها و برکندن موی بغل

وحلق العانة ان لا نترك اكثر من اربعين ليلة رواه مسلم وعن ابن عباس رض

و حلق عانه که ترک نکنیم و نگذاریم بیشتر از چهل روز رواه مسلم و روایت است از ابن عباس

قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُصُّ أَوْ يَأْخُذُ مِنْ

گفت که بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم می برید یا می گرفت از

شَارِبِهٖ وَكَانَ إِبْرَاهِيْمُ خَلِيْلُ الرَّحْمٰنِ يَفْعَلُهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بروت خود و بود ابراهیم که آن را می کرد رواه ترمذی

وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از زید بن ارقم که آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ لَّمْ يَأْخُذْ شَارِبَهٗ فَلَيْسَ مِنَّا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

وسلم فرمود کسیکه نگیرد از بروت خود و پست نکرد آنرا پس نیست آنکس از ما رواه احمد و

وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ

ترمذی و نسائی و روایت است از عمرو بن شعیب از پدرش از جد عمرو رض

أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَأْخُذُ مِنْ لِحْيَتِهٖ

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم بود که می گرفت از لحیه مبارک خود را

مِنْ عَرْضِهَا وَطُوْلِهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ رُوَيْفِعِ

از پهنائی وی و درازی وی یعنی از جانب لحیه رواه ترمذی و روایت است از رویفع

بْنِ ثَابِتٍ قَالَ قَالَ لِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن ثابت رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

يَا رُوَيْفِعُ لَعَلَّ الْحَيٰوةَ سَتَطُوْلُ بِكَ بَعْدِيْ فَأَخْبِرِ النَّاسَ

اے رویفع شاید که زندگانی دراز گردد ترا پس از من پس خبر ده مردم را

أَنَّ مَنْ عَقَدَ لِحْيَتَهٗ أَوْ تَقَلَّدَ وَتَرًا أَوِ اسْتَنْجٰى بِرَجِيْعِ

بدرستیکه کسیکه گره زند ریش خود را یا کسیکه قلاده سازد زه را یا استنجا کند به پس افکنده

دَابَّةٍ أَوْ عَظْمٍ فَإِنَّ مُحَمَّدًا مِنْهُ بَرِيْءٌ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوٗدَ

چارپایه یا با استخوان پس بدرستیکه محمد صلی الله علیه وسلم از هرکه این کارها کند بیزار است

باب آداب الخلاء من مشكوة وعن يحيي بن سعيد رض

باب آداب الخلاء از مشکوٰة و روایت است از یحیی بن سعید رض

انه سمع سعيد بن المسيب رض يقول كان ابراهيم خليل

که وی شنید سعید بن المسیب رض را که میگفت بود ابراہیم خلیل

الرحمن اول الناس ضيف الضيف واول الناس اختتن

الرحمن اول کسیکه ضیافت مهمان کرد و اول کسیکه کرد ختنه

واول الناس قص شاربه واول الناس رأى الشيب

و اول کسیکه پست کرد بروت خود را و اول کسیکه دید پیری را دموی سفید را

فقال يا رب ماهذا قال الرب تبارك وتعالى وقار

پس گفت ای پروردگار من چیست این گفت پروردگار تبارک و تعالی این باعث وقار

يا ابراهيم قال يا رب زدني وقارا رواه مالك

گفت ابراهیم ای پروردگار من زیادت گردان مرا موجب وقار رواه مالک

وعن كعب ابن مرة رض عن رسول الله صلى الله

و روایت است از کعب بن مره رض از آنحضرت صلی الله

عليه وسلم قال من شاب شيبة في الاسلام كانت له نورا

علیه وسلم که فرمود آنحضرت کسیکه پیر شد در مسلمانی میباشد پیری مراو را سبب روشنائی

يوم القيمة رواه الترمذي والنسائي وعن عمرو بن

روز قیامت رواه ترمذی و روایت است از عمرو بن

شعيب عن ابيه عن جده رض قال قال رسول الله صلى الله

شعیب از پدرش و او از پدر خود که جد عمرو است گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عليه وسلم لا تنتفوا الشيب فانه نور المسلم من شاب شيبة

علیه وسلم نه چینید موهای سفید را زیرا که پیری نورانیت مسلمان است کسیکه پیر شود پیر شدنی در مسلمانی

فِي الْإِسْلَامِ كَتَبَ اللّٰهُ لَهُ بِهَا حَسَنَةً وَكَفَّرَ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةً

در مسلمانی می نویسد خدای تعالی برای وی بسبب آن نیکی را و محو میگرداند از وی بسبب آن گناہے را

وَرَفَعَهُ بِهَا دَرَجَةً رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ

و بلند میگرداند اورا بجهت آن پایه روایه ابو داؤد و از ابی هریره رض مروی است

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الْيَهُودَ وَالنَّصَارٰى

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود بدرستیکه یهود و نصاری

لَا يَصْبُغُونَ فَخَالِفُوهُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ

خضاب نمی کنند پس مخالفت کنید ایشان را متفق علیه و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ مَرَّ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ قَدْ خَضَبَ

گفت که گذشت بر آنحضرت صلی الله علیه وسلم مردے که بتحقیق خضاب کرده بود

بِالْحِنَّاءِ فَقَالَ مَا أَحْسَنَ هٰذَا قَالَ فَمَرَّ آخَرُ قَدْ خَضَبَ

بحنا پس فرمود آنحضرت ؐ چه خوب است این گفت ابن عباس ؓ پس گذشت مردی دیگر که خضاب

بِالْحِنَّاءِ وَالْكَتَمِ فَقَالَ هٰذَا أَحْسَنُ مِنْ هٰذَا ثُمَّ مَرَّ آخَرُ

به حنا و کتم پس فرمود این بهتر از اول است پس گذشت دیگرے

قَدْ خَضَبَ بِالصُّفْرَةِ فَقَالَ هٰذَا أَحْسَنُ مِنْ هٰذَا كُلِّهِ

که خضاب کرده بود بزردی پس فرمود این بهتر است از همه آنها

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

روایه ابو داؤد و روایت است از ابن عباس رض از آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَكُونُ قَوْمٌ فِي آخِرِ الزَّمَانِ يَخْضِبُونَ

علیه وسلم فرمود که میشوند قومے در آخر زمان که خضاب میکنند

بِهٰذَا السَّوَادِ كَحَوَاصِلِ الْحَمَامِ لَا يَجِدُونَ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ

باین رنگ سیاهی که مثل حوصلهای کبوتر است نمی یابند این قوم بوی بهشت را

رواه ابو داود والنسائي وعن نافع بن عمر رضـ

رواه ابوداود ونسائے وروایت است از نافع بن عمر رضـ

قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم ينهى عن

گفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ نہی کرد از

القزع قيل لنافع ما القزع قال يحلق بعض رأس الصبي

قزع گفتہ شد مر نافع را قزع چیست گفت ستردہ شود پارہ از سر کودک

ويترك البعض متفق عليه والحق بعضهم التفسير بالحديث

وگذاشتہ شود پارہ دیگر متفق علیہ ولاحق کردہ اند بعضے از راویان این تفسیر قزع را

وعن ابن عمر رضـ ان النبي صلى الله عليه وسلم

واز ابن عمر رضـ مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

راى صبيا قد حلق بعض رأسه وترك بعضه فنهاهم

دید کودکی را کہ بتحقیق حلق کردہ شدہ بعضے از سر وے وترک کردہ شدہ بعضے دیگر از سر پس

عن ذلك وقال احلقوا كله او اتركوا كله رواه

اولیای صبی را ازان ودفرمود حلق کنید تمام سر را یا بگذارید تمام آن را رواہ

مسلم وعن الحجاج بن حسان رضـ قال دخلنا على

مسلم در روایت است از حجاج بن حسان رضـ گفت درآمدیم ما

انس بن مالك رضـ فحدثتني اختي المغيرة قالت

بر انس بن مالک رضـ پس حدیث کرد مرا خواہر من مغیرہ گفت

يومئذ انت غلام ولك قرنان او قصتان فمسح

کہ دران روز تو پسر خرد بودی وبود مر ترا دو گیسو یا دو قصہ پس مسح کرد انس

رأسك وبرك عليك وقال احلقوا هذين او قصوهما

سر ترا ودعاے برکت کرد بر تو وگفت تراشید این دو گیسو را یا پست کنید

فَاِنَّ هٰذَا زِيُّ الْيَهُوْدِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

پس بدرستیکه این ہیئت یہود است رواه ابوداود و روایت است از ابن عباس رض

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اكْتَحِلُوْا بِالْاِثْمِدِ

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود سرمه کنید به اثمد

فَاِنَّهٗ يَجْلُو الْبَصَرَ وَيُنْبِتُ الشَّعْرَ وَزَعَمَ اَنَّ النَّبِيَّ

زیراکه آن سرمه جلا میدهد بینائی را و میرویاند موی پلک را و زعم کرد ابن عباس که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَتْ لَهٗ مُكْحُلَةٌ يَكْتَحِلُ بِهَا كُلَّ

صلی الله علیه وسلم بود مراورا سرمه دان که سرمه میکرد بوے هر

لَيْلَةٍ ثَلٰثَةً فِيْ هٰذِهٖ وَثَلٰثَةً فِيْ هٰذِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

شب سه بار درین یعنی چشم راست و سه بار درین یعنی چشم چپ رواه ترمذی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ لَعَنَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابن عباس رض گفت لعنت کرد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

الْمُخَنَّثِيْنَ مِنَ الرِّجَالِ وَالْمُتَرَجِّلَاتِ مِنَ النِّسَاۤءِ وَقَالَ

مخنثان را از مردان و زنان را که در ہیئت مشابهت بمردان کنند و فرمود آنحضرت

اَخْرِجُوْهُمْ مِنْ بُيُوْتِكُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ قَالَ

بیرون کنید مخنثان را از خانهائے خود رواه بخاری و هم از ابن عباس رض مرویست

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ اللّٰهُ الْمُتَشَبِّهِيْنَ

فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم لعنت کند خدا تعالی تشبه کنندگان را

مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاۤءِ وَالْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاۤءِ بِالرِّجَالِ

از مردان بزنان و مشابه شوندگان از زنان بمردان

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ لَعَنَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواه البخاری و روایت است از ابی ہریره رض گفت که لعنت کرد آنحضرت ص

لعن مخنثین و مردان مشابه زنان ۱۲

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّجُلَ يَلْبَسُ لِبْسَةَ الْمَرْأَةِ وَالْمَرْأَةَ

صلے اللہ علیہ وسلم مردی را کہ می پوشد پوشش زن را و زن را

تَلْبَسُ لِبْسَةَ الرَّجُلِ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ

کہ می پوشد پوشش مرد را رواہ ابوداؤد و روایت است از ابن

أَبِي مُلَيْكَةَ رض قَالَ قِيْلَ لِعَائِشَةَ رض إِنَّ امْرَأَةً تَلْبَسُ

ابی ملیکہ رض گفت پرسیدہ شد مر عائشہ را کہ زنے ہست کہ می پوشد

النَّعْلَ قَالَتْ لَعَنَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّجُلَةَ

نعل را کہ مخصوص بمردان باشد گفت لعنت کرد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم آن زنان را کہ

مِنَ النِّسَاءِ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

مشابہ باشند بمردان رواہ ابوداؤد و مرویست از ابی ہریرہ رض گفت

أُتِيَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمُخَنَّثٍ قَدْ خَضَبَ

آوردہ شد نزد پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم مخنثی کہ بتحقیق رنگ کردہ بود

يَدَيْهِ وَرِجْلَيْهِ بِالْحِنَّاءِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

دست و پاے خود را بحنا پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

وَسَلَّمَ مَا بَالُ هٰذَا قَالُوْا يَتَشَبَّهُ بِالنِّسَاءِ فَأَمَرَ بِهِ فَنُفِيَ

وسلم کہ چہ حال دارد این شخص گفتند کہ وی مشابہ میسازد خود را بزنان پس امر نمود آنحضرت از

إِلَى النَّقِيْعِ فَقِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ أَلَا نَقْتُلُهُ فَقَالَ إِنِّي نُهِيْتُ

پس راندہ شد بسوی نقیع پس گفتہ شد ای رسول خدا آیا نکشیم او را پس گفت آنحضرت بدرستیکہ منع کردہ شدم

عَنْ قَتْلِ الْمُصَلِّيْنَ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

از کشتن نماز گذاران رواہ ابوداؤد و روایت است از عائشہ رض

إِنَّ هِنْدًا بِنْتَ عُتْبَةَ قَالَتْ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ بَايِعْنِي فَقَالَ

گفت ہندہ بنت عتبہ گفت ای رسول خدا بیعت کن مرا پس فرمود آنحضرت

لَا أُبَايِعُكِ حَتّٰى تُغَيِّرِيْ كَفَّيْكِ فَكَأَنَّهُمَا كَفَّا سَبُعٍ

بیعت نمی کنم ترا تا آنکه تغیر دہی ہر دو کف دست خود را پس گویا دو کف دست درندہ است

رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ رضـ قَالَ قَدِمْتُ

رواہ ابو داؤد و روایت است از عمار بن یاسر رضـ گفت آمدم برا اہل و عیال خود

عَلٰى أَهْلِيْ مِنْ سَفَرٍ وَقَدْ تَشَقَّقَتْ يَدَايَ فَخَلَّقُوْنِيْ بِزَعْفَرَانٍ فَغَدَوْتُ

از سفرے حال آنکه بتحقیق کشیده بود ہر دو دست من پس خلوق مالیدند مرا بزعفران پس بر آمدم بامداد

عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ

بر پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم پس سلام کردم بر آنحضرت ؐ پس

يَرُدَّ عَلَيَّ وَقَالَ اذْهَبْ فَاغْسِلْ هٰذَا عَنْكَ رَوَاهُ

نداد جواب سلام بر من و گفت برو پس بشو این را از خود رواہ

أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ أَبِيْ مُوْسٰى رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

ابو داؤد و مرویست از ابی موسی رضـ گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَقْبَلُ اللّٰهُ صَلٰوةَ رَجُلٍ فِيْ جَسَدِهٖ

صلی اللہ علیہ وسلم قبول نمی کند خدا تعالی نماز مردیرا کہ باشد در بدن او

شَيْءٌ مِّنْ خَلُوْقٍ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضـ

چیزے از خلوق رواہ ابو داؤد و روایت است از ابن عمر رضـ

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَعَنَ اللّٰهُ الْوَاصِلَةَ

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود لعنت کند خدا زنے را کہ پیوند میکند

وَالْمُسْتَوْصِلَةَ وَالْوَاشِمَةَ وَالْمُسْتَوْشِمَةَ

مو‌ہای خود را بموہای دیگر و زنے را کہ بگوید دیگری را کہ پیوند د و لعنت کند خدا واشمہ و مستوشمہ را

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

متفق علیہ

٣ ازینجا معلوم میشود کہ پسر رنگ زنان

حنا انداختن بجز برای مردان است و زینت

نجس است و گفته اند کہ مردان راحنا بر دست

و پای بستن حرام است کہ نشان زنان است بوجہ

معلوم میشود کہ خلوق بہ زعفران

بمالیدن برای مرد حرام و مکروه است و بوجہ زعفران

نقش و نگار بر زنان نیز حرام است

بدن زنان و بمالیدن ہم حرام است

٤ بود و بعض ارزش

باب التصاوير

عن ابي طلحة رض قال قال رسول الله صلى الله
مرویت از ابی طلحه رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله
عليه وسلم لا تدخل الملائكة بيتا فيه كلب ولا تصاوير
علیه وسلم در نمی آیند فرشتگان خانه را که در وی سگ است و نه در آن خانه که در وی تصویر است
متفق عليه وعن عائشة رض عن رسول الله صلى
متفق علیه و از عائشه رض مرویت از آنحضرت صلی الله
الله عليه وسلم قال اشد الناس عذابا يوم القيمة
علیه وسلم فرمود سخت ترین مردم از روی عذاب روز قیامت
الذين يضاهون بخلق الله متفق عليه وعن
آن کسان اند که مشابهت می کنند به پیدایش خدایتعالی متفق علیه و از
ابي هريرة رض قال سمعت رسول الله صلى الله عليه
ابی هریره رض مرویت گفت که شنیدم آنحضرت را صلی الله علیه
وسلم يقول قال الله تعالى ومن اظلم ممن ذهب يخلق
وسلم که میفرمود که میفرماید خدایتعالی و کیست ظالم تر از کسیکه رفت که پیدا می کند
كخلقي فليخلقوا ذرة او ليخلقوا حبة او شعيرة متفق
همچو پیدا کردن من پس باید که پیدا کنند ذره را یعنی مورچه را یا پیدا کنند دانه را یا جو را متفق
عليه وعن عبد الله بن مسعود رض قال سمعت
علیه و از عبد الله بن مسعود رض روایت است که گفت شنیدم
رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول اشد الناس عذابا
آنحضرت صلی الله علیه وسلم را که میفرمود سخت ترین مردم از روی عذاب

عِنْدَ اللّٰهِ الْمُصَوِّرُوْنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

نزد خدا صورتگرانند متفق علیه و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ كُلُّ

گفت شنیدم آنحضرت صلی الله علیه وسلم را که میفرمود هر صورت گر

مُصَوِّرٍ فِي النَّارِ يُجْعَلُ لَهٗ بِكُلِّ صُوْرَةٍ صَوَّرَهَا نَفْسًا فَتُعَذِّبُهٗ فِيْ

در دوزخ است گردانیده میشود مر او را بهر صورتیکه ساخته است آن ذاتی و شخصی پس عذاب میکند آن نفس

جَهَنَّمَ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رض فَاِنْ كُنْتَ لَا بُدَّ فَاعِلًا فَاصْنَعِ

در دوزخ گفت ابن عباس رض پس اگر هستی تو البته سازنده صورت پس بساز صورت

الشَّجَرَ وَمَا لَا رُوْحَ فِيْهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

درخت را و چیزے که نیست جان در وی متفق علیه از ابی هریره رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ عُنُقٌ مِّنَ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم که بیرون می آید گردنے از

النَّارِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لَهَا عَيْنَانِ تُبْصِرَانِ وَاُذُنَانِ تَسْمَعَانِ

آتش روز قیامت که باشد مر آن را دو چشم که می بیند و دو گوش که می شنود

وَلِسَانٌ يَّنْطِقُ يَقُوْلُ اِنِّيْ وُكِّلْتُ بِثَلٰثَةٍ بِكُلِّ جَبَّارٍ عَنِيْدٍ

و زبانیکه سخن میکند میگوید بدرستیکه من وکیل ساخته شده ام سه کس را بهر عذاب هر متکبر سرکش

وَكُلِّ مَنْ دَعَا مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ وَبِالْمُصَوِّرِيْنَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و کسیکه بخواند با خدای عزوجل خدای دیگر و بصورت گران رواه ترمذی

وَعَنْ سَعِيْدِ بْنِ اَبِي الْحَسَنِ قَالَ كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

و روایت است از سعید بن ابی الحسن گفت بودم من نزد ابن عباس رض

اِذْ جَاءَهٗ رَجُلٌ فَقَالَ يَا ابْنَ عَبَّاسٍ اِنِّيْ رَجُلٌ اِنَّمَا مَعِيْشَتِيْ

چون ناگهان آمد ابن عباس را مردی پس گفت آن مرد ای ابن عباس بدرستیکه من مردی ام که نیست زندگانی

مِنْ صَنْعَةِ يَدَيَّ وَإِنِّي أَصْنَعُ هٰذِهِ التَّصَاوِيرَ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رض

مگر از پیشهٔ دست من و بتحقیق که من پیشه میکنم این صورتها را پس گفت ابن عباس رض

لَا أُحَدِّثُكَ إِلَّا مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

حدیث نمی کنم ترا مگر آنچه شنیده ام از پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَنْ صَوَّرَ صُورَةً فَإِنَّ اللّٰهَ مُعَذِّبُهُ

وسلم شنیدم آنحضرت ص را که میفرمود کسیکه صورتگری کند صورتی را پس بدرستیکه خدا تعالی عذا

حَتّٰى يَنْفُخَ فِيهِ الرُّوحَ وَلَيْسَ بِنَافِخٍ فِيهَا أَبَدًا فَرَبَا الرَّجُلُ

تا آنکه در دمد در آن جان را حال آنکه نیست آنکس دمنده در آنجانرا گاهی پس تنگ شد دم آن مرد

رَبْوَةً شَدِيدَةً فَاصْفَرَّ وَجْهُهُ فَقَالَ وَيْحَكَ إِنْ أَبَيْتَ إِلَّا

تنگ شدن سخت و زرد گشت روی آن مرد از شنیدن این وعید پس گفت ابن عباس رض ای بر تو اگر ابا میکنی

أَنْ تَصْنَعَ فَعَلَيْكَ بِهٰذَا الشَّجَرِ وَكُلِّ شَيْءٍ لَيْسَ فِيهِ

همه پیشه ها مگر آنکه پیشه کنی صورتگری را پس بر تو باد این قسم که صورت درختان است و هر چیز که نیست در آن

رُوحٌ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ لَمَّا

جان رواه البخاری و از عائشه رض مرویست که گفت وقتیکه

اشْتَكَى النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرَ بَعْضُ نِسَائِهِ

بیمار شد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم یاد کرد بعضی از زنان آنحضرت ص

كَنِيسَةً يُقَالُ لَهَا مَارِيَةُ وَكَانَتْ أُمُّ سَلَمَةَ وَأُمُّ حَبِيبَةَ

کنیسه را که گفته میشد آنرا ماریه و بودند ام سلمه وام حبیبه

أَتَتَا أَرْضَ الْحَبَشَةِ فَذَكَرَتَا مِنْ حُسْنِهَا وَتَصَاوِيرَ فِيهَا

که رسیده بودند زمین حبشه را پس یاد کردند از خوبی آن کنشت و صورتهای که در آن بود

فَرَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ أُولٰئِكَ إِذَا مَاتَ فِيهِمُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ

پس برداشت آنحضرت ص سر خود را پس فرمود آنجماعت اند که چون بمیرد در ایشان مرد صالح

بَنَوْا عَلٰى قَبْرِهٖ مَسْجِدًا ثُمَّ صَوَّرُوْا فِيْهِ تِلْكَ الصُّوَرَ اُولٰٓئِكَ

بنا کنند بر سر گور او مسجدے را پس تصویر کنند در آن مسجد آن صور نہارا آنہا

شِرَارُ خَلْقِ اللّٰهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ

بدترین خلق خدا اند متفق علیہ ومرویست از ابن عباس رض

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

اَشَدَّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مَنْ قَتَلَ نَبِيًّا اَوْ قَتَلَهٗ

سخت ترین مردم از روی عذاب روز قیامت کسی است کہ کشت پیغمبر را یا کسیکہ کشت اورا

نَبِيٌّ اَوْ قَتَلَ اَحَدَ وَالِدَيْهِ وَالْمُصَوِّرُوْنَ وَعَالِمٌ لَمْ

پیغمبر یا کسیکہ کشت یکے از پدر و مادر خود را و صورت گران و عالمے کہ

يَنْتَفِعْ بِعِلْمِهٖ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

سودمند نشود بعلم خود رواہ البیہقی در شعب الایمان

بَابُ الْفَالِ وَالطِّيَرَةِ

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از ابی ہریرہ رض گفت شنیدم آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَا طِيَرَةَ وَخَيْرُهَا الْفَالُ قَالُوْا وَمَا

علیہ وسلم را کہ میفرمود شگون بد گرفتن را تاثیری نیست وبہترین اقسام طیر فال نیک گرفتن است

الْفَالُ قَالَ الْكَلِمَةُ الصَّالِحَةُ يَسْمَعُهَا اَحَدُكُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

گفتند چیست فال فرمود سخن نیک کہ بشنود آنرا یکے از شما وفال گیرد ازان متفق علیہ

وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ہم ازوی مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَا عَدْوَى وَلَا طِيَرَةَ وَلَا هَامَةَ وَلَا صَفَرَ وَفِرَّ مِنَ

نیست تجاوز علت از یکی بدیگری و نیست طیره و ہامہ و نہ صفر و بگریز از

الْمَجْذُومِ كَمَا تَفِرُّ مِنَ الْأَسَدِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

مجذوم چنانکہ میگریزی از شیر رواه البخاری و از

عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضـ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

عبد الله بن مسعود رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ قَالَ الطِّيَرَةُ شِرْكٌ قَالَهُ ثَلَاثًا وَمَا مِنَّا إِلَّا وَلَكِنَّ

وسلم فرمود فال بد گرفتن از اعمال شرک است این سخن را سه بار فرمود و فرمود نیست هیچ یکی از ما

اللهَ يُذْهِبُهُ بِالتَّوَكُّلِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

ولیکن خدایتعالی می برد آن را بسبب توکل رواه ابو داود و ترمذی

وَعَنْ بُرَيْدَةَ رضـ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از بریده رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

كَانَ لَا يَتَطَيَّرُ مِنْ شَيْءٍ فَإِنْ بَعَثَ عَامِلًا سَأَلَ عَنِ اسْمِهِ

بود که فال بد نمی گرفت از هیچ چیز پس چون میفرستاد کسی را بعملی می پرسید از نام وی

فَإِذَا أَعْجَبَهُ اسْمُهُ فَرِحَ بِهِ وَرُئِيَ بِشْرُ ذَلِكَ

پس چون خوش می آمد آنحضرت صلعم را نام وے خوشحال میشد بدان و ظاهر میشد اثر خوشحالی آن

فِي وَجْهِهِ وَإِنْ كَرِهَ اسْمَهُ رُئِيَ كَرَاهَةُ ذَلِكَ

از روے مبارک وی صلعم و اگر مکروه میداشت نام وی را دیده میشد اثر کراهت آن

فِي وَجْهِهِ فَإِذَا دَخَلَ قَرْيَةً سَأَلَ عَنِ اسْمِهَا فَإِنْ

در روی مبارک وی صلعم پس چون در می آمد دیہی را می پرسید نام آن را پس اگر

أَعْجَبَهُ اسْمُهَا فَرِحَ بِهِ وَرُئِيَ بِشْرُ ذَلِكَ فِي وَجْهِهِ

خوش می آمد آنحضرت صلعم را نام وی خوشحال میشد بدان و دیده میشد اثر خوشی آن در روی مبارک وی صلعم

وَإِنْ كَرِهَ اسْمَهَا رُئِيَ كَرَاهَةُ ذٰلِكَ فِي وَجْهِهِ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ

واگر ناخوش میداشت نام او را ظاهر میشد اثر ناخوشی آن در روی شریف وی صلعم رواه ابوداود

بَابُ الْكَهَانَةِ

عَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

از عائشه رض مرویست که گفت شنیدم آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ إِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَنْزِلُ فِي الْعَنَانِ

الله علیه وسلم را که میفرمود بدرستیکه فرشتگان فرود می آیند درعنان

وَهُوَ السَّحَابُ فَتَذْكُرُ الْأَمْرَ قُضِيَ فِي السَّمَاءِ فَتَسْتَرِقُ

که وی سحاب است پس ذکر می کنند کارها که تقدیر کرده شده است در آسمان پس می دزدند

الشَّيَاطِيْنُ السَّمْعَ فَتَسْمَعُهُ فَتُوْحِيْهِ إِلَى الْكُهَّانِ

شیاطین سمع را پس می شنوند پس میرسانند آن را بسوی کاهنان

فَيَكْذِبُوْنَ مَعَهَا مِائَةَ كِذْبَةٍ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ رَوَاهُ

پس دروغ می بندند کاهنان با آن کلمات صد دروغ را از نزد خود رواه

الْبُخَارِيُّ وَعَنْ حَفْصَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

بخاری رح و روایت است از حفصه رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَتٰى عَرَّافًا فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ

صلی الله علیه وسلم کسیکه بیاید عراف را پس بپرسد آنرا از چیزے

لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلٰوةُ أَرْبَعِيْنَ لَيْلَةً رَوَاهُ مُسْلِمٌ

قبول کرده نشود آن کس را نماز چهل شب و روز رواه مسلم

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و مرویست از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اقْتَبَسَ عِلْمًا مِنَ النُّجُوْمِ اقْتَبَسَ شُعْبَةً مِنَ

علیہ وسلم کسیکہ حاصل می کند پارہ از علم نجوم حاصل می کند شاخے از

السِّحْرِ زَادَ مَا زَادَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُوْ دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ

سحر زیادت کرد اقتباس سحر را چندانکہ زیادت کرد اقتباس نجوم را روایت احمد وابوداود وابن ماجہ

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

واز ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَتَى كَاهِنًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُوْلُ أَوْ أَتَى

علیہ وسلم ہرکہ بیاید کاہن را پس تصدیق کند در آنچہ می گوید یا بیاید

امْرَأَتَهُ حَائِضًا أَوْ أَتَى امْرَأَتَهُ فِي دُبُرِهَا فَقَدْ بَرِئَ

یعنے وطی کند زن خود را درحالت حیض یا وطی کند زن خود را در دبر او پس بتحقیق بیزار شد

مِمَّا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ

از آنچہ فرستادہ شدہ است بر محمد صلے اللہ علیہ وسلم روایت

أَحْمَدُ وَأَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ قَتَادَةَ رضـ قَالَ خَلَقَ اللّٰهُ

احمد وابوداود واز قتادہ رضـ مرویست گفت کہ فرمود پیدا کرد خدا تعالی

تَعَالَى هٰذِهِ النُّجُوْمَ لِثَلٰثٍ جَعَلَهَا زِيْنَةً لِلسَّمَاءِ وَرُجُوْمًا

این ستارہ ہا را برای سہ فائدہ اول گردانید است اللہ تعالی آنرا زینت آسمان

لِلشَّيَاطِيْنِ وَعَلَامَاتٍ يُهْتَدَى بِهَا فَمَنْ تَأَوَّلَ فِيْهَا

مر شیاطین را و نشانہائی کہ راہ یافتہ شود بدان پس کسیکہ بیان کرد در وے

بِغَيْرِ ذٰلِكَ أَخْطَأَ وَأَضَاعَ نَصِيْبَهُ وَتَكَلَّفَ مَا لَمْ

سوای این خطا کرد از منہج صواب وضائع کرد بہرہ خود او بر خود گرفت کاری را کہ

يَعْلَمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ تَعْلِيْقًا وَفِي رِوَايَةِ رَزِيْنٍ

نمی تواند دانست روایت کرد بخاری بطریق تعلیق و در روایت رزین این است

وَتَكَلَّفَ مَا لَا يَعْنِيهِ وَمَا لَا عِلْمَ لَهُ بِهِ وَمَا عَجَزَ عَنْ عِلْمِهِ

وتکلف کرد چیزی که سودمند نیست وچیزی که نیست او را علم بدان وتکلف کرد در دانستن چیزی که عاجز از ان

الْأَنْبِيَاءُ وَالْمَلٰئِكَةُ وَعَنِ الرَّبِيعِ مِثْلُهُ وَزَادَ وَاللهِ مَا جَعَلَ

پیغمبران وفرشتگان واز ربیع مرویست مانند آن وزیادہ کرد وسوگند بخدا نگردانیده است

اللهُ فِي نَجْمٍ حَيٰوةَ أَحَدٍ وَلَا رِزْقَهُ وَلَا مَوْتَهُ وَإِنَّمَا يَفْتَرُوْنَ

اللہ تعالی در ہیچ نجمی زندگانی کسے ونہ رزق کسے ونہ موت کسے وجز این نیست که بر می بندند

عَلَى اللهِ الْكَذِبَ وَيَتَعَلَّلُوْنَ بِالنُّجُوْمِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

برخدای تعالی دروغ را وبہانہ می جویند بہ نجوم وروایت است از ابن عباس

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اقْتَبَسَ

گفت فرمود رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم کسیکه حاصل کند

بَابًا مِنْ عِلْمِ النُّجُوْمِ لِغَيْرِ مَا ذَكَرَ اللهُ فَقَدِ اقْتَبَسَ

علم نجوم را برای غیر کاری که ذکر کرده است اللہ تعالی پس تحقیق حاصل کرد

شُعْبَةً مِنَ السِّحْرِ الْمُنَجِّمُ كَاهِنٌ وَالْكَاهِنُ سَاحِرٌ

شعبہ از سحر منجم حکم کاہن دارد وکاہن حکم ساحر

وَالسَّاحِرُ كَافِرٌ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ أَبِي سَعِيْدٍ رض

وساحر کافر است رواه رزین واز ابی سعید رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم اگر

أَمْسَكَ اللهُ الْقَطْرَ عَنْ عِبَادِهِ خَمْسَ سِنِيْنَ ثُمَّ أَرْسَلَهُ

بند کند خدای تعالی باران را از بندگان خود پنج سال مثلا پستر بفرستد باران را

لَأَصْبَحَتْ طَائِفَةٌ مِنَ النَّاسِ كَافِرِيْنَ يَقُوْلُوْنَ سُقِيْنَا

ہر آئینه صبح کنند طائفه از مردم بحالت کفر میگویند آب داده شدیم ما

بنو المجدح رواه النسائي

بمنزل قمرکہ نام وے مجدح است رواه نسائی

باب الرؤيا

باب در بیان رؤیا

عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم

از ابی ہریرہ مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قال من رآني في المنام فقد رآني فإن الشيطان لا يتمثل

فرمود کسیکہ دید مرا در خواب پس بتحقیق دید مرا زیرا کہ شیطان متمثل نمی تواند

في صورتي متفق عليه وعن أبي هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله

در صورت من متفق علیہ وازابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم من رآني في المنام فسيراني

صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ دید مرا در خواب پس قریب است کہ ببیند مرا

في اليقظة ولا يتمثل الشيطان بي متفق عليه وعن

در بیداری ونمی تواند کہ متمثل کند شیطان بصورت من متفق علیہ واز

أبي قتادة رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

ابی قتادہ رض مرویست گفت فرمود رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم

الرؤيا الصالحة من الله والحلم من الشيطان فإذا رأى

خوابہای خوش از جانب خداست وعلامت لطف اوست وخوابہای ناخوش از شیطانست پس چون بیند

أحدكم ما يحب فلا يحدث به إلا من يحب وإذا رأى

یکے از شما خوابے کہ خوش دارد آن راپس باید کہ نگوید مگر کسے را کہ دوست دارد وچون بیند

ما يكره فليتعوذ بالله من شرها ومن شر الشيطان

خوابے را کہ ناخوش دارد آن راپس باید کہ پناہ جوید بخدا از شر آن واز شر شیطان

وَلْيَتْفُلْ ثَلٰثًا وَلَا يُحَدِّثْ بِهَا اَحَدًا فَاِنَّهَا لَنْ تَضُرَّهٗ

و باید که تف کند سه بار و نگوید آن خواب را بکسے زیرا که گفتن البته ضرری نکند او را

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

متفق علیه از جابر مروی است گفت فرمود رسول خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا رَاٰى اَحَدُكُمُ الرُّؤْيَا يَكْرَهُهَا

الله علیه وسلم چون بیند یکے از شما خوابے را که ناخوش دارد آن را

فَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهٖ ثَلٰثًا وَلْيَسْتَعِذْ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ ثَلٰثًا

پس باید که آب از دہن افکند بجانب دست چپ خود سه بار و باید که پناه جوید بخدا از شیطان سه بار

وَلْيَتَحَوَّلْ عَنْ جَنْبِهِ الَّذِيْ كَانَ عَلَيْهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و باید که بگردد از پہلوے خود که بود بر آن پہلو رواه مسلم

وَعَنْ اَبِيْ رَزِيْنٍ الْعُقَيْلِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و از ابی رزین عقیلی رض مرویست گفت فرمود رسول خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِّنْ سِتَّةٍ

صلی الله علیه وسلم خوابہاے مومن پاره ایست از شش

وَّاَرْبَعِيْنَ جُزْءًا مِّنَ النُّبُوَّةِ وَهِيَ عَلٰى رِجْلِ طَائِرٍ

وچہل پاره ہاے از نبوت واین رؤیا بر پاے طایر است

مَا لَمْ يُحَدِّثْ بِهَا فَاِذَا حَدَّثَ بِهَا وَقَعَتْ وَاَحْسِبُهٗ قَالَ

تا آنکه گفته است آنرا پس چون گفت خواب را بغیر واقع میگردد آنکه تعبیر کرد و می پندارم آنحضرت را

لَا تُحَدِّثْ اِلَّا حَبِيْبًا اَوْ لَبِيْبًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ

که فرمود مگو خواب را مگر با دوست یا شخص دانا رواه ترمذی و مرویست از

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن عباس رض گفت شنیدم آنحضرت صلی الله علیه وسلم را

يقول من تحلم بحلم لم يره كلف أن يعقد بين شعيرتين

که میفرمود کسیکه دروغ بندد خوابی را که ندیده است آنرا تکلیف کرده میشود که بندد میان دو جو

ولن يفعل ومن استمع إلى حديث قوم وهم له كارهون

وهرگز نمی تواند کرد وکسیکه گوش نهد بسوی سخن قومی که آنرا بشنود حال آنکه آن قوم شنیدن آنرا

أو يفرون منه صب في أذنيه الآنك يوم القيامة ومن

یا میگریزند از وی ریخته میشود در هر دو گوش وی سرب روز قیامت

صور صورة عذب وكلف أن ينفخ فيها

وکسیکه تصویر کند صورتی را عذاب کرده میشود وتکلیف کرده میشود باینکه روح دمد

وليس بنافخ رواه مسلم

ونیست دمنده روح رواه مسلم

تمّ

قد تم طبع النصف الأول من هذا الكتاب المستطاب

بعون الله الوهاب في الشهر المحرم سنة ١٣٣٢ﻫ ويليه النصف الثاني

إنشاء الله تعالى

صحت‌نامه خیر المواعظ جلد اول

صفحه	سطر	غلط	صحیح	صفحه	سطر	غلط	صحیح
۱۰	۱	مَاعندالله	ما عندالله من الوجهة	۱۸	۱۷	شُعْیَب	شُعَیب
				״	۲۲	بستر آمدیم	پستر آمدیم
۱۱	۸	آمرزنس	آمرزش	״	״	پیبیم	پیشیم
״	۱۵	قَلْبُ	قَلْبِ	۱۹	۶	درنیکرد	درنیگیرد
۱۲	۵	جَوَادَ	جَوَادٌ	״	۱۲	برابر	رابر
۱۳	۱۰	درانچه	در انچه	۲۰	۴	بفرستادیم	نفرستادیم
״	۱۴	وبر	بر	״	۱۲	گردانند	گردانید
۱۴	۷	رَجُل	رَجُلِ	۲۲	۵	فَأُكْسَلِي	فَأَكْسَلِي
۱۴	۱۰	داومیان	وآدمیان	״	۱۱	جَامِعَ	جَامِعِ
״	۲۰	بیاید	بیابد	״	۱۲	جامع وصول	جامع اصول
۱۵	۴	مرنج	رنج	״	۲۲	پایا	پایه
۱۶	۱۸	نخستن	نخستین	۲۳	۴	والله	والله
״	۲۲	وروز	درروز	۲۳	۷	هَاشَمِ	هَاشِمِ
۱۷	۱۶	میشوده مردم	میشود	״	۹	هَاشَمِ	هَاشِمِ
״	۲۱	مَنْشُوْرٌ	مَنْثُوْرٌ	״	۱۳	صَلَّی اللهِ	صَلَّی اللهُ
۱۸	۲	وبهشت	دربهشت	״	۱۸	رومی	مگر وحی
״	۱۰	راست	است	۲۴	۱۰	آمینه الت	آئینه امت

بِقَوْلٍ مَنْ تَحَلَّمَ بِحُلُمٍ لَمْ يَرَهُ كُلِّفَ أَنْ يَعْقِدَ بَيْنَ شَعِيْرَتَيْنِ

که بیفرموده کسیکه دروغ بندد خوابی را که ندیده است آنرا تکلیف کرده میشود که بندد میان دو جو

وَلَنْ يَّفْعَلَ وَمَنِ اسْتَمَعَ إِلَى حَدِيْثِ قَوْمٍ وَهُمْ لَهُ كَارِهُوْنَ

وهرگز نمی تواند کرد و کسیکه گوش نهد بسوی سخن قومی که آنرا بشنود حال آنکه آن قوم شنیدن آنرا

أَوْ يَفِرُّوْنَ مِنْهُ صُبَّ فِي أُذُنَيْهِ الْآنُكُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَنْ

یا میگریزند ازوی ریخته میشود در هر دو گوش وی سرب روز قیامت

صَوَّرَ صُوْرَةً عُذِّبَ وَكُلِّفَ أَنْ يَّنْفُخَ فِيْهَا

وکسیکه تصویر کند صورتی را عذاب کرده میشود و تکلیف کرده میشود با نکه روح دمد

وَلَيْسَ بِنَافِخٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و نیست دمنده روح رواه مسلم

تمّ

قَدْ تَمَّ طَبْعُ النِّصْفِ الْأَوَّلِ مِنْ هٰذَا الْكِتَابِ الْمُسْتَطَابِ

بعون الله الوهاب في الشهر المحرم سنة ١٣٣٢ه ويليه النصف الثاني

إن شاء الله تعالى

صحت نامہ خیر المواعظ جلد اول

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۱۰	۱	مَاعنداللہ	ماعنداللہ من	۱۸	۱۷	شُعَیب	شُعَیب
			الوجھة	″	۲۲	بستر آدیم	بستر آدیم
۱۱	۸	آمرزنس	آمرزش	″	″	پیبیم	پیشیم
″	۱۵	قَلْبُ	قَلْبِ	۱۹	۶	درنیکرد	درنیگیرد
۱۲	۵	جَوَادَ	جَوَادٌ	″	۱۲	برابر	رابر
۱۳	۱۰	ورانچہ	درانچہ	۲۰	۴	بفرستادیم	نفرستادیم
″	۱۴	وبر	بر	″	۱۲	گردانسند	گردانید
۱۴	۷	رَجُل	رَجُلِ	۲۲	۵	فَاُکْسُلی	فَاُکْسُلی
۱۴	۱۰	واوسیان	وآدمیان	″	۱۱	جَامِعَ	جَامِعِ
″	۲۰	بیاید	بیابد	″	۱۲	جامع وصول	جامع اصول
۱۵	۴	مرنج	رنج	″	۲۲	پایا	پایہ
۱۶	۱۸	نخستن	نخستین	۲۳	۴	واثلہ	واثلہ
″	۲۲	وروز	درروز	۲۳	۷	ھَاشِمِ	ھَاشِمِ
۱۷	۱۶	میشود مردم	میشود	″	۹	ھَاشِمِ	ھَاشِمِ
″	۲۱	مَنْثُوْرًا	مَنْثُوْرٌ	″	۱۳	صَلَّی اللہِ	صَلَّی اللہ
۱۸	۲	وبہشت	دربہشت	″	۱۸	رومی	گروہی
″	۱۰	راست	است	۲۴	۱۰	آئینہ انست	آئینہ است

۲۵	۱۰	درگذ	درگذر	۵۴	۷	مجري	مجري
۲۶	۴	ہری	بدی	"	"	متفق	مُتّفقٌ
"	"	بہ بدی را	بہ بدی	۵۸	۷	التورىة	التوراة
۲۶	۷	تحميد	تحميد	"	"	متخيا	نجيّا
۲۷	۲۰	دارشے مى	داری	۵۹	۱۴	چاپایہ	چارپایہ
۲۸	۹	فيذخلنها	قيذخلنيها	۶۰	۳	نتداوى	نتداوى
۲۹	۶	عليسها	عيبها	۶۳	۵	آذ لہ	آذ لہ
۳۰	۵	آنشا	انشاء	۶۴	۵	رسول الله	رسول الله
۳۱	۲	آیہ	آید	۶۸	۷	وما اتكم	وما آتكم
۳۱	۷	وغير	وغير	۶۹	۴	روكردان	روگردان
۳۲	۱	لكيلا	لكيلا	"	۴	يست	نيست
۳۳	۳	لوقيها	لوقتها	۷۰	۴	شير	بشبر
۳۷	۱۰	زمانہ	زمانہ	"	۸	چیرا	چیزہا
"	"	بازوفرمود	بازفرمود	۷۱	۱۴	تگذیب	تکذیب
۳۸	۱۱	نہي	نبي	۷۱	۱۷	مثل	مثل
۳۹	۱۱	شعبة	شعبة	۷۲	۵	يغليبنه	يغلبنه
۴۰	۹	متفق	متفق	۷۲	۹	تفهكون	تفهمون
۴۱	۷	رسول	رسول	"	۱۳	يعجزكم	يعجزكم
۴۱	۱۷	النبي	النبي	"	۱۵	تفقهون	تفهمون
۵۰	۱۳	كذب	كذب	۷۳	۲	ايشان	از يشان
۵۴	۹	عن ابن	عن ابن	۷۵	۸	ازلازم	لازم

۷۵	۱۵	عُمَرو	عَمرو	۹۹	۱۳	شُعُب	شُعَبِ
۷۶	۱۰	باشد	مانند	۱۰۰	۷	شُعُبِ	شُعَبِ
۷۷	۱	رَسُوْلُهُ	وَرَسُوْلُهُ	۱۰۲	۱	شُعُبِ	شُعَبِ
″	۳	لَایَنْقِصُ	لَایَنْقُصُ	″	۶	اساد	اسناد
۷۸	۸	ایک	یک	″	۱۱	کَیَتَمَاذٰی	فَیَتَمَاذٰی
۷۹	۵	اَلْکَلْبُ	اَلْکَلْبُ	۱۰۳	۹	آقْرَائِتَ	آفَرَایْتَ
″	۱۲	سلم	سلم زا	۱۰۴	۱۶	یسار	چهار
۸۱	۲	صواب	ثواب	۱۰۶	۱۰	درباختند	درباختند
۸۱	۲	الذہد	الزہد	″	۱۷	اِبْنِ	ابْنُ
″	۸	اذیشان	ازیشان	″	۲۱	فی الذین	فِی الدِّیْنِ
۸۲	۹	کَلَیْسَتَنَّ	فَلَیَسْتَنَّ	۱۰۷	۵	اِبْنِ	ابْنُ
۸۳	۳	قَارَسُوْلُ	قَالَ رَسُوْلُ	″	۱۲	دروع	دروغ
۸۴	۱۴	تعاوت	تفاوت	۱۰۸	۱۵	رَؤُسًا	رُؤُسًا
۸۵	۳	مُحَبَّتَهُ	مَحَبَّتَهُ	۱۰۹	۲	ازانس	ازانس
″	۱۳	اَوْبَمَ	اَوْبِمَ	″	۳	لِیُجَارِیْ	لِیُجَارِیَ
″	۱۵	وَبِمِ	وَبِمَ	″	۵	لِیُمَارِیْ	لِیُمَارِیَ
۸۷	۹	فَصْلِ	فَضْلِ	″	۱۷	ابْنِ	ابْنُ
۸۹	۱۴	راویرا	ویرا	″	۲۱	فَیَلْقَی	فَیُلْقَی
۹۴	۷	شُعُبُ	شُعَبِ	۱۱۰	۲	روہای	رودہای
۹۸	۶	ر	نو	″	۱۸	ردہای	روہای
۹۸	۹	لِیُحْیِیْ	لِیُحْیِیَ	۱۱۱	۱۷	یخرج	مَخْرَجَ

۱۱۲	۷	مَتنہا	مَشتہا	۱۲۹	۲۰	مراویرا	مراورا
〃	۸	تا ا	تا آنکہ	۱۳۰	۱	شُعْبِ	شُعَبِ
۱۱۳	۱۹	فیْشہِ	فِیْشہِ	〃	۴	امر	امرکنسیہ
۱۱۶	۷	الغائط	الغائط	〃	۲۰	وازد	وارد
〃	۱۰	ہی	نہی	۱۳۱	۵	لَاتُوَخِّرُوھَا	لَاتُؤخِرُوھَا
〃	۱۲	اذ	از	〃	۱۶	کمفسند	نکمفسند
〃	۲۰	دو	وضو	۱۳۲	۴	برزگ	بزرگ
۱۱۷	۲	بکی	یکی	۱۳۳	۱۱	التَّثْوِیْبُ	التَّثْوِیْبُ
〃	۷	لَمْ یَبْسا	لَمْ یَیْبَسَا	〃		المُؤَذِّنُ	المُؤَذِّنُ
〃	۱۱	اللّاعِنِیْنَ	اللَّاعِنَیْنِ	۱۳۴	۸	اذان	اذان
۱۱۸	۳	اِبْنِ مابہ	اِبْنِ ماجۃ	〃	۱۴	ظہار	طہاری
۱۱۹	۵	مَطْہَرۃٌ	مَطْہَرَۃٌ	〃	۱۸	خاز	نماز
۱۲۱	۳	الصَّلوٰتُ	الصَّلَوَاتِ	〃	〃	اردو	درود
〃	۹	التَّرْغِیْبِ	التَّرْغِیْبِ	۱۳۷	۱۴	گفتی	گفتنی
〃	۱۱	اتُوْا	اَتَوْا	۱۳۹	۳	یَرْضِیْکَ	یُرْضِیْکَ
〃	۱۲	شائستہ	شائستہ	〃	۱۷	کُلَّھَا	کُلِّھَا
۱۲۵	۸	حَبُوٌ	حَبْوًا	۱۴۰	۳	صَلّی	صَلّٰی
〃	۱۲	لَا تَوْ ھُما	لَاتَوَھُّمَا	〃	۱۲	دراراز	درار
〃	۲۱	غَدَا اِلٰی	غَدًا اِلٰی	〃	۱۷	شَیْئٌ	شَیْئٍ
۱۲۶	۱	عَنْ	عَنِ	۱۴۱	۵	یَوْمَ	یَوْمُ
۱۲۹	۷	لَاتَشْرِبِ	لَاتَشْرَبِ	〃	۹	قَالُوْ	قَالُوْا

١٤٢	٥	سُلَيْمَانَ	سَلْمَانَ	١٦٠	٣	الرُّجُلَ	الرَّجُلَ
١٤٣	٣	بن وداعہ	ابْنُ وَدَاعَة	١٦١	١٣	دَنُوْتُ	دَنَوْتُ
"	١٥	بُنْ سَبْع	ابْنُ سَبْع	١٦٢	٣	شُعُبِ	شُعَبِ
١٤٤	١٥	خَمْسَمِائَةَ	خَمْسِمِائَةِ	"	٩	شُعُبِ	شُعَبِ
"	١٧	ابْنُ وَدَاعَةَ	ابْنُ وَدَاعَةَ	"	١٩	بِمَائَةٍ	بِمِائَةٍ
"	٢١	يَتَّقِي	يَتَّقِي				
"	"	وَتَمْرٌ	وَتَمْرٌ	١٦٤	٦	بحث	بحث
١٤٥	١	فَلَانٍ	فُلَانٍ	"	١٣	درجہ	درجہ
١٤٦	٧	اِبْنِ	ابْنُ	"	١٦	خدابا	خدایا
"	١٣	ترا	تر	١٦٦	٣	التُّرْكُب	التُّرْكِب
١٤٨	٣	مُحَمَّدَ	لِمُحَمَّدٍ	"	١٣	میشناسم	نمیشناسم
١٥٠	٣	عَمْرَو	عَمْرٍو	"	١٧	عُمَرَبْنِ	عُمَرَبْنَ
"	١١	مُجْتَبَى	الْمُجْتَبَى	١٦٨	١	عَنِ	عَنِ
"	٢١	اُمْتَنَتْ	اُمْتَنَتْ	"	١٣	کلات	کلمات
١٥١	٣	اَلْجَنَّةَ	اَلْجَنَّةَ	"	٢٠	افت	رفت
١٥٢	٢	یانند	مانند	١٦٩	٥	بَرَاةٌ	بَرَاءَةٌ
"	٤	نقرا	نقراء	"	٧	ثوابة	ثَوَابَة
١٥٣	١	المَائَةِ	المِائَةِ	"	١٥	الجهادُ	الجهادُ
١٥٤	٢٠	مکر	مگر	"	"	ابْنِ	ابْنَ
١٥٧	٤	خبر	جز	١٧٠	٣	ثُمِّ	ثُمَّ
"	١٢	میترسم	میترسم	١٧١	٣	يَحْفَظُهُ	يَخْفِضُهُ
١٦٠	١	آلِي	آنِي	"	٢١	رَضِيَ	رَضِيَ

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۱۷۳	۱۱	يَتَخَلَّفُ	يَتَخَلَّفُ	۲۰۸	۱۵	عَنْ	عَنِ
۱۷۴	۴	کرگ	کرگ	〃	۱۹	لَيَكُوْنَنَّ	لَنَكُوْنَنَّ
۱۷۵	۱	البَشِيْرِ	المَغِيْرِ	〃	〃	كَمْ	كَمْ
۱۷۶	۱۹	يُؤَخِّرْ	يُؤَخِّرَ	۲۱۱	۳	قِيَامِ	قِيَامُ
۱۸۳	۵	الآخِرَ	الآخِرُ	〃	۱۷	الأُضَاحِيَ	الأَضَاحِيَ
۱۸۴	۲۱	عَقْدٍ	عُقَدٍ	۲۱۲	۷	يَارَسُوْلُ اللّٰه	يَارَسُوْلَ اللّٰه
〃	〃	عَقْدَةٍ	عُقْدَةٍ	۲۱۳	۳	اَجْلُهُمْ	اَجَلُهُمْ
۱۸۵	۵	المُغِيْرَةَ	المُغِيْرَةِ	۲۱۴	۱۱	بِعِبَادَةِ	بِعِيَادَةِ
۱۸۶	۱۹	نِيَامُ	نِيَامُ	〃	۱۷	رِوَايَةِ	رِوَايَةٍ
۱۸۷	۳	قِيَامَ	قِيَامَ	۲۱۵	۳	رَدَّ	رَدُّ
۱۸۹	۱	بَيْنَ	بَيْنِ	〃	۱۳	فَحَمِدَ اللّٰه	فَحَمِدَ اللّٰه
۱۹۲	۹	لَيَقُلْ	لِيَقُلْ	۲۱۶	۱۱	فَلَان	فُلَان
〃	۲۱	وَاقْدُرْ	وَاقْدُرْ	۲۱۷	۱۱	المَوْضُوْءَ	الوُضُوْءَ
۱۹۳	۱۱	لَمْ يَذْكُرَ	لَمْ يَذْكُرْ	۲۲۱	۷	تَحُطَّ	تَحُطُّ
〃	۱۹	حَدَثُ	حَدَثٌ	〃	۱۵	يُذْهَبُ	يُذْهِبُ
۱۹۴	۱	عَمْن	عَنِ	۲۲۲	۹	المُجْذِيَةِ	المُجْذِيَةُ
۲۰۴	۱۳	عُثْمَانَ	عُثْمَانُ	۲۲۷	۲۱	يُبْلِغُهَا	يَبْلُغُهَا
۲۰۵	۲۱	الشَّافِعِيُّ	الشَّافِعِيُّ	۲۲۸	۲۱	اطنابه	اَصَابَهُ
۲۰۶	۲۰	وورو	دارو	۲۲۹	۱۵	اَمْرَأَةَ	اِمْرَأَةً
۲۰۷	۷	عَنِ	عَنِ	〃	۱۹	اَلْكَفْكَفُ	اَلتَّكَهُّفُ
۲۰۸	۹	عِمْن	عَنِ	۲۳۱	۳	اَصْبَحْتُ	اَصْبَحْتُ

۲۳۲	۱۱	شُعُبِ	شُعَبِ	۲۷۷	۱۳	تِبَلِ	قِبَلِ
۲۳۹	۱۵	لاتتمنّ	یتمنّ	〃	۱۵	النّبُوّةِ	النُّبُوَّةِ
۲۴۲	۵	بَا	یَا	۲۷۹	۷	یَانَن	یَا ابْنَ
〃	۹	تُوفيّ	تُوُفِّيَ	۲۸۲	۱	فَالمُوْمِنُ	فَالْمُؤْمِنُ
۲۴۳	۳	ابنِ	ابنَ	۲۸۴	۹	اَلْبُخَارِيُّ	اَلْبُخَارِيِّ
۲۵۱	۱۳	فَلَانُ	فُلَانُ	〃	۱۵	فَاُجَابَهُ	فَاَجَابَهُ
۲۵۳	۱	طِیبٌ	طَیِّبٌ	۲۸۷	۱۱	اَوِثْنَتَانِ	اَوِاثْنَتَانِ
۲۵۵	۱۷	لیَسُوْءُکَ	یَسُوْءُکَ	۲۸۹	۷	یَدْخِلُهُ	یُدْخِلُهُ
۲۵۶	۷	تُنْزَعَ	تُنْزَعُ	۲۹۲	۲۱	شُعُبِ	شُعَبِ
۲۵۷	۱	رَسُوْلُ	رَسُوْلَ	۳۰۲	۱	عَن	عَنِ
〃	۳	یَرْجِعَهُ	یُرْجِعُهُ	۳۰۷	۵	وَاسْتَحِلُّوْا	وَاسْتَحَلُّوْا
۲۵۹	۷	فَاَخْبِرُهُمْ	فَاُخْبِرُهُمْ	۳۰۸	۹	بِمِائَةٍ	بِمِائَةٍ
۲۶۱	۷	وَالْبِسُوْهُ	وَاَلْبِسُوْهُ	۳۰۹	۷	شُرٌّ	شَرٌّ
〃	۱۵	جَبَلُ	جَبَلٌ	۳۱۳	۱	الجِبَالُ	الْجِبَالُ
〃	۲۱	لِحْيَتَهُ	لِحْيَتُهُ	۳۲۱	۱۳	التِّرْمِذِی	التِّرْمِذِيّ
۲۶۶	۵	یُعَذِّبُ	یُعَذَّبُ	۳۲۴	۹	فَاقْبَلُ	فَاَقْبَلَ
۲۶۷	۵	فَلَمْ یَصِبْ	فَلَمْ یُصِبْ	۳۲۸	۱	وُوَاهُ	رَوَاهُ
〃	۲۱	نَاقَتَهُ	نَاقَتُهُ	〃	۷	اَجَرًا	آجَرًا
۲۶۸	۷	عَنِ	عَنْ	۳۳۰	۲۱	شُعُبِ	شُعَبِ
۲۶۹	۱۹	یَسْمِعُ	یَسْمَعُ	۳۴۱	۱۳	عَجِّلُوا	عَجَّلُوْا
۲۷۲	۳	ابْنُ	ابْنَا	۳۴۵	۳	یَطِیْقُ	یُطِیْقُ

مِنْكِ	مِنْكَ	١٧	٤٢٠	وُلِدْتُ	وَلِدتُ	٢١	٣٤٥
وَاللهِ	واللهُ	٩	٤٢١	آمِرَ	آمَرَ	١٠	٣٤٨
جُدُرَانُ	جُدُرات		٤٢٥	لَأُجِيبَنَّهُمْ	لأُجيبَنَّهُمْ	١٣	٣٥٢
لِأَبَتَيْهَا	لامَتَيْهَا	١١	"	فَصَلُّوا	تَصَلُّوا	١٧	٣٥٥
اسْتَطَاعَ	اسْتَطَاءَ	١٣	"	قِيَامٍ	قِيَامَ	٧	٣٥٦
مَنَاقِب	مُنَاقِب	٩	٤٢٩	أُعْطِي	أُعْطِيَ	١٩	٣٦٤
آئِينَ	آلِينَ	١٧	٤٣٢	شَانُهُمْ	شَانَهُمْ	١٧	٣٧١
أَرْضٌ يُقَالُ	يُقَالُ	٥	٤٣٧	عَادَى	عَادَا	٣	٣٧٤
حَرَامٌ	حُرَامٌ	١٢	٤٣٩	شَرْقٌ	شَرْقٌ	١٣	٣٧٧
طُمَأْنِينَةٌ	طُمَأنِيَةُ	٥	٤٤٢	شُعَبِ	شُعُبِ	١٥	٣٨٤
شُعَبِ	شُعُبِ	٣	٤٤٨	أُبَيٍّ	أُبَيٍّ	١١	٣٩١
شُعَبِ	تُعُبِ	١٥	٤٥٠	فَكُنْتُ	لَكُنْتَ	٢١	٣٩٥
تَعَالَى اللهُ	تَعَالَى اللهُ	١١	٤٥٥	تَرَدَّدْتُ	تَرَدَّتُ	٥	٣٩٦
سَبْعِ	سَبُعِ	٩	٤٦٢	فَيُحِفُّونَهُمْ	يَحُفُّونَهُمْ	١٥	"
ضُلَّالًا	ضَلَالًا	١	٤٦٥	فُلَانٌ	فَلَان	١	٣٩٨
أَحَدُكُمْ	آحَدَكُمْ	١١	٤٦٨	أَعْرَابِيٌّ	أَعْرَابِيٍّ	٥	"
أَخَوَاتِهِنَّ	إِخْوَاتِهِنَّ	١	٤٧٧	فِي	إِلَى	٣	٤٠١
الْأَرْبَعَةِ	الْأَرْبَعَةِ	٣	"	كَيَوْمِ	كَيَوْمَ	١١	٤١٢
شُعَبِ	شُعُبِ	١	٤٨١	نَسَائِي	نِسَائِي	٣	٤١٤
امْرَأَتَهُ	امْرَأَتُهُ	٨	٤٨٢	لِلْمَظْلُومِ	لِلْمَظْلُومَ	١٨	٤١٨
شُعَبِ	شُعُبِ	١١	٤٨٥	عَدُوٌّ	عَدُوَّ	٩	٤١٩

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۴۸۵	۱۹	شُعْبِ	شُعَبِ	۵۵۴	۲۱	لَاتَقَضَ	لَاتَقْضِ
۴۹۲	۱۵	اَیُّ النِّیَاءِ	اَیُّ النِّسَاءِ	۵۵۷	۱۳	آمَارَۃً	آمَارَۃٍ
۵۰۰	۵	اُنَبِّئُکُمْ	اُنَبِّئُکُمْ	۵۵۸	۲۱	بن عباس	ابنِ عَبّاس
۵۰۲	۱	عِبَادَۃُ اللّٰہِ	عِبَادَۃَ اللّٰہِ	۵۵۹	۹	اِلَّا اَنْ داد	اِلَّا اَنْ دَادَ
〃	۲۱	اَلْبَرَّاء	اَلْبَرَاءِ	۵۹۶	۵	فَقَصٰی	فَقَضٰی
۵۰۴	۱۹	تَلُمْ	تَكُمْ	〃	۷	دُرَّۃ	دِرَّۃ
۵۰۵	۱	عُرْضَۃٌ	عُرْضَۃٌ	۵۷۱	۱۵	مَنِ	مَنِ
〃	۱۵	مِلَّۃٍ	مِلَّۃٍ	۵۷۷	۵	یُسَاقُوْنَ	یُسَاقُوْنَ
۵۱۱	۹	اَلْاُنْثٰی	اَلْاُنْثٰی	۵۸۲	۷	لَایُخْرُجُهٗ	لَایُخْرِجُهٗ
		بِالْاُنْثٰی	بِالْاُنْثٰی	〃	۱۵	اُجِدُ	اَجِدُ
۵۱۴	۹	فَلَانٌ	فُلَانٌ	۵۹۴	۱۵	وَانْفُقَ	وَاَنْفَقَ
۵۱۸	۱۵	مَغْطِیًا	مُغْطِیًا	۶۰۰	۱	یَرْجِعُ	یَرْجِعَ
۵۲۴	۱۵	ولعزّٰی	وَالْعُزّٰی	〃	۲۱	لَاتَحْسَبَنَّ	لَاتَحْسَبَنَّ
۵۲۵	۵	شُعُبِ	شُعَبِ	۶۰۸	۱	مُؤَمِّنٌ	مُؤْمِنٌ
〃	۱۵	شُعُبِ	شُعَبِ	۶۰۹	۱۳	فِسَقٌ	فِسْقٌ
۵۲۹	۱۱	رَجُلْ	رَجُلٌ	۶۱۳	۲۱	اِذَا الطُّفَیْتَیْنِ	ذَا الطُّفْیَتَیْنِ
۵۳۸	۵	سَاقِیَتُهَا	سَاقِیْهَا	۶۲۱	۷	یأْكُلُ	یَاكُلُ
۵۵۲	۱۹	یُوْتٰی	یُوْتٰی	۶۲۲	۷	تَخَبَطَتْ	تَخَبَّطَتْ
۵۵۴	۱۷	سَرٌ	سِرٌ	۶۲۴	۷	رَوَایَۃٍ	رِوَایَۃٍ
〃	〃	عَلَانِیَتِهٖ	عَلَانِیَتِهٖ	۶۲۵	۵	الشَّرْبِ	الشراب
〃	۲۱	لَاتُقْبِضْ	لَاتَقْبِضْ	〃	۱۱	اِنَاءٍ	اِنَاءٍ

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۶۲۸	۵	یُحِلُّ	یَحِلُّ	۶۵۱	۱۷	باالمصورین	بالمصورین
۶۳۰	۱۴	شود	شد	۶۵۳	۳	شِرَاح	شِرَاسر
۶۴۶	۱۳	اوتوکوا	اواترکو	۶۵۴	۴	میگوید	میگریزی

صحتنامہ حواشی خیر المواعظ جلد اوّل

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۱۰	۱	چیز	خبر	۳۳	۶۳	بدرنے	بندے
〃	۴	مبتدا	مبتدای	۳۳	۱۴	آفت	افتد
〃	۶	فیت	ظرفیت	۳۴	۶۶	آن باولی	بآن اولی
۱۱	۱	یعنی دل	یعنی اگر	۳۵	۳۰	واز پنجم	پنجم
۱۷	۲	عطاکش	عصاکش	۳۶	۵۴	اوچیت	او بیت
〃	۶	ده	در	〃	۷۲	بنورسپین	بروزپسین
۲۷	۲۷	بجرد	بمرد	〃	۸۰	ابصمت	وبصمت
〃	۴۴	الاایمان	الایمان	۳۸	۶۷	خداند	خواند
۲۹	۸	نورالنبی	نورانیتے	۳۹	۳۲	ہراسر	ہرسر
۳۰	۲۰	لیثر	کثیر	〃	۳۴	وایتہ	دابتہ
〃	۲۲	زلفت	زلف	〃	۳۸	زوذی	روزی
۳۱	۲۶	ممسترشابن	مسترشدین	〃	۴۷	متور	مسطور
〃	۴۶	کپابکھا	کجابکجا	〃	۴۹	فوائدالفوائد	فوائدالفواد

۳۹	۶۵	کس ر	کس را	۶۲	۲۲	اور	اورا
؍؍	۸۹	ریرا	زیرا	۶۷	۱۴	کر	کبر
؍؍	۹۵	انقطع	بالقطع	؍؍	۲۵	مسلمان	سلمان
۴۴	۲۴	لَایَخلدَ	لَایُخلّدُ	۶۸	۴	خلقت	غلفت
۴۵	۱۳	جارہ	چارہ	؍؍	۹۴	مگر	گمراہان
؍؍	۲۳	نقضا	فقدا	؍؍	۹۷	نفناعد	تصاعد
۵۱	۲۱	درکہ کر	درکہ	۷۱	۳۰	سوای	سواری
؍؍	۲۳	بالاسریع	آوردہ	۷۵	۱۱	زاں	زمان
۵۴	۷۱	متوے	دعاے	۷۵	۱۷	صلالہ	ضلالتہ
؍؍	۷۹	دفتر	دختر	؍؍	۲۹	فس	نفس
؍؍	۸۵	یادا اختہ	تاباوبفاحشہ	۷۶	۹	اعتقاد	واعتقاد
۵۶	۳	برنبذو	برنبذہ	۷۸	۱	درموافق	درمواقف
؍؍	۱۰	صواب وعقاب	ثواب وعقاب	؍؍	۳	شہبیہ	مشبہہ
؍؍	۲۳	ولکن امرین	امرین الامرین	؍؍	؍؍	معتزلہ	معتزلہ را
؍؍	۲۷	سرنیت	سرنیت	؍؍	؍؍	شیعہ ہیت	شبعہ ہیت داو
؍؍	۳۱	ہر	مہ	؍؍	۵	شبہیہ	مشبہہ
۶۰	۲۸	ورضائی بحکمی	ورضی بحکمی	؍؍	۸	خدا	راہ خدا
؍؍	۳۱	لقضا	بقضاء	؍؍	۹	مجرد	بمجرد
؍؍	۳۳	بالہا	الہا	؍؍	۱۱	دانی	وانی
۶۲	۲۶	گردمحرمات	گردمحرمات	؍؍	۲۸	استزلال	استدلال
؍؍	۱۹	کتا	کتاب	؍؍	۳۰	اشتادان	استادان

۷۸	۳۶	ولاعتساف	والاعتساف	۸۸	۳۱	واول وے	ودل وے
؍	؍	بقول	یقول	؍	۵۷	منت اودبرا	ہمت اوبرا
؍	۱۴	صداد	سداد	۸۹	۲۶	وزم	لازم
۷۹	۲	گذیدن	گزیدن	؍	۶۷	طوطیہ	توطیہ
؍	۱۵	سائل	مسائل	۹۰	۲۵	ال	مال
؍	؍	باص	باطن	؍	۵۹	حدت	حدیث
؍	۲۰	طرف	طرق	؍	۹۲	متیحر	متحیر اید
؍	۳۸	رشناخت	نہ شناخت	؍	۹۴	سلت	ملت
۸۰	۸	مرضئہ	مرضیئہ	؍	۱۰۹	بموب	بموجب
؍	۵۹	ہفتادو	ہفتادود	۹۱	۲۳	ادارے	اداسے
؍	۶۵	ہزارہا	ہزارہا	؍	۴۰	راہے ر	راہے را
۸۲	۳	ویزان	ویران	؍	۴۵	تعمیم	تعلیم
۸۳	۶۸	ومال	اہل ومال	؍	۵۹	مسجد	بہ مسجد
۸۴	۷	مروکسے	مرد باکسے	؍	۹۸	رسیدہ	رسیدند
۸۵	۶۷	درجا	درجا	؍	۱۰۴	ازیشاز	ازیشانرا
۸۶	۱۲	دردمے	دردے	؍	؍	کلماز	بخواند
؍	؍	درد	ورد	؍	۱۰۹	دعالت	وصالت
؍	۳۳	دردے	درے	۹۳	۳۷	اضالتہ	ضالتہ
؍	۳۴	فردافتم	فرورفتم	؍	۵۳	بشنودہ	بشنودو
؍	۴۴	لش	مالش	؍	۸۵	زاہبت	مذاہب
۸۷	۳۳	اسے	است	؍	۱۰۳	مکایر	بمکاید

زاد السبیل الی دار الخلیل مولفہ مولانا مولوی مفتی محمد سعد اللہ خان صاحب مرحوم یہ رسالہ حجاج و زائرین بیت حرام کے لئے نہایت مفید ہے اسمیں مناسک و فضائل حج و عمرہ و ممنوعات و مکروہات احرام و خطبہائے حج و مقامات قبولیت دعا و بقاع متبرکہ وغیرہ معتبر کتب فقہ سے اخذ کرکے نہایت خوبی کیساتھ لکھے گئے ہیں یہ رسالہ پیشتر دو دفعہ چھپا تھا لیکن اب مجلس اشاعۃ العلوم نے ایک جدید تہذیب اور دلکش طرز سے اسکو مرتب کرکے اپنے سلسلہ اشاعت میں داخل کر لیا ہے چھپائی عمدہ اور کاغذ سفید چکنا ۵ پونڈی حجم ۷۳ صفحات قیمت ۱۲؍

العروۃ الوثقیٰ مولفہ جناب مولوی سید غلام محمد برہان الدین صاحب قادری مہاجر یہ رسالہ عربی زبان میں لکھا گیا ہے مولف سلمہ اللہ تعالیٰ نے آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کی رویت مبارک اور فضائل رویت بہت عمدگی کیساتھ بیان کئے ہیں اپنے رنگ میں بہت عمدہ رسالہ ہے حجم ۱۴ صفحات قیمت

الوسیلۃ العظمیٰ مولفہ جناب مولوی سید غلام محمد برہان الدین صاحب قادری مہاجر یہ رسالہ بھی سلیس عربی زبان میں لکھا گیا ہے مولف سلمہ اللہ نے اس رسالہ میں آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کے ذکر ولادت باسعادت کے وقت جواز قیام اور فضائل قیام کا ثبوت دیا ہے اور دلائل عقلیہ و نقلیہ سے اچھی طرح ثابت کر دیا ہے کہ قیام کی اصلی علت اور رسم کیا ہے حجم ۲۳ صفحات قیمت ۱۲؍

مکارم الحفظہ جناب مولوی حفیظ اللہ خان صاحب مولوی فاضل کی یہ ایک عمدہ تصنیف ہے قرآن اور حفظ قرآن کتاب کا موضوع ہے حفظ قرآن کے متعلق عمدہ عمدہ نکات اور اسکے تفصیلی آداب و قواعد بیان کئے ہیں بڑے بڑے حفاظ کے دلچسپ تذکروں نے اور ضمناً دلپذیر لطائف و قصص نے کتاب کو بہت بارونق بنا دیا ہے مطالعہ سے مؤلف سلمہ اللہ کی قابل قدر رجحان کا ہی اور کتاب کی قدر و قیمت ظاہر ہو سکتی ہے ضخامت ۸۰ صفحہ قیمت فی جلد ۳؍

مقاصد الاسلام حصۂ پنجم

حضرت مولانا مولوی حاجی حافظ عارف باللہ محمد انوار اللہ صاحب قبلہ مدظلہ کی مفید تصانیف اور انکی برکات سے کون واقف نہیں ہے حضرت قبلہ ممدوح کی تصانیف موجودہ زمانہ کی اقتضاکے موافق حمایت اسلام کی کامل ضمانت اور علوم و برکات اسلام کی اشاعت کے لئے پوری کفیل ہیں۔

مقاصد الاسلام کے نام سے حضرت ممدوح نے ایک مفید سلسلۂ تصنیف کی بنیاد ڈالی ہے انعقاد مجلس اشاعۃ العلوم کے پیشتر اس سلسلہ کے چار حصے شایع ہوچکے ہیں اب مجلس نے یہ پانچواں حصہ شایع کیا ہے اور دیگر حصص زیر طبع ہیں اس حصہ میں تصوف سزا و جزا، فقر و فقیری خلافت ثبوت اہلبیت و صحابہ کے مفید حالات اور خلفائے راشدین کی خلافت پر نہایت عمدہ پیرایہ میں عقلی و نقلی بحثیں کیگئی ہیں اور نہایت محققانہ طرز سے ہر ایک بات ثابت کیگئی ہے چھپائی عمدہ کاغذ سفید چکنا پچاس پونڈی حجم ۱۰۶ صفحات قیمت ۶ ر

المعلن

ابو الدرجات حافظ محمد ولی الدین فاروقی مہتمم مجلس اشاعۃ العلوم

فہرس مضامین المجلد الثانی من کتاب خیر المواعظ

هٰذا بیانٌ للنّاسِ هُدًی وَّموعظةٌ للمتّقین

تدطبع النصف الثانی من هذا الکتاب المستطاب النافع لکل متعظ وواعظ

المجلد الثانی من

خیر المواعظ

من مصنفات محقق المسائل الفقهیه بالآیات الصریحه والاحادیث الصحیحه
المدقق الفرد الفرید مولانا الحاج المولوی محمد زمان خان الشهید مع
ترجمة المولوی محمد شاه سلمه الله بالجناب السامی
ذی المجد والفضل الثانی شمس علماء الشریعة بدر فقهاء الطریقه شیخ الاسلام
مولانا المولوی الحافظ الحاج محمد انوار الله دامت
مکارمه بعون الله

باهتمام
الشیخ المولوی الحافظ ابی الدرجات محمد ولی الدین الفاروقی
الامدادی المهتمم لمجلس اشاعة العلوم

بمطبع عثمان پریس بلدهٔ حیدرآباد دکن سنه ۱۳۳۲ه

بسم الله الرحمن الرحیم

ابتدا میکنم بنام خدائے بسیار مہربان بخشش کنندہ

كِتَابُ الْآدَابِ بَابُ السَّلَامِ وَالْاِسْتِيْذَانِ

کتاب آداب باب سلام داستیذان

وَاِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوْتًا فَسَلِّمُوْا عَلٰى اَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ

پس چون در آئید بخانہا پس سلام گوئید بر نفسہائے خود ہدیہ از نزد خدا

مُبٰرَكَةً طَيِّبَةً كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الْاٰيٰتِ لَعَلَّكُمْ

بابرکت پاکیزہ ہمچنین بیان میکند خدا برائے شما آیتہا شاید دریابید

تَعْقِلُوْنَ ۝ وَاِذَا حُيِّيْتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوْا بِاَحْسَنَ مِنْهَا

و چون تحیت دادہ شوید پس تحیت کنید بہ نیکوتر ازان یا بازگردانید

اَوْ رُدُّوْهَا اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيْبًا ۝ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ

آن را بدرستیکہ خدا تعالی ہست بر ہر چیزے شمار کنندہ اے آنانکہ گرویدہ اید

اٰمَنُوْا لَا تَدْخُلُوْا بُيُوْتًا غَيْرَ بُيُوْتِكُمْ حَتّٰى تَسْتَاْنِسُوْا وَ

مدر آئید بخانہا غیر خانہائے خود پس تا وقتیکہ دستورے گیرید و سلام دہید بکسان آن

تُسَلِّمُوْا عَلٰٓى اَهْلِهَا ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُوْنَ ۝

این بہترست شمارا تا شما پند گیرید

يَا أَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لِيَسْتَاْذِنْكُمُ الَّذِيْنَ مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ

ای آنانکه گرویده آید دستورے خواہند از شما آنانکه مالک شده اند دستہاے شما

اَلْاٰيَةَ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ اٰيَاتِهٖ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ۝

تا آیت ہمچنین بیان میکند خداے براے شما آیتہا و خدا داناست حکم کننده تر

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

واز ابی ہریرہ رض مرویست که گفت فرمود آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَلَقَ اللّٰهُ اٰدَمَ عَلٰى صُوْرَتِهٖ طُوْلُهٗ سِتُّوْنَ

علیه وسلم پیدا کرد خداتعالے آدم را بر صورت خود درازی قامت

ذِرَاعًا فَلَمَّا خَلَقَهٗ قَالَ اذْهَبْ فَسَلِّمْ عَلٰى اُولٰٓئِكَ

او شصت دست بود پس ہنگامے که پیدا کرد خداتعالی آدم را خطاب کرد مر آدم را گفت برو پس

النَّفَرِ وَهُمْ نَفَرٌ مِّنَ الْمَلٰٓئِكَةِ جُلُوْسٌ فَاسْتَمِعْ مَا يُحَيُّوْنَكَ

سلام کن بر آن جماعت و آنہا جماعت فرشتگان بودند نشسته پس بشنو چه نوع تحیت یعنی سلام میکنند

فَاِنَّهَا تَحِيَّتُكَ وَتَحِيَّةُ ذُرِّيَّتِكَ فَذَهَبَ فَقَالَ

ایشان بر تو پس بدرستیکه این کلمه که از ملائکه بشنوی سلام تو و سلام اولاد تواست پس رفت

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ فَقَالُوا السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ

آدم پس گفت آدم علیه السلام السلام علیکم پس گفتند فرشتگان در جواب وے السلام علیکم و رحمة الله

فَزَادُوْهُ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ قَالَ فَكُلُّ مَنْ يَّدْخُلُ الْجَنَّةَ

پس زیاده کردند فرشتگان آدم را در جواب وے لفظ و رحمة الله گفت آنحضرت پس ہر که می در آید بهشت

عَلٰى صُوْرَةِ اٰدَمَ وَطُوْلُهٗ سِتُّوْنَ ذِرَاعًا فَلَمْ يَزَلِ

بر صورت آدم باشد و حال آنکه درازی قامت وے شصت گز باشد پس ہمیشه

الْخَلْقُ يَنْقُصُ بَعْدَهٗ حَتَّى الْاٰنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

خلق یعنے آدمیان کوتاه شوند بعد از آدم تا آنکه اکنون باین مقدار رسیدند متفق علیه

ثلث مرات من قبل صلوة الفجر وحين تضعون ثيابكم من الظهيرة ومن بعد صلوة العشاء ثلث عورات لكم ليس عليكم ولا عليهم جناح بعدهن طوافون عليكم بعضكم على بعض كذلك يبين الله لكم الآيات والله عليم حكيم

ع ۵ جزء ۱۸ رکوع ۱۳

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی

روایت است از عبد اللہ بن عمرو بن عاص کہ مردے پرسید از آنحضرت صلی اللہ

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ قَالَ تُطْعِمُ الطَّعَامَ

علیہ وسلم کدام خصلت مسلمانی فاضلتر ست فرمود خورانیدن تو طعام

وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلٰی مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ مُتَّفَقٌ

را و گفتن تو سلام را بر آشنا و بیگانہ متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی

علیہ و از ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ حَتّٰی تُؤْمِنُوْا وَ

علیہ وسلم در نمی آئید شما بہشت را تا آنکہ ایمان نیارید و

لَا تُؤْمِنُوْنَ حَتّٰی تَحَابُّوْا أَوَلَا أَدُلُّكُمْ عَلٰی شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوْهُ

ایمان نمی آرید و کامل نمیشود ایمان شما تا آنکہ یکدیگر دوست میدارید یعنی را ے وندا آیا راہ نمایم

تَحَابَبْتُمْ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ رض قَالَ

شما را بر کارے کہ چون بکنید آن را دوست دارید یکدیگر را و آن صفت اینست کہ فاش و آشکار کنید سلام را میان خود رواہ مسلم

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَلِّمُ الرَّاكِبُ عَلَی

و روایت است از ابی ہریرہ رض فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم باید کہ سلام گوید کسیکہ سوار است

الْمَاشِيْ وَالْمَاشِيْ عَلَی الْقَاعِدِ وَالْقَلِيْلُ عَلَی الْكَثِيْرِ مُتَّفَقٌ

بر آن کسیکہ پیادہ است و سلام گوید پیادہ ای آنکہ راہ میرود بر آنکہ نشستہ است و سلام گوید اندک بر بسیار متفق

عَلَيْهِ وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَيْهِ

علیہ و ہم از وے مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يُسَلِّمُ الصَّغِيْرُ عَلَی الْكَبِيْرِ وَالْمَارُّ عَلَی الْقَاعِدِ وَالْقَلِيْلُ

وسلم باید کہ سلام کند صغیر بر کبیر و روندہ بر نشستہ و اندک

عَلَى الْكَثِيرِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ أَنَّ رَسُولَ

بر بسیار رواه البخاری واز انس رض مرویست گفت انس

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى غِلْمَانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم گذشت بر جماعت خردان پس سلام کرد برایشان از غایت تواضع

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

وشفقت متفق علیہ واز ابی ہریرہ رض مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَبْدَؤُا الْيَهُودَ وَلَا النَّصَارٰى

علیہ وسلم فرمود ابتدا نکنید یہود و نصاری را

بِالسَّلَامِ وَإِذَا لَقِيتُمْ أَحَدَهُمْ فِي طَرِيقٍ فَاضْطَرُّوهُ إِلَى

بسلام و چون ملاقات کنید شما یکے از یہود و نصاری را در راہے پس مضطر و بیچارہ گردانید

أَضْيَقِهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رض

او را بسوے مکانے کہ تنگ ترست رواہ مسلم واز ابی سعید خدری رض مرویست

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود بپرہیزید از نشستن

بِالطُّرُقَاتِ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ مَا لَنَا مِنْ مَجَالِسِنَا بُدٌّ نَتَحَدَّثُ

در راہہا پس گفتند یا رسول اللہ چارہ نیست ما را از مجلسہاے ما در راہہا یعنی النشستہا

فِيهَا قَالَ فَإِذَا أَبَيْتُمْ إِلَّا الْمَجْلِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهُ

باید نشست در راہہا پس چون ابا می کنید از ہمہ کار مگر مجلس را پس بدہید راہ را حق

قَالُوا وَمَا حَقُّ الطَّرِيقِ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ غَضُّ الْبَصَرِ وَكَفُّ

وے گفتند چیست حق طریق یا رسول اللہ فرمود آنحضرت پوشیدن چشم ست

الْأَذٰى وَرَدُّ السَّلَامِ وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيُ عَنِ

و دور کردن آنچہ ایذا کند و دادن جواب سلام مردم را و امر کردن مردم بمشروع و باز داشتن

الْمُنْكَرِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

از ناشروع متفق علیه و روایت است از علی رض گفت فرمود رسول الله

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ بِالْمَعْرُوْفِ

صلے الله علیه وسلم مرسلمان را بر مسلمان شش حق ست مقرون بمعروف

يُسَلِّمُ عَلَيْهِ إِذَا لَقِيَهُ وَيُجِيْبُهُ إِذَا دَعَاهُ وَيُشَمِّتُهُ إِذَا

سلام کند بروے چون ملاقات کند او را و اجابت کند چون بخواند او را بطعام و یرحمک الله

عَطَسَ وَيَعُوْدُهُ إِذَا مَرِضَ وَيَتْبَعُ جَنَازَتَهُ إِذَا مَاتَ

گوید چون عطسه زند و پرسد چون بیمار گردد در پے جنازهٔ او رود چون بمیرد و دوست دارد

وَيُحِبُّ لَهُ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عِمْرَانَ ابْنِ

مرمسلم را چیزے که دوست دارد مرنفس خود را رواه ترمذی و دارمی و روایت است از عمران بن

حُصَيْنٍ رض أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

حصین که مردے آمد نزد آنحضرت صلے الله علیه وسلم

فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ فَرَدَّ عَلَيْهِ ثُمَّ جَلَسَ فَقَالَ النَّبِيُّ

پس گفت السلام علیکم پس رد کرد بروے سلام او بلفظے که او گفته پس بنشست آنمرد

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرٌ ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ

پس گفت پیغمبر خدا که ثابت شد مرا بن مرد را ده نیکی پس آمد مرد دیگر پس گفت السلام علیکم

وَرَحْمَةُ اللهِ فَرَدَّ عَلَيْهِ فَجَلَسَ فَقَالَ عِشْرُوْنَ ثُمَّ جَاءَ آخَرُ

و زیاده کرد لفظ ورحمة الله پس جواب سلام داد آنحضرت ع بهمین لفظ پس بنشست آنمرد پس فرمود

فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ فَرَدَّ عَلَيْهِ

بست حسنه است اینمرد را پس آمد مردے دیگر پس گفت السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته پس جواب داد آنحضرت

فَجَلَسَ فَقَالَ ثَلٰثُوْنَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ

باین الفاظ پس بنشست آن مرد پس فرمود و سے را سی حسنه است رواه ترمذی و ابوداود

مُعَاذِ بْنِ اَنَسٍ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از معاذ بن انس رضـ از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

بِمَعْنَاهُ وَزَادَ ثُمَّ اَتٰى اٰخَرُ فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ

بمعنی حدیث مذکور و زیادہ کرد معاذ یک مرتبہ دیگر کہ پس تر آمد مردے دیگر پس گفت السلام علیکم و رحمۃ اللہ

اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهٗ وَمَغْفِرَتُهٗ فَقَالَ اَرْبَعُوْنَ وَقَالَ هٰكَذَا تَكُوْنُ

و برکاتہ و مغفرتہ پس فرمود آنحضرت کہ ثابت شد مر او را چہل حسنہ و فرمود ہمچنین میباشد

الْفَضَائِلُ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رضـ قَالَ قَالَ

فضائل رواه ابوداود و از ابی امامہ رضـ مرویست گفت کہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَوْلَى النَّاسِ بِاللّٰهِ مَنْ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ قریب ترین و مخصوص ترین مردم بجناب حق عز و علا

بَدَاَ بِالسَّلَامِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ

کسی است کہ ابتدا کند بسلام رواه احمد و ترمذی و ابو داود

جَرِيْرٍ رضـ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلٰى نِسْوَةٍ فَسَلَّمَ

و روایت است از جریر بن عبد اللہ بجلی کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم گذشت بر جماعت زنان پس سلام کرد

عَلَيْهِنَّ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ اَبِيْ طَالِبٍ رضـ قَالَ

آنحضرت بر ایشان رواه احمد و روایت است از علی بن ابی طالب رضـ گفت علی کرم اللہ کفایت

يُجْزِيْ عَنِ الْجَمَاعَةِ اِذَا مَرُّوْا اَنْ يُّسَلِّمَ اَحَدُهُمْ وَيُجْزِيْ

میکند از جماعت چون بگذرند کہ سلام کند یکے از ایشان و کفایت میکند از نشستگان کہ جواب سلام گوید یکے از

عَنِ الْجُلُوْسِ اَنْ يَّرُدَّ اَحَدُهُمْ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

ایشان حاصل آنکہ سنت سلام و جواب آن بر سبیل کفایہ است اگر از جماعت یکے گوید از ہمہ ساقط گردد

مَرْفُوْعًا وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ رضـ

از روے مرفوع و از عمرو بن شعیب مرویست و او از پدر خود و او از پدرش کہ جد عمرو است

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَشَبَّهَ

گفت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود نیست از ما کسیکہ مشابہت

بِغَيْرِنَا لَا تَشَبَّهُوْا بِالْيَهُوْدِ وَلَا بِالنَّصَارٰى فَاِنَّ تَسْلِيْمَ الْيَهُوْدِ

سازد خود را بغیر ما تشبہ نکنید بہ یہود و نصاریٰ زیراکہ سلام کردن یہود

الْاِشَارَةُ بِالْاَصَابِعِ وَتَسْلِيْمَ النَّصَارٰى الْاِشَارَةُ بِالْاَكُفِّ

اشارت کردنست بانگشتان وسلام کردن نصاریٰ اشارت کردنست بکفہائے دست

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ اِسْنَادُهٗ ضَعِيْفٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

رواہ ترمذی وگفت کہ اسناد آن ضعیف ست و روایت است از ابی ہریرہ رض

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا لَقِيَ اَحَدُكُمْ اَخَاهُ

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود چون پیش آید یکے از شما برادر خود را

فَلْيُسَلِّمْ عَلَيْهِ فَاِنْ حَالَتْ بَيْنَهُمَا شَجَرَةٌ اَوْ جِدَارٌ اَوْ حَجَرٌ

پس باید کہ سلام کند برو سے پس اگر حائل شد میان دو کس درخت یا دیوار و سنگے پستر ملاقات کرد

ثُمَّ لَقِيَهٗ فَلْيُسَلِّمْ عَلَيْهِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ قَتَادَةَ رض

وے را پس باید کہ سلام کند بروے رواہ ابو داؤد و از ابن قتادہ مرویست

قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا دَخَلْتُمْ بَيْتًا فَسَلِّمُوْا عَلٰى

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم چون در آئید خانہ را پس سلام کنید

اَهْلِهٖ وَاِذَا خَرَجْتُمْ فَاَوْدِعُوْا اَهْلَهٗ بِسَلَامٍ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ

بر اہل خانہ و چون بیرون آئید و دیعت نہید نزد اہل خانہ سلام را روایت کرد او را بیہقی را

فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ مُرْسَلًا وَعَنْ اَنَسٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

بیہقی در شعب الایمان از روئے مرسل و روایت ست از انس رض بدرستیکہ آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَا بُنَيَّ اِذَا دَخَلْتَ عَلٰى اَهْلِكَ فَسَلِّمْ

علیہ وسلم فرمود کہ اے پسرک چون در آئی بر اہل و عیال خود پس سلام کن

يَكُوْنُ بَرَكَةً عَلَيْكَ وَعَلَى اَهْلِ بَيْتِكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

برایشان می باشد سبب وجود برکت بر تو اہل خانۂ تو روایت ترمذی

وَعَنْ جَابِرٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز جابر رضہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَلسَّلَامُ قَبْلَ الْكَلَامِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

وسلم سلام پیش از کلام ست روایت ترمذی

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضہ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

واز ابی ہریرہ رضہ مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمودہ است

لَا خَيْرَ فِيْ جُلُوْسٍ فِي الطُّرُقَاتِ اِلَّا لِمَنْ هَدَى السَّبِيْلَ

نیکی در نشستن در راہہا مگر کسیکہ بنماید راہ را وجواب گوید سلام را

وَرَدَّ التَّحِيَّةَ وَغَضَّ الْبَصَرَ وَاَعَانَ عَلَى الْحَمُوْلَةِ رَوَاهُ

وبپوشد نظر را ویاری دہی دہد در حمولہ یعنی یاری دہد در برداشتن بار روایت

فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

در شرح السنۃ ومرویست از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا خَلَقَ اللّٰهُ اٰدَمَ وَنَفَخَ فِيْهِ الرُّوْحَ

صلے اللہ علیہ وسلم ہرگاہ کہ پیدا کرد خدا تعالیٰ آدم را ودمید در وی روح را

عَطَسَ فَقَالَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ فَحَمِدَ اللّٰهَ بِاِذْنِهٖ فَقَالَ لَهٗ رَبُّهٗ يَرْحَمُكَ

عطسہ زد آدم پس گفت الحمد للہ پس حمد کرد آدم خدا را بتوفیق وی پس گفت مر او را

اللّٰهُ يَا اٰدَمُ اِذْهَبْ اِلٰى اُولٰٓئِكَ الْمَلٰٓئِكَةِ اِلٰى مَلَاٍ مِّنْهُمْ

پروردگار او رحمت کند ترا خدا تعالیٰ ای آدم برو بسوی این فرشتگان یعنی بسوی جماعت عظیم الشان

جُلُوْسٌ فَقُلِ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ

کہ نشستہ اند پس بگو السلام علیکم پس گفت آدم السلام علیکم

قَالُوا عَلَيْكَ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى رَبِّهِ فَقَالَ

گفتند فرشتگان علیکم السلام و رحمة الله پستر باز آمد آدم بسوی پروردگار خود پس گفت

إِنَّ هٰذِهِ تَحِيَّتُكَ وَتَحِيَّةُ بَنِيكَ بَيْنَهُمْ فَقَالَ لَهُ اللّٰهُ وَيَدَاهُ

پروردگار بدرستیکه این کلمات روشن سلام تست و سلام پسران تو میان یکدیگر پس گفت مر آدم را

مَقْبُوضَتَانِ اخْتَرْ أَيَّتَهُمَا شِئْتَ فَقَالَ اخْتَرْتُ يَمِينَ رَبِّي

خدایتعالی و هر دو دست وے تعالی بسته بودند اختیار کن هر کدام ازین دو دست را که میخواهی پس گفت آدم اختیار کردم

وَكِلْتَا يَدَيْ رَبِّي يَمِينٌ مُبَارَكَةٌ ثُمَّ بَسَطَهَا فَإِذَا فِيهَا آدَمُ

دست راست پروردگار خود را و هر دو دست پروردگار من راست است مبارک پستر کشاد پروردگار دست را پس ناگاه در دست راست آدم

وَذُرِّيَّتُهُ فَقَالَ يَا رَبِّ مَا هٰؤُلَاءِ قَالَ هٰؤُلَاءِ ذُرِّيَّتُكَ

و اولاد اوست پس گفت آدم ای پروردگار من چه اند اینها که در دست تو اند گفت پروردگار اینها

فَإِذَا كُلُّ إِنْسَانٍ مَكْتُوبٌ عُمُرُهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ فَإِذَا فِيهِمْ رَجُلٌ

ذریت تو اند پس ناگاه هر آدمی نوشته است عمر وی میان دو چشم وے پس ناگاه در میان این

أَضْوَءُهُمْ أَوْ مِنْ أَضْوَئِهِمْ قَالَ يَا رَبِّ مَنْ هٰذَا قَالَ هٰذَا

آدمیان مردیست روشن ترین ایشان یا از روشن ترین مردم گفت آدم ای پروردگار کیست این مرد

ابْنُكَ دَاوٗدُ وَقَدْ كَتَبْتُ لَهُ عُمُرَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ

گفت پروردگار این پسر تست که داؤد نام دارد و بتحقیق نوشتم مر او را عمر چهل سال گفت آدم پروردگار من

زِدْ فِي عُمُرِهِ قَالَ ذٰلِكَ الَّذِي كَتَبْتُ لَهُ قَالَ يَا رَبِّ فَإِنِّي

زیاده کن در عمر وی چیزے گفت پروردگار همان است که نوشته ام مر او را از عمر گفت آدم ای پروردگار

قَدْ جَعَلْتُ لَهُ مِنْ عُمُرِي سِتِّينَ سَنَةً قَالَ أَنْتَ وَذَاكَ

بتحقیق گردانیدم مر او را از عمر خویش شصت سال گفت پروردگار تو دانی و مطلوب تو یعنی اختیار تراست گفت پیغمبر

قَالَ ثُمَّ سَكَنَ الْجَنَّةَ مَا شَاءَ اللّٰهُ ثُمَّ أُهْبِطَ مِنْهَا وَكَانَ آدَمُ يَعُدُّ

پستر ساکن شد آدم بهشت را آنقدر که خدا خواسته بود پستر پایان انداخته شد آدم از بهشت و بود آدم میشمرد برای

لِنَفْسِهٖ فَاَتَاهُ مَلَكُ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهٗ اٰدَمُ قَدْ عَجَّلْتَ

یعنی سال عمر خود پس آمد آدم را ملک الموت پس گفت ملک الموت را آدم شتابی کردی

قَدْ كُتِبَتْ لِيْ اَلْفُ سَنَةٍ قَالَ بَلٰى وَلٰكِنَّكَ جَعَلْتَ

بتحقیق نوشته شده است مرا عمر ہزار سال گفت ملک الموت آری ولیکن تو بخشیدی مر پسر خود را

لِابْنِكَ دَاوٗدَ سِتِّيْنَ سَنَةً فَجَحَدَ فَجَحَدَتْ ذُرِّيَّتُهٗ وَنَسِيَ

که داؤد دست از عمر خود شصت سال پس انکار کرد آدم باین قول پس انکار کرد ذریت وی و نسیان کرد آدم

فَنَسِيَتْ ذُرِّيَّتُهٗ قَالَ فَمِنْ يَوْمَئِذٍ اُمِرَ بِالْكِتَابِ وَالشُّهُوْدِ

کرد ذریت او گفت آنحضرت صلعم پس ازانکه واقع شد از آدم جحود و نسیان واقع شد امر نوشتن معاملات

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ الطُّفَيْلِ بْنِ اُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ اَنَّهٗ كَانَ

و گواہان روایه ترمذی و از طفیل بن ابی کعب مرویست که وے می آمد

يَاْتِي ابْنَ عُمَرَ رض فَيَغْدُوْ مَعَهٗ اِلَى السُّوْقِ قَالَ فَاِذَا غَدَوْنَا

نزد ابن عمر رض پس میرفت در وقت بامداد با ابن عمر بسوی بازار گفت طفیل پس چون میرفتیم ما

اِلَى السُّوْقِ لَمْ يَمُرَّ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ عُمَرَ عَلٰى سَقَّاطٍ وَّلَا عَلٰى

بامداد بسوی بازار نمی گزشت عبد اللہ بن عمر بر ہیچ سقاط و نمی گذشت

صَاحِبِ بَيْعَةٍ وَّلَا عَلٰى مِسْكِيْنٍ وَّلَا عَلٰى اَحَدٍ اِلَّا سَلَّمَ عَلَيْهِ

بر ہیچ بیع کننده و نمی گزشت بر ہیچ مسکینے و نه بر ہیچ یکے مگر آنکه سلام میکرد

قَالَ الطُّفَيْلُ فَجِئْتُ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عُمَرَ رض يَوْمًا فَاسْتَتْبَعَنِيْ

ابن عمر بر وے گفت طفیل پس آمدم نزد عبد اللہ بن عمر رض روزی پس ہمراه بودن خواست مرا

اِلَى السُّوْقِ فَقُلْتُ لَهٗ وَمَا تَصْنَعُ فِي السُّوْقِ وَاَنْتَ لَا تَقِفُ

بجانب بازار پس گفتم ابن عمر را چه کار خواہی کرد تو در بازار که میروی و تو نمی ایستی بر فروختن

عَلَى الْبَيْعِ وَلَا تَسْاَلُ عَنِ السِّلَعِ وَلَا تَسُوْمُ بِهَا وَلَا تَجْلِسُ

و نمی پرسی از متاع که میفروشند و خریداری نمی کنی متاع را و نمی نشینی

ترمذی ۱۲

موطا ۱۲

فِي مَجَالِسِ السُّوقِ فَاجْلِسْ بِنَا هٰهُنَا نَتَحَدَّثُ قَالَ

از نشستگاههای بازار پس نشین با ما همین جای تا حرف و حکایت کنیم با یکدیگر گفت طفیل

فَقَالَ لِي عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ عُمَرَ يَا أَبَا بَطْنٍ قَالَ وَكَانَ الطُّفَيْلُ

پس گفت عبد الله مرا ای خداوند شکم گفت راوی و بود طفیل

ذَا بَطْنٍ إِنَّمَا نَغْدُو مِنْ أَجْلِ السَّلَامِ نُسَلِّمُ عَلَى مَنْ لَقِيْنَاهُ

شکم داری یعنی شکم بزرگ گفت همی بیرون میرویم ببازار مگر بجهت سلام کردن بر مردم سلام میکنیم بر کسیکه

رَوَاهُ مَالِكٌ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ جَابِرٍ رضہ

پیش آئیم او را یا بر کسیکه پیش آید ما را روایت کرد مالک و بیهقی در شعب ایمان و روایت کرد جابر رض

قَالَ أَتَى رَجُلٌ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لِفُلَانٍ

آمد مردی پیغمبر خدا را صلی الله علیه وسلم پس گفت آنمرد مر فلان کس را در بوستان

فِي حَائِطِي عَذْقٌ وَإِنَّهُ قَدْ أَذَانِي مَكَانُ عَذْقِهِ فَأَرْسَلَ

درخت خرمائیست و گفت آنمرد بتحقیق ایذا کرد است مرا وجود عذق وی پس فرستاد

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ بِعْنِي عَذْقَكَ قَالَ لَا قَالَ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بسوی وی کسی را که بفروش بدست من درختان خود گفت

فَهَبْ لِي قَالَ لَا قَالَ فَبِعْنِيهِ بِعَذْقٍ فِي الْجَنَّةِ فَقَالَ لَا فَقَالَ

نمی فروشم گفت اگر نمی فروشی پس ببخش مرا گفت نمی دهم فرمود پس تصدق کن بوعده عذقی که در بهشت باشد

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا رَأَيْتُ الَّذِي هُوَ أَبْخَلُ

هم نمی کنم پس گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم ندیدم آن کسی را که او بخیل تر است

مِنْكَ إِلَّا الَّذِي يَبْخَلُ بِالسَّلَامِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ

از تو مگر آن کسیکه بخل میکند بسلام روواه احمد و بیهقی

فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ رضہ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهِ

در شعب ایمان و از عبد الله بن مسعود رض از آنحضرت صلی الله

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَلْبَادِیْ بِالسَّلَامِ بَرِیْٓءٌ مِّنَ الْکِبْرِ رَوَاهُ

علیہ وسلم روایت میکند کہ فرمود ابتدا کنندہ بسلام بیزار است از تکبر رواہ

اَلْبَیْهَقِیُّ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ وَعَنْ جَابِرٍ رضی قَالَ اَتَیْتُ

بیہقی فی شعب الایمان واز جابر رضی مرویست رضی گفت آمدم

النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فِیْ دَیْنٍ کَانَ عَلٰی اَبِیْ فَدَقَقْتُ

آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم بسبب دینی کہ بود بر پدر من پس بکوفتم در را

الْبَابَ فَقَالَ مَنْ ذَا فَقُلْتُ اَنَا فَقَالَ اَنَا اَنَا کَاَنَّهٗ کَرِهَهَا

پس گفت آنحضرت کیست اینکہ در میکوبد پس گفتم منم پس فرمود آنحضرت منم منم گویا این کلمہ را از جابر ناخوش

مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رضی اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

داشت متفق علیہ واز ابوہریرہ رضی گفت کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا دُعِیَ اَحَدُکُمْ فَجَاءَ مَعَ الرَّسُوْلِ فَاِنَّ ذٰلِكَ

علیہ وسلم چون خواندہ شود یکی از شما پس بیاید ہمراہ فرستادہ ہمان آمدن ہمراہ فرستادہ شدہ

لَهٗ اِذْنٌ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَفِیْ رِوَایَةٍ لَهٗ قَالَ رَسُوْلُ الرَّجُلِ اِلَی

اذن است وحاجت استیذان نیست رواہ ابوداؤد ودر روایتی مر ابوداؤد را کہ میگفت آنحضرت فرستادہ

الرَّجُلِ اِذْنُهٗ وَعَنْ عَطَاءِ بْنِ یَسَارٍ رضی اَنَّ رَجُلًا سَاَلَ

مردی بسوی مردی اذن اوست وروایت ست از عطاء بن یسار رضی کہ مردی پرسید

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَسْتَاْذِنُ عَلٰی اُمِّیْ

آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم پس گفت آمرزد آیا طلب اذن کنم از برای آمدن بر مادر خود

فَقَالَ نَعَمْ فَقَالَ الرَّجُلُ اِنِّیْ مَعَهَا فِی الْبَیْتِ فَقَالَ رَسُوْلُ

پس فرمود آنحضرت آری بکن پس گفت مردی کہ من با او میباشم در یک خانہ پس فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِسْتَاْذِنْ عَلَیْهَا فَقَالَ الرَّجُلُ

صلی اللہ علیہ وسلم استیذان بکن بر وی اگرچہ با او در یک خانہ باشی

ع ۱۳۰۶

إِنِّي خَادِمُهُمَا فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
پس باز گفت مردی پس من خادم مادرم پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

إِسْتَأْذِنْ عَلَيْهَا أَتُحِبُّ أَنْ تَرَاهَا عُرْيَانَةً قَالَ لَا قَالَ
استیذان بکن برای آمدن بروی آیا دوست میداری کہ بینی اورا برہنہ گفت مرد دوست

فَاسْتَأْذِنْ عَلَيْهَا رَوَاهُ مَالِكٌ مُرْسَلًا وَعَنْ جَابِرٍ رض
نمیدارم کہ برہنہ ببینم گفت آنحضرت پس استیذان بکن روایت کرد مالک این حدیث را بطریق ارسال و از

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَأْذَنُوا لِمَنْ لَمْ يَبْدَأْ
روایت کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود اذن نکنید برای در آمدن کسی را کہ ابتدا نکردہ

بِالسَّلَامِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ
بسلام روایه بیہقی فی شعب الایمان

جَابِرٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا كَتَبَ أَحَدُكُمْ
و از جابر رض مرویست کہ آنحضرت فرمود چون بنویسد یکی از شما نامہ را پس باید کہ خاک

كِتَابًا فَلْيُتَرِّبْهُ فَإِنَّهُ أَنْجَحُ لِلْحَاجَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
بروی یا مراد آنست کہ برخاک اندازد او را از یرا کہ این برآورندہ تر ست مر حاجت را رواہ

بَابُ الْمُصَافَحَةِ وَالْمُعَانَقَةِ
باب در مصافحہ و معانقہ

عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى
روایت ست از براء بن عازب رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ مُسْلِمَيْنِ يَلْتَقِيَانِ فَيَتَصَافَحَانِ
علیہ وسلم نیست ہیچ دو مسلمانی کہ پیش آیند بیکدیگر پس مصافحہ کنند

إِلَّا غُفِرَ لَهُمَا قَبْلَ أَنْ يَتَفَرَّقَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ
مگر آنکہ آمرزیدہ شود مر ایشان را پیش از آنکہ جدا شوند از یکدیگر رواہ احمد و ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَفِي رِوَايَةِ أَبِي دَاوُدَ قَالَ إِذَا الْتَقَى الْمُسْلِمَانِ
وابن ماجه و در روایت ابی داؤد و آمده که گفت آنحضرت چون ملاقات میکنند دو مسلمان

فَتَصَافَحَا وَحَمِدَا اللهَ وَاسْتَغْفَرَاهُ غُفِرَ لَهُمَا وَعَنْ أَنَسٍ رضـ
پس مصافحه میکنند و حمد گویند خدا را و آمرزش خواهند از خدا آمرزیده شود مر ایشان را و از انس روایت

قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللهِ الرَّجُلُ مِنَّا يَلْقَى أَخَاهُ أَوْ صَدِيقَهُ
که مردی از آنحضرت صلعم پرسید که مردی از مسلمانان پیش می آید برادر خود را یا پیش می آید دوست خود را

أَيَنْحَنِي لَهُ قَالَ لَا قَالَ أَفَيَلْتَزِمُهُ وَيُقَبِّلُهُ قَالَ لَا قَالَ أَفَيَأْخُذُ
چه کار کند آیا دو تا کند سر پشت برای وی فرمود نکند گفت آمرد آیا پس معانقه کند و بوسه زند آن را

بِيَدِهِ وَيُصَافِحُهُ قَالَ نَعَمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي
فرمود نکند گفت آمرد آیا پس بگیرد دست او را و مصافحه کند فرمود آری دست بگیرد و مصافحه کند روایت

أُمَامَةَ رضـ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ تَمَامُ
امامه رضـ روایت ست که آنحضرت صلی الله علیه و سلم فرمود تمام و کمال

عِيَادَةِ الْمَرِيضِ أَنْ يَضَعَ أَحَدُكُمْ يَدَهُ عَلَى جَبْهَتِهِ أَوْ عَلَى
پرسش بیمار اینست که بنهد یکی از شما دست خود را بر پیشانی بیمار یا بر دست وی پس بپرسد

يَدِهِ فَيَسْأَلُهُ كَيْفَ هُوَ وَتَمَامُ تَحِيَّاتِكُمْ بَيْنَكُمُ الْمُصَافَحَةُ
چگونه است وی و تمام و کمال سلامهای شما که میان یکدیگر میکنید مصافحه است

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ ضَعَّفَهُ وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ
روایت احمد و ترمذی ضعیف کرد آن را و روایت ست از عائشه رضـ صدیقه

قَالَتْ قَدِمَ زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ الْمَدِينَةَ وَرَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ
گفت که قدوم آورد زید بن حارثه که متبنای آنحضرت صلعم بود بمدینه منوره و حال آنکه آنحضرت

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِي فَأَتَاهُ فَقَرَعَ الْبَابَ فَقَامَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللهِ
صلی الله علیه و سلم در خانه من بود پس آمد زید آنحضرت صلعم را پس بکوفت در را پس ایستاد و رفت بجانب

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عُرْيَانًا يَجُرُّ ثَوْبَهُ وَاللهِ مَا رَأَيْتُهُ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم برہنہ درحالیکہ میکشید جامۂ خود را بخدا سوگند ندیدم

عُرْيَانًا قَبْلَهُ وَلَا بَعْدَهُ فَاعْتَنَقَهُ وَقَبَّلَهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

من آنحضرت را برہنہ پیش ازین و نہ بعد ازین پس معانقہ کرد آنحضرت زید را و بوسہ داد او را روایت کرد ترمذی

وَعَنْ أَبِي أَيُّوبَ بْنِ بُشَيْرٍ عَنْ رَجُلٍ مِّنْ عَنَزَةَ أَنَّهُ قَالَ

و روایت است از ایوب بن بشیر از مردی که از عنزه بود که گفت آن مرد گفتم

قُلْتُ لِأَبِي ذَرٍّ هَلْ كَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مر ابی ذر را آیا بود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

يُصَافِحُكُمْ إِذَا لَقِيْتُمُوْهُ قَالَ مَا لَقِيْتُهُ قَطُّ إِلَّا صَافَحَنِيْ وَبَعَثَ

که مصافحہ میکرد با شما را چون ملاقات میکردید شما آنحضرت را گفت ابوذر ملاقات نکردم من آنحضرت را

إِلَيَّ ذَاتَ يَوْمٍ وَلَمْ أَكُنْ فِيْ أَهْلِيْ فَلَمَّا جِئْتُ أُخْبِرْتُ فَأَتَيْتُهُ

ہیچ گاہ مگر آنکہ مصافحہ کرد مرا و کس فرستاد بسوی من روزی و نبودم من در میان اہل خانہ خود پس ہرگاہ کہ آمدم خبر

وَهُوَ عَلَى سَرِيْرِهِ فَالْتَزَمَنِيْ فَكَانَتْ تِلْكَ أَجْوَدَ وَأَجْوَدَ

داده شدم پس آمدم آنحضرت را و حال آنکہ آنحضرت نشستہ بود بر سریر پس معانقہ کرد پس آن معانقہ جید تر و منزہ تر از معانقہا

رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ جَعْفَرِ بْنِ أَبِيْ طَالِبٍ فِيْ قِصَّةِ

یا از مصافحہ آنحضرت میکرد و ایا صفہ راحت روا ابوداؤد و روایت است از جعفر بن ابی طالب در قصہ باز گشتن

رُجُوْعِهِ مِنْ أَرْضِ الْحَبَشَةِ قَالَ فَخَرَجْنَا حَتَّى أَتَيْنَا الْمَدِيْنَةَ

از ہجرت حبشہ کہ گفت پس ہمہ بیرون آمدیم از حبشہ تا آنکہ آمدیم بمدینہ منورہ پس پیش آمد

فَتَلَقَّانِيْ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاعْتَنَقَنِيْ ثُمَّ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم پس معانقہ کرد مرا پستر

قَالَ مَا أَدْرِيْ أَنَا بِفَتْحِ خَيْبَرَ أَفْرَحُ أَمْ بِقُدُوْمِ جَعْفَرٍ وَافَقَ

گفت آنحضرت و ندانم یا کہ من کہ بفتح خیبر خوش حال شوم یا بباز آمدن جعفر از حبشہ موافق

ذٰلِكَ فَتْحَ خَيْبَرَ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ زَارِعٍ رضـ

افتادہ بود آمدن جعفر بفتح خیبر رواہ فی شرح السنہ و روایت است از زارع رضـ

وَكَانَ فِي وَفْدِ عَبْدِ الْقَيْسِ قَالَ لَمَّا قَدِمْنَا الْمَدِيْنَةَ

و بود در ایلچیان عبد القیس گفت ہرگاہ کہ قدوم آوردیم بمدینہ

فَجَعَلْنَا نَتَبَادَرُ مِنْ رَوَاحِلِنَا فَنُقَبِّلُ يَدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى

پس شتابی میکردیم و از دوری شتافتیم و فرود می آمدیم از مرکبہای خود پس بوسہ میدادیم دست مبارک

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرِجْلَهٗ رَوَاهُ اَبُوْ دَاؤُدَ وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ

پیغمبر خدا و پای شریف ویرا رواہ ابو داؤد و از عائشہ رضـ مرویست

قَالَتْ مَا رَاَيْتُ اَحَدًا كَانَ اَشْبَهَ سَمْتًا وَهَدْيًا وَدَلًّا وَفِي

گفت عائشہ ندیدم ہیچ یکے را کہ باشد مانندتر از روی سمت و از روی ہدی و از روی دل و در

رِوَايَةٍ حَدِيْثًا وَكَلَامًا بِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت دیگر آمدہ از روی حدیث و کلام برسول مقبول صلی اللہ علیہ وسلم

مِنْ فَاطِمَةَ رضـ كَانَتْ اِذَا دَخَلَتْ عَلَيْهِ قَامَ اِلَيْهَا فَاَخَذَ

از فاطمہ رضـ بود فاطمہ رضـ چون می درآمد بر آنحضرت می استاد و می رفت آنحضرت بسوی

بِيَدِهَا فَقَبَّلَهَا وَاَجْلَسَهَا فِي مَجْلِسِهٖ وَكَانَ اِذَا دَخَلَ

آنحضرت صـ دست فاطمہ را بس می گرد او را و می نشاند آنحضرت فاطمہ را در جای نشست خود و بود آنحضرت چون می

عَلَيْهَا قَامَتْ اِلَيْهِ فَاَخَذَتْ بِيَدِهٖ فَقَبَّلَتْهُ وَاَجْلَسَتْهُ

بر فاطمہ رضـ می استاد و میرفت بسوی آنحضرت پس میگرفت دست آنحضرت را بوس میکرد و می نشاند

فِي مَجْلِسِهَا رَوَاهُ اَبُوْ دَاؤُدَ وَعَنْ يَعْلٰى رضـ قَالَ اِنَّ حَسَنًا

در محل نشست خود رواہ ابو داؤد و از یعلی رضـ بن امیہ مرویست گفت بدرستیکہ

وَحُسَيْنًا اسْتَبَقَا اِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

صاحبزادگان حسن رضـ و حسین رضـ دویدہ رسیدند بجانب پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

فَضَمَّهُمَا إِلَيْهِ وَقَالَ إِنَّ الْوَلَدَ مَبْخَلَةٌ مَجْبَنَةٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ

پس منم کرد و فراہم آورد ایشان را بسوی خود و فرمود بدرستیکہ اولاد باعث بخل اند و علت جبن رواہ احمد

وَعَنْ عَطَاءِ الْخُرَاسَانِيِّ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

واز عطای خراسانی رض مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ تَصَافَحُوا يَذْهَبِ الْغِلُّ وَتَهَادَوْا تَحَابُّوا

علیہ وسلم فرمود مصافحہ کنید تا برود کینہ و ہدیہ فرستید بیکدیگر دوست دارید

وَتَذْهَبِ الشَّحْنَاءُ رَوَاهُ مَالِكٌ مُرْسَلًا وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ

بیکدیگر تا برود دشمنی روایت کرد مالک از روی مرسل واز براء بن

عَازِبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عازب رض گفت مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مَنْ صَلَّى أَرْبَعًا قَبْلَ الْهَاجِرَةِ فَكَأَنَّمَا صَلَّاهُنَّ فِي لَيْلَةِ

فرمود کسیکہ بگذارد چہار رکعت پیش از نیمروز پس گویا کہ گذارده آن رکعات را در شب

الْقَدْرِ وَالْمُسْلِمَانِ إِذَا تَصَافَحَا لَمْ يَبْقَ بَيْنَهُمَا ذَنْبٌ إِلَّا

قدر و دو مسلمان چون مصافحہ کنند باقی نماند میان ایشان ہیچ گناہ

سَقَطَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ۔

مگر آنکہ ساقط میگردد رواہ بیہقی در شعب الایمان

بَابُ الْقِيَامِ

باب در بیان قیام

عَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ بَنُو قُرَيْظَةَ

روایت است از ابی سعید خدری گفت چون فرود آمدند قبیلہ بنو قریظہ

عَلَى حُكْمِ سَعْدٍ بَعَثَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيْهِ

از بہر حکم سعد بن معاذ رض کسے را فرستاد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

وَكَانَ قَرِيبًا مِنْهُ فَجَاءَ عَلَى حِمَارٍ فَلَمَّا دَنَا مِنَ الْمَسْجِدِ

بسوی سعد و طلبید او را و بود سعد نزد آنحضرت ص پس آمد سعد بخدمت آنحضرت ص خر سوار پس چون نزدیک شد

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْأَنْصَارِ قُومُوا

فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم مر گروه انصار را که خیزید

إِلَى سَيِّدِكُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ

و بروید بجانب مهتر خود متفق علیه واز ابن عمر رض مرویست که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يُقِيمُ الرَّجُلُ الرَّجُلَ مِنْ مَجْلِسِهِ

صلی الله علیه وسلم فرمود باید که ایستاده نکند و برنخیزاند مرد دیگر مرد را از جای نشست

ثُمَّ يَجْلِسُ فِيهِ وَلٰكِنْ تَفَسَّحُوا وَتَوَسَّعُوا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

وی پس بنشیند خود در جای وے ولیکن فراخ کنید جای را و جای دهید متفق علیه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی ہریرہ رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ مَنْ قَامَ مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهِ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

فرمود کسیکه برخیزد از جای خود پستر باز آید بسوی جای خود پس وی سزاوار تر است بآنجای

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ لَمْ يَكُنْ شَخْصٌ أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِنْ

واز انس رض مرویست گفت نبود هیچ شخص محبوب تر نزد صحابه رض

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانُوا إِذَا رَأَوْهُ لَمْ يَقُومُوا

از آنحضرت صلی الله علیه وسلم و بودند ایشان که چون میدیدند آنحضرت ص را بر

لِمَا يَعْلَمُونَ مِنْ كَرَاهِيَتِهِ لِذٰلِكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ

نمی خاستند و نمی ایستادند از جهت آنچه میدانستند از ناخوش داشتن آنحضرت ص ایستادن را روا

هٰذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَعَنْ مُعَاوِيَةَ رض قَالَ قَالَ

این حدیث حسن ست و صحیح واز معاویه رض مرویست که فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَرَّهُ اَنْ يَّتَمَثَّلَ لَهُ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ خوشحال میگرداند اورا بخدمت

الرِّجَالُ قِيَامًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

پیش استادن در بر جائے برخاستن مردم او را پس باید کہ بگیرد جای نشست خود را از آتش دوزخ روایۃ ترمذی

وَاَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض قَالَ خَرَجَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

وابوداود واز ابی امامہ رض مرویست کہ بیرون آمد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَّكِئًا عَلٰى عَصًا فَقُمْنَا لَهُ فَقَالَ

صلی اللہ علیہ وسلم تکیہ کردہ بر چوبے پس برخاستیم برائے آنحضرت ص پس گفت

لَا تَقُوْمُوْا كَمَا يَقُوْمُ الْاَعَاجِمُ يُعَظِّمُ بَعْضُهَا بَعْضًا رَوَاهُ

برنخیزید ہنگام استیاد چنانکہ بر می خیزند اہل عجم و تعظیم میکنند بعضے از ایشان بعض را رواہ

اَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ

ابوداود واز عبداللہ بن عمرو رض مرویست از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَحِلُّ لِرَجُلٍ اَنْ يُّفَرِّقَ بَيْنَ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ فرمود حلال نیست مر ہیچ مردی را کہ تفریق کند و جدائی

اثْنَيْنِ اِلَّا بِاِذْنِهِمَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ

افگند میان دو کس کہ ہم نشستہ اند مگر باذن ایشان رواہ ترمذی و ابوداود

عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

واز عمرو بن شعیب رض و او از پدرش و پدرش از جد عمرو رض روایت میکند کہ آنحضرت ص

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَجْلِسْ بَيْنَ رَجُلَيْنِ اِلَّا

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود منشین میان دو مرد مگر

بِاِذْنِهِمَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ كَانَ

باذن ایشان رواہ ترمذی واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت کہ بود

رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْلِسُ مَعَنَا فِي الْمَسْجِدِ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ می نشست با ما در مسجد کہ سخن میکرد

يُحَدِّثُنَا فَإِذَا قَامَ قُمْنَا قِيَامًا حَتّٰى نَرَاهُ قَدْ دَخَلَ بَعْضَ

با ما پس چون می استاد از مجلس می استادیم ما و استادہ می ماندیم تا آنکہ مے دیدیم کہ بتحقیق در آمد

بُيُوْتِ أَزْوَاجِهٖ وَعَنْ وَاثِلَةَ ابْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ دَخَلَ

بعض خانہاے زنان خود را و از واثلہ بن خطاب رض مرویست گفت در آمد

رَجُلٌ إِلٰى رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ

مرد نزد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم و آنحضرت در مسجد نشستہ بود

قَاعِدٌ فَتَزَحْزَحَ لَهٗ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

پس جنبید و یکسو شد برائے او آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم از جای خود پس گفت

الرَّجُلُ يَا رَسُوْلَ اللّٰہِ إِنَّ فِي الْمَكَانِ سِعَةً فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

آن مرد یا رسول اللہ ص کہ در جای فراخی ست پس فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ لِلْمُسْلِمِ لَحَقًّا إِذَا رَاٰهُ أَخُوْهُ أَنْ يَتَزَحْزَحَ لَهٗ

علیہ وسلم بدرستیکہ مر مسلمان را حق ست چون ببیند آن مسلمان را کہ بجنبد برائے آن برادر

رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ

روایت کرد این دو حدیث را بیہقی در شعب ایمان

بَابُ الْجُلُوْسِ وَالنَّوْمِ وَالْمَشْيِ

باب در بیان نشستن و خفتن و رفتن

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ رَأَيْتُ رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابن عمر رض گفت دیدم آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم

بِفِنَاءِ الْكَعْبَةِ مُحْتَبِيًا بِيَدَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَبَّادِ بْنِ

در پیش صحن کعبہ بود بر دو دست احتبا رواہ البخاری و عباد بن تمیم بروایت میکند

تَمِيْمٍ عَنْ عَمِّهٖ رض قَالَ رَأَيْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از عم خود کہ عبد اللہ بن زید انصاری ست گفت دیدم آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم

فِي الْمَسْجِدِ مُسْتَلْقِيًا وَّاضِعًا اِحْدٰى قَدَمَيْهِ عَلَى الْاُخْرٰى

درمسجد بر قفا خفتہ نہندہ یکپاے خودرا برپاے دیگر

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ نَهٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ

متفق علیہ است وروایت است از جابر رض گفت نہی کرد پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنْ يَّرْفَعَ الرَّجُلُ اِحْدٰى رِجْلَيْهِ

صلے اللہ علیہ وسلم از برداشتن مرد یکپاے خودرا برپاے دیگر

عَلَى الْاُخْرٰى وَهُوَ مُسْتَلْقٍ عَلٰى ظَهْرِهٖ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

یعنے نہادن بران وحال آنکہ آن مرد خسپیدہ است برپشت خود رواہ مسلم

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

بَيْنَمَا رَجُلٌ يَّتَبَخْتَرُ فِيْ بُرْدَيْنِ وَقَدْ اَعْجَبَتْهُ نَفْسُهٗ خُسِفَ

دراثناء آنکہ مردی بخیر امید وگردن افروختہ میرفت در دو جامہ وتحقیق در عجب انداخت اورا نفس او

بِهِ الْاَرْضُ فَهُوَ يَتَجَلْجَلُ فِيْهَا اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

فرو بردہ شد او را در زمین پس آن مردی جنبد وفرو میرود در زمین تا روز قیامت متفق علیہ

وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رض قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ومرویست از جابر بن سمرہ رض گفت پیغمبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا صَلَّى الْفَجْرَ تَرَبَّعَ فِيْ مَجْلِسِهٖ حَتّٰى تَطْلُعَ

علیہ وسلم چون میگذارد نماز فجر را چار زانو نشست تا آنکہ نیک برمی آمد

الشَّمْسُ حَسْنَاءَ رَوَاهُ اَبُوْ دَاؤُدَ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ نَهٰى

آفتاب سفید وروشن رواہ ابوداؤد ومرویست از جابر رض گفت جابر کہ نہی کرد

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنْ يَّنَامَ الرَّجُلُ عَلٰى سَطْحٍ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم از خواب کردن مرد بر بامی که سنگ بست کرده

لَيْسَ بِمَحْجُوْرٍ عَلَيْهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ حُذَيْفَةَ رض

نشده است بروی یعنی پرده و دیوار بران کشیده اند رواه ترمذی و مرویست از حذیفة بن الیمان

قَالَ مَلْعُوْنٌ عَلٰى لِسَانِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

که گفت لعنت کرده شده است بر زبان محمد صلی الله علیه وسلم کسیکه بنشیند

قَعَدَ وَسْطَ الْحَلْقَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ

درمیان حلقه رواه ترمذی و ابو داود

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و مرویست از ابی هریره رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود

اِذَا كَانَ اَحَدُكُمْ فِي الْفَيْءِ فَقَلَصَ عَنْهُ الظِّلُّ فَصَارَ بَعْضُهٗ

چون باشد یکی از شما نشسته در سایه پس بر آمد از وی سایه پس گشت پاره از وے

فِي الشَّمْسِ وَبَعْضُهٗ فِي الظِّلِّ فَلْيَقُمْ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ

در آفتاب و پاره در سایه پس باید که برخیزد از انجا رواه ابو داود و مرویست

اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ مَرَّ بِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاَنَا مُضْطَجِعٌ

از ابی ذر رض گفت گذشت آنحضرت صلی الله علیه وسلم بر من و حال آنکه من

عَلٰى بَطْنِيْ فَرَكَضَنِيْ بِرِجْلِهٖ وَقَالَ يَا جُنْدُبُ اِنَّمَا هِيَ ضِجْعَةُ

خفته بودم بر شکم پس زد آنحضرت مرا بپایے مبارک خود و فرمود ای جندب جز این نیست که این

اَهْلِ النَّارِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

خفتن دوزخیان ست رواه ابن ماجه

بَابُ الْعُطَاسِ وَالتَّثَاؤُبِ

باب در بیان عطسه و خمیازه

عَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رضـ عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

مرویست از ابی ہریرہ رضـ از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

اِنَّ اللّٰهَ یُحِبُّ الْعُطَاسَ وَیَکْرَهُ التَّثَاؤُبَ فَاِذَا عَطَسَ اَحَدُکُمْ

آنحضرت صلعم بدرستیکه خدا تعالی دوست میدارد عطسه زدن را و مکروه میدارد خمیازه را پس چون عطسه زند

وَحَمِدَ اللّٰهَ کَانَ حَقًّا عَلٰی کُلِّ مُسْلِمٍ سَمِعَهٗ اَنْ یَّقُوْلَ لَهٗ یَرْحَمُکَ

یکے از شما و ثنا گوید مر خدا را باشد حق و واجب گردد بر ہر مسلمان که بشنود حمد وی را که بگوید مر عاطس را

اللّٰهُ فَاَمَّا التَّثَاؤُبُ فَاِنَّمَا هُوَ مِنَ الشَّیْطَانِ فَاِذَا تَثَاءَبَ اَحَدُکُمْ

رحمت کند ترا خدا تعالی اما خمیازه پس نیست مگر از شیطان پس چون بیاید خمیازه یکے از شمارا

فَلْیَرُدَّهٗ مَا اسْتَطَاعَ فَاِنَّ اَحَدَکُمْ اِذَا تَثَاءَبَ ضَحِکَ مِنْهُ

پس باید که باز گرداند او را تا آنکه تواند پس بدرستیکه یکے از شما چون خمیازه میزند و میکشاید دہان را

الشَّیْطَانُ رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ وَفِیْ رِوَایَةٍ لِّمُسْلِمٍ فَاِنَّ اَحَدَکُمْ

میخندد ازان شیطان رواه بخاری و در روایتی مسلم را اینچنین آمده است زیرا که

اِذَا قَالَ هَا ضَحِکَ الشَّیْطَانُ مِنْهُ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ

یکے از شما چون بگوید ہا میخندد شیطان ازان و ہم از ابی ہریرہ رضـ مرویست گفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِذَا عَطَسَ اَحَدُکُمْ فَلْیَقُلْ

که آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود چون عطسه زند یکے از شما پس باید که بگوید

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلْیَقُلْ لَهٗ اَخُوْهُ اَوْ صَاحِبُهٗ یَرْحَمُکَ اللّٰهُ فَاِذَا قَالَ

الحمد للہ و باید که بگوید مر او را برادر دینی مسلمان یا صاحب وی یرحمک اللہ پس چون گفت

لَهٗ یَرْحَمُکَ اللّٰهُ فَلْیَقُلْ یَهْدِیْکُمُ اللّٰهُ وَیُصْلِحُ بَالَکُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ

مر عاطس را برادر او یرحمک اللہ پس باید که بگوید عاطس که راه راست نماید شمارا خدا و نیک گرداند کار شما یا احوال شمارا

وَعَنْ اَبِیْ مُوْسٰی رضـ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

و از ابی موسی رضـ مرویست گفت شنیدم آنحضرت را صلی اللہ

ترا فضل و کرم ہو کاش یاور
تجھے پہچان لیں اے ربِ داور

۲۰

باحمد عارفِ نیکو خصائل
سراسر منبع نور و فضائل

الٰہی تابع خیر البشر کر
ہمیں محو محبت سر بسر کر

الٰہی جب تلک ہوں ہوش بر جا
شریعت سے نہ باہر ہوں ہم اصلا

۲۱

بعبد الحق امام رہ نمایان
فنا فی الذات امیر مقتدایان

مقامات فنا آسان فرما
مجھ عاجز پر کرم احسان فرما

مزہ نانِ ریاضت کا چکھا دے
الٰہی فیض کے دریا بہا دے

۲۲

اثر دے شہ جلال الدین کا سا
کبیر الاولیا پانی پتی کا

کر اپنے نور سے معمور سینہ
ہو سینہ تیری اُلفت کا خزینہ

۲۳

شعاع شمس دین سے پُر جگر ہو
منور دل ہو آنکھوں میں شرر ہو

وہی فیضان وہی نسبت عطا کر
وہی ایقان وہی الفت عطا کر

ہمیں جام مئے صابر پلادے
کچھ ایسے دُھن سے جو تجھ سے ملادے

عطا کر صبر و استغراق ایسا
جنابِ سید مخدوم جیسا

۲۴

عطا ورثہ ہو تسلیم و رضا کا
علاؤ الدین امام الاولیا کا

ہمیشہ دے ہمیں ساغر بہ ساغر
ز فیضِ حضرتِ مخدوم صابر

۲۵

بحق شہ فرید الدین بابا
الٰہی شوق دے دین نبی کا

الٰہی لذت ایمان عطا کر
خدایا یاد میں اپنی فنا کر

۲۶

طفیل شاہ قطب الدین کاکی
مٹادے دل سے رغبت ماسوا کی

۲۷

بحق شہ معین الدین چشتی
ولی ہند اور خواجہ بہشتی

الٰہی مہربانی کی نظر ہو ۔
نظر اسے بندہ پرور زود تر ہو

عطا کر سیر دریائے حقیقت
دلا دم دے مجھے جام محبت

باٰن شیخ محمد[13] صرف الفت
الٰہی رکھ ہمیں محو محبت

باٰن نذر[14] محمد عرف صادق
ہیں از بس راہ میں تیری جو لائق

کرم سے تو نے ان کو یہ بنایا
لباس حسن و محبوبی پہنایا

ہمیں بھی شان محبوبی عطا کر
وہی جلوہ وہی خوبی عطا کر

الٰہی حال سب مستانہ ہووے
تمامی قال مجذوبانہ ہووے

ہمیں بھی وقف عشق احمدی کر
سراسر شان فیض سرمدی کر

اثر دے بوسعید[15] پاک جیسا
سماں ہو تیرے ذکر بے ریا کا

وہی شان جلالی کر عنایت
وہی شوریدہ حالی کر عنایت

اجابت کا اثر دے تو دعا میں
وہ لذت گریہ و آہ و بکا میں

بحق شاہ بلخی پاک طینت
نظام الدین[16] آن شاہ ولایت

الٰہی بخش حب دین ہم کو
عطا کر دین سکھائین ہمکو

باٰن شیخ[17] جلال پاک سینہ
وہ سینہ تیری الفت کا خزینہ

خداوندا مرا مدہوش میدہ
بعشق خود مرا بیہوش میدہ

بحق عبد قدوس[18] کریم
بحق قطب عالم آن معظم

سرور قلب آن جیسا عطا کر
الٰہی یاد میں اپنی فنا کر

الٰہی اپنا ہی کر مجھکو طالب
ہر انفاس تری ہو یاد غالب

بحق شہ محمد[19] عارف حق ۔
ہمیں کر دے فنا فی ذات مطلق

مجھے اُس جان جانان سے ملا دے　　مئے حُب ظہور احمد پلا دے

وہی یاد خدا کا شغل ہو　　دل شوریدہ پُر نور و ضیا ہو

بُن ہر موئے تن باشد زبانے　　زبانے دہ عجب اللہ خوانے

۲۲۲

بحق حاجی مشتاق احمد　　میرے سینہ میں بھر دے شوق سرمد

لباس شرع تن پر ٹھیک آئے　　مذاق لی مع اللّٰہی چکھا دے

۳۳

الٰہی نالۂ صابر علی دے　　زبان پر ہر گھڑی ذکر جلی دے

۴

الٰہی قلب کو میرے صفا کر　　کریم بخش سی سوزش عطا کر

۵

الٰہی کن مرا روشن ضمیرم　　بحق شہ محمد بخش پیرم

۶

بحق آن امام می پرستان　　مرا در عشق خود کن سینہ بریان

۷

بحق آن رئیس راستبازان　　امیر الدین امیر عشقبازان

الٰہی بخش اپنی یاد ہمکو　　عطا کر عشق کی جاوداں ہمکو

۸

بحق آن غلام بارگاہت　　الٰہی دہ مرا جام محبت

۹

بآن خواجہ محمد باحیاتے　　ز نور خود مرا عشقم دہ براتے

الٰہی بخش ہم کو شادمانی　　عطا فرما حیات جاودانی

۱۰

بحق آن جمال محو ر دیت　　سرایت کرد در وے رنگ و بو یت

مجھے بھی اپنا مستانہ بنا دے　　الٰہی اپنا دیوانہ بنا دے

۱۱

بحق آن محمد پیر اعظم　　عطا کی جن کو تونے شان اعظم

الٰہی بخش دے سوز درونی　　مٹا دے دل سے چندی و چگونی

۱۲

بحق شہ غریب اللہ عارف　　شناور بحر وانہار معارف

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

حق حق حق

شجرۂ طیبہ مبارکہ حضرات خاندان چشتیہ صابریہ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین

الٰہی عفو کن جملہ گناہم
الٰہی صرف کن در سوز و آہم

ز افعالِ ذمیمہ شرمسارم
الٰہی رحم کن بر حالِ زارم

کہاں ہے بادہ و قاضی کدہر ہے
طپاں دل ہے اُدہر تشنہ جگر ہے

کہاں تک یہ غمِ دردِ جدائی
رہائی زود تر آخر رہائی

کہاں تک رنج مہجوری اٹھاؤں
کہاں تک تجھسے یہ دوری اٹھاؤں

الٰہی بندۂ تو ناتوانم
بقلب مضطرب با خستہ جانم

الٰہی سہل کن راہِ شریعت
الٰہی رہ نما سوئے حقیقت

نہ آخر من ترا بندہ کمینم
بہ پیش خود بکن مائل جبینم

جمالِ تو ز فضلِ تو ببینم
گلے از روضۂ امید چینم

اگر در خانہ کس است حرفے بس است۔ وھذا اخر الکلام فی ھٰذ المقام وصلّی اللہ علیٰ سیّدِنا و مولٰنا محمّدٍ وعلیٰ آلہ الکرام واصحابہ العظام والحمد للہ علیٰ حسن الاختتام وھٰذا فی ابتداء شھر جمادی الاولیٰ فی سنۃ اثنین وثلاثین بعد الالف وثلاث مائۃ من الھجرۃ المقدسۃ علیٰ صاحبھا الوف صلوٰۃ وتحیۃ۔

کہ اُس کی خواہش تابع ہو جاوے اُن احکام کی جو میرے اوپر نازل ہوئے ہیں پس جب طالب کو کثرت ذکر اور زیادتی شوق سے صلاح قلب اور رضائے نفس حاصل ہو جاتی ہے تو قرب الٰہی کی نعمت ملجاتی ہے اور جب دل زندہ ہو کر نفس مرجاتا ہے تو انوار اور تجلیات کا ورود ہونے لگتا ہے کیا اچھا کہا کسی بزرگ نے ؎

اے برادر دو قدم راہ است و دیگر راہ نیست   یک قدم بر نفس خود نہ دیگرے در کوئے دوست

پیران چشت رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین زمرۂ عشاق شطار میں داخل ہیں شوق وصول قرب الٰہی میں جان قربان کر دیتے ہیں مرنے سے پہلے مرجاتے ہیں جو طالب ان حضرات کے حالات اس مختصر کتاب میں پڑھیگا وہ ان کی اس جانبازی کی تصدیق کریگا وَ نعمَ ماقال ؎

عاشقان خواجگان چشت را   از قدم تا سر تماشائے دگر است

جانبازی اور محویت وبیخودی حصہ خاص ان حضرات کا ہے ؎

دلا اسرار عشق آسان ندانی	جگر خواری و ہر دم جانفشانی
بیا و رباز جان در عشق جانان	اگر خواہی حیات جاودانی
تو دریائی درون تست گوہر	بدست آری چو غواصی توانی
چو غواصان بدریا اندرون شو	بدر کن کسوت دنیائے فانی
چو یونس گر تو باشی مرد غواص	بر آری دُرِ بحر بیکرانی
کلیم اللہ بطور عشق بر شد	بشد بیخود ز حرف لن ترانی

غرض کہ جانباز عاشق جانباز کا کام اپنے آپ کو طلب محبوب میں مٹا دینا اور آرام و راحت سے دور رہنا درد و اندوہ کو خرید لینا اور اس بیت پر عمل کرنا ہے ؎

دست از طلب ندارم تا کام من برآید   یا تن رسد بجانان یا جان ز تن برآید

شریف میں ہے وَالْمُجَاهِدُ مَنْ جَاهَدَ نَفْسَهٗ فِیْ طَاعَةِ اللّٰهِ یعنی مجاہد وہ شخص ہے
جس نے اپنے نفس سے جہاد کیا ہو خدا تعالیٰ کی عبادت میں غرض حضرات اولیاے کرام کے حالات
مطالعہ کرنیکے بعد اُن کی ریاضت اور مجاہدہ اور درد طلب و سوز و گداز سے سبق بالمعنی حاصل کرنا
لازم ہے نفس کو اخلاق ذمیمہ حسد اور کینہ اور غرور اور نفاق وریا سے حسب ہدایت پیر طریقت
کہ بندہٴ مرید کے حق میں طبیب حاذق ہے پاک کرنے میں کوئی دقیقہ کوشش کا باقی نہ رکھے
اور عادۃ اللہ جاری ہے کہ کسی کی محنت کو ضائع نہیں کرتا کَمَا قَالَ جَلَّ وَعَلَا اِنَّ اللّٰهَ
لَا یُضِیْعُ اَجْرَ الْمُحْسِنِیْنَ ۔ اور جب نفس مقہور اور مغلوب ہوگا تو اُس کی صفات ذمیمہ بھی مقہور و مغلوب
ہو جاوینگی اور دل زندہ ہوکر اصلاح پر آجاویگا فرمایا حضور رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم نے کہ انسان کے
بدن میں گوشت کا ٹکڑا ہے اگر وہ دُرست ہوگیا تو تمام بدن درست ہوگیا قلب کی اصلاح میں کثرت
ذکر اللہ بہت موثر ہے اس کلام کو زیادہ موثر بنانیکے لئے طریق ذکر اولیاے سلسلہ نے حسب اجتہاد طریقت خود مختلف
بتلاے ہیں ہر ایک سلسلہ والے وہ اذکار اور اشغال جنکو ان پیشواؤں نے صفائی قلب کے واسطے
تجربہ کر لیا ہے مریدوں کو سکھاتے ہیں اور اُن سے ریاضت اور مجاہدہ کراکے ساحل مقصود تک
پہونچاتے ہیں اور نیز طریقہ ادب اور تہذیب نفس کا سکھلاتے ہیں وَلِلّٰهِ دَرُّ مَنْ قَالَ ۔ ؎

در راہ خدا جملہ ادب باید بود	تا جان باقی است در طلب باید بود
دریا دریا اگر بکامت ریزند	کم باید کرد و خشک لب باید بود

جب طالب صادق ذوق و شوق کیساتھ ذکر الٰہی میں مصروف ہو جاتا ہے تو خداوند عالم کی طرف سے
دستگیری ہوتی ہے اور فناے قلبی حاصل ہو کر نفس بوجہ ہمسائیگی کے متاثر ہو جاتا ہے امارہ نہیں رہتا
فنا ہو جاتا ہے اس کو اپنی خواہش پر اصرار باقی نہیں رہتا فرمایا حضور رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم نے
لَا یُؤْمِنُ اَحَدُکُمْ حَتّٰی یَکُوْنَ هَوَاهُ تَبَعًا لِّمَا جِئْتُ بِهٖ یعنی تم میں مومن کامل وہی ہوگا

مدون کرنے سے اصلی غرض یہ ہے کہ اسکو پڑھکر مومنین کاملین کے دلوں میں طریقت کے حاصل کرنے
اور ورد طلب پیدا کرنیکا شوق پیدا ہو ہر چند طالبانِ خدا اور متلاشیان طریقہ اولیا آجکل کہ سخت غفلت کا
زمانہ ہے تقریباً معدوم ہیں لیکن ابھی قیامت دور ہے اور وہ وقت نہیں آیا کہ جس کی خبر حضور
سرورِ دو عالم صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم نے دے رکھی ہے کما فی صحیح مسلم عن النبی
ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال لَا تَقُوْمُ السَّاعَۃُ حَتّٰی لَا یُقَالَ فِی
الْاَرْضِ اَللّٰہُ اَللّٰہُ ۔ وفی روایۃ قال لَا تَقُوْمُ السَّاعَۃُ عَلٰی اَحَدٍ یَقُوْلُ
اَللّٰہُ اَللّٰہُ فرمایا رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم نے قیامت اُسوقت تک قائم نہیں ہوگی جب تک
کہ زمین میں اللہ اللہ نہ کہا جاوے۔ ایک روایت اس طرح ہے کہ اُس شخص پر قیامت قائم نہ ہوگی
جو اللہ اللہ کہتا ہوگا۔ اس حدیث سے یہ بھی معلوم ہوا کہ عالم کا بقا ذکر خدا کی برکت سے ہے جب
اللہ کا ذکر کرنے والے دنیا سے اُٹھ جاوینگے تو قیامت آجاوے گی ۔ اولیاء اللہ جنکا ذکر اس کتاب میں
لکھا گیا یاد الٰہی کو بڑھانے اور غفلت کے دور کرنیکے سبب درجہ ولایت پر پہونچ رہے ہیں اور
سخت سے سخت مجاہدات کر کے نفس امارہ کو قابو میں لاتے رہے ہیں کیونکہ جیسے انسان میں کمالات
ظاہری علوم دین کے سیکھنے اور اتباع شرع شریف کرنیسے پیدا ہوجاتے ہیں ویسے ہی کمالات باطنی
ریاضت اور مجاہدہ کرنے اور شیخ کامل کی صحبت میں رہنے سے حاصل ہوتے ہیں فرمایا اللہ کریم نے
وَالَّذِیْنَ جَاھَدُوْا فِیْنَا لَنَھْدِیَنَّھُمْ سُبُلَنَا وَاِنَّ اللّٰہَ لَمَعَ الْمُحْسِنِیْنَ
یعنی جن لوگوں نے محنت کی ہمارے واسطے ہم سوجھا وینگے انکو اپنی راہیں اور بیشک اللہ ساتھ ہے
نیکی والوں کے ۔ اس آیہ شریفہ میں مجاہدہ عام ہے شیطان سے ہو یا نفس سے ہو یا اعدائے
دین سے ہو فی المدارک اَطْلَقَ الْمُجَاھَدَۃَ وَلَمْ یُقَیِّدْھَا بِمَفْعُوْلٍ لِیَتَنَاوَلَ
کل ما تجب مجاھدتہ من النفس والشیطان واعداء الدین اور حدیث

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَحَمِدَ اللّٰهَ فَشَمِّتُوهُ

علیه وسلم که می گفت چون عطسه زند یکے از شما پس حمد گوید خدا را پس جواب عطسه دهید برحمک اللہ

وَإِنْ لَمْ يَحْمَدِ اللّٰهَ فَلَا تُشَمِّتُوهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ

و اگر حمد نگوید خدا را پس جواب عطسه آن نگوئید رواه مسلم واز ابی سعید

الْخُدْرِيِّ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا

خدری رض مرویست که آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم فرمود چون

تَثَاوَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيُمْسِكْ بِيَدِهٖ عَلَى فِيهِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ

خمیازه کند یکی از شما پس باید که بنهد و نگاه دارد دست خود را بر دهن خود زیرا که شیطان می در آید

يَدْخُلُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ

در دهن وی چون کشاده دارد رواه مسلم واز ابی هریره رض مرویست که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا عَطَسَ غَطّٰى وَجْهَهٗ بِيَدِهٖ

صلی اللہ علیه وسلم بود چون عطسه میزد می پوشید روی مبارک خود را بدست خود

أَوْ ثَوْبِهٖ وَغَضَّ بِهَا صَوْتَهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ

یا بجامه خود و پست میکرد به عطسه آواز خود را رواه الترمذی و ابوداؤد

وَعَنْ أَبِي مُوسٰى رض قَالَ كَانَ الْيَهُودُ يَتَعَاطَسُونَ

و گفت ابی موسی اشعری بودند یهود که بتکلف عطسه میزدند

عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْجُونَ أَنْ يَقُولَ لَهُمْ

نزد آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم بامید آنکه آنحضرت مر ایشان را بگوید رحمت

يَرْحَمُكُمُ اللّٰهُ فَيَقُولُ يَهْدِيكُمُ اللّٰهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

کند شما را خدا پس میگفت آنحضرت در تشمیت ایشان لفظ یهدیکم اللہ ویصلح بالکم رواه

وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ شَمِّتْ أَخَاكَ ثَلٰثًا

و ابوداؤد واز ابی هریره مرویست که گفت تشمیت کن برادر خود را ۳ کرت

فَاِنْ زَادَ فَهُوَ زُكَامٌ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَقَالَ لَا اَعْلَمُهٗ اِلَّا اَنَّهٗ

پس چون زیاده شد از سہ پس آن زکام است روایت کرد ابو داؤد و آنرا و گفت سعید مقبری کہ راوی

رَفَعَ الْحَدِيْثَ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

نمی دانم ابی ہریرہ رضا را مگر رفع کرد حدیث را بسوی آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

بَابُ الضَّحِكِ

باب در خندیدن

وَاَنَّهٗ هُوَ اَضْحَكَ وَاَبْكٰى وَاَنَّهٗ هُوَ اَمَاتَ وَاَحْيٰى وَحُشِرَ

و بدرستی آدمی خنداند و میگریاند و بدرستی آدمی میراند و زنده میسازد و جمع کرده شد برای

لِسُلَيْمٰنَ جُنُوْدُهٗ مِنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ يُوْزَعُوْنَ

سلیمان لشکرهای او از دیوان و آدمیان و مرغان پس ایشان ایستاد کرده شدند

حَتّٰى اِذَا اَتَوْا عَلٰى وَادِ النَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ يّٰاَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوْا

تا چون آمدند بر وادی مورچگان گفت مورچہ ای مورچگان در آئید

مَسٰكِنَكُمْ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمٰنُ وَجُنُوْدُهٗ وَهُمْ لَا يَشْعُرُوْنَ ۝

منزلهای خویش نشکند شمارا سلیمان و لشکرای او و ایشان ندانند

فَتَبَسَّمَ ضَاحِكًا مِّنْ قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ اَوْزِعْنِيْٓ اَنْ اَشْكُرَ

پس تبسم کرد بہ تعجب از گفتار آں و گفت پروردگار من الہام دہ مرا کہ سپاس کنم

نِعْمَتَكَ الَّتِيْٓ اَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلٰى وَالِدَيَّ وَاَنْ اَعْمَلَ صَالِحًا

نعمت ترا کہ نعمت کردی برمن و بر پدر و مادر من و آنکہ کنم عمل شائستہ

تَرْضٰهُ وَاَدْخِلْنِيْ بِرَحْمَتِكَ فِيْ عِبَادِكَ الصّٰلِحِيْنَ عَنْ

پسندی آنرا و در آر مرا بہ بخشش خود در بندگان خود شائستگان از

عَائِشَةَ رض قَالَتْ مَا رَاَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عائشہ رضی روایت گفت ندیدم آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را

عہ جزء ۲۷ رکوع ۷
عہ جزء ۱۹ رکوع ۱۷

مُسْتَجْمِعًا ضَاحِكًا حَتّٰى اَرٰى مِنْهُ لَهَوَاتِهٖ اِنَّمَا كَانَ يَتَبَسَّمُ

مستجمع شونده در حالت ضحک یعنی خنده نمیکرد بتمام تا آنکه ببینیم از وی لہوات را جز این نیست کہ بود تبسم

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جَرِيْرٍ رض قَالَ مَا حَجَبَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

کننده رواه البخاری و روایت ست از جریر رض گفت منع کرد مرا پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُنْذُ اَسْلَمْتُ وَلَا رَاٰنِيْ اِلَّا تَبَسَّمَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

علیہ وسلم از در آمدن بروی از انباز کہ مسلمان شدم و ندید مرا آنحضرت الا آنکہ تبسم کرد متفق علیہ

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ جَزْءٍ قَالَ مَا رَاَيْتُ اَحَدًا

و از عبد اللہ بن حارث بن جزء مرویست کہ گفت ندیدم من ہیچ یکے را

اَكْثَرَ تَبَسُّمًا مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

زیادہ تر از روے تبسم از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم رواہ ترمذی

وَعَنْ قَتَادَةَ رض قَالَ سُئِلَ ابْنُ عُمَرَ رض هَلْ كَانَ اَصْحَابُ

و روایت ست از قتادہ رض گفت پرسیدہ شد ابن عمر رض آیا بودند یاران

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضْحَكُوْنَ قَالَ نَعَمْ وَالْاِيْمَانُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ خندہ میکردند یعنے میان یکدیگر گفت ابن عمر آرے

فِيْ قُلُوْبِهِمْ اَعْظَمُ مِنَ الْجَبَلِ وَقَالَ بِلَالُ بْنُ سَعْدٍ اَدْرَكْتُهُمْ

احیانا میخندند و حال آنکہ بود ایمان در دلہای شان بزرگتر از کوہ و گفت بلال بن سعد دریافتم من صحابہ را

يَشْتَدُّوْنَ بَيْنَ الْاَغْرَاضِ وَيَضْحَكُ بَعْضُهُمْ اِلٰى بَعْضٍ

کہ میدویدند میان ہدفہا در تیر انداختنہا و خندہ میکردند و میرفتند بعضے از ایشان سوی بعضے

فَاِذَا كَانَ اللَّيْلُ كَانُوْا رُهْبَانًا رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

پس چون میشد شب بودند راہب و ترسندہ و راغب از دنیا رواہ فی شرح السنۃ

بَابُ الْاَسَامِيْ

باب در بیان نام نہادن

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
از ابن عمر رض مرویست که فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

إِنَّ أَحَبَّ أَسْمَائِكُمْ إِلَى اللّٰهِ عَبْدُ اللّٰهِ وَعَبْدُ الرَّحْمٰنِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ
بدرستیکه دوست‌ترین نامهای شما بسوی خدا تعالی عبد اللہ و عبد الرحمن ست رواه مسلم

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و روایت ست از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

أَخْنَى الْأَسْمَاءِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عِنْدَ اللّٰهِ رَجُلٌ يُسَمَّى مَلِكَ الْأَمْلَاكِ
خوارتر و زشت‌ترین نامها روز قیامت نزد خدای عز و جل نام مردیست که نام کرده میشود بادشاه

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَفِي رِوَايَةِ مُسْلِمٍ قَالَ أَغْيَظُ رَجُلٍ عَلَى اللّٰهِ يَوْمَ
بادشاهان و بفارسی شاهنشاه رواه البخاری و در روایت مسلم اینچنین آمده فرمود خشم‌ترین مردم

الْقِيٰمَةِ وَأَخْبَثُهُ رَجُلٌ كَانَ يُسَمَّى مَلِكَ الْأَمْلَاكِ لَا مَلِكَ
و خبیث‌ترین ایشان بر خدا تعالی یوم قیامت مردیست که تسمیه کرده میشود در دنیا شاهنشاه

إِلَّا اللّٰهُ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض أَنَّ بِنْتًا كَانَتْ لِعُمَرَ رض يُقَالُ لَهَا
زیرا که نیست بادشاه مگر خدا و از ابن عمر رض مرویست که بود دختری مر عمر فاروق رض را که گفته میشد

عَاصِيَةُ فَسَمَّاهَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَمِيلَةَ
مر آنرا عاصیه یعنی نام وی عاصیه بود پس تبدیل کرده نام وی را آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم جمیله نام کرد

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ
رواه مسلم و از ابی هریره رض مرویست که فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَسُبَّ أَحَدُكُمُ الدَّهْرَ فَإِنَّ اللّٰهَ هُوَ
صلی اللہ علیہ وسلم که دشنام نکند یکے از شما روزگار را از برای آنکه خدا تعالی درست

الدَّهْرُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ
مصرف و محول احوال رواه مسلم و از ابی درداء رض مرویست که فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ بِأَسْمَائِكُمْ وَأَسْمَاءِ

صلے اللہ علیہ وسلم خوانده میشوید شما روز قیامت بنامهای خود و بنامهای پدران

اٰبَائِكُمْ فَأَحْسِنُوْا أَسْمَاءَكُمْ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ

خود چنانکہ گویند فلان بن فلان پس نیک نهید نام های خود رواه احمد و ابوداود

حُذَيْفَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَقُوْلُوْا

روایت میکند حذیفه از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت که نگوئید

مَا شَاءَ اللّٰهُ وَشَاءَ فُلَانٌ وَلٰكِنْ قُوْلُوْا مَا شَاءَ اللّٰهُ ثُمَّ شَاءَ فُلَانٌ

آنچه خواهد خدا و خواهد فلان ولکن بگوئید آنچه خواهد خدا تعالی پس تر خواهد فلان

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُوْدَاوٗدَ وَفِيْ رِوَايَةٍ مُنْقَطِعًا قَالَ لَا تَقُوْلُوْا

رواه احمد و ابوداود و در روایتے آمده که منقطع است سند وی گفت

مَا شَاءَ اللّٰهُ وَشَاءَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقُوْلُوْا مَا شَاءَ

آنحضرت نگوئید آنچه خدا خواهد و خواهد محمد صلے اللہ علیہ وسلم و بگوئید آنچه خواهد

اللّٰهُ وَحْدَهٗ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

حق سبحانه تنها بلا شرکت رواه فی شرح السنة و هم از حذیفه از آنحضرت

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَقُوْلُوْا لِلْمُنَافِقِ سَيِّدٌ فَإِنَّهٗ إِنْ يَكُ

علیہ وسلم مرویست که فرمود نگوئید مر منافق را سید زیرا که وی اگر باشد

سَيِّدًا فَقَدْ أَسْخَطْتُمْ رَبَّكُمْ رَوَاهُ أَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ أَبِيْ وَهْبٍ

سید و مهتر پس بتحقیق ناراض ساختید پروردگار خود را رواه ابوداود و مرویست از ابی وهب

الْجُشَمِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَسَمَّوْا

جشمی گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نامدار شوید

بِأَسْمَاءِ الْأَنْبِيَاءِ وَأَحَبُّ الْأَسْمَاءِ إِلَى اللّٰهِ عَبْدُ اللّٰهِ وَعَبْدُ الرَّحْمٰنِ

بنامهای پیغمبران و محبوب ترین نامها نزد خدا تعالی عبد الله و عبد الرحمن

وَاَصْدَقُهَا حَارِثٌ وَهَمَّامٌ وَاَقْبَحُهَا حَرْبٌ وَمُرَّةُ رَوَاهُ

و راست ترین نامہا و مطابق ترین آنہا بر واقع حارث و ہمام ست و زشت ترین نامہا حرب و مرۃ آ رواہ

اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِیْ هُرَيْرَةَ رض يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابوداؤد و روایت ست از ابی ہریرہ رض و او میرساند این حدیث را بآنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ اَخْنَعُ اِسْمٍ عِنْدَ اللّٰهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَجُلٌ يُّسَمّٰى مَلِكَ الْاَمْلَاكِ

فرمود خوار ترنامہا نزد خدایتعالی روز قیامت مردیست کہ نامدار شد بملک الاملاک

قَالَ سُفْيَانُ شَاهَانْ شَاهْ هٰذَا الْحَدِيْثُ حَسَنٌ صَحِيْحٌ وَاَخْنَعُ

گفت سفیان در معنی آن شاہ شاہان این حدیث حسن ست و صحیح از روے اسناد

يَعْنِیْ اَقْبَحُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و اخنع یعنے اقبح است رواہ ترمذی

بَابُ الْبَيَانِ وَالشِّعْرِ

باب در بیان کلام فحش و شعر

وَالشُّعَرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوٗنَ ۝ اَلَمْ تَرَ اَنَّهُمْ فِیْ كُلِّ وَادٍ يَّهِيْمُوْنَ ۝

و شاعران پیروی میکنند ایشانرا گمراہان آیا نمی بینی بدرستی ایشان در ہر وادی سرگردان

وَاَنَّهُمْ يَقُوْلُوْنَ مَا لَا يَفْعَلُوْنَ ۝ اِلَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا

میشوند و بدرستی ایشان میگویند آنچہ نمی کنند مگر آنانکہ گرویدہ اند و کردند

الصّٰلِحٰتِ وَذَكَرُوا اللّٰهَ كَثِيْرًا وَّانْتَصَرُوْا مِنْۢ بَعْدِ مَا ظُلِمُوْا

شائستہا و یاد کردند خدا را بسیار و نصرت یافتند از پس آنکہ ستم دیدہ شدند

عَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت ست از ابن مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ هَلَكَ الْمُتَنَطِّعُوْنَ قَالَهَا ثَلٰثًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

وسلم ہلاک شوند تقنع و مبالغہ کنندگان در سخن گفت آنحضرت صلعم این کلمہ را سہ بار رواہ

حارث یعنی بہ بر صارث ... الکسب ... ہمام یعنی قصد دارادہ ... وہمام یعنی کامل بنابر ... حرب ... مرۃ ... اخنع ... متنطعین ... متکلمین ... اللمعات

اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَاَنْ يَّمْتَلِي

واز ابی ہریرہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ پر شدن شکم

جَوْفُ رَجُلٍ قَيْحًا يَرِيْهِ خَيْرٌ مِّنْ اَنْ يَّمْتَلِيَ شِعْرًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

مردی بزرد آب کہ فاسد گرداند شکم اورا بہتر ست از پر شدن شکم از شعر متفق علیہ

وَعَنْ اَبِي اُمَامَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و مرویست از ابی امامہ و از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم روایت میکند

اَلْحَيَاءُ وَالْعِيُّ شُعْبَتَانِ مِنَ الْاِيْمَانِ وَالْبَذَاءُ وَالْبَيَانُ

کہ فرمود آنحضرت ؐ کہ حیا و بستگی در سخن کہ ضد بیان ست دو شاخ اند از ایمان و فحش در کلام

شُعْبَتَانِ مِنَ النِّفَاقِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ ثَعْلَبَةَ

و بیہودہ گوئی و تکلف و مبالغہ در سخن دو شاخ اند از نفاق روایت ترمذی واز ابی ثعلبہ

الْخُشَنِيِّ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ اَحَبَّكُمْ

خشنی مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود بدرستیکہ دوست

اِلَيَّ وَاَقْرَبَكُمْ مِنِّيْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَحَاسِنُكُمْ اَخْلَاقًا وَاِنَّ اَبْغَضَكُمْ

ترین شما و نزدیکترین شما از من بدترین شما از من روز قیامت نیکوترین شما اند از روی اخلاق و بدترین

اِلَيَّ وَاَبْعَدَكُمْ مِنِّيْ مَسَاوِيْكُمْ اَخْلَاقًا اَلثَّرْثَارُوْنَ الْمُتَشَدِّقُوْنَ

بسوی من و دورترین شما از من بدترین شما اند از روی اخلاق بسیار سخن کنندگان و تکلف نمایندگان

الْمُتَفَيْهِقُوْنَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ سَعْدِ

تشدق کنندگان در سخن و فراخ کنندگان در سخن رواہ بیہقی در شعب ایمان واز سعد

ابْنِ اَبِيْ وَقَّاصٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن ابی وقاص رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

لَا تَقُوْمُ السَّاعَةُ حَتّٰى يَخْرُجَ قَوْمٌ يَّاْكُلُوْنَ بِاَلْسِنَتِهِمْ كَمَا يَاْكُلُ

برپا نشود قیامت تا آنکہ بیرون می آید و پیدا میشوند گروہی کہ میخورند بوسیلہ زبانہای خود چنانکہ میخورد

الْبَقَرَةُ يَا لَيْتَنِيهَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواه احمد وروایت ست از انس رض گفت انس رض فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَرْتُ لَيْلَةَ اُسْرِيَ بِيْ بِقَوْمٍ تُقْرَضُ شِفَاهُهُمْ

صلی الله علیه وسلم گذشتم آن شب که برده شدم المعراج بگروهی که بریده میشود لبهای

بِمَقَارِيْضَ مِنَ النَّارِ فَقُلْتُ يَا جِبْرِيْلُ مَنْ هٰؤُلَاءِ قَالَ هٰؤُلَاءِ خُطَبَاءُ اُمَّتِكَ

ایشان بمقراض ها از آتش پس گفتم ای جبرئیل چه کسانند این جماعت گفت جبرئیل این جماعت

الَّذِيْنَ يَقُوْلُوْنَ مَا لَا يَفْعَلُوْنَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

خطیبان امت تو اند آنکسان که میگویند چیزی را که خود نمی کنند رواه الترمذی

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَعَلَّمَ

واز ابی هریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه بیاموزد

صَرْفَ الْكَلَامِ لِيَسْبِيَ بِهٖ قُلُوْبَ الرِّجَالِ اَوِ النَّاسِ لَمْ يَقْبَلِ اللّٰهُ

صرف کلام را تا اسیر گرداند و بند کند دلهای مردان را قبول نکند خدا تعالی

مِنْهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ صَرْفًا وَّلَا عَدْلًا رَوَاهُ اَبُوْ دَاؤُدَ وَعَنْ

از وی روز قیامت صرف را یعنی توبه را و نه عدل را یعنی فدیه یا نافله و فریضه را رواه ابوداود

صَخْرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ رض قَالَ سَمِعْتُ

واز صخر بن عبد الله بن بریده مرویست واو از پدرش و پدرش از جد وی روایت دارد گفت

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ مِنَ الْبَيَانِ سِحْرًا

آنحضرت صلی الله علیه وسلم که میگفت بدرستیکه بعضی از بیان سحرست

وَاِنَّ مِنَ الْعِلْمِ جَهْلًا وَّاِنَّ مِنَ الشِّعْرِ حِكَمًا وَّاِنَّ مِنَ الْقَوْلِ

وبدرستیکه بعضی از علم جهل ست وبدرستیکه بعضی از شعر حکمت ست

عِيَالًا رَوَاهُ اَبُوْ دَاؤُدَ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ كَانَ

وبدرستیکه بعضی از قول عیال ست واز عائشه رض مرویست که بود

رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ یَضَعُ لِحَسَّانَ مِنْبَرًا فِی الْمَسْجِدِ
آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ مے نہاد مرحسان را منبری در مسجد

یَقُوْمُ عَلَیْہِ فَاِنَّمَا یُفَاخِرُ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ
می استاد حسان بران منبر پس جز این نیست کہ مفاخرت میکرد از پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

اَوْ یُنَافِحُ وَیَقُوْلُ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰہَ
شک راویست یا گفت مدافعت یا مخاصمت میکرد از جانب آنحضرت و میگفت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

یُؤَیِّدُ حَسَّانَ بِرُوْحِ الْقُدُسِ مَانَافَحَ اَوْفَاخَرَ عَنْ رَسُوْلِ
بدرستی خدا تعالی تائید میکند حسان را بجبرئیل مادام کہ مخاصمت میکند یا مفاخرت میکند از

اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ رَوَاہُ الْبُخَارِیُّ وَعَنْ
پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم رواہ بخارے

عَائِشَۃَ رضـ قَالَتْ ذُکِرَ عِنْدَ رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ
و از عائشہ رضا مرویست کہ گفت عائشہ کہ ذکر کردہ شد نزد آنحضرت و پرسیدہ شد کہ نیک است یا بد

الشِّعْرُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ ھُوَ کَلَامٌ
شعر گفتن پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم شعر کلام ست

فَحَسَنُہٗ حَسَنٌ وَقَبِیْحُہٗ قَبِیْحٌ رَوَاہُ الدَّارَقُطْنِیُّ وَرَوَی
پس نیک وی نیک ست و بد وی بد روایت کرد این حدیث را دارقطنی مسند مرفوع با آنحضرت صلعم

الشَّافِعِیُّ عَنْ عُرْوَۃَ مُرْسَلًا وَعَنْ اَبِیْ سَعِیْدِنِ الْخُدْرِیِّ
و روایت شافعی از عروہ بن زبیر تابعی بطریق ارسال و در روایت ست از ابی سعید خدری

قَالَ بَیْنَا نَحْنُ نَسِیْرُ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ
گفت ابوسعید در اثنای آنکہ ما سیر میکنیم با آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

بِالْعَرْجِ اِذْ عَرَضَ شَاعِرٌ یُنْشِدُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ
بعرج کہ نام موضعے ست ناگاہ پیدا شد شاعری کہ شعر میخواند پس فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُذُوا الشَّيْطَانَ أَوْ أَمْسِكُوا الشَّيْطَانَ لَأَنْ
علیہ وسلم بگیرید این شیطان را یا فرمود لفظ امسکوا بجای خذوا است یعنی نگاه دارید

يَمْتَلِيَ جَوْفُ رَجُلٍ قَيْحًا خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمْتَلِيَ شِعْرًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ
ونگذارید که برود هر آئینه پر شدن شکم مردی بزرد آب بهتر ست مر آنمرد را از پر شدن شعر رواه مسلم

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وروایت ست از جابر رض گفت جابر فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

اَلْغِنَاءُ يُنْبِتُ النِّفَاقَ فِي الْقَلْبِ كَمَا يُنْبِتُ الْمَاءُ الزَّرْعَ
سرود گفتن وشنیدن میرویاند نفاق را در دل چنانچه میرویاند آب زراعت را

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ
روایت کرد این حدیث را بیهقی در شعب ایمان

بَابُ الْمَزَامِيْرِ وَالْمَعَازِفِ

باب در بیان مزامیر و معازف

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَّشْتَرِيْ لَهْوَ الْحَدِيْثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيْلِ اللهِ
وازمردمان آنکه می خرد بیهوده سخن تا گمراه سازد از راه خدا

بِغَيْرِ عِلْمٍ وَّيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِيْنٌ
بے دانش وفرا میگیرد آیات خدا را سخریه آنگروه مر ایشان راست عذاب خوار کننده

وَإِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِ اٰيَاتُنَا وَلّٰى مُسْتَكْبِرًا كَأَنْ لَّمْ يَسْمَعْهَا كَأَنَّ
وچون خوانده میشود برای او آیتهای ما روی بگرداند درحالیکه گردن کش و متکبر بود گویا نشنید

فِيْ أُذُنَيْهِ وَقْرًا فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيْمٍ عَنْ أَبِيْ عَامِرٍ
آنرا گویا در گوش او گرانیست پس مژده ده ورا بعذاب دردناک وروایت ست از ابی عامر

أَوْ أَبِيْ مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ
یا از ابی مالک اشعری رض گفت ابو عامر یا ابو مالک شنیدم پیغمبر خدا را صلی الله

---

۱ مزامیر جمع مزمار بمعنی نائی واصل آن آواز تصفیر است که شبیه بصفیر یعنی آواز مرغان باشد بفارسی آنرا شیبل بروزن سیبل وبهندی سیٹی گویند ۱۲ از مجمع البحار وغیره

۲ معازف جمع معزف که آلهٔ لهو وطبل ودف وغیره از جنس رانند ۱۲ مجمع البحار وصراح عدد ۳ ج ۲ ص ۱۰

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَيَكُوْنَنَّ مِنْ اُمَّتِيْ اَقْوَامٌ يَسْتَحِلُّوْنَ

علیہ وسلم کہ میگفت ہر آئینہ خواہند بود از امت من گروہہا کہ حلال میگردانند

الْخَزَّ وَالْحَرِيْرَ وَالْمَعَازِفَ وَلَيَنْزِلَنَّ اَقْوَامٌ اِلٰى جَنْبِ

خز و حریر و خمر و معازف را و ہر آئینہ فرود آیند گروہہا در

عَلَمٍ يَرُوْحُ عَلَيْهِمْ بِسَارِحَةٍ لَهُمْ يَأْتِيْهِمْ رَجُلٌ لِحَاجَةٍ

پہلو ہاے کوہ بلند شبانگاہ می آید بر ایشان چرانندۂ آنہا می آید مر ایشان را شخصے از جہت

فَيَقُوْلُوْنَ ارْجِعْ اِلَيْنَا غَدًا فَيُبَيِّتُهُمُ اللّٰهُ وَيَضَعُ الْعَلَمَ وَيَمْسَخُ

حاجت پس میگویند بقصد رد سوال باز آی بسوی ما فردا پس میفرستد خدا تعالیٰ ایشان را عذاب

اٰخَرِيْنَ قِرَدَةً وَخَنَازِيْرَ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

شبا شب و می نہد کوہ را بر بعضے از ایشان و مسخ میکند الله تعالیٰ بعضے از ایشان را بصورت بوزینہ و خوک تا روز قیامت

وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از ابی امامہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیہ وسلم

اِنَّ اللّٰهَ بَعَثَنِيْ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِيْنَ وَهُدًى لِّلْعَالَمِيْنَ وَاَمَرَنِيْ

بدرستیکہ خدا تعالیٰ بر انگیختہ و فرستادہ است مرا سبب رحمت مر جہانیان را و سبب ہدایت مر جہانیان را

رَبِّيْ عَزَّ وَجَلَّ بِمَحْقِ الْمَعَازِفِ وَالْمَزَامِيْرِ وَالْاَوْثَانِ وَالصُّلُبِ

گویا بیان رحمت است و امر کرد مرا پروردگار من بباطل کردن و پاک گردانیدن و کاہانیدن معازف

وَاَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ وَحَلَفَ رَبِّيْ عَزَّ وَجَلَّ بِعِزَّتِيْ لَا يَشْرَبُ

و امر کردہ شدم بشکستن و کاہانیدن بتان و صلیب نصاری را و کارہا و عادات جاہلیت و سوگند خوردہ است

عَبْدٌ مِّنْ عَبِيْدِيْ جُرْعَةً مِّنْ خَمْرٍ اِلَّا سَقَيْتُهُ مِنَ الصَّدِيْدِ

است وی سوگند بعزت و غلبۂ قدرت خود نمی نوشد ہیچ بندہ از بندگان من می از خمر مگر آنکہ بنوشانم از زرداب

مِثْلَهَا وَلَا يَتْرُكُهَا مِنْ مَّخَافَتِيْ اِلَّا سَقَيْتُهُ مِنْ حِيَاضِ الْقُدُسِ

و نگذارد ہیچ بندہ خمر را از ترس من مگر آنکہ بنوشانم او را از حوضہای قدس کہ عبارت ست از حوضہای بہشت

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
رواہ احمد و روایت ست از ابی ہریرہ رض کہ آنحضرت صلی اللہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْجَرَسُ مَزَامِيْرُ الشَّيْطَانِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ
علیہ وسلم فرمود کہ جرس مزامیر شیطان ست رواہ مسلم

بَابُ الْعَلَامَاتِ عِنْدَ قُرْبِ الْقِيَامَةِ

باب در بیان علامات قرب قیامت

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
واز ابن عباس رض مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ
وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ اللّٰهَ حَرَّمَ الْخَمْرَ وَالْمَيْسِرَ وَالْكُوْبَةَ وَقَالَ كُلُّ مُسْكِرٍ
وسلم کہ فرمود بدرستے خدا حرام کرد خمر و قمار و کوبہ را و فرمود ہر مسکر آرندہ
حَرَامٌ قِيْلَ الْكُوْبَةُ الطَّبْلُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ
حرام ست گفتہ شد کہ کوبہ طبل ست رواہ بیہقی در شعب ایمان
وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
واز ابی ہریرہ رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ
وَسَلَّمَ إِذَا اتُّخِذَ الْفَيْءُ دُوَلًا وَالْأَمَانَةُ مَغْنَمًا وَالزَّكٰوةُ مَغْرَمًا
وسلم وقتیکہ گرفتہ شود وگردانیدہ شود غنیمتہا را دولت وگرفتہ شود امانت را غنیمت وگردانیدہ شود
وَتُعُلِّمَ لِغَيْرِ الدِّيْنِ وَأَطَاعَ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ وَعَقَّ أُمَّهُ وَأَدْنٰى
زکوٰۃ تاوان وآموختہ بشود علم نہ برای دین وفرمانبرداری کند مرد زن خود را و برنجاند مادر خود را
صَدِيْقَهُ وَأَقْصٰى أَبَاهُ وَظَهَرَتِ الْأَصْوَاتُ فِي الْمَسَاجِدِ
ونزدیک گرداند مرد دوست خود را و دور دارد پدر خود را وپیدا گردد آوازہا وسخنہای لایعنی در مسجدہا
وَسَادَ الْقَبِيْلَةَ فَاسِقُهُمْ وَكَانَ زَعِيْمُ الْقَوْمِ أَرْذَلَهُمْ
ومہتر وبزرگ گردد قبیلہ را کسیکہ فاسق ست میان ایشان وباشد کفیل ورئیس قوم کسیکہ رذیل و کمینہ ترین ایشان

وَأُكْرِمَ الرَّجُلُ مَخَافَةَ شَرِّهٖ وَظَهَرَتِ الْقَيْنَاتُ وَالْمَعَازِفُ

وگرامی داشته شود مرد از جهت ترس بدی او و پیدا آیند مطربان که مردم اختلاط کنند بایشان و پیدا

وَشُرِبَتِ الْخُمُوْرُ وَلَعَنَ اٰخِرُ هٰذِهِ الْاُمَّةِ اَوَّلَهَا

آیند ملاهی و خورده شود شرابها و نفرین کنند و بد گویند پسینیان این امت پیشینیان است را پس انتظار

فَارْتَقِبُوْا عِنْدَ ذٰلِكَ رِيْحًا حَمْرَاءَ وَزَلْزَلَةً وَّخَسْفًا

برید وقت پیدا شدن این امور باد سرخ را و جنبیدن زمین و فرو رفتن در زمین و مسخ کردن

وَّمَسْخًا وَّقَذْفًا وَّاٰيَاتٍ تَتَابَعُ كَنِظَامٍ قُطِعَ سِلْكُهٗ فَتَتَابَعَ

آدمیان را و سنگ افتادن از آسمان و انتظار برید نشانهای قیامت را که پی در پی میرسد بطور ترتیب

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ نَافِعٍ رضـ قَالَ كُنْتُ مَعَ ابْنِ عُمَرَ رضـ

رشته جواهر گسسته شده پس پیاپی افتاده میشود روایت کرد الترمذی و از نافع مرویست که بودم همراه ابن عمر رض

فِيْ طَرِيْقٍ فَسَمِعَ مِزْمَارًا فَوَضَعَ اِصْبَعَيْهِ فِيْ اُذُنَيْهِ وَنَاءَ

در راهی پس شنید ابن عمر آواز نای را پس بنهاد سر دو انگشت خود را در دو گوش و دور رفت

مِنَ الطَّرِيْقِ اِلَى الْجَانِبِ الْاٰخَرِ ثُمَّ قَالَ لِيْ بَعْدَ اَنْ بَعُدَ

ابن عمر از راه بجانب دیگر بقصد احتراز پستر گفت مرا بعد از آنکه دور رفت ای نافع آیا می شنوی

يَا نَافِعُ هَلْ تَسْمَعُ شَيْئًا قُلْتُ لَا فَرَفَعَ اِصْبَعَيْهِ مِنْ اُذُنَيْهِ

چیزی از ان آواز گفتم نمی شنوم پس برداشت سر دو انگشت خود را از دو گوش خود گفت ابن عمر رض

قَالَ كُنْتُ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَمِعَ

بودم من همراه آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس شنید آنحضرت

صَوْتَ يَرَاعٍ فَصَنَعَ مِثْلَ مَا صَنَعْتُ قَالَ نَافِعٌ وَكُنْتُ

آواز نی را پس کرد مانند آنچه کردم من گفت نافع بودم من دران وقت

اِذْ ذَاكَ صَغِيْرًا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ اَنَسٍ رضـ

خرد روایت کرد احمد و ابو داود و از انس رض مرویست

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ بَعَثَنِیَ اللّٰہُ ھُدًی

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ برانگیختہ است مرا خدا تعالے

وَرَحْمَۃً لِّلْعَالَمِیْنَ وَبَعَثَنِیْ لِاَمْحَقَ الْمَزَامِیْرَ وَالْمَعَازِفَ

سبب ہدایت و سبب رحمت مر جہانیان را و فرستادہ است مرا تا کہ باطل کنم من مزامیر را و ملاہی را

وَالْاَوْثَانَ وَاَمْرَ الْجَاھِلِیَّۃِ الْحَدِیْثَ رَوَاہُ الْحَسَنُ بْنُ سُفْیَانَ وَابْنُ

و زنار را و کارہای جاہلیت را تا آخر حدیث روایت کرد حسن بن سفیان و ابن مندہ

مَنْدَۃَ وَاَبُوْ نُعَیْمٍ قَالَ ابْنُ عَبْدِ الْبَرِّ لَیْسَ اِسْنَادُہٗ بِالْقَوِیِّ

و ابو نعیم گفت ابن عبد البر کہ نیست اسناد این حدیث قوی

بَابُ حِفْظِ اللِّسَانِ عَنْ کُلِّ مَا لَا یَعْنِیْہِ

باب در حفظ زبان از بیہودہ گفتنی

لَا یُحِبُّ اللّٰہُ الْجَھْرَ بِالسُّوْٓءِ مِنَ الْقَوْلِ

دوست نمی دارد خدا آشکارا کردن را از سخن بد مگر آشکارا کردن

اِلَّا مَنْ ظُلِمَ وَکَانَ اللّٰہُ سَمِیْعًا عَلِیْمًا

کسیکہ بر وستم کردہ شود و ہست خدا شنوا و دانا

وَالَّذِیْنَ یَرْمُوْنَ الْمُحْصَنٰتِ ثُمَّ لَمْ یَاْتُوْا بِاَرْبَعَۃِ شُھَدَآءَ

و آنانکہ رمی میکنند زنان نیک را پس نیارند چہار گواہ

فَاجْلِدُوْھُمْ ثَمٰنِیْنَ جَلْدَۃً وَّلَا تَقْبَلُوْا لَھُمْ شَھَادَۃً اَبَدًا

پس بزنید ایشان را ہشتاد تازیانہ و قبول نکنید مر ایشان را گواہی ہرگز و آن

وَاُولٰٓئِکَ ھُمُ الْفٰسِقُوْنَ ۔ یٰٓاَیُّھَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا لَا یَسْخَرْ

گروہ ایشانند بدکاران ای آنانکہ گرویدہ اید افسوس

قَوْمٌ مِّنْ قَوْمٍ عَسٰٓی اَنْ یَّکُوْنُوْا خَیْرًا مِّنْھُمْ وَلَا نِسَآءٌ مِّنْ نِّسَآءٍ

و تمسخر نکنند گروہی از گروہی شاید کہ باشند بہتر از ایشان و نہ زنان از زنان

عَسٰٓى اَنْ يَّكُنَّ خَيْرًا مِّنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوْٓا اَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوْا

شاید کہ باشند بہتر از ایشان وعیب مکنید نفسہاے خویش را و مخوانید

بِالْاَلْقَابِ بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوْقُ بَعْدَ الْاِيْمَانِ وَمَنْ لَّمْ

بلقبہا بدنام ست فسق بعد از ایمان وہر کہ باز نگردد

يَتُبْ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اجْتَنِبُوْا

پس آنگروہ ایشانند ستمگاران ای آنانکہ گرویدہ اید پرہیز کنید

كَثِيْرًا مِّنَ الظَّنِّ اِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ اِثْمٌ وَّلَا تَجَسَّسُوْا وَلَا

بسیارے را از گمانہا بدرستی برخے از گمان گناہ ست وتجسس مکنید

يَغْتَبْ بَّعْضُكُمْ بَعْضًا اَيُحِبُّ اَحَدُكُمْ اَنْ يَّاْكُلَ لَحْمَ اَخِيْهِ

وغیبت مکنید برخے شما برخے را آیا دوست میدارد یکے از شما کہ بخورد گوشت

مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوْهُ وَاتَّقُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ تَوَّابٌ رَّحِيْمٌ عَنْ

برادر خود را کہ مردہ است پس ناخوش دارید اورا وبترسید از خدا بدرستی خدا باز گردندہ است مہربان است

سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از سہل بن سعد رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مَنْ يَّضْمَنْ لِّيْ مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ وَمَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ اَضْمَنْ لَهُ

کسیکہ ضامن شود برای من چیزیرا کہ میان لحیین اوست ونگہداشت چیزیکہ میان ہر دو پای اوست ضامن میشوم

الْجَنَّةَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

بہشت رواہ البخاری واز ابی ہریرہ رض مرویست کہ فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ

صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ بندہ ہر آئینہ سخن میکند بسخنے کہ ہمادرست از محل

مِنْ رِّضْوَانِ اللّٰهِ لَا يُلْقِيْ لَهَا بَالًا يَرْفَعُ اللّٰهُ بِهَا دَرَجَاتٍ

رضای حق نمی اندازد بندہ آن کلمہ را دل خود را بلند میگرداند اللہ تعالی بسبب آن کلمہ درجہای بزرگ

وَاِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللّٰهِ لَا يُلْقِي لَهَا بَالًا

و بدرستیکه بنده هر آئینه سخن میکند بکلمه که در وی بیرضای حق ست باک ندارد و متر نمیگرداند دل را می فتد بنده بسبب آن

يَهْوِي بِهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا يَهْوِي بِهَا

کلمه در دوزخ یعنی زبان را نگاه باید داشت و فعل آنرا آسان نباید انگاشت روایت کرد این حدیث را این لفظ

فِي النَّارِ اَبْعَدَ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض

بخاری و در روایتی دیگر مر بخاری و مسلم را این لفظ آمده که می افتد بنده بسبب آن کلمه در آتش دوزخ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَتَدْرُونَ مَا اَكْثَرُ مَا يُدْخِلُ

افتادنی دور دراز مسافت میان مبدأ و منتهای او مثل مسافت مابین مشرق و مغرب ست و از ابی هریره مروی

النَّاسَ الْجَنَّةَ تَقْوَى اللّٰهِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ اَتَدْرُونَ مَا اَكْثَرُ

که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم آیا میدانید که چه چیز ست بیشتر آنچه در آرد مردم را در بهشت تقوی خدا و خوش خلقی

مَا يُدْخِلُ النَّاسَ النَّارَ الْاَجْوَفَانِ الْفَمُ وَالْفَرْجُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

آیا میدانید چه چیز ست بیشتر آنچه می در آرد مردم را در آتش دوزخ دو چیز میان خالی یکی دهان

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُولُ

دوم فرج مردوزن روایه ترمذی و ابن ماجه و از عبد الله بن عمر رض مرویست که فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَمَتَ نَجَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

صلی الله علیه وسلم کسیکه خاموشی گزیند از سخن بد نجات یابد از آفات دنیا و آخرت

وَالدَّارِمِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ عُقْبَةَ

که از راه زبان آید روایت کرد این حدیث را ترمذی و دارمی و بیهقی نیز در شعب الایمان و مرویست از عقبه

ابْنِ عَامِرٍ رض قَالَ لَقِيتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ

بن عامر رض گفت ملاقات کردم آنحضرت صلی الله علیه وسلم را پس گفتم

مَا النَّجَاةُ فَقَالَ اَمْلِكْ عَلَيْكَ لِسَانَكَ وَلْيَسَعْكَ بَيْتُكَ

و پرسیدم از آنحضرت صلعم چیست سبب نجات گفت مالک شو بر خود و زبان خود و بگنجاند ترا خانه تو

۱۳ یعنی نشستن در خانه بعبادت مولی ۱۲

وَ اٰثَارِكَ عَلٰى خَطِيْئَتِكَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

وگریہ کن بر گناہان و تقصیرات خود روایت احمد و ترمذی

اَبِيْ سَعِيْدٍ رَفَعَهٗ قَالَ اِذَا اَصْبَحَ ابْنُ اٰدَمَ فَاِنَّ الْاَعْضَاءَ

و از ابی سعید رض مرویست کہ رفع کرد با آنحضرت گفت آنحضرت چون صبح کرد آدمی

كُلَّهَا تُكَفِّرُ اللِّسَانَ فَتَقُوْلُ اتَّقِ اللّٰهَ فِيْنَا فَاِنَّا نَحْنُ بِكَ

بدرستیکہ ہمہ اعضا خضوع و فروتنی میکنند زبان را پس میگویند پرہیز کن خدا را در حق ما زیرا کہ ما

فَاِنِ اسْتَقَمْتَ اسْتَقَمْنَا وَاِنِ اعْوَجَجْتَ اعْوَجَجْنَا رَوَاهُ

بتوایم پس اگر راست می ایستی تو راست می ایستیم ما و اگر کج میشوی کج میشویم ما روایت

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

ترمذی و از علی بن حسین رض مرویست کہ فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ حُسْنِ اِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهٗ

صلے اللہ علیہ وسلم از علامات حسن ایمان مرد ترک کردن اوست

مَا لَا يَعْنِيْهِ رَوَاهُ مَالِكٌ وَاَحْمَدُ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ

چیزیرا کہ عنایت و اہتمام ندارد روایت مالک و احمد و از انس رض مرویست

تُوُفِّيَ رَجُلٌ مِّنَ الصَّحَابَةِ فَقَالَ رَجُلٌ اَبْشِرْ بِالْجَنَّةِ فَقَالَ

وفات کرد مردے از اصحاب پس گفت مردی شادمان باش بدر آمدن

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَوَلَا تَدْرِيْ فَلَعَلَّهٗ تَكَلَّمَ

بہشت پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آیا میگوئی این سخن را و نمی دانی

فِيْمَا لَا يَعْنِيْهِ اَوْ بَخِلَ بِمَا لَا يَنْقُصُهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

حقیقت حال پس شاید وی سخن کردہ باشد در چیزیکہ نباید یا بخیلی کردہ باشد بچیزیکہ دادن وی نقصان نمی آرد

سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ الثَّقَفِيِّ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

روایت ترمذی و از سفیان بن عبد اللہ ثقفی رض مرویست گفت یا رسول خدا چیست

مَا اَخْوَفُ مَا تَخَافُ عَلَيَّ قَالَ فَاَخَذَ بِلِسَانِ نَفْسِهٖ وَقَالَ

خوفناک ترین کہ می ترسی تو بر من چیست آنرا پس گفت آنحضرت صلعم و رسانید دست را بزبان شریف خود و فرمود

هٰذَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حِطَّانَ رض قَالَ

اینست کہ بیشتر می ترسم آنرا روایت کرد آنرا ترمذی و از عمران بن حطان رض مرویست گفت

اَتَيْتُ اَبَا ذَرٍّ رض فَوَجَدْتُهٗ فِي الْمَسْجِدِ مُحْتَبِيًا بِكِسَاءٍ اَسْوَدَ

آمدم ابا ذر را رض پس یافتم او را در مسجد ستکا کنندہ بگلیم سیاہ تنہا نشستہ

وَحْدَهٗ فَقُلْتُ يَا اَبَا ذَرٍّ مَا هٰذِهِ الْوَحْدَةُ فَقَالَ سَمِعْتُ

پس گفتم یا ابا ذر چیست این تنہا نشستن تو پس گفت ابو ذر شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ الْوَحْدَةُ خَيْرٌ

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت تنہا نشستن بہتر ست

مِنْ جَلِيْسِ السُّوْءِ وَالْجَلِيْسُ الصَّالِحُ خَيْرٌ مِّنَ الْوَحْدَةِ

از نشستن با ہمنشین بد و نشستن با ہمنشین نیک بہتر ست از تنہا نشستن و سخن کردن

وَاِمْلَاءُ الْخَيْرِ خَيْرٌ مِّنَ السُّكُوْتِ وَالسُّكُوْتُ خَيْرٌ مِّنْ

نیک بہتر ست از خاموشی و خاموش نشستن بہتر ست از سخن کردن بد

اِمْلَاءِ الشَّرِّ وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و از عمران بن حصین رض مرویست کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَقَامُ الرَّجُلِ بِالصَّمْتِ اَفْضَلُ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود گاہی باشد کہ منزلت و مرتبہ مرد نزد خدا بخاموشی

مِنْ عِبَادَةِ سِتِّيْنَ سَنَةً وَعَنْ اَبِي ذَرٍّ رض قَالَ دَخَلْتُ

فاضل تر و زیادہ تر آمدہ است از عبادت شصت سال و از ابی ذر مرویست گفت در آمدم

عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ الْحَدِيْثَ

من بر آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم پس ذکر کرد حدیث را

بِطُوْلِهٖ اِلٰى اَنْ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَوْصِنِيْ قَالَ اُوْصِيْكَ

با درازی وی که اینجا مذکور نیست تا آنکه گفت ابوذر گفتم یا رسول الله اندرز کن مرا گفت آنحضرت اندرز

بِتَقْوَى اللّٰهِ فَاِنَّهٗ اَزْيَنُ لِاَمْرِكَ كُلِّهٖ قُلْتُ زِدْنِيْ قَالَ عَلَيْكَ

کنم ترا بتقوی خدا زیراکه تقوی آرایش دهنده ترست همه کار ترا گفتم زیاده کن مرا فرمود بر تو باد

بِتِلَاوَةِ الْقُرْاٰنِ وَذِكْرِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ فَاِنَّهٗ ذِكْرٌ لَكَ فِي السَّمَاءِ

تلاوت قرآن و یاد کردن خدای عزوجل زیراکه ذکر خدا سبب ذکر کردن مر تراست در آسمان

وَنُوْرٌ لَكَ فِي الْاَرْضِ قُلْتُ زِدْنِيْ قَالَ عَلَيْكَ بِطُوْلِ

و روشنائی است مر ترا در زمین گفتم زیاده کن مرا اگرچه این کافی ست فرمود بر تو باد بخاموشی

الصَّمْتِ فَاِنَّهٗ مَطْرَدَةٌ لِّلشَّيْطَانِ وَعَوْنٌ لَكَ عَلٰى اَمْرِ دِيْنِكَ

دراز که مقرون بفکر ست زیراکه وی سبب راندن ست مر شیطان را که از راه زبان می درآید و یاری

قُلْتُ زِدْنِيْ قَالَ اِيَّاكَ وَكَثْرَةَ الضَّحِكِ فَاِنَّهٗ يُمِيْتُ الْقَلْبَ

مر ترا بر کار دین تو گفتم زیاده کن مرا فرمود دور دار خود را از بسیاری خنده زیراکه خنده بسیار میمیراند دل را

وَيَذْهَبُ بِنُوْرِ الْوَجْهِ قُلْتُ زِدْنِيْ قَالَ قُلِ الْحَقَّ وَاِنْ كَانَ مُرًّا

و می برد روشنائی روی را گفتم زیاده کن مرا در اندرز فرمود مرا حق گو اگرچه تلخ و ناخوش آید خلق را حق گفتن تو

قُلْتُ زِدْنِيْ قَالَ لَا تَخَفْ فِي اللّٰهِ لَوْمَةَ لَائِمٍ قُلْتُ زِدْنِيْ قَالَ

گفتم زیاده کن مرا فرمود مترس در اظهار دین خدا و تائید وی ملامت کننده را هرچه گوید گفتم زیاده کن مرا

لِيَحْجُزْكَ عَنِ النَّاسِ مَا تَعْلَمُ مِنْ نَفْسِكَ وَعَنْ اَنَسٍ رضـ

فرمود باید که مانع آید ترا از دیدن و گفتن عیب مردم چیزیکه میدانی از عیبهای نفس خود را و از انس رضـ

عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَا اَبَا ذَرٍّ اَلَا اَدُلُّكَ

مرویست از آنحضرت صلی الله علیه وسلم که فرمود آنحضرت مر ابی ذر را

عَلٰى خَصْلَتَيْنِ هُمَا اَخَفُّ عَلَى الظَّهْرِ وَاَثْقَلُ فِي الْمِيْزَانِ

ای اباذر آیا راه نمایم ترا بر دو خصلت که آن دو خصلت سبکتر اند بر پشت و گران تر اند در میزان

قَالَ قُلْتُ بَلٰى قَالَ طُوْلُ الصَّمْتِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ وَالَّذِيْ نَفْسِيْ

گفت ابوذر گفتم آرے بما را فرمود آن دو خصلت خاموشی و نیکوخوئی و سوگند بخدائیکہ بقائی ذات من

بِيَدِهٖ مَا عَمِلَ الْخَلَائِقُ بِمِثْلِهِمَا رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْاَحَادِيْثَ الْاَرْبَعَةَ

در دست قدرت اوست کار نکردند خلائق مانند این دو خصلت یعنی ہیچ کار بہ ازین نیست روایت کرد بیہقی این چہار

فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ اَسْلَمَ رضـ قَالَ اِنَّ عُمَرَ رضـ دَخَلَ

را در شعب ایمان و روایت ست از اسلم مولی عمر بن خطاب رضـ درآمد روزے

يَوْمًا عَلٰى اَبِيْ بَكْرٍ الصِّدِّيْقِ رضـ وَهُوَ يَجْبِذُ لِسَانَهٗ فَقَالَ

بر ابی بکر صدیق رضـ و حال آنکہ ابوبکر می کشید زبان خود را پس گفت عمر با ابو بکر کہ

عُمَرُ مَهْ غَفَرَ اللّٰهُ لَكَ فَقَالَ لَهٗ اَبُوْ بَكْرٍ اِنَّ هٰذَا اَوْرَدَنِيْ

این فعل را بیامرزد ترا خدا پس گفت ابوبکر بدرستیکہ این زبان درآورد مرا در مہالک

الْمَوَارِدَ رَوَاهُ مَالِكٌ

روایت کرد مالک

بَابُ لَعْنِ الْمُؤْمِنِ وَرَمْيِهٖ بِالْكُفْرِ وَالْفُسُوْقِ

این باب در مذمت لعنت کردن مومن و دشنام دادن مومن را بکفر و فسق ست

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

از عبد اللہ بن مسعود رضـ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوْقٌ وَقِتَالُهٗ كُفْرٌ

اللہ علیہ وسلم دشنام دادن مسلمان را فسق ست و قتال او کفر

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

متفق علیہ و مرویست از ابی ذر رضـ گفت فرمود رسول اللہ صلی اللہ

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَرْمِيْ رَجُلٌ رَجُلًا بِالْفُسُوْقِ وَلَا يَرْمِيْهِ بِالْكُفْرِ

علیہ وسلم دشنام ندہد مردے مردے را بفسق و دشنام ندہد مردے را بکفر

اِلَّا ارْتَدَّتْ عَلَيْهِ اِنْ لَّمْ يَكُنْ صَاحِبُهٗ كَذٰلِكَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

مگر آنکه رجوع کند این کلمه بر قائل اگر نباشد که او دشنام داده شده است همچنین که میگوید رواه بخاری

وَعَنْ اَبِى الدَّرْدَاءِ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

واز ابی درداء رض مرویست که شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم راکه

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اللَّعَّانِيْنَ لَا يَكُوْنُوْنَ شُهَدَاءَ وَلَا

میگفت که لعنت بسیار کنندگان نمی باشند گواهی دهندگان بر خلق و نباشند

شُفَعَاءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض

شفاعت کنندگان مر ایشان را روز قیامت رواه مسلم و از ابن مسعود رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ الْمُؤْمِنُ

مرویست گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نیست مؤمن

بِالطَّعَّانِ وَلَا بِاللَّعَّانِ وَلَا الْفَاحِشِ وَلَا الْبَذِيِّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

طعنه کننده در آبروی مردم و نه لعنت کننده و نیست سخت گوینده و نه بخیل رواه ترمذی

وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ اَبِى الدَّرْدَاءِ قَالَ سَمِعْتُ

و بیهقی در شعب ایمان و روایت است از ابی درداء رض گفت شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ الْعَبْدَ اِذَا لَعَنَ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم راکه میگفت بدرستیکه بنده چون لعنت کند

شَيْئًا صَعِدَتِ اللَّعْنَةُ اِلَى السَّمَاءِ فَتُغْلَقُ اَبْوَابُ السَّمَاءِ دُوْنَهَا ثُمَّ تَاْخُذُ

چیزی را که آدمی باشد یا غیر آدمی بر میرود لعنت بسوی آسمان پس بسته می شود درهای آسمان

يَمِيْنًا وَّشِمَالًا فَاِذَا لَمْ تَجِدْ مَسَاغًا رَجَعَتْ اِلَى الَّذِيْ لُعِنَ

میگیرد راه را بجانب راست و چپ پس چون نمی یابد لعنت جای رفتن را باز میگردد بسوی کسیکه

فَاِنْ كَانَ لِذٰلِكَ اَهْلًا وَّاِلَّا رَجَعَتْ اِلٰى قَائِلِهَا رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

لعنت کرده شده است او را پس اگر هست آنکس مر قبول کردن لعنت را اهل و گرنه رجوع میکند بسوی گوینده

بَابُ إِثْمِ الْكَذِبِ

این باب در بیان معصیت دروغ است

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى
واز عبد اللہ بن مسعود رضا مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ فَإِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِيْ إِلَى
علیہ وسلم لازم گیرید بر خود راست گفتاری زیرا کہ راست گفتن راہ می نماید

الْبِرِّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِيْ إِلَى الْجَنَّةِ وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصْدُقُ وَيَتَحَرَّى
بسوی نیکوکاری و بدرستیکہ نیکوکاری راہ می نماید بسوی بہشت وہمیشہ مردی راست میگوید وطلب

الصِّدْقَ حَتّٰى يُكْتَبَ عِنْدَ اللّٰهِ صِدِّيْقًا وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ
وکوشش میکند راست گفتن را تا آنکہ نوشتہ میشود آمرد نزد خدا تعالی صدیق ودور دارید خود را

فَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِيْ إِلَى الْفُجُوْرِ وَإِنَّ الْفُجُوْرَ يَهْدِيْ إِلَى النَّارِ
از دروغ گفتن زیرا کہ دروغ گفتن میرساند بخاصیت بسوی فسق وفجور وبدرستی فسق کردن میرساند

وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ حَتّٰى يُكْتَبَ عِنْدَ
بسوی آتش دوزخ وہمیشہ است مرد کہ دروغ میگوید وطلب وکوشش میکند دروغ گفتن را تا آنکہ نوشتہ میشود

اللّٰهِ كَذَّابًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ قَالَ إِنَّ الصِّدْقَ
نام او نزد خدا دروغگوی متفق علیہ ودر روایتی مر مسلم را باین لفظ آمدہ فرمود زیرا کہ صدق

بِرٌّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِيْ إِلَى الْجَنَّةِ وَإِنَّ الْكَذِبَ فُجُوْرٌ وَإِنَّ الْفُجُوْرَ
نیکی ست ونیکی میرساند بسوی بہشت و بدرستیکہ کذب فسق کردن ست وبدرستیکہ فسق کردن میرساند بسوی

يَهْدِيْ إِلَى النَّارِ وَعَنْ أَنَسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
آتش دوزخ واز انس رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَرَكَ الْكَذِبَ وَهُوَ بَاطِلٌ بُنِيَ لَهُ فِيْ رَبَضِ
علیہ وسلم کسیکہ بگذارد دروغ گفتن را درحالیکہ آن دروغ ناروا است بنا کردہ شود برای وی

الجنة ومن ترك المراء وهو محق بني له في وسط الجنة ومن

مکانی در حوالی بهشت و کسیکه بگذارد جدال و نزاع و حال آنکه حق بجانب اوست بنا کرده شود برای وی

حسن خلقه بني له في اعلاها رواه الترمذي وعن

درمیانه بهشت و کسیکه نیک گرداند و تهذیب کند خلق خود را بنا کرده شود برای وی در اعلا و جای بلند بهشت روایت کرد ترمذی

ابن عمر رضـ قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا كذب

و از ابن عمر رض مرویست که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم چون دروغ میگوید

العبد تباعد عنه الملك ميلا من نتن ما جاء به رواه

بنده دور میگردد از ان بنده فرشته یک کروه از پراگندگی بوی ناخوش آنچه آورده است آن بنده آنرا از دروغ

الترمذي وعن سفيان بن اسد الحضرمي رضـ قال

روایت کرد ترمذی و از سفیان بن اسد حضرمی رض مرویست گفت

سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول كبرت

شنیدم من آنحضرت را صلی الله علیه وسلم که میگفت بزرگ

خيانة ان تحدث اخاك حديثا هو لك به مصدق

ناراستی خیانت ست که بگوئی برادر خود را سخنے که آن برادر مر تراست در ان سخن مصدق

وانت به كاذب رواه ابو داود وعن صفوان بن سليم رضـ

و تو در ان سخن دروغ گوینده روایت کرد ابوداود و از صفوان بن سلیم رض

انه قيل لرسول الله صلى الله عليه وسلم ايكون المؤمن

مرویست که گفته شد مر آنحضرت را صلی الله علیه وسلم که آیا باشد مسلمان

جبانا قال نعم فقيل له ايكون المؤمن بخيلا قال نعم فقيل له

بزدل و ترسنده گفت آنحضرت آری میباشد پس گفته شد آنحضرت را که آیا باشد مسلمان بخیل فرمود

ايكون المؤمن كذابا قال لا رواه مالك والبيهقي في شعب

آری پس گفته شد مر آنحضرت را آیا باشد مسلمان دروغ گوی فرمود نه مسلمان دروغ گو نباشد روایت مالک و بیهقی در شعب

الْإِيمَانِ مُرْسَلًا وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رضي الله عنه أَنَّ

شعب ایمان مرسل واز عباده بن صامت رض مرویست که آنحضرت

النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اضْمَنُوا لِي سِتًّا مِنْ أَنْفُسِكُمْ

صلی الله علیه وسلم فرمود ضامن شوید برای من محافظت

أَضْمَنْ لَكُمُ الْجَنَّةَ أُصْدُقُوا إِذَا حَدَّثْتُمْ وَأَوْفُوا إِذَا وَعَدْتُمْ

شش چیز را از ذاتهای خود ضامن شوم من شمارا بهشت را راست گوئید چون سخن کنید و خبر دهید

وَأَدُّوا إِذَا ائْتُمِنْتُمْ وَاحْفَظُوا فُرُوجَكُمْ وَغُضُّوا أَبْصَارَكُمْ وَكُفُّوا

وبسر برید چون وعده کنید و امانت ادا کنید چون امین گرفته شوید و نگاه دارید عورتهای خود را و فرو خوابانید

أَيْدِيَكُمْ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنِ

چشمهای خود را از دیدن نامحرم و باز دارید دستهارا از ضرب و تطاول آنچه حرام ست رواه بیهقی در شعب ایمان

الْمِقْدَادِ بْنِ الْأَسْوَدِ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و روایت ست از مقداد بن اسود رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ إِذَا رَأَيْتُمُ الْمَدَّاحِينَ فَاحْثُوا فِي وُجُوهِهِمُ التُّرَابَ

وسلم چون به بینید مدح گویندگان را یعنی در حالت مدح پس بیندازید در رویهای آنها خاک مراد از خاک

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى

انداختن حرمان ست یعنی چیزی ندهید یا اندک چیز دادن که مشابه بخاک ست رواه مسلم و از انس رض روایت

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا مُدِحَ الْفَاسِقُ غَضِبَ الرَّبُّ تَعَالَى

که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم چون مدح کرده شود فاسق در خشم می آید پروردگار وی جل شانه

وَاهْتَزَّ لَهُ الْعَرْشُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ

و می لرزد از جهت مدح فاسق عرش رواه بیهقی در شعب ایمان

بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

و روایت ست از بهز بن حکیم که روایت میکند از پدر خود و پدر او از جد بهز ری آورده اند و اسم جد معاویه بن

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيْلٌ لِمَنْ يُحَدِّثُ فَيَكْذِبُ لِيُضْحِكَ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ہلاک وسختی مرکسے را کہ سخن میکند پس دروغ میگوید تا بخندند بآن

بِهِ الْقَوْمَ وَيْلٌ لَهُ وَيْلٌ لَهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ

سخن مردم را ویل وہلاکی ست مرآنرا ویل وسختی ست مرآنرا رواہ احمد وترمذی وابوداود

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

ودارمی واز ابی ہریرہ رضـ مرویست کہ فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْعَبْدَ لَيَقُولُ الْكَلِمَةَ لَا يَقُولُهَا

صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ بندہ ہرآئینہ میگوید کلمہ را نمیگوید آن کلمہ را مگر برای آنکہ

إِلَّا لِيُضْحِكَ بِهِ النَّاسَ يَهْوِي بِهَا أَبْعَدَ مَا بَيْنَ السَّمَآءِ

تا بخندند باین مردم را افتد آن بندہ بسبب آن کلمہ یعنی بسوئے دوزخ افتادن کہ دورتر ست

وَالْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَيَزِلُّ عَنْ لِسَانِهِ أَشَدَّ مِمَّا يَزِلُّ عَنْ

از مسافتے کہ میان آسمان وزمین ست وبدرستیکہ ہرآئینہ می لغزد بندہ از زبان خود سخت تر از

قَدَمِهِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ

لغزیدن از قدم رواہ البیہقی در شعب الایمان

أُمِّ كُلْثُومٍ رضـ قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ام کلثوم رضـ مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

لَيْسَ الْكَذَّابُ الَّذِي يُصْلِحُ بَيْنَ النَّاسِ وَيَقُولُ خَيْرًا

نیست دروغ گوئے آنکس کہ اصلاح میکند میان مردم ومیگوید سخنان نیک را کہ باعث

وَيَنْمِي خَيْرًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

اصلاح ودفع نزاع میگردد واگرچہ دروغ گوید وآنکہ میرساند سخنان خوب بدیگر متفق علیہ

بَابُ تَرْكِ الْفُحْشِ وَالشَّمَاتَةِ وَالطَّعْنِ

این باب دربیان ترک فحش وبدگوئی وطعن ست وسخن چینی وطعنہ کردن بر مردم

عَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّ رَجُلًا اِسْتَأْذَنَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

واز عائشہ مرویست کہ مردے اذن طلبید کہ درآید بر پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَقَالَ اِئْذَنُوْا لَهُ فَبِئْسَ اَخُ الْعَشِيْرَةِ فَلَمَّا جَلَسَ تَطَلَّقَ

وسلم پس فرمود آنحضرت اذن دہید مر این مرد را و بگذارید تا درآید پس بد قبیلہ داری ست

النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ وَجْهِهٖ وَانْبَسَطَ اِلَيْهِ فَلَمَّا

پس چون درآمد و نشست طلاقت لسان و تازہ روئی نمود آنحضرت در روے وے اظہار انبساط

انْطَلَقَ الرَّجُلُ قَالَتْ عَائِشَةُ رض يَا رَسُوْلَ اللهِ قُلْتَ لَهٗ كَذَا

کرد آنحضرت بسوی آنمرد پس ہرگاہ کہ رفت آنمرد گفت عائشہ رض یا رسول اللہ گفتی مر این مرد را

وَكَذَا ثُمَّ تَطَلَّقْتَ فِيْ وَجْهِهٖ وَانْبَسَطْتَّ اِلَيْهِ فَقَالَ رَسُوْلُ

غائبانہ چنین و چنین پس تر بشاشت نمودی در روے وی و انبساط نمودی بسوے وے این چیست پس فرمود

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَتٰى عَاهَدْتِّنِيْ فَحَّاشًا اِنَّ شَرَّ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کے یافتی و دیدی مرا ای عائشہ رض بدگو نیدہ بدرستی بدترین

النَّاسِ عِنْدَ اللهِ مَنْزِلَةً يَّوْمَ الْقِيٰمَةِ مَنْ تَرَكَهُ النَّاسُ اِتِّقَاءَ

مردمہا نزد خدا تعالیٰ از روی مرتبہ روز قیامت کسیکہ ترک دہند و بگذارند او را مردم از جہت پرہیز کردن

شَرِّهٖ وَفِيْ رِوَايَةٍ اِتِّقَاءَ فُحْشِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

از شروے و در روایتی بجاے اتقاء شرہ اتقاء فحشہ آمدہ متفق علیہ

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

كُلُّ اُمَّتِيْ مُعَافًى اِلَّا الْمُجَاهِرُوْنَ وَاِنَّ مِنَ الْمَجَانَةِ اَنْ يَّعْمَلَ

ہمہ امت سلامت واشتہ و گذاشتہ میشود مگر آشکار کنندگان بدی و بیحیائی را و بدرستیکہ از بی باکی و بی پروائی

الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ عَمَلًا ثُمَّ يُصْبِحُ وَقَدْ سَتَرَهُ اللهُ فَيَقُوْلُ يَا فُلَانُ

اینکہ عمل کند مردی در شب عملی بد را پس صبح کند و حال آنکہ پوشیدہ است او را خدا تعالیٰ به پردہ علم و کرم یا پس بگوید آنمرد

عَمِلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ وَيُصْبِحُ

کردم دی شب چنین وچنان کاری وبتحقیق شب کرد باین حال که میپوشد عمل او را

يَكْشِفُ سِتْرَ اللّٰهِ عَنْهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ وَاثِلَةَ رض قَالَ قَالَ

پروردگار وے وصبح میکند باینحال که بدر ویرده خدا را از خود متفق علیه وروایت ست از واثله بن اسقع که فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تُظْهِرِ الشَّمَاتَةَ لِأَخِيْكَ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم ظاهر مکن شماتت را برای مسلمانی وشاد مشو به بلا نیکه

فَيَرْحَمُهُ اللّٰهُ وَيَبْتَلِيْكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

بوے رسد پس اگر شاد شدی بدان رحم کند خدا تعالی او را و مبتلا گرداند ترا بآن بلیه رواه ترمذی واز ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَالَ الرَّجُلُ

مرویست که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم چون بگوید مردے هلاک شدند

هَلَكَ النَّاسُ فَهُوَ أَهْلَكُهُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

مردم پس آن مرد هلاک ترین مردم ست رواه مسلم واز عائشه رض

قَالَتْ قُلْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَسْبُكَ مِنْ صَفِيَّةَ

مرویست گفت گفتم من مر آنحضرت صلی الله علیه وسلم را بس ست ترا از صفیه

كَذَا وَكَذَا تَعْنِيْ قَصِيْرَةً قَالَ لَقَدْ قُلْتِ كَلِمَةً لَوْ مُزِجَ بِهَا

یعنی از عیبهاے او چنین و چنان و مراد میدارد عائشه رض کوتاه قامت را فرمود آنحضرت اگر آمیخته

الْبَحْرُ لَمَزَجَتْهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ

سخنی را که اگر آمیخته شود بآن کلمه دریا هر آئینه خلط میکند دریا را رواه احمد وترمذی وابوداؤد

أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا كَانَ

وروایت ست از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم نباشد

الْفُحْشُ فِيْ شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ وَمَا كَانَ الْحَيَاءُ فِيْ شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ

فحش در چیزے مگر عیب دار میکند آنرا ونباشد حیا در چیزے مگر که زینت میدهد آنرا

چیزے از بعض وبعض از اهداد
استعمال کرده
شرح فارسی مشکوة

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

روایت کرده ترمذی

بَابُ الْغِيْبَةِ وَالنَّمِيْمَةِ وَمَا عَلٰى ذِي الْوَجْهَيْنِ

باب در بیان غیبت و نمامی و چغلی و وعید بر صاحب نمیمه

عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابی ہریرہ رض مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

قَالَ أَتَدْرُوْنَ مَا الْغِيْبَةُ قَالُوْا اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ أَعْلَمُ قَالَ ذِكْرُكَ

آیا میدانید کہ غیبت چیست گفتند صحابہ خدا و رسول داناترست گفت آنحضرت غیبت یاد کردن

أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ قِيْلَ أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِيْ أَخِيْ مَا أَقُوْلُ قَالَ

تست برادر خود را بچیزیکہ ناخوش دارد و آنرا گفتہ شد آیا پس میدانی خبر دہ مارا اگر باشد در برادر من آنچہ میگویم

إِنْ كَانَ فِيْهِ مَا تَقُوْلُ فَقَدِ اغْتَبْتَهٗ وَإِنْ لَّمْ يَكُنْ فِيْهِ مَا تَقُوْلُ فَقَدْ

گفت آنحضرت صلعم اگر ہست دران شخص چیزیکہ میگوئی از بدی پس بتحقیق غیبت کردہ تو و اگر نیست درو آنچہ میگوئی

بَهَتَّهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض أَنَّ رَجُلَيْنِ

پس بتحقیق بہتان کردہ روواہ مسلم وازابن عباس رض مرویست کہ دو مرد

صَلَّيَا صَلٰوةَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ وَكَانَا صَائِمَيْنِ فَلَمَّا قَضَى

گذارند نماز ظہر را یا عصر را شک راویست و بودند آنمرد ان روزہ دار پس ہرگاہ

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّلٰوةَ قَالَ أَعِيْدُوْا وُضُوْءَكُمَا

کہ ادا کردند آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم نماز را گفت بآن دو مرد باز گردانید شما وضوی خود را

وَصَلٰوتَكُمَا وَامْضِيَا فِيْ صَوْمِكُمَا وَاقْضِيَا يَوْمًا

و نماز خود را بگذارید روزہ خود را یعنے تمام کنید و افطار نکنید و قضا کنید این روزہ را

آخَرَ قَالَا لِمَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ اغْتَبْتُمْ فُلَانًا وَعَنْ

روز دیگر گفتند آن دو مرد چرا اعادہ کنیم یا رسول خدا فرمود شما غیبت کردید فلان شخص را

أَبِي سَعِيدٍ وَجَابِرٍ رضه قَالَا قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز ابی سعید واز جابر رضه مرویست گفتند هردو که فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ الْغِيبَةُ أَشَدُّ مِنَ الزِّنَا قَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ عَلَيْكَ

وسلم غیبت کردن ببعضی وجوه سخت تر از زنا کردن ست گفتند یا رسول الله بر تو نازل باد

الصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ وَكَيْفَ الْغِيبَةُ أَشَدُّ مِنَ الزِّنَاءِ قَالَ

صلوة وسلام چگونه غیبت سخت تر از زنا باشد فرمود آنحضرت بدرستیکه مرد هر آئینه زنا میکند پس

إِنَّ الرَّجُلَ لَيَزْنِي فَيَتُوبُ فَيَتُوبُ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ فَيَتُوبُ

توبه میکند پس رجوع میکند حقتعالی بروی برحمت و در روایتی باین لفظ آمده پس توبه میکند

فَيَغْفِرُ اللّٰهُ لَهُ وَإِنَّ صَاحِبَ الْغِيبَةِ لَا يُغْفَرُ لَهُ حَتّٰى

آمرزد پس می آمرزد خدا مراو را و بدرستیکه صاحب غیبت آمرزیده نشود مراو را تا آنکه

يَغْفِرَهَا لَهُ صَاحِبُهُ وَفِي رِوَايَةِ أَنَسٍ رضه قَالَ صَاحِبُ

بیامرزد او را یار او و در روایت انس رضه آمده که گفت آنحضرت صلعم

الزِّنَاءِ يَتُوبُ وَصَاحِبُ الْغِيبَةِ لَيْسَ لَهُ تَوْبَةٌ رَوَى

زنا کننده توبه میکند و غیبت کننده نیست مراو را توبه و استحلال کند و در روی حلقه افکند

الْبَيْهَقِيُّ الْأَحَادِيثَ الثَّلَاثَةَ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

روایت کرد بیهقی این سه حدیث را در شعب ایمان

وَعَنْ أَنَسٍ رضه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز انس رضه مرویست که آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ إِنَّ مِنْ كَفَّارَةِ الْغِيبَةِ أَنْ تَسْتَغْفِرَ لِمَنِ اغْتَبْتَهُ

وسلم فرمود که از جمله کفارت غیبت یعنی آنچه بپوشد اثم آنرا اینست که آمرزش خواهی مر کسی که غیبت کردی

تَقُولُ اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَلَهُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي دَعْوَاتِ الْكَبِيرِ

صورت آمرزش آنکه بگوئی خدایا بیامرز مارا و مراو را روایت کرد این حدیث را بیهقی در دعوات کبیر

وعن عقبة بن عامر رض قال قال رسول الله

واز عقبه بن عامر رض مرویست که فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم من رأى عورة فسترها كان

صلی الله علیه وسلم کسیکه بیند عیب کسی را پس بپوشد آنرا باشد آنکس مانند کسیکه

كمن أحيى موؤدة رواه أحمد والترمذي وعن

زنده گرداند دختر زنده درگور کرده را رواه احمد و ترمذی

أنس رض عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من اغتيب

وروایت کرد انس رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود آنحضرت کسیکه غیبت

عنده أخوه المسلم وهو يقدر على نصره فنصره نصره الله

نزد وی برادر وی مسلمان و حال آنکه قادرست بر مدد او و می تواند که منع کند پس مدد کرد او را مدد کند

في الدنيا والآخرة فإن لم ينصره وهو يقدر على نصره

خدا تعالی آن را در دنیا و آخرت پس اگر مدد نکرد برادر خود را و حال آنکه وی قدرت داشت بر نصرت

أدركه الله به في الدنيا والآخرة رواه في شرح السنة

وی میگیرد او را خدا و مواخذه میکند او را بسبب عدم نصرت وی در دنیا و آخرت روایت کرد این حدیث را

وعن أسماء بنت يزيد رض قالت قال رسول الله صلى

واز اسماء بنت یزید رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله

الله عليه وسلم من ذب عن لحم أخيه بالمغيبة كان

علیه وسلم کسیکه دفع کند از گوشت خوردن برادر خود بغیبت کردن و باز داشت

حقا على الله أن يعتقه من النار رواه البيهقي في شعب

او را از غیبت کردن باشد او را حقی بر خدا از روی لطف آنکه آزاد کند او را خدا از آتش دوزخ روایت کرد

الإيمان وعن عبد الرحمن بن غنم وأسماء بنت يزيد

این حدیث را بیهقی در شعب ایمان و روایت است از عبد الرحمن بن غنم و اسماء بنت یزید

قَالُوا بَلٰى قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ خِيَارُ عِبَادِ اللّٰهِ الَّذِيْنَ

گفتند ہر دو کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود نیکو ترین بندگان خدا آنانند کہ چون

إِذَا رُؤُوا ذُكِرَ اللّٰهُ وَشِرَارُ عِبَادِ اللّٰهِ الْمَشَّاؤُوْنَ بِالنَّمِيْمَةِ

دیدہ شوند یاد کردہ شود خدا تعالی و بدترین بندگان خدا روندگانند بسخن چینی و جدائی افگندگان

الْمُفَرِّقُوْنَ بَيْنَ الْأَحِبَّةِ الْبَاغُوْنَ الْبُرَاءَ الْعَنَتَ رَوَاهُ أَحْمَدُ

میان دوستان بسخن چینی و طلب کنندگان از پاکان عیب و فساد و بزہ و زنا را رواہ احمد

وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ حُذَيْفَةَ رضـ قَالَ

و بیہقی در شعب ایمان و از حذیفہ رضـ کہ صاحب سر رسولؐ بود مرویست

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَا يَدْخُلُ

کہ شنیدم آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را کہ مے گفت در نمی آید

الْجَنَّةَ قَتَّاتٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةِ مُسْلِمٍ نَمَّامٌ

بہشت را سخن چین و آنکہ پنہان گوش بر سخن مردم دارد متفق علیہ است و در روایتے مسلم لفظ نمام

وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

معنی ہر دو یکے ست و از ابی ہریرہ رضـ مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَجِدُوْنَ شَرَّ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

علیہ وسلم مے یابید بدترین مردم روز قیامت

ذَا الْوَجْهَيْنِ الَّذِيْ يَأْتِيْ هٰؤُلَاءِ بِوَجْهٍ وَهٰؤُلَاءِ بِوَجْهٍ

دو رویہ را آنکہ می آید این جماعت را بروئے و بطریقے و می آید جماعت دیگر را بروئے و رنگے دیگر

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَمَّارٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

متفق علیہ و از عمار بن یاسر رضـ مرویست کہ فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ ذَا وَجْهَيْنِ فِي الدُّنْيَا كَانَ لَهٗ

صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ ہست خداوند دو روئے در دنیا میباشد مر او را

عنت بفتحتین فساد و زنا و بزہ و فشار و ہلاک و دشواری کردن و رنج و گناہ و فساد و عیب ۱۲

نمام سخن چین و آنکہ سخن کسے بکسے رساند بفساد و فتنہ انگیزی و نمامیت سخن چینی و ایضاً در اشعۃ اللمعات ۴۴۴

۱۲۹۱

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لِسَانَانِ مِنْ نَارٍ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ

روز قیامت دو زبان از آتش رواه دارمی

اِسْمٰعِيْلَ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ اُسَامَةَ

واز اسمعیل بن زیاد واز جعفر بن محمد از پدرش از اسامه

ابْنِ زَيْدٍ رض قَالَ بَيْنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن زید مرویست درحالیکه آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

عَلٰى بَغْلَتِهِ الشَّهْبَاءِ وَاَنَا رِدْفُهٗ اِذْ عَثَرَتِ الْبَغْلَةُ فَقُلْتُ

سوار بود بر ماده استر که نام او شهبا ست ومن پس پشت آنحضرت ﷺ بودم ناگاه در جنبش آمد

تَعِسَ اِبْلِيْسُ فَضَرَبَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ناقه آنحضرت ﷺ پس گفتم هلاک باد ابلیس پس زد دست مبارک آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

عَلٰى مَنْكِبِيْ وَقَالَ يَا اُسَامَةُ لَا تَقُلْ هٰكَذَا فَاِنَّ اِبْلِيْسَ

بر بازوی ما و فرمود ای اسامه مگو چنین زیرا که مر ابلیس را وقت گفتن چنین سخن باشد

عِنْدَ ذٰلِكَ نَخْوَةٌ يَقُوْلُ ذَكَّرَنِيْ وَنَسِيَ رَبَّهٗ وَلٰكِنْ قُلْ بِسْمِ اللّٰهِ

نخوت و رعونت میگوید که یاد کرد مرا و فراموش کرد پروردگار خود را ولیکن بگو بسم اللہ

هٰذَا فِي الْمُتَّفَقِ وَالْمُفْتَرِقِ وَرِجَالُهٗ ثِقَاتٌ لٰكِنَّ فِيْهِ اِنْقِطَاعٌ

این لفظ حدیث در متفق ست و در متفرق نیز و مردان این حدیث یعنی راویان ثقه اند همه لیکن در این سند

بَيْنَ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ وَبَيْنَ اُسَامَةَ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ

انقطاع است میان محمد بن حسین و میان اسامه واز انس رض مرویست گفت

قُبِضَ رَجُلٌ مِنْ اَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قبض کرده شد مردے از یاران آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

فَقَالُوْا هَنِيْئًا لَكَ الْجَنَّةُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس گفتند صحابه خوشگوار باد ترا بهشت پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَمَا عَلَّمَكُمْ لَعَلَّهُ قَدْ تَكَلَّمَ فِيمَا لَا يَعْنِيهِ أَوْ مَنَعَ

وسلم وچه چیز معلوم گردانید شما را که وی داخل بهشت ست شاید وی تحقیق کلام کرده باشد در چیزیکه ضرورت

مَا لَا يَنْقُصُهُ رَوَاهُ ابْنُ جَرِيرٍ

نداشته باشد یا بخیلی کرده باشد بدادن آنچه نقصان نمی آرد اورا رواه ابن جریر

بَابُ الْوَعْدِ

باب در بیان وعده

وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا وَأَوْفُوا الْكَيْلَ

و وفا کنید پیمان را بدرستیکه پیمان هست پرسیده شده تمام کنید پیمانه را چون به پیمائید

إِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ

وبسنجید به ترازوے راست این بهتر ست و نیکوتر ست

تَأْوِيلًا وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمٰعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ

بعاقبت و یاد کن در قرآن اسمعیل را بدرستیکه او بود راست

الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلٰوةِ

وعده و بود فرستاده پیغمبر و بود میفرمود کسان خود را بنماز

وَالزَّكٰوةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ

و زکوٰة و بود نزد پروردگار خود پسندیده و از عبد اللہ بن

الْحَسْمَاءِ رض قَالَ بَايَعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ

حسماء مرویست گفت که خریدم از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم چیزے را

أَنْ يُبْعَثَ وَبَقِيَتْ لَهُ بَقِيَّةٌ فَوَعَدْتُهُ أَنْ آتِيَهُ بِهَا فِي مَكَانِهِ

پیش از آن که مبعوث گردد و باقیمانده بود مر آنحضرت مرا برمن بقیه از ثمن مبیع پس وعده کردم

فَنَسِيتُ فَذَكَرْتُ بَعْدَ ثَلٰثٍ فَإِذَا هُوَ فِي مَكَانِهِ فَقَالَ

آنحضرت مرا که بیارم او را بقیه ثمن در جای آنحضرت که آنجا نشسته بود یا در جای بیع پس فراموش کردم پس یاد آوردم

لَقَدْ شَقَقْتَ عَلَيَّ أَنَا هٰهُنَا مُنْذُ ثَلَاثٍ أَنْتَظِرُكَ رَوَاهُ أَبُوْ دَاؤُدَ

در مشقت من انداختی ام از مدت سه روز انتظار میبرم آمدن ترا تا خلاف وعده نشود رواه ابو داود

وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رضه عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز زید بن ارقم رضا مرویست از آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ إِذَا وَعَدَ الرَّجُلُ أَخَاهُ وَمِنْ نِيَّتِهِ أَنْ يَفِيَ لَهُ فَلَمْ يَفِ

که فرمود چون وعده کند مرد برادر خود را واز جمله نیت او این ست که بسر برد

وَلَمْ يَجِئْ لِلْمِيعَادِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ رَوَاهُ أَبُوْ دَاؤُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

و راست گرداند وعده را برای برادر خود پس بسر نبرد ونیاید وقت وعده پس نیست بروی هیچ گناه رواه ابوداؤ

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَامِرٍ قَالَ دَعَتْنِي أُمِّي يَوْمًا وَرَسُوْلُ

واز عبد الله بن عامر رضا مرویست که خواند مرا مادر من روزے و آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاعِدٌ فِي بَيْتِنَا فَقَالَتْ هَا تَعَالَ

صلی الله علیه وسلم نشسته بود در خانه ما پس گفت مادر من

أُعْطِيكَ فَقَالَ لَهَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَرَدْتِ

آگاه باش بیا بدهم ترا پس گفت مادر مرا آنحضرت صلی الله علیه وسلم که چه میخواستی

أَنْ تُعْطِيَهُ قَالَتْ أَرَدْتُّ أَنْ أُعْطِيَهُ تَمْرًا فَقَالَ لَهَا رَسُوْلُ

که بدہی اورا گفت مادر من خواستم که اورا خرمای خشک بدهم پس فرمود مر مادر مرا آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَا إِنَّكِ لَوْ لَمْ تُعْطِهِ شَيْئًا كُتِبَتْ

صلی الله علیه وسلم آگاه باش بدرستیکه توای زن اگر نمیدادی آن پسر را

عَلَيْكِ كِذْبَةٌ رَوَاهُ أَبُوْ دَاؤُدَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ

چیزے نوشته میشد بر تو دروغی رواه ابو داؤد و بیهقی در شعب ایمان

وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رضه أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت ست از زید بن ارقم رضا که آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ وَعَدَ رَجُلًا فَلَمْ يَأْتِ أَحَدُهُمَا إِلَى وَقْتِ

وسلم فرمود کسیکه وعده کرد مرد را پس نیاید یکے ازان دو مرد تا وقت نماز و وقت آمد

الصَّلٰوةِ وَذَهَبَ الَّذِي جَاءَ لِيُصَلِّيَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ رَوَاهُ رَزِيْنٌ

که آمده بود بجای نماز تا نماز بگذارد پس نیست گناه بروی روایت کرد این حدیث را رزین

بَابُ الْمِزَاحِ

باب در بیان خوش طبعی

عَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ رَجُلًا اسْتَحْمَلَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

از انس رض مرویست که مردے طلب سواری کرد از آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنِّي حَامِلُكَ عَلَى وَلَدِ نَاقَةٍ فَقَالَ

علیه وسلم و درخواست که مرکب عطا کند پس فرمود که من سوار کننده ام

مَا أَصْنَعُ بِوَلَدِ النَّاقَةِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ترا بر بچه ناقه یعنی عطا کنیم پس گفت آن مرد چه کار کنم من بچه ناقه را شتر بچه خواهم پس فرمود آنحضرت صلی

وَهَلْ تَلِدُ الْإِبِلَ إِلَّا النُّوْقُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْ دَاوُدَ

و آیا میزاید شتر را مگر ناقها یعنی هر شتر بچه ناقه است روایت کرد ترمذی و ابو داود

وَعَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ يَا

وهم از انس رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود مرا او را صاحب

ذَا الْأُذُنَيْنِ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ

دو گوش روایت کرد ابو داود و ترمذی و هم از و مرویست که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِامْرَأَةٍ عَجُوْزٍ إِنَّهُ لَا تَدْخُلُ

صلی الله علیه وسلم فرمود بطریق مزاح پیرزنی را چون وی التماس دعاے بهشت کرد نمی آید

الْجَنَّةَ عَجُوْزٌ فَقَالَتْ وَمَا لَهُنَّ وَكَانَتْ تَقْرَأُ الْقُرْآنَ

به بهشت پیرزن پس گفت پیرزن بچه چیز چه شد مر پیرزنان را که در نمی آیند بهشت را و بود آن زن که میخواند قرآن

فَقَالَ لَهَا اَمَا تَقْرَئِيْنَ الْقُرْاٰنَ اِنَّا اَنْشَأْنَاهُنَّ اِنْشَاءً
پس گفت آنحضرت مرآن زا آیا نمی خوانی قرآن را و نمی دانی کہ گفتہ است حق تعالیٰ کہ بدرستیکہ ما پیدا
فَجَعَلْنَاهُنَّ اَبْكَارًا رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض
کردہ ایم زنان بہشت را پیدا کردنی پس گردانیدیم ایشان را بکر روایت کرد آنرا رزین و از ابن عباس رض
عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تُمَارِ اَخَاكَ وَلَا تُمَازِحْهُ
مرویست از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت خصومت مکن برادر مسلمان را
وَلَا تَعِدْهُ مَوْعِدًا فَتُخْلِفَهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
و مزاح مکن اورا از آنچہ ایذا کشد و وعدہ مکن آنرا وعدہ کردنی پس خلاف کنی آن وعدہ یعنی وعدہ وفا کن او را

بَابُ الْمُفَاخَرَةِ وَالْعَصَبِيَّةِ

باب در بیان تفاخر و تعصب

يَا اَيُّهَا النَّاسُ اِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَاُنْثٰى وَجَعَلْنَاكُمْ
ای مردمان بدرستیکہ ما آفریدیم شما را از مرد و زنان و گردانیدیم شما را
شُعُوْبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوْا اِنَّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ اَتْقَاكُمْ
گروہہا و قبیلہا تا بشناسید بدرستیکہ بزرگترین شما نزد خدا پرہیزگارتر شما ست
عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
از ابن عمر رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم
اَلْكَرِيْمُ ابْنُ الْكَرِيْمِ ابْنِ الْكَرِيْمِ ابْنِ الْكَرِيْمِ يُوْسُفُ بْنُ يَعْقُوْبَ
از روی حسب و نسب کریم ابن کریم ابن کریم یوسف بن یعقوب
ابْنِ اِسْحٰقَ بْنِ اِبْرَاهِيْمَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض
ابن اسحق بن ابراہیم ست رواہ بخاری و از براء بن عازب رض مرویست
قَالَ فِيْ يَوْمِ حُنَيْنٍ كَانَ اَبُوْ سُفْيَانَ بْنُ الْحَارِثِ اٰخِذًا بِعِنَانِ
گفت ابن عازب کہ در روز حنین ابو سفیان بن حارث گرفتہ بود عنان

بَغْلَتِهٖ یَعْنِیْ بَغْلَةَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا غَشِیَهُ

استر آنحضرت ﷺ را و آنحضرت ﷺ میز و استر را تا حمله کند پس هرگاه پوشیدند آنحضرت ﷺ را

الْمُشْرِکُوْنَ نَزَلَ فَجَعَلَ یَقُوْلُ اَنَا النَّبِیُّ لَا کَذِبْ اَنَا ابْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبْ

مشرکان فرود آمد از استر بکمال شجاعت پس استاد و شروع کرد آنحضرت ﷺ که میخواند این رجز را من پیغمبرم

قَالَ فَمَا رُئِیَ مِنَ النَّاسِ یَوْمَئِذٍ اَشَدُّ مِنْهُ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ

نیست هیچ درین دروغ من پسر عبد المطلب ام که مشهور بشجاعت است گفت راوی پس دیده نشد درین روز

وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ اِلَی النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

از آدمیان سخت تر و قوی تر از آنحضرت ﷺ متفق علیه و از انس مرویست گفت انس آمد مردی نزد آنحضرت صلی الله

قَالَ یَا خَیْرَ الْبَرِیَّةِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ ذَاکَ اِبْرَاهِیْمُ

علیه وسلم پس گفت ای بهترین مردم آنحضرت ﷺ را ای بهترین خلق پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بطریق

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

تواضع یعنی آن خیر البریة ابراهیم است و این خاصه اوست رواه مسلم و از عمر رض مرویست که فرمود آنحضرت

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ لَا تُطْرُوْنِیْ کَمَا اَطْرَتِ النَّصَارٰی عِیْسَی ابْنَ

صلی الله علیه وسلم مدح مکنید مرا و از حد مگذرید و دروغ مگوئید چنانکه دران از حد درگذشتند و دروغ

مَرْیَمَ فَاِنَّمَا اَنَا عَبْدُهٗ فَقُوْلُوْا عَبْدُ اللّٰهِ وَرَسُوْلُهٗ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ

گفتند نصاری در مدح عیسی بن مریم که الله و ابن الله گفتند پس هستم من مگر بنده خدا پس بگوئید مرا بنده خدا

وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی هریره رض از آنحضرت ﷺ روایت است که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ لَیَنْتَهِیَنَّ اَقْوَامٌ یَفْتَخِرُوْنَ بِآبَائِهِمُ الَّذِیْنَ مَاتُوْا اِنَّمَا هُمْ

فرمود و بخدا سوگند هر آئینه باز آیند قومهای که افتخار میکنند به پدران خود که مرده اند نیستند ایشان مگر انگشت

فَحْمٌ مِنْ جَهَنَّمَ اَوْ لَیَکُوْنُنَّ اَهْوَنَ عَلَی اللّٰهِ مِنَ الْجُعَلِ الَّذِیْ

از دوزخ یا باشند خوارتر نزد خدا از کرم سیاه مشهور که در پلیدی میباشد آنکه می غلطاند و می جنباند

يُذْهِبُهُ الْخُرَاءَ بِأَنْفِهِ إِنَّ اللّٰهَ قَدْ أَذْهَبَ عَنْكُمْ عُبِّيَّةَ

پلیدے را بہ بینی خود بدرستیکہ خداتعالیٰ دور کرد از شما نخوت وتکبر وفخر جاہلیت را بہ پدران

الْجَاهِلِيَّةِ وَفَخْرَهَا بِالْآبَاءِ إِنَّمَا هُوَ مُؤْمِنٌ تَقِيٌّ أَوْ فَاجِرٌ

نیست آدمی مگر او یا مؤمن متقی یا گناہگار بدبخت ہمہ پسران آدم اند و آدم

شَقِيٌّ اَلنَّاسُ كُلُّهُمْ بَنُوْ آدَمَ وَآدَمُ مِنْ تُرَابٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

از خاک ست روایت کرد این حدیث را ترمذی

وَأَبُوْ دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

و ابوداؤد و روایت میکند ابن مسعود رض از آنحضرت صلی اللہ علیہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ نَصَرَ قَوْمَهُ عَلٰى غَيْرِ الْحَقِّ فَهُوَ

وسلم کہ فرمود کسیکہ یاری دہد قوم خود را بناحق پس وے مانند شتریکہ

كَالْبَعِيْرِ الَّذِيْ رُدِّيَ فَهُوَ يُنْزَعُ بِذَنَبِهِ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ

فرو افتادہ در چاہ ہلاک پس آن شتر کشیدہ میشود از دم او رواہ ابوداؤد

وَعَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ رض قَالَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

واز واثلہ بن اسقع رض روایت ست گفت گفتم یا رسول اللہ ص

مَا الْعَصَبِيَّةُ قَالَ أَنْ تُعِيْنَ قَوْمَكَ عَلَى الظُّلْمِ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ

عصبیت کہ مذموم ست چیست فرمود کہ یاری وامداد کنی قوم خود را بر ظلم رواہ ابوداؤد

وَعَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز جبیر بن مطعم مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ مِنَّا مَنْ دَعَا إِلٰى عَصَبِيَّةٍ وَلَيْسَ مِنَّا

وسلم فرمود نیست از ما کسیکہ بخواند مردم را بجانب عصبیت یعنی باعث شود

مَنْ قَاتَلَ عَصَبِيَّةً وَلَيْسَ مِنَّا مَنْ مَاتَ عَلٰى عَصَبِيَّةٍ

فرمود نیست از ما کسیکہ جنگ کند بجہت عصبیت و نیست از ما کسیکہ بمیرد بجہت عصبیت

رَوَاهُ اَبُوْدَاؤدَ وَعَنْ اَبِی الدَّرْدَاءِ عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰهُ

رواه ابو داؤد و از ابی درداء رضی مرویست از آنحضرت صلی اللّٰه

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ حُبُّكَ الشَّیْءَ یُعْمِیْ وَیُصِمُّ رَوَاهُ اَبُوْدَاؤدَ

علیه وسلم فرمود محبت داشتن تو چیزے را کور میگرداند و کر میگرداند رواه ابو داؤد

بَابُ الْبِرِّ بِالْوَالِدَیْنِ

باب در بیان نیکی کردن بوالدین

وَاعْبُدُوا اللّٰهَ وَلَا تُشْرِكُوْا بِهٖ شَیْئًا وَّبِالْوَالِدَیْنِ اِحْسَانًا

و بپرستید خدا را و شریک نکنید با او چیزے را و نکوئی کنید با پدر و مادر نکوئی کردنے

وَّبِذِی الْقُرْبٰی وَالْیَتٰمٰی وَالْمَسٰكِیْنِ وَالْجَارِ ذِی الْقُرْبٰی

و بخویشان و یتیمان و درویشان و همسایه خویشاوند

وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْۢبِ وَابْنِ السَّبِیْلِ وَمَا مَلَكَتْ

و همسایه اجنبی و همنشین بپهلو نشسته و برهگذران و بانچه دست شما مالک

اَیْمَانُكُمْ اِنَّ اللّٰهَ لَا یُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُوْرًا وَقَضٰی رَبُّكَ

اوشد هر آئینه خدا دوست ندارد کسے را که باشد متکبر خودستاینده و حکم کرد پروردگار تو که

اَلَّا تَعْبُدُوْا اِلَّا اِیَّاهُ وَبِالْوَالِدَیْنِ اِحْسَانًا اِمَّا یَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ

نپرستید مگر او را و نکنید با پدر و مادر نکوکارے اگر برسد نزد تو به بزرگ سالے یکے

الْكِبَرَ اَحَدُهُمَا اَوْ كِلٰهُمَا فَلَا تَقُلْ لَّهُمَا اُفٍّ وَّلَا

از ایشان یا هر دو پس مگو مر ایشان را اف و بانگ

تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَّهُمَا قَوْلًا كَرِیْمًا وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ

مزن بر ایشان و بگو با ایشان سخن نیکو و فروگیر برائے ایشان بال فروتنی از بخشش و بگو

الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَّبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّیٰنِیْ صَغِیْرًا

پروردگار من بخشائش کن ایشان را چنانچه پرورد مرا در خرد سالی

رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ

پروردگار شما داناتر است بانچه در نفسهای شما است اگر باشید شایستگان پس بدرستی او هست

لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا وَآتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ

مرتوبه کنندگان را آمرزنده و بده خداوندان خویشی را حق او و درویش را و رهگذر را

السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ

و اسراف مکن اسراف کردنی بدرستیکه اسراف کنندگان هستند برادران دیوان و هست

الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ

ابلیس مر پروردگار خویش را ناسپاس و وصیت کردیم آدمی را

بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا

بپدر و مادر او نکوئی کردن برداشت او را مادر او برنج و بنهاد او را برنج

وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ

و بار او و از شیر باز گرفتن او سی ماه است و از ابی هریره رضـ

قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللهِ مَنْ أَحَقُّ بِحُسْنِ صَحَابَتِي

مروی است گفت گفت مردے ای رسول خدا کیست سزاوار تر به نیک صحبتے فرمود آنحضرت مادر تو

قَالَ أُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ أُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ أُمُّكَ

گفت پستر کیست فرمود مادر تو گفت پستر کیست فرمود مادر تو گفت پستر کیست فرمود بار چهارم

قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ أَبُوكَ وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ أُمُّكَ ثُمَّ أُمُّكَ

پدر تو و در روایتے باین لفظ آمده فرمود مادر تو پستر مادر تو پستر

ثُمَّ أُمُّكَ ثُمَّ أَبَاكَ ثُمَّ أَدْنَاكَ فَأَدْنَاكَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ

مادر تو پستر پدر تو پستر قریب تر تو پس قریب تر تو متفق علیه و هم از ابی هریره رضـ مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَغِمَ أَنْفُهُ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بخاک پیوسته باد

۲۱ خزانہ سومع
ا بیعنی لازم گرداند خود را
سیدہ منعول فعل محذوف است

رَغِمَ اَنْفُهُ رَغِمَ اَنْفُهُ قِيْلَ مَنْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ مَنْ اَدْرَكَ

بینی وی ہمین سہ بار فرمود پرسیدہ شد کیست یا رسول اللہ فرمود کسیکہ دریابد

وَالِدَيْهِ عِنْدَ الْكِبَرِ اَحَدَهُمَا اَوْ كِلَاهُمَا ثُمَّ لَمْ يَدْخُلِ

پدر و مادر خود را نزد پیری یکے از ان دو را یا ہر دو را پستر در نیابد بہشت را یعنی خدمت

الْجَنَّةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ الْمُغِيْرَةِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

ایشان نکند رواہ مسلم واز مغیرہ رض مرویست گفت فرمود

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ عُقُوْقَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا حرام گردانیدہ است بر شما رنجانیدن مادران

الْاُمَّهَاتِ وَوَأْدَ الْبَنَاتِ وَمَنْعَ وَهَاتِ وَكَرِهَ لَكُمْ قِيْلَ

بر شما زندہ در گور کردن دختران را و حرام گردانیدہ است بر شما بخیلی نمودن و سوال و گدائی کردن را

وَقَالَ وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ وَاِضَاعَةَ الْمَالِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

و شما را مکروہ گردانیدہ است خدا قیل وقال را و کثرت سوال را و اسراف کردن مال متفق علیہ

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

واز عبد اللہ بن عمرو رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْكَبَائِرِ شَتْمُ الرَّجُلِ وَالِدَيْهِ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ

علیہ وسلم از جملہ گناہان کبیرہ است دشنام دادن مرد مر مادر و پدر را گفتند

اللّٰهِ وَهَلْ يَشْتِمُ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ قَالَ نَعَمْ يَسُبُّ اَبَا الرَّجُلِ

ای رسول خدا آیا دشنام میدہد مرد مادر و پدر خود را گفت آری میدہد باینکہ دشنام میدہد

فَيَسُبُّ اَبَاهُ وَيَسُبُّ اُمَّهُ فَيَسُبُّ اُمَّهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

پدر دیگرے را پس وی دشنام میدہد پدر او را و دشنام میدہد مادر او را پس دشنام میدہد وی مادر او را

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز عائشہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ فَسَمِعْتُ فِيهَا قِرَاءَةً فَقُلْتُ مَا هٰذَا

وسلم در آمدم من بہشت را پس شنیدم من در وے آواز قرآن خواندن پس گفتم کیست

قَالُوا حَارِثَةُ ابْنُ النُّعْمَانِ كَذٰلِكُمُ الْبِرُّ كَذٰلِكُمُ الْبِرُّ وَكَانَ اَبَرَّ النَّاسِ بِاُمِّهٖ

این جواب دادند این قرآن خواننده حارثہ بن نعمان ست ہمچنین ست نیکی کردن بوالدین

رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ

دو بار مکرر فرمود و بود وے نیکی کننده ترین مردم با مادر خود روایت کرد در شرح سنة و بیہقی در شعب ایمان

وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ نِمْتُ فَرَاَيْتُنِي فِي الْجَنَّةِ بَدَلَ دَخَلْتُ

و در روایت بیہقی ست گفت آنحضرت خواب کردم پس دیدم خود را در بہشت این عبارت بدل بجاے

الْجَنَّةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

دخلت الجنة واز عبد الله بن عمرو رض مرویست که فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رِضَى الرَّبِّ فِي رِضَى الْوَالِدِ وَسَخَطُ

صلے اللہ علیہ وسلم خوشنودی پروردگار در خوشنودی پدر ست

الرَّبِّ فِي سَخَطِ الْوَالِدِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ بَهْزِ بْنِ

و ناخوشنودی پروردگار در ناخوشنودی پدر است روایت ترمذی واز بہز بن

حَكِيْمٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَنْ اَبَرُّ

حکیم مرویست و او از پدرش روایت میکند و پدرش از جدش گفت گفتم کرا نیکی کنم و بکہ احسان

قَالَ اُمَّكَ قُلْتُ ثُمَّ مَنْ قَالَ اُمَّكَ قُلْتُ ثُمَّ مَنْ قَالَ اُمَّكَ

نمایم فرمود مادر خود را نیکی کن گفتم پستر کرا نیکی کنم فرمود با در خود احسان نمای گفتم پستر کرا نیکی کنم فرمود مادر

قُلْتُ ثُمَّ مَنْ قَالَ اَبَاكَ ثُمَّ الْاَقْرَبَ فَالْاَقْرَبَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

خود را گفتم پستر کرا احسان کنم فرمود در مرتبہ چہارم مر پدر خود را پستر نیکی کن آنرا کہ نزدیک تر است پس نزدیک است

وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض اَنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

روایت ترمذی واز ابی امامہ رض مرویست کہ مردے گفت یا رسول اللہ

مَا حَقُّ الْوَالِدَيْنِ عَلَىٰ وَلَدِهِمَا فَقَالَ هُمَا جَنَّتُكَ وَنَارُكَ

چیست حق مادر و پدر بر فرزند ایشان پس فرمود مادر و پدر تو بہشت و دوزخ

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ **وَعَنِ** ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

تواند رواه ابن ماجه و از ابن عباس رضـ روایت ست فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَصْبَحَ مُطِيْعًا لِلّٰهِ فِيْ وَالِدَيْهِ

صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ بامداد کند درحالیکہ فرمانبرداری کننده است خدارا در حق

أَصْبَحَ لَهُ بَابَانِ مَفْتُوْحَانِ مِنَ الْجَنَّةِ وَإِنْ كَانَ وَاحِدًا

مادر و پدر خود بامداد کند درحالیکہ ثابت ست برائے او دو در کشاده از بہشت و اگر باشد یکے از مادر

فَوَاحِدًا وَمَنْ أَصْبَحَ عَاصِيًا لِلّٰهِ فِيْ وَالِدَيْهِ أَصْبَحَ لَهُ بَابَانِ

و پدر پس مفتوح یک در است و کسیکہ بامداد کند درحالیکہ بیفرمانی کننده است خدا در حق مادر و پدر بامداد

مَفْتُوْحَانِ مِنَ النَّارِ وَإِنْ كَانَ وَاحِدًا فَوَاحِدًا قَالَ رَجُلٌ

کند برائے وے دو در کشاده از آتش دوزخ و اگر ہست یکے از مادر و پدر پس مفتوح یک درست

وَإِنْ ظَلَمَاهُ قَالَ وَإِنْ ظَلَمَاهُ وَإِنْ ظَلَمَاهُ وَإِنْ ظَلَمَاهُ

گفت مردے و اگر ظلم ہم کنند فرمود آنحضرت ؐ اگرچہ ظلم کنند مادر و پدر سہ بار مکرر فرمود از برائے تاکید

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ **وَعَنْهُ** أَنَّ رَسُوْلَ

روایت کرد بیہقی این حدیث را در شعب ایمان و ہم از ابن عباس مرویست کہ

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا مِنْ وَلَدٍ بَارٍّ يَنْظُرُ إِلَىٰ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود نیست ہیچ فرزند نیکی کننده بوالدین کہ نگاه می کند

وَالِدَيْهِ نَظْرَةَ رَحْمَةٍ إِلَّا كَتَبَ اللهُ لَهُ بِكُلِّ نَظْرَةٍ حَجَّةً

بسوی ایشان نگاه رحمت و محبت مگر آنکہ بنویسد مر او را خدا تعالیٰ بہر نگاه کردن حج مقبول افتاده

مَبْرُوْرَةً قَالُوْا وَإِنْ نَظَرَ كُلَّ يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ قَالَ نَعَمْ اللهُ أَكْبَرُ

صحابہ بطریق استبعاد گفتند اگرچہ نگاه کند ہر روز صد مرتبہ فرمود آرے اگرچہ نظر کند صد بار خدا بزرگ است

وَأَطْيَبُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ

و پاک تر است از آنچه در گمان شماست رواه بیهقی رح در شعب ایمان

أَبِي بَكْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی بکره رض روایت ست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

كُلُّ الذُّنُوْبِ يَغْفِرُ اللهُ مِنْهَا مَا شَاءَ إِلَّا عُقُوْقَ الْوَالِدَيْنِ

هر گناه و همه گناهان می آمرزد خدا تعالی از آن گناهان هرچه میخواهد مگر رنجانیدن پدر و مادر

فَإِنَّهُ يُعَجِّلُ لِصَاحِبِهِ فِي الْحَيٰوةِ قَبْلَ الْمَمَاتِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ

پس بدرستیکه خدا تعالی شتاب میکند عقوبت را مر صاحب حقوق را در زندگانی پیش مردن روایة کرد

فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ

این حدیث را بیهقی در شعب ایمان و از عبد الله بن عمرو رض مرویست گفت عبد الله فرمود

رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنَّانٌ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم در نمی آید بهشت را منت نهنده بعد از عطا

وَلَا عَاقٌّ وَلَا مُدْمِنُ خَمْرٍ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

چه جای ایذا کننده بران و همچنین در نمی آید بهشت آزار کننده والدین و در نمی آید در بهشت دایم خورنده

وَعَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ رض قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

شراب روایت کرد این حدیث را نسائی و دارمی و مرویست از ابی الطفیل رض گفت دیدم پیغمبر را صلی الله

وَسَلَّمَ يَقْسِمُ لَحْمًا بِالْجِعِرَّانَةِ إِذْ أَقْبَلَتِ امْرَأَةٌ حَتّٰى

وسلم را که بخش میکرد گوشتی را در موضعی که نام جعرانه است قریب از مکه معظمه ناگهان آمد زنی تا آنکه

دَنَتْ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبَسَطَ لَهَا رِدَاءَهُ

نزدیک شد بسوی آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس بگسترانید آنحضرت برای نشستن وی ردای مبارک خود پس

فَجَلَسَتْ عَلَيْهِ فَقُلْتُ مَنْ هِيَ فَقَالُوْا هِيَ أُمُّهُ الَّتِي

بنشست آن زن بران ردای مبارک پس گفتم من کیست این زن پس گفتند این مادر رضاعی آنحضرت

أرضعته رواه أبو داود وعن ابن عمر رضي الله عنه عن النبي

شیر داده آنحضرت را رواه ابو داود و روایت است از ابن عمر رضی الله عنه از آنحضرت

صلى الله عليه وسلم قال بينما ثلاثة نفر يتماشون

صلی الله علیه وسلم که فرمود در اثنای آنکه سه کس با یکدیگر می رفتند درگرفت

أخذهم المطر فمالوا إلى غار في الجبل فانحطت على فم

ایشان را باران پس میل کردند بسوی غاری که در کوه بود پس فرو افتاد بر دهان غار ایشان سنگی

غارهم صخرة من الجبل فأطبقت عليهم فقال بعضهم

بزرگ از کوه پس پوشید ایشان را پس با یکدیگر گفتند

لبعض انظروا أعمالا عملتموها لله صالحة فادعوا الله بها

که بنگرید کارهای را که کرده اید مر برای خدا که آن کارها نیک است پس بخوانید خدا را و توسل کنید بدان اعمال

لعله يفرجها فقال أحدهم اللهم إنه كان لي والدان

که گشاده کند حق تعالی شما را و زائل کند آن صخره را پس گفت یکی ازین سه نفر خداوندا تحقیق بود مرا مادر و پدر پیر

شيخان كبيران ولي صبية صغار كنت أرعى عليهم

بودند مرا کودکان خردسال بودم من که بچرانیدم گوسفندان را که اتفاق میکردم شیر از برای خردان پس چون میامدم

فإذا رحت عليهم فحلبت بدأت بوالدي أسقيهما

شبانگاه برین خردان پس دوشیدم گوسفندان را آغاز میکردم به پدر و مادر خود و شیر شان میدادم ایشان را پیش از اولاد خود

قبل ولدي وإنه قد نأى بي الشجر فما أتيت حتى أمسيت

و بتحقیق دور برد مرا درختان که چراگاه گوسپندان بود پس نیامدم بخانه تا آنکه شام کردم پس یافتم مادر و پدر را

فوجدتهما قد ناما فحلبت كما كنت أحلب فجئت

بتحقیق خواب کرده اند پس دوشیدم گوسپندان را چنانکه عادت بود که می دوشیدم پس آوردم شیر را پس ایستادم

بالحلاب فقمت عند رؤوسهما أكره أن أوقظهما

نزدیک سرهای مادر و پدر در حالیکه کرده داشتم که بیدار کنم ایشان را

وَاَكْرَهُ اَنْ اَبْدَءَ بِالصِّبْيَةِ قَبْلَهُمَا وَالصِّبْيَةُ يَتَضَاغَوْنَ

وناخوش دارم کہ آغاز کنم بخوردن پیش از مادر و پدر و خوردن فرزندان میکردند می نالندند از گرسنگی نزدیک ہر دو پای من

عِنْدَ قَدَمَيَّ فَلَمْ يَزَلْ ذٰلِكَ دَاْبِيْ وَدَاْبُهُمْ حَتّٰى تَطْلُعَ

خواب کردن مادر و پدر و استادن من و فرزند خوردن تا آنکہ برآمد فجر این بود حکایت حال

الْفَجْرُ فَاِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ اَنِّيْ فَعَلْتُ ذٰلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ

کردہ گفت خداوندا پس اگر ہستی تو کہ من کردہ ام این کار را محض طلب رضای تو پس بکشا برای ما کشادگی

فَافْرُجْ لَنَا فُرْجَةً نَرٰى مِنْهَا السَّمَاءَ فَفَرَّجَ اللّٰهُ لَهُمْ

کہ ببینیم از آن کشادگی آسمان را پس بکشاد خدا تعالی برای این قوم تا آنکہ چنان شد کہ می بینند آسمان را گفت

حَتّٰى يَرَوْنَ السَّمَاءَ قَالَ الثَّانِيْ اَللّٰهُمَّ اِنَّهُ كَانَتْ لِيْ

مرد دوم خداوندا بدرستیکہ بود مرا دختر عم کہ دوست میداشتم او را مثل سخت ترین دوستیہای مردان مر زنان را پس طلب

بِنْتُ عَمٍّ اُحِبُّهَا كَاَشَدِّ مَا يُحِبُّ الرِّجَالُ النِّسَاءَ فَطَلَبْتُ

نمودم سوی وے نفس او را یعنی میل کردم بسوے وے پس سرکشی

اِلَيْهَا نَفْسَهَا فَاَبَتْ حَتّٰى اٰتِيَهَا بِمِائَةِ دِيْنَارٍ فَسَعَيْتُ

کرد از مطاوعت من تا آنکہ بیارم او را صد دینار پس کسب کردم تا آنکہ بہم

حَتّٰى جَمَعْتُ مِائَةَ دِيْنَارٍ فَلَقِيْتُهَا فَلَمَّا قَعَدْتُ

رسانیدم صد دینار و دادم او را پس ہرگاہ کہ نشستم میان دو پاے آن زن

بَيْنَ رِجْلَيْهَا قَالَتْ يَا عَبْدَ اللّٰهِ اتَّقِ اللّٰهَ وَلَا تَفْتَحِ الْخَاتَمَ

گفت آن زن ای بندہ خدا پرہیز کن و بترس از خدا و مکشا مہر امانت را کہ کنایہ است

فَقُمْتُ عَنْهَا اَللّٰهُمَّ اِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ اَنِّيْ فَعَلْتُ ذٰلِكَ

از بکارت پس ایستادم از وے خداوندا پس اگر میدانی تو کہ من کردم آن را برای طلب رضای تو

ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ لَنَا فُرْجَةً مِنْهَا فَفَرَّجَ اللّٰهُ لَهُمْ فُرْجَةً

پس کشادہ مارا ازین صخرہ پس بکشاد خدا تعالی برای ایشان کشادگی

حتی یرون السماء

وَقَالَ الْآخَرُ اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ كُنْتُ اِسْتَأْجَرْتُ اَجِيْرًا لِفَرَقٍ

وگفت مرد دیگر خداوندا بدرستیکه من بودم بمزدوری گرفتم مزدوری را بپیمانه تا سیکه در وے سیزده رطل

اُرْزٍ فَلَمَّا قَضٰى عَمَلَهٗ قَالَ اَعْطِنِيْ حَقِّيْ فَعَرَضْتُ عَلَيْهِ

میگنجد پس هنگامیکه تمام کرد آنمزد کار خود را گفت بده مرا حق مرا پس پیش آوردم بروے حق وے

حَقَّهٗ فَتَرَكَهٗ وَرَغِبَ عَنْهُ فَلَمْ اَزَلْ اَزْرَعُهٗ حَتّٰى جَمَعْتُ

پس بگذاشت حق خود را و اعراض کرد از ان پس همیشه زراعت میکردم حق او را تا آنکه بهم آوردم از حاصل

مِنْهُ بَقَرًا وَّرَاعِيْهَا فَجَاءَنِيْ فَقَالَ اتَّقِ اللّٰهَ وَلَا تَظْلِمْنِيْ

زراعت گاوان و چرانندگان گاوان را پس آمد نزد من آن اجیر پس گفت بترس از خدا و ظلم مکن

وَاَعْطِنِيْ حَقِّيْ فَقُلْتُ اذْهَبْ اِلٰى ذٰلِكَ الْبَقَرِ وَرَاعِيْهَا

مرا و بده مرا حق مرا پس گفتم برو بسوی آن گاوان و چرانندهٔ آنکه حق تو است پس گفت بترس

فَقَالَ اتَّقِ اللّٰهَ وَلَا تَهْزَءْ بِيْ فَقُلْتُ اِنِّيْ لَا اَهْزَءُ بِكَ فَخُذْ

از خدا و استهزا و سخریت مکن از من پس گفتم بدرستیکه من استهزا نمی کنم بتو پس بگیر آن گاوان را

ذٰلِكَ الْبَقَرَ وَرَاعِيْهَا فَاَخَذَهٗ فَانْطَلَقَ بِهَا فَاِنْ كُنْتَ

و چرانندگان آن را پس گرفت این مال و متاع را پس برد آنهمه اشیا را پس اگر میدانی

تَعْلَمُ اَنِّيْ فَعَلْتُ ذٰلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ مَا بَقِيَ

خداوندا که من کرده ام آن را برائے طلب رضائے تو پس بکشا آنچه باقیمانده است ازین سنگ

فَفَرَجَ اللّٰهُ عَنْهُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ

پس بکشاد خدا آن سنگ را از ایشان متفق علیه و از انس رضی الله عنه مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْعَبْدَ لَيَمُوْتُ

آنحضرت صلی الله علیه و سلم بدرستیکه بنده هر آئینه بمیرد پدر و مادر وے

وَالِدَاهُ اَوْ اَحَدُهُمَا وَاِنَّهٗ لَهُمَا لَعَاقٌّ فَلَا يَزَالُ يَدْعُوْ لَهُمَا

هر دو یا یکے از ان دو در حالیکه آن بنده مر ایشان را رنجانیده و حقوق ورزیده است پس همیشه دعا میکند

وَيَسْتَغْفِرُ لَهُمَا حَتّٰى يَكْتُبَهُ اللهُ بَارًّا رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ

آن بندہ مر پدر و مادر را و آمرزش بخواہد از خدا تا آنکہ بنویسد او را خدا تعالیٰ نیکی کنندہ بایشان

الْإِيْمَانِ وَعَنْ أَبِي أُسَيْدِ السَّاعِدِيِّ قَالَ بَيْنَا نَحْنُ

در شعب الایمان واز ابی اسید ساعدی رضی روایت گفت در اثنای آنکہ ما بودیم

عِنْدَ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ مِّنْ

نزدیک پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ناگاہ آمد آنحضرت را مردے

بَنِيْ سَلِمَةَ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللهِ هَلْ بَقِيَ مِنْ بِرِّ أَبَوَيَّ شَيْءٌ أَبَرُّهُمَا

از بنی سلمہ پس گفت ای رسول خدا آیا باقیماندہ است از نیکی پدر و مادر من چیزیکہ بکنم آن را

بِهٖ بَعْدَ مَوْتِهِمَا قَالَ نَعَمِ الصَّلٰوةُ عَلَيْهِمَا وَالْاِسْتِغْفَارُ لَهُمَا

پس از مرگ ایشان فرمود آری باقیماندہ است رحمت فرستادن بر ایشان و آمرزش خواستن

وَإِنْفَاذُ عَهْدِهِمَا مِنْ بَعْدِهِمَا وَصِلَةُ الرَّحِمِ الَّتِيْ لَا تُوْصَلُ

از حق مر ایشان را و روان کردن عہد وصیت ایشان بعد از ایشان و صلہ رحم کہ کردہ نمیشود مگر بسبب

إِلَّا بِهِمَا وَإِكْرَامُ صَدِيْقِهِمَا رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ

خالص حق ایشان و بزرگ داشتن دوستان والدین را و احسان کردن بایشان روایت کرد ابوداود و ابن ماجہ

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ مِنْ

واز ابن عمر رضی روایت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ از

أَبَرِّ الْبِرِّ صِلَةَ الرَّجُلِ أَهْلَ وُدِّ أَبِيْهِ بَعْدَ أَنْ يُوَلِّيَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

نیکترین نیکیہا احسان کردن مرد است اہل محبت پدرش را بعد از پشت دادن او روایہ مسلم

بَابُ الصِّلَةِ وَإِثْمِ قَاطِعِ الرَّحِمِ

این باب در بیان صلہ رحم و گناہ قاطع الرحم ست

عَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از انس رضی مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ اَحَبَّ اَنْ يُّبْسَطَ لَهٗ فِيْ رِزْقِهٖ وَيُنْسَأَ لَهٗ فِيْ اَثَرِهٖ

کسیکہ دوست دارد کہ فراخی کردہ شود مراورا در رزق وی وتاخیر کردہ شود در اجل وے

فَلْيَصِلْ رَحِمَهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

پس باید کہ صلۂ رحم خود کند متفق علیہ واز ابی ہریرہ رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلرَّحِمُ شُجْنَةٌ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم صلۂ رحم شاخی وشعبۂ ایست از رحمت

مِنَ الرَّحْمٰنِ فَقَالَ اللّٰهُ مَنْ وَصَلَكِ وَصَلْتُهٗ وَمَنْ قَطَعَكِ

حضرت رحمٰن پس گفتہ است خدا کسیکہ پیوند کند ترا پیوند کنم اورا وہر کہ قطع کند ترا

قَطَعْتُهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رض قَالَ

قطع کنم اورا رواہ البخاری واز جبیر بن مطعم رض مرویست گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ

فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم در نیاید بہشت را ہمراہ سابقان ومقربان قاطع رحم

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

متفق علیہ واز ابن عمر رض مرویست کہ گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمُكَافِيْ وَلٰكِنَّ

صلے اللہ علیہ وسلم نیست وصل کنندۂ رحم مکافات کنندہ باقربا ولیکن

اَلْوَاصِلُ الَّذِيْ اِذَا قُطِعَتْ رَحِمُهٗ وَصَلَهَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

وصل کنندۂ کامل آنست چون قطع کردہ شود وصل کند رحم را رواہ بخاری

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

وروایت ست از ابی ہریرہ رض کہ مردے گفت یا رسول خدا صلے اللہ

اللّٰهُ عَلَيْكَ وَسَلَّمَ اِنَّ لِيْ قَرَابَةً اَصِلُهُمْ وَيَقْطَعُوْنِيْ

علیک وسلم بدرستیکہ مرا خویشان اند کہ پیوند میکنم ایشان را ومی برند ایشان

وَاُحْسِنُ اِلَيْهِمْ وَيُسِيْئُوْنَ اِلَيَّ وَاَحْلُمُ عَنْهُمْ وَيَجْهَلُوْنَ عَلَيَّ

قرابت را برای من وصلی میکنم ایشان میبرند من نیکوئی میکنم ایشان بدی میکنند با من و حلم میورزم از ایشان

فَقَالَ لَئِنْ كُنْتَ كَمَا قُلْتَ فَكَاَنَّمَا تُسِفُّهُمُ الْمَلَّ وَلَا يَزَالُ

و جهل میکنند بر من پس گفت آنحضرت بخدا سوگند اگر هستی تو چنانکه میگوئی گویا می اندازی در دهن ایشان خاکستر

مَعَكَ مِنَ اللّٰهِ ظَهِيْرٌ عَلَيْهِمْ مَادُمْتَ عَلٰى ذٰلِكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

گرم را و همیشه است با تو از خدا معین و ناصر از ایشان مادام ثابت و مستقیم باشی بران صفت رواه مسلم

وَعَنْ ثَوْبَانَ رضقَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ثوبان رض مولای آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم روایت ست که فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

لَا يَرُدُّ الْقَدَرَ اِلَّا الدُّعَاءُ وَلَا يَزِيْدُ فِى الْعُمُرِ اِلَّا الْبِرُّ وَاِنَّ

باز نمیگرداند تقدیر الٰہی را مگر دعا و زیادت نمی کند در عمر آدمی مگر نیکی بوالدین و بدرستیکه

الرَّجُلَ لَيُحْرَمُ الرِّزْقَ بِالذَّنْبِ يُصِيْبُهُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

مرد هر آئینه محروم گردانیده میشود از رزقی که وی را نهاده اند بسبب شومی گناهی که در می یابد مرد را

وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ رضقَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

رواه ابن ماجه و از عبد الرحمن بن عوف رض مرویست گفت شنیدم آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى اَنَا اللّٰهُ

صلی اللہ علیہ وسلم که میگفت که گفت خدای تبارک و تعالی منم خدا

وَاَنَا الرَّحْمٰنُ خَلَقْتُ الرَّحِمَ وَشَقَقْتُ لَهَا مِنِ اسْمِىْ فَمَنْ

و منم رحمن پیدا کردم رحم را و نگاشتم مر رحم را نامے از نام خود که رحمانست پس

وَصَلَهَا وَصَلْتُهُ وَمَنْ قَطَعَهَا بَتَتُّهُ رَوَاهُ اَبُوْدَاؤُدَ وَعَنْ

کسیکه پیوند کند رحم را پیوند کنم من او را و هر که بگسلاند رحم را بگسلانم او را رواه ابوداؤد

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ اَبِىْ اَوْفٰى رضقَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از عبد اللہ بن ابی اوفی رض مرویست گفت شنیدم من آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَا تَنْزِلُ الرَّحْمَةُ عَلٰى قَوْمٍ فِيْهِمْ قَاطِعُ رَحِمٍ

علیه وسلم را که فرمود نمی آید رحمت خاص الٰهی بر قومی که درمیان ایشانست برنده رحم و برقرابت نا کننده

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ اَبِيْ بَكْرَةَ رض قَالَ

حق آنرا رواه بیهقی فی شعب الایمان وروایت است از ابی بکره رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ ذَنْبٍ اَحْرٰى

فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم نیست هیچ گناهے سزاوارتر بآنکه شتاب کند

اَنْ يُّعَجِّلَ اللّٰهُ لِصَاحِبِهِ الْعُقُوْبَةَ فِي الدُّنْيَا مَعَ مَا يَدَّخِرُ لَهٗ فِي

خدا تعالی مرکننده آن گناه را عذاب در دنیا باآنچه نگاه میدارد ورا از عذاب در آخرت از

الْاٰخِرَةِ مِنَ الْبَغْيِ وَقَطِيْعَةِ الرَّحِمِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْ دَاوٗدَ

برآمدن از اطاعت امام عادل و برید پیوند رحم رواه ترمذی وابو داود

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز ابی ہریرہ رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ تَعَلَّمُوْا مِنْ اَنْسَابِكُمْ مَا تَصِلُوْنَ بِهٖ اَرْحَامَكُمْ فَاِنَّ صِلَةَ

وسلم فرمود بیاموزید از نسبهای خود آن قدر که پیوند کنید بدان رحمهای خود را زیراکه پیوند کردن

الرَّحِمِ مَحَبَّةٌ فِي الْاَهْلِ مَثْرَاةٌ فِي الْمَالِ مَنْسَاةٌ فِي الْاَثَرِ

برحم جاے وجود محبت ومحل دوستی ست در خویشان وسبب کثرت در مال وسبب تاخیر

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ سَعِيْدِ بْنِ الْعَاصِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

رواه ترمذی واز سعید بن العاص رض مرویست که فرمود

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَقُّ كَبِيْرِ الْاِخْوَةِ عَلٰى صَغِيْرِهِمْ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم ادب وحرمت بزرگ از میان برادران خود

حَقُّ الْوَالِدِ عَلٰى وَلَدِهٖ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

همچو حق پدر است بر فرزند وے رواه بیهقی در شعب الایمان

بَابُ الشَّفَقَةِ وَالرَّحْمَةِ عَلَى الْخَلْقِ وَالنَّصْرِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ

باب دربیان شفقت ورحمت برخلق ومدد برائے ہر مسلمان

وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ

ونپوشید گواہی را وہر کہ بپوشد آنرا پس بدرستیکہ وی گنہگار است دل او وخدا با نچہ میکنند

عَلِيمٌ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

داناست از عبداللہ بن عمرو رضـ مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمٰنُ اِرْحَمُوا مَنْ فِي

علیہ وسلم رحم وشفقت کنندگان برخلق رحمت می کند ایشانرا رحمن

الْاَرْضِ يَرْحَمْكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ رَوَاهُ اَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

رحم کنید کسے را کہ در زمین ست از آدمیان رحم کند شمارا کسیکہ در آسمانست ای ملائکہ روایت کرد

وَعَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابو داؤد وترمذی ور وایت ست از جریر بن عبداللہ رضـ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

لَا يَرْحَمُ اللّٰهُ مَنْ لَا يَرْحَمُ النَّاسَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

رحمت نمیکند خدا تعالی برحمت خاص کامل خود کسی راکہ رحمت نمی کند آدمیان را متفق علیہ

ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ مِنَّا

واز ابن عباس رضـ مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم نیست از تابعان ما کسیکہ

مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا وَيُوَقِّرْ كَبِيرَنَا وَيَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَ

رحم نکند خردان مارا وحرمت نگاہ ندارد کلان مارا ونیست از ما کسیکہ امر نکند بمشروع ومنع نکند از غیر مشروع

عَنِ الْمُنْكَرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ سَمِعْتُ اَبَا الْقَاسِمِ

روایت کرد این حدیث را ترمذی واز ابی ہریرہ رضـ مرویست کہ شنیدم آنحضرت صلعم را

الصَّادِقَ الْمَصْدُوقَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا تُنْزَعُ الرَّحْمَةُ اِلَّا مِنْ شَقِيٍّ

کہ راست گوی وراست گفتہ شدہ باوی صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت کشیدہ نشود مہربانی مگر از دل بدبخت

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيْرٍ رضی قَالَ

روایت کرد آن را احمد و ترمذی و از نعمان بن بشیر رضی روایت ست

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْمُؤْمِنُوْنَ كَرَجُلٍ

که فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مجموع مسلمانان ہمسر در حکم

وَاحِدٍ اِنِ اشْتَكٰى عَيْنُهُ اشْتَكٰى كُلُّهُ وَاِنِ اشْتَكٰى رَاْسُهٗ

یک مرد و یک شخص اند اگر شکایت می کند آن مرد درد چشم خود را شکایت میکند ہمہ بدن خود را

اشْتَكٰى كُلُّهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى رضی عَنِ

و اگر شکایت می کند آن مرد درد سر را شکایت میکند تمام بدن خود را رواہ مسلم و از ابی موسیٰ رضی از

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم روایت ست کہ فرمود آنحضرت مسلمانان مر مسلمانان دیگر را مانند بنا است

يَشُدُّ بَعْضُهٗ بَعْضًا ثُمَّ شَبَّكَ بَيْنَ اَصَابِعِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

و محکم میدارد بعضے اجزا اجزاے دیگر را بستن در آورد آنحضرت انگشتان یکدست در انگشتان دست دیگر برای تمثیل

وَعَنْ اَنَسٍ رضی قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از انس رضی روایت ست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اُنْصُرْ اَخَاكَ ظَالِمًا اَوْ مَظْلُوْمًا فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

یاری دہ برادر مسلمان را ظالم باشد یا مظلوم پس گفت مردی ای رسول خدا یاری میدہم او را

اَنْصُرُهٗ مَظْلُوْمًا فَكَيْفَ اَنْصُرُهٗ ظَالِمًا قَالَ تَمْنَعُهٗ مِنَ

در حالت مظلومیت او پس چگونہ یاری دہم او را اگر ظالم ست فرمود یاری دادن ظالم اینکہ منع میکنی

الظُّلْمِ فَذٰلِكَ نَصْرُكَ اِيَّاهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی

از ستم کردن پس آن باز داشتن وی نصرت دادن تست او را متفق علیہ و از ابن عمر رضی

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمُسْلِمُ اَخُو الْمُسْلِمِ

مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ مسلمان برادر دینی مسلمان است

لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يُسْلِمُهُ وَمَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ اَخِيْهِ كَانَ

نباید کہ ستم کند مسلمانی مرمسلمانان دیگر را و نگذارد وی را در دست دشمن و کسیکہ باشد سعی کنندہ

اللّٰهُ فِي حَاجَتِهِ وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللّٰهُ عَنْهُ

در حاجت روائی برادر خود باشد خدا تعالیٰ در قضای حاجت وے و ہر کہ بکشاید از مسلمانی اندوہے

كُرْبَةً مِنْ كُرُبَاتِ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللّٰهُ

خدا تعالیٰ از وی اندوہے از اندوہہای روز قیامت و کسیکہ پردہ پوشی کند مسلمانی را پردہ پوشی

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ **وَعَنْ** اَنَسٍ رضہ قَالَ قَالَ

میکند او را خدا روز قیامت متفق علیہ و از انس رضہ مرویست گفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سوگند بخدا ئے کہ بقائی ذات من در دست قدرت

لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتّٰى يُحِبَّ لِاَخِيْهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهٖ

اوست ایمان نیارد ہیچ بندہ تا آنکہ دوست دارد برای برادر مسلمان چیزیرا کہ دوست دارد برای خودش

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ **وَعَنْ** جَرِيْرٍ رضہ قَالَ بَايَعْتُ رَسُوْلَ

کامل متفق علیہ و از جریر رضہ مرویست گفت بیعت کردم آنحضرت را

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلٰى اِقَامِ الصَّلٰوةِ وَاِيْتَاءِ الزَّكٰوةِ

صلے اللہ علیہ وسلم بر برپا داشتن نماز و دادن زکوٰۃ

وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ **وَعَنْ** اَنَسٍ رضہ

و خیر خواہی نمودن مر ہر مسلمان را متفق علیہ و از انس رضہ مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا اَكْرَمَ شَابٌّ

گفت کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود گرامی نکردہ ہیچ جوانے پیرے را

شَيْخًا مِنْ اَجْلِ سِنِّهٖ اِلَّا قَيَّضَ اللّٰهُ لَهٗ عِنْدَ سِنِّهٖ مَنْ يُكْرِمُهٗ

از جہت کلان سالی وے مگر آنکہ بگمار د خدا تعالیٰ برای وے نزد کلان سالی وے کسے را کہ گرامی دارد او را

رواه الترمذي وعن أبي موسى رضي الله عنه قال قال رسول

روایت کرد آن را ترمذی و از ابی موسی رضی الله عنه گفت فرمود آنحضرت

الله صلى الله عليه وسلم إن من إجلال الله إكرام ذي

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه از جملهٔ اجلال و تعظیم الله تعالی است گرامی داشتن

الشيبة المسلم وحامل القرآن غير الغالي فيه ولا الجافي

پیرے را که مسلمانست و گرامی داشتن بردارندهٔ قرآن آنکه غالی نباشد دران و نه جافی بلکه

عنه وإكرام السلطان المقسط رواه أبو داود والبيهقي

متوسط الحال باشد و اکرام و تعظیم کردن بادشاه عادل ست رواه ابو داود و بیهقی

في شعب الإيمان وعن أبي الدرداء رضي الله عنه قال سمعت

فی شعب الایمان و از ابی درداء رضی الله عنه مرویست گفت شنیدم

رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ما من مسلم

آنحضرت را صلی الله علیه وسلم که میگفت نیست هیچ مسلمانے که رد کند

يرد عن عرض أخيه إلا كان على الله أن يرد عنه نار جهنم

از آبروے برادر خود مگر آنکه ثابت گردد بر خدا که رد کند از وے آتش دوزخ را

يوم القيامة ثم تلا هذه الآية وكان حقا علينا نصر

روز قیامت پستر خواند این آیت را برای استشهاد و هست ثابت و واجب بر یاری دادن

المؤمنين رواه في شرح السنة وعن جابر رضي الله عنه أن النبي

مومنان روایت کرد این حدیث را در شرح سنه و از جابر رضی الله عنه مرویست که آنحضرت

صلى الله عليه وسلم قال ما من امرئ مسلم يخذل امرأ

صلی الله علیه وسلم فرمود نیست هیچ مردے مسلمان که مخذول گرداند یعنی

مسلما في موضع ينتهك فيه حرمته وينتقص فيه

یاری ندهد مسلمان را در جائیکه گرفته شود دران جا حرمت او و کم کرده شود دران جا چیزے

مِنْ عِرْضِهٖ اِلَّا خَذَلَهُ اللّٰهُ تَعَالٰی فِیْ مَوْطِنٍ یُحِبُّ فِیْهِ

از آبروی وی مگر آنکه مخذول گرداند او را اللہ تعالیٰ در جایگاہ کہ دوست میدارد آنکہ یاری دادن

نُصْرَتَهٗ وَمَا مِنِ امْرِئٍ مُسْلِمٍ یَنْصُرُ مُسْلِمًا فِیْ مَوْضِعٍ یُنْتَقَصُ

خدا او را و نیست ہیچ مردے مسلمان کہ یاری دہد مسلمانرا در جائیکہ کم کردہ میشود از آبروے وی

مِنْ عِرْضِهٖ وَیُنْتَهَکُ فِیْهِ مِنْ حُرْمَتِهٖ اِلَّا نَصَرَهُ اللّٰهُ فِیْ مَوْطِنٍ

و ہتک کردہ میشود در وے از حرمت وی مگر آنکہ یاری می دہد او را خدا در جایگاہ کہ دوست

یُحِبُّ فِیْهِ نُصْرَتَهٗ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض

میدارد آن بندہ در آنجا یاری خدا را رواہ ابو داؤد واز ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَحَدَکُمْ

مرویست گوید فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ یکے از شما

مِرْاٰةُ اَخِیْهِ فَاِنْ رَاٰی بِهٖ اَذًی فَلْیُمِطْ عَنْهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

آئینہ برادر خود ست پس اگر بیند یکے از شما در برادر خود عیبے و مکروہے پس باید کہ دور کند آن را از او

وَضَعَّفَهٗ وَفِیْ رِوَایَةٍ لَهٗ وَلِاَبِیْ دَاوٗدَ اَلْمُؤْمِنُ مِرْاٰةُ الْمُؤْمِنِ

رواہ ترمذی و این لفظ را ضعیف گفت و در روایتے مر او را و مر ابی داؤد راست باین لفظ مسلمان آئینہ

اَلْمُؤْمِنُ اَخُو الْمُؤْمِنِ یَکُفُّ عَنْهُ ضَیْعَتَهٗ وَیَحُوْطُهٗ

مسلم دیگرست و مسلمان برادر مسلمان ست باز میدارد از وے ضرر و ہلاک را و حفظ میکند حق او را

مِنْ وَّرَائِهٖ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

از پس او یعنی غائبانہ او واز معاذ بن انس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ حَمٰی مُؤْمِنًا مِّنْ مُّنَافِقٍ بَعَثَ

صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ حفظ کند و نگاہدارد مسلمان را از شر منافق بر انگیزد

اللّٰهُ مَلَکًا یَحْمِیْ لَحْمَهٗ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ وَمَنْ

خدا تعالیٰ فرشتہ را کہ نگاہدارد جسد او را روز قیامت از آتش دوزخ و ہر کہ

رَمَى مُسْلِمًا بِشَيْءٍ يُرِيدُ بِهِ شَيْنَهُ حَبَسَهُ اللّٰهُ عَلَى جِسْرِ جَهَنَّمَ

دشنام دہد مسلمانی را بچیزی کہ میخواہد بدان چیز عیب او را محبوس و موقوف دارد او را خدا تعالی بر پل

حَتّٰى يَخْرُجَ مِمَّا قَالَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ اَنَسٍ رضـ

تا آنکہ بیرون آید از ان چیز یکہ گفتہ است رواہ ابو داؤد واز انس رضـ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَضٰى لِاَحَدٍ

مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ برآرد مر یکے

مِنْ اُمَّتِيْ حَاجَةً يُرِيْدُ اَنْ يَسُرَّهُ بِهَا فَقَدْ سَرَّنِيْ وَمَنْ سَرَّنِيْ

از امت مرا حاجتے وکارے در حالیکہ ارادہ کرد کہ شاد گرداند او را بوقضای آن حاجت

فَقَدْ سَرَّ اللّٰهَ وَمَنْ سَرَّ اللّٰهَ اَدْخَلَهُ اللّٰهُ الْجَنَّةَ وَعَنْهُ

پس بتحقیق شاد گردانید مرا و کسیکہ گرداند مرا شاد پس بتحقیق راضی گردانید خدا را وہر کہ راضی گرداند خدارا

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَغَاثَ

درآرد خدا تعالی او را در بہشت وہم ازوی مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ فریاد رسی

مَلْهُوْفًا كَتَبَ اللّٰهُ لَهٗ ثَلٰثًا وَّسَبْعِيْنَ مَغْفِرَةً وَّاحِدَةٌ فِيْهَا

کند اندوہگین را بنویسد خدا تعالی برای وی ہفتاد و سہ آمرزشے یکے دران اینست کہ دوسے

صَلَاحُ اَمْرِهٖ كُلِّهٖ وَثِنْتَانِ وَسَبْعُوْنَ لَهٗ دَرَجَاتٌ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

صلاح کار اوست ہمہ کار دنیا و آخرت و ہفتاد و دو او راست زیادہ درجات روز قیامت

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز عبد اللہ رضـ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَلْخَلْقُ عِيَالُ اللّٰهِ فَاَحَبُّ الْخَلْقِ اِلَى اللّٰهِ مَنْ اَحْسَنَ

وسلم مخلوقات حکم عیال خدا دارند پس محبوب ترین خلق بسوی خدا کسیکہ نیکوئی کند

اِلٰى عِيَالِهٖ رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْاَحَادِيْثَ الثَّلٰثَةَ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

بسوے عیال خدا روایت کرد بیہقی این سہ حدیث را در شعب ایمان

عیال اللہ کا مطلب یہ ہے کہ جیسے عیال کی ضروریات سب گھر والے پر ہوتے ہیں ایسے ہی مخلوق کی ضروریات اللہ پر ہیں۔ واللہ اعلم

وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز عائشہ رضـ مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

قَالَ أَنْزِلُوا النَّاسَ مَنَازِلَهُمْ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ

فرود آرید مردم را در مراتب ایشان روایت کرد این حدیث را ابوداؤد

أَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ إِنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی ہریرہ رضـ مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

وَقَفَ عَلٰى نَاسٍ جُلُوْسٍ فَقَالَ أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِخَيْرِكُمْ

استاد بر مردم کہ نشستہ بودند پس فرمود آیا خبر کنم شما را نیکترین را از بدترین شما گفت

مِنْ شَرِّكُمْ قَالَ فَسَكَتُوْا فَقَالَ ذٰلِكَ ثَلٰثَ مَرَّاتٍ فَقَالَ

ابن عباس پس سکوت کردند پس فرمود این کلام را سہ بار پس گفت

رَجُلٌ بَلٰى يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ أَخْبِرْنَا بِخَيْرِنَا مِنْ شَرِّنَا فَقَالَ خَيْرُكُمْ

مردے آرے یا رسول خدا خبر دہ ما را وبیان کن نیکترین ما را از بدترین ما

مَنْ يُرْجٰى خَيْرُهُ وَيُؤْمَنُ شَرُّهُ وَشَرُّكُمْ مَنْ لَا يُرْجٰى خَيْرُهُ

پس فرمود نیکترین شما کسی ست کہ امید داشتہ باشند مردم نیکی او را و ایمن بودہ باشند از بدی او

وَلَا يُؤْمَنُ شَرُّهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ

شما کسی ست کہ امید نداشتہ باشند مردم نیکی او را و ایمن نبودہ باشند از بدی وی روایت کرد این حدیث را ترمذی

بَابُ حَقِّ الْجِيْرَانِ

باب در بیان حق ہمسایہ

عَنْ أَنَسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از انس رضـ مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

وَاللّٰهِ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

سوگند بخدا داخل نخواہد شد بہشت را کسیکہ ایمن نباشد ہمسایہ او از بدیہای او روایت کرد مسلم

وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ
واز ابی ہریرہ رضـ مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ
عَلَیْهِ وَسَلَّمَ وَاللّٰهِ لَا یُؤْمِنُ وَاللّٰهِ لَا یُؤْمِنُ وَاللّٰهِ لَا یُؤْمِنُ
علیہ وسلم بخدا سوگند ایمان نیارد وکامل نشود ایمان شخصے و فرمود این را سہ بار
قِیْلَ مَنْ یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ الَّذِیْ لَا یَاْمَنُ جَارُهٗ بَوَائِقَهٗ
پرسیده شد کہ ایمان نیارد کرا میگوئی یا رسول اللہ فرمود آنکسے کہ ایمن نباشد ہمسایہ او بدیہای او
مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رضـ قَالَ قَالَ
متفق علیہ واز عبد اللہ بن عمر رضـ مرویست فرمود
رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ خَیْرُ الْاَصْحَابِ عِنْدَ اللّٰهِ
آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بہترین اصحاب نزد خدا بہترین ایشان ست
خَیْرُهُمْ لِصَاحِبِهٖ وَخَیْرُ الْجِیْرَانِ عِنْدَ اللّٰهِ خَیْرُهُمْ لِجَارِهٖ
مرصاحب خود را وبہترین ہمسایہ ہا نزد خدا بہترین ایشانست مرہمسایہ خود را
رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَالدَّارِمِیُّ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رضـ
روایت کرد این حدیث را ترمذی ودارمی واز عقبہ بن عامر رضـ مرویست
قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اَوَّلُ خَصْمَیْنِ
گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم نخستین دو خصم
یَوْمَ الْقِیٰمَةِ جَارَانِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رضـ
کہ بیکدیگر خصومت کنند دو ہمسایہ اند روایت کرد این حدیث را احمد واز ابن مسعود رضـ
قَالَ قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِیِّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ
مرویست گفت گفت مردے مر آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم چگونہ حاصل شود مرا
کَیْفَ اَنْ اَعْلَمَ اِذَا اَحْسَنْتُ اَوْ اِذَا اَسَأْتُ فَقَالَ النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰهُ
بہ نیکوکاری خود وبدکاری خود پس فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَمِعْتَ جِيرَانَكَ يَقُولُونَ قَدْ أَحْسَنْتَ

علیه وسلم چون شنیدی همسایهای خود را که میگویند تحقیق نیک کردی پس تحقیق

فَقَدْ أَحْسَنْتَ وَإِذَا سَمِعْتَهُمْ يَقُولُونَ قَدْ أَسَأْتَ فَقَدْ أَسَأْتَ

نیک کردی و چون شنیدی تو آنانرا که میگویند تحقیق بد کردی پس تحقیق بد کردی یعنی نیکی و بدی تو بگواهی

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِي قُرَادٍ رض

دادن همسایه معلوم گردد رواه ابن ماجه و روایت است از عبد الرحمن بن ابی قراد حجازی رض

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ يَوْمًا فَجَعَلَ أَصْحَابُهُ

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم وضو کرد روزے پس شروع کردند اصحاب آنحضرت

يَتَمَسَّحُونَ بِوَضُوئِهِ فَقَالَ لَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

که مسح کردند بآب وضوی آنحضرت پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

مَا يَحْمِلُكُمْ عَلَى هٰذَا قَالُوا حُبُّ اللهِ وَرَسُولِهِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى

چه چیز برداشت شما را برین کار گفتند برداشت ما را برین محبت خدا و رسول خدا پس فرمود

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُحِبَّ اللهَ وَرَسُولَهُ أَوْ يُحِبَّهُ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه شاد میگرداند او را که دوست دارد خدا و رسول خدا یا دوست دارد او را

اللهُ وَرَسُولُهُ فَلْيَصْدُقْ حَدِيثَهُ إِذَا حَدَّثَ وَلْيُؤَدِّ أَمَانَتَهُ

و رسول خدا پس باید که راست گوید سخن خود را چون گوید سخن را و باید که ادا کند امانت مردم را چون نهاده شود

إِذَا ائْتُمِنَ وَلْيُحْسِنْ جِوَارَ مَنْ جَاوَرَهُ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

امانت نزد وی و باید که نیک کند همسایگی کسیکه همسایه شده است او را و از ابن عباس رض

قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ

مرویست گفت شنیدم آنحضرت را صلی الله علیه وسلم که میفرمودند نیست

لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالَّذِي يَشْبَعُ وَجَارُهُ جَائِعٌ إِلٰى جَنْبِهِ

مسلمان کامل کسیکه سیر میخورد و همسایه او گرسنه است در هر دو پہلوے وے

رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی
روایت کرد این ہر دو حدیث را بیہقی در شعب ایمان واز ابی ہریرہ رض
قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ إِنَّ فُلَانَةَ تُذْكَرُ مِنْ كَثْرَةِ
مرویست گفت مردے ای رسول خدا بدرستیکہ فلان زن ذکر کردہ میشود از بسیاری نماز وی
صَلَاتِهَا وَصِيَامِهَا وَصَدَقَتِهَا غَيْرَ أَنَّهَا تُؤْذِي جِيْرَانَهَا
و روزہ وے و تصدق وے جز اینکہ آن زن میرنجاند ہمسایہای خود را
بِلِسَانِهَا قَالَ هِيَ فِي النَّارِ قَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ إِنَّ فُلَانَةَ تُذْكَرُ
بزبان خود فرمود آنحضرت صلعم کہ وی در آتش خواہد بود گفت آن مرد یا رسول اللہ بدرستیکہ فلان زن
قِلَّةَ صِيَامِهَا وَصَدَقَتِهَا وَصَلَاتِهَا وَإِنَّهَا تَصَدَّقُ
ذکر کردہ میشود از کمی روزہ و تصدق وی و نماز وی و بدرستیکہ این زن تصدق میکند بہ پارہ ہا از پنیر کہ چیز
بِالْأَثْوَارِ مِنَ الْأَقِطِ وَلَا تُؤْذِي بِلِسَانِهَا جِيْرَانَهَا قَالَ هِيَ
حقیر ست و لیکن ایذا نمی کند بزبان خود ہمسایگان خود را گفت آنحضرت این زن
فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ
در بہشت خواہد بود روایت کرد این حدیث را احمد و بیہقی در شعب ایمان
ابْنِ مَسْعُوْدٍ رضی قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
واز ابن مسعود رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم
إِنَّ اللّٰهَ قَسَمَ بَيْنَكُمْ أَخْلَاقَكُمْ كَمَا قَسَمَ بَيْنَكُمْ أَرْزَاقَكُمْ
بدرستیکہ خدا تعالی قسمت کرد میان شما خلقہا و سیرتہای شما را چنانکہ قسمت کرد میان شما رزقہای شما
إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يُعْطِي الدُّنْيَا مَنْ يُحِبُّ وَمَنْ لَا يُحِبُّ
بدرستیکہ خدا تعالی میدہد دنیا را کسیکہ دوست دارد خدا او را یعنی مومن را و کسیکہ دوست
وَلَا يُعْطِي الدِّيْنَ إِلَّا مَنْ أَحَبَّ فَمَنْ أَعْطَاهُ اللّٰهُ الدِّيْنَ
ندارد یعنی کافر را و نمیدہد دین را مگر کسی را کہ دوست میدارد او را یعنی مومن را پس کسیکہ بدہد او را

فَقَدْ اَحَبَّهُ وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ لَا يُسْلِمُ عَبْدٌ حَتّٰى يُسْلِمَ

پس تحقیق دوست داشته است او را و سوگند بخدا مسلمان نشود بنده تا آنکه مطیع گردد

قَلْبُهٗ وَلِسَانُهٗ وَلَا يُؤْمِنُ حَتّٰى يَاْمَنَ جَارُهٗ بَوَائِقَهٗ

دل بنده و زبان او و ایمان کامل نیاورده باشد تا آنکه امین گردد همسایه او بدیهای اورا

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

روایت کرد این حدیث را احمد و بیہقی در شعب ایمان

عَائِشَةَ وَابْنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ قَالَ مَا زَالَ جِبْرَئِيْلُ يُوْصِيْنِيْ

و روایت میکنند عائشه رض و ابن عمر رض از آنحضرت کہ فرمود آنحضرت ہمیشہ جبرئیل اندرز

بِالْجَارِ حَتّٰى ظَنَنْتُ اَنَّهٗ سَيُوَرِّثُهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

نگاہداشتن حق ہمسایہای تا آنکہ گمان کردم کہ حکم کند بوارث شدن یکے از ہمسایہ بدیگرے متفق علیہ

بَابُ الْيَتِيْمِ وَتَرْبِيَةِ الْاَوْلَادِ

باب در بیان یتیم و تربیت اولاد

وَلَا تَقْرَبُوْا مَالَ الْيَتِيْمِ اِلَّا بِالَّتِيْ هِيَ اَحْسَنُ حَتّٰى يَبْلُغَ

و نہ نزدیک گردید مال یتیم را مگر بآنکہ آن نیکوست تا برسد قوت خود را

اَشُدَّهٗ اِنَّ الَّذِيْنَ يَاْكُلُوْنَ اَمْوَالَ الْيَتَامٰى ظُلْمًا اِنَّمَا

بدرستیکہ آنانکہ میخورند اموال یتیمان را بستم جز این نیست

يَاْكُلُوْنَ فِيْ بُطُوْنِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيْرًا فَاَمَّا الْيَتِيْمَ

کہ میخورند در شکمہای خویش آتش و زود در آیند در آتش دوزخ پس لیکن بے پدر

فَلَا تَقْهَرْ وَاَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ وَاَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ

قہر مکن و لیکن سوال کنندہ را پس بانگ مزن و لیکن بنعمت پروردگار خویش

فَحَدِّثْ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

سخن گو از سہل بن سعد رض مرویست کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيْمِ لَهُ وَلِغَيْرِهِ فِي

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ من و متکفل امر یتیم خواہ آن یتیم از اقربای او باشد یا از غیر او در بہشت

الْجَنَّةِ هٰكَذَا وَاَشَارَ بِالسَّبَّابَةِ وَالْوُسْطٰى وَفَرَّجَ بَيْنَهُمَا شَيْئًا

این چنین باشند و اشارہ کرد بمقارنت انگشت سبابہ و انگشت میانہ و کشادگی کرد میان ہر دو

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

اندکے رواہ بخاری واز ابی ہریرہ رضـ مرویست کہ فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُ بَيْتٍ فِي الْمُسْلِمِيْنَ بَيْتٌ

صلے اللہ علیہ وسلم بہترین خانہا در مسلمانان خانہ

فِيْهِ يَتِيْمٌ يُحْسَنُ اِلَيْهِ وَشَرُّ بَيْتٍ فِي الْمُسْلِمِيْنَ بَيْتٌ

الیست کہ درو یتیمی ست کہ نیکی کردہ میشود بسوے وے و بدترین خانہا در مسلمانان خانہ ایست

فِيْهِ يَتِيْمٌ يُسَاءُ اِلَيْهِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

کہ در وے یتیمی ست کہ بدی کردہ میشود بسوے وے رواہ ابن ماجہ

اَبِيْ اُمَامَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی امامہ رضـ مرویست گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ مَسَحَ رَاْسَ يَتِيْمٍ لَمْ يَمْسَحْهُ اِلَّا لِلّٰهِ كَانَ لَهُ بِكُلِّ شَعْرَةٍ

کسیکہ بگذارد دست را بر سر یتیم در حالیکہ نگذارد بر وے دست را مگر برای رضای خدا باشد مر اورا

يَمُرُّ عَلَيْهَا يَدُهُ حَسَنَاتٌ وَمَنْ اَحْسَنَ اِلٰى يَتِيْمَةٍ

بمقابلہ ہر موی کہ میگذرد بران دست وے نیکی ہا و کسیکہ نیکی کند بسوی دختری یتیم یا پسرکے یتیم کہ نزد

اَوْ يَتِيْمٍ عِنْدَهُ كُنْتُ اَنَا وَهُوَ فِي الْجَنَّةِ كَهَاتَيْنِ وَقَرَنَ

اوست باشم من و او مقارن در بہشت ہمچو این دو انگشت و پیوست

بَيْنَ اِصْبَعَيْهِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

آنحضرت صلعم برای تحقیق مقارنت دو انگشت مبارک خود رواہ احمد و ترمذی

ابْنِ عَبَّاسٍ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابن عباس رضؓ مرویست که فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مَنْ اٰوٰى يَتِيْمًا اِلٰى طَعَامِهٖ وَشَرَابِهٖ اَوْجَبَ اللّٰهُ لَهُ

کسیکه جای دهد یتیمی را بسوی خوراک خود و آب خود واجب گرداند خدای تعالی مر او را

الْجَنَّةَ اَلْبَتَّةَ اِلَّا اَنْ يَّعْمَلَ ذَنْبًا لَّا يُغْفَرُ وَمَنْ عَالَ ثَلٰثَ

بهشت قطعاً و بخشد همه گناهان را مگر گناهی را که آمرزیده نشود و آن کفر است و کسیکه عیال دارد

بَنَاتٍ اَوْ مِثْلَهُنَّ مِنَ الْاَخَوَاتِ فَاَدَّبَهُنَّ وَرَحِمَهُنَّ

وعمخواری کند سه دختر را یا مانند شان از خواهران پس ادب آموزد ایشان را و مهربانی کند ایشان را تا آنکه

حَتّٰى يُغْنِيَهُنَّ اللّٰهُ اَوْجَبَ اللّٰهُ لَهُ الْجَنَّةَ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُوْلَ

گرداند اللہ تعالی ایشان را واجب گرداند خدا مر آنکس را بهشت پس گفت مردی یا رسول اللہ یا دو دختر باشند

اللّٰهِ اَوِ اثْنَتَيْنِ قَالَ اَوِ اثْنَتَيْنِ حَتّٰى لَوْ قَالُوْا اَوْ وَاحِدَةً

فرمود یا دو باشند تا آنکه اگر التماس میکردند این ثواب را بر تربیت یک دختر البته قبول میفرمود و کسیکه ببرد خدا

لَقَالَ وَاحِدَةً وَمَنْ اَذْهَبَ اللّٰهُ كَرِيْمَتَيْهِ وَجَبَتْ لَهُ

هر دو کریمه او را واجب گردد مر او را

الْجَنَّةُ قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَمَا كَرِيْمَتَاهُ قَالَ عَيْنَاهُ رَوَاهُ

بهشت گفته شد یا رسول خدا چیست دو کریمه وے فرمود دو چشم او روایت کرد

فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضؓ اَنَّ رَجُلًا شَكَا

این حدیث را در شرح السنة واز ابی هریره رضؓ مرویست که مردی شکایت

اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَسْوَةَ قَلْبِهٖ قَالَ امْسَحْ رَاْسَ

کرد بسوے آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم سختی دل را فرمود آنحضرت بگذار دست را بر سر

الْيَتِيْمِ وَاَطْعِمِ الْمِسْكِيْنَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضؓ

یتیم از روے شفقت و بخوران طعام مسکین را رواه احمد واز ابی هریره رضؓ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلسَّاعِيْ عَلَى

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم سعی کننده در تحصیل

الْاَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِيْنِ كَالسَّاعِيْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَاَحْسِبُهُ

مؤنت زن بے شوہر و سعی کننده در مؤنت مسکین مانند سعی کننده و انفاق کننده در راه خدا

قَالَ كَالْقَائِمِ لَا يَفْتُرُ وَكَالصَّائِمِ لَا يُفْطِرُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

گفت راوی گمان میبرم آنحضرت مرا گفت مانند عابد شب ست که سستی نمی کند مانند روزه دار ست

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از انس رض مرویست گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم

مَنْ عَالَ جَارِيَتَيْنِ حَتّٰى تَبْلُغَا جَاءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَنَا وَهُوَ

فرمود کسیکه غمخواری کند دو دختر را و نفقه رسانید ایشان را تا آنکه برسند بحد بلوغ می آید روز قیامت

هٰكَذَا وَضَمَّ اَصَابِعَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

آن کس در حالیکه من و وی باہم باشیم همچنین و فراہم آورد انگشتان خود را برای بیان رواه مسلم و از عائشه رض

قَالَتْ جَاءَتْنِيْ امْرَاَةٌ وَّمَعَهَا ابْنَتَانِ لَهَا تَسْاَلُنِيْ فَلَمْ

مرویست گفت آمد زنی که با آن زن دو دختر بود مرا او را سوال میکرد از من آن زن پس نیافت آن زن

تَجِدْ عِنْدِيْ غَيْرَ تَمْرَةٍ وَّاحِدَةٍ فَاَعْطَيْتُهَا اِيَّاهَا فَقَسَمَتْهَا

نزد من جز یک خرما پس دادم آن را یک خرما پس قسمت کرد آن خرما را

بَيْنَ ابْنَتَيْهَا وَلَمْ تَاْكُلْ مِنْهَا ثُمَّ قَامَتْ فَخَرَجَتْ فَدَخَلَ

میان دو دختر و خود نخورد از ان پس برخاست آن زن و رفت پس در آمد

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَحَدَّثْتُهُ فَقَالَ مَنِ ابْتُلِيَ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس گفتم این فعل زن را پس فرمود کسیکه

مِنْ هٰذِهِ الْبَنَاتِ بِشَيْءٍ فَاَحْسَنَ اِلَيْهِنَّ كُنَّ لَهُ سِتْرًا

آزمایش کرده شود از جنس این دختران چیزے طلب نیکی کند بسوے ایشان باشند این دختران مر او را

مِنَ النَّارِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سُرَاقَةَ بْنِ مَالِكٍ رضی

پردہ از آتش متفق علیہ واز سراقہ بن مالک رضی مرویست

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَلَا اَدُلُّكُمْ عَلٰى اَفْضَلِ

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود آیا دلالت نکنم شمارا بر فاضلترین

الصَّدَقَةِ اِبْنَتُكَ مَرْدُوْدَةً اِلَيْكَ لَيْسَ لَهَا كَاسِبٌ

صدقات صدقہ کردن تست بر دختر تو کہ باز گردانیدہ شدہ است بسوی تو وحال آنکہ نیست

غَيْرُكَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رضی

مراین دختر را کسب کنندہ ونفقہ دہندہ جز تو رواہ ابن ماجہ واز جابر بن سمرہ رضی

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَاَنْ يُؤَدِّبَ

مرویست گفت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود ہر آئینہ ادب دادن

الرَّجُلُ وَلَدَهٗ خَيْرٌ لَّهٗ مِنْ اَنْ يَّتَصَدَّقَ بِصَاعٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مرد فرزند خود را بہتر است او را از تصدق کردن پیمانہ از غلہ رواہ ترمذی

بَابُ الْحُبِّ فِي اللّٰهِ

باب در بیان دوستی برائے خدا

وَلَا تَرْكَنُوْا اِلَى الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ

و میل نکنید بسوے آنانکہ ستم کردند پس شاید مس کند شمارا آتش ونیست مر شمارا جز خدا

مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مِنْ اَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنْصَرُوْنَ يٰاَيُّهَا الَّذِيْنَ

ہیچ دوستی پس یاری کردہ نشوید اے آنانکہ گرویدہ اید مگیرید

اٰمَنُوْا لَا تَتَّخِذُوْا عَدُوِّيْ وَعَدُوَّكُمْ اَوْلِيَاءَ تُلْقُوْنَ اِلَيْهِمْ

دشمن مرا دشمن خویش را دوستان القا میکنید بسوی ایشان اخبار حبیب مرا

بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوْا بِمَا جَاءَكُمْ مِّنَ الْحَقِّ يٰاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا

دوستی وحال آنست کہ وی کافر شدہ اند بآنچیز یکہ آمدہ است بشما از سخن راست ای آنانکہ گرویدہ

جز ۵۰ سورہ ممتحنہ ع ۱
۱۲ جزء ۱۲ سورہ ہود ع ۱۰
۲۸ جزء ۲۸ سورہ ممتحنہ ع ۱

لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوْا مِنَ الْاٰخِرَةِ

دوستی مکنید گروهی را که خشم گرفت خدا بر ایشان بدرستیکه نومید شدند از آخرت چنانچه نومید شدند

كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ اَصْحٰبِ الْقُبُوْرِ لَا تَجِدُ قَوْمًا

ناگرویدگان از اهل گورها نیابی گروهی را که میگروند بخدا و در روز پسین

يُّؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ يُوَآدُّوْنَ مَنْ حَآدَّ اللّٰهَ

دوست دارند آن را که خلاف کند خدای را و رسول او را اگرچه باشند

وَرَسُوْلَهٗ وَلَوْ كَانُوْٓا اٰبَآءَهُمْ اَوْ اَبْنَآءَهُمْ اَوْ اِخْوَانَهُمْ

پدران شان یا پسران شان یا برادران شان

اَوْ عَشِيْرَتَهُمْ اُولٰٓئِكَ كَتَبَ فِيْ قُلُوْبِهِمُ الْاِيْمَانَ

یا خویشان شان آن گروه نوشته است در دلهای شان گرویدن را

وَاَيَّدَهُمْ بِرُوْحٍ مِّنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ

و قوت داده ایشان را برحمت از خود و در آرد ایشان را بوستانها که میرود

مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ

از زیر آن جویها جاوید باشند در آن خوشنود شود خدا از ایشان و خوشنود

وَرَضُوْا عَنْهُ اُولٰٓئِكَ حِزْبُ اللّٰهِ اَلَآ اِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ

شوند از وے آن گروه لشکر خدا اند بدانید بدرستیکه لشکر خدا ایشانند

الْمُفْلِحُوْنَ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُوْدَ وَالنَّصٰرٰٓى

رستگان ای آنانکه گرویده آید فرا مگیرید جهودان و ترسایان را

اَوْلِيَآءَ بَعْضُهُمْ اَوْلِيَآءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَّتَوَلَّهُمْ مِّنْكُمْ فَاِنَّهٗ

دوستان برخے از ایشان دوستان برخے اند و هرکه دوستی کند بایشان از شما بدرستیکه

مِنْهُمْ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظّٰلِمِيْنَ اِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللّٰهُ

او از ایشان ست بدرستے خدای نه راه نماید گروه ستمگاران را جز این نیست که دوست شما خدا

وَرَسُوْلُهٗ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوا الَّذِيْنَ يُقِيْمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُوْنَ

و فرستادهٔ او و آنانکه گرویدند آنانکه بپا میدارند نماز و بدهند

الزَّكٰوةَ وَهُمْ رٰكِعُوْنَ وَمَنْ يَّتَوَلَّ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ وَالَّذِيْنَ

زکوٰۃ را و ایشان رکوع آرندگانند و هرکه دوست دارد خدا را و فرستادهٔ او را و آنانکه

اٰمَنُوْا فَاِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ الْغٰلِبُوْنَ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا

جزو (۶) سورۃ مائدہ

گرویدند پس بدرستیکه گروه خدای ایشانند غالبان ای آنانکه گرویده اید فرا مگیرید

لَا تَتَّخِذُوا الَّذِيْنَ اتَّخَذُوْا دِيْنَكُمْ هُزُوًا وَّلَعِبًا مِّنَ

آنانرا که فرا گرفته اند دین شمارا افسوس و بازی از آنانکه داده شدند

جزو (۳) سورۃ آل عمران

الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكُفَّارَ اَوْلِيَآءَ وَاتَّقُوا

کتاب از پیش از شما و هم ناگرویدگان را دوستان و بترسید

اللّٰهَ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُوْنَ الْكٰفِرِيْنَ اَوْلِيَآءَ

از خدا اگر هستید گرویدگان نگیرند گرویدگان ناگرویدگان را دوستان

مِنْ دُوْنِ الْمُؤْمِنِيْنَ وَمَنْ يَّفْعَلْ ذٰلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللّٰهِ

جز گرویدگان و هرکه بکند این پس نیست از خدا

فِيْ شَيْءٍ اِلَّآ اَنْ تَتَّقُوْا مِنْهُمْ تُقٰىةً وَيُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهٗ

در چیزے مگر آنکه بترسید از ایشان ترسیدنی و می ترساند شمارا خدا از نفس خود

وَاِلَى اللّٰهِ الْمَصِيْرُ عَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و بسوی خداست بازگشت و از عائشہ صدیقہ رض مرویست که گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْاَرْوَاحُ جُنُوْدٌ مُّجَنَّدَةٌ فَمَا تَعَارَفَ

صلی اللہ علیہ وسلم ارواح پیش از تعلق با بدان مثل لشکرها بودند یکجا پس

مِنْهَا ائْتَلَفَ وَمَا تَنَاكَرَ مِنْهَا اخْتَلَفَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ

آنها که شناسا بودند از آنها بجائیکه مناسبت الفت گرفتند و آنها که بیگانه گشتند از آنها مختلف شدند روایت کرد این

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

از ابی ہریرہ رضـ واز ابی ہریرہ رضـ مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ اِذَا اَحَبَّ عَبْدًا دَعَا جِبْرَئِيْلَ

صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالیٰ اچون دوست میدارد بندہ را میخواند جبرئیل را

فَقَالَ اِنِّيْ اُحِبُّ فُلَانًا فَاَحِبَّهُ قَالَ فَيُحِبُّهُ جِبْرَئِيْلُ ثُمَّ يُنَادِيْ

پس میگوید حضرت رب العزت من دوست میدارم فلان بندہ را پس دوست بدار تو او را گفت

فِي السَّمَاءِ فَيَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ فُلَانًا فَاَحِبُّوْهُ فَيُحِبُّهُ اَهْلُ

پس دوست میدارد او را جبرئیل پس ندا میکند جبرئیل در آسمان پس میگوید بفرشتگان کہ خدا دوست میدارد

السَّمَاءِ ثُمَّ يُوْضَعُ لَهُ الْقَبُوْلُ فِي الْاَرْضِ وَاِذَا اَبْغَضَ عَبْدًا

فلان بندہ را پس دوست دارید شما نیز پس دوست میدارند او را اہل آسمان بعد نہادہ میشود مر آن بندہ را

دَعَا جِبْرَئِيْلَ فَيَقُوْلُ اِنِّيْ اُبْغِضُ فُلَانًا فَاَبْغِضْهُ قَالَ

قبول در زمین و چون دشمن میدارد خدا بندہ را میخواند جبرئیل را پس میگوید بتحقیق من دشمن گرفتہ ام

فَيُبْغِضُهُ جِبْرَئِيْلُ ثُمَّ يُنَادِيْ فِيْ اَهْلِ السَّمَاءِ اِنَّ اللّٰهَ يُبْغِضُ

فلان بندہ را پس دشمن دار تو او را گفت آنحضرت پس دشمن میدارد او را جبرئیل پس ندا میکند جبرئیل

فُلَانًا فَاَبْغِضُوْهُ قَالَ فَيُبْغِضُوْنَهُ ثُمَّ يُوْضَعُ لَهُ الْبَغْضَاءُ فِي

در اہل آسمان کہ خدا دشمن میدارد فلان بندہ را پس دشمن دارید شما او را فرمود پس دشمن میدارند

الْاَرْضِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

او را بعد نہادہ میشود مر آن بندہ را دشمنی در دلہای زمینیان رواہ مسلم و ہم از ابی ہریرہ رضـ مرویست

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ يَقُوْلُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَيْنَ

کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالیٰ میگوید روز قیامت کجا اند دوست

الْمُتَحَابُّوْنَ بِجَلَالِيْ اَلْيَوْمَ اُظِلُّهُمْ فِيْ ظِلِّيْ يَوْمَ لَا ظِلَّ

دارندگان یکدیگر بسبب بزرگی من امروز جای دہم ایشان را در سایہ خود در روزیکہ نیست سایہ

۱۱/۱۲ ۱۹۸۹

إلا ظلي رواه مسلم وعنه عن النبي صلى الله عليه وسلم

مگر سایۂ من رواه مسلم وهم از ابی ہریرہ رضا مرویست از آنحضرت

ان رجلا زار اخا له في قرية اخرى فارصد الله له على

صلی اللہ علیہ وسلم کہ مردے قصد زیارت کرد برادرے را کہ مراو را بود در دیہ دیگر پس مقرر ساخت خدا تعالی

مدرجته ملكا قال اين تريد قال اريد اخا لي في هذه

برای وی در راہ کہ میگذشت او فرشتہ پرسید او ازان مرد کجا میخواہی کہ بروی گفت آنمرد میخواہم کہ ملاقات

القرية قال هل لك عليه من نعمة تربها قال لا غير

برادرے را کہ مرا است درین دیہ گفت فرشتہ آیا ہست مر ترا بر وے حقے از نعمت کہ مالک شوے و استیفا کنی

اني احببته في الله قال فاني رسول الله اليك بان الله

آنمرد گفت نیست مراد اعیہ بزیارت مگر محبت داشتن من او را بوجہ اللہ گفت آن فرشتہ بدرستیکہ من

قد احبك كما احببته فيه رواه مسلم وعن

فرستادۂ خدا بسوی تو ام تا خبر دہم کہ خدا تعالی دوست داشت ترا چنانکہ دوست داشتی تو او را برای خدا

ابن مسعود رض قال جاء رجل الى النبي صلى الله عليه

واز ابن مسعود رضا مرویست گفت آمد مردے بسوے آنحضرت صلی اللہ علیہ

وسلم فقال يا رسول الله كيف تقول في رجل احب

وسلم پس گفت یا رسول اللہ چگونہ حکم میکنی در مردے کہ دوست داشتہ است گروہے را و دریافتہ است

قوما ولم يلحق بهم فقال المرء مع من احب متفق عليه

ایشان را پس فرمود آنحضرت مرد با کسیست کہ دوست داشتہ است متفق علیہ

وعن انس رض ان رجلا قال يا رسول الله متى الساعة

و روایت ست از انس رضا کہ مردے گفت یا رسول اللہ کے می آید قیامت فرمود آنحضرت

قال ويلك وما اعددت لها قال ما اعددت لها

واے بر تو وچہ آمادہ کردہ از عمل برای قیامت گفت آنمرد آمادہ نکردہ ام

اِلَّا اَنِّیْ اُحِبُّ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ قَالَ اَنْتَ مَعَ مَنْ اَحْبَبْتَ

مگر اینکہ من خدا و رسول خدارا دوست میدارم فرمود آنحضرت کہ تو باکسے خواہی بود کہ دوست

قَالَ اَنَسٌ رض فَمَا رَاَیْتُ الْمُسْلِمِیْنَ فَرِحُوْا بِشَیْءٍ بَعْدَ

داری گفت انس رض پس ندیدم مسلمانان را کہ خوشحال شدہ باشند ہیچ چیزے بعد از اسلام

الْاِسْلَامِ فَرَحَهُمْ بِهَا مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ اَبِیْ مُوْسٰی رض

ہمچو خوشحال شدن ایشان باین کلمہ متفق علیہ واز ابی موسے رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَثَلُ الْجَلِیْسِ

مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم حال ہمنشین

الصَّالِحِ وَالسُّوْءِ كَحَامِلِ الْمِسْكِ وَنَافِخِ الْكِیْرِ فَحَامِلُ

نیک و بد مثال بردارندہ مشک ست ودم کنندہ کیر پس بردارندہ مشک

الْمِسْكِ اِمَّا اَنْ یُّحْذِیَكَ وَاِمَّا اَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ وَاِمَّا

یا آنکہ میدہد ترا از ان مشک بے عوض یا آنکہ بخرے مشک را از ان و یا آنکہ بیابی از ان

اَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِیْحًا طَیِّبَةً وَّنَافِخُ الْكِیْرِ اِمَّا اَنْ یُّحْرِقَ

مشک بوئے ودم کنندہ کیر یا آنکہ میسوزد جامہائے ترا یا آنکہ میابے

ثِیَابَكَ وَاِمَّا اَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِیْحًا خَبِیْثَةً مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ

از ان بوئے بد متفق علیہ

وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

واز عمر رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِنَّ مِنْ عِبَادِ اللّٰهِ لَاُنَاسًا مَا هُمْ بِاَنْبِیَاءَ وَلَا شُهَدَاءَ یَغْبِطُهُمُ

بدرستیکہ از بندگان خدا آدمیانند کہ نیستند ایشان پیغمبران ونہ شہیدان رشک میبرند

الْاَنْبِیَاءُ وَالشُّهَدَاءُ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ بِمَكَانِهِمْ مِنَ اللّٰهِ قَالُوْا یَا رَسُوْلَ

ایشان را پیغمبران وشہیدان روز قیامت بسبب مرتبہ ایشان از خدا تعالی گفتند یا

اللهِ تُخبِرُنَا مَنْ هُمْ قَالَ هُمْ قَوْمٌ تَحَابُّوا بِرُوحِ اللهِ عَلَى غَيْرِ
خبر کن ما را کیستند ایشان فرمود ایشان قومی اند که دوست داشتند یکدیگر را بر غیر خویشی که
أَرْحَامٍ بَيْنَهُمْ وَلَا أَمْوَالٍ يَتَعَاطَوْنَهَا فَوَاللهِ إِنَّ وُجُوهَهُمْ
میان ایشان باشد و نه اموال که داد و ستد می کنند آنرا پس سوگند بخدا که روی های ایشان هر آینه
لَنُورٌ وَإِنَّهُمْ لَعَلَى نُورٍ لَا يَخَافُونَ إِذَا خَافَ النَّاسُ وَلَا
نور اند و بدرستیکه ایشان بنور باشند نمی ترسند وقتیکه بترسند مردم و اندوهگین
يَحْزَنُونَ إِذَا حَزِنَ النَّاسُ وَقَرَأَ هٰذِهِ الْآيَةَ أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ
نمی شوند وقتیکه اندوهگین شوند مردم و خواند آنحضرت برای استشهاد این آیت را آگاه باشید
اللهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنِ
بدرستیکه دوستان خدا اند نه خوف است بر ایشان و نه ایشان اندوهگین شوند رواه ابو داود
ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و از ابن عباس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم
لِأَبِي ذَرٍّ يَا أَبَا ذَرٍّ أَيُّ عُرَى الْإِيمَانِ أَوْثَقُ قَالَ اللهُ وَرَسُولُهُ
مر ابو ذر را فرمود ای ابو ذر کدام یکی از عروه های ایمان محکم تر است گفت ابو ذر خدا و رسول خدا
أَعْلَمُ قَالَ الْمُوَالَاةُ فِي اللهِ وَالْحُبُّ فِي اللهِ وَالْبُغْضُ فِي اللهِ
داناتر است فرمود آنحضرت دوستی کردن باهم از جهت خدا و دوست داشتن کسی را از جهت خدا
رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ
و دشمن داشتن از جهت خدا روایت کرد آنرا بیهقی در شعب ایمان و از مقدام بن
مَعْدِيكَرِبَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا
معدی کرب مرویست از آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود چون دوست دارد مرد مسلمانی برادر
أَحَبَّ الرَّجُلُ أَخَاهُ فَلْيُخْبِرْهُ أَنَّهُ يُحِبُّهُ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ
دینی را پس باید که خبر کند آنمرد آن مسلمان را که دوست میدارد او را که این باعث استمالت قلب است

وَعَنْ اَبِي سَعِيْدٍ رضی اللہ عنہ اَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ

واز ابی سعید رضی اللہ عنہ مرویست کہ وی شنید آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت

لَاتُصَاحِبْ اِلَّا مُؤْمِنًا وَلَا يَأْكُلْ طَعَامَكَ اِلَّا تَقِيٌّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

یاری مکن و صحبت مدار مگر مسلمانی را و باید کہ نخورد طعام ترا مگر مردی پرہیزگار یعنی طعام تو باید کہ از وجہ حلال باشد

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

تا متقیان خورند رواہ ترمذی و ابو داؤد و دارمی و از ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْمَرْءُ عَلٰى دِيْنِ خَلِيْلِهِ فَلْيَنْظُرْ اَحَدُكُمْ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ مرد بر دین دوست خود است پس باید کہ نظر و اندیشہ کند یکے از شما

مَنْ يُّخَالِلُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي

کہ کرا دوست میدارد رواہ احمد و ترمذی و ابو داؤد و بیہقی در

شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ اَبِي ذَرٍّ رضی اللہ عنہ قَالَ خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُوْلُ اللهِ

شعب ایمان و از ابوذر رضی اللہ عنہ مرویست کہ بیرون آمد برما پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَتَدْرُوْنَ اَيُّ الْاَعْمَالِ اَحَبُّ اِلَى اللهِ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود آیا در مییابید کہ کدام عمل از اعمال محبوب تراست نزد خدای

تَعَالٰى قَالَ قَائِلٌ اَلصَّلٰوةُ وَالزَّكٰوةُ وَقَالَ قَائِلٌ اَلْجِهَادُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى

تعالی گفت گوئیندۂ نماز محبوب تر است و زکوۃ محبوب ترین اعمال ست و گفت گوئیندۂ دیگر جہاد محبوب

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَحَبَّ الْاَعْمَالِ اِلَى اللهِ تَعَالٰى اَلْحُبُّ فِي اللهِ وَالْبُغْضُ

صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ محبوب ترین اعمال سوی خدا تعالی دوستی از جہت خداست و دشمنی از جہت

فِي اللهِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِي اُمَامَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

خداست رواہ احمد و از ابی امامہ رضی اللہ عنہ مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا اَحَبَّ عَبْدٌ عَبْدًا لِلّٰهِ

صلی اللہ علیہ وسلم دوست نہ داشت ہیچ بندہ بندۂ دیگر را از برائے خدا

دیگر مرد مسلمان را صحبت مدار مگر سنت ۷
ذی طعام بہ جنس ہیچ و تعالی
سنت ثمنی ثمنا از سر ثمنا سنت
کمپنی و سبیل ابن سبیل

ادب سنت عرفاء

إِلَّا أَكْرَمَ رَبَّهُ عَزَّ وَجَلَّ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَسْمَاءَ

مگر بزرگ داشت باین دوست داشتن خدائے بزرگ را رواه احمد واز اسماء

بِنْتِ يَزِيدَ رض أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بنت یزید رض روایت ست که وی شنید آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم

يَقُولُ أَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِخِيَارِكُمْ قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ

که میگفت آیا اعلام نکنم شما را به بهترین شما گفتند صحابہ اعلام کن ما را یا رسول اللہ فرمود

خِيَارُكُمُ الَّذِينَ إِذَا رُؤُوا ذُكِرَ اللهُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

آنحضرت که بهترین شما کسانے اند که چون دیده شوند یاد کرده شود خدا رواه ابن ماجه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ أَنَّ عَبْدَيْنِ تَحَابَّا فِي اللهِ عَزَّ وَجَلَّ

علیہ وسلم اگر باشد اینکه دو بنده که دوست داشته باشند یکدیگر را از جهت خدا تعالی

وَاحِدٌ فِي الْمَشْرِقِ وَآخَرُ فِي الْمَغْرِبِ لَجَمَعَ اللهُ بَيْنَهُمَا

یکے در مشرق و دیگرے در مغرب هر آئینه جمع کند خدا تعالی میان هر دو بنده

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَقُولُ هٰذَا الَّذِي كُنْتَ تُحِبُّهُ فِيَّ وَعَنْ

روز قیامت میگوید خدا تعالی این بنده آن کسی ست که بودی تو دوست میداشتی او را در جهت من

أَبِي رَزِينٍ رض أَنَّهُ قَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

واز ابی رزین رض مرویست بدرستیکه آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى مِلَاكِ هٰذَا الْأَمْرِ الَّذِي تُصِيبُ بِهِ

وسلم گفت مرد را آیا راه ننمایم ترا بر چیزے که قائم و برپا میشود بآن کار

خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ عَلَيْكَ بِمَجَالِسِ أَهْلِ الذِّكْرِ

دین آن چیز که برسی تو بسبب آن بنیکی دنیا و دین را پس از آن بیان کرد بر تو باد نشستن مجلسہائے اہل ذکر

وَاِذَا خَلَوْتَ فَحَرِّكْ لِسَانَكَ مَا اسْتَطَعْتَ بِذِكْرِ اللّٰهِ

وچون تنها نشینی پس بجنبان زبان خود را چندانکه توانی بذکر خدا و دوست دار هر کرا دوست داری

وَاَحِبَّ فِي اللّٰهِ وَاَبْغِضْ فِي اللّٰهِ يَا اَبَا رَزِيْنٍ هَلْ شَعَرْتَ

برای خدا و دشمن دار هر کرا که دشمن داری برای خدا ای ابارزین آیا میدانی که مرد چون

اَنَّ الرَّجُلَ اِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهٖ زَائِرًا اَخَاهُ شَيَّعَهٗ سَبْعُوْنَ

بیرون آید از خانهٔ خود بقصد زیارت برادر مسلمان در پی میروند اورا هفتاد هزار

اَلْفَ مَلَكٍ كُلُّهُمْ يُصَلُّوْنَ عَلَيْهِ وَيَقُوْلُوْنَ رَبَّنَا

فرشته همه آنفرشتگان دعا رحمت میفرستند و میگویند ای پروردگار ما بدرستی

اِنَّهٗ وَصَلَ فِيْكَ فَصِلْهُ فَاِنِ اسْتَطَعْتَ اَنْ تُعْمِلَ

این شخص پیوند کرد از برای تو پس پیوند بکن اورا برحمت و مغفرت پس اگر میتوانی

جَسَدَكَ فِيْ ذٰلِكَ فَافْعَلْ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ

که بکار داری تن خودرا در زیارت برادر مسلمان پس بکن آنرا و از ابی هریره رضـ مرویست

قَالَ كُنْتُ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

گفت ابوهریره رضـ که بودم با آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس گفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَعُمُدًا

آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه در بهشت ستونهاست

مِنْ يَاقُوْتٍ عَلَيْهَا غُرَفٌ مِّنْ زَبَرْجَدٍ لَهَا اَبْوَابٌ

از یاقوت بر آن ستونها غرفهاست از زبرجد مر آن غرفهارا درهاست

مُفَتَّحَةٌ تُضِيْءُ كَمَا يُضِيْءُ الْكَوْكَبُ الدُّرِّيُّ فَقَالُوْا

کشاده داشته شده میدرخشد آن غرفه چنانکه میدرخشد ستاره روشن پس گفتند صحابه

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَنْ يَّسْكُنُهَا قَالَ الْمُتَحَابُّوْنَ فِي اللّٰهِ وَالْمُتَجَالِسُوْنَ

ای رسول الله که میباشد دران غرفها فرمود میباشند دران دوست دارندگان یکدیگر را برای خدا و هم

فِي اللّٰهِ وَالْمُتَلَاقُوْنَ فِي اللّٰهِ رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْأَحَادِيْثَ الثَّلٰثَةَ

برای خدا وملاقات کنندگان برای خدا روایت کرد این ہر سه حدیث را بیہقی

فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ

در شعب ایمان

بَابُ مَا يُنْهٰى مِنَ التَّهَاجُرِ وَالتَّقَاطُعِ وَاتِّبَاعِ الْعَوْرَاتِ

باب آنچه منع کرده شده است از ہجران وقطع رحمی وپیروی عیوب

وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ اقْتَتَلُوْا فَأَصْلِحُوْا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ

واگر دو گروه از گرویدگان کارزار کنند پس صلح کنید میان شان پس اگر ستم کند

إِحْدٰهُمَا عَلَى الْأُخْرٰى فَقَاتِلُوا الَّتِيْ تَبْغِيْ حَتّٰى تَفِيْءَ

یکی از ایشان بر دیگرے پس جنگ کنید آنرا که ستم می کند تا باز گردد سوے فرمان خدا

إِلٰى أَمْرِ اللّٰهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلِحُوْا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوْا

پس اگر باز گردد پس صلح کنید میان شان براستی وداد کنید

إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِيْنَ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُوْنَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوْا

بدرستی خدا دوست میدارد دادکنندگان را جز این نیست که گرویدگان برادرانند صلح

بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُوْنَ وَقُلْ لِعِبَادِيْ

کنید میان برادران خویش وبترسید از خدا شاید شما بخشیده شوید وبگو مر بندگان مرا

يَقُوْلُوا الَّتِيْ هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزَغُ بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ

گویند آنکه نیکو است بدرستی دیو دشمنی می اندازد میان شان بدرستیکه

كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِيْنًا عَنْ أَبِيْ أَيُّوْبَ الْأَنْصَارِيِّ رض

شیطان ہست مرادمی را دشمنی پیدا از ابو ایوب انصاری رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَحِلُّ لِلرَّجُلِ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم که حلال نیست مرد را

اَنْ یَّھْجُرَ اَخَاهُ فَوْقَ ثَلٰثِ لَیَالٍ یَلْتَقِیَانِ فَیُعْرِضُ ھٰذَا وَیُعْرِضُ ھٰذَا

ترک کردن بر مرد مسلمان را زیادہ از سہ روز صورت ہجر اینکہ جمع شوند یکدیگر

وَخَیْرُھُمَا الَّذِیْ یَبْدَأُ بِالسَّلَامِ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ

پس رو بگرداند این بجانبی آوند گرداند این بجانب دیگر و بہترین شان کسی ست کہ پیشتر گوید سلام او را متفق علیہ

اَبِیْ ھُرَیْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

یُعْرَضُ اَعْمَالُ النَّاسِ فِیْ کُلِّ جُمُعَةٍ مَّرَّتَیْنِ یَوْمَ الْاِثْنَیْنِ

عرض کردہ میشود عملہای مردم بر خدا در ہر ہفتہ دو بار روز دوشنبہ

وَیَوْمَ الْخَمِیْسِ فَیُغْفَرُ لِکُلِّ عَبْدٍ مُّؤْمِنٍ اِلَّا عَبْدًا بَیْنَهٗ

و روز پنجشنبہ پس آمرزیدہ شود مر ہر بندہ مسلمان را مگر بندہ کہ میان او و میان برادر وی

وَبَیْنَ اَخِیْهِ شَحْنَاءُ فَیُقَالُ اتْرُکُوْا ھٰذَیْنِ حَتّٰی یَفِیْئَا

دشمنی ست پس گفتہ میشود کہ بگذارید ایشانرا تا آنکہ رجوع کنند از دشمنی

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَسْمَاءَ بِنْتِ یَزِیْدَ رض قَالَتْ قَالَ

رواہ مسلم و از اسماء بنت یزید مرویست گفت کہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ لَا یَحِلُّ الْکِذْبُ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ حلال نیست دروغ گفتن

اِلَّا فِیْ ثَلٰثٍ کِذْبُ الرَّجُلِ امْرَاَتَهٗ لِیُرْضِیَھَا وَالْکِذْبُ فِیْ

مگر سہ جا یکے دروغ گفتن مرد زن خود را تا راضی گرداند او را دوم دروغ گفتن در جنگ

الْحَرْبِ وَالْکِذْبُ لِیُصْلِحَ بَیْنَ النَّاسِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِیُّ

سوم دروغ برائے آنکہ صلح افگند میان مردم رواہ احمد و الترمذی

وَعَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی ہریرہ رض مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ اَنْ يَّهْجُرَ اَخَاهُ فَوْقَ ثَلٰثٍ فَمَنْ هَجَرَ

فرمود حلال نیست مرمسلمان را که ترک دهد برادر خود را بالائے سہ روز پس کسیکہ ہجران کند

فَوْقَ ثَلٰثٍ فَمَاتَ دَخَلَ النَّارَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوُدَ

بالائے سہ روز پس بمیرد درآید در آتش دوزخ رواہ احمد و ابو داؤد

وَعَنْ اَبِيْ خِرَاشٍ السُّلَمِيِّ رضی اللہ عنہ اَنَّهٗ سَمِعَ رَسُوْلَ اللّٰهِ

واز ابی خراش سلمی رضہ مرویست کہ وے شنید آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ هَجَرَ اَخَاهُ سَنَةً فَهُوَ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت کسیکہ ہجران کند برادر خود را یکسال پس این

كَسَفْكِ دَمِهٖ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ

ہجران گویا خون او ریختن ست رواہ ابو داؤد واز ابی ہریرہ رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَحِلُّ لِمُؤْمِنٍ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت حلال نیست مومن را

اَنْ يَّهْجُرَ مُؤْمِنًا فَوْقَ ثَلٰثٍ فَاِنْ مَرَّتْ بِهٖ ثَلٰثٌ فَلْيَلْقَهٗ فَلْيُسَلِّمْ

کہ ہجران کند مومن را بالای سہ روز پس اگر بگذرد بر مومن سہ روز پس باید کہ پیش آید او را پس باید کہ سلام کند

عَلَيْهِ فَاِنْ رَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ فَقَدِ اشْتَرَكَا فِي الْاَجْرِ وَاِنْ لَّمْ يَرُدَّ

بروی پس اگر رد کرد سلام را و جواب داد او را پس بتحقیق شریک شدند ہر دو در اجر و سلت

عَلَيْهِ فَقَدْ بَاءَ بِالْاِثْمِ وَخَرَجَ الْمُسَلِّمُ مِنَ الْهِجْرَةِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ

واگر رد نکرد سلام را و جواب نداد پس بتحقیق رجوع کرد و بازگشت بگناہ و بیرون آمد سلام دہندہ از گناہ ہجران رواہ

وَعَنْ اَبِي الدَّرْدَاءِ رضی اللہ عنہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز ابی درداء رضہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَلَا اُخْبِرُكُمْ بِاَفْضَلَ مِنْ دَرَجَةِ الصِّيَامِ وَالصَّدَقَةِ

وسلم آیا خبر ندہم شمارا بعملی کہ فاضلترست از درجہ روزہ و صدقہ

وَالصَّلوٰۃِ قَالَ قُلْنَا بَلٰی قَالَ اِصْلَاحُ ذَاتِ الْبَیْنِ وَفَسَادُ

ونماز گفت راوی گفتیم آری خبر دہ یارسول اللہ فرمود آن عمل نیک گردانیدن احوالی کہ درمیان

ذَاتِ الْبَیْنِ ھِیَ الْحَالِقَۃُ رَوَاہُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِیُّ

یکدیگرست و فساد احوالے کہ ذات البین ست حالقست رواہ ابوداود وترمذی

وَعَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ رض عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

واز ابی ہریرہ رضا مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ اِیَّاکُمْ وَالْحَسَدَ فَاِنَّ الْحَسَدَ یَاْکُلُ الْحَسَنَاتِ کَمَا تَاْکُلُ

فرمود دور دارید خود را از حسد زیرا کہ حسد میخورد ومیبرد نیکیہا را چنانکہ میخورد

النَّارُ الْحَطَبَ رَوَاہُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِیْ بَکْرِنِ الصِّدِّیْقِ رض

ومیسوزد آتش ہیزم را رواہ ابوداود واز ابی بکر صدیق رضا

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَلْعُوْنٌ

روایت ست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم رانده شد

مَنْ ضَارَّ مُؤْمِنًا اَوْ مَکَرَ بِہٖ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنِ

کسیکہ ایذا دہد مومن را یا کرد بدسگالی کند یعنے رانده شود از درگاه رحمت رواه ترمذی

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ صَعِدَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

واز ابن عمر رض مرویست برآمد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم منبر را

الْمِنْبَرَ فَنَادٰی بِصَوْتٍ رَفِیْعٍ فَقَالَ یَا مَعْشَرَ مَنْ اَسْلَمَ

پس آواز داد باواز بلند پس فرمود اے گروه اسلام آرندگان

بِلِسَانِہٖ وَلَمْ یُفْضِ الْاِیْمَانُ اِلٰی قَلْبِہٖ لَا تُؤْذُوا الْمُسْلِمِیْنَ

بزبان خود ونرسیده ایمان تا دل ایشان ایذا مکنید مسلمانان را وسرزنش نکنید

وَلَا تُعَیِّرُوْھُمْ وَلَا تَتَّبِعُوْا عَوْرَاتِھِمْ فَاِنَّہٗ مَنْ یَّتَّبِعْ

ایشان را ونروید عیبہای ایشان پس بدرستیکہ کسیکہ تتبع کند در عیب برادر مسلمان تتبع

عورة اخيه المسلم يتبع الله عورته ومن يتبع الله عورته

خدا تعالی عیب او را و کسیکه تتبع کند خدا تعالی عیبهای او را رسوا گرداند او را اگرچه

يفضحه ولو في جوف رحله رواه الترمذي وعن

باشد آنکس پنهان درمیان منزل خود رواه ترمذی

سعيد بن زيد رضـ عن النبي صلى الله عليه وسلم

واز سعید بن زید رضـ روایت ست از آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قال ان من اربى الربوا الاستطالة في عرض المسلم بغير حق

که فرمود آنحضرت بدرستیکه از زیادترین رباها دراز کردن زبانهاست در آبروی مسلمان بناحق

رواه ابوداود والبيهقي في شعب الايمان وعن

رواه ابوداود و بیهقی در شعب ایمان

انس رضـ قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لما عرج

واز انس رضـ مرویست که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم هرگاه بالا برده

بي ربي مررت بقوم لهم اظفار من نحاس يخمشون

مرا پروردگار من گذشتم بقومی که مر ایشانرا ناخنان است از مس که میخراشند

وجوههم وصدورهم فقلت من هؤلاء يا جبرئيل

رویهای خود را و سینهای خود را پس گفتم کیستند این قوم ای جبرئیل

قال هؤلاء الذين يأكلون لحوم الناس ويقعون

گفت جبرئیل این آن جماعت اند که میخورند گوشتهای مردم را بغیبت و دشنام و واقع شوند

في اعراضهم رواه ابوداود وعن المستورد

در آبروریزی مردم رواه ابوداود واز مستورد

عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من اكل برجل مسلم

روایت ست از آنحضرت صلی الله علیه وسلم که فرمود آنحضرت کسیکه بخورد بسبب مرد لقمه

أُكْلَةً فَإِنَّ اللّٰهَ يُطْعِمُهُ مِثْلَهَا مِنْ جَهَنَّمَ وَمَنْ كُسِيَ ثَوْبًا

پس بدرستیکه خدا میخوراند آن غیبت کر را مثل آن لقمه از آتش و کسیکه بپوشاند نفس خود را جامه

بِرَجُلٍ مُسْلِمٍ فَإِنَّ اللّٰهَ يَكْسُوهُ مِثْلَهُ مِنْ جَهَنَّمَ وَمَنْ قَامَ

بسبب مردی مسلمان بدرستیکه خدا تعالی می پوشاند او را مانند آن از آتش و کسیکه بایستد گردی در

بِرَجُلٍ مَقَامَ سُمْعَةٍ وَرِيَاءٍ فَإِنَّ اللّٰهَ يَقُومُ لَهُ مَقَامَ

مقام شنوانیدن و نمودن محاسن را بدرستیکه خدای ایستد برای وے در مقام سمعه

سُمْعَةٍ وَرِيَاءٍ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ

وریا روز قیامت رواه ابو داود

أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از انس رضـ مرویست که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

كَادَ الْفَقْرُ أَنْ يَكُوْنَ كُفْرًا وَكَادَ الْحَسَدُ أَنْ يَغْلِبَ الْقَدَرَ

نزدیک ست که فقر کفر گردد و نزدیک ست حسد که غلبه کند تقدیر الٰهی را

وَعَنْ جَابِرٍ رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از جابر گفت جابر آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ مَنِ اعْتَذَرَ إِلَى أَخِيْهِ فَلَمْ يَعْذِرْهُ أَوْ لَمْ يَقْبَلْ عُذْرَهُ

فرمود کسیکه عذر خواهی کند بسوی برادر خود پس معذور ندارد او را آن برادر یا قبول ندارد

كَانَ عَلَيْهِ مِثْلُ خَطِيْئَةِ صَاحِبِ مَكْسٍ رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ

عذر او را باشد بر وی گناه مانند گناه خداوند مکس روایت کرد این دو حدیث را

فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَقَالَ الْمَكَّاسُ الْعَشَّارُ وَعَنْ

بیهقی در شعب ایمان و گفت مکاس ده یک گیرنده است

أَنَسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَقَاطَعُوْا

و از انس رضـ مرویست از آنحضرت صلی الله علیه وسلم که فرمود تقاطع نکنید

وَلَا تَدَابَرُوْا وَلَا تَحَاسَدُوْا وَلَا تَبَاغَضُوْا وَكُوْنُوْا عِبَادَ اللّٰهِ

و نہ تدابر و نہ با یکدیگر حسد کنید و نہ بغض و کینہ دارید و باشید شما

اِخْوَانًا لَا یَحِلُّ لِمُسْلِمٍ اَنْ یَّهْجُرَ اَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ رَوَاهُ ابْنُ النَّجَّارِ

بندگان خدا برادران حلال نیست مر مسلم را این کہ ترک کند برادر خود را زیادہ از سہ روز روایت ابن النجار

بَابُ الْحَذَرِ وَالتَّاَنِّیْ فِی الْاُمُوْرِ

باب الحذر و درنگ در امور

وَالَّذِیْنَ اسْتَجَابُوْا لِرَبِّهِمْ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاَمْرُهُمْ شُوْرٰی

و آنانکہ اجابت کردند برائے پروردگار خویش و بپا داشتند نماز را و کار ایشان مشورت است

بَیْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ یُنْفِقُوْنَ ه فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ

میان شان و آنچہ روزی دادیم ایشان از نفقہ میکنند پس درگذر از ایشان و آمرزش خواہ

وَشَاوِرْهُمْ فِی الْاَمْرِ فَاِذَا عَزَمْتَ فَتَوَکَّلْ عَلَی اللّٰهِ وَیَدْعُ

از من برائے ایشان و مشورت نمائی با ایشان در کار پس چون قصدکاری کردی پس توکل بر خدا کن و میخواند آدمی

الْاِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَیْرِ وَکَانَ الْاِنْسَانُ عَجُوْلًا ه

وقت غضب بدی را مثل خواندن او نیکی را و ہست آدمی شتاب کنندہ در دعاے

وَلَا تَقْفُ مَا لَیْسَ لَکَ بِهٖ عِلْمٌ اِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ

و از پی مرو آنچہ نیست مر ترا بآن دانش بدرستیکہ گوش و چشم و دل ہمہ

کُلُّ اُولٰٓئِکَ کَانَ عَنْهُ مَسْئُوْلًا عَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض

اینہاست از خود پرسیدہ شدہ و از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ لَا یُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ

مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود گزیدہ نشود مسلمان

مِنْ جُحْرٍ وَاحِدٍ مَرَّتَیْنِ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ سَهْلِ بْنِ

از یک سوراخ دو بار متفق علیہ و از سہل بن

پ ۲۵ سورۃ الشوری ع ۴
پ ۴ سورۃ آل عمران ع ۷
پ ۱۵ سورۃ بنی اسرائیل ع ۲
پ ۱۵ سورۃ بنی اسرائیل ع ۴

سَعْدِ بْنِ السَّاعِدِيِّ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سعد ساعدی رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ الْأَنَاةُ مِنَ اللهِ وَالْعَجَلَةُ مِنَ الشَّيْطَانِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

فرمود که درنگ در کارها از خدا و مرضی اوست و شتابی از شیطان ست و مطلوب اوست رواه ترمذی

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

واز ابی سعید رض مروی است گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا حَلِيمَ إِلَّا ذُو عَثْرَةٍ وَلَا حَكِيمَ إِلَّا ذُو تَجْرِبَةٍ

علیه وسلم نیست حلیم کامل مگر خداوند لغزش آنکه در ذلت افتاده باشد و نیست حکیم

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ رَجُلًا قَالَ

مگر صاحب تجربه رواه احمد و ترمذی واز انس رض مرویست که مردی گفت مر

لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْصِنِي قَالَ خُذِ الْأَمْرَ

آنحضرت را صلی الله علیه وسلم اندرز کن مرا فرمود بگیر کار را پایان کار نگریستن یعنی اگر

بِالتَّدْبِيرِ فَإِنْ رَأَيْتَ فِي عَاقِبَتِهِ خَيْرًا فَامْضِهِ وَإِنْ خِفْتَ

ببینی در پایان او نیکی را پس کن آنرا و اگر بترسی و گمان بری گمراهی را

غَيًّا فَأَمْسِكْ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ مُصْعَبِ

پس نگاه دار خود را از کردن آنکار رواه فی شرح السنة واز مصعب

ابْنِ سَعْدٍ رض عَنْ أَبِيهِ قَالَ الْأَعْمَشُ لَا أَعْلَمُهُ إِلَّا عَنِ النَّبِيِّ

بن سعد رض روایت ست از پدرش گفت اعمش که راوی این حدیث ست نمیدانم این حدیث را

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ التُّؤَدَةُ فِي كُلِّ شَيْءٍ خَيْرٌ إِلَّا فِي عَمَلِ

مگر از آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود آنحضرت ۲ باهستگی رفتن در هر چیز بهتر ست

الْآخِرَةِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

مگر در عمل آخرت رواه ابوداود واز جابر رض مرویست که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْمَجَالِسُ بِالْاَمَانَةِ اِلَّا ثَلٰثَةَ مَجَالِسَ

صلی الله علیه وسلم فرمود که مجلسها با امانت ست مگر سه مجلس و سه سخن که در مجلس شنوند واجب گردد

سَفْكُ دَمٍ حَرَامٍ اَوْ فَرْجٌ حَرَامٌ اَوِ اقْتِطَاعُ مَالٍ بِغَيْرِ حَقٍّ

نقل یکی ریختن خون حرام دوم فرج حرام یعنی زنا کردن سوم از مال کسی گرفتن بظلم یعنی کسی گفت میکشم فلانرا

رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

یا زنا کنم یا مال میگیرم فلانرا باید که این جماعت این سخن رسانند روایت کرد ابوداود واز ابن عمر رضـ مرویست که

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الرَّجُلَ لَيَكُوْنُ مِنْ اَهْلِ الصَّلٰوةِ

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه مردے میباشد از اهل نماز

وَالصَّوْمِ وَالزَّكٰوةِ وَالْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ حَتّٰى ذَكَرَ سِهَامَ الْخَيْرِ كُلَّهَا

وروزه و زکوٰة و حج و عمره تا آنکه ذکر کرد آنحضرت همه حصص نیکی را

وَمَا يُجْزٰى يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِلَّا بِقَدْرِ عَقْلِهٖ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رضـ

وجزا داده نمی شود آن مرد در روز قیامت مگر باندازه عقل او واز ابی ذر رضـ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا اَبَا ذَرٍّ لَا عَقْلَ

مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود اے ابوذر نیست هیچ عقل

كَالتَّدْبِيْرِ وَلَا وَرَعَ كَالْكَفِّ وَلَا حَسَبَ كَحُسْنِ الْخُلُقِ

مثل تدبیر ونیست ورع و پرہیزگاری مانند کف از محارم ونیست حسب فضیلت مثل حسن خلق

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابن عمر رضـ مرویست که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

اَلْاِقْتِصَادُ فِي النَّفَقَةِ نِصْفُ الْمَعِيْشَةِ وَالتَّوَدُّدُ اِلَى النَّاسِ

میانه روے کردن در خرچ نصف معیشت ست و دوستی از مردم نصف عقل ست

نِصْفُ الْعَقْلِ وَحُسْنُ السُّؤَالِ نِصْفُ الْعِلْمِ رَوَى الْبَيْهَقِيُّ

ونیک کردن سوال از علم نصف علم ست روایت کرد بیهقی

اَلْاَحَادِيْثُ الثَّلٰثَةُ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

این ہر سہ حدیث را در شعب ایمان

بَابُ الرِّفْقِ وَالْحَيَاءِ وَحُسْنِ الْخُلُقِ

این باب در فضیلت نرمی و شرم و خوشخوئی است

وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ اِدْفَعْ بِالَّتِيْ هِيَ اَحْسَنُ

و برابر نیست نیکی و بدی دور کن آنکہ آن نیکو ست

فَاِذَا الَّذِيْ بَيْنَكَ وَبَيْنَهٗ عَدَاوَةٌ كَاَنَّهٗ وَلِيٌّ حَمِيْمٌ ٥ وَمَا يُلَقّٰهَا

پس ناگاہ آنکہ میان تو و میان وی دشمنی ست گویا او دوست مہربان و نہ پیش آید

اِلَّا الَّذِيْنَ صَبَرُوْا وَمَا يُلَقّٰهَا اِلَّا ذُوْ حَظٍّ عَظِيْمٍ ٥ خُذِ الْعَفْوَ

آنرا مگر آنانکہ صبر کردند و نہ پیش آید آنرا مگر خداوند بہرۂ بزرگ فرا گیر عفو را

وَاْمُرْ بِالْمَعْرُوْفِ وَاَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِيْنَ ٥ اِنَّكَ لَعَلٰى

و فرما نیکوئی و روے گردان از نادان و بدرستیکہ تو ہر آئینہ

خُلُقٍ عَظِيْمٍ ٥ عَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

بر خوئی بزرگی از عائشہ رضا مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اُعْطِيَ حَظَّهٗ مِنَ الرِّفْقِ اُعْطِيَ حَظَّهٗ

علیہ وسلم کسیکہ دادہ شد اورا نصیب او از نرمی و لطف دادہ شد اورا نصیب

مِنْ خَيْرِ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَمَنْ حُرِمَ حَظَّهٗ مِنَ الرِّفْقِ

او از نیکی دنیا و آخرت و کسیکہ محروم گردانیدہ شد از نصیب وے از نرمی محروم گردانیدہ شد

حُرِمَ حَظَّهٗ مِنْ خَيْرِ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

از نصیب وے از نیکی دنیا و آخرت رواہ فی شرح السنۃ

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از عبد اللہ بن مسعود رضا مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَلَا اُخْبِرُکُمْ بِمَنْ یَّحْرُمُ عَلَی النَّارِ وَبِمَنْ یَّحْرُمُ

علیہ وسلم آیا خبر ندہم شمارا کہ کیست حرام ست وی بر آتش

النَّارُ عَلَیْہِ عَلٰی کُلِّ هَیِّنٍ لَیِّنٍ قَرِیْبٍ سَهْلٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ

و آتش بروے حرام ست بر ہر آرمیدہ آہستہ رو و نرم طبع رواہ احمد

وَالتِّرْمِذِیُّ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رضؓ عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰهُ

و ترمذی و روایت ست از ابی ہریرہ رضؓ از آنحضرت صلے اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمُؤْمِنُ غِرٌّ کَرِیْمٌ وَالْفَاجِرُ خَبٌّ لَئِیْمٌ

علیہ وسلم فرمود مسلمان فریب خورندہ است از جہت کرم و فاجر فریبندہ است

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِیُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ مَکْحُوْلٍ رضؓ

از جہت لئیمے رواہ احمد و ترمذی و ابو داؤد و از مکحول تابعی رضؓ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ الْمُؤْمِنُوْنَ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ مسلمانان آرمیدہ

هَیِّنُوْنَ لَیِّنُوْنَ کَالْجَمَلِ الْاَنِفِ اِنْ قِیْدَ انْقَادَ وَاِنْ اُنِیْخَ

و نرم و منقاد اند ہمچو شتر کہ در بینی مہار از چوب انداختہ اند اگر کشیدہ شود می شد گردن خود را

عَلٰی صَخْرَةٍ اسْتَنَاخَ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ مُرْسَلًا وَعَنْ

و اگر نشاندہ شود بر سنگی می نشیند ہم بر سنگ روایت کرد ترمذی از روی مرسل این حدیث را

عَائِشَةَ رضؓ قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

و از عائشہ رضؓ مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم نخواہد اللہ تعالی با ہخانہ نرمی را

لَا یُرِیْدُ اللّٰهُ بِاَهْلِ بَیْتٍ رِفْقًا اِلَّا نَفَعَهُمْ وَلَا یَحْرِمُهُمْ

مگر آنکہ سود کند رفق ایشانرا و محروم نمیگرداند ایشانرا از نرمی مگر آنکہ زیان کند حرمان از نہ

اِیَّاهُ اِلَّا ضَرَّهُمْ رَوَاهُ الْبَیْهَقِیُّ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ وَعَنْ

رفق ایشان را روایت کرد این حدیث را بیہقی در شعب ایمان

ابنِ عمر رضؓ عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمُسْلِمُ
و از ابن عمر رضؓ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مرویست فرمود مسلمانیکہ

الَّذِیْ یُخَالِطُ النَّاسَ وَیَصْبِرُ عَلٰی اَذَاھُمْ اَفْضَلُ مِنَ الَّذِیْ
آمیزش میکند مردمان را وصبر کند برایذاے ایشان زیادہ ترا ست دراجر وثواب از مسلمانی

لَا یُخَالِطُھُمْ وَلَا یَصْبِرُ عَلٰی اَذَاھُمْ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَابْنُ مَاجَۃَ
کہ آمیزش نمیکند باایشان وصبر نکند برایذاے شان روایت ست از ترمذی وابن ماجہ

وَعَنْ سَھْلِ ابْنِ مُعَاذٍ عَنْ اَبِیْہِ اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰہُ
واز سہل بن معاذ از پدرش مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ کَظَمَ غَیْظًا وَھُوَ یَقْدِرُ عَلٰی اَنْ یُّنْفِذَہٗ
علیہ وسلم فرمود کسیکہ فرو خورد خشم را وحال آنکہ وے قادرست بر گذرانیدن خشم

دَعَاہُ اللّٰہُ عَلٰی رُؤُسِ الْخَلَائِقِ یَوْمَ الْقِیٰمَۃِ حَتّٰی یُخَیِّرَہٗ فِیْ اَیِّ
وروان کردن آن بخواند اورا خدا تعالٰی درحضور خلائق روز قیامت تا آنکہ اختیار بدہد

الْحُوْرِ شَاءَ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ عِمْرَانَ
دراہر حوریکہ خواہد رواہ ترمذے وابو داود واز عمران

ابْنِ حُصَیْنٍ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ
بن حصین رضؓ مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

اَلْحَیَاءُ لَا یَاْتِیْ اِلَّا بِخَیْرٍ وَفِیْ رِوَایَۃٍ اَلْحَیَاءُ خَیْرٌ کُلُّہٗ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ
کہ حیا نمی آرد مگر نیکی را ودر روایت دیگر نیکوست حیا ہمہ اقسام او متفق علیہ

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ
واز ابن مسعود رضؓ مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِنَّ مِمَّا اَدْرَکَ النَّاسُ مِنْ کَلَامِ النُّبُوَّۃِ
علیہ وسلم بدرستیکہ از جملہ آنچہ دریافتہ اند مردم از کلام انبیاے سابق

الأولى إذا لم تستحي فاصنع ما شئت رواه البخاري وعن

اینکه چون شرم نداری پس آنچه میخواہی زیراکہ مانع حیاست رواہ بخاری

أبي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

الحياء من الإيمان والإيمان في الجنة والبذاء من الجفاء

شرم داشتن از فعل قبیح از ایمان ست و ایمان یعنی اہل ایمان در بہشت و فحش و سخن بد

والجفاء في النار رواه أحمد والترمذي وعن

از بدیست و بدے یعنے اہل جفا در آتش ست رواہ احمد و ترمذی

ابن عمر رض أن النبي صلى الله عليه وسلم قال إن الحياء

و از ابن عمر رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ حیا

والإيمان قرناء جميعا فإذا رفع أحدهما رفع الآخر رواه البيهقي

و ایمان ہر دو باہم پیوستہ لازم یکدیگر اند پس ہرگاہ کہ برداشتہ شود از شخصے یکی ازین دو برداشتہ

في شعب الإيمان وعن النواس بن سمعان رضي الله تعالى

شود دیگرے روایت کرد بیہقی این حدیث را در شعب ایمان و از نواس بن سمعان رضی اللہ تعالی

عنه قال سألت رسول الله صلى الله عليه وسلم عن البر

عنہ مرویست کہ سوال کردم از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم از نیکی

والإثم فقال البر حسن الخلق والإثم ما حاك في صدرك

و بدی پس فرمود نیکی یعنے عمدہ اقسام برخوشخوئے ست و موجب بدی علامت کہ تردد آرد

وكرهت أن يطلع عليه الناس رواه مسلم وعن

در سینہ تو و ناخوش داری کہ واقف شوند مردم بر آن عمل رواہ مسلم

عبد الله بن عمر رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و از عبد اللہ بن عمر رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ إِلَيَّ أَحْسَنَكُمْ أَخْلَاقًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

بدرستیکہ از جملہ محبوب ترین شما بسوے من نیک ترین شما اند از روے اخلاق رواہ البخاری

وَعَنْهُ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وہم از عبد اللہ بن عمر رضـ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

إِنَّ مِنْ خِيَارِكُمْ أَحْسَنَكُمْ أَخْلَاقًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

بدرستیکہ از جملہ اخیار شما نیک ترین شما اند از روے اخلاق متفق علیہ

أَبِي الدَّرْدَاءِ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی درداء رضـ مرویست از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ إِنَّ أَثْقَلَ شَيْءٍ يُوْضَعُ فِي مِيْزَانِ الْمُؤْمِنِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

فرمود آنحضرت بدرستیکہ گران ترین چیزیکہ نہادہ شود در ترازوے مسلمان روز قیامت

خُلُقٌ حَسَنٌ وَإِنَّ اللّٰهَ يَبْغَضُ الْفَاحِشَ الْبَذِيَّ

خوے نیک ست و بدرستیکہ خدا تعالیٰ دشمن میدارد از حد ادب گذرندہ بیحیا و بیہودہ گوئی را

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ قَالَتْ سَمِعْتُ

رواہ ترمذی واز عائشہ رضـ مرویست گفت شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ إِنَّ الْمُؤْمِنَ

آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم را کہ می گفت بدرستیکہ مسلمان

لَيُدْرِكُ بِحُسْنِ خُلُقِهِ دَرَجَةَ قَائِمِ اللَّيْلِ وَصَائِمِ النَّهَارِ

ہر آئینہ مے یابد بسبب خلق درجہ نماز گزارندہ در شب و روزہ دارندہ در روز

رَوَاهُ أَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ مَالِكٍ بَلَغَهُ أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

رواہ ابوداؤد واز مالک روایت ست کہ رسیدہ است

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بُعِثْتُ لِأُتَمِّمَ حُسْنَ الْأَخْلَاقِ

اورا کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود برانگیختہ شدہ ام برائی آنکہ تمام بیان کنم و کمال رسانم حسن اخلاق

رَوَاهُ فِی الْمُوَطَّاءِ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رضہ قَالَ قَالَ

و روایت در موطاست　　و از ابی ہریرہ رضہ مرویست　گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اَلَا اُنَبِّئُكُمْ بِخِیَارِكُمْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آیا خبر دہم شمارا و آگاہ نگردانم شما را آنکہ

قَالُوْا بَلٰى قَالَ خِیَارُكُمْ اَطْوَلُكُمْ اَعْمَارًا وَّ اَحْسَنُكُمْ اَخْلَاقًا

بہترین شما چہ کسانند گفتند آری خبر دہ بارا فرمود بہترین شما دراز ترین شما انداز روی عمر

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْهُ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و نیکترین شما از روی اخلاق روا احمد و ہم از وی رضہ مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اَكْمَلُ الْمُؤْمِنِیْنَ اِیْمَانًا اَحْسَنُهُمْ خُلُقًا

علیہ وسلم فرمود کامل ترین مسلمانان از روے ایمان نیک ترین ایشانند از روے خلق

رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَالدَّارِمِیُّ

روا ابو داؤد و دارمے

كِتَابُ الزُّهْدِ وَالرِّقَاقِ

کتاب در بیان زہد و ریاضت

اِعْلَمُوْا اَنَّمَا الْحَیٰوةُ الدُّنْیَا لَعِبٌ وَّلَهْوٌ وَّزِیْنَةٌ وَّتَفَاخُرٌ

بدانید آنراکہ زندگانی این سراے بازیست بیہودہ و آرایش و نازیدن میان

بَیْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِی الْاَمْوَالِ وَالْاَوْلَادِ كَمَثَلِ غَیْثٍ اَعْجَبَ

خویش و بسیاری در مالہا و فرزندان مانند باران کہ شگفت آرد مزارعانرا رستہ آن

الْكُفَّارَ نَبَاتُهٗ ثُمَّ یَهِیْجُ فَتَرٰىهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ یَكُوْنُ حُطَامًا

پستر خشک شود پس بہبینی آن را زرد ترشدہ پس گردد درہم شکستہ

یٰۤاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا لَا تُلْهِكُمْ اَمْوَالُكُمْ وَلَاۤ اَوْلَادُكُمْ

اے آنانکہ گرویدہ اید مشغول نگرداند شمارا مالہاے شما و فرزندان شما

عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ وَمَنْ يَّفْعَلْ ذٰلِكَ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْخٰسِرُوْنَ ۝

از یاد خدا و ہر کہ کند این پس آن گروہ ایشانند زیانکاران

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اِنَّ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ وَاَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَّكُمْ

اے آنانکہ گرویدہ اید بدرستیکہ از زنان شما و فرزندان شما دشمنند

فَاحْذَرُوْهُمْ وَاِنْ تَعْفُوْا وَتَصْفَحُوْا وَتَغْفِرُوْا فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ

برائے شما پس حذر کنید و اگر عفو کنید و در گذارید و بیامرزید پس بدرستی خدا آمرزندہ است

رَّحِيْمٌ ۝ اِنَّمَآ اَمْوَالُكُمْ وَاَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللّٰهُ عِنْدَهٗٓ اَجْرٌ عَظِيْمٌ ۝

و مہربانست جز این نیست کہ اموال شما و اولاد شما آزمایشی ست و خدا نزد او ست مزد بزرگ

فَمَآ اُوْتِيْتُمْ مِّنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ

پس آنچہ دادہ شوید از چیزے پس بہرہ وری زندگانی این سرا ست و آنچہ نزد خداست

خَيْرٌ وَّاَبْقٰى لِلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَلٰى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُوْنَ عَنْ

بہتر ست و پایندہ تر مر آنہا را کہ گرویدہ اند و بر پروردگار خویش توکل میکنند

ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابن عباس رضـ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

نِعْمَتَانِ مَغْبُوْنٌ فِيْهِمَا كَثِيْرٌ مِّنَ النَّاسِ الصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ

دو نعمت اند کہ زیان زدہ شوند دران دو نعمت بسیاری از مردم یکے صحت بدن و دیگر فراغت

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ الْمُسْتَوْرِدِ بْنِ شَدَّادٍ رضـ قَالَ سَمِعْتُ

رواہ بخاری و از مستورد بن شداد رضـ مرویست گفت شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ وَاللّٰهِ مَا الدُّنْيَا

آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت بخدا سوگند نیست دنیا در مقابلہ

فِي الْاٰخِرَةِ اِلَّا مِثْلُ مَا يَجْعَلُ اَحَدُكُمْ اِصْبَعَهٗ فِي الْيَمِّ

آخرت مگر مانند آنچہ سے اندازد یکے از شما انگشت خود را در دریا

[margin notes:] ۱۱ علم جزو ۲۸ سورۂ تغابن رکوع ۲ ۔ ۱۲ علم جزو ۲۵ سورۂ شوریٰ رکوع ۴ ۔ ۱۳ درتقابل دنیا با آخرت ۱۲

فَلْيَنْظُرْ بِمَ يَرْجِعُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرٍ رض أَنَّ رَسُوْ لَ

پس باید که ببیند بچه باز گردد رواه مسلم واز جابر رض مرویست که آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِجَدْيٍ أَسَكَّ[١] مَيِّتٍ قَالَ أَيُّكُمْ

صلی الله علیه وسلم گذشت بر بزغاله بریده گوش یا بی گوش مرده افتاده گفت برلے

يُحِبُّ أَنَّ هٰذَا لَهُ بِدِرْهَمٍ فَقَالُوْا مَا نُحِبُّ أَنَّهُ لَنَا بِشَيْءٍ

کدام یکی از شما دوست میدارد که این بزغاله مراو را باشد بدل یک درهم پس گفتند صحابه که دوست

قَالَ فَوَاللّٰهِ لَلدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللّٰهِ مِنْ هٰذَا عَلَيْكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

که باشد مارا بهیچ چیزے گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس قسم بخدای هر آینه دنیا خوار تر نزد خدا تعالیٰ

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ازین بزغاله که نزد شما ست رواه مسلم واز ابی هریره رض مرویست گفت گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم

وَسَلَّمَ الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

که دنیا بمثابه زندان است مر مسلمان را و بمنزلهٔ بهشت ست مر کافران را رواه مسلم

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز انس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ لَا يَظْلِمُ[٢] مُؤْمِنًا حَسَنَةً يُعْطٰى بِهَا فِي الدُّنْيَا

وسلم بدرستیکه خدا تعالی کم نمیگرداند مسلمان را نیکی را که داده میشود بسبب آن حسنه در دنیا

وَيُجْزٰى بِهَا فِي الْاٰخِرَةِ وَأَمَّا الْكَافِرُ فَيُطْعَمُ بِحَسَنَاتِ

و جزا داده میشود بآن حسنه در آخرت و اما کافر پس خورانیده میشود بسبب نیکیها که کرده است

مَا عَمِلَ بِهَا لِلّٰهِ فِي الدُّنْيَا حَتّٰى إِذَا أَفْضٰى إِلَى الْاٰخِرَةِ لَمْ يَكُنْ لَهُ

برای خدا در دنیا تا آنکه چون میرسد بسوئے آخرت نمی باشد که جزا داده بشود

حَسَنَةٌ يُجْزٰى بِهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

نیکی رواه مسلم واز ابی هریره رض

[١] أسك يعني صغير الأذنين ١٢ يا مقطوع الأذنين يا عديم الأذنين ١٢

[٢] ظلم بمعنى النقصان است ١٢ و متعدی بدو مفعول است ١٢

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ حُجِبَتِ النَّارُ

مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم پوشیدہ شدہ است آتش دوزخ

بِالشَّھَوَاتِ وَحُجِبَتِ الْجَنَّۃُ بِالْمَکَارِہِ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ اِلَّا عِنْدَ

بشہوتہا و لذتہا و پوشیدہ شدہ است بہشت بمشقتہا و سختیہا متفق علیہ مگر نزد

مُسْلِمٍ حُفَّتْ بَدَلَ حُجِبَتْ وَعَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ رضہ قَالَ

مسلم اینچنین حفت برائے حجبت معنے ہر دو یکیست واز ابی ہریرہ رضہ مرویست گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ یَقُوْلُ الْعَبْدُ مَالِیْ

کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگوید بندہ مال من یعنی افتخار میکند دران بدرستیکہ

مَالِیْ اِنَّ مَالَہٗ مِنْ مَالِہٖ ثَلٰثٌ مَا اَکَلَ فَاَفْنٰی اَوْ لَبِسَ فَاَبْلٰی

آنچہ مراو راست از مال وی سہ چیز است کہ خورد و پس سپری گردانید آنرا یا جامہ کہ پوشید و کہنہ گردانید

اَوْ اَعْطٰی فَاقْتَنٰی وَمَا سِوٰی ذٰلِکَ فَھُوَ ذَاھِبٌ وَتَارِکُہٗ

آنرا یا بخشش کرد بکسے پس جمع کرد و ہرچہ جز این سہ چیز است روندہ است از دست

لِلنَّاسِ رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَنَسٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

وگذارندہ است آنرا برائے مردم رواہ مسلم واز انس رضہ مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ یَتْبَعُ الْمَیِّتَ ثَلٰثَۃٌ فَیَرْجِعُ اثْنَانِ

صلی اللہ علیہ وسلم میرود در پئے میت سہ چیز پس باز میگردد دو چیز و باقی میماند با او یک چیز

وَیَبْقٰی مَعَہٗ وَاحِدَۃٌ یَتْبَعُہٗ اَھْلُہٗ وَمَالُہٗ وَعَمَلُہٗ فَیَرْجِعُ

در پئے میرود او را اہل او و مال او و عمل او پس باز می گردد

اَھْلُہٗ وَمَالُہٗ وَیَبْقٰی عَمَلُہٗ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰہِ

اہل وے و مال وے و باقی میماند ہمراہ وے کردار او متفق علیہ واز عبد اللہ

ابْنِ مَسْعُوْدٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

ابن مسعود رضہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

أَيُّكُمْ مَالُ وَارِثِهِ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ مَالِهِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ

کدام یکی از شماست که مال وارث بجهت او بهتر است نزد او از مال خویش گفتند صحابه یا رسول الله

مَا مِنَّا أَحَدٌ إِلَّا مَالُهُ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ مَالِ وَارِثِهِ قَالَ فَإِنَّ

نیست هیچ یکے از ما مگر آنکه باشد مال او دوستتر بسوی او از مال وارث پس گفت آنحضرت ﷺ بدرستیکه

مَالَهُ مَا قَدَّمَ وَمَالَ وَارِثِهِ مَا أَخَّرَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

مال او آن چیز است که پیشتر فرستاده است واز مال وارث او است آنچه پس گذاشت رواه البخاری

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی هریره رض روایت است گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم نیست توانگری از بسیاری مال

لَيْسَ الْغِنَى عَنْ كَثْرَةِ الْعَرَضِ وَلٰكِنَّ الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

ومتاع دنیاوی ولیکن توانگری توانگری نفس است بقناعت وعلو همت متفق علیه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی هریره رض روایت است گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کیست که بیاموزد

مَنْ يَأْخُذُ عَنِّي هٰؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ فَيَعْمَلُ بِهِنَّ أَوْ يُعَلِّمُ

ویاد گیرد از من این کلمات را که بعد از آن گویم پس بکار بندد آن را یا بیاموزد کسے را که

مَنْ يَعْمَلُ بِهِنَّ قُلْتُ أَنَا يَا رَسُولَ اللهِ فَأَخَذَ بِيَدِي فَعَدَّ خَمْسًا

بکار بندد آن را گفتم آنا یا رسول الله پس گرفت آنحضرت ﷺ دست مرا پس شمار کرد پنج چیز را

فَقَالَ اتَّقِ الْمَحَارِمَ تَكُنْ أَعْبَدَ النَّاسِ وَارْضَ بِمَا قَسَمَ اللهُ

پس فرمود ای ابا هریره بپرهیز از محارم تا باشی عبادت کننده ترین مردم ودوم اینکه راضی وخورسند باش

لَكَ تَكُنْ أَغْنَى النَّاسِ وَأَحْسِنْ إِلَى جَارِكَ تَكُنْ مُؤْمِنًا

بانچه قسمت کرده است خدا باشی توانگرترین مردم سوم نیکی کن بسوی همسایه خود باشی تو مومن کامل

وَأَحِبَّ لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ تَكُنْ مُسْلِمًا وَلَا تُكْثِرِ الضَّحِكَ

چهارم دوست دار مردم را آنچه دوست داری برای نفس خود از چیزهای دنیا وآخرت باشی تو مسلمان کامل پنجم بسیار مکن خنده

فَاِنَّ کَثْرَۃَ الضِّحْکِ تُمِیْتُ الْقَلْبَ رَوَاہُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِیُّ

زیرا کہ بسیار خندہ میمیراند دل را وسخت میگرداند اورا وغفلت می آرد از یاد خدا رواہ احمد وترمذی

وَعَنْ عَمْرِو بْنِ مَیْمُوْنِ نِ الْاَوْدِیِّ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

واز عمرو بن میمون اودی مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ لِرَجُلٍ وَّھُوَ یَعِظُہٗ اِغْتَنِمْ خَمْسًا

مردیرا در انکہ آنحضرت پند میکرد آنرا غنیمت شمار پنج چیز را پیش پنج چیز غنیمت شمار

قَبْلَ خَمْسٍ شَبَابَکَ قَبْلَ ھَرَمِکَ وَصِحَّتَکَ قَبْلَ

جوانی را پیش از پیری وغنیمت شمار تندرستی را پیش از بیماری وغنیمت شمار توانگری را پیش

سُقْمِکَ وَغِنَاکَ قَبْلَ فَقْرِکَ وَفَرَاغَکَ قَبْلَ شُغْلِکَ وَ

از فقر وغنیمت شمار فراغ وقت را پیش از مشاغل ومشوشات وغنیمت شمار زندگانی را

حَیَاتَکَ قَبْلَ مَوْتِکَ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ مُرْسَلًا وَعَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ

پیش از موت خود روایت کرد ترمذی از روے مرسل وگفت ابی ہریرہ رض

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ اَلَا اِنَّ الدُّنْیَا

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود آگاہ باشید بدرستیکہ دنیا رانده شده است از درگاہ

مَلْعُوْنَۃٌ مَّلْعُوْنٌ مَّا فِیْھَا اِلَّا ذِکْرُ اللّٰہِ وَمَا وَالَاہُ وَعَالِمٌ اَوْ مُتَعَلِّمٌ

رحمت وراندہ شدہ است ہر چیزیکہ در انست مگر ذکر خدا وچیزیکہ دوست میدارد وی تعالی آنرا

رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَابْنُ مَاجَۃَ وَعَنْ سَھْلِ ابْنِ سَعْدٍ رض

وعالم ومتعلم رواہ ترمذی وابن ماجہ واز سہل بن سعد رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ لَوْ کَانَتِ الدُّنْیَا

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم اگر میبود دنیا کہ برابر شید نزد خدا بازوی

تَعْدِلُ عِنْدَ اللّٰہِ جَنَاحَ بَعُوْضَۃٍ مَّا سَقٰی کَافِرًا مِّنْھَا شَرْبَۃً

پشہ را نمی نوشانید ہیچ کافرے را از دنیا یک آب خوردنی

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى رضی اللہ عنہ

روایه احمد و ترمذی وابن ماجه و روایت ست از ابی موسی رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَحَبَّ دُنْيَاهُ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه دوست میدارد دنیای خود را

اَضَرَّ بِاٰخِرَتِهٖ وَمَنْ اَحَبَّ اٰخِرَتَهٗ اَضَرَّ بِدُنْيَاهُ فَاٰثِرُوْا مَا يَبْقٰى

زیان میرساند آخرت خود را وکسیکه دوست میدارد آخرت خود را زیان میرساند دنیای خود را

عَلٰى مَا يَفْنٰى رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

پس اختیار کنید چیزی را که باقی ست بر چیزیکه فانی ست رواه احمد وبیهقی در شعب الایمان

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لُعِنَ عَبْدُ

واز ابی هریره رض مرویست از آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود لعنت کرده شده باد بندهٔ دینار

الدِّيْنَارِ وَلُعِنَ عَبْدُ الدِّرْهَمِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

ولعنت کرده شود بندهٔ درهم رواه ترمذی

كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رض عَنْ اَبِيْهِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

واز کعب بن مالک رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا ذِئْبَانِ جَائِعَانِ اُرْسِلَا فِيْ غَنَمٍ فَاَفْسَدَ لَهَا

علیه وسلم نیستند دو گرگ گرسنه که فرستاده شدند در گوسپندان پس تباه کنند

مِنْ حِرْصِ الْمَرْءِ عَلَى الْمَالِ وَالشَّرَفِ لِدِيْنِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مر گوسپندان را از حرص مرد بر مال و جاه مر دین را رواه ترمذی

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و دارمی واز انس رض مرویست که گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلنَّفَقَةُ كُلُّهَا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اِلَّا الْبِنَاءَ فَلَا خَيْرَ

علیه وسلم خرچ کردن همه در راه خداست مگر خرچ در بناے عمارت پس نیست نیکی

فِيْهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
و ثواب در وے رواہ ترمذی و ہم از وے مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ يَوْمًا وَنَحْنُ مَعَهُ فَرَاٰى قُبَّةً مُشْرِفَةً
علیہ وسلم بیرون آمد روزے وما باوے بودیم پس دید آنحضرت قبہ بلند را
فَقَالَ مَا هٰذِهٖ قَالَ اَصْحَابُهٗ هٰذِهٖ لِفُلَانٍ رَجُلٍ مِّنَ الْاَنْصَارِ
پس فرمود چیست این قبہ گفتند صحابہ این قبہ است مر فلان کس را کہ از انصار ست
فَسَكَتَ وَحَمَلَهَا فِيْ نَفْسِهٖ حَتّٰى لَمَّا جَاءَ صَاحِبُهَا فَسَلَّمَ
پس آنحضرت خاموش شدند ولیکن پوشیدند این حکایت را در دل خود تا آنکہ آمد صاحب آن
عَلَيْهِ فِي النَّاسِ فَاَعْرَضَ عَنْهُ صَنَعَ ذٰلِكَ مِرَارًا حَتّٰى عَرَفَ
قبہ پس سلام کرد بر آنحضرت در مردم پس روی گردانید آنحضرت از وی کرد آنحضرت این فعل را چند بار
الرَّجُلُ الْغَضَبَ فِيْهِ وَالْاِعْرَاضَ عَنْهُ فَشَكَا ذٰلِكَ اِلٰى اَصْحَابِهٖ
تا آنکہ شناخت آنمرد خشم را در آنحضرت و روی گردانی از وی پس شکایت کرد آنمرد آنرا از
وَقَالَ وَاللّٰهِ اِنِّيْ لَاُنْكِرُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
اصحاب آنحضرت و گفت آن مرد آنجا سوگند من نا آشنائی می بینم بجز آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را
قَالُوْا خَرَجَ فَرَاٰى قُبَّتَكَ فَرَجَعَ الرَّجُلُ اِلٰى قُبَّتِهٖ فَهَدَمَهَا حَتّٰى
گفتند کہ قصہ آنست کہ بیرون آمد آنحضرت پس دید قبہ ترا بنا کردہ پس رجوع کرد آنمرد بسوی قبہ
سَوَّاهَا بِالْاَرْضِ فَخَرَجَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
خود پس منہدم کرد آنرا تا آنکہ برابر ساخت آنرا بزمین پس بیرون آمد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم
ذَاتَ يَوْمٍ فَلَمْ يَرَهَا قَالَ مَا فَعَلَتِ الْقُبَّةُ قَالُوْا شَكٰى اِلَيْنَا
پس ندید آن قبہ را گفت آنحضرت چہ شد آن قبہ گفتند شکایت کرد بسوی ما صاحب او روگردانی ترا
صَاحِبُهَا اِعْرَاضَكَ فَاَخْبَرْنَاهُ فَهَدَمَهَا فَقَالَ اَمَا اِنَّ كُلَّ
پس خبر دادیم او را بحقیقت حال پس ویران کرد آنرا پس گفت آنحضرت آگاہ باشید

بِنَاءٍ وَبَالٌ عَلٰى صَاحِبِهٖ اِلَّا مَا لَا اِلَّا يَعْنِيْ اِلَّا مَا لَا بُدَّ مِنْهُ رَوَاهُ اَبُوْ دَاؤُدَ

هر بنا سبب عذاب است بر صاحبش مگر چیزی که نیست چاره از ان و ضروریست روایت کرد این حدیث را ابو داود

وَعَنْ عُثْمَانَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ لِابْنِ اٰدَمَ

واز عثمان رض مرویست که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود نیست مر آدمی را

حَقٌّ فِيْ سِوٰى هٰذِهِ الْخِصَالِ بَيْتٌ يَسْكُنُهٗ وَثَوْبٌ يُوَارِيْ

استحقاق در غیر این چند امور خانه که سکونت تواند کرد درو و برقدر کفاف و جامه که بپوشد

بِهٖ عَوْرَتَهٗ وَجِلْفُ الْخُبْزِ وَالْمَاءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

بدان عورت خود را و نان خشک بی نان خورش و آب که بدان تا تشنگی بنشاند رواه ترمذی

سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رض قَالَ جَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ دُلَّنِيْ

واز سهل بن سعد رض مرویست گفت سهل آمد مردی پس گفت ای رسول خدا راه بنما لی مرا بر کاری که

عَلٰى عَمَلٍ اِذَا اَنَا عَمِلْتُهٗ اَحَبَّنِيَ اللّٰهُ وَاَحَبَّنِيَ النَّاسُ قَالَ ازْهَدْ

چون من بکنم آنرا دوست دارد مرا خدا و دوست دارند مرا آدمیان گفت آنحضرت ترک کن

فِي الدُّنْيَا يُحِبَّكَ اللّٰهُ وَازْهَدْ فِيْمَا عِنْدَ النَّاسِ يُحِبَّكَ النَّاسُ

و نخواه دنیا تا که دوست دارد ترا خدا تعالی و رغبت مکن در آنچه نزد مردم است تا دوست دارند مردم ترا

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض

روایت کرد ترمذی و ابن ماجه و از ابن مسعود رض مرویست

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَامَ عَلٰى حَصِيْرٍ فَقَامَ

که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم خواب کرد بر بوریا پس برخاست و تحقیق تاثیر کرده بود

وَقَدْ اَثَّرَ فِيْ جَسَدِهٖ فَقَالَ ابْنُ مَسْعُوْدٍ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ لَوْ اَمَرْتَنَا

بوریا در تن مبارک او پس گفت ابن مسعود رض ای رسول اللہ اگر امر میفرمودی ما را که

اَنْ نَبْسُطَ لَكَ وَنَعْمَلَ فَقَالَ مَا لِيْ وَلِلدُّنْيَا وَمَا اَنَا وَالدُّنْيَا

بگستریم برای تو فرشهای نرم و بسازیم پس فرمود آنحضرت چه کار میکنم دنیا را و نیستم من و دنیا

إِلَّا كَرَاكِبٍ اِسْتَظَلَّ تَحْتَ شَجَرَةٍ ثُمَّ رَاحَ وَتَرَكَهَا رَوَاهُ أَحْمَدُ

مگر مانند سواری کہ سایہ جست زیر درختے پس رفت وگذاشت آن درخت را رواہ احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رضـ قَالَ

والترمذی وابن ماجہ واز ابی امامہ رضـ مرویست

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَرَضَ عَلَيَّ رَبِّي

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم عرض کرد برمن پروردگار من

لِيَجْعَلَ لِي بَطْحَاءَ مَكَّةَ ذَهَبًا فَقُلْتُ لَا يَا رَبِّ وَلٰكِنْ أَشْبَعُ

کہ بگرداند برای من بطحاء مکہ معظمہ را طلا پس گفتم نمیخواہم ای پروردگار من ولیکن میخواہم

يَوْمًا وَأَجُوعُ يَوْمًا فَإِذَا جُعْتُ تَضَرَّعْتُ إِلَيْكَ وَذَكَرْتُكَ

سیر بمانم روزے وگرسنہ بمانم روزے پس چون گرسنہ مانم زاری کنم بسوی تو ویاد کنم ترا

وَإِذَا شَبِعْتُ حَمِدْتُكَ وَشَكَرْتُكَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

وچون سیر شوم ستایش کنم وسپاس گویم ترا رواہ احمد وترمذی

الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِيكَرِبَ رضـ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وروایت ست از مقدام بن معدیکرب رضـ گفت شنیدم آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَا مَلَأَ آدَمِيٌّ وِعَاءً شَرًّا مِنْ بَطْنٍ

علیہ وسلم را کہ میگفت کہ پر نکرد آدمی آوندی را بدتر از شکم بس ست

بِحَسْبِ ابْنِ آدَمَ أُكُلَاتٌ يُقِمْنَ صُلْبَهُ فَإِنْ كَانَ لَا مَحَالَةَ

آدمی را لقمہ چند کہ راست وبرپا دارند استخوان پشت او را پس اگر ہست آدمی کہ البتہ پر میکند

فَثُلُثٌ طَعَامٌ وَثُلُثٌ شَرَابٌ وَثُلُثٌ لِنَفَسِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

شکم را پس باید کہ حصہ سازد شکم را یک حصہ طعام ویک حصہ برای آب ویک حصہ برای نفس زدن تا نفس تنگ

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضـ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

رواہ ترمذی وابن ماجہ واز ابن عمر رضـ مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعَ رَجُلًا يَتَجَشَّأُ فَقَالَ اَقْصِرْ مِنْ جُشَائِكَ

علیہ وسلم شنید مردی را کہ آروغ میزد پس فرمود آنحضرت کوتاہ کن از آروغ خود

فَاِنَّ اَطْوَلَ النَّاسِ جُوْعًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَطْوَلُهُمْ شِبَعًا فِي الدُّنْيَا

زیرا کہ دراز ترین مردم از روی گرسنگی روز قیامت دراز ترین ایشانند از روی سیری

رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

در دنیا رواہ فی شرح السنۃ واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَوَّلَ مَا يُسْاَلُ الْعَبْدُ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ اول پرسیدہ شدن بندہ

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مِنَ النَّعِيْمِ اَنْ يُقَالَ لَهٗ اَلَمْ نُصِحَّ جِسْمَكَ

روز قیامت از نعمت اینست کہ گفتہ میشود مر اورا آیا درست نگردانیدیم تن ترا

وَنُرْوِكَ مِنَ الْمَاءِ الْبَارِدِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

و سیراب نگردانیدیم ترا از آب سرد رواہ ترمذی

ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

واز ابن مسعود رض مرویست از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود نمیرود پایہای مردم روز قیا

لَا تَزُوْلُ قَدَمَا ابْنِ اٰدَمَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ حَتّٰى يُسْاَلَ عَنْ خَمْسٍ

یعنی ایستادہ میدارند در بارگاہ خداوندی تا آنکہ پرسیدہ میشود از پنج حالت پرسیدہ میشود از عمر وی

عَنْ عُمُرِهٖ فِيْمَا اَفْنَاهُ وَعَنْ شَبَابِهٖ فِيْمَا اَبْلَاهُ وَعَنْ مَالِهٖ

کہ در چہ کار بسر کردی و پرسیدہ میشود از جوانی وی کہ در چہ چیز کہنہ کردی آنرا و پرسیدہ میشود

مِنْ اَيْنَ اكْتَسَبَهٗ وَفِيْمَا اَنْفَقَهٗ وَمَاذَا عَمِلَ فِيْمَا عَلِمَ

از مال وی کہ از کجا گرد آوردی او را و در چہ چیز صرف کردی آنرا و پرسیدہ میشود کہ چہ کار کرد در آنچہ دانست

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض عَنِ النَّبِيِّ

رواہ ترمذی واز عقبہ بن عامر رض مرویست از آنحضرت ۲

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا رَأَيْتَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يُعْطِي الْعَبْدَ

صلی الله علیه وسلم فرمود آنحضرت چون ببینی خدا تعالی را که میدهد بنده را از دنیا

مِنَ الدُّنْيَا عَلَى مَعَاصِيهِ مَا يُحِبُّ فَإِنَّمَا هُوَ اسْتِدْرَاجٌ ثُمَّ تَلَا رَسُولُ اللهِ

با وجود گناهان او یا بدل گناهان او که میکند آنچه دوست میدارد پس نیست آن دادن مگر استدراج

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ

و مکر الهی پستر خواند پیغمبر صلی الله علیه وسلم پس هرگاه که فراموش کردند چیزیرا که تذکیر کرده شدند بآن چیز

أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً

کشادیم برایشان درهای هر چیز را از نعمتهای دنیا تا آنکه چون خوشحال شدند بچیزیکه داده شدند از نعم گرفتیم

فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رض أَنَّ رَجُلًا

ایشانرا ناگهان پس ناگاه ایشان متحیر و نا امید ند رواه احمد و از ابی امامه رض مرویست که مردی

مِنْ أَهْلِ الصُّفَّةِ تُوُفِّيَ وَتَرَكَ دِينَارًا فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

از اهل صفه مرد و گذاشت یک دینار را پس فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيَّةٌ قَالَ ثُمَّ تُوُفِّيَ آخَرُ فَتَرَكَ دِينَارَيْنِ فَقَالَ

علیه وسلم داغی ست گفت ابی امامه پستر مرد دیگر و گذاشت دو دینار پس فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيَّتَانِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم دو داغ اند رواه احمد و بیهقی

فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

فی شعب الایمان و از انس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ مِنْ أَحَدٍ يَمْشِي عَلَى الْمَاءِ إِلَّا ابْتَلَّتْ قَدَمَاهُ

علیه وسلم آیا هست هیچ یکی که برود بر آب مگر آنکه تر گردد پاهای او گفتند

قَالُوا لَا يَا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْكَ وَسَلَّمَ قَالَ كَذَلِكَ صَاحِبُ

نیست ای رسول خدا صلی الله علیک وسلم فرمود آنحضرت همچنین صاحب

الدُّنْيَا لَا يَسْلَمُ مِنَ الذُّنُوْبِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ

دنیا سلامت نمیماند از گناہان البتہ رواہ بیہقی فی شعب الایمان

وَعَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ مُرْسَلًا قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

واز جبیر بن نفیر مرویست بطریق مرسل گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أُوْحِيَ إِلَيَّ أَنْ أَجْمَعَ الْمَالَ وَأَكُوْنَ مِنَ التَّاجِرِيْنَ

علیہ وسلم وحی کردہ نشدہ بسوے من کہ جمع کنم مال را و باشم از بازرگانان وسوداگران

وَلٰكِنْ أُوْحِيَ إِلَيَّ أَنْ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِيْنَ

ولیکن وحی کردہ شدہ است بسوی من کہ دائم اوقات بہ تسبیح وتحمید وعبادت وخصوص نماز مشغول

وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتّٰى يَأْتِيَكَ الْيَقِيْنُ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

باشم وعبادت کنم پروردگار خود را تا آخر عمر روایت کرد در شرح سنۃ

وَأَبُوْ نُعَيْمٍ فِي الْحِلْيَةِ عَنْ أَبِي مُسْلِمٍ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

وابو نعیم در حلیہ از ابی مسلم واز ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ طلب کند دنیا

حَلَالًا اِسْتِعْفَافًا عَنِ الْمَسْئَلَةِ وَسَعْيًا عَلٰى أَهْلِهِ وَتَعَطُّفًا

واسباب آنرا بوجہ حلال نگاہداشت از سوال وسعی براہل وعیال خود وازبراے مہربانی کردن

عَلٰى جَارِهِ لَقِيَ اللّٰهَ تَعَالٰى يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَوَجْهُهُ مِثْلُ الْقَمَرِ

برہمسایہ خود پیش آید خدا تعالی را روز قیامت حال آنکہ روی او باشد مانند ماہ در شب چہاردہ

لَيْلَةَ الْبَدْرِ وَمَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا حَلَالًا مُكَاثِرًا مُفَاخِرًا مُرَائِيًا

وکسیکہ طلب کند دنیا را از روی حلال در حالیکہ طلب زیادہ کنندہ است ودر حال نازندہ است بر مردم

لَقِيَ اللّٰهَ تَعَالٰى وَهُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ

وزیادہ کنندہ است ملاقات میکند خدا را ودر حال آنکہ خدا خشمگین است روایت کرد از بیہقی در شعب الایمان

وَأَبُو نُعَيْمٍ فِي الْحِلْيَةِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

و ابونعیم در حلیه واز عائشه رض روایت ست از رسول خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الدُّنْيَا دَارُ مَنْ لَا دَارَ لَهُ وَمَالُ مَنْ لَا مَالَ لَهُ

علیه وسلم که فرمود دنیا دار کسی ست که نیست دار مر او را و دنیا مال کسی ست که نیست

وَلَهَا يَجْمَعُ مَنْ لَا عَقْلَ لَهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

مر او را مال و برای دنیا جمع میکند مال را کسیکه نیست عقل او را رواه احمد و بیهقی در شعب الایمان

وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ ارْتَحَلَتِ الدُّنْيَا مُدْبِرَةً وَارْتَحَلَتِ الْآخِرَةُ

واز علی رض مرویست کوچ کرده است دنیا در حالیکه پشت دهنده است و کوچ

مُقْبِلَةً وَلِكُلِّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُمَا بَنُونَ فَكُونُوا مِنْ أَبْنَاءِ الْآخِرَةِ

کرده است آخرت در حالیکه روی آرنده است و مر هر یکی را ازان فرزندان ست پس باشید از

وَلَا تَكُونُوا مِنْ أَبْنَاءِ الدُّنْيَا فَإِنَّ الْيَوْمَ عَمَلٌ وَّلَا حِسَابَ وَغَدًا

آخرت و نباشید از ابنای دنیا زیرا که امروز یعنی در دنیا عمل ست و نیست حساب و فردا

حِسَابٌ وَّلَا عَمَلَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي تَرْجَمَةِ بَابٍ وَعَنْ

حساب ست و نیست عمل روایت کرده بخاری این حدیث را در ترجمه باب

أَبِي هُرَيْرَةَ رض يَبْلُغُ بِهِ قَالَ إِذَا مَاتَ الْمَيِّتُ قَالَتِ الْمَلٰئِكَةُ

واز ابی هریره رض مرویست بطریق رفع یعنی میرسانید این حدیث را با آنحضرت گفت ابو هریره فرمود

مَا قَدَّمَ وَقَالَ بَنُو آدَمَ مَا خَلَّفَ رَوَى الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

میرد آدمی میگویند و میپرسند فرشتگان چه چیز پیش فرستاده این میت و میگویند فرزندان آدم چه چیز پس گذاشت

وَعَنْ مَالِكٍ رض أَنَّ لُقْمَانَ قَالَ لِابْنِهِ يَا بُنَيَّ إِنَّ النَّاسَ

از مال رواه بیهقی در شعب ایمان واز امام مالک رح روایت ست که لقمان حکیم گفت مر پسر خود را ای پسرک

قَدْ تَطَاوَلَ عَلَيْهِمْ مَا يُوعَدُونَ وَهُمْ إِلَى الْآخِرَةِ سِرَاعًا يَذْهَبُونَ

بدرستیکه آدمیان تحقیق دراز افتاد برایشان مدت چیزیکه وعده کرده شد ایشان بسوی آخرت زود میروند

وَاِنَّكَ قَدِ اسْتَدْبَرْتَ الدُّنْيَا مُنْذُ كُنْتَ وَاسْتَقْبَلْتَ الْاٰخِرَةَ

وبدرستیکه تو ای پسر کرمن بتحقیق تو پشت داده دنیا را از ابتدا ایکه پیدا شده و روی آورده

وَاِنَّ دَارًا تَسِيْرُ اِلَيْهَا اَقْرَبُ اِلَيْكَ مِنْ دَارٍ تَخْرُجُ مِنْهَا

آخرت را بدرستیکه سرایکه تو میروی بسوی آن قریب است بسوی تو از سرایکه بیرون می آئی تو از آن

رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رضـ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

رواه رزین واز عبد الله بن عمرو رضـ مرویست که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَرْبَعٌ اِذَا كُنَّ فِيْكَ فَلَا عَلَيْكَ

صلے الله علیه وسلم فرمود چهار خصلت اند که چون یافته شوند در تو پس ضرر نیست

مَا فَاتَكَ الدُّنْيَا حِفْظُ اَمَانَةٍ وَصِدْقُ حَدِيْثٍ وَحُسْنُ

ترا از فوت شدن دنیا اول نگاه امانت در حقوق رب و حقوق عباد دوم راستی در سخن سوم نیک

خَلِيْقَةٍ وَعِفَّةٌ فِيْ طُعْمَةٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

طبعی و درست خلقے چهارم پارسائی در لقمه رواه احمد و بیهقی در شعب ایمان

وَعَنْ اَبِيْ اَيُّوْبَ الْاَنْصَارِيِّ رضـ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ اِلَى النَّبِيِّ

و روایت است از ابی ایوب انصاری رضـ گفت آمد مردے بسوے آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ عِظْنِيْ وَاَوْجِزْ فَقَالَ اِذَا قُمْتَ

صلے الله علیه وسلم پس گفت یا آنحضرت پند ده مرا و مختصر کن پس فرمود

فِيْ صَلَاتِكَ فَصَلِّ صَلٰوةَ مُوَدِّعٍ وَلَا تَكَلَّمْ بِكَلَامٍ تَعْتَذِرُ مِنْهُ

آنحضرت چون بگذاری نماز خود پس بگذار همچو نماز شخصے که وداع کننده است و مگو سخن که محتاج گردی بعذر

غَدًا وَاَجْمِعِ الْاِيَاسَ مِمَّا فِيْ اَيْدِي النَّاسِ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رضـ

از آن فردا و عزم مصمم کن بنا امیدی از چیزیکه در دست آدمیانست و قطع طمع کن از ایشان

قَالَ لَمَّا بَعَثَهُ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلَى الْيَمَنِ خَرَجَ

و از معاذ بن جبل مرویست هرگاه که فرستاد آنحضرت معاذ را بسوی یمن بعهده قضا و بیرون

مَعَهُ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ یُوْصِیْهِ وَمُعَاذٌ
آمد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بمشایعت وے درحالیکہ وصیت میکرد
رَاکِبٌ وَّرَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ یَمْشِیْ تَحْتَ
آنحضرت او را و معاذ رض سوار بر شتر بود و پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم پیادہ میرفت زیر شتر
رَاحِلَتِهٖ فَلَمَّا فَرَغَ قَالَ یَا مُعَاذُ اِنَّكَ عَسٰی اَنْ لَّا تَلْقَانِیْ
سواری معاذ پس ہرگاہ کہ فارغ گشت آنحضرت از وصیت فرمود ای معاذ بدرستیکہ تو نزدیکست
بَعْدَ عَامِیْ هٰذَا وَلَعَلَّكَ اَنْ تَمُرَّ بِمَسْجِدِیْ هٰذَا وَقَبْرِیْ
کہ تو در نیابی مرا بعد از سال عمر من کہ اینست وشاید کہ تو میگذری باین مسجد من و قبر من پس
فَبَکٰی مُعَاذٌ جَشَعًا لِّفِرَاقِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ
بگریست معاذ از جہت جزع واندوہ فراق آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم
ثُمَّ الْتَفَتَ فَاَقْبَلَ بِوَجْهِهٖ نَحْوَ الْمَدِیْنَةِ فَقَالَ اِنَّ اَوْلَی
پس نگریست و روی آورد آنحضرت بجانب مدینہ منورہ پس فرمود متصل ترین مردم
النَّاسِ بِیَ الْمُتَّقُوْنَ مَنْ کَانُوْا وَحَیْثُ کَانُوْا رَوَاهُمَا اَحْمَدُ
بمن پرہیزگاراند ہر کسانیکہ باشند و ہر جائیکہ باشند روایت کرد این ہر دو حدیث را احمد
وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض وَاَبِیْ خَلَّادٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ
و مرویست از ابی ہریرہ رض و از ابی خلاد رض کہ آنحضرت
صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا رَاَیْتُمُ الْعَبْدَ یُعْطٰی زُهْدًا
صلے اللہ علیہ وسلم فرمود چون بینید بندہ را کہ دادہ میشود او را بی رغبتی در دنیا
فِی الدُّنْیَا وَقِلَّةَ مَنْطِقٍ فَاقْتَرِبُوْا مِنْهُ فَاِنَّهٗ یُلَقَّی الْحِکْمَةَ
و کم سخنی و خاموشی پس نزدیکی جوئید از ان بندہ پس بدرستیکہ تعلیم کردہ میشود آن بندہ را حکمت
رَوَاهُ الْبَیْهَقِیُّ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ
روایت کرد این حدیث را بیہقی در شعب الایمان و از عبد اللہ بن

عُمَرَ رضـ قَالَ اَخَذَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْكِبِيْ

عمر رضـ مرویست کہ گرفت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بازوے من

فَقَالَ كُنْ فِي الدُّنْيَا كَاَنَّكَ غَرِيْبٌ اَوْ كَعَابِرِ سَبِيْلٍ وَّكَانَ

پس فرمود باش در دنیا چنانکہ گویا در شہرے غریبے یا ہچورہ گذرے و بود

ابْنُ عُمَرَ يَقُوْلُ اِذَا اَمْسَيْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الصَّبَاحَ وَاِذَا

ابن عمر رضـ میگفت کہ چون شب کنی پس انتظار مکن صبح را و چون صبح کنی

اَصْبَحْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الْمَسَاءَ وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرَضِكَ

پس انتظار مکن شب را و بگیر از تندرستی خود برای بیماری خود و بگیر از زندگانے خود

وَمِنْ حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

برائے مرگ خود رواہ بخارے

بَابُ فَضْلِ الْفُقَرَاءِ

باب در فضل فقرا

وَلَا تَطْرُدِ الَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَدٰوةِ وَالْعَشِيِّ

ومران آنانرا کہ میخوانند پروردگار خویش را بامداد و شبانگاہ میخواہند

يُرِيْدُوْنَ وَجْهَهٗ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ

ذات خدا را نیست بر تو از حساب ایشان چیزے و نیست

وَّمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُوْنَ

از حساب تو بر ایشان چیزی پس برانی ایشان را پس باشی از ستمگاران

مِنَ الظّٰلِمِيْنَ لِلْفُقَرَآءِ الْمُهٰجِرِيْنَ الَّذِيْنَ اُخْرِجُوْا مِنْ

و برائے درویشان وہجرت کنندگان آنانکہ بیرون کردہ شدند از سراہائے

دِيَارِهِمْ وَاَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُوْنَ فَضْلًا مِّنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانًا

شان و مالہائے ایشان میجویند افزونی از خدا و خوشنودی

عـ۱۲ جزء ۷ رکوع ۱۳
عـ۲ جزء ۲۸ رکوع ۴

وَيَنْصُرُونَ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ اُولٰٓئِكَ هُمُ الصَّادِقُوْنَ ۝ وَلَوْلَا

ویاری میکنند خدا را و فرستادهٔ او را آنگروه ایشانند راست گویان و گرنه که باشند

اَنْ يَّكُوْنَ النَّاسُ اُمَّةً وَّاحِدَةً لَّجَعَلْنَا لِمَنْ يَّكْفُرُ بِالرَّحْمٰنِ

مردمان گروه یک هر آئینه میگردانیم برای آنکه نمیگرود برحمن

لِبُيُوْتِهِمْ سُقُفًا مِّنْ فِضَّةٍ وَّمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُوْنَ

مرخانهای ایشان را سقفها از نقره ونردبانها که بران برآیند

وَلِبُيُوْتِهِمْ اَبْوَابًا وَّسُرُرًا عَلَيْهَا يَتَّكِئُوْنَ وَزُخْرُفًا

و مرخانهای ایشان را درها و تختها بران تکیه کنند و زینت تولیت همه آن

وَاِنْ كُلُّ ذٰلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ

مگر برخوردارے زندگانی این سرائے و آخرت نزد پروردگار تو برائے

لِلْمُتَّقِيْنَ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پرہیزگاران ست مرویست از ابوہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُبَّ اَشْعَثَ مَدْفُوْعٍ بِالْاَبْوَابِ لَوْ اَقْسَمَ

علیہ وسلم بسا ژولیدہ موے گرد آلودہ راندہ شدہ از درہا جہت حقارت اگر سوگند خورد بر خدا

عَلَى اللّٰهِ لَاَبَرَّهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ

هر آئینه راستگو میگرداند وی تعالی او را در سوگند رواہ مسلم واز عبد اللہ بن عمرو رض مرویست کہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ فُقَرَاءَ الْمُهَاجِرِيْنَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ فقرائے مہاجران

يَسْبِقُوْنَ الْاَغْنِيَاءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِلَى الْجَنَّةِ بِاَرْبَعِيْنَ خَرِيْفًا

پیشی میکنند توانگران را روز قیامت بسوے بہشت بہ چہل سال

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواہ مسلم واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

پ ۲۵ جزء ۲۵ رکوع ۱۲۵

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْخُلُ الْفُقَرَاءُ الْجَنَّةَ قَبْلَ الْأَغْنِيَاءِ

صلی اللہ علیہ وسلم درمی آیند فقیران بہشت را پیش از توانگران

بِخَمْسِ مِائَةِ عَامٍ نِصْفِ يَوْمٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ

بہ پانصد سال کہ نیم روز ست از روزی کہ نزد پروردگار ست رواہ ترمذی

قَالَ لَقَدْ رَأَيْتُ سَبْعِينَ مِنْ أَصْحَابِ الصُّفَّةِ مَا مِنْهُمْ رَجُلٌ عَلَيْهِ رِدَاءٌ

و از ابی ہریرہ رض مرویست گفت بتحقیق دیدم ہفتاد نفر از اصحاب صفہ را کہ نیست از ایشان مرد

إِمَّا إِزَارٌ وَإِمَّا كِسَاءٌ قَدْ رَبَطُوا فِي أَعْنَاقِهِمْ فَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ نِصْفَ

کہ بروی چادری باشد بلکہ یا ازاری بود یا گلیمے کہ بتحقیق بستہ بودند در گردنہای خود پس بعضی از انہا

السَّاقَيْنِ وَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ الْكَعْبَيْنِ فَيَجْمَعُهُ بِيَدِهِ كَرَاهِيَةَ

میرسید بنیمۂ ہر دو ساق را و بعضی از انہا میرسید ہر دو شتالنگ پس گرد مے آورد آنرا بدست خود از

أَنْ تُرَى عَوْرَتُهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ

ناخوش داشتن آنکہ دیدہ شود اندام شرمگاہ او روایت کرد آنرا بخاری و مرویست از عبد الرحمن

الْحُبُلِيِّ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عَمْرٍو وَسَأَلَهُ رَجُلٌ قَالَ أَلَسْنَا

حبلی گفت شنیدم عبد اللہ بن عمرو را و حالانکہ بتحقیق پرسیدہ بود او را مردے گفت آیا نیستیم

مِنْ فُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ فَقَالَ لَهُ عَبْدُ اللّٰهِ أَلَكَ امْرَأَةٌ تَأْوِي

ما از فقیران مہاجران پس فرمود او را عبد اللہ آیا مر ترا زن ست کہ جاے میگیری

إِلَيْهَا قَالَ نَعَمْ قَالَ أَلَكَ مَسْكَنٌ تَسْكُنُهُ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَأَنْتَ

با او گفت آرے ہست گفت عبد اللہ آیا مر ترا جای سکونت ہست کہ می باشی درو گفت آرے گفت آنگہ داری ہستی از

مِنَ الْأَغْنِيَاءِ قَالَ فَإِنَّ لِي خَادِمًا قَالَ فَأَنْتَ مِنَ الْمُلُوكِ

مسکن گفت عبد اللہ پس تو از توانگرانی گفت آن مرد مرا خدمتگار نیز ہست گفت عبد اللہ پس تو

قَالَ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ وَجَاءَ ثَلَاثَةُ نَفَرٍ إِلَى عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو

از پادشاہانی گفت عبد الرحمن و آمدند سہ کس بسوے عبد اللہ بن عمرو

وَاَنَا عِنْدَهٗ فَقَالُوْا يَا اَبَا مُحَمَّدٍ وَاللّٰهِ مَا نَقْدِرُ عَلٰى شَيْءٍ لَا نَفَقَةٍ

و من نزد وی بودم پس گفتند یا ابا محمد بخدا سوگند توانا نیستیم ما بر چیزی نه بر خرچ و نه بر سواری

وَلَا دَابَّةٍ وَلَا مَتَاعٍ فَقَالَ لَهُمْ مَا شِئْتُمْ اِنْ شِئْتُمْ رَجَعْتُمْ

چارپایه و نه از اسباب دیگر گفت عبد الله چه خواستید شما اگر میخواهید باز می آئید شما بسوی ما

اِلَيْنَا فَاَعْطَيْنَاكُمْ مَا يَسَّرَ اللّٰهُ لَكُمْ وَاِنْ شِئْتُمْ ذَكَرْنَا اَمْرَكُمْ

پس میدهیم شما را چیزی که آسانی گرداند خدا تعالی برای شما اگر میخواهید ذکر کنیم قصه شما را

لِلسُّلْطَانِ وَاِنْ شِئْتُمْ صَبَرْتُمْ فَاِنِّيْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ ﷺ

برای پادشاه و اگر میخواهید صبر کنید زیرا که من شنیده ام پیغمبر خدا ﷺ را

يَقُوْلُ اِنَّ فُقَرَاءَ الْمُهَاجِرِيْنَ يَسْبِقُوْنَ الْاَغْنِيَاءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

که میگفت بدرستیکه فقیران مهاجران پیشی میکنند توانگران را روز قیامت

اِلَى الْجَنَّةِ بِاَرْبَعِيْنَ خَرِيْفًا قَالُوْا فَاِنَّا نَصْبِرُ لَا نَسْاَلُ شَيْئًا

بسوی بهشت بچهل سال گفتند آن جماعت پس تحقیق ما صبر میکنیم و نخواهیم چیزی را

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ اَمَرَنِيْ خَلِيْلِيْ بِسَبْعٍ

روایت کرد آنرا مسلم و روایت است از ابی ذر رض گفت امر کرد مرا دوست جانی من که آنحضرت

اَمَرَنِيْ بِحُبِّ الْمَسَاكِيْنِ وَالدُّنُوِّ مِنْهُمْ وَاَمَرَنِيْ اَنْ اَنْظُرَ

است بهفت خصلت اول امر کرد بدوستی مسکینان و نزدیک شدن از ایشان دوم امر کرد مرا

اِلٰى مَنْ هُوَ دُوْنِيْ وَلَا اَنْظُرَ اِلٰى مَنْ هُوَ فَوْقِيْ وَاَمَرَنِيْ اَنْ اَصِلَ

که نظر کنم بسوی کسیکه فرود من است و نظر نکنم بسوی کسیکه بالای من است یعنی در دنیا و سوم امر کرد مرا صله

الرَّحِمَ وَاِنْ اَدْبَرَتْ وَاَمَرَنِيْ اَنْ لَا اَسْاَلَ اَحَدًا شَيْئًا

اگر چه پشت دهنده است یعنی صاحب رحم و چهارم امر کرد که سوال نکنم از هیچ کسی چیزی و پنجم امر کرد

وَاَمَرَنِيْ اَنْ اَقُوْلَ بِالْحَقِّ وَاِنْ كَانَ مُرًّا وَاَمَرَنِيْ اَنْ لَا اَخَافَ

که بگویم حق و امر کنم بدان اگر چه باشد تلخ و ناخوش آینده و ششم امر کرد مرا که نه ترسم در دین خدا

فِي اللهِ لَوْمَةَ لَائِمٍ وَأَمَرَنِي أَنْ أُكْثِرَ مِنْ قَوْلِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ

ملامت کردن ہیچ ملامت کنندہ را و بفرمود امر کرد مرا کہ بسیار گویم لاحول ولا قوۃ

إِلَّا بِاللهِ فَإِنَّهُنَّ مِنْ كَنْزٍ تَحْتَ الْعَرْشِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ

الا باللہ الیس بدرستیکہ این کلمات یا این ہفت خصلت از گنجی ست زیر عرش روایت ست از احمد

عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

و روایت ست از عمرو بن شعیب او روایت میکند از پدر خود و پدرش از جد او و داد از حضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ خَصْلَتَانِ مَنْ كَانَتَا فِيهِ كَتَبَهُ اللهُ شَاكِرًا

علیہ وسلم فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم دو خصلت اند کہ ہر کرا باشد ازان خصلت دران بنویسد

صَابِرًا مَنْ نَظَرَ فِي دِينِهِ إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَهُ فَاقْتَدَى بِهِ

صبر کنندہ کسیکہ نظر کند در دین خود بسوی کسیکہ بالا اوست پس اقتدا کند بوے و کسیکہ نظر کند

وَنَظَرَ فِي دُنْيَاهُ إِلَى مَنْ هُوَ دُونَهُ فَحَمِدَ اللهَ عَلَى مَا فَضَّلَهُ اللهُ

در دنیای خود بسیکہ فرود ست او در دنیا پس ستایش کند مر خدارا بنا بر فضیلت دادن مر او را خدا تعالی

عَلَيْهِ كَتَبَهُ اللهُ شَاكِرًا صَابِرًا وَمَنْ نَظَرَ فِي دِينِهِ إِلَى مَنْ هُوَ

بر آنکس بنویسد او را خدا شکر گوئندہ صبر کنندہ و کسیکہ نظر کند در دین خود بسوی کسیکہ آنکس فرود

دُونَهُ وَنَظَرَ فِي دُنْيَاهُ إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَهُ فَأَسِفَ عَلَى مَا فَاتَهُ مِنْهُ

اوست و نظر کند در دنیای خود بسوی کسیکہ فوق اوست پس اندوہ خورد بچیزیکہ فوت شد او را از دنیا نہ نویسد

لَمْ يَكْتُبْهُ اللهُ شَاكِرًا وَلَا صَابِرًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

خدا شاکر او را و نہ صبر کنندہ روایت کرد آن را ترمذی و روایت ست

عَلِيٍّ رضہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ رَضِيَ

از علی رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ راضی شد

مِنَ اللهِ بِالْيَسِيرِ مِنَ الرِّزْقِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ بِالْقَلِيلِ مِنَ الْعَمَلِ

از خدا باندک رزق راضی گردد خدا تعالی ازوے باندک از عمل

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ
درروایت ست از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ
وَسَلَّمَ مَنْ جَاعَ اَوِ احْتَاجَ فَکَتَمَہُ النَّاسَ کَانَ حَقًّا عَلَی
وسلم کسیکہ گرسنہ شود یا محتاج شود پس پوشید آنرا از مردم باشد لازم بر
اللّٰہِ عَزَّوَجَلَّ اَنْ یَّرْزُقَہٗ رِزْقَ سَنَۃٍ مِّنْ حَلَالٍ رَوَاھُمَا
فضل خدا کہ برساند او را روزی یکسال از وجہ حلال روایت کرد این ہر دو حدیث را
الْبَیْہَقِیُّ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ وَعَنْ مَحْمُوْدِ بْنِ لَبِیْدٍ رض
بیہقی در شعب الایمان وروایت ست از محمود بن لبید رض
اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ اثْنَتَانِ یَکْرَھُھُمَا
تحقیق کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ دو خصلت ست کہ ناخوش دارد
ابْنُ اٰدَمَ یَکْرَہُ الْمَوْتَ وَالْمَوْتُ خَیْرٌ لِّلْمُؤْمِنِ مِنَ الْفِتْنَۃِ
آنہا را آدمی یکے از ان مردن ست وحال آنکہ موت بہتر ست مسلمان را از فتنہ گرفتار
وَیَکْرَہُ قِلَّۃَ الْمَالِ وَقِلَّۃُ الْمَالِ اَقَلُّ لِلْحِسَابِ رَوَاہُ اَحْمَدُ
دوم کمی مال وحال آنکہ کمی مال کمتر ست مرحساب را یعنی بہتر ست مرمسلمان را رواہ احمد
وَعَنْ قَتَادَۃَ بْنِ النُّعْمَانِ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ
وروایت ست از قتادہ بن نعمان رض کہ آنحضرت صلی اللہ
عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا اَحَبَّ اللّٰہُ عَبْدًا حَمَاہُ الدُّنْیَا کَمَا یَظَلُّ
علیہ وسلم فرمود چون دوست دارد خدا تعالی بندہ را خود را منع میکند او را دنیا چنانکہ
اَحَدُکُمْ یَحْمِیْ سَقِیْمَہُ الْمَاءَ رَوَاہُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِیُّ
میگردد یکے از شما کہ منع میکند و پرہیز میفرماید بیمار خود را از آب روایت کرد آنرا احمد و ترمذی
وَعَنْ عَبْدِ اللّٰہِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ
درروایت ست از عبد اللہ بن عمرو رض گفت فرمود رسول اللہ صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَسَنَتُهُ وَإِذَا فَارَقَ الدُّنْيَا

علیہ وسلم دنیا زندانست مسلمان را و قحط سال اوست و وقتیکہ بگذارد دنیا را

فَارَقَ السِّجْنَ وَالسَّنَةَ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

گویا میگذارد زندان و قحط را روایت کرد ازاد در شرح سنۃ و روایت ست

أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

لَا تَغْبِطَنَّ فَاجِرًا بِنِعْمَةٍ فَإِنَّكَ لَا تَدْرِيْ مَا هُوَ لَاقٍ بَعْدَ

غبطہ مکن فاسق را بنعمت دنیاوی کہ وار د زیراکہ درنمی یابی کہ چہ چیز پیش آئیندہ است بعد از مرگ

مَوْتِهِ إِنَّ لَهُ عِنْدَ اللّٰهِ قَاتِلًا لَا يَمُوْتُ يَعْنِي النَّارَ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

بدرستیکہ مرد فاجر را نزد خدا سخت کشندہ ایست یعنی آنحضرت از قاتل آتش دوزخ را روا فی شرح

وَعَنْهُ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وہم از وے رضـ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

إِذَا نَظَرَ أَحَدُكُمْ إِلَى مَنْ فُضِّلَ عَلَيْهِ فِي الْمَالِ وَالْخَلْقِ فَلْيَنْظُرْ

چون نظر کند یکی از شما بسوی کسیکہ زیادہ تر دادہ شدہ است از کسیکہ بر وی در مال و صورت

إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلُ مِنْهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ

پس باید کہ نظر کند بسوی کسیکہ آنکس پستتر از دست تا شکر گوید متفق علیہ و در روایتے از مسلم

قَالَ انْظُرُوْا إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَا تَنْظُرُوْا إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَكُمْ

اینچنین آمدہ است گفت آنحضرت نظر کنید بسوی آنکسیکہ پایان تر ست از مرتبہ شما و نظر مکنید

فَهُوَ أَجْدَرُ أَنْ لَا تَزْدَرُوْا نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَعَنْ

بسوی آنکسیکہ بالای شماست در مرتبہ پس این سزاوار تر است شمارا تا کہ خورد نشمارید نعمت اللہ را کہ بر شماست

مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ رضـ قَالَ رَأَى سَعْدٌ أَنَّ لَهُ فَضْلًا عَمَّنْ دُوْنَهُ

است بر شما و روایت ست از مصعب بن سعد رضـ گفت دانست گمان برد سعد کہ او را فضل ست

فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ تُنْصَرُوْنَ

فرودست از ضعفائے مسلمانان پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم از برای دفع عجب آیا نصرت

وَتُرْزَقُوْنَ اِلَّا بِضُعَفَائِكُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

دادہ میشود شمارا و رزق دادہ میشود شمارا مگر بہ برکت ضعفائے شما کہ در میان شما اند روایت البخاری

أُمَيَّةَ ابْنِ خَالِدِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ أُسَيْدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت ست از امیہ بن خالد بن عبد اللہ بن اسید رض از آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّهُ كَانَ يَسْتَفْتِحُ بِصَعَالِيْكِ الْمُهَاجِرِيْنَ

علیہ وسلم کہ بود آنحضرت طلب فتح و نصرت میکرد از جناب حق بہ حقیران و درویشان و مہاجران

رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

روایت فی شرح السنۃ

بَابُ الْأَمَلِ وَالْحِرْصِ

باب در امل و حرص

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللّٰهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلٰى بَعْضٍ وَلَا تَمُدَّنَّ

و آرزو مبرید آنچہ افزونی دادہ خدا ایشان برخی را از شما بر برخی و باز مکش چشمہائے

عَيْنَيْكَ اِلٰى مَا مَتَّعْنَا بِهٖٓ اَزْوَاجًا مِّنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ

خود را بسوئے آنچہ برخوردار کردیم بآن جفتہای از ایشان تازگی زندگانی این سرا تا بیازمائیم

فِيْهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَّاَبْقٰى عَنْ اَنَسٍ قَالَ خَطَّ النَّبِيُّ

ایشان را دران و روزی پروردگار تو بہتر ست و پاینده تر روایت ست از انس رض گفت کشید

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُطُوْطًا فَقَالَ هٰذَا الْاَمَلُ وَهٰذَا اَجَلُهٗ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چند خط پس فرمود کہ این خط امل آدمی ست و این خط اجل

فَبَيْنَمَا هُوَ كَذٰلِكَ اِذْ جَاءَهُ الْخَطُّ الْاَقْرَبُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

اوست پس دران اثنای آنکہ آدمی ہمچنین ست ناگاہ رسید امل او را خط اجل کہ نزدیک ست

وَعَنْهُ رضی اللہ عنہ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَهْرَمُ ابْنُ

وہم روایت ست از انس رضی اللہ عنہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پیر میگردد

آدَمَ وَتَشِبُّ مِنْهُ اثْنَانِ الْحِرْصُ عَلَى الْمَالِ وَالْحِرْصُ عَلَى الْعُمْرِ

آدمی و جوان میگردد دو چیز یکے حرص بر کثرت مال و دوم حرص بر درازی عمر

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى

متفق علیہ و روایت ست از ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ گفت فرمود آنحضرت

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَعْذَرَ اللّٰهُ إِلَى امْرِئٍ أَخَّرَ أَجَلَهُ حَتَّى بَلَّغَهُ

صلی اللہ علیہ وسلم نگذاشت خدایتعالی جاے عذر را از مردی کہ مہلت داده اجل ورا

سِتِّينَ سَنَةً رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ

تا آنکہ رسانید او را بشصت سال رواه البخاری و روایت ست از ابن عباس رضی اللہ عنہ

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَوْ كَانَ لِابْنِ آدَمَ وَادِيَانِ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود اگر بودے مر آدمی را دو وادے

مِنْ مَالٍ لَابْتَغَى ثَالِثًا وَلَا يَمْلَأُ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلَّا التُّرَابُ

از مال ہر آئینہ طلب میکرد سوم را و پر نمی کند جوف آدمی را مگر خاک و رجوع برحمت

وَيَتُوبُ اللّٰهُ عَلَى مَنْ تَابَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ

میکند خدایتعالے بر ہر کہ میخواند متفق علیہ و روایت ست از ابن عمر رضی اللہ عنہ

قَالَ أَخَذَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبَعْضِ جَسَدِي

گفت گرفت رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم بہ بعض تن یا روے من

فَقَالَ كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ وَعُدَّ نَفْسَكَ

پس گفت باش در دنیا چنانکہ گویا غریب یا رہ گذرے و بشمار خود را

مِنْ أَهْلِ الْقُبُورِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رضی اللہ عنہ

از مردگان رواه البخاری و روایت ست از عبد اللہ بن عمرو رضی اللہ عنہ

قَالَ مَرَّ بِنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاَنَا وَاُمِّيْ

گفت بگذشت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم برما وحالانکہ من ومادر من گل اندود

نُطَيِّنُ شَيْئًا فَقَالَ مَا هٰذَا يَا عَبْدَ اللّٰهِ قُلْتُ شَيْءٌ نُصْلِحُهٗ

میکردیم چیزیرا پس گفت آنحضرت چہ کار میکنی ای عبد اللہ گفتم چیزیست یعنی دیوارست

قَالَ الْاَمْرُ اَسْرَعُ مِنْ ذٰلِكَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

کہ اصلاح میکنیم اورا فرمود آنحضرت کار شتاب ترست ازین یعنی بیرون آمدن از دنیا رواہ احمد وترمذی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت است از ابن عباس رض کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

كَانَ يُهْرِيْقُ الْمَاءَ فَيَتَيَمَّمُ بِالتُّرَابِ فَاَقُوْلُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنَّ الْمَاءَ

میریخت آب را یعنی بول میکرد پس تیمم کرد بخاک پس میگفتم یا رسول اللہ بدرستیکہ

مِنْكَ قَرِيْبٌ يَقُوْلُ مَا يُدْرِيْنِيْ لَعَلِّيْ لَا اَبْلُغُهٗ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

آب از تو نزدیک است میگفت آنحضرت چہ دری یابد مرا یعنی چہ دانم کہ شاید نرسم من آب را

وَابْنُ الْجَوْزِيِّ فِيْ كِتَابِ الْوَفَاءِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضی

روایت کرد این حدیث را در شرح سنہ وابن جوزی در کتاب وفا وروایت است از ابی ہریرہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَعْمَارُ اُمَّتِيْ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم اکثر عمرہای امت

مَا بَيْنَ السِّتِّيْنَ اِلَى السَّبْعِيْنَ وَاَقَلُّهُمْ مَنْ يَّجُوْزُ ذٰلِكَ

من میان شصت سال تا ہفتاد ست وکمتر کسیست کہ بگذرد از ہفتاد روایت کرد

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ رضی

این حدیث را ترمذی وابن ماجہ واز سفیان ثوری رض مرویست

قَالَ لَيْسَ الزُّهْدُ فِي الدُّنْيَا بِلُبْسِ الْغَلِيْظِ وَالْخَشِنِ وَاَكْلِ الْجَشِبِ

گفت سفیان ثوری نیست زہد در دنیا بپوشیدن جامۂ سطبر وخوردن غلیظ

إِنَّمَا الزُّهْدُ فِي الدُّنْيَا قِصَرُ الْأَمَلِ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

نیست حقیقت زہد و بی رغبتی در دنیا مگر کوتاہی امل روایت کرد آن را در شرح السنۃ

زَيْدِ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ سَمِعْتُ مَالِكًا وَسُئِلَ أَيُّ شَيْءٍ الزُّهْدُ

واز زید بن حسین کہ یکی از یاران امام مالک ست گفت شنیدم مالک را درحالیکہ پرسیدہ شد از وی

فِي الدُّنْيَا قَالَ طِيبُ الْكَسْبِ وَقِصَرُ الْأَمَلِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

کہ چیست زہد در دنیا گفت پاک و حلال بودن کسب رزق کہ آنرا از وجہ حلال پیدا کند و کوتاہ بودن امل ست روایہ بیہقی

بَابُ اسْتِحْبَابِ الْمَالِ وَالْعُمُرِ لِلطَّاعَةِ

باب در محبت کردن مال و عمر برائے طاعت

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَى عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا

و مگردان دست خود را سوی گردن خود و مکشائی آنرا تمام کشادن پس نشینی ملامت کردہ شدہ

كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَحْسُورًا ۝ وَآتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ

درماندہ و بدہ خداوند خویشی را حق او و درویش را و راہ گذر را

وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا ۝ إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ

و مہ اسراف کن اسراف کردنے بدرستیکہ اسراف کنندگان ہستند برادران

كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا

دیوان شیاطین و ہست شیطان مر پروردگار خود را ناسپاس

وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَىٰ وَاتَّقُونِ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ

و توشہ گیرید پس بدرستی بہترین توشہا پرہیزگاریست و بترسید از من ای خداوندان

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ

عقلہا نیست بر شما گناہ بے آنکہ بجوئید روزی از پروردگار خود و ایشان فریاد کنند

فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُمْ

دران پروردگارا بیرون آر ما را کنیم شایستہ جز آنکہ بودیم میکردیم آیا زندگانے ندادیم شمارا

مَا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ فَذُوقُوا فَمَا

آنمقدار که پند گیرد دران عمر کسی که خواهد پند گیرد و آمد بشما بیم کننده یعنی پیغمبر پس بچشید عذاب

لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رض أَنَّ رَجُلًا قَالَ

پس نیست مر ستمگاران را هیچ یاریگر عذاب ایشان بردارد و از ابی بکره رض مرویست گفت

يَا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْكَ وَسَلَّمَ أَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ

ای رسول الله صلی الله علیک وسلم کدام کسے از مردمان بهتر است

قَالَ مَنْ طَالَ عُمُرُهُ وَحَسُنَ عَمَلُهُ قَالَ فَأَيُّ النَّاسِ شَرٌّ

فرمود آنحضرت کسی ست که درازست زندگانی او و نیکوست عمل او گفت آنمرد پس کدام

قَالَ مَنْ طَالَ عُمُرُهُ وَسَاءَ عَمَلُهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

یکے از مردان بدترست فرمود آنحضرت کسیکه درازست زندگانی او و بدست عمل او و روایت کرد این حدیث

وَعَنْ عُبَيْدِ بْنِ خَالِدٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

احمد و ترمذی و دارمی و از عبید بن خالد رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

آخَى بَيْنَ رَجُلَيْنِ فَقُتِلَ أَحَدُهُمَا فِي سَبِيلِ اللهِ ثُمَّ مَاتَ الْآخَرُ

برادری داد میان دو مرد از اصحاب خود کشته شد یکے از ایشان در راه خدا و شهید شد پس تر مرد

بَعْدَهُ بِجُمُعَةٍ أَوْ نَحْوِهَا فَصَلَّوْا عَلَيْهِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ

دیگر از ان دو مرد بعد از وی بجمعه یا مانند آن یعنی یک هفته پس نماز گذاردند بر وی پس گفت پیغمبر خدا

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا قُلْتُمْ قَالُوا دَعَوْنَا اللهَ أَنْ يَغْفِرَ لَهُ وَيَرْحَمَهُ

صلی الله علیه وسلم چه گفتید در دعا گفتند دعا کردیم خدا را اینکه بیامرزد مر او را خدا تعالے

وَيُلْحِقَهُ بِصَاحِبِهِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و رحمت کند او را و برساند او را بیار وی که شهید رفت پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس کجا شد

فَأَيْنَ صَلَاتُهُ بَعْدَ صَلَاتِهِ وَعَمَلُهُ بَعْدَ عَمَلِهِ أَوْ قَالَ صِيَامُهُ

نماز اینکه گذارد بعد از وی و کجا اند عملهای دیگر وی و ثواب آن بعد از عمل وی یعنی بعد از مردن یا گفت کجا شد ثواب

بَعْدَ مِيَامِهِ لِمَا بَيْنَهُمَا أَبْعَدُ مِمَّا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ

بعد از وی بتحقیق تفاوت درجه که میان این دو مرد ست در بهشت دورتر و بیشتر ست از تفاوت مسافتی

رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي كَبْشَةَ الْأَنْمَارِيِّ رضه

که میان آسمان و زمین ست روایه ابوداؤد و نسائی و از ابی کبشه انماری رضه

أَنَّهُ سَمِعَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ ثَلٰثٌ

روایت است بدرستیکه وی شنید آنحضرت را صلی الله علیه وسلم که میگفت سه خصلت ست

أُقْسِمُ عَلَيْهِنَّ وَأُحَدِّثُكُمْ حَدِيْثًا فَاحْفَظُوْهُ فَأَمَّا الَّذِيْ

که سوگند میخورم بر آنها که حق اند و میخوانم بر شما حدیثی را پس یاد گیرید و نگاه دارید این حدیث را

أُقْسِمُ عَلَيْهِنَّ فَإِنَّهُ مَا نَقَصَ مَالُ عَبْدٍ مِّنْ صَدَقَةٍ وَلَا ظُلِمَ

پس آنچیز که سوگند میخورم بر حقیقت آنها اینست پس بدرستیکه شان اینست که کم نشد مال هیچ بنده از جهت

عَبْدٌ مَظْلِمَةً صَبَرَ عَلَيْهَا إِلَّا زَادَهُ اللّٰهُ بِهَا عِزًّا وَلَا فَتَحَ عَبْدٌ

تصدق کردن به فقیر او و ستم کرده نشد هیچ بنده و گرفته نشد از وی مالی بناحق و صبر کرد بران مگر آنکه زیاده کرد

بَابَ مَسْأَلَةٍ إِلَّا فَتَحَ اللّٰهُ عَلَيْهِ بَابَ فَقْرٍ وَأَمَّا الَّذِيْ أُحَدِّثُكُمْ

آن بنده را خدا بآن مظلمه عزت و نگشاد هیچ بنده در سوال کردن را از مردم مگر آنکه کشاد خدا تعالی بر وی

فَاحْفَظُوْهُ فَقَالَ إِنَّمَا الدُّنْيَا لِأَرْبَعَةِ نَفَرٍ عَبْدٍ رَزَقَهُ اللّٰهُ

در فقر و محتاجی را و اما آن حدیثی که گفتم میخوانم بر شما پس یاد گیرید آنرا اینست که میگویم جز این نیست که نیست

مَالًا وَعِلْمًا فَهُوَ يَتَّقِيْ فِيْهِ رَبَّهُ وَيَصِلُ رَحِمَهُ وَيَعْمَلُ لِلّٰهِ

دنیا مگر برای چهار کس اول بنده که داد او را خدا مالی و دانش پس این بنده تقوی میکند درین مال پروردگار خود را

فِيْهِ بِحَقِّهِ فَهٰذَا بِأَفْضَلِ الْمَنَازِلِ وَعَبْدٍ رَزَقَهُ اللّٰهُ عِلْمًا

و احسان میکند خویشان او و کار میکند برای خدا در این مال بحق آن پس این بنده در افضلترین منازل و مراتب ست و دوم بنده

وَلَمْ يَرْزُقْهُ مَالًا فَهُوَ صَادِقُ النِّيَّةِ يَقُوْلُ لَوْ أَنَّ لِيْ مَالًا

که داده ست خدا او را علم و نداده است او را خدا تعالی مال پس این بنده نیت صادق دارد و میگوید آن بنده اگر می بود مرا مال

لَعَمِلْتُ بِعَمَلِ فُلَانٍ فَاَجْرُهُمَا سَوَاءٌ وَعَبْدٌ رَزَقَهُ اللّٰهُ مَالًا

هر آئینه عمل میکردم بعمل فلانی که تقوی میکند در صرف مال پس ثواب این هر دو بنده برابر است

وَلَمْ يَرْزُقْهُ عِلْمًا فَهُوَ يَتَخَبَّطُ فِيْ مَالِهٖ بِغَيْرِ عِلْمٍ لَا يَتَّقِيْ فِيْهِ

سوم بنده ایست که داده است او را خدا تعالی مالی و نداده او را علمی که بدان تقوی ورزد پس بیجا خبط و خلط میکند

رَبَّهٗ وَلَا يَصِلُ فِيْهِ رَحِمَهٗ وَلَا يَعْمَلُ فِيْهِ بِحَقٍّ فَهٰذَا بِاَخْبَثِ

در مال خود بی علم و دانش و تقوی نمیکند در مال پروردگار خود را و صله نمیکند رحم خود را و نمیکند در وی بحق پس این بنده

الْمَنَازِلِ وَعَبْدٌ لَمْ يَرْزُقْهُ اللّٰهُ مَالًا وَّلَا عِلْمًا فَهُوَ يَقُوْلُ

در پلید ترین جاهاست و چهارم بنده ایست که نداده است او را خدا تعالی مال و نه علم که تمیز کند میان خیر و شر پس وی

لَوْ اَنَّ لِيْ مَالًا لَعَمِلْتُ فِيْهِ بِعَمَلِ فُلَانٍ فَهُوَ نِيَّتُهٗ وَوِزْرُهُمَا

میگوید اگر می بود مرا مالی هر آئینه عمل میکردم در وی بعمل فلان که اسراف میکند پس اینست نیت وی

سَوَاءٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ رحمه الله قَالَ

و بار گناه ایشان برابر است رواه ترمذی و از سفیان ثوری مرویست گفت بود مال در زمان پیشین مکروه

كَانَ الْمَالُ فِيْمَا مَضٰى يُكْرَهُ فَاَمَّا الْيَوْمَ فَهُوَ تُرْسُ الْمُؤْمِنِ وَقَالَ

داشته شده اما امروز درین زمان مال سپر مسلمانانست و گفت اگر نمی بود این دینار هر آئینه مندیل

لَوْلَا هٰذِهِ الدَّنَانِيْرُ لَتَمَنْدَلَ بِنَا هٰؤُلَاءِ الْمُلُوْكُ وَقَالَ مَنْ كَانَ

میساختند ما را این دیناردار ان و خوار میداشتند و گفت کسیکه باشد در دست وی چیزی ازین

فِيْ يَدِهٖ مِنْ هٰذِهٖ شَيْءٌ فَلْيُصْلِحْهُ فَاِنَّهٗ زَمَانٌ اِنِ احْتَاجَ

مالها پس باید که اصلاح کند و زیادت دهد آنرا زیرا که زمانیست که اگر محتاج شود کسی باشد آن کسی

كَانَ اَوَّلَ مَنْ يَبْذُلُ دِيْنَهٗ وَقَالَ الْحَلَالُ لَا يَحْتَمِلُ السَّرَفَ

اول کسیکه بذل کند و از دست دهد دین خود را و گفت سفیان که مال حلال احتمال ندارد افراط و اسراف را

رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ اَبِيْ عُمَيْرَةَ وَكَانَ

یعنی نمی باید در مال حلال اسراف کرد یا مراد باشد که مال حلال کم میباشد در وی اسراف نتوان کرد و از محمد

مِنْ أَصْحَابِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ عَبْدًا

وبود مے از یاران آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت کہ بندہ از بندگان اگر بیفتد بر روی

لَوْ خَرَّ عَلٰى وَجْهِهٖ مِنْ يَوْمٍ وُّلِدَ إِلٰى أَنْ يَّمُوْتَ هَرَمًا فِيْ طَاعَةِ

خود از روزی کہ زائیدہ شد تا آنکہ بمیرد در سخت پیری در طاعت و فرمانبرداری خدا تعالی

اللّٰهِ لَحَقَّرَهٗ فِيْ ذٰلِكَ الْيَوْمِ وَلَوَدَّ أَنَّهٗ رُدَّ إِلَى الدُّنْيَا كَيْمَا يَزْدَادُ

هر آئینه کم می شمارد آزا یعنی این طاعت و عبادت در آن روز یعنی روز قیامت و هر آئینه دوست میدارد

مِنَ الْأَجْرِ وَالثَّوَابِ رَوَاهُ أَحْمَدُ

باز گردانیده شود بسوی دنیا تا زیاده شود از مزد و پاداشت عمل پس هر چند که زیاده باشد عمر بسبب زیادت عمل و در دار

بَابُ التَّوَكُّلِ وَالصَّبْرِ

باب در بیان توکل و صبر

يٰٓأَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اسْتَعِيْنُوْا بِالصَّبْرِ وَالصَّلٰوةِ إِنَّ اللّٰهَ مَعَ

ای آنانکه گرویده اید یاری جوئید بشکیبائی و نماز بدرستیکه خدا

الصّٰبِرِيْنَ وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوْعِ وَنَقْصٍ

با صابرانست و هر آئینه می آزمائیم شما را بچیزی از ترس و گرسنگی

مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصّٰبِرِيْنَ

و کمی از مالها و نفسها و میوها و مژده ده صبر کنندگان را

الَّذِيْنَ إِذَآ أَصَابَتْهُمْ مُّصِيْبَةٌ قَالُوْٓا إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّآ إِلَيْهِ رٰجِعُوْنَ

آنانکه چون برسد ایشان را زحمتی گویند بدرستی ما برای خدائیم و بدرستی ما بسوی او باز گردندگانیم

أُولٰٓئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوٰتٌ مِّنْ رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولٰٓئِكَ

و آن گروه بر ایشان رحمتهاست از پروردگار شان و مهربانی و آن گروه ایشانند

هُمُ الْمُهْتَدُوْنَ ۝ وَلَا تَقُوْلَنَّ لِشَايْءٍ إِنِّيْ فَاعِلٌ ذٰلِكَ غَدًا

راه یافتگان و مگوئید مر چیزی را که بدرستیکه من کننده ام این را فردا

إِلَّا أَنْ يَّشَاءَ اللّٰهُ وَمَنْ يَّتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَّهٗ مَخْرَجًا وَّيَرْزُقْهُ

کر مقرون بدان خدا و هر که بترسد از خدا بگرداند برای او بیرون شدن و روزی دهد

مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَّتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهٗ

او را از انجا که گمان نبرد و هر که توکل کند بر خدا تعالی پس او بسنده است بدرستی

إِنَّ اللّٰهَ بَالِغُ أَمْرِهٖ قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا وَمَا مِنْ دَابَّةٍ

خدا تعالی رسانیده است کار خود را بدرستیکه گردانیده است خدا تعالی برای هر چیز اندازه و نیست هیچ

فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللّٰهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا

در زمین مگر بر خداست روزی ایشان بفضل او میداند خدا تعالی قرارگاه آن در حیات

كُلٌّ فِي كِتٰبٍ مُّبِيْنٍ إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِيْنَ وَفِي السَّمَاءِ

و آرامگاه او بعد از وفات همه در کتاب روشن ست یعنی لوح محفوظ بدرستی خدا دوست میدارد متوکلان را و

رِزْقُكُمْ وَمَا تُوْعَدُوْنَ عَنْ صُهَيْبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

روزی شماست و آنچه وعده کرده شده آید روایت است از صهیب رض گفت که فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهٗ

صلی اللہ علیہ وسلم شگفت مر شان مسلمان را که همه شان او مر او را نیک ست

كُلَّهٗ لَهٗ خَيْرٌ وَلَيْسَ ذٰلِكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ إِنْ أَصَابَتْهُ

و نیست ایشان را هیچ یکی را مگر مسلمان کامل را اگر برسد او را حالت خوش

سَرَّاءُ شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَّهٗ وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءُ صَبَرَ

شکر میگوید پس باشد شکر گفتن بهتر مر او را و اگر برسد او را حالت ناخوشی صبر می ورزد پس باشد صبر

فَكَانَ خَيْرًا لَّهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

کردن بهتر مر او را رواه مسلم و از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم که مسلمان قوی

خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ وَفِي كُلٍّ خَيْرٌ

بهتر ست از مسلمان ضعیف واصل خیر موجودست در هر دو حرص وطلب زیاده کن

احْرِصْ عَلَى مَا يَنْفَعُكَ وَاسْتَعِنْ بِاللهِ وَلَا تَعْجِزْ وَإِنْ

بر چیزیکه سود کند ترا ویاری جوئی و توفیق بطلب بخدا و عاجز مباش از طلب واستعانت

أَصَابَكَ شَيْءٌ فَلَا تَقُلْ لَوْ أَنِّي فَعَلْتُ كَانَ كَذَا وَكَذَا

واگر برسد ترا چیزی از مصائب ومکروهات پس مگو اگر من چنین میکردم چنان یشد وچنین

وَلَكِنْ قُلْ قَدَرُ اللهِ وَمَا شَاءَ فَعَلَ فَإِنَّ لَوْ تَفْتَحُ عَمَلَ الشَّيْطَانِ

ولیکن بگو تقدیر کرده خدا وهرچه میخواهد خدا تعالی میکند زیرا که لفظ لو میگشاید کار شیطان را

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ

روایه مسلم واز عمر بن خطاب رض مرویست گفت شنیدم آنحضرت

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَوْ أَنَّكُمْ تَتَوَكَّلُونَ عَلَى اللهِ

صلی الله علیه وسلم را که میفرمود اگر ثابت شود که شما توکل میکنید بر خدا چنانکه

حَقَّ تَوَكُّلِهِ لَرَزَقَكُمْ كَمَا يَرْزُقُ الطَّيْرَ تَغْدُو خِمَاصًا وَتَرُوحُ

بایدتوکل کردن هر آئینه روزی میدهد شمارا چنانکه روزی میدهد پرنده را بر آید صبح بامداد گرسنه

بِطَانًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض

ولاغر شکم وباز میگردند بآشیانه خود سیر وکلان شکم روایه ترمذی وابن ماجه واز ابن مسعود رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّهَا النَّاسُ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم ای آدمیان نیست هیچ چیزیکه نزدیک گرداند

لَيْسَ مِنْ شَيْءٍ يُقَرِّبُكُمْ إِلَى الْجَنَّةِ وَيُبَاعِدُكُمْ مِنَ النَّارِ

شمارا بسوی بهشت ودوردارد شمارا از آتش دوزخ مگر آنکه تحقیق امر کردم

إِلَّا قَدْ أَمَرْتُكُمْ بِهِ وَلَيْسَ شَيْءٌ يُقَرِّبُكُمْ مِنَ النَّارِ وَيُبَاعِدُكُمْ

شمارا بآن چیز ونیست چیزیکه قریب گرداند شمارا از آتش دوزخ ودور گرداند شمارا

مِنَ الْجَنَّةِ اِلَّا قَدْ نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ وَاِنَّ الرُّوْحَ الْاَمِيْنَ وَفِيْ

از بہشت مگر آنکہ بتحقیق نہی کردم شمارا از آنچیز و بدرستیکہ روح امین و در روایتے بدرستیکہ

رِوَايَةٍ اِنَّ رُوْحَ الْقُدُسِ نَفَثَ فِيْ رُوْعِيْ اِنَّ نَفْسًا لَنْ تَمُوْتَ

روح القدس دمید در دل من یعنی وحی کرد کہ ہیچ ذاتی البتہ نمیرد تا آنکہ بتمام و کمال بستاند روزی خود را

حَتّٰى تَسْتَكْمِلَ رِزْقَهَا اَلَا فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَجْمِلُوْا فِي الطَّلَبِ

دانا باشید پس تقوی کنید خدارا و اعتدال ورزید در جستن روزی و برندارد و باعث نشود

وَلَا يَحْمِلَنَّكُمْ اِسْتِبْطَاءُ الرِّزْقِ اَنْ تَطْلُبُوْهُ بِمَعَاصِي اللّٰهِ

شمارا دیر پیدا شدن رزق بر طلب کردن او بگناہان خدا چون رزق نرسد اضطراب نکنید زیرا کہ در

فَاِنَّهٗ لَا يُدْرَكُ مَا عِنْدَ اللّٰهِ اِلَّا بِطَاعَتِهٖ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

چیزیکہ نزدیک خدا است از رزق حلال مگر بطاعت وے و در حواشی نوشتہ کہ مراد بما عند اللہ بہشت است

وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ اِلَّا اَنَّهٗ لَمْ يَذْكُرْ وَاِنَّ رُوْحَ

روایت کرد این حدیث را در شرح سنۃ و بیہقی در شعب الایمان لیکن بیہقی ذکر نکرد و ان روح القدس را بجای

الْقُدُسِ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

چنانکہ در روایت شرح سنۃ ست و از ابی ذر مرویست از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ الزَّهَادَةُ فِي الدُّنْيَا لَيْسَتْ بِتَحْرِيْمِ الْحَلَالِ وَلَا اِضَاعَةِ

کہ فرمود آنحضرت کہ زہد کردن در دنیا نیست بمجرد ترک و حرام گردانیدن بر خود شیٔ حلال را و ضایع کردن

الْمَالِ وَلٰكِنَّ الزَّهَادَةَ فِي الدُّنْيَا اَنْ لَا تَكُوْنَ بِمَا فِيْ يَدَيْكَ

مال ولیکن کمال زہد در دنیا و تمامی او این ست کہ نہ باشی بآنچہ در دست تست از مال اعتماد کنندہ تر بچیزیکہ

اَوْثَقَ بِمَا فِيْ يَدِ اللّٰهِ وَاَنْ تَكُوْنَ فِيْ ثَوَابِ الْمُصِيْبَةِ اِذَا اَنْتَ

خدایتعالی است و زہد کردن در دنیا بآنست کہ باشی تو در ثواب مصیبت وقتیکہ

اُصِبْتَ بِهَا اَرْغَبَ فِيْهَا لَوْ اَنَّهَا اُبْقِيَتْ لَكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مبتلا کردہ شوی بآن مصیبت رغبت کنندہ تر در ان مصیبت کہ اگر آن مصیبت باقی داشتہ شود

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ كُنْتُ خَلْفَ رَسُوْلِ

واز ابن ماجه وروایت ست از ابن عباس رضا گفت بودم رویف آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا فَقَالَ يَا غُلَامُ احْفَظِ اللّٰهَ

صلے اللہ علیہ وسلم روزے پس فرمود آنحضرت ای کودک نگاہدار حق خدا را

يَحْفَظْكَ اللّٰهُ احْفَظِ اللّٰهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ وَإِذَا سَأَلْتَ

تا نگاہدارد ترا خدا تعالی و نگاہدار و مراقب او باش بیابی او را پیش روے خود و چون

فَاسْأَلِ اللّٰهَ وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللّٰهِ وَاعْلَمْ أَنَّ الْأُمَّةَ

سوال کنی و چیزے خواهی سوال کن و خواه از خدا و چون یاری جوئی پس بجو از خدا و بدانکہ تمام امت

لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوْكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوْكَ إِلَّا بِشَيْءٍ

وگروه آدمیان اگر جمع شوند و اتفاق نمایند بر سود رسانیدن ترا بدل چیزی نفع نتوانند رسانید بچیزیکہ

قَدْ كَتَبَهُ اللّٰهُ لَكَ وَلَوِ اجْتَمَعُوْا عَلَى أَنْ يَضُرُّوْكَ بِشَيْءٍ

نوشته است او را خدا تعالی برای تو و اگر اتفاق کنند بر زیان رسانیدن تو نرسانند

لَمْ يَضُرُّوْكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللّٰهُ عَلَيْكَ رُفِعَتِ

مگر چیزیکہ بتحقیق نوشته است آنرا خدا تعالی لے برز بر داشته شد

الْأَقْلَامُ وَجَفَّتِ الصُّحُفُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

قلمہا و خشک کرده شد نامہا رواه احمد و ترمذی واز

سَعْدٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سعد رضا مرویست گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مِنْ سَعَادَةِ ابْنِ آدَمَ رِضَاهُ بِمَا قَضَى اللّٰهُ لَهُ وَمِنْ شَقَاوَةِ ابْنِ

بدرستیکہ سعادت و نیک بختی آدمی در رضی بودنست بچیزیکہ تقدیر فرموده است خدا تعالی برائے وے و بدبختی

آدَمَ تَرْكُهُ اسْتِخَارَةَ اللّٰهِ وَمِنْ شَقَاوَةِ ابْنِ آدَمَ سَخَطُهُ

آدمی در گذاشتن اوست طلب خیر از خدا تعالی و از شقاوت آدمی ست بی رضامندی و کراہت او

بِمَا قَضَى اللّٰهُ لَهٗ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رضی
بچیزی که قضا کرده است خدا تعالی مر ادمی را روایت کرد آنرا احمد و ترمذی و از ابی ذر رضا مرویست
اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنِّيْ لَاَعْلَمُ اٰيَةً لَوْ اَخَذَ
که آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود که من میدانم آیتی را از قرآن که اگر بگیرند و عمل کنند مردم بدان
النَّاسُ بِهَا لَكَفَتْهُمْ وَمَنْ يَّتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَهٗ مَخْرَجًا وَّيَرْزُقْهُ
البتہ بس باشد مر ایشان را و آن آیت اینست کسیکه تقوی کند دیگرداند خدا برای وی خلاص از
مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ
از هر تنگی و روزی رساند اورا از انجا که گمان ندارد یعنی بے رنج و بے تعب و تردد رواه احمد و ابن ماجه
وَعَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رضی قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
و از عمرو بن العاص رضا مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ قَلْبَ ابْنِ اٰدَمَ بِكُلِّ وَادٍ شُعْبَةٌ فَمَنْ اَتْبَعَ
علیہ وسلم بدرستیکه حد دل آدمی را در هر وادی شاخی ست پس کسیکه تابع گرداند
قَلْبَهُ الشُّعَبَ كُلَّهَا لَمْ يُبَالِ اللّٰهُ بِاَيِّ وَادٍ اَهْلَكَهٗ وَمَنْ تَوَكَّلَ
دل خود را بشعبهای همه باک ندارد خدا که در کدام وادی هلاک گرداند و کسیکه توکل و اعتماد کند
عَلَى اللّٰهِ كَفَاهُ الشُّعَبَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَبِي الدَّرْدَاءِ
بر خدا کفایت کند اورا الله تعالی همه شعبها و تفرقها رواه ابن ماجه و از ابی درداء رضا
قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الرِّزْقَ
مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکه رزق هر آئینه
لَيَطْلُبُ الْعَبْدَ كَمَا يَطْلُبُهٗ اَجَلُهٗ رَوَاهُ اَبُوْ نُعَيْمٍ فِي الْحِلْيَةِ
میجوید بنده را چنانکه میجوید اورا اجل وی روایت کرد ابو نعیم در حلیه
وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رضی قَالَ كَاَنِّيْ اَنْظُرُ اِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ
و از ابن مسعود رضا مرویست گفت ابن مسعود گویا من می نگرم بجانب رسول اللہ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْكِي نَبِيًّا مِّنَ الْأَنْبِيَاءِ ضَرَبَهُ قَوْمُهُ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ حکایت میکند حال پیغمبری را از پیغمبران کہ زدند آن پیغمبر را قوم وے

فَأَدْمَوْهُ وَهُوَ يَمْسَحُ الدَّمَ عَنْ وَجْهِهِ وَهُوَ يَقُولُ اللّٰهُمَّ اغْفِرْ

پس خون آلودہ کردند اورا وحال آنکہ پیغمبر صبری ورزید وپاک میکرد خون از روے خود گفت

لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

خداوندا بیامرز قوم مرا زیرا کہ ایشان نمی دانند حقیقت حال متفق علیہ

بَابُ الرِّيَاءِ وَالسُّمْعَةِ

باب در بیان ریا وسمعہ

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

از عمر بن الخطاب رضـ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِامْرِئٍ مَا نَوَى

علیہ وسلم نیست اعمال مگر بہ نیت ونیست مر مرد را مگر آنچہ کہ نیت کردہ است پس کسیکہ باشد

فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللّٰهِ وَإِلَى رَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللّٰهِ وَ

ہجرت او بسوی خدا وبسوی رسول وے پس ہجرت وے بسوے خدا و

إِلَى رَسُولِهِ وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوِ امْرَأَةٍ

بسوی رسول خدا است وکسیکہ باشد ہجرت او بسوی دنیا کہ برسد دنیا را یا ہجرت بسوی زنی برد

يَتَزَوَّجُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

کہ تزوج کند آنرا پس ہجرت وی است بسوی چیزیکہ ہجرت کردہ است بسوی آنچیز متفق علیہ واز

أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رضـ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

إِنَّ اللّٰهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صُوَرِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ وَلٰكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ

بدرستیکہ خدا تعالی نمی بیند بنظر رحمت بجانب صورتہای شما ونمی بیند بسوی مالہای شما ولیکن نظر میکند

وَأَعْمَالِكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي سَعِيدِ بْنِ أَبِي فُضَالَةَ رض

و عملهای شما رواه مسلم و از ابی سعید رض بن ابی فضاله رض مرویست

عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا جَمَعَ

از آنحضرت صلی الله علیه وسلم که آنحضرت ص فرمود چون جمع و فراهم آرد

اللّٰهُ النَّاسَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ نَادٰى مُنَادٍ

خدا تعالی مردمان را در روز قیامت که شک نیست در آمدن وی آواز میدهد آواز دهنده

مَنْ كَانَ أَشْرَكَ فِي عَمَلٍ عَمِلَهُ لِلّٰهِ أَحَدًا فَلْيَطْلُبْ ثَوَابَهُ

کسیکه بود شریک میکرد کسی را در عملی که کرد آنرا برای خدا پس باید که طلب کند ثواب

مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللّٰهِ فَإِنَّ اللّٰهَ أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ

عمل خود را در نزد غیر خدا زیرا که بدرستی خدا تعالی بی نیاز ترین شرکاست از شرکت

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

رواه احمد و از ابن عمر رض مرویست از آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ اللّٰهَ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى قَالَ لَقَدْ خَلَقْتُ

علیه وسلم که فرمود بدرستیکه خدای تبارک وتعالی فرمود بتحقیق پیدا کرده ام خلقی را

خَلْقًا أَلْسِنَتُهُمْ أَحْلٰى مِنَ السُّكَّرِ وَقُلُوبُهُمْ أَمَرُّ مِنَ الصَّبْرِ فَبِي

که زبانهای شان شیرین ترست از شکر و دلهای شان تلخ تر از صبر پس بخود سوگند خورده ام

حَلَفْتُ لَأُتِيحَنَّهُمْ فِتْنَةً تَدَعُ الْحَلِيمَ فِيهِمْ حَيْرَانَ

هر آئینه تقدیر کنم و بفرستم ایشان را فتنه بگذارد مرد عاقل را در ایشان متحیر

فَبِي يَغْتَرُّونَ أَمْ عَلَيَّ يَجْتَرِءُونَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

پس بمن فریب میخورند یا بر من جرارت و دلیری میکنند رواه ترمذی و از

أَنَسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بِحَسْبِ امْرِئٍ

انس رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود بس ست مرد را از بدی

مِنَ الشَّرِّ اَنْ يُّشَارَ اِلَيْهِ بِالْاَصَابِعِ فِيْ دِيْنٍ اَوْ دُنْيَا اِلَّا
کہ انگشت نما کردہ شود در دین یا در دنیا مگر کسیکہ معصوم

مَنْ عَصَمَهُ اللّٰهُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ
و محفوظ دارد اورا خدایتعالیٰ روایہ بیہقی در شعب الایمان و مرویست از

عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ اَنَّهُ خَرَجَ يَوْمًا اِلٰى مَسْجِدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ
امیر المومنین عمر بن الخطاب رض بدرستیکہ او روزی بمسجد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَجَدَ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ قَاعِدًا
صلی اللہ علیہ وسلم درآمد پس دریافت معاذ بن جبل را کہ نشستہ است

عِنْدَ قَبْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَبْكِيْ فَقَالَ مَا يُبْكِيْكَ
نزد قبر شریف آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم درحالیکہ گریہ میکند پس گفت عمر معاذ را کہ چہ چیز در گریہ آورد

قَالَ يُبْكِيْنِيْ شَيْءٌ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
پس گفت معاذ در گریہ درآورد مرا یاد کردن چیزے کہ شنیدہ ام از آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ
وسلم شنیدم آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم کہ می گفت

اِنَّ يَسِيْرَ الرِّيَاءِ شِرْكٌ وَمَنْ عَادٰى لِلّٰهِ وَلِيًّا فَقَدْ بَارَزَ اللّٰهَ
اندکی از ریا موجب شرکست وکسیکہ دشمن دارد دوستی از دوستان خدا را پس بتحقیق بیرون آمد خدا را

بِالْمُحَارَبَةِ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْاَبْرَارَ الْاَتْقِيَاءَ الْاَخْفِيَاءَ الَّذِيْنَ
بجنگ بدرستیکہ خدا دوست میدارد نیکوکاران پرہیزگاران پوشیدہ حالان را چون غائب شوند

اِذَا غَابُوْا لَمْ يُفْتَقَدُوْا وَاِنْ حَضَرُوْا لَمْ يُدْعَوْا وَلَمْ يُقَرَّبُوْا
بازپرس کردہ نشود احوال ایشان و اگر حاضر باشند خواندہ نشوند بمہمانی و اگر خواندہ شوند نزدیک کردہ نشوند

قُلُوْبُهُمْ مَصَابِيْحُ الْهُدٰى يَخْرُجُوْنَ مِنْ كُلِّ غَبْرَاءَ مُظْلِمَةٍ
شوند دلہای ایشان چراغہای ہدایت ست و بیرون می آیند از ہر زمین تاریک

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ

روایت کرد این حدیث را ابن ماجه وبیہقی در شعب ایمان واز

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا صَلَّى فِي الْعَلَانِيَةِ فَأَحْسَنَ وَصَلَّى فِي السِّرِّ

بدرستیکه بنده چون نماز گذارد در آشکارا پس خوب گذارد و بگذارد در نہانے

فَأَحْسَنَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى هٰذَا عَبْدِي حَقًّا رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

پس خوب گذارد میفرماید خدا تعالی این بنده من ست بصدق روایت کرد ابن ماجه

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللّٰهِ ؐ وَنَحْنُ

ومرویست از ابوسعید رض گفت بیرون آمد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم وبرسید برا وما

نَتَذَاكَرُ الْمَسِيحَ الدَّجَّالَ فَقَالَ أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِمَا هُوَ أَخْوَفُ

مذاکره میکردیم مسیح دجال را پس گفت آنحضرت ؐ آیا خبر ندہم شمارا بچیزیکه ترسنده ترست

عَلَيْكُمْ عِنْدِي مِنَ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ فَقُلْنَا بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ ؐ

برشما نزد من از فتنه مسیح الدجال پس گفتیم خبر ده یا رسول اللہ ؐ

قَالَ الشِّرْكُ الْخَفِيُّ أَنْ يَقُومَ الرَّجُلُ فَيُصَلِّي فَيَزِيدُ صَلَاتَهُ

فرمود آنحضرت ؐ آنچیز شرک پنهانی ست وآن شرک خفی ست که بخیزد مرد پس نماز میگذارد پس زیاده میکند نماز

لِمَا يَرَى مِنْ نَظَرِ رَجُلٍ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

از جهت نظر کردن مردے بسوے او رواه ابن ماجه واز

أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابی سعید الخدرے رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَوْ أَنَّ رَجُلًا عَمِلَ عَمَلًا فِي صَخْرَةٍ لَا بَابَ لَهَا وَلَا كُوَّةَ

وسلم اگر ثابت شود که مردی عمل کرد عملی را در صخره که نیست در و دریچه کسی از راه آن درآید و دیوار

خَرَجَ عَمَلُهُ إِلَى النَّاسِ كَائِنًا مَّا كَانَ وَعَنْ عُثْمَانَ بْنِ

که آزار و زرسنے کہ کسی تواند دید بیرون می آید و ظاہر میگردد و کی بسوی مردم ہر کہ باشد یعنی حاجت باریا و الہامیت خود بخود ظاہر میگردد

عَفَّانَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عفان رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مَنْ كَانَتْ لَهُ سَرِيرَةٌ صَالِحَةٌ أَوْ سَيِّئَةٌ أَظْهَرَ اللّٰهُ مِنْهَا رِدَاءً

کسیکہ باشد مر او را فعلی یا خصلتے نہانی نیک یا بد ہر چند کہ نہان دارد لیکن آشکارا میگرداند خدا تعالی از ان سیرہ

يُعْرَفُ بِهِ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

خصلت علامتی را کہ شناختہ میشود آن کسی بان علامت و از عمر بن الخطاب رض مرویست از آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّمَا أَخَافُ عَلَى هٰذِهِ الْأُمَّةِ كُلَّ مُنَافِقٍ

علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت ﷺ می ترسم برین امت گر تر ہر منافقے را

يَتَكَلَّمُ بِالْحِكْمَةِ وَيَعْمَلُ بِالْجَوْرِ رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْأَحَادِيثَ

کہ سخن میکند بعلم و حکمت و کار میکند بجہل و نا راستی روایت کرد این ہر سہ حدیث را

الثَّلٰثَةَ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنِ الْمُهَاجِرِ بْنِ حَبِيبٍ رض

بیہقی در شعب ایمان و از مہاجر بن حبیب رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم گفت پروردگار

إِنِّي لَسْتُ كُلَّ كَلَامِ الْحَكِيمِ أَتَقَبَّلُ وَلٰكِنِّي أَتَقَبَّلُ هَمَّهُ وَهَوَاهُ

من نیستم کہ کلام ہر حکیم را قبول میکنم و لیکن من قبول میکنم قصد و نیت و محبت او را

فَإِنْ كَانَ هَمُّهُ وَهَوَاهُ فِي طَاعَتِي جَعَلْتُ صَمْتَهُ حَمْدًا لِّي

پس اگر باشد نیت و محبت او در طاعت و فرمانبرداری من میگردانم خاموشی او را ستائش مر ذات اقدس

وَوَقَارًا وَإِنْ لَّمْ يَتَكَلَّمْ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

و وقار اگرچہ سخن نکند روایت کرد دارمی

باب الاستغفار و التوبة

باب است در استغفار و توبہ

وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُوا عَنِ السَّيِّئَاتِ

واوست آنکہ می پذیرد توبہ را از بندگان خود و فرو گذارد از بدیہا و میداند

وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ

آنچہ میکنید اے آنانکہ گرویدہ اید باز گردید بسوے خدا

تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَى رَبُّكُمْ أَنْ يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ

باز گشتنی خالص شاید پروردگار شما آنکہ دور کند بدیہاے شما و درآرد شما را بوستانہا کہ

جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِمَنْ تَابَ

از زیر آن جویہا و بدرستی من ہر آئینہ آمرزندہ ام آنرا کہ باز گردد

وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى وَأَنِيبُوا إِلَى رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ

و بگرود و کار کند شایستہ پس راہ راست رود و بازگردید سوی پروردگار خویش و گردن نہید

مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنْصَرُونَ ۝ وَالَّذِينَ

مر او را پیش از آنکہ بیاید شما را عذاب پس یاری دادہ نشوید و آنانکہ

إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا

چون کنند ناشایستہ یا ستم کنند بر نفسہاے خود یاد کنند خدا را پس آمرزش خواہند

لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ ۝ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَى

برائے گناہان خود و کیست کہ بیامرزد گناہان را مگر خدا و دوام نکردند بر آنچہ

مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ۝ أُولَئِكَ جَزَاؤُهُمْ مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ

کردند و ایشان میدانند آنگروہ پاداش ایشان آمرزش ست از پروردگار ایشان

وَجَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنِعْمَ

و بوستانہا میرود از زیر آن جویہا جاوید باشند دران و نیکوست

۲۵ جزء ۲۵ رکوع ۴ سورۃ شوری
۲۸ جزء ۲۸ رکوع ۲۰
۱۶ جزء ۱۶ رکوع ۱۳
۲۴ جزء ۲۴ رکوع ۴
۴ جزء ۴ رکوع ۵

أَجْرُ الْعَامِلِيْنَ عَنِ الْأَغَرِّ الْمُزَنِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

مزد کارکنندگان و از اغر مزنی رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّهُ لَيُغَانُ عَلٰى قَلْبِيْ وَإِنِّيْ لَأَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ

صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکه هر آئینه پرده کرده میشود بر دل من و بدرستی من هر آئینه استغفار میکنم

فِي الْيَوْمِ مِائَةَ مَرَّةٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِيْ مُوْسٰى رض

خدا را در روز صد بار روایت کرد این حدیث را مسلم و روایت ست از ابی موسے رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ يَبْسُطُ يَدَهُ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکه خدا تعالی فراخ میکند دست رحمت خود را

بِاللَّيْلِ لِيَتُوْبَ مُسِيْءُ النَّهَارِ وَيَبْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوْبَ

بشب تا توبه کند بدی کننده روز و فراخ میکند دست رحمت خود را در روز تا توبه کند

مُسِيْءُ اللَّيْلِ حَتّٰى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

بدی کننده شب تا آنکه بر آید آفتاب از جانب فرو آمدن خود و از آن وقت دروازه توبه بسته گردد روایت کرد مسلم

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از انس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَلّٰهُ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهٖ حِيْنَ يَتُوْبُ إِلَيْهِ مِنْ أَحَدِكُمْ

هر آئینه خدا تعالی سخت ترست از روی شادمانی بتوبه بنده خود هنگامی که توبه میکند بنده بسوی خدا از یکی از شما

كَانَ رَاحِلَتُهٗ بِأَرْضِ فَلَاةٍ فَانْفَلَتَتْ مِنْهُ وَعَلَيْهَا طَعَامُهٗ

که بود دستش سواری و بار روی در زمین دشت پس برمید و گریخت راحله از وی و بر آن راحله بود خورش

وَشَرَابُهٗ فَأَيِسَ مِنْهَا فَأَتٰى شَجَرَةً فَاضْطَجَعَ فِيْ ظِلِّهَا قَدْ أَيِسَ

و آب وی پس نومید شد آنکس از آن راحله پس آمد آنکس بدرختی را پس پهلو نهاد آنکس در سایه آن درخت درحالیکه تحقیق

مِنْ رَاحِلَتِهٖ فَبَيْنَمَا هُوَ كَذٰلِكَ إِذْ هُوَ بِهَا قَائِمَةً عِنْدَهٗ

از راحله خود پس در اثنای آنکه آنکس همچنین بر پهلو افتاده بود ناگاه آنکس حاضرست به راحله درحالیکه استاده است راحله او نزد او

فَاَخَذَ بِخِطَامِهَا ثُمَّ قَالَ مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ اَللّٰهُمَّ اَنْتَ

پس گرفت مہار را حدرا پس گفت آنکس از سختی شادمانی خداوندا تو ئے

عَبْدِيْ وَاَنَا رَبُّكَ اَخْطَاءَ مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

بندۂ من وتنم پروردگار تو خطا کرد آنکس از سختی فرح بجای آنکہ باید گفت تو پروردگار من من بندۂ توام روایت کرد

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

واز ابی ہریرہ رضا مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ عَبْدًا اَذْنَبَ ذَنْبًا فَقَالَ رَبِّ اَذْنَبْتُ

علیہ وسلم بدرستیکہ بندہ کرد گناہ را پس گفت آن بندہ اے پروردگار من گناہی کردہ ام

فَاغْفِرْهُ فَقَالَ رَبُّهٗ اَعَلِمَ عَبْدِيْ اَنَّ لَهٗ رَبًّا يَّغْفِرُ الذَّنْبَ

پس بیامرز این گناہ را پس گفت پروردگار یعنی بملائکہ آیا دانست بندۂ من کہ مراورا پروردگاریست کہ می آمرزد گناہ را

وَيَاْخُذُ بِهٖ غَفَرْتُ لِعَبْدِيْ ثُمَّ مَكَثَ مَا شَاءَ اللّٰهُ ثُمَّ

ومیگیرد بگناہ آمرزیدم مر بندۂ خود را پس درنگ کرد آن بندہ در گناہ کردن مدتی کہ خواستہ بود خدا تعالیٰ پستر

اَذْنَبَ ذَنْبًا فَقَالَ رَبِّ اَذْنَبْتُ ذَنْبًا اٰخَرَ فَاغْفِرْ لِيْ

کرد گناہ بار دیگر پس گفت پروردگار من گناہ کردم بار دیگر پس بیامرز این گناہ را

فَقَالَ اَعَلِمَ عَبْدِيْ اَنَّ لَهٗ رَبًّا يَّغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَاْخُذُ بِهٖ

پس گفت پروردگار این بار نیز آیا دانست بندۂ من کہ مراورا پروردگاریست کہ می آمرزد گناہ را ومیگیرد بگناہ

غَفَرْتُ لِعَبْدِيْ ثُمَّ مَكَثَ مَا شَاءَ اللّٰهُ ثُمَّ اَذْنَبَ ذَنْبًا

آمرزیدم مر بندۂ خود را پس درنگ کرد آن بندہ در گناہ کردن مدتی کہ خواستہ بود خدا تعالیٰ پستر گناہ کرد

فَقَالَ رَبِّ اَذْنَبْتُ ذَنْبًا اٰخَرَ فَاغْفِرْ لِيْ فَقَالَ اَعَلِمَ عَبْدِيْ

پس گفت ای پروردگار من کردم گناہ بار دیگر پس بیامرز این گناہ را برای من پس گفت پروردگار آیا دانست بندۂ

اَنَّ لَهٗ رَبًّا يَّغْفِرُ الذُّنُوْبَ وَيَاْخُذُ بِهٖ غَفَرْتُ لِعَبْدِيْ فَلْيَفْعَلْ

کہ مراورا پروردگاریست کہ بیامرزد گناہ را ومیگیرد بسبب آن گناہ آمرزیدم بندۂ خود را پس بکند

مَاشَاءَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ شَدَّادِ بْنِ اَوْسٍ رضه قَالَ قَالَ

هرچه میخواهد از گناهان مادام که استغفار آرد متفق علیه و در روایت ست از شداد بن اوس گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَيِّدُ الْاِسْتِغْفَارِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم که افضل استغفار

اَنْ يَّقُوْلَ اَللّٰهُمَّ اَنْتَ رَبِّيْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ خَلَقْتَنِيْ

این ست که بگوئی تو خداوند تو ئی پروردگار من نیست معبود بحق مگر تو پیدا کردی تو مرا

وَاَنَا عَبْدُكَ وَاَنَا عَلٰى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ

و من بندهٔ توام و من ثابت و دائم ام بر عهد تو که بسته ام و وعده کرده ام آنقدر که استطاعت دارم

اَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ اَبُوْءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ

و پناه میخواهم بتو از بدی آنچه کرده ام از گناهان اعتراف میکنم برای تو بتواتر فیضان نعمت تو بر من و اعتراف میکنم

وَاَبُوْءُ بِذَنْبِيْ فَاغْفِرْ لِيْ فَاِنَّهٗ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ اِلَّا اَنْتَ

بگناهان خود پس بیامرز مرا پس بدرستیکه نمی آمرزد گناهان را هیچکس مگر تو

قَالَ مَنْ قَالَهَا مِنَ النَّهَارِ مُوْقِنًا بِهَا فَمَاتَ مِنْ يَّوْمِهٖ

گفت آنحضرت کسیکه بگوید این کلمات را در جزوی از روز در حالیکه یقین دارنده است بآن پس بمرد

قَبْلَ اَنْ يُّمْسِيَ فَهُوَ مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ وَمَنْ قَالَهَا مِنَ

پیش از آنکه شام کند وی پس آنکس از کسان اهل بهشت ست و کسیکه بگوید این کلمات را در جزوی از

اللَّيْلِ وَهُوَ مُوْقِنٌ بِهَا فَمَاتَ قَبْلَ اَنْ يُّصْبِحَ فَهُوَ

شب و حال آنکه وی یقین دارنده است بدان پس بمرد پیش از آنکه صبح کند پس وی

مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضه

از اهل بهشت ست رواه بخاری و در روایت ست از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْمُؤْمِنَ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکه مومن

إِذَا أَذْنَبَ كَانَتْ نُكْتَةٌ سَوْدَاءُ فِي قَلْبِهِ فَإِنْ تَابَ

چون گناه کند پیدا میشود نقطه سیاه در دل وے پس اگر توبه می کند

وَاسْتَغْفَرَ صُقِلَ قَلْبُهُ وَإِنْ زَادَ زَادَتْ حَتّٰى تَعْلُوَ

واستغفار می نماید صیقل کرده میشود دل او و میرود آن سیاهی واگر بیشتر گناه میکند بیشتر میشود تا آنکه بالا می آید

قَلْبَهُ فَذٰلِكُمُ الرَّانُ الَّذِي ذَكَرَ اللّٰهُ تَعَالٰى كَلَّا بَلْ رَانَ

دل او را پس آن زنگی است که ذکر کرده است خدا تعالی او فرموده است زنگ گرفته وغالب آمده است

عَلٰى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

بر دلهای ایشان کارهائے که میکردند روایت کرد این حدیث را احمد و ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

و ابن ماجه و روایت از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ يَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِ مَا لَمْ

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه خدا تعالی قبول می کند توبه بنده را مادام

يُغَرْغِرْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض

که غرغره نکند یعنی نرسد روح او در حلقوم رواه ترمذی و ابن ماجه و روایت است از ابی سعید رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الشَّيْطَانَ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه شیطان

قَالَ وَعِزَّتِكَ يَا رَبِّ لَا أَبْرَحُ أُغْوِي عِبَادَكَ مَا دَامَتْ

گفت بعزت تو ای پروردگار من نمی روم از جای خود یعنی همیشه باشم که گمراه میکنم بندگان ترا مادام

أَرْوَاحُهُمْ فِي أَجْسَادِهِمْ فَقَالَ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ وَعِزَّتِي

که جانهای ایشان در بدنهای ایشانست پس گفت پروردگار عز وجل سوگند میخورم بعزت

وَجَلَالِي وَارْتِفَاعِ مَكَانِي لَا أَزَالُ أَغْفِرُ لَهُمْ مَا

و بزرگی خود و بلند مرتبه خود همیشه می آمرزم بندگان را مادام

استغفر ولی رواه احمد وعن ابی هریرة رضـ قال

کہ طلب آمرزش کند از من رواه احمد و روایت ست از ابی ہریرہ رضـ گفت

قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان الله عز وجل

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالےٰ

لیرفع الدرجة للعبد الصالح فی الجنة فیقول یا رب

ہر آئینہ بلند میگرداند پایہ را برای بندۂ صالح در بہشت پس میگوید بندۂ صالح ای پروردگار

انی لی هذه فیقول باستغفار ولدك لك رواه احمد

من از کجاست مرا این درجہ پس میگوید پروردگار بسبب استغفار فرزندت مرترا رواه احمد

وعن عبد الله بن عباس رضـ قال قال رسول الله صلی الله

واز عبد اللہ بن عباس رضـ روایت ست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

علیه وسلم ما المیت فی القبر الا کالغریق المتغوث

علیہ وسلم نیست مردہ در گور مگر مانند کسیکہ آب از سری گذشتہ است و فریاد میکند کہ کسی دست گیر

ینتظر دعوة تلحقه من اب او ام او اخ او صدیق فاذا

چشم میدارد دعائی را کہ برسد اورا از پدر یا مادر یا برادر یا دوست پس چون

لحقته کان احب الیه من الدنیا وما فیها وان الله تعالی

میرسد اورا دعا میباشد آن دعا بسوی وی دوست داشتہ شدہ تر از دنیا و متاع دنیا و بدرستیکہ خدا تعالے

لیدخل علی اهل القبور من دعاء اهل الارض امثال

می درآرد بر مردہ ہا از دعاے اہل زمین مانند

الجبال وان هدیة الاحیاء الی الاموات الاستغفار لهم

کوہہا و بدرستیکہ تحفۂ زندگان بسوی مردگان طلب آمرزش کردن ست مرایشان را

رواه البیهقی فی شعب الایمان وعن عبد الله بن بسر

رواه البیہقی فی شعب الایمان و روایت از عبد اللہ بن بسر

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ طُوْبٰی لِمَنْ وَجَدَ
گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم خوش وقتی باد مر کسی را کہ یافت

فِیْ صَحِیْفَتِہٖ اِسْتِغْفَارًا کَثِیْرًا رَوَاہُ ابْنُ مَاجَۃَ وَرَوَی النَّسَائِیُّ
در صحیفۂ خود استغفار بسیار را مقصود شرح استغفار و بشارت اہل استغفار است رواہ ابن ماجہ

فِیْ عَمَلِ یَوْمٍ وَلَیْلَۃٍ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰہِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ
در عمل یوم ولیل و مرویست از عبد اللہ بن مسعود رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَلتَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ
فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ توبہ کنندہ از گناہان

کَمَنْ لَّا ذَنْبَ لَہٗ رَوَاہُ ابْنُ مَاجَۃَ وَالْبَیْہَقِیُّ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ
مثل کسی ست کہ نیست گناہ مر او را و خیانت کہ گویا نکردہ آن گناہ را گفتہ اند کہ این از ارباب لحاق ناقص

بَابٌ فِیْ سِعَۃِ رَحْمَۃِ اللّٰہِ تَعَالٰی
این باب است در فراخی رحمت اللہ برتر

اَللّٰہُ الَّذِیْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً
آن خدا است کہ آفرید آسمانہا و زمین را و فرود آورد از آسمان آب

فَاَخْرَجَ بِہٖ مِنَ الثَّمَرٰتِ رِزْقًا لَّکُمْ وَسَخَّرَ لَکُمُ الْفُلْکَ
پس بیرون آورد بسبب وی انواع میوہا روزی برای شما و رام ساخت برای شما کشتی را

لِتَجْرِیَ فِی الْبَحْرِ بِاَمْرِہٖ وَسَخَّرَ لَکُمُ الْاَنْہٰرَ وَسَخَّرَ لَکُمُ
تا برود در دریا بحکم او و رام ساخت برای شما جویہا را و رام ساخت برای شما

الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَآئِبَیْنِ وَسَخَّرَ لَکُمُ الَّیْلَ وَالنَّہَارَ وَاٰتٰکُمْ
آفتاب و ماہتاب ہمیشہ روندگان و رام ساخت برای شما شب و روز و داد شما را

مِّنْ کُلِّ مَا سَاَلْتُمُوْہُ وَاِنْ تَعُدُّوْا نِعْمَتَ اللّٰہِ لَا تُحْصُوْہَا
از ہر چہ خواستید او را و اگر شمارید نعمت خدا احاطہ نتوانید کرد آن را

اِنَّ الْاِنْسَانَ لَظَلُوْمٌ كَفَّارٌ ۝ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِيْ اٰدَمَ وَحَمَلْنٰهُمْ

بدرستی آدمی ہر آئینہ ستمگار است ناسپاس ہر آئینہ بدرستی بزرگی دادیم فرزندان آدم را و برداشتیم ایشانرا

فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنٰهُمْ مِّنَ الطَّيِّبٰتِ وَفَضَّلْنٰهُمْ

و در بیابان و در دریا و روزی دادیم ایشانرا از پاکیزه ہا و افزونی دادیم ایشان را

عَلٰى كَثِيْرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيْلًا ۝ قَالَ عَذَابِيْٓ اُصِيْبُ بِهٖ

بر بسیاری از آنکہ آفریدیم افزونی دادنی گفت عذاب من میرسانم

مَنْ اَشَآءُ وَرَحْمَتِيْ وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ وَلَا تَايْئَسُوْا مِنْ رَّوْحِ

آن ہر کرا میخواہم و بخشش من کشادہ است ہر چیز را و نومید مشوید از رحمت

اللّٰهِ اِنَّهٗ لَا يَايْئَسُ مِنْ رَّوْحِ اللّٰهِ اِلَّا الْقَوْمُ الْكٰفِرُوْنَ ۝ وَاِنَّ رَبَّكَ

خدای بدرستیکہ نومید نشوند از رحمت و فرح خدا مگر گروه ناگرویدگان و بدرستی پروردگار

لَذُوْ مَغْفِرَةٍ لِّلنَّاسِ عَلٰى ظُلْمِهِمْ وَاِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيْدُ الْعِقَابِ ۝

ہر آئینہ خداوند آمرزش است مردمانرا بر ستم شان و بدرستی پروردگار تو ہر آئینہ سخت عقوبت کننده است

قُلْ يٰعِبَادِيَ الَّذِيْنَ اَسْرَفُوْا عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوْا مِنْ

بگو ای بندگان من آنانکہ اسراف کردند بر نفسہای خویش ناامید مشوید از

رَّحْمَةِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ جَمِيْعًا اِنَّهٗ هُوَ الْغَفُوْرُ

بخشش خدا بدرستیکہ خدا تعالیٰ می آمرزد گناہان را ہمہ بدرستیکہ او وست آمرزنده

الرَّحِيْمُ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

بخشاینده مرویست از ابی ہریره رضہ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا قَضَى اللّٰهُ الْخَلْقَ كَتَبَ كِتَابًا فَهُوَ عِنْدَهٗ

علیہ وسلم وقتیکہ پیدا کرد خدا تعالیٰ خلق را نوشت کتابی را پس آن کتاب نزد خداست

فَوْقَ عَرْشِهٖ اِنَّ رَحْمَتِيْ سَبَقَتْ غَضَبِيْ وَفِيْ رِوَايَةٍ

بالای عرش آن کتاب اینست کہ رحمت من پیشینی کرده است غضب مرا و در روایتے

ع جزو ۱۵ رکوع
ع جزو ۹ رکوع
ع جزو ۱۳ رکوع
ع جزو ۱۳ رکوع
ع جزو ۲۴ رکوع

غَلَبَتْ غَضَبِي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

بجای سبقت غلبت مذکورست مقصود یکیست متفق علیه و از ابی ہریرہ رضی روایت گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ لِلّٰهِ مِائَةَ رَحْمَةٍ أَنْزَلَ مِنْهَا رَحْمَةً

صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ مر خدا تعالیٰ را صد رحمتست فرو فرستادہ است ازان صد رحمت

وَاحِدَةً بَيْنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ وَالْبَهَائِمِ وَالْهَوَامِّ فَبِهَا يَتَعَاطَفُونَ

یک رحمت را میان پریان و آدمیان و چہارپایان و جنبندہائے روی زمین پس بآن رحمت مہربانی میکنند

وَبِهَا يَتَرَاحَمُونَ وَبِهَا تَعْطِفُ الْوَحْشُ عَلَى وَلَدِهَا

بر یکدیگر و بآن رحمت مہربانی میورزند جانوران دشتی بر فرزندان خود

وَأَخَّرَ اللهُ تِسْعًا وَتِسْعِينَ رَحْمَةً يَرْحَمُ بِهَا عِبَادَهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

و پس گذاشتہ است حق تعالیٰ نود و نہ رحمت کہ رحم میکند بآن رحمتہا بندگان خود را روز قیامت

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ عَنْ سَلْمَانَ نَحْوُهُ وَفِي

متفق علیہ و در روایتی مر مسلم از سلمان ہمچنین آمدہ است و در

اٰخِرِهِ قَالَ فَإِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ أَكْمَلَهَا بِهٰذِهِ الرَّحْمَةِ وَعَنْهُ

آخرش این عبارتست کہ گفت پس چون باشد روز قیامت کامل میگرداند آنرا یعنی نود و نہ را باین یک رحمت تا صد شوند و ہم ازوی روایت

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم اگر بداند مومن

مَا عِنْدَ اللهِ مِنَ الْعُقُوبَةِ مَا طَمِعَ بِجَنَّتِهِ أَحَدٌ وَلَوْ يَعْلَمُ

چیزیرا کہ نزد خداست از عذاب طمع نکند بہ بہشت خدا ہیچ یکے از مومن و اگر بداند

الْكَافِرُ مَا عِنْدَ اللهِ مِنَ الرَّحْمَةِ مَا قَنَطَ مِنْ جَنَّتِهِ أَحَدٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

کافر چیزیرا کہ نزد خداست از رحمت ناامید نگردد از بہشت او ہیچ یکے از کافران متفق علیہ

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

و روایت ست از ابی سعید خدری رضی گفت فرمود آنحضرت ؐ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ رَجُلٌ قَتَلَ

صلے اللہ علیہ وسلم بود در بنی اسرائیل مردے کشت

تِسْعَةً وَتِسْعِينَ إِنْسَانًا ثُمَّ خَرَجَ يَسْأَلُ فَأَتَى رَاهِبًا فَسَأَلَهُ

نود و نہ آدمی را پس بیرون آمد در حالیکہ می پرسید از مردم پس آمد راہبی را پس پرسید او را

فَقَالَ أَلَهُ تَوْبَةٌ قَالَ لَا فَقَتَلَهُ وَجَعَلَ يَسْأَلُ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ

پس گفت آیا ہست مر او را توبہ گفت راہب نیست ترا توبہ پس بکشت آنمرد راہب را و ایستاد در حالیکہ سوال میکند پس گفت

ائْتِ قَرْيَةَ كَذَا وَكَذَا فَأَدْرَكَهُ الْمَوْتُ فَنَاءَ بِصَدْرِهِ نَحْوَهَا

بیا قریۂ چنین و چنین را پس دریافت او را علامت موت پس میل کرد آنمرد بسینہ خود بجانب آن قریہ

فَاخْتَصَمَتْ فِيهِ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ وَمَلَائِكَةُ الْعَذَابِ

پس نزاع نمودند در شان وی فرشتگان رحمت و فرشتگان عذاب

فَأَوْحَى اللهُ تَعَالَى إِلَى هٰذِهِ أَنْ تَقَرَّبِي وَإِلَى هٰذِهِ أَنْ تَبَاعَدِي

پس وحی فرستاد خدا تعالی بسوی این قریہ کہ متوجہ شدہ بود بجانبش نزدیک شو بمیت و وحی فرستاد بسوی این قریہ کہ وی ازان ہجرت کردہ

فَقَالَ قِيسُوا مَا بَيْنَهُمَا فَوُجِدَ إِلَى هٰذِهِ أَقْرَبَ بِشِبْرٍ فَغُفِرَ لَهُ

پس گفت خدا فرشتگان را اندازہ کنید مسافتی را کہ میان دو قریہ است پس یافتہ شد میت بسوی این قریۂ رحمت نزدیکتر بیک وجب پس آمرزیدہ

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

متفق علیہ و روایت ست از ابے ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ لَمْ تُذْنِبُوا لَذَهَبَ

صلے اللہ علیہ وسلم سوگند بخدا ئیکہ تقسے ذات من بدست قدرت اوست اگر گناہ نکنید شما ہر آئینہ ببرد

اللهُ بِكُمْ وَلَجَاءَ بِقَوْمٍ يُذْنِبُونَ فَيَسْتَغْفِرُونَ اللهَ فَيَغْفِرُ لَهُمْ

خدا تعالی شما را و برانگیزد آدمی را کہ گناہ کنند پس طلب مغفرت کنند از خدا تعالی پس بیامرزد مر ایشان را

رَوَاهُ مُسْلِمٌ

رواہ مسلم

بَابُ الْاِسْتِغْفَارِ

این باب ست در استغفار

عَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

از انس رض مرویست که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰی یَا ابْنَ اٰدَمَ اِنَّکَ مَا دَعَوْتَنِیْ وَرَجَوْتَنِیْ

که گفت خدا تعالی ای فرزند آدم بدرستیکه مادام که دعا کنی تو مرا آمرزیدن و امید داری

غَفَرْتُ لَکَ عَلٰی مَا کَانَ فِیْکَ وَلَا اُبَالِیْ یَا ابْنَ اٰدَمَ لَوْ بَلَغَتْ

می آمرزم ترا بر هر عملی که باشد در تو از گناهان و باک ندارم اے فرزند آدم اگر میرسد

ذُنُوْبُکَ عَنَانَ السَّمَاءِ ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَنِیْ غَفَرْتُ لَکَ وَلَا

گناهان تو بر آسمان و نواحے آن از پس تر طلب آمرزش می کردی می آمرزم ترا و

اُبَالِیْ یَا ابْنَ اٰدَمَ اِنَّکَ لَوْ لَقِیْتَنِیْ بِقُرَابِ الْاَرْضِ خَطَایَا

باک ندارم ای فرزند آدم بدرستیکه تو اگر پیش آئی تو مرا به پُرے زمین از روے گناهان

ثُمَّ لَقِیْتَنِیْ لَا تُشْرِکُ بِیْ شَیْئًا لَاَتَیْتُکَ بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً

پس تر پیش می آئی تو در حالیکه شریک نمیگردانی تو با من چیزے را هرآئینه می آیم من ترا نزدیک به پُری زمین از روے

رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَرَوَاهُ اَحْمَدُ وَالدَّارِمِیُّ عَنْ اَبِیْ ذَرٍّ رض

روایت کرد ترمذی و احمد و دارمی و از ابی ذر رض

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

و از ابن عباس رض روایت ست از آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰی مَنْ عَلِمَ اَنِّیْ ذُوْ قُدْرَةٍ عَلٰی مَغْفِرَةِ الذُّنُوْبِ

گفت فرمود خدا تعالی کسیکه دانست بدرستی من خداوند قدرتم بر آمرزیدن گناهان

غَفَرْتُ لَهٗ وَلَا اُبَالِیْ مَا لَمْ یُشْرِکْ بِیْ شَیْئًا رَوَاهُ فِیْ شَرْحِ السُّنَّةِ

می آمرزم مر آن کس را و باک ندارم مادام که شریک نگرداند بمن چیزے را

بَابُ الْاِسْتِغْفَارِ

این باب ست در استغفار

عَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ

مرویست از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ رَجُلٌ لَمْ یَعْمَلْ خَیْرًا قَطُّ لِاَهْلِهٖ وَفِیْ رِوَایَةٍ اَسْرَفَ

وسلم گفت مردی کہ نکردہ بود ہیچ عمل خیر را ہرگز کسان خود را و در روایتی آمدہ ظلم کرد

رَجُلٌ عَلٰی نَفْسِهٖ فَلَمَّا حَضَرَهُ الْمَوْتُ اَوْصٰی بَنِیْهِ اِذَا مَاتَ

مردی بر نفس خود پس ہنگامی کہ حاضر شد او را موت وصیت کرد پسران خود را وقتیکہ بمیرد وے

فَحَرِّقُوْهُ ثُمَّ اذْرُوْا نِصْفَهٗ فِی الْبَرِّ وَنِصْفَهٗ فِی الْبَحْرِ فَوَاللّٰهِ لَئِنْ

پس بسوزید او را پستر پراشید نیمۂ او را در دشت و نیمۂ او را در دریا بخدا سوگند اگر

قَدَرَ اللّٰهُ عَلَیْهِ لَیُعَذِّبَنَّهٗ عَذَابًا لَا یُعَذِّبُهٗ اَحَدًا مِّنَ الْعٰلَمِیْنَ

قادر شود خدا تعالی بروی ہر آئینہ عذاب کند او را عذابی کہ نکند آن عذاب ہیچ یکی جہانیان را

فَلَمَّا مَاتَ فَعَلُوْا مَا اَمَرَهُمْ فَاَمَرَ اللّٰهُ الْبَحْرَ فَجَمَعَ مَا فِیْهِ وَاَمَرَ الْبَرَّ

پس ہنگامی کہ مرد آنکرد کردند کسان او آنچہ امر کردہ بود ایشان را پس امر کرد خدا دریا را پس جمع کرد آنچہ در وے بود و امر کرد دشت

فَجَمَعَ مَا فِیْهِ ثُمَّ قَالَ لَهٗ لِمَ فَعَلْتَ هٰذَا قَالَ مِنْ خَشْیَتِكَ

پس جمع کرد آنچہ کہ در وے بود از اجزا پستر فرمود او را برای چہ کردی این وصیت گفت از ترس عذاب

یَا رَبِّ وَاَنْتَ اَعْلَمُ فَغَفَرَ لَهٗ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ

ای پروردگار من و تو دانا تری بحال من پس بیامرزید خدا او را متفق علیہ و روایت ست

مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

از معاذ بن جبل رضہ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اِنْ شِئْتُمْ اَنْبَأْتُكُمْ مَا اَوَّلُ مَا یَقُوْلُ اللّٰهُ لِلْمُؤْمِنِیْنَ

اگر میخواہید خبر میکنم شما را بآنچہ کہ نخستین میگوید خدا تعالی مومنان را

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَا اَوَّلُ مَا يَقُوْلُوْنَ لَهٗ قُلْنَا نَعَمْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ

روز رستخیز دخبر میدہم بچیزیکہ نخستین میگویند مومنان مر خدا تعالی را گفتیم ہا آری خبر کن ما را ای رسول اللہ

اِنَّ اللّٰهَ يَقُوْلُ لِلْمُؤْمِنِيْنَ هَلْ اَحْبَبْتُمْ لِقَائِيْ فَيَقُوْلُوْنَ نَعَمْ

بدرستیکہ خدا تعالی میگوید مومنان را آیا دوست داشتید شما لقای مرا یعنی مرگ را پس میگویند آری

رَبَّنَا فَيَقُوْلُ لِمَ اِذْ نَبْتُمْ فَيَقُوْلُوْنَ رَجَوْنَا عَفْوَكَ وَمَغْفِرَتَكَ

ای پروردگار ما پس میگوید حقتعالی ای چرا معصیت کردید پس امید داشتیم تجاوز را و مغفرت را

فَيَقُوْلُ قَدْ وَجَبَ لَكُمْ مَغْفِرَتِيْ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

پس میگوید حق تعالی بتحقیق واجب شد مر شما را مغفرت من از روی لطف روایت کرد این حدیث را در شرح

وَاَبُوْ نُعَيْمٍ فِي الْحِلْيَةِ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و ابونعیم روایت کرد در حلیہ و روایت ست از انس رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَاْتِي الرَّجُلُ بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَيَقُوْلُ

صلی اللہ علیہ وسلم می آرد مردے مردیرا در روز قیامت پس میگوید

يَا رَبِّ هٰذَا ظَلَمَنِيْ يَقُوْلُ فَخُذْ ظُلَامَتِيْ فَيُمَثِّلُ اللّٰهُ لَهٗ فَوْقَ

اے پروردگار من این شخص ست کہ ظلم کردہ است بر من میگوید پس بگیر ای خدا مظلمہ مرا پس متمثل میگرداند

رَاْسِهٖ قَصْرًا فِيْهِ مِنْ خَيْرِ الْاٰخِرَةِ ثُمَّ يُقَالُ لَهٗ اِرْفَعْ رَاْسَكَ

سروی کوشکے را کہ در وی است از خوبیهای آخرت پس گفتہ میشود مر او را کہ بردار سر خود را

فَيَرٰى فِيْهِ مَا لَمْ تَرَ عَيْنَاهُ فَيَقُوْلُ يَا رَبِّ لِمَنْ هٰذَا فَيَقُوْلُ اَعْلَمَ

و بنا آید نگر پس مے بیند آنمرد دران کوشک چیزها یکہ ندیدہ بود چشمهای او پس میگوید آنمرد ای پروردگار من این برای کدام کس ست

هٰذَا لِمَنْ عَفَا عَنْ اَخِيْهِ فَيَقُوْلُ يَا رَبِّ قَدْ عَفَوْتُ عَنْهُ

این مر آنکس راست کہ تجاوز کرد و عفو کرد از برادر خود پس میگوید آنمرد ای پروردگار من بتحقیق تجاوز کردم و عفو کردم

رَوَاهُ الدَّيْلَمِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

رواہ دیلمی و روایت ست از جابر رض گفت فرمود رسول اللہ صلی اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ لَا یُدْخِلُ اَحَدًا مِّنْکُمْ عَمَلُهٗ الْجَنَّةَ وَلَا یُجِیْرُهٗ

علیہ وسلم داخل نکند کسی را از شما و نہ مر اعمل او در بہشت و نہ باز دارد او را

مِنَ النَّارِ وَلَا اَنَا اِلَّا بِرَحْمَةِ اللّٰهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ

از دوزخ مگر برحمت خدا تعالی رواہ مسلم و مرویست از ابن

عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ كَتَبَ

عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالی نوشت

الْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا

نیکیہا و بدیہا را پس ہر کہ قصد کند نیکی را پس عمل نکند آن را

كَتَبَهَا اللّٰهُ لَهٗ عِنْدَهٗ حَسَنَةً كَامِلَةً فَاِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا

می نویسد آنرا خدا تعالی مرد یرا نزد خود نیکی کامل پس اگر قصد کند نیکی را پس عمل در آورد او را می نویسد آنرا

اللّٰهُ لَهٗ عِنْدَهٗ عَشْرَ حَسَنَاتٍ اِلٰى سَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ اِلٰى اَضْعَافٍ

خدا تعالے برای وے نزد خود دہ نیکی تا ہفتصد مثل تا مثلہای

كَثِيْرَةٍ وَمَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللّٰهُ عِنْدَهٗ حَسَنَةً

بسیار و ہر کہ قصد کند بدی پس نکرد آنرا می نویسد آنرا خدا تعالی مرد یرا نزد خود نیکی

كَامِلَةً فَاِنْ هُوَ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللّٰهُ لَهٗ سَيِّئَةً وَاحِدَةً

کامل پس اگر وے قصد کرد بدی پس کرد آنرا می نویسد آنرا خدا تعالی مرد یرا یک بدی

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَامِرِ الرَّامِ رض قَالَ بَيْنَا نَحْنُ عِنْدَهٗ

متفق علیہ و روایت است از عامر الرام رض گفت در اثنای آنکہ ما نزد وی بودیم

يَعْنِيْ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذْ اَقْبَلَ رَجُلٌ عَلَيْهِ

یعنی نزد پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم ناگاہ آمد برآنحضرت مردے کہ بر وے

كِسَاءٌ وَفِيْ يَدِهٖ شَيْءٌ قَدِ الْتَفَّ عَلَيْهِ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَرَرْتُ

گلیمے است و در دست وی چیزیست کہ بتحقیق پیچیدہ است گلیم را بران پس گفت آنمرد یا رسول اللہ گذشتم

بِغَيْضَةِ شَجَرٍ فَسَمِعْتُ فِيهَا أَصْوَاتَ فِرَاخِ طَائِرٍ فَأَخَذْتُهُنَّ
به بیشه درختان پس شنیدم دران بیشه آوازهای چوزها پرندگان پس گرفتم آن چوزه ها را پس نهادم آن چوزها را

فَوَضَعْتُهُنَّ فِي كِسَائِي فَجَاءَتْ أُمُّهُنَّ فَاسْتَدَارَتْ
در گلیم خود پس آمد مادر این چوزه ها پس گردید و گرد گشت مادر ایشان

عَلَى رَأْسِي فَكَشَفْتُ لَهَا عَنْهُنَّ فَوَقَعَتْ عَلَيْهِنَّ
بر سر من پس کشادم و دور کردم برای مادر ایشان پرده از روی چوزها پس افتاد مادر شان بر ایشان

فَلَفَفْتُهُنَّ فِي كِسَائِي فَهُنَّ أُولَاءِ مَعِي فَقَالَ ضَعْهُنَّ
پس پیچیدم آن چوزه ها را در گلیم خود پس این چوزه ها اینها اند با من پس فرمود آنحضرت بنه از چوزها را

فَوَضَعْتُهُنَّ وَأَبَتْ أُمُّهُنَّ إِلَّا لُزُومَهُنَّ فَقَالَ رَسُوْلُ
پس نهادم آنها را و امتناع آورد مادر ایشان مگر لازم بودن و چسپیدن ایشان را پس فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَعْجَبُوْنَ لِرُحْمِ أُمِّ الْأَفْرَاخِ
صلے اللہ علیہ وسلم آیا شگفت دارید مہر کردن مادر چوزه ها

فِرَاخَهَا فَوَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ لَلّٰهُ أَرْحَمُ بِعِبَادِهِ مِنْ أُمِّ
چوزهها را پس سوگند بآنکسی که فرستاده است مرا براستی هر آینه خدا تعالی مهربان تر است بندگان خود از مادر

الْأَفْرَاخِ بِفِرَاخِهَا ارْجِعْ بِهِنَّ حَتّٰى تَضَعَهُنَّ مِنْ حَيْثُ
چوزها بچوزها بازگردان این چوزه ها را تا آنکه بنهی ایشان را از آنجا که

أَخَذْتَهُنَّ وَأُمُّهُنَّ مَعَهُنَّ فَرَجَعَ بِهِنَّ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوٗدَ
گرفته تو ایشان را و مادر ایشان با ایشان بود پس بازگردانید آنرا ایشان را روایت کرد این حدیث را ابو داؤد

وَرَجُلَانِ مِنْ أُمَّتِي جَثَيَا بَيْنَ يَدَيْ رَبِّ الْعِزَّةِ فَقَالَ
و دو مرد از امت من ایستادند بسر انگشتان روبروی پروردگار صاحب عزت پس میگوید

أَحَدُهُمَا يَا رَبِّ خُذْ لِي مَظْلَمَتِي مِنْ أَخِي فَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى
یکی از آن دو مرد ای پروردگار من مواخذه کن برای من مظلمه را از برادر من پس میگوید حقتعالی

كَيْفَ تَصْنَعُ بِأَخِيكَ وَلَمْ يَبْقَ مِنْ حَسَنَاتِهِ شَيْءٌ قَالَ

چه معامله میکنی با برادر خود و چگونه میگیری مظلمه خود را از برادر خود و حال آنکه باقی نمانده است از حسنات او چیزی میگوید بنده

يَا رَبِّ فَلْيَحْمِلْ مِنْ أَوْزَارِي إِنَّ ذٰلِكَ الْيَوْمَ عَظِيمٌ يَحْتَاجُ

ای پروردگار من پس باید که بردارد از بار گناهان من زیرا که این روز روزی بزرگست که محتاج میشوند

النَّاسُ أَنْ يُحْمَلَ عَنْهُمْ مِنْ أَوْزَارِهِمْ فَقَالَ اللّٰهُ لِلطَّالِبِ

مردمان بآنکه برداشته شود از ایشان و نهاده شود از انبار های از گناهان خود پس میگوید خداوند تعالی مر طالب مظلمه را

ارْفَعْ بَصَرَكَ فَانْظُرْ فَرَفَعَ بَصَرَهُ فَقَالَ يَا رَبِّ أَرَىٰ مَدَائِنَ

که برد از نظر خود پس ببین پس بر بیدار د نظر خود را بالا پس میگوید ای رب من می بینم شهر ها را

مِنْ ذَهَبٍ وَقُصُورًا مِنْ ذَهَبٍ مُكَلَّلَةً بِاللُّؤْلُؤِ لِأَيِّ

از زر و محلها از ذهب مکلل و مزین با مروارید برائے کدام

نَبِيٍّ هٰذَا أَوْ لِأَيِّ صِدِّيقٍ هٰذَا أَوْ لِأَيِّ شَهِيدٍ هٰذَا

پیغمبری است این یا برای کدام صدیق ست این فضل یا برای کدام شهید ست این میگوید خدا تعالی

قَالَ هٰذَا لِمَنْ أَعْطَى الثَّمَنَ قَالَ يَا رَبِّ وَمَنْ يَمْلِكُ ذٰلِكَ

مر آن کسانے راست که بدهد ثمن آن را میگوید بنده ای پروردگار من کسی مالک شود قیمت آن را

قَالَ أَنْتَ تَمْلِكُهُ قَالَ بِمَاذَا قَالَ بِعَفْوِكَ عَنْ أَخِيكَ قَالَ

میگوید حق تعالے تو مالک میشوی آن را میگوید بچه چیز میگوید حق تعالے بسبب عفو کردن تو از برادر خود مظلمه خود را میگوید بنده

يَا رَبِّ فَإِنِّي قَدْ عَفَوْتُ عَنْهُ قَالَ اللّٰهُ فَخُذْ بِيَدِ أَخِيكَ

ای رب پس بدرستیکه من بتحقیق عفو کردم از وی میگوید خدا پس بگیر دست برادر خود

فَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ اتَّقُوا اللّٰهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ فَإِنَّ اللّٰهَ

پس در آر او را در بهشت پرهیزگاری کنید خدا را و بترسید و صلح کنید میان شما زیرا که خدا تعالی

يُصْلِحُ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْخَرَائِطِيُّ فِي

صلح میکند در میان مسلمان روز قیامت روایه خرائطی فی

مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ وَعَنْ اَنَسٍ رضـ قَالَ دَخَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مکارم اخلاق را، جمع الجوامع و مرویست از انس رضـ گفت انس در آمد آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلٰى شَابٍّ وَهُوَ فِي الْمَوْتِ قَالَ كَيْفَ تَجِدُكَ

علیه وسلم بر جوانی و حال آنکه وے در سکرات موت بود فرمود آنحضرت صلعم چگونه می یابی خود را

قَالَ اَرْجُو اللّٰهَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْكَ وَسَلَّمَ وَاِنِّيْ

گفت آنمرد امید دارم از خدا ای پیغمبر خدا صلی اللہ علیک وسلم و بدرستی من

اَخَافُ ذُنُوْبِيْ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

می ترسم از گناهان خود پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم

لَا يَجْتَمِعَانِ فِيْ قَلْبِ عَبْدٍ فِيْ مِثْلِ هٰذَا الْمَوْطِنِ اِلَّا

جمع نمی شوند امید و خوف در دل بنده مانند این جاے یعنی قریب مرگ مگر

اَعْطَاهُ اللّٰهُ مَا يَرْجُوْا مِنْهُ وَاٰمَنَهُ مِمَّا يَخَافُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

مید ہد او را خدا آنچه امید دارد و امن مید ہد او را خدا از آنچه میترسد رواه ترمذی و ابن ماجه

بَابُ صِفَةِ الْجَنَّةِ وَاَهْلِهَا

باب در بیان صفت جنت و اہل آن

وَبَشِّرِ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ اَنَّ لَهُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ

و بشارت بده آنانرا که ایمان آورده اند و کردند کارہای شایسته بدرستیکه مر ایشان راست بہشتہای که میرود

مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ كُلَّمَا رُزِقُوْا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِّزْقًا

از زیر آنہا جویہا ہر گاه روزی داده شوند از آن ہر نوع میوه روزے ساخته

قَالُوْا هٰذَا الَّذِيْ رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَاُتُوْا بِهٖ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ

گویند این آنست که روزی داده شدیم پیش ازین و آورده شود بایشان آن روزی مانند یکدیگر و مر ایشانرا اند

فِيْهَا اَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ وَّهُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ وَسَارِعُوْا اِلٰى

در آنجا زنان پاک کرده شده و ایشان در آن جاوید مانند گان اند و بشتابید سوی

مَغْفِرَةٍ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمٰوٰتُ وَالْاَرْضُ

آمرزشی از پروردگار خود و بهشتی که پهنای آن آسمانهاست و زمین

اُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِيْنَ الَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ فِي السَّرَّآءِ وَالضَّرَّاءِ

آماده کرده شده برای پرهیزگاران آنانکه نفقه میکنند در آسانی و سختی

وَالْكَاظِمِيْنَ الْغَيْظَ وَالْعَافِيْنَ عَنِ النَّاسِ وَاللّٰهُ يُحِبُّ

و فرو خورندگان خشم و عفو کنندگان از مردمان و خدا دوست دارد

الْمُحْسِنِيْنَ ۝ اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ اِنَّا لَا نُضِيْعُ

نیکوکاران را آنانکه گرویده اند و کردند اعمال صالحه بدرستی نه ضایع سازیم

اَجْرَ مَنْ اَحْسَنَ عَمَلًا ۝ اُولٰٓئِكَ لَهُمْ جَنّٰتُ عَدْنٍ تَجْرِيْ

مزد آنکه نیکو کند کارها را آنگروه مرایشان راست بوستانهای اقامت میرود

مِنْ تَحْتِهِمُ الْاَنْهٰرُ يُحَلَّوْنَ فِيْهَا مِنْ اَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ

از زیر آن جویها پیراسته شوند دران بوستانها از دستوانها ساخته شده از زر

وَّيَلْبَسُوْنَ ثِيَابًا خُضْرًا مِّنْ سُنْدُسٍ وَّاِسْتَبْرَقٍ مُّتَّكِئِيْنَ

و بپوشند جامهای سبز رنگ از دیبای نازک و دیباهای ستبر تکیه زدگان باشند

فِيْهَا عَلَى الْاَرَآئِكِ نِعْمَ الثَّوَابُ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا ۝ اِنَّ اللّٰهَ

در بهشت بر تختها نیک پاداشیست بهشت و نیکوست تکیه گاه بدرستی خدا

يُدْخِلُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا

می درآرد آنکسان را که گرویده اند و کردند اعمال صالحه در بوستانها میرود از زیر آن

الْاَنْهٰرُ يُحَلَّوْنَ فِيْهَا مِنْ اَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَّلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ

جویها پیراسته شوند در آن از دستوانهای از زر و مروارید و لباس شان باشد

فِيْهَا حَرِيْرٌ ۝ تَتَجَافٰى جُنُوْبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُوْنَ رَبَّهُمْ

دران حریر دور میشود پهلوهاے ایشان از خوابگاهها میخوانند پروردگار خویش را

جزو ۴ (۱۵) رکوع ۱۴ (۱۶)

جزو ۱۵ رکوع ۱۶ (۱۵)

جزو ۱۷ رکوع ۱۳ (۱۵)

خَوْفًا وَّطَمَعًا وَّمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُوْنَ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا

بترس و امید و از آنچه روزی دادیم ایشان را نفقه میکنند پس نمیداند نفسی آنچه

اُخْفِيَ لَهُمْ مِّنْ قُرَّةِ اَعْيُنٍ جَزَآءًۢ بِمَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ۝ جَنّٰتُ

پنهان کرده شد ایشان را از روشنی چشمها پاداش بآنچه بودند که میکردند بوستانهاے

عَدْنٍ يَّدْخُلُوْنَهَا يُحَلَّوْنَ فِيْهَا مِنْ اَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَّلُؤْلُؤًا

اقامت درآیند دران پیراسته شوند دران از دستوانها از زر و مروارید

وَلِبَاسُهُمْ فِيْهَا حَرِيْرٌ ۝ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْٓ اَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَ

و پوشش ایشان دران دیباست و گویند ستائش مر خدا اے را که ببرد از ما اندوه

اِنَّ رَبَّنَا لَغَفُوْرٌ شَكُوْرُ ۝ الَّذِيْٓ اَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِنْ فَضْلِهٖ

بدرستی پروردگار ما هر آئینه آمرزنده سپاس دارست آنکه فرود آورد ما را بسرای اقامت از فضل

لَا يَمَسُّنَا فِيْهَا نَصَبٌ وَّلَا يَمَسُّنَا فِيْهَا لُغُوْبٌ ۝ اَلْاَخِلَّآءُ

نمیرسد ما را دران رنجے و نرسد ما را دران ماندگی دوستان

يَوْمَئِذٍۢ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ اِلَّا الْمُتَّقِيْنَ ۝ يٰعِبَادِ لَا خَوْفٌ

آنروز بعضے از ایشان مر بعضے را دشمنی اند مگر پرہیزگاران اے بندگان من نیست ترس

عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلَآ اَنْتُمْ تَحْزَنُوْنَ ۝ اَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِاٰيٰتِنَا

بر شما امروز و نہ شما اندوهگین شوند آنانکه گرویدند بآیتهاے ما

وَكَانُوْا مُسْلِمِيْنَ ۝ اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ اَنْتُمْ وَاَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُوْنَ ۝

و بودند گردن نهادگان درآئید به بهشت شما و زنان شما شاد گردانیده شوید

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِّنْ ذَهَبٍ وَّاَكْوَابٍ ۚ وَفِيْهَا

گردانیده شود بر ایشان کاسه ها از زر و کوزه ها و دران ست

مَا تَشْتَهِيْهِ الْاَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْاَعْيُنُ ۚ وَاَنْتُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ۝

آنچه آرزو برند آن نفسها و لذت یابند چشمان و شما دران جاوید باشید

[illegible]

ع [illegible]

ع [illegible]

وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ○ لَكُمْ

واین بهشت ست که میراث داده شده اید آنرا بانچه بودید میکردید مر شما راست

فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ ○ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ

دران میوہاے بسیار ازان میخورید بدرستی پرہیزگاران در جاے

عـه جزو ۲۵ رکوع ۱۲ (دخان) ۱۲

أَمِينٍ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ يَلْبَسُونَ مِنْ سُنْدُسٍ وَ

امن اند در بوستانها و چشمها و مے پوشند از حریر نازک و

إِسْتَبْرَقٍ مُتَقَابِلِينَ كَذَٰلِكَ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ

حریر سطبر روبرو شدگان همچنین و جفت سازیم ایشان را بحوران کشاده چشم

يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ فَاكِهَةٍ آمِنِينَ لَا يَذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ

میخواهند دران بہر میوہ ایمان نمی چشند دران مرگ را

إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَىٰ وَوَقَاهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ فَضْلًا مِنْ رَبِّكَ

مگر مرگ نخستین و نگاهدارد ایشانرا و دفع کند عذاب دوزخ را افزونی از پروردگار تو

عـه جزو ۲۳ (صافات رکوع ۲)

ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ○ وَمَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

این رستگاری ست بزرگ و پاداش داده نشوید مگر آنچه بودید میکردید

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ○ أُولَٰئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَعْلُومٌ فَوَاكِهُ

مگر بندگان خدا خالص شدگان آنکه مر ایشانراست روزی معین میوہا

وَهُمْ مُكْرَمُونَ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ عَلَىٰ سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ

و ایشان اند نواختگان در بوستانهای نعمت بر تختها روبروے آیندگان

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ بَيْضَاءَ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ ○

گذرانیده میشود بر ایشان بجامی از چشمه سفید خوشخوار براے آشامندگان

لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُونَ ○ وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ

نیست دران آفتی و نه ایشان ازان مست کرده شوند و نزد ایشان کنیزکان

الطَّرْفِ عِينٌ كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَّكْنُونٌ ۝ مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي

فرو چشمانند فراخ چشمہا گویا ایشان سفید ند پوشیدہ صفت بہشت کہ

وُعِدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ مِّن مَّاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ

وعدہ کردہ شدند پرہیزگاران دران جویہاست از آب بے تغیر و جویہا

مِّن لَّبَنٍ لَّمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِّنْ خَمْرٍ لَّذَّةٍ

از شیر کہ متغیر نشدہ مزہ آن و جویہا از شراب لذت

لِّلشَّارِبِينَ ۝ وَأَنْهَارٌ مِّنْ عَسَلٍ مُّصَفًّى وَلَهُمْ فِيهَا

برای نوشندگان و جویہا از شہد صاف کردہ شدہ و مر ایشان را وران

مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ

از ہر میوہ ہاست و آمرزش از پروردگار شان مانند آنکہ او جاوید باشد

فِي النَّارِ وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ إِنَّ الْمُتَّقِينَ

در آتش و آشامانیدہ شوند آب گرم پس پارہ کند رودہای ایشان را بدرستیکہ پرہیزگاران

فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ آخِذِينَ مَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا

در بوستانہا و چشمہا فراگیرندگان آنچہ دادہ ایشان را پروردگار ان بدرستی ایشان بودند

قَبْلَ ذَٰلِكَ مُحْسِنِينَ ۝ كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ

پیش ازین نیکوکاران بودند اندکے از شب خواب نمی کردند

وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ۝ وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ

و بسحرہا ایشان آمرزش میخواستند و در مالہای ایشان بہرہ ایست

لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ۝ وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِّلْمُوقِنِينَ ۝

برای خواہندگان و بے بہرہ و در زمین نشانہاست برائے اہل یقین

وَفِي أَنفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ۝ وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ

و در نفسہای شماست آیا پس نمی بینید و در آسمان روزی شماست و آنچہ وعدہ کردہ شدہ

فَوَرَبِّ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ اِنَّهٗ لَحَقٌّ مِّثْلَ مَآ اَنَّكُمْ تَنْطِقُوْنَ ۝

پس سوگند پروردگار آسمانها و زمین بدرستی او هر آئینه حق ست مانند آنچه بدرستی شما میگوئید

سَابِقُوْٓا اِلٰى مَغْفِرَةٍ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَآءِ

شتابید بسوی آمرزش از پروردگار خویش و بهشتی پهنائی آن مانند پهنائی آسمان

وَالْاَرْضِ اُعِدَّتْ لِلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖ ذٰلِكَ فَضْلُ

و زمین ست آماده کرده شده مر آنرا که گروید بخدا و فرستاده های او این افزونے

اللّٰهِ يُؤْتِيْهِ مَنْ يَّشَآءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ ۝ وَالسّٰبِقُوْنَ

خداست میدهد آنرا هر کرا میخواهد و خدا خداوند افزونی بزرگ ست و پیش گیرندگان

السّٰبِقُوْنَ اُولٰٓئِكَ الْمُقَرَّبُوْنَ ۝ فِيْ جَنّٰتِ النَّعِيْمِ ۝ ثُلَّةٌ مِّنَ

آن گروه نزدیک شدگانند در بوستانهای نعمت گروهے از

الْاَوَّلِيْنَ ۝ وَقَلِيْلٌ مِّنَ الْاٰخِرِيْنَ ۝ عَلٰى سُرُرٍ مَّوْضُوْنَةٍ ۝ مُّتَّكِـِٕيْنَ

پیشینیان و اندکے از پسینیان بر تختها بافته بزر و مکلل بدر و یاقوت تکیه زدگان

عَلَيْهَا مُتَقٰبِلِيْنَ ۝ يَطُوْفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُوْنَ ۝

بران تختها برابر یکدیگر میگردند برایشان برائے خدمت کودکان همیشه ماندگان

بِاَكْوَابٍ وَّاَبَارِيْقَ ۙ وَكَاْسٍ مِّنْ مَّعِيْنٍ ۝ لَّا يُصَدَّعُوْنَ عَنْهَا

بکوزها و ابریقها و جامها از شرابے که روان ست در بهشت درد سر نکشند از ان شراب

وَلَا يُنْزِفُوْنَ ۝ وَفَاكِهَةٍ مِّمَّا يَتَخَيَّرُوْنَ ۝ وَلَحْمِ طَيْرٍ مِّمَّا

و نه بے عقل و بیهوش شوند از ان و دیگر برایشان میگردند بمیوها از آنچه اختیار کنند و گوشت مرغان از آنچه

يَشْتَهُوْنَ ۝ وَحُوْرٌ عِيْنٌ ۝ كَاَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُوْنِ ۝ جَزَآءًۢ

آرزو کنند و حوران کشاده چشمان مانند مروارید پوشیده پاداش

بِمَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ۝ لَا يَسْمَعُوْنَ فِيْهَا لَغْوًا وَّلَا تَاْثِيْمًا ۝ اِلَّا قِيْلًا

بآنچه بودند که میکردند نشنوند دران سخن بیهوده و نه بزه انگیختن لیکن سخن

عـه جزو (۲۷) رکوع (۲۰)

عـه سورهٔ واقعه ۱۲

سَلٰمًا سَلٰمًا ۝ وَاَصْحٰبُ الْيَمِيْنِ مَا اَصْحٰبُ الْيَمِيْنِ ۝

سلام سلام و یاران دست راست چه اند یاران دست راست

فِيْ سِدْرٍ مَّخْضُوْدٍ وَّطَلْحٍ مَّنْضُوْدٍ وَّظِلٍّ مَّمْدُوْدٍ وَّمَآءٍ

در درخت کنار بیخار و در موز بو میوهاے آن برهم چیده سایه کشیده و آب

مَّسْكُوْبٍ وَّفَاكِهَةٍ كَثِيْرَةٍ لَّا مَقْطُوْعَةٍ وَّلَا مَمْنُوْعَةٍ

ریزان و میوه بسیار نه بریده و نه باز داشته شده

وَّفُرُشٍ مَّرْفُوْعَةٍ اِنَّآ اَنْشَاْنٰهُنَّ اِنْشَآءً فَجَعَلْنٰهُنَّ

و فراشهاے برداشته شده بدرستی ما پیدا نمودیم آنهارا پیدا کردن پس گردانیدیم ایشان را

اَبْكَارًا عُرُبًا اَتْرَابًا لِّاَصْحٰبِ الْيَمِيْنِ ۝ ثُلَّةٌ مِّنَ الْاَوَّلِيْنَ

بکرها دوست داران همزادان مریاران دست راست را گروهے از پیشینیان

وَثُلَّةٌ مِّنَ الْاٰخِرِيْنَ ۝ اِنَّ الْاَبْرَارَ يَشْرَبُوْنَ مِنْ كَاْسٍ كَانَ

و گروهی از پسینیان بدرستی نیکوکاران بیاشامند از جام باشد

مِزَاجُهَا كَافُوْرًا ۝ عَيْنًا يَّشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللّٰهِ يُفَجِّرُوْنَهَا

آمیختگی آن کافور چشمه می آشامند ازان بندگان خدا میرانند آنرا هرجا که خواهند

تَفْجِيْرًا ۝ يُوْفُوْنَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُوْنَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهٗ

راندنی آسان وفا مینمایند به نذر و می ترسند از روزیکه هست بدی او

مُسْتَطِيْرًا ۝ وَيُطْعِمُوْنَ الطَّعَامَ عَلٰى حُبِّهٖ مِسْكِيْنًا وَّيَتِيْمًا

آشکارا و میدهند خوردنی بدوستی او درویش را و بے پدر را

وَّاَسِيْرًا ۝ اِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللّٰهِ لَا نُرِيْدُ مِنْكُمْ جَزَآءً

و بندیرا میگویند جز این نیست که میخورانیم شمارا برای خوشنودی خدا نمیخواهیم از شما پاداش

وَّلَا شُكُوْرًا ۝ اِنَّا نَخَافُ مِنْ رَّبِّنَا يَوْمًا عَبُوْسًا قَمْطَرِيْرًا ۝

و نه سپاس بدرستی ما میترسیم از پروردگار خویش از روزے ترش سخت

فَوَقٰهُمُ اللّٰهُ شَرَّ ذٰلِكَ الْيَوْمِ وَلَقّٰهُمْ نَضْرَةً وَّسُرُوْرًا

پس نگهدارد ایشان را خدا از بدی آن روز و پیش آرد ایشان را تازگی و شادی

وَجَزٰىهُمْ بِمَا صَبَرُوْا جَنَّةً وَّحَرِيْرًا مُّتَّكِـِٕيْنَ فِيْهَا عَلَى

و پاداش ایشان انچه صبر کردند بوستان و ابریشم تکیه زدگان دران بر

الْاَرَآئِكِ لَا يَرَوْنَ فِيْهَا شَمْسًا وَّلَا زَمْهَرِيْرًا وَدَانِيَةً

تختها نه بینند دران آفتاب و نه سرما و نزدیک باشد

عَلَيْهِمْ ظِلٰلُهَا وَذُلِّلَتْ قُطُوْفُهَا تَذْلِيْلًا وَيُطَافُ

بر ایشان سایهاے آن و رام کرده شده میوه های آن رام کردنے و گردانیده شود

عَلَيْهِمْ بِاٰنِيَةٍ مِّنْ فِضَّةٍ وَّاَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيْرَا

بر ایشان جامهای خرد از نقره و جامهای بزرگ باشند آبگینه ها

قَوَارِيْرَا مِنْ فِضَّةٍ قَدَّرُوْهَا تَقْدِيْرًا وَيُسْقَوْنَ فِيْهَا

آبگینه ها از نقره اندازه کردند آنرا اندازه کردنے و آشامیده شود دران

كَاْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيْلًا عَيْنًا فِيْهَا تُسَمّٰى سَلْسَبِيْلًا

خمری که باشد آمیزش آن زنجبیل چشمه دران نام نهاده شده سلسبیل

وَيَطُوْفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُوْنَ اِذَا رَاَيْتَهُمْ

و طواف کنند بر ایشان پسران جاوید مانده چون بینی ایشانرا

حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّنْثُوْرًا وَاِذَا رَاَيْتَ ثَمَّ رَاَيْتَ

پنداری ایشان را مروارید افشانده و چون بینی آنجا بینی

نَعِيْمًا وَّمُلْكًا كَبِيْرًا عٰلِيَهُمْ ثِيَابُ سُنْدُسٍ خُضْرٌ

نعمت و ملکی بزرگ زبر شان جامهاے دیبا نازک سبز

وَّاِسْتَبْرَقٌ وَّحُلُّوْا اَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقٰىهُمْ رَبُّهُمْ

و دیبای محکم و پیرایه کرده شوند دستوانها از نقره و بیاشاماند پروردگار شان

شَرَابًا طَهُوْرًا ۝ اِنَّ هٰذَا كَانَ لَكُمْ جَزَآءً وَّكَانَ سَعْيُكُمْ

آشامیدنی پاک بدرستی این ہست مرشمارا پاداش و ہست کوشش شما

مَّشْكُوْرًا ۝ وَلَكُمْ فِيْهَا مَا تَشْتَهِيْٓ اَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيْهَا

پسندیدہ و مرشمار است دران آنچه که بخواہد جانہائے شما و مرشمار است دران

مَا تَدَّعُوْنَ نُزُلًا مِّنْ غَفُوْرٍ رَّحِيْمٍ عَنْ

آنچه خواہید بہ پیشکشی از آمرزندہ بخشایندہ از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى اَعْدَدْتُ لِعِبَادِيَ الصَّالِحِيْنَ مَا لَا عَيْنٌ

گفت خدا تعالی آمادہ کردہ ام مر بندگان صالح خود را چیز یکہ ہیچ چشم ذات آنرا

رَاَتْ وَلَا اُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلٰى قَلْبِ بَشَرٍ وَاقْرَءُوْا

ندیدہ و نہ ہیچ گوش صفات آنرا شنیدہ و نہ گذشتہ ماہیت آن بر دل آدمی پس بخوانید

اِنْ شِئْتُمْ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا اُخْفِيَ لَهُمْ مِّنْ قُرَّةِ اَعْيُنٍ

برای تصدیق این اگر بخواہید پس نمیداند ہیچ ذاتے چیزیکہ پنہان کردہ شد از انچہ سبب روشنی چشمہا گشت

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت کرد بخاری و مسلم و ہم از ابی ہریرہ رض مرویست گفت آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَوْضِعُ سَوْطٍ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِّنَ الدُّنْيَا

علیہ وسلم جای یک تازیانہ در بہشت بہتر ست از دنیا

وَمَا فِيْهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

و ہر چہ در دنیاست روایت کرد بخاری و مسلم آنرا و از انس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَدْوَةٌ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَوْ رَوْحَةٌ

صلی اللہ علیہ وسلم یک بامداد رفتن در راہ خدا یا رفتن در شبانگاہ

خَيْرٌ مِّنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيْهَا وَلَوْ اَنَّ امْرَأَةً مِّنْ نِّسَاءِ اَهْلِ الْجَنَّةِ

بهتر ست از دنیا و هر چیز یکه در انها نست　و اگر باشد که زنے از زنان بهشتیان

اِطَّلَعَتْ اِلَى الْاَرْضِ لَاَضَاءَتْ مَا بَيْنَهُمَا وَلَمَلَأَتْ

ظاهر شود فرود آید سوی زمین هر آینه روشن کند آن زن هر چیز را که میان بهشت و زمین و هر آینه پر کند

مَا بَيْنَهُمَا رِيْحًا وَلَنَصِيْفُهَا عَلٰى رَأْسِهَا خَيْرٌ مِّنَ الدُّنْيَا

هر چیز را که میان بهشت و زمین ست ببوی خوش و هر آینه خمار یکه آن زن بر سر دارد بهتر ست از دنیا

وَمَا فِيْهَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رضـ

و هر چه در دنیا ست　روایه بخارے　و از عبادة بن صامت رضـ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْجَنَّةِ مِائَةُ

مرویست گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم　در بهشت صد

دَرَجَةٍ مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ

پایه است مسافت میان هر دو پایه آن مقدار ست که میان آسمان و زمین ست

وَالْفِرْدَوْسُ اَعْلَاهَا دَرَجَةً مِّنْهَا تُفَجَّرُ اَنْهَارُ الْجَنَّةِ الْاَرْبَعَةُ

و فردوس که نام یکی از بهشتهاست بلندترین آنهاست از روی درجه از جنت فردوس روان کرده میشود جویهای

وَمِنْ فَوْقِهَا يَكُوْنُ الْعَرْشُ فَاِذَا سَاَلْتُمُ اللّٰهَ فَاسْئَلُوْا

و از بالاے او عرش ست پس چون سوال کنید از خدا بهشت را بخواهید

الْفِرْدَوْسَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ

فردوس را روایت کرد این حدیث را ترمذی　و از ابی هریره رضـ مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ فِي الْجَنَّةِ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم　بدرستیکه در بهشت

شَجَرَةً يَسِيْرُ الرَّاكِبُ فِيْ ظِلِّهَا مِائَةَ عَامٍ لَا يَقْطَعُهَا وَلَقَابُ

درختی ست که سیر می کند سوار در سایه او صد سال و هنوز قطع نمیکند مسافت آنرا و هر آئینه جای مقدار

قَوْسِ اَحَدِكُمْ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِّمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ

طول کمان یکی از شما در بہشت ست از چیزے کہ طلوع کردہ آبران آفتاب

اَوْ تَغْرُبُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَسْمَاءَ بِنْتِ اَبِي بَكْرٍ رض

یا غروب می کند متفق علیہ ست واز اسماء بنت ابی بکر رض مرویست

قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَذَكَرَ لَهُ

گفت شنیدم آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم وحال آنکہ ذکر کردہ شد مر آنحضرت را

سِدْرَةُ الْمُنْتَهٰى قَالَ يَسِيْرُ الرَّاكِبُ فِي ظِلِّ الْفَنَنِ مِنْهَا مِائَةَ

سدرة المنتہی گفت آنحضرت صلعم سیر میکند سوار در زیر شاخہاے وے صد

سَنَةٍ اَوْ يَسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا مِائَةُ رَاكِبٍ شَكَّ الرَّاوِي فِيْهَا

سال یا پناہ میگیرد بسایہ او صد سوار شک کردہ راوی در سدرة المنتہی

فَرَاشُ الذَّهَبِ كَاَنَّ ثَمَرَهَا الْقِلَالُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

کرمہای طلاست گویا میوہ او مثل سبوہای کلانست رواہ ترمذی وروایت ست از

عُتْبَةَ بْنِ غَزْوَانَ رض قَالَ ذُكِرَ لَنَا اَنَّ الْحَجَرَ يُلْقٰى مِنْ شَفَةِ

عتبہ بن غزوان گفت ذکر کردہ شد مارا حضرت کہ سنگ انداختہ میشود از کنار

جَهَنَّمَ فَيَهْوِي فِيْهَا سَبْعِيْنَ خَرِيْفًا لَا يُدْرِكُ لَهَا قَعْرًا

دوزخ پس فرود مے افتد آن سنگ در دوزخ تا ہفتاد سال در نمی آید آن سنگ مر قعر دوزخ را

وَاللّٰهِ لَتُمْلَاَنَّ وَلَقَدْ ذُكِرَ لَنَا اَنَّ مَا بَيْنَ مِصْرَاعَيْنِ

بخدا سوگند ہر آئینہ پر کردہ میشود دوزخ باوجود این فراخی او وبتحقیق ذکر کردہ شد مارا کہ میان دو تختہ از

مِنْ مَصَارِيْعِ الْجَنَّةِ مَسِيْرَةُ اَرْبَعِيْنَ سَنَةً وَلَيَاْتِيَنَّ

تختہ ہاے در بہشت مسافت چہل سال ست وہر آئینہ بیاید

عَلَيْهَا يَوْمٌ وَّهُوَ كَظِيْظٌ مِّنَ الزِّحَامِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

بر بہشت روزی وحال آنکہ وی پرست از ازدحام رواہ مسلم واز

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رض روایت ست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَا فِي الْجَنَّةِ شَجَرَةٌ إِلَّا وَسَاقُهَا مِنْ ذَهَبٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

نیست در بہشت ہیچ درختے مگر آنکہ تنۂ وے از طلااست روایت کرد اینحدیث را ترمذی

وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ہم از ابوہریرہ رض مرویست گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ مِائَةُ

بدرستیکہ در بہشت صد پایہ است مسافت میان ہر دو پایہ مسافت صد

عَامٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ

سال ست روایت کرد اینحدیث را ترمذی واز ابی سعید رض مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ در بہشت صد پایہ است

لَوْ أَنَّ الْعَالَمِيْنَ اجْتَمَعُوْا فِي إِحْدَاهُنَّ لَوَسِعَتْهُمْ

چنانکہ اگر عالمیان تمام جمع شوند در یکے ازان درجات گنجائش میدہد ہمہ را

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

روایت کرد ترمذی این حدیث را وہم از ابوسعید رض آمدہ است از آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى وَفُرُشٍ مَّرْفُوْعَةٍ قَالَ ارْتِفَاعُهَا

وسلم در تفسیر قول حق تعالے وفرش مرفوعہ است گفت مسافت آنہا

لَكَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ مَسِيْرَةُ خَمْسِمِائَةِ سَنَةٍ

ہر آئینہ ہمچو مسافت میان آسمان وزمین ست پانصد سالہ راہ

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

روایت ترمذی واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَيْحَانُ وَجَيْحَانُ وَالْفُرَاتُ وَالنِّيْلُ
صلے اللہ علیہ وسلم کہ سیحان و جیحان و فرات و نیل

كُلٌّ مِّنْ اَنْهَارِ الْجَنَّةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَنَسٍ رضہ
و این جہار جوے از جوہا ے بہشت ست رواہ مسلم و روایت ست از انس رضا

قَالَ سُئِلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا الْكَوْثَرُ
گفت پرسیدہ شد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چیست کوثر

قَالَ ذَاكَ نَهْرٌ اَعْطَانِيْهِ اللّٰهُ يَعْنِيْ فِي الْجَنَّةِ اَشَدُّ بَيَاضًا
فرمود کوثر نہریست کہ خدا تعالیٰ دادہ مرا آنجوی را در بہشت سخت ترست آب در سفیدی

مِّنَ اللَّبَنِ وَاَحْلٰى مِنَ الْعَسَلِ فِيْهِ طَيْرٌ اَعْنَاقُهَا كَاَعْنَاقِ
از شیر و شیرین ترست از شہد دران جوے پرندگانند گردنہای ایشان مانند گردنہای

الْجُزُرِ قَالَ عُمَرُ رضہ اِنَّ هٰذِهٖ النَّاعِمَةُ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
شتران گفت عمر رضہ بدرستیکہ این پرندگان دران حوض متنعم و فربہ و خوشحال باشند فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اٰكِلَتُهَا اَنْعَمُ مِنْهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ
علیہ وسلم خورندگان آن پرندگان متنعم تر و فربہ تر ازان پرندگان اند رواہ ترمذی و از

حَكِيْمِ ابْنِ مُعَاوِيَةَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
حکیم بن معاویہ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِنَّ فِي الْجَنَّةِ بَحْرَ الْمَاءِ وَبَحْرَ الْعَسَلِ وَبَحْرَ اللَّبَنِ وَبَحْرَ الْخَمْرِ
بدرستیکہ در بہشت دریای آب و دریای شہد و دریای شیر و دریای خمرست

ثُمَّ تَشَقَّقُ الْاَنْهَارُ بَعْدُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَرَوَاهُ الدَّارِمِيُّ
پستر بشگافد و بیرون آید ازان دریاہا جویہا بعد از در آمدن مسلمان در بہشت رواہ ترمذی و روایت کرد دارمی

عَنْ مُعَاوِيَةَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
از معاویہ و از ابی ہریرہ رضہ مرویست گفت فرمود آنحضرت ص

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَوَّلَ زُمْرَةٍ يَّدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ
صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ نخستین گروہے کہ درمی آیند بہشت را
عَلٰى صُوْرَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ ثُمَّ الَّذِيْنَ يَلُوْنَهُمْ كَاَشَدِّ
برصورت ماہ تمام اند کہ در شب چہاردہم میباشد پس آنکسانیکہ بعد از ایشان می آیند ہمچو سخت تر
كَوْكَبٍ دُرِّيٍّ فِي السَّمَاءِ اِضَاءَةً قُلُوْبُهُمْ عَلٰى قَلْبِ
ستارۂ درخشان در آسمان از روئے روشنائی دلہائے ہمہ ایشان بردل
رَجُلٍ وَّاحِدٍ لَا اخْتِلَافَ بَيْنَهُمْ وَلَا تَبَاغُضَ لِكُلِّ
یک مرد اند ہیچ اختلاف میان ایشان نیست و نہ دشمن داشتن یکدیگر را مر ہر
امْرِئٍ مِّنْهُمْ زَوْجَتَانِ مِنَ الْحُوْرِ الْعِيْنِ يُرٰى مُخُّ
مرد را از بہشتیان دو زن است از حور سپید فراخ چشم دیدہ میشود مغز استخوان
سُوْقِهِنَّ مِنْ وَّرَاءِ الْعَظْمِ وَاللَّحْمِ مِنَ الْحُسْنِ يُسَبِّحُوْنَ
ساقہائے ایشان از استخوان و گوشت از نہایت حسن بپاکی یاد میکنند
اللّٰهَ بُكْرَةً وَّعَشِيًّا لَا يَسْقَمُوْنَ وَلَا يَبُوْلُوْنَ وَلَا يَتَغَوَّطُوْنَ
خدا را صبح و شام بیمار نمیشوند اہل بہشت و بول نمیکنند و پاخانہ نمیروند
وَلَا يَتْفُلُوْنَ وَلَا يَمْتَخِطُوْنَ اٰنِيَتُهُمُ الذَّهَبُ وَالْفِضَّةُ
و آب از دہن نمی افگنند و آب از بینی نمی اندازند آوندہای ایشان از طلا و نقرہ است
وَاَمْشَاطُهُمُ الذَّهَبُ وَوَقُوْدُ مَجَامِرِهِمُ الْاَلُوَّةُ وَرَشْحُهُمُ
و شانہای ایشان از طلا است و فروزینہ مجمرہائے ایشان عود ہندی است و عرق ایشان
الْمِسْكُ عَلٰى خَلْقِ رَجُلٍ وَّاحِدٍ عَلٰى صُوْرَةِ اَبِيْهِمْ
مشک است یعنی خوشبوی مانند مشک ہمہ بر خلق و سیرت یک مرد است بر صورت و شکل پدر ایشان
اٰدَمَ سِتُّوْنَ ذِرَاعًا فِي السَّمَاءِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ
کہ آدم است شصت گز در جانب آسمان یعنی در طول قامت متفق علیہ و از

جابرٍ رضؓ قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان اهل

جابر رضؓ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه

الجنة یاکلون فیها ویشربون ولا یتفلون ولا یبولون

بهشتیان میخورند در بهشت ومی نوشند وآب دهن نمی افگنند وبول نمی کنند

ولا یتغوطون ولا یمتخطون قالوا فما بال الطعام قال جشاءٌ

و پایخانه نمی روند وآب از بینی نمی اندازند گفتند صحابه پس حال طعام چیست فرمود آنحضرت آروغ

ورشحٌ کرشح المسك یلهمون التسبیح والتحمید کما

وعرق مثل عرق مشک الهام کرده میشوند بهشتیان را تسبیح وتحمید چنانکه

تلهمون النفس رواه مسلم وعن ابی هریرة رضؓ

بیرون آورده میشود از شما نفس بی تکلف می آید روایت کرد اینحدیث را مسلم واز ابی هریره رضؓ مرویست

قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من یدخل

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه در می آید

الجنة ینعم ولا یبأس ولا یبلی ثیابه ولا یفنی شبابه

بهشت را متنعم وآسایش میکند وخوب نمیگردد ونعم او بمشقت ونه کهنه گردد جامهای او وفانی نمیگردد جوانی او

رواه مسلم وعن ابی سعید وابی هریرة رضؓ

روایه مسلم واز ابی سعید رضؓ وابی هریره رضؓ مرویست

قالا قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ینادی منادٍ

که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم آواز میدهد آواز دهنده به بهشتیان ومیگوید

ان لکم ان تصحوا فلا تسقموا ابدا وان لکم ان تحیوا فلا تموتوا

بدرستیکه مرشمار است که تندرست باشید پس بیمار نشوید همیشه ومرشمار است که زنده باشید پس نمیرید

ابدا وان لکم ان تشبوا فلا تهرموا ابدا وان لکم ان تنعموا

همیشه وبدرستی مرشمار است که جوان باشید وپیر نشوید همیشه ومرشمار است که راحت ببینید

فَلَا تَبْأَسُوْا أَبَدًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ قَالَ

پس محنت و مشقت نہ بینید ہمیشہ رواہ مسلم و از ابی ہریرہ رضا مرویست گفت ابو ہریرہ

قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مِمَّ خُلِقَ الْخَلْقُ قَالَ مِنَ الْمَاءِ قُلْنَا الْجَنَّةُ

پرسیدم از آنحضرت از چہ چیز پیدا کردہ شد خلق فرمود آنحضرت پیدا کردہ شد از آب پرسیدم کہ بہشت

مَا بِنَاؤُهَا قَالَ لَبِنَةٌ مِّنْ ذَهَبٍ وَلَبِنَةٌ مِّنْ فِضَّةٍ وَمِلَاطُهَا

بنائے چیست فرمود بنائے بہشت خشتے از طلا و خشتے از نقرہ و گل آن

الْمِسْكُ الْأَذْفَرُ وَحَصْبَاؤُهَا اللُّؤْلُؤُ وَالْيَاقُوْتُ وَتُرْبَتُهَا

مشک خالص تیز بوے و سنگریزای او مروارید و یاقوت و خاک او

الزَّعْفَرَانُ مَنْ يَدْخُلُهَا يَنْعَمُ وَلَا يَبْأَسُ وَيَخْلُدُ وَلَا يَمُوْتُ

مثل زعفران زرد و خوشبوی ہر کہ در آید بہشت را متنعم میکند و نمی بیند رنج و مشقت و ہمیشہ میزید و ہرگز نمی میرد

وَلَا يَبْلٰى ثِيَابُهُمْ وَلَا يَفْنٰى شَبَابُهُمْ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

و کہنہ نمیگردد جامہای بہشتیان و فانی نمیگردد جوانی ایشان رواہ احمد و ترمذی

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِيْ سَعِيْدٍ رَضِيَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و دارمی و از ابو سعید رضا مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَوَّلَ زُمْرَةٍ يَدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ

صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ نخستین گروہے کہ میدر آید بہشت را

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ضَوْءُ وُجُوْهِهِمْ عَلٰى مِثْلِ ضَوْءِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ

روز قیامت روشنی رویہاے ایشان واقع شدہ است بمانند روشنی ماہ در شب

الْبَدْرِ وَالزُّمْرَةُ الثَّانِيَةُ عَلٰى مِثْلِ أَحْسَنِ كَوَاكِبَ دُرِّيٍّ فِي السَّمَاءِ

چار دہم و گروہ دوم بر مانند بہترین ستارہ درخشندہ در آسمان

لِكُلِّ رَجُلٍ مِّنْهُمْ زَوْجَتَانِ عَلٰى كُلِّ زَوْجَةٍ سَبْعُوْنَ حُلَّةً

مر ہر یکے از ایشان را دو زن ست بر ہر زن ہفتاد حلہ است باین صفت کہ

يُرٰى مُخُّ سَاقِهَا مِنْ وَرَائِهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ
دیدہ میشود مغز استخوان ساق وی از پس ساق شان رواہ ترمذی وازے
أَبِي سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ابوسعید رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم
أَدْنٰى أَهْلِ الْجَنَّةِ الَّذِي لَهُ ثَمَانُوْنَ أَلْفَ خَادِمٍ وَاثْنَانِ
فروتر بہشتیان در مرتبہ کسیکہ مراورا ہشتاد ہزار خدمتگار است وہفتاد و دو
وَسَبْعُوْنَ زَوْجَةً وَتُنْصَبُ لَهُ قُبَّةٌ مِنْ لُؤْلُؤٍ وَزَبَرْجَدٍ
زن ست وبرپا کردہ میشود برائے آنکس خیمہ از مروارید و زبرجد
وَيَاقُوْتٍ كَمَا بَيْنَ الْجَابِيَةِ إِلٰى صَنْعَاءَ وَبِهٰذَا الْإِسْنَادِ
ویاقوت مسافت آن قبہ چنانکہ میان جابیہ کہ شہریست در شام تا صنعا کہ موضعی ست در یمن وبہمین اسناد کہ
قَالَ مَنْ مَاتَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ مِنْ صَغِيْرٍ أَوْ كَبِيْرٍ يُرَدُّوْنَ
گفت آنحضرت ۲ آنکسانیکہ مردند از اہل بہشت خورد و کلان گردانیدہ میشوند
بَنِيْ ثَلٰثِيْنَ فِي الْجَنَّةِ لَا يَزِيْدُوْنَ عَلَيْهَا أَبَدًا وَكَذٰلِكَ
بسی سالہ در بہشت زیادہ نمیشود بر سی سال ہمیشہ و ہمچنین
أَهْلُ النَّارِ وَبِهٰذَا الْإِسْنَادِ قَالَ إِنَّ عَلَيْهِمُ التِّيْجَانَ أَدْنٰى
دوزخیان سی سالہ میباشند ہمیشہ وبہمین اسناد گفت بدرستی بر سر بہشتیان تاجہا باشد فروترین
لُؤْلُؤَةٍ مِنْهَا لَتُضِيْءُ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَبِهٰذَا الْإِسْنَادِ
مروارید آن تاجہا در نغایت روشن میگرداند چیزیرا کہ میان مشرق و مغرب ست وہم باین اسناد
قَالَ الْمُؤْمِنُ إِذَا اشْتَهَى الْوَلَدَ فِي الْجَنَّةِ كَانَ حَمْلُهُ وَوَضْعُهُ
فرمود مسلمان چون آرزو کند فرزند را در بہشت میباشد بارشکم وی و زائیدہ شدن
وَسِنُّهُ فِي سَاعَةٍ كَمَا يَشْتَهِي وَقَالَ إِسْحٰقُ بْنُ إِبْرَاهِيْمَ
و عمروے در یک ساعت چنانکہ میخواہد وگفت اسحق بن ابراہیم

فِي هٰذَا الْحَدِيْثِ إِذَا اشْتَهَى الْمُؤْمِنُ فِي الْجَنَّةِ الْوَلَدَ كَانَ

درین حدیث چون بخواهد مسلمان در بهشت فرزند را پیدا گردد

فِي سَاعَةٍ وَّلٰكِنْ لَّا يَشْتَهِيْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَرَوَى ابْنُ مَاجَةَ

در یک ساعت ولیکن نمی خواهد رواه ترمذی و روایت کرد ابن ماجه

الرَّابِعَةَ وَالدَّارِمِيُّ الْأَخِيْرَةَ وَعَنْ أَبِيْ سَعِيْدٍ رض

روایت چهارم را و روایت کرد دارمی روایت اخیره را و از ابو سعید رض

عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الرَّجُلَ فِي الْجَنَّةِ

از آنحضرت صلی الله علیه وسلم روایت ست که گفت بدرستیکه مرد در بهشت

لَيَتَّكِئُ فِي الْجَنَّةِ سَبْعِيْنَ مَسْنَدًا قَبْلَ أَنْ يَّتَحَوَّلَ ثُمَّ تَأْتِيْهِ

هر آئینه تکیه میکند در بهشت بر هفتاد تکیه پیش از آنکه برگردد از پهلو به پهلوی دیگر پس تر می آید آنمرد را

امْرَأَةٌ فَتَضْرِبُ عَلٰى مَنْكِبِهٖ فَيَنْظُرُ وَجْهَهٗ فِيْ خَدِّهَا أَصْفٰى

زنی پس میزند آنزن بر دوش آنمرد پس ببیند آنمرد روی خود را در رخساره آنزن در حالیکه رخساره روشن تر

مِنَ الْمِرْاٰةِ وَإِنَّ أَدْنٰى لُؤْلُؤَةٍ عَلَيْهَا تُضِيْءُ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ

از آئینه است بدرستیکه ادنی مروارید که بران زن ست روشن میگرداند میان مشرق

وَالْمَغْرِبِ فَتُسَلِّمُ عَلَيْهِ فَيَرُدُّ السَّلَامَ وَيَسْأَلُهَا مَنْ أَنْتِ

و مغرب را پس سلام میکند آنزن برآن مرد پس جواب میگوید آنمرد سلام او را و می پرسد آنمرد از آن زن کیستی تو

فَتَقُوْلُ أَنَا مِنَ الْمَزِيْدِ وَإِنَّهٗ لَيَكُوْنُ عَلَيْهَا سَبْعُوْنَ ثَوْبًا

پس میگوید آنزن من از جمله زیادتی ام که وعده از حق تعالی و بدرستیکه شان اینست که هر آئینه میباشد بران زن هفتاد

فَيَنْفُذُهَا بَصَرُهٗ حَتّٰى يَرٰى مُخَّ سَاقِهَا مِنْ وَّرَاءِ ذٰلِكَ

پس در میرود دران جامها نظر آنمرد تا آنکه می بیند آنمرد مغز استخوان ساق آنزن از پس آن لباس

وَإِنَّ عَلَيْهَا مِنَ التِّيْجَانِ إِنَّ أَدْنٰى لُؤْلُؤَةٍ مِّنْهَا لَتُضِيْءُ

و بدرستیکه بر سر آنها تاجها باشند که فرو مروارید از آن تاجها روشن میگرداند

مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَنَسٍ رضہ

میان مشرق ومغرب را رواہ احمد واز انس رضہ مرویست

قَالَ يُعْطَى الْمُؤْمِنُ قُوَّةَ كَذَا وَكَذَا مِنَ الْجِمَاعِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ

گفت دادہ شود مسلمان در بہشت قوت چندین وچندین ازجہت جماع گفتہ شد یا رسول اللہ

اَوَيُطِيقُ ذٰلِكَ قَالَ يُعْطَى قُوَّةَ مِائَةٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

صلی اللہ علیہ وسلم آیا طاقت وارد مرد جماع چندین زنان را فرمود دادہ میشود طاقت صد مرد رواہ

وَعَنْ سَعْدِ بْنِ اَبِي وَقَّاصٍ رضہ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز سعد بن ابی وقاص رضہ مرویست از آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَنَّهُ قَالَ لَوْ اَنَّ مَا يُقِلُّ ظُفُرٌ مِمَّا فِي الْجَنَّةِ بَدَا لَتَزَخْرَفَتْ

وسلم ہر آئینہ وی فرمود اگر آنکہ چیز یکہ بر میدارد آنرا ناخن از ان چیزہائے کہ در بہشت ست از اسباب زینت

لَهُ مَا بَيْنَ خَوَافِقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَلَوْ اَنَّ رَجُلًا

ازجہت آنچیز چیزیکہ میان اطراف آسمان وزمین ست واگر آنکہ مردے

مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ اطَّلَعَ فَبَدَا اَسَاوِرُهُ لَطَمَسَ ضَوْؤُهُ ضَوْءَ

از بہشتیان برآید پس ظاہر گردد بازوہای ست وی ہر آئینہ محو ونا پدید میگرداند روشنی او روشنی

الشَّمْسِ كَمَا تَطْمِسُ الشَّمْسُ ضَوْءَ النُّجُومِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

آفتاب را چنانکہ محو کند آفتاب روشنی ستارگان را رواہ ترمذی

وَعَنْ جَابِرٍ رضہ قَالَ سَاَلَ رَجُلٌ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

واز جابر رضہ مرویست گفت پرسید مردے از آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيَنَامُ اَهْلُ الْجَنَّةِ قَالَ النَّوْمُ اَخُ الْمَوْتِ

علیہ وسلم آیا خواب میکنند بہشتیان گفت آنحضرت ؐ خواب برادر موت ست

وَلَا يَمُوتُ اَهْلُ الْجَنَّةِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ

ونمی میرند اہل بہشت رواہ بیہقی در شعب ایمان

ترمذی ۱۳۵

متفق علیہ بزیادۃ من عندہ

وَعَنْ عَلِيٍّ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
واز علی رضہ رویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَمُجْتَمَعًا لِلْحُوْرِ الْعِيْنِ يَرْفَعْنَ بِاَصْوَاتٍ
وسلم بدرستیکہ در بہشت اجماعی ست مر حور عین را بلند میلنند آوازہا را

لَمْ تَسْمَعِ الْخَلَائِقُ مِثْلَهَا يَقُلْنَ نَحْنُ الْخَالِدَاتُ فَلَا نَبِيْدُ
نشنیدہ اند خلائق مانند آن آوازہا میگویند این کلمات را ماہمیشہ زندگانیم پس ہلاک نمی شویم و نمی میریم

وَنَحْنُ النَّاعِمَاتُ فَلَا نَبْأَسُ وَنَحْنُ الرَّاضِيَاتُ فَلَا نَسْخَطُ
و ما تنعم کنندگانیم پس نمی بینیم شدت و احتیاج را و ما خوشنود شوندگانیم خشمگین نمی شویم

طُوْبٰى لِمَنْ كَانَ لَنَا وَكُنَّا لَهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ
وخوشی باد برکسیکہ ہست برائے ما ہستیم ما برائے وے رواہ ترمذی واز

اَبِيْ سَعِيْدِنِ الْخُدْرِيِّ رضہ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
از ابوسعید خدری رضہ مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ اِنَّ اَهْلَ الْجَنَّةِ يَتَرَاءَوْنَ اَهْلَ الْغُرَفِ مِنْ فَوْقِهِمْ
فرمود بدرستیکہ بہشتیان مے بینند اہل غرف را از بالاے خود

كَمَا تَتَرَاءَوْنَ الْكَوْكَبَ الدُّرِّيَّ الْغَابِرَ فِي الْاُفُقِ مِنَ الْمَشْرِقِ
چنانکہ می بینید شما ستارہ درخشان را کہ رفتہ است یا باقی در کنارہ از مشرق

اَوِ الْمَغْرِبِ لِتَفَاضُلِ مَا بَيْنَهُمْ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
یا مغرب ست واین ارتفاع بجہت تفاوت ست کہ میان بہشتیانست گفتند یا رسول اللہ صلی اللہ

عَلَيْكَ وَسَلَّمَ تِلْكَ مَنَازِلُ الْاَنْبِيَاءِ لَا يَبْلُغُهَا غَيْرُهُمْ
علیک وسلم این قصرہای رفیع منزلہای پیغمبران خواہد بود کہ نمیرسد بآن منزل غیر پیغمبر

قَالَ بَلٰى وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ رِجَالٌ اٰمَنُوْا بِاللّٰهِ وَصَدَّقُوْا
فرمود بلی میرسند بخدا سوگند میرسند آنرا مردانی کہ ایمان آوردند بخدا و راست گوی داشتند

الْمُرْسَلِيْنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

پیغمبران را متفق علیہ و از ابو ہریرہ رض مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ اَقْوَامٌ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم میدر آید بہشت را گروہا

اَفْئِدَتُهُمْ مِثْلُ اَفْئِدَةِ الطَّيْرِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

کہ دلہاے ایشان مانند دلہاے پرندگانست رواہ مسلم واز

اَبِيْ سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی سعید رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اِنَّ اللّٰهَ يَقُوْلُ لِاَهْلِ الْجَنَّةِ يَا اَهْلَ الْجَنَّةِ فَيَقُوْلُوْنَ لَبَّيْكَ

بدرستیکہ خدا تعالی میگوید مر بہشتیان را و ندا میکند ایشان را ای اہل بہشت پس میگویند بہشتیان

رَبَّنَا وَسَعْدَيْكَ وَالْخَيْرُ كُلُّهُ فِيْ يَدَيْكَ فَيَقُوْلُ هَلْ رَضِيْتُمْ

پروردگارا ورامی ایستیم خدمت ترا ستادنی و یاری دہیم دین ترا یاری دادنی نیکی در دست تصرف تست پس میگوید پروردگار

فَيَقُوْلُوْنَ مَا لَنَا لَا نَرْضٰى يَا رَبِّ وَقَدْ اَعْطَيْتَنَا مَا لَمْ تُعْطِ

پس گویند چہ شد ما را کہ راضی نشویم ای پروردگار وبتحقیق دادی تو ما را چیزے کہ ندادی

اَحَدًا مِّنْ خَلْقِكَ فَيَقُوْلُ اَلَا اُعْطِيْكُمْ اَفْضَلَ مِنْ ذٰلِكَ

ہیچ یکے را از خلق خود پس میگوید پروردگار آیا ندہم شما را بہتر از آن کہ دادم

فَيَقُوْلُوْنَ يَا رَبِّ وَاَيُّ شَيْءٍ اَفْضَلُ مِنْ ذٰلِكَ فَيَقُوْلُ

پس میگویند ای پروردگار وکدام چیزست بہتر از آن پس میگوید پروردگار

اُحِلُّ عَلَيْكُمْ رِضْوَانِيْ فَلَا اَسْخَطُ عَلَيْكُمْ بَعْدَهٗ اَبَدًا

فرود می آرم برشما رضای خود پس خشم نگیرم برشما بعد ازین ہمیشہ چون مولی از بندہ راضی شد ہمہ نعمتہا وسعادتہا حاصل

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى

متفق علیہ و از معاذ بن جبل رض مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ

اللّٰہ علیہ وسلم قال یدخل اھل الجنۃ الجنۃ جردا
علیہ وسلم فرمود می در آیند اہل بہشت بہشت را جرد
مردا مکحلین ابناء ثلثین او ثلث وثلثین سنۃ رواہ الترمذی
مرد یعنے امرد وسرگین سی سالہ یا سی وسہ سالہ رواہ ترمذی
وعن بریدۃ رضہ قال قال رسول اللّٰہ صلی اللّٰہ علیہ وسلم
واز بریدہ اسلمی رضہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم
اھل الجنۃ عشرون ومائۃ صف ثمانون منھا من ھذہ
کہ بہشتیان صد وبیست صفہا باشند ہشتاد ازان ازین امت
الامۃ واربعون من سائر الامم رواہ الترمذی والبیھقی
وچہل صف از دیگر امتہا باشند روایت کرد ترمذی و بیہقی
فی کتاب البعث والنشور وعن بریدۃ رضہ ان رجلا
در کتاب بعث ونشور واز بریدہ رضہ نیز مرویست کہ مردے
قال یا رسول اللّٰہ ھل فی الجنۃ من خیل قال ان اللّٰہ
گفت ای رسول خدا آیا ہست در بہشت چیزے از جنس اسپان فرمود آنحضرت ﷺ
ادخلک الجنۃ فلا تشاء ان تحمل فیھا علی فرس من
اگر در آورد ترا خدا تعالیٰ در بہشت پس نخواہی کہ تو سوارہ کردہ شوی در بہشت بر اسپی از
یاقوتۃ حمراء یطیر بک فی الجنۃ حیث شئت الا فعلت
یاقوت سرخ کہ بپراند آن اسپ ترا در بہشت آنجا کہ بخواہی مگر آنکہ
وسألہ رجل فقال یا رسول اللّٰہ ھل فی الجنۃ من ابل
دادہ شوی مقصود خود را وسوال کرد آنحضرت را مردے پس گفت ای رسول خدا آیا ہست در بہشت از جنس شتران
قال فلم یقل لہ ما قال لصاحبہ فقال ان یدخلک اللّٰہ
گفت بریدہ پس نگفت آنحضرت مر این مرد را چیزے کہ گفت مر یار اورا پس فرمود آنحضرت بطریق کلمہ اگر در آرد ترا

۱؎ جرد جمع اجرد وآن شخصی است کہ بر بدن او موی نباشد ومرد جمع امرد وآن جوانیست کہ ریش نبر آمدہ باشد از مرقاۃ ۱۲

الجنة يكن لك فيها ما اشتهت نفسك ولذت عينك

در بهشت باشد ترا در بهشت هرچه خواهد نفس تو و مزه گیرد چشم تو

رواه الترمذي وعن ابي هريرة رضـ ان النبي

روایت کرده ترمذی واز ابو هریره رضا مرویست که آنحضرت

صلى الله عليه وسلم كان يتحدث وعنده رجل

صلی الله علیه وسلم بود حدیث میکرد وحال آنکه نزد وے مردے بود

من اهل البادية ان رجلا من اهل الجنة استأذن

از صحرانشین حدیث این بود که مردے از بهشتیان طلب اذن کرد

ربه في الزرع فقال له الست فيما شئت قال بلى

پروردگار خود را در زراعت کردن پس گفت حقتعالی مراورا آیا نیست تو در هرچه خواهی

ولكن احب ان ازرع فبذر فبادر الطرف نباته

ولیکن من خوش دارم که زراعت کنم پس اذن شد اورا پس تخم ریخت آن بود

واستواؤه واستحصاده فكان امثال الجبال فيقول

پس شتابی کرد زراعت در چشم زدن روئیدن و رسیدن آن و درودن آن گردید پس گشت مانند کوهها

الله دونك يا ابن ادم فانه لا يشبعك شيء فقال

خداتعالی بگیر اے فرزند آدم آنچه خواستی پس بدرستیکه تراسیر نمیکند هیچ چیز پس

الاعرابي والله لا تجده الا قرشيا او انصاريا فانهم

آن بادیه نشین بخدا سوگند نمی یابی تو آن مرد را مگر قریشی وانصاری را زیراکه ایشان

اصحاب زرع واما نحن فلسنا باصحاب زرع فضحك

خداوند زراعت اند واما نیستیم خداوندان زراعت پس خنده کرد

رسول الله صلى الله عليه وسلم رواه البخاري وعن

آنحضرت صلی الله علیه وسلم ازین سخن اعرابی روایت کرد بخاری واز

أَبِي مُوسَى رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی موسیٰ رض مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

إِنَّ لِلْمُؤْمِنِ فِي الْجَنَّةِ لَخَيْمَةً مِنْ لُؤْلُؤَةٍ وَاحِدَةٍ مُجَوَّفَةٍ

بدرستیکہ مر مسلمان را در بہشت ہر آئینہ خیمہ است از یک مروارید میان کاواک

عَرْضُهَا وَفِي رِوَايَةٍ طُولُهَا سِتُّونَ مِيلًا فِي كُلِّ زَاوِيَةٍ

پہنائی آن خیمہ و در روایتے درازی آن خیمہ شصت کروہ است در ہر گوشہ

مِنْهَا أَهْلٌ مَا يَرَوْنَ الْآخَرِينَ يَطُوفُ عَلَيْهِمُ الْمُؤْمِنُونَ

از آن خیمہ اہل خانہ مومن اند کہ نمی بینند دیگر از اہل خانہ کہ در گوشہ دیگر اند آمد شد میکنند بر ایشان آن مسلمانان

وَجَنَّتَانِ مِنْ فِضَّةٍ آنِيَتُهُمَا وَمَا فِيهِمَا وَجَنَّتَانِ مِنْ ذَهَبٍ

و مر مسلمان را دو بہشت است از نقرہ است آوندہای آنہا و ہرچہ در آنہاست از متاع و دو بہشت ست

آنِيَتُهُمَا وَمَا فِيهِمَا وَمَا بَيْنَ الْقَوْمِ وَبَيْنَ أَنْ يَنْظُرُوا

آوندہای آنہا از طلاست و آنچہ در آنہاست و نیست میان مردم و میان نظر کردن ایشان

إِلَى رَبِّهِمْ إِلَّا رِدَاءُ الْكِبْرِيَاءِ عَلَى وَجْهِهِ فِي جَنَّةِ عَدْنٍ

بسوئے پروردگار ایشان پردہ مگر چادر بزرگی و عظمت بر ذات پروردگار در بہشت کہ محل خلود ست

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

متفق علیہ و از علی کرم اللہ وجہہ مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَسُوقًا مَا فِيهَا

صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ در بہشت بازاری ست نیست در آن

شِرًى وَلَا بَيْعٌ إِلَّا الصُّوَرُ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ فَإِذَا اشْتَهَى

بازار خریدن و فروختن چیزے را مگر صورتہای خوب از مردان و زنان پس چون خواہش دارد

الرَّجُلُ صُورَةً دَخَلَ فِيهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

مرد و ہمچنین زن صورتے خوب را می در آید در شکل میگردد بہمین صورت رواہ ترمذی و از

سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ رض اَنَّهُ لَقِيَ اَبَاهُرَيْرَةَ فَقَالَ اَبُوْهُرَيْرَةَ رض

سعید بن المسیب رض کہ وی پیش آمد ابو ہریرہ را پس گفت ابو ہریرہ

اَسْئَلُ اللهَ اَنْ يَّجْمَعَ بَيْنِيْ وَبَيْنَكَ فِيْ سُوْقِ الْجَنَّةِ

سوال میکنم خدا یتعالی را کہ جمع کند میان من و میان تو در بازار بہشت

فَقَالَ سَعِيْدٌ اَفِيْهَا سُوْقٌ قَالَ نَعَمْ اَخْبَرَنِيْ رَسُوْلُ اللهِ

پس گفت سعید آیا ہست در بہشت بازارے گفت ابو ہریرہ آرے ہست خبر داد مرا آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّ اَهْلَ الْجَنَّةِ اِذَا دَخَلُوْهَا نَزَلُوْا

صلی اللہ علیہ وسلم کہ بہشتیان چون در آیند بہشت را نزول میکنند

فِيْهَا بِفَضْلِ اَعْمَالِهِمْ ثُمَّ يُؤْذَنُ لَهُمْ فِيْ مِقْدَارِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ

در منازل بہشت بقدر عملہائے خود پس اذن کردہ میشود مر ایشان را در مقدار روز جمعہ

مِنْ اَيَّامِ الدُّنْيَا فَيَزُوْرُوْنَ رَبَّهُمْ وَيُبْرِزُ لَهُمْ عَرْشَهٗ وَ

از روزہای دنیا پس می برایند و زیارت میکنند پروردگار خود را و ظاہر میکند پروردگار مر ایشانرا

يَتَبَدّٰى لَهُمْ فِيْ رَوْضَةٍ مِّنْ رِّيَاضِ الْجَنَّةِ فَيُوْضَعُ

و ظاہر میشود و تجلی میکند مر بندگان را در مرغزارہائے بہشت پس نہادہ میشود

لَهُمْ مَنَابِرُ مِنْ نُّوْرٍ وَّمَنَابِرُ مِنْ لُؤْلُؤٍ وَّمَنَابِرُ مِنْ يَاقُوْتٍ

مر ایشانرا منبرہا از نور و منبرہا از مروارید و منبرہا از یاقوت

وَّمَنَابِرُ مِنْ زَبَرْجَدٍ وَّمَنَابِرُ مِنْ ذَهَبٍ وَّمَنَابِرُ مِنْ فِضَّةٍ

و منبرہا از زبرجد و منبرہا از طلا و منبرہا از نقرہ

وَيَجْلِسُ اَدْنَاهُمْ وَمَا فِيْهِمْ دَنِيٌّ عَلٰى كُثْبَانِ الْمِسْكِ

بحسب مراتب می نشینند ادنے شان و نیست در ایشان ادنی می نشیند این ادنی بر تل مشک

وَالْكَافُوْرِ مَا يَرَوْنَ اَنَّ اَصْحٰبَ الْكُرْسِيِّ بِاَفْضَلَ مِنْهُمْ

و کافور گمان نمی برند این قوم تل نشینندگان کہ کرسی نشینندگان فاضل تر اند از ایشان

عزیز ۱۲۰۷

مَجْلِسًا قَالَ اَبُوْ هُرَيْرَةَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَهَلْ نَرٰى رَبَّنَا

از روے نشستگاه گفت ابوہریرہ گفتم من ای رسول خدا آیا می بینیم ما پروردگار خود را

قَالَ نَعَمْ هَلْ تَتَمَارَوْنَ فِيْ رُؤْيَةِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ لَيْلَةَ

فرمود آنحضرت ہاں آری آیا شک و شبہ میدارید در دیدن آفتاب ہمیشہ و در دیدن ماہتاب در شب

الْبَدْرِ قُلْنَا لَا قَالَ كَذٰلِكَ لَا تَتَمَارَوْنَ فِيْ رُؤْيَةِ رَبِّكُمْ

چہاردہم گفتیم شک نداریم فرمود ہمچنین شک نمی کنید در دیدن پروردگار خود

وَلَا يَبْقٰى فِيْ ذٰلِكَ الْمَجْلِسِ رَجُلٌ اِلَّا حَاضَرَهُ اللّٰهُ مُحَاضَرَةً

و باقی نمی ماند دران مجلس مردے مگر آنکہ کلام میکند او را حق تعالی بیواسطہ و کشف میکند حجاب را

حَتّٰى يَقُوْلَ لِلرَّجُلِ مِنْهُمْ يَا فُلَانَ بْنَ فُلَانٍ اَتَذْكُرُ

تا آنکہ میگوید خدا تعالی مردی را از ایشان ای فلان بن فلان آیا یاد داری

يَوْمَ قُلْتَ كَذَا وَكَذَا فَيُذَكِّرُهٗ بِبَعْضِ غَدَرَاتِهٖ فِي الدُّنْيَا

روزے کہ گفتی چنین و چنین پس یاد میدہد وی تعالی آنمرد را بعضی عہد شکنیہا کہ کردہ است در دنیا و مراد ذنوب

فَيَقُوْلُ يَا رَبِّ اَفَلَمْ تَغْفِرْ لِيْ فَيَقُوْلُ بَلٰى فَبِسَعَةِ مَغْفِرَتِيْ

پس میگوید ای پروردگار آیا نہ آمرزیدہ تو گناہان مرا پس میگوید بلی آمرزیدم ترا پس بسبب فراخی آمرزش

بَلَغْتَ مَنْزِلَتَكَ هٰذِهٖ فَبَيْنَا هُمْ عَلٰى ذٰلِكَ غَشِيَتْهُمْ

من رسیدہ تو باین مرتبہ و منزلت را پس در اثنای آنکہ ایشان ہمین حال و درین مقال باشند میپوشاند

سَحَابَةٌ مِّنْ فَوْقِهِمْ فَاَمْطَرَتْ عَلَيْهِمْ طِيْبًا لَمْ يَجِدُوْا

ابرے از بالای ایشان پس مے بارد آن ابر برایشان خوشبوی را کہ نیافتہ اند

مِثْلَ رِيْحِهٖ شَيْئًا قَطُّ وَيَقُوْلُ رَبُّنَا قُوْمُوْا اِلٰى مَا اَعْدَدْتُّ

مانند بوے او ہیچ چیز را ہرگز و میگوید پروردگار ما بایستید و بیائید بسوی چیزیکہ آمادہ کردہ ام

لَكُمْ مِّنَ الْكَرَامَةِ فَخُذُوْا مَا اشْتَهَيْتُمْ فَنَاْتِيْ سُوْقًا قَدْ حَفَّتْ

من برای شما از بزرگی و گرامی داشتن پس بگیرید ہر چیزیکہ میخواہید پس مے آئیم ما بازاری را کہ بتحقیق

بِهِ الْمَلَائِكَةُ فِيهَا مَا لَمْ تَنْظُرِ الْعُيُوْنُ إِلَى مِثْلِهِ وَلَمْ تَسْمَعِ الْأٰذَانُ

اورا فرشتگان دران می یابیم چیزیرا که نگاه نکرده اند چشمها مانند آن را و نشنیده اند گوشها مانند آنرا

وَلَمْ يَخْطُرْ عَلَى الْقُلُوْبِ فَيُحْمَلُ لَنَا مَا اشْتَهَيْنَا لَيْسَ يُبَاعُ

و نه گذشته است بر دلها مانند آن پس برداشته میشود برای ما هر چیزیکه خواستیم و آرزو کردیم فروخته

فِيْهَا وَلَا يُشْتَرٰى وَفِيْ ذٰلِكَ السُّوْقِ يَلْقٰى أَهْلُ الْجَنَّةِ

نمیشود دران بازار و نه خریده میشود و دران بازار ملاقات میکنند بهشتیان

بَعْضُهُمَا بَعْضًا قَالَ فَيُقْبِلُ الرَّجُلُ ذُو الْمَنْزِلَةِ الْمُرْتَفِعَةِ

بعضے از ایشان بعض را گفت آنحضرت ؐ پس روئے می آرد مردے خداوند مرتبہ بلند

فَيَلْقٰى مَنْ هُوَ دُوْنَهٗ وَمَا فِيْهِمْ دَنِيٌّ فَيَرُوْعُهٗ مَا يَرٰى

پس پیش آید کسے را که او کس فرود مرتبۂ اوست و نیست در بهشتیان دنے و خسیس پس بشگفت می آرد مر

عَلَيْهِ بِاللِّبَاسِ فَمَا يَنْقَضِيْ اٰخِرُ حَدِيْثِهٖ حَتّٰى يَتَخَيَّلَ

دون مرتبه را چیزیکه بر مرد اعلی مرتبه است از لباس لیکن نمیگزرد پایان سخن آن مرد که بانفس خود کرد تا آنکه ظاهر

عَلَيْهِ مَا هُوَ أَحْسَنُ مِنْهُ وَذٰلِكَ لِأَنَّهٗ لَا يَنْبَغِيْ لِأَحَدٍ

بر آنکس که دون مرتبه است لباسے که بهتر است از لباس او که بوده است بر وی و آن ظهور احسن از جهت آنست

أَنْ يَحْزَنَ فِيْهَا ثُمَّ نَنْصَرِفُ إِلٰى مَنَازِلِنَا فَيَتَلَقَّانَا أَزْوَاجُنَا

که نمی سزد مر هیچ یکے را که اندوهگین گردد در جنت پس در باز میگردیم ما بسوی منزلهای خود پس پیش می آیند ما را

فَيَقُلْنَ مَرْحَبًا وَّأَهْلًا لَقَدْ جِئْتَ وَإِنَّ بِكَ مِنَ الْجَمَالِ

پس میگویند ما را خوش آمدید و خانه خود را آمدید و میگویند هر یک بمرد خود که بتحقیق آمدی تو و جمال آنکه با تست از حسن

أَفْضَلُ مِمَّا فَارَقْتَنَا عَلَيْهِ فَيَقُوْلُ إِنَّا جَالَسْنَا الْيَوْمَ رَبَّنَا

فاضلتر از آنچه جدا شده بودی از ما بر آن جمال پس میگوئیم بزنان خود بدرستیکه همنشینی کردیم امروز پروردگار

الْجَبَّارَ وَيَحِقُّنَا أَنْ نَتَقَلَّبَ بِمِثْلِ مَا انْقَلَبْنَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

خود را که غالب کننده شکستهاست و سزاوار است که بازگردیم بمانند آنچه بازگشته ایم رواه ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ صُهَيْبٍ رضعَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وابن ماجه واز صہیب رضا از آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا دَخَلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ يَقُولُ اللّٰهُ تُرِيدُونَ

وسلم مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم چون آیند بہشتیان بہشت را میگوید خدا تعالی آیا میخواہید چیزی را

شَيْئًا أَزِيدُكُمْ فَيَقُولُونَ أَلَمْ تُبَيِّضْ وُجُوهَنَا أَلَمْ تُدْخِلْنَا

کہ زیادہ کنم شما را بر در آمدن بہشت پس میگویند بہشتیان آیا سفید و روشن نگردانیدی روہای ما را با فاضہ حسن و جمال

الْجَنَّةَ وَتُنَجِّنَا مِنَ النَّارِ قَالَ فَيُرْفَعُ الْحِجَابُ فَيَنْظُرُونَ

مارا در بہشت و نجات ندادی مارا از آتش دوزخ فرمود پس برداشتہ شود پردہ پس مے نگرند

إِلَى وَجْهِ اللّٰهِ تَعَالَى فَمَا أُعْطُوا شَيْئًا أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِنَ النَّظَرِ

بسوی ذات اقدس خدا تعالی پس نداده شوند بہشتیان ہیچ چیز را کہ دوست تر بود نزد ایشان از نظر کردن

إِلَى رَبِّهِمْ ثُمَّ تَلَا لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَى وَزِيَادَةٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

بجانب پروردگار پس خواند آنحضرت این آیت را کہ کسانی را کہ نیکی کرده اند میدہیم نیکی و زیادت و دیدار رواه

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضقَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز ابن عمر رضا مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِنَّ أَدْنٰى أَهْلِ الْجَنَّةِ مَنْزِلَةً لَمَنْ يَنْظُرُ إِلَى جِنَانِهِ

وسلم بدرستیکہ کمتر و پست ترین بہشتیان از روی قدر ہر آئینہ کسی ست کہ می نگرد بجانب باغہای خود

وَأَزْوَاجِهِ وَنَعِيمِهِ وَخَدَمِهِ وَسُرُرِهِ مَسِيرَةَ أَلْفِ سَنَةٍ

و زنان خود و ماکل و مشارب و ملابس و خدمتگاران و سریرہا تا مسافت ہزار سال

وَأَكْرَمُهُمْ عَلَى اللّٰهِ مَنْ يَنْظُرُ إِلَى وَجْهِهِ غُدْوَةً وَعَشِيَّةً

و گرامی تر و عزیز تر نزد خدا تعالی کسی است کہ می نگرد بجانب ذات اقدس وے صبح و شام

ثُمَّ قَرَأَ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ إِلَى رَبِّهَا نَاظِرَةٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِي

پس خواند آنحضرت رویہا باشد دران روز تر و تازہ بجانب پروردگار خود نظر کنندہ رواه احمد و

وَعَنْ اَبِیْ رَزِیْنِ الْعُقَیْلِیِّ رضی اللہ عنہ قَالَ قُلْتُ یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ اَکُلُّنَا

وازابی رزین عقیلی مرویست گفتم یارسول اللہ آیا ہر یکے

یَرٰی رَبَّہٗ مُخْلِیًا بِہٖ یَوْمَ الْقِیٰمَۃِ قَالَ بَلٰی قَالَ قُلْتُ وَمَا اٰیَۃُ

ے بیند ازما پروردگار خود را در حالیکہ تنہاست روز قیامت فرمود آنحضرت آری می بیند پرسیدم گفت

ذٰلِکَ فِیْ خَلْقِہٖ قَالَ یَا اَبَا رَزِیْنٍ اَلَیْسَ کُلُّکُمْ یَرَی الْقَمَرَ

ونشان دیدن در مخلوق گفت آنحضرت ای ابورزین آیا نیست ہر یکے از شما کہ می بیند ماہ را

لَیْلَۃَ الْبَدْرِ مُخْلِیًا بِہٖ قَالَ بَلٰی قَالَ فَاِنَّمَا ھُوَ خَلْقٌ

در شب چہاردہ تنہا بے مزاحمت گفت ابورزین آری می بیند فرمود آنحضرت پس نیست ماہ مگر مخلوقی

مِنْ خَلْقِ اللّٰہِ وَاللّٰہُ اَجَلُّ وَاَعْظَمُ رَوَاہُ اَبُوْدَاؤُدَ

از مخلوقات خدا کہ وردی این صفت ست و خدا تعالی جلیل تر و عظیم تر ست روا ابوداؤد

بَابُ الْبُکَاءِ وَالْخَوْفِ

باب دربیان گریہ وخوف

قُلْ نَارُ جَھَنَّمَ اَشَدُّ حَرًّا لَوْ کَانُوْا یَفْقَھُوْنَ ۝ فَلْیَضْحَکُوْا

بگو آتش دوزخ سخت تر است از روی گرمی اگر باشند بدانند پس باید کہ بخندند

قَلِیْلًا وَّلْیَبْکُوْا کَثِیْرًا جَزَآءً بِمَا کَانُوْا یَکْسِبُوْنَ ۝

اندک و بگریند بسیار پاداش بآنچہ بودند کہ میکردند

وَیُحَذِّرُکُمُ اللّٰہُ نَفْسَہٗ وَاِلَی اللّٰہِ الْمَصِیْرُ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ

ومی ترساند شمارا خدا از نفس و سوی خداست بازگشت و ہر آئینہ بدرستی آفریدیم آدمی

وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِہٖ نَفْسُہٗ وَنَحْنُ اَقْرَبُ اِلَیْہِ مِنْ حَبْلِ

ومیدانیم آنچہ وسوسہ میکند بدان نفس او و ما نزدیک تریم بسوی او از رگ

الْوَرِیْدِ اِذْ یَتَلَقَّی الْمُتَلَقِّیٰنِ عَنِ الْیَمِیْنِ وَعَنِ الشِّمَالِ

جان چون فرا گیرندگان از راست واز چپ

قَعِيْدٌ مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ اِلَّا لَدَيْهِ رَقِيْبٌ عَتِيْدٌ ه

ہمنشین نشیند اند ہیچ سخنے مگر نزد او نگاہبانے آمادہ است

يٰاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ

ای آنانکہ گرویدہ اید بترسید از خدا و گو بنگرد تنے آنچہ پیش فرستادہ است

لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيْرٌ بِمَا تَعْمَلُوْنَ وَلَا تَكُوْنُوْا

برائے فردا و بترسید از خدا بدرستیکہ خدا دانا است بآنچہ میکنید و نباشید

كَالَّذِيْنَ نَسُوا اللّٰهَ فَاَنْسٰهُمْ اَنْفُسَهُمْ اُولٰٓئِكَ هُمُ

مانند آنانکہ گذاشتند خدا را پس فراموش کرد برایشان نفسہای ایشان را آن گروہ

الْفٰسِقُوْنَ ه وَاَنْفِقُوْا مِمَّا رَزَقْنٰكُمْ مِّنْ قَبْلِ اَنْ يَّاْتِيَ

ایشانند تجاوز کنندگان و نفقہ کنید از آنچہ روزی دادیم شما را پیش از انکہ بیاید

اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُوْلَ رَبِّ لَوْلَآ اَخَّرْتَنِيْٓ اِلٰٓى اَجَلٍ قَرِيْبٍ

یکے شما را موت پس گوید پروردگار من چرا مہلت ندہی مرا تا مدتے نزدیک

فَاَصَّدَّقَ وَاَكُنْ مِّنَ الصّٰلِحِيْنَ وَلَنْ يُّؤَخِّرَ اللّٰهُ نَفْسًا اِذَا

پس صدقہ کنم و باشم از شائستگان و ہرگز مہلت ندہد خدا نفسے را چون

جَآءَ اَجَلُهَا وَاللّٰهُ خَبِيْرٌ بِمَا تَعْمَلُوْنَ ه وَاِنْ تُبْدُوْا

بیاید وقت آن و خدا داناست بآنچہ میکنید و اگر آشکارا کنید

مَا فِيْٓ اَنْفُسِكُمْ اَوْ تُخْفُوْهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللّٰهُ فَيَغْفِرُ

آنچہ در نفسہاے شماست یا پنہان سازید آن را شمار میکند بآن خدا پس بیامرزد آن را

لِمَنْ يَّشَآءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَّشَآءُ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضـ

کہ خواہد و عذاب کند ہر کرا خواہد روایت است از سہل بن سعد رضـ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْعَبْدَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ بندہ

جزء ۲۶ سورۃ ۵۰ رکوع ۲

جزء ۲۸ سورۃ ۵۹ رکوع ۳

جزء ۲۸ سورۃ ۶۳ رکوع ۲

جزء ۳ سورۃ ۲ رکوع ۸

لیعمل عمل اہل النار وانہ من اہل الجنۃ ویعمل عمل

ہر آئینہ عمل میکند عمل اہل دوزخ وحال آنکہ وے از اہل بہشت ست وعمل میکند عمل

اہل الجنۃ وانہ من اہل النار وانما الاعمال بالخواتیم متفق علیہ

اہل بہشت وحال آنکہ وے از اہل دوزخ ست وجز این نیست کہ اعتبار اعمال بخواتیم است متفق علیہ

باب الایمان بالقدر

باب در بیان ایمان آوردن بتقدیر

عن ابی ہریرۃ رضہ قال قال ابو القاسم صلی اللہ علیہ

از ابوہریرہ رضہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وسلم والذی نفسی بیدہ لو تعلمون ما اعلم لبکیتم

وسلم سوگند بآن ذاتے کہ بقائے ذات من در دوست قدرت اوست اگر بدانید شما آنچہ میدانم

کثیرا ولضحکتم قلیلا رواہ البخاری وعن

بسیار ومی خندید اندک رواہ بخاری واز

ام العلاء الانصاریۃ رضہ قالت قال رسول اللہ صلی اللہ

ام علاء انصاریہ رضہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

علیہ وسلم واللہ لا ادری واللہ لا ادری وانا رسول اللہ

علیہ وسلم بخدا سوگند درنمی یابم من بخدا سوگند درنمی یابم من وحال آنکہ من پیغمبر خدا ام

ما یفعل بی ولا بکم رواہ البخاری وعن ابن عمر رضہ

چہ کردہ میشود بمن وچہ کردہ شود بشما رواہ البخاری واز ابن عمر رضہ

قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اذا انزل اللہ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم چون نازل ساختہ خدا تعالی

بقوم عذابا اصاب العذاب من کان فیہم ثم بعثوا

بگروہے عذاب را میرسد عذاب ہر کرا کہ باشد درمیان ایشان پس برانگیختہ میشوند آن گروہ

عَلٰی اَعْمَالِہِمْ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ جَابِرٍ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

بر عملہاے خود متفق علیہ واز جابر رضؓ مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ یُبْعَثُ کُلُّ عَبْدٍ عَلٰی مَامَاتَ عَلَیْہِ

صلے اللہ علیہ وسلم برانگیختہ میشود ہر بندہ روز قیامت بران حال کہ مردہ است بران

رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

رواہ مسلم واز ابوہریرہ رضؓ مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَارَاَیْتُ مِثْلَ النَّارِ نَامَ ھَارِبُھَا

صلے اللہ علیہ وسلم ندیدہ ام من مانند آتش دوزخ در شدت وہول کہ خواب کردہ است گریزندہ

وَلَا مِثْلَ الْجَنَّۃِ نَامَ طَالِبُھَا رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ

وندیدہ ام مانند بہشت در بہجت وسرور کہ خواب کردہ است طلب کنندۂ آن رواہ ترمذی واز

اَبِیْ ذَرٍّ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِنِّیْ

ابوذر رضؓ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

اَرٰی مَالَا تَرَوْنَ وَاَسْمَعُ مَالَا تَسْمَعُوْنَ اَطَّتِ السَّمَآءُ

من می بینم چیزیرا کہ نمی بینید شما ومیشنوم چیزے را کہ نمی شنوید شما از احوال قیامت آواز کرد

وَحُقَّ لَھَا اَنْ تَئِطَّ وَالَّذِیْ نَفْسِیْ بِیَدِہٖ مَا فِیْھَا مَوْضِعُ

وواجب وسزاوار کردہ شدہ است مر اورا کہ آواز کند وبنالد وبخدا سوگند کہ نیست در آسمان جاے

اَرْبَعَۃِ اَصَابِعَ اِلَّا وَمَلَکٌ وَاضِعٌ جَبْھَتَہٗ سَاجِدًا لِلّٰہِ وَلَوْ

چار انگشت مگر آنکہ فرشتہ نہادہ است سر خود را در حالیکہ سجدہ کنندہ است مر خدا را

تَعْلَمُوْنَ مَا اَعْلَمُ لَضَحِکْتُمْ قَلِیْلًا وَّلَبَکَیْتُمْ کَثِیْرًا

بخدا سوگند اگر بدانید چیزیکہ میدانم من ہر آئینہ میخندید اندک ومیگریید بسیار

وَمَا تَلَذَّذْتُمْ بِالنِّسَآءِ عَلَی الْفُرُشَاتِ وَلَخَرَجْتُمْ

وخوشی نمے یابید بزنان بر بسترہا وہر آئینہ بیرون مے آئید

ف اطت بیان ثقل ولالت
بالفتح آواز آسمان از ثقل
میکند کہ آواز از آسمان وازین
وازد حام ملائکہ است آنجا
ستمائیہ است از کثرت آن آواز
شمار شد ... آسمان
... بیدار ... علام
... است ...
از خوف خدا است ...
آسمان با آنکہ جلدی است
وموضع عبادت ملائکہ است
آدمی لائق باشد کہ ... بہ
نیز بر نفس ... ۱۲
وما ... از لمعات

إِلَى الصُّعُدَاتِ تَجْأَرُوْنَ إِلَى اللهِ قَالَ أَبُوْ ذَرٍّ يَا لَيْتَنِيْ كُنْتُ

بسوی صحرا در حالیکه ناله کنندگان اید بدرگاه خداتعالے گفت ابوذر ای کاشکے بودمی من

شَجَرَةً تُعْضَدُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

درختے که بریده میشود روایت کرده احمد و ترمذی و ابن ماجه

وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ

واز ابوہریره رضـ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ خَافَ أَدْلَجَ وَمَنْ أَدْلَجَ بَلَغَ الْمَنْزِلَ

علیه وسلم کسیکه می ترسد از کمین میگریزد اول شب و کسیکه میگریزد اول شب میرسد منزل را

أَلَا إِنَّ سِلْعَةَ اللهِ غَالِيَةٌ أَلَا إِنَّ سِلْعَةَ اللهِ الْجَنَّةُ

آگاه باشید که کالای خداتعالی گران قیمت است آگاه باشید که کالای خدا عبارت از بهشت

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رضـ قَالَ يَقُوْلُ اللهُ جَلَّ ذِكْرُهُ

روایت کرده ترمذی و از انس رضـ مرویست فرمود آنحضرت میگوید خداتعالی جل ذکره

أَخْرِجُوْا مِنَ النَّارِ مَنْ ذَكَرَنِيْ يَوْمًا أَوْ خَافَنِيْ فِيْ مَقَامٍ

بفرشتگان بیرون آرید از آتش کسی را که یاد کرده است مرا روزے یا ترسیده است از من

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ كِتَابِ الْبَعْثِ وَالنُّشُوْرِ

روایت کرده است این حدیث را ترمذی و بیهقی در کتاب بعث و نشور

وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ قَالَتْ سَأَلْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ

واز عائشه رضـ گفت عائشه رضـ پرسیدم من آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ هٰذِهِ الْآيَةِ وَالَّذِيْنَ يُؤْتُوْنَ

علیه وسلم را از معنے این آیت کریمه آنکسانیکه میدهند چیزیکه

مَا آتَوْا وَقُلُوْبُهُمْ وَجِلَةٌ أَهُمُ الَّذِيْنَ يَشْرَبُوْنَ

داده شده اند و دلهای ایشان ترسان و لرزان است آیا ایشان آنانند که شراب میخورند

الخمر ویسرقون قال لا یا بنت الصدیق ولکنهم الذین
و دزدی میکنند فرمود آنحضرت نیست ای دختر صدیق و لکن آن کسانی که
یصومون ویصلون ویتصدقون وهم یخافون
روزه میدارند و نماز میگذارند و زکوٰة میدهند و ایشان میترسند
ان لا یقبل منهم اولٰئك الذین یسارعون فی الخیرات
که قبول کرده نشود از ایشان بدلیل آنکه فرموده است ایشان آن جماعت اند که شتابی میکنند در نیکیها
رواه الترمذی وابن ماجة وعن ابی سعید قال
روایت ترمذی و ابن ماجه و از ابوسعید خدری رضی روایت گفت
خرج النبی صلی الله علیه وسلم لصلوٰة فرای الناس
بیرون آمد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم برای گذاردن نماز پس دید مردم را
کانهم یکتشرون قال اما انکم لو اکثرتم ذکر
گویا خنده میکنند فرمود آنحضرت آگاه باشید که شما اگر بسیار کنید ذکر موت را
هادم اللذات لشغلکم عما اری الموت فاکثروا ذکر
هر آئینه بازدارد شما را از آنچه می بینم که خنده است یعنی موت پس بسیار کنید ذکر
هادم اللذات الموت فانه لم یات علی القبر یوما الا تکلم
هادم اللذات را که موت است پس بدرستیکه نیاید بر گور هیچ روزے مگر آنکه سخن میکند
فیقول انا بیت الغربة وانا بیت الوحدة وانا بیت
که من خانهٔ غربتم و من خانهٔ تنهائیم و من خانهٔ
التراب وانا بیت الدود واذا دفن العبد المؤمن قال له القبر مرحبا
خاکم و من خانهٔ کرمهاام و چون در گور کرده می شود بندهٔ مومن میگوید مر آن بندهٔ مومن را آمدی جای فراخ
واهلا اما ان کنت لاحب من یمشی علی ظهری
و جای خود را آگاه باش تحقیق بودی تو محبوبتر نزد من از هر که میرفت بر پشت من

انتقال است یعنی ظاهر شدن و رفتن از جزء از شیئ به جزء دیگر یعنی از لمعات
است یا بدل از آن از لمعات ۱۲ تفسیر است مر هادم اللذات

إِلَيَّ فَإِذَا وُلِّيتُكَ الْيَوْمَ وَصِرْتَ إِلَيَّ فَسَتَرَى صَنِيعِي

پس چون والی شدم من بر تو امروز و باز گشتی تو بسوی من پس زود بینی است که ببینی تو نیکی کردن

بِكَ قَالَ فَيَتَّسِعُ لَهُ مَدَّ بَصَرِهِ وَيُفْتَحُ لَهُ بَابٌ إِلَى الْجَنَّةِ

بتو فرمود پس فراخ کرده میشود مر آن بنده را مقدار درازی بینائی آن بنده و کشاده میشود مر آن بنده را در بهشت

وَإِذَا دُفِنَ الْعَبْدُ الْفَاجِرُ أَوِ الْكَافِرُ قَالَ لَهُ الْقَبْرُ لَا مَرْحَبًا

و چون دفن کرده میشود بنده فاسق یا کافر میگوید مر او را گور لا مرحبا

وَلَا أَهْلًا أَمَا إِنْ كُنْتَ لَأَبْغَضَ مَنْ يَمْشِي عَلَى ظَهْرِي

و لا اهلا آگاه باش بتحقیق بودے تو دشمن تر بسوے من از هر کسے که میرود بر پشت من

إِلَيَّ فَإِذَا وُلِّيتُكَ الْيَوْمَ وَصِرْتَ إِلَيَّ فَسَتَرَى صَنِيعِي

نزد من پس چون حاکم گردانیده شدم بر تو امروز و باز گشتے تو بسوی من پس زود نیک است که ببینی تو بد

بِكَ قَالَ فَيَلْتَئِمُ عَلَيْهِ حَتَّى تَخْتَلِفَ أَضْلَاعُهُ قَالَ وَقَالَ

بتو گفت آنحضرت صلعم پس بهم می آید قبر بر او تا آنکه مختلف میشوند استخوانهای پهلوی او گفت ابوسعید اشارہ

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأَصَابِعِهِ فَأَدْخَلَ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بانگشتان خود پس در آورد

بَعْضَهَا فِي جَوْفِ بَعْضٍ قَالَ وَيُقَيَّضُ لَهُ سَبْعُونَ تِنِّينًا لَوْ

بعضے انگشتان را درون بعضے گفت آنحضرت صلعم و گماشته میشوند مر آن بنده را هفتاد

أَنَّ وَاحِدًا مِنْهَا نَفَخَ فِي الْأَرْضِ مَا أَنْبَتَتْ شَيْئًا مَا بَقِيَتِ

اگر یکے ازان دم کند بر زمین نروید زمین چیزے را تا آنکه پاینده است

الدُّنْيَا فَيَنْهَسْنَهُ وَيَخْدِشْنَهُ حَتَّى يُفْضَى بِهِ إِلَى الْحِسَابِ

دنیا پس میگزند آن ماران آن بنده را و می خراشند میکنند پوست او را تا آنکه رسانیده میشود آن بسوی حساب

قَالَ وَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا الْقَبْرُ

گفت ابوسعید رض فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم نیست گور مگر

رَوْضَةٌ مِّنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ اَوْ حُفْرَةٌ مِّنْ حُفَرِ النِّيْرَانِ
مرغزارے از مرغزارہائے بہشت یا غاری از غارہای آتش دوزخ

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اِبْنِ عَبَّاسٍ رضـ قَالَ قَالَ اَبُوْ بَكْرٍ
رواہ ترمذی وروایت است از ابن عباس رضـ گفت ابن عباس کہ گفت ابوبکر رضـ

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَدْ شِبْتَ قَالَ شَيَّبَتْنِيْ هُوْدٌ وَّ الْوَاقِعَةُ
ای رسول خدا بتحقیق پیر شدی فرمود آنحضرت پیر گردانیدہ است مرا سورۂ ہود و سورۂ واقعہ

وَالْمُرْسَلَاتُ وَعَمَّ يَتَسَاءَلُوْنَ وَاِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ رَوَاهُ
والمرسلات وعم یتساءلون واذا الشمس کورت زیراکہ درین سورتہا احوال آخرت وعذاب آتش ذکر کردہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رضـ قَالَ اِنَّكُمْ لَتَعْمَلُوْنَ اَعْمَالًا
ترمذی واز انس رضـ مرویست گفت انس رضـ بدرستیکہ شما ہر آئینہ میکنید عملہاے را

فَهِيَ اَدَقُّ فِيْ اَعْيُنِكُمْ مِنَ الشَّعْرِ كُنَّا نَعُدُّهَا عَلٰى عَهْدِ
کہ آن عملہا باریکتر است از موے در نظر شما می شمردیم آنرا در زمان

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمُوْبِقَاتِ يَعْنِيْ
آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم از

الْمُهْلِكَاتِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ
مہلکات روایت کرد بخاری واز ابی ہریرہ رضـ مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَمَرَنِيْ رَبِّيْ بِتِسْعٍ
آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم امر کرد مرا پروردگار من بنہ خصلت

خَشْيَةِ اللّٰهِ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ وَكَلِمَةِ الْعَدْلِ فِي الْغَضَبِ
یکے ترسیدن از خدا پنہان و آشکارا دوم سخن راست و درست گفتن در حالت خشم

وَالرِّضَاءِ وَالْقَصْدِ فِي الْفَقْرِ وَالْغِنٰى وَاَنْ اَصِلَ مَنْ قَطَعَنِيْ
و خوشنودی سوم میانہ روی در محتاجی و توانگری چہارم آنکہ پیوند کنم باکسیکہ برد از من

وَأُعْطِيَ مَنْ حَرَمَنِيْ وَأَعْفُوَ عَمَّنْ ظَلَمَنِيْ وَأَنْ يَكُوْنَ

پنجم آنکه عطا کنم کسے را کہ محروم گرداند مرا ششم آنکه عفو کنم از کسیکه ظلم کند مرا ہفتم آنکه

صُمْتِيْ فِكْرًا وَنُطْقِيْ ذِكْرًا وَنَظَرِيْ عِبْرَةً وَآمُرُ

باشد خاموشی من فکر در تحصیل معرفت ہشتم آنکه باشد نطق من ذکر خدا نہم آنکه باشد نظر من عبرت و امر

بِالْعُرْفِ وَقِيْلَ بِالْمَعْرُوْفِ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

بعرف و در روایتے آمده است بجاے عرف لفظ معروف رواه رزین واز عبد الله

بْنِ مَسْعُوْدٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن مسعود رضـ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم

مَا مِنْ عَبْدٍ مُؤْمِنٍ يَخْرُجُ مِنْ عَيْنَيْهِ دُمُوْعٌ وَإِنْ كَانَ

نیست ہیچ بنده مسلمان که بیرون آید از دو چشم او اشک اگرچه باشد آن اشک

مِثْلَ رَأْسِ الذُّبَابِ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ ثُمَّ يُصِيْبُ شَيْئًا

مانند سر مگس در صغر از ترس خدا تعالیٰ پستر برسد آن اشک چیزے را

مِنْ حُرِّ وَجْهِهٖ إِلَّا حَرَّمَهُ اللّٰهُ عَلَى النَّارِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

از ظاہر روئے وے مگر آنکه حرام گرداند خدا تعالیٰ آن بنده را بر آتش دوزخ رواه ابن ماجه

وَعَنْ أَبِيْ نَضْرَةَ رضـ أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی نضره رضـ که مردے از یاران پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقَالُ لَهٗ أَبُوْ عَبْدِ اللّٰهِ دَخَلَ عَلَيْهِ أَصْحَابُهٗ يَعُوْدُوْنَهٗ

علیه وسلم است که گفته میشود او را ابو عبد الله در آمدند بروی یاران او و حال آنکه بیمار پرسی میکردند او را

وَهُوَ يَبْكِيْ فَقَالُوْا لَهٗ مَا يُبْكِيْكَ أَلَمْ يَقُلْ لَكَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و حال آنکه او میگریست پس گفتند مر او را چه چیز میگریاند ترا آیا نگفته است مر ترا آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُذْ مِنْ شَارِبِكَ ثُمَّ أَقِرَّهٗ حَتّٰى

صلے الله علیه وسلم که کوتاه کن از موے بروت خود پستر برقرار دار آنرا تا آنکه

تَلْقَانِيْ قَالَ بَلٰى وَلٰكِنْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ملاقات کنی مرا در بہشت گفت ابو عبد اللہ آرے بشارت دادہ ولیکن شنیدم پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ قَبَضَ بِيَمِيْنِهٖ قَبْضَةً وَاُخْرٰى

وسلم را کہ میگفت بدرستیکہ خدا تعالیٰ گرفت بدست راست خود مشتے

بِالْيَدِ الْاُخْرٰى وَقَالَ هٰذِهٖ لِهٰذِهٖ وَهٰذِهٖ لِهٰذِهٖ وَلَا اُبَالِيْ

وگرفت جماعتے دیگر بدست دیگر وگفت خدا تعالیٰ کہ این جماعت مراین راست یعنے بہشت را واین

وَلَا اَدْرِيْ فِيْ اَيِّ الْقَبْضَتَيْنِ اَنَا رَوَاهُ اَحْمَدُ

مر دوزخ راست وپروا ندارم و درنمی یابم ونمی دانم کہ من در کدام یکے ازین دو قبضہ ام رواہ احمد

بَابُ صِفَةِ النَّارِ وَاَهْلِهَا

باب در بیان صفت نار واہل نار

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا اَنَّمَا نُمْلِيْ لَهُمْ خَيْرٌ لِّاَنْفُسِهِمْ

ونہ پندارند آنانکہ نگرویدند بدرستیکہ آنچہ میدہیم مر ایشان را بہتر ست مر نفسہای ایشان را

اِنَّمَا نُمْلِيْ لَهُمْ لِيَزْدَادُوْا اِثْمًا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِيْنٌ ۵

بدرستیکہ آنچہ میدہیم مر ایشان را تا زیادہ کنند گناہ را و مر ایشان را عذاب سوزناک ست

وَلَقَدْ ذَرَاْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيْرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ لَهُمْ قُلُوْبٌ

وہر آئینہ بدرستے پیدا کردیم برائے دوزخ بسیارے از دیوان و آدمیان مر ایشان را دلہاست

لَّا يَفْقَهُوْنَ بِهَا وَلَهُمْ اَعْيُنٌ لَّا يُبْصِرُوْنَ بِهَا وَلَهُمْ

نمی دریابند بآن و مر ایشان را چشمانست نمی بینند بدان و مر ایشان را

اٰذَانٌ لَّا يَسْمَعُوْنَ بِهَا اُولٰٓئِكَ كَالْاَنْعَامِ بَلْ هُمْ

گوشہاست نمی شنوند بدان. آن گروہ مانند چارپایان اند بلکہ ایشان

اَضَلُّ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْغٰفِلُوْنَ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ

گمراہ تر اند آن گروہ ایشانند بیخبران و تمام شد سخن پروردگار تو

جزو ۴ رکوع ۱۰
جزو ۹ رکوع ۲
جزو ۱۲ رکوع ۱۰

لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ۝ وَقُلِ الْحَقُّ

هر آئینه پر گردانم دوزخ را از دیوان و آدمیان همه و بگو این سخن راست ست

مِن رَّبِّكُمْ فَمَن شَاءَ فَلْيُؤْمِن وَمَن شَاءَ فَلْيَكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا

آمده است از پروردگار شما پس هر که خواهد ایمان آرد و هر که خواهد کافر شود بدرستیکه آماده کردهایم

لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَإِن يَسْتَغِيثُوا

برای ستمگاران آتشی که گرد اگرد درآرد ایشان را سراپرده های او و اگر فریاد خواهند کرد

يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ

از تشنگی فریاد رسیده شوند بآبی مانند مس گداخته بریان کند روها را بد شرابی است و بد است

مُرْتَفَقًا ۝ وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ

آتش جای بودن و نهاده شد نوشته پس ببینی گناهگاران را ترسان از آنچه در او ست

وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَالِ هَٰذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً

و گویند ای وای ما را چیست مر این کتاب را که نه فرو گذاشته است عمل خورد را

وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا ۝ وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا

و نه بزرگ را مگر شمرده و بیابند آنچه کردند حاضر

وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا ۝ وَإِن مِّنكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ

و نه ستم کند پروردگار تو یکی را و نیست از شما مگر گذرنده آن هست

عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَّقْضِيًّا ۝ ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوا وَّنَذَرُ

بر پروردگار تو جزای کاری حکم کرده شده پس رهانیم آنان را که پرهیز کردند و بگذاریم

الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا ۝ وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ

ستمگاران را در آن بزانو در آیندگان و بنهیم ترازوهای راست را برای روز رستخیز

فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا ۝ وَإِن كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ

پس ستم کرده نشود نفسی چیزی را و اگر باشد همسنگ دانه از سپند

اَتَيْنَا بِهَا وَكَفٰى بِنَا حَاسِبِيْنَ ۝ اِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُوْنَ

بیاریم آن را و بسنده ایم شمار کننده بدرستی شما وانچه می پرستید

مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ اَنْتُمْ لَهَا وَارِدُوْنَ ۝

از جز خدا اے آتش انگیز دوزخید شما بآن گذرندگانید

لَوْ كَانَ هٰؤُلَاءِ اٰلِهَةً مَّا وَرَدُوْهَا وَكُلٌّ فِيْهَا خَالِدُوْنَ ۝

اگر بودند آن گروه خدایان نیامدندی بآن وهمه دران جاوید باشند

لَهُمْ فِيْهَا زَفِيْرٌ وَّهُمْ فِيْهَا لَا يَسْمَعُوْنَ ۝ فَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا

مرایشان راست دران ناله زار وایشان دران آتش نمی شنوند سخنے کہ بدان شاد شوند پس

قُطِّعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِّنْ نَّارٍ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ

آنگروید ند بریده شد برای شان جامها از آتش ریخته شود از زبر

رُءُوْسِهِمُ الْحَمِيْمُ ۝ يُصْهَرُ بِهٖ مَا فِيْ بُطُوْنِهِمْ وَالْجُلُوْدُ ۝

سرهای شان آب گرم گداخته شود بآن انچه در شکمهای شانست وپوستها

وَلَهُمْ مَّقَامِعُ مِنْ حَدِيْدٍ ۝ كُلَّمَا اَرَادُوْا اَنْ يَّخْرُجُوْا

ومرایشانراست گرزها از آهن هرگاه خواهند که بیرون آیند

مِنْهَا مِنْ غَمٍّ اُعِيْدُوْا فِيْهَا وَذُوْقُوْا عَذَابَ الْحَرِيْقِ ۝

ازان از اندوه باز گردانیده شوند دران وچشید عذاب سوزنده

وَيَوْمَ تَشَقَّقُ السَّمَاءُ بِالْغَمَامِ وَنُزِّلَ الْمَلٰٓئِكَةُ تَنْزِيْلًا ۝

وروزیکه شگافنده شوند آسمان با برو فرو فرستاده شوند فرشتگان فرو فرستادنی

اَلْمُلْكُ يَوْمَئِذِ ۣالْحَقُّ لِلرَّحْمٰنِ ۝ وَكَانَ يَوْمًا عَلَى الْكٰفِرِيْنَ

پادشاهی آن روز ثابت ست مر رحمن را وباشد آن روز بر ناگروندگان

عَسِيْرًا ۝ وَيَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلٰى يَدَيْهِ يَقُوْلُ يٰلَيْتَنِيْ

دشوار وآن روز که خاید ستمگار بر دستهای خود گوید کاشکے من

سہ جزء ۱۷ رکوع ۷

سہ جزء ۱۷ رکوع ۱

سہ جزء ۱۹ رکوع ۱

اتخذت مع الرسول سبيلا ۝ يا ويلتى ليتني لم اتخذ

فرا گرفتمی با فرستادہ راہ ای ہلاکت من کاشکی من نگرفتمی

فلانا خليلا ۝ لقد اضلني عن الذكر بعد اذ جاءني

فلان را دوست ہر آئینہ بدوستی گمراہ کرد مرا از یاد کردنی پس از آنکہ آمد مرا

وكان الشيطان للانسان خذولا ۝ وقال الرسول يا رب

وہست دیو برائے آدمی فرا گذارندہ و گفت پیغمبر ای پروردگار من

ان قومي اتخذوا هذا القرآن مهجورا ۝ والذين كفروا

ہر آئینہ گروہ من فرا گرفتند این قرآن را فرا گذاشتہ و آنانکہ نگرویدند

لهم نار جهنم لا يقضى عليهم فيموتوا ولا يخفف

مر ایشان را آتش دوزخ ست حکم کردہ نشود بر ایشان تا بمیرند و سبک کردہ نشود

عنهم من عذابها كذلك نجزي كل كفور ۝ وهم

از ایشان از عذاب آن ہمچنین پاداش دہیم ہر ناسپاس را و ایشان

يصطرخون فيها ربنا اخرجنا نعمل صالحا غير الذي

فریاد کنند دران ای پروردگار ما بیرون کن ما را کنیم شایستہ جز آنکہ بودیم

كنا نعمل اولم نعمركم ما يتذكر فيه من تذكر وجاءكم

می کردیم آیا زندگانی ندادیم شما را آنکہ پند گیرد دران آنکہ پند گیرد و آمد شما را

النذير فذوقوا فما للظلمين من نصير ۝ هذه جهنم

انذار کنندہ پس بچشید نیست مر ستمگاران را ہیچ یاری این دوزخ ست

التي كنتم توعدون ۝ اصلوها اليوم بما كنتم

کہ بودید وعدہ کردہ میشدید در آیید دران امروز بآنچہ بودید

تكفرون ۝ اليوم نختم على افواههم وتكلمنا

کفر میکردید امروز مہر نہیم بر دہانہاے ایشان و سخن گوید با

أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ٥

دستہای شان گواہی دہد پاہاے شان بانچہ بودند کسب میکردند

سہ جزء ۲۴ رکوع ۱۷

وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللّٰهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ٥

وروزیکہ برانگیختہ شوند دشمنان خدا سوے آتش پس ایشان راندہ شوند

حَتّٰى إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ

تا چون آیند آن را گواہی دہد برایشان گوشہای شان و دیدہ ہاے شان

وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٥ وَقَالُوا لِجُلُودِهِمْ

و پوستہای شان بانچہ بودند میکردند وگویند مر پوستہای خودرا

لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا قَالُوا أَنْطَقَنَا اللّٰهُ الَّذِي أَنْطَقَ

چرا گواہی دہید برما گویند بسخن آورد مارا خداے کہ بسخن آورد

كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ٥

ہر چیزے را واو آفرید شمارا نخستین بار وبسوے او باز گردانیدہ شوید

سہ جزء ۲۶ رکوع ۱۶

يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأْتِ وَتَقُولُ هَلْ مِنْ

روزے کہ گوئیم مر دوزخ را آیا پر شدی وگوید آیا ہیچ

سہ جزء ۲۸ رکوع ۱۹

مَزِيدٍ ٥ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ

زیادتی است اے آنانکہ گرویدہ اید نگاہدارید نفسہا خودرا وکسان خویش را

نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلٰئِكَةٌ غِلَاظٌ

از آتشے کہ آتش انگیز وے مردان وسنگ اند بران فرشتگان درشت

سہ جزء ۲۹ رکوع ۴

شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللّٰهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ

سخت نافرمانی نکنند خداے را انچہ فرماید آنہارا و میکنند

مَا يُؤْمَرُونَ ٥ يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ

انچہ فرمودہ شوند روزے کہ برداشتہ شود از امر سخت وخواندہ شوند

إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ

سوے سجدہا پس نتوانند فروترین چشمہای شان فرو گیرد ایشان را

ذِلَّةٌ وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ ۝ فَذَرْنِي

خواری و بدرستیکہ بودند خواندہ شوند بسوے سجدہا و ایشان تندرست بودند پس بگذار مرا

وَمَنْ يُكَذِّبُ بِهَٰذَا الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ

و آن را کہ دروغ میکند باین سخن کہ قرآنست زود باشد کہ بگیریم ایشان را درجہ درجہ

لَا يَعْلَمُونَ ۝ وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ

از انجا کہ ایشان ندانند و مہلت دہیم ایشان را بدرستیکہ عقوبت من محکم است بالا میروند فرشتگان

وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ

و جبرئیل بسوے خدا در روزیکہ ہست مقدار اندازہ او پنجاہ ہزار سال

فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا ۝ إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا وَنَرَاهُ قَرِيبًا ۝

پس شکیبائی کن بر تکذیب منکران شکیبائی نیک بدرستیکہ کافران می بینند روز قیامت را دور و دراز

يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ وَلَا يَسْأَلُ

روزیکہ گردد آسمان مانند مس گداختہ و گردند کوہہا مانند پشم زدہ شدہ و نپرسد

حَمِيمٌ حَمِيمًا يُبَصَّرُونَهُمْ يَوَدُّ الْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ

خویش خویش را بینا کردہ شوند ایشان دوست دارد گناہگار آنکہ فدیہ دہد از

عَذَابِ يَوْمِئِذٍ بِبَنِيهِ وَصَاحِبَتِهِ وَأَخِيهِ وَفَصِيلَتِهِ

عذاب آن روز بپسران خود و زن خود و برادر خود و خویشان خود

الَّتِي تُؤْوِيهِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ كَلَّا إِنَّهَا

کہ جاے دادند او را و آنچہ در زمین است ہمہ پس رہانند او را حاشا بدرستیکہ

لَظَىٰ نَزَّاعَةً لِلشَّوَىٰ تَدْعُو مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّىٰ وَجَمَعَ

آتش دوزخ زبانہ است خاص کنندہ است مر پوست دست و پا مشرکان را میخواند آتش کسی را کہ پشت دادہ و رو گردانید

فَاَوْحٰى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِيْنَةٌ ۙ اِلَّآ اَصْحٰبَ الْيَمِيْنِ ۛ
ونگاه داشته هر نفسے بانچه کسب کرده گروست مگر اہل راست

فِيْ جَنّٰتٍ يَتَسَآءَلُوْنَ ۙ عَنِ الْمُجْرِمِيْنَ ۙ مَا سَلَكَكُمْ
در بوستانہا ہے پرسند از گناہگاران چه چیز آورد شمارا

فِيْ سَقَرَ ۙ قَالُوْا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّيْنَ ۙ وَلَمْ نَكُ نُطْعِمُ
در دوزخ گویند نبودیم از نماز کنندگان و نبودیم خورانیم

الْمِسْكِيْنَ ۙ وَكُنَّا نَخُوْضُ مَعَ الْخَآئِضِيْنَ ۙ وَكُنَّا نُكَذِّبُ
درویشانرا و بودیم اندر ستیزیدیم با ستیزندگان در شان محمد و غلبیت مشغول بودیم دی تکذیب کہ

بِيَوْمِ الدِّيْنِ ۙ حَتّٰىٓ اَتٰىنَا الْيَقِيْنُ ۙ فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ
بروز جزا تا آنکه آمد بما مرگ پس سود نکند ایشان را شفاعت

الشّٰفِعِيْنَ ۙ فَاِذَا جَآءَتِ الصَّآخَّةُ ۙ يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ اَخِيْهِ ۙ
ہمہ شافعان پس چون بیاید آواز روزیکه بگریزند آدمی از برادر خود

وَاُمِّهٖ وَاَبِيْهِ ۙ وَصَاحِبَتِهٖ وَبَنِيْهِ ۙ لِكُلِّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ يَوْمَئِذٍ
و مادر خود و پدر خود و زن خود و فرزندان خود و ہر مردے را از ایشان آن روز

شَاْنٌ يُّغْنِيْهِ ۙ وُجُوْهٌ يَّوْمَئِذٍ مُّسْفِرَةٌ ۙ ضَاحِكَةٌ مُّسْتَبْشِرَةٌ ۚ
کاریست که مشغول دارد اورا رو یها آن روز تابانست خندان شادان

وَوُجُوْهٌ يَّوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ ۙ تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ ۙ اُولٰٓئِكَ هُمُ
و رو یہا ے آن روز بران غبار ست فراگیرد آنرا تاریکی آن گروه ایشانست

الْكَفَرَةُ الْفَجَرَةُ ۚ اِنَّآ اَعْتَدْنَا لِلْكٰفِرِيْنَ سَلٰسِلَا۟ وَاَغْلٰلًا
کافران نابکاران بدرستی ما آماده کرده ایم برا ے کافران زنجیر ہا و طوقہا

وَّسَعِيْرًا ۞ وَاَصْحٰبُ الشِّمَالِ ۙ مَآ اَصْحٰبُ الشِّمَالِ ۙ فِيْ
و آتش دیاران دست چپ چه اند یاران دست چپ در

ع جزو ۲۹ رکوع ۱۲
ع جزو ۳۰ رکوع ۲۴
ع جزو ۳۰ رکوع ۱۵
ع جزو ۲۷ رکوع ۱۵

سَمُومٍ وَحَمِيمٍ ۝ وَظِلٍّ مِّن يَحْمُومٍ ۝ لَّا بَارِدٍ وَلَا كَرِيمٍ ۝ إِنَّهُمْ

آتش سوزان وآب گرم وسایه از دود سیاه نه خنک ونه نیک بدرستیکه ایشان

كَانُوا قَبْلَ ذَٰلِكَ مُتْرَفِينَ ۝ وَكَانُوا يُصِرُّونَ عَلَى

بودند پیش ازین نازندگان وبودند اصرار میکردند بر

الْحِنثِ الْعَظِيمِ ۝ وَكَانُوا يَقُولُونَ أَئِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا

گناه بزرگ وبودند میگفتند آیا چون بمیریم وشویم خاک

وَعِظَامًا أَئِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ۝ أَوَآبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ ۝ قُلْ إِنَّ

واستخوانها آیا بدرستیکه ما برانگیخته شدگانیم آیا پدران ما پیشینیان بگو بدرستیکه

الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ ۝ لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ۝

پیشینیان وپسینیان برآئینه جمع شدگان اند بسوی وقت روز دانسته

ثُمَّ إِنَّكُمْ أَيُّهَا الضَّالُّونَ الْمُكَذِّبُونَ ۝ لَآكِلُونَ مِن شَجَرٍ

پس بدرستیکه شما ای گمراهان دروغ گویان برآئینه خورندگانید از درخت

مِّن زَقُّومٍ ۝ فَمَالِئُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ ۝ فَشَارِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ

زقوم پس پر کنندگانید ازان شکمها پس آشامندگان بران از

الْحَمِيمِ ۝ فَشَارِبُونَ شُرْبَ الْهِيمِ ۝ هَٰذَا نُزُلُهُمْ يَوْمَ الدِّينِ ۝

آب گرم پس آشامندگان آشامیدن شتران تشنه این پیشکش ایشانست روز پاداش

وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ۝

ومر آنکه کافر شدند به پروردگار خود عذاب دوزخست وبدجائی بازگشت ست

إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ ۝ تَكَادُ تَمَيَّزُ

چون انداخته شوند دران شنوند ازان آواز زشتی مانند آواز خر وآن دوزخ جوش میزند نزدیکست

مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ

از خشم کافران هرگاه درافگنده شوند دران گروهی سوال کنند ایشانرا خازنان دوزخ آیا نیامد شما را

نَذِيرٌ قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ

ترساننده گویند آری بدرستیکه آمد بما پیغمبر بیم کننده پس تکذیب کردیم قول او را و گفتیم ما

اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ وَقَالُوا لَوْ كُنَّا

نفرستاده خدا هیچ چیزی نیستید شما ای رسولان مگر در خطای بزرگ و گویند اگر می بودیم

نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ فَاعْتَرَفُوا

که بشنویم سخن پیغمبر یا تعقل میکردیم نمی بودیم امروز در اهل دوزخ پس اقرار کردند

بِذَنْبِهِمْ فَسُحْقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ

بگناه خویش پس دوری از رحمت حق باد مر اهل دوزخ را و روزی که جمع کند ایشان را

كَأَنْ لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِنَ النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ

گویا نه درنگ کردند مگر زمانی از روز آشنائی میکنند میان خویش

وَنَادَوْا يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَاكِثُونَ

و ندا کنند ای مالک تا که حکم کند بر ما پروردگار تو گوید بدرستی شما درنگ کنندگانید

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابی هریره رض مرویست از آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ أُوقِدَ عَلَى النَّارِ أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى احْمَرَّتْ ثُمَّ أُوقِدَ

فرمود آنحضرت ص افروخته شد بر آتش دوزخ هزار سال تا آنکه سرخ شد پستر افروخته شد

عَلَيْهَا أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى ابْيَضَّتْ ثُمَّ أُوقِدَ

بروی هزار سال تا آنکه سفید گردید پستر افروخته شد بروی هزار سال

حَتَّى اسْوَدَّتْ فَهِيَ سَوْدَاءُ مُظْلِمَةٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

تا آنکه سیاه شد پس آتش دوزخ سیاه تاریک است روایت کرد ترمذی

وَعَنْهُ رض أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و هم از ابوهریره رض مرویست گفت که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ نَارُكُمْ جُزْءٌ مِّنْ سَبْعِيْنَ جُزْءًا مِّنْ نَارِ جَهَنَّمَ قِيْلَ يَا

فرمود گرمی آتش شما که در دنیاست یکپاره الیست از ہفتاد پاره از آتش دوزخ گفته شد اے

رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنْ كَانَتْ لَكَافِيَةً قَالَ فَاِنَّهَا فُضِّلَتْ عَلَيْهِنَّ

رسول خدا ہر آئینه بود این آتش دنیا بسنده فرمود پس زیاده گردیده آتش دوزخ بران

بِتِسْعَةٍ وَّسِتِّيْنَ جُزْءًا كُلُّهُنَّ مِثْلُ حَرِّهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَ

آتشها شصت و نه جزء ہر یکے ازین شصت و نه جزء مانند گرمی این آتش شماست متفق علیه یعنی

اللَّفْظُ لِلْبُخَارِيِّ وَفِيْ رِوَايَةِ مُسْلِمٍ نَارُكُمُ الَّتِيْ يُوْقِدُ ابْنُ

این حدیث در بخاری و مسلم است اما این لفظ که ذکر کرده شد از آن بخاری و در روایت مسلم این لفظ است آتشے

اٰدَمَ وَفِيْهِمَا عَلَيْهَا وَكُلُّهَا بَدَلَ عَلَيْهِنَّ وَكُلُّهُنَّ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ

که بر مے فروزند آنرا نوع بنی آدم و نیز در روایت لفظ علیها و کلها بجائے علیهن و کلهن آمده از ابو سعید خدری رضی الله عنه

عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الصَّعُوْدُ جَبَلٌ

از آنحضرت صلی الله علیه وسلم روایت است که فرمود آنحضرت صلعم که صعود کوہیست آ

مِنْ نَارٍ يُّتَصَعَّدُ فِيْهِ سَبْعِيْنَ خَرِيْفًا وَيُهْوٰى بِهٖ كَذٰلِكَ

از آتش بر آمده میشود بروے ہفتاد سال و فرود انداخته میشود ازان کافر ہفتاد سال ہمچنین

فِيْهِ اَبَدًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در وے ہمیشه روایت کرد ترمذی و ہم از ابو سعید خدری رضی الله عنه مرویست که آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ قَالَ لَسُرَادِقُ النَّارِ اَرْبَعَةُ جُدُرٍ كِثَفُ كُلِّ جِدَارٍ مَسِيْرَةُ

وسلم فرمود ہر آئینه سراپرده آتش چہار دیوار است سطبری ہر دیوار مسافت

اَرْبَعِيْنَ سَنَةً رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

چہل سال است روایت کرد ترمذی و ہم از ابو سعید رضی الله عنه مرویست گفت که فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ اَنَّ دَلْوًا مِّنْ غَسَّاقٍ يُّهْرَاقُ

صلی الله علیه وسلم اگر آنکه یک دلو از زرد آب دوزخیان ریخته شود

فِي الدُّنْيَا لَأَنْتَنَ أَهْلُ الدُّنْيَا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ

در دنیا ہر آئینہ گندہ میشوند اہل دنیا روایت کردہ این حدیث را دارمی و از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

عبد اللہ بن عمرو بن عاص رضہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ أَنَّ رَصَاصَةً مِثْلَ هٰذِهٖ وَأَشَارَ إِلٰى مِثْلِ

علیہ وسلم اگر یا فتہ شود ارزیزپارہ مثل این و اشارت کرد آنحضرت بسوی مانند

الْجُمْجُمَةِ أُرْسِلَتْ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ وَهِيَ مَسِيْرَةُ

جمجمہ انداختہ شود از آسمان بسوی زمین و آن مسافت

خَمْسِ مِائَةِ سَنَةٍ لَبَلَغَتِ الْأَرْضَ قَبْلَ اللَّيْلِ وَلَوْ أَنَّهَا

پانصد سالہ است ہر آئینہ میرسد آن رصاصہ زمین را پیش از شب واگر ثابت شود آنکہ

أُرْسِلَتْ مِنْ رَأْسِ السِّلْسِلَةِ لَسَارَتْ أَرْبَعِيْنَ خَرِيْفًا

آن رصاصہ انداختہ شود از سر زنجیر ہر آئینہ میرسد چہل سال

اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ قَبْلَ أَنْ تَبْلُغَ أَصْلَهَا أَوْ قَعْرَهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

شب وروز پیش از آنکہ برسد رصاصہ بیخ سلسلہ یا پایان او را روایت کرد ترمذی

وَعَنْ بُرْدَةَ عَنْ أَبِيْهِ رضہ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابی بردہ کہ پسر ابوموسی اشعری است از پدرش روایت دارد واز حضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ إِنَّ فِيْ جَهَنَّمَ لَوَادِيًا يُقَالُ لَهٗ هَبْهَبُ يَسْكُنُهٗ كُلُّ

کہ فرمود آنحضرت بدرستیکہ در دوزخ ہر آئینہ وادی است کہ گفتہ شود او را ہبہب سکونت میکند در وی

جَبَّارٍ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ

متکبر روایت دارمی و مرویست از عبد اللہ بن حارث بن

جَزْءٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ

جزء بفتح جیم وسکون زای معجمہ صحابی است گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

ع جمجمہ قدح صغیر وکاسہ سر را نیز گویند ۱۲

ع ای السلسلة کہ مذکور است در قولہ تعالے ثم فی سلسلة ذرعہا سبعون ذراعا فاسلکوہ ومراد از بتعداد وذراع بدانیکہ ذراع شریعة یا کثرت است یا ذراع چہار از مرقاة ۱۲

فِی النَّارِ حَیَّاتٍ کَاَمْثَالِ الْبُخْتِ تَلْسَعُ اِحْدٰہُنَّ اللَّسْعَۃَ
درآتش مارانند مانند شتران بختی میگزد یکے ازان اران یکبار گزیدن

فَیَجِدُ حَمْوَتَہَا اَرْبَعِیْنَ خَرِیْفًا وَاِنَّ فِی النَّارِ عَقَارِبَ
پس مے یابد سختی و درد آن چہل سال و بدرستیکہ در دوزخ کژدمہا است

کَاَمْثَالِ الْبِغَالِ الْمُؤْکَفَۃِ تَلْسَعُ اِحْدٰہُنَّ اللَّسْعَۃَ فَیَجِدُ حَمْوَتَہَا
مانند اشتران پالان کرده میگزد یکے ازان یکبار گزیدن پس مے یابد سختی و درد آنرا

اَرْبَعِیْنَ خَرِیْفًا رَوَاہُ اَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ
چہل سال روایت احمد و از ابن مسعود رض مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ یُؤْتٰی بِجَہَنَّمَ یَوْمَئِذٍ
آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم آورده میشود دوزخ را در انروز

لَہَا سَبْعُوْنَ اَلْفَ زِمَامٍ مَعَ کُلِّ زِمَامٍ سَبْعُوْنَ اَلْفَ
مرآن دوزخ راہفتاد ہزار مہارست کہ با ہر مہار ہفتاد ہزار

مَلَکٍ یَجُرُّوْنَہَا رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِیْرٍ رض
فرشتہ میکشند آن را رواه مسلم و از نعمان بن بشیر رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَہْوَنَ
مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ بدرستیکہ آسان

اَہْلِ النَّارِ عَذَابًا مَنْ لَہٗ نَعْلَانِ وَشِرَاکَانِ مِنْ نَارٍ
دوزخیان از روی عذاب کسے ست کہ مراورا نعلین و دوال ہاے نعلین ست از آتش

یَغْلِیْ مِنْہُمَا دِمَاغُہٗ کَمَا یَغْلِی الْمِرْجَلُ مَا یُرٰی اَنَّ اَحَدًا
میجوشد از ان نعلین مغز سروے چنانکہ میجوشد دیگ مسین گمان نمی برد آنکس کہ ہیچ یکے

اَشَدُّ مِنْہُ عَذَابًا وَاِنَّہٗ لَاَہْوَنُہُمْ عَذَابًا مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ
از دوزخیان سخت باشد از وے عذاب و حال آنکہ آنکس تحقیق آسان ترین دوزخیانست از روی عذا

چنانکہ سرخ باے اسپ است ۱۲

ہم بہ لغت عرب اخری باشد

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

و از ابن عباس رض مرویست گفت کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اَھْوَنُ اَھْلِ النَّارِ عَذَابًا اَبُوْطَالِبٍ وَھُوَ مُتَنَعِّلٌ بِنَعْلَیْنِ

سبکترین دوزخیان از روی عذاب ابوطالب است و حال آنکہ وی پوشندہ است نعلین را

یَغْلِیْ مِنْہُمَا دِمَاغُہٗ رَوَاہُ الْبُخَارِیُّ وَعَنْ سَمُرَۃَ بْنِ

میجوشد از انہا دماغ وے روایت کرد بخاری این حدیث را و از سمرہ بن

جُنْدُبٍ رضی اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ مِنْہُمْ

جندب رض مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود بعضے از دوزخیان کسی است

مَنْ تَاْخُذُہُ النَّارُ اِلٰی کَعْبَیْہِ وَمِنْہُمْ مَنْ تَاْخُذُہُ النَّارُ

کہ میگیرد او را آتش دوزخ تا دو شتالنگ و بعضے از ایشان کسی است کہ میگیرد او را آتش دوزخ

اِلٰی رُکْبَتَیْہِ وَمِنْہُمْ مَنْ تَاْخُذُہُ النَّارُ اِلٰی حُجْزَتِہٖ وَمِنْہُمْ

تا دو زانوی او و بعضے از دوزخیان کسی است کہ میگیرد او را آتش تا بجای بند ازار او و بعضے

مَنْ تَاْخُذُہُ النَّارُ اِلٰی تَرْقُوَتِہٖ رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

از ایشان کسے کہ میگیرد او را دوزخ تا چنبر گردن او روایت کرد این حدیث را مسلم و از

اَنَسٍ رضی قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

انس بن مالک رض مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

یُؤْتٰی بِاَنْعَمِ اَھْلِ الدُّنْیَا مِنْ اَھْلِ النَّارِ یَوْمَ الْقِیٰمَۃِ

آورده میشود متنعم ترین اہل دنیا را از دوزخیان روز قیامت

فَیُصْبَغُ فِی النَّارِ صَبْغَۃً ثُمَّ یُقَالُ یَا ابْنَ اٰدَمَ ھَلْ رَاَیْتَ

پس غوطہ دادہ میشود در آتش دوزخ یک غوطہ پس گفتہ شود ای فرزند آدم آیا دیدی

خَیْرًا قَطُّ ھَلْ مَرَّ بِکَ نَعِیْمٌ قَطُّ فَیَقُوْلُ لَا وَاللّٰہِ یَا رَبِّ

تو ہیچ نیکی را ہرگز آیا گذشت بر تو نعمت و راحت ہرگز از دنیا پس میگوید آن دوزخی بخدا سوگند ای رب ندیدم ہرگز

وَيُؤْتَى بِأَشَدِّ النَّاسِ بُؤْسًا فِي الدُّنْيَا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ

و آوردہ میشود در بہشت سخت ترین مردم از روی محنت و اندوہ در دنیا از بہشتیان

فَيُصْبَغُ صَبْغَةً فِي الْجَنَّةِ فَيُقَالُ لَهُ يَا ابْنَ آدَمَ هَلْ رَأَيْتَ

پس یک غوطہ دادہ میشود در بہشت پس گفتہ میشود مر اورا اے فرزند آدم آیا دیدی

بُؤْسًا قَطُّ وَهَلْ مَرَّ بِكَ شِدَّةٌ قَطُّ فَيَقُولُ لَا وَاللّٰهِ يَا رَبِّ

تو روئے سختی را ہرگز و آیا گذشت بر تو سختی و محنت در دنیا پس میگوید نگذشت بر من محنت

مَا مَرَّ بِي بُؤْسٌ قَطُّ وَلَا رَأَيْتُ شِدَّةً رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ

و سختی ہرگز اے پروردگار من و ندیدم ہرگز سختی را رواہ مسلم و ہم از وے

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَقُولُ اللّٰهُ لِأَهْوَنِ أَهْلِ النَّارِ

مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود میگوید حق تعالیٰ مر آسان ترین دوزخیان از

عَذَابًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لَوْ أَنَّ لَكَ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَيْءٍ

از روئے عذاب روز قیامت اگر مے بود ترا چیزیکہ در زمین است از اشیاے دنیا

أَكُنْتَ تَفْتَدِي بِهِ فَيَقُولُ نَعَمْ فَيَقُولُ أَرَدْتُ مِنْكَ

آیا بودی تو فدیہ میکردی بآن پس میگوید آن دوزخی آرے پس می فرماید خدا تعالیٰ خواستہ بودم

أَهْوَنَ مِنْ هٰذَا وَأَنْتَ فِي صُلْبِ آدَمَ أَنْ لَا تُشْرِكَ

من از تو کمتر ازین فدیہ و حال آنکہ تو بودی در پشت آدم کہ شریک نگردانی

بِي شَيْئًا فَأَبَيْتَ إِلَّا أَنْ تُشْرِكَ بِي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

بمن چیزیرا پس فرمانبرداری نکردی مگر شریک گردانیدی بمن متفق علیہ و از

أَبِي سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي قَوْلِهِ

ابی سعید روایت ست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در تفسیر قول حق کالمہل ست فرمود

كَالْمُهْلِ أَيْ كَعَكَرِ الزَّيْتِ فَإِذَا قُرِّبَ إِلَى وَجْهِهِ سَقَطَتْ

ای کعکر الزیت یعنی مانند درد روغن پس چون نزدیک گردانیدہ شود بسوی روی

فَرْوَةُ وَجْهِهٖ فِيْهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض
دوزخ افتد پوست روئے وے دران از حرارت رواه ترمذی واز ابی ہریرہ رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ الْحَمِيْمَ لَيُصَبُّ
مرویست از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت بدرستیکہ آب گرم ریختہ میشود

عَلٰى رُؤُسِهِمْ فَيَنْفُذُ الْحَمِيْمُ حَتّٰى يَخْلُصَ اِلٰى جَوْفِهٖ
برسرہاے ایشان پس درمیگذرد آب گرم تا آنکہ میرسد تا درون شکم او

فَيَسْلُتُ مَا فِيْ جَوْفِهٖ حَتّٰى يَمْرُقَ مِنْ قَدَمَيْهِ وَهُوَ
پس میشکند چیزے را کہ در شکم اوست تا آنکہ بیرون آید از ہر دو پا او و این ست

الصَّهْرُ ثُمَّ يُعَادُ كَمَا كَانَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ
صہر یعنی گداختن باز گردانیدہ میشود چنانچہ بود یعنی بحال خود می آید رواه ترمذی و از

اَبِيْ اُمَامَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ قَوْلِهٖ
ابی امامہ رض مرویست از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم در تفسیر قول حق

يُسْقٰى مِنْ مَّاءٍ صَدِيْدٍ يَتَجَرَّعُهٗ قَالَ يُقَرَّبُ اِلٰى فِيْهِ
دنوشانیدہ میشود دوزخی را از آبے زرد آب ست در حالیکہ جرعہ جرعہ میکشد آنرا بتکلف فرمود نزدیک کردہ میشود

فَيَكْرَهُهٗ فَاِذَا اُدْنِيَ مِنْهُ شَوٰى وَجْهَهٗ وَوَقَعَتْ فَرْوَةُ
صدید بسوی دہن وی پس ناخوش میدارد او را پس چون نزدیک گردانیدہ میشود از دہان او بریان میکند روے

رَاْسِهٖ فَاِذَا شَرِبَهٗ قَطَّعَ اَمْعَاءَهٗ حَتّٰى يَخْرُجَ مِنْ دُبُرِهٖ
و افتد پوست سروے پس چون می نوشد آنرا پارہ پارہ میکند روده ہای او را تا آنکہ بیرون می آید از دبر او

يَقُوْلُ اللّٰهُ تَعَالٰى وَسُقُوْا مَاءً حَمِيْمًا فَقَطَّعَ اَمْعَاءَهُمْ
میگوید حق تعالی و نوشانیدہ میشوند دوزخیان آب گرم پس پارہ پارہ گرداند روده ہاے ایشان

وَيَقُوْلُ وَاِنْ يَّسْتَغِيْثُوْا يُغَاثُوْا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي
و میگوید حق تعالی و اگر فریاد کنند کافران از تشنگی فریاد رسی کردہ شوند بآبے کہ مانند مس گداختہ است

الوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ
بریان میکند رویہارا بد دوشیدنی است آن آب رواہ الترمذی واز ابن

عَبَّاسٍ رضی اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ
عباس رض مرویست گفت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم خواند

هٰذِهِ الْاٰيَةَ اِتَّقُوا اللّٰهَ حَقَّ تُقَاتِهٖ وَلَا تَمُوْتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ
این آیت را کہ بپرہیزید خدا تعالیٰ را حق پرہیز و نمیرید مگر در حالے

مُّسْلِمُوْنَ ه قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ
کہ شما مسلمان باشید فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم اگر آنکہ

اَنَّ قَطْرَةً مِّنَ الزَّقُّوْمِ قُطِرَتْ فِيْ دَارِ الدُّنْيَا لَاَفْسَدَتْ
یک قطرہ از زقوم بچکد در سراے دنیا تباہ گرداند

عَلٰى اَهْلِ الْاَرْضِ مَعَايِشَهُمْ فَكَيْفَ بِمَنْ يَكُوْنُ
بر زمینیان اسباب زندگانی ایشان را پس چگونہ باشد حال کسیکہ باشد زقوم

طَعَامَهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رضی عَنِ النَّبِيِّ
خوراک وے رواہ ترمذی و روایت ست از ابوسعید رض از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَهُمْ فِيْهَا كَالِحُوْنَ قَالَ تَشْوِيْهِ
صلی اللہ علیہ وسلم در تفسیر وہم فیہا کالحون پس گفت بسوزد

النَّارُ فَتَقَلَّصُ شَفَتُهُ الْعُلْيَا حَتّٰى تَبْلُغَ وَسَطَ رَاْسِهٖ
روی ایشان را آتش بر ہم پیچد و منقبض میگردد لب زیرین او تا آنکہ میرسد لب زیرین وے

وَتَسْتَرْخِيْ شَفَتُهُ السُّفْلٰى حَتّٰى تَضْرِبَ سُرَّتَهٗ رَوَاهُ
درمیان سر او و فرو می ہشتہ لب زیرین وی تا آنکہ میرسد ناف او را رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رضی عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ترمذی واز انس رض مرویست از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ ابْكُوْا فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِيْعُوْا فَتَبَاكَوْا فَإِنَّ

فرمود ای مردمان بگریید از ترس خدا پس اگر نمیتوانید که بگریید پس بتکلف گریه

أَهْلَ النَّارِ يَبْكُوْنَ فِي النَّارِ حَتّٰى تَسِيْلَ دُمُوْعُهُمْ فِيْ

کنید زیراکه دوزخیان میگریند در آتش تا آنکه روان میگردد اشکهای ایشان در

وُجُوْهِهِمْ كَأَنَّهَا جَدَاوِلُ حَتّٰى تَنْقَطِعَ الدُّمُوْعُ

رویهای ایشان گویا اشکها جویهاے خرداند تا آنکه سپری میشود اشکها

فَتَسِيْلُ الدِّمَاءُ فَتَقْرَحُ الْعُيُوْنُ فَلَوْ أَنَّ سُفُنًا أُجْرِيَتْ

پس روان میگردد خونها پس زخمی میکند چشمها را پس اگر کشتیها رانده شوند در اشکهاے

فِيْهَا لَجَرَتْ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

ایشان هر آئینه روان گردد روایت کرد در شرح السنة و از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا بَيْنَ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم میان

مَنْكِبَيِ الْكَافِرِ فِي النَّارِ مَسِيْرَةُ ثَلٰثَةِ أَيَّامٍ لِلرَّاكِبِ

دو دوش کافر در آتش دوزخ سافت سیر سه روز است مر سوار

الْمُسْرِعِ وَفِيْ رِوَايَةٍ ضِرْسُ الْكَافِرِ مِثْلُ أُحُدٍ وَغِلَظُ

تیز رو را و در روایتے دیگر آمده که دندان کافر روز قیامت مانند کوه احد

جِلْدِهٖ مَسِيْرَةُ ثَلٰثٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ رض قَالَ

وسطبری جلدها بقدر سیر سه روزه راه روایت کرد مسلم و هم از وے مرویست که فرمود

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضِرْسُ الْكَافِرِ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم دندان کافر

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مِثْلُ أُحُدٍ وَفَخِذُهٗ مِثْلُ الْبَيْضَاءِ وَمَقْعَدُهٗ

روز قیامت مانند کوه احد است و ران وے مانند بیضا است و جای نشست او

مِنَ النَّارِ مَسِيرَةُ ثَلٰثٍ مِثْلُ الرَّبَذَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْه
از آتش دوزخ مسافت سیر سہ شب اند قریۂ زبدہ ہست رواہ ترمذی و ہم

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ غِلَظَ جِلْدِ الْكَافِرِ
از وی مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ ستبری پوست کافر

اِثْنَانِ وَاَرْبَعُوْنَ ذِرَاعًا وَاِنَّ ضِرْسَهٗ مِثْلُ اُحُدٍ وَاِنَّ مَجْلِسَهٗ
چہل و دو ذراع ست و بدرستیکہ دندان او مانند کوہ احد ست و بدرستیکہ جاے نشست او

مِنْ جَهَنَّمَ مَا بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِيْنَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ
از جہنم مقدار مسافت مابین مکہ و مدینہ است رواہ الترمذی و از ابن

عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْكَافِرَ
عمر رضہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ کافر

لَيُسْحَبُ لِسَانُهُ الْفَرْسَخَ وَالْفَرْسَخَيْنِ يَتَوَطَّؤُهُ النَّاسُ رَوَاهُ اَحْمَدُ
ہر آئینہ میکشد زبان خود را بر زمین سہ میل یا شش میل پامال میکنند زبان او را مردم رواہ احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
و ترمذی و روایت ہست از ابی الدرداء رضی اللہ عنہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُلْقٰى عَلٰى اَهْلِ النَّارِ الْجُوْعُ فَيَعْدِلُ مَا هُمْ فِيْهِ مِنَ الْعَذَابِ
علیہ وسلم انداختہ میشود بر دوزخیان گرسنگی پس برابر میگردد عذاب گرسنگی بچیزیکہ ایشان در آنند

فَيَسْتَغِيْثُوْنَ فَيُغَاثُوْنَ بِطَعَامٍ مِنْ ضَرِيْعٍ لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِيْ مِنْ
پس فریاد میکنند از الم گرسنگی پس فریادرسی کردہ میشوند بطعام گیاہ خاردار کہ فربہ نمیگرداند و سیری نمیکند از

جُوْعٍ فَيَسْتَغِيْثُوْنَ بِالطَّعَامِ فَيُغَاثُوْنَ بِطَعَامٍ ذِيْ غُصَّةٍ
از گرسنگی پس باز فریاد میکنند بطعام پس فریادرسی کردہ میشوند بطعام گلو گیر

فَيَذْكُرُوْنَ اَنَّهُمْ كَانُوْا يُجِيْزُوْنَ الْغُصَصَ فِي الدُّنْيَا بِالشَّرَابِ
پس یاد می آرند کہ ایشان بودند کہ میگذرانیدند طعام ہای گلوگیر را در دنیا با آب

اعلان آتش جہنم

فَيَسْتَغِيْثُوْنَ بِالشَّرَابِ فَيُرْفَعُ اِلَيْهِمُ الْحَمِيْمُ بِكَلَالِيْبِ الْحَدِيْدِ

پس باز فریاد میکنند با آب پس برداشته شود بسوے ایشان آب گرم با کلالیب حدید

فَاِذَا دَنَتْ مِنْ وُجُوْهِهِمْ شَوَتْ وُجُوْهَهُمْ فَاِذَا دَخَلَتْ بُطُوْنَهُمْ

پس چون نزدیک می آید از روهای ایشان بریان میسازد روے ایشان را پس چون در می آید شکمهاے

قَطَّعَتْ مَا فِيْ بُطُوْنِهِمْ فَيَقُوْلُوْنَ ادْعُوْا خَزَنَةَ جَهَنَّمَ فَيَقُوْلُوْنَ

ایشان را پاره پاره میکند چیزیرا که در شکمهای ایشان است پس میگویند دوزخیان دعا کنید خازنان جهنم را پس میگویند

اَلَمْ تَكُ تَاْتِيْكُمْ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنٰتِ قَالُوْا بَلٰى قَالُوْا فَادْعُوْا ج

خازنان دوزخ آیا نبود که می آمدند شمارا پیغمبران شما بمعجزات میگویند دوزخیان آرے آمدند پس میگویند خازنان

وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِيْنَ اِلَّا فِيْ ضَلَالٍ ٥ قَالَ فَيَقُوْلُوْنَ ادْعُوْا مَالِكًا

کنید امید اجابت نیست زیرا که نیست دعا کافران مگر در گمراهی گفت فرمود آنحضرت پس میگویند دوزخیان بلطلبید را بخوانید

فَيَقُوْلُوْنَ يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ فَيُجِيْبُهُمْ اِنَّكُمْ

پس میگویند یا مالک باید که بمیراند ما را پروردگار تو گفت آنحضرت جواب میدهد مالک ایشانرا بدرستیکه

مَاكِثُوْنَ قَالَ الْاَعْمَشُ نُبِّئْتُ اَنَّ بَيْنَ دُعَائِهِمْ وَاِجَابَةِ مَالِكٍ

شما درنگ کنندگان اند در دوزخ گفت اعمش خبر داده شدم که میان خواندن ایشان و جواب دادن مالک

اِيَّاهُمْ اَلْفَ عَامٍ قَالَ فَيَقُوْلُوْنَ ادْعُوْا رَبَّكُمْ فَلَا اَحَدَ خَيْرٌ مِّنْ

ایشان را هزار سال است گفت آنحضرت پس میگویند بخوانید پروردگار خود را پس نیست هیچکس بهتر از

رَبِّكُمْ فَيَقُوْلُوْنَ رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّيْنَ ٥

پروردگار شما پس میگویند ای پروردگار ما غلبه کرد بر ما بدبختی ما و بودیم ما قومے گمراه

رَبَّنَا اَخْرِجْنَا فَاِنْ عُدْنَا فَاِنَّا ظٰلِمُوْنَ ٥ قَالَ فَيُجِيْبُهُمُ اخْسَئُوْا

ای پروردگار ما بیرون آر ما را از آتش پس اگر باز گردیم ما بمعصیت پس ظلم کنندگانیم بر نفس خود گفت آنحضرت پس جواب میدهد

فِيْهَا وَلَا تُكَلِّمُوْنِ قَالَ فَعِنْدَ ذٰلِكَ يَئِسُوْا مِنْ كُلِّ خَيْرٍ وَعِنْدَ ذٰلِكَ

پروردگار ایشان را دور شوید بی قدر بر آتش و سخن مکنید گفت پس نزد آن نا امید میشوند از هر نیکی و

يَأْخُذُونَ فِي الزَّفِيرِ وَالْحَسْرَةِ وَالْوَيْلِ قَالَ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ

تنبیه ... میکنند ... افسوس و دریغ خوردن و واویلا کردن گفت عبد الله بن

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ وَالنَّاسُ لَا يَرْفَعُونَ هٰذَا الْحَدِيثَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

عبد الرحمن که مردمان ... این حدیث ... مرفوع نمیکنند این حدیث را به پیغمبر خدا و موقوف میدارند ...

وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و از نعمان بن بشیر روایت گفت شنیدم آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَقُولُ أَنْذَرْتُكُمُ النَّارَ أَنْذَرْتُكُمُ النَّارَ فَمَا زَالَ

وسلم را که میفرمود ترسانیدم شما را از آتش دوزخ ترسانیدم شما را از آتش دوزخ نعمان

يَقُولُهَا حَتّٰى لَوْ كَانَ فِي مَقَامِي هٰذَا أَسْمَعَهُ أَهْلُ السُّوقِ وَحَتّٰى سَقَطَتْ

میگوید پس همیشه میگفت آنحضرت این کلام تا آنکه اگر میبود آنحضرت در جای ما میشنیدند آنرا مردم که در بازار ... بلند کردن

خَمِيصَةٌ كَانَتْ عَلَيْهِ عِنْدَ رِجْلَيْهِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنِ

گلیم سیاه علم دار که بود بر بدن آنحضرت نزد سر دو پای مبارک آنحضرت روایت کرد این حدیث را دارمی و از

الْحَسَنِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

حسن روایت گفت حدیث بیان کرد ما را ابو هریره رضی الله عنه از آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ثَوْرَانِ مُكَوَّرَانِ فِي النَّارِ يَوْمَ

علیه وسلم فرمود آفتاب و ماه دو ثور اند پیچیده در دوزخ روز

الْقِيَامَةِ فَقَالَ الْحَسَنُ وَمَا ذَنْبُهُمَا فَقَالَ أُحَدِّثُكَ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ

قیامت ... گفت حسن چیست گناه آفتاب و ماه پس گفت ابو هریره خبر میدهم ترا از پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَكَتَ الْحَسَنُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي

صلی الله علیه وسلم و تو مقابله میکنی نقل ... را با قیاس و این عمل موجب دخول نار است زیرا که خدا

كِتَابِ الْبَعْثِ وَالنُّشُورِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ

ساکت شد حسن ... روایت کرد این حدیث را بیهقی در کتاب بعث و نشور و از ابی هریره رضی الله عنه گفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَدْخُلُ النَّارَ اِلَّا شَقِيٌّ

صلی اللہ علیہ وسلم درنمی آید آتش دوزخ را مگر بد بخت

قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَمَنِ الشَّقِيُّ قَالَ مَنْ لَمْ يَعْمَلْ لِلّٰهِ بِطَاعَةٍ وَمَنْ

پرسیده شد ای رسول خدا بدبخت کیست فرمود آنحضرت کسیکه نکند برای خدا طاعت را و کسیکه

لَمْ يَتْرُكْ لَهٗ بِمَعْصِيَةٍ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

ترک نکند برای خدا گناه را روایت کرد این حدیث را ابن ماجه و روایت ست از ابن عمر رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَعْظُمُ اَهْلُ النَّارِ فِي النَّارِ

از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم که فرمود بزرگ اندام میشوند دوزخیان در دوزخ

حَتّٰى اَنَّ مَا بَيْنَ شَحْمَةِ اُذُنِ اَحَدِهِمْ اِلٰى عَاتِقِهٖ مَسِيْرَةُ سَبْعِ

تا آنکه میان نرمهٔ گوش یکی از ایشان تا دوش وی مسافت سیر هفت صد

مِائَةِ عَامٍ وَاِنَّ غِلَظَ جِلْدِهٖ سَبْعُوْنَ ذِرَاعًا وَاِنَّ ضِرْسَهٗ مِثْلُ اُحُدٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ

ساله راه است و بدرستیکه ستبری پوست وی هفتاد گز ست و بدرستیکه دندان دوزخی مانند کوه احد ست

بَابُ خَلْقِ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ

باب در پیدایش جنت و دوزخ

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَمَّا

روایت ست از ابوهریره رض از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

خَلَقَ اللّٰهُ الْجَنَّةَ قَالَ لِجِبْرِيْلَ اذْهَبْ فَانْظُرْ اِلَيْهَا فَذَهَبَ

چون پیدا کرد خدا تعالی بهشت را گفت مر جبرئیل را برو پس نظر کن بسوی بهشت پس رفت جبرئیل

فَنَظَرَ اِلَيْهَا وَاِلٰى مَا اَعَدَّ اللّٰهُ لِاَهْلِهَا فِيْهَا ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ اَيْ

پس نظر کرد بسوی بهشت و بسوی آن چیزیکه آماده کرده است خدا تعالی مر بهشتیان را در بهشت باز آمد جبرئیل پس

رَبِّ وَعِزَّتِكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا اَحَدٌ اِلَّا دَخَلَهَا ثُمَّ حَفَّهَا

ای پروردگار بعزت تو سوگند نشنود صفات بهشت را هیچ یکی مگر داخل شود در آن باز پیچیده گردانید

بِالْمَكَارِهِ ثُمَّ قَالَ يَا جِبْرَئِيلُ اِذْهَبْ فَانْظُرْ اِلَيْهَا قَالَ فَذَهَبَ

بهشت را بمکروهات طبیعت پس گفت حق تعالی ای جبرئیل برو پس نظر کن بسوی بهشت فرمود پس رفت

فَنَظَرَ اِلَيْهَا ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ اَيْ رَبِّ وَعِزَّتِكَ لَقَدْ خَشِيتُ

جبرئیل پس نظر کرد بدان پس آمد در حضرت حق پس گفت ای پروردگار من سوگند بعزت تو بتحقیق ترسیدم

اَنْ لَا يَدْخُلَهَا اَحَدٌ قَالَ فَلَمَّا خَلَقَ النَّارَ قَالَ يَا جِبْرَئِيلُ

من که در نیاید آنرا هیچ یکے فرمود هرگاه که پیدا کرد خدا تعالی آتش دوزخ را گفت خدا تعالی ای

اِذْهَبْ فَانْظُرْ اِلَيْهَا قَالَ فَذَهَبَ فَنَظَرَ اِلَيْهَا ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ اَيْ رَبِّ

برو پس نظر کن بسوی دوزخ پس رفت پس نظر کرد بسوی دوزخ پس آمد جبرئیل پس گفت

وَعِزَّتِكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا اَحَدٌ فَيَدْخُلُهَا فَحَفَّهَا بِالشَّهَوَاتِ ثُمَّ

ای پروردگار من قسم بعزت تو نمیشنود صفت آتش دوزخ هیچ یکے پس خواهد که درآید پس گرداگرد

قَالَ يَا جِبْرَئِيلُ اِذْهَبْ فَانْظُرْ اِلَيْهَا قَالَ فَذَهَبَ فَنَظَرَ اِلَيْهَا

نفسها پس گفت ای جبرئیل بعد پس نظر کن بآتش دوزخ گفت آنحضرت پس رفت جبرئیل پس نظر کرد

فَقَالَ اَيْ رَبِّ وَعِزَّتِكَ لَقَدْ خَشِيتُ اَنْ لَا يَبْقَى اَحَدٌ اِلَّا

بسوی آتش پس گفت ای پروردگار قسم بعزت تو بتحقیق ترسیدم که باقی نمی ماند هیچ یکے مگر آنکه

دَخَلَهَا رَوَاهُ اَبُوْدَاؤُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

درآید دوزخ را رواه ابوداود وترمذی ونسائی

بَابُ بَدْءِ الْخَلْقِ

باب در ابتداے پیدایش

هُوَ الَّذِيْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ فِيْ سِتَّةِ اَيَّامٍ وَّكَانَ

وا دست آنکه بیافرید آسمانها وزمین را در شش روز وبود

عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا وَلَقَدْ خَلَقْنَا

عرش او بر آب تا آنکه بیازماید شمارا کدام شما نیکوست بکردار و هر آئینه بدرستے آفریدیم

الْإِنسَانَ مِن سُلَالَةٍ مِّن طِينٍ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ

آدمی را از خلاصهٔ گل پس گردانیدیم او را نطفه در قرارگاہے

مَّكِينٍ ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا

استوار پس آفریدیم قطره را خون بسته پس آفریدیم خون بسته را پارهٔ گوشت پس آفریدیم

الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ

پارهٔ گوشت را استخوان پس پوشانیدیم استخوان را گوشت پس آفریدیم او را آفریدن دیگر

فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ثُمَّ إِنَّكُم بَعْدَ ذَٰلِكَ لَمَيِّتُونَ

بزرگ ست حق تعالی نیکوآفرینندگان پس بدرستیکه شما پس ازین ہر آئینہ مردگانید

ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُبْعَثُونَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا

پس بدرستے شما روز رستخیز برانگیخته شوید بیافرید آسمانہا را بے ستون می بینی

وَأَلْقَىٰ فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَن تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِن

و بنهاد در زمین کوہہا تا حرکت نکند بشما و پراگنده کرد دران از

كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنبَتْنَا فِيهَا مِن كُلِّ

ہر قسم جنبنده و فرو فرستادیم از آسمان آبے پس رویانیدیم دران از ہر صنفے

زَوْجٍ كَرِيمٍ قُلْ أَئِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ

بزرگ بگو آیا بدرستے شما کفر میکنید بآن که آفرید زمین را

فِي يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُ أَندَادًا ذَٰلِكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ وَجَعَلَ

در دو روز و میسازید مر او را ہمتایان این پروردگار جہانیان ست و گردانید

فِيهَا رَوَاسِيَ مِن فَوْقِهَا وَبَارَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا

دران کوہہا از زبر آن و برکت کرد دران و اندازه کرد دران قوت ہاے آن

فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِّلسَّائِلِينَ ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ

در چہار روز یکسانست برای خوانندگان پس قصد کرد سوے آسمان

وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا

و آن دود بست پس گفت مر آنرا و مرزمین را بیائید خوش یا نا خوش گفتند

أَتَيْنَا طَائِعِينَ فَقَضٰهُنَّ سَبْعَ سَمٰوٰتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحٰى فِي

آمدیم فرمانبرداران پس حکم کرد آنهارا هفت آسمان در دو روز و وحی کرد در

كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَحِفْظًا ذٰلِكَ

هر آسمان فرمان آنرا و آراسته ایم آسمان نزدیکتر را بچراغها و نگاهداشت این

تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ۝ اَللّٰهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمٰوٰتٍ وَمِنَ

اندازهٔ غالب داناست خدائے آنکه بیافرید هفت آسمانهارا و از

ع جزو ۲۴ رکوع ۱۸

الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللّٰهَ عَلٰى

زمین مانند آن فرود می آید فرمان خدا میان آسمانها و زمین تا بدانید آنکه خدایتعالی بر

ع جزو ۲۸ رکوع ۱۷

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ وَأَنَّ اللّٰهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ۝ وَتِلْكَ

آفریدن همه چیز تواناست و تا بدانید آنکه خدایتعالی بدانستن که فرا رسیده است همه چیز را و آن

حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلٰى قَوْمِهِ نَرْفَعُ دَرَجٰتٍ

برهان ماست دادیم آن را بابراهیم بر گروه او بر میداریم مرتبها

مَنْ نَشَاءُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ۝ وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحٰقَ

هر کرا میخواهیم بدرستی پروردگار تو حکم کننده است دانا و بخشیدیم او را اسحق

وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ

و یعقوب هر یک را راه نمودیم و نوح را راه نمودیم پیش از این و از فرزندان او

دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسٰى وَهَارُونَ ۝

داود را و سلیمان را و ایوب را و یوسف را و موسی و هارون را

وَكَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۝ وَزَكَرِيَّا وَيَحْيٰى وَعِيسٰى

و همچنین پاداش میدهیم نیکوکاران را و زکریا و یحیی را و عیسی را

لِلْاِنسَانَ مِنْ سُلٰلَةٍ مِّنْ طِيْنٍ ۝ ثُمَّ جَعَلْنٰهُ نُطْفَةً فِيْ قَرَارٍ

آدمی را از خلاصهٔ گل پس گردانیدیم او را نطفه در قرارگاهی

مَّكِيْنٍ ۝ ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا

استوار پس آفریدیم قطره را خون بسته پس آفریدیم خون بسته را پارهٔ گوشت پس آفریدیم

الْمُضْغَةَ عِظٰمًا فَكَسَوْنَا الْعِظٰمَ لَحْمًا ثُمَّ اَنْشَاْنٰهُ خَلْقًا اٰخَرَ

پارهٔ گوشت را استخوان پس پوشانیدیم استخوان را گوشت پس آفریدیم او را آفریدن دیگر پس

فَتَبٰرَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخٰلِقِيْنَ ۝ ثُمَّ اِنَّكُمْ بَعْدَ ذٰلِكَ لَمَيِّتُوْنَ ۝

بزرگ است حق تعالی نیکوآفرینندگان پس بدرستیکه شما پس از این هرآینه مردگانید

ثُمَّ اِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ تُبْعَثُوْنَ ۝ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا

پس بدرستی شما روز رستخیز برانگیخته شوید بیافرید آسمانها را بی ستون می بینی

وَاَلْقٰى فِي الْاَرْضِ رَوَاسِيَ اَنْ تَمِيْدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيْهَا مِنْ

و بنهاد در زمین کوهها تا حرکت نکند بشما و پراگنده کرد در آن از

كُلِّ دَآبَّةٍ ۝ وَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَاَنْبَتْنَا فِيْهَا مِنْ كُلِّ

هر قسم جنبنده و فرو فرستادیم از آسمان آبی پس رویانیدیم در آن از هر صنفی

زَوْجٍ كَرِيْمٍ ۝ قُلْ اَئِنَّكُمْ لَتَكْفُرُوْنَ بِالَّذِيْ خَلَقَ الْاَرْضَ

بزرگ بگو آیا بدرستی شما کفر میکنید بآن که آفرید زمین را

فِيْ يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُوْنَ لَهٗ اَنْدَادًا ذٰلِكَ رَبُّ الْعٰلَمِيْنَ ۝ وَجَعَلَ

در دو روز و میسازید مراو را همتایان این پروردگار جهانیان است و گردانید

فِيْهَا رَوَاسِيَ مِنْ فَوْقِهَا وَبٰرَكَ فِيْهَا وَقَدَّرَ فِيْهَا اَقْوَاتَهَا

در آن کوهها از زبر آن و برکت کرد در آن و اندازه کرد در آن قوت های آن

فِيْ اَرْبَعَةِ اَيَّامٍ سَوَآءً لِّلسَّآئِلِيْنَ ۝ ثُمَّ اسْتَوٰى اِلَى السَّمَآءِ

در چهار روز یکسانست برای خواهندگان پس قصد کرد سوی آسمان

وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا

و آن دود ست پس گفت مر آنرا و مرزمین را بیائید خوش یا ناخوش گفتند

أَتَيْنَا طَائِعِينَ فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ فِي

آمدیم فرمانبرداران پس حکم کرد آنهارا هفت آسمان در دو روز و وحی کرد در

كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَحِفْظًا ذَٰلِكَ

هر آسمان فرمان آنرا و آراسته ایم آسمان نزدیکتر را بچراغها و نگاهداشت این

تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ۝ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ

اندازهٔ غالب داناست خدائے آنکہ بیافرید هفت آسمانهارا و از

الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ

زمین مانند آن فرود می آید میان آسمانها و زمین تا بدانید آنکه خدایتعالی بر

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ ...د أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ۝ وَتِلْكَ

آمرزیدن همه چیز تواناست و ... خدایتعالے بدانستے که فرا رسیده است همه چیز را دانا

حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَىٰ قَوْمِهِ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ

برهان ماست دادیم آن را ابراهیم برگروه او برمیداریم مرتبها

مَنْ نَشَاءُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ۝ وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ

هر کرا بخواهیم بدرستیکه پروردگار تو حکم کننده است دانا و بخشیدیم او را اسحق

وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ

و یعقوب هر یک را راه نمودیم و نوح را راه نمودیم پیشتر ازین و از فرزندان او

دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَىٰ وَهَارُونَ ۝

داؤد را و سلیمان را و ایوب را و یوسف را و موسی و هارون را

وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۝ وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَىٰ وَعِيسَىٰ

و همچنین پاداش میدهیم نیکوکاران را و زکریا و یحیی را و عیسی را

عہ جزو ۲۴ رکوع ۱۷
عہ جزو ۲۸ رکوع ۱۷

وَإِلْيَاسَ كُلٌّ مِّنَ الصَّالِحِينَ ۝ وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا

والیاس را ہمہ از شایستگانند واسمعیل والیسع را ویونس را و لوط را

وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ ۝ قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا

وہمہ را افزونی دادیم بر جہانیان گفتیم اے آتش باش سرد و سالم

عَلَى إِبْرَاهِيمَ ۝ وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ ۝

بر ابراہیم وخواستند بآن مکرے پس گردانیدیم ایشان را زیان کار

وَنَجَّيْنَاهُ وَلُوطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا لِلْعَالَمِينَ ۝

ورہانیدیم اورا ولوط را سوی زمین کہ برکت کردیم دران مرجہانیان را

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ

وچون گفت عیسے پسر مریم ای فرزندان یعقوب [illegible] من فرستادہ خدایم

إِلَيْكُم مُّصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ ال[illegible] بشرًا بِرَسُولٍ

بسوی شما باور دارندہ مر آنرا کہ پیش منست از [illegible] ژدہ دہندہ بفرستادہ

يَأْتِي مِن بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُم بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا

کہ آید از پس من نام او احمد ست پس چون آید بدیشان بہ برہانہا گفتند

هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ۝ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ مِن صَلْصَالٍ

این جادوئیست آشکارا وہر آئینہ آفریدیم آدمی را از گل خشک

مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ ۝ وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِن قَبْلُ مِن نَّارِ السَّمُومِ ۝

از سیاہ بوی ناک وپدر پریان را آفریدیم اورا پیش ازان از آتش گرم

وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ

وہر آئینہ بدرستے بیافریدیم آسمانہا وزمین را وآنچہ درمیان آنہاست در شش روز

وَمَا مَسَّنَا مِن لُّغُوبٍ ۝ إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ

ومس نکرد ما را ہیچ ماندگی بدرستے در آفرینش آسمانہا وزمین

ع جزء ۱۷ رکوع ۵

ع جزء ۱۷ رکوع ۶

ع جزء ۱۴ رکوع ۳

ع جزء ۲۶ رکوع ۱۷

ع جزء ۱۸ رکوع ۱۲

وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ ۝ الَّذِينَ

وآمد شد شب و روز ہر آینہ آیتہاست مر خداوندان خردہا را آنانکہ

يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ

یاد می کنند خدا را ایستادہ و نشستہ و بر پہلوہا و اندیشہ میکنند در آفرینش

السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَٰذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا

آسمانہا و زمین پروردگار ما نیافریدی این را باطل پاکی است ترا پس نگاہدار

عَذَابَ النَّارِ ۝ قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ

ما را از عذاب آتش بگوئید ایمان آوردیم بخدا و آنچہ فرو فرستادہ شدہ سوی ما و آنچہ فرو آمدہ سوی

وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ

و اسمعیل و اسحٰق و یعقوب و اولاد یعقوب و آنچہ دادہ شد موسیٰ و عیسیٰ را و

النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ۝

پیغمبران از پروردگار خود جدائی نکنیم میان یکے از ایشان و ما مر او را گردن نہادگانیم

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ

این فرستگان افزونی دادیم بعضے ایشان را بر بعضے از ایشان آنکہ سخن گفت خدا و

بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ

ایشان را پایہا دادیم عیسیٰ پسر مریم را معجزات روشن و قوت دادیم او را بجان

الْقُدُسِ إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَىٰ نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ

پاک بدرستیکہ ما وحی فرستادیم بسوی تو چنانچہ وحی فرستادیم بسوی نوح و پیغمبران

مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ

از پس او وحی کردیم بسوے ابراہیم و اسمعیل و اسحٰق و یعقوب

وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَىٰ وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ

و اولاد یعقوب و عیسیٰ و ایوب و یونس و ہارون و سلیمان

وَاٰتَيْنَا دَاوُدَ زَبُوْرًا وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنٰهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ

و چنانکه دادیم داود را زبور و چنانکه فرستادیم پیغمبران که قصه کردیم ایشان را بر تو پیش ازین

وَرُسُلًا لَّمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللّٰهُ مُوْسٰى تَكْلِيْمًا رُسُلًا

و فرستادگان که قصه نکردیم ایشان را بر تو و سخن گفت خدا با موسی سخن کردنی فرستادگان

مُّبَشِّرِيْنَ وَمُنْذِرِيْنَ لِئَلَّا يَكُوْنَ لِلنَّاسِ عَلَى اللّٰهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ

مژده دهندگان و بیم کنندگان تا نباشد مر آدمیان را بر خدا الزام پس فرستادن پیغمبران

وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيْزًا حَكِيْمًا عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و هست خدا غالب حکم کننده روایت است از ابی هریره رضـ گفت شنیدم من آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى كَتَبَ كِتَابًا قَبْلَ اَنْ يَّخْلُقَ

صلی الله علیه و سلم را که میفرمود بدرستیکه خدا تعالی نوشت کتابی را پیش ازینکه پیدا کند

الْخَلْقَ اِنَّ رَحْمَتِيْ سَبَقَتْ غَضَبِيْ فَهُوَ مَكْتُوْبٌ عِنْدَهٗ فَوْقَ

خلق را بدرستیکه رحمت من پیشی کرده است غضب مرا پس آن کتاب نوشته است نزد او بر

الْعَرْشِ متفق عليه وَعَنْهُ رضـ قَالَ بَيْنَمَا نَبِيُّ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عرش متفق علیه و هم از ابوهریره رضـ مرویست گفت در اثنای آنکه آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ جَالِسٌ وَاَصْحَابُهٗ اِذْ اَتٰى عَلَيْهِمْ سَحَابٌ فَقَالَ نَبِيُّ اللّٰهِ

و سلم نشسته است و یاران او ناگاه آمد بر ایشان ابرے پس گفت آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ تَدْرُوْنَ مَا هٰذَا قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ

صلی الله علیه و سلم آیا میدانید چیست این گفتند صحابه بر عادت خود خدا و رسول

اَعْلَمُ قَالَ هٰذِهِ الْعَنَانُ هٰذِهٖ رَوَايَا الْاَرْضِ يَسُوْقُهَا اللّٰهُ اِلٰى

داناتر است فرمود این عنان است فرمود این ابرها راویهای زمین است میراند آنها را خدا بسوی

قَوْمٍ لَّا يَشْكُرُوْنَهٗ وَلَا يَدْعُوْنَهٗ ثُمَّ قَالَ هَلْ تَدْرُوْنَ مَا فَوْقَكُمْ

قومیکه شکر نمیکنند خدا را و نمیخوانند او را پس تر گفت آنحضرت آیا در می یابید که چیست بالای شما

قالوا الله ورسوله أعلم قال فإنها الرقيع سقف محفوظ وموج

گفتند اصحاب الله ورسول او داناترست گفت آنحضرت پس بشناسید آن چیزیکه فوق شماست رقیع ست آسمان سقف است

مكفوف ثم قال هل تدرون ما بينكم وبينها قالوا الله ورسوله

آسمان محفوظ ست منع کرده شده از سقوط پس فرمود آیا میدانید چه قدر مسافت ست میان شما و میان آن آسمان گفتند صحابه خدا و رسول او

أعلم قال بينكم وبينها خمس مائة عام ثم قال هل تدرون ما فوق

دانا ترست فرمود در میان شما و میان آسمان مسافت پانصد ساله راه است پس فرمود آیا میدانید چیست بالای آسمان

ذلك قالوا الله ورسوله أعلم قال سماءان بعد ما بينهما خمس مائة

گفتند صحابه خدا و رسول او داناترست فرمود آسمان دیگر است که دوری ست که میان این دو آسمان است پانصد

سنة ثم قال كذلك حتى عد سبع سموات ما بين كل سمائين

ساله راه است پس گفت آنحضرت همچنین تا آنکه شمرد هفت آسمان را مسافت در میان هر دو از آن مقدار مسافتی ست

ما بين السماء والأرض ثم قال هل تدرون ما فوق ذلك

که میان آسمان و زمین ست پس گفت آنحضرت آیا میدانید چیست بالای این آسمانها

قالوا الله ورسوله أعلم قال إن فوق ذلك العرش وبينه

گفتند صحابه الله و رسول او داناترست فرمود بدرستیکه بالای این هفت آسمان عرش است و دوری میان عرش

وبين السماء بعد ما بين السمائين ثم قال هل تدرون

و میان آسمان مقدار دوری درمیان هر دو آسمان ست پس گفت آیا میدانید

ما الذي تحتكم قالوا الله ورسوله أعلم قال إنها الأرض

چیست آن چیزیکه زیر شماست گفتند صحابه خدا و رسول خدا داناترست فرمود بدرستیکه آن زمین است

ثم قال هل تدرون ما تحت ذلك قالوا الله ورسوله أعلم قال إن

پس فرمود آیا میدانید که چیست زیر این زمین گفتند صحابه خدا و رسول خدا داناترست فرمود بدرستیکه

تحتها أرضا أخرى بينهما مسيرة خمسمائة سنة حتى عد

زیر این زمین دیگر ست که مسافت نیز پانصد ساله راه است تا آنکه شمرد آنحضرت

سَبْعَ أَرَضِيْنَ بَيْنَ كُلِّ أَرْضَيْنِ مَسِيْرَةُ خَمْسِمِائَةِ سَنَةٍ ثُمَّ

هفت زمین را میان هر دو زمین مسافت پانصد ساله است پستر

قَالَ وَالَّذِيْ نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهٖ لَوْ أَنَّكُمْ دَلَّيْتُمْ بِحَبْلٍ إِلَى الْأَرْضِ

گفت سوگند بآن ذاتیکه جان محمد در دست قدرت اوست که اگر بوی کہ شما فرود میگذرانید رسن را

السُّفْلٰى لَهَبَطَ عَلَى اللّٰهِ ثُمَّ قَرَأَ هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ

که پایان تر از همه است هر آئینه می افتاد آن رسن بر خدا پستر خواند آنحضرت این آیت را که اوست اول آخر

وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

و باطن و اوست با هر شے دانا رواه احمد و ترمذی

وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ أَخَذَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وهم از وے ست گفت گرفت آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ بِيَدِيْ فَقَالَ خَلَقَ اللّٰهُ التُّرْبَةَ يَوْمَ السَّبْتِ وَخَلَقَ فِيْهَا

وسلم هر دو دست مرا پس فرمود پیدا کرد خدا تعالے خاک را روز شنبه و پیدا کرد در و

الْجِبَالَ يَوْمَ الْأَحَدِ وَخَلَقَ الشَّجَرَ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَخَلَقَ الْمَكْرُوْهَ

کوهها را روز یکشنبه و پیدا کرد درختان را در روز دوشنبه پیدا کرد مکروه را

يَوْمَ الثُّلٰثَاءِ وَخَلَقَ النُّوْرَ يَوْمَ الْأَرْبِعَاءِ وَبَثَّ فِيْهَا الدَّوَابَّ يَوْمَ

روز سه شنبه و پیدا کرد نور را روز چهارشنبه و پراگنده کرد در زمین جنبندها را روز

الْخَمِيْسِ وَخَلَقَ اٰدَمَ بَعْدَ الْعَصْرِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فِيْ اٰخِرِ الْخَلْقِ

پنجشنبه و پیدا کرد آدم را بعد از نماز عصر روز جمعه در آخر پیدا یش

وَاٰخِرِ سَاعَةٍ مِنَ النَّهَارِ فِيْمَا بَيْنَ الْعَصْرِ إِلَى اللَّيْلِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و در آخر ساعت از روز میان عصر تا شب روایت کرد این حدیث را مسلم

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابن عباس رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ إِسْرَافِيلَ مُنْذُ يَوْمَ خَلَقَهُ صَافًّا قَدَمَيْهِ لَا يَرْفَعُ
بدرستیکہ خدا تعالی پیدا کرد اسرافیل را آن روز کہ پیدا کردہ است او را در حالیکہ صف زندہ است هر دو پای خود

بَصَرَهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الرَّبِّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى سَبْعُونَ نُورًا مَا مِنْهَا
بر نمیدارد اسرافیل چشم خود را از صعود میان اسرافیل و میان پروردگار تبارک و تعالی هفتاد نور است کہ حجاب است

مِنْ نُورٍ يَدْنُوا مِنْهُ إِلَّا احْتَرَقَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَصَحَّحَهُ
نیست از ان هفتاد نور هیچ نورے کہ نزدیک شود از پروردگار مگر آنکہ بسوزد روایت کرد اینحدیث را ترمذی و صحیح گفت

وَعَنْ زُرَارَةَ بْنِ أَبِي أَوْفَى رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و روایت ست از زراره ابن ابی اوفی رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ لِجِبْرَئِيلَ هَلْ رَأَيْتَ رَبَّكَ فَانْتَفَضَ جِبْرَئِيلُ وَقَالَ يَا مُحَمَّدُ
فرمود مر جبرئیل را آیا دیدۂ تو پروردگار خود را پس بلرزید جبرئیل و گفت ای محمد

إِنَّ بَيْنِي وَبَيْنَهُ سَبْعِينَ حِجَابًا مِنْ نُورٍ لَوْ دَنَوْتُ مِنْ بَعْضِهَا
بدرستی میان من و میان خدا هفتاد پردہ است از نور اگر نزدیک شوم از بعضی

لَاحْتَرَقْتُ هٰكَذَا فِي الْمَصَابِيحِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رض
آن حجابها هر آئینہ بسوزم و همچنین ست روایت در مصابیح و از جابر بن عبد اللہ رض

أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أُذِنَ لِي أَنْ أُحَدِّثَ
روایت ست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود اذن کردہ شدم کہ حدیث کنم

عَنْ مَلَكٍ مِنْ مَلٰئِكَةِ اللّٰهِ مِنْ حَمَلَةِ الْعَرْشِ أَنَّ مَا بَيْنَ شَحْمَةِ
و خبر دهم از عظمت فرشتہ از فرشتگان خدا از حاملان عرش کہ میان دو نرمہ گوش وے

أُذُنَيْهِ إِلَى عَاتِقِهِ مَسِيرَةُ سَبْعِمِائَةِ عَامٍ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ
تا دوش وے جای سیر هفت صد سال است روایت کرد این حدیث را ابو داؤد

وَعَنْ عَائِشَةَ رض عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
و از عائشہ رض مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود

نفخہ بیم و بیعت ... اضافت در انسے کسے ... اثر قابض ...

خُلِقَتِ الْمَلَائِكَةُ مِنْ نُوْرٍ وَخُلِقَ الْجَانُّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ

پیدا کردہ شدہ اند ملائکہ از نور و پیدا کردہ شدہ اجان کہ پدر جان است از زبانۂ آتش کہ آمیختہ

وَخُلِقَ اٰدَمُ مِمَّا وُصِفَ لَكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضی

و پیدا کردہ شدہ است آدم از انچہ صفت کردہ شدہ است برا شما روایت مسلم و از ابو ہریرہ رضی

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْمُؤْمِنُ اَكْرَمُ

مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مسلمان بزرگترست

عَلَى اللّٰهِ مِنْ بَعْضِ الْمَلٰئِكَةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ جَابِرٍ رضی

بر خدا از بعضے فرشتگان وے روایت ابن ماجہ و از جابر رضی مرویست

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَمَّا خَلَقَ اللّٰهُ اٰدَمَ وَذُرِّيَّتَهٗ

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود ہنگامیکہ پیدا کرد خدا تعالیٰ آدم را و اولاد او را

قَالَتِ الْمَلٰئِكَةُ يَا رَبِّ خَلَقْتَهُمْ يَاْكُلُوْنَ وَيَشْرَبُوْنَ وَيَنْكِحُوْنَ

گفتند فرشتگان ای پروردگار پیدا کردی تو ایشان را کہ میخورند و می نوشند و جماع میکنند

وَيَرْكَبُوْنَ فَاجْعَلْ لَهُمُ الدُّنْيَا وَلَنَا الْاٰخِرَةَ قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ

و سوار میشوند پس بگردان مر ایشان را دنیا و ما را آخرت فرمود خدا تعالیٰ

وَتَعَالٰى لَا اَجْعَلُ مَنْ خَلَقْتُهٗ بِيَدَيَّ وَنَفَخْتُ فِيْهِ مِنْ رُّوْحِيْ

نمیگردانم کسے را کہ پیدا کردم من او را بہردو دست قدرت خود و دمیدہ ام از روح

كَمَنْ قُلْتُ لَهٗ كُنْ فَكَانَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

ہمچو کسیکہ گفتم مر او را پیدا کردن بشو پس میشود روایت بیہقی در شعب ایمان

وَعَنْهُ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَانَ

و ہم از ابو ہریرہ رضی روایت است کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

طُوْلُ اٰدَمَ سِتِّيْنَ ذِرَاعًا فِيْ سَبْعِ اَذْرُعٍ عَرْضًا وَعَنْ

بود درازی قد آدم شصت گز در ہفت گز پہنائی و از

أَنَسٍ أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَمَّا صَوَّرَ اللّٰهُ اٰدَمَ
انس رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود وقتیکہ پیدا کرد خدا و تصویر نمود آدم
فِي الْجَنَّةِ تَرَكَهُ مَا شَاءَ اللّٰهُ أَنْ يَتْرُكَهُ فَجَعَلَ إِبْلِيْسُ يُطِيْفُ بِهٖ
در بہشت گذاشت اورا آنقدر کہ خواست خدا تعالیٰ گذاشتن اورا پس گشت ابلیس نزدیک
يَنْظُرُ مَا هُوَ فَلَمَّا رَاٰهُ أَجْوَفَ عَرَفَ أَنَّهٗ خُلِقَ خَلْقًا لَا يَتَمَالَكُ
بآدم در حالیکہ نگاہ میکرد ابلیس کہ چیست آدم و چگونہ دارد پس چون دید اورا کاواک شناخت کردی پیدا کرده
رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ أَيُّ
پیدائشی کہ مالک نفس خود نمیتواند شد رواہ مسلم و از ابوذر رض گفت گفتم من یا رسول اللہ کدام
الْأَنْبِيَاءِ كَانَ أَوَّلَ قَالَ اٰدَمُ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ أَنَبِيٌّ كَانَ قَالَ
یکے از پیغمبران اول بود گفت فرمود آنحضرت آدم گفتم ای رسول خدا آیا آدم پیغمبر بود فرمود
نَعَمْ نَبِيٌّ مُكَلَّمٌ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ كَمِ الْمُرْسَلُوْنَ قَالَ
آنحضرت آرے پیغمبر بود سخن کرده شد گفتم ای رسول خدا از میان انبیا رسول چند کس اند فرمود
ثَلٰثُ مِائَةٍ وَبِضْعَةَ عَشَرَ جَمًّا غَفِيْرًا وَفِيْ رِوَايَةٍ عَنْ أَبِيْ أُمَامَةَ
آنحضرت رسول سہ صد و چندین اند جماعت انبوه و در روایتے از ابی امامہ
قَالَ أَبُوْ ذَرٍّ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ كَمْ وَفَاءُ عِدَّةِ الْأَنْبِيَاءِ قَالَ
گفت ابوذر گفتم من اے رسول خدا چند است تمام شمار انبیا فرمود
مِائَةُ أَلْفٍ وَأَرْبَعَةٌ وَعِشْرُوْنَ أَلْفًا الرُّسُلُ مِنْ ذٰلِكَ
یک لک و بست و چہار ہزار مرسل از میان آنہا
ثَلٰثُ مِائَةٍ وَخَمْسَةَ عَشَرَ جَمًّا غَفِيْرًا رَوَاهُمَا أَحْمَدُ وَعَنْ
سہ صد و پانزده تن جماعت انبوه روا ہما احمد و از
أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَكْذِبْ
ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دروغ

إِبْرَاهِيمُ إِلَّا ثَلٰثَ كَذَبَاتٍ ثِنْتَيْنِ مِنْهُنَّ فِي ذَاتِ اللهِ قَوْلُهُ إِنِّي

ابراہیم مگر سه بار دو دروغ ازان سه برای خدا یکے قول وے علیه السلام بدرستیکه

سَقِيمٌ وَقَوْلُهُ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هٰذَا وَقَالَ بَيْنَا هُوَ ذَاتَ

من بیمارم دوم قول اوست که کرد آن فعل را بزرگ ایشان که اینست و فرمود آنحضرت در اثنای آنکه آن

يَوْمٍ وَسَارَةُ إِذْ أَتٰى عَلٰى جَبَّارٍ مِنَ الْجَبَابِرَةِ فَقِيلَ لَهُ إِنَّ هُنَا

ابراہیم بود روزی در ہجرت ساره ہمراه او بود ناگاه آمد ابراہیم با ساره گذشت بر متکبر از متکبران پس گفته شد

رَجُلًا مَعَهُ امْرَأَةٌ مِنْ أَحْسَنِ النَّاسِ فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ فَسَأَلَهُ عَنْهَا

مرد پیرا بدرستیکه اینجا مردی آمده است که با وی زنی است از بهترین بنی آدم در حسن پس کس فرستاد آن جبار بسوی

مَنْ هٰذِهِ قَالَ أُخْتِي فَأَتٰى سَارَةَ فَقَالَ لَهَا إِنَّ هٰذَا الْجَبَّارَ إِنْ يَعْلَمْ

ابراہیم پس پرسید آنکس ابراہیم را از حال ساره که کیست این زن گفت ابراہیم که این خواہر منست پس آمد ابراہیم ساره را

أَنَّكِ امْرَأَتِي يَغْلِبُنِي عَلَيْكِ فَإِنْ سَأَلَكِ فَأَخْبِرِيهِ أَنَّكِ

و تعلیم کرد او را حیله پس گفت مر ساره را بدرستیکه این جبار اگر بداند که تو زن منست غلبه میکند مرا بر تو و ترا از من بستاند پس اگر پرسد ترا

أُخْتِي فَإِنَّكِ أُخْتِي فِي الْإِسْلَامِ لَيْسَ عَلٰى وَجْهِ الْأَرْضِ مُؤْمِنٌ

که تو خواہر منی زیرا که تو خواہر منی در اسلام نیست بر روی زمین هیچ مسلمانی

غَيْرِي وَغَيْرُكِ فَأَرْسَلَ إِلَيْهَا فَأُتِيَ بِهَا قَامَ إِبْرَاهِيمُ يُصَلِّي

جز من و سوای تو پس فرستاد آن جبار کسے را بسوی ساره پس آورده شد ساره نزد وے استاده ابراہیم

فَلَمَّا دَخَلَتْ عَلَيْهِ ذَهَبَ يَتَنَاوَلُهَا بِيَدِهِ فَأُخِذَ وَيُرْوٰى

تا نماز کند پس وقتیکه در آمد ساره بر ان جبار خواست آنکه گیرد او را بدست خود پس گرفته شد آن جبار و روایت کرده شد

فَغُطَّ حَتّٰى رَكَضَ بِرِجْلِهِ فَقَالَ ادْعِي اللهَ لِي وَلَا أَضُرُّكِ فَدَعَتِ

که حلق وی و از آمد چنانکه تا آنکه حرکت کرد بپای خود بر زمین پس گفت جبار ساره که دعا کن خدا را برای من تا خلاص

اللهَ فَأُطْلِقَ ثُمَّ تَنَاوَلَهَا الثَّانِيَةَ فَأُخِذَ مِثْلَهَا أَوْ أَشَدَّ فَقَالَ

نمیرسانم من ترا ایذا پس دعا کرد ساره خدا را پس رها کرده شد آن جبار پس دست اندازی کرد دوم بار او را پس گرفته شد مانند گرفتن

أُدْعِي اللّٰهَ لِي وَلَا أَضُرُّكِ فَدَعَتِ اللّٰهَ فَأُطْلِقَ فَدَعَا بَعْضَ

دعا کن خدا را برای من و زیان نمی رسانم مر ترا پس دعا کرد ساره خدای تعالی را پس رها کرده شد آن جبار پس خواند آن جبار

حَجَبَتِهٖ فَقَالَ إِنَّكَ لَمْ تَأْتِنِي بِإِنْسَانٍ إِنَّمَا أَتَيْتَنِي بِشَيْطَانٍ

بعضی از پرده داران خود را پس گفت بدرستیکه تو نیاوردی نزد من آدمی را نیاوردی مگر شیطان را

فَأَخْدَمَهَا هَاجَرَ فَأَتَتْهُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فَأَوْمَأَ بِيَدِهٖ مَهْيَمْ

پس خدمتگار گردانید ساره هاجره را پس آمد ساره نزد ابراهیم و حالانکه ابراهیم استاده نماز میکرد پس اشاره بدست خود کرد که چه حال داری

قَالَتْ رَدَّ اللّٰهُ كَيْدَ الْكَافِرِ فِي نَحْرِهٖ وَأَخْدَمَ هَاجَرَ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ

گفت ساره بازگردانید خدا تعالی بدسگالی آن کافر را در سینه وی و خادم گردانید هاجره را گفت ابو هریره رضا

تِلْكَ أُمُّكُمْ يَا بَنِي مَاءِ السَّمَاءِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ

آن هاجره مادر شما است ای پسران آب آسمان متفق علیه و هم از وی مرویست گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْنُ أَحَقُّ بِالشَّكِّ مِنْ إِبْرَاهِيمَ

آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم سزاوارتریم بشک از ابراهیم

إِذْ قَالَ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتٰى وَيَرْحَمُ اللّٰهُ لُوطًا لَقَدْ كَانَ

وقتیکه گفت ابراهیم ای پروردگار من بنما مرا چگونه زنده میکنی مردگان را و گفت آنحضرت رحمت کند خدا تعالی لوط را علیه السلام هر آینه

يَأْوِي إِلٰى رُكْنٍ شَدِيدٍ وَلَوْ لَبِثْتُ فِي السِّجْنِ طُولَ مَا لَبِثَ يُوسُفُ

بود لوط پناه میگرفت بسوی رکن سخت و نیز فرمود آنحضرت اگر درنگ میکردم در زندان دراز مدت چندانکه درنگ کرد یوسف علیه السلام

لَأَجَبْتُ الدَّاعِيَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ

هر آینه قبول میکردم خواننده را متفق علیه و از ابی هریره رضا مرویست از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّمَا سُمِّيَ الْخَضِرُ لِأَنَّهٗ جَلَسَ عَلٰى فَرْوَةٍ

صلی اللہ علیه وسلم گفت آنحضرت که نام کرده نشد خضر مگر از جهت آنکه وی نشست بر زمین

بَيْضَاءَ فَإِذَا هِيَ تَهْتَزُّ مِنْ خَلْفِهٖ خَضْرَاءَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

خشک که روئیدنی نبود در وی پس ناگاه آن زمین می جنبید از پس وی سبز و تر و تازه روایت کرد این حدیث را بخاری

أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ

و از ابی بن کعب رضی اللہ عنہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

الْغُلَامَ الَّذِي قَتَلَهُ الْخَضِرُ طُبِعَ كَافِرًا وَلَوْ عَاشَ لَأَرْهَقَ

کودکی کہ کشت اورا خضر علیہ السلام سرشتہ شد کافر و اگر میزیست آن کودک ہر آئینہ می پوشید آن کودک و ظلم میکرد

أَبَوَيْهِ طُغْيَانًا وَكُفْرًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ

پدر و مادر خورد را و تکلیف میکرد ایشانرا بکفر و طغیان متفق علیہ و از ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ مرویست گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَمَا أَيُّوبُ يَغْتَسِلُ عُرْيَانًا فَخَرَّ عَلَيْهِ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم در اثنائے آنکہ ایوب علیہ السلام غسل میکرد برہنہ پس افتاد

جَرَادٌ مِنْ ذَهَبٍ فَجَعَلَ أَيُّوبُ يَحْثِي فِي ثَوْبِهِ فَنَادَاهُ رَبُّهُ يَا أَيُّوبُ

بر ایوب ملخ از زر پس شروع کرد ایوب کہ گرد می آورد آن ملخ را در جامہ خود پس آواز داد ایوب را پروردگار ای ایوب

أَلَمْ أَكُنْ أَغْنَيْتُكَ عَمَّا تَرَى قَالَ بَلَى وَعِزَّتِكَ وَلَكِنْ لَا غِنَى بِي

آیا بے نیاز نگردانیدہ ام ترا از چیزیکہ می بینی تو گفت ایوب آرے سوگند بعزت لیکن نیست بے نیازی

عَنْ بَرَكَتِكَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

مرا از افزونی نعمت تو رواہ بخاری و ہم ازوی مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ مُوسَى كَانَ رَجُلًا حَيِيًّا سِتِّيرًا لَا يُرَى

صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ موسی علیہ السلام بود مرد با حیا کنندہ و ستر کنندہ دیدہ نمیشد

مِنْ جِلْدِهِ شَيْءٌ اسْتِحْيَاءً فَآذَاهُ مَنْ آذَاهُ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ

از پوست وے ہیچ چیزے از جہت شرم پس ایذا نمودند او را کسانیکہ نمودند ایذا او را از قوم بنی اسرائیل

فَقَالُوا مَا يَسْتَتِرُ هَذَا التَّسَتُّرَ إِلَّا مِنْ عَيْبٍ بِجِلْدِهِ إِمَّا بَرَصٌ

پس گفتند آن قوم مبالغہ نمیکند در ستر کردن این چنین مگر از جہت عیبیکہ در پوست او یا از برص است

أَوْ أُدْرَةٌ وَإِنَّ اللهَ أَرَادَ أَنْ يُبَرِّئَهُ فَخَلَا يَوْمًا وَحْدَهُ لِيَغْتَسِلَ

یا از ادرہ و بدرستیکہ خدا تعالے خواست کہ پاک گرداند موسی را از عیبہا خالی شد موسی روزی تنہا تا کہ

فَوَضَعَ ثَوْبَهُ عَلٰى حَجَرٍ فَفَرَّ الْحَجَرُ بِثَوْبِهٖ فَجَمَحَ مُوْسٰى فِيْ اِثْرِهٖ يَقُوْلُ

پس نہاد جامۂ خود را بر سنگے پس گریخت آن سنگ و برد جامۂ موسیٰ را پس شتاب رفت موسیٰ در پے آن سنگ

ثَوْبِيْ يَا حَجَرُ ثَوْبِيْ يَا حَجَرُ حَتّٰى انْتَهٰى اِلٰى مَلَاٍ مِّنْ بَنِيْ اِسْرَائِيْلَ

موسے بدہ جامۂ مرا ای سنگ تا رسید موسے بجماعتے کثیر از بنی اسرائیل

فَرَاَوْهُ عُرْيَانًا اَحْسَنَ مَا خَلَقَ اللّٰهُ وَقَالُوْا وَاللّٰهِ مَا بِمُوْسٰى

پس دیدند آنجماعت موسے برہنہ نیکوترین پیدائش خدا و گفتند سوگند بخدا نیست بموسے

مِنْ بَاْسٍ وَاَخَذَ ثَوْبَهٗ وَطَفِقَ بِالْحَجَرِ ضَرْبًا فَوَاللّٰهِ اِنَّ بِالْحَجَرِ

ہیچ عیب و گرفت موسے جامۂ خود را و در ایستاد موسے کہ زد سنگ را زدنے پس بخدا سوگند کہ پیدا آمد

لَنَدَبًا مِّنْ اَثَرِ ضَرْبِهٖ ثَلٰثًا اَوْ اَرْبَعًا اَوْ خَمْسًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

نشان از تاثیر زدن موسیٰ آن نشان یا چہار یا پنج متفق علیہ

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از ابن عباس رضـ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَيْسَ الْخَبَرُ كَالْمُعَايَنَةِ اِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى اَخْبَرَ مُوْسٰى بِمَا صَنَعَ قَوْمُهٗ

نیست خبر چیزے مانند دیدن آن بدرستی خدا تعالیٰ خبر داد موسے را بچیزیکہ کردند قوم وے

فِي الْعِجْلِ فَلَمْ يُلْقِ الْاَلْوَاحَ فَلَمَّا عَايَنَ بِمَا صَنَعُوْا اَلْقَى الْاَلْوَاحَ

در گوسالہ پس نینداخت لوح ہا را پس ہرگاہ کہ موسیٰ بچشم خود دید آنچہ ساختہ اند از گوسالہ انداخت الواح

فَانْكَسَرَتْ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ

پس شکست الواح روایت کرد این حدیث را احمد و از ابی ہریرہ رضـ مرویست گفت فرمود آنحضرت

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَ مَلَكُ الْمَوْتِ اِلٰى مُوْسَى

صلے اللہ علیہ وسلم آمد عزرائیل بسوے موسے

ابْنِ عِمْرَانَ فَقَالَ لَهٗ اَجِبْ رَبَّكَ قَالَ فَلَطَمَ مُوْسٰى عَيْنَ

بن عمران ؑ پس گفت موسیٰ را قبول کن حکم پروردگار خود گفت آنحضرت پس طپانچہ زد موسیٰ چشم

مَلَكِ الْمَوْتِ فَفَقَاءَهَا قَالَ فَرَجَعَ مَلَكُ الْمَوْتِ اِلَى اللّٰهِ تَعَالٰى

ملک الموت را پس شکست چشم فرشته را و کور کرد گفت پس باز گشت آن فرشته بجناب خدا

فَقَالَ اِنَّكَ اَرْسَلْتَنِيْ اِلٰى عَبْدٍ لَّكَ لَا يُرِيْدُ الْمَوْتَ وَقَدْ فَقَاءَ

پس گفت بخدا تعالی بدرستیکه تو فرستادی مرا بسوی بنده که مر تراست که نمی خواهد مرگ را و تحقیق کور کرد

عَيْنِيْ قَالَ فَرَدَّ اللّٰهُ اِلَيْهِ عَيْنَهٗ وَقَالَ ارْجِعْ اِلٰى عَبْدِيْ فَقُلِ الْحَيٰوةَ

چشم مرا گفت آنحضرت پس رد کرد خدا تعالی چشم فرشته را فرمود برگرد و باز رو بسوی بنده من و بگو آیا زندگانی

تُرِيْدُ فَاِنْ كُنْتَ تُرِيْدُ الْحَيٰوةَ فَضَعْ يَدَكَ عَلٰى مَتْنِ ثَوْرٍ فَمَا

میخواهی پس اگر میخواهی زندگانی دراز پس نه دست خود را بر پشت گاوے پس چیزے را

تَوَارَتْ يَدُكَ مِنْ شَعْرِهٖ فَاِنَّكَ تَعِيْشُ بِهَا سَنَةً قَالَ ثُمَّ مَهْ

که پوشیده دست تو از موی آن پس بدرستیکه تو بزی بشمار هر موئے یک سال گفت موسی پس تر

قَالَ ثُمَّ تَمُوْتُ قَالَ فَالْاٰنَ مِنْ قَرِيْبٍ رَبِّ اَدْنِنِيْ مِنَ الْاَرْضِ

چیست گفت فرشته پس میری گفت موسی پس اختیار کردم موت را اکنون و گفت خداوندا نزدیک گردان مرا از

الْمُقَدَّسَةِ رَمْيَةً بِحَجَرٍ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پاک کرده شده مقدار یک تیر پرتاب گفت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

لَوْ اَنِّيْ عِنْدَهٗ لَاَرَيْتُكُمْ قَبْرَهٗ اِلٰى جَانِبِ الطَّرِيْقِ عِنْدَ

اگر من بودم نزد بیت المقدس هر آئینه مینمودم شما را قبر موسی را در یک جانب راه نزد توده

الْكَثِيْبِ الْاَحْمَرِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍؓ قَالَ سِرْنَا

ریگ سرخ متفق علیه و از ابن عباس رضا مرویست گفت ابن عباس

مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِيْنَةِ

سیر کردیم با همراه آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم میان مکه و مدینه

فَمَرَرْنَا بِوَادٍ فَقَالَ اَيُّ وَادٍ هٰذَا فَقَالُوْا وَادِي الْاَزْرَقِ

پس گذشتیم بیک وادی پس گفت آنحضرت کدام وادی ست این پس گفتند صحابه این وادی ازرق ست

قَالَ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى مُوسَى فَذَكَرَ مِنْ لَوْنِهِ وَشَعْرِهِ شَيْئًا وَاضِعًا

فرمود آنحضرت گویا من نگاه میکنم بسوی موسی علیه السلام پس ذکر کرد آنحضرت از رنگ موسی و موی وی چیزی انگشت

إِصْبَعَيْهِ فِي أُذُنَيْهِ لَهُ جُؤَارٌ إِلَى اللهِ بِالتَّلْبِيَةِ مَارًّا بِهَذَا

هردو انگشت خود را در هردو گوش خود مر او را آواز بلند و فریاد است بسوی خدا در لبیک گفتن در حالیکه

الْوَادِي قَالَ ثُمَّ سِرْنَا حَتَّى أَتَيْنَا عَلَى ثَنِيَّةٍ فَقَالَ أَيُّ ثَنِيَّةٍ

گذرنده است موسی درین وادی گفت ابن عباس پس سیر کردیم تا آنکه برآمدیم بر کوهی پس پرسید آنحضرت

هَذِهِ قَالُوا هَرْشَا أَوْ لِفْتٌ فَقَالَ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى يُونُسَ عَلَى

کدام کوه است این گفتند صحابه این کوه هرشا یا لفت است پس فرمود آنحضرت گویا من می بینم بسوی یونس

نَاقَةٍ حَمْرَاءَ عَلَيْهِ جُبَّةُ صُوفٍ خِطَامُ نَاقَتِهِ خُلْبَةٌ مَارًّا بِهَذَا

سوار بر ناقه سرخ بروے جبه پشمین است مهار ناقه او از پوست خرما گذرنده باین

الْوَادِي مُلَبِّيًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ

وادی تلبیه کننده که حج می آید رواه مسلم واز ابی هریره رض مرویست از آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ خُفِّفَ عَلَى دَاوُدَ الْقُرْآنُ فَكَانَ

صلی الله علیه وسلم فرمود سبک گردانیده شد بر داود قرائت زبور و توریت پس بود

يَأْمُرُ بِدَوَابِّهِ فَتُسْرَجُ فَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ قَبْلَ أَنْ تُسْرَجَ دَوَابُّهُ

داود که امر میکرد بزین کردن چارپایه ای خود پس زین کرده میشدند پس میخواند داود قرآن را و تمام میکرد از اینکه زین کرده شوند

وَلَا يَأْكُلُ إِلَّا مِنْ عَمَلِ يَدِهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ

ونمی خورد روزی داود علیه السلام مگر از کسب و کار هر دو دست خود که زره بافی بود رواه البخاری و هم ازوی

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَانَتِ امْرَأَتَانِ مَعَهُمَا

مرویست از آنحضرت صلی الله علیه وسلم گفت آنحضرت بودند دو زنان که با ان دو زنان

ابْنَاهُمَا جَاءَ الذِّئْبُ فَذَهَبَ بِابْنِ إِحْدَاهُمَا فَقَالَتْ

دو پسر آنها بودند پس آمد گرگ پس برد پسر یکے ازان دو زن پس گفت زنی دیگر

صَاحِبَتُهَا اِنَّمَا ذَهَبَ بِابْنِكِ وَقَالَتِ الْاُخْرٰى اِنَّمَا ذَهَبَ بِابْنِكِ

که مصاحب آن زن بود ببرده است گرگ مگر پسر ترا و گفت زن دیگر ببرده است مگر پسر ترا پس قضیه

فَتَحَا كَمَتَا اِلٰى دَاوٗدَ فَقَضٰى بِهٖ لِلْكُبْرٰى فَخَرَجَتَا عَلٰى سُلَيْمٰنَ

بردند هردو بسوی داود پس حکم کرد بآن پسر برای زنی که کلان تر بود پس بیرون آمدند هردو زن بر سلیمن

ابْنِ دَاوٗدَ فَاَخْبَرَتَاهُ فَقَالَ ائْتُوْنِيْ بِالسِّكِّيْنِ اَشُقُّهٗ بَيْنَكُمَا

بن داود پس خبر دادند سلیمان را پس فرمود سلیمان بیارید نزد من کارد را دو پاره کنم این پسر را

فَقَالَتِ الصُّغْرٰى لَا تَفْعَلْ يَرْحَمُكَ اللّٰهُ هُوَ ابْنُهَا فَقَضٰى بِهٖ لِلصُّغْرٰى

پس گفت زن خرد دو پاره مکن پسر را رحمت کند ترا خداتعالی این پسر پسر زن کلان ست پس حکم کرد

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

سلیمان بآن پسر برزن خرد را این حدیث متفق علیه واز ابی هریره رضـ مرویست فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا يَنْبَغِيْ لِعَبْدٍ اَنْ يَّقُوْلَ اِنِّيْ خَيْرٌ مِّنْ يُّوْنُسَ

علیه وسلم نمیرسد مر هیچ بنده را که بگوید من بهترم از یونس پیغمبر علیه السلام

ابْنِ مَتّٰى مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ رضـ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

متفق علیه و هم از وی مرویست که آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَانَ زَكَرِيَّا نَجَّارًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

علیه وسلم فرمود بود زکریا علیه السلام چوب تراشی میکرد روایت کرد این حدیث را مسلم

اَبِيْ مُوْسٰى رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَمَلَ مِنَ

واز ابو موسی رضـ از آنحضرت صلی الله علیه وسلم مرویست فرمود آنحضرت کامل شدند

الرِّجَالِ كَثِيْرٌ وَلَمْ يَكْمُلْ مِنَ النِّسَاءِ اِلَّا مَرْيَمُ بِنْتُ عِمْرَانَ

از مردان بسیاری و کامل نشدند از زنان مگر مریم دختر عمران

وَاٰسِيَةُ امْرَاَةُ فِرْعَوْنَ وَفَضْلُ عَائِشَةَ عَلَى النِّسَاءِ كَفَضْلِ

و آسیه زن فرعون و فضل عایشه بر زنان دیگر مانند فضل

الثَّرِيدِ عَلَى سَائِرِ الطَّعَامِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

ثرید ست بر باقی طعامہا متفق علیہ و از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا أَوْلَى النَّاسِ

روایت ست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم من نزدیک ترین مردم ام

بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ فِي الْأُولَى وَالْآخِرَةِ الْأَنْبِيَاءُ إِخْوَةٌ مِنْ

بعیسے علیہ السلام در آغاز و انجام و فرمود پیغمبران برادران

عَلَّاتٍ وَأُمَّهَاتُهُمْ شَتَّى وَدِينُهُمْ وَاحِدٌ وَلَيْسَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ

علاتی اند و مادران ایشان مختلف اند و اصل دین ایشان توحید ست یکے است و نیست میان ما

نَبِيٌّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و میان عیسی ہیچ پیغمبرے و از ابی ہریرہ رض روایت است گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَا مِنْ بَنِي آدَمَ مَوْلُودٌ إِلَّا يَمَسُّهُ الشَّيْطَانُ حِينَ يُولَدُ

وسلم نیست ہیچ یکے از فرزند آدم طفلے مگر آنکہ مس میکند و میچلاند او را شیطان ہنگامیکہ زاید

فَيَسْتَهِلُّ صَارِخًا مِنْ مَسِّ الشَّيْطَانِ غَيْرَ مَرْيَمَ وَابْنِهَا مُتَّفَقٌ

پس فریاد میکند و میگرید آن طفل از مساس شیطان جز مریم و فرزند او متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي مُوسَى رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

علیہ و از ابی موسے رض گفت شنیدم من آنحضرت را صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ آدَمَ مِنْ قَبْضَةٍ قَبَضَهَا مِنْ

علیہ وسلم کہ میفرمود بدرستیکہ خدا تعالی آفرید آدم را از یک مشت کہ گرفت آنرا از

جَمِيعِ الْأَرْضِ فَجَاءَ بَنُو آدَمَ عَلَى قَدْرِ الْأَرْضِ مِنْهُمُ الْأَحْمَرُ

ہمہ زمین پس آمدند بنی آدم ازین جہت بر اندازۂ زمین بعضے از ایشان سرخ

وَالْأَبْيَضُ وَالْأَسْوَدُ وَبَيْنَ ذٰلِكَ وَالسَّهْلُ وَالْحَزْنُ وَالْخَبِيثُ

و بعضے سفید و بعضے سیاہ و بعضے میان آن گندم گون و بعضے نرم و بعضے درشت و بعضے پلید

(حاشیہ:) ۴ منقولہ ... برادران علاتی کہ ... پدر ایشان یکے و مادران ایشان مختلف ... اشعۃ اللمعات

والطیب رواه احمد والترمذی وابو داود وعن

و بعضے پاک روایت کرد این حدیث را ترمذی و ابو داود و از

ابی هریرة رض قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم لما

ابی هریره رض روایت کفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم هرگاه که

خلق الله ادم مسح ظهره فسقط من ظهره کل نسمة هو خالقها

پیدا کرد خدا تعالی آدم را مسح کرد پشت او را یا امر کرد فرشته موکل بر ارحام را که بمالد پس بیرون آمد از پشت او هر آدمی که خدا تعالی

من ذریته الی یوم القیمة وجعل بین عینی کل انسان منهم

از اولاد آدم تا روز قیامت و گردانید میان دو چشم هر آدمی ازین آدمیان

وبیصا من نور ثم عرضهم علی ادم فقال ای رب من هؤلاء

بریقی و لمعان از نور پس عرض کرد ایشان را بر آدم پس گفت آدم ای پروردگار من کیستند این

قال ذریتک فرای رجلا منهم فاعجبه وبیص ما بین عینیه

کسان فرمود حق تعالی اولاد تو پس دید آدم مردی را از ایشان پس خوش آمد آدم را لمعان درخشش که میان دو چشم

قال ای رب من هذا قال داود فقال ای رب کم جعلت

آن مرد بود گفت آدم ای آفریدگار من کیست این فرمود حق تعالی داؤد دست گفت آدم ای آفریدگار من چند

عمره قال ستین سنة قال ای رب زده من عمری اربعین

گردانید عمر او را فرمود شصت سال گفت آدم ای پروردگار من افزون کن مرا از عمر من چهل

سنة قال رسول الله صلی الله علیه وسلم فلما انقضی عمر

سال فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم پس هرگاه که گذشت عمر

ادم الا اربعین جاءه ملک الموت فقال ادم او لم یبق

آدم مگر چهل سال باقی ماند آمد آدم را ملک الموت پس گفت آدم که آیا باقی نمانده است

من عمری اربعون سنة قال او لم تعطها ابنک داود

از عمر من چهل سال گفت ملک الموت با آدم آیا ندادی تو آن چهل سال را به داود

فَجَحَدَ آدَمُ فَجَحَدَتْ ذُرِّيَّتُهُ وَنَسِيَ آدَمُ فَأَكَلَ مِنَ الشَّجَرَةِ فَنَسِيَتْ

پس منکر شد آدم علیه السلام پس منکر شدند اولاد او و فراموش کرد آدم نهی خدا را پس خورد ازان شجره پس فراموش

ذُرِّيَّتُهُ وَخَطِأَ وَخَطِأَتْ ذُرِّيَّتُهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

کردند اولاد او و خطا کرد آدم و خطا کردند ذریت او روایت کرد این حدیث را ترمذی و روایت است از

أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ فِي قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي

ابی بن کعب رض در تفسیر قول سبحانه تعالی واذ اخذ

آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ قَالَ جَمَعَهُمْ فَجَعَلَهُمْ أَزْوَاجًا

الآیة گفت ابی که فراهم آورد حق تعالی ایشان را پس خواست که گردانید ایشان را اصناف پس گردانید ایشان را

ثُمَّ صَوَّرَهُمْ فَاسْتَنْطَقَهُمْ فَتَكَلَّمُوا ثُمَّ أَخَذَ عَلَيْهِمُ الْعَهْدَ

پستر صورت بخشید ایشان را پس گویا گردانید ایشان را پس سخن کردند ایشان پستر گرفته بر ایشان عهد

وَالْمِيثَاقَ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى

و پیمان را و گواه گردانید بر ذاتهای ایشان آیا نیستم من پروردگار شما گفتند آری

قَالَ فَإِنِّي أُشْهِدُ عَلَيْكُمُ السَّمٰوٰتِ السَّبْعَ وَالْأَرَضِينَ السَّبْعَ

فرمود پس بدرستیکه من گواه میگردانم بر شما هفت آسمان را و گواه میگردانم بر شما هفت زمین را

وَأُشْهِدُ عَلَيْكُمْ أَبَاكُمْ آدَمَ أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لَمْ نَعْلَمْ

و گواه میگردانم بر شما پدر شما را که آدم است تا نگوئید روز قیامت که ندانستیم ما

بِهٰذَا اعْلَمُوا أَنَّهُ لَا إِلٰهَ غَيْرِي وَلَا رَبَّ غَيْرِي وَلَا تُشْرِكُوا بِي

باین قضیه بدانید که بدرستیکه شان این است که نیست هیچ معبود بحق بجز من و نیست پروردگار بجز من و شریک مگیرید

شَيْئًا إِنِّي سَأُرْسِلُ إِلَيْكُمْ رُسُلِي يُذَكِّرُونَكُمْ عَهْدِي وَمِيثَاقِي

چیزی را بدرستیکه من قریب است که بفرستم بسوی شما پیغمبران خود را که یاد دهند شما را عهد مرا و پیمان مرا

وَأُنْزِلُ عَلَيْكُمْ كُتُبِي قَالُوا شَهِدْنَا بِأَنَّكَ رَبُّنَا وَإِلٰهُنَا لَا رَبَّ

و فرو می آرم بر شما کتابهای خود را گفتند ایشان گواهی دادیم باینکه تو پروردگار مائی و معبود مائی نیست پروردگاری

لَنَا غَيْرُكَ وَلَا اِلٰهَ لَنَا غَيْرُكَ فَاَقَرُّوْا بِذٰلِكَ وَرُفِعَ عَلَيْهِمْ

مارا جز تو نیست معبودے مارا جز تو پس اقرار کردند بآن و برداشته شد بر ایشان

اٰدَمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَنْظُرُ اِلَيْهِمْ فَرَاَى الْغَنِيَّ وَالْفَقِيْرَ وَحَسَنَ

آدم علیہ السلام در حالیکہ نگاہ میکند بجانب ایشان پس دید آدم توانگر را و محتاج را و دید نیکو

الصُّوْرَةِ وَدُوْنَ ذٰلِكَ فَقَالَ رَبِّ لَوْلَا سَوَّيْتَ بَيْنَ عِبَادِكَ

صورت را و جز آن مختلف را پس گفت آدم ای آفریدگار من چرا برابر نکردی میان ایشان یعنی بندگان

قَالَ اِنِّيْ اَحْبَبْتُ اَنْ اُشْكَرَ وَرَاَى الْاَنْبِيَاءَ فِيْهِمْ مِثْلَ السُّرُجِ

تو اند فرمود حق تعالیٰ زیرا کہ من دوست میدارم کہ شکر کردہ شوم و دید آدم علیہ السلام پیغامبران را در میان اولاد آدم مانند

عَلَيْهِمُ النُّوْرُ خُصُّوْا بِمِيْثَاقٍ اٰخَرَ فِي الرِّسَالَةِ وَالنُّبُوَّةِ وَهُوَ قَوْلُهٗ

کہ میتابد بر ایشان روشنی مخصوص گردانیدہ شدہ اند پیغامبران بعهد و پیمان دیگر در رسالت و نبوت و آن عہد قول

تَبَارَكَ وَتَعَالٰى وَاِذْ اَخَذْنَا مِنَ النَّبِيّٖنَ مِيْثَاقَهُمْ اِلٰى قَوْلِهٖ

سبحانہ و تعالیٰ است و چون گرفتیم ما کہ پروردگار جہانیم از پیغامبران پیمان ایشان را در رسالت و نبوت تا قولہ

عِيْسَى ابْنِ مَرْيَمَ كَانَ فِيْ تِلْكَ الْاَرْوَاحِ فَاَرْسَلَهٗ اِلٰى مَرْيَمَ

کہ عیسے ابن مریم ست و عیسے ابن مریم بود در میان آن ارواح پس فرستاد او را بسوے مریم

عَلَيْهَا السَّلَامُ فَحُدِّثَ عَنْ اُبَيٍّ اَنَّهٗ دَخَلَ مِنْ فِيْهَا رَوَاهُ اَحْمَدُ

علیہا السلام پس حدیث کردہ شد از ابی کہ عیسے در آمد در مریم از راہ دہان وی رواہ احمد

وَعَنِ ابْنِ الدَّيْلَمِيِّ رضـ قَالَ اَتَيْتُ اُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ رضـ فَقُلْتُ لَهٗ قَدْ وَقَعَ

و روایت است از ابن دیلمی رضـ گفت آمدم نزد ابی بن کعب پس گفتم من او را بتحقیق

فِيْ نَفْسِيْ مِنَ الْقَدَرِ فَحَدِّثْنِيْ لَعَلَّ اللّٰهَ اَنْ يُّذْهِبَهٗ مِنْ قَلْبِيْ فَقَالَ

کہ افتادہ در دل من چیزی شک از قضا و قدر پس حدیثی بخوان مرا شاید کہ خدا تعالیٰ ببرد شک از دل من پس گفت

لَوْ اَنَّ اللّٰهَ عَذَّبَ اَهْلَ سَمٰوٰتِهٖ وَاَهْلَ اَرْضِهٖ عَذَّبَهُمْ وَهُوَ

اگر بتحقیق آنست کہ خدا تعالیٰ عذاب میکرد تمام آسمانیان را و زمینیان را عذاب میکرد ایشان را در حال آنکہ وی

غَيْرَ ظَالِمٍ لَهُمْ وَلَوْ رَحِمَهُمْ كَانَتْ رَحْمَتُهُ خَيْرًا لَهُمْ مِنْ
غیر ظالم ہست مر ایشان را واگر رحمت میکرد مر ایشانرا بود رحمت او بہتر مر ایشان را از

أَعْمَالِهِمْ وَلَوْ أَنْفَقْتَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا فِي سَبِيلِ اللهِ مَا قَبِلَهُ
عملہای ایشان واگر خرچ کنی مانند کوہ احد طلا را در راہ خدا قبول نمیکند

اللهُ مِنْكَ حَتَّى تُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ وَتَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ
او را خدا تعالیٰ از تو تا آنکہ ایمان آری بقضا وقدر و تا آنکہ بدانی کہ آنچہ رسیدہ است ترا نبود

لِيُخْطِئَكَ وَأَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ وَلَوْ مُتَّ عَلَى غَيْرِ
برای آنکہ نرسد ترا و بدانی کہ آنچہ نرسیدہ است ترا نبود برای آنکہ برسد ترا واگر بمیری بر غیر

هٰذَا لَأَدْخَلَتَ النَّارَ الخ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ
این حال ہر آئنہ درمی آئی آتش دوزخ را تا آخر حدیث روایت کرد این حدیث را ابوداود و ابن ماجہ

مِنْ مَنَاقِبِ مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از مناقب آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

بَابٌ فِي ذِكْرِ حِلْيَتِهِ الشَّرِيفَةِ

باب در بیان حلیہ شریف آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

عَنْ أَنَسٍ رضی قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ
از انس رضہ مرویست گفت انس رضہ کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم نبود

بِالطَّوِيلِ الْبَائِنِ وَلَا بِالْقَصِيرِ وَلَيْسَ بِالْأَبْيَضِ الْأَمْهَقِ وَلَا بِالْآدَمِ
دراز مفرط ونبود آنحضرت کوتاہ ونبود آنحضرت سفید سخت ونبود آنحضرت سخت گندم گون

وَلَيْسَ بِالْجَعْدِ الْقَطَطِ وَلَا بِالسَّبِطِ بَعَثَهُ اللهُ عَلَى رَأْسِ أَرْبَعِينَ
ونبود آنحضرت جعد قطط ونہ سبط برانگیخت خدا تعالیٰ او را بر سر چہل

سَنَةً فَأَقَامَ بِمَكَّةَ عَشْرَ سِنِينَ وَبِالْمَدِينَةِ عَشْرَ سِنِينَ وَتَوَفَّاهُ
سال پس اقامت کرد بمکہ معظمہ دہ سال ودر مدینہ منورہ دہ سال ومیرانید او را

اللّٰهُ عَلٰی رَاسِ سِتِّیْنَ سَنَةً وَلَیْسَ فِیْ رَاسِهٖ وَلِحْیَتِهٖ عِشْرُوْنَ

خدا تعالیٰ او را تمامی شصت سال و حالانکہ نبود در سر و ریش مبارک وے بست

شَعْرَةً بَیْضَاءَ وَفِیْ رِوَایَةٍ یَصِفُ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

موے سفید و در روایت ابن حجر آمدہ کہ وصف میکرد انس آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را

قَالَ کَانَ رَبْعَةً مِّنْ قَوْمٍ لَیْسَ بِالطَّوِیْلِ وَلَا بِالْقَصِیْرِ

گفت بود ربعہ یعنے میانہ الا چنانکہ گفت نہ دراز و نہ کوتاہ

اَزْهَرَ اللَّوْنِ وَقَالَ کَانَ شَعْرُ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

روشن و درخشندہ رنگ و گفت بود موی پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اِلٰی اَنْصَافِ اُذُنَیْهِ وَفِیْ رِوَایَةٍ بَیْنَ اُذُنَیْهِ وَعَاتِقِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ

تا نصفہاے گوش و در روایت میان دو گوش و دوش وی متفق علیہ

وَفِیْ رِوَایَةٍ لِّلْبُخَارِیِّ قَالَ کَانَ ضَخْمَ الرَّاسِ وَالْقَدَمَیْنِ

و در روایت بخاری گفت بود سطبر سر و پا پہا

لَمْ اَرَ بَعْدَهٗ وَلَا قَبْلَهٗ مِثْلَهٗ وَکَانَ بَسْطَ الْکَفَّیْنِ وَفِیْ رِوَایَةٍ

ندیدم بعد از وی و پیش از وے کسے را مانند وی و بود آنحضرت فراخ و کشادہ کف دست و آمدہ در روا

اُخْرٰی لَهٗ قَالَ کَانَ شَثْنَ الْقَدَمَیْنِ وَالْکَفَّیْنِ وَعَنِ الْبَرَاءِ

دیگر مر بخاری را گفت بود آنحضرت سطبر پر گوشت پا پہا و کفہاے دست و در روایت است از براء بن

قَالَ کَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَرْبُوْعًا بَعِیْدَ

عازب رض گفت بود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم میانہ قد فراخ مسافت

مَا بَیْنَ الْمَنْکِبَیْنِ لَهٗ شَعْرٌ بَلَغَ شَحْمَةَ اُذُنَیْهِ رَاَیْتُهٗ فِیْ حُلَّةٍ

میانہ دو منکب بود آنحضرت را موے کہ میرسید دو نرمہ گوشہا ورا دیدم من آنحضرت را در حلہ

حَمْرَاءَ لَمْ اَرَ شَیْئًا قَطُّ اَحْسَنَ مِنْهُ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَفِیْ رِوَایَةٍ

سرخ ندیدم من ہیچ چیزے را ہرگز بہتر از آنحضرت متفق علیہ و در یک روایت

سیکشن اول سے تصحیح وارد شدہ والیغا نتیجے ہول سیکشن سوم ۲۶۱

لِمُسْلِمٍ قَالَ مَا رَأَيْتُ مِنْ ذِي لِمَّةٍ أَحْسَنَ فِي حُلَّةٍ حَمْرَاءَ مِنْ

مر مسلم را گفت ندیدم من ہیچ موے دارے نیکوتر در حلۂ سرخ از

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَعْرُهُ يَضْرِبُ مَنْكِبَيْهِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم موے او نزدیک میرسد بدوشہاے او

بَعِيْدُ مَا بَيْنَ الْمَنْكِبَيْنِ لَيْسَ بِالطَّوِيْلِ وَلَا بِالْقَصِيْرِ وَعَنْ

و دور فراخ مسافت میان دو شکب نہ طویل قد بود و نہ کوتاہ و از

سِمَاكِ ابْنِ حَرْبٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رضـ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

سماک بن حرب مرویست از جابر بن سمرہ رضـ گفت جابر بود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَلِيْعَ الْفَمِ أَشْكَلَ الْعَيْنِ مَنْهُوْسَ الْعَقِبَيْنِ قِيْلَ

علیہ وسلم بزرگ و کشادہ دہن و بود آنکہ سفیدی چشم او مخلوط بود بسرخی کم گوشت پاشنہا گفته

لِسِمَاكٍ مَا ضَلِيْعُ الْفَمِ قَالَ عَظِيْمُ الْفَمِ قِيْلَ مَا أَشْكَلُ الْعَيْنِ

مر سماک را چیست معنے ضلیع الفم گفت عظیم الفم ست گفتہ شد چیست معنی اشکل العین

قَالَ طَوِيْلُ شِقِّ الْعَيْنِ قِيْلَ مَا مَنْهُوْسُ الْعَقِبَيْنِ قَالَ قَلِيْلُ لَحْمِ

گفت معنی او دراز شگاف چشم گفتہ شد چیست معنے منہوس العقبین گفت کم گوشت

الْعَقِبِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ رضـ قَالَ رَأَيْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

پاشنہ رواہ مسلم و از ابی الطفیل رضـ مرویست گفت دیدم آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ أَبْيَضَ مَلِيْحًا مُقَصَّدًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ ثَابِتٍ رضـ

صلے اللہ علیہ وسلم بود سفید و نمکین میانہ در طول و قصر رواہ مسلم و روایت است از ثابت رضـ

قَالَ سُئِلَ أَنَسٌ رضـ عَنْ خِضَابِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّهُ لَمْ يَبْلُغْ

گفت پرسیدہ شد از انس رضـ از خضاب آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت انس بدرستیکہ

مَا يَخْضِبُ وَلَوْ شِئْتُ أَنْ أَعُدَّ شَمَطَاتِهِ فِي لِحْيَتِهِ وَفِي رِوَايَةٍ لَوْ شِئْتُ أَنْ أَعُدَّ

آنحضرت نرسیدہ بآنکہ خضاب کنند اگر میخواستم من کہ بشمارم موہاے سفید آنحضرت را در لحیہ شریف و در روایتی آمدہ

شَعَرَاتٍ كُنَّ فِي رَاسِهِ فَعَلْتُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ قَالَ اِنَّمَا كَانَ

مویهای سفید را که بودند در سر مبارک وی میکردم و میشمردم متفق علیه و در روایت مسلم را گفت نبود سفیدی

الْبَيَاضُ فِي عَنْفَقَتِهِ وَفِي الصُّدْغَيْنِ وَفِي الرَّاسِ نَبْذٌ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ كَانَ

سفیدی مگر در موییهای که زیر لب زیرین بودند مگر در موییهای که در میان چشم و نرمه گوش ست و در سر موی چند پراکنده بودند و از انس

رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَزْهَرَ اللَّوْنِ كَانَ عَرَقَهُ اللُّؤْلُؤُ اِذَا مَشٰى

آنحضرت صلی الله علیه وسلم روشن رنگ تابان گویا که قطرهای خوی او مروارید است بجهت صفائی رنگ چون راه میرفت آنحضرت

تَكَفَّأَ وَمَا مَسِسْتُ دِيْبَاجَةً وَلَا حَرِيْرَةً اَلْيَنَ مِنْ كَفِّ رَسُوْلِ

بر سیداشت پا و مس نکردم من هیچ دیبا را و نه هیچ حریر نرمتر از کف دست پیغمبر

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا شَمِمْتُ مِسْكًا وَلَا عَنْبَرًا اَطْيَبَ

خدا صلی الله علیه وسلم و نه بوئیدم من هیچ مشک و نه عنبر را خوشبوتر

مِنْ رَائِحَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

از بوی پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم متفق علیه و از

اُمِّ سُلَيْمٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَاتِيْهَا فَيَقِيْلُ

ام سلیم رض روایت است بدرستیکه پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بود که می آمد ام سلیم را و قیلوله

عِنْدَهَا فَتَبْسُطُ نِطْعًا فَيَقِيْلُ عَلَيْهِ وَكَانَ كَثِيْرَ الْعَرَقِ فَكَانَتْ

میکرد نزد وی پس میگسترد فرش از ادیم پس قیلوله میکرد بران و بود آنحضرت بسیار عرق پس بود ام سلیم

تَجْمَعُ عَرَقَهُ فَتَجْعَلُهُ فِي الطِّيْبِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

جمع میکرد خوی آنحضرت را پس میگردانید ام سلیم عرق آنحضرت را در عطر و خوشبوییها پس چون دید آنحضرت صلی الله

وَسَلَّمَ يَا اُمَّ سُلَيْمٍ مَا هٰذَا قَالَتْ عَرَقُكَ نَجْعَلُهُ فِي طِيْبِنَا

علیه وسلم فرمود ای ام سلیم چیست این گفت ام سلیم عرق تست میگردانیدم آنرا در خوشبوییهای خود

وَهُوَ مِنْ اَطْيَبِ الطِّيْبِ وَفِي رِوَايَةٍ قَالَتْ يَا رَسُوْلَ اللهِ نَرْجُوْا

و عرق تو از خوشبوترین خوشبوییهاست و در روایت آمده گفت ام سلیم یا رسول الله امید داریم

بَرَكَتَهُ لِصِبْيَانِنَا قَالَ اَصَبْتَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ

برکت عرق ترا از برای خردان خود گفت آنحضرت خوب کردی متفق علیہ واز جابر بن

سَمُرَةَ رضـ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلٰوةَ الْاُوْلٰى

سمرہ مرویست گفت جابر گذاردم با آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم نماز پیشین را

ثُمَّ خَرَجَ اِلٰى اَهْلِهِ وَخَرَجْتُ مَعَهُ فَاسْتَقْبَلَهُ وِلْدَانٌ فَجَعَلَ

پستر بیرون آمد آنحضرت از مسجد بسوے اہل خانہ خود و بیرون آمدم من نیز با آنحضرت پس پیش آمد آنحضرت را بچگان

يَمْسَحُ خَدَّيْ اَحَدِهِمْ وَاحِدًا وَاحِدًا وَاَمَّا اَنَا فَمَسَحَ خَدِّيْ

پس گشت آنحضرت کہ می مالید دست مبارک رخسارہای یکیے یکیے را ولیکن من مسح کرد آنحضرت رخسار مرا

فَوَجَدْتُ لِيَدِهِ بَرْدًا اَوْ رِيْحًا كَاَنَّمَا اَخْرَجَهَا مِنْ جُوْنَةِ

پس یافتم من مر دست مبارک او را سردی یا بوے گویا کہ بیرون آورد آنحضرت دست را از

عَطَّارٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ اَبِيْ طَالِبٍ رضـ قَالَ كَانَ

طبلۂ عطار روایہ مسلم روایت ست از علی بن ابی طالب رضـ گفت بود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ بِالطَّوِيْلِ وَلَا بِالْقَصِيْرِ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم نیست دراز قد و نہ کوتاہ

ضَخْمَ الرَّاْسِ وَاللِّحْيَةِ شَثْنَ الْكَفَّيْنِ وَالْقَدَمَيْنِ مُشْرَبًا حُمْرَةً

بلکہ میانہ بود و سطبر سر مبارک و ریش مبارک و پر گوشت کفہاے دست و پاہا آمیختہ بسرخی

ضَخْمَ الْكَرَادِيْسِ طَوِيْلَ الْمَسْرُبَةِ اِذَا مَشٰى تَكَفَّأَ تَكَفُّأً

سطبر بندہای استخوان دراز مویہا کہ درمیان سینۂ شریف بود چون میرفت آنحضرت صلی اللہ علیہ

كَاَنَّمَا يَنْحَطُّ مِنْ صَبَبٍ لَمْ اَرَ قَبْلَهُ وَلَا بَعْدَهُ مِثْلَهُ صَلَّى اللّٰهُ

گویا کہ فرود می آید از بلند بہ پست نہ دیدم پیش آنحضرت نہ بعد آن مانند آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ رضـ كَانَ اِذَا وَصَفَ

علیہ وسلم روایت کرد این حدیث را ترمذی و از علی رضـ نیز مرویست کہ بود علی رضـ چون وصف میکرد

النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَمْ يَكُنْ بِالطَّوِيلِ الْمُمَّغِطِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را مےگفت نبود آنحضرت طویل زیادہ و نبود

وَلَا بِالْقَصِيرِ الْمُتَرَدِّدِ وَكَانَ رَبْعَةً مِنَ الْقَوْمِ وَلَمْ يَكُنْ

بسیار کوتاہ وبود میانہ بالا از مردم و نبود آنحضرت

بِالْجَعْدِ الْقَطَطِ وَلَا بِالسَّبِطِ كَانَ جَعْدًا رَجِلًا وَلَمْ يَكُنْ بِالْمُطَهَّمِ وَلَا بِالْمُكَلْثَمِ

جعد قطط و نہ سبط وبود جعد میانہ موے و نبود آنحضرت پر گوشت بسیار و نہ

وَكَانَ فِي الْوَجْهِ تَدْوِيرٌ أَبْيَضُ مُشْرَبٌ أَدْعَجُ الْعَيْنَيْنِ أَهْدَبُ الْأَشْفَارِ جَلِيلُ الْمُشَاشِ

وبود در روے شریف تدویرے نہ بافراط سفید مخلوط بسرخی نیک سیاہ چشمان دراز وبسیار مژگان بزرگ سر

وَالْكَتَدِ أَجْرَدُ ذُو مَسْرُبَةٍ شَثْنُ الْكَفَّيْنِ وَالْقَدَمَيْنِ إِذَا مَشَى

استخوانہا وبزرگ کتد بیموے خداوند خط دراز موے کہ از سینہ تا ناف بود سطبر و پر گوشت کفہا دست

يَتَقَلَّعُ كَأَنَّمَا يَمْشِي فِي صَبَبٍ وَإِذَا الْتَفَتَ الْتَفَتَ مَعًا بَيْنَ

برمیکشید پاہا را کہ گویا فرود می آید از جای بلند بہ نشیب و چون روے میگردانید بچپ و راست

كَتِفَيْهِ خَاتَمُ النُّبُوَّةِ وَهُوَ خَاتَمُ النَّبِيِّينَ أَجْوَدُ النَّاسِ

و میانہ دو شانہ مہر نبوت بود و وے ختم کنندہ پیغمبران بود سخی ترین مردم بود

صَدْرًا وَأَصْدَقُ النَّاسِ لَهْجَةً وَأَلْيَنُهُمْ عَرِيكَةً وَ

از روے سینہ وراست ترین مردم از روے زبان ونرم ترین مردم بود از روے طبیعت

أَكْرَمُهُمْ عِشْرَةً مَنْ رَآهُ بَدِيهَةً هَابَهُ وَمَنْ خَالَطَهُ

وبزرگترین مردم بود از روے قبیلہ کسیکہ میدید آنحضرت را یکایک میترسید از وے و کسیکہ اختلاط میکرد با آنحضرت

مَعْرِفَةً أَحَبَّهُ يَقُولُ نَاعِتُهُ لَمْ أَرَ قَبْلَهُ وَلَا بَعْدَهُ مِثْلَهُ

و صحبت میداشت دوست میداشت او را میگوید وصف کنندہ آنحضرت را کہ ندیدم و نمیدانم پیش از وے

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ

روایت کرد آن را ترمذی و روایت از جابر رضی اللہ عنہ کہ آنحضرت

محل اجتماع شانہا یعنی میان دو شانہ کہ آن را کاہل گویند

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَسْلُكْ طَرِيقًا فَيَتْبَعُهُ أَحَدٌ إِلَّا عَرَفَ

صلی اللہ علیہ وسلم نمیرفت راہے پس پے روی میکرد اورا کسی مگر آنکہ میشناخت آنکس کہ آنحضرت

أَنَّهُ قَدْ سَلَكَهُ مِنْ طِيبِ عَرْقِهِ أَوْ قَالَ مِنْ رِيحِ عَرْقِهِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

بتحقیق رفتہ است این راہ از خوشبوی عرق آنحضرت یا گفت راوی بجای من طیب عرقہ لفظ من ریح عرقہ

وَعَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ قَالَ قُلْتُ لِلرُّبَيِّعِ

و روایت ست از ابو عبیدہ بن محمد بن عمار بن یاسر تابعی کہ وی گفت کہ گفتم مر ربیع

بِنْتِ مُعَوِّذِ بْنِ عَفْرَاءَ صِفِي لَنَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بنت معوذ بن عفرار را کہ صحابیہ است صفت کن برای ما آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَتْ يَا بُنَيَّ لَوْ رَأَيْتَهُ رَأَيْتَ الشَّمْسَ طَالِعَةً رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

گفت ربیع در وصف جمال آنحضرت ای پسرک من اگر میدیدی آنحضرت را دیدی می آفتاب بر آمده

وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رض قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از جابر بن سمرہ رض مرویست گفت دیدم من آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را

فِي لَيْلَةٍ إِضْحِيَانٍ فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در شب روشن کہ در وی مہتاب بود و غبار نباشد پس گشتم گاہی کہ نگاہ میکنم بسوی جمال آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَإِلَى الْقَمَرِ وَعَلَيْهِ حُلَّةٌ حَمْرَاءُ فَإِذَا هُوَ أَحْسَنُ عِنْدِي

وسلم و گاہی می بینم بسوی ماہ و بالای آنحضرت حلہ سرخ بود پس ناگاہ آنحضرت نیکوترین و روشن تر بود نزد من

مِنَ الْقَمَرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

از ماہ رواہ ترمذی و دارمی و از ابو ہریرہ رض مرویست گفت

مَا رَأَيْتُ شَيْئًا أَحْسَنَ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَأَنَّ

ندیدم من ہیچ چیز را نیکوتر از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم گویا

الشَّمْسَ تَجْرِي فِي وَجْهِهِ وَمَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَسْرَعَ فِي مَشْيِهِ فِي

آفتاب روان میرفت در روے مبارک وی ندیدم من ہیچ یکی را تیزتر در راہ رفتن از

رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ کَاَنَّمَا الْاَرْضُ تُطْوٰی لَہٗ وَاِنَّا

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم گویا کہ زمین پیچیدہ میشد برای آنحضرت و بدرستیکہ ما

لَنُجْهِدُ اَنْفُسَنَا وَاِنَّهٗ لَغَیْرُ مُکْتَرِثٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ

در مشقت می انداختیم ذاتہای خود را و آنحضرت بے تعب بطور خود میرفت رواہ ترمذی و از

جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رضـ قَالَ کَانَ فِیْ سَاقَیْ رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ

جابر بن سمرہ رضـ مرویست گفت جابر بود در ساقہای آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ حُمُوْشَةٌ وَکَانَ لَا یَضْحَكُ اِلَّا تَبَسُّمًا وَکُنْتُ اِذَا نَظَرْتُ

وسلم یک نوع باریکی و بود کہ خندہ نمیکرد مگر بطریق تبسم و بودم من وقتیکہ نگاہ میکردم

اِلَیْہِ قُلْتُ اَکْحَلُ الْعَیْنَیْنِ وَلَیْسَ بِاَکْحَلَ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

بسوے آنحضرت گفتم سرمہ کنندہ چشمہاست و حال آنکہ نبود سرمہ کردہ رواہ ترمذی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ قَالَ کَانَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

و از ابن عباس رضـ مرویست گفت بود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اَفْلَجَ الثَّنِیَّتَیْنِ اِذَا تَکَلَّمَ رُئِیَ کَالنُّوْرِ یَخْرُجُ مِنْ بَیْنِ ثَنَایَاهُ رَوَاهُ

کشادہ دو دندان پیش چون سخن میکرد آنحضرت دیدہ میشد مانند نور کہ بیرون می آمد از دندانہای پیش روایت

الدَّارِمِیُّ وَعَنْ کَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رضـ قَالَ کَانَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ

دارمی و از کعب بن مالک رضـ مرویست گفت کعب بود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِذَا سُرَّ اسْتَنَارَ وَجْهُهٗ حَتّٰی کَاَنَّ وَجْهَهٗ قِطْعَةُ قَمَرٍ وَکُنَّا نَعْرِفُ ذٰلِكَ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ

وسلم وقتیکہ خوشحال میشد روشن میشد روی مبارک تا آنکہ گویا روی مبارک وی پارہ از ماہ است و بودیم ما کہ شناختیم آنحضرت

بَابٌ فِیْ اَخْلَاقِهٖ وَشَمَائِلِهٖ

باب در اخلاق آنحضرت از صبر یعنی بردباری و شجاعت و تواضع و رحمت و حیاء و جز آن

عَنْ اَنَسٍ رضـ قَالَ خَدَمْتُ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ عَشْرَ

از انس رضـ مرویست کہ گفت خدمت کردم آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را دہ

سِنِيْنَ فَمَا قَالَ لِيْ اُفٍّ وَلَا لِمَ صَنَعْتَ وَلَا اَلَّا صَنَعْتَ مُتَّفَقٌ

سال پس نگفت مرا آنحضرت اف و نگفت آنحضرت چرا کردی این کار و نگفت چرا نکردی این کار متفق

عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ كُنْتُ اَمْشِيْ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

علیه وہم از وے مرویست گفت بودم میرفتم همراه آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ بُرْدٌ نَجْرَانِيٌّ غَلِيْظُ الْحَاشِيَةِ فَاَدْرَكَهُ

علیه وسلم و بر آنحضرت چادرے بود منسوب بنجران که موضع است درشت و سطبر بود کناره او پس

اَعْرَابِيٌّ فَجَبَذَهُ بِرِدَائِهِ جَبْذَةً شَدِيْدَةً وَرَجَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

بادیہ نشینے پس کشید آنحضرت را بچادرش کشیدنے سخت و باز گشت آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ نَحْرِ الْاَعْرَابِيِّ حَتّٰى نَظَرْتُ اِلٰى صَفْحَةِ عَاتِقِ رَسُوْلِ اللّٰهِ

علیه وسلم در پیش آن اعرابی یعنے چنان بزور کشید تا آنکه نگاه کردم من بکرانه گردن پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ اَثَّرَتْ بِهَا حَاشِيَةُ الْبُرْدِ مِنْ شِدَّةِ

صلے الله علیه وسلم بتحقیق تاثیر کرده بود بصفحه عاتق آنحضرت کناره چادر از جهت سختی

جَبْذَتِهِ ثُمَّ قَالَ يَا مُحَمَّدُ مُرْ لِيْ مِنْ مَّالِ اللّٰهِ الَّذِيْ عِنْدَكَ

کشیدن اعرابی پستر گفت اعرابی ای محمد امر کن مرا که بدہند مرا از مال خدا که نزدیک تو است

فَالْتَفَتَ اِلَيْهِ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ ضَحِكَ

پس نگریست بسوے آن اعرابی پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم پستر خنده کرد

ثُمَّ اَمَرَ لَهُ بِعَطَاءٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رضـ قَالَ مَا سُئِلَ

آنحضرت پستر امر کرد برائے وے بخشش متفق علیه و از جابر مرویست گفت جابر رضـ سوال کرده

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا قَطُّ فَقَالَ لَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

آنحضرت صلے الله علیه وسلم چیزے هرگز پس گفته باشد کلمه لا یعنے نه متفق علیه

وَعَنْ اَنَسٍ رضـ اَنَّ رَجُلًا سَاَلَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از انس رضـ مرویست که مردے سوال کرد آنحضرت را صلے الله علیه وسلم

غَنَمًا بَيْنَ جَبَلَيْنِ فَاَعْطَاهُ اِيَّاهُ فَاَتٰى قَوْمَهٗ فَقَالَ اَيْ قَوْمِ اَسْلِمُوْا

گوسپندان میان دو کوه پس دادی آنحضرت او را همه گوسپندان پس آمد آن مرد نزد قوم خود پس گفت ای قوم مسلمان شوید

فَوَاللّٰهِ اِنَّ مُحَمَّدًا لَيُعْطِيْ عَطَاءً مَا يَخَافُ الْفَقْرَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس بخدا سوگند بدرستیکه محمد هر آئینه می بخشد بخششی را و نمی ترسد فقر را روا ه مسلم

وَعَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ بَيْنَمَا هُوَ يَسِيْرُ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ

واز جبیر بن مطعم در اثنائے آنکه وے سیر میکرد با پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَقْفَلَهٗ مِنْ حُنَيْنٍ فَعَلِقَتِ الْاَعْرَابُ

صلی اللہ علیہ وسلم در وقت باز گشتن از حنین که بعد از فتح مکه واقع شده بود پس چسپیدند بادیه نشینان عرب

يَسْاَلُوْنَهٗ حَتّٰى يَضْطَرُّوْهُ اِلٰى سَمُرَةٍ فَخَطِفَتْ رِدَاءَهٗ فَوَقَفَ

در حالیکه سوال میکردند از آنحضرت اموال را از غنایم تا آنکه مضطر و بیچاره ساختند آنحضرت بسوی درخت خاردار

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَعْطُوْنِيْ رِدَائِيْ لَوْ كَانَ لِيْ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم پس فرمود بدهید مرا ردائے مرا اگرے بود مرا

عَدَدُ هٰذِهِ الْعِضَاهِ نَعَمٌ لَقَسَمْتُهٗ بَيْنَكُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوْنِيْ

شمار این درختان چارپایه هر آئینه بخش میکردم آنرا میان شما پس تر نمی یافتید شما مرا

بَخِيْلًا وَلَا كَذُوْبًا وَلَا جَبَانًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ

بخیل که ندهم آنرا و نه دروغ گوے که وعده کنم و نرسانم و نه بزدل ترسنده در دادن از فقر رواه بخاری واز انس

قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا صَلَّى الْغَدَاةَ

مرویست گفت بود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم چون میگذارد آنحضرت نماز بامداد

جَاءَ خَدَمُ الْمَدِيْنَةِ بِاٰنِيَتِهِمْ فِيْهَا الْمَاءُ فَمَا يُؤْتٰى بِاِنَاءٍ اِلَّا غَمَسَ

ورمی آوردند خادمان اهل مدینه از کنیزان و غلامان آوندهای خود را که در آن آبے بود پس نمی آوردند هیچ آوندے

يَدَهٗ فِيْهَا فَرُبَّمَا جَاءُوْهُ بِالْغَدَاةِ الْبَارِدَةِ فَيَغْمِسُ يَدَهٗ فِيْهَا

آنحضرت دست خود را در آن آوند ایں ساکه می آمدند آنحضرت را نماز در بامداد سرد پس فرو می برد دست خود را در آن آوند ها

مسلمہ بود آن درخت ... دراں کی مبارک سر ...
... آنحضرت ... وسلم ... آن را ... و برکت ... اشعۃ اللمعات

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ كَانَتْ أَمَةٌ مِنْ إِمَاءِ أَهْلِ الْمَدِينَةِ

روایت کرد مسلم و ہم از انس رضی الله عنه مرویست گفت می بود کنیزے از کنیزان اہل مدینہ

تَأْخُذُ بِيَدِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَنْطَلِقُ بِهِ حَيْثُ

کہ میگرفت دست مبارک آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم پس می برد آنحضرت را ہر جا کہ

شَاءَتْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ قَالَ إِنَّ امْرَأَةً كَانَتْ فِي

میخواست روایت کرد این حدیث را بخاری و ہم از انس رضی الله عنه مرویست گفت کہ زنے بود کہ در

عَقْلِهَا شَيْءٌ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ لِي إِلَيْكَ حَاجَةً فَقَالَ

خرد وی چیزے از نقصان بود پس گفت آن زن ای پیغمبر خدا بدرستیکہ ہست مرا بتو حاجت پس گفت آنحضرت

يَا أُمَّ فُلَانٍ انْظُرِي أَيَّ السِّكَكِ شِئْتِ حَتَّى أَقْضِيَ لَكِ حَاجَتَكِ

ای ام فلان بہ بین ہر کدام از کوچہا کہ میخواہی تا آنکہ ادا کنم برائے تو حاجت ترا

فَخَلَا مَعَهَا فِي بَعْضِ الطُّرُقِ حَتَّى فَرَغَتْ مِنْ حَاجَتِهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس تنہا شد آنحضرت با آن زن در بعضے راہہا تا آنکہ فارغ شد آن زن از حاجت خود روایت کردین

وَعَنْهُ قَالَ لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاحِشًا

و ہم از انس رضی الله عنه مرویست گفت نبود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فحش گوینده

وَلَا لَعَّانًا وَلَا سَبَّابًا كَانَ يَقُولُ عِنْدَ الْمَعْتَبَةِ مَالَهُ تَرِبَ جَبِينُهُ

و نہ بود آنحضرت لعن کنندہ کسے را و نہ چیزے را و نہ بود آنحضرت از دشنام کنندگان بود کہ میگفت نزد خشمگین شدن

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ

روایت کرد البخاری و از ابی سعید خدری رضی الله عنه مرویست گفت بود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَشَدَّ حَيَاءً مِنَ الْعَذْرَاءِ فِي خِدْرِهَا

صلے اللہ علیہ وسلم سخت تر از وے حیا و شرمناکی از بکر کہ در پردہ خود باشد

فَإِذَا رَأَى شَيْئًا يَكْرَهُهُ عَرَفْنَاهُ فِي وَجْهِهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

پس چون میدید آنحضرت چیزی را ناخوش میداشت می شناختیم آنرا در روے مبارک وی اگرچہ از شرم چیزی

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ مَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز عائشہ رض مرویست گفت عائشہ ندیدم من آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم

مُسْتَجْمِعًا قَطُّ ضَاحِكًا حَتَّى أَرَى مِنْهُ لَهَوَاتِهِ وَإِنَّمَا كَانَ

مجتمع شوندہ ہرگز در حالت خندہ تا آنکہ ببینم از ان حضرت کام اورا و نبود آنحضرت مگر آنکہ

يَتَبَسَّمُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهَا قَالَتْ إِنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

تبسم میکرد رواہ بخاری و ہم از عائشہ ام مرویست کہ نبود آنحضرت صلی اللہ علیہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَكُنْ يَسْرُدُ الْحَدِيثَ كَسَرْدِكُمْ كَانَ يُحَدِّثُ

علیہ وسلم کہ پیاپے میگفت سخن را در پے یکدیگر چنانکہ ملتبس میکرد و در شوند مثل پیاپے گفتن شما بود

حَدِيثًا لَوْ عَدَّهُ الْعَادُّ لَأَحْصَاهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ الْأَسْوَدِ

کہ میگفت سخن را جدا جدا اگر ے شمرد آنرا شمرندہ ہر آئینہ می شمرد آنرا متفق علیہ واز اسود مرویست

قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ رض مَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت اسود پرسیدم عائشہ رضرا کہ چہ چیز بود کہ میکرد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

يَصْنَعُ فِي بَيْتِهِ قَالَتْ كَانَ يَكُونُ فِي مِهْنَةِ أَهْلِهِ تَعْنِي خِدْمَةَ

درون خانہ گفت عائشہ کہ بود آنحضرت در خدمت اہل خانۂ خود

أَهْلِهِ فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلٰوةُ خَرَجَ إِلَى الصَّلٰوةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

پس چون حاضر میشد وقت نماز بیرون آمد برائے نماز رواہ بخاری

وَعَنْهَا قَالَتْ مَا ضَرَبَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ہم از عائشہ صدیقہ رض مرویست نزد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

شَيْئًا قَطُّ بِيَدِهِ وَلَا امْرَأَةً وَلَا خَادِمًا إِلَّا أَنْ يُجَاهِدَ فِي

چیزیرا ہرگز بدست خود نہ زن را و نہ خادم را مگر آنکہ کارزار میکرد در

سَبِيلِ اللهِ وَمَا نِيلَ مِنْهُ شَيْءٌ قَطُّ فَيَنْتَقِمَ مِنْ صَاحِبِهِ

راہ خدا و یافتہ نشد از آنحضرت چیزے ہرگز پس انتقام کشید از صاحب خود

۱ لہوات جمع لہات بفتح لام گوشت پارۂ کہ آویختہ است در اعلائے حلق در نہایت دہان ست ۱۲

۲ اشعۃ اللمعات ۱۲

۳ تبیان نبیان ۱۲

إِلَّا أَنْ يُنْتَهَكَ شَيْءٌ مِنْ مَحَارِمِ اللّٰهِ فَيَنْتَقِمُ لِلّٰهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ
مگر آنکہ غلبہ کردہ شود و دور کردہ شود چیزے از محارم خدا پس انتقام میکشید از برآ خدا روا مسلم

وَعَنْ أَنَسٍ رضی قَالَ خَدَمْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
واز انس رضی گفت انس خدمت کردم من آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را

وَأَنَا ابْنُ ثَمَانِ سِنِيْنَ خَدَمْتُهُ عَشْرَ سِنِيْنَ فَمَا لَامَنِيْ
وحال آنکہ من ہشت سالہ بودم خدمت کردم او را دہ سال پس نکوہش نکرد مرا

عَلَى شَيْءٍ قَطُّ أُتِيَ فِيْهِ عَلَى يَدَيَّ فَإِنْ لَامَنِيْ لَائِمٌ مِنْ
بر ہیچ چیزے ہرگز کہ ہلاک شدا آن چیز بر دست من پس اگر می نکوہید مرا نکوہندہ از

أَهْلِهِ قَالَ دَعُوْهُ فَإِنَّهُ لَوْ قُضِيَ شَيْءٌ كَانَ هٰذَا لَفْظُ الْمَصَابِيْحِ
اہل خانہ آنحضرت میفرمود بگذار ید او را زیراکہ بدرستی شان اینست اگر قضا کردہ شود چیزے

وَرَوَى الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيْرٍ وَعَنْ أَنَسٍ رضی
و روایت کردہ است بیہقی در شعب ایمان باندک تغیر و روایت ست از انس رض

يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يَعُوْدُ الْمَرِيْضَ
کردی خبر میداد صفات و اخلاق آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم باز پرس میکرد بیمار

وَيَتْبَعُ الْجَنَازَةَ وَيُجِيْبُ دَعْوَةَ الْمَمْلُوْكِ وَيَرْكَبُ الْحِمَارَ لَقَدْ رَأَيْتُهُ
و میرفت پس جنازہ و می پذیرفت دعوت غلام را و سوار میشد دراز گوش را از جہت تواضع ہر آئینہ

يَوْمَ خَيْبَرَ عَلَى حِمَارٍ خِطَامُهُ لِيْفٌ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ
او را روز غزوہ خیبر سوار بود بر دراز گوش کہ ریسمان مہار آن از پوست خرما بود روایت کرد آنرا ابن ماجہ و

فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ عَائِشَةَ رضی قَالَتْ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
در شعب ایمان واز عائشہ صدیقہ رضی مرویست گفت عائشہ کہ بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْصِفُ نَعْلَهُ وَيَخِيْطُ ثَوْبَهُ وَيَعْمَلُ فِيْ
صلے اللہ علیہ وسلم کہ میدوخت نعل خود را و میدوخت جامہ خود را و کار میکرد آنحضرت

بَيْتِهِ كَمَا يَعْمَلُ أَحَدُكُمْ فِي بَيْتِهِ وَقَالَتْ كَانَ بَشَرًا مِنَ الْبَشَرِ

خانهٔ خود چنانکه کار میکند یکے از شما در خانهٔ خود و گفت عایشہ رضؓ بود آنحضرت آدمی زاد از آدمیان

يَفْلِي ثَوْبَهُ وَيَحْلُبُ شَاتَهُ وَيَخْدِمُ نَفْسَهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

میجست قمل جامهٔ خود را و مے دوشید شیر بز خود و خدمت میکرد ذات شریف خود را رواه ترمذی

وَعَنْ أَنَسٍ رضؓ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا

و از انس رضؓ مرویست که آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بود آنحضرت چون

صَافَحَ الرَّجُلَ لَمْ يَنْزِعْ يَدَهُ مِنْ يَدِهِ حَتّٰى يَكُوْنَ هُوَ الَّذِيْ

مصافحه میکرد مردے را نمیکشید دست خود را از دست آنمرد تا آنکه مے بود آن مرد که

يَنْزِعُ يَدَهُ وَلَا يَصْرِفُ وَجْهَهُ عَنْ وَجْهِهِ حَتّٰى يَكُوْنَ هُوَ الَّذِيْ

مے کشید دست خود را از دست آنحضرت و بر نمیگردانید آنحضرت روی مبارک خود را از روی آنمرد تا آنکه بود

يَصْرِفُ وَجْهَهُ وَلَمْ يُرَ مُقَدِّمًا رُكْبَتَيْهِ بَيْنَ يَدَيْ جَلِيْسٍ لَهُ رَوَاهُ

میگردانید روئے خود را از روی وی و دیده نشد آنحضرت پیش کننده زانوهای خود پیش همنشین یعنے زانو را

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ترمذی و هم از وے مرویست که بود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

كَانَ لَا يَدَّخِرُ شَيْئًا لِغَدٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رضؓ

که نگاه نمیداشت چیزیرا برائے فردا رواه ترمذی و از جابر بن سمره رضؓ مرویست

قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَوِيْلَ الصَّمْتِ رَوَاهُ

گفت جابر که بود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم که دراز بود خاموشی و تکلم نمی کرد مگر بوقت حاجت پیدا کرد

فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ جَزْءٍ قَالَ مَا رَأَيْتُ

آنرا در شرح السنة و روایت است از عبد اللہ بن حارث بن جزء گفت عبد اللہ ندیدم

أَحَدًا أَكْثَرَ تَبَسُّمًا مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

من هیچ یکے را بیشتر از روی تبسم از پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم رواه ترمذی

وَعَنْ عَلِيٍّ رضـ أَنَّ يَهُودِيًّا كَانَ يُقَالُ لَهُ فُلَانٌ حَبْرٌ كَانَ لَهُ عَلَى

و از علی رضـ مرویست که یهودی بود گفته میشد مر او را که فلان حبر است بود مر او را بر

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَنَانِيرُ فَتَقَاضَى النَّبِيَّ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم دینارهای دین پس تقاضا کرد آن یهودی

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَهُ يَا يَهُودِيُّ مَا عِنْدِي مَا

از وی صلی الله علیه وسلم پس گفت آنحضرت مر او را ای یهودی نیست نزد من چیزے که

أُعْطِيكَ قَالَ فَإِنِّي لَا أُفَارِقُكَ يَا مُحَمَّدُ حَتَّى تُعْطِيَنِي فَقَالَ

بدهم ترا گفت یهودی پس بدرستیکه من جدا نمیشوم از تو یا محمد تا آنکه بدهی مرا پس فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذًا أَجْلِسُ مَعَكَ فَجَلَسَ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم مر یهودی را اکنون چون مفارقت نمیکنی می نشینم با تو پس نشست آنحضرت با آن یهودی

مَعَهُ فَصَلَّى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ

گذارد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نماز ظهر و نماز عصر

وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ الْآخِرَةَ وَالْغَدَاةَ وَكَانَ أَصْحَابُ

و نماز مغرب را و نماز عشا و فجر نیز گذارد و بود اصحاب

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَهَدَّدُونَهُ وَيَتَوَعَّدُونَهُ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم می ترسانیدند آن یهودی را و عهد میکردند که ترا

فَفَطِنَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا الَّذِي يَصْنَعُونَ

چنین کنیم و چنان کنیم پس دریافت آنحضرت صلی الله علیه وسلم چیزیکه میکردند صحابه با یهودی

بِهِ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ يَهُودِيٌّ يَحْبِسُكَ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

از تهدید و وعید پس گفتند صحابه یا رسول الله یهودی حبس کند ترا پس فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنَعَنِي رَبِّي أَنْ أَظْلِمَ مُعَاهِدًا وَغَيْرَهُ

صلی الله علیه وسلم منع کرده است مرا پروردگار من از ینکه ظلم کنم ذمی را که عهد بسته است و

فَلَمَّا تَرَحَّلَ النَّهَارُ قَالَ الْيَهُوْدِيُّ أَشْهَدُ أَنْ لَّآ إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَأَشْهَدُ

پس ہنگامیکہ بر آمد روز گفت یہودی اشہد ان لا الہ الا اللہ واشہد

أَنَّكَ رَسُوْلُ اللّٰهِ وَشَطْرُ مَالِيْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ أَمَا وَاللّٰهِ مَا فَعَلْتُ

انک رسول اللہ و گفت نصف مال من در راہ خداست آگاہ باشس قسم خدا کہ نکردم

بِكَ الَّذِيْ فَعَلْتُ بِكَ إِلَّا لِأَنْظُرَ إِلٰى نَعْتِكَ فِي التَّوْرٰىةِ مُحَمَّدُ

بتو آنچہ کردم ترا از درشتی و سختی مگر از برای آنکہ ببینم بسوئے صفت تو کہ در تورات نوشتہ است کہ محمد

ابْنُ عَبْدِ اللّٰهِ مَوْلِدُهٗ بِمَكَّةَ وَمُهَاجَرَتُهٗ بِطَيْبَةَ وَمُلْكُهٗ بِالشَّامِ

پسر عبد اللہ ولادت وے بمکہ است و ہجرت وے بمدینہ است و ملک او بشام ست

لَيْسَ بِفَظٍّ وَّلَا غَلِيْظٍ وَّلَا سَخَّابٍ فِي الْأَسْوَاقِ وَلَا مُتَزَيٍّ

نیست درشت خوے و درشت سخن و نہ فریاد کنندہ در بازارہا و نہ متصف

بِالْفُحْشِ وَلَا قَوْلِ الْخَنَا[عم] أَشْهَدُ أَنْ لَّآ إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَأَنَّكَ

بفحش و نہ بگفتار بیہودہ گواہی میدہم آنکہ نیست خدا مگر خدا تعالی و گواہی میدہم باینکہ تو

رَسُوْلُ اللّٰهِ وَهٰذَا مَالِيْ فَاحْكُمْ فِيْهِ بِمَا أَرَاكَ اللّٰهُ وَكَانَ

پیغمبر خدا ہستی و این مال من است پس حکم کن در وے بچیزیکہ بنماید ترا خدا تعالی و بود

الْيَهُوْدِيُّ كَثِيْرَ الْمَالِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ

آن یہودے بسیار مالدار رواہ بیہقی در دلائل النبوۃ و مرویست از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِيْ أَوْفٰى قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبد اللہ بن ابی اوفی رض گفت بود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ و سلم

يُكْثِرُ الذِّكْرَ وَيُقِلُّ اللَّغْوَ وَيُطِيْلُ الصَّلٰوةَ وَيُقَصِّرُ الْخُطْبَةَ وَلَا

بسیار میکرد ذکر خدا را و کم میکرد بیہودہ گفتن را و دراز میکرد نماز را و کوتاہ میخواند خطبہ را و انکار

يَأْنَفُ أَنْ يَّمْشِيَ مَعَ الْأَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِيْنِ فَيَقْضِيَ لَهُ الْحَاجَةَ

و تکبر نمیکرد کہ برود ہمراہ بیوہ و مسکین پس برآرد مراد ورا حاجت

[عم] الخنا فاحش سخن بیہودہ ۱۲ اشعۃ اللمعات

رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَلِيٍّ رضـ أَنَّ أَبَا جَهْلٍ قَالَ لِلنَّبِيِّ

رواه نسائی و دارمی و از علی کرم اللہ وجہہ مرویست کہ ابوجہل لعنۃ اللہ علیہ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّا لَا نُكَذِّبُكَ وَلٰكِنْ نُكَذِّبُ بِمَا جِئْتَ

بحضرت صلی اللہ علیہ وسلم گفت کہ ما ترا دروغگو نمیدانیم ولکن تکذیب میکنیم چیزیرا کہ آوردہ تو آنرا از کتاب

بِهٖ فَأَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِيهِمْ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلٰكِنَّ الظَّالِمِينَ

پس فرود فرستاد خدا تعالیٰ این آیت را پس بدرستیکہ کافران ترا تکذیب نمیکنند ولیکن این ظالمان

بِآيَاتِ اللّٰهِ يَجْحَدُونَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ قَالَتْ

بآیات خدا تکذیب میکنند رواه ترمذی و از عائشہ صدیقہ رض روایت است گفت عائشہ

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا عَائِشَةُ لَوْ شِئْتُ لَسَارَتْ

کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ای عائشہ اگر من دنیا میخواہم از ذھاہر آئینہ ہمراہ میروند

مَعِي جِبَالُ الذَّهَبِ جَاءَنِي مَلَكٌ وَإِنَّ حُجْزَتَهُ لَتُسَاوِي الْكَعْبَةَ

با من کوہہاے زر آمد فرشتہ و بدرستی جاے بند ازار وی ہر آئینہ برابر بود کعبہ را در بلندی

فَقَالَ إِنَّ رَبَّكَ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ وَيَقُولُ إِنْ شِئْتَ نَبِيًّا عَبْدًا

پس گفت آن فرشتہ کہ پروردگار تو میخواند بر تو سلام و میگوید اگر میخواہی باش پیغمبر بندہ

وَإِنْ شِئْتَ نَبِيًّا مَلِكًا فَنَظَرْتُ إِلٰى جِبْرَئِيلَ عـ فَأَشَارَ إِلَيَّ

و اگر میخواہی باش پیغمبر پادشاہ پس نگاہ کردم من بجانب جبرئیل پس اشارت کرد جبرئیل بسوی

أَنْ تَوَاضَعْ نَفْسَكَ وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ فَالْتَفَتَ رَسُولُ اللّٰهِ

من کہ فروتنی نفس خودرا و در روایت ابن عباس رضی اللہ عنہ آمدہ پس برگشتہ نگریست پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلٰى جِبْرَئِيلَ كَالْمُسْتَشِيرِ لَهٗ فَأَشَارَ جِبْرَئِيلُ بِيَدِهٖ

صلی اللہ علیہ وسلم بسوی جبرئیل مانند مشورت کنندہ مرا او را پس اشارت کرد جبرئیل بدست خود

أَنْ تَوَاضَعْ فَقُلْتُ نَبِيًّا عَبْدًا قَالَتْ فَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

کہ فروتنی خودرا پس گفتم من میباشم پیغمبر بندہ نہ بادشاہ گفت عائشہ پس بود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ ذٰلِكَ لَا يَأْكُلُ مُتَّكِئًا يَقُوْلُ اٰكُلُ كَمَا يَاْكُلُ

علیہ وسلم بعد ازان طعام نمیخورد تکیہ زدہ میفرمود کہ میخورم چنانکہ میخورد

الْعَبْدُ وَاَجْلِسُ كَمَا يَجْلِسُ الْعَبْدُ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

بندہ و مے نشینم چنانکہ می نشیند بندہ روایت فی شرح السنۃ و از

اَنَسٍ رض مَا مَسِسْتُ بِكَفٍّ اَلْيَنَ مِنْ كَفِّ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

انس رض گفت نہ سودم من ہیچ کف دست نرم از کف آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا وَجَدْتُّ رَائِحَةً اَطْيَبَ مِنْ رَائِحَةِ رَسُوْلِ اللّٰهِ

علیہ وسلم و نیافتم بوئے خوش بوئے تر از بوی خوش آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصَحِبْتُهٗ عَشْرَ سِنِيْنَ فَمَا قَالَ لِيْ لِشَيْءٍ

صلے اللہ علیہ وسلم و صحبت داشتم با او دہ سال پس نفرمود مرا من ہیچ چیز را

لِمَ صَنَعْتَ كَذَا وَكَذَا وَ اَلَّا صَنَعْتَ كَذَا وَكَذَا جَامِعٌ كَبِيْرٌ

کہ چرا کردی تو چنین و چنین و نگفت کہ چرا نکردی تو چنین و چنان از جامع کبیر

وَعَنْهُ رض قَالَ صَحِبْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ہم از وی مرویست گفت صحبت داشتم من با آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

عَشْرَ سِنِيْنَ وَشَمِمْتُ الْعِطْرَ كُلَّهٗ فَلَمْ اَشُمَّ نَكْهَةً اَطْيَبَ

دہ سال و شمیدم عطر ہمہ چیز پس نشمیدم بوی خوش آنچیز کہ خوشبو تر باشد

مِنْ نَكْهَةِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

از خوشبوی آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم و بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا لَقِيَهٗ اَحَدٌ مِنْ اَصْحَابِهٖ فَقَامَ

صلے اللہ علیہ وسلم چون ملاقات میکرد آنحضرت را یکے از یاران آنحضرت پس مے ایستاد

مَعَهٗ قَامَ مَعَهٗ فَلَمْ يَنْصَرِفْ حَتّٰى يَكُوْنَ الرَّجُلُ هُوَ الَّذِيْ

با آنحضرت مے ایستاد آنحضرت با وے پس باز نمی گشت آنحضرت تا آنکہ باشد آن مرد کہ

يَنْصَرِفُ عَنْهُ وَاِذَا لَقِيَهُ اَحَدٌ مِنْ اَصْحَابِهِ فَتَنَاوَلَهُ بِيَدِهِ

کرا زمیگشت از آنحضرت و وقتیکه ملاقات میکرد آنحضرت را هیچ یکی از یاران آنحضرت پس میگرفت دست مبارک

نَاوَلَهَا اِيَّاهُ فَلَمْ يَنْزِعْ يَدَهُ مِنْهُ حَتّٰى يَكُوْنَ الرَّجُلُ هُوَ الَّذِيْ

میداد دست خود را پس نمی کشید دست خود را از وی تا آنکه میبود آن مرد که میکشید

يَنْزِعُهَا عَنْهُ ابْنُ سَعْدٍ وَعَنْ اَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ كُنْتُ

و میگذاشت آنرا روایت کرده است آنرا ابن سعد و از انس رضی الله عنه مرویست گفت بودم

اَلْعَبُ مَعَ الصِّبْيَانِ فَمَرَّ عَلَيْنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

من بازی میکردم با کودکان پس گذشت برما آنحضرت صلی الله علیه وسلم

فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا صِبْيَانُ رَوَاهُ الدَّيْلَمِيُّ

پس فرمود السلام علیکم اے کودکان رواه الدیلمی

بَابُ مَا كَانَ عَيْشُ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

باب در بیان زندگانی کردن آنحضرت صلی الله علیه وسلم

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ مَا شَبِعَ آلُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از عائشه صدیقه رض مرویست سیر نشدند اهل بیت آنحضرت صلی الله علیه وسلم

مِنْ خُبْزِ الشَّعِيْرِ يَوْمَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ حَتّٰى قُبِضَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

از نان جو دو روز پیاپے تا آنکه رفت ازین عالم پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ دَخَلْتُ

علیه وسلم متفق علیه و از عمر رض مرویست گفت عمر رض در آمدم من

عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاِذَا هُوَ مُضْطَجِعٌ عَلٰى

بر آن حضرت صلی الله علیه وسلم پس ناگاه آنحضرت ؐ بر پهلو

رِمَالِ حَصِيْرٍ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ فِرَاشٌ قَدْ اَثَّرَ الرِّمَالُ بِجَنْبِهِ

خوابیده است بر بوریای بافته از برگ خرما و در حالیکه نبود میان بدن مبارک و میان حصیر فراشے اثر کرده تحقیق آثار

مُتَّكِئًا عَلٰى وِسَادَةٍ مِّنْ اَدَمٍ حَشْوُهَا لِيْفٌ فَقُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

تکیه زده بر بالین از چرم که پنبهٔ آن پوست خرما بود عمر رض میگوید گفتم یا رسول الله

اُدْعُ اللّٰهَ فَلْيُوَسِّعْ عَلٰى اُمَّتِكَ فَاِنَّ فَارِسَ وَالرُّوْمَ قَدْ وُسِّعَ عَلَيْهِمْ

دعا کن خدا را تا فراخ گرداند خدایتعالی رزق را برامت تو زیرا که قوم فارس و روم بتحقیق فراخی کرده شده است برایشان

وَهُمْ لَا يَعْبُدُوْنَ اللّٰهَ فَقَالَ اَوَفِيْ هٰذَا اَنْتَ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ

وحال آنکه ایشان پرستش نمیکنند خدا را پس فرمود آنحضرت آیا طلب میکنی تو وسعت را در دنیا ای پسر خطاب

اُولٰئِكَ قَوْمٌ عُجِّلَتْ لَهُمْ طَيِّبَاتُهُمْ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِيْ رِوَايَةٍ

آنها گروهی اند که شتاب داده شده است برای ایشان خوبیهای ایشان در زندگانی دنیا و در دیگر روایتی

اَمَا تَرْضٰى اَنْ تَكُوْنَ لَهُمُ الدُّنْيَا وَلَنَا الْاٰخِرَةُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

آمده که آیا راضی نیستی که باشد مر ایشان را دنیا و مارا آخرت متفق علیه

وَعَنْ اَنَسٍ رضـ اَنَّهٗ مَشٰى اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِخُبْزِ

و از انس رض مرویست که وی برد نزد آنحضرت صلی الله علیه وسلم نان جو

شَعِيْرٍ وَاِهَالَةٍ سَنِخَةٍ وَلَقَدْ رَهَنَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و پیه گداخته تغیر یافته و هر آیینه بتحقیق گرو نهاد آنحضرت صلی الله علیه وسلم

دِرْعًا لَّهٗ بِالْمَدِيْنَةِ عِنْدَ يَهُوْدِيٍّ وَاَخَذَ مِنْهُ شَعِيْرًا لِّاَهْلِهٖ

زرهی که بود او را در مدینه و گرفت از آن چیزی جو از برای اهل و عیال خود

وَلَقَدْ سَمِعْتُهٗ يَقُوْلُ مَا اَمْسٰى عِنْدَ اٰلِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

راوی میگوید که شنیدم انس را گفت که … شب نکرد نزد اهل بیت محمد صلی الله علیه

وَسَلَّمَ صَاعُ بُرٍّ وَّلَا صَاعُ حَبٍّ وَّاِنَّ عِنْدَهٗ لَتِسْعَ نِسْوَةٍ

وسلم پیمانه گندم و نه پیمانه دانه دیگر و حال آنکه بتحقیق نزد آنحضرت نه زن بود

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت کرده بخاری و از انس رض مرویست گفت فرمود رسول خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ أُخِفْتُ فِي اللّٰهِ وَمَا يُخَافُ أَحَدٌ وَلَقَدْ أُوذِيتُ

علیہ وسلم بتحقیق ترسانیدہ شدہ ام وحال آنکہ ترسانیدہ نشد ہیچ یکی بامن و ہر آئینہ بتحقیق ایذا کردہ شدہ ام

فِي اللّٰهِ وَمَا يُؤْذَى أَحَدٌ وَلَقَدْ أَتَتْ عَلَيَّ ثَلٰثُونَ مِنْ بَيْنِ لَيْلَةٍ

در دین خدا و ایذا کردہ نشد ہیچ یکے و بتحقیق آمد بر من سی شب

وَيَوْمٍ وَمَا لِي وَلِبِلَالٍ طَعَامٌ يَأْكُلُهُ ذُو كَبِدٍ إِلَّا شَيْءٌ يُوَارِيهِ

و روز متوالی وحال آنکہ نیست و نبود مرا و مر بلال را خوردنے کہ بخورد آنرا جگر داری یعنی حیوانے مگر چیزے

إِبْطُ بِلَالٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ مَعْنٰى هٰذَا الْحَدِيثِ

کہ پنہان میگرداند آنرا بغل بلال رواہ ترمذی و گفت ترمذی و مصداق این حدیث

حِينَ خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَارِبًا مِنْ مَكَّةَ

در ہنگامے بود کہ بیرون آمد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گریزندہ از مکہ

وَمَعَهُ بِلَالٌ إِنَّمَا كَانَ مَعَ بِلَالٍ مِنَ الطَّعَامِ مَا يَحْمِلُهُ تَحْتَ

و بود با آنحضرت بلال نبود ہمراہ بلال از جنس خوردنے مگر آن قدر کہ بر میداشت در زیر

إِبْطِهِ وَعَنْ أَبِي طَلْحَةَ رض قَالَ شَكَوْنَا إِلٰى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

بغل خود و از ابو طلحہ رض گفت شکایت کردیم ما بسوے آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْجُوعَ فَرَفَعْنَا عَنْ بُطُونِنَا عَنْ حَجَرٍ حَجَرٍ فَرَفَعَ

علیہ وسلم گرسنگی را پس برداشتیم و کشادیم از شکمہای خود سنگ یعنی ہر کدام سنگے از سینہ خود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ بَطْنِهِ عَنْ حَجَرَيْنِ رَوَاهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم از سینہ خود دو سنگ روایت کرد

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهَا قَالَتْ كَانَ

این حدیث را ترمذی و از عائشہ رض روایت است گفت کہ بود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْجِبُهُ مِنَ الدُّنْيَا ثَلٰثَةٌ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ خوش می آمد او را از دنیا سہ چیز

اَلطَّعَامُ وَالنِّسَاءُ وَالطِّيْبُ فَاَصَابَ اثْنَيْنِ وَلَمْ يُصِبْ وَاحِدًا

یعنی خوردنی و زنان و بوی خوش پس یافت آنحضرت ﷺ دو چیز را و نیافت یک چیز را

اَصَابَ النِّسَاءَ وَالطِّيْبَ وَلَمْ يُصِبِ الطَّعَامَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ

یافت زنان را و بوی خوش را و نیافت خوردنی را روایت کرد آنرا احمد و از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مُغَفَّلٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ اِلَى النَّبِيِّ

عبد اللہ بن مغفل مرویست گفت عبد اللہ که آمد مردی بسوی آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اِنِّي اُحِبُّكَ فَقَالَ اُنْظُرْ مَا تَقُوْلُ

صلی اللہ علیہ وسلم پس گفت آن مرد آنحضرت را بدرستی من دوست میدارم ترا پس فرمود آنحضرت بنگر

فَقَالَ وَاللّٰهِ اِنِّي لَاُحِبُّكَ ثَلٰثَ مَرَّاتٍ قَالَ اِنْ كُنْتَ صَادِقًا

که چه میگوئی پس گفت آن مرد بخدا سوگند بدرستی من دوست میدارم ترا سه کرت گفت این سخن را فرمود آنحضرت اگر هستی تو ای مرد

فَاَعِدَّ لِلْفَقْرِ تِجْفَافًا فَاِنَّ الْفَقْرَ اَسْرَعُ اِلٰى مَنْ يُّحِبُّنِيْ مِنَ السَّيْلِ

دریں دعوی صادق پس آماده کن برای فقر برگستوان وجه سر آئینه فقر شتاب تر رسنده است بسوی کسیکه که دوست میدارد مرا از

اِلٰى مُنْتَهَاهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى

بجائے که نهایت رسیدن و است رواه ترمذی و از انس رضی اللہ تعالے عنه

عَنْهُ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَللّٰهُمَّ اَحْيِنِيْ

که آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود خداوندا زنده دار مرا

مِسْكِيْنًا وَّاَمِتْنِيْ مِسْكِيْنًا وَّاحْشُرْنِيْ فِيْ زُمْرَةِ الْمَسَاكِيْنِ

مسکین و بمیران مرا مسکین و برانگیز مرا در گروه مسکینان

فَقَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهَا لِمَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پس پرسید عائشه صدیقه رضی اللہ تعالی عنها برای چه طلبی یا رسول اللہ صلے اللہ

عَلَيْكَ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّهُمْ يَدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ قَبْلَ اَغْنِيَائِهِمْ

علیک وسلم این را فرمود در جواب عائشه رض زیرا که ایشان یعنی فقرا و مساکین درآیند بهشت را پیش از

بِاَرْبَعِیْنَ خَرِیْفًا یَا عَائِشَةُ لَا تَرُدِّیْ الْمِسْکِیْنَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ

بچہل سال ای عائشہ برمگردان مسکین را چیزے نادادہ اگرچہ بہ نیمہ خرما باشد

یَا عَائِشَةُ اَحِبِّیْ الْمَسَاکِیْنَ وَقَرِّبِیْهِمْ فَاِنَّ اللّٰہَ یُقَرِّبُکِ یَوْمَ

ای عائشہ دوست دار ہمہ مسکینان را و نزدیک گردان تو ایشان را زیرا کہ خدای تعالی نزدیک گرداند ترا بخود روز

الْقِیٰمَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَالْبَیْهَقِیُّ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ وَعَنْ

قیامت روایت کرد این حدیث را ترمذی و بیہقی در شعب ایمان واز

ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِیَ اللّٰہُ عَنْہُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْهِ

ابن عباس رضی اللہ عنہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِطَّلَعْتُ فِی الْجَنَّةِ فَرَاَیْتُ اَکْثَرَ اَهْلِهَا الْفُقَرَاءَ وَ

وسلم نگریستم در بہشت پس دیدم بیشتر اہل آن را فقرا و

اِطَّلَعْتُ فِی النَّارِ فَرَاَیْتُ اَکْثَرَ اَهْلِهَا النِّسَاءَ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ

نگریستم در آتش دوزخ پس دیدم بیشتر اہل آن را زنان متفق علیہ

وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِیَ اللّٰہُ عَنْهَا قَالَتْ کَانَ یَاْتِیْ عَلَیْنَا الشَّهْرُ

واز عائشہ رض مرویست گفت عائشہ رض بود حال دستان ما اہل بیت پیغمبر خدا کہ می آمد بر ما

مَا نُوْقِدُ فِیْهِ نَارًا اِنَّمَا هُوَ التَّمْرُ وَالْمَاءُ اِلَّا اَنْ یُّؤْتٰی

و میگذشت ماہ تمام کہ نمی افروختیم در آن ماہ آتشے کہ بدان چیزے بپزیم از طعام گفت نبود طعام ما مگر خرما و آب مگر آنکہ آوردہ

بِاللُّحَیْمِ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْهَا رَضِیَ اللّٰہُ عَنْهَا قَالَتْ مَا شَبِعَ اٰلُ

گوشت پارہ متفق علیہ وہم از عائشہ صدیقہ رض آمدہ کہ گفت سیر نشد اہل بیت

مُحَمَّدٍ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ یَوْمَیْنِ مِنْ خُبْزٍ اِلَّا وَاَحَدُهُمَا

محمد صلی اللہ علیہ وسلم دو روز از نان گندم مگر آنکہ وسطے از آن

تَمْرٌ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْهَا قَالَتْ تُوُفِّیَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ

دو روز طعام ایشان تمر بود دو روز دیگر از آن متفق علیہ است وہم از عائشہ صدیقہ رض مرویست کہ وفات یافت پیغمبر خدا

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا شَبِعْنَا مِنَ الْأَسْوَدَيْنِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

علیہ وسلم وسیر نشدیم ما از دو سیاہ کہ مراد ازان خرما و آب ست متفق علیہ ست و روایت است

النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ أَلَسْتُمْ فِيْ طَعَامٍ وَشَرَابٍ

از نعمان بن بشیر رضی اللہ عنہ گفت یعنی با یاران خود آیا نیستید شما در خوردن و نوشیدن

مَا شِئْتُمْ لَقَدْ رَأَيْتُ نَبِيَّكُمْ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا يَجِدُ

کہ وسیع میکنید بہر نوع کہ میخواہید ہر آئینہ بتحقیق دیدم پیغمبر شما را صلے اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ

مِنَ الدَّقَلِ مَا يَمْلَأُ بَطْنَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ اَلْأَحَادِيْثُ الْأَرْبَعَةُ

نمی یافت از خرما ے ردی خشک آنقدر کہ پر کند شکم مبارک او را روایت کرد مسلم این چہار حدیث

فِيْ بَابِ الْأَطْعِمَةِ لِلْمِشْكٰوةِ

در باب اطعمہ مشکات شریف ست

بَابُ الْبَعْثِ وَبَدْءِ الْوَحْيِ

باب در بیان بعثت و ابتدای نزول وحی

لَقَدْ مَنَّ اللّٰهُ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ إِذْ بَعَثَ فِيْهِمْ رَسُوْلًا مِّنْ

ہر آئینہ نعمت فراوان داد خدا بمومنان آنگاہ کہ فرستاد درمیان ایشان پیغمبرے از

اَنْفُسِهِمْ يَتْلُوْا عَلَيْهِمْ اٰيَاتِهٖ وَيُزَكِّيْهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ

قوم ایشان میخواند برایشان آیتہاے خود و پاک میسازد ایشانرا و می آموزد ایشان را

الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوْا مِنْ قَبْلُ لَفِيْ ضَلَالٍ

کتاب و حکمت و ہر آئینہ ایشان بودند پیش ازین در گمراہی

مُّبِيْنٍ وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ اَنْ يُّكَلِّمَهُ اللّٰهُ اِلَّا وَحْيًا اَوْ مِنْ

ظاہر و نشاید مرآدمی را کہ سخن گوید با ن خدا مگر وحی یا از

وَّرَاءِ حِجَابٍ اَوْ يُرْسِلَ رَسُوْلًا فَيُوْحِيَ بِاِذْنِهٖ مَا يَشَاءُ

پس پردہ یا فرستد فرستادہ را پس وحی کند بدستوری او آنچہ خواہد

عہ

سہ

إِنَّهٗ عَلِيٌّ حَكِيْمٌ ۝ وَكَذٰلِكَ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ رُوْحًا مِّنْ أَمْرِنَا

بدرستی او برتر ست حکم کننده وہمچنین وحی فرستادیم بسوے تو قرآن از فرمان ما

مَا كُنْتَ تَدْرِيْ مَا الْكِتٰبُ وَلَا الْإِيْمَانُ وَلٰكِنْ جَعَلْنٰهُ

نبودی کہ دریابی چیست قرآن و نہ ایمان ولیکن گردانیدیم

نُوْرًا نَّهْدِيْ بِهٖ مَنْ نَّشَآءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِيْٓ إِلٰى صِرَاطٍ

او را روشنی راہ نمائیم بدان ہر کرا خواہیم از بندگان خویش و بدرستیکہ تو ہر آئینہ راہ مینمائی بسوے راہ

مُّسْتَقِيْمٍ ۝ وَكَذٰلِكَ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لِّتُنْذِرَ أُمَّ الْقُرٰى

راست وہمچنین وحی کردیم سوے تو قرآنے تازی تا بیم کنی اہل مکہ را

وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَيْبَ فِيْهِ فَرِيْقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيْقٌ

و ہر کہ گرداگرد او ست و بیم کنی از روز جمع نیست شک دران گروہے در بہشت و گروہے

فِي السَّعِيْرِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ أَوَّلُ مَا بُدِئَ بِهٖ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

در دوزخ روایت ست از عائشہ رض گفت نخست چیزیکہ آغاز کردہ شد بآنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْوَحْيِ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ فِي النَّوْمِ فَكَانَ لَا يَرٰى

علیہ وسلم از وحی دیدن راست بود در خواب پس بود آنحضرت کہ نمیدید

رُؤْيَا إِلَّا جَاءَتْ مِثْلَ فَلَقِ الصُّبْحِ ثُمَّ حُبِّبَ إِلَيْهِ الْخَلَاءُ وَكَانَ

ہیچ خوابے مگر آنکہ می آید تاویل آن خواب مانند سفیدہ دم صبح پس دوست گردانیدہ شد برای آنحضرت

يَخْلُوْ بِغَارِ حِرَآءٍ فَيَتَحَنَّثُ فِيْهِ وَهُوَ التَّعَبُّدُ اللَّيَالِيَ ذَوَاتِ الْعَدَدِ

آنحضرت کہ خلوت میداشت در غار کوہ حرا پس عبادت میکرد دران غار و عبادت میکرد شبہای عدد

قَبْلَ أَنْ يَنْزِعَ إِلٰى أَهْلِهٖ وَيَتَزَوَّدُ لِذٰلِكَ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلٰى خَدِيْجَةَ

پیش از آنکہ باز گردد بسوی اہل خانہ خود و توشہ برمیداشت برای آن پس باز می آمد بسوے خدیجہ رض

فَيَتَزَوَّدُ لِمِثْلِهَا حَتّٰى جَآءَهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِيْ غَارِ حِرَآءٍ فَجَآءَهُ الْمَلَكُ

پس توشہ برمیداشت برای مانند آن لیالی تا آنکہ آمد حق یعنی وحی و حال آنکہ آنحضرت در غار حرا بود پس آمد آنحضرت را فرشتہ

فَقَالَ اقْرَأْ فَقَالَ فَقُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ قَالَ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي

پس گفت فرشتہ بخوان پس گفتم نیستم من خوانندہ یعنی تو انم خواند پس گفت آنحضرت پس گرفت آن فرشتہ مرا پس فراہم آورد و بفشرد

حَتّٰى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ فَقُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ

تا آنکہ رسید جبرئیل از من غایت وسع وطاقت را پس ترک کرد مرا جبرئیل پس گفت بخوان پس گفتم نمی توانم خواند

فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّانِيَةَ حَتّٰى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ

پس گرفت مرا بار دوم پس بفشرد تا آنکہ رسید مرا جبرئیل از من غایت وسع را پس ترک کرد مرا پس گفت

اقْرَأْ فَقُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ قَالَ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّالِثَةَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ

بخوان پس گفتم نیستم من خوانندہ گفت آنحضرت پس گرفت آن فرشتہ مرا بار سوم پس فراہم آورد و بفشرد مرا پس ترک کرد مرا جبرئیل

بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ

بنام پروردگار خود کہ پیدا کردہ است پیدا کرد آدمی را از خون بستہ کہ در رحم بود بخوان این سورہ و پروردگار تو کریم تر و بزرگتر از ہمہ آن پروردگار یکہ

عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ فَرَجَعَ بِهَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْجُفُ

تعلیم کرد انسان را بقلم آموخت مردم را آنچہ نمی بود کہ بقدرت خود تواند دانست پس باز گشت باین کلمات صلی اللہ علیہ وسلم در حالیکہ

فُؤَادُهُ فَدَخَلَ عَلٰى خَدِيجَةَ فَقَالَ زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي فَزَمَّلُوهُ حَتّٰى ذَهَبَ عَنْهُ الرَّوْعُ فَقَالَ

دل وی پس ... آنحضرت بر خدیجہ پس گفت مرا بگلیم بپوشانید مرا بگلیم بپوشانید مرا پس پیچیدند بجامہ آنحضرت را تا آنکہ رفت از وی ترس

لِخَدِيجَةَ وَأَخْبَرَهَا الْخَبَرَ لَقَدْ خَشِيتُ عَلٰى نَفْسِي فَقَالَتْ

مر خدیجہ را و رسانید خدیجہ را خبر آنچہ گذشتہ بود گفت بتحقیق ترسیدم من بر نفس خود پس گفت

خَدِيجَةُ كَلَّا وَاللّٰهِ مَا يُخْزِيكَ اللّٰهُ أَبَدًا إِنَّكَ لَتَصِلُ الرَّحِمَ

خدیجہ ایچنین نخواہد بود سوگند بخدا رسوا نکند و اندوہ ترا خدای تعالی ہمیشہ زیرا کہ تو ہر آئینہ بہم پیوند میکنی رحم را

وَتَصْدُقُ الْحَدِيثَ وَتَحْمِلُ الْكَلَّ وَتَكْسِبُ الْمَعْدُومَ وَتَقْرِي

و راست گوئی سخنان را و برمیداری گرانی را و کسب میکنی معدوم را و مہمانی میکنی

الضَّيْفَ وَتُعِينُ عَلٰى نَوَائِبِ الْحَقِّ فَانْطَلَقَتْ بِهِ خَدِيجَةُ حَتّٰى

مہمان را و یاری میدہی خلق را بر حوادث پس برد آنحضرت را خدیجہ تا آنکہ

غطنی: فشرنی ۱۲

یرجف: یضطرب ۱۲

زملونی: بپوشانید ۱۲

مراد از معدوم فقیر ... معدوم فی نفسہ است ۱۲

أَتَتْ بِهِ وَرَقَةَ بْنَ نَوْفَلِ بْنِ عَمِّ خَدِيجَةَ وَكَانَ امْرَأً تَنَصَّرَ

آمد وا آنحضرت را نزد ورقہ بن نوفل بن عم خدیجہ وبود مردے کہ نصرانی شدہ بود

فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَكَانَ يَكْتُبُ الْكِتَابَ الْعِبْرَانِيَّ فَيَكْتُبُ مِنَ الْإِنْجِيلِ

درجاہلیت وبود کہ کسب کردہ بود کتابت عبرانی را پس انجیل را

بِالْعِبْرَانِيَّةِ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَكْتُبَ وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا وَقَدْ عَمِيَ

بزبان عبرانی ترجمہ میکرد آنقدر کہ خواست خدا تعالیٰ کہ بنویسد وبود مردے پیر شدہ و اعمی گشتہ

فَقَالَتْ لَهُ خَدِيجَةُ يَا ابْنَ عَمِّ اسْمَعْ مِنِ ابْنِ أَخِيكَ فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ

پس خدیجہ گفت مر ورقہ را ای پسر عم من بشنو از برادرزادہ خود پس گفت مر آنحضرت را ورقہ

يَا ابْنَ أَخِي مَاذَا تَرَى فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ای برادرزادہ من چہ چیزے بینی پس خبر داد ورقہ را پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

خَبَرَ مَا رَأَى فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ هٰذَا النَّامُوسُ الَّذِي نَزَّلَ اللهُ

خبر چیزے کہ می دید پس گفت ورقہ مر آنحضرت را کہ این ناموس فرشتہ ایست کہ فرستاد خدا تعالیٰ

عَلَى مُوسَى يَا لَيْتَنِي فِيهَا جَذَعًا يَا لَيْتَنِي أَكُونُ حَيًّا إِذْ يُخْرِجُكَ

بر موسی علیہ السلام ای کاشکے می بودم من در وقت نبوت تو جوان کاشکے میباشم زندہ وقتیکہ بیرون می آرند ترا

قَوْمُكَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوَمُخْرِجِيَّ هُمْ

قوم تو پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آیا بیرون آرندگان من اند

قَالَ نَعَمْ لَمْ يَأْتِ رَجُلٌ قَطُّ بِمِثْلِ مَا جِئْتَ بِهِ إِلَّا عُودِيَ

ایشان گفت ورقہ آرے بیرون خواہند کرد ترا نیامدہ ہیچ مردے ہرگز مانند آنچہ آوردہ تو الا آنکہ دشمن داشتہ شد

وَإِنْ يُدْرِكْنِي يَوْمُكَ أَنْصُرْكَ نَصْرًا مُؤَزَّرًا ثُمَّ لَمْ يَنْشَبْ

واگر دریابد مرا روز تو یاری میدہم ترا یاری دادنے سخت پس درنگ نکرد ورقہ کہ میرانیدہ شد

وَرَقَةُ أَنْ تُوُفِّيَ وَفَتَرَ الْوَحْيُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ متفق

بعد از آنکہ وحی بر آنحضرت آمد و نبوت ثابت شد فتور پذیرفت وحی واز پیہلے آمدن باز ماند روایت کرد بخاری

أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحَدِّثُ عَنْ فَتْرَةِ

مرویست که وی شنید آنحضرت را صلی الله علیه وسلم که حکایت میکرد از فترت

الْوَحْيِ فَبَيْنَا أَنَا أَمْشِي سَمِعْتُ صَوْتًا مِنَ السَّمَاءِ فَرَفَعْتُ بَصَرِي

وحی فرمود پس در اثنای آنکه من میرفتم شنیدم آوازے از آسمان پس برداشتم بینائی خود را

فَإِذَا الْمَلَكُ الَّذِي جَاءَنِي بِحِرَاءٍ قَاعِدٌ عَلَى كُرْسِيٍّ بَيْنَ السَّمَاءِ

پس ناگاه فرشته که آمده بود بکوه حرا نشسته است بر تختے میان آسمان

وَالْأَرْضِ فَجُئِثْتُ مِنْهُ رُعْبًا حَتَّى هَوَيْتُ إِلَى الْأَرْضِ فَجِئْتُ

و زمین پس ترسانیده شدم من از وی ترسانیدنے تا آنکه افتادم من بر زمین پس آمدم

أَهْلِي فَقُلْتُ زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي فَزَمَّلُونِي فَأَنْزَلَ اللهُ تَعَالَى

من اہل خانہ خود را پس گفتم بجامہ بپیچید مرا بجامہ بپیچید مرا پس فرو فرستاد خدائے تعالی

يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنْذِرْ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ وَالرُّجْزَ

ای مرد بجامہ پیچیده برخیز پس دعوت کن و خلق را بترسان و پروردگار خود را بزرگ دان و جامہائے خود را پاک

فَاهْجُرْ ثُمَّ حَمِيَ الْوَحْيُ وَتَتَابَعَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

پس ترک کن مراد شرکست پس گرم شد وحی و پیاپے آمدن گرفت متفق علیه و از ابن عباس رض

قَالَ بُعِثَ رَسُولُ اللهِ لِأَرْبَعِينَ سَنَةً فَمَكَثَ بِمَكَّةَ ثَلٰثَ عَشَرَ

روایت ست که فرستاده شده پیغمبر خدا در چهل سالگی پس درنگ کرد بمکه سیزده

سَنَةً يُوحَى إِلَيْهِ ثُمَّ أُمِرَ بِالْهِجْرَةِ فَهَاجَرَ عَشْرَ سِنِيْنَ وَمَاتَ

سال در حالیکه وحی فرستاده شد بسوی وے و این مدت پستر امر کرده شد برآمدن از مکه بمدینه پس هجرت کرد ده سال و وفات یافت حضرت

وَهُوَ ابْنُ ثَلٰثٍ وَسِتِّيْنَ سَنَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ

در حال آنکه وے شصت و سه سال بود متفق علیه و روایت ست از انس رض که

قُبِضَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ ابْنُ ثَلٰثٍ وَسِتِّيْنَ وَ

قبض کرده شد آنحضرت صلی الله علیه وسلم و وی شصت و سه ساله بود و

أَبُوْ بَكْرٍ وَهُوَ ابْنُ ثَلٰثٍ وَسِتِّيْنَ وَعُمَرُ وَهُوَ ابْنُ ثَلٰثٍ وَسِتِّيْنَ

قبض کرده شد ابوبکر رض و وی نیز شصت و سه ساله بود و قبض کرده شد عمر و وی نیز شصت و سه ساله بود

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ

روایت کرد این حدیث را مسلم و از عائشه صدیقه رض روایت ست که حارث بن هشام

سَأَلَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

پرسید پیغمبر خدا را صلی الله علیه وسلم پس پرسید

كَيْفَ يَأْتِيْكَ الْوَحْيُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

چگونه می آید ترا وحی ای رسول خدا پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

أَحْيَانًا يَأْتِيْنِيْ مِثْلَ صَلْصَلَةِ الْجَرَسِ وَهُوَ أَشَدُّهُ عَلَيَّ

گاه گاه می آید مرا مانند آواز جرس که طنین دارد و این قسم وحی سخت ترین آن بود بر من

فَيُفْصَمُ عَنِّيْ وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ وَأَحْيَانًا يَتَمَثَّلُ لِيَ الْمَلَكُ

پس منقطع میشد از من و حال آنکه بتحقیق یاد گرفتم از ان چیزی را که گفت فرشته و گاهی فرشته بصورت

رَجُلًا فَيُكَلِّمُنِيْ فَأَعِيْ مَا يَقُوْلُ قَالَتْ عَائِشَةُ وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يَنْزِلُ

مردے متمثل میشود برای من پس کلام میکرد از من پس یاد میگرفتم من چیزی را که میگفت گفت عائشه صدیقه

عَلَيْهِ الْوَحْيُ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيْدِ الْبَرْدِ فَيُفْصَمُ عَنْهُ وَإِنَّ جَبِيْنَهُ

بران حضرت وحی در روزیکه سخت بود سردے وی پس منقطع شد وحی از وی در حال آنکه پیشانی

لَيَتَفَصَّدُ عَرَقًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ

وی میریخت خوی را متفق علیه و از عبد الله بن مسعود رض مرویست گفت عبد الله

بَيْنَمَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّيْ عِنْدَ الْكَعْبَةِ وَجَمْعٌ

در اثنائے آنکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم نماز میکرد نزدیک خانه کعبه و حال آنکه جماعتے

قُرَيْشٍ فِيْ مَجَالِسِهِمْ إِذْ قَالَ قَائِلٌ أَيُّكُمْ يَقُوْمُ إِلَى جَزُوْرِ آلِ فُلَانٍ

از قریش در مجلسهای خود بودند ناگاه گفت گوینده که کدام یکے از شما بایستد و برود بسوی شتر که کشته شده است

فَيَعْمِدُ إِلَى فَرْثِهَا وَدَمِهَا وَسَلَاهَا ثُمَّ يُمْهِلُهُ حَتَّى إِذَا سَجَدَ وَضَعَهُ

پس قصد کند آنکس بسوی سرگین وی و بسوی خون وی و بسوی پوستے که در وی بچه میباشد پس مهلت دهد آنحضرت را تا آنکه چون

بَيْنَ كَتِفَيْهِ فَانْبَعَثَ أَشْقَاهُمْ فَلَمَّا سَجَدَ وَضَعَهُ بَيْنَ كَتِفَيْهِ وَثَبَتَ

میانهٔ هر دو شانهٔ وی پس برخاست بدبخت ترین ایشان پس هنگامیکه سجده کرد آنحضرت نهاد آنرا میان هر دو شانهٔ وی و بر جا ماند

النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَاجِدًا فَضَحِكُوا حَتَّى مَالَ بَعْضُهُمْ عَلَى

آنحضرت صلی الله علیه وسلم سجده کننده پس خندیدند مشرکان تا آنکه میل کردند بعضے از ایشان

بَعْضٍ مِنَ الضَّحِكِ فَانْطَلَقَ مُنْطَلِقٌ إِلَى فَاطِمَةَ فَأَقْبَلَتْ تَسْعَى وَثَبَتَ

بسوی بعضے از خنده پس رفت رونده بسوی فاطمه زهرا و خبر کرد پس پیش آمد فاطمه در حالیکه میدوید و بر جا ماند

النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَاجِدًا حَتَّى أَلْقَتْهُ عَنْهُ وَأَقْبَلَتْ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم سجده کننده تا آنکه انداخت آنرا از بالای آنحضرت و روے آورد

عَلَيْهِمْ تَسُبُّهُمْ فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّلٰوةَ

فاطمه رض بران بدبختان در حالیکه دشنام میکند ایشانرا پس چون تمام کرد آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ اللّٰهُمَّ عَلَيْكَ بِقُرَيْشٍ ثَلٰثًا فَكَانَ إِذَا دَعَا دَعَا ثَلٰثًا وَإِذَا

گفت خداوندا بر تو باد که بگیری قریش را سه بار گر داین دعا را بود آنحضرت چون دعا میکرد میخواند دعا سه بار

سَأَلَ سَأَلَ ثَلٰثًا اَللّٰهُمَّ عَلَيْكَ بِعَمْرِو بْنِ هِشَامٍ وَعُتْبَةَ بْنِ

و چون سوال میکرد سوال میکرد سه بار خداوندا بر تو باد که بگیرے عمرو بن هشام را که ابی جهل است و عتبه بن

رَبِيعَةَ وَشَيْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَالْوَلِيدِ بْنِ عُتْبَةَ وَأُمَيَّةَ بْنِ خَلَفٍ

ربیعه و شیبه بن ربیعه و ولید بن عتبه و امیه بن خلف

وَعُقْبَةَ بْنِ أَبِي مُعَيْطٍ وَعُمَارَةَ بْنِ الْوَلِيدِ قَالَ عَبْدُ اللهِ فَوَاللهِ

و عقبه بن ابی معیط و عماره بن ولید گفت عبدالله بن مسعود پس بخدا سوگند

لَقَدْ رَأَيْتُهُمْ صَرْعٰى يَوْمَ بَدْرٍ ثُمَّ سُحِبُوا إِلَى الْقَلِيبِ قَلِيبِ بَدْرٍ

هر آینه بتحقیق دیدم ایشانرا بر زمین افتاده روز بدر پس کشیده شدند بسوی چاه که در بدر است

ثُمَّ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأُتْبِعَ أَصْحَابُ الْقَلِيْبِ

پستر فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم در پے فرستادہ شدہ این جماعت را کہ در چاہ انداختہ شدند

لَعْنَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ هَلْ أَتَى

لعنت متفق علیہ و از عائشہ صدیقہ رضی مرویست بدرستی عائشہ گفت یا رسول اللہ آیا آمدہ

عَلَيْكَ يَوْمٌ كَانَ أَشَدَّ مِنْ يَوْمِ أُحُدٍ فَقَالَ لَقَدْ لَقِيْتُ مِنْ قَوْمِكِ

بر تو روزیکہ بود سخت تر از روز احد پس گفت آنحضرت ہر آینہ بتحقیق دیدم از قوم تو

وَكَانَ أَشَدُّ مَا لَقِيْتُ مِنْهُمْ يَوْمَ الْعَقَبَةِ إِذْ عَرَضْتُ نَفْسِيْ عَلٰى

آنچہ دیدم و بود سخت ترین آنچہ دیدم ازین روز عقبہ وقتیکہ عرض کردم نفس خود را بر

ابْنِ عَبْدِ يَالِيْلَ بْنِ كَلَالٍ فَلَمْ يُجِبْنِيْ إِلٰى مَا أَرَدْتُ فَانْطَلَقْتُ

ابن عبد یا لیل بن کلال پس پاسخ نداد مرا بآنچہ خواستم پس رفتم

وَأَنَا مَهْمُوْمٌ عَلٰى وَجْهِيْ فَلَمْ أَسْتَفِقْ إِلَّا بِقَرْنِ الثَّعَالِبِ فَرَفَعْتُ

و حال آنکہ اندوہ مند بودم بر روی خود پس بہوش نیامدم مگر بموضعے کہ نام وی قرن ثعالب ست پس برداشتم

رَأْسِيْ فَإِذَا أَنَا بِسَحَابَةٍ قَدْ أَظَلَّتْنِيْ فَنَظَرْتُ فَإِذَا فِيْهَا جِبْرَئِيْلُ

سر خود را پس ناگاہ من مقرون با ابری ام کہ بتحقیق سایہ کردہ است پس نگاہ کردم پس ناگاہ در آن ابر جبرئیل ست

فَنَادَانِيْ فَقَالَ إِنَّ اللّٰهَ قَدْ سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ وَمَا رَدُّوْا عَلَيْكَ

پس آواز داد مرا جبرئیل پس گفت بدرستی خدا بتحقیق شنید سخن قوم ترا و شنید آنچہ رد کردند بر تو

وَقَدْ بَعَثَ إِلَيْكَ مَلَكَ الْجِبَالِ لِتَأْمُرَهُ بِمَا شِئْتَ فِيْهِمْ

و بتحقیق فرستادہ است بر تو فرشتہ کوہہا را تا بفرمائی تو آن فرشتہ را بچیزیکہ میخواہی تو در قوم خود

قَالَ فَنَادَانِيْ مَلَكُ الْجِبَالِ فَسَلَّمَ عَلَيَّ ثُمَّ قَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّ

گفت آنحضرت پس آواز داد مرا فرشتہ کوہہا پس سلام کرد بر من پستر گفت فرشتہ ای محمد بدرستیکہ

اللّٰهَ قَدْ سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ وَأَنَا مَلَكُ الْجِبَالِ وَقَدْ بَعَثَنِيْ

خدا یتعالی بتحقیق شنید سخن قوم ترا و من فرشتہ کوہہا ام و بتحقیق فرستادہ است مرا

رَبُّكَ اِلَيْكَ لِتَاْمُرَنِيْ بِاَمْرِكَ اِنْ شِئْتَ اَنْ اُطْبِقَ عَلَيْهِمُ

پروردگار تو بسوی تو تا اگر نی تو مرا با مر خود اگر بخواہی تو کہ بر ہم زنم بر ایشان

الْاَخْشَبَيْنِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَلْ اَرْجُوْا

ہر دو کوہ کہ اخشبین اند پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نے خواہم ہلاک ایشان بلکہ امید دارم

اَنْ يُّخْرِجَ اللّٰهُ مِنْ اَصْلَابِهِمْ مَنْ يَّعْبُدُ اللّٰهَ وَحْدَهٗ لَا يُشْرِكُ

کہ بیرون آرد خدا تعالیٰ از پشتہا ایشان کسانے را کہ پرستند خدا را تنہا و شریک نیارند

بِهٖ شَيْئًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَنَسٍ رضـ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

بوے چیزے را متفق علیہ و روایت ست از انس رضـ کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُسِرَتْ رَبَاعِيَتُهٗ يَوْمَ اُحُدٍ وَّشُجَّ فِيْ رَاْسِهٖ

علیہ وسلم شکستہ شد یکے از چہار دندان کہ آنہا را رباعیہ نامند روز احد و شکستہ کردہ شد در سر مبارک وے

فَجَعَلَ يَسْلُتُ الدَّمَ وَيَقُوْلُ كَيْفَ يُفْلِحُ قَوْمٌ شَجُّوْا رَاْسَ نَبِيِّهِمْ

پس گشت آنحضرت کہ پاک میکند خون را از خود و میگفت کہ چگونہ رستگار شوند گروہے کہ شکستند سر پیغمبر خود را

وَكَسَرُوْا رَبَاعِيَتَهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و شکستند دندان او را رواہ مسلم

بَابُ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ

باب در بیان نشانہائے نبوت

اَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ وَاِذْ قَالَ عِيْسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِيْ

آیا کشادہ نکردیم برائے تو سینۂ ترا و یاد کن چون گفت عیسے پسر مریم اے بنی

اِسْرَائِيْلَ اِنِّيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ

اسرائیل ہر آئینہ من پیغمبر خدا ام بسوے شما باور دارندہ آنچہ پیش دست من است

مِنَ التَّوْرٰىةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُوْلٍ يَّاْتِيْ مِنْۢ بَعْدِي اسْمُهٗ اَحْمَدُ

از توریت و بشارت دہندہ بہ پیغامبرے کہ بیاید بعد از من نام او احمد است

ع م
ع م

فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هٰذَا سِحْرٌ مُّبِيْنٌ عَنْ أَنَسٍ أَنَّ
پس چون آمد پیش ایشان بامعجزات گفتند این سحریست ظاهر روایت ست از انس رضی اللہ عنہ کہ
رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَاهُ جِبْرَئِيْلُ وَهُوَ يَلْعَبُ
آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم آمد اورا جبرئیل وحال آنکہ آنحضرت بازی میکرد
مَعَ الْغِلْمَانِ فَأَخَذَهُ فَصَرَعَهُ فَشَقَّ عَنْ قَلْبِهِ فَاسْتَخْرَجَ مِنْهُ
با کودکان پس گرفت جبرئیل آنحضرت را پس بینداخت اورا بر زمین پس شگافت دل او را پس بیرون
عَلَقَةً فَقَالَ هٰذَا حَظُّ الشَّيْطَانِ مِنْكَ ثُمَّ غَسَلَهُ فِيْ طَسْتٍ
خون بستہ پس گفت جبرئیل کہ این نصیب شیطان ست از تو پس بشست دل او را در آوند
مِّنْ ذَهَبٍ بِمَاءِ زَمْزَمَ ثُمَّ لَأَمَهُ وَأَعَادَهُ فِيْ مَكَانِهِ وَجَاءَ
از طلا آب زمزم پس بپیچید و دوخت دل او را وباز نہاد او را در جاے خود و آمدند
الْغِلْمَانُ يَسْعَوْنَ إِلٰى أُمِّهِ يَعْنِيْ ظِئْرَهُ فَقَالُوْا إِنَّ مُحَمَّدًا قَدْ قُتِلَ
کودکان کہ ہمراہ او بودند دوان دوان نزد مادر آنحضرت یعنی دایہ کہ آنحضرت را کہ شیر میداد پس گفتند آن کودکان محمد
فَاسْتَقْبَلُوْهُ وَهُوَ مُنْتَقِعُ اللَّوْنِ قَالَ أَنَسٌ فَكُنْتُ أَرٰى
پس پیش آمد مردم آنحضرت را وحال آنکہ آنحضرت متغیر رنگ ست گفت انس بودم من کہ میدیدم
أَثَرَ الْمِخْيَطِ فِيْ صَدْرِهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ
اثر دوختہ در سینہ آنحضرت روایت کرد این حدیث مسلم واز جابر بن
سَمُرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّيْ
سمرہ رضی اللہ عنہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستی من
لَأَعْرِفُ حَجَرًا بِمَكَّةَ كَانَ يُسَلِّمُ عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ أُبْعَثَ إِنِّيْ
می شناسم سنگے را کہ در مکہ است بود کہ سلام میکرد بر من پیش از آن کہ مبعوث شدم بدرستی
لَأَعْرِفُهُ الْآنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَنَسٍ رضی اللہ عنہ قَالَ إِنَّ

آوردہ اند دلائل ۔۔۔
حقیقت شق صدر

أَهْلُ مَكَّةَ سَأَلُوا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُرِيَهُمْ

اہل مکہ طلبیدند از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ بنماید ایشان را

آيَةً فَأَرَاهُمُ الْقَمَرَ شِقَّتَيْنِ حَتَّى رَأَوْا حِرَاءَ بَيْنَهُمَا مُتَّفَقٌ

معجزہ پس بنمود ایشان را ماہ را دو پارہ باشارت انگشت تا آنکہ دیدند کوہ حرا را میان آن دو پارہ ماہ روایت کرد آنرا

عَلَيْهِ وَعَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رضه قَالَ بَيْنَا أَنَا عِنْدَ النَّبِيِّ

واز عدی بن حاتم رضہ مرویست گفت در اثنای آنکہ من بودم نزد آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ أَتَاهُ رَجُلٌ فَشَكَا إِلَيْهِ الْفَاقَةَ

صلی اللہ علیہ وسلم ناگاہ آمد او را مردے پس گلہ کرد آمرد بسوے آنحضرت فاقہ را

ثُمَّ أَتَاهُ الْآخَرُ فَشَكَا إِلَيْهِ قَطْعَ السَّبِيلِ فَقَالَ يَا عَدِيُّ

پس آمد آنحضرت ﷺ را مردی دیگر پس گلہ کرد بسوے وے راہ زنی را کہ واقع میشود در بلاد پس گفت آنحضرت ﷺ

هَلْ رَأَيْتَ الْحِيرَةَ فَإِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ فَلَتَرَيَنَّ

آیا دیدی تو حیرہ را پس اگر دراز گردد بتو زندگانے پس ہر آئینہ میبینی تو

الظَّعِينَةَ تَرْتَحِلُ مِنَ الْحِيرَةِ حَتَّى تَطُوفَ بِالْكَعْبَةِ لَا تَخَافُ

زن نشستہ در ہودج را کہ کوچ میکند از حیرہ تا طواف کند بکعبہ در حالیکہ نمیترسد

أَحَدًا إِلَّا اللهَ وَلَئِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ لَتُفْتَحَنَّ كُنُوزُ

ہیچ یکے را مگر خدا را و ہر آئینہ اگر دراز شود بتو زندگانے مے بینی کہ کشادہ میشود گنجہاے

كِسْرَى وَلَئِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ لَتَرَيَنَّ الرَّجُلَ يُخْرِجُ

کسرے و ہر آئینہ اگر دراز گردد بتو حیات ہر آئینہ می بینی مردے را کہ بیرون آرد

مِلْءَ كَفِّهِ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ فِضَّةٍ يَطْلُبُ مَنْ يَقْبَلُهُ فَلَا يَجِدُ

پری کف دست خود را از زر یا سیم میجوید کسے را از فقرا کہ قبول کند آن را پس نمی یابد

أَحَدًا يَقْبَلُهُ مِنْهُ وَلَيَلْقَيَنَّ اللهَ أَحَدُكُمْ يَوْمَ يَلْقَاهُ وَلَيْسَ

ہیچ یکے را کہ قبول کند آنرا و ہر آئینہ ہمیشہ می آید خدا را یکے از شما روزیکہ پیش آید در حالیکہ

بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ يُتَرْجِمُ لَهُ فَيَقُولَنَّ أَلَمْ أَبْعَثْ إِلَيْكَ

میان وی ومیان خدا کسیکه بیان کند برای وی پس هرآینه میگوید خدا تعالی نفرستادم بسوے تو

رَسُولًا فَيُبَلِّغَكَ فَيَقُولُ بَلَى فَيَقُولُ أَلَمْ أُعْطِكَ مَالًا وَأُفْضِلْ

پیغمبر را که برساند ترا پس میگوید بنده آرے فرستادی پس میگوید خدا تعالی آیا ندادم ترا مال و فضل نکردم

عَلَيْكَ فَيَقُولُ بَلَى فَيَنْظُرُ عَنْ يَمِينِهِ فَلَا يَرَى إِلَّا جَهَنَّمَ وَ

بر تو در رزق پس میگوید بنده آرے کردی فضل بر من پس نگاه میکند بجانب راست خود پس نمی بیند مگر دوزخ

يَنْظُرُ عَنْ يَسَارِهِ فَلَا يَرَى إِلَّا جَهَنَّمَ اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ

و می بیند بجانب چپ خود پس نمی بیند مگر دوزخ پرهیز کنید آتش دوزخ را اگرچه بنصف

تَمْرَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ قَالَ عَدِيٌّ فَرَأَيْتُ الظَّعِينَةَ

خرما باشد پس کسیکه نیابد شق خرما را پس سخن خوب نرم که بسائل گوید که خوشحال گردد بدان گفت عدی پس دیدم

تَرْتَحِلُ مِنَ الْحِيرَةِ حَتَّى تَطُوفَ بِالْكَعْبَةِ لَا تَخَافُ إِلَّا اللّٰهَ

که کوچ میکرد از حیرة تا آنکه طواف کند کعبه را نمیترسید مگر خدا را

وَكُنْتُ فِيمَنِ افْتَتَحَ كُنُوزَ كِسْرَى بْنِ هُرْمُزَ وَلَئِنْ طَالَتْ بِكُمْ

و بودم من در میان کسانیکه کشادند گنجهای کسری پسر هرمز نوشیروان را و هرآینه اگر دراز گردد

حَيٰوةٌ لَتَرَوُنَّ مَا قَالَ النَّبِيُّ أَبُو الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

زندگانی هرآینه می بینید چیزیرا که گفته است آنحضرت که کنیت وی ابوالقاسم است صلی الله علیه وسلم

يُخْرِجُ مِلْءَ كَفِّهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ خَبَّابِ بْنِ الْأَرَتِّ

که بیرون می آرد مرد سیم و زر را و میجوید کسیرا تا قبول کند روایت کرد بخاری و روایت است از خباب بن ارت

قَالَ شَكَوْنَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُتَوَسِّدٌ

گفت خباب شکوه کردیم ما بسوے پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم و حال آنکه آنحضرت زیر سر نهاده

بُرْدَةً فِي ظِلِّ الْكَعْبَةِ وَقَدْ لَقِينَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ شِدَّةً فَقُلْنَا

بود گلیمی را در سایه کعبه و حال آنکه بتحقیق یافتیم ما از مشرکان سختی پس گفتیم ما

أَلَا تَدْعُو اللّٰهَ فَقَعَدَ وَهُوَ مُحْمَرٌّ وَجْهُهُ وَقَالَ كَانَ الرَّجُلُ فِيمَنْ

آیا دعا نمیکنی خدا را برین کافران پس نشست آنحضرت و حال آنکه سرخ شده بود روے مبارک وے و فرمود بود مرد در میان

كَانَ قَبْلَكُمْ يُحْفَرُ لَهُ فِي الْأَرْضِ فَيُجْعَلُ فِيهِ فَيُجَاءُ بِمِنْشَارٍ

بودند پیش از شما که کنده میشد برای آن مرد در زمین گو گردانیده میشد در آن پس آورده میشد اره

فَيُوضَعُ فَوْقَ رَأْسِهِ فَيُشَقُّ بِاثْنَيْنِ فَمَا يَصُدُّهُ ذٰلِكَ عَنْ

پس نهاده میشد اره بالای سر آنمرد و پس شگافته میشد دو پاره پس باز نمیداشت آن مرد را آن عذاب از

دِينِهِ وَيُمْشَطُ بِأَمْشَاطِ الْحَدِيدِ مَا دُونَ لَحْمِهِ مِنْ عَظْمٍ وَ

دین و و شانه کرده میشد مرد بشانهای آهنے چیزیکه ته گوشت ست از استخوان و

عَصَبٍ وَمَا يَصُدُّهُ ذٰلِكَ عَنْ دِينِهِ وَاللّٰهِ لَيَتِمَّنَّ هٰذَا الْأَمْرُ

عصب وے و باز نمیداشت او را آن عذاب کردن از دین وے بخدا سوگند هر آینه تمام و کمال میرسد این دین

حَتّٰى يَسِيرَ الرَّاكِبُ مِنْ صَنْعَاءَ إِلٰى حَضْرَمَوْتَ لَا يَخَافُ

تا آنکه سیر میکند سوار از صنعا تا حضرموت در حالیکه نمیترسد آن سوار هیچکس را

إِلَّا اللّٰهَ أَوِ الذِّئْبَ عَلٰى غَنَمِهِ وَلٰكِنَّكُمْ تَسْتَعْجِلُونَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

مگر خدا را یا میترسد گرگ را بر گوسفندان خود ولیکن شما شتابی مینمائید روایت کرد آنرا بخاری

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو سُفْيَانَ بْنُ حَرْبٍ مِنْ

و از ابن عباس رضی اللہ عنہ گفت ابن عباس حدیث کرد مرا ابوسفیان بن حرب حدیثی که رسیده از

فِيهِ إِلٰى فِيَّ قَالَ انْطَلَقْتُ فِي الْمُدَّةِ الَّتِي كَانَتْ بَيْنِي وَبَيْنَ

دهن وے بسوے دهن من گفت بسفر رفتم در مدتے که بود میان من و میان

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَبَيْنَا أَنَا بِالشَّامِ

آنحضرت مراد مدت صلح حدیبیہ ست صلی اللہ علیہ وسلم گفت پس در اثنای آنکه من بملک شام آمدم

إِذْ جِيءَ بِكِتَابٍ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلٰى هِرَقْلَ

ناگاه آمد کتاب آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بجانب ہرقل

بکسر ہای ہوزم و کسر قاف و سکون لام و سکون رای مہملہ نیز بکسر ہای ہوز و سکون قاف ۱۲ و فتح رای مہملہ و سکون قاف ۱۲ کذا فہیم من منتہی الارب و غیاث اللغات مخدوم الحسینی الکرنولی ۱۲

قَالَ وَكَانَ دِحْيَةُ الْكَلْبِيُّ جَاءَ بِهِ فَدَفَعَهُ إِلَى عَظِيْمِ بُصْرَى

گفت و بود دحیہ کلبی آوردہ بود آن کتاب را پس رسانید آن کتاب را بکلان و مقدم بصری

فَدَفَعَهُ عَظِيْمُ بُصْرَى إِلَى هِرَقْلَ فَقَالَ هِرَقْلُ هَلْ هٰهُنَا أَحَدٌ

پس رسانید آنرا عظیم بصری کہ از اعظم امرای ہرقل ست بسوی ہرقل پس گفت ہرقل آیا ہست اینجا کسی

مِنْ قَوْمِ هٰذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعَمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ قَالُوْا نَعَمْ فَدُعِيْتُ

از قوم این مرد کہ دعوے میکند کہ وی پیغمبر است گفتند آرے پس خواندہ شدم من

فِيْ نَفَرٍ مِنْ قُرَيْشٍ فَدَخَلْنَا عَلَى هِرَقْلَ فَأُجْلِسْنَا بَيْنَ يَدَيْهِ

در جماعت از قریش پس در آمدیم ما بر ہرقل پس نشاندہ شدیم ما در پیش ہرقل

فَقَالَ أَيُّكُمْ أَقْرَبُ نَسَبًا مِنْ هٰذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعَمُ أَنَّهُ

پس گفت ہرقل کدام یکے از شما نزدیکتر ست از روی نسب باین مرد کہ زعم میکند کہ وے

نَبِيٌّ قَالَ أَبُوْ سُفْيَانَ فَقُلْتُ أَنَا فَأَجْلَسُوْنِيْ بَيْنَ يَدَيْهِ وَ

نبی است گفت ابو سفیان گفتم من کہ من قریب ترام پس نشاندند مرا در پیش ہرقل و

أَجْلَسُوْا أَصْحَابِيْ خَلْفِيْ ثُمَّ دَعَا بِتَرْجُمَانِهِ فَقَالَ قُلْ لَهُمْ

نشاندند یاران مرا پس پشت من پس طلب خواند ہرقل ترجمان خود را پس گفت ہرقل بترجمان خود

إِنِّيْ سَائِلٌ هٰذَا عَنْ هٰذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعَمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ فَإِنْ كَذَبَنِيْ

من سوال میکنم اورا از احوال این مرد کہ میگوید کہ پیغمبر است پس اگر دروغ گوئی سازد با

فَكَذِّبُوْهُ قَالَ أَبُوْ سُفْيَانَ وَايْمُ اللهِ لَوْلَا مَخَافَةُ أَنْ يُؤْثَرَ عَلَيَّ

پس بگوئید کہ دروغ میگوید گفت ابوسفیان سوگند بخدا اگر نمی بود ترس اینکہ نقل کردہ شود بر من

الْكَذِبُ لَكَذَبْتُهُ ثُمَّ قَالَ لِتَرْجُمَانِهِ سَلْهُ كَيْفَ حَسَبُهُ

دروغ ہر آئینہ دروغ میگفتم من بہر قل گفت ہرقل ترجمان خود را بپرس اورا چگونہ است حسب او

فِيْكُمْ قَالَ قُلْتُ هُوَ فِيْنَا ذُوْ حَسَبٍ قَالَ فَهَلْ كَانَ مِنْ

در میان شما گفت ابوسفیان گفتم من کہ وی در میان ما خداوند حسب ست گفت ہرقل پس آیا بود کسی

أَبَائِهِ مِنْ مَلِكٍ قُلْتُ لَا قَالَ فَهَلْ كُنْتُمْ تَتَّهِمُونَهُ بِالْكَذِبِ

پدران این مرد هیچ از پادشاهی گفتم نبوده است گفت هرقل پس آیا تهمت میکردید او را بدروغ

قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا قَالَ قُلْتُ لَا قَالَ وَمَنْ يَتَّبِعُهُ أَشْرَافُ النَّاسِ

پیش از انکه بگوید چیزیکه میگوید الآن گفتم متهم نمیداشتیم او را گفت هرقل وکیست که متابعت میکنند او را

أَمْ ضُعَفَاؤُهُمْ قَالَ قُلْتُ بَلْ ضُعَفَاؤُهُمْ قَالَ أَيَزِيدُونَ أَمْ

یا ضعیفان گفت ابو سفیان گفتم بلکه ضعیفان مردم ایمان آورند هرقل گفت آیا افزون میشوند مردم

يَنْقُصُونَ قُلْتُ لَا بَلْ يَزِيدُونَ قَالَ هَلْ يَرْتَدُّ أَحَدٌ مِنْهُمْ عَنْ

روز بروز در بیعت یا کم میشوند گفتم کم نمیشوند بلکه افزون میشوند گفت هرقل آیا مرتد میشود و بیرون می آید یکے از ایشان از

دِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ سَخْطَةً لَهُ قَالَ قُلْتُ لَا قَالَ فَهَلْ

دین وی بعد از در آمدن در دین وی از جهت ناخوش داشتن مر دین او را گفت ابو سفیان گفتم نی مرتد نمیشود

قَاتَلْتُمُوهُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَكَيْفَ كَانَ قِتَالُكُمْ إِيَّاهُ قَالَ قُلْتُ

قتال میکنید شما با وے گفتم آرے قتال میکنیم گفت هرقل چه حالی دارد قتال شما با وے گفت گفتم

يَكُونُ الْحَرْبُ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ سِجَالًا يُصِيبُ مِنَّا وَنُصِيبُ

میباشد جنگ میان ما و میان وے مانند دلوها که نصیبے یابد وی از ما و می یابیم ما

مِنْهُ قَالَ فَهَلْ يَغْدِرُ قُلْتُ لَا وَنَحْنُ مِنْهُ فِي هَذِهِ الْمُدَّةِ لَا نَدْرِي

از وی گفت هرقل پس آیا می شکند وی عهد ے و صلح که میکنند گفتم نمی کند و ما از وی درین مدت صلح در

مَا هُوَ صَانِعٌ فِيهَا قَالَ وَاللّٰهِ مَا أَمْكَنَنِي مِنْ كَلِمَةٍ أُدْخِلُ فِيهَا

که چه کننده است درین مدت گفت ابو سفیان بخدا سوگند ممکن نشد مرا از سخنے که در آرم چیزے

شَيْئًا غَيْرُ هَذِهِ قَالَ فَهَلْ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ أَحَدٌ قَبْلَهُ قُلْتُ لَا

جز این کلمه گفت هرقل پس آیا گفته است این قول را هیچ یکے پیش ازین مردم گفتم نگفته است

ثُمَّ قَالَ لِتَرْجُمَانِهِ قُلْ لَهُ إِنِّي سَأَلْتُكَ عَنْ حَسَبِهِ فِيكُمْ

پس گفت هرقل مر ترجمان خود را بگو مر او را یعنی ابو سفیان را که تحقیق من پرسیدم ترا از حسب این مرد در میان

فَزَعَمْتَ اَنَّهٗ فِيْكُمْ ذُوْ حَسَبٍ وَكَذٰلِكَ الرُّسُلُ تُبْعَثُ فِيْ اَحْسَابِ

پس گفتی و زعم کردی تو که وی درمیان شما خداوند حسب و ہمچنین جماعت پیغمبران برانگیختہ میشوند در حسب

قَوْمِهَا وَسَاَلْتُكَ هَلْ كَانَ فِيْ اٰبَائِهٖ مَلِكٌ فَزَعَمْتَ اَنْ لَا فَقُلْتُ

قوم خود و اشراف آن و پرسیدم ترا آیا بود در پدران وے ہیچ پادشاہے گفتۂ تو کہ نبود پس گفتم من

لَوْ كَانَ مِنْ اٰبَائِهٖ مَلِكٌ قُلْتُ رَجُلٌ يَطْلُبُ مُلْكَ اٰبَائِهٖ وَ

اگر می بود از پدران او بادشاہے میگفتم مردیست کہ میطلبد ملک پدران خود و

سَاَلْتُكَ عَنْ اَتْبَاعِهٖ اَضُعَفَاؤُهُمْ اَمْ اَشْرَافُهُمْ فَقُلْتَ

پرسیدم ترا از تابعان او کہ آیا از ضعفاے مردم اند یا از اشراف پس گفتی

بَلْ ضُعَفَاؤُهُمْ وَهُمْ اَتْبَاعُ الرُّسُلِ وَسَاَلْتُكَ هَلْ كُنْتُمْ

بلکہ ضعفای مردم اند و ہمین ضعفا اند تابعان پیغمبران و پرسیدم ترا آیا بودید شما

تَتَّهِمُوْنَهٗ بِالْكَذِبِ قَبْلَ اَنْ يَّقُوْلَ مَا قَالَ فَزَعَمْتَ اَنْ

کہ تہمت میکردید او را بدروغ گفتن پیش از آنکہ بگوید چیزیکہ گفت پس گفتی تو کہ تہمت نمیکردیم

لَا فَعَرَفْتُ اَنَّهٗ لَمْ يَكُنْ لِيَدَعَ الْكَذِبَ عَلَى النَّاسِ ثُمَّ

پس شناختم من کہ نیست متصور کہ ترک کند دروغ گفتن را بر مردم پس از آن

يَذْهَبُ فَيَكْذِبُ عَلَى اللّٰهِ وَسَاَلْتُكَ هَلْ يَرْتَدُّ اَحَدٌ مِّنْهُمْ

برود پس بگوید دروغ بر خدا و پرسیدم ترا آیا باز میگردد ہیچ یکے از مردم

عَنْ دِيْنِهٖ بَعْدَ اَنْ يَّدْخُلَ فِيْهِ سَخْطَةً لَّهٗ فَزَعَمْتَ اَنْ لَا وَ

از دین وے بعد از در آمدن در دین بجہت کراہت داشتن مر دین او را پس گفتی تو باز نمیگردد و

كَذٰلِكَ الْاِيْمَانُ اِذَا خَالَطَ بَشَاشَتُهُ الْقُلُوْبَ وَسَاَلْتُكَ

ہمچنین ست حال ایمان کہ بیرون نمی رود وقتیکہ بیامیزد حلاوت او دلہارا و پرسیدم ترا

هَلْ يَزِيْدُوْنَ اَمْ يَنْقُصُوْنَ فَزَعَمْتَ اَنَّهُمْ يَزِيْدُوْنَ وَكَذٰلِكَ

آیا افزون میشوند تابعان او یا کم میشوند پس گفتے کہ ایشان افزون میشوند و ہمچنین ست

الإيمان حتى يتم وسألتك هل قاتلتموه فزعمت أنكم

دین و ایمان که افزون می شود تا آنکه تمام گردد و پرسیدم ترا که آیا قتال میکنید شما با او پس گفتی تو که شما

قاتلتموه فيكون الحرب بينكم وبينه سجالا ينال منكم

قتال میکنید با او پس میباشد جنگ میان شما و میان او دلو یعنی مانند دلو میگیرد وی از شما

وتنالون منه وكذلك الرسل تبتلى ثم تكون لهم العاقبة

و میگیرید شما از وی و همچنین پیغمبران مبتلی و ممتحن گردانیده میشوند باز برای دین ایشان میباشد جماعت پیغمبر از

وسألتك هل يغدر فزعمت أنه لا يغدر وكذلك الرسل

و پرسیدم من ترا آیا عهد شکنی میکند و بدعهدی میکند پس گفتی تو که وی غدر نمیکند و همچنین پیغمبران

لا تغدر وسألتك هل قال هذا القول أحد قبله فزعمت

غدر نمیکنند و پرسیدم من ترا آیا گفته است این قول را کسی یعنی دعوت نبوت را کسی پیش از وی

أن لا فقلت لو كان قال هذا القول أحد قبله قلت رجل

که نه گفته است پس گفتم من اگر می بود که میگفت این قول را کسی پیش از وی میگفتم مرد یست

ائتم بقول قيل قبله قال ثم قال بما يأمركم قلنا يأمرنا

که اقتدا میکند بقولیکه گفته شده است پیش از وی گفت ابوسفیان گفت هرقل پرسید بچه چیز امر میکند ای مرد شما را

بالصلوة والزكوة والصلة والعفاف قال إن يك ما تقول

ما را بنماز و زکوة و صله ارحام و پارسائی و باز استادن از حرام گفت هرقل اگر هست آنچه میگوئی تو

حقا فإنه نبي وقد كنت أعلم أنه خارج ولم أك أظنه منكم

راست پس بدرستیکه وی پیغمبر است و بتحقیق بودم من که میدانستم که وی بیرون آینده است و گمان نمیبردم او را از

ولو أني أعلم أني أخلص إليه لأحببت لقاءه ولو كنت

و اگر می دانستم که من میتوانم که رسید بوی هر آئینه دوست میداشتم دیدن او را و اگر میبودم

عنده لغسلت عن قدميه وليبلغن ملكه ما تحت قدمي فدعا

نزد وی هر آئینه می شستم هر دو پای او را و هر آئینه میرسد ملک وی زمینی را که زیر هر دو پای منست پس طلبید هرقل ر

بِكِتَابِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَرَأَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

کتاب پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم پس خواند کتاب را روایت کرد آنرا بخاری و مسلم

بَابٌ فِي الْمِعْرَاجِ

باب در بیان معراج

سُبْحَانَ الَّذِيْ أَسْرٰى بِعَبْدِهٖ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى

پاک ست آنکہ ببرد بندۂ خود را شبے از مسجد حرام بسوے

الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِيْ بَارَكْنَا حَوْلَهٗ لِنُرِيَهٗ مِنْ اٰيَاتِنَا إِنَّهٗ

مسجد اقصےٰ کہ برکت نہادیم گرداگرد آن تا بنمائیم اورا بعض نشانہای خود ہر آئینہ

هُوَ السَّمِيْعُ الْبَصِيْرُ ○ وَلَقَدْ رَاٰهُ نَزْلَةً أُخْرٰى ○ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهٰى

اوست شنوا بینا و ہر آئینہ دیدہ بود این فرشتہ را یکبار دیگر نزدیک سدرۃ المنتہیٰ

عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوٰى ○ إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشٰى ○

نزدیک آن سدرہ است بہشت آرامگاہ فرشتہ را دیدہ وقتیکہ میپوشید سدرہ را آنچہ میپوشید

مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغٰى ○ لَقَدْ رَاٰى مِنْ اٰيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرٰى ○

کجروی نکرد چشم پیغامبر و از مقصد تجاوز نمود ہر آئینہ معاینہ کرد بعض نشانہای بزرگ پروردگار

عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ صَعْصَعَةَ

از قتادہ مرویست از انس بن مالک و او از مالک بن صعصعہ

أَنَّ نَبِيَّ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدَّثَهُمْ عَنْ لَيْلَةٍ أُسْرِيَ بِهٖ

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم حدیث کرد و خبر داد صحابہ را از احوال شبے کہ بردہ شد

بَيْنَمَا أَنَا فِي الْحَطِيْمِ وَرُبَّمَا قَالَ فِي الْحِجْرِ مُضْطَجِعًا إِذْ أَتَانِيْ

آنحضرت را در اثنای آنکہ من بودم در حطیم و اندکیست یا بیایست کہ گفت در حجر کہ موضع دیگر ست بودم در حالیکہ

اٰتٍ فَشَقَّ مَا بَيْنَ هٰذِهٖ إِلٰى هٰذِهٖ يَعْنِيْ مِنْ ثُغْرَةِ نَحْرِهٖ

پس بشگافت چیزیکہ میان این تا این ست یعنی از بالاے سینہ

الی شعرته فاستخرج قلبی ثم اتیت بطست من ذهب

تا زیر ناف پس بیرون آورده دل مرا پستر آورده شد نزد من طشتے از زر

مملوء ایمانا فغسل قلبی ثم حشی ثم اعید وفی روایة ثم

پر کرده شده با یمان پس شستہ شد دل من پستر پر کرده شد پستر باز گردانیده شد دل بجا خود و در روایتے آنکه

غسل البطن بماء زمزم ثم ملئ ایمانا وحکمة ثم اتیت

شستہ شد شکم من با آب زمزم پستر پر کرده شد با یمان وحکمت پستر آورده شدم من

بدابة دون البغل وفوق الحمار ابیض یقال له البراق

بمرکبے در قامت پایان استر و بالای حمار سفید گفته میشد این مرکب را براق

یضع خطوه عند اقصی طرفه فحملت علیه وفی روایة

که می نهاد این براق گام خود را نزد نهایت بصر خود پس برداشته شدم من بروے و در روایتے

لمسلم فرکبته حتی اتیت بیت المقدس فربطته بالحلقة

که مر مسلم راست آمده است پس سوار شدم براق را تا آنکه آمدم بیت المقدس را پس بستم براق را بحلقه در مسجد

التی تربط بها الانبیاء قال ثم دخلت المسجد فصلیت

که می بستند براق را بآن حلقه پیغمبران گفت آنحضرت پستر در آمدم در مسجد پس گذاردم

فیه رکعتین ثم خرجت فجاءنی جبرئیل باناء من خمر

در وے دو رکعت پستر بیرون آمدم پس آورد مرا جبرئیل آوند از خمر

واناء من لبن فاخترت اللبن فقال جبرئیل اخترت

و آوند از شیر پستر اختیار کردم من شیر را پس گفت جبرئیل اختیار کردی تو

الفطرة ثم عرج بنا الی السماء الخ فانطلق بی جبرئیل

فطرت را پستر بالا برده شد ما را بسوی آسمان تا آخر پس برد مرا جبرئیل

حتی اتی السماء الدنیا فاستفتح قیل من هذا قال جبرئیل

تا آنکه آمدم آسمان دنیا را پس طلبید جبرئیل کشادن آسمان را گفته شد پرسیدند دربانان که کیست این

قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِيلَ وَقَدْ

گفته شد کیست با تو گفت جبرئیل با من محمد صلی اللہ علیہ وسلم است گفتند برای استفهام تحقیق

أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَفَتَحَ

که فرستاده شده است بسوی گفت آری گفته شد مرحبا بمحمد و خوش آمدنی آمد پس کشاده شد آسمان

فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا فِيهَا آدَمُ فَقَالَ هٰذَا أَبُوكَ آدَمُ فَسَلِّمْ

پس ہنگامیکه رسیدم در آدم در آسمان پس ناگاه در آسمان آدم است پس گفت جبرئیل این پدرست آدم

عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ السَّلَامَ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالِابْنِ

بر آدم پس سلام دادم بر وے پس جواب داد آدم پس گفت آدم مرحبا به پسر

الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ فَرَحَّبَ بِي وَدَعَا

صالح و پیغمبر صالح و در روایتے که مرمسلم راست این لفظ است پس ترحیب کرد آدم بمن و مرحبا گفت دعا

لِي بِخَيْرٍ وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا فَلَمَّا فُتِحَ عَلَوْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا إِذَا

مرا بنیکی و در روایتی دیگر مر هر دو راست پس ہنگامیکه کشاده شد در بالا بر آمدیم این آسمان را ناگاه

رَجُلٌ قَاعِدٌ عَلَى يَمِينِهِ أَسْوِدَةٌ وَعَلَى يَسَارِهِ أَسْوِدَةٌ

مردے نشسته است که بر جانب دست راست او سیاہیهاست و بر جانب چپ سیاہیهاست

إِذَا نَظَرَ قِبَلَ يَمِينِهِ ضَحِكَ وَإِذَا نَظَرَ قِبَلَ شِمَالِهِ بَكَى

چون نگاه میکند آمرد بجانب دست راست خوش میشود و چون نگاه میکند کانب چپ گریه میکند

فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالِابْنِ الصَّالِحِ قُلْتُ لِجِبْرَئِيلَ

پس گفت آمرد مرحبا بالنبی الصالح و ابن الصالح گفتم من مر جبرئیل را

مَنْ هٰذَا قَالَ هٰذَا آدَمُ وَهٰذِهِ الْأَسْوِدَةُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ

کیست این مرد گفت جبرئیل این آدم است و این سیاہیها که متشکل شده اند از جانب راست و از

شِمَالِهِ نَسَمُ بَنِيهِ فَأَهْلُ الْيَمِينِ مِنْهُمْ أَهْلُ الْجَنَّةِ وَالْأَسْوِدَةُ

جانب چپ ارواح اولاد اوست پس آنها که بر جانب راست اند از ایشان بهشتیان اند و سیاہیها که

الَّتِی عَنْ شِمَالِهٖ اَھْلُ النَّارِ فَاِذَا نَظَرَ عَنْ یَمِیْنِهٖ ضَحِکَ فَاِذَا

بر جانب دست چپ اند اہل دوزخ اند پس چون می بیند از دست راست خود می خندد پس چون

نَظَرَ قِبَلَ شِمَالِهٖ بَکٰی ثُمَّ صَعِدَ بِیْ حَتّٰی السَّمَاءِ الثَّانِیَةِ

نظر میکند بر جانب دست چپ می گریید تا آخر پس تر بالا برد مرا جبرئیل تا آسمان دوم

فَاسْتَفْتَحَ قِیْلَ مَنْ ھٰذَا قَالَ جِبْرَئِیْلُ قِیْلَ وَمَنْ مَّعَکَ قَالَ

پس طلب کرد جبرئیل کشادن آسمان را گفته شد که کیست این گفت منم جبرئیل گفته شد کیست با تو گفت جبرئیل

مُحَمَّدٌ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قِیْلَ وَقَدْ اُرْسِلَ اِلَیْهِ قَالَ

با من محمد صلی اللہ علیہ وسلم ست گفته شد و تحقیق که فرستاده شد تو بسوی وے گفت

نَعَمْ قِیْلَ مَرْحَبًا بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِیْءُ جَاءَ فَفُتِحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ اِذَا

آرے گفته شد مرحبا بمحمد و خوش آمد نیکے آمد پس کشاده شد در پس چون رسیدم بآسمان دوم ناگاه

یَحْیٰی وَعِیْسٰی وَھُمَا ابْنَا خَالَةٍ قَالَ ھٰذَا یَحْیٰی وَھٰذَا عِیْسٰی

این دو پیغمبر یحیٰی و عیسٰی استاده اند و یحیٰی و عیسٰی پسران خاله اند گفت جبرئیل این یحیٰی است و این عیسٰی

فَسَلِّمْ عَلَیْھِمَا فَسَلَّمْتُ فَرَدَّا ثُمَّ قَالَا مَرْحَبًا بِالْاَخِ الصَّالِحِ

پس سلام کن بر ہر دو پس سلام دادم پس جواب سلام دادند ہر دو پس تر گفتند ہر دو مرحبا به برادر صالح

وَالنَّبِیِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ بِیْ اِلَی السَّمَاءِ الثَّالِثَةِ فَاسْتَفْتَحَ

و پیغمبر صالح پس تر برد مرا جبرئیل بسوی آسمان سوم پس طلب کرد کشادن در آسمان

قِیْلَ مَنْ ھٰذَا قَالَ جِبْرَئِیْلُ قِیْلَ وَمَنْ مَّعَکَ قَالَ مُحَمَّدٌ

گفته شد کیست این گفت منم جبرئیل گفته شد و کیست با تو گفت با من محمد

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قِیْلَ وَقَدْ اُرْسِلَ اِلَیْهِ قَالَ نَعَمْ

صلی اللہ علیہ وسلم ست گفته شد و تحقیق فرستاده شد بسوی او گفت آرے

قِیْلَ مَرْحَبًا بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِیْءُ جَاءَ فَفُتِحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ اِذَا یُوْسُفُ

گفته شد مرحبا بمحمد و خوش آمد نیکے آمد پس کشاده شد در آسمان پس چون رسیدیم آسمان سوم را ناگاه

قَالَ هٰذَا يُوسُفُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ

گفت جبرئیل این یوسف است پس سلام ده بروی پس سلام دادم بروی پس جواب داد و پستر گفت

مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ

مرحبا ببرادر نیک و پیغمبر نیک و در روایتے که مر مسلم راست

فَإِذَا أَنَا بِيُوسُفَ إِذَا هُوَ قَدْ أُعْطِيَ شَطْرَ الْحُسْنِ فَرَحَّبَ

پس ناگاه من با یوسف ام ناگاه یوسف داده شده است جزوی از حسن پس ترحیب کرد یوسف

بِي وَدَعَا لِي بِخَيْرٍ الخ ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الرَّابِعَةَ فَاسْتَفْتَحَ

بمن و دعا کرد مرا بخیر تا آخر پستر بالا برد مرا جبرئیل و آمد آسمان چهارم را پس طلب کرد جبرئیل کشادن

قِيلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرِيلُ قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ

گفته شد کیست این گفت منم جبرئیل گفته شد کیست با تو گفت با من محمد است

قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ

گفته شد و تحقیق که فرستاده شد بسوی وی گفت جبرئیل آری گفتند مرحبا بمحمد پس خوش آمدنے

جَاءَ فَفُتِحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا إِدْرِيسُ فَقَالَ هٰذَا إِدْرِيسُ

آمد پس کشاده شد در آسمان پس هنگامیکه در آمدم در آسمان پس ناگاه در آنجا ادریس است پس گفت جبرئیل

فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ

پس سلام ده بروی پس سلام دادم بروے پس جواب داد ادریس پستر گفت مرحبا ببرادر صالح

وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الْخَامِسَةَ

و پیغمبر صالح پستر بالا برد مرا تا آنکه آمد آسمان پنجم را

فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرِيلُ قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ

پس طلب کرد جبرئیل کشادن آسمان را گفته شد کیست این گفت جبرئیل ام من گفته شد کیست با تو

مُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ

جبرئیل محمد صلی اللہ علیہ وسلم است گفته شد و تحقیق که فرستاده شد بسوی وی گفت جبرئیل

نَعَمْ قِيْلَ مَرْحَبًا بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِيْءُ جَاءَ فَفُتِحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَاِذَا هٰرُوْنُ

آرے گفتند مرحبا بمحمد پس خوش آمدنے آمد پس گشادہ شد در آسمان پس ہنگامیکہ در آمدم در آسمان پس ناگاہ در آنجا

قَالَ هٰذَا هٰرُوْنُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ

گفت جبرئیل کہ این ہارون ست پس سلام دہ بروے پس سلام دادم بروے پس جواب داد مرا پس تر گفت

مَرْحَبًا بِالْاَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ بِيْ حَتّٰى

مرحبا بہ برادر صالح و پیغمبر صالح پستر بالا برد مرا تا آنکہ

اَتَى السَّمَاءَ السَّادِسَةَ فَاسْتَفْتَحَ قِيْلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرَئِيْلُ

آمد آسمان ششم را پس طلب کرد کشادن آسمان را گفتہ شد کیست این گفت منم جبرئیل

قِيْلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِيْلَ

گفتہ شد و کیست باتو گفت با من محمد صلے اللہ علیہ وسلم ست گفتہ شد

وَقَدْ اُرْسِلَ اِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيْلَ مَرْحَبًا بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِيْءُ جَاءَ

و بتحقیق کہ فرستادہ شد بسوی وی گفت جبرئیل آرے گفتہ شد مرحبا بمحمد پس خوش آمدنے آمد

فَفُتِحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَاِذَا مُوْسٰى قَالَ هٰذَا مُوْسٰى فَسَلِّمْ

پس گشادہ شد در آسمان پس ہنگامیکہ در آمدم پس ناگاہ موسی استادہ است در آنجا گفت جبرئیل موسی است پس سلام دہ

عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالْاَخِ الصَّالِحِ وَ

بروی پس سلام دادم بروے پس جواب داد موسی پستر گفت مرحبا بہ برادر صالح و

النَّبِيِّ الصَّالِحِ فَلَمَّا جَاوَزْتُ بَكٰى قِيْلَ لَهٗ مَا يُبْكِ

پیغمبر صالح پس ہنگامیکہ گذشتم از پیش وی گریہ کرد موسی گفتند موسی را چہ چیز

قَالَ اَبْكِيْ لِاَنَّ غُلَامًا بُعِثَ بَعْدِيْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ

گفت موسی میگریم از جہت آنکہ کودکے فرستادہ شد بعد از من کہ میدرآید در بہشت

اَكْثَرُ مِمَّنْ يَدْخُلُهَا مِنْ اُمَّتِيْ ثُمَّ صَعِدَ بِيْ اِلَى السَّمَاءِ السَّ

بیشتر از ان کسانیکہ میدرآیند از امت من پستر بالا برد مرا بسوے آسمان ہفتم

فَاسْتَفْتَحَ جِبْرَئِيلُ قِيلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرَئِيلُ قِيلَ وَمَنْ مَّعَكَ

پس طلب کشادن کرد جبرئیل آسمان را گفته شد کیست این گفت منم جبرئیل گفته شد وکیست با تو

قَالَ مُحَمَّدٌ قِيلَ وَقَدْ بُعِثَ اِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيلَ مَرْحَبًا بِهٖ

گفت با من محمدؐ است گفته شد وتحقیق که فرستاده شد بسوی وی گفت آرے گفته شد مرحبا بمحمدؐ پس

فَنِعْمَ الْمَجِيْءُ جَاءَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَاِذَا اِبْرَاهِيْمُ وَفِيْ رِوَايَةٍ

خوش آمدنے آمد پس چون آمدم در آسمان پس ناگاہ در آنجا ابراہیم ست و در روایتے که

لِمُسْلِمٍ فَاِذَا اَنَا بِاِبْرَاهِيْمَ مُسْنِدًا ظَهْرَهٗ اِلَى الْبَيْتِ الْمَعْمُوْرِ

مر مسلم راست این است پس ناگاہ من با ابراہیم ام در حالیکه ابراہیم تکیه کننده است پشت خود را بسوی

فَاِذَا هُوَ يَدْخُلُهٗ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعُوْنَ اَلْفَ مَلَكٍ لَا يَعُوْدُوْنَ

وناگاہ بیت معمور مسجد آسمان او را برای طواف هر روز هفتاد هزار فرشته که باز نمیگردند فرشتها

اِلَيْهِ اَلْخ قَالَ هٰذَا اَبُوْكَ اِبْرَاهِيْمُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ

بسوی وی تا آخر گفت جبرئیل این پدر تست ابراہیم پس سلام ده بروی پس سلام دادم بروے

فَرَدَّ السَّلَامَ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالْاِبْنِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ

پس جواب داد ابراہیم پس گفت مرحبا به فرزند نیک و پیغمبر نیک

ثُمَّ رُفِعْتُ اِلٰى سِدْرَةِ الْمُنْتَهٰى فَاِذَا نَبِقُهَا مِثْلُ قِلَالِ هَجَرَ

پس بر داشته شدم بسوی سدرة المنتهے پس ناگاہ میوۂ آن مانند کوزهای هجر است

وَاِذَا وَرَقُهَا مِثْلُ اٰذَانِ الْفِيَلَةِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ فَلَمَّا

وناگاہ برگهاے او مانند گوشهاے فیلانست و در روایتی که مر مسلم راست پس هرگاه

غَشِيَهَا مِنْ اَمْرِ اللّٰهِ مَا غَشِيَ تَغَيَّرَتْ فَمَا اَحَدٌ مِّنْ خَلْقِ

که پوشیده شد سدره را از امر الهی آنچه پوشیده سدره را از نور دیگرگون شد و رنگ دیگر گرفت

اللّٰهِ يَسْتَطِيْعُ اَنْ يَّنْعَتَهَا مِنْ حُسْنِهَا وَاَوْحٰى اِلَيَّ مَا اَوْحٰى

خدا که تواند وصف کردن او را از خوبے او و وحی کرد حق سبحانه تعالیٰ بسوی من آنچه

الخ قَالَ هٰذَا سِدْرَةُ الْمُنْتَهٰى فَاِذَا اَرْبَعَةُ اَنْهَارٍ نَهْرَانِ

تا آخر گفت جبرئیل که این سدرة المنتهی است پس ناگاه آنجا چهار جوی است دو جوے

بَاطِنَانِ وَنَهْرَانِ ظَاهِرَانِ قُلْتُ مَا هٰذَانِ يَا جِبْرَئِيْلُ

باطن اند و دو جوے ظاهر گفتم چیست این دو نهر ظاهر و باطن ای جبرئیل

قَالَ اَمَّا الْبَاطِنَانِ فَنَهْرَانِ فِي الْجَنَّةِ وَاَمَّا الظَّاهِرَانِ

گفت جبرئیل اما دو نهر باطن پس دو نهر در بهشت اند و اما دو نهر ظاهر

فَالنِّيْلُ وَالْفُرَاتُ ثُمَّ رُفِعَ لِيَ الْبَيْتُ الْمَعْمُوْرُ ثُمَّ اُتِيْتُ

پس نیل و فرات است پس نموده شد برای من بیت المعمور پس آورده شد نزد من

بِاِنَاءٍ مِّنْ خَمْرٍ وَّاِنَاءٍ مِّنْ لَبَنٍ وَّاِنَاءٍ مِّنْ عَسَلٍ فَاَخَذْتُ

آوندے از مے و آوندے از شیر و آوندے از شهد پس گرفتم من

اللَّبَنَ فَقَالَ هِيَ الْفِطْرَةُ اَنْتَ عَلَيْهَا وَاُمَّتُكَ ثُمَّ فُرِضَتْ عَلَيَّ

شیر را پس گفت جبرئیل شیر فطرت است تو بر فطرت خواهی بود و امت تو پس فرض کرده شد بر من

الصَّلٰوةُ خَمْسِيْنَ صَلٰوةً كُلَّ يَوْمٍ فَرَجَعْتُ فَمَرَرْتُ عَلٰى مُوْسٰى

نماز پنجاه نماز هر روز پس برگشتم از درگاه پس گذشتم بموسے علیه السلام

فَقَالَ بِمَا اُمِرْتَ قُلْتُ اُمِرْتُ بِخَمْسِيْنَ صَلٰوةً كُلَّ يَوْمٍ

پس گفت موسی در پرسید بچه چیز امر کرده شدی گفتم من امر کرده شدم به پنجاه نماز هر روز

قَالَ اِنَّ اُمَّتَكَ لَا تَسْتَطِيْعُ خَمْسِيْنَ صَلٰوةً كُلَّ يَوْمٍ وَاِنِّيْ

گفت موسی بدرستے است تو نمیتواند بجا آورد پنجاه نماز هر روز و بدرستے من

وَاللّٰهِ قَدْ جَرَّبْتُ النَّاسَ قَبْلَكَ وَعَالَجْتُ بَنِيْ اِسْرَائِيْلَ

بخدا سوگند آزموده ام مردم را پیش از تو و علاج کرده ام بنی اسرائیل را

اَشَدَّ الْمُعَالَجَةِ فَارْجِعْ اِلٰى رَبِّكَ فَاسْاَلْهُ التَّخْفِيْفَ لِاُمَّتِكَ فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّيْ

سخت ترین علاج پس برگرد بسوی پروردگار پس سوال کن او را سبکی و آسانی برای امت خود پس برگشتم بدرگاه پروردگار

عَشَرًا فَرَجَعْتُ اِلٰى مُوْسٰى فَقَالَ مِثْلَهٗ فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّىْ

ده نماز پس بر گشتم بسوی موسی پس گفت مانند آنکه گفته بود پس بر گشتم در فتم بدرگاه پروردگار پس کم کرد از من

عَشَرًا فَرَجَعْتُ اِلٰى مُوْسٰى فَقَالَ مِثْلَهٗ فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّىْ

ده نماز پس بر گشتم بسوی موسی پس گفت مانند آنکه گفته بود پس باز بر گشتم پس نهاد از من

عَشَرًا فَرَجَعْتُ اِلٰى مُوْسٰى فَقَالَ مِثْلَهٗ فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّىْ

ده نماز پس باز بر گشتم بسوی موسی علیه السلام پس گفت مانند آن پس باز بر گشتم پس نهاد از من

عَشَرًا فَاُمِرْتُ بِعَشْرِ صَلَوٰتٍ كُلَّ يَوْمٍ فَرَجَعْتُ اِلٰى مُوْسٰى

ده نماز پس امر کرده شدم به ده نماز هر روز پس باز گشتم بسوی موسی

فَقَالَ مِثْلَهٗ فَرَجَعْتُ فَاُمِرْتُ بِخَمْسِ صَلَوٰتٍ كُلَّ يَوْمٍ فَرَجَعْتُ

پس گفت مانند گفته سابق پس باز بر گشتم پس امر کرده شدم به پنج نماز هر روز پس باز گشتم

اِلٰى مُوْسٰى فَقَالَ بِمَا اُمِرْتَ قُلْتُ اُمِرْتُ بِخَمْسِ صَلَوٰتٍ

بسوی موسی پس گفت بچه امر کرده شدی گفتم امر کرده شدم به پنج نماز

كُلَّ يَوْمٍ قَالَ اِنَّ اُمَّتَكَ لَا تَسْتَطِيْعُ خَمْسَ صَلَوٰتٍ كُلَّ

در هر روز گفت موسی بدرستی امت تو نمی تواند بجا آورد پنج نماز هر

يَوْمٍ وَاِنِّىْ قَدْ جَرَّبْتُ النَّاسَ قَبْلَكَ وَعَالَجْتُ بَنِىْ اِسْرَائِيْلَ

روز و بدرستی من آزموده ام مردم را پیش از تو و علاج کرده ام بنی اسرائیل را

اَشَدَّ الْمُعَالَجَةِ فَارْجِعْ اِلٰى رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ التَّخْفِيْفَ لِاُمَّتِكَ

سخت ترین علاج پس برگرد بسوی پروردگار خود پس سوال کن سبکی و آسانی بر امت خود

وَفِىْ رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ فَرَجَعْتُ اِلٰى رَبِّىْ فَقُلْتُ يَا رَبِّ

و در روایت دیگر از مسلم این عبارت است پس باز گشتم بسوی پروردگار خود پس ای پروردگار

خَفِّفْ عَلٰى اُمَّتِىْ فَحَطَّ عَنِّىْ خَمْسًا فَرَجَعْتُ اِلٰى مُوْسٰى

تخفیف کن و آسانی بر امت من پس کم کرد از من پنج نماز را پس باز گشتم بسوی موسی

فَقُلْتُ حُطَّ عَنِّيْ خَمْسًا قَالَ إِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيْقُ ذٰلِكَ

پس گفتم کم کرد از من پنج نماز را گفت موسی بدرستی امت تو طاقت ندارد آن را پس

فَارْجِعْ إِلٰى رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ التَّخْفِيْفَ قَالَ فَلَمْ أَزَلْ أَرْجِعُ

برگرد بسوے پروردگار خود پس سوال کن آسانی را فرمود آنحضرت ﷺ پس ہمیشہ بودم که من که برگشتم

بَيْنَ رَبِّيْ وَبَيْنَ مُوْسٰى حَتّٰى قَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّهُنَّ خَمْسُ

میان پروردگار خود و میان موسے تا آنکه گفت پروردگار ای محمد این نمازهای فرض پنج

صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ لِكُلِّ صَلٰوةٍ عَشْرٌ فَذٰلِكَ خَمْسُوْنَ

نماز ست در هر روز و شب مر هر نماز را ده حسنه است پس این حساب اینها حکم پنجاه

صَلٰوةً مَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كُتِبَتْ لَهُ حَسَنَةً فَإِنْ

نماز دارند کسیکه قصد کرد و نیت بست به نیکی پس نکرد آن نیکی و بعمل در نیاورد نوشته میشود آن حسنه

عَمِلَهَا كُتِبَتْ لَهُ عَشْرًا وَمَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا لَمْ تُكْتَبْ

پس اگر عمل کرد آن نیکی را نوشته میشود مر او را ده چندان و کسیکه قصد کرد به بد کردن پس نکرد بدی را نوشته میشود

لَهُ شَيْئًا فَإِنْ عَمِلَهَا كُتِبَتْ سَيِّئَةً وَاحِدَةً قَالَ فَنَزَلْتُ حَتّٰى

مراد از آن بدی هیچ چیزی پس اگر کرد آن بدی را نوشته میشود آن سیئه را برای وی یک بدی گفت آنحضرت ﷺ پس فرود

انْتَهَيْتُ إِلٰى مُوْسٰى فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ ارْجِعْ إِلٰى رَبِّكَ

رسیدم به موسے ؑ پس خبر دادم او را پس گفت بازگرد بسوے پروردگار خود

فَاسْأَلْهُ التَّخْفِيْفَ الخ قَالَ سَأَلْتُ رَبِّيْ حَتّٰى اسْتَحْيَيْتُ

پس سوال کن از وی آسانی را تا آخر گفت آنحضرت ﷺ سوال کردم من پروردگار خود را تا آنکه شرم زده شدم

وَلٰكِنِّيْ أَرْضٰى وَأُسَلِّمُ قَالَ فَلَمَّا جَاوَزْتُ نَادٰى مُنَادٍ

ولیکن راضی باشم و تسلیم میکنم امر الٰہی را فرمود پس هنگامیکه گذشتم از آن مقام آواز داد آواز دهنده

أَمْضَيْتُ فَرِيْضَتِيْ وَخَفَّفْتُ عَنْ عِبَادِيْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

و گفت گذرانیدم و مقرر گردانیدم فریضهٔ خود را و سبک گردانیدم فریضه را بر بندگان نهادم بار از ایشان

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ لَمَّا أُسْرِيَ بِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز عبد الله بن مسعود رض مرویست گفت هنگامیکه شب برده شد پیغمبر خدا را صلی الله علیه

وَسَلَّمَ انْتُهِيَ بِهِ إِلٰى سِدْرَةِ الْمُنْتَهٰى وَهِيَ فِي السَّمَاءِ السَّادِسَةِ

وسلم نهایت برده شد آنحضرت را تا سدرة المنتهى وسدرة المنتهى در آسمان ششم است

إِلَيْهَا يَنْتَهِي مَا يُعْرَجُ بِهِ مِنَ الْأَرْضِ فَيُقْبَضُ مِنْهَا وَإِلَيْهَا

بسوی سدرة المنتهى نهایت پذیر میشود چیزیکه بالا برده میشود از زمین پس گرفته میشود از وی وبسوی

يَنْتَهِي مَا يُهْبَطُ بِهِ مِنْ فَوْقِهَا فَيُقْبَضُ مِنْهَا قَالَ إِذْ يَغْشَى

سدرة المنتهى منتهی میگردد چیزیکه پایان نیز فرستاده میشود واز بالای وی از اوامر ونواهی پس قبض کرده میشود

السِّدْرَةَ مَا يَغْشٰى قَالَ فَرَاشٌ مِنْ ذَهَبٍ قَالَ فَأُعْطِيَ

سدره را چیزیکه میپوشد گفت وآن پرندها اند که گرد شمع میگردند از زر گفت پس داده شد

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثًا أُعْطِيَ الصَّلَوَاتِ

آنحضرت را صلی الله علیه وسلم در شب معراج سه چیز داده شد نماز

الْخَمْسَ وَأُعْطِيَ خَوَاتِيْمَ سُوْرَةِ الْبَقَرَةِ وَغُفِرَ لِمَنْ لَا يُشْرِكُ بِاللّٰهِ

پنجگانه وداده شد آیتها که خاتمه سوره بقره است وآمرزیده شد کسی را که شریک نیارد اند

مِنْ أُمَّتِهِ شَيْئًا الْمُقْحِمَاتُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

از امت وی چیزی گناهان کبیره رواه مسلم وروایت است از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ رَأَيْتُنِي

گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم هرآینه تحقیق دیدم من خود را

فِي الْحِجْرِ وَقُرَيْشٌ يَسْأَلُنِي عَنْ مَسْرَايَ فَسَأَلَتْنِي عَنْ أَشْيَاءَ

که بودم در حجر که موضع است متصل کعبه وحال آنکه مشرکان قریش می پرسیدند مرا از شب رفتن به بیت المقدس پس

مِنْ بَيْتِ الْمَقْدِسِ لَمْ أُثْبِتْهَا فَكُرِبْتُ كَرْبًا مَا كُرِبْتُ مِثْلَهُ

از بیت المقدس که یاد ندارم در یافت پس اندوهگین کرده شدم باندوهی که هرگز اندوهگین کرده نشده ام

فَرَفَعَهُ اللّٰهُ لِي أَنْظُرُ إِلَيْهِ مَا يَسْأَلُونِي عَنْ شَيْءٍ إِلَّا أَنْبَأْتُهُمْ

پس برداشت خدا بیت المقدس را بمن و بنمودم آنرا در حالیکه نظر میکنم بسوی آن نمی پرسند قریش مرا از هیچ مگر آنکه خبر میدادم

وَقَدْ رَأَيْتُنِي فِي جَمَاعَةٍ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ فَإِذَا مُوسَى قَائِمٌ يُصَلِّي

و بتحقیق دیدم خود را از دیدن بیت المقدس در جماعتی از پیغمبران پس ناگاه می بینم که موسی استاده است نماز میکند

فَإِذَا رَجُلٌ ضَرْبٌ جَعْدٌ كَأَنَّهُ مِنْ رِجَالِ شَنُوءَةَ وَإِذَا عِيسَى

پس ناگاه موسی مردیست سبک گوشت مرغول موی گویا که وی از مردان شنوات ست و ناگاه عیسی

قَائِمٌ يُصَلِّي أَقْرَبُ النَّاسِ بِهِ شَبَهًا عُرْوَةُ بْنُ مَسْعُودٍ الثَّقَفِيُّ

نیز استاده است نماز میگذارد نزدیکترین مردم بوی از روی مشابهت عروه بن مسعود ثقفی ست

وَإِذَا إِبْرَاهِيمُ قَائِمٌ يُصَلِّي أَشْبَهُ النَّاسِ بِهِ صَاحِبُكُمْ

و ناگاه می بینم که ابراهیم استاده است نماز میگذارد مشابه ترین مردم بوی یار شماست

يَعْنِي نَفْسَهُ فَحَانَتِ الصَّلٰوةُ فَأَمَمْتُهُمْ فَلَمَّا فَرَغْتُ

اراده میکرد آنحضرت صلعم ذات شریف خود را پس رسید وقت نماز پس امامت کردم من انبیا را پس هرگاه که فارغ

مِنَ الصَّلٰوةِ قَالَ لِي قَائِلٌ يَا مُحَمَّدُ هٰذَا مَالِكٌ خَازِنُ

شدم از نماز گفت مرا گوینده ای محمد این مالک گنجینه دار

النَّارِ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَالْتَفَتُّ إِلَيْهِ فَبَدَأَنِي بِالسَّلَامِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

آتش ست پس سلام ده بروی پس باز نگریستم بسوی وی پس ابتدا کرد مرا بسلام و نگذاشت مرا که من بروی سلام کنم

بَابٌ فِي الْمُعْجِزَاتِ

باب در بیان معجزات

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا

نزدیک شد قیامت و شگافت ماه و اگر بینند نشانه روے گردانند

وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ وَقَالُوا لَوْلَا يَأْتِينَا بِآيَةٍ مِنْ رَبِّهِ

و گویند جادو نیست دائم و گفتند چرا نمی آرد بما آیتے از پروردگار خود

اَوَلَمْ تَاْتِہِمْ بَیِّنَۃُ مَا فِی الصُّحُفِ الْاُوْلٰی ٥ وَمَا نُرْسِلُ بِالْاٰیٰتِ اِلَّا

آیا نیامد بد ایشان خبر آنچہ در کتابہاے پیشین است و نفرستیم بآیتہا مگر

تَخْوِیْفًا ٥ وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْیَا الَّتِیْٓ اَرَیْنٰکَ اِلَّا فِتْنَۃً لِّلنَّاسِ

ترسیدن و نہ گردانیدیم خواب کہ نمودیم تر مگر آزمایش براے آدمیان

وَالشَّجَرَۃَ الْمَلْعُوْنَۃَ فِی الْقُرْاٰنِ وَنُخَوِّفُہُمْ فَمَا یَزِیْدُہُمْ اِلَّا

و درخت رانده شد در قرآن و مے ترسانیم ایشان را پس نمی افزاید ایشان را مگر

طُغْیَانًا کَبِیْرًا عَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِکٍ اَنَّ اَبَا بَکْرِنِ الصِّدِّیْقَ

سرکشی بزرگ روایت ست از انس بن مالک رضہ کہ صدیق اکبر رضی اللہ عنہ وقت حکایت کردن از قصہ ہجرت

قَالَ نَظَرْتُ اِلٰی اَقْدَامِ الْمُشْرِکِیْنَ عَلٰی رُءُوْسِنَا وَنَحْنُ فِی الْغَارِ

گفت نگاه کردم من بسوی پایہای مشرکان کہ ما را می جستند و رسیده بودند برسر ما و حال آنکہ ما درون غاریم

فَقُلْتُ یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ لَوْ اَنَّ اَحَدَہُمْ نَظَرَ اِلٰی قَدَمِہٖ اَبْصَرَنَا

پس گفتم اے رسول خدا اگر بتحقیق کہ یکے از ایشان نگاه کند جانب پا خود ہر آئینہ بیند مارا

فَقَالَ یَا اَبَا بَکْرٍ مَا ظَنُّکَ بِاثْنَیْنِ اللّٰہُ ثَالِثُہُمَا مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ

پس گفت آنحضرت ؐ ای ابوبکر رضہ چیست گمان تو با آن دو کہ خدا سوم آن دو کس ست. متفق علیہ

وَعَنْ بَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ عَنْ اَبِیْہِ عَنْ اَبِیْ بَکْرٍ اَنَّہٗ قَالَ فِیْ

و روایت ست از براء بن عازب از پدرش کہ عازب ست و او روایت میکند از ابوبکر رضہ کہ وی گفت در

حَدِیْثِ الْہِجْرَۃِ وَاتَّبَعَنَا سُرَاقَۃُ بْنُ مَالِکٍ فَقُلْتُ اُتِیْنَا یَا

حدیث ہجرت و پیروی کرد ما را سراقہ بن مالک پس گفتم من آمده شدیم ما اے

رَسُوْلَ اللّٰہِ فَقَالَ لَا تَحْزَنْ اِنَّ اللّٰہَ مَعَنَا فَدَعَا عَلَیْہِ النَّبِیُّ

رسول خدا پس گفت آنحضرت ؐ اندوہگین مشو و غم مخور بدرستی خدا با ماست پس دعا کرد آنحضرت ؐ

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ فَارْتَطَمَتْ بِہٖ فَرَسُہٗٓ اِلٰی بَطْنِہَا

صلی اللہ علیہ وسلم بر سراقہ پس فرو رفت با سراقہ پایہای اسپ وے تا شکم وے

عہ بنی اسرائیل ع ۶

عہ جزو ۱۵ رکوع ۶

فِي جَلَدٍ مِنَ الْأَرْضِ فَقَالَ إِنِّي أَرَاكُمَا دَعَوْتُمَا عَلَيَّ فَادْعُوا

در زمین درشت پس گفت سراقه بدرستی می بینم شمارا که دعا کردید بر زیان من پس دعا کنید

لِي فَاللَّهُ لَكُمَا أَنْ أَرُدَّ عَنْكُمَا الطَّلَبَ فَدَعَا لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ

برای سود من پس خدا یاری کننده ونگاهدارنده است مرشمارا تا که رد کنم و دفع نمایم از شما طلب کنندگان را پس

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَنَجَا فَجَعَلَ لَا يَلْقَى أَحَدًا إِلَّا قَالَ كُفِيتُمْ مَا هَاهُنَا

علیه وسلم پس رست سراقه از ان محنت پس استاد سراقه که پیش نمی آید هیچ کس را مگر آنکه میگفت کفایت کرده شدید

فَلَا يَلْقَى أَحَدًا إِلَّا رَدَّهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ

یعنی برست نیست اینجا کسے پس هیچ کس نمی آید سراقه بهیچ کس مگر آنکه باز میگرداند متفق علیه از انس مرویست گفت

سَمِعَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ بِمَقْدَمِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

شنید عبد الله بن سلام قدوم آوردن آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي أَرْضٍ يَخْتَرِفُ فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وسلم وحال آنکه عبد الله در زمینے که بود می چید میوه پس آمد پیغمبر را صلی الله علیه

وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنِّي سَائِلُكَ عَنْ ثَلَاثٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا نَبِيٌّ فَمَا أَوَّلُ

وسلم پس گفت عبد الله بدرستے من سوال کننده ام ترا از سه چیز نمیدانند آن سه چیز را مگر کسیکه پیغمبر است

أَشْرَاطِ السَّاعَةِ وَمَا أَوَّلُ طَعَامِ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَمَا يَنْزِعُ الْوَلَدُ

علامتہائے قیامت وچیست نخستین خورش بهشتیان وچیست که میکشد فرزند

إِلَى أَبِيهِ أَوْ إِلَى أُمِّهِ قَالَ أَخْبَرَنِي بِهِنَّ جِبْرِيلُ آنِفًا أَمَّا أَوَّلُ

بسوی پدرش یا بسوی مادرش شبیه میگرداند گفت آنحضرت خبر داد مرا باین سه چیز جبرئیل اکنون اما نخست

أَشْرَاطِ السَّاعَةِ فَنَارٌ تَحْشُرُ النَّاسَ مِنَ الْمَشْرِقِ إِلَى الْمَغْرِبِ

نشانهائے قیامت پس آتش است که بر می انگیزد وگرد می آرد مردم را از جانب مشرق بجانب مغرب

وَأَمَّا أَوَّلُ طَعَامٍ يَأْكُلُهُ أَهْلُ الْجَنَّةِ فَزِيَادَةُ كَبِدِ حُوتٍ وَإِذَا

واما نخستین طعامے که میخورند آنرا اهل بهشت پس زیاده جگر ماهی است وچون

سَبَقَ مَاءُ الرَّجُلِ مَاءَ الْمَرْأَةِ نَزَعَ الْوَلَدَ وَإِذَا سَبَقَ مَاءُ الْمَرْأَةِ

پیش میشود آب مرد آب زن را میکشد فرزند را و مانند میگرداند بخود و چون سبقت میکند آب زن

نَزَعَتْ قَالَ اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَنَّكَ رَسُوْلُ اللّٰهِ يَا

میکشد زن فرزند را گفت عبد اللہ بن سلام بعد از شنیدن جواب اشہد ان لا الہ الا اللہ و بدرستیکہ تو رسول

رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنَّ الْيَهُوْدَ قَوْمٌ بُهُتٌ وَاِنَّهُمْ اِنْ يَعْلَمُوْا بِاِسْلَامِيْ

و گفت عبد اللہ ای رسول خدا بدرستیکہ یہود گروہے اند کہ بسیار بہتان میکنند و بدرستی ایشان اگر بدانند اسلام

مِنْ قَبْلِ اَنْ تَسْأَلَهُمْ يَبْهَتُوْنِيْ فَجَاءَتِ الْيَهُوْدُ فَقَالَ اَيُّ

پیش از آنکہ بپرسی تو ایشان را دروغ بندند بر من پس آمدند یہود نزد آنحضرت پس گفت و پرسید آنحضرت

رَجُلٍ عَبْدُ اللّٰهِ فِيْكُمْ قَالُوْا خَيْرُنَا وَابْنُ خَيْرِنَا وَسَيِّدُنَا

چگونہ مردیست عبد اللہ درمیان شما گفتند بہترین ماست و پسر بہترین ماست و مہتر ماست

وَابْنُ سَيِّدِنَا قَالَ اَرَاَيْتُمْ اِنْ اَسْلَمَ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ سَلَامٍ قَالُوْا

و پسر مہتر ماست گفت آنحضرت چہ دہید مرا اگر اسلام آرد عبد اللہ بن سلام گفتند یہود

اَعَاذَهُ اللّٰهُ مِنْ ذٰلِكَ فَخَرَجَ عَبْدُ اللّٰهِ فَقَالَ اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا

نگا ہدارد او را خدا از ان پس بیرون آمد عبد اللہ پس گفت گواہی دہم اینکہ نیست ہیچ معبودے مگر

اللّٰهُ وَاَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ فَقَالُوْا شَرُّنَا وَابْنُ شَرِّنَا

خدائے تعالے و گواہی دہم کہ محمد پیغمبر خداست پس گفتند وی بدترین ماست و پسر بدترین ماست

فَانْتَقَصُوْهُ فَقَالَ هٰذَا الَّذِيْ كُنْتُ اَخَافُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

پس نقص او کردند گفت عبد اللہ اینست چیزیکہ بودم من میترسیدم از بہتان یہود ای رسول خدا

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ **وَعَنْهُ** رضـ قَالَ فِيْ حَدِيْثِ الْهِجْرَةِ فَانْطَلَقُوْا

رواہ بخاری و ہم از وی مرویست گفت انس رضـ در حدیث ہجرت پس بر آمدند و رفتند مردم

حَتّٰى نَزَلُوْا بَدْرًا فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

تا فرود آمدند موضعے را کہ نام او بدر است پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

هٰذَا مَصْرَعُ فُلَانٍ وَيَضَعُ يَدَهُ عَلَى الْأَرْضِ هٰهُنَا وَهٰهُنَا

اینجای افتادن فلانی است نام یکے از اشقیا می برد و می نهاد آنحضرت دست خود را بر زمین برای تعیین موضع اینجا و اینجا یعنی هر کدام از

قَالَ فَمَا مَاطَ اَحَدُهُمْ عَنْ مَوْضِعِ يَدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

گفت انس پس در نگذشت هیچ یکے از جایے که دست نهاده بود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

علیه وسلم رواه مسلم و هم از وی مرویست که آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَوْمَ بَدْرٍ هٰذَا جِبْرَئِيْلُ اٰخِذٌ بِرَاْسِ فَرَسِهٖ

علیه وسلم فرمود روز بدر این جبرئیل است که گیرنده است سر اسپ خود را

عَلَيْهِ اَدَاةُ الْحَرْبِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ قَتَادَةَ اَنَّ

و عنان آن در حالیکه بر وے سلاح جنگ ست روایت کرد بخاری و از ابو قتاده رضی الله عنه مرویست

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِعَمَّارٍ حِيْنَ يَحْفِرُ

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم گفت مر عمار بن یاسر را در هنگامیکه میکند آنحضرت یا عمار

الْخَنْدَقَ فَجَعَلَ يَمْسَحُ رَاْسَهٗ وَيَقُوْلُ بُؤْسَ ابْنِ سُمَيَّةَ تَقْتُلُكَ الْفِئَةُ

خندق را پس شروع کرد که مسح میکند سر عمار را و میگفت بؤس ای شدت و مشقت پسر سمیه میکشد

الْبَاغِيَةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرٍ رضه قَالَ عَطِشَ النَّاسُ

ترا گروه باغی روایت کرد مسلم و روایت است از جابر رض گفت جابر تشنه شدند مردم

يَوْمَ الْحُدَيْبِيَةِ وَرَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ يَدَيْهِ

روز حدیبیه و حال آنکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم در پیش وی ظرفے بود

رَكْوَةٌ فَتَوَضَّاَ مِنْهَا ثُمَّ اَقْبَلَ النَّاسُ نَحْوَهٗ فَقَالُوْا لَيْسَ عِنْدَنَا مَاءٌ

از چرم که وضو ساخته شود بوی پس رو آوردند مردم بجانب آنحضرت گفتند مردم نیست نزد ما

نَتَوَضَّاُ بِهٖ وَنَشْرَبُ اِلَّا مَا فِيْ رَكْوَتِكَ فَوَضَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

که وضو کنیم بآن و بنوشیم آن آب را که همین قدر که در رکوه تست پس نهاد آنحضرت صلی الله

وسلم يده في الركوة فجعل الماء يفور من بين أصابعه كأمثال العيون قال فشربنا

وسلم دست خود را در رکوہ پس گشت آب که میجوشید از میان انگشتان آنحضرت مانند چشمہا گفت جابر پس نوشیدیم

وتوضأنا قيل لجابر كم كنتم قال لو كنا مائة ألف لكفانا كنا خمس عشرة مائة

و وضو کردیم گفته شد مر جابر را چند کس بودید شما گفت جابر اگر مے بودیم صد ہزار کس ہر آئینہ بسندہ میبود و واقع

متفق عليه وعن أنس رضه قال نعى النبي صلى الله عليه

متفق علیه و از انس رضه مرویست که گفت انس خبر رسانید آنحضرت صلے اللہ علیه

وسلم زيدا وجعفرا وعبد الله بن رواحة للناس قبل أن

وسلم بموت زید بن حارث و جعفر بن ابی طالب و عبد اللہ بن رواحہ برای مردم پیش از ان که

يأتيهم خبرهم فقال أخذ الراية زيد فأصيب ثم أخذ

بیاید مردم را خبر موت ایشان پس گفت آنحضرت در بیان شہیدان گرفت رایت را نخست زید بن حارث پس کشته شد

جعفر فأصيب ثم أخذ ابن رواحة فأصيب وعيناه

جعفر پس کشته شد پستر گرفت عبد اللہ بن رواحہ پس کشته شد و میگفت آنحضرت این حکایت را و ہر دو چشم

تذرفان حتى أخذ الراية سيف من سيوف الله يعني

آنحضرت اشک میریختند تا آنکه گرفت رایت را آنکه لقب او شمشیر است از شمشیرہا ے خدا یعنے

خالد بن الوليد حتى فتح الله عليهم رواه البخاري

خالد بن ولید و گویند که ہفت شمشیر از دست خالد در آن روز شکسته شد تا آنکه کشاد خدا تعالی بر مسلمانان

وعن سلمة بن الأكوع رضه قال غزونا مع رسول الله

و روایت ست از سلمہ بن اکوع رضه گفت غزا کردیم ما ہمراہ آنحضرت

صلى الله عليه وسلم حنينا فولى صحابة رسول الله صلى الله

صلے اللہ علیه وسلم غزوہ حنین را پس پشت دادند بعضے از اصحاب آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم فلما غشوا رسول الله صلى الله عليه وسلم نزل

علیه وسلم پس ہنگامیکه نزدیک آمدند و قصد خیانت کردند کافران با آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم

عَنِ الْبَغْلَةِ ثُمَّ قَبَضَ قَبْضَةً مِنْ تُرَابٍ مِنَ الْأَرْضِ ثُمَّ اسْتَقْبَلَ

از استر پس گرفت آنحضرت مشتے از خاک زمین پس نیز مقابل کرد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

بِهِ وُجُوهَهُمْ فَقَالَ شَاهَتِ الْوُجُوهُ فَمَا خَلَقَ اللّٰهُ مِنْهُمْ إِنْسَانًا

بآن خاک روئے ہای ایشان را پس گفت آنحضرت قبیح باد روئے ہای ایشان پس پیدا نکرد خدا تعالیٰ از ایشان ہیچ آدمی را

إِلَّا مَلَأَ عَيْنَيْهِ تُرَابًا بِتِلْكَ الْقَبْضَةِ فَوَلَّوْا مُدْبِرِينَ فَهَزَمَهُمُ

مگر آنکہ پر کرد ہر دو چشم او را خاک بآن قبضہ خاک پس برگشتند کافران در حالیکہ پشت دہندہ بودند پس شکست داد

اللّٰهُ وَقَسَمَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَنَائِمَهُمْ بَيْنَ

خدا و بخش کرد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم غنیمتہائے ایشان را میان

الْمُسْلِمِينَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ إِنَّ رَجُلًا كَانَ

مسلمانان رواہ مسلم و از انس رض مرویست کہ مردے بود

يَكْتُبُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَارْتَدَّ عَنِ الْإِسْلَامِ

مے نوشت برای آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم وحی یا جز آن پس مرتد شد و بازگشت از مسلمانی

وَلَحِقَ بِالْمُشْرِكِينَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْأَرْضَ

و باز پیوست بمشرکان پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستی

لَا تَقْبَلُهُ فَأَخْبَرَنِي أَبُو طَلْحَةَ أَنَّهُ أَتَى الْأَرْضَ الَّتِي مَاتَ فِيهَا

زمین قبول نمی پذیرد او را و درون خود نمیگذارد میگوید پس خبر داد مرا ابو طلحہ انصاری کہ وی آمد زمین را کہ مرد آمرد در آن

فَوَجَدَهُ مَنْبُوذًا فَقَالَ مَا شَأْنُ هٰذَا فَقَالُوا دَفَنَّاهُ مِرَارًا

زمین پس یافت ابو طلحہ او را بیرون شدہ از قبر افتادہ پس پرسید ابو طلحہ چیست حال این مرد پس گفتند دفن کردیم ما او را چند بار

فَلَمْ تَقْبَلْهُ الْأَرْضُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي أَيُّوبَ قَالَ

پس قبول نکرد او را زمین متفق علیہ و روایت است از ابو ایوب انصاری گفت

خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ وَجَبَتِ الشَّمْسُ

بیرون آمد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ فرود آفتادہ بود آفتاب یعنی غروب کرد

فَسَمِعَ صَوْتًا فَقَالَ يَهُوْدُ تُعَذَّبُ فِيْ قُبُوْرِهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

پس شنید آوازی را پس گفت آنحضرت این آواز بسبب آنست که یهود عذاب کرده میشوند در قبرستان متفق علیه

اَنَسٍ رضؓ قَالَ اَصَابَتِ النَّاسَ سَنَةٌ عَلٰى عَهْدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از انس رضؓ گفت انس رسید مردم را قحطی در زمان آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ

علیه وسلم پس در اثنای آنکه پیغمبر صلی الله علیه وسلم خطبه میخواند

فِيْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ قَامَ اَعْرَابِيٌّ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

در روز جمعه استاد بادیه نشینی پس گفت ای رسول خدا صلی الله

عَلَيْكَ وَسَلَّمَ هَلَكَ الْمَالُ وَجَاعَ الْعِيَالُ فَادْعُ اللّٰهَ لَنَا

علیک وسلم هلاک شد مال از باغ و زراعت و دواب و گرسنه شدند عیال از تنگی معاش پس دعا کن

فَرَفَعَ يَدَيْهِ وَمَا نَرٰى فِي السَّمَاءِ قَزَعَةً فَوَالَّذِيْ نَفْسِيْ

پس برداشت آنحضرت هر دو دست مبارک خود را در حال آنکه نمی‌بینیم ما در آسمان پاره ابر پس بخدا سوگند نهاد آنحضرت

بِيَدِهٖ مَا وَضَعَهُمَا حَتّٰى ثَارَ السَّحَابُ اَمْثَالَ الْجِبَالِ ثُمَّ لَمْ يَنْزِلْ

دست تا آنکه برجست ابرها مانند کوهها پستر فرود نیامد

عَنْ مِنْبَرِهٖ حَتّٰى رَاَيْتُ الْمَطَرَ يَتَحَادَرُ عَلٰى لِحْيَتِهٖ فَمُطِرْنَا

از منبر که بر وی استاده بود تا دیدم باران را میریخت و فرو می افتاد از لحیه شریف وی پس باران داده شدیم

يَوْمَنَا ذٰلِكَ وَمِنَ الْغَدِ وَمِنْ بَعْدِ الْغَدِ حَتَّى الْجُمُعَةِ الْاُخْرٰى

آن روز که دعا کرد آنحضرت و فردای آن روز و پس فردای آن روز تا جمعه دیگر

وَقَامَ ذٰلِكَ الْاَعْرَابِيُّ اَوْ غَيْرُهٗ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ تَهَدَّمَ

و استاد در روز جمعه دیگر آن اعرابی یا مردی دیگر جز وی پس گفت ای رسول الله ویران شد

الْبِنَاءُ وَغَرِقَ الْمَالُ فَادْعُ اللّٰهَ لَنَا فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَقَالَ اللّٰهُمَّ

خانه‌ها و آب از سر گذشت مالها را پس دعا کن خدا را برای ما پس برداشت آنحضرت هر دو دست خود را

حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا فَمَا يُشِيْرُ إِلٰى نَاحِيَةٍ مِّنَ السَّحَابِ إِلَّا انْفَرَجَتْ

گرد اگرد ما نہ بر ما پس اشارت نمیکرد آنحضرت بہیچ سوی از ابر مگر آنکہ کشادہ میگشت

وَصَارَتِ الْمَدِيْنَةُ مِثْلَ الْجَوْبَةِ وَسَالَ الْوَادِيْ قَنَاةُ شَهْرًا

وگشت بالای مدینہ مانند کوہے وروان رفت رود مانند کاریز یک ماہ

وَلَمْ يَجِئْ أَحَدٌ مِّنْ نَاحِيَةٍ إِلَّا حَدَّثَ بِالْجَوْدِ وَفِيْ رِوَايَةٍ

ونمی آمد ہیچ یکے از سوئے مگر آنکہ خبر داد بباران نیکو بسیار ودر روایتے دیگر چنین

قَالَ اللّٰهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا اللّٰهُمَّ عَلَى الْآكَامِ وَالظِّرَابِ

آمدہ فرمود خدایا بباران گرد اگرد ما ومبار ان بر ما خداوندا بباران بر پشتہا وبر کوہہا

وَبُطُوْنِ الْأَوْدِيَةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ قَالَ فَأَقْلَعَتْ وَخَرَجْنَا

ودر درونہای وادیہا ودر جاہائے رستن درختان گفت راوی پس قطع کردہ شد وکشادہ

نَمْشِيْ فِي الشَّمْسِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رضی اللہ عنہ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ

ابرہا وبیرون آمدیم درحالیکہ راہ میرفتیم در آفتاب متفق علیہ واز جابر رضی اللہ عنہ مرویست گفت بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَطَبَ اسْتَنَدَ إِلٰى جِذْعِ نَخْلَةٍ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ چون خطبہ میخواند تکیہ میکرد تنہ درخت خرما را

مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ فَلَمَّا صُنِعَ لَهُ الْمِنْبَرُ فَاسْتَوٰى عَلَيْهِ صَاحَتِ

از ستونہای مسجد کہ در زمان آنحضرت بود پس چون ساختہ شد منبر پس بالا برآمد آنحضرت بر منبر فریاد

النَّخْلَةُ الَّتِيْ كَانَ يَخْطُبُ عِنْدَهَا حَتّٰى كَادَتْ أَنْ تَنْشَقَّ

آن جذع نخلہ کہ میخواند آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم خطبہ نزد وی پیش از نہادن منبر تا آنکہ قریب شد کہ دو

فَنَزَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتّٰى أَخَذَهَا فَضَمَّهَا إِلَيْهِ

لخت شود جذع نخلہ از فراق آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس فرود آمد آنحضرت تا آنکہ گرفت آن نخلہ را پس فراہم آورد آنحضرت

فَجَعَلَتْ تَئِنُّ أَنِيْنَ الصَّبِيِّ الَّذِيْ يُسَكَّتُ حَتَّى اسْتَقَرَّتْ قَالَ

او را بسوی خود ودر کنار گرفت پس گشت آن نخلہ کہ نالہ میکرد مانند نالہ کردن کودکے کہ خاموش گردانیدہ میشود از گریہ تا آنکہ

ع یعنی بباران گرد اگرد ما و مبار بر ما ۱۲

ع یعنی ... مکن ما را ... ۱۲ لمعات

بَكَتْ عَلَى مَا كَانَتْ تَسْمَعُ مِنَ الذِّكْرِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

گریه کرد آن نخله بر فقدان چیزے که می شنید از ذکر رواه بخاری و روایت است از

أَبِي مُوسَى رض قَالَ خَرَجَ أَبُو طَالِبٍ إِلَى الشَّامِ وَخَرَجَ مَعَهُ

ابوموسے رض گفت بیرون آمد ابوطالب عم آنحضرت ﷺ بسوے شام و بیرون آمد با وے

النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَشْيَاخٍ مِنْ قُرَيْشٍ فَلَمَّا أَشْرَفُوا

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم درمیان پیران از قریش پس ہرگاہ که مطلع شدند

عَلَى الرَّاهِبِ هَبَطُوا فَحَلُّوا رِحَالَهُمْ فَخَرَجَ إِلَيْهِمُ الرَّاهِبُ

بر راہب که نام او بحیرا بود فرود آمدند پس بکشادند بارہای خود را پس بیرون آمد بسوی ایشان برای ملاقات راہب

وَكَانُوا قَبْلَ ذٰلِكَ يَمُرُّونَ بِهِ فَلَا يَخْرُجُ إِلَيْهِمْ قَالَ فَهُمْ يَحُلُّونَ

و بودند ایشان پیش ازین بارہاے دیگر که سفر میکردند میگذشتند بر راہب و بیرون نمی آمد بسوی ایشان گفت ابوموسے

رِحَالَهُمْ فَجَعَلَ يَتَخَلَّلُهُمُ الرَّاهِبُ حَتّٰى جَاءَ فَأَخَذَ بِيَدِ

بارہای خود را پس گشت که درمی آمد میان ایشان راہب تا آنکه آمد پس گرفت دست

رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ هٰذَا سَيِّدُ الْعَالَمِينَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفت ہذا سید العالمین

هٰذَا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ يَبْعَثُهُ اللهُ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ فَقَالَ لَهُ

ہذا رسول رب العالمین پیغمبر است اورا خدا تعالے سبب رحمت و مہربانی برای جہانیان پس گفتند مر

أَشْيَاخٌ مِنْ قُرَيْشٍ مَا عِلْمُكَ فَقَالَ إِنَّكُمْ حِينَ أَشْرَفْتُمْ مِنَ

بعضے پیران از قریش چیست سبب علم تو بوی و از کجا میدانی پس گفت راہب بدرستی شما ہنگامیکه بالا بر آمدید

الْعَقَبَةِ لَمْ يَبْقَ شَجَرٌ وَلَا حَجَرٌ إِلَّا خَرَّ سَاجِدًا وَلَا يَسْجُدَانِ

راہ که میان کوہ است باقی نماند ہیچ درختے و نہ سنگے مگر آنکه افتاد سجدہ کنندہ و سجدہ نمیکنند درخت

إِلَّا لِنَبِيٍّ وَإِنِّي أَعْرِفُهُ بِخَاتَمِ النُّبُوَّةِ أَسْفَلَ مِنْ غُضْرُوفِ

مگر برای پیغمبر و بدرستی من میشناسم اورا بمہر نبوت که واقع است پایان تر از استخوان

كَتِفِهِ مِثْلَ تُفَّاحَةٍ ثُمَّ رَجَعَ فَصَنَعَ لَهُمْ طَعَامًا فَلَمَّا أَتَاهُمْ

شانۂ وی مانند سیب پس بر گشت راہب پس ساخت برای ایشان طعامی پس ہنگامیکہ آورد طعام را

بِهِ وَكَانَ هُوَ فِي رِعْيَةِ الْإِبِلِ فَقَالَ أَرْسِلُوا إِلَيْهِ فَأَقْبَلَ

و بود آنحضرت در چرانیدن شتران پس گفت بفرستید بسوی وی پس آمد آنحضرت

وَعَلَيْهِ غَمَامَةٌ تُظِلُّهُ فَلَمَّا دَنَا مِنَ الْقَوْمِ وَجَدَهُمْ قَدْ سَبَقُوهُ

و حال آنکہ بر آنحضرت ابرے بود کہ سایہ میکرد او را پس ہنگامیکہ نزدیک شد از قوم یافت قوم را کہ بتحقیق پیشی کردہ

إِلَى فَيْءِ شَجَرَةٍ فَلَمَّا جَلَسَ مَالَ فَيْءُ الشَّجَرَةِ عَلَيْهِ فَقَالَ انْظُرُوا

بسوی سایۂ درختے پس ہنگامیکہ نشست خمید سایۂ آن درخت بر آنحضرت پس گفت راہب نگاہ کنید

إِلَى فَيْءِ الشَّجَرَةِ مَالَ عَلَيْهِ فَقَالَ أَنْشُدُكُمُ اللّٰهَ أَيُّكُمْ وَلِيُّهُ

بسوے سایۂ درخت کہ میل کرد بر وے پس گفت راہب سوال میکنم از شما بخدا کہ کدام یکے از شما ست

قَالُوا أَبُو طَالِبٍ فَلَمْ يَزَلْ يُنَاشِدُهُ حَتّٰى رَدَّهُ أَبُو طَالِبٍ

گفتند ولی وی ابو طالب است پس ہمیشہ بود راہب کہ سوال میکرد ابو طالب را بخدا سوگند کہ باز گرداند محمد

وَبَعَثَ مَعَهُ أَبُو بَكْرٍ بِلَالًا وَزَوَّدَهُ الرَّاهِبُ مِنَ الْكَعْكِ

باز گردانید و فرستاد آنحضرت کو فرستاد با او ابو بکر بلال را و توشہ داد آنحضرت را راہب

وَالزَّيْتِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَلِيِّ ابْنِ أَبِي طَالِبٍ رض

و روغن زیت رواہ ترمذی و روایت است از علی بن ابی طالب رض

قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَكَّةَ فَخَرَجْنَا

گفت بودم من با آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم در مکہ پس بیرون آمدیم

فِي بَعْضِ نَوَاحِيهَا فَمَا اسْتَقْبَلَهُ جَبَلٌ وَلَا شَجَرٌ إِلَّا وَهُوَ يَقُولُ

در بعض نواحے مکہ معظمہ پس پیش نمی آمد آنحضرت را کوہے و نہ درختے مگر آنکہ وی میگفت

اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

السلام علیک یا رسول اللہ رواہ ترمذی و دارمی

وَعَنْ أَنَسٍ رضہ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُتِيَ بِالْبُرَاقِ

وروایت ست از انس رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آوردہ شد براق

لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ مُلْجَمًا مُسْرَجًا فَاسْتَصْعَبَ عَلَيْهِ فَقَالَ لَهُ

در شب معراج لگام کردہ زین بستہ پس تندی وسرکشی کرد براق بر آنحضرت پس گفت مر براق را

جِبْرَئِيلُ أَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَفْعَلُ هٰذَا فَمَا رَكِبَكَ

جبرئیل آیا بمحمد صلے اللہ علیہ وسلم میکنی این تندی وسرکشی پس سوار نشدہ است

أَحَدٌ أَكْرَمُ عَلَى اللّٰهِ مِنْهُ قَالَ فَارْفَضَّ عَرَقًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

ترا ہیچ یکے بزرگتر بر خدا ازوی گفت انس پس بخت از براق خوی از خجالت رواہ ترمذی

وَعَنْ بُرَيْدَةَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت ست از بریدہ رضہ گفت بریدہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

لَمَّا انْتَهَيْنَا إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ قَالَ جِبْرَئِيلُ بِإِصْبَعِهِ فَخَرَقَ

ہرگاہ کہ رسیدیم ما بہ بیت المقدس اشارت کرد جبرئیل بانگشت خود پس سوراخ کرد

بِهَا الْحَجَرَ فَشَدَّ بِهِ الْبُرَاقَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ

بانگشت سنگ را پس بربست بدان براق را رواہ ترمذی وروایت ست از یعلی بن مرہ

الثَّقَفِيِّ قَالَ ثَلٰثَةُ أَشْيَاءَ رَأَيْتُهَا مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ثقفی گفت یعلی سہ چیز است کہ دیدم من آنرا از آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَا نَحْنُ نَسِيرُ مَعَهُ إِذْ مَرَرْنَا بِبَعِيرٍ يُسْنٰى عَلَيْهِ

علیہ وسلم در اثنای آنکہ ما سیر میکنیم ہمراہ آنحضرت ناگاہ گذشتیم بشتری کہ آب کشیدہ میشود بر وے

فَلَمَّا رَاٰهُ الْبَعِيرُ جَرْجَرَ فَوَضَعَ جِرَانَهُ فَوَقَفَ عَلَيْهِ النَّبِيُّ

پس ہرگاہ کہ دید آنحضرت را شتر آواز کرد پس بنہاد شتر گردن خود را پس بایستاد بر وے آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَيْنَ صَاحِبُ هٰذَا الْبَعِيرِ فَجَاءَهُ

صلے اللہ علیہ وسلم پس فرمود کجاست صاحب این شتر پس آمد صاحب شتر نزد آنحضرت

فَقَالَ بِعْنِيهِ فَقَالَ بَلْ نَهَبُهُ لَكَ يَا رَسُولَ اللهِ وَإِنَّهُ لِأَهْلِ بَيْتٍ

پس گفت آنحضرت این شتر را بدست من بفروش گفت صاحب شتر فروختن چه باشد بلکه می‌بخشیم ما آنرا مر ترا ای رسول خدا

مَا لَهُمْ مَعِيشَةٌ غَيْرُهُ قَالَ أَمَا إِذْ ذَكَرْتَ هَذَا مِنْ أَمْرِهِ فَإِنَّهُ شَكَا

که نیست مر ایشان را سبب زندگانی جز این شتر گفت آنحضرت اما چون ذکر کردی تو از شان این شتر طلب بخشیدن نکنیم خریدن آنرا ولیکن وصیت میکنیم بجهة آنکه شکایت کرد

كَثْرَةَ الْعَمَلِ وَقِلَّةَ الْعَلَفِ فَأَحْسِنُوا إِلَيْهِ ثُمَّ سِرْنَا حَتَّى نَزَلْنَا مَنْزِلًا

بسیاری کار را و کمی علف را پس نیکی کنید بسوی او پس سیر کردیم تا آنکه فرود آمدیم جایی فرود آمدن را

فَنَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَتْ شَجَرَةٌ تَشُقُّ الْأَرْضَ حَتَّى

پس خواب کرد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پس آمد درختی که می‌شگافت زمین را تا آنکه

غَشِيَتْهُ ثُمَّ رَجَعَتْ إِلَى مَكَانِهَا فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

پوشید آن درخت آنحضرت را پس باز برگشت آن درخت بجای خود پس هرگاه بیدار شد آنحضرت

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرْتُ لَهُ فَقَالَ هِيَ شَجَرَةٌ اسْتَأْذَنَتْ رَبَّهَا فِي أَنْ

علیه وسلم ذکر کردم مر آنحضرت را پس فرمود این درختی است که دستوری خواست پروردگار خود را

تُسَلِّمَ عَلَى رَسُولِ اللهِ فَأَذِنَ لَهَا قَالَ ثُمَّ سِرْنَا فَمَرَرْنَا بِمَاءٍ فَأَتَتْهُ

سلام کند بر پیغمبر خدا پس دستوری داد خدای تعالی آن درخت را گفت راوی پس سیر کردیم پس گذشتیم بآبی پس آمد آنحضرت را

امْرَأَةٌ بِابْنٍ لَهَا بِهِ جِنَّةٌ فَأَخَذَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْخِرِهِ

جنة از جنون یعنی آن پسر مجنون بود ۱۲

زنی با پسری که مر آن زن را بود و بود آن پسر دیوانگی پس گرفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم سوراخ بینی آن پسر را

ثُمَّ قَالَ اخْرُجْ فَإِنِّي مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ ثُمَّ سِرْنَا فَلَمَّا رَجَعْنَا مَرَرْنَا

پس گفت آنحضرت بیرون آی پس بدرستیکه من محمد فرستاده خدا ام پس سیر کردیم ما پس هنگامیکه برگشتیم گذشتیم

بِذَلِكَ الْمَاءِ فَسَأَلَهَا عَنِ الصَّبِيِّ فَقَالَتْ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ

بآن آب پس پرسید آنحضرت آن زن را از حال آن کودک که دیوانه بود پس گفت زن سوگند بآن خدایی که

مَا رَأَيْنَا رَيْبًا مِنْهُ بَعْدَكَ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

ندیدیم ما از وی که در شک اندازد بعد مفارقت تو رواه فی شرح السنة و روایت است از

ابنِ عبّاسٍ قال جاءَ اعرابيٌّ الى النبيّ صلّى الله عليه وسلّم

ابن عباس رض گفت ابن عباس آمد اعرابی بسوی آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قال بما اعرف انك نبيٌّ قال ان دعوتُ هذه العذقَ من

گفت بچه دلیل شناسم که تو پیغمبری فرمود آنحضرت باین دلیل که اگر بخوانم من این خوشه را از

هذه النخلة تشهد انّي رسولُ الله فدعاه رسولُ الله صلّى الله

این درخت خرما گواهی دهد که من پیغمبر خدا ام پس خواند آن خوشه را پیغمبر خدا صلی الله

عليه وسلّم فجعل ينزل من النخلة حتّى سقط الى النبيّ صلّى الله

علیه وسلم پس گشت آن خوشه که فرود آمد از درخت خرما تا آنکه افتاد بجانب آنحضرت صلی الله

عليه وسلّم ثمّ قال ارجع فعاد فاسلم الاعرابيُّ رواه

علیه وسلم یعنی گواهی داد پستر فرمود آنحضرت برگرد بجای خود پس برگشت پس اسلام آورد آن اعرابی

الترمذيُّ وصحّحه وعن ابي هريرة رض قال جاء ذئبٌ

ترمذی و روایت است از ابو هریره رض گفت آمد گرگی

الى راعي غنمٍ فاخذ منها شاةً فطلبه الرّاعي حتّى انتزعها

بسوی چراننده گوسفندان پس گرفت از آن گوسفندان گوسفندی را پس جست گرگ را آن چراننده تا آنکه ستانید گوسفند را

منه قال فصعد الذّئبُ على تلٍّ فاقعى واستثفر وقال

گفت ابو هریره پس برآمد گرگ بر توده ریگی پس نشست آن گرگ همچو نشستن سگ و در آورد دم خود را در میان

قد عمدتُ الى رزقٍ رزقنيه الله اخذته ثمّ انتزعته منّي

قصد کردم من بسوی رزقی که رسانید مرا آن رزق خدا گرفتم آن رزق را پستر کشیده گرفتی تو از من آن رزق را

فقال الرّجل تالله ان رأيتُ كاليوم ذئبٌ يتكلّم فقال

پس گفت آن مرد قسم بخدا ندیدم من عجوبه مانند عجوبه امروز گرگی که سخن میگوید پس گفت

الذّئب اعجب من هذا رجلٌ في النخلات بين الحرّتين

گرگ عجب تر ازین حال حال مردیست که در نخلستان میان دو سنگستان ست

يُخْبِرُكُمْ بِمَا مَضٰى وَمَا هُوَ كَائِنٌ بَعْدَكُمْ قَالَ فَكَانَ يَهُوْدِيًّا فَجَاءَ

وآنکه خبر دهد شما را بآنچه گذشته است وبآنچه شونده است بعد از شما گفت ابوهریره پس بود مرد را

اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاَخْبَرَهٗ وَاَسْلَمَ فَصَدَّقَهُ النَّبِيُّ

نزد آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس خبر داد آنحضرت را واسلام آورد پس تصدیق کرد ویرا گویے گردانید اورا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّهَا اَمَارَاتٌ بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم که این وامثال این امور نشانها وعلامتهاست پیش از قیامت

قَدْ اَوْشَكَ الرَّجُلُ اَنْ يَخْرُجَ فَلَا يَرْجِعَ حَتّٰى يُحَدِّثَهٗ نَعْلَاهُ

بتحقیق نزدیک است که مرد بیرون آید یعنی از خانه پس باز برنگردد بخانه تا آنکه خبر میدهند اورا هردو نعلین

وَسَوْطُهٗ بِمَا اَحْدَثَ اَهْلُهٗ بَعْدَهٗ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

وتازیانه او بچیزیکه احداث کرده عملی اهل خانه وی بعد از وی رواه نے شرح السنة

وَعَنْ اَبِي الْعَلَاءِ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ

وروایت است از ابو العلاء تابعی از سمره بن جندب صحابی رض که مشهورست گفت بودیم باهمراه آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَتَدَاوَلُ مِنْ قَصْعَةٍ مِّنْ غُدْوَةٍ حَتّٰى

صلی الله علیه وسلم نوبت بنوبت می خوردیم از یک کاسه از بامداد تا گاه

اللَّيْلِ يَقُوْمُ عَشَرَةٌ وَيَقْعُدُ عَشَرَةٌ قُلْنَا كَانَتْ تُمَدُّ قَالَ مِنْ اَيِّ

تا شب می ایستادند ده مرد ومی نشستند ده بیان تداول است گفتیم ما پس از چه چیز بود که مدد کرده شد قصعه

شَيْءٍ تَعْجَبُ مَا كَانَتْ تُمَدُّ اِلَّا مِنْ هٰهُنَا وَاَشَارَ بِيَدِهٖ اِلَى

چه چیز عجب میکنی نبود که مدد کرده میشد مگر از اینجا واشارت کرد بدست خود بسوے

السَّمَاءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو

آسمان رواه ترمذی ودارمی واز عبد الله بن عمرو رضا مرویست

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ يَوْمَ بَدْرٍ فِيْ ثَلٰثِمِائَةٍ

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم بیرون آمد روز غزوه بدر در سه صد

وَخَمْسَةَ عَشَرَ قَالَ اللّٰهُمَّ إِنَّهُمْ حُفَاةٌ فَاحْمِلْهُمْ اللّٰهُمَّ إِنَّهُمْ

و پانزده مرد گفت آنحضرت دعا کرد خداوندا ایشان یعنی صحابه برہنہ پایان اند پس سوار کن ایشان را خداوندا ایشان

عُرَاةٌ فَاكْسُهُمْ اللّٰهُمَّ إِنَّهُمْ جِيَاعٌ فَأَشْبِعْهُمْ فَفَتَحَ اللّٰهُ

برہنہ تنان اند پس جامہ پوشان ایشان را خداوندا ایشان گرسنگان اند پس سیر گردان ایشان را پس فتح داد خدا مر او را

لَهُ فَانْقَلَبُوا وَمَا مِنْهُمْ رَجُلٌ إِلَّا وَقَدْ رَجَعَ بِجَمَلٍ أَوْ جَمَلَيْنِ

پس بازگشتند از فتح بدر و حال آنکہ نیست ایشان ہیچ مردے مگر حال آنکہ بازگشت بیک شتر یا دو شتر

وَاكْتَسَوْا وَشَبِعُوا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رضـ

و جامہ پوشیدند و سیر شدند رواه ابو داود و روایت ست از ابن مسعود رضـ

عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّكُمْ مَنْصُورُونَ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود بدرستی شما یاری داده شده گانید

وَمُصِيبُونَ وَمَفْتُوحٌ لَكُمْ فَمَنْ أَدْرَكَ ذٰلِكَ مِنْكُمْ فَلْيَتَّقِ اللّٰهَ وَلْيَأْمُرْ

از جانب پروردگار و یابندگانید اموال را و فتح کرده میشود مر شما را بلاد و امصار پس ہرکہ یابد آنرا از شما باید کہ بترسد

بِالْمَعْرُوفِ وَلْيَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ

بمشروع و نہی کند از خلاف آن رواه ابو داود و از ابو ہریرہ رضـ روایت ست

قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِتَمَرَاتٍ فَقُلْتُ يَا

گفت ابو ہریرہ آوردم نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چند خرما را پس گفتم من اے

رَسُولَ اللّٰهِ ادْعُ اللّٰهَ فِيهِنَّ بِالْبَرَكَةِ فَضَمَّهُنَّ ثُمَّ دَعَا لِي فِيهِنَّ

رسول خدا دعا کن خدا را درین خرما ببرکت پس فراہم آورد آنحضرت آن خرما را پس دعا کرد آنحضرت

بِالْبَرَكَةِ قَالَ خُذْهُنَّ فَاجْعَلْهُنَّ فِي مِزْوَدِكَ كُلَّمَا أَرَدْتَ

ببرکت گفت آنحضرت بگیر این خرما را پس گردان آنہا را در توشہ دان خود ہرگاہ کہ خواہی

أَنْ تَأْخُذَ مِنْهُ شَيْئًا فَأَدْخِلْ فِيهِ يَدَكَ فَخُذْهُ وَلَا تَنْثُرْهُ نَثْرًا

کہ بگیری از آن خرما چیزے یعنی از تمر پس آوری در وے دست خود را پس بگیر آن چیز را و پراگندہ کن

فَقَدْ حَمَلْتُ مِنْ ذٰلِكَ التَّمْرِ كَذَا وَكَذَا مِنْ وَسْقٍ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ

پس بتحقیق برداشتم من از ان تمر چندین و چندین از وسق در راه خدا

فَكُنَّا نَأْكُلُ مِنْهُ وَنُطْعِمُ وَكَانَ لَا يُفَارِقُ حَقْوِيْ حَتّٰى كَانَ

پس بودیم ما که میخوردیم از ان تمر و میخورانیدیم و بود آن توشه دان جدا نمی شد جدا از مرا یعنی همیشه بود در کمر من تا آنکه

يَوْمُ قُتِلَ عُثْمَانُ فَإِنَّهُ انْقَطَعَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

روز کشته شدن عثمان پس بدرستی آن فرو گسسته شد و گم شد روایت کرد این را ترمذی و روایت است از ابن عباس

قَالَ تَشَاوَرَتْ قُرَيْشٌ لَيْلَةً بِمَكَّةَ فَقَالَ بَعْضُهُمْ إِذَا أَصْبَحَ فَأَثْبِتُوْهُ

گفت ابن عباس که مشورت کردند قریش شبی در مکه پس گفتند بعضی از ایشان چون صبح کند برجا خود وستش وا رید

بِالْوَثَاقِ يُرِيْدُوْنَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ بَعْضُهُمْ

به بند کردن میخواستند پیغمبر صلی الله علیه وسلم را یعنی بعضی از مشرکان با یکدیگر گفتند که محمد را بند باید کرد و گفتند بعضی

بَلِ اقْتُلُوْهُ وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ أَخْرِجُوْهُ فَأَطْلَعَ اللّٰهُ نَبِيَّهٗ صَلَّى اللّٰهُ

بلکه بکشید او را و گفتند بعضی از ایشان بلکه بیرون کنید او را ازین شهر تا اینجا بدر رود پس مطلع گردانید خدا پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلٰى ذٰلِكَ فَبَاتَ عَلِيٌّ رضـ عَلٰى فِرَاشِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

علیه وسلم برانکه لنکاش کردند مشرکان پس شب گذرانید علی مرتضی بر بستر آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تِلْكَ اللَّيْلَةَ وَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

علیه وسلم دران شب و بیرون آمد آنحضرت صلی الله علیه وسلم

حَتّٰى لَحِقَ بِالْغَارِ وَبَاتَ الْمُشْرِكُوْنَ يَحْرُسُوْنَ عَلِيًّا يَحْسَبُوْنَهُ النَّبِيَّ

تا آنکه پیوست و رسید بغار و شب گذرانیدند مشرکان در حالیکه پاسبانی میکردند علی مرتضی را گمان می بردند علی را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا أَصْبَحُوْا ثَارُوْا عَلَيْهِ فَلَمَّا رَأَوْا عَلِيًّا

صلی الله علیه وسلم پس هنگامیکه صبح کردند برجستند بر آنحضرت پس چون دیدند علی را

رَدَّ اللّٰهُ مَكْرَهُمْ فَقَالُوْا أَيْنَ صَاحِبُكَ هٰذَا قَالَ لَا أَدْرِيْ

باز گردانید خدا تعالی حیله و بدسگالیدن ایشان را پس گفتند کجاست صاحب تو یعنی آنحضرت گفت

کنکاش بکسر کاف عربی وسکون نون بمعنی مشورت ١٢ بدخوا جیم حسینی کرنولی ١٢

فاقتصوا اثره فلما بلغوا الجبل اختلط عليهم فصعدوا الجبل

پس رفتند مشرکان در پے آنحضرت بر نشان پای وے پس چون رسیدند کوه را مشتبه شد برایشان نشان پای

فمروا بالغار فراوا على بابه نسج العنكبوت فقالوا لو دخل

پس گذشتند بغاری پس دیدند بر در آن غار بافتن عنکبوت را پس گفتند مشرکان اگر در آمده بودے محمد اینجا

ههنا لم يكن نسج العنكبوت على بابه فمكث فيه ثلث ليال

نمی بود بافتن عنکبوت بر دروی پس درنگ کرد در غار سه شب و روز

رواه احمد وعن معن ابن عبد الرحمن قال سمعت ابي

رواه احمد و روایت ست از معن بن عبد الرحمن گفت معن شنیدم من پدر خود را

قال سالت مسروقا من اذن النبي صلى الله عليه وسلم

که میگفت پرسیدم مسروق را که دانا نید آنحضرت صلی الله علیه وسلم را

بالجن ليلة استمعوا القران فقال حدثني ابوك يعني عبد الله

بآمدن جن در شب شنیدن قرآن را پس گفت مسروق خبر داد مرا پدر تو یعنی عبد الله

ابن مسعود رضه انه قال اذنت بهم شجرة متفق عليه وعن

ابن مسعود رض که وی گفت دانا نید آنحضرت را بآمدن جن درختی متفق علیه و روایت ست از

جابر رضه ان رسول الله صلى الله عليه وسلم جاءه رجل يستطعمه

جابر رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم آمد او را مردے که طلب طعام کرد از آنحضرت

فاطعمه شطر وسق شعير فما زال الرجل ياكل منه وامراته

پس خورانید و داد او را آنحضرت نصف وسق جو پس همیشه بود آن مرد که میخورد از ان نصف وسق و میخورد

وضيفهما حتى كاله ففني فاتى النبي صلى الله عليه وسلم

زن او و مهمان وے تا آنکه پیمود آنرا پس فانی شد آن طعام پس آمد آن مرد پیغمبر خدا را صلی الله علیه وسلم

فقال لو لم تكله لاكلتم منه ولقام لكم رواه مسلم

پس گفت آنحضرت اگر نه پیمودی تو آنرا هر آینه میخوردید شما از ان و هر آینه می ایستاد یا باقی میماند برای شما رواه مسلم

بَابُ الْحَوْضِ وَالشَّفَاعَةِ

باب در بیان حوض کوثر و کیفیت شفاعت

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ٥ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ ٥ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ

یا محمد هر آئینه ما عطا کردیم ترا کوثر یعنی حوضی ست که در آخرت خواهد بود پس نماز گذار برای پروردگار خود و شتر قربان کن

الْأَبْتَرُ ٥ لَا يَمْلِكُونَ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمٰنِ عَهْدًا ٥

دم بریده نتوانند شفاعت کردن الا کسیکه گرفته است از نزدیک خدا عهدے

يَوْمَئِذٍ لَّا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمٰنُ وَرَضِيَ لَهُ

آن روز نفع ندہد شفاعت مگر برای کسیکه دستوری داده است او را خدا و او را پسندکرده است او را

قَوْلًا ٥ عَسٰى أَنْ يَّبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا ٥ عَنْ أَبَانٍ عَنْ

از روی گفتار نزدیک است که استاده کند ترا پروردگار تو بمقام پسندیده آمده است از ابان از

أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا عُرِجَ بِي

انس رض که گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم هرگاه که بالا برده شد مرا

إِلَى السَّمَاءِ أُتِيتُ عَلٰى نَهْرٍ فِي السَّمَاءِ السَّابِعَةِ عَجَّاجٍ يَطْرُدُ أَقْوَمَ

بسوے آسمان آورده شدم بر نهرے که بود در آسمان هفتم ذو صوت که جاری میشد راست تر

مِنَ السَّهْمِ وَإِذَا حَافَتَاهُ قِبَابُ دُرٍّ مُّجَوَّفٍ فَقُلْتُ مَا هٰذَا

از تیر و ناگاه هر دو جانب او گنبدهای مروارید میانه کاواک اند پس گفتم که چیست این جوی

يَا جِبْرَئِيلُ قَالَ هٰذَا الْكَوْثَرُ الَّذِي أَعْطَاكَ رَبُّكَ نَذُقْتُهُ فَإِذَا

ای جبرئیل گفت این حوض کوثر است که داده است ترا آفریدگار پس چشیدم آب او را پس ناگاه

هُوَ أَحْلٰى مِنَ الْعَسَلِ وَأَشَدُّ بَيَاضًا مِّنَ اللَّبَنِ فَضَرَبْتُ يَدِي

می بینم که آب وی شیرین تر است از شهد و سفید تر و صاف تر از شیر پس زدم دست خود را

إِلٰى حَمَاتِهِ فَإِذَا حَمَاتُهُ مِسْكَةٌ ذَفِرِيٌّ وَضَرَبْتُ بِيَدِي إِلٰى

بسوے طین وے پس ناگاه یافتم آن را مشک تیز بو و سودم بدست خود

رَضْرَاضُهٗ فَإِذَا دُرٌّ رَوَاهُ ابْنُ النَّجَّارِ وَعَنْ أَنَسٍ رضہ قَالَ قَالَ

سنگ ریزہ ہا را پس ناگہ دیدم کہ مروارید اند روایت کرد آنرا ابن نجار و از انس رضہ روایت ہست گفت کہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَمَا أَنَا أَسِيْرُ فِي الْجَنَّةِ إِذَا

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم درانثای آنکہ من سیر میکنم در بہشت ناگاہ

أَنَا بِنَهْرٍ حَافَتَاهُ قِبَابُ الدُّرِّ الْمُجَوَّفِ قُلْتُ مَا هٰذَا يَا جِبْرَئِيْلُ

رسیدم بجوی کہ ہر دو جانب او گنبدہای مروارید میان کاواک اند گفتم چیست این جوی ای جبرئیل

قَالَ هٰذَا الْكَوْثَرُ الَّذِيْ أَعْطَاكَ رَبُّكَ فَإِذَا طِيْنُهٗ مِسْكٌ أَذْفَرُ

گفت این حوض کوثر است کہ دادہ ست ترا پروردگار تو پس ناگاہ می بینم کہ گل وی مشک خالص نہایت خوش

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواہ البخاری و روایت ست از عبد اللہ بن عمرو رضہ گفت کہ فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَوْضِيْ مَسِيْرَةُ شَهْرٍ وَزَوَايَاهُ سَوَاءٌ

صلی اللہ علیہ وسلم حوض من سیر یکماہ ست و گوشہای وی برابر اند

وَمَاؤُهٗ أَبْيَضُ مِنَ اللَّبَنِ وَرِيْحُهٗ أَطْيَبُ مِنَ الْمِسْكِ وَكِيْزَانُهٗ

و آب وی سفیدتر از شیر است و بوی وی خوشتر از بوی مشک و کوزہای وی

كَنُجُوْمِ السَّمَاءِ مَنْ يَشْرَبُ مِنْهَا فَلَا يَظْمَأُ أَبَدًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

مانند ستارہای آسمان است کسیکہ بنوشد از ان حوض تشنہ نگردد ہمیشہ متفق علیہ است و از

أَبِيْ هُرَيْرَةَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ

ابوہریرہ رضہ مرویست کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

حَوْضِيْ أَبْعَدُ مِنْ أَيْلَةَ مِنْ عَدَنٍ لَهُوَ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ

حوض من دورتر است از دوری ایلہ کہ شہریست در ملک شام از عدن کہ شہریست در یمن بتحقیق آن حوض سخت

الثَّلْجِ وَأَحْلٰى مِنَ الْعَسَلِ بِاللَّبَنِ وَلَآنِيَتُهٗ أَكْثَرُ مِنْ عَدَدِ النُّجُوْمِ

از برف و شیرین و لذیذتر است از شہد آمیختہ با شیر و ہر آئینہ آوندہای او بیشتر ست از شمار ستارگان

وَإِنِّي لَأَصُدُّ النَّاسَ عَنْهُ كَمَا يَصُدُّ الرَّجُلُ إِبِلَ النَّاسِ عَنْ

و بدرستیکه من هر آئینه باز میدارم مردم را از آمدن دیگر از آنحوض چنانکه مردی شتران مردم را از

حَوْضِهِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَتَعْرِفُنَا يَوْمَئِذٍ قَالَ نَعَمْ لَكُمْ سِيمَاءُ

حوض خود میراند گفتند ای رسول خدا آیا می شناسی ما را در آن روز فرمود آری می شناسم شما را شما را علامتی و نشانی

لَيْسَتْ لِأَحَدٍ مِنَ الْأُمَمِ تَرِدُونَ عَلَيَّ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ أَثَرِ الْوُضُوءِ

که نیست مر هیچ یکے از امتهارا می در آیند بر ما سفید پیشانی و دست و پاے از اثر نورانیت وضو

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ عَنْ ثَوْبَانَ قَالَ سُئِلَ عَنْ شَرَابِهِ

رواه مسلم و در روایتی مر مسلم راست از ثوبان اینچنین آمده است گفت ثوبان پرسیده شد آنحضرت از آب آنحوض

فَقَالَ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ وَأَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ يَغُتُّ فِيهِ

پس فرمود آب وی سخت ترست از روی سفیدی از شیر و شیرین ترست از شهد میریزند در

مِيزَابَانِ يَمُدَّانِهِ مِنَ الْجَنَّةِ أَحَدُهُمَا مِنْ ذَهَبٍ وَالْآخَرُ مِنْ

وے ناودان میکنند پے در پے در آن دو ناودان که مدد میکنند آنرا از بهشت یکے ازین دو از طلا و دیگر از

وَرِقٍ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

نقره و روایت است از ابی هریره رضـ گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ لِكُلِّ نَبِيٍّ دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ فَتَعَجَّلَ كُلُّ نَبِيٍّ دَعْوَتَهُ وَإِنِّي اخْتَبَأْتُ

وسلم مر هر نبی را دعاے است قبول کرده شده پس تعجیل کرد هر پیغمبرے دعاے خود را و بدرستی

دَعْوَتِي شَفَاعَةً لِأُمَّتِي إِلَى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ فَهِيَ نَائِلَةٌ إِنْ شَاءَ اللّٰهُ

من پوشیده داشته ام دعا خود را که شفاعت امر است خود را تا روز قیامت پس این شفاعت یابنده است اگر خواسته

تَعَالٰى مَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِي لَا يُشْرِكُ بِاللّٰهِ شَيْئًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَفِي

خدا تعالی کسے را که مرده است از امت من در حالیکه مشرک نیست آن امتی من روایت کرد این را مسلم

كِتَابِ الدَّعَوَاتِ وَعَنْ أَنَسٍ رضـ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در کتاب الدعوات و از انس رضـ مرویست که آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ قَالَ يُحْبَسُ الْمُؤْمِنُونَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ حَتّٰى يُهَمُّوْا بِذٰلِكَ

وسلم فرمود حبس کرده میشوند از جنبیدن مسلمانان روز قیامت تا آنکه محزون گردانیده میشوند به سبب حبس

فَيَقُوْلُوْنَ لَوِاسْتَشْفَعْنَا اِلٰى رَبِّنَا فَيُرِيْحُنَا مِنْ مَّكَانِنَا فَيَاْتُوْنَ

پس میگویند مسلمانان کاشکے طلب شفاعت میکردیم بسوی پروردگار خود پس می برد مارا ازینجا که ایستاده ایم

اٰدَمَ فَيَقُوْلُوْنَ اَنْتَ اٰدَمُ اَبُو النَّاسِ خَلَقَكَ اللّٰهُ بِيَدِهٖ وَاَسْكَنَكَ

آدم را پس میگویند تو آدمی پدر تمامه مردم پیدا کرد ترا خدایتعالی بدست خود و ساکن گردانید

جَنَّتَهٗ وَاَسْجَدَ لَكَ مَلٰٓئِكَتَهٗ وَعَلَّمَكَ اَسْمَآءَ كُلِّ شَيْءٍ اِشْفَعْ لَنَا

ترا بهشت خود را و ساجد گردانید برائے تو فرشتگان خود را و دانانید ترا نامهای همه چیز شفاعت کن مارا

عِنْدَ رَبِّكَ حَتّٰى يُرِيْحَنَا مِنْ مَّكَانِنَا هٰذَا فَيَقُوْلُ لَسْتُ هُنَاكُمْ

نزد پروردگار خود تا راحت بخشد و ببرد مارا ازینجا که بغایت سخت و دشوار است پس میگوید نیستم من درین مقام

وَيَذْكُرُ خَطِيْئَتَهُ الَّتِيْ اَصَابَ اَكْلَهٗ مِنَ الشَّجَرَةِ وَقَدْ نُهِيَ عَنْهَا

و یاد میکند تقصیر خود را که رسید او را از خوردن او است از درخت و حال آنکه به تحقیق نهی کرده شده بود

وَلٰكِنِ ائْتُوْا نُوْحًا اَوَّلَ نَبِيٍّ بَعَثَهُ اللّٰهُ اِلٰٓى اَهْلِ الْاَرْضِ

از نزدیک شدن بآن ولیکن بیایید نوح را که اول نبی مرسل است که فرستاده است خدایتعالی بر کافران روی زمین

فَيَاْتُوْنَ نُوْحًا فَيَقُوْلُ لَسْتُ هُنَاكُمْ وَيَذْكُرُ خَطِيْئَتَهُ الَّتِيْ

پس مے آیند نوح را پس میگوید نوح نیستم من درین مقام و یاد میکند نوح گناه خود را که

اَصَابَ سُؤَالَهٗ رَبَّهٗ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلٰكِنِ ائْتُوْا اِبْرٰهِيْمَ خَلِيْلَ

رسیده بود و آن سوال کردن او پروردگار خود را در نجات پسر ندانسته ولیکن بیایید ابراهیم را که دوست

الرَّحْمٰنِ قَالَ فَيَاْتُوْنَ اِبْرٰهِيْمَ فَيَقُوْلُ اِنِّيْ لَسْتُ هُنَاكُمْ وَ

خدای مهربان است فرمود آنحضرت پس مے آیند ابراهیم را پس میگوید ابراهیم بدرستیکه من نیستم درین مقام

يَذْكُرُ ثَلٰثَ كَذِبَاتٍ كَذَبَهُنَّ وَلٰكِنِ ائْتُوْا مُوْسٰى عَبْدًا

یاد میکند ابراهیم سه دروغ را که گفته بود آنرا و رو نیا ولیکن بیایید موسی را که بنده ایست که

أَتَاهُ اللّٰهُ التَّوْرٰىةَ وَكَلَّمَهُ وَقَرَّبَهُ نَجِيًّا قَالَ فَيَأْتُوْنَ مُوْسٰى فَيَقُوْلُ

داده است او را خدا تعالی توریت و سخن گفت الله تعالی با وی و بے واسطه محرم اسرار ساخت گفت پس می آیند

إِنِّيْ لَسْتُ هُنَاكُمْ وَيَذْكُرُ خَطِيْئَتَهُ الَّتِيْ أَصَابَ قَتْلَهُ النَّفْسَ

نیستم من اہل آن و یاد میکند موسی گناه خود را که رسیده بود و آن کشتن قبطی است که او را کشتنی زده کار و تمام کرد

وَلٰكِنِ ائْتُوْا عِيْسٰى عَبْدَ اللّٰهِ وَرَسُوْلَهُ وَرُوْحَ اللّٰهِ وَكَلِمَتَهُ قَالَ

ولیکن بیائید عیسی را که بندهٔ خاص خداست و فرستادهٔ او و روحانی است که بی مادهٔ جسمانی از حضرت حق پیدا شد

فَيَأْتُوْنَ عِيْسٰى فَيَقُوْلُ لَسْتُ هُنَاكُمْ وَلٰكِنِ ائْتُوْا مُحَمَّدًا عَبْدًا

آنحضرت پس می آیند عیسی را پس بگوید عیسی را من نیستم درین مقام ولیکن بیائید محمد را صلی الله علیه وسلم که بنده ا

غَفَرَ اللّٰهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ فَيَأْتُوْنِيْ فَأَسْتَأْذِنُ

که آمرزید خدا مر او را هر چه پیش گذشته از گناه وی و هر چه پس آمد پس آیند پس طلب اذن در آمدن

عَلٰى رَبِّيْ فِيْ دَارِهِ فَيُؤْذَنُ لِيْ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لَهُمَا فَيَأْتُوْنِيْ

میکنم بر پروردگار خود در سرای عزت وی پس اذن کرده میشود مرا اند را آمدن بر وی و در روایتے دیگر آمده است بخاری و

فَأَقُوْلُ أَنَا لَهَا فَأَسْتَأْذِنُ عَلٰى رَبِّيْ فَيُؤْذَنُ لِيْ وَيُلْهِمُنِيْ مَحَامِدَ

پس میگویم که من برائے شفاعتم و منم اہل آن پس طلب اذن در آمدن میکنم بر پروردگار خود پس اذن کرده میشود مرا و الہام

أَحْمَدُهُ بِهَا لَا تَحْضُرُنِي الْآنَ فَأَحْمَدُهُ بِتِلْكَ الْمَحَامِدِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لَهُمَا

حمدہا و ثناہا که می ستایم او را بآن حمدہا حاضر نمیشود مرا آن محامد درین وقت پس حمد میگویم خدا را بآن حمدہا و در دیگر

عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ فَأَنْطَلِقُ فَآتِيْ تَحْتَ الْعَرْشِ فَأَقَعُ سَاجِدًا لِرَبِّيْ

از ابی ہریرہ رضـ این لفظ آمده گفت پس میروم پس می آیم زیر عرش پس افتم بر زمین سجده کننده مر پروردگار خود

ثُمَّ يَفْتَحُ اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيَّ مِنْ مَحَامِدِهِ وَحُسْنِ الثَّنَاءِ عَلَيْهِ شَيْئًا

پس میگشاید حقتعالی بر من و الہام میکند مرا از حمدہاے خود و ثنای نیک بر ذات خود چیزے را که

لَمْ يَفْتَحْهُ عَلٰى أَحَدٍ مِنْ قَبْلِيْ الْحَدِيْثَ فَإِذَا رَأَيْتُهُ وَقَعْتُ سَاجِدًا

نکشاده بود آنرا ہیچ یکے پیش از من پس چون مے بینم او را تعالی و تقدس مے افتم سجده کننده

فَيَدَعُنِي مَا شَاءَ اللّٰهُ أَنْ يَدَعَنِي ثُمَّ يَقُولُ ارْفَعْ مُحَمَّدُ وَقُلْ تُسْمَعْ

پس میگذارد مرا پروردگار در سجده چندانکه میخواهد که بگذارد پس ازان میگوید سر بردار ای محمد و بگو هرچه میگوئی شنیده

وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ وَسَلْ تُعْطَهْ قَالَ فَأَرْفَعُ رَأْسِي فَأُثْنِي عَلَى رَبِّي

و شفاعت کن اجابت کرده میشوی و بخواه هرچه میخواهی داده میشوی فرمود آنحضرت پس برمیدارم سر خود را پس ستایش

بِثَنَاءٍ وَتَحْمِيدٍ يُعَلِّمُنِيهِ ثُمَّ أَشْفَعُ وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

بثنا و ستود نے کہ می آموزد مرا بعد دران وقت پس شفاعت میکنم و در روایتے مر بخاری و مسلم را از ابی ہریرہ رض

فَأَرْفَعُ رَأْسِي فَأَقُولُ أُمَّتِي يَا رَبِّ أُمَّتِي يَا رَبِّ أُمَّتِي يَا رَبِّ

اینست کہ خواہم برداشت سر خود را پس گویم امت من ای رب امت من ای رب امت من ای رب

الْحَدِيثَ فَيَحُدُّ لِي حَدًّا فَأَخْرُجُ فَأُخْرِجُهُمْ مِنَ النَّارِ وَأُدْخِلُهُمُ

تا آخر حدیث پس حد میکند پروردگار برای من حد معین پس بیرون آئیم پس بیرون آرم ایشانرا از

الْجَنَّةَ ثُمَّ أَعُودُ الثَّانِيَةَ فَأَسْتَأْذِنُ عَلَى رَبِّي فِي دَارِهِ فَيُؤْذَنُ

در بہشت پس باز گردم بار دوم پس اذن بخواہم بر پروردگار خود در سرائے عزت وے پس اذن داده شود مرا بر و

لِي عَلَيْهِ فَإِذَا رَأَيْتُهُ وَقَعْتُ سَاجِدًا فَيَدَعُنِي مَا شَاءَ اللّٰهُ أَنْ يَدَعَنِي

پس چون بینم او را بیفتم سجده کنان پس بگذارد مرا دران تا وقتیکه خواہد خدا تعالے آنکه بگذارد مرا

ثُمَّ يَقُولُ ارْفَعْ مُحَمَّدُ وَقُلْ تُسْمَعْ وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ وَسَلْ تُعْطَهْ قَالَ فَأَرْفَعُ

پس بفرماید سر بردار ای محمد و بگو شنیده میشوی و شفاعت کن قبول شفاعت کرده خواہی شد و سوال کن

رَأْسِي فَأُثْنِي عَلَى رَبِّي بِثَنَاءٍ وَتَحْمِيدٍ يُعَلِّمُنِيهِ ثُمَّ أَشْفَعُ فَيَحُدُّ لِي

سر خود را و ثنا خواہم کرد بر پروردگار خود بثنا و حمدیکه بیاموزد مرا پس شفاعت خواہم کرد پس مقرر کرده شود

حَدًّا فَأَخْرُجُ فَأُخْرِجُهُمْ مِنَ النَّارِ وَأُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ ثُمَّ أَعُودُ

برای من حدے پس بیرون آیم و بیرون آرم آنہا را از آتش دوزخ و داخل کنم آنہا را بجنت پس باز گردم

الثَّالِثَةَ فَأَسْتَأْذِنُ عَلَى رَبِّي فِي دَارِهِ فَيُؤْذَنُ لِي عَلَيْهِ فَإِذَا

بار سوم پس اذن خواہم بر پروردگار خود در سرای عزت او پس اذن داده شود مرا بر وے پس

رَأَيْتُهُ وَقَعْتُ سَاجِدًا فَيَدَعُنِي مَا شَاءَ اللّٰهُ أَنْ يَدَعَنِي ثُمَّ يَقُوْلُ

چون ببینم او را بیفتم سجده کنان پس میگذارد مرا در سجده چندانکه خواهد که بگذارد مرا پس بفرماید

ارْفَعْ مُحَمَّدُ وَقُلْ تُسْمَعْ وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ وَسَلْ تُعْطَهْ قَالَ فَأَرْفَعُ

سر بردار ای محمد و بگو شنیده میشوی و شفاعت کن قبول کرده میشوی و سوال کن داده میشوی فرمود آنحضرت پس بر دارم

رَأْسِي فَأُثْنِي عَلٰى رَبِّي بِثَنَاءٍ وَتَحْمِيْدٍ يُعَلِّمُنِيْهِ ثُمَّ أَشْفَعُ فَيَحُدُّ لِي

سر خود را و ثنا گویم بر پروردگار به ثنا و حمد یکه بیاموزد مرا پس شفاعت کنم پس حدی مقرر کرده میشود

حَدًّا فَأَخْرُجُ فَأُخْرِجُهُمْ مِنَ النَّارِ وَأُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ حَتّٰى مَا يَبْقٰى

مرا پس بیرون آیم و بیرون آرم آنها را از آتش و داخل خواهم کرد آنها را در جنت شفاعت میکنم بر هر گروهی

فِي النَّارِ إِلَّا مَنْ قَدْ حَبَسَهُ الْقُرْاٰنُ أَيْ وَجَبَ عَلَيْهِ الْخُلُوْدُ ثُمَّ

در آتش مگر کسیکه حبس کرده و نگاه داشته است او را قرآن یعنی کسیکه واجب گشته برو همیشه بودن در دوزخ

تَلَا هٰذِهِ الْاٰيَةَ عَسٰى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُوْدًا اهـ وَقَالَ

پس تلاوت فرمود آنحضرت این آیت را نزدیک است که استاده کند ترا پروردگار تو بمقامی پسندیده و گفت

هٰذَا الْمَقَامُ الْمَحْمُوْدُ الَّذِي وَعَدَهُ نَبِيَّكُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

اینست مقام محمود که وعده کرده است خدا تعالی آنرا به پیغمبر شما متفق علیه است و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبد الله بن عمرو بن العاص رض که آنحضرت صلے الله علیه وسلم

تَلَا قَوْلَ اللّٰهِ تَعَالٰى فِيْ إِبْرَاهِيْمَ رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيْرًا مِّنَ

خواند قول خدا تعالی را در شان ابراهیم کردی سبحانه که گفت ابراهیم ای رب این بتان گمراه کردند بسیاری از

النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَقَالَ عِيْسٰى إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ

مردمان پس کسیکه پیروی میکند مرا پس بدرستی آنکس از من ست و خواند آنحضرت قول عیسی نیز که اگر عذاب میکنی

عِبَادُكَ فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَقَالَ اللّٰهُمَّ أُمَّتِي أُمَّتِي وَبَكٰى فَقَالَ

بندگان تو اند پس برداشت آنحضرت هر دو دست خود را پس گفت خداوندا ببخش و بیامرز امت مرا امت مرا

اللہ تعالیٰ یا جبرئیل اذھب الی محمد وربک اعلم فاسألہ

خدا تعالیٰ ای جبرئیل برو بسوی محمد صلعم و پروردگار تو داناتر ست و احتیاج پرسیدن ندارد مگر برای اظہار کرم می پرسید

ما یبکیک فاتاہ جبرئیل فسألہ فاخبرہ رسول اللہ صلی اللہ

در گریہ آورد ترا پس آمد نزد آنحضرت جبرئیل پس پرسید آنحضرت را پس خبر داد جبرئیل را آنحضرت صلی اللہ

علیہ وسلم بما قال فقال اللہ تعالیٰ لجبرئیل اذھب الی

علیہ وسلم بچیزیکہ گفت التماس مغفرت امت ست پس فرمود حق تعالیٰ مر جبرئیل را کہ برو بار ثانی نزد

محمد فقل انا سنرضیک فی امتک ولا نسوءک رواہ مسلم

محمد پس بگو بدرستیکہ ما نزدیک است کہ راضی گردانیم ترا در باب امت تو و آزردہ و غمگین نمیکنیم ترا رواہ مسلم

وعن ابی سعید رضہ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ

و مرویست از ابی سعید رضہ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وسلم اذا دخل اھل الجنۃ الجنۃ واھل النار النار یقول

وسلم وقتیکہ در آیند بہشتیان بہشت را و دوزخیان دوزخ را میگوید

اللہ تعالیٰ من کان فی قلبہ مثقال حبۃ من خردل من ایمان

خدای تبارک و تعالیٰ کسیکہ ہست در دل وے مقدار دانہ از خردل از ایمان

فاخرجوہ فیخرجون قد امتحشوا وعادوا حمما فیلقون

پس بیرون آرید او را از دوزخ پس بیرون آیند در حال آنکہ تحقیق سوختہ اند و گشتہ اند ہمچو انگشت پس انداختہ میشوند

فی نھر الحیوۃ فینبتون کما تنبت الحبۃ فی حمیل السیل

در نہر حیات پس میرویند و تر و تازہ میشوند چنانکہ میروید حبہ در حمیل سیل

الم تروا انھا تخرج صفراء ملتویۃ متفق علیہ وعن

آیا نمی بینید کہ حبہ بیرون می آید زرد در ہم پیچیدہ یعنی تر و تازہ متفق علیہ و مرویست از

ابن مسعود رضہ ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال

ابن مسعود رضہ کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

آخِرُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ رَجُلٌ فَهُوَ يَمْشِي مَرَّةً وَيَكْبُو مَرَّةً وَ

پسین مردیکه در آید بهشت را مردیست پس آن مرد میرود یکبارے و بروے افتد بارے دیگر

تَسْفَعُهُ النَّارُ مَرَّةً فَإِذَا جَاوَزَهَا الْتَفَتَ إِلَيْهَا فَقَالَ تَبَارَكَ

علامت میکند او را آتش بارے پس چون میگذرد از آن التفات میکند وی نگرد بجانب آتش پس میگوید آنمرد بابرکت است

الَّذِي نَجَّانِي مِنْكِ لَقَدْ أَعْطَانِي اللهُ شَيْئًا مَا أَعْطَاهُ أَحَدًا مِنَ

که نجات داد مرا از تو هر آئینه تحقیق داد مرا خدا تعالی چیزیرا که نداده است آنرا بهیچ یکے از

الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ فَتُرْفَعُ لَهُ شَجَرَةٌ فَيَقُولُ أَيْ رَبِّ أَدْنِنِي

پیشینیان و پسینیان را پس بلند کرده میشود برای او درختے پس میگوید آنمرد ای پروردگار من نزدیک گردان

مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ فَلِأَسْتَظِلَّ بِظِلِّهَا وَأَشْرَبَ مِنْ مَائِهَا

مرا ازین درخت تا پناه جویم بسایهٔ آن و بنوشم از آب که در زیر آن درخت ست

فَيَقُولُ اللهُ يَا ابْنَ آدَمَ لَعَلِّي إِنْ أَعْطَيْتُكَهَا سَأَلْتَنِي غَيْرَهَا

پس میگوید حق تعالی ای فرزند آدم شاید که من اگر بدهم ترا آنرا نزدیک گردانم ترا سوال میکنی چیز دیگر

فَيَقُولُ لَا يَا رَبِّ وَيُعَاهِدُهُ أَنْ لَا يَسْأَلَهُ غَيْرَهَا وَرَبُّهُ يَعْذِرُهُ

پس میگوید آن مرد نه ای پروردگار من و عهد میکند آنمرد پروردگار را که سوال نکند غیر آنرا و پروردگار او

لِأَنَّهُ يَرَى مَا لَا صَبْرَ لَهُ عَلَيْهِ فَيُدْنِيهِ مِنْهَا فَيَسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا

زیرا که وی می بیند چیزیرا که صبر نیست مر او را بران چیز پس نزدیک میگرداند او را از ان درخت پس پناه جوید

وَيَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا ثُمَّ تُرْفَعُ لَهُ شَجَرَةٌ هِيَ أَحْسَنُ مِنَ الْأُولَى

و می نوشد از آن آب پس بلند کرده میشود برای او درختے دیگر که آن بهترست از درخت نخستین

فَيَقُولُ أَيْ رَبِّ أَدْنِنِي مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ هِيَ أَحْسَنُ لِأَشْرَبَ

پس میگوید ای پروردگار من نزدیک گردان مرا ازین درخت که این بهترست تا بنوشم

مِنْ مَائِهَا وَأَسْتَظِلَّ بِظِلِّهَا لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهَا فَيَقُولُ يَا ابْنَ

از آب وی و بنشینم در سایهٔ او سوال نکنم ترا غیر این درخت پس میفرماید پروردگار ای پسر

آدَمَ أَلَمْ تُعَاهِدْنِي أَنْ لَا تَسْئَلَنِي غَيْرَهَا فَيَقُوْلُ لَعَلِّي إِنْ

آدم آیا نه عهد کرده بودی از ما که نخواهی تو از ما بجز آن درخت که خواستی پس میگوید حق تعالی شاید که اگر

أَدْنَيْتُكَ مِنْهَا تَسْأَلُنِي غَيْرَهَا فَيُعَاهِدُهُ أَنْ لَا يَسْأَلَهُ غَيْرَهَا

نزدیک گردانم ترا از ان درخت بخواهی تو مرا غیر آن پس عهد میکند آنمرد که سوال نمیکند از حق تعالی غیر آن

وَرَبُّهُ يَعْذِرُهُ لِأَنَّهُ يَرَى مَا لَا صَبْرَ لَهُ عَلَيْهِ فَيُدْنِيهِ مِنْهَا

و پروردگار وی معذور میدارد زیرا که وی می بیند چیزی را که صبر نیست مر او را بر وی پس نزدیک میگرداند او را

فَيَسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا وَيَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا ثُمَّ تُرْفَعُ لَهُ شَجَرَةٌ عِنْدَ

پس پناه میجوید آن مرد بسایه آن و می نوشد از آب درخت پس تر بلند نموده میشود مر او را درختی نزد

بَابِ الْجَنَّةِ هِيَ أَحْسَنُ مِنَ الْأُوْلَيَيْنِ فَيَقُوْلُ أَيْ رَبِّ أَدْنِنِي

در بهشت که آن بهتر است از درختان اولین پس میگوید آن مرد ای پروردگار من نزدیک گردان مرا

مِنْ هٰذِهٖ فَلَأَسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا وَأَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا لَا أَسْئَلُكَ

ازین درخت پس طلب سایه کنم بسایه آن درخت و می نوشم از آب آن و سوال نمیکنم ترا

غَيْرَهَا فَيَقُوْلُ يَا ابْنَ آدَمَ أَلَمْ تُعَاهِدْنِي أَنْ لَا تَسْأَلَنِي غَيْرَهَا

بجز آن درخت پس میگوید حق تعالی ای پسر آدم آیا عهد نکرده بودی از ما که نخواهی از من چیزی سوای

قَالَ بَلٰى يَا رَبِّ هٰذِهٖ لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهَا وَرَبُّهُ يَعْذِرُهُ

آن میگوید آری عهد کرده بودم ای رب سوال میکنم این بار و سوال نمیکنم غیر آن را و پروردگار وی معذور میدارد

لِأَنَّهُ يَرَى مَا لَا صَبْرَ لَهُ عَلَيْهِ فَيُدْنِيهِ مِنْهَا فَإِذَا أَدْنَاهُ مِنْهَا

او را زیرا که وی می بیند چیزی را که صبر نیست مر او را بر وی پس نزدیک میگرداند او را از ان درخت پس چون نزدیک گردانید او را ازین

سَمِعَ أَصْوَاتَ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَقُوْلُ أَيْ رَبِّ أَدْخِلْنِيهَا فَيَقُوْلُ

می شنود آوازهای بهشتیان را پس میگوید ای پروردگار من درآر مرا در بهشت پس میگوید

يَا ابْنَ آدَمَ مَا يَصْرِيْنِي مِنْكَ أَيُرْضِيْكَ أَنْ أُعْطِيَكَ الدُّنْيَا

پروردگار ای ابن آدم چه چیز قطع میکند و خلاص میگرداند مرا از تو آیا راضی میگرداند ترا اینکه بدهم ترا جا در بهشت مقدار

از ان درخت

درخت

آنچه

ومثلها معها قال أي رب أتستهزئ مني وأنت رب العالمين

و مانند آن با آن میگوید این بنده نهایت فرح ای پروردگار من آیا تسخر میکنی بمن و حال آنکه تو پروردگار

فضحك ابن مسعود فقال ألا تسألوني مم أضحك فقالوا

پس خنده کرد ابن مسعود پس گفت آیا نمی پرسید مرا که چرا خنده کردم پس پرسیدند

مم تضحك فقال هكذا ضحك رسول الله صلى الله عليه

چرا خنده کردی پس گفت ابن مسعود همچنین خنده کرد پیغمبر خدا صلی الله علیه

وسلم فقالوا مم تضحك يا رسول الله قال من ضحك رب

وسلم پس گفتند صحابه از چه خنده کردی یا رسول الله فرمود خنده کردم از جهت خنده کردن پروردگار

العالمين حين قال أتستهزئ مني وأنت رب العالمين فيقول إني لا أستهزئ

جهانیان وقتیکه گفت بنده آیا استهزا میکنی تو از من و حال آنکه تو پروردگار جهانیانی پس گفت پروردگار تعالی بدرستیکه من استهزا

منك ولكني على ما أشاء قدير رواه مسلم وفي رواية له عن أبي سعيد نحوه إلا أنه

نمیکنم از تو ولیکن بدهم آنچه بخواهم قادرم روایت کرد او را مسلم و در روایت دیگر مر او راست از ابی سعید خدری مانند

لم يذكر فيقول يا ابن آدم ما يصريني منك إلى آخر الحديث

در روایت ابی سعید ذکر نکرده این عبارت را که از فیقول یا ابن آدم ما یصرینی تا آخر حدیث

وزاد فيه ويذكره الله سل كذا وكذا حتى إذا انقطعت به

و زیادت کرده است درین روایت و یاد میدهد او را خدا آن بنده را که سوال کن چنین و چنین تا آنکه چون

الأماني قال الله تعالى هو لك وعشرة أمثاله قال ثم يدخل

میرسد بنده آرزوها میگوید خدا تعالی آنچه آرزو کردی آن تراست و ده چند آن و دیگر گفت آنحضرت میدرآید

بيته فيدخل عليه زوجتاه من الحور العين فتقولان

آن مرد خانه خود را که در بهشت است پس در می آیند بر وی دو زن وی از حور العین پس میگویند آن دو زوجه وی

الحمد لله الذي أحياك لنا وأحيانا لك فقال فيقول ما أعطي

شکر مر خدا راست که پیدا کرد ترا برای ما و پیدا کرد ما را برای تو فرمود آنحضرت پس میگوید آن مرد داده شد

أَحَدٌ مِثْلَ مَا أُعْطِيتُ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضـ قَالَ قَالَ

ہیچ یکے مانند آنچہ دادہ شدہ ام من و از عبد اللہ بن مسعود رضـ مرویست گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي لَأَعْلَمُ آخِرَ أَهْلِ النَّارِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ من میدانم آخر دوزخیان را

خُرُوجًا مِنْهَا وَآخِرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ دُخُولًا رَجُلٌ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ

در برآمدن از دوزخ و آخر اہل بہشت را در درآمدن در بہشت مرویست کہ بیرون می آید از آتش

حَبْوًا فَيَقُولُ اللّٰهُ اذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ فَيَأْتِيهَا فَيُخَيَّلُ إِلَيْهِ

و میرود بر شکم و دست خود پس میگوید اللہ سبحانہ برو پس در آی بہشت را پس می آید آنرا بہشت را

أَنَّهَا مَلْأَى فَيَقُولُ يَا رَبِّ وَجَدْتُهَا مَلْأَى فَيَقُولُ اللّٰهُ اذْهَبْ فَادْخُلِ

پس میگوید آن مرد ای پروردگار من یافتم من بہشت را پر از مردم پس میگوید اللہ تعالی برو پس در آی

الْجَنَّةَ فَإِنَّ لَكَ مِثْلَ الدُّنْيَا وَعَشَرَةَ أَمْثَالِهَا فَيَقُولُ أَتَسْخَرُ

در بہشت پس بدرستی مر تراست مثل مسافت دنیا و دہ چند آن پس میگوید آن مرد ای رب آیا سخریت میکنی

مِنِّي أَوْ تَضْحَكُ مِنِّي وَأَنْتَ الْمَلِكُ فَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

از من یا خندہ میکنی از من و حال آنکہ تو پادشاہے ابن مسعود میگوید پس بتحقیق دیدم پیغمبر خدا را صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَحِكَ حَتّٰى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ وَكَانَ يَقُولُ ذٰلِكَ

علیہ وسلم خندید از ین سخن تا آنکہ ظاہر شد دندانہائے درون او و بود کہ میگفت صاحب این

أَدْنٰى أَهْلِ الْجَنَّةِ مَنْزِلَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رضـ

منزل مثل دنیا و دہ چندان فروترین و کمترین بہشتیان است از روی منزل و مرتبت متفق علیہ و روایت است از

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قِيلَ لَهُ مَا الْمَقَامُ الْمَحْمُودُ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت ابن مسعود گفتہ شد مر آنحضرت را چیست مقام

قَالَ ذٰلِكَ يَوْمٌ يَنْزِلُ اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى كُرْسِيِّهِ فَيَئِطُّ كَمَا يَئِطُّ

فرمود آن در آن روز خواہد بود کہ فرود می آید خدا تعالی بر کرسی خود پس آواز میکند کرسی چنانکہ آواز میکند

الرَّحْلُ الْجَدِيْدُ مِنْ تَضَايُقِهٖ وَهُوَ كَسَعَةِ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَ
پالان وزین نو از چرم میباشد از تنگی آن و حال آنکه فراخی کرسی ہمچو میان آسمان و

الْاَرْضِ وَيُجَاءُ بِكُمْ حُفَاةً عُرَاةً غُرْلًا فَيَكُوْنُ اَوَّلَ مَنْ
زمین است و آورده میشوید شمارا پای برہنہ تن برہنہ ختنہ ناکرده پس میباشد کسیکه اول

يُكْسٰى اِبْرَاهِيْمُ يَقُوْلُ اللّٰهُ تَعَالٰى اَكْسُوْا خَلِيْلِيْ فَيُؤْتٰى
جامہ پوشیده میشود ابراہیم میگوید الله تعالی کسوت دہیدہم دوست خود را پس آورده میشود

بِرَيْطَتَيْنِ بَيْضَائَيْنِ مِنْ رِيَاطِ الْجَنَّةِ ثُمَّ اُكْسٰى عَلٰى اِثْرِهٖ
دو چادر نرم از کتان سفید از چادرہائے بہشت پس پوشانیده میشوم من از پے ابراہیم پستر

ثُمَّ اَقُوْمُ عَنْ يَمِيْنِ اللّٰهِ مَقَامًا يَغْبِطُنِيْ الْاَوَّلُوْنَ وَالْاٰخِرُوْنَ
استاده میشوم از جانب دست راست خدا تعالی استادنے که رشک میبرند مرا پیشینیان و پسینیان

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
رواه الدارمے و روایت ست از ابی سعید رض بدرستیکه آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ مِنْ اُمَّتِيْ مَنْ يَّشْفَعُ لِلْفِئَامِ وَمِنْهُمْ مَنْ
علیه وسلم فرمود بدرستیکه بعضے از امت من کسے ست که شفاعت میکند مرجماعتہا را و بعضے از ایشان

يَّشْفَعُ لِلْقَبِيْلَةِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَّشْفَعُ لِلْعُصْبَةِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَّشْفَعُ
کسے ست که شفاعت میکند مرقبیله را و بعضے از ایشان کسے ست که شفاعت میکند مرعصبه را و بعضے از ایشان

لِلرَّجُلِ حَتّٰى يَدْخُلُوا الْجَنَّةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض
مریکمرد را تا آنکه درمی آیند بہشت بطریق شفاعت تامه استد بہشت را روایت کرد آنرا ترمذی و روایت است از

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَفُّ اَهْلُ النَّارِ
گفت آنحضرت صلے الله علیه وسلم صف بستہ می ایستند دوزخیان

فَيَمُرُّ بِهِمُ الرَّجُلُ مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَقُوْلُ الرَّجُلُ مِنْهُمْ
پس میگذرد بایشان مردے از اہل بہشت پس میگوید مردے از دوزخیان مر بہشتی

(حاشیہ: [illegible])

يَا فُلَانُ أَمَا تَعْرِفُنِي أَنَا الَّذِي سَقَيْتُكَ شَرْبَةً وَقَالَ بَعْضُهُمْ أَنَا

یا فلان آیا نمی شناسی مرا من آنکسی ام که نوشانیده بودم ترا یکبار آبی و میگوید بعضی از دوزخیان

الَّذِي وَهَبْتُ لَكَ وَضُوْءً فَيَشْفَعُ لَهُ فَيُدْخِلُهُ الْجَنَّةَ رَوَاهُ

من آنم که وضو بخشیده بودم برای تو آب پس شفاعت میکند آنمرد بهشتی مرآن دوزخی را پس درمی آرد و که بهشت

ابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

رواه ابن ماجه و مرویست از ابن مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرِدُ النَّاسُ النَّارَ ثُمَّ يَصْدُرُوْنَ مِنْهَا بِأَعْمَالِهِمْ

علیه وسلم وارد میشوند مردمان آتش را پستر باز میگردند از ان باندازهٔ اعمال خود

فَأَوَّلُهُمْ كَلَمْحِ الْبَرْقِ ثُمَّ كَالرِّيْحِ ثُمَّ كَحُضْرِ الْفَرَسِ ثُمَّ كَالرَّاكِبِ

پس اول ایشان میگذرد مانند درخشیدن برق پستر مانند وزیدن ریح پستر مانند دویدن اسپ پستر مانند

فِي رَحْلِهِ ثُمَّ كَشَدِّ الرَّجُلِ ثُمَّ كَمَشْيِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَ

پستر مانند دویدن مرد سست پستر مانند رفتن مرد بپای سے بر طریق معتاد رواه الترمذی و

الدَّارِمِيُّ وَعَنْ حُذَيْفَةَ رض وَأَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَا قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

الدارمی و روایت است از حذیفه رض و از ابی ہریرہ رض گفتند ہر دو که فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْمَعُ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى النَّاسَ فَيَقُوْمُ

صلی الله علیه وسلم فراہم آرد الله تبارک و تعالی آدمیان را در محشر پس می ایستند

الْمُؤْمِنُوْنَ حَتّٰى تُزْلَفَ لَهُمُ الْجَنَّةُ فَيَأْتُوْنَ آدَمَ فَيَقُوْلُوْنَ

مسلمانان تا آنکه قریب گردانیده میشود مر ایشان را بهشت پس می آیند آدم را پس میگویند

يَا أَبَانَا اسْتَفْتِحْ لَنَا الْجَنَّةَ فَيَقُوْلُ وَهَلْ أَخْرَجَكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ

ای پدر ما طلب کشادگی کن برای ما بهشت را پس میگوید آدم آیا برآورده است شما را از بهشت

إِلَّا خَطِيْئَةُ أَبِيْكُمْ لَسْتُ بِصَاحِبِ ذٰلِكَ اذْهَبُوْا إِلَى ابْنِي

مگر گناه پدر شما نیستم من صاحب و اہل این کار بروید بسوی پسر من که

إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللهِ قَالَ فَيَقُولُ إِبْرَاهِيمُ لَسْتُ بِصَاحِبِ ذٰلِكَ

ابراہیم ست دوست خدا گفت آنحضرت پس میگوید ابراہیم نیستم من صاحب این کار

إِنَّمَا كُنْتُ خَلِيلًا مِنْ وَرَاءَ وَرَاءَ اِعْمِدُوْا إِلَى مُوسَى الَّذِي

نبودم من خلیل مگر دور دور قصد کنید بسوے موسے کہ

كَلَّمَهُ اللهُ تَكْلِيمًا فَيَأْتُوْنَ مُوسَى فَيَقُولُ لَسْتُ بِصَاحِبِ ذٰلِكَ

کلام کرده او را خدا تعالی کلام کردنے بیواسطہ پس می آیند موسی را پس میگوید موسی نیستم من صاحب این کار

اِذْهَبُوْا إِلَى عِيسَى كَلِمَةِ اللهِ وَرُوْحِهِ فَيَقُولُ عِيسَى لَسْتُ

بروید بسوے عیسے کہ کلمۃ اللہ و روح اوست پس میگوید عیسے نیستم من

بِصَاحِبِ ذٰلِكَ فَيَأْتُوْنَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَقُوْمُ

صاحب این کار پس می آیند محمد را صلے اللہ علیہ وسلم پس مے ایستد محمد

فَيُؤْذَنُ لَهُ وَتُرْسَلُ الْأَمَانَةُ وَالرَّحِمُ فَيَقُوْمَانِ جَنْبَتَيِ الصِّرَاطِ

پس اذن کرده میشود او را و فرستاده میشود امانت و رحم پس می ایستد امانت و رحم در دو جانب صراط

يَمِينًا وَشِمَالًا فَيَمُرُّ أَوَّلُكُمْ كَالْبَرْقِ قَالَ قُلْتُ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي

دست راست و چپ پس میگذرند طایفہ کہ اول و افضل اند ہمانند برق گفت راوی گفتم من با آنحضرت مادر

أَيُّ شَيْءٍ كَمَرِّ الْبَرْقِ قَالَ أَلَمْ تَرَوْا إِلَى الْبَرْقِ كَيْفَ يَمُرُّ وَيَرْجِعُ

باو کدام چیز ست چگونہ میگذرد ہمچو برق فرمود آیا نمی بینید بسوی برق کہ میگذرد و باز میگردد

فِي طَرْفَةِ عَيْنٍ ثُمَّ كَمَرِّ الرِّيحِ ثُمَّ كَمَرِّ الطَّيْرِ وَشَدِّ الرِّجَالِ

در یک چشم زدن پس تر میگذرند ہمچو گذشتن باد پستر ہمچو گذشتن پرندہا و دویدن مردان

تَجْرِي بِهِمْ أَعْمَالُهُمْ وَنَبِيُّكُمْ قَائِمٌ عَلَى الصِّرَاطِ يَقُولُ يَا رَبِّ

مے بردایشان را صفا و نورانیت اعمال ایشان و پیغمبر شما استاده است بر صراط میگوید ای پروردگار

سَلِّمْ سَلِّمْ حَتّٰى تَعْجِزَ أَعْمَالُ الْعِبَادِ حَتّٰى يَجِيءَ الرَّجُلُ فَلَا يَسْتَطِيعُ

سلامت دار سلامت دار تا آنکہ عاجز می آید و سست میگردد قوت عملہای ایشان تا آنکہ می آید مردے کہ نمیتواند

السَّيْرِ الَّا زَحْفًا قَالَ وَفِي حَافَتَيِ الصِّرَاطِ كَلَالِيبُ مُعَلَّقَةٌ مَأْمُورَةٌ

سیر کردن و گذشتن از صراط مگر جنبیدن از مقعد بر سان صبی گفت آنحضرت و بر دو طرف صراط کلالیب

تَاخُذُ مَنْ أُمِرَتْ بِهِ فَمَخْدُوشٌ نَاجٍ وَمَكْدُوشٌ وَمُكَرْدَشٌ

میگیر کسے را کہ امر کردہ شدہ بگرفتن وے پس این مردم بعضے خدشہ کردہ اند و نجات یافتہ و بعضے دست و پا در بند

فِي النَّارِ وَالَّذِي نَفْسُ أَبِي هُرَيْرَةَ بِيَدِهِ إِنَّ قَعْرَ جَهَنَّمَ لَسَبْعِينَ

در آتش دوزخ و گفت ابو ہریرہ سوگند بآن خدائیکہ ذات ابی ہریرہ در دست قدرت اوست بدرستیکہ دوزخ

خَرِيفًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُثْمَانَ ابْنِ عَفَّانَ رض قَالَ قَالَ

سال است رواہ مسلم و مرویست از عثمان بن عفان رض گفت عثمان فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَشْفَعُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ثَلٰثَةٌ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم شفاعت میکند روز قیامت سہ قوم

الْأَنْبِيَاءُ ثُمَّ الْعُلَمَاءُ ثُمَّ الشُّهَدَاءُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

پیغمبران سپس علما سپس شہیدان روایت کردہ از ابن ماجہ و از

أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا أَنَسُ

انس رض مرویست کہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ای انس

أَكْثِرْ مِنَ الْأَصْدِقَاءِ فَإِنَّكُمْ شُفَعَاءُ بَعْضُكُمْ فِي بَعْضٍ الدَّيْلَمِي

زیادتی کن از دوستان زیرا کہ شما شفاعت کنندگانید بعض شما در بعض دیگر

بَابُ الْكَرَامَاتِ

باب در بیان کرامات

قَالَ يٰأَيُّهَا الْمَلَؤُا أَيُّكُمْ يَأْتِينِي بِعَرْشِهَا قَبْلَ أَنْ يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ

گفت سلیمان ای عزیزان کدام از شما می آرد پیش من تخت او را یعنے تخت بلقیس را پیش از انکہ بیایند

قَالَ عِفْرِيتٌ مِنَ الْجِنِّ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ

گفت دیوے از جن من بیارمش نزدیک تو پیش از انکہ برخیزی از جای خود

۱ کلالیب جمع کلوب بفتح کاف و تشدید لام بمعنے آنچہ بسیخ و مانند آن گوشت میشوید ان اللمعات اشعة اللمعات

۲ مخدوش یعنی مجروح

۳ جزء ۱۹ رکوع ۱۸

وَاِنِّیْ عَلَیْهِ لَقَوِیٌّ اَمِیْنٌ قَالَ الَّذِیْ عِنْدَهٗ عِلْمٌ مِّنَ الْکِتَابِ

وہر آئینہ من بران عرش توانا با امانتم گفت شخصے کہ نزدیک او علم از کتاب الٰہی بود

اَنَا اٰتِیْکَ بِهٖ قَبْلَ اَنْ یَّرْتَدَّ اِلَیْکَ طَرْفُکَ فَلَمَّا رَاٰهُ مُسْتَقِرًّا

من بیارمش نزدیک تو پیش از انکہ باز گردد بسوئے تو چشم تو پس چون سلیمان دید اورا قرار گرفتہ

عِنْدَهٗ قَالَ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّیْ لِیَبْلُوَنِیْ ءَاَشْکُرُ اَمْ اَکْفُرُ کَلَّمَا

نزدیک خویش گفت این خارق عادت از فضل پروردگار من است تا امتحان کند آیا شکر گذاری میکنم یا ناسپاسی

دَخَلَ عَلَیْهَا زَکَرِیَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ یٰمَرْیَمُ

داخل شدی زکریا بر مریم در مسجد سے یافتے نزدیک وے روزی را گفت اے مریم

اَنّٰی لَکِ هٰذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ یَرْزُقُ مَنْ یَّشَآءُ

از کجاست ترا این روزی گفت او از نزدیک خداست ہر آئینہ خدا میدہد روزی ہر کرا میخواہد

بِغَیْرِ حِسَابٍ اَلَآ اِنَّ اَوْلِیَآءَ اللّٰهِ لَا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَلَا هُمْ

بیشمار آگاہ باشید ہر آئینہ دوستان خدا ہیچ ترس نیست بر ایشان و نہ ایشان

یَحْزَنُوْنَ ۝ اَلَّذِیْنَ اٰمَنُوْا وَکَانُوْا یَتَّقُوْنَ لَهُمُ الْبُشْرٰی فِی الْحَیٰوةِ

اندوهگین شوند آنانکہ ایمان آوردند و تقوی میکردند ایشا نراست بشارت در زندگانی

الدُّنْیَا وَفِی الْاٰخِرَةِ وَعَنْ اَنَسٍ رضی اللہ عنہ اَنَّ اُسَیْدَ بْنَ حُضَیْرٍ وَعَبَّادَ

دنیا و در آخرت از انس رضی اللہ عنہ مرویست کہ اسید بن حضیر و عباد

ابْنَ بَشِیْرٍ تَحَدَّثَا عِنْدَ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فِیْ حَاجَةٍ

ابن بشیر ہر دو این صحابی جلیل القدر سخن کردند نزد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم در کارے کہ

لَهُمَا حَتّٰی ذَهَبَ مِنَ اللَّیْلِ سَاعَةٌ فِیْ لَیْلَةٍ شَدِیْدَةِ الظُّلْمَةِ

مر این دو کس را بود تا آنکہ رفت از شب ساعتے یعنے پارہ در شب سخت تاریک

ثُمَّ خَرَجَا مِنْ عِنْدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ یَنْقَلِبَانِ

پس بیرون آمدند آن دو صحابی رضی اللہ عنہما از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم درحالیکہ بر میگردند بسوے

سورۂ نمل ۱۲
سورۂ جنبیہ سوع ۱۲ ؏
جزء اا سوع ۱۲ ؏

وَبِيَدِ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عُصَيَّةٌ فَأَضَاءَتْ عَصَا أَحَدِهِمَا لَهُمَا

وبدست ہر یکے ازان عصائے بود پس روشن شد عصای یکے ازان دو برای ہر دو

حَتّٰى مَشَيَا فِي ضَوْئِهِمَا حَتّٰى إِذَا افْتَرَقَتْ بِهِمَا الطَّرِيقُ

تا آنکہ رفتند ہر دو در روشنی آن عصا تا آنکہ چون جدا شد ہر دو کس راہ

أَضَاءَتْ لِلْآخَرِ عَصَاهُ فَمَشٰى كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا فِي ضَوْءِ عَصَاهُ

روشن شد برای دیگر نیز عصاے او پس رفت ہر یکے ازان دو صحابی رضہ در روشنی عصای خود

حَتّٰى بَلَغَ أَهْلَهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رضہ قَالَتْ لَمَّا

تا آنکہ رسید ہر یک اہل خانہ خود را رواہ البخاری و روایت ست از عائشہ رضہ گفت عائشہ

مَاتَ النَّجَاشِيُّ كُنَّا نَتَحَدَّثُ أَنَّهُ لَا يَزَالُ يُرٰى عَلٰى قَبْرِهِ نُورٌ

ہنگامیکہ مرد نجاشے بادشاہ حبشہ بودیم ما کہ بیکدیگر حدیث میکردیم و میگفتیم کہ بدرستی ہمیشہ بود

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْهَا قَالَتْ لَمَّا أَرَادُوا غُسْلَ النَّبِيِّ

رواہ ابو داود و ہم از عائشہ رضہ روایت ست کہ چون ارادہ کردند صحابہ بعد از آنحضرت غسل

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالُوا لَا نَدْرِي أَنُجَرِّدُ رَسُولَ اللّٰهِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفتند نمیدانیم کہ آیا برہنہ کنیم پیغمبر خدا را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ ثِيَابِهِ كَمَا نُجَرِّدُ مَوْتَانَا أَمْ نُغَسِّلُهُ

صلے اللہ علیہ وسلم از جامہای آنحضرت چنانکہ برہنہ میکنیم مردہاے خود را یا غسل دہیم

وَعَلَيْهِ ثِيَابُهُ فَلَمَّا اخْتَلَفُوا أَلْقَى اللّٰهُ عَلَيْهِمُ النَّوْمَ حَتّٰى

او را و حال آنکہ باشد بر بدن شریف وی جامہای وی پس چون اختلاف کردند صحابہ انداخت خدا برگماشت

مَا مِنْهُمْ رَجُلٌ إِلَّا وَذَقْنُهُ فِي صَدْرِهِ ثُمَّ كَلَّمَهُمْ مُكَلِّمٌ

نبود از ایشان ہیچ مردے مگر آنکہ زنخدان وی بر سینہ وی بود پس سخن کرد ایشان را سخن کنندہ

مِنْ نَاحِيَةِ الْبَيْتِ لَا يَدْرُونَ مَنْ هُوَ اغْسِلُوا النَّبِيَّ

از گوشۂ خانہ در حال آنکہ در نمی یابند ایشان کہ کیست سخن کنندہ غسل دہید پیغمبر را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ ثِيَابُهُ فَقَامُوْا فَغَسَلُوْا وَعَلَيْهِ

صلی اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ بود ست جامہا پس برخاستند صحابہ و غسل دادند آنحضرت را

قَمِيْصُهُ يَصُبُّوْنَ الْمَاءَ فَوْقَ الْقَمِيْصِ وَيَدْلُكُوْنَهُ بِالْقَمِيْصِ

و حال آنکہ بر وست پیراہن وی می ریختند آب را بالای پیراہن و می مالیدند آنحضرت را بہ پیراہن

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنِ ابْنِ الْمُنْكَدِرِ

رواہ البیہقی فی دلائل النبوة و روایت ست از محمد بن المنکدر

اَنَّ سَفِيْنَةَ مَوْلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَخْطَأَ

کہ سفینہ مولای آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم گم کرد راہ

الْجَيْشَ بِاَرْضِ الرُّوْمِ اَوْ اُسِرَ فَانْطَلَقَ هَارِبًا يَلْتَمِسُ الْجَيْشَ

لشکر را کہ بجا ست در زمین روم یا بند کرده شد پس روان شد گریختہ از دست کافران در حالیکہ میجوید لشکر را

فَاِذَا هُوَ بِالْاَسَدِ فَقَالَ يَا اَبَا الْحَارِثِ اَنَا مَوْلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ

پس ناگاه وی یعنی سفینہ با شیری ست کہ پیش آمد او را پس گفت سفینہ کہ ای ابو الحارث من مولای آنحضرتم

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ مِنْ اَمْرِيْ كَيْتَ وَكَيْتَ فَاَقْبَلَ

صلی اللہ علیہ وسلم بود کہ من در حال من چنین و چنین چیزی از قصہ خود بیان کرد پس پیش آمد

الْاَسَدُ لَهُ بَصْبَصَةٌ حَتّٰى قَامَ اِلٰى جَنْبِهِ كُلَّمَا سَمِعَ صَوْتًا اَهْوٰى

شیر در حالیکہ مر او را چاپلوسی ست تا آنکہ استاد شیر در پہلوی سفینہ هر گاه کہ می شنید آوازی را کہ حائل باشد

اِلَيْهِ ثُمَّ اَقْبَلَ يَمْشِيْ اِلٰى جَنْبِهِ حَتّٰى بَلَغَ الْجَيْشَ ثُمَّ رَجَعَ الْاَسَدُ

قصد میکرد بسوی آن آواز پستر روی آورد شیر در حالیکہ میرود در پہلوی سفینہ تا آنکہ رسید سفینہ لشکر را پستر برگشت

رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ اَبِي الْجَوْزَاءِ قَالَ قُحِطَ اَهْلُ

رواہ فی شرح السنة و روایت ست از ابو الجوزا تابعی گفت قحط زده شدند اہل

الْمَدِيْنَةِ قَحْطًا شَدِيْدًا فَشَكَوْا اِلٰى عَائِشَةَ رض فَقَالَتْ اُنْظُرُوْا

مدینہ قحط سخت پس شکایت کردند بسوی عائشہ پس گفت عائشہ نگاه کنید

بصبصہ ... جنبانیدن دم ... و چاپلوسی کردن و خواری نمودن سگ و گربہ و جز آن

قَبْرَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاجْعَلُوْا مِنْهُ كُوًى إِلَى السَّمَاءِ

قبر مبارک آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم پس بگردانید از قبر شریف منافذ بسوی آسمان

حَتّٰى لَا يَكُوْنَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ السَّمَاءِ سَقْفٌ فَفَعَلُوْا فَمُطِرُوْا مَطَرًا

تا آنکہ نباشد میان قبر وی و میان آسمان سقف یعنے پردارید حجابے پس کردند ایشان پس باران دادہ شدند باران

حَتّٰى نَبَتَ الْعُشْبُ وَسَمِنَتِ الْإِبِلُ حَتّٰى تَفَتَّقَتْ مِنَ الشَّحْمِ فَسُمِّيَ

تا آنکہ روئید گیاہ و فربہ شدند شتران تا آنکہ بشگافتند شتران از پیہ پس نامیدہ شد

عَامَ الْفَتْقِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ سَعِيْدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيْزِ قَالَ

این سال سال فتق یعنے سال ارزانی رواہ الدارمی و از سعید بن عبد العزیز روایت است گفت

لَمَّا كَانَ أَيَّامُ الْحَرَّةِ لَمْ يُؤَذَّنْ فِيْ مَسْجِدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وقتے بود در روزہاے حرہ مراد مدینہ است گفتہ نشد اذان در مسجد آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثًا وَلَمْ يُقَمْ وَلَمْ يَبْرَحْ سَعِيْدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ الْمَسْجِدَ

علیہ وسلم سہ روز و گفتہ نشد اقامت نیز و بیرون نرفت سعید بن المسیب از مسجد

وَكَانَ لَا يَعْرِفُ وَقْتَ الصَّلٰوةِ إِلَّا بِهَمْهَمَةٍ يَسْمَعُهَا مِنْ قَبْرِ النَّبِيِّ

و بود سعید کہ نمی شناخت در آمدن وقت نماز مگر بآواز خفی کہ می شنید آنرا از درون حجرہ کہ قبر شریف

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض أَنَّ عُمَرَ

صلے اللہ علیہ وسلم رواہ الدارمی و روایت است از ابن عمر رض کہ عمر فرستاد

بَعَثَ جَيْشًا وَأَمَّرَ عَلَيْهِمْ رَجُلًا يُدْعٰى سَارِيَةَ فَبَيْنَمَا عُمَرُ

بجانبے لشکری را و امیر گردانید برین لشکر مردیرا کہ نام بردہ میشد او را ساریہ پس در اثنای آنکہ عمر رض

يَخْطُبُ فَجَعَلَ يَصِيْحُ يَا سَارِيَ الْجَبَلَ فَقَدِمَ رَسُوْلٌ مِنَ الْجَيْشِ

خطبہ میخواند پس گشت کہ آواز میکند میگوید ساریہ بگیر کوہ را و پناہ آر بوی پس قدوم آورد قاصدے از لشکر

فَقَالَ يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ لَقِيْنَا عَدُوَّنَا فَهَزَمُوْنَا فَإِذَا بِصَائِحٍ يَصِيْحُ

پس گفت ای امیر المؤمنین ملاقات کردند ما را دشمنان پس شکست دادند ما را پس ناگاہ آواز کنندہ گوئندہ

يَا سَارِيَ الْجَبَلَ فَأَسْنَدْنَا ظُهُورَنَا إِلَى الْجَبَلِ فَهَزَمَهُمُ اللّٰهُ تَعَالٰى

ای ساریہ جبل بگیر جبل پس تکیہ دادیم ما پشتہای خود را بسوی کوہ پس شکست داد ایشان را خدا تعالیٰ

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ نُبَيْهَةَ بْنِ وَهْبٍ أَنَّ

روایت کرد آنرا بیہقی در دلائل نبوت واز نبیہہ بن وہب روایت ست کہ

كَعْبًا دَخَلَ عَلٰى عَائِشَةَ فَذَكَرُوا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کعب احبار در آمد بر عائشہ پس ذکر کرد عائشہ و سرکہ حاضر مجلس بودند رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم را

فَقَالَ كَعْبٌ مَا مِنْ يَوْمٍ يَطْلُعُ إِلَّا نَزَلَ سَبْعُونَ أَلْفًا مِنَ الْمَلٰئِكَةِ

پس گفت کعب نیست ہیچ روز یکہ طلوع میکند مگر آنکہ فرود می اید ہفتاد ہزار از فرشتگان

حَتّٰى يَحُفُّوا بِقَبْرِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضْرِبُونَ

تا آنکہ گرداگرد میدر آیند قبر آن حضرت را صلی اللہ علیہ وسلم میزنند

بِأَجْنِحَتِهِمْ وَيُصَلُّونَ عَلٰى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتّٰى

بازو ہارا و درود میفرستند بر آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم تا آنکہ

إِذَا أَمْسَوْا عَرَجُوا وَهَبَطَ مِثْلُهُمْ فَصَنَعُوا مِثْلَ ذٰلِكَ حَتّٰى إِذَا انْشَقَّتْ

چون شام میکنند بالا میروند و فرود مے آیند مانند ایشان پس میکنند ایشان نیز مانند آنچہ میکردند فرشتگان

عَنْهُ الْأَرْضُ خَرَجَ فِي سَبْعِينَ أَلْفًا مِنَ الْمَلٰئِكَةِ يَزِفُّونَهُ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

از آن حضرت زمین بر آید در ہفتاد ہزار فرشتہ در حالیکہ میبرند آنحضرت را فرشتگان بدرگاہ عزت رواہ

اَلْبَابُ مُشْتَمِلٌ عَلٰى ذِكْرِ وَفَاتِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

این باب مشتمل ست بر ذکر وفات آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ ۝ وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ

یا محمد ہر آئینہ تو میمیری مرد و ہر آئینہ ایشان خواہند مرد و نیست محمد مگر پیغمبر ہر آئینہ گذشتہ اند

قَبْلِهِ الرُّسُلُ عَنْ أَبِي سَعِيدِنِ الْخُدْرِيِّ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پیش ازوی پیغمبران روایت ست از ابوسعید خدری رض کہ آنحضرت صلی اللہ

جزء ۲۳ رکوع ۱۷ ع

جزء ۴ رکوع ۶ ع

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَلَسَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ إِنَّ عَبْدًا خَيَّرَهُ اللّٰهُ بَيْنَ أَنْ

علیه وسلم نشست بر منبر پس فرمود که بنده بود مخیر گردانیده اورا خدا تعالی میان آنکه

يُؤْتِيَهُ مِنْ زَهْرَةِ الدُّنْيَا مَا شَاءَ وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ فَاخْتَارَ مَا

بدهد اورا از تازگی ونعمت دنیا هرچه خواهد آن بنده ومیان چیزیکه نزد خداست از ثواب آخرت پس اختیار

عِنْدَهُ فَبَكَى أَبُو بَكْرٍ قَالَ فَدَيْنَاكَ بِآبَائِنَا وَأُمَّهَاتِنَا فَعَجِبْنَا

آن بنده آخرت را پس گریه کرد ابوبکر گفت ابوبکر بخطاب آنحضرت فدا ایتو باد پدران ومادران ما پس شگفت

لَهُ فَقَالَ النَّاسُ انْظُرُوا إِلَى هٰذَا الشَّيْخِ يُخْبِرُ رَسُولُ اللّٰهِ

مر ابوبکر را پس گفتند مردم نگاه کنید بجانب این پیر که خبر میدهد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ عَبْدٍ خَيَّرَهُ اللّٰهُ بَيْنَ أَنْ يُؤْتِيَهُ مِنْ

صلی الله علیه وسلم از حال بنده که مخیر گردانید خدا تعالی اورا میان آنکه بدهد اورا از

زَهْرَةِ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ وَيَقُولُ فَدَيْنَاكَ بِآبَائِنَا وَأُمَّهَاتِنَا

زهره دنیا ومیان آنچه نزد اوست وآن پیر میگوید فدیناک بآبائنا وامهاتنا

فَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ الْمُخَيَّرُ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ

پس بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم آن بنده مخیر وبود ابوبکر

أَعْلَمَنَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ صَلَّى رَسُولُ اللّٰهِ

دانا ترین وفهم کننده ترین ما این کلام را متفق علیه واز عقبه بن عامر مرویست گفت عقبه نماز جنازه

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى قَتْلَى أُحُدٍ بَعْدَ ثَمَانِ سِنِينَ كَالْمُوَدِّعِ

صلی الله علیه وسلم بر کشتگان غزوه احد بعد از هشت سال از دفن مانند وداع کننده

لِلْأَحْيَاءِ وَالْأَمْوَاتِ ثُمَّ طَلَعَ الْمِنْبَرَ فَقَالَ إِنِّي بَيْنَ أَيْدِيكُمْ

مر زندگان را ومر مردگان را پس بر آمد آنحضرت منبر را پس گفت بدرستی که من در پیش شما

فَرَطٌ وَأَنَا عَلَيْكُمْ شَهِيدٌ وَإِنَّ مَوْعِدَكُمُ الْحَوْضُ وَإِنِّي

فرطم که برای شما کارسازی میکنم ومن بر شما گواهم گواهی میدهم بر حالت شما وبدرستیکه وعده گاه دیدار

لَأَنْظُرُ إِلَيْهِ وَأَنَا فِي مَقَامِي هٰذَا وَإِنِّي قَدْ أُعْطِيتُ مَفَاتِيحَ

وہر آئینہ می بینیم بحوض وحال آنکہ من دریں جای حوم و بدرستی من بتحقیق دادہ شدہ ام کلید ہاے

خَزَائِنِ الْأَرْضِ وَإِنِّي لَسْتُ أَخْشٰى عَلَيْكُمْ أَنْ تُشْرِكُوا بَعْدِي

خزاین زمین و بدرستے من نمیترسم بر شما مشرک شدن و کافر گشتن شمارا بعد از من

وَلٰكِنِّي أَخْشٰى عَلَيْكُمُ الدُّنْيَا أَنْ تَنَافَسُوا فِيهَا وَزَادَ بَعْضُهُمْ

ولیکن میترسم بر شما دنیارا کہ رغبت کنید در دنیا ومیل کنید در وے و زیادت کردہ اند بعضے

فَتَقْتَتِلُوا فَتَهْلِكُوا كَمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

راویان پس قتل کنید و کشتن کنید میان خود پس ہلاک شوید چنانکہ ہلاک شدند کسانیکہ بودند پیش از شما متفق

أَنَسٍ رضی قَالَ لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَعَلَ يَتَغَشَّاهُ الْكَرْبُ

وازانس رض مرویست گفت انس ہنگامیکہ گران شد وسخت گشت مرض آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم گشت کہ می پوشید و

فَقَالَتْ فَاطِمَةُ وَاكَرْبَ أَبَاهُ فَقَالَ لَهَا لَيْسَ عَلٰى أَبِيكِ كَرْبٌ

ومحنت مرض پس گفت فاطمہ ای اندوہ وسختی پدر پس گفت آنحضرت مر فاطمہ را نیست بر پدر تو محنت و شدت

بَعْدَ الْيَوْمِ فَلَمَّا مَاتَ قَالَتْ يَا أَبَتَاهُ أَجَابَ رَبًّا دَعَاهُ يَا أَبَتَاهُ

بعد از امروز پس چون گذشت چون آنحضرت گفت فاطمہ در ندبہ آنحضرت ای پدر من اجابت کرد و رفت بسوی

مَنْ جَنَّةُ الْفِرْدَوْسِ مَأْوَاهُ يَا أَبَتَاهُ إِلٰى جِبْرَئِيلَ نَنْعَاهُ فَلَمَّا

ای کسیکہ بہشت برین جاے اوست ای پدر من بسوی جبرئیل میرسانم خبر او را ومیگریم نزد وے وتعزیت میکنیم

دُفِنَ قَالَتْ فَاطِمَةُ يَا أَنَسُ أَطَابَتْ أَنْفُسُكُمْ أَنْ تَحْثُوا عَلٰى

وراپس ہنگامیکہ دفن کردہ شد گفت فاطمہ ای انس آیا خوش وخورسند شد نفسہاے شما کہ بریزید بر

رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ التُّرَابَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم خاک رواہ البخاری

وَعَنْ أَنَسٍ رضی قَالَ لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از انس رض گفت انس وقتیکہ قدوم آورد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

الْمَدِيْنَةَ لَعِبَتِ الْحَبَشَةُ بِحِرَابِهِمْ فَرَحًا لِقُدُوْمِهٖ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗد

مدینہ را شاد مانے کردند تمامہ مردم تا آنکہ بازی کردند حبشیان بحربہا خود از جہت شاد شدن مر قدوم آنحضرت

وَفِيْ رِوَايَةِ الدَّارِمِيِّ قَالَ مَا رَاَيْتُ يَوْمًا قَطُّ كَانَ اَحْسَنَ

و در روایت دارمی این چنین آمدہ است کہ گفت انس ندیدم من ہیچ روز را ہرگز کہ بود نیکوتر

وَلَا اَضْوَءَ مِنْ يَوْمٍ دَخَلَ عَلَيْنَا فِيْهِ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و نہ روشن تر از روزے کہ در آمد بر ما دران روز پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَفِيْ رِوَايَةِ التِّرْمِذِيِّ قَالَ لَمَّا كَانَ الْيَوْمُ الَّذِيْ دَخَلَ

وسلم و در روایت ترمذی این چنین آمدہ است کہ گفت انس چون شد روزیکہ در آمد

فِيْهِ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِيْنَةَ اَضَاءَ مِنْهَا كُلُّ

دروی آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مدینہ را روشن شد از مدینہ ہر چیز

شَيْءٍ فَلَمَّا كَانَ الْيَوْمُ الَّذِيْ مَاتَ فِيْهِ اَظْلَمَ مِنْهَا كُلُّ شَيْءٍ وَمَا نَفَضْنَا

پس ہرگاہ کہ شد روزے کہ مرد آنحضرت دروے تاریک شد از مدینہ ہر چیز و نیفشاندیم ما

اَيْدِيَنَا عَنِ التُّرَابِ وَاِنَّا لَفِيْ دَفْنِهٖ حَتّٰى اَنْكَرْنَا قُلُوْبَنَا وَعَنْ

دستہاے خود را از خاک و حال آنکہ ما بہ تحقیق بودیم در دفن آنحضرت تا آنکہ منکر شدیم دلہای خود را

عَائِشَةَ رض قَالَتْ لَمَّا قُبِضَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از عائشہ رض گفت عائشہ ہنگامیکہ قبض کردہ شد روح آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اخْتَلَفُوْا فِيْ دَفْنِهٖ فَقَالَ اَبُوْبَكْرٍ سَمِعْتُ مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

اختلاف کردند صحابہ در موضع دفن آنحضرت پس گفت ابوبکر رض شنیدم از آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا قَالَ مَا قَبَضَ اللّٰهُ نَبِيًّا اِلَّا فِي الْمَوْضِعِ الَّذِيْ يُحِبُّ

علیہ وسلم درین باب چیزے و آن اینست کہ گفت آنحضرت قبض نکردہ ست خدا روح ہیچ پیغمبر را

اَنْ يُّدْفَنَ فِيْهِ اُدْفُنُوْهُ فِيْ مَوْضِعِ فِرَاشِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

کہ دفن کردہ شود دران جا دفن کنید او را جاے خوابگاہ وے رواہ الترمذے

وعنها قالت كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول في

وہم از عائشہ رضا روایت گفت بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم میگفت در

مرضه الذي مات فيه يا عائشة ما ازال اجد الم الطعام

بیماری خود که فوت کرد دران بیماری ای عائشه همیشه بودم مییافتم درد طعام را

الذي اكلت بخيبر وهذا اوان وجدت انقطاع ابهري

که خورده بودم بخیبر و این وقت یافتن من است بریده شدن رگ دل مرا

من ذلك السم رواه البخاري وعن جعفر بن محمد عن

ازان زهر رواه البخاری و روایت است از جعفر بن محمد از

ابيه ان رجلا من قريش دخل على ابيه علي بن الحسين رض

پدرش که مردے از قریش در آمد بر پدر وی که علی بن حسین که زین العابدین است رض

فقال الا احدثك عن رسول الله صلى الله عليه وسلم

پس گفت آمرد آیا حدیث نکنم ترا از ان حضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قال بلى حدثنا عن ابي القاسم صلى الله عليه وسلم قال

گفت امام زین العابدین بلے حدیث کن ما را از ابی القاسم صلے اللہ علیہ وسلم گفت

لما مرض رسول الله صلى الله عليه وسلم اتاه جبرئيل

هنگامیکه بیمار شد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم آمد او را جبرئیل

فقال يا محمد ان الله ارسلني اليك تكريما لك وتشريفا

پس گفت ای محمد بدرستی که خدا تعالی فرستاده مرا بسوی تو از جهت گرامی داشتن مر ترا و بزرگ داشتن مر ترا

لك خاصة لك يسأل عما هو اعلم به منك يقول كيف

در حالیکه این تکریم مخصوص ست بتو می پرسد ترا از چیزیکه وی تعالی داناتر است بآنچیز از تو میگوید خدا تعالی چگونه

تجدك قال اجدني يا جبرئيل مغموما واجدني يا جبرئيل

می یابی خود را گفت آنحضرت می یابم خود را ای جبرئیل غمگین و می یابم خود را اے جبرئیل

مكروبا ثم جاءه اليوم الثاني فقال له ذلك فرد عليه النبي

اندوہگین پس آمد جبرئیل نزد آنحضرت روز دوم پس گفت جبرئیل مر آنحضرت را آنچه گفته بود پس جواب داد آنحضرت

صلى الله عليه وسلم كما رد اول يوم ثم جاءه اليوم الثالث

صلی اللہ علیہ وسلم چنانچہ جواب داد نخستین روز پس آمد نزد آنحضرت روز سوم

فقال له كما قال اول يوم ورد عليه كما رد عليه وجاء معه ملك

پس گفت مر آنحضرت را چنانچہ گفته بود روز اول جواب داد آنحضرت و رد کرد چنانکه رد کرده بود و آمد با

يقال له اسمعيل على مائة الف ملك كل ملك على مائة الف ملك

که گفته میشود او را اسمعیل موکل است بر صد هزار فرشته هر فرشته ازان موکل است بر صد هزار فرشته

فاستاذن عليه فساله عنه ثم قال جبرئيل هذا ملك الموت

پس طلب کرد اذن آن فرشته برای آمدن بر وی صلعم پس پرسید آنحضرت از حال این فرشته پس گفت جبرئیل این

يستاذن عليك ما استاذن على ادمي قبلك ولا يستاذن

طلب اذن میکند تا درآید بر تو استیذان نکرده است برای درآمدن بر هیچ آدمی پیش از تو و استیذان

على ادمي بعدك فقال ائذن له فاذن له فسلم عليه ثم

بر هیچ آدمی بعد از تو این مخصوص بحضرت است پس گفت آنحضرت اذن ده مر او را پس اذن داد جبرئیل ملک الموت را پس سلام داد ملک الموت

قال يا محمد ان الله ارسلني اليك فان امرتني ان اقبض

گفت ای محمد بدرستیکہ خدا فرستاده است مرا بسوی تو پس اگر فرمائی مرا که بستانم

روحك قبضته وان امرتني ان اتركه تركته فقال وتفعل

روح پاک ترا بستانم او را و اگر بفرمائی مرا بگذارم روح ترا بگذارم آنرا پس گفت آنحضرت میکنی و می‌ستانی

يا ملك الموت قال نعم بذلك امرت وامرت ان اطيعك

ای ملک الموت گفت ملک الموت آری میکنم و باین امر کرده شده ام و امر کرده شده ام که فرمانبرداری کنم ترا

قال فنظر النبي صلى الله عليه وسلم الى جبرئيل عليه السلام

گفت راوی پس نظر کرد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بسوی جبرئیل که چه میگوید جبرئیل و چه باید کرد

فَقَالَ جِبْرَئِيلُ يَا مُحَمَّدُ إِنَّ اللهَ قَدِ اشْتَاقَ إِلَى لِقَائِكَ فَقَالَ

پس گفت جبرئیل ای محمد بدرستی خدا تعالی بتحقیق آرزومند و خواهان است بدیدار تو پس فرمود

النَّبِيُّ لِمَلَكِ الْمَوْتِ امْضِ لِمَا أُمِرْتَ بِهِ فَقَبَضَ رُوحَهُ فَلَمَّا

پیغمبر خدا مر ملک الموت را بکن مر آنچیزیرا که امر کرده شده بدان پس قبض کرد ملک الموت روح آنحضرت را

تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَاءَتِ التَّعْزِيَةُ

وفات یافت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم و آمد تعزیت یعنی آواز تسلی دادن

سَمِعُوا صَوْتًا مِنْ نَاحِيَةِ الْبَيْتِ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ

که شنیدند صحابہ آوازے را از گوشہ خانہ کہ میگوید سلام بر شما ای اہل بیت

وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ إِنَّ فِي اللهِ عَزَاءً مِنْ كُلِّ مُصِيبَةٍ وَ

و باد بر شما مہربانی خدا و فزونیہاے کرم وی بدرستیکہ مر خدارا عزا است از ہر مصیبت و

خَلَفًا مِنْ كُلِّ هَالِكٍ وَدَرَكًا مِنْ كُلِّ فَائِتٍ فَبِاللهِ فَاتَّقُوا

خدا خلف است از ہلاک شونده و تدارک ست از ہر در گذرنده پس بیاری خدا تقوی کنید

وَإِيَّاهُ فَارْجُوا فَإِنَّمَا الْمُصَابُ مَنْ حُرِمَ الثَّوَابَ فَقَالَ

و خدارا امید دارید نہ جز او را پس نیست مصیبت زده مگر کسیکہ محروم گردانیده شده است ثواب پس

عَلِيٌّ أَتَدْرُونَ مَنْ هٰذَا هُوَ الْخَضِرُ عَلَيْهِ السَّلَامُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ

علی مرتضی آیا در می یابید کیست امیر و این خضر ست کہ بہ تعزیہ اصحاب و اہل بیت آمده ست روایت کرد

اَلْبَابُ مُشْتَمِلٌ عَلٰى تَرِكَةِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

این باب مشتمل ست بر ترکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ أَخِي جُوَيْرِيَةَ قَالَ مَا تَرَكَ رَسُولُ اللهِ

روایت است از عمرو بن الحارث کہ صحابی بود و برادر جویریہ بنت الحارث کہ از امہات مومنین ست گفت عمرو

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ مَوْتِهِ دِينَارًا وَلَا دِرْهَمًا

صلے اللہ علیہ وسلم نزد موت خود نہ دینار و نہ درہم

وَلَا عَبْدًا وَلَا اَمَةً وَلَا شَيْئًا اِلَّا بَغْلَتَهُ الْبَيْضَاءَ وَسِلَاحَهُ وَ

و نه غلام و نه کنیز و نه چیزے مگر استر وی که سفید بود که آنرا دلدل نام بود و سلاح جنگ وے

اَرْضًا جَعَلَهَا صَدَقَةً رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض

و زمینے که گردانیده بود آنرا صدقه و وقف بر فقرا و اهل و عیال رواه البخاری و از ابو هریره رض روایت است

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَقْتَسِمُ وَرَثَتِيْ

که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود تقسیم نکنند وارثان من

دِيْنَارًا مَا تَرَكْتُ بَعْدَ نَفَقَةِ نِسَائِيْ وَمُؤْنَةِ عَامِلِيْ فَهُوَ

یک دینار را چیزیکه بگذارم من الیس از نفقه زنان من بعد از وی و بعد از اجرت عامل من یعنے خلیفه پس

صَدَقَةٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ بَكْرٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

بر فقرا چنانکه در حیات بود رواه بخاری و مسلم و روایت ست از ابوبکر صدیق رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا نُوْرَثُ مَا تَرَكْنَاهُ صَدَقَةٌ

صلے اللہ علیہ وسلم میراث یافته نمیشود و از ما چیزیکه گذاشته ایم از مال صدقه است

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و مصرف است بر فقرا متفق علیه و از ابو موسے اشعری رض از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَنَّهُ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ اِذَا اَرَادَ رَحْمَةَ اُمَّةٍ مِّنْ عِبَادِهٖ

وسلم مرویست که آنحضرت فرمود بدرستیکه خدا تعالی چون خواهد رحمت امتی از بندگان خود

قَبَضَ نَبِيَّهَا قَبْلَهَا فَجَعَلَهُ لَهَا فَرَطًا وَّسَلَفًا بَيْنَ يَدَيْهَا وَاِذَا اَرَادَ

قبض میکند و میمیراند پیغمبر آن امت را پیش از آن امت یعنے از نزول عذاب پس میگرداند خدا پیغمبر را برائے

هَلَكَةَ اُمَّةٍ عَذَّبَهَا وَنَبِيُّهَا حَيٌّ فَاَهْلَكَهَا وَهُوَ يَنْظُرُ فَاَقَرَّ

هلاک امتی را عذاب میکند آن امت را و حال آنکه پیغمبر آن امت زنده است پس هلاک میگرداند خدا تعالی

عَيْنَهٗ بِهَلَكَتِهَا حِيْنَ كَذَّبُوْهُ وَعَصَوْا اَمْرَهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

هردو چشم پیغمبر را بهلاک شدن آن امت هنگامی که نسبت به دروغ کردند ولی فرمانی کردند امر او را رواه مسلم

وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

و از ابوہریرہ روایت است گفت فرمود آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم

وَالَّذِیْ نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِیَدِهٖ لَیَاْتِیَنَّ عَلٰی اَحَدِکُمْ یَوْمٌ وَّلَا یَرَانِیْ ثُمَّ

سوگند بخدا ئیکہ بقای ذات محمد در دست قدرت اوست ہر آئینہ بیاید بر یکے از شما روزے و نہ بیند مرا

لَاَنْ یَّرَانِیْ اَحَبُّ اِلَیْهِ مِنْ اَهْلِهٖ وَمَالِهٖ مَعَهُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

گذشتن از عالم پس ہر آئینہ دیدن وی مرا دوست داشتہ شدہ تر است بسوی وے از اہل و عیال وی با

کِتَابُ مَنَاقِبِ الصَّحَابَةِ رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُمْ

این کتاب در بیان منقبتہا ے صحابہ است رضی اللہ تعالےٰ عنہم

وَالسّٰبِقُوْنَ الْاَوَّلُوْنَ مِنَ الْمُهٰجِرِیْنَ وَالْاَنْصَارِ وَالَّذِیْنَ

و پیشی گیرندگان پیشینیان از ہجرت کنندگان و یاری کنندگان و آنانکہ

اتَّبَعُوْهُمْ بِاِحْسَانٍ رَّضِیَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوْا عَنْهُ وَاَعَدَّ لَهُمْ

پیروی کردند ایشان را بہ نیکوئے خوشنود شد خدا از ایشان و خوشنود شدند از وے و آماده

جَنّٰتٍ تَجْرِیْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِیْنَ فِیْهَا اَبَدًا ذٰلِكَ الْفَوْزُ

بوستانہا کہ میرود زیر آن جویہا جاوید باشند دران ہمیشہ این رستگاری

الْعَظِیْمُ اِنَّ الَّذِیْنَ یُبَایِعُوْنَكَ اِنَّمَا یُبَایِعُوْنَ اللّٰهَ یَدُ اللّٰهِ

بزرگ است بدرستی آنانکہ بیعت کردند ترا جز این نیست کہ بیعت کردند با خدا دست خدا

فَوْقَ اَیْدِیْهِمْ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ وَالَّذِیْنَ مَعَهٗ اَشِدَّآءُ

بر دستہای شان است محمد فرستادہ خداست و آنانکہ با وئید سخت دل اند

عَلَی الْكُفَّارِ رُحَمَآءُ بَیْنَهُمْ تَرٰىهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا یَّبْتَغُوْنَ

بر کفار و مہربان دل اند باہم مے بینی تو ایشان را رکوع آرندگان و سجود کنندگان مے طلبند

فَضْلًا مِّنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانًا سِیْمَاهُمْ فِیْ وُجُوْهِهِمْ مِّنْ اَثَرِ

ایشان افزونی از خدا تعالیٰ و خوشنودی حضرت او علامتہای ایشان در رویہا ایشان ظاہر بوده

ع ۱ جزو ۱ رکوع ۲
ع ۲ جزو ۲ رکوع ۹
ع ۳ جزو ۲۶ رکوع ۱۲

السُّجُوْدِ ذٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرٰىةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْاِنْجِيْلِ

سجدہ کردن این وصف کہ مذکور شد صفت ایشان در توریت موسی و صفت ایشان در انجیل کتاب

كَزَرْعٍ اَخْرَجَ شَطْــَٔهٗ فَاٰزَرَهٗ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوٰى عَلٰى سُوْقِهٖ

مانند کشتی است کہ بیرون آورد شاخ خود را پس قوی ساخت او را پس سطبر شد پس ابر شد بر ساق خود

يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيْظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَ

شگفت آورد مزارعانرا تا خشم گیرند بدایشان ناگرویدگان وعدہ کردہ خدا آنانرا کہ گرویدند و

عَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ مِنْهُمْ مَّغْفِرَةً وَّاَجْرًا عَظِيْمًا ۔ لَا يَسْتَوِيْ

کردند کردار ہائے پسندیدہ از ایشان یعنی ہمہ ایشانرا وعدہ فرمودہ است بآمرزش گناہان و مزدی بزرگ

مِنْكُمْ مَّنْ اَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقٰتَلَ اُولٰٓئِكَ اَعْظَمُ دَرَجَةً

از شما آنکہ نفقہ کرد پیش از فتح و کارزار کرد آنگروہ بزرگتر اند بمرتبہ

مِّنَ الَّذِيْنَ اَنْفَقُوْا مِنْۢ بَعْدُ وَقٰتَلُوْا وَكُلًّا وَّعَدَ اللّٰهُ الْحُسْنٰى

از آنانکہ انفاق کردند از پس آن و کارزار کردند و ہمہ را وعدہ کرد خدا نیکو

وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ ۔ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللّٰهُ النَّبِيَّ وَالَّذِيْنَ

و خدا بآنچہ عمل میکنند دانا است روزیکہ رسوا نکند خدا پیغمبر را و آنانکہ

اٰمَنُوْا مَعَهٗ نُوْرُهُمْ يَسْعٰى بَيْنَ اَيْدِيْهِمْ وَبِاَيْمَانِهِمْ يَقُوْلُوْنَ

گرویدند باو روشنی شان می شتابد پیش شان و در راست شان میگویند

رَبَّنَآ اَتْمِمْ لَنَا نُوْرَنَا وَاغْفِرْ لَنَا اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ

پروردگار ما تمام گردان برای ما روشنی ما و بیامرز ما را بدرستیکہ تو بر ہر چیز توانا است

عَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ الْخُدْرِيِّ رضـ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابو سعید خدری رضا گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا تَسُبُّوْا اَصْحَابِيْ فَلَوْ اَنَّ اَحَدَكُمْ اَنْفَقَ مِثْلَ اُحُدٍ

وسلم دشنام نکنید یاران مرا پس اگر ثابت شود کہ یکے از شما خرج کند بدید در راہ خدا مانند

ذهبا ما بلغ مد احدهم ولا نصيفه متفق عليه وعن

زر نمیرسد ثواب آن نیم پیمانه یکی از ایشان را ونه ثواب نیم نیم پیمانه یکی از ایشان را متفق علیه واز

ابي بردة عن ابيه قال رفع يعني النبي صلى الله عليه وسلم

ابی برده رضا و از پدرش که ابوموسی است روایت است گفت برداشت یعنی پیغمبر خدا صلی الله

راسه الى السماء وكان كثيرا مما يرفع راسه الى السماء

سر مبارک خود را بسوی آسمان و بود آنحضرت اکثر بر میداشت سر مبارک خود را بسوی آسمان

فقال النجوم امنة للسماء فاذا ذهب النجوم اتى السماء

پس گفت آنحضرت ستارگان سبب امن اند مر آسمان را پس چون بروند ستارگان می آید آسمان را

ما توعد وانا امنة لاصحابي فاذا ذهبت انا اتى لاصحابي

آنچه وعده کرده شده است آسمان از انفطار و انشقاق و من سبب امن ام برای اصحاب خود پس چون بروم من از عالم

ما يوعدون واصحابي امنة لامتي فاذا ذهب اصحابي اتى

چیزیکه وعده کرده شده اند از فتن و حروب و اصحاب من سبب امن اند مر امت مرا پس چون بروند اصحاب من می آید

امتي ما يوعدون رواه مسلم وعن ابي سعيد الخدري

امت مرا آنچه وعده کرده شده اند از بدع و حوادث و ذهاب خیر و حدوث شر رواه مسلم و روایت است از ابوسعید خدری رضی الله عنه

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ياتي على الناس زمان

گفت فرمود آن حضرت صلی الله علیه وسلم می آید بر مردم زمانے

فيغزو فئام من الناس فيقولون هل فيكم من صاحب

پس غزا میکنند جماعتی از مردم پس گفته میشود و پرسیده میشود از آن جماعت آیا هست در میان شما

رسول الله صلى الله عليه وسلم فيقولون نعم فيفتح لهم

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پس میگویند آری هست پس کشاده میشود مرایشانرا حصنی و حصاری

ثم ياتي على الناس زمان فيغزو فئام من الناس فيقال هل فيكم من

پس تر می آید بر مردم زمانے پس غزا میکنند جماعتی از مردم پس گفته میشود و پرسیده میشود آیا هست در میان شما

صَاحَبَ أَصْحَابَ رَسُوْلِ اللّٰهِ فَيَقُوْلُوْنَ نَعَمْ فَيُفْتَحُ لَهُمْ ثُمَّ يَأْتِيْ

کسیکه صحبت داشته است باصحاب پیغمبر خدا پس میگویند آری هست پس کشاده میشود برای ایشان پس می آید

عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ فَيَغْزُوْ فِئَامٌ مِّنَ النَّاسِ فَيُقَالُ هَلْ فِيْكُمْ مَّنْ

بر مردم زمانی پس غزا میکند جماعتی از مردم پس گفته میشود آیا هست میان شما

صَاحَبَ مَنْ صَاحَبَ أَصْحَابَ رَسُوْلِ اللّٰهِ فَيَقُوْلُوْنَ نَعَمْ فَيُفْتَحُ

کسیکه صحبت داشته است باآنکس که او صحبت داشته باشد باصحاب پیغمبر خدا پس میگویند آری هست پس

لَهُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُمَرَ رضه قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

از برکت این هر سه طبقه متفق علیه و روایت است از عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْرِمُوْا أَصْحَابِيْ فَإِنَّهُمْ خِيَارُكُمْ ثُمَّ الَّذِيْنَ يَلُوْنَهُمْ

علیه وسلم گرامی دارید یاران مرا زیراکه بدرستی ایشان نیک ترین شما اند پس آنکسانیکه می پیوندند ایشان را

ثُمَّ الَّذِيْنَ يَلُوْنَهُمْ ثُمَّ يَظْهَرُ الْكَذِبُ حَتّٰى أَنَّ الرَّجُلَ لَيَحْلِفُ

پس آنکسانیکه می پیوندند ایشان را پس ظاهر شائع میگردد دروغ و خیانت در دین و سوا تا آنکه مرد باشد که سوگند

وَلَا يُسْتَحْلَفُ وَيَشْهَدُ وَلَا يُسْتَشْهَدُ أَلَا مَنْ سَرَّهُ بُحْبُوْحَةُ

و سوگند داده نمیشود و گواهی میدهد و گواهی طلب کرده نمیشود آگاه باشید کسیکه شاد میگرداند او را وسط

الْجَنَّةِ فَلْيَلْزَمِ الْجَمَاعَةَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ الْفَذِّ وَهُوَ مِنَ

بهشت پس باید که لازم گیرد جماعت مسلمانان را پس بدرستی شیطان با تنها و یگانه است و شیطان از

الْاِثْنَيْنِ أَبْعَدُ وَلَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ

دو کس دورتر است نسبت بیک کس و باید که تنها نباشد مرد با زنی اجنبیه زیراکه شیطان

ثَالِثُهُمَا وَمَنْ سَرَّتْهُ حَسَنَتُهُ وَسَاءَتْهُ سَيِّئَتُهُ فَهُوَ مُؤْمِنٌ

سوم این هر دو کس است و کسیکه شاد گرداند او را نیکی او و اندوهگین گرداند او را بدی او پس آنکس مومن

وَعَنْ جَابِرٍ رضه عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَمَسُّ

و روایت است از جابر رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم گفت آنحضرت مس نکند

النَّارُ مُسْلِمًا رَآنِي أَوْ رَأَى مَنْ رَآنِي رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

آتش دوزخ مسلمانے را کہ دیدہ است مرا یا دیدہ است کسے را کہ دیدہ است مرا رواہ ترمذی و از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مُغَفَّلٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبد اللہ بن مغفل مرویست گفت فرمود آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اللّٰهَ اللّٰهَ فِي أَصْحَابِي اللّٰهَ اللّٰهَ فِي أَصْحَابِي لَا تَتَّخِذُوهُمْ غَرَضًا

ترسید خدا را در حق اصحاب من و یاد نکنید ایشان را جز بہ تعظیم و توقیر سہ بار مکرر فرمود برائے تاکید مگیرید

مِنْ بَعْدِي فَمَنْ أَحَبَّهُمْ فَبِحُبِّي أَحَبَّهُمْ وَمَنْ أَبْغَضَهُمْ فَبِبُغْضِي

بعد از من پس کسیکہ دوست میدارد ایشانرا پس بدوستی من دوست میدارد و کسیکہ دشمن میدارد ایشانرا

أَبْغَضَهُمْ وَمَنْ آذَاهُمْ فَقَدْ آذَانِي وَمَنْ آذَانِي فَقَدْ آذَى اللّٰهَ

دشمن میدارد ایشان را و کسیکہ برنجاند ایشان را پس بتحقیق رنجانید مرا و کسیکہ برنجاند مرا پس

وَمَنْ آذَى اللّٰهَ فَيُوشِكُ أَنْ يَأْخُذَهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

خدا تعالےٰ را و کسیکہ برنجاند خدا را پس نزدیک کہ بگیرد و عذاب کند او را رواہ الترمذی

وَعَنْ أَنَسٍ رضی اللہ عنہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از انس رضی اللہ عنہ مرویست کہ آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

مَثَلُ أَصْحَابِي فِي أُمَّتِي كَالْمِلْحِ فِي الطَّعَامِ لَا يَصْلُحُ الطَّعَامُ إِلَّا بِالْمِلْحِ

قصہ عجیبیہ اصحاب من در میان است من مانند نمک در طعام است صلاح نمی پذیرد طعام مگر بہ نمک

قَالَ الْحَسَنُ فَقَدْ ذَهَبَ مِلْحُنَا فَكَيْفَ نَصْلُحُ رَوَاهُ فِي شَرْحِ

گفت حسن بصری بعد از شنیدن این حدیث پس بتحقیق رفت نمک ما پس چگونہ اصلاح پذیریم ما رواہ فی شرح

السُّنَّةِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

السنۃ و روایت است از عبد اللہ بن بریدہ اسلمی از پدرش روایت میکند کہ گفت بریدہ فرمود

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ أَصْحَابِي يَمُوتُ فِي

صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ یکے از اصحاب من کہ بمیرد بر

أَرْضٍ إِلَّا بُعِثَ قَائِدًا وَنُورًا لَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

زمین مگر آنکه بر انگیخته شود از قبر در حالیکه کشنده است مردم را به بهشت و سبب روشنائی است مرایشان را روز قیامت

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از ابن عمر رضا گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

إِذَا رَأَيْتُمُ الَّذِينَ يَسُبُّونَ أَصْحَابِي فَقُولُوا لَعْنَةُ اللّٰهِ عَلٰى

وقتیکه ببینید آن کسانے را که دشنام میکنند اصحاب مرا پس بگوئید لعنت خدا باد بر این

شَرِّكُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ سَمِعْتُ

فعل بد شما رواه الترمذی و روایت ست از عمر بن الخطاب رضا گفت عمر شنیدم من

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ سَأَلْتُ رَبِّي عَنِ

آنحضرت را صلی الله علیه وسلم که میگفت پرسیدم پروردگار خود را از حال

اخْتِلَافِ أَصْحَابِي مِنْ بَعْدِي فَأَوْحٰى إِلَيَّ يَا مُحَمَّدُ إِنَّ

اختلاف اصحاب خود بعد از من پس وحی فرستاد بسوے من ای محمد بدرستی

أَصْحَابَكَ عِنْدِي بِمَنْزِلَةِ النُّجُومِ فِي السَّمَاءِ بَعْضُهَا أَقْوٰى

اصحاب تو نزد من بجاے ستارگان اند در آسمان که بعضے از ستارگان قوی تراند

مِنْ بَعْضٍ وَلِكُلٍّ نُورٌ فَمَنْ أَخَذَ بِشَيْءٍ مِمَّا هُمْ عَلَيْهِ مِنِ

و روشن تراند از بعضے و مر هر یکے را نوری ست پس هر که گرفت به چیزے که ایشان بر آن چیز اند

اخْتِلَافِهِمْ فَهُوَ عِنْدِي عَلٰى هُدًى قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

از اختلاف ایشان پس آنکس نزد من بر راه راست ست گفت عمر بن خطاب فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَصْحَابِي كَالنُّجُومِ فَبِأَيِّهِمُ اقْتَدَيْتُمُ

صلی الله علیه وسلم اصحاب من بمنزله ستارگان اند که بآنها راه یافته میشود پس بهر کدام ایشان اقتدا کنید

اهْتَدَيْتُمْ رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رض يَقُولُ

راه راست مے یابید رواه رزین و روایت ست از جابر بن عبدالله رضا میگفت که

سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَا تَمَسُّ النَّارُ مُسْلِمًا

شنیدم من آن حضرت را صلے اللہ علیہ وسلم میگفت کہ مس نمیکند آتش دوزخ مسلمانی را

رَاٰنِيْ اَوْ رَاٰى مَنْ رَاٰنِيْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

کہ دید مرا یا دید کسے را کہ دید مرا روایت کرد ترمذی

بَابُ فَضْلِ الْاَنْصَارِ

باب ست در بیان فضیلت انصار رضہ

وَالَّذِيْنَ تَبَوَّؤُا الدَّارَ وَالْاِيْمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّوْنَ مَنْ

و آنانراست کہ جاے گرفتند بدار الاسلام و جاے پیدا کردند در ایمان پیش از مہاجران دوست میدارند ہر کہ

هَاجَرَ اِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُوْنَ فِيْ صُدُوْرِهِمْ حَاجَةً مِّمَّا اُوْتُوْا

ہجرت میکند بسوی ایشان و نمی یابند در خاطر خود و غرضہ از طرف انچہ داده شد

وَيُؤْثِرُوْنَ عَلٰى اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُّوْقَ

مہاجران را و دیگران را اختیار میکنند بر خویشتن اگر چہ باشد ایشان را احتیاج و ہر کرا نگاہ داشتہ شد

شُحَّ نَفْسِهٖ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُوْنَ ٥ عَنْ اَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ

از حرص نفس خودش را آنجماعت ایشانند رستگار روایت ست از انس رضہ از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اٰيَةُ الْاِيْمَانِ حُبُّ الْاَنْصَارِ وَاٰيَةُ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت نشان ایمان محبت انصار است و نشان

النِّفَاقِ بُغْضُ الْاَنْصَارِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ الْبَرَآءِ رضہ قَالَ

نفاق دشمنی انصار ست متفق علیہ و روایت ست از براء بن عازب رضہ گفت

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ الْاَنْصَارُ

شنیدم پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت انصار

لَا يُحِبُّهُمْ اِلَّا مُؤْمِنٌ وَلَا يُبْغِضُهُمْ اِلَّا مُنَافِقٌ فَمَنْ اَحَبَّهُمْ

دوست نمیدارد ایشانرا مگر مسلمان و دشمن نمیدارد ایشانرا مگر منافق پس کسیکہ دوست دارد

الفضائل ۱۲۱

اَحَبَّہُ اللّٰہُ تَعَالٰی وَمَنْ اَبْغَضَھُمْ اَبْغَضَہُ اللّٰہُ تَعَالٰی مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ

دوست دارد او را خدا تعالیٰ و کسیکہ دشمن دارد ایشان را دشمن دارد او را خدا تعالیٰ متفق علیہ

وَعَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ

و روایت ست از ابوہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَوْلَا الْھِجْرَۃُ لَکُنْتُ امْرَأً مِّنَ الْاَنْصَارِ وَلَوْ سَلَکَ

وسلم اگر نمی بود ہجرت ہر آئینہ میبودم من مردے از انصار و اگر سلوک میکردند

النَّاسُ وَادِیًا وَّسَلَکَتِ الْاَنْصَارُ وَادِیًا اَوْ شِعْبًا لَسَلَکْتُ

مردم وادی را و میرفتند انصار وادی دیگر را یا درہ میان دو کوہ را ہر آئینہ سلوک میکردم

وَادِیَ الْاَنْصَارِ وَشِعْبَھَا الْاَنْصَارُ شِعَارٌ وَالنَّاسُ دِثَارٌ

وادی انصار را و شعب ایشان را انصار بمنزلہ شعار اند یعنے جامہ درونی مردمان باقی بمنزلہ دثار اند یعنے

اِنَّکُمْ سَتَرَوْنَ بَعْدِیْ اَثَرَۃً فَاصْبِرُوْا حَتّٰی تَلْقَوْنِیْ

ہر آئینہ شما اے انصار نزدیک است کہ بہ بینید شما پس از من اختیار کردنے استبدادی پس صبر کنید تا بمن ملاقات کنید

عَلَی الْحَوْضِ رَوَاہُ الْبُخَارِیُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰہُ

بر حوض رواہ البخاری و روایت است از انس رض کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ رَاٰی صِبْیَانًا وَّنِسَاءً مُّقْبِلِیْنَ مِنْ عُرْسٍ

علیہ وسلم دید کودکان را و زنان را یعنے از انصار روے آرندہ و آیندہ از طعام عروسے

فَقَامَ النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اللّٰھُمَّ اَنْتُمْ مِّنْ

پس بایستاد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت خداوندا شما از

اَحَبِّ النَّاسِ اِلَیَّ اَللّٰھُمَّ اَنْتُمْ مِّنْ اَحَبِّ النَّاسِ اِلَیَّ یَعْنِیْ

محبوب ترین مردم اید بسوی من خداوندا شما از دوست ترین مردم اید بسوے من مراد آنحضرت

الْاَنْصَارَ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ زَیْدِ بْنِ اَرْقَمَ رض قَالَ قَالَ

مخاطبین انصار را متفق علیہ و روایت است از زید بن ارقم رض گفت فرمود

ف: حدیث ۱ سے انصار کی محبت معلوم ہوئی ...

ف: حدیث ۲ ...

رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَللّٰھُمَّ اغْفِرْ لِلْاَنْصَارِ وَ
آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم خداوندا بیامرز مر انصار را

لِاَبْنَآءِ الْاَنْصَارِ وَلِاَبْنَاءِ اَبْنَاءِ الْاَنْصَارِ رَوَاہُ مُسْلِمٌ
ومر پسران انصار را ومر پسران پسران انصار را رواہ مسلم

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ
واز ابن عباس رضی اللہ عنہ مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

لَا یُبْغِضُ الْاَنْصَارَ اَحَدٌ یُّؤْمِنُ بِاللّٰہِ وَالْیَوْمِ الْاٰخِرِ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ
دشمن ندارد انصار را ہیچ یکے کہ ایمان دارد بخدا و روز آخرت رواہ الترمذی

وَعَنْ سَہْلِ بْنِ سَعْدٍ رضی اللہ عنہ قَالَ کُنَّا مَعَ رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ
و روایت ست از سہل بن سعد رضی اللہ عنہ گفت بودیم ما ہمراہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ وَھُوَ یَحْفِرُ الْخَنْدَقَ وَنَحْنُ نَنْقُلُ التُّرَابَ
علیہ وسلم و حال آنکہ آنحضرت میکند خندق را و ما دور میکردیم خاک را

فَمَرَّ بِنَا فَقَالَ اَللّٰھُمَّ لَا عَیْشَ اِلَّا عَیْشُ الْاٰخِرَۃِ فَاغْفِرْ
پس گذر کرد بر ما آنحضرت ؐ و دید سختی حال ما پس فرمود خداوندا نیست عیش و راحت مگر عیش و راحت آخرت

لِلْاَنْصَارِ وَالْمُھَاجِرَۃِ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ
انصار را و مہاجرین را رواہ الترمذی

فِیْمَنْ سَبَّ اَصْحَابَ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ
درباب حکم آن کسے ست کہ دشنام دہد صحابۂ آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم

وَالَّذِیْنَ جَآءُوْا مِنْ بَعْدِھِمْ یَقُوْلُوْنَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا
و نیز آنان راست کہ آمدند بعد از مہاجران و انصار میگویند ای پروردگار ما بیامرز ما را

وَلِاِخْوَانِنَا الَّذِیْنَ سَبَقُوْنَا بِالْاِیْمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِیْ
و برادران ما را کہ سبقت کردند بر ما بایمان آوردن و مپیدا مکن در

خبر بدہ سبع ۹

قُلُوْبِنَا غِلًّا لِّلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا رَبَّنَآ اِنَّكَ رَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ عَنْ

دل ہا ہیچ کینہ نسبت آنانکہ ایمان آوردند ای پروردگار ما ہر آئینہ تو بخشایندہ مہربانی روایت ست از

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا

ابن عمر رض گفت فرمود آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون

رَاَيْتُمُ الَّذِيْنَ يَسُبُّوْنَ اَصْحَابِيْ فَقُوْلُوْا لَعْنَةُ اللّٰهِ عَلٰى

ببینید شما آن کسانی را کہ دشنام میکنند اصحاب مرا پس بگوئید لعنت خدا و دوری از رحمت وی باد بر

شَرِّكُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِنِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ

بدفعل شما کہ میکنید شما رواہ ترمذی و روایت ست از ابی سعید خدری گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَسُبُّوْا اَصْحَابِيْ

ابو سعید فرمود آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم دشنام نکنید یاران مرا

فَوَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ لَوْ اَنَّ اَحَدَكُمْ اَنْفَقَ مِثْلَ اُحُدٍ

پس سوگند بخدا کہ ذات من در دست قدرت اوست اگر ثابت شود کہ یکے از شما خرچ کند در راہ خدا

ذَهَبًا مَّا اَدْرَكَ مُدَّ اَحَدِهِمْ وَلَا نَصِيْفَهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

زر نمی یابد ثواب یک مد شان را و نہ نیم مد شان را رواہ الترمذی

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مُغَفَّلٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و روایت ست از عبداللہ بن مغفل رض گفت عبد اللہ فرمود آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَللّٰهَ اَللّٰهَ فِيْ اَصْحَابِيْ اَللّٰهَ اَللّٰهَ فِيْ

صلے اللہ علیہ وسلم ترسید خدا را در حق اصحاب من مکرر فرمود

اَصْحَابِيْ لَا تَتَّخِذُوْهُمْ غَرَضًا مِّنْ بَعْدِيْ فَمَنْ اَحَبَّهُمْ

و نسازید ایشان را مثل ہدف بعد از من پس کسیکہ دوست میدارد ایشان را

فَبِحُبِّيْ اَحَبَّهُمْ وَمَنْ اَبْغَضَهُمْ فَبِبُغْضِيْ اَبْغَضَهُمْ وَمَنْ

پس بدوستی من دوست میدارد ایشان را و کسیکہ دشمن میدارد ایشان را پس بدشمنی من دشمن میدارد ایشان را

اٰذَاهُ وَفَقَدْ اٰذَانِیْ وَمَنْ اٰذَانِیْ فَقَدْ اٰذَی اللّٰهَ وَمَنْ اٰذَی

برنجانید ایشان را پس بتحقیق رنجانید مرا و کسیکه رنجانید مرا پس بتحقیق رنجانید خدارا و کسیکه رنجاند

اللّٰهَ یُوْشِكُ اَنْ یَّاْخُذَهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

خدارا نزدیک است اینکه میگیرد عذاب میکند او را خدائے تعالےٰ رواه الترمذی

مَنَاقِبُ اَبِیْ بَكْرِنِ الصِّدِّیْقِ رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ

این مناقب حضرت ابی بکر صدیق رضی اللہ تعالےٰ عنہ

اِلَّا تَنْصُرُوْهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللّٰهُ اِذْ اَخْرَجَهُ الَّذِیْنَ كَفَرُوْا ثَانِیَ

اگر یاری نہید او را پس بدرستی یاری داده آ او را خدا چون کشیدند و بیرون کردند او را آنانکہ کفر ورزیدند دوم

اثْنَیْنِ اِذْ هُمَا فِی الْغَارِ اِذْ یَقُوْلُ لِصَاحِبِهٖ لَا تَحْزَنْ اِنَّ اللّٰهَ

دو چون ہر دو بودند در غار چون گفت یار خود را غم مخور بدرستی خدا

مَعَنَا فَاَنْزَلَ اللّٰهُ سَكِیْنَتَهٗ عَلَیْهِ وَاَیَّدَهٗ بِجُنُوْدٍ لَّمْ تَرَوْهَا

باماست پس فرو فرستاد خدا آرام خود را براو و قوت داده او را بلشکرہا یکہ ندید آن را

وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِیْنَ كَفَرُوا السُّفْلٰی وَكَلِمَةُ اللّٰهِ هِیَ الْعُلْیَا

و گردانید کلمہ آنانکہ کفر ورزیدند فروتر و کلمہ خدا او ست بلند تر

وَاللّٰهُ عَزِیْزٌ حَكِیْمٌ وَلَا یَاْتَلِ اُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ

و خدا غالب است حکم کننده و سوگند نخورند خداوندان فضل از شما و فراخے

اَنْ یُّؤْتُوْا اُولِی الْقُرْبٰی وَالْمَسٰكِیْنَ وَالْمُهٰجِرِیْنَ فِیْ سَبِیْلِ اللّٰهِ

آنکه ندہند خویشاں را و درویشان و مہاجران را در راه خدائے

وَسَیُجَنَّبُهَا الْاَتْقَی الَّذِیْ یُؤْتِیْ مَالَهٗ یَتَزَكّٰی وَمَا لِاَحَدٍ عِنْدَهٗ

و زود دور کرده از آن پرہیزگار آنکه میدہد مال خود را پاکی میکند و نیست مرکسے را نزد او

مِنْ نِّعْمَةٍ تُجْزٰی اِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْاَعْلٰی وَلَسَوْفَ یَرْضٰی

از نعمت کہ پاداشں داده شود مگر خواستن ذات پروردگار او بزرگتر و ہر آئینہ زود خوشنود گردد

۱ جزء ۱۰ رکوع ۱۲
۲ جزء ۱۸ رکوع ۹
۳ جزء ۳۰ رکوع ۱۷

عن ابي سعيد الخدري رض عن النبي صلى الله عليه

از ابی سعید خدری روایت ست از ان حضرت صلے اللہ علیہ

وسلم قال ان من امن الناس علي في صحبته وماله

وسلم گفت آنحضرت بدرستی از هستا کننده ترین مردم برمن در صحبت خود و مال خود

ابو بكر وعند البخاري ابا بكر ولو كنت متخذا خليلا

ابو بکر ست و نزد بخاری ابابکر واقع شده با الف و اگر بودم من گیرنده دوست خالص جانی را

لاتخذت ابا بكر خليلا ولكن اخوة الاسلام ومودته

هر آئینه میگرفتم ابوبکر را دوست ولیکن برادرے کہ بحق مسلمانی است و محبت آن باقی است

لا تبقين في المسجد خوخة الا خوخة ابي بكر وفي رواية

باقی داشته نشود در مسجد روزنے در دیوار مگر روزنے که در دیوار ابوبکر ست و در روایتے

لو كنت متخذا خليلا غير ربي لاتخذت ابا بكر خليلا

دیگر این لفظ است اگر بودم من گیرندهٔ دوست جز پروردگار هر آئینه میگرفتم ابوبکر را خلیل

متفق عليه وعن عائشة رض قالت قال لي رسول الله

متفق علیه و روایت ست از عائشه رض گفت عایشه گفت مرا آن حضرت

في مرضه ادعي ابا بكر اباك واخاك حتى اكتب كتابا

در مرض خود بخوان و طلب کن برای من ابوبکر را که پدر تو است و بخوان برادر خود را تا آنکه بنویسم نوشته را

فاني اخاف ان يتمنى متمن ويقول قائل انا اولى ويابى الله

زیرا که بدرستی من می‌ترسم که آرزو کند آرزو کننده و بگوید گوینده که من مستحق خلافت را اولیت مستحق تر

والمؤمنون الا ابا بكر رواه مسلم وعن جبير بن مطعم

و مسلمانان مگر ابوبکر را رواه مسلم و روایت ست از جبیر بن مطعم

قال اتت النبي صلى الله عليه وسلم امرأة فكلمته

گفت جبیر آمد آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم را زنے و سخن کرد آنحضرت را

فِي شَيْءٍ فَأَمَرَهَا أَنْ تَرْجِعَ إِلَيْهِ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَرَأَيْتَ

در چیزے پس امر کرد آنحضرت آن زن را کہ وقت دیگر بیاید گفت آن زن ای رسول اللہ خبر دہ مرا

أَنْ جِئْتُ وَلَمْ أَجِدْكَ كَأَنَّهَا تُرِيدُ الْمَوْتَ قَالَ فَإِنْ لَمْ تَجِدِينِي

اگر بیایم و نیابم ترا گویا آن زن ارادہ میکرد ازین قول موت آنحضرت را فرمود پس اگر نیابی

فَأْتِي أَبَا بَكْرٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ أَنَّ النَّبِيَّ

تو مرا پس بیائی ابوبکر را متفق علیہ و روایت است از عمرو بن العاص کہ آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَهُ عَلَى جَيْشِ ذَاتِ السَّلَاسِلِ

صلی اللہ علیہ وسلم فرستاد اورا و امیر گردانید بر لشکر ذات السلاسل

قَالَ فَأَتَيْتُهُ فَقُلْتُ أَيُّ النَّاسِ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ عَائِشَةُ

گفت عمرو بن عاص پس آمدم من آنحضرت را پس گفتم من یعنے با آنحضرت کدام یکے از مردمان دوست داشتہ تر است

قُلْتُ مِنَ الرِّجَالِ قَالَ أَبُوهَا قُلْتُ ثُمَّ مَنْ قَالَ عُمَرُ فَعَدَّ رِجَالًا

گفتم از مردان کدام محبوب تر است گفت پدر عائشہ کہ ابوبکر است گفتم پس تر کیست گفت عمر پس شمرد آنحضرت مردان را

فَسَكَتُّ مَخَافَةَ أَنْ يَجْعَلَنِي فِي آخِرِهِمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

پس خاموش شدم از جہت ترس آنکہ بگرداند مرا در پس ترین ایشان متفق علیہ و از

مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ قَالَ قُلْتُ لِأَبِي أَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ بَعْدَ النَّبِيِّ

محمد بن حنفیہ روایت است گفت گفتم من مر پدر خود را کدام یکے از آدمیان بہتر است بعد از پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَبُو بَكْرٍ قُلْتُ ثُمَّ مَنْ قَالَ عُمَرُ وَ

صلی اللہ علیہ وسلم گفت پدر من کہ ابوبکر صدیق بہتر است گفت پس تر کدام یکے بہتر است فرمود عمر

خَشِيتُ أَنْ يَقُولَ عُثْمَانُ قُلْتُ ثُمَّ أَنْتَ قَالَ مَا أَنَا إِلَّا رَجُلٌ

و ترسیدم من کہ بگوید عثمان گفتم پس تر تو بہتر ہستی گفت نیستم من مگر یک مردے

مِنَ الْمُسْلِمِينَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضـ قَالَ كُنَّا

از مسلمانان رواہ البخاری و از ابن عمر رضہ مرویست گفت بودیم ما

فِي زَمَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا نَعْدِلُ بِأَبِي بَكْرٍ أَحَدًا

در زمان آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ برابر نمیکردیم بابی بکر ہیچ یکے را

ثُمَّ عُمَرَ ثُمَّ عُثْمَانَ ثُمَّ نَتْرُكُ أَصْحَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پستر برابر نمیکردیم بعمر ہیچ یکے را پستر بعثمان ہیچ یکے را پستر میگذاشتیم اصحاب آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم

لَا نُفَاضِلُ بَيْنَهُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَفِي رِوَايَةٍ لِأَبِي دَاوُدَ قَالَ

کہ تفضیل نمی نہادیم میان ایشان رواہ البخاری و در روایتے کہ مر ابی داؤد راست همچنین است گفت

كُنَّا نَقُولُ وَرَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَيٌّ أَفْضَلُ أُمَّةِ

ابن عمر کہ بودیم ما کہ میگفتیم در حال آنکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم زندہ بود فاضلترین امت

النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَهُ أَبُو بَكْرٍ ثُمَّ عُمَرُ ثُمَّ عُثْمَانُ رض

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بعد از وے ابوبکر است پستر عمر پستر عثمان رض

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از ابوہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَا لِأَحَدٍ عِنْدَنَا يَدٌ إِلَّا وَقَدْ كَافَيْنَاهُ مَا خَلَا أَبَا بَكْرٍ فَإِنَّ لَهُ

نیست مر ہیچ یکے را نزد ما نعمتے و نیکی مگر آنکہ بتحقیق مکافات کردیم آنرا مگر ابوبکر پس بدرستی مر ابوبکر را

عِنْدَنَا يَدًا يُكَافِئُهُ اللهُ بِهَا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَا نَفَعَنِي مَالُ أَحَدٍ

نزد ما نعمتے است مکافات دہد او را خدائے تعالے در بدل آن نعمت روز قیامت و سود نکرد مرا مال ہیچ

قَطُّ مَا نَفَعَنِي مَالُ أَبِي بَكْرٍ وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلًا لَاتَّخَذْتُ

ہرگز آنچہ سود کرد مرا مال ابی بکر و اگر میبودم من گیرندہ خلیل ہر آئینہ میگرفتم

أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا أَلَا وَإِنَّ صَاحِبَكُمْ خَلِيلُ اللهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

ابوبکر را خلیل آگاہ باشید کہ صاحب شما خلیل خدا است رواہ ترمذی

وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ أَبُو بَكْرٍ سَيِّدُنَا وَخَيْرُنَا وَأَحَبُّنَا إِلَى رَسُولِ اللهِ

و روایت است از عمر رض گفت عمر ابوبکر مہتر ما و بہترین ما است و محبوبترین ما است بسوئے پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ

صلے اللہ علیہ وسلم روا ہ الترمذی و روایت ست از ابن عمر رض از آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِأَبِيْ بَكْرٍ أَنْتَ صَاحِبِيْ فِي الْغَارِ وَصَاحِبِيْ

صلے اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت مرابی بکر را کہ تو یار و مصاحب منی در غار و یار و مصاحب منی

عَلَى الْحَوْضِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

بر حوض رواہ الترمذی و روایت ست از عائشہ گفت عائشہ فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَنْبَغِيْ لِقَوْمٍ فِيْهِمْ أَبُوْ بَكْرٍ أَنْ يَؤُمَّهُمْ

صلے اللہ علیہ وسلم نمی سزد و نمی سزد مر قومے را کہ در میان ایشان ابو بکر ست کہ امامت کند

غَيْرُهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ أَمَرَنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ

این قوم را جز ابو بکر رواہ الترمذی و روایت ست از عمر رض گفت امر کرد ما را آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَتَصَدَّقَ وَوَافَقَ ذٰلِكَ عِنْدِيْ مَالًا

صلے اللہ علیہ وسلم کہ تصدق کنیم در راہ خدا مالے و موافق افتاد آن نزد من مالے را

فَقُلْتُ الْيَوْمَ أَسْبِقُ أَبَا بَكْرٍ إِنْ سَبَقْتُهُ يَوْمًا قَالَ فَجِئْتُ بِنِصْفِ

پس گفتم امروز پیشی گیرم از ابو بکر را اگر ممکن باشد پیشی من او را روزی گفت عمر پس آوردم نیمہ

مَالِيْ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَبْقَيْتَ لِأَهْلِكَ

مال خود را پس گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم چہ چیز و چہ مقدار باقی داشتہ مر اہل

فَقُلْتُ مِثْلَهُ وَأَتٰى أَبُوْ بَكْرٍ بِكُلِّ مَا عِنْدَهُ فَقَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ

پس گفتم باقی گذاشتہ ام برائے اہل اندازہ آنکہ آوردہ ام و آورد ابو بکر ہر چہ نزد او بود پس گفت آنحضرت

مَا أَبْقَيْتَ لِأَهْلِكَ فَقَالَ أَبْقَيْتُ لَهُمُ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهُ قُلْتُ

چہ چیز گذاشتہ تو مر اہل و عیال خود را پس گفت ابو بکر باقی گذاشتم برائے ایشان خدا و رسول خدا را

لَا أَسْبِقُهُ إِلٰى شَيْءٍ أَبَدًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْ دَاوُدَ

پیشی نمی توانم کرد ابو بکر را ہرگز روایت کرد این را ترمذی و ابو داود

وعن عائشة رضـ أن أبا بكر رضـ دخل على رسول الله صلى الله

و روایت ست از عائشه صدیقه رضـ که ابو بکر در آمد بر آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم فقال أنت عتيق الله من النار فيومئذ سمي

علیہ وسلم پس گفت آنحضرت تو آزاد کردہ خدا ہستی از آتش دوزخ پس دران روز نامیدہ شد ابوبکر بنام

عتيقا رواه الترمذي وعن ابن عمر قال قال رسول الله

عتیق رواہ الترمذی و روایت ست از عبد اللہ بن عمر گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم أنا أول من تنشق عنه الأرض ثم

صلے اللہ علیہ وسلم من نخستین کسے ام کہ شگافتہ میگردد از وے زمین بعد از من

أبو بكر ثم عمر ثم آتي أهل البقيع فيحشرون معي ثم أنتظر

ابوبکر بعد از وے عمر پستر مے آیم نزد اہل بقیع را پس برانگیختہ میشوند با من پستر انتظار میبرم

أهل مكة حتى أحشر بين الحرمين رواه الترمذي

اہل مکہ را تا آنکہ جمع کردہ میشوم با ایشان میان حرم مکہ و مدینہ رواہ الترمذی

وعن أبي هريرة رضـ قال قال رسول الله صلى الله عليه

و روایت ست از ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم أتاني جبرئيل فأخذ بيدي فأراني باب الجنة

وسلم آمد مرا جبرئیل پس گرفت دست مرا پس نمود مرا جبرئیل در وے از درہای بہشت

الذي يدخل منه أمتي فقال أبو بكر يا رسول الله وددت

کہ می درآیند ازان درامت من پس گفت ابوبکر مرا ای رسول خدا دوست میداشتم

أني كنت معك حتى أنظر إليه فقال رسول الله صلى الله

کاشکے من بودم با تو تا آنکہ نظر میکردم بسوے آن پس گفت آنحضرت صلے اللہ

عليه وسلم أما إنك يا أبا بكر أول من يدخل الجنة

علیہ وسلم آگاہ باش اے ابوبکر کہ تو نخستین کسے ہستی کہ درآیند بہشت را

مِنْ اُمَّتِيْ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ذُكِرَ عِنْدَهُ اَبُوْبَكْرٍ

از امت من رواه ابوداؤد و روایت ست از عمر رضی الله عنه که یاد کرده شد نزد عمر رضی الله عنه ابو بکر را

فَبَكٰى وَقَالَ وَدِدْتُ اَنَّ عَمَلِيْ كُلَّهُ مِثْلُ عَمَلِهِ يَوْمًا وَاحِدًا

پس گریه کرد عمر و گفت دوست میدارم کاشکے عمل تمام عمر من مانند عمل ابو بکر می بود در یک روز

مِنْ اَيَّامِهِ وَلَيْلَةً وَاحِدَةً مِنْ لَيَالِيْهِ اَمَّا لَيْلَتُهُ فَلَيْلَةٌ سَارَ

از روزهای عمر وے و مانند عمل یک شب و یے بود از شب های وی اما شب ابو بکر پس آن شب که سیر کرد

مَعَ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلَى الْغَارِ فَلَمَّا انْتَهَيَا

با آنحضرت صلے الله علیه وسلم بسوے غار پس هنگامیکه رسید آنحضرت و ابوبکر

اِلَيْهِ قَالَ وَاللهِ لَا تَدْخُلُهُ حَتّٰى اَدْخُلَ قَبْلَكَ فَاِنْ كَانَ فِيْهِ شَيْءٌ

بسوے غار و خواست آنحضرت که در غار آید گفت ابو بکر بخدا سوگند مدیاں تو غار را تا آنکه درآیم من پیش

اَصَابَنِيْ دُوْنَكَ فَدَخَلَ فَكَسَحَهُ وَوَجَدَ فِيْ جَانِبِهِ ثُقْبًا فَشَقَّ

از حشرات موذی بار رسد مرا زیان نه ترا پس در آمد ابو بکر پیش و روب ابو بکر غار را و یافت ابو بکر در گوشه غار سوراخها پس پاره کرد ابوبکر

اِزَارَهُ وَسَدَّهَا بِهِ وَبَقِيَ مِنْهَا اثْنَانِ فَاَلْقَمَهُمَا رِجْلَيْهِ ثُمَّ قَالَ

ازار خود را و به بست سوراخها را بآن و باقی ماند از آن سوراخها دو سوراخ پس در آورد در آن دو سوراخ

لِرَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُدْخُلْ فَدَخَلَ رَسُوْلُ اللهِ

ابو بکر مر آنحضرت را صلے الله علیه وسلم در آئی پس در آمد آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَوَضَعَ رَاْسَهُ فِيْ حِجْرِهِ وَنَامَ

صلے الله علیه وسلم و نهاد سر مبارک خود در کنار ابو بکر و خواب کرد آنحضرت

فَلُدِغَ اَبُوْبَكْرٍ فِيْ رِجْلِهِ مِنَ الْجُحْرِ وَلَمْ يَتَحَرَّكْ مَخَافَةَ اَنْ

پس گزیده شد ابو بکر در پایش از سوراخ و نجنبید ابو بکر از جهت خوف آنکه

يَنْتَبِهَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَقَطَتْ دُمُوْعُهُ

بیدار گردد آنحضرت صلے الله علیه وسلم پس ساقط شد اشکهای ابو بکر

عَلٰی وَجْهِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَا لَكَ یَا اَبَا بَکْرٍ

بر چهرهٔ مبارک آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس گفت آنحضرت چه شد ترا ای ابوبکر رض

قَالَ لُدِغْتُ فِدَاكَ اَبِیْ وَاُمِّیْ فَتَفَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ

گفت ابوبکر گزیده شدم من فدای تو باد پدر و مادر من پس افگند آب دهن آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ فَذَهَبَ مَا یَجِدُهٗ ثُمَّ انْتَقَضَ عَلَیْهِ وَکَانَ سَبَبَ مَوْتِهٖ

وسلم پس رفت آنچه می یافت ابوبکر رض از درد پس تر شکست لدغ بر ابی بکر و همین سبب موت ابوبکر بود

وَاَمَّا یَوْمُهٗ فَلَمَّا قُبِضَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

که در آخر عمر با اثر آن بمرد و اما روز ابوبکر که آرزو دارم که آن روز است که چون وفات یافت آنحضرت صلی الله علیه و

اِرْتَدَّتِ الْعَرَبُ وَقَالُوْا لَا نُؤَدِّیْ زَکٰوةً فَقَالَ لَوْ مَنَعُوْنِیْ

مرتد شدند بعضی از عرب و گفتند نمیدهیم ما زکوة را پس گفت ابوبکر رض اگر ندهند مرا

عِقَالًا لَجَاهَدْتُّهُمْ عَلَیْهِ فَقُلْتُ یَا خَلِیْفَةَ رَسُوْلِ اللّٰهِ تَاَلَّفِ

پای بند شترے را هر آئینه جهاد میکنم ایشان را بر وے پس گفتم من ای خلیفهٔ پیغمبر خدا موافقت کن

النَّاسَ وَارْفُقْ بِهِمْ فَقَالَ لِیْ اَجَبَّارٌ فِی الْجَاهِلِیَّةِ وَخَوَّارٌ

مردم را و نرمی کن با ایشان پس گفت مرا آیا تو جبار و قوی میشوی در جاهلیت و سست و ضعیفی

فِی الْاِسْلَامِ اِنَّهٗ قَدِ انْقَطَعَ الْوَحْیُ وَتَمَّ الدِّیْنُ اَیَنْقُصُ وَاَنَا حَیٌّ

در کار بار اسلام و گفت ابوبکر رض بدرستیکه شان اینست که بتحقیق تمام شد وحی و تمام شد دین و آیا نقصان پذیرد دین

رَوَاهُ رَزِیْنٌ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ کَانَ عُمَرُ یَقُوْلُ اَبُوْ بَکْرٍ

روایت کرد رزین و مرویست از جابر رض گفت جابر که بود عمر فاروق که میگفت ابوبکر

سَیِّدُنَا وَاَعْتَقَ سَیِّدَنَا یَعْنِیْ بِلَالًا رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ

سردار و سید ماست و آزاد کرد سید ما را اراده میکرد از آن بلال را رواه البخاری

وَعَنْ اَنَسٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ خَطَبَ

و از انس رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم خطبه خواند

النَّاسَ فَقَالَ سُدُّوا هٰذِهِ الْأَبْوَابَ الشَّارِعَةَ فِي الْمَسْجِدِ إِلَّا

مردم را پس فرمود کہ بند کنید و مگذارید این درہاے کہ می درآئید از ان درہا در مسجد شریف مگر

بَابَ أَبِي بَكْرٍ فَإِنِّي لَا أَعْلَمُ أَحَدًا أَعْظَمَ عِنْدِي يَدًا فِي

در ابوبکر پس بدرستی من نمیدانم ہیچ یکے را بزرگتر نزد خود از روے نیکی و نعمتے در

صُحْبَتِهِ وَذَاتِ يَدِهِ مِنْ أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ بَعْضُ النَّاسِ سُدُّوا

صحبت خود و ماحب نعمتے خود از ابوبکر پس گفتند بعض مردم بطریق طعن بند کنید ہمہ

الْأَبْوَابَ كُلَّهَا إِلَّا بَابَ خَلِيلِهِ فَقَالَ إِنِّي رَأَيْتُ عَلَى أَبْوَابِهِمْ

درہا . را مگر در دوست خود پس فرمود بدرستیکہ من دیدم بر درہاے شان

ظُلْمَةً وَرَأَيْتُ عَلَى بَابِ أَبِي بَكْرٍ نُورًا فَكَانَتِ الْآخِرَةُ أَعْظَمَ عَلَيْهِمْ مِنَ الْأُولٰى

ظلمت ہا و دیدم بر در ابی بکر نور را پس شد آخرت بزرگتر بر ایشان از ابتدا

مَنَاقِبُ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ

در منقبتہاے حضرت عمر بن الخطاب رضی اللہ عنہ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت ست از ابو ہریرہ رض گفت ابو ہریرہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَلَقَدْ كَانَ فِيمَا قَبْلَكُمْ مِنَ الْأُمَمِ مُحَدَّثُونَ

وسلم ہر آئینہ بتحقیق بودند در انچہ پیش از شما از امتہاے محدثان

فَإِنْ يَكُ فِي أُمَّتِي أَحَدٌ فَإِنَّهُ عُمَرُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

پس اگر باشد در امت من کسے پس بدرستی آن یکی عمر خواہد بود متفق علیہ و روایت ست از

جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ

جابر رض گفت جابر فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ در آمدم من بہشت را

فَإِذَا أَنَا بِالرُّمَيْصَاءِ امْرَأَةِ أَبِي طَلْحَةَ وَسَمِعْتُ خَشْفَةً

پس ناگاہ ملاقی شدم برمیصا کہ زن ابے طلحہ انصاری ست و دراں شنیدم حرکت

ف: گفت شیخ قدس سرہ ... صادق الظن ... حقیقت ... اعلی ... [illegible]

فَقُلْتُ مَنْ هٰذَا فَقَالَ هٰذَا بِلَالٌ وَرَأَيْتُ قَصْرًا بِفِنَائِهٖ جَارِيَةٌ

پس گفتم من کیست این پس گفت این بلال است و دیدم کوشکے را کہ در صحن وے زن جوان است

فَقُلْتُ لِمَنْ هٰذَا فَقَالُوْا لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَأَرَدْتُّ أَنْ أَدْخُلَهٗ

پس گفتم من کراست این قصر پس گفتند مر عمر بن الخطاب راست پس خواستم کہ درآیم آن قصر را

فَأَنْظُرُ إِلَيْهِ فَذَكَرْتُ غَيْرَتَكَ فَقَالَ عُمَرُ بِأَبِيْ أَنْتَ وَأُمِّيْ

پس ببینم آن را پس یاد کردم غیرت ترا پس گفت عمر رض پدر و مادر من فدای تو باد

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ أَعَلَيْكَ أَغَارُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِيْ سَعِيْدٍ رض

ای رسول خدا آیا بر تو غیرت کنم متفق علیه و روایت است از ابی سعید رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم در اثنائے آنکہ من خواب کنندہ ام

النَّاسَ يُعْرَضُوْنَ عَلَيَّ وَعَلَيْهِمْ قُمُصٌ مِّنْهَا مَا يَبْلُغُ الثُّدِيَّ

مردم را کہ عرض کردہ میشوند از پیش من و حال آنکہ برین مردم پیراہنہا ست بعضے ازین پیراہنہا چیزیست

وَمِنْهَا مَا دُوْنَ ذٰلِكَ وَعُرِضَ عَلَيَّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَعَلَيْهِ قَمِيْصٌ

و بعضے ازان پیراہنہا چیزیست کہ فروتر ازانست و عرض کردہ شد بر من عمر بن الخطاب و حال آنکہ بر وے پیراہن

يَجُرُّهٗ قَالُوْا فَمَا أَوَّلْتَ ذٰلِكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ الدِّيْنَ مُتَّفَقٌ

کہ میکشید آنرا گفتند صحابہ پس چہ تاویل کردی آنرا ای رسول خدا فرمود آنحضرت و تعبیر کردم آنرا بدین متفق

عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

علیه و روایت است از ابن عمر رض گفت شنیدم من آنحضرت را صلی اللہ علیه وسلم

يَقُوْلُ بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ أُتِيْتُ بِقَدَحِ لَبَنٍ فَشَرِبْتُ حَتّٰى إِنِّيْ لَأَرَى

کہ میگفت در اثنای آنکہ من خواب کنندہ ام آوردہ شد بمن قدحے از شیر پس نوشیدم من آن شیر را تا آنکہ دیدم

الرِّيَّ يَخْرُجُ فِيْ أَظْفَارِيْ ثُمَّ أَعْطَيْتُ فَضْلِيْ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ

سیرابی را کہ بیرون مے آید در ناخنان من پستر دادم زیادتی خود را بعمر بن الخطاب

قَالُوْا فَمَا اَوَّلْتَهٗ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ الْعِلْمَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

گفتند صحابہ پس چہ تعبیر نمودی ای رسول خدا فرمود آنرا تعبیر نمودم آنرا بعلم متفق علیه و مرویست از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابی ہریرہ رضـ گفت ابوہریرہ رضـ شنیدم من آنحضرت را صلے اللہ علیه

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ بَيْنَا اَنَا نَائِمٌ رَاَيْتُنِيْ عَلٰى قَلِيْبٍ عَلَيْهَا

وسلم که میگفت در اثنا سے آنکه من در خوابم بے بینم خود را بر سر چاہے که بر آن

دَلْوٌ فَنَزَعْتُ مِنْهَا مَا شَاءَ اللّٰهُ ثُمَّ اَخَذَهَا ابْنُ اَبِيْ قُحَافَةَ

دلو است پس آب کشیدم من از آن چاه آنقدر یکه خواسته است خدا تعالی پستر گرفت دلو را پسر ابو قحافه

فَنَزَعَ مِنْهَا ذَنُوْبًا اَوْ ذَنُوْبَيْنِ وَفِيْ نَزْعِهٖ ضَعْفٌ وَاللّٰهُ يَغْفِرُ

پس کشید ابوبکر از آن چاه یک دلو یا دو دلو و در کشیدن ابوبکر سستی و ناتوانی ست و خدا بیامرزد

لَهٗ ضَعْفَهٗ ثُمَّ اسْتَحَالَتْ غَرْبًا فَاَخَذَهَا ابْنُ الْخَطَّابِ فَلَمْ

ضعف وے را پستر گشت غرب دلو پس گرفت آن را پسر خطاب پس

اَرَ عَبْقَرِيًّا مِنَ النَّاسِ يَنْزِعُ نَزْعَ عُمَرَ حَتّٰى ضَرَبَ النَّاسُ بِعَطَنٍ

ندیدم قوی تر از مردم که میکشد آب را ہمچو کشیدن عمر رضـ تا آنکه زدند مردمان و راست کرد نشستگاه

وَفِيْ رِوَايَةِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ ثُمَّ اَخَذَهَا ابْنُ الْخَطَّابِ مِنْ يَدِ

و در روایت ابن عمر این چنین آمده است که پستر گرفت دلو را عمر بن الخطاب از دست

اَبِيْ بَكْرٍ فَاسْتَحَالَتْ فِيْ يَدِهٖ غَرْبًا فَلَمْ اَرَ عَبْقَرِيًّا يَفْرِيْ

ابی بکر پس گشت آن دلو در دست عمر غرب پس ندیدم من عبقری را که عمل میکند ہمچون

فَرْيَهٗ حَتّٰى رَوِيَ النَّاسُ وَضَرَبُوْا بِعَطَنٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

عمل وے تا آنکه سیراب شدند مردم و زدند بآب خوردی متفق علیه و از

عُمَرَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ

ابن عمر رضـ مرویست گفت که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم بدرستی خدا تعالی

(۱) اشارت است بانقطاع و انقطاع صغیر و کبیر در زمان خلافت و دولت او ۱۲ (اشعۃ اللمعات)

(۲) عطن بفتحتین جای نشستن شتران گرد آب بعد از نوشیدن ۱۲

(۳) فری بفتح فا و سکون را بمعنی قطع و شق و عبقری قطع چرم را باید بوزه و مراد اصلاح کار و حسن تدبیر و آنکه کار نیکو کند ۱۲ اشعۃ اللمعات

جَعَلَ الْحَقَّ عَلٰى لِسَانِ عُمَرَ وَقَلْبِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

پیدا کرده است و جاری گردانیده است بر زبان عمر حق را و بر دل عمر رض روایت کرد ترمذی و از

عَلِيٍّ رض قَالَ مَا كُنَّا نُبْعِدُ اَنَّ السَّكِيْنَةَ تَنْطِقُ عَلٰى لِسَانِ عُمَرَ

علی مرتضیٰ روایت است گفت علی رض نبودیم که دور میدانستیم این را که سکینه نطق میکند بر زبان

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ

یعنی که عمر نطق سکینه میکند یعنی ساکن گردد بآن قلوب روایت کرد بیهقی در دلائل النبوة و از ابن عباس رض مرویست از

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُمَّ اَعِزَّ الْاِسْلَامَ بِاَبِيْ جَهْلِ

صلی الله علیه وسلم که آنحضرت دعا کرد و گفت خداوندا عزیز و غالب گردان دین اسلام را بابو جهل

ابْنِ هِشَامٍ اَوْ بِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَاَصْبَحَ عُمَرُ فَغَدَا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

ابن ہشام یا بعمر بن الخطاب پس صبح کرد عمر پس اول روز آمد بر پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاَسْلَمَ ثُمَّ صَلّٰى فِي الْمَسْجِدِ ظَاهِرًا رَوَاهُ اَحْمَدُ

علیه وسلم پس اسلام آورد و پس تر نماز گزارد آنحضرت در مسجد آشکارا روایت کرد آنرا احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ عُمَرُ لِاَبِيْ بَكْرٍ يَا خَيْرَ النَّاسِ

و ترمذی و روایت است از جابر رض گفت جابر که گفت عمر رض مر ابی بکر را ای بهترین مردم

بَعْدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَبُوْ بَكْرٍ اَمَا اِنَّكَ

بعد از پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پس گفت ابوبکر آگاه باش ای عمر بدرستی

اِنْ قُلْتَ ذٰلِكَ فَلَقَدْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

تو اگر گفتی مرا خیر الناس پس هر آئینه تحقیق شنیده ام من آنحضرت را صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ عَلٰى رَجُلٍ خَيْرٍ مِّنْ عُمَرَ رض

وسلم که میگفت نه بر آید آفتاب بر هیچ مردے که بهتر است از عمر رض

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ قَالَ النَّبِيُّ

روایت کرد ترمذی و مرویست از عقبه بن عامر گفت عقبه که فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ كَانَ بَعْدِي نَبِيٌّ لَكَانَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ

صلے اللہ علیہ وسلم اگر مے بود بالفرض والتقدیر بعد از من پیغمبرے ہر آئینہ می بود عمر بن الخطاب

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ بُرَيْدَةَ قَالَ خَرَجَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

روایت کرد این حدیث را ترمذی و از بریدہ اسلمی روایت گفت کہ بیرون آمد آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ مَغَازِيهِ فَلَمَّا انْصَرَفَ جَاءَتْهُ جَارِيَةٌ

علیہ وسلم در بعض غزوات خود پس آن ہنگام کہ برگشت آنحضرت از غزا آمد آنحضرت را زنے

سَوْدَاءُ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي كُنْتُ نَذَرْتُ إِنْ رَدَّكَ

سیاہ از حبشہ بود سیاہ رنگ پس گفت آن زن ای رسول خدا بدرستی من نذر کردہ ام اگر باز گرداند ترا

اللهُ صَالِحًا أَنْ أَضْرِبَ بَيْنَ يَدَيْكَ بِالدُّفِّ وَأَتَغَنَّى فَقَالَ

خدا تعالی از سفر سلامت کہ بزنم پیش تو دف را و سرود گویم بجہت شادمانی کردن لقدوم

لَهَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنْ كُنْتِ نَذَرْتِ فَاضْرِبِي

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مر آن زن سیاہ را اگر ہستی تو نذر کردہ پس بزن

وَإِلَّا فَلَا فَجَعَلَتْ تَضْرِبُ فَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ وَهِيَ تَضْرِبُ ثُمَّ

دف را و اگر نذر نکردہ پس مزن پس شروع کرد آن زن کہ میزد دف را پس در آمد ابوبکر صدیق رض و حال آنکہ

دَخَلَ عَلِيٌّ وَهِيَ تَضْرِبُ ثُمَّ دَخَلَ عُثْمَانُ وَهِيَ تَضْرِبُ ثُمَّ

پستر در آمد علی رض و حال آنکہ آن زن دف میزد پستر در آمد عثمان رض و حال آنکہ آن زن دف میزد

دَخَلَ عُمَرُ فَأَلْقَتِ الدُّفَّ تَحْتَ اسْتِهَا ثُمَّ قَعَدَتْ عَلَيْهَا

در آمد عمر رض پس انداخت آن زن دف را زیر دبر خود پستر نشست آن زن بر دف و پنہان کرد

فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الشَّيْطَانَ

پس گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستی شیطان

لَيَخَافُ مِنْكَ يَا عُمَرُ إِنِّي كُنْتُ جَالِسًا وَهِيَ تَضْرِبُ فَدَخَلَ

ہر آئینہ میترسد از تو ای عمر بدرستی من بودم نشستہ و وے میزد دف پس در آمد

اَبُوْبَكْرٍ وَهِيَ تَضْرِبُ ثُمَّ دَخَلَ عَلِيٌّ وَهِيَ تَضْرِبُ ثُمَّ دَخَلَ عُثْمَانُ

ابوبکر و او دف میزد پس در آمد علی و او میزد پس در آمد عثمان

وَهِيَ تَضْرِبُ فَلَمَّا دَخَلْتَ اَنْتَ يَا عُمَرُ اَلْقَتِ الدُّفَّ رَوَاهُ

و او میزد پس وقتیکه در آمدی تو ای عمر انداخت وے دف را رواه

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

الترمذی و در روایت است از عائشہ رض گفت عائشہ صدیقہ بود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسًا فَسَمِعْنَا لَغَطًا وَصَوْتَ صِبْيَانٍ فَقَامَ

علیہ وسلم نشستہ پس شنیدیم آوازہا ے درہم و شنیدیم آواز خرد اطفال پس برخاست

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاِذَا حَبَشِيَّةٌ تَزْفِنُ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم پس ناگاه زنے حبشیہ پای میکوبد و رقص

وَالصِّبْيَانُ حَوْلَهَا فَقَالَ يَا عَائِشَةُ تَعَالِي فَانْظُرِيْ فَجِئْتُ

میکند و حال آنکہ کودکان گرد او یند پس گفت آنحضرت ای عائشہ بیا پس بہ بین و تماشا کن پس

آمدم

فَوَضَعْتُ لَحْيِيْ عَلٰى مَنْكِبِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ

من پس نہادم بر روی لحیہ خود را بر دوش پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ و

سَلَّمَ فَجَعَلْتُ اَنْظُرُ اِلَيْهَا مَا بَيْنَ الْمَنْكِبِ اِلٰى رَاْسِهٖ فَقَالَ

سلم پس برگشتم من که نظر میکنم بسوے حبشیہ میان دوش آنحضرت تا سر وی پس گفت

لِيْ اَمَا شَبِعْتِ اَمَا شَبِعْتِ فَجَعَلْتُ اَقُوْلُ لَا لِاَنْظُرَ مَنْزِلَتِيْ

آنحضرت مرا آیا سیر شده آیا سیر شده ازین تماشا پس گشتم من که میگویم سیر نشده ام تا ببینم مرتبہ خود

عِنْدَهٗ اِذْ طَلَعَ عُمَرُ فَارْفَضَّ النَّاسُ عَنْهَا فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

نزد آنحضرت در محبت ناگاه پیدا آمد عمر پس متفرق و پریشان شدند مردم از ان زن از ہیبت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنِّيْ لَاَنْظُرُ اِلٰى شَيَاطِيْنِ

صلی اللہ علیہ وسلم بدرستی من نگاه میکنم بسوے شیاطان

الْجِنِّ وَالْإِنْسِ قَدْ فَرُّوا مِنْ عُمَرَ قَالَتْ فَرَجَعْتُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

پري و آدمي که بتحقیق گریختند از عمر رض گفت عائشه صدیقه پس باز گشتم و گذاشتم دیدن ایشان را روایت کرد این را

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ فُضِّلَ النَّاسَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ

و از ابن مسعود رض مرویست گفت ابن مسعود تفضیل داده شد مردم را عمر بن الخطاب

بِأَرْبَعٍ بِذِكْرِ الْأُسَارٰى يَوْمَ بَدْرٍ أَمَرَ بِقَتْلِهِمْ فَأَنْزَلَ

بچهار چیز یکے بذکر اسیران روز بدر که امر کرد عمر بقتل ایشان پس فرستاد

اللّٰهُ تَعَالٰى لَوْلَا كِتَابٌ مِّنَ اللّٰهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ

خدا تعالے این آیت را و تمام قضیه این مذکور است در تفسیر این آیت در سورۀ انفال

عَذَابٌ عَظِيمٌ وَبِذِكْرِهِ الْحِجَابَ أَمَرَ نِسَاءَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

دوم بذکر کردن عمر حجاب را امر کرد زنان پیغمبر را صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَحْتَجِبْنَ فَقَالَتْ لَهُ زَيْنَبُ وَإِنَّكَ عَلَيْنَا

علیه وسلم که حجاب کنند و در پرده باشند پس گفت عمر را زینب بنت جحش که یکے از ازواج مطهرات است

يَا ابْنَ الْخَطَّابِ وَالْوَحْيُ يَنْزِلُ فِي بُيُوتِنَا فَأَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالٰى

ای پسر خطاب و حال آنکه وحی فرود مے آید در خانہاے ما پس فرستاد خدا تعالے

وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَّرَاءِ حِجَابٍ وَ

و چون طلب کنید شما ای مسلمانان ازین زنان متاعی را پس طلب کنید از پس پرده و

بِدَعْوَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَللّٰهُمَّ أَيِّدِ الْإِسْلَامَ

سوم بدعاے آنحضرت صلے الله علیه وسلم که خداوندا قوی گردان دین اسلام را

بِعُمَرَ وَبِرَأْيِهِ فِي أَبِي بَكْرٍ كَانَ أَوَّلَ نَاسٍ بَايَعَهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ

باسلام عمر و چهارم فضل داده شد عمر برای و فکر در بیعت ابی بکر بود عمر نخستین مردمان که بیعت کرده

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابو سعید که گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ ذَاكَ الرَّجُلُ اَرْفَعُ اُمَّتِيْ دَرَجَةً فِي الْجَنَّةِ قَالَ

وسلم آن مرد بلندترین امت من است از روی مرتبہ در بہشت بطریق ابہام فرمود گفت

اَبُوْسَعِيْدٍ وَاللهِ مَا كُنَّا نَرٰى ذٰلِكَ الرَّجُلَ اِلَّا عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ

ابوسعید بخدا سوگند نبودیم ما که گمان بریم آن مرد را کسے مگر عمر از خطاب اگرچه سبقت میکنیم در بردن از خیرات

حَتّٰى مَضٰى لِسَبِيْلِهٖ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَسْلَمَ قَالَ

تا آنکه گذشت عمر براه خود و کنایت است از موت رواه ابن ماجه و روایت است از اسلم که مولی عمر است

سَاَلَنِيْ ابْنُ عُمَرَ بَعْضَ شَاْنِهٖ يَعْنِيْ عُمَرَ فَاَخْبَرْتُهٗ فَقَالَ

سوال کرد مرا ابن عمر از بعضے احوال عمر پس خبر دادم من او را پس گفت

مَا رَاَيْتُ اَحَدًا قَطُّ بَعْدَ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اسلم در بیان آن ندیدم هیچ یکے را هرگز بعد از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مِنْ حِيْنِ قُبِضَ كَانَ اَجَدَّ وَاَجْوَدَ حَتّٰى انْتَهٰى مِنْ عُمَرَ

از آن هنگام که وفات یافت آنحضرت که وی باشد کوشان تر و نیکتر از عمر در اعمال خیر تا آنکه بنهایت رسید

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اِبْرَاهِيْمَ بْنِ رُسْتُمَ قَالَ حَدَّثَنَا

رواه البخاری و روایت است از ابراہیم بن رستم گفت حدیث کرد

يَعْقُوْبُ بْنُ عَبْدِ اللهِ الْقُمِّيُّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ اَبِي الْمُغِيْرَةِ عَنْ

مرا یعقوب بن عبداللہ القمی از جعفر ابن ابی المغیرہ از

سَعِيْدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ اَنَّ جِبْرَئِيْلَ اَتَى النَّبِيَّ

سعید بن جبیر از انس بن مالک که گفت انس که جبرئیل آمد نزد آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَقْرِئْ عُمَرَ السَّلَامَ وَاَعْلِمْهُ

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت جبرئیل آنحضرت را بخوان بر عمر سلام و معلوم گردان او را

اَنَّ غَضَبَهٗ عِزٌّ وَرِضَاهُ عَدْلٌ عدكر قَالَ عد هٰذَا الْحَدِيْثَ

که غضب وے عزت و غیرت است و رضامندی وے عدل است گفت سند این

لَمْ يُوصِلْهُ عَنْ يَعْقُوبَ غَيْرُ إِبْرَاهِيمَ ابْنِ رُسْتُمَ وَرَوَاهُ

نرسانید یعقوب را و موصول نگردانید سوائے ابراہیم بن رستم و روایت کرد این حدیث را

جَمَاعَةٌ عَنْ يَعْقُوبَ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ مُرْسَلًا

جماعتے از یعقوب و او از جعفر و او از سعید بن جبیر بطریق ارسال

جَمْعُ الْجَوَامِعِ وَعَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ سَرِيْعٍ قَدِمْتُ عَلَى نَبِيِّ اللّٰهِ

از جمع الجوامع و روایت است از اسود بن سریع گفت آمدم و قدوم کردم بر آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ إِنِّي قَدْ قُلْتُ

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفتم اے پیغمبر خدا بدرستیکہ من گفتہ ام

شِعْرًا أَثْنَيْتُ فِيهِ عَلَى اللّٰهِ وَمَدَحْتُكَ قَالَ أَمَّا مَا أَثْنَيْتَ

شعرے کہ تعریف و ثنا کردہ ام در وے بر خدا اے تعالے و مدح کردہ ام ترا فرمود اما آنچہ کہ ثنای

عَلَى اللّٰهِ فَهَاتِهِ وَمَا مَدَحْتَنِي بِهِ فَدَعْهُ فَجَعَلْتُ أُنْشِدُهُ

خدا تعالے کردہ در وے پس بیار و بخوان و آنچہ مدح کردہ مرا بآن پس بگذار آن را پس شروع کردم خواندن

فَدَخَلَ رَجُلٌ طُوَالٌ أَقْنَى فَقَالَ أَمْسِكْ فَلَمَّا خَرَجَ قَالَ هَاتِ

آنرا پس داخل شد و در آمد مردے بزرگ پس گفت آنحضرت بگیر و مخوان پس چون بیرون شد فرمود بیار و بخوان

فَجَعَلْتُ أُنْشِدُهُ فَلَمْ أَلْبَثْ أَنْ عَادَ فَقَالَ لِي أَمْسِكْ فَلَمَّا

پس شروع کردم خواندن آنرا پس درنگ نکردم کہ باز آمد آن مرد پس فرمود آنحضرت مرا کہ مخوان پس چون

خَرَجَ قَالَ هَاتِ قُلْتُ مَنْ هٰذَا يَا نَبِيَّ اللّٰهِ الَّذِي دَخَلَ

بدر رفت گفت آنحضرت بیار شعر خود و بخوان گفتم من کیست این مرد ای رسول خدا کہ در آمد و سے

قُلْتَ أَمْسِكْ فَإِذَا خَرَجَ قُلْتَ هَاتِ قَالَ هٰذَا عُمَرُ

فرمودے مخوان پس چون بیرون رفت فرمودی بخوان فرمود آنحضرت صلعم کہ این مرد عمر

ابْنُ الْخَطَّابِ وَلَيْسَ مِنَ الْبَاطِلِ فِي شَيْءٍ طب عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ سَرِيْعٍ

ابن خطاب است و نیست از باطل ہیچ چیز طب از اسود بن سریع

ص ۹ جماعة اگر نام راوی ہے تو تنوین غلط ہے اگر مراد اس سے جماعت یعنی گروہ ہو تو تنوین ضرور ہے سید خواجہ حسینی کرنولی ۱۲

مَنَاقِبُ أَبِي بَكْرٍ وَّعُمَرَ رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُمَا

در منقبتهاے حضرت ابی بکر صدیق رضہ وحضرت عمر فاروق رضی اللہ تعالے عنہما

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضہ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَيْنَمَا

روایت است از ابوہریرہ رضہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت ابوہریرہ در اثنای

رَجُلٌ يَسُوقُ بَقَرَةً إِذْ أَعْيٰى فَرَكِبَهَا فَقَالَتْ إِنَّا لَمْ نُخْلَقْ

آنکہ مرد کہ میراند گاوے را ناگاہ ماندہ شدہ آن مرد پس سوار شد آمرد آن بقرہ را پس گفت آن بقرہ بدرستی

لِهٰذَا إِنَّمَا خُلِقْنَا لِحِرَاثَةِ الْأَرْضِ فَقَالَ النَّاسُ سُبْحَانَ اللهِ

برای این یعنے سواری نہ پیدا شدہ ایم مگر برای کشتکاری زمین پس تعجب کردند مردم وگفتند پاکی مر خدا

بَقَرَةٌ تَتَكَلَّمُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِنِّيْ

کہ گاوے سخن میکند پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس بدرستی من

أُوْمِنُ بِهٖ أَنَا وَأَبُوْ بَكْرٍ وَّعُمَرُ وَمَا هُمَا ثَمَّ وَقَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ

ایمان می آرم باین کہ حق است وایمان می آرند ابوبکر وعمر ونبودند ابوبکر وعمر آنجا وگفت ابوہریرہ در اثنای آنکہ

فِيْ غَنَمٍ لَهٗ إِذْ عَدَا الذِّئْبُ عَلٰى شَاةٍ مِّنْهَا فَأَخَذَهَا

در گوسفندان کہ مر او را بودند ناگاہ در آمد گرگ برگوسپندے از گوسپندان پس گرفت آن گرگ آن گوسفند را

فَأَدْرَكَهَا صَاحِبُهَا فَاسْتَنْقَذَهَا فَقَالَ لَهُ الذِّئْبُ فَمَنْ لَهَا

پس دریافت آن گوسپند را صاحب گوسپند پس باز گرفت پس گفت مرا مرد را گرگ پس کیست نگاہبان این گوسفند را روز

يَوْمَ السَّبُعِ يَوْمَ لَا رَاعِيَ لَهَا غَيْرِيْ فَقَالَ النَّاسُ سُبْحَانَ اللهِ

روزے کہ نیست چراننده مرآن را جز من پس گفتند مردم از تعجب سبحان اللہ

ذِئْبٌ يَتَكَلَّمُ فَقَالَ أُوْمِنُ بِهٖ أَنَا وَأَبُوْ بَكْرٍ وَّعُمَرُ وَمَا هُمَا ثَمَّ

گرگے کلام میکند پس فرمود آنحضرت کہ ایمان آوردم باین من وابوبکر وعمر وحال آنکہ آن ہردو نبودند آنجا

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضہ قَالَ إِنِّيْ لَوَاقِفٌ فِيْ قَوْمٍ

متفق علیہ واز ابن عباس رضہ مرویست کہ گفت ابن عباس بدرستی من ہر آئینہ استادہ بودم در گروہی

فَدَعَوُا اللّٰهَ لِعُمَرَ وَقَدْ وُضِعَ عَلٰى سَرِيْرِهٖ اِذَا رَجُلٌ مِنْ خَلْفِيْ

وفات عمر پس دعای خیر کردند آن گروه برای عمر و تحقیق نهاده شده بود عمر بر تخت کہ برای غسل بعد از موت ناگاہ

قَدْ وَضَعَ مِرْفَقَهٗ عَلٰى مَنْكِبِيْ يَقُوْلُ يَرْحَمُكَ اللّٰهُ اِنِّيْ

درحالیکه بتحقیق نهاده آرنج خود را بر دوش من میگوید آن مرد رحمت کند ترا خدا تعالیٰ خطاب برای عمر است

لَاَرْجُوْ اَنْ يَجْعَلَكَ اللّٰهُ مَعَ صَاحِبَيْكَ لِاَنِّيْ كَثِيْرًا

بدرستی من آئینه امید میدارم که بگرداند ترا خدا تعالیٰ با دو یار تو یعنی آنحضرت و ابوبکر زیرا که من بسیار بودم

مَا كُنْتُ اَسْمَعُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ

که مے شنیدم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را که میگفت

كُنْتُ وَاَبُوْ بَكْرٍ وَعُمَرُ وَفَعَلْتُ وَاَبُوْ بَكْرٍ وَعُمَرُ وَانْطَلَقْتُ

بودم من و ابوبکر و عمر و کردم من و ابوبکر و عمر و روان شدم من

وَاَبُوْ بَكْرٍ وَعُمَرُ وَدَخَلْتُ وَاَبُوْ بَكْرٍ وَعُمَرُ وَخَرَجْتُ وَاَبُوْ بَكْرٍ

و ابوبکر و عمر و در آمدم من و ابوبکر و عمر و بیرون آمدم من و ابوبکر

وَعُمَرُ فَالْتَفَتُّ فَاِذَا عَلِيُّ بْنُ اَبِيْ طَالِبٍ رضـ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

و عمر پس باز نگریستم من پس ناگاه آن مرد علے مرتضے است رضی اللہ عنہ متفق علیہ

وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِنِ الْخُدْرِيِّ رضـ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی سعید خدری رضـ که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ اِنَّ اَهْلَ الْجَنَّةِ لَيَتَرَاءَوْنَ اَهْلَ عِلِّيِّيْنَ كَمَا تَرَوْنَ

فرمود که بہشتیان مے بینند اہل علیین را چنانکه مے بینید شما

الْكَوْكَبَ الدُّرِّيَّ فِيْ اُفُقِ السَّمَآءِ وَاِنَّ اَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ

ستاره سخت روشن را در کرانهٔ آسمان و بدرستی که ابوبکر و عمر

مِنْهُمْ وَاَنْعَمَا رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَرَوٰى نَحْوَهٗ

از ایشانند یعنی اہل علیین و بنہایت رسیده اند در فضل و شرف رواه فی شرح السنة و روی

أَبُوْ دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ

یعنی ہم معنے او ابو داؤد و ترمذی و ابن ماجہ و از انس رضا مرویست گفت۔ انس کہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبُوْ بَكْرٍ وَعُمَرُ سَيِّدَا كُهُوْلِ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ابو بکر و عمر ہر دو مہتر کہول

أَهْلِ الْجَنَّةِ مِنَ الْأَوَّلِيْنَ وَالْآخِرِيْنَ إِلَّا النَّبِيِّيْنَ وَالْمُرْسَلِيْنَ

بہشتیان اند از پیشینیان و پسینیان مگر انبیا و رسل پس معنی اینست کہ سید کسانے اند کہ کہل مردند در دنیا و چون

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَرَوَى ابْنُ مَاجَةَ عَنْ عَلِيٍّ رض وَعَنْ حُذَيْفَةَ

باشند سید جوانان نیز باشند رواہ ترمذی و ابن ماجہ از علی مرتضے رضہ از حذیفہ یمانی مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّيْ لَا أَدْرِيْ

رضہ گفت حذیفہ کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ من در نمی یابم

مَا بَقَائِيْ فِيْكُمْ فَاقْتَدُوْا بِالَّذَيْنِ مِنْ بَعْدِيْ أَبِيْ بَكْرٍ وَعُمَرَ رَوَاهُ

کہ چیست و چند است زندگانی و ماندن من در میان شما پس متابعت و پیروی کنید بآن دو کس کہ پس من خلیفہ من خوانند

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ترمذی و از انس مرویست گفت انس رضہ بود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ لَمْ يَرْفَعْ أَحَدٌ رَأْسَهُ غَيْرُ أَبِيْ بَكْرٍ وَ

وسلم چون می درآمد مسجد را بر نمی داشت ہیچ یکے سر خود را جز ابو بکر و عمر رضی اللہ عنہما

عُمَرَ يَتَبَسَّمَانِ إِلَيْهِ وَيَتَبَسَّمُ إِلَيْهِمَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

ابو بکر و عمر تبسم میکردند نگاہ کردن بسوی آنحضرت و تبسم میکرد آنحضرت بنگاہ کردن بسوی ایشان و این از خاصیت محبت

ابْنِ عُمَرَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ ذَاتَ يَوْمٍ وَ

از ابن عمر رضہ کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بیرون آمد یعنے از حجرہ خود یکروزے

دَخَلَ الْمَسْجِدَ وَأَبُوْ بَكْرٍ وَعُمَرُ أَحَدُهُمَا عَنْ يَمِيْنِهِ وَالْآخَرُ

درآمد در مسجد و ابو بکر و عمر یکے ازین دو جانب راست آنحضرت بود و دیگرے در جانب

شماله وهو اخذ بايديهما فقال هكذا نبعث يوم القيمة

چپ وی و آنحضرت گیرنده بود دستهای ایشان را پس گفت آنحضرت همچنین برانگیخته شویم روز قیامت

رواه الترمذي وعن عبد الله بن حنطب ان النبي

روایت کرد ترمذی واز عبد الله بن حنطب روایت است که آنحضرت

صلى الله عليه وسلم راى ابا بكر وعمر فقال هذان السمع

صلی الله علیه وسلم دید ابوبکر و عمر را پس گفت آنحضرت این دو بمنزله شنوائی

والبصر رواه الترمذي مرسلا وعن ابي سعيد الخدري

و بینائی یعنے ایشان میان مسلمانان بمنزله گوش و چشم اند نسبت بباقی اعضا در شرف روایت کرد ترمذی از روی مرسل و از ابی

قال قال النبي صلى الله عليه وسلم ما من نبي الا وله

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم نیست هیچ پیغمبری مگر آنکه اورا

وزيران من اهل السماء ووزيران من اهل الارض فاما وزيراي من اهل السماء

دو وزیر است از فرشتگان آسمان که اعانت او میکنند و دو وزیرست از اهل زمین از یاران او که خدمت و نصرت او

فجبرئيل وميكائيل واما وزيراي من اهل الارض فابو بكر وعمر رواه الترمذي وعن

پس جبرئیل و میکائیل است واما دو وزیر من از اهل زمین پس ابوبکر و عمر است روایت کرد ترمذی و روایت است

ابي بكرة رض ان رجلا قال لرسول الله صلى الله عليه وسلم

از ابوبکره که مردے گفت مر پیغمبر خدا را صلے الله علیه وسلم

رايت كان ميزانا نزل من السماء فوزنت انت وابو بكر

دیدم یعنے در خواب گویا ترازوے فرود آمده است از آسمان پس برکشیده شده تو و ابوبکر

فرجحت انت ووزن ابو بكر وعمر فرجح ابو بكر ووزن

پس چرب آمده و غالب شده تو و برکشیده شد ابوبکر و عمر پس چرب آمد ابوبکر و برکشیده شده

عثمان فرجح عمر ثم رفع الميزان فاستاء لها رسول الله

عمر و عثمان پس چرب آمد عمر پس برداشته شد ترازو پس اندوهگین شد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْنِي فَسَاءَهُ ذٰلِكَ فَقَالَ خِلَافَةُ نُبُوَّةٍ

صلی اللہ علیہ وسلم از جہت این رویا کہ آن مرد دیدہ بود ناگاہ راوی تفسیر میکرد پس محزون واندوہگین گردانید آنحضرت را

ثُمَّ يُؤْتِي اللّٰهُ الْمُلْكَ مَنْ يَّشَاءُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنِ

پس میدہد خدا تعالےٰ ملک را ہر کرا میخواہد رواہ ترمذی و ابوداؤد و روایت است از

ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَطَّلِعُ عَلَيْكُمْ

عبد اللہ بن مسعود رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم خبر داد باصحاب کہ پیدا میشود و آید بر شما

رَجُلٌ مِّنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ فَاطَّلَعَ اَبُوْ بَكْرٍ ثُمَّ قَالَ يَطَّلِعُ عَلَيْكُمْ رَجُلٌ مِّنْ اَهْلِ

مردی از اہل بہشت پس پیدا شد ابوبکر پس باز فرمود آنحضرت صلعم کہ پیدا میشود مردے بر شما از اہل

الْجَنَّةِ فَاطَّلَعَ عُمَرُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ بَيْنَا رَاْسُ رَسُوْلِ اللّٰهِ

جنت پس پیدا شد عمر رواہ ترمذی و روایت ست از عائشہ رض گفت عائشہ در اثنا ے آنکہ سر مبارک

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجْرِي فِي لَيْلَةٍ ضَاحِيَةٍ اِذْ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ هَلْ يَكُوْنُ

صلی اللہ علیہ وسلم در کنار من بود در شب روشن ناگاہ گفتم من ای رسول خدا آیا میباشد

لِاَحَدٍ مِّنَ الْحَسَنَاتِ عَدَدُ نُجُوْمِ السَّمَاءِ قَالَ نَعَمْ عُمَرُ قُلْتُ

مر یکے را از نیکیہا بے شمار ستارہای آسمان گفت آنحضرت آرے باشد عمر یکے است از انہا گفتم

فَاَيْنَ حَسَنَاتُ اَبِيْ بَكْرٍ قَالَ اِنَّمَا جَمِيْعُ حَسَنَاتِ عُمَرَ كَحَسَنَةٍ

کجا اند نیکیہای ابوبکر ای در کدام محل و کدام مرتبہ اند گفت آنحضرت نیستند ہمہ حسنات عمر مگر مانند یک حسنہ

وَاحِدَةٍ مِّنْ حَسَنَاتِ اَبِيْ بَكْرٍ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ ثَابِتٍ

از حسنات ابی بکر یعنے حسنات ابوبکر از ان ہم بیشتر اند رواہ رزین و روایت ست از ثابت

الْبُنَانِيِّ عَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بنانی از انس رض گفت انس رض فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

وَزِيْرَايَ مِنْ اَهْلِ السَّمَاءِ جِبْرَئِيْلُ وَمِيْكَائِيْلُ وَوَزِيْرَايَ

دو وزیر من از اہل آسمان جبرئیل و میکائیل و دو وزیر من

مِنْ اَهْلِ الْاَرْضِ اَبُوْ بَكْرٍ وَّ عُمَرُ جَمْعُ الْجَوَامِعِ

از اہل زمین ابوبکر و عمر رضی اللہ عنہما اند از جمع الجوامع

مَنَاقِبُ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ

مناقب حضرت عثمان بن عفان رضی اللہ تعالی عنہ

عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از طلحہ بن عبید اللہ روایت ست گفت طلحہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لِكُلِّ نَبِيٍّ رَفِيْقٌ وَّ رَفِيْقِيْ يَعْنِيْ فِي الْجَنَّةِ عُثْمَانُ رَوَاهُ

وسلم مر ہر پیغمبر را ہمراہ و یار و مہربانست و رفیق من یعنے در بہشت عثمان ست و قول وی فی الجنۃ کلام

التِّرْمِذِيُّ وَرَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ وَعَنْ

ترمذی و ابن ماجہ از ابو ہریرہ و روایت ست از

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ جَاءَ عُثْمَانُ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عبد الرحمن بن سمرۃ گفت آمد عثمان بسوے آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ بِاَلْفِ دِيْنَارٍ فِيْ كُمِّهٖ حِيْنَ جَهَّزَ جَيْشَ الْعُسْرَةِ فَنَثَرَهَا فِيْ حِجْرِهٖ فَرَاَيْتُ النَّبِيَّ

وسلم بہزار دینار یعنے آورد ہزار دینار در آستین خود ہنگامیکہ ساختگی کرد آنحضرت باسباب جیش عسرت را پس پراگندہ کرد آن دینار

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقَلِّبُهَا فِيْ حِجْرِهٖ وَيَقُوْلُ مَا ضَرَّ عُثْمَانَ مَا عَمِلَ بَعْدَ الْيَوْمِ مَرَّتَيْنِ رَوَاهُ

صلی اللہ علیہ وسلم را که میگردانید آنرا در کنار خود و میگفت زیان نمیکند عثمان را ہر عملے کہ کند و ہر نقصے کہ بر دو از وی این امروز

اَحْمَدُ وَعَنْ اَنَسٍ رضـ قَالَ لَمَّا اَمَرَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

رواہ احمد و روایت ست از انس رضـ گفت انس ہنگامیکہ امر کرد آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ بِبَيْعَةِ الرِّضْوَانِ كَانَ عُثْمَانُ رَسُوْلَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وسلم صحابہ را ببیعت رضوان بود عثمان رسول و قاصد آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِلٰى مَكَّةَ فَبَايَعَ النَّاسُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وسلم بسوے اہل مکہ پس بیعت کردند مردمان پس گفت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِنَّ عُثْمَانَ فِيْ حَاجَةِ اللّٰهِ وَحَاجَةِ رَسُوْلِهٖ فَضَرَبَ

وسلم پس گفت که عثمان در کار خدا و کار رسول اوست پس زد آنحضرت

بِاِحْدٰى يَدَيْهِ عَلَى الْاُخْرٰى فَكَانَتْ يَدُ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

یک دست خود را بر دست دیگر خود یعنی دست خود را نائب دست عثمان گردانید و از جانب عثمان بیعت کرد پس بود

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعُثْمَانَ خَيْرًا مِّنْ اَيْدِيْهِمْ لِاَنْفُسِهِمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

علیه وسلم مر عثمان را بهتر از دستهای صحابه مر خود شان را رواه ترمذی

وَعَنْ ثُمَامَةَ بْنِ حَزْنِ الْقُشَيْرِيِّ قَالَ شَهِدْتُ الدَّارَ

و روایت ست از ثمامه بن حزن قشیری که تابعی است از طبقه ثانیه گفت حاضر شدم سرای عثمان را

حِيْنَ اَشْرَفَ عَلَيْهِمْ عُثْمَانُ فَقَالَ اَنْشُدُكُمُ اللّٰهَ وَالْاِسْلَامَ

هنگامیکه اشراف کرد عثمان بر این قوم پس گفت عثمان ذکر میکنم و یاد میدهم شما را خدا را و اسلام را

هَلْ تَعْلَمُوْنَ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدِمَ الْمَدِيْنَةَ

آیا میدانید شما که آنحضرت صلی الله علیه وسلم قدوم آورد بمدینه

وَلَيْسَ بِهَا مَاءٌ يُّسْتَعْذَبُ غَيْرُ بِئْرِ رُوْمَةَ فَقَالَ مَنْ يَّشْتَرِيْ

و نبود بمدینه آبی که شیرین داشته شود جز آب چاه رومه که الآن بیر جنت میگویند پس گفت آنحضرت کیست که بخرد

بِئْرَ رُوْمَةَ يَجْعَلُ دَلْوَهٗ مَعَ دِلَاءِ الْمُسْلِمِيْنَ بِخَيْرٍ لَّهٗ مِنْهَا فِي الْجَنَّةِ

بیر رومه را بگرداند دلو خود را با دلوهای مسلمانان یعنی وقف گرداند در بدل نیکی و ثواب مر او را بهتر از آن بیر

فَاشْتَرَيْتُهَا مِنْ صُلْبِ مَالِيْ فَاَنْتُمُ الْيَوْمَ تَمْنَعُوْنَنِيْ اَنْ

پس خریدم من بیر رومه را از اصل مال خود و خالص از سرمایه خود پس شما امروز منع میکنید مرا از

اَشْرَبَ مِنْهَا حَتّٰى اَشْرَبَ مِنْ مَاءِ الْبَحْرِ فَقَالُوْا اَللّٰهُمَّ نَعَمْ

نوشیدن من از آن چاه تا آنکه می نوشم از آب دریا یعنی آب شور گفتند آری مردم آری الٰهی بلی

فَقَالَ اَنْشُدُكُمُ اللّٰهَ وَالْاِسْلَامَ هَلْ تَعْلَمُوْنَ اَنَّ الْمَسْجِدَ ضَاقَ

تاکید ست پس گفت عثمان سوال میکنم بحق خدا و بحق اسلام آیا میدانید که مسجد تنگ شده بود

بِأَهْلِهِ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ يَشْتَرِي

بر اہل خود پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کیست کہ بخرد

بُقْعَةَ آلِ فُلَانٍ فَيَزِيدُهَا فِي الْمَسْجِدِ بِخَيْرٍ لَهُ مِنْهَا فِي الْجَنَّةِ

جاے اولاد فلان را پس بیفزاید آن بقعہ را در مسجد در بدل نیکی کہ مر آن مشتری را باشد بہتر از ان بقعہ در بہشت

فَاشْتَرَيْتُهَا مِنْ صُلْبِ مَالِي فَأَنْتُمُ الْيَوْمَ تَمْنَعُونَنِي أَنْ أُصَلِّيَ

پس خریدم آن بقعہ را از اصل مال خود پس شما امروز منع میکنید مرا ازانکہ بگذارم

فِيهَا رَكْعَتَيْنِ فَقَالُوا اللّٰهُمَّ نَعَمْ قَالَ أَنْشُدُكُمُ اللّٰهَ وَالْإِسْلَامَ

دران بقعہ دو رکعت پس گفتند آن مردم خداوندا آری میدانیم یقینے لتصدیق عثمان کردند گفت عثمان سوال میکنم بخدا

هَلْ تَعْلَمُونَ أَنِّي جَهَّزْتُ جَيْشَ الْعُسْرَةِ مِنْ مَالِي قَالُوا اللّٰهُمَّ

آیا میدانید شما کہ من تجہیز کردم جیش عسرت را از مال خود گفتند آن مردم باسم خدا

نَعَمْ قَالَ أَنْشُدُكُمُ اللّٰهَ وَالْإِسْلَامَ هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

برائے تبرک آری گفت عثمان سوال میکنم بخدا و بحق اسلام آیا میدانید کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ عَلَى ثَبِيرِ مَكَّةَ وَمَعَهُ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ

صلی اللہ علیہ وسلم استادہ بود بر سر کوہ مکہ و با آنحضرت ابوبکر و عمر

وَأَنَا فَتَحَرَّكَ الْجَبَلُ حَتَّى تَسَاقَطَتْ حِجَارَةٌ بِالْحَضِيضِ فَرَكَضَهُ

و من نیز استادہ بودم پس جنبید آن کوہ تا آنکہ افتاد سنگہاے وے بپایان پس زد

بِرِجْلِهِ قَالَ اسْكُنْ ثَبِيرُ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ نَبِيٌّ وَصِدِّيقٌ وَشَهِيدَانِ

آنحضرت کوہ را بپای مبارک گفت آنحضرت آرام گیر ای ثبیر زیراکہ نیست بر تو مگر پیغمبر و صدیق کہ ابوبکر و دو شہیدان کہ

قَالُوا اللّٰهُمَّ نَعَمْ قَالَ اللّٰهُ أَكْبَرُ شَهِدُوا وَرَبِّ الْكَعْبَةِ إِنِّي

گفتند آن مردم خداوندا آری چنین ست گفت عثمان اللہ اکبر گواہی دادند و سوگند بپروردگار کعبہ کہ من

شَهِيدٌ ثَلَاثًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَالدَّارَقُطْنِيُّ

شہیدم سہ بار گفت این کلمہ را تعجب کرد از اقرار کردن ایشان بر صدق وی امر اور بر ہلاک وی روایت کرد این حدیث را ترمذی

وَعَنْ مُرَّةَ بْنِ كَعْبٍ رضـ قَالَ سَمِعْتُ مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وروایت است از مره بن کعب رضـ گفت شنیدم من از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

وَسَلَّمَ وَذَكَرَ الْفِتَنَ فَقَرَّبَهَا فَمَرَّ رَجُلٌ مُقَنَّعٌ فِيْ ثَوْبٍ فَقَالَ

و حال آنکه ذکر کرد آنحضرت فتنہا را پس نزدیک گردانید آنحضرت فتنہا را یعنی گفت که نزدیک است وقوع آن پس گذشت مردے

هٰذَا يَوْمَئِذٍ عَلَى الْهُدٰى فَقُمْتُ إِلَيْهِ فَإِذَا هُوَ عُثْمَانُ بْنُ

این مرد درین روز که فتنه واقع خواهد شد بر راه راست خواهد بود میگوید پس برخاستم بسوے آن مرد پس ناگاه وی عثمان بن

عَفَّانَ قَالَ فَأَقْبَلْتُ عَلَيْهِ بِوَجْهِهِ فَقُلْتُ هٰذَا قَالَ نَعَمْ رَوَاهُ

عفان بود گفت مره پس اقبال آوردم بر آنحضرت بوجه عثمان یعنے نمودم آنحضرت را روے عثمان را پس گفتم این مرد بر هدی خواهد بود در آن

التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

ترمذی و ابن ماجه وروایت ست از عائشه رضـ که آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَا عُثْمَانُ إِنَّهُ لَعَلَّ اللّٰهَ يُقَمِّصُكَ قَمِيْصًا فَإِنْ

علیہ وسلم فرمود ای عثمان بدرستی شان اینست که شاید خدا تعالی بپوشاند ترا پیراهنے عبارت از خلافت ست پس اگر

أَرَادُوْكَ عَلَى خَلْعِهِ فَلَا تَخْلَعْهُ لَهُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بخواهند و جبر کنند مردم بر بیرون کشیدن آن جامه پس بیرون مکش و معزول مکن خود را از بهر ایشان رواه ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضـ قَالَ ذَكَرَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

وابن ماجه وروایت ست از ابن عمر رضـ گفت ابن عمر ذکر کرد پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِتْنَةً فَقَالَ يُقْتَلُ هٰذَا فِيْهَا مَظْلُوْمًا

صلی اللہ علیہ وسلم فتنه را پس گفت آنحضرت کشته میشود این در ان بظلم گفت

لِعُثْمَانَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِيْ سَهْلَةَ مَوْلٰى عُثْمَانَ رضـ

این را برای عثمان رواه الترمذی و روایت ست از ابو سهله که آزاد کرده عثمان ست رضـ

قَالَ جَعَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسِرُّ إِلَى عُثْمَانَ وَلَوْنُ

گفت شروع کرد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم که سرگوشی میکرد و آهسته میگفت چیزے بسوے عثمان و لون

عُثْمَانَ يَتَغَيَّرُ فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ الدَّارِ قُلْنَا أَلَا تُقَاتِلُ قَالَ لَا

عثمان متغیر شد پس چون شد روز دار مراد بدار کشتن عثمان در روز محصور شدن گفتیم آیا جنگ نمیکنی گفت

إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَهِدَ إِلَيَّ أَمْرًا فَأَنَا

نکنم جنگ زیرا که آنحضرت صلی الله علیه وسلم پیمان بسته است و وصیت کرده است مرا

صَابِرٌ نَفْسِي عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ رضـ قَالَ لَمَّا أَمَرَ رَسُولُ اللّٰهِ

بصبر و تحمل پس من صبر کننده ام بران عهد و پیمان و از انس رضـ مرویست هنگامیکه امر کرد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبَيْعَةِ الرِّضْوَانِ كَانَ عُثْمَانُ بْنُ

صلی الله علیه وسلم صحابه را و بلفظ رسول نیز آمده یعنی امر کرده آنحضرت به بیعت رضوان بود عثمان

عَفَّانَ بَعَثَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى أَهْلِ مَكَّةَ

ابن عفان که فرستاده بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم او را بسوی اهل مکه

فَبَايَعَ النَّاسُ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَللّٰهُمَّ

پس مبایعت کردند آنحضرت با مردم و در وقت بیعت آنحضرت صلی الله علیه وسلم خداوندا

إِنَّ عُثْمَانَ فِي حَاجَةِ اللّٰهِ وَحَاجَةِ رَسُولِهِ فَضَرَبَ بِإِحْدَى

بدرستیکه عثمان در کار خدا و در کار رسول اوست پس زد آنحضرت یک

يَدَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى وَكَانَتْ يَدُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

دست خود را بر دست دیگر خود یعنی دست خود را بدست عثمان گردانید و از جانب عثمان بیعت کرد پس بود دست

وَسَلَّمَ يَعْنِي لِعُثْمَانَ خَيْرًا مِنْ أَيْدِيهِمْ لِأَنْفُسِهِمْ كَنْزُ جَمْعِ

وسلم یعنی مر عثمان را بهتر از دستهای صحابه مر خودشان را و این فضیلت خاص ست مر عثمان را

الْجَوَامِعِ وَعَنْ أَنَسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و از انس رضـ مرویست که فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ أُدْخِلْتُ الْجَنَّةَ فَنَاوَلَنِي جِبْرَئِيلُ تُفَّاحَةً فَانْفَلَقَتْ

وسلم داخل کرده و در آورده شدم من بهشت را پس داد مرا جبرئیل یک سیب پس بشگافت

فی یدی فخرجت منها جاریة کان اشفار عینیها مقادیم النسور

در دست من وشق شد پس بیرون آمد از آن یک زن نوجوان که گویا پلکهای چشم او مانند پلکهای کرکس ست

فقلت لها لمن انت قالت انا للمقتول بعدک ظلما عثمان بن

پس گفتم من او را برای کیستی تو گفت که من برای آن کسی ام که کشته شود بعد از تو بظلم که عثمان بن

عفان کر جمع الجوامع وعن اسامة بن زید رضہ قال

عفان ست در روایت ست از اسامہ بن زید رضہ گفت اسامہ

بعثنی رسول الله صلی الله علیه وسلم الی منزل عثمان رضہ

که فرستاد مرا آنحضرت صلی الله علیه وسلم بسوی خانۂ عثمان رضہ

بصحفة فیها لحم فدخلت علیه فاذا هو جالس مع رقیة

بیک کاسه که دران گوشت پخته بود پس در آمدم من بر عثمان پس ناگاه دیدم که وے نشسته است با رقیه بنت

ما رایت زوجا احسن منهما فجعلت مرة انظر الی وجه

که ندیدم من هیچ زن و شوی را نیکوتر از عثمان و زوجۂ او پس بودم من یکبار نظر میکنم بسوے روے

عثمان ومرة الی وجه رقیة فلما رجعت الی رسول الله

عثمان و بار دیگر نظر میکردم بسوی چهرۂ رقیه زوجۂ او پس چون باز آمدم بسوے آنحضرت

صلی الله علیه وسلم قال لی دخلت علیهما قلت نعم قال

صلی الله علیه وسلم فرمود آنحضرت مرا در آمدے تو اے اسامه بر این هر دو گفتم آرے در آمدم

هل رایت زوجا احسن منهما قلت لا [illegible]

آیا دیدی زن و شوی را که بهتر و خوبصورت باشند از ایشان گفتم نه [illegible]

وقد جعلت مرة انظر الی وجه [illegible] ومرة الی [illegible]

وبتحقیق بودم من یکبار نظر میکردم بسوے چهرۂ مبارک رقیه و بار ثانی [illegible]

البغوی کر جامع وعن انس ان عثمان [illegible]

روایت کرد این حدیث را بغوی جامع و از انس [illegible] روایت است [illegible]

مَاتَتْ زَوْجَتُهُ ابْنَةُ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَرَّ
وفات یافت زوجہ او کہ دختر آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بود

عَلَيْهِ عُمَرُ فَعَرَضَ عَلَيْهِ بِنْتَهُ فَلَمْ يُجِبْهُ فَمَرَّ عَلَيْهِ النَّبِيُّ
پس گذشت بروے عمر رضہ پس عرض کرد بروے دختر خود پس جواب داد او را عثمان پس گذشت بر عثمان آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أُزَوِّجُكَ خَيْرًا مِنْ بِنْتِ عُمَرَ
صلی اللہ علیہ وسلم پس فرمود تزویج میکنم براے تو زنے کہ بہتر است از دختر عمر رضہ

وَيَتَزَوَّجُ ابْنَةَ عُمَرَ خَيْرٌ مِنْكَ فَتَزَوَّجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و نکاح میکند دختر عمر را آنکہ بہتر است از تو پس تزویج کرد و بنکاح درآورد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

ابْنَةَ عُمَرَ وَزَوَّجَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عُثْمَانَ ابْنَتَهُ الثَّانِيَ عَنْ كِبَرٍ
دختر عمر رضہ نکاح کردہ داد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم عثمان را دختر خود ازثانی باین سبب ذوالنورین میگویند

بَابُ مَنَاقِبِ هٰؤُلَاءِ الثَّلٰثَةِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ

باب در مناقب اصحاب ثلثہ رضی اللہ عنہم

عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَعِدَ أُحُدًا وَ
روایت ست از انس رضہ کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم برآمد برا حد کہ جبل مشہور است

أَبُوْ بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ فَرَجَفَ بِهِمْ فَضَرَبَهُ بِرِجْلِهِ فَقَالَ
وابو بکر و عمر و عثمان نیز برآمدند بروے پس جنبید کوہ با ایشان پس زد آنحضرت کوہ را بپاے مبارک خود

اُثْبُتْ أُحُدُ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ نَبِيٌّ وَصِدِّيْقٌ وَشَهِيْدَانِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ
برجاے خود باش اے احد پس نیست بر تو مگر پیغمبرے و صدیقے و دو شہید رواہ البخاری

وَعَنْ أَبِيْ مُوْسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
و روایت ست از ابی موسی اشعری گفت ابو موسی بودم من با آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فِيْ حَائِطٍ مِنْ حِيْطَانِ الْمَدِيْنَةِ فَجَاءَ رَجُلٌ فَاسْتَفْتَحَ
وسلم در بستانے از بستانہاے مدینہ در جانب مسجد قبا پس آمد مردے پس طلب کشادن کرد

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ افْتَحْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ فَفَتَحْتُ

در بستان را پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم در بکشاے براے او و بشارت دہ مر او را بہشت پس بکشادم در

لَهُ فَإِذَا أَبُوْ بَكْرٍ فَبَشَّرْتُهُ بِمَا قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

براے او پس ناگاہ ابوبکر است آمد پس بشارت دادم او را بانچیزیکہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

فَحَمِدَ اللّٰهَ ثُمَّ جَاءَ رَجُلٌ فَاسْتَفْتَحَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس حمد گفت ابوبکر خدا را پستر آمد مردے پس طلب در کشادن کرد پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ افْتَحْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ فَفَتَحْتُ لَهُ فَإِذَا عُمَرُ فَأَخْبَرْتُهُ

وسلم بکشائی در براے او و بشارت دہ او را بہشت پس بکشادم در براے او پس ناگاہ آمد عمر است پس خبر

بِمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَحَمِدَ اللّٰهَ ثُمَّ اسْتَفْتَحَ

او را بانچیزیکہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم پس حمد گفت عمر خدا را براے نعمت پستر طلب کرد کشادن در را

رَجُلٌ فَقَالَ لِيْ افْتَحْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ عَلٰى بَلْوٰى تُصِيْبُهُ فَإِذَا

مردے پس فرمود مرا بکشاے در براے او و بشارت دہ او را بہشت بر بلائیکہ میرسد او را پس ناگاہ آمد

عُثْمَانُ فَأَخْبَرْتُهُ بِمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَحَمِدَ اللّٰهَ

عثمان است پس خبر دادم او را بانچیزیکہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم پس شکر گفت

ثُمَّ قَالَ اللّٰهُ الْمُسْتَعَانُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضـ قَالَ كُنَّا

عثمان بر بشارت بہشت پستر گفت خدا است طلب یاری کردہ شدہ بصبر کے آن بلا متفق علیہ و از ابن عمر رض روایت ست

نَقُوْلُ وَرَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَيٌّ أَفْضَلُ أُمَّةِ

ابن عمر بودیم ما کہ میگفتیم و حال آنکہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم زندہ بود کہ بہترین امت

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبُوْ بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

نبی صلی اللہ علیہ وسلم ابوبکر و عمر و عثمان رضی اللہ عنہم اند رواہ الترمذی

وَعَنْ جَابِرٍ رضـ أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و از جابر رض روایت ست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

أُرِيَ اللَّيْلَةَ رَجُلٌ صَالِحٌ كَأَنَّ أَبَا بَكْرٍ نِيطَ بِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

نموده شد در خواب امشب مردے صالح یعنی من خواب دیدم کہ گویا ابوبکر در او یختہ و پیوستہ کردہ شد است بپیغمبر

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنِيطَ عُمَرُ بِأَبِي بَكْرٍ وَنِيطَ عُثْمَانُ بِعُمَرَ قَالَ جَابِرٌ

علیہ و سلم و در آویختہ و پیوستہ شدہ است عمر بابی بکر و در آویختہ شدہ است عثمان بعمر گفت جابر

فَلَمَّا قُمْنَا مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْنَا

چون برخاستیم از پیش پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم گفتیم

أَمَّا الرَّجُلُ الصَّالِحُ فَرَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَمَّا

اما مردے صالح پس آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ست و اما

تَنَوُّطُ بَعْضِهِمْ بِبَعْضٍ فَهُمْ وُلَاةُ الْأَمْرِ الَّذِي بَعَثَ اللّٰهُ بِهِ نَبِيَّهُ

در آویختن بعضے از ایشان ببعضے پس ایشان والیان کار است کہ بر انگیختہ و فرستادہ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ ثَابِتٍ

صلی اللہ علیہ وسلم در اجرای احکام دین بہمین ترتیب روایت کرد ابو داؤد و ثابت

الْبُنَانِيِّ عَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَذَ

بنانی روایت میکند از انس رض کہ گفت انس کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم گرفت

حَصَيَاتٍ فِي يَدِهِ فَسَبَّحْنَ حَتَّى سَمِعْنَا التَّسْبِيحَ ثُمَّ صَيَّرَهُنَّ

سنگریزہا را در دست خود پس تسبیح کردند سنگریزہا تا آنکہ شنیدیم ما تسبیح شان را باز گردانید آن سنگریزہا را

فِي يَدِ أَبِي بَكْرٍ فَسَبَّحْنَ حَتَّى سَمِعْنَا التَّسْبِيحَ ثُمَّ صَيَّرَهُنَّ فِي يَدِ

در دست ابوبکر پس تسبیح کردند تا آنکہ شنیدیم تسبیح را باز بستد و دادند آنحضرت سنگریزہا را در دست

عُمَرَ فَسَبَّحْنَ كَمَا سَمِعْنَا التَّسْبِيحَ ثُمَّ صَيَّرَهُنَّ فِي يَدِ عُثْمَانَ

عمر پس تسبیح کردند چنانکہ شنیدیم ما تسبیح کردن شان را باز ستد و داد در دست عثمان

فَسَبَّحْنَ حَتَّى سَمِعْنَا التَّسْبِيحَ ثُمَّ صَيَّرَهُنَّ فِي أَيْدِينَا رَجُلًا

سنگریزہا را پس تسبیح کردند تا آنکہ شنیدیم ما تسبیح کردن شان را باز ستد و انہا سنگریزہا را در دستہای

رجلاً فما سبحت حصاة منهن کر جمع الجوامع وعن عبد الاعلى

مرد پس تسبیح نکرد یک سنگریزه ازان در روایت است از عبد الاعلی

ابن ابی المساور عن المختار بن فلفل قال سمعت انس بن مالك

ابن ابی المساور از مختار بن فلفل گفت شنیدم انس بن مالک را که

یقول خرج رسول الله صلی الله علیه وسلم ذات یوم وخرجت

میگفت برآمد آنحضرت صلی الله علیه وسلم روزے و بیرون آمدم

معه فدخل حائطا من حیطان الانصار فدخلت معه وقال

من نیز با آنحضرت پس درآمد آنحضرت در بستانے از بستانهای انصار پس داخل شدم من با آنحضرت و گفت

یا انس اغلق الباب فاذا رجل یقرع الباب فقال یا انس

آنحضرت ای انس بند کن در بستان را پس ناگاه مردے میکوبد در بستان را پس فرمود اے انس

افتح لصاحب الباب وبشره بالجنة واخبره انه یلی امتی

بکشا در را برائے صاحب در یعنی برائے کسیکه میکوبد و بشارت ده او را به بهشت و خبر کن او را که وی والی

من بعدی فذهبت ففتحت له وما ادری من هو فاذا هو

خواهد شد بعد از من پس رفتم که بکشایم در را او را و ندانم من که کیست آن مرد پس ناگاه وے

ابو بکر فاخبرته بما قال النبی صلی الله علیه وسلم فحمد

ابوبکر صدیق است پس خبر دادم او را بآنچه فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس ستائش

الله ودخل ثم جاء اخر فقرع الباب فقال یا انس افتح

خدا کرد و درآمد بستان را دیگر پس زد در را پس گفت آنحضرت اے انس بکشا در را

لصاحب الباب وبشره بالجنة واخبره انه یلی امتی من

برائے صاحب در و بشارت ده او را به بهشت و خبر ده او را که وے والی است من خواهد شد

بعد ابی بکر فذهبت ففتحت له وما ادری من هو فاذا هو

بعد از ابوبکر پس رفتم که بکشایم در را او را و حال آنکه نیافته بودم من که کیست آن کس پس ناگاه

عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَاَخْبَرْتُهٗ بِمَا قَالَ النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

وی عمر بن خطاب ست پس خبر دادم اورا بچیزیکہ فرمودہ بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فَحَمِدَ اللّٰہَ وَدَخَلَ ثُمَّ جَآءَ اٰخَرُ فَقَرَعَ الْبَابَ فَقَالَ یَا اَنَسُ

پس شکر گفت عمر خدا را برین نعمت و در آمد پس تر آمد دیگر پس زد در را پس گفت آنحضرت ای انس

اِفْتَحْ لِصَاحِبِ الْبَابِ وَبَشِّرْہُ بِالْجَنَّۃِ وَاَخْبِرْہُ اَنَّہٗ یَلِیْ اُمَّتِیْ

بکشا در برائے صاحب در و بشارت اورا به بہشت و خبر دہ اورا کہ وے والی امت من خواہد شد

مِنْ بَعْدِ اَبِیْ بَکْرٍ وَّعُمَرَ وَاَنَّہٗ سَیَلْقٰی مِنْہُمْ بَلَآءً یَّبْلُغُوْنَ دَمَہٗ

بعد از ابو بکر و عمر و بدرستیکہ وے قریب ست کہ می بیند از ایشان بلائے کہ میرسند ایشان خون اورا

فَذَھَبْتُ اَفْتَحُ لَہٗ وَمَا اَدْرِیْ مَنْ ھُوَ فَاِذَا ھُوَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ

پس رفتم کہ بکشایم برا اورا و ندانستم کہ کیست وے پس ناگاہ وے عثمان بن عفان ست

فَفَتَحْتُ لَہُ الْبَابَ وَاَخْبَرْتُہٗ بِمَا قَالَ النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

پس کشادم در را برائے وے و خبر دادم مر اورا بچیزیکہ فرمودہ بود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

فَحَمِدَ اللّٰہَ وَاسْتَرْجَعَ کرر وَعَنْ اَنَسٍ رضہ اَنَّ وَفْدَ بَنِیْ

پس گفت الحمد للہ و انا الیہ راجعون و روایت است از انس رضہ کہ قاصدان قبیلہ بنی

الْمُصْطَلِقِ قَدِمُوْا عَلَی النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ فَقَالُوْا اِلٰی

مصطلق آمدند بہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس گفتند بسوے

مَنْ نَدْفَعُ صَدَقَاتِنَا بَعْدَکَ قَالَ اِلٰی اَبِیْ بَکْرٍ قَالُوْا فَاِنْ لَّمْ نَجِدْ

کسے ادا کنیم مال زکوٰۃ را بعد از تو فرمود آنحضرت ادا کنید بسوے ابو بکر گفتند پس اگر نیابیم

اَبَا بَکْرٍ قَالَ اِلٰی عُمَرَ قَالُوْا فَاِنْ لَّمْ نَجِدْ عُمَرَ قَالَ اِلٰی عُثْمَانَ

ما ابو بکر را فرمود بسوے عمر گفتند پس اگر نیابیم ما عمر را گفت آنحضرت بسوے عثمان

قَالُوْا فَاِنْ لَّمْ نَجِدْ عُثْمَانَ قَالَ اِنْ لَّمْ تَکُوْنُوْا فِی الْحَیٰوۃِ الدُّنْیَا بَعْدَ ذٰلِکَ

گفتند پس اگر نیابیم عثمان را گفت اختیار داده شده مر شما را در زندگانی دنیا بعد ازین

جمع الجوامع وعن انس قال وجهني وفد بني المصطلق

در روایت ست از انس رض گفت انس متوجه کردند مرا قاصدان قبیلهٔ بنی مصطلق

الی رسول الله صلی الله علیه وسلم فقالوا اسأله ان جئنا

بسوی آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس گفتند مرا که بپرس از آنحضرت که اگر بیائیم ما

في العام المقبل فلم نجد ك الی من ندفع صدقاتنا فقلت

در سال آینده پس نیابیم ترا بسوی کدام ادا کنیم مالهای زکوٰة خود را پس گفتم من

له فقال قل لهم يدفعوها الی ابي بكر فقلت لهم فقالوا

مر آنحضرت را پس فرمود که بگو ایشان را که دفع کنند صدقات را بسوی ابوبکر صدیق پس گفتم من ایشان را پس گفتند

قل له فان لم نجد ابا بكر فقلت له فقال قل لهم يدفعوها

بگو مر آنحضرت را پس اگر نیابیم ابوبکر را نیز پس گفتم من مر آنحضرت را پس فرمود بگو مر ایشان را که ادا نمایند

الی عمر فقلت لهم فقالوا قل له فان نجد عمر فقلت له فقال

بسوی عمر پس گفتم آنها را پس گفتند بگو آنحضرت را که اگر نیابیم عمر را پس گفتم من آنحضرت را پس فرمود

قل لهم يدفعوها الی عثمان وتبا لكم يوم يقتل عثمان جمع الجوامع

بگو آنها را که ادا کنند بسوی عثمان و در هلاکت باد و هلاک گرداند شما را روزیکه قتل کرده شود عثمان در آن

مناقب علي بن ابي طالب رضي الله تعالی عنه

مناقب حضرت علی بن ابی طالب رضی الله تعالی عنه

عن سعد بن ابي وقاص قال قال رسول الله صلی الله

از سعد بن ابی وقاص که از عشرهٔ مبشره است روایت ست که گفت آنحضرت صلی الله

علیه وسلم لعلي انت مني بمنزلة هارون من موسی

علیه وسلم مر علی مرتضی را که تو بنسبت از من بجای هارون هستی که نسبت او موسی ست

الا انه لا نبي بعدي متفق علیه وعن زر بن حبيش

مگر فرق همین ست که نیست پیغمبر بعد از من و هارون پیغمبر بود متفق علیه روایت ست از زر بن حبیش

قَالَ قَالَ عَلِيٌّ رضه وَالَّذِي فَلَقَ الْحَبَّةَ وَبَرَءَ النَّسَمَةَ إِنَّهُ لَعَهْدُ

گفت زرکه گفت علی مرتضی رضه سوگند بخدائے که بشگافت دانه را یعنے رویانید او را وپیدا کرد نفس کہ بتحقیق

النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيَّ أَنْ لَا يُحِبَّنِي إِلَّا مُؤْمِنٌ

پیغمبر امی صلے اللہ علیہ وسلم بسوئے من که دوست ندارد مرا مگر مومن

وَلَا يُبْغِضَنِي إِلَّا مُنَافِقٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضه

و دشمن ندارد مرا مگر منافق پس محبت علی علامات ایمانست رواه مسلم و روایت است از سهل بن سعد رضه

أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَوْمَ خَيْبَرَ لَأُعْطِيَنَّ

که آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود روز غزوه خیبر البته دہم

هٰذِهِ الرَّايَةَ غَدًا رَجُلًا يَفْتَحُ اللّٰهُ عَلَى يَدَيْهِ يُحِبُّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ

این علم را فردا مردے را که بگشاید خدا تعالی یعنے قلعهٔ خیبر را بر دست وے و دوست میدارد آنمرد

وَيُحِبُّهُ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ فَلَمَّا أَصْبَحَ النَّاسُ غَدَوْا عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ

و دوست میدارد او را خدا و رسول خدا پس چون صبح کردند مردم یعنی صحابه بامداد کردند بر پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّهُمْ يَرْجُوْنَ أَنْ يُعْطَاهَا فَقَالَ أَيْنَ

صلے اللہ علیہ وسلم و آمدند در ملازمت او در حالیکه همه ایشان امید میدارند که داده شود رایت بایشان

عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رضه فَقَالُوا هُوَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ يَشْتَكِي عَيْنَيْهِ

کجاست علی بن ابی طالب رضه پس گفتند که وی ای رسول الله شکایت میکند هر دو چشم خود را

قَالَ فَأَرْسِلُوا إِلَيْهِ فَأُتِيَ بِهِ فَبَصَقَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

یعنے چشمان او بدرد آمده اند گفت آنحضرت پس بفرستید کسے را بسوی او کسیرا او را آوردند علی پس آب دهن انداخت

وَسَلَّمَ فِي عَيْنَيْهِ فَبَرَأَ حَتّٰى كَأَنْ لَمْ يَكُنْ بِهِ وَجَعٌ فَأَعْطَاهُ

وسلم در هر دو چشم وے پس به شد علی تا آنکه گویا نبود وے را درد هیچ پس داد آنحضرت علی را

الرَّايَةَ فَقَالَ عَلِيٌّ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أُقَاتِلُهُمْ حَتّٰى يَكُوْنُوْا

رایت پس گفت علی اے رسول خدا جنگ میکنم با ایشان تا آنکه باشند

مِثْلَنَا قَالَ انْفُذْ عَلٰى رِسْلِكَ حَتّٰى تَنْزِلَ بِسَاحَتِهِمْ ثُمَّ ادْعُهُمْ

مانند ما یعنی مسلمان شوند فرمود آنحضرت برو و بگذار بر آهستگی و نرمی خود تا آنکه فرود آئی در زمین ایشان پس بخوان

إِلَى الْإِسْلَامِ وَأَخْبِرْهُمْ بِمَا يَجِبُ عَلَيْهِمْ مِنْ حَقِّ اللّٰهِ فِيْهِ

بمسلمانی و خبر ده ایشان را بآنچه واجب است بر ایشان از حق خدا در اسلام

فَوَاللّٰهِ لَأَنْ يَهْدِيَ اللّٰهُ بِكَ رَجُلًا وَاحِدًا خَيْرٌ لَكَ مِنْ أَنْ

پس بخدا سوگند هر آئینه اینکه هدایت کند خدا تعالی بسبب تو یک مرد را بهتر است مر ترا از اینکه باشد

يَكُوْنَ لَكَ حُمْرُ النَّعَمِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رضـ

مر ترا چارپایهاے سرخ و شتران سرخ که اعز و انفس اموال نزد تو است متفق علیه و روایت است از عمران بن

حصین

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ عَلِيًّا مِنِّيْ وَأَنَا مِنْهُ

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود که علی از من است و من از علی

وَهُوَ وَلِيُّ كُلِّ مُؤْمِنٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ

کنایه است از کمال اتحاد و علی ولی هر مسلمان است و دوست و محب و ناصر است رواه ترمذی و روایت است از زید

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود هر کس که هستم من مولاے او پس علی نیز

مَوْلَاهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ حُبْشِيِّ بْنِ

مولاے اوست روایت کرد آنرا احمد و ترمذی و از حبشی بن

جُنَادَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِيٌّ مِنِّيْ

جناده که دیده است آنحضرت را در حجة الوداع روایت است که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم علی از من است

وَأَنَا مِنْ عَلِيٍّ وَلَا يُؤَدِّيْ عَنِّيْ إِلَّا أَنَا أَوْ عَلِيٌّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و من از علی ام و ادا نکند حق نگذارد از جانب من بمجلس مگر من یا علی رواه الترمذی

وَرَوَاهُ أَحْمَدُ عَنْ أَبِيْ جُنَادَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضـ قَالَ آخَى

و روایت کرد این حدیث را امام احمد از ابو جناده و از ابن عمر رض مرویست گفت که برادری داد

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ أَصْحَابِهٖ فَجَاءَ عَلِيٌّ تَدْمَعُ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم میان یاران خود ومیان ہر دو کس عقد مودت بست پس آمد علی درحالیکہ

عَيْنَاهُ فَقَالَ أَخَيْتَ بَيْنَ أَصْحَابِكَ وَلَمْ تُوَاخِ بَيْنِيْ وَبَيْنَ

اشک میریزد ہر دو چشم او پس گفت علی برادرے دادی میان یاران خود و برادرے ندادی میان من ومیان

أَحَدٍ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْتَ أَخِيْ

ہیچ یکے پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم تو برادر منے

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رضـ قَالَ

در دنیا و آخرت رواہ الترمذی وروایت ست از انس رضہ گفت

كَانَ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَيْرٌ فَقَالَ اللّٰهُمَّ

انس بود نزد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم پرندہ در روایتے دیگر بریان کردہ شدہ پس گفت آنحضرت

ائْتِنِيْ بِأَحَبِّ خَلْقِكَ إِلَيْكَ يَأْكُلُ مَعِيَ هٰذَا الطَّيْرَ فَجَاءَهٗ

بیار نزد من دوست داشتہ شدہ ترین خلق بسوے تو کہ بخورد با من این طیر را پس آمد

عَلِيٌّ فَأَكَلَ مَعَهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَلِيٍّ رضـ قَالَ قَالَ

علی آنحضرت را پس خورد آنحضرت با علی مرتضی رواہ الترمذی واز علی مرتضے رضہ روایت ست گفت کہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا دَارُ الْحِكْمَةِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم من سرائے حکمت ام وعلی در او

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رضـ قَالَ دَعَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ومشہور انا مدینۃ العلم وعلی بابہاست رواہ ترمذی وروایت ست از جابر رضہ گفت جابر کہ خواند آنحضرت

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِيًّا يَوْمَ الطَّائِفِ فَانْتَجَاهُ فَقَالَ النَّاسُ لَقَدْ

علیہ وسلم علی را در غزوہ طائف پس راز گفت با وے پس گفتند مردم ہر آئینہ

طَالَ نَجْوَاهُ مَعَ ابْنِ عَمِّهٖ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

دراز شد راز گفتن وے با پسر عم خود پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَا انْتَجَيْتُهُ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ انْتَجَاهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

وسلم من راز نگفته ام با وے از پیش خود لیکن خدا تعالیٰ راز گفته است با وے یعنی امر کرد و است مرا براز گفتن

أَبِي سَعِيدٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعَلِيٍّ

و روایت ست از ابی سعید خدری رض گفت ابوسعید که فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مر علی را

يَا عَلِيُّ لَا يَحِلُّ لِأَحَدٍ يُجْنِبُ فِي هٰذَا الْمَسْجِدِ غَيْرِي وَغَيْرُكَ

اے علی روا نیست مر هیچ یکے را که جنب بگذرد درین مسجد جز تو و جز من

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ فَقُلْتُ لِضِرَارِ بْنِ صُرَدٍ مَا مَعْنَى هٰذَا الْحَدِيثِ

گفت علی بن منذر پس گفتم من مر ضرار بن صرد را که چیست معنے این حدیث

قَالَ لَا يَحِلُّ لِأَحَدٍ يَسْتَطْرِقُهُ جُنُبًا غَيْرِي وَغَيْرُكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

گفت ضرار حلال نیست مر هیچ یکے را که راه سازد او را در حالت جنب جز من و جز تو رواه الترمذی

وَعَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ بَعَثَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ام عطیه انصاریه گفت ام عطیه فرستاد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

وَسَلَّمَ جَيْشًا فِيهِمْ عَلِيٌّ رض قَالَتْ فَسَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

لشکر را که در ایشان علی بود گفت ام عطیه پس شنیدم آنحضرت را صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ رَافِعٌ يَدَيْهِ يَقُولُ اللّٰهُمَّ لَا تُمِتْنِي حَتّٰى

علیہ وسلم و حال آنکه آنحضرت بردارنده بود هر دو دست خود را بدعا میگفت خداوندا میران مرا تا آنکه

تُرِيَنِي عَلِيًّا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رض قَالَتْ

بنمائی مرا علی را دلالت دارد بر محبت آنحضرت او را روایت کرد آنرا ترمذی و از ام سلمه که از ازواج مطهرات

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُحِبُّ عَلِيًّا مُنَافِقٌ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم دوست ندارد علی را هر که منافق ست

وَلَا يُبْغِضُهُ مُؤْمِنٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْهَا قَالَتْ

و دشمن ندارد او را هر که مومن ست رواه احمد والترمذی و هم از ام سلمه روایت ست

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَبَّ عَلِيًّا فَقَدْ سَبَّنِيْ

که فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ دشنام دہد علی را پس تحقیق دشنام داد

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

مرا از جہت آنکہ لازم می آید از سب اُو سب من رواہ احمد وروایت است از علی رض گفت علی کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فِيْكَ مَثَلٌ مِنْ عِيْسٰى أَبْغَضَتْهُ الْيَهُوْدُ حَتّٰى بَهَتُوْا

وسلم در تو شبیہے ست از عیسیٰ پیغمبر کہ دشمن داشتند او را یہود تا آنکہ دروغ بر بستند

أُمَّهُ وَأَحَبَّتْهُ النَّصَارٰى حَتّٰى أَنْزَلُوْهُ بِالْمَنْزِلَةِ الَّتِيْ لَيْسَتْ

مادر او را و دوست داشتند او را نصاری تا آنکہ فرود آوردند او را بمنزلہ کہ ثابت نیست کہ او را اللہ

لَهُ ثُمَّ قَالَ يَهْلِكُ فِيَّ رَجُلَانِ مُحِبٌّ مُفْرِطٌ يُفْرِطُنِيْ بِمَا لَيْسَ

یا ابن اللہ گفتند پس گفت علی مرتضی ہلاک میشوند در من و از جہت من دو مرد یکے دوستدار از حد در گذرندہ مدح

فِيَّ وَمُبْغِضٌ تَحْمِلُهُ شَنَانِيْ عَلٰى أَنْ يَبْهَتَنِيْ رَوَاهُ أَحْمَدُ

میکند مرا بچیزیکہ نیست در من و دیگر دشمن کہ باعث میشود او را عداوت من بر آنکہ بہتان میکند بر من رواہ احمد

وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ وَزَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و براء بن عازب و زید بن ارقم روایت میکنند کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا نَزَلَ بِغَدِيْرِ خُمٍّ أَخَذَ بِيَدِ عَلِيٍّ رض فَقَالَ

صلی اللہ علیہ وسلم چون فرود آمد وقت رجوع از حجۃ الوداع بموضعے کہ نام آن غدیر خم است گرفت آنحضرت

أَلَسْتُمْ تَعْلَمُوْنَ أَنِّيْ أَوْلٰى بِالْمُؤْمِنِيْنَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ قَالُوْا بَلٰى قَالَ

آیا نمیدانید کہ من اولیٰ و اقربم بہر مومن از نفس شان گفتند صحابہ بلے فرمود

أَلَسْتُمْ تَعْلَمُوْنَ أَنِّيْ أَوْلٰى بِكُلِّ مُؤْمِنٍ مِنْ نَفْسِهِ قَالُوْا بَلٰى فَقَالَ

آیا نمیدانید کہ من اولے و اقربم بہر مومن از نفس او مکرر فرمود گفتند آرے پس فرمود

اَللّٰهُمَّ مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ اَللّٰهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ

خداوندا کسیکہ ہستم من مولائے او پس علی نیز مولائے او ست خداوندا دوستدار کسی را کہ دوستدار علی را

وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ فَلَقِيَهُ عُمَرُ رض بَعْدَ ذٰلِكَ فَقَالَ لَهُ هَنِيئًا يَا ابْنَ

و دشمن دار کسی را که دشمن دارد علی را پس ملاقات کرد علی را عمر بعد از ان پس گفت عمر مر علی را گوارا زنده باشی و شاد باشی

أَبِيْ طَالِبٍ أَصْبَحْتَ وَأَمْسَيْتَ مَوْلٰى كُلِّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ رَوَاهُ

ابی طالب صبح کردی و شام کردی و گشتی مولای هر مومن مرد و زن رواه

أَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

احمد و از ابن عباس روایت ست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

أَمَرَ بِسَدِّ الْأَبْوَابِ إِلَّا بَابَ عَلِيٍّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

امر کرد بستن درها مگر در علی مرتضی رواه الترمذی و از علی مرتضی رض مرویست

عَلِيٍّ رض قَالَ كَانَتْ لِيْ مَنْزِلَةٌ مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

که گفت علی بود مرا قدرے و مرتبتے و قربے نزد آنحضرت صلی الله علیه وسلم

لَمْ يَكُنْ لِأَحَدٍ مِنَ الْخَلَائِقِ آتِيْهِ بِأَعْلٰى سَحَرٍ فَأَقُوْلُ السَّلَامُ

که نبود مر هیچ یکے را از خلائق مے آمدم من آنحضرت را پیش از سحر پس میگفتم السلام

عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ فَإِنْ تَنَحْنَحَ انْصَرَفْتُ إِلٰى أَهْلِيْ وَإِلَّا دَخَلْتُ

علیک یا نبی الله پس اگر تنحنح میکرد آنحضرت باز میگشتم بسوے اهل خود و اگر تنحنح نمی کرد میرسیدم بر آنحضرت

عَلَيْهِ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْهُ قَالَ كُنْتُ شَاكِيًا فَمَرَّ بِيْ

رواه نسائی و هم از علی رض روایت ست گفت بودم من بیمار پس گذشت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا أَقُوْلُ اللّٰهُمَّ إِنْ كَانَ

بمن پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم و من میگفتم بجهت شدت مرض خداوندا اگر هست

أَجَلِيْ قَدْ حَضَرَ فَأَرِحْنِيْ وَإِنْ كَانَ مُتَأَخِّرًا فَارْفَعْنِيْ

اجل من که بتحقیق حاضر شده پس آسایش ده مرا و اگر هست اجل من هنوز نارسیده پس فراخ گردان

وَإِنْ كَانَ بَلَاءً فَصَبِّرْنِيْ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

زندگانی مرا و اگر هست این بیماری آزمایش من پس شکیبائی گردان مرا پس گفت آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ كَيْفَ قُلْتَ فَأَعَادَ عَلَيْهِ مَا قَالَ فَضَرَبَهُ بِرِجْلِهِ وَقَالَ

وسلم چگونه گفتے اعاده کن و باز گو پس اعاده کرد علی بر آنحضرت و باز گفت آنچه گفته بود پس زد آنحضرت

اَللّٰهُمَّ عَافِهِ أَوِ اشْفِهِ شَكَّ الرَّاوِي قَالَ فَمَا اشْتَكَيْتُ وَجَعِي

تا رسد او را برکت از پائے مبارک وے و گفت آنحضرت خداوندا عافیت بخش او را یا شفا ده او را شک کرد راوی

بَعْدُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رضـ قَالَ كُنْتُ قَاعِدًا عِنْدَ

بعد از ان رواه الترمذی و از انس روایت است گفت انس رضہ بودم من نشستہ نزد

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَغَشِيَهُ الْوَحْيُ فَلَمَّا سُرِّيَ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم پس پوشید آنحضرت را وحی پس چونکہ افاقہ یافتہ شد

عَنْهُ قَالَ لِي يَا أَنَسُ أَتَدْرِي مَا جَاءَ بِهِ جِبْرَئِيلُ مِنْ عِنْدِ

ازان فرمود مرا اے انس آیا میدانی کہ چہ چیز آورد جبرئیل از

صَاحِبِ الْعَرْشِ قُلْتُ بِأَبِي وَأُمِّي مَا جَاءَكَ بِهِ جِبْرَئِيلُ مِنْ عِنْدِ

صاحب عرش کہ حق تعالیٰ است گفتم فدائے تو باد پدر و مادر من چہ چیز آورده نزد تو جبرئیل ع از نزد

صَاحِبِ الْعَرْشِ قَالَ إِنَّ اللّٰهَ أَمَرَنِي أَنْ أُزَوِّجَ فَاطِمَةَ مِنْ عَلِيٍّ خط کر

صاحب عرش فرمود آنحضرت بدرستیکہ خدا تعالیٰ امر کرده است مرا کہ تزویج کرده دہم فاطمہ زہرا را از علی یعنے

مَنَاقِبُ هٰؤُلَاءِ الْأَرْبَعَةِ رضـ

مناقبہائے آنحضرات چہار یار رضـ

عَنْ عَلِيٍّ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از علی مرتضیٰ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

رَحِمَ اللّٰهُ أَبَا بَكْرٍ زَوَّجَنِي ابْنَتَهُ وَحَمَلَنِي إِلَى دَارِ الْهِجْرَةِ

رحمت کند خدا تعالیٰ ابوبکر را نکاح کرده داد مرا دختر خود را بر داشت و سوار کرد مرا بر ناقہ بسوے دار ہجرت

وَصَحِبَنِي فِي الْغَارِ وَأَعْتَقَ بِلَالًا مِنْ مَالِهِ رَحِمَ اللّٰهُ عُمَرَ

و صحبت داشت مرا در غار و آزاد کرد بلال رضہ را از مال خود رحمت کند خدا تعالیٰ عمر را

يَقُوْلُ الْحَقَّ وَاِنْ كَانَ مُرًّا تَرَكَهُ الْحَقُّ وَمَا لَهُ مِنْ صَدِيْقٍ رَحِمَ

میگوید حق و اگرچه تلخ باشد گزاشته است عمر را حق گوئی و حال آنکه نیست مر او را هیچ دوستی رحمت کند

اللّٰهُ عُثْمَانَ تَسْتَحْيِيْ مِنْهُ الْمَلٰٓئِكَةُ رَحِمَ اللّٰهُ عَلِيًّا اَللّٰهُمَّ

خدا تعالیٰ عثمان را شرم میدارند و سے فرشتگان رحمت کند خدا تعالیٰ علی را خداوندا

اَدِرِ الْحَقَّ مَعَهٗ حَيْثُ دَارَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رضه

بگردان حق را با علی جائیکه بگردد علی روایت کرد آن را ترمذی و روایت است از انس رضہ

قَالَ لَا يَجْتَمِعُ حُبُّ هٰٓؤُلَآءِ الْاَرْبَعَةِ اِلَّا فِيْ قَلْبِ

گفت آنحضرت جمع نشود محبت این چهار مگر در دل

مُؤْمِنٍ اَبُوْ بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ وَعَلِيٌّ كر

مسلمان این چهار ابوبکر و عمر و عثمان و علی اند

مَنَاقِبُ اَبِيْ مُحَمَّدٍ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ رضه

مناقبها ے ابی محمد طلحہ بن عبید اللہ

عَنْ قَيْسِ بْنِ اَبِيْ حَازِمٍ رضه قَالَ رَاَيْتُ يَدَ طَلْحَةَ شَلَّآءَ وَقٰى

روایت است از قیس بن ابی حازم رضہ گفت دیدم دست طلحہ را شل بجہت آن کہ

بِهَا النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ اُحُدٍ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

نگاہداشت بدان پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم روز احد رواہ البخاری

وَعَنِ الزُّبَيْرِ رضه قَالَ كَانَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از زبیر رضہ مرویست کہ گفت بود بر آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

يَوْمَ اُحُدٍ دِرْعَانِ فَنَهَضَ اِلَى الصَّخْرَةِ فَلَمْ يَسْتَطِعْ فَقَعَدَ

روز غزوۂ احد دو زرہ و ازین بجہت نہایت شجاعت کہ بود پس برخاست آنحضرت بسوے سنگے

طَلْحَةُ تَحْتَهٗ حَتّٰى اسْتَوٰى عَلَى الصَّخْرَةِ قَالَ فَسَمِعْتُ النَّبِيَّ

طلحہ زیر آنحضرت با وجود آن جراحتہا کہ داشت تا آنکہ قرار گرفت آنحضرت بر سنگ گفت پس شنیدم

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ أَوْجَبَ طَلْحَةُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت واجب گردانید طلحہ برائے خود بہشت را رواہ ترمذی

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ نَظَرَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز جابر رضا روایت است کہ گفت نظر کرد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

إِلٰى طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ قَالَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَنْظُرَ إِلٰى رَجُلٍ

بسوئے طلحہ بن عبید اللہ گفت آنحضرت کسیکہ دوست دارد کہ نظر کند بسوئے مردے

يَمْشِيْ عَلٰى وَجْهِ الْأَرْضِ وَقَدْ قَضٰى نَحْبَهُ فَلْيَنْظُرْ إِلٰى هٰذَا

کہ میرود بر زمین وحال آنکہ بتحقیق مردہ است پس باید کہ نظر کند بسوئے طلحہ

وَفِيْ رِوَايَةٍ مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلٰى شَهِيْدٍ يَمْشِيْ عَلٰى وَجْهِ الْأَرْضِ

ودر روایتے آمدہ کسیکہ شاد میگرداند او راکہ نظر کند بسوئے شہید کہ میرود بر روئے زمین

فَلْيَنْظُرْ إِلٰى طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

پس باید کہ نظر کند بسوئے طلحہ بن عبید اللہ روایت کرد آن را ترمذی واز

عَلِيٍّ رض قَالَ سَمِعَتْ أُذُنِيْ مِنْ فِيْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

علی مرتضیٰ رضا روایت است کہ گفت شنید گوش من از دہان آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ طَلْحَةُ وَالزُّبَيْرُ جَارَايَ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

وسلم کہ میگفت طلحہ وزبیر دو ہمسایہ من است در بہشت رواہ الترمذی

مَنَاقِبُ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ

منقبتہائے زبیر بن عوام رضا

عَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت جابر رضا کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مَنْ يَأْتِيْنِيْ بِخَبَرِ الْقَوْمِ يَوْمَ الْأَحْزَابِ قَالَ الزُّبَيْرُ أَنَا فَقَالَ

روز غزوۂ احزاب کیست کہ بیارد مرا خبر قوم کہ قریش یا یہود بنی قریظہ وبنی النضیر کہ جمع شدہ بجنگ آمدہ بودند

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ حَوَارِيًّا وَحَوَارِيَّ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستی مر ہر پیغمبر را حواری است و حواری من

الزُّبَيْرُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ الزُّبَيْرِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

زبیر است متفق علیہ واز زبیر بن العوام روایت است کہ گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ يَأْتِي بَنِي قُرَيْظَةَ فَيَأْتِينِي بِخَبَرِهِمْ

صلے اللہ علیہ وسلم کیست کہ بیاید بنی قریظہ را پس بیارد مرا خبر ایشان

فَانْطَلَقْتُ فَلَمَّا رَجَعْتُ جَمَعَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس روان شدم من تا بیارم خبر ایشان پس ہنگامیکہ خبر گرفتہ برگشتم جمع کرد برائے من آنحضرت صلی

وَسَلَّمَ أَبَوَيْهِ فَقَالَ فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ مَنَاقِبُ

وسلم پدر و مادر خود را پس گفت آنحضرت فدائے تو باد پدر و مادر من متفق علیہ منقبتہا

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ رض عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رض قَالَتْ

عبد الرحمن بن عوف رض روایت است از ام سلمہ رض گفت

سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لِأَزْوَاجِهِ

شنیدم من آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت مر زنان خود را

إِنَّ الَّذِي يَحْثُو عَلَيْكُنَّ بَعْدِي هُوَ الصَّادِقُ الْبَارُّ اللّٰهُمَّ

بدرستیکہ آنکس کہ بعد شما بلغہای خود دستر کند بر شما بعد از من او دست صادق نیکوکار خداوندا

اَسْقِ عَبْدَ الرَّحْمٰنِ بْنَ عَوْفٍ مِنْ سَلْسَبِيلِ الْجَنَّةِ رَوَاهُ أَحْمَدُ

بنوشان عبد الرحمن بن عوف را از چشمہ بہشت رواہ احمد

وَعَنْ أَبِي سَلَمَةَ رض أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمٰنِ بْنَ عَوْفٍ أَوْصَى

و روایت است از ابو سلمہ رض کہ عبد الرحمن بن عوف رض وصیت کرد

بِحَدِيقَةٍ لِأُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ بِيعَتْ بِأَرْبَعِمِائَةِ أَلْفٍ رَوَاهُ

یک بستان مر امہات المؤمنین را کہ فروختہ شد بچہار صد ہزار رواہ

التِّرمذي مَنَاقِبُ اَبِي اِسْحٰق سَعْدِ بْنِ اَبِي

ترمذی منقبتہاے ابی اسحق سعد بن ابی

وَقَّاصٍ رضی واسمُ اَبِي وَقَّاصٍ مَالِكُ بْنُ

وقاص رض واسم پدر وی ابی وقاص مالک بن

ذُهَيْبٍ رض عَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ مَا سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى الله

ذہیب است از مرتضی علی روایت ست کہ نشنیدم آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَمَعَ اَبَوَيْهِ لِاَحَدٍ اِلَّا لِسَعْدِ بْنِ مَالِكٍ فَاِنِّي

علیہ وسلم کہ جمع کرد مادر وپدر را مر ہیچ یکے را مگر برای سعد بن مالک کہ سعد بن ابی وقاص ست

سَمِعْتُهُ يَقُوْلُ يَوْمَ اُحُدٍ يَا سَعْدُ اِرْمِ فِدَاكَ اَبِي وَاُمِّي

شنیدم آنحضرت را روز غزوہ احد کہ میگفت یعنی سعد را در وقتیکہ تیر می انداخت بکافران

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَعْدِ بْنِ اَبِي وَقَّاصٍ رض قَالَ اِنِّي لَاَوَّلُ

باد پدر ومادر من متفق علیہ واز سعد بن ابی وقاص رض مرویست گفت بدرستی من نخست

الْعَرَبِ رَمٰى بِسَهْمٍ فِي سَبِيْلِ اللهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

از عرب کہ انداخت تیر در راہ خدا یعنی پیش از من ہیچکس تیر در راہ خدا نینداخت متفق علیہ وہم روایت است

سَعْدِ بْنِ اَبِي وَقَّاصٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سعد بن ابی وقاص رض کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ يَوْمَئِذٍ يَعْنِي يَوْمَ اُحُدٍ اَللّٰهُمَّ اشْدُدْ رَمْيَتَهُ وَاَجِبْ

فرمود برائے وے دران روز یعنی روز احد خداوندا قوی واستوار گردان تیر اندازی او را

دَعْوَتَهُ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْهُ اَنَّ رَسُوْلَ اللهِ

قبول دعائے وے را روایت کرد او را در شرح سنہ وہم از سعد بن ابی وقاص رض روایت است کہ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَللّٰهُمَّ اسْتَجِبْ لِسَعْدٍ اِذَا

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود دعا کرد خداوندا قبول وپذیرا کن مر سعد را وقتیکہ

دعاك رواه الترمذي وعن قيس بن ابي حازم قال

دعا کند ترا روایت کرد ترمذی و از قیس بن ابی حازم تابعی روایت است گفت

سمعت سعد بن ابي وقاص يقول اني لاول رجل من العرب

شنیدم سعد بن ابی وقاص را که میگفت بدرستی من نخستین مردے ام از عرب

رمى بسهم في سبيل الله ورأيتنا نغزو مع رسول الله

که تیر انداخت در راه خدا و دیدم من خود را و دیگر اصحاب پیغمبر خدا را که جنگ میکردیم

صلى الله عليه وسلم وما لنا طعام الا الحبلة وورق

در همراهے آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم و نبود ما را خورش مگر دانه سمر و نبود ما را طعام مگر برگ

السمر وان كان احدنا ليضع كما تضع الشاة ماله خلط

سمر که درختی مشهور است و بتحقیق بود یکے از ما که می نهاد یعنی پشک خشک چنانکه می نهد گوسفند بود حالیکه

ثم اصبحت بنو اسد تعزرني على الاسلام لقد خبت

و آمیزش بجهت خشکی نیست گشتند بنو اسد که توبیخ میکردند و تعلیم میکنند مرا در احکام اسلام هر آئینه بتحقیق

اذا وضل عملي وكانوا وشوا به الى عمر وقالوا لا يحسن

و نا کام گشتم و گم شد عمل من یعنی هرگاه نماز درست نمی دانم و بودند بنو اسد که سخن چینی کردند او را

يصلي متفق عليه مناقب سعيد بن زيد بن عمرو

وے نماز را متفق علیه منقبتهائے سعید بن زید بن عمرو

بن نفيل عن سعيد بن زيد بن عمرو بن نفيل انه

بن نفیل رض از سعید بن زید بن عمرو بن نفیل رض مرویست

قال اشهد على التسعة انهم في الجنة ولو شهدت

که وے گفت گواهی میدهم من بر نه مرد که ایشان در می آیند در بهشت و اگر گواهی دهم

على العاشر لم آثم قيل وكيف ذاك قال كنا مع رسول الله

بر دهم گنهگار نشوم پرسیده شد چه حال دارد این گواهی و بچه دلیل گواهی میدهی گفت بودیم ما همراه

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحِرَاءَ فَقَالَ اثْبُتْ حِرَاءُ فَإِنَّهُ لَيْسَ
صلے اللہ علیہ وسلم برکوہ حرا پس گفت آنحضرت وقتیکہ جنبید کوہ ساکن باش ای کوہ حرا زیراکہ

عَلَيْكَ إِلَّا نَبِيٌّ أَوْ صِدِّيقٌ أَوْ شَهِيدٌ قِيلَ وَمَنْ هُمْ قَالَ
بر تو مگر پیغمبر یا صدیق یا شہید گفتہ شد وکیست وکدام کسان بودند بر کوہ وچہ نام دارند گفت

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ
سعید کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم وابوبکر وعمر وعثمان

وَعَلِيٌّ وَطَلْحَةُ وَالزُّبَيْرُ وَسَعْدٌ وَعَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ عَوْفٍ
وعلی وطلحہ وزبیر وسعد وعبد الرحمن بن عوف

قِيلَ فَمَنْ عَاشِرٌ قَالَ أَنَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ
گفتہ شد وپرسیدہ شد پس کدام کس بود دہم شان گفت من بودم دہم شان رواہ ترمذی ومنقبتہا

أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ عَامِرِ بْنِ الْجَرَّاحِ رضـ عَنْ
ابی عبیدۃ بن عامر بن جراح رضـ از

أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِكُلِّ
انس رضـ مرویست کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ہر

أُمَّةٍ أَمِينٌ وَأَمِينُ هٰذِهِ الْأُمَّةِ أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ
امت را امانت دار است کہ در حقوق خدا وخلق خیانت نکند وامین این امت ابوعبیدہ بن الجراح

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ
متفق علیہ وروایت است از ابوہریرہ رضـ گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِعْمَ الرَّجُلُ أَبُو بَكْرٍ نِعْمَ الرَّجُلُ عُمَرُ
صلے اللہ علیہ وسلم چہ خوش مردیست ابوبکر وخوب مردیست عمر

نِعْمَ الرَّجُلُ أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
چہ خوب مرد است ابوعبیدہ بن الجراح روایت کردہ است این حدیث را ترمذی

بَابُ مَنَاقِبِ الْعَشَرَةِ رض

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ

این باب ست در منقبتهاے عشرۂ مبشرہ رض روایت است از ابی ہریرہ رض کہ

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ عَلَى حِرَاءَ هُوَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بود بر کوہ حرا کہ جبل نور نیز گویند

وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ وَعَلِيٌّ وَطَلْحَةُ وَالزُّبَيْرُ فَتَحَرَّكَتِ الصَّخْرَةُ

آنحضرت بود و ابوبکر و عمر و عثمان و علے و طلحہ و زبیر پس جنبید سنگ

فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اهْدَأْ فَمَا عَلَيْكَ

پس گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ساکن باش و مجنب پس نیست

إِلَّا نَبِيٌّ أَوْ صِدِّيقٌ أَوْ شَهِيدٌ وَزَادَ بَعْضُهُمْ وَسَعْدُ بْنُ

بر تو مگر پیغمبر یا صدیق یا شہید کہ عبارت است از علی و عثمان و طلحہ و زبیر کہ شہید شدہ اند و زیادہ کردہ

أَبِي وَقَّاصٍ وَلَمْ يَذْكُرْ عَلِيًّا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

بن ابی وقاص و ذکر نکردہ این بعض علے را رواہ مسلم و از

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبد الرحمن بن عوف مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ أَبُو بَكْرٍ فِي الْجَنَّةِ وَعُمَرُ فِي الْجَنَّةِ وَعُثْمَانُ فِي الْجَنَّةِ وَعَلِيٌّ

فرمود کہ ابوبکر می در آید در جنت و عمر مے در آید در بہشت و عثمان در بہشت ست و علے

فِي الْجَنَّةِ وَطَلْحَةُ فِي الْجَنَّةِ وَالزُّبَيْرُ فِي الْجَنَّةِ وَعَبْدُ الرَّحْمٰنِ

در بہشت ست و طلحہ در بہشت است و زبیر در بہشت است و عبد الرحمن

فِي الْجَنَّةِ وَسَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ فِي الْجَنَّةِ وَسَعِيدُ بْنُ زَيْدٍ

در بہشت ست و سعد بن ابی وقاص در بہشت است و سعید بن زید

فِي الْجَنَّةِ وَأَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

در بہشت ست و ابو عبیدہ ابن الجراح در بہشت ست روایت کرد آنرا ترمذی

وَرَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ عَنْ سَعِيْدِ بْنِ زَيْدٍ مَنَاقِبُ اَبِي الْفَضْلِ
در روایت کرد ابن ماجہ از سعید بن زید منقبتہاے ابی الفضل
عَمِّ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ الْعَبَّاسُ
عم نبی صلے اللہ علیہ وسلم و آن عباس
ابْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ عَنْ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ بْنِ رَبِيْعَةَ
بن عبد المطلب است روایت است از عبد المطلب پسر ربیعہ
اَنَّ الْعَبَّاسَ دَخَلَ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
بن حارث بن عبد المطلب بن ہاشم قریشی کہ عباس در آمد بر آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم
مُغْضَبًا وَاَنَا عِنْدَهٗ فَقَالَ مَا اَغْضَبَكَ قَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ
درحالت غضب و من نزد آنحضرت بودم پس گفت آنحضرت خطاب بعباس کرد چہ چیز بغضب آورد گفت
مَالَنَا وَلِقُرَيْشٍ اِذَا تَلَاقَوْا بَيْنَهُمْ تَلَاقَوْا بِوُجُوْهٍ مُّبْشَرَةٍ
چہ حال است مارا و قریش را وقتیکہ ملاقات کنند قریش میان خود ملاقات کنند بروہا سے تر و تازہ
وَاِذَا لَقُوْنَا لَقُوْنَا بِغَيْرِ ذٰلِكَ فَغَضِبَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
و چون پیش آیند مارا کہ بنی ہاشمیم ملاقات میکنند با ما بغیر آن صفت پس در غضب آمد پیغمبر خدا صلی اللہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتّٰى احْمَرَّ وَجْهُهٗ ثُمَّ قَالَ وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ
علیہ وسلم تا آنکہ سرخ گشت روے آنحضرت پس گفت آنحضرت بخدا سوگند
لَا يَدْخُلُ قَلْبَ رَجُلٍ الْاِيْمَانُ حَتّٰى يُحِبَّكُمْ لِلّٰهِ وَلِرَسُوْلِهٖ ثُمَّ
در نیاید دل ہیچ مرد سے را ایمان تا آنکہ دوست دارد شما را برای محبت خدا و رضای او و محبت رسول او
قَالَ يَا اَيُّهَا النَّاسُ مَنْ اٰذٰى عَمِّيْ فَقَدْ اٰذَانِيْ فَاِنَّمَا عَمُّ الرَّجُلِ
پستر فرمود آنحضرت آگاہ باشید ای مردم کسیکہ آزار کند عم مارا پس تحقیق آزار کند مرا زیرا کہ نیست عم مرد مگر
صِنْوُ اَبِيْهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ
مثل پدر او است رواہ الترمذی و از ابن عباس رضا مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَبَّاسُ مِنِّيْ وَاَنَا مِنْهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم عباس از من است و من از عباس ام

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

کنایۃ است از اتحاد و یگانگی و محبت رواہ ترمذی و ہم از ابن عباس روایت ست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْعَبَّاسِ اِذَا كَانَ غَدَاةُ الْاِثْنَيْنِ فَاْتِنِيْ اَنْتَ

علیہ وسلم مر عباس را وقتیکہ باشد بامداد روز دوشنبہ بیا تو

وَوَلَدُكَ حَتّٰى اَدْعُوَ لَكُمْ بِدَعْوَةٍ يَنْفَعُكَ اللّٰهُ بِهَا

و اولاد تو تا آنکہ دعا کنم مر شمارا دعائیکہ سود مند گرداند ترا خدا تعالیٰ بآن دعا

وَوَلَدُكَ فَغَدَا وَغَدَوْنَا مَعَهُ وَاَلْبَسَنَا كِسَاءً ثُمَّ قَالَ

و اولاد ترا پس بامداد کرد عباس و آمد نزد آنحضرت و آمدیم ہمراہ وے و پوشانید آنحضرت مارا گلیم

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْعَبَّاسِ وَوَلَدِهٖ مَغْفِرَةً ظَاهِرَةً وَّبَاطِنَةً

خداوندا بیامرز عباس و اولاد او را آمرزشے آشکارا و نہانے

لَا تُغَادِرُ ذَنْبًا اَللّٰهُمَّ احْفَظْهُ فِيْ وَلَدِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

آمرزشے کہ نگذارد ہیچ گناہ خداوندا نگاہدار او را در اولاد او رواہ ترمذی

وَزَادَ رَزِيْنٌ وَاجْعَلِ الْخِلَافَةَ بَاقِيَةً فِيْ عَقِبِهٖ مَنَاقِبُ

و زیادہ کردہ است رزین کہ یکے از ائمہ حدیث ست در روایت خود و بگردان بادشاہی را و ملک و دولت پاینده

جَعْفَرِ بْنِ اَبِيْ طَالِبٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ اَنَّهٗ كَانَ

جعفر بن ابی طالب رض از ابن عمر روایت ست کہ وے بود

اِذَا سَلَّمَ عَلَى ابْنِ جَعْفَرٍ قَالَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ ذِي

چون سلام میکرد بر عبد اللہ بن جعفر بن ابی طالب میگفت سلام بر تو اے پسر خداوند

الْجَنَاحَيْنِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ

دو بازو و ذو الجناحین لقب جعفر است روایت کردہ است بخاری و روایت ست از ابی ہریرہ

اشعۃ اللمعات

كَانَ جَعْفَرٌ يُحِبُّ الْمَسَاكِينَ وَيَجْلِسُ إِلَيْهِمْ وَيُحَدِّثُهُمْ
بود جعفر بن ابی طالب دوست میداشت مسکینان را و می نشست و میل میکرد با ایشان و سخن میکردند

وَيُحَدِّثُونَهُ فَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ایشان او را پس بود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

يُكَنِّيهِ بِأَبِي الْمَسَاكِينِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ قَالَ
کنیت میکرد جعفر را بابو المساکین یعنی پدر مساکین در بی ایشان و مہر کنندہ ایشان رواہ ترمذی و ہم ازوی روایت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَيْتُ جَعْفَرًا
که فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم دیدم جعفر را

يَطِيرُ فِي الْجَنَّةِ مَعَ الْمَلَائِكَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ
که می پرید در بہشت با فرستگان رواہ ترمذی و روایت ست

الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
از براء بن عازب رضی که آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

لِجَعْفَرِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَشْبَهْتَ خَلْقِي وَخُلُقِي وَفِي الْحَدِيثِ
مر جعفر بن ابی طالب را که مشابہ شدہ تو ظاہر پیدائش مرا و سیرت مرا و در حدیث

قِصَّةٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ أَبِي مُحَمَّدٍ
قصہ طویل است رواہ ترمذی منقبتہای ابی محمد

الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَالْحُسَيْنِ
حسن بن علی بن ابی طالب و حسین

ابْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ
بن علی بن ابی طالب رضا از اسامہ بن زید رضا

قَالَ طَرَقْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ
مرویست که گفت اسامہ آمدم در شب آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را در یک شب

فِي بَعْضِ الْحَاجَةِ فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ
از جہت بعضے حاجتے کہ داشتم پس بیرون آمد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم وحال آنکہ
مُشْتَمِلٌ عَلَى شَيْءٍ لَا أَدْرِي مَا هُوَ فَلَمَّا فَرَغْتُ مِنْ حَاجَتِي
وی فرا گیرندہ است بر چیزے کہ در نمی یابم من کہ چہ چیز است آن چیز پس چون پرداختم من حاجت
قُلْتُ مَا هٰذَا الَّذِي أَنْتَ مُشْتَمِلٌ عَلَيْهِ فَكَشَفَهُ فَإِذَا الْحَسَنُ
گفتم چیست این چیزے کہ تو در گیرندہ است مرا از اس بکشاد و برہنہ کرد آنرا پس ناگاہ حسن
وَالْحُسَيْنُ عَلَى وَرِكَيْهِ فَقَالَ هٰذَانِ ابْنَايَ وَابْنَا ابْنَتِي
وحسین بر ہر دو بالاے رانہای اوپند پس گفت آنحضرت این ہر دو پسران من اند و پسران دختر
اَللّٰهُمَّ إِنِّي أُحِبُّهُمَا فَأَحِبَّهُمَا وَأَحِبَّ مَنْ يُّحِبُّهُمَا رَوَاهُ
خداوندا بدرستے من دوست میدارم این ہر دو را پس دوست دار تو این ہر دو را و دوست دار کسی را
التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ سَلْمٰى قَالَتْ دَخَلْتُ عَلَى أُمِّ سَلَمَةَ
رواہ ترمذی و از سلمے زوجہ ابو رافع روایت است گفت سلمی در آمدم برام سلمہ
وَهِيَ تَبْكِي فَقُلْتُ مَا يُبْكِيكِ قَالَتْ رَأَيْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ
وحال آنکہ وے میگرید پس گفتم چہ میگریاند ترا یعنی چہ سبب می گریی گفت ام سلمہ دیدم پیغمبر خدا صلے اللہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَعْنِي فِي الْمَنَامِ وَعَلٰى رَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ التُّرَابُ
علیہ وسلم یعنے در خواب وحال آنکہ بر سر و ریش مبارک وے خاک ست
فَقُلْتُ مَا لَكَ يَا رَسُوْلَ اللهِ قَالَ شَهِدْتُ قَتْلَ الْحُسَيْنِ
پس گفتم چہ شدہ است ترا اے رسول خدا خاک آلودہ شدہ گفت حاضر شدم بقتل حسین را
آنِفًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ سُئِلَ رَسُوْلُ اللهِ
اکنون رواہ ترمذی و از انس رض روایت است کہ گفت پرسیدہ شد آنحضرت
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ أَهْلِ بَيْتِكَ أَحَبُّ إِلَيْكَ
صلے اللہ علیہ وسلم کہ کدام یکے از اہل بیت تو محبوب تر است بسوے تو

محبت اہل بیت رض

قَالَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ وَكَانَ يَقُولُ لِفَاطِمَةَ اُدْعِي لِي

فرمود امام حسن وحسین ولود آنحضرت کہ میگفت مر فاطمہ را بخوان و لطلب

ابْنَيَّ فَيَشُمُّهُمَا وَيَضُمُّهُمَا إِلَيْهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

برای من ہر دو پسر مرا پس می بوئید ہر دو را و چسپانید بخود ہر دو را آنحضرت روایت کرد ترمذی و روایت

بُرَيْدَةَ رض قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُنَا

از بریدہ رض گفت بریدہ که بود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ خطبہ میخواند

إِذْ جَاءَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ وَعَلَيْهِمَا قَمِيصَانِ أَحْمَرَانِ

ما را ناگاه آمدند حسن وحسین و بود بر ایشان پیراہن سرخ

وَيَمْشِيَانِ وَيَعْثُرَانِ فَنَزَلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و راہ میرفتند ہر دو و می لغزیدند ہر دو و می افتادند بر زمین چنانکہ روش اطفال میباشد پس فرود آمد آنحضرت

مِنَ الْمِنْبَرِ فَحَمَلَهُمَا وَوَضَعَهُمَا بَيْنَ يَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ صَدَقَ

از منبر پس برداشت آنحضرت ہر دو را و نہاد ہر دو را در پیش خود پس گفت آنحضرت راست گفتہ است

اللّٰهُ إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ نَظَرْتُ إِلَى هٰذَيْنِ

خدا تعالےٰ نیست اموال شما و اولاد شما مگر فتنہ و محل آزمائش نگاہ کردم بسوے این

الصَّبِيَّيْنِ يَمْشِيَانِ وَيَعْثُرَانِ فَلَمْ أَصْبِرْ حَتّٰى قَطَعْتُ

ہر دو خورد کہ راہ میروند و مے افتند پس صبر نتوانستم کرد تا آنکہ بریدم

حَدِيثِي وَرَفَعْتُهُمَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

سخن خود را کہ در پند و نصیحت امت میکردم و برداشتم ایشان را از جہت تاثیر رقت کہ در قلب شریف بود

وَعَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و از یعلی بن مرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُسَيْنٌ مِنِّي وَأَنَا مِنْ حُسَيْنٍ أَحَبَّ اللّٰهُ

علیہ وسلم حسین از من است و من از حسین دوست دارد خدا تعالےٰ

مَنْ أَحَبَّ حُسَيْنًا حُسَيْنٌ سِبْطٌ مِنَ الْأَسْبَاطِ رَوَاهُ

کسے را کہ دوست میدارد حسین را حسین سبطاست از اسباط رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ترمذی و روایت ست از ابوسعید خدری رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ سَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ

علیہ وسلم حسن و حسین مہتر و بہتر جوانان اہل

الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ الْبَرَاءِ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ

بہشت اند جوان آنکہ بسن سی و یا چہل رسیدہ باشد رواہ ترمذی و روایت است از براء بن عازب گفت براء بن عازب دیدم

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ عَلَى عَاتِقِهِ يَقُولُ

صلے اللہ علیہ وسلم و حالانکہ حسن بن علی بر دوش اوست در حالیکہ میگوید

اللّٰهُمَّ إِنِّي أُحِبُّهُ فَأَحِبَّهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

آنحضرت بخدا وندا بدرستے من دوست میدارم او را پس دوست دار تو او را متفق علیہ و روایت ست از ابی ہریرہ

قَالَ خَرَجْتُ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي

رض گفت ابوہریرہ بیرون آمدم ہمراہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در

طَائِفَةٍ مِنَ النَّهَارِ حَتَّى أَتَى خِبَاءَ فَاطِمَةَ فَقَالَ أَثَمَّ لُكَعُ

پارۂ از روز تا آنکہ آمد آنحضرت خانۂ فاطمہ را پس گفت آنحضرت آیا آنجا کوچک ہست کرر فرمود

أَثَمَّ لُكَعُ يَعْنِي حَسَنًا فَلَمْ يَلْبَثْ أَنْ جَاءَ يَسْعَى حَتَّى

میخواہد آنحضرت بکلمۂ لکع امام حسن را پس درنگ نکرد آنحضرت تا آنکہ آمد دوان رسید در حالیکہ

اعْتَنَقَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا صَاحِبَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

دست در گردن افگندند ہر یکے ازان یعنے آنحضرت و امام حسن صاحبش را پس گفت آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللّٰهُمَّ إِنِّي أُحِبُّهُ فَأَحِبَّهُ وَأَحِبَّ مَنْ يُحِبُّهُ

علیہ وسلم خداوندا بدرستے من دوست میدارم او را پس دوست بدار تو او را و دوست دار کسے را کہ دوست میدارد او را

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ رض قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ

متفق علیہ واز ابے بکرہ صحابی رضی روایت گفت دیدم آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ إِلَى

صلے اللہ علیہ وسلم را بر منبر وحسن بن علے در

جَنْبِهِ وَهُوَ يُقْبِلُ عَلَى النَّاسِ مَرَّةً وَعَلَيْهِ أُخْرَى وَيَقُولُ

پہلوی آنحضرت بود وحال آنکہ آنحضرت روکی آورد بر مردم یک بار و بر حسن بن علی بار دیگر وگفت

إِنَّ ابْنِي هٰذَا سَيِّدٌ وَلَعَلَّ اللّٰهَ أَنْ يُّصْلِحَ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ

آنحضرت بدرستیکہ پسر من سیدست یعنی فائق ست بر قوم خود وامیدست کہ خدا اصلح دہد بوی میان دو جماعت

عَظِيْمَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض

بزرگ از مسلمانان رواہ البخاری و روایت است از انس رض

قَالَ لَمْ يَكُنْ أَحَدٌ أَشْبَهَ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت انس نبود ہیچ یکے مانندتر بآنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مِنَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ وَقَالَ فِي الْحُسَيْنِ رض أَيْضًا كَانَ أَشْبَهَهُمْ

از حسن بن علے وگفت انس رض در امام حسین نیز بود مشابہ ترین مردم

بِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

بہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم رواہ البخاری و از

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِي نُعْمٍ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عُمَرَ

عبدالرحمن بن نعم بضم نون وسکون عین تا بعی زاہد گفت شنیدم من عبداللہ بن عمر را رض

وَسَأَلَهُ رَجُلٌ عَنِ الْمُحْرِمِ قَالَ شُعْبَةُ أَحْسِبُهُ يَقْتُلُ الذُّبَابَ

وحال آنکہ سوال کردہ بود او را یعنی از اہل عراق از حکم محرم کہ میکشد مگس را یعنی اگر محرم مگسے را بکشد

قَالَ أَهْلُ الْعِرَاقِ يَسْأَلُوْنِي عَنِ الذُّبَابِ وَقَدْ قَتَلُوا ابْنَ

جزائے آن چیست گفت ابن عمر اہل عراق می پرسند مرا از جزای کشتن مگس وتحقیق کشتہ اند پسر

بنت رسول الله صلى الله عليه وسلم وقال رسول الله

دختر رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ گفت آنحضرت

صلى الله عليه وسلم هما ريحاني من الدنيا رواه البخاري

صلے اللہ علیہ وسلم حسن وحسین ہر دو ریحان من اند از دنیا رواہ البخاری

وعن علي رضـ قال الحسن أشبه النبي صلى الله عليه

و روایت است از علی مرتضی گفت امیر المومنین علی حسن مانند است بہ پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

وسلم ما بين الصدر إلى الرأس والحسين أشبه النبي

وسلم در چیزیکہ میان سینہ تا سر است وحسین مشابہ تر است آنحضرت را

صلى الله عليه وسلم ما كان أسفل من ذلك رواه

صلے اللہ علیہ وسلم در چیزیکہ ہست تا پایان تر از سینہ گویا سر و گلزار محبوبہ آنحضرت

الترمذي وعن حذيفة رضـ قال قلت لأمي

الترمذی و از حذیفہ رض روایت است گفت گفتم مر مادر خود را

دعيني آتي النبي صلى الله عليه وسلم فأصلي معه

بگذار مرا و اذن دہ کہ بیایم آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم پس بگذارم با آنحضرت نماز

المغرب وأسأله أن يستغفر لي ولك فأتيت النبي

شام را و طلب کنم از وی کہ طلب آمرزش کند از خدا برای من و برای تو پس آمدم پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم فصليت معه المغرب فصلى حتى

صلے اللہ علیہ وسلم را پس گذاردم با آنحضرت نماز مغرب را پس گذارد آنحضرت نوافل را تا آنکہ

صلى العشاء ثم انفتل فتبعته فسمع صوتي فقال من

گذارد نماز خفتن را پس برگشت آنحضرت از نماز و بازگشت بجانب خانہ پس پیروی کردم آنحضرت

هذا حذيفة قلت نعم قال ما حاجتك غفر الله لك

این حذیفہ است گفتم آری فرمود چیست حاجت تو چہ مطلب داری بیامرزد خدا مر ترا

وَلِاُمِّكَ اَنَّ هٰذَا مَلَكٌ لَمْ يَنْزِلِ الْاَرْضَ قَطُّ قَبْلَ هٰذِهِ

و مرا و ترا بدرستے این فرشتہ است کہ فرود نیامدہ است بسوے زمین ہرگز پیش ازین

اللَّيْلَةِ اسْتَأْذَنَ رَبَّهٗ اَنْ يُّسَلِّمَ عَلَيَّ وَيُبَشِّرَنِيْ بِاَنَّ

شب دستورے خواست پروردگار خود را کہ بیاید و سلام کند بمن و خوشخبری دہد مرا بانیکہ

فَاطِمَةَ سَيِّدَةُ نِسَاءِ اَهْلِ الْجَنَّةِ وَاَنَّ الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ

فاطمہ زہرا سیدہ و سردار زنان اہل بہشت اند و بانیکہ حسن و حسین

سَيِّدَا شَبَابِ اَهْلِ الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ

بہترین و مہتر جوانان اہل بہشت اند رواہ الترمذے و از

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابن عباس رضا مرویست گفت بود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ حَامِلَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلٰى عَاتِقِهٖ فَقَالَ رَجُلٌ

وسلم بردارندہ حسن رضا بن علی رضا بر دوش خود پس گفت مردے

نِعْمَ الْمَرْكَبُ رَكِبْتَ يَا غُلَامُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

نیکو مرکبے است کہ سوار شدی تو اے کودک پس فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنِعْمَ الرَّاكِبُ هُوَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

علیہ وسلم و نیکو سوار یست وے یعنے مرکب خود نیکوست و راکب ہم نیکو است رواہ الترمذی و از

عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ رض قَالَ صَلّٰى اَبُوْبَكْرٍ رض الْعَصْرَ ثُمَّ خَرَجَ

عقبہ بن حارث روایت است گفت نماز گذارد ابو بکر نماز عصر را پس بیرون آمد

يَمْشِيْ وَمَعَهٗ عَلِيٌّ فَرَاَى الْحَسَنَ يَلْعَبُ مَعَ الصِّبْيَانِ

ابو بکر در حالیکہ راہ میرفت و باوے علی بود پس دید ابو بکر امام حسن را کہ بازی میکند با کودکان

فَحَمَلَهٗ عَلٰى عَاتِقِهٖ وَقَالَ بِاَبِيْ شَبِيْهٌ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

پس برداشت ابو بکر حسن را بر دوش و گفت ابو بکر بطریق طیبت سوگند میخورم بہ پدر خود حسن مانند است

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ شَبِيهًا بِعَلِيٍّ وَعَلِيٌّ يَضْحَكُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ
علیہ وسلم نیست مانند بعلی و علی خندہ میکرد رواہ البخاری

وَعَنْ اَنَسٍ رضی قَالَ اُتِيَ عُبَيْدُ اللّٰهِ بْنُ زِيَادٍ بِرَاسِ
واز انس رضا مرویست گفت انس رضا آوردہ شد نزد عبید اللہ بن زیاد کہ قاتل امام حسین بود

الْحُسَيْنِ فَجُعِلَ فِيْ طَسْتٍ فَجَعَلَ يَنْكُتُ وَقَالَ فِيْ حُسْنِهِ
حسین راس گردانیدہ شد سر شریف در طشت پس گشت آن شقی کہ می کاوید چوبے سر مبارک را و گفت در حسن

شَيْئًا قَالَ اَنَسٌ فَقُلْتُ وَاللّٰهِ اِنَّهُ كَانَ اَشْبَهَهُمْ بِرَسُوْلِ اللّٰهِ
چیزے یعنے گفت بطریق انکار گفت انس پس گفتم من بخدا سوگند بدرستی وی بود مشابہ ترین مردم بہ پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ مَخْضُوْبًا بِالْوَسْمَةِ رَوَاهُ
صلے اللہ علیہ وسلم و بود سر مبارک وے رنگ کردہ شدہ بوسمہ کہ نام گیاہے ست رواہ

الْبُخَارِيُّ وَفِيْ رِوَايَةِ التِّرْمِذِيِّ قَالَ كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ زِيَادٍ
بخاری و در روایت ترمذی آمدہ است کہ گفت انس بودم من نزد ابن زیاد

فَجِيْءَ بِرَاسِ الْحُسَيْنِ فَجَعَلَ يَضْرِبُ بِقَضِيْبٍ فِيْ اَنْفِهِ
پس آوردہ شد سر مبارک حضرت امام حسین پس گشت آن ملعون کہ میزد شاخے کہ در دست وے بود در بینی

وَيَقُوْلُ مَا رَاَيْتُ مِثْلَ هٰذَا حُسْنًا فَقُلْتُ اَمَا اِنَّهُ كَانَ
ومیگوید ندیدہ ام مثل این در حسن پس گفتم آگاہ باش بدرستیکہ وے

مِنْ اَشْبَهِهِمْ بِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ
مشابہ ترین مردم بہ پیغمبر خداست صلے اللہ علیہ وسلم و روایت است از

اُمِّ الْفَضْلِ بِنْتِ حَارِثٍ اَنَّهَا دَخَلَتْ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ
ام فضل بنت حارث والدۂ ابن عباس کہ وے در آمد بر پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنِّيْ رَاَيْتُ
صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت یا رسول اللہ بدرستیکہ من دیدہ ام

سر امام حسین

امام حسین

امام حسین

حُلْمًا مُنْكَرًا اللَّيْلَةَ قَالَ وَمَا هُوَ قَالَتْ إِنَّهُ شَدِيْدٌ

خوابے بدنا اشارا امشب گفت آنحضرت چیست آن خواب گفت ام فضل بدرستی آن خواب سخت

قَالَ وَمَا هُوَ قَالَتْ رَأَيْتُ كَأَنَّ قِطْعَةً مِّنْ جَسَدِكَ

فرمود چیست آن خواب گفت ام فضل دیدم گویا پارۂ از بدن تو بریده شده است

قُطِعَتْ وَوُضِعَتْ فِي حِجْرِيْ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ونهاده شده است درکنار من پس فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَيْتِ خَيْرًا تَلِدُ فَاطِمَةُ إِنْ شَاءَ اللّٰهُ

علیه وسلم دیدی تو اے ام فضل خواب نیک را میزاید فاطمه اگر خواسته است خدا

غُلَامًا يَكُوْنُ فِيْ حِجْرِكِ فَوَلَدَتْ فَاطِمَةُ الْحُسَيْنَ

پسرے را که میباشد آن پسر درکنار تو پس زائید فاطمه زهراء حسین را

فَكَانَ فِيْ حِجْرِيْ كَمَا قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس بود آن مولود درکنار من چنانکه گفته بود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ فَدَخَلْتُ يَوْمًا عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وسلم پس درآمدم روزے بر پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ فَوَضَعْتُهُ فِيْ حِجْرِهِ ثُمَّ كَانَتْ مِنِّي الْتِفَاتَةٌ

وسلم پس نهادم آن پسر را درکنار آنحضرت پس شد از من نگریستنی بجانبے

فَإِذَا عَيْنَا رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُهْرِقَانِ

پس ناگاه هر دو چشم آنحضرت صلی الله علیه وسلم میریزند

الدُّمُوْعَ قَالَتْ فَقُلْتُ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ بِأَبِيْ أَنْتَ وَأُمِّيْ مَا لَكَ

اشکها را گفت ام فضل پس گفتم اے پیغمبر خدا پدر و مادر من فدا اے تو باد چه شد ترا

قَالَ أَتَانِيْ جِبْرَئِيْلُ فَأَخْبَرَنِيْ أَنَّ أُمَّتِيْ سَتَقْتُلُ ابْنِيْ هٰذَا

گفت آمد مرا جبرئیل پس خبر داد مرا که امت تو نزدیک است که کشند این پسر را

فَقُلْتُ هٰذَا فَقَالَ نَعَمْ وَاَتَانِیْ بِتُرْبَةٍ مِنْ تُرْبَتِهٖ حَمْرَاءَ وَعَنْ

پس گفتم بطریق تعجب این پسر را گفت آرے این پسر را و داد مرا جبرئیل خاکی از خاک آن بقعۂ سرخ

ابْنِ عَبَّاسٍ رضؓ قَالَ رَأَیْتُ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فِیْمَا

واز ابن عباس رضؓ روایت است گفت ابن عباس دیدم آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم در انچہ

یَرَی النَّائِمُ ذَاتَ یَوْمٍ بِنِصْفِ النَّهَارِ اَشْعَثَ اَغْبَرَ بِیَدِهٖ

مے بیند خوابندہ یک روزے دیدم روز ژولیدہ موے غبار آلودہ بدست آنحضرت

قَارُوْرَةٌ فِیْهَا دَمٌ فَقُلْتُ بِاَبِیْ اَنْتَ وَاُمِّیْ مَا هٰذَا قَالَ

شیشہ است کہ در وے خون است پس گفتم پدر و مادر من فدائے تو باد چیست اینہا گفت

هٰذَا دَمُ الْحُسَیْنِ وَاَصْحَابِهٖ لَمْ اَزَلْ اَلْتَقِطُهٗ مُنْذُ

آنحضرت این خون حسین و یاران اوست ہمیشہ ام کہ مے بردارم آن را تمام

الْیَوْمِ فَاُحْصِیْ ذٰلِكَ الْوَقْتَ فَاُجِدَ قُتِلَ ذٰلِكَ الْوَقْتَ

امروز پس نگاہ داشتم من این وقت را پس مے یابم کشتہ شد حسین دران وقت

رَوَاهُمَا الْبَیْهَقِیُّ فِیْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَاَحْمَدُ الْاَخِیْرَ مَا جَاءَ

روایت کرد این ہر دو حدیث را بیہقی در دلائل النبوۃ و روایت نمود احمد حدیث اخیر را انچہ

فِیْ فَضْلِ فَاطِمَةَ رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهَا عَنِ

در فضیلت حضرت فاطمہ زہرہ آمد رضی اللہ تعالٰی عنہا روایت است

الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ رضؓ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

از مسور بن مخرمہ کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ فَاطِمَةُ بَضْعَةٌ مِّنِّیْ فَمَنْ اَبْغَضَهَا اَبْغَضَنِیْ وَفِیْ رِوَایَةٍ

فرمود کہ فاطمہ گوشت پارۂ من است پس کسیکہ در خشم آرد او را در خشم آرد مرا و در روایتے

یُرِیْبُنِیْ مَا اَرَابَهَا وَیُؤْذِیْنِیْ مَا اٰذَاهَا مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ

آمدہ است کہ ناخوش میکرد اندمرا چیزیکہ ناخوش میکرد اند او را وآزار میکنند مرا چیزیکہ آزار میکنند او را متفق علیہ

أَنَسٍ رضی اللہ عنہ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ حَسْبُكَ مِنْ نِسَاءِ

انس رضی اللہ عنہ مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود بس است ترا از زنان

الْعَالَمِينَ مَرْيَمُ بِنْتُ عِمْرَانَ وَخَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ وَفَاطِمَةُ

جہانیان شناختن فضائل این چہار زن کہ مریم بنت عمران و خدیجہ بنت خویلد و فاطمہ

بِنْتُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَآسِيَةُ امْرَأَةُ فِرْعَوْنَ

بنت محمد صلی اللہ علیہ وسلم و آسیہ زن فرعون اند

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رضی اللہ عنہا أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

رواہ الترمذی و روایت است از ام سلمہ رضی اللہ عنہا کہ آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا فَاطِمَةَ عَامَ الْفَتْحِ فَنَاجَاهَا فَبَكَتْ ثُمَّ

علیہ وسلم خواند فاطمہ را سال فتح مکہ پس راز گفت بوے پنہانے پس بگریست

حَدَّثَهَا فَضَحِكَتْ فَلَمَّا تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فاطمہ پستر باز سخنے گفت فاطمہ را پس بخندید فاطمہ پس ہنگامیکہ وفات یافت آنحضرت صلی اللہ علیہ

سَأَلْتُهَا عَنْ بُكَائِهَا وَضَحِكِهَا قَالَتْ أَخْبَرَنِي رَسُولُ اللهِ

پرسیدم فاطمہ را از گریستن او و از خندہ او گفت خبر داد مرا آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ يَمُوتُ فَبَكَيْتُ ثُمَّ أَخْبَرَنِي أَنِّي

صلی اللہ علیہ وسلم کہ وی می میرد پس گریہ کردم پستر خبر داد مرا کہ من

سَيِّدَةُ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ إِلَّا مَرْيَمَ بِنْتَ عِمْرَانَ فَضَحِكْتُ

بہترین زنان بہشتیان ام مگر مریم بنت عمران پس خندہ کردم

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رضی اللہ عنہ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

باین بشارت روایت کرد آن را ترمذی و روایت است از انس کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَتَى فَاطِمَةَ بِعَبْدٍ قَدْ وَهَبَهُ لَهَا وَعَلَى فَاطِمَةَ ثَوْبٌ

وسلم آمد نزد فاطمہ با غلامیکہ بتحقیق عنایت کردہ بود آنحضرت مر فاطمہ را و بر فاطمہ ثوبے بود

إِذَا قَنَّعَتْ بِهِ رَأْسَهَا لَمْ يَبْلُغْ بِهِ رِجْلَيْهَا وَإِذَا غَطَّتْ بِهِ
قصہ چون میپوشید بآن ثوب سرخود را نمیرسید ثوب بہر دو پائے فاطمہ را و چون میپوشید
رِجْلَيْهَا لَمْ يَبْلُغْ بِهِ رَأْسَهَا فَلَمَّا رَأَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
بآن ثوب ہر دو قدم خود را نمیرسید سرا و را پس ہنگامیکہ دید آنحضرت صلی اللہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا تَلْقَى قَالَ إِنَّهُ لَيْسَ عَلَيْكِ بَأْسٌ إِنَّمَا
علیہ وسلم چیزیکہ میرسید از شفقت فرمود بدرستیکہ نیست بر تو مضائقہ جز این نیست کہ وے
هُوَ أَبُوكِ وَغُلَامُكِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ فِي بَابِ النَّظَرِ إِلَى
یعنے کسیکہ حیا میکنی تو از وی پدر تست و غلام تست رواہ ابو داود در باب نظر کردن بسوے
الْمَخْطُوبَةِ مش **بَابُ مَنَاقِبِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ**
مخطوبہ باب ست در مناقب امہات المومنین ازواج مطہرات حضرت
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ عَلِيٍّ رضـ قَالَ سَمِعْتُ
سید العالمین صلی اللہ علیہ وسلم از علی مرتضے رضہ مرویست گفت شنیدم
رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ خَيْرُ نِسَائِهَا مَرْيَمُ
آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت بہترین زنان دنیا مریم
بِنْتُ عِمْرَانَ وَخَيْرُ نِسَائِهَا خَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ مُتَّفَقٌ
بنت عمران است و بہترین زنان دنیا خدیجہ بنت خویلد است متفق
عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ أَبُو كُرَيْبٍ وَأَشَارَ وَكِيعٌ إِلَى السَّمَاءِ
علیہ و در روایتے آمدہ گفت ابو کریب کہ راوی این حدیث از وکیع است و اشارت کرد وکیع بسوئے آسمان
وَالْأَرْضِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ أَتَى جِبْرَئِيلُ النَّبِيَّ
و زمین از برائے بیان معنی دنیا و در روایتست از ابوہریرہ رضہ گفت ابوہریرہ رضہ آمد جبرئیل عم آنحضرت را
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْكَ
صلی اللہ علیہ وسلم پس گفت یا رسول اللہ صلی اللہ علیک

وَسَلَّمَ هٰذِهٖ خَدِيْجَةُ قَدْ اَتَتْ مَعَهَا اِنَاءٌ فِيْهِ اِدَامٌ اَوْ

وسلم این خدیجہ است بتحقیق باوی آوندیست کہ دروے نان خورشی ست یا

طَعَامٌ فَاِذَا اَتَتْكَ فَاقْرَأْ عَلَيْهَا السَّلَامَ مِنْ رَبِّهَا وَمِنِّيْ

طعامے است پس چوں بیاید خدیجہ ترا پس بخوان بروے سلام از پروردگاروے واز جانب من

وَبَشِّرْهَا بِبَيْتٍ فِي الْجَنَّةِ مِنْ قَصَبٍ لَا صَخَبَ فِيْهِ وَلَا نَصَبَ

ومژدہ دہ خدیجہ را بخانہ در بہشت از قصب نیست در آنجا غوغا ونہ رنج وتعب

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ مَا غِرْتُ عَلٰى اَحَدٍ

متفق علیہ وروایت است از عائشہ رض گفت عائشہ کہ غیرت نکردم بر ہیچ یکے

مِنْ نِسَاءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا غِرْتُ عَلٰى خَدِيْجَةَ

از زنان آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم آنچنانکہ غیرت بردہ ام بر خدیجہ

وَمَا رَاَيْتُهَا وَلٰكِنْ كَانَ يُكْثِرُ ذِكْرَهَا وَرُبَّمَا ذَبَحَ الشَّاةَ ثُمَّ

ومن ندیدہ ام خدیجہ را ولیکن بود آنحضرت کہ بسیار میکرد یاد خدیجہ را وبسا کہ ذبح میکرد گوسفند را پستر

يُقَطِّعُهَا اَعْضَاءً ثُمَّ يَبْعَثُهَا فِيْ صَدَائِقِ خَدِيْجَةَ فَرُبَّمَا

پارہ میکرد گوسفند را عضو عضو پستر میفرستاد آنحضرت آن گوسفند را در زنانیکہ دوستان خدیجہ بودند

قُلْتُ لَهٗ كَاَنَّهٗ لَمْ تَكُنْ فِي الدُّنْيَا امْرَاَةٌ اِلَّا خَدِيْجَةُ فَيَقُوْلُ

پس بسا کہ میگفتم مر آنحضرت را گویا کہ نبود در دنیا ہیچ زنے مگر خدیجہ پس میگفت آنحضرت

اِنَّهَا كَانَتْ وَكَانَ لِيْ مِنْهَا وَلَدٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ مِنْ فَضْلِ

کہ خدیجہ بود چنین وچنین بطریق ابہام وبود مرا از خدیجہ اولاد متفق علیہ از فضیلت

عَائِشَةَ رض عَنْ اَبِيْ سَلَمَةَ رض اَنَّ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ لِيْ

حضرت عائشہ صدیقہ رضی اللہ عنہا از ابی سلمہ مرویست گفت عائشہ صدیقہ مرا گفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا عَائِشَةُ هٰذَا جِبْرَئِيْلُ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم اے عائشہ این جبرئیل ست

يَقْرَأُ عَلَيْكِ السَّلَامَ قَالَتْ وَعَلَيْهِ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ قَالَتْ هُوَ يَرَى
میخواند بر تو سلام گفت عائشہ در جواب جبرئیل سلام ست و رحمۃ اللہ گفت عائشہ آنحضرت میدید

مَا لَا أَرَى مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ لِي
چیزے را کہ نمی بینم من و آن شخص جبرئیل است متفق علیہ واز عائشہ رض مرویست گفت فرمود مرا

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُرِيتُكِ فِي الْمَنَامِ ثَلٰثَ
آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم نمودہ شدی تو مرا در خواب سہ

لَيَالٍ يَجِيءُ بِكِ الْمَلَكُ فِي سَرَقَةٍ مِنْ حَرِيرٍ فَقَالَ لِي هٰذِهِ امْرَأَتُكَ
شب و می آورد برای من صورت و شال ترا فرشتہ در قطعہ از جامۂ ابریشمی پس گفت مرا این زن

فَكَشَفْتُ عَنْ وَجْهِكِ الثَّوْبَ فَإِذَا أَنْتِ هِيَ فَقُلْتُ إِنْ يَكُنْ
پس برداشتم از صورت تو جامہ را پس ناگاہ اکنون آن صورتے کہ دیدہ بودم پس گفت اگر ہست

هٰذَا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ يُمْضِهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي مُوسٰى
خواب دیدن از پیش خدا و بگذارد خدا تعالیٰ این را متفق علیہ و روایت است از ابی موسیٰ اشعری

قَالَ مَا أَشْكَلَ عَلَيْنَا أَصْحَابَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
گفت ابوموسیٰ مشکل نمی شد برما کہ اصحاب آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ایم

حَدِيثٌ قَطُّ فَسَأَلْنَا عَائِشَةَ إِلَّا وَجَدْنَا عِنْدَهَا مِنْهُ عِلْمًا
ہیچ حدیث ہرگز پس پرسیدیم ما عائشہ را مگر آنکہ می یافتیم نزد عائشہ از آن مشکل علمی

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ مُوسٰى ابْنِ طَلْحَةَ رض قَالَ مَا رَأَيْتُ
رواہ ترمذی و از موسےٰ بن طلحہ رض مرویست گفت ندیدم

أَحَدًا أَفْصَحَ مِنْ عَائِشَةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مِنْ فَضْلِ
ہیچ یکے را فصیح تر از عائشہ رواہ الترمذی از فضیلت

صَفِيَّةَ رض عَنْ أَنَسٍ رض قَالَ بَلَغَ صَفِيَّةَ أَنَّ حَفْصَةَ قَالَتْ لَهَا
حضرت صفیہ رض از انس رض مرویست گفت انس کہ رسید صفیہ را کہ حفصہ گفت مرا او را

بِنْتُ يَهُودِيٍّ فَبَكَتْ فَدَخَلَ عَلَيْهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

دختر یہودی و بود صفیہ دختر یہودی پس گریست صفیہ پس در آمد بر صفیہ پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

وَهِيَ تَبْكِي فَقَالَ مَا يُبْكِيكِ فَقَالَتْ قَالَتْ لِي حَفْصَةُ إِنِّي ابْنَةُ

وحال آنکہ وی میگریست پس فرمود چہ چیز میگریاند ترا پس گفت صفیہ گفت حفصہ کہ من دختر

يَهُودِيٍّ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّكِ لَابْنَةُ نَبِيٍّ

یہودی ام پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ تو ہر آئینہ دختر پیغمبرے

وَإِنَّ عَمَّكِ لَنَبِيٌّ وَإِنَّكِ لَتَحْتَ نَبِيٍّ فَفِيمَ تَفْخَرُ عَلَيْكِ ثُمَّ قَالَ

و بدرستیکہ عم تو پیغمبر بود و بدرستی تو ای صفیہ زیر پیغمبر و زوجہ من ہستی پس در چہ چیز ناز د حفصہ بر تو پس تر فرمود

اتَّقِي اللهَ يَا حَفْصَةُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ بَابُ مَنَاقِبِ

بترس اے حفصہ خدا را و بترس از خدا روایت کرد ترمذی و نسائی باب ست در مناقب

أَهْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رِضْوَانُ

اہل بیت نبی صلی اللہ علیہ وسلم

اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ ذَٰلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللهُ

این آن ثوابیست کہ مژدہ میدہد خدا

عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ

بآن بندگان خود را کہ ایمان آوردند و کارہائے شائستہ کردہ اند بگو نمی طلبم از شما بر تبلیغ

أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ

قرآن ہیچ مزدی لیکن باید کہ پیش گیرید دوستی در میان خویشاوندان از ابن عباسؓ مرویست گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحِبُّوا اللهَ لِمَا يَغْذُوكُمْ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم دوست دارید خدا را بجہت چیزیکہ خورش میدہد شما را

مِنْ نِعْمَةٍ فَأَحِبُّونِي لِحُبِّ اللهِ وَأَحِبُّوا أَهْلَ بَيْتِي بِحُبِّي رَوَاهُ

از نعمت پس دوست دارید مرا از جہت دوستی خدا و دوست دارید اہل بیت مرا از جہت دوستی من روایہ

الترمذی وعن ابی ذرؓ انه قال وهو اخذ بباب

ترمذی و از ابی ذرؓ روایت که وے گفت درحالیکه گیرنده است در

الکعبة سمعت النبی صلی الله علیه وسلم یقول الا ان

کعبه را شنیدم پیغمبر را صلی الله علیه وسلم میگفت آنحضرت آگاه باشید که

مثل اهل بیتی فیکم مثل سفینة نوح من رکبها نجا ومن تخلف

مثال اہل بیت من درمیان شما مثال کشتی نوح است کسیکه سوار شد کشتی نوح را رستگار شد و کسیکه

عنها هلك رواه احمد وعن عائشة قالت خرج النبی

سوار نشد آن را ہلاک شد رواه احمد و روایت است از عائشہ رضؓ گفت عائشہ رضؓ بیرون آمد آنحضرت

صلی الله علیه وسلم غداة وعلیه مرط مرحل من شعر

صلی الله علیه وسلم در یک بامدادی و حال آنکه بروے گلیمے بود که در وے نقشہا بود از موے

اسود فجاء الحسن بن علیؓ فادخله ثم جاء الحسینؓ

سیاه پس آمد امام حسن بن علی رضؓ پس درآورد آنحضرت او را پس تر آمد امام حسین رضؓ

فدخل معه ثم جاءت فاطمةؓ فادخلها ثم جاء علیؓ

پس درآمد حسین با حسن پس تر آمد فاطمہ رضؓ پس درآورد او را پس تر آمد علی رضؓ پس درآورد او را

فادخله ثم قال انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس

پس تر گفت نمی خواهد خدا مگر آنکه دور گرداند از شما پلیدی گناہان را

اهل البیت ویطهرکم تطهیرا رواه مسلم وعن

اے اہل بیت و پاک گرداند شما را پاک کردنی رواه مسلم و روایت است از

البراءؓ قال لما توفی ابراهیم قال رسول الله صلی الله

براء رضؓ گفت براء بن عازب ہنگامیکه وفات یافت ابراہیم پسر آنحضرت صلی الله

علیه وسلم ان له مرضعا فی الجنة رواه البخاری وعن

علیه وسلم که از مارئه قبطیه بود فرمود آنحضرت که بدرستی مر او را شیر دهنده است در بہشت رواه البخاری و

زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ قَالَ قَامَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از زید بن ارقم گفت زید استاد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

يَوْمًا فِيْنَا خَطِيْبًا بِمَاءٍ يُدْعٰى خُمًّا بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِيْنَةِ فَحَمِدَ اللّٰهَ

بخطبہ روزے میان ما در موضعے کہ خواندہ میشود اورا غدیر خم کہ میان مکہ و مدینہ است پس ستائش گفت خدا را

وَأَثْنٰى عَلَيْهِ وَوَعَظَ وَذَكَّرَ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ أَلَا أَيُّهَا النَّاسُ

و سپاس کرد بروے و پند داد ثواب و عقاب خدا یاد داد و پس تر گفت آنحضرت اما بعد حمد خدا آگاہ باشید اے مردمان

إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ يُوْشِكُ أَنْ يَأْتِيَنِيْ رَسُوْلُ رَبِّيْ فَأُجِيْبَ

نیستم من مگر آدمی نزدیک است کہ بیاید مرا فرستادہ پروردگار من یعنی ملک الموت اجابت کنم من

وَأَنَا تَارِكٌ فِيْكُمُ الثَّقَلَيْنِ أَوَّلُهُمَا كِتَابُ اللّٰهِ فِيْهِ الْهُدٰى

و من گذارندہ ام درمیان شما دو متاع نفیس را کتاب اللہ کہ در وے راہ راست

وَالنُّوْرُ فَخُذُوْا بِكِتَابِ اللّٰهِ وَاسْتَمْسِكُوْا بِهِ فَحَثَّ عَلٰى

و نور پس چنگ در زنید بکتاب اللہ و عمل کنید بآن پس بر انگیخت مارا بر عمل

كِتَابِ اللّٰهِ وَرَغَّبَ فِيْهِ ثُمَّ قَالَ وَأَهْلُ بَيْتِيْ أُذَكِّرُكُمُ اللّٰهَ

کتاب اللہ و ترغیب داد بدان پس تر فرمود آنحضرت دوم اہل بیت من است یاد میدہانم شما را خدا را

فِيْ أَهْلِ بَيْتِيْ وَفِيْ رِوَايَةٍ كِتَابُ اللّٰهِ هُوَ حَبْلُ اللّٰهِ مَنِ اتَّبَعَهٗ

در حق اینہا و در روایتے در مدح کتاب اللہ این چنین آمدہ است رسن خداست کسیکہ پیروی کند بدان

كَانَ عَلَى الْهُدٰى وَمَنْ تَرَكَهٗ كَانَ عَلَى الضَّلَالَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

باشد بر راہ راست و کسیکہ بگذارد اورا و تمسک نکند باشد بر گمراہی رواہ مسلم

وَعَنْ جَابِرٍ رضی اللہ عنہ قَالَ رَأَيْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از جابر رضی اللہ عنہ گفت جابر دیدم آنحضرت را صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فِيْ حَجَّتِهٖ يَوْمَ عَرَفَةَ وَهُوَ عَلٰى نَاقَتِهِ الْقَصْوَاءِ يَخْطُبُ

وسلم در حج وے کہ حج الوداع باشد روز عرفہ و حال آنکہ آنحضرت بر ناقہ خود کہ نام او قصوا است خطبہ میخواند

فَسَمِعْتُهُ يَقُوْلُ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّيْ تَرَكْتُ فِيْكُمْ مَا إِنْ أَخَذْتُمْ

پس شنیدم آنحضرت را که میگفت اے مردم بدرستی من گذارنده ام در شما چیزیرا اگر بگیرید

بِهٖ لَنْ تَضِلُّوْا كِتَابَ اللّٰهِ وَعِتْرَتِيْ أَهْلَ بَيْتِيْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

آنرا وعمل کنید بدان ہرگز گمراه نمیشوید شما کتاب خدارا وخویشان ونزدیکان من را رواه الترمذی

وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

واز زید بن ارقم مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ إِنِّيْ تَارِكٌ فِيْكُمْ مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهٖ لَنْ تَضِلُّوْا بَعْدِيْ

وسلم بدرستی من گذارنده ام در شما چیزیکه اگر چنگ در زنید شما بدان چیز ہرگز گمراه نمیشوید پس از

أَحَدُهُمَا أَعْظَمُ مِنَ الْآخَرِ كِتَابُ اللّٰهِ حَبْلٌ مَمْدُوْدٌ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى

من یکے ازان دو چیز بزرگتر از دیگر است ومیگذارم کتاب خدارا واین رسنی است دراز کرده شده از آسمان

الْأَرْضِ وَعِتْرَتِيْ أَهْلُ بَيْتِيْ وَلَنْ يَتَفَرَّقَا حَتّٰى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ

زمین وآویخته ومیگذارم عترت خودرا که اہل بیت من اند وہرگز جدائی نشوند کتاب الله وعترت من از من تا آنکه در آیند

فَانْظُرُوْا كَيْفَ تَخْلُفُوْنِيْ فِيْهِمَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ

پس نظر کنید وفکر نمائید که چگونه خلیفه میشوید شما مرا در کتاب وعترت رواه الترمذی وہم از وے مرویست

أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِعَلِيٍّ وَفَاطِمَةَ وَالْحَسَنِ

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود مر علی وفاطمه وحسن

وَالْحُسَيْنِ أَنَا حَرْبٌ لِمَنْ حَارَبَهُمْ وَسِلْمٌ لِمَنْ سَالَمَهُمْ

وحسین را که من جنگ کننده ام مرکسے را که جنگ کند ایشان را وصلح کننده ام مرکسے را که صلح کند

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جُمَيْعِ بْنِ عُمَيْرٍ قَالَ دَخَلْتُ مَعَ

ایشان را رواه الترمذی وروایت است از جمیع بن عمیر رض گفت در آمدم ہمراه

عَمَّتِيْ عَلٰى عَائِشَةَ فَسَأَلْتُ أَيُّ النَّاسِ كَانَ أَحَبَّ إِلٰى

عمه خود بر عایشه رض پس پرسیدم من کدام از آدمیان بود محبوب تر بسوے

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ فَاطِمَةُ فَقِيْلَ مِنَ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم گفت عائشہ فاطمہ بود محبوب ترین مردم نزد آنحضرت ﷺ

الرِّجَالِ قَالَتْ زَوْجُهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ **مَنَاقِبُ مُعَاذِ**

پرسیده شد از عائشہ از مردان کدام محبوب تر بود گفت زوج او علی کرم اللہ وجہہ روایت کرد ترمذی در مناقب حضرت معاذ

بْنِ جَبَلٍ وَزَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ وَأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رضی

بن جبل و زید بن ثابت و ابی بن کعب رضی

عَنْ أَنَسٍ رضی قَالَ جَمَعَ الْقُرْآنَ عَلٰى عَهْدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از انس رض گفت کہ جمع کردند قرآن را یعنے یاد گرفتند تمام قرآن را در زمان آنحضرت ﷺ صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَرْبَعَةٌ أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ وَمُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ وَزَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ وَ

چہار کس ابی بن کعب و معاذ بن جبل و زید بن ثابت و

أَبُوْ زَيْدٍ قِيْلَ لِأَنَسٍ مَنْ أَبُوْ زَيْدٍ قَالَ أَحَدُ عُمُوْمَتِيْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

ابو زید انصاری گفته شد مر انس را کہ کیست ابو زید گفت یکے از اعمام من است متفق علیہ

مَنَاقِبُ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رضی عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ

منقبتہائے حضرت سلمان فارسی رض روایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ كُنَّا جُلُوْسًا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ نَزَلَتْ

گفت ابو ہریرہ بودیم ما نشستہ نزد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ناگاہ فرود آمد

سُوْرَةُ الْجُمُعَةِ فَلَمَّا نَزَلَتْ وَآخَرِيْنَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوْا بِهِمْ

سورہ جمعہ پس چون فرود آمد و رسید این آیۃ

قَالُوْا مَنْ هٰؤُلَاءِ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ وَفِيْنَا سَلْمَانُ الْفَارِسِيُّ

پرسیدند صحابہ یا رسول اللہ کیستند این جماعت گفت و نشستہ بود در میان ما سلمان فارسی

قَالَ فَوَضَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ عَلٰى سَلْمَانَ

گفت ابو ہریرہ پس نہاد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم دست مبارک خود را بر سلمان

ثُمَّ قَالَ لَوْ كَانَ الْإِيْمَانُ عِنْدَ الثُّرَيَّا لَنَالَهُ رِجَالٌ مِنْ هٰؤُلَاءِ

پس تر فرمود اگر می بود ایمان نزد ستاره ثریا هر آئینه میگرفتندمی یافتند آن را مردان ازینها

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ **مَنَاقِبُ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ** رضـ **وَكُنْيَتُهُ**

متفق علیه منقبتهاے عمار بن یاسر رضـ وکنیت آن

أَبُو الْيَقْظَانِ رضـ **عَنْ** عَلِيٍّ رضـ قَالَ اسْتَأْذَنَ عَمَّارٌ عَلَى

ابو الیقظان رضـ روایت است از علی رضـ گفت علی مرتضی طلب اذن کرد عمار بن یاسر تا

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ ائْذَنُوْا لَهُ مَرْحَبًا

درآید بر آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم پس گفت اذن دهید او را فراخی جاے باد

بِالطَّيِّبِ الْمُطَيَّبِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ **وَعَنْ** عَائِشَةَ رضـ قَالَتْ

مر پاک بجوهر ذات و پاک کرده شده بتهذیب صفات اخلاق رواه ترمذی و روایت است از عائشه رضـ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا خُيِّرَ عَمَّارٌ بَيْنَ أَمْرَيْنِ

عائشه فرمود آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم اختیار داده نشد بدست عمار بن یاسر میان دو کار

إِلَّا اخْتَارَ أَشَدَّهُمَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ **وَعَنْ** أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ

مگر آنکه اختیار کرد و برگزیدی سخت ترین آن رواه الترمذی و روایت است از ابی هریره رضـ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبْشِرْ يَا عَمَّارُ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم بشارت باد ترا اے عمار که

تَقْتُلُكَ الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ **مَنَاقِبُ أَبِي**

قتل میکند ترا جماعه باغیان رواه الترمذی منقبتهاے ابی

ذَرٍّ الْغِفَارِيِّ رضـ **عَنْ** أَبِي ذَرٍّ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

ذر غفاری رضـ مرویست از ابی ذر رضـ گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَظَلَّتِ الْخَضْرَاءُ وَلَا أَقَلَّتِ الْغَبْرَاءُ

صلی اللہ علیه وسلم سایه نکرد آسمان و برنداشت زمین

مِنْ ذِيْ لَهْجَةٍ أَصْدَقَ وَلَا أَوْفَى مِنْ أَبِيْ ذَرٍّ شِبْهِ عِيْسَى ابْنِ

خداوند زبان را کہ راست تر ونہ وفا کنندہ تر از ابی ذر وابی ذر مشابہ است عیسی بن

مَرْيَمَ يَعْنِيْ فِي الزُّهْدِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ عَبْدِ اللّٰهِ

مریم را یعنے در زہد و تجرد رواہ ترمذی منقبتہا ے عبد اللہ

ابْنِ سَلَامٍ رضـ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِيْ وَقَّاصٍ رضـ قَالَ مَا سَمِعْتُ

بن سلام رضـ روایت است از سعد بن ابی وقاص رضـ گفت نشنیدم

النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لِأَحَدٍ يَمْشِيْ عَلَى وَجْهِ

آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت مر ہیچ یکے را کہ میرود بر

الْأَرْضِ أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ إِلَّا لِعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلَامٍ مُتَّفَقٌ

زمین کہ وے از اہل بہشت است بالقطع مگر مر عبد اللہ بن سلام را متفق علیہ

عَلَيْهِ مَنَاقِبُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رضـ عَنْ حُذَيْفَةَ

منقبتہا ے عبد اللہ بن مسعود رضـ از حذیفہ رضـ مرویست

قَالَ إِنَّ أَشْبَهَ النَّاسِ دَلًّا وَسَمْتًا وَهَدْيًا بِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

گفت حذیفہ بدرستی کہ مشابہ ترین مردم از روے طریقہ و سیرت و ہدے بہ پیغمبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَابْنُ أُمِّ عَبْدٍ مِنْ حِيْنِ يَخْرُجُ مِنْ بَيْتِهِ إِلَى أَنْ

علیہ وسلم ابن ام عبد است یعنی عبد اللہ بن مسعود کہ مادر او کنیت بام عبد بکرد و از ہنگامیکہ بیرون می امد عبد اللہ

يَرْجِعَ إِلَيْهِ لَا نَدْرِيْ مَا يَصْنَعُ فِيْ أَهْلِهِ إِذَا خَلَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

کہ باز میگشت بسوے خانۂ خود ندنی یا بیم کہ چہ میکند در اہل بیت خود وقتیکہ بخلوت میرود رواہ البخاری

وَعَنْ أَبِيْ مُوْسَى الْأَشْعَرِيِّ رضـ قَالَ قَدِمْتُ أَنَا وَأَخِيْ مِنَ

و روایت است از ابو موسی اشعری رضـ گفت ابو موسی قدوم آوردم من و برادر من

الْيَمَنِ فَمَكَثْنَا حِيْنًا مَا نُرَى إِلَّا أَنَّ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ مَسْعُوْدٍ رَجُلٌ

از یمن پس درنگ کردیم چند گاہی در مدینہ گمان نمی بریم ما مگر آنکہ عبد اللہ بن مسعود مردیست

از لمعات و مرقات ۱۲

مِنْ أَهْلِ بَيْتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمَا نَرٰى مِنْ دُخُوْلِهٖ
از اہل بیت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم از جہت آنکہ میدیدیم از در آمدن وے

وَدُخُوْلِ أُمِّهٖ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ
و در آمدن مادر وے بر آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم متفق علیہ

مَنَاقِبُ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ رضی عَنْ حُذَيْفَةَ رضی قَالَ
در منقبتہا ئے حذیفہ بن الیمان رضی مرویست از حذیفہ رضی گفت حذیفہ

وَاللّٰهِ مَا أَدْرِيْ أَنَسِيَ أَصْحَابِيْ أَمْ تَنَاسَوْا وَاللّٰهِ مَا تَرَكَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
بخدا سوگند ندمی یا نم من کہ آیا فراموش کردیاران من یا فراموشی می نمایند بخدا سوگند نگذاشت پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ قَائِدِ فِتْنَةٍ إِلٰى أَنْ تَنْقَضِيَ الدُّنْيَا
صلے اللہ علیہ وسلم ہیچ کشندۂ فتنہ را تا سپری شدن دنیا این ست

يَبْلُغُ مَنْ مَعَهٗ ثَلٰثَمِائَةٍ فَصَاعِدًا إِلَّا قَدْ سَمَّاهُ لَنَا بِاسْمِهٖ وَاسْمِ
کو میر سند کسانیکہ با او بیند و تبعیت میکنند عدد سیصد را و زیادہ از ان مگر بتحقیق ذکر کرد او را

أَبِيْهِ وَاسْمِ قَبِيْلَتِهٖ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوٗدَ بَابُ الْفِتَنِ مش مَنَاقِبُ
وے و نام پدر او و نام قبیلہ او روایت ابو داؤد این حدیث در باب فتن مشکات است در منقبتہا ئے

زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ رضی فَلَمَّا قَضٰى زَيْدٌ مِّنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنٰكَهَا
زید بن حارثہ رضی پس وقتیکہ بانجام رسانید زید از زینب حاجت را بنی دادیم ترا

لِكَيْلَا يَكُوْنَ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ حَرَجٌ فِيْ أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا
زینب را تا نباشد بر مسلمانان ہیچ تنگی در نکاح کردن زنان پسر خواندگان خویش

قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللّٰهِ مَفْعُوْلًا وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ
چون باخر رسانند از ایشان حاجت را و ہست مراد خدا البتہ کردنے و مرویست از عبد اللہ

بْنِ عُمَرَ رضی قَالَ إِنَّ زَيْدَ بْنَ حَارِثَةَ مَوْلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
بن عمر رضی گفت ابن عمر کہ زید بن حارثہ مولے پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا كُنَّا نَدْعُوهُ إِلَّا زَيْدَ بْنَ مُحَمَّدٍ حَتّٰى نَزَلَ الْقُرْآنُ

علیہ وسلم نبودیم ما کہ میخواندیم اورا مگر زید بن محمد تا آنکہ فرود آمد قرآن

اُدْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ **مَنَاقِبُ اُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ**

کہ بخوانید پسر خواندگان را بہ پدران ایشان متفق علیہ در منقبتہاے اسامہ بن زید رضا

عَنْ اُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

روایت است از اسامہ بن زید رضا از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ بود

يَأْخُذُهُ وَالْحَسَنَ فَيَقُولُ اللّٰهُمَّ اَحِبَّهُمَا فَاِنِّيْ اُحِبُّهُمَا وَفِيْ

آنحضرت کہ میگرفت اسامہ را و حسن بن علی را پس میگفت خداوندا دوست دار این دو را زیراکہ بدرستی من

رِوَايَةٍ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْخُذُنِيْ

روایتے دیگر گفت اسامہ بود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم میگرفت مرا

فَيُقْعِدُنِيْ عَلٰى فَخِذِهٖ وَيُقْعِدُ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ عَلٰى فَخِذِهِ الْاُخْرٰى

پس می نشاند مرا بر ران خود وے نشاند حسن بن علی را بر ران دیگر خود

ثُمَّ يَضُمُّهُمَا ثُمَّ يَقُوْلُ اللّٰهُمَّ ارْحَمْهُمَا فَاِنِّيْ اَرْحَمُهُمَا رَوَاهُ

پس فراہم میکرد ہر دو را پس میگفت خداوندا مہربانی کن ہر دو را زیراکہ بدرستی من مہربانی میکنم ہر دو را روایت

الْبُخَارِيُّ **وَعَنْ** عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رضـ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

بخاری و در روایت است از عبد اللہ بن عمر رضا کہ آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ بَعْثًا وَاَمَّرَ عَلَيْهِمْ اُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ فَطَعَنَ بَعْضُ

علیہ وسلم فرستاد لشکرے را و امیر گردانید بران اسامہ بن زید را پس طعن کردند بعض

النَّاسِ فِيْ اِمَارَتِهٖ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مردمان در امارت وے پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اِنْ كُنْتُمْ تَطْعَنُوْنَ فِيْ اِمَارَتِهٖ فَقَدْ كُنْتُمْ تَطْعَنُوْنَ فِيْ اِمَارَةِ

اگر ہستید شما کہ طعن میکنید در امارت وے پس بتحقیق بودید شما کہ طعن میکردید در امارت

أَبِيهِ مِنْ قَبْلُ وَايْمُ اللهِ إِنَّهُ كَانَ لَخَلِيقًا لِلْإِمَارَةِ وَإِنْ كَانَ لَمِنْ

پدرِ وے پیش ازین و سوگند خدائے بتحقیق بود پدرِ وے سزاوار امارت را و تحقیق بود هر آئینه از

أَحَبِّ النَّاسِ إِلَيَّ وَإِنَّ هٰذَا لَمِنْ أَحَبِّ النَّاسِ إِلَيَّ بَعْدَهُ مُتَّفَقٌ

محبوب‌ترین مردمان بسوئے من و بدرستی این یعنی اسامه نیز از جمله محبوب‌ترین مردم است نزد من بعد از پدر خود متفق

عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ نَحْوُهُ وَفِي آخِرِهِ أُوصِيكُمْ بِهِ فَإِنَّهُ

علیه و در روایتے از مسلم مانند اینست و در آخر حدیث آورده است وصیت میکنم شما را با سامه

مِنْ صَالِحِيكُمْ وَعَنْ عُمَرَ رضه أَنَّهُ فَرَضَ لِأُسَامَةَ فِي ثَلَاثَةِ

زیرا که وے از جمله صالحان شماست و روایت است از امیر المؤمنین عمر رضه که وے اندازه کرد و تعین نمود

الْآفٍ وَخَمْسِمِائَةٍ وَفَرَضَ لِعَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ فِي ثَلَاثَةِ الْآفٍ فَقَالَ

هزار و پانصد درهم و تقدیر کرد برائے پسر خود که عبد الله بن عمر است در سه هزار پس گفت

عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ لِأَبِيهِ لِمَ فَضَّلْتَ أُسَامَةَ عَلَيَّ فَوَاللهِ مَا سَبَقَنِي

عبد الله بن عمر مر پدر خود را بچه سبب زیادتی دادی اسامه را بر من پس بخدا سوگند پیشی نکرده است

إِلَى مَشْهَدٍ قَالَ لِأَنَّ زَيْدًا كَانَ أَحَبَّ إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

از من هیچ مشهدے از مشاهد غزوات گفت عمر رضه بجهت این فضیلت دادم که زید پدر او بود محبوب‌تر بسوئے

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَبِيكَ وَكَانَ أُسَامَةُ أَحَبَّ إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

علیه و سلم از پدر تو و بود اسامه محبوب‌تر بسوئے آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْكَ فَآثَرْتُ حُبَّ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

علیه و سلم از تو پس اختیار کردم من محبوب آنحضرت را صلی الله علیه و سلم

عَلَى حُبِّي رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رضه قَالَ

که اسامه است بر محبوب خود که تویی روایت کرد این حدیث را ترمذی و روایت است از اسامه بن زید رضه

لَمَّا ثَقُلَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَبَطْتُ وَهَبَطَ النَّاسُ

اسامه چون گران شد آنحضرت صلی الله علیه و سلم و بیمار شد فرود آمدم و فرود آمدند مردم

الْمَدِيْنَةَ فَدَخَلْتُ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ

مدینہ راپس در آمدم من بر پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ

أُصْمِتَ فَلَمْ يَتَكَلَّمْ فَجَعَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضَعُ

بتحقیق خاموش گردانیدہ شدہ است پس سخن نکرد آنحضرت پس گشت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم می نہد

يَدَيْهِ عَلَيَّ وَيَرْفَعُهُمَا فَأَعْرِفُ أَنَّهُ يَدْعُوْ لِي رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

ہر دو دست خودش را بر من و بر میدارد او را پس می شناسم و فہمیدم کہ آنحضرت دعا میکند بر آئے من روایت

وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ قَالَتْ أَرَادَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از عائشہ صدیقہ رضـ گفت عائشہ کہ خواست آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

أَنْ يُنَحِّيَ مُخَاطَ أُسَامَةَ بِيَدِهٖ قَالَتْ عَائِشَةُ دَعْنِيْ حَتّٰى أَنَا الَّذِيْ

کہ دور کند آب بینی اسامہ را بدست مبارک خود گفت عائشہ بگذار مرا تا آنکہ من بکنم این

أَفْعَلُ قَالَ يَا عَائِشَةُ أَحِبِّيْهِ فَإِنِّيْ أُحِبُّهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

کار را فرمود آنحضرت یا عائشہ رضـ دوست دار اسامہ را زیرا کہ من دوست میدارم او را روایت کرد آن را ترمذی

مَنَاقِبُ جَرِيْرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ الْبَجَلِيِّ رضـ عَنْ

در منقبتہائے جریر بن عبد اللہ البجلی رضـ روایت است از

جَرِيْرٍ رضـ قَالَ مَا حَجَبَنِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُنْذُ

جریر رضـ گفت باز نداشت و منع نکرد مرا آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم از ابتدائے

أَسْلَمْتُ وَلَا رَآنِيْ إِلَّا تَبَسَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ عَبْدِ اللّٰهِ

اسلام من و ندید مرا مگر آنکہ تبسم کرد از شفقت روایت الترمذی در منقبتہائے عبد اللہ

بْنِ عَبَّاسٍ رضـ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ قَالَ ضَمَّنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

بن عباس رضـ روایت است از ابن عباس رضـ گفت فراہم آورد و پیوست مرا آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلٰى صَدْرِهٖ فَقَالَ اللّٰهُمَّ عَلِّمْهُ الْحِكْمَةَ وَفِيْ رِوَايَةٍ

علیہ وسلم بسینہ مبارک خود پس فرمود خداوندا تعلیم کن او را علم و حکمت و در روایتے آمدہ

عَلِّمْهُ الْكِتَابَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ قَالَ اِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

کہ فرمود تعلیم کن او را کتاب اللہ کہ شامل عامہ علم وحکمت است رواہ البخاری وہم فرمود ابن عباس کہ آنحضرت

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ الْخَلَاءَ فَوَضَعْتُ لَهٗ وَضُوْءً فَلَمَّا خَرَجَ قَالَ مَنْ وَضَعَ

علیہ وسلم در آمد متوضا را پس نہادم من برائے آنحضرت آب وضو را پس چون برآمد آنحضرت از متوضا فرمود کہ نہادہ آب

هٰذَا فَاُخْبِرَ فَقَالَ اَللّٰهُمَّ فَقِّهْهُ فِي الدِّيْنِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ

این آب را پس خبر دادہ شد کہ ابن عباس نہادہ است پس دعا کرد آنحضرت وگفت خداوندا دانا گردان او را در دین

اَنَّهٗ رَاٰى جِبْرَئِيْلَ مَرَّتَيْنِ وَدَعَا لَهٗ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از ابن عباس است کہ وے دید جبرئیل را دوبار ودعا کرد مر او را آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَرَّتَيْنِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ اَنَّهٗ قَالَ دَعَا لِيْ

وسلم دوبار رواہ الترمذی وہم از وے مرویست کہ وے گفت دعا کرد مرا

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنْ يُّؤْتِيَنِيَ اللّٰهُ الْحِكْمَةَ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ بدہد مرا خدا تعالیٰ حکمت

مَرَّتَيْنِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ

دوبار روایت کرد ترمذی در منقبتہائے عبد اللہ بن عمر رضی اللہ عنہ

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ قَالَ رَاَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَاَنَّ فِيْ يَدِيْ

روایت است از عبد اللہ بن عمر رضی اللہ عنہ گفت عبد اللہ بن عمر دیدم در خواب گویا در دست من

سَرَقَةً مِّنْ حَرِيْرٍ لَا اَهْوِيْ بِهَا اِلٰى مَكَانٍ فِي الْجَنَّةِ اِلَّا طَارَتْ

قطعۂ از حریر است قصد نکنم بآن قطعہ بسوئے مکانے در بہشت مگر آنکہ می پراند

بِيْ اِلَيْهِ فَقَصَصْتُهَا عَلٰى حَفْصَةَ فَقَصَّتْهَا حَفْصَةُ عَلَى النَّبِيِّ

آن سرقہ مرا ومی رساند مرا بسوئے آن مکان پس گفتم این حال را بر حفصہ پس عرض کرد آن را حفصہ بہ پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اِنَّ اَخَاكِ رَجُلٌ صَالِحٌ اَوْ اِنَّ

صلی اللہ علیہ وسلم پس فرمود آنحضرت آنکہ درستی برادر تو مرد صالح است واین رویائے صالح است

عبد الله رجل صالح متفق عليه ۔ **مناقب عبد الله**

که عبد الله مرد صالح است متفق علیه در منقبتهاے عبد الله

ابن الزبير رض عن عائشة رض أن النبي صلى الله عليه وسلم

ابن الزبیر رض روایت است از عائشه رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

رأى في بيت الزبير مصباحا فقال يا عائشة ما أرى أسماء

دید در خانهٔ زبیر چراغے را پس فرمود آنحضرت ﷺ یا عائشه نمی بینم اسما را

إلا قد نفست ولا تسموه حتى أسميه فسماه عبد الله وحنكه

مگر آنکه بتحقیق زائیده است و نام نهید مولود را تا آنکه نام نهم من او را پس نام نهاد آنحضرت ﷺ او را عبد الله و

بتمرة بيده رواه الترمذي ۔ **مناقب أنس بن مالك** رض

بخرما بدست مبارک خود رواه الترمذی در منقبتهاے انس بن مالک رض

عن أم سليم رض أنها قالت يا رسول الله أنس خادمك

روایت است از ام سلیم مادر انس که وے گفت اے پیغمبر خدا انس خادم تست

ادع الله له قال اللهم أكثر ماله وولده وبارك له فيما أعطيته

دعا کن مر او را گفت آنحضرت ﷺ خداوندا بسیار گردان مال او را و فرزندان او را و برکت و افزونی ده مر او را

قال أنس فوالله إن مالي لكثير وإن ولدي وولد ولدي

گفت انس پس بخدا سوگند مال من بسیار است و بدرستے فرزندان من و فرزندان فرزندان من

ليتعادون على نحو المائة اليوم متفق عليه وعن أنس بن

هر آئینه زیادت آمد عدد ایشان بر مانند صد امروز متفق علیه و از انس بن

سيرين قال شهدت أنس بن مالك رض وحضره الموت فجعل

سیرین مرویست گفت حاضر شدم من نزد انس بن مالک رض در حال آنکه وے در سکرات بود پس شروع کرد

يقول لقنوني لا إله إلا الله فلم يزل يقولها حتى قبض

که میگفت تلقین کنید مرا کلمهٔ طیب لا اله الا الله پس همیشه بود که میگفت آن کلمه را تا آنکه وفات یافت

رَوَاهُ ابْنُ اَبِي الدُّنْيَا فِي الْمُخْتَصَرِ كر مَنَاقِبُ اَبِي هُرَيْرَةَ رضـ
روایت کرد آنرا ابن ابی الدنیا در مختصر در منقبتہا سے ابی ہریرہ رضـ
عَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
روایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت دعا فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم
اَللّٰهُمَّ حَبِّبْ عُبَيْدَكَ هٰذَا يَعْنِي اَبَا هُرَيْرَةَ وَاُمَّهُ اِلٰى عِبَادِكَ
خداوندا محبوب گردان این بندۂ خود را یعنی ابوہریرہ و ما در او را بسوئے مسلمانان خود
الْمُؤْمِنِيْنَ وَحَبِّبْ اِلَيْهِمَا الْمُؤْمِنِيْنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ مَنَاقِبُ
و محبوب گردان بسوئے ایشان مسلمانان را رواہ مسلم در منقبتہا سے
مُعَاوِيَةَ بْنِ اَبِي سُفْيَانَ رضـ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ
معاویہ بن ابی سفیان رضـ مرویست از عبد الرحمن بن
اَبِي عُمَيْرَةَ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهُ قَالَ لِمُعَاوِيَةَ
ابی عمیرہ رضـ از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ آنحضرت فرمود مر معاویہ بن ابی سفیان را
اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ هَادِيًا مَهْدِيًّا وَاهْدِ بِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ
خداوندا گردان او را راہ راست دہندہ و راہ راست نمائندہ و ہدایت کن مردم را بوے رواہ الترمذی منقبتہا
عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رضـ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
عمرو بن العاص رضـ روایت است از عقبہ بن عامر رضـ گفت فرمود آنحضرت
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَسْلَمَ النَّاسُ وَاٰمَنَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ رَوَاهُ
صلی اللہ علیہ وسلم اسلام آوردند مردم و ایمان آورد عمرو بن العاص رواہ
التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيْدِ رضـ عَنْ
الترمذی در منقبتہا سے خالد بن ولید رضـ روایت است از
اَبِي عُبَيْدَةَ رضـ اَنَّهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ابی عبیدہ رضـ کہ وے گفت شنیدم آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم

يَقُوْلُ خَالِدٌ سَيْفٌ مِنْ سُيُوْفِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ وَنِعْمَ فَتَى الْعَشِيْرَةِ

که میفرمود خالد شمشیریست از شمشیرهاے خداے عزوجل ونیکو جوان قبیله وتبار خودست

رَوَاهُ اَحْمَدُ **مَنَاقِبُ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ** رضـ عَنْ جَابِرٍ رضـ

رواه احمد در منقبتهاے سعد بن معاذ رض روایت ست از جابر رض

قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اهْتَزَّ الْعَرْشُ

گفت شنیدم آنحضرت را صلی الله علیه وسلم که میفرمود جنبید عرش

لِمَوْتِ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ وَفِيْ رِوَايَةٍ اهْتَزَّ عَرْشُ الرَّحْمٰنِ لِمَوْتِ

از جهت موت سعد بن معاذ و در روایتے آمده که جنبید عرش رحمن از جهت موت

سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ الْبَرَاءِ رضـ قَالَ اُهْدِيَتْ

سعد بن معاذ متفق علیه وروایت ست از براء رض گفت براے پیشکش فرستاده شد

لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُلَّةُ حَرِيْرٍ فَجَعَلَ اَصْحَابُهٗ

براے آنحضرت صلی الله علیه وسلم جامه ابریشمی پس گشتند یاران آنحضرت م

يَمَسُّوْنَهَا وَيَتَعَجَّبُوْنَ مِنْ لِيْنِهَا فَقَالَ اَتَعْجَبُوْنَ مِنْ لِيْنِ هٰذِهٖ لَمَنَادِيْلُ

که مساس میکردند وشگفت میکردند از نرمی او پس فرمود آیا عجب دارید شما از نرمی این حله هرآئینه رومالهاے

سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنْهَا وَاَلْيَنُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

سعد بن معاذ در جنت بهتر ست ازان ونرم تر است متفق علیه وروایت ست

اَنَسٍ رضـ قَالَ لَمَّا حُمِلَتْ جَنَازَةُ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ قَالَ الْمُنَافِقُوْنَ

از انس رض گفت چون برداشته شد جنازهٔ سعد بن معاذ گفتند منافقان

مَا اَخَفَّ جَنَازَتَهٗ وَذٰلِكَ لِحُكْمِهٖ فِيْ بَنِيْ قُرَيْظَةَ فَبَلَغَ ذٰلِكَ

عجب سبک میرود جنازهٔ او واین سبکی جنازهٔ او از جهت حکم کردن اوست در بنی قریظه پس رسید

النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اِنَّ الْمَلٰٓئِكَةَ كَانَتْ تَحْمِلُهٗ

این سخن آنحضرت را صلی الله علیه وسلم پس فرمود آنحضرت م که فرشتگان برداشته می برند

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ قَيْسِ بْنِ سَعْدِ بْنِ
روایت کرد آن را ترمذی در منقبتهاے قیس بن سعد بن

عُبَادَةَ رض عَنْ أَنَسٍ رض قَالَ كَانَ قَيْسُ بْنُ سَعْدٍ رض مِنَ النَّبِيِّ
عبادہ رض روایت ست از انس رض گفت انس رض کہ بود قیس بن سعد رض از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْزِلَةِ صَاحِبِ الشُّرَطِ مِنَ الْأَمِيرِ قَالَ
صلی اللہ علیہ وسلم بجاے صاحب شرط یعنی حاکم از امیر گفت

الْأَنْصَارِيُّ يَعْنِي مِمَّا يَلِي مِنْ أُمُورِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ
انصاری و معنی آن قصد میکرد انس از صاحب شرط ازانچہ متولی میشد از امور وے رواه ترمذی در منقبتهاے

جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رض عَنْ جَابِرٍ رض قَالَ اسْتَغْفَرَ لِي
جابر بن عبد اللہ رض روایت است از جابر رض گفت جابر آمرزش خواست براے من

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَمْسًا وَعِشْرِينَ مَرَّةً رَوَاهُ
آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بست و پنج بار رواه

التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ مُصْعَبِ بْنِ عُمَيْرٍ رض عَنْ
ترمذی در منقبتهاے مصعب بن عمیر رض روایت ست

خَبَّابِ بْنِ الْأَرَتِّ رض قَالَ هَاجَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
از خباب بن ارت رض گفت ہجرت کردیم ما با آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

نَبْتَغِي وَجْهَ اللّٰهِ تَعَالَى فَوَقَعَ أَجْرُنَا عَلَى اللّٰهِ فَمِنَّا مَنْ مَضَى لَمْ يَأْكُلْ
درحالیکہ طلب میکردیم رضاے خدا پس ثابت شد ثواب برخدا بفضل وے پس بعضے از ما کسانے اند کہ گذشتند

مِنْ أَجْرِهِ شَيْئًا مِنْهُمْ مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ قُتِلَ يَوْمَ أُحُدٍ فَلَمْ يُوجَدْ
از اجر در دنیا چیزے را از جملہ ایشان مصعب است کشتہ شد مصعب روز جنگ احد پس یافتہ نشد

لَهُ مَا يُكَفَّنُ فِيهِ إِلَّا نَمِرَةٌ فَكُنَّا إِذَا غَطَّيْنَا رَأْسَهُ خَرَجَتْ رِجْلَاهُ
مر او را جامہ کہ کفن کردہ شود در وے مگر گلیمے سیاہ پس بودیم ما چون می پوشیدیم مر او را سر بیرون می آمد ہر دو پاے او

وَاِذَا غَطَّيْنَا رِجْلَيْهِ خَرَجَ رَاسُهٗ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وچون می پوشیدیم هر دو پاے او بیرون می آمد سر او پس گفت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

غَطُّوْا بِهَا رَاسَهٗ وَاجْعَلُوْا عَلٰى رِجْلَيْهِ مِنَ الْاِذْخِرِ وَمِنَّا مَنْ

بپوشید بآن گلیم سر او را و بگردانید بر سر دو پاے گیاہ کہ نام او اذخر است و بعضے از ما

اَيْنَعَتْ لَهٗ ثَمَرَتُهٗ فَهُوَ يَهْدِبُهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ مَنَاقِبُ الْبَرَاءِ

کسے است کہ رسیدہ است مر او را میوہ او پس وے می چیند آن ثمر را متفق علیہ در منقبتہاے براء

ابْنِ مَالِكٍ رض عَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابن مالک رض روایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمْ مِنْ اَشْعَثَ اَغْبَرَ ذِيْ طِمْرَيْنِ لَا يُؤْبَهُ لَهٗ

علیہ وسلم بسا ژولیدہ موے غبار آلودہ خداوند دو جامہ کہنہ یا گلیم کہنہ اند کہ

لَوْ اَقْسَمَ عَلَى اللّٰهِ لَاَبَرَّهٗ مِنْهُمُ الْبَرَاءُ بْنُ مَالِكٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

التفات بمو دہ نشود مر او را اگر سوگند خورد بر خدا ہر آئینہ راستگو میگرداند او را خدا از جملہ ایشانست براء بن مالک

وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ مَنَاقِبُ اَبِيْ مُوْسٰى

والبیہقی در دلائل النبوۃ در منقبتہاے ابی موسی

الْاَشْعَرِيِّ عَنْ اَبِيْ مُوْسٰى رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

الاشعری رض روایت است از ابو موسی از آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَنَّهٗ قَالَ لَهٗ يَا اَبَا مُوْسٰى لَقَدْ اُعْطِيْتَ مِزْمَارًا مِنْ

وسلم کہ فرمود آنحضرت مر او را اے ابو موسی دادہ شدہ است ترا مزمارے از

مَزَامِيْرِ اٰلِ دَاوٗدَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَنَاقِبُ اُبَيِّ بْنِ

مزامیر آل داود رواہ الترمذی در منقبتہاے ابی بن

كَعْبٍ رض عَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

کعب رض روایت است از انس رض گفت آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لِأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ إِنَّ اللّٰهَ أَمَرَنِي أَنْ أَقْرَأَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ

وسلم مرابی بن کعب را بدرستیکه خدا که امر کرده است مرا که بخوانم بر تو قرآن را

قَالَ اللّٰهُ سَمَّانِي لَكَ قَالَ نَعَمْ قَالَ وَقَدْ ذُكِرْتُ عِنْدَ رَبِّ

گفت ابی آیا خدا تعالے برد نام مرا برائے تو فرمود آنحضرت آرے نام ترا برد باز گفت ابی تحقیق آیا ذکر کرده شدم من نز

الْعَالَمِينَ قَالَ نَعَمْ فَذَرَفَتْ عَيْنَاهُ وَفِي رِوَايَةٍ إِنَّ اللّٰهَ

پروردگار جهانیان گفت آنحضرت آرے ذکر کرده شدی پس اشک ریخت هر دو چشم او و در روایتے این چنین آمده بدرستی خدا

أَمَرَنِي أَنْ أَقْرَأَ عَلَيْكَ لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا قَالَ وَسَمَّانِي

امر کرد مرا که بخوانم بر تو سوره لم یکن الذی کفروا گفت ابیّ و نام برد مرا

قَالَ نَعَمْ فَبَكَى مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

مَنَاقِبُ أَبِي طَلْحَةَ الْأَنْصَارِيِّ

فرمود آنحضرت آرے پس گریه کرد متفق علیه در منقبتهائے ابی طلحه انصاری رض

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مرویست از ابی هریره رض گفت ابی هریره آمد مردے بسوے آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنِّي مَجْهُودٌ فَأَرْسَلَ إِلَى بَعْضِ نِسَائِهِ

علیه وسلم پس گفت آمرد بدرستی من رنج و مشقت کشیده ام پس فرستاد آنحضرت بسوے بعضے از زنان

فَقَالَتْ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا عِنْدِي إِلَّا مَاءٌ ثُمَّ أَرْسَلَ

پس گفت آن بعض نسا رسوگند آن کسیکه فرستاد ترا براستی نیست نزد من مگر آبے پس فرستاد

إِلَى أُخْرَى فَقَالَتْ مِثْلَ ذٰلِكَ وَقُلْنَ كُلُّهُنَّ مِثْلَ ذٰلِكَ فَقَالَ

آنحضرت کسے را بسوے زنے دیگر پس گفت آن زن مانند آنچه گفته بود زن نخستین و فرستاد نزد همه زنان خود گفتند

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ يُضِيفُهُ يَرْحَمُهُ اللّٰهُ فَقَامَ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه مهمان کند این مرد را رحمت کند او را خدا تعالے پس باستاد

رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ يُقَالُ لَهُ أَبُو طَلْحَةَ فَقَالَ أَنَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ

مردے از انصار که گفته میشد مر او را ابو طلحه پس گفت من مهمانی کنم اے پیغمبر خدا

فَانْطَلَقَ بِهٖ اِلٰی رَحْلِهٖ فَقَالَ لِامْرَأَتِهٖ هَلْ عِنْدَكِ شَيْءٌ قَالَتْ

پس برد ابوطلحہ آن مرد را بسوئے خانہ خود پس گفت ابوطلحہ مر زن خود را آیا ہست نزد تو چیزے از طعام گفت

لَا اِلَّا قُوْتَ صِبْيَانِيْ قَالَ فَعَلِّلِيْهِمْ بِشَيْءٍ وَنَوِّمِيْهِمْ فَاِذَا دَخَلَ ضَيْفُنَا

زن و بے نیست چیزے مگر قوت فرزندان من گفت ابوطلحہ پس مشغول گردان خردان را بچیزے و بخوابان ایشان را پس چون در آید مہمان

فَاَرِيْهِ اَنَّا نَاْكُلُ فَاِذَا اَهْوٰى بِيَدِهٖ لِيَاْكُلَ فَقُوْمِيْ اِلَى السِّرَاجِ

پس بنما او را کہ ما میخوریم پس چون بیفگند دست خود را تا بخورد پس بایست تو بسوئے چراغ

كَيْ تُصْلِحِيْهِ فَاَطْفِئِيْهِ فَفَعَلَتْ فَقَعَدُوْا وَاَكَلَ الضَّيْفُ وَبَاتَا

تا اصلاح کنی و بیفروزی چراغ را پس بکش چراغ را پس کرد آن زن این کار را پس نشستند این ہمہ و خورد مہمان

طَاوِيَيْنِ فَلَمَّا اَصْبَحَا غَدَا عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و شب گذارد ند ابوطلحہ و زن و ے گرسنہ پس چون صبح کرد ابوطلحہ آمد بر آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ عَجِبَ اللّٰهُ اَوْ ضَحِكَ

پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ بتحقیق عجب کرد خدا تعالے یا گفت راوی خندہ کرد

اللّٰهُ مِنْ فُلَانٍ وَفُلَانَةٍ وَفِيْ رِوَايَةٍ مِثْلُهٗ وَلَمْ يُسَمِّ اَبَا طَلْحَةَ

خدا یعنی راضی شد از فلان مرد و فلان زن و نام ابوطلحہ و زن او برد و در روایتے دیگر موافق این آمد و نام نبرد راوی ابوطلحہ را

وَفِيْ اٰخِرِهَا فَاَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالٰى وَيُؤْثِرُوْنَ عَلٰى اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ

و در آخر این روایت ثانی آمد پس فرستاد خدا تعالے این آیت را کہ بر میگزینند بر نفسہائے خود غیر خود را اگرچہ

بِهِمْ خَصَاصَةٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ جَامِعُ الْمَنَاقِبِ عَنْ

باشد با ایشان حاجت متفق علیہ جامع منقبتہا مرویست از

اَنَسٍ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَرْحَمُ اُمَّتِيْ بِاُمَّتِيْ

انس رضـ از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت مہربان ترین امت من با امت من

اَبُوْ بَكْرٍ وَاَشَدُّهُمْ فِيْ اَمْرِ اللّٰهِ عُمَرُ وَاَصْدَقُهُمْ حَيَاءً عُثْمَانُ

ابوبکر است و سخت ترین امت من در کار دین خدا عمر است و راست و صحیح ترین ایشان در روئے حیا عثمان است

وَاَفْرَضُهُمْ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ وَاَقْرَأُهُمْ اُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ وَاَعْلَمُهُمْ

وعالم تر بعلم فرائض ومواریث زید بن ثابت است وخواننده نزد ما برتر قرآن را ابی بن کعب است ودانا ترین مت

بِالْحَلَالِ وَالْحَرَامِ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ وَلِكُلِّ اُمَّةٍ اَمِيْنٌ وَاَمِيْنُ

بحلال حرام معاذ بن جبل است وہر ہر امت را امین است وامین

هٰذِهِ الْاُمَّةِ اَبُوْ عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

این امت ابو عبیدہ بن جراح است روایت کرد این حدیث را احمد و ترمذی

وَرُوِيَ عَنْ مَعْمَرٍ عَنْ قَتَادَةَ مُرْسَلًا وَفِيْهِ وَاَقْضَاهُمْ عَلِيٌّ

وروایت کردہ شدہ است از معمر از قتادہ بطریق ارسال ودر حدیث معمر آمدہ است وقاضی تر وحکم کنندہ

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رضی اللہ عنہ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وروایت است از عبد اللہ بن عمرو بن عاص رض کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ اسْتَقْرِءُوا الْقُرْاٰنَ عَنْ اَرْبَعَةٍ مِنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ

وسلم گفت طلب قرارت قرآن کنید وبیاموزید آن را از چہار کس از عبد اللہ بن

مَسْعُوْدٍ وَسَالِمٍ مَوْلٰى اَبِيْ حُذَيْفَةَ وَاُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ وَمُعَاذِ بْنِ

مسعود وسالم کہ مولے ابی حذیفہ است وابی بن کعب ومعاذ بن

جَبَلٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَلْقَمَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ قَدِمْتُ الشَّامَ

جبل متفق علیہ واز علقمہ تابعی مرویست گفت قدوم آوردم بشام

فَصَلَّيْتُ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ قُلْتُ اللّٰهُمَّ يَسِّرْ لِيْ جَلِيْسًا صَالِحًا فَاَتَيْتُ

پس گذاردم دو رکعت پس گفتم کہ خداوندا آسان گردان برائے من ہمنشین نیک پس آمدم

قَوْمًا فَجَلَسْتُ اِلَيْهِمْ فَاِذَا شَيْخٌ قَدْ جَاءَ حَتّٰى جَلَسَ اِلٰى جَنْبِيْ

گروہے را پس نشستم با ایشان پس ناگاہ پیرے بتحقیق آمدہ تا آنکہ نشست بہ پہلوے من

قُلْتُ مَنْ هٰذَا قَالُوْا اَبُو الدَّرْدَاءِ قُلْتُ اِنِّيْ دَعَوْتُ اللّٰهَ اَنْ يُّيَسِّرَ لِيْ

گفتم کہ این کیست گفتند قوم کہ این ابو درداء است گفتم بدرستیکہ من دعا کردہ بودم خدا را کہ میسر

جَلِيسًا صَالِحًا فَيَسَّرَكَ لِي فَقَالَ مَنْ أَنْتَ قُلْتُ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ

ہمنشین صالح پس میسر گردانید ترا برائے من پس گفت ابو درداء کیستی تو واز کجائی گفتم از اہل کوفہ ام

قَالَ أَوَلَيْسَ عِنْدَكُمُ ابْنُ أُمِّ عَبْدٍ صَاحِبُ النَّعْلَيْنِ وَالْوِسَادَةِ

گفت ابو درداء آیا نیست نزد شما ابن ام عبد یعنی عبد اللہ بن مسعود کہ آن صاحب نعلین و بالین

وَالْمِطْهَرَةِ وَفِيكُمُ الَّذِي أَجَارَهُ اللّٰهُ تَعَالٰى مِنَ الشَّيْطَانِ عَلٰى

و آبدست آن حضرت و در میان شما است آن کسیکہ امان داد ہست اورا خدا تعالیٰ از شیطان

لِسَانِ نَبِيِّهٖ يَعْنِي عَمَّارًا أَوَلَيْسَ فِيكُمْ صَاحِبُ السِّرِّ الَّذِي

زبان پیغمبر خود یعنی عمار را میخواہد آیا نیست در میان شما صاحب سر آنحضرت کہ

لَا يَعْلَمُهٗ غَيْرُهٗ يَعْنِي حُذَيْفَةَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ

نمیداند آن سر را جز او مراد ازین صاحب سر حذیفہ بن الیمان ست رواہ البخاری و روایت است از ابن

مَسْعُودٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَقَالَ اقْتَدُوا بِالَّذِينَ

مسعود رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود اقتدا کنید بآن دو کس کہ

مِنْ بَعْدِي مِنْ أَصْحَابِي أَبُوبَكْرٍ وَعُمَرُ وَاهْتَدُوا بِهَدْيِ عَمَّارٍ وَتَمَسَّكُوا

بعد از من خلیفہ خواہند بود از اصحاب من آن دو کس ابوبکر و عمر اند و سیرت پذیر شوید بسیرت و روش عمار بن یاسر و چنگ

بِعَهْدِ ابْنِ أُمِّ عَبْدٍ وَفِي رِوَايَةِ حُذَيْفَةَ مَا حَدَّثَكُمُ ابْنُ مَسْعُودٍ

بہ پیمان ابن ام عبد کہ عبد اللہ بن مسعود است و در روایت حذیفہ آمدہ است کہ چیزیکہ حدیث میکند و خبر میدہد

فَصَدِّقُوهُ بَدَلَ وَتَمَسَّكُوا بِعَهْدِ ابْنِ أُمِّ عَبْدٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

پس تصدیق کنید او را این عبارت بدل این عبارت ست رز و تمسکوا تا آخر روایت کرد این حدیث را ترمذی

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز انس رض روایت گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

إِنَّ الْجَنَّةَ تَشْتَاقُ إِلٰى ثَلٰثَةٍ عَلِيٍّ وَعَمَّارٍ وَسَلْمَانَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بدرستیکہ بہشت مشتاق است بسہ کس کسیکہ می آیند علی و عمار و سلمان رواہ الترمذی

وَعَنْ عَلِيٍّ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت است از علی رضا گفت علی رضی اللہ عنہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

إِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ سَبْعَةَ نُجَبَاءَ رُقَبَاءَ وَأُعْطِيْتُ أَنَا أَرْبَعَةَ

بدرستی مر ہر پیغمبر را ہفت کس بودند از برگزیدہ از اصحاب شان و دادہ شدہ ام من چہاردہ

عَشَرَ قُلْنَا مَنْ هُمْ قَالَ أَنَا وَابْنَايَ وَجَعْفَرُ وَحَمْزَةُ وَأَبُوْبَكْرٍ وَ

مرد گفتیم ما کیستند آن چہاردہ فرمود علی آن چہاردہ من و فرزندان من یعنی حسن و حسین و جعفر و حمزہ و ابوبکر

عُمَرُ وَمُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ وَبِلَالٌ وَسَلْمَانُ وَعَمَّارٌ وَعَبْدُ اللّٰهِ

و عمر و مصعب بن عمیر و بلال و سلمان و عمار و عبد اللہ

ابْنُ مَسْعُوْدٍ وَأَبُوْذَرٍّ وَالْمِقْدَادُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ بَابُ فَضْلِ

بن مسعود و ابوذر و مقداد رضی اللہ عنہم رواہ الترمذی باب در فضل

أَصْحَابِ الشَّجَرَةِ وَالْبَدْرِ وَالْأُحُدِ لَقَدْ رَضِيَ اللّٰهُ

اصحاب شجرہ و بدر و احد ہر آئینہ خوشنود شد خدا

عَنِ الْمُؤْمِنِيْنَ إِذْ يُبَايِعُوْنَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِيْ قُلُوْبِهِمْ

از مسلمانان وقتیکہ بیعت میکردند با تو زیر درخت پس دانست آنچہ در دل ایشان ست

فَأَنْزَلَ السَّكِيْنَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيْبًا وَمَغَانِمَ كَثِيْرَةً

پس فرو آورد اطمینان دل بر ایشان و ثواب داد ایشان را فتحی نزدیک و غنیمتہاے بسیار

يَأْخُذُوْنَهَا وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيْزًا حَكِيْمًا وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللّٰهُ بِبَدْرٍ

کہ بدست آرند آنہارا و ہست خدا غالب باحکمت و ہر آئینہ خدا فتح داد شمارا روز بدر

وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ إِذْ تَقُوْلُ لِلْمُؤْمِنِيْنَ

و شما خوار بودید پس بترسید از خدا تا بود کہ شکر کنید چون میگفتی بمسلمانان

أَلَنْ يَّكْفِيَكُمْ أَنْ يُّمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلٰثَةِ اٰلَافٍ مِّنَ الْمَلٰٓئِكَةِ

آیا کفایت نخواہد کرد شمارا کہ امداد کند پروردگار شما بسہ ہزار از فرشتگان

مُنْزَلِيْنَ ○ بَلٰٓى اِنْ تَصْبِرُوْا وَتَتَّقُوْا وَيَاْتُوْكُمْ مِّنْ فَوْرِهِمْ

فرود آورده شد بلی اگر صبر کنید و پرهیزگاری نمائید و بیایند کافران بسوی شما

هٰذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ اٰلَافٍ مِّنَ الْمَلٰٓئِكَةِ مُسَوِّمِيْنَ

باین جوش خود امداد کند شما را پروردگار شما به پنج هزار کس از فرشتگان نشان کرده

وَمَا جَعَلَهُ اللّٰهُ اِلَّا بُشْرٰى لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوْبُكُمْ بِهٖ

و نساخت خدا تعالی مدد را مگر برای مژده دادن شما و برای آنکه آرام گیرد دل شما بآن

وَمَا النَّصْرُ اِلَّا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ الْعَزِيْزِ الْحَكِيْمِ ○ اِنْ يَّمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ

و نیست فتح مگر از نزدیک خدای غالب استوارکار اگر برسد شما را زخمی پس رسیده است

مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِّثْلُهٗ ؕ وَتِلْكَ الْاَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ

جماعهٔ کافران را زخمی مانند آن یعنی در بدر و این حادثه‌ها میگردانیم آن را درمیان مردمان فواید بسیار

اِنَّ الَّذِيْنَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعٰنِ ۙ اِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطٰنُ

هرآئینه کسانیکه روی گردانیدند از شما روزیکه بهم آمدند هر دو جماعت جز این نیست که لغزانید ایشان را شیطان

بِبَعْضِ مَا كَسَبُوْا ۚ وَلَقَدْ عَفَا اللّٰهُ عَنْهُمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ حَلِيْمٌ ○

بشومی بعض آنچه کردند و هرآئینه عفو کرد خدا از ایشان هرآئینه خدا آمرزنده بردبار است

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ قُتِلُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَمْوَاتًا ؕ بَلْ اَحْيَآءٌ

و مرده گمان مکن کسانی را که کشته شدند در راه خدا بلکه زنده اند

عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُوْنَ ○ فَرِحِيْنَ بِمَآ اٰتٰىهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ

نزدیک پروردگار خویش روزی داده میشوند شادمان بآنچه عطا کرده است خدا ایشان را از فضل خود

وَيَسْتَبْشِرُوْنَ بِالَّذِيْنَ لَمْ يَلْحَقُوْا بِهِمْ مِّنْ خَلْفِهِمْ ۙ اَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ

و خوشوقت میشوند بسبب آنانکه هنوز بایشان نه پیوسته اند از پس ایشان بسبب آنکه هیچ خوف نیست بر ایشان

وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ○ يَسْتَبْشِرُوْنَ بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللّٰهِ وَفَضْلٍ ۙ وَّاَنَّ اللّٰهَ لَا يُضِيْعُ

و نه ایشان اندوهناک شوند خوشوقت میشوند به نعمت خدا و فضل او و بآنکه خدا ضایع نمی کند

أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ۝ الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلّٰهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ

مزد مومنان را کسانیکه قبول کردند حکم خدا و رسول را بعد از آن که رسیده بود بایشان

الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقَوْا أَجْرٌ عَظِيمٌ إِلَى إِنْ كُنْتُمْ

زخم برائے آنانکہ ازین جماعت نیکوکاری کردند و تقوائے کردہ اند مزد بزرگ است تا ان کنتم

مُؤْمِنِينَ ۝ عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ قَالَ جَاءَ جِبْرَئِيلُ إِلَى النَّبِيِّ

مومنین روایت است از رفاعہ بن رافع گفت آمد جبرئیل بسوئے آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا تَعُدُّونَ أَهْلَ بَدْرٍ فِيكُمْ قَالَ

صلی اللہ علیہ وسلم گفت در چہ مرتبہ میدارید و از کدام طائفہ میشمارید شما اہل بدر را درمیان شما فرمود

مِنْ أَفْضَلِ الْمُسْلِمِينَ أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا قَالَ وَكَذٰلِكَ مَنْ شَهِدَ

آنحضرت میشماریم ما درمیان خود افضل مسلمانان یا گفت آنحضرت در جواب جبرئیل کلمہ کہ مانند این کلمہ است گفت

بَدْرًا مِنَ الْمَلٰئِكَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ حَفْصَةَ رضـ قَالَتْ قَالَ

ملائکہ میشماریم ما کسے را کہ حاضر شدہ است از ملائکہ روایت کرد این حدیث را بخاری و روایت است از حفصہ گفت حفصہ فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ لَا يَدْخُلَ النَّارَ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستی من ہر آئینہ امیدے دارم کہ در نیاید آتش دوزخ را

إِنْ شَاءَ اللّٰهُ أَحَدٌ شَهِدَ بَدْرًا وَالْحُدَيْبِيَةَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَلَيْسَ

اگر خواستہ است خدا تعالی ہیچ یکے کہ حاضر شدہ است بدر را و حدیبیہ را گفتم یا رسول اللہ آیا نیست

قَدْ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا قَالَ فَلَمْ تَسْمَعِيهِ يَقُولُ

کہ تحقیق گفتہ است خدا تعالی و نیست از شما ہیچ یکے مگر آنکہ در آیندہ است آتش دوزخ را فرمود پس نشنیدہ تو خدا تعالی

ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَفِي رِوَايَةٍ لَا يَدْخُلُ النَّارَ إِنْ شَاءَ اللّٰهُ

پس نجات میدہیم آن کسانے را کہ تقوائے کردہ اند و در روایتے آمدہ کہ در نمی آید با تش اگر خواستہ است خدا

مِنْ أَصْحَابِ الشَّجَرَةِ أَحَدٌ الَّذِينَ بَايَعُوا تَحْتَهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

از اصحاب شجرہ ہیچ یکے آن کسانیکہ بیعت کردند با آنحضرت زیر شجرہ رواہ مسلم

وَعَنْ جَابِرٍ قَالَ كُنَّا يَوْمَ الْحُدَيْبِيَةِ أَلْفًا وَأَرْبَعَمِائَةٍ قَالَ لَنَا
وروایت است از جابر رض گفت جابر بودیم مار وز حدیبیہ یکہزار و چہار صد پس گفت مارا
النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْتُمُ الْيَوْمَ خَيْرُ أَهْلِ الْأَرْضِ
پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم شما امروز بہترین اہل زمین اید
مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
متفق علیہ واز جابر رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ
وَسَلَّمَ لَا يَدْخُلُ النَّارَ أَحَدٌ مِمَّنْ بَايَعَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ رَوَاهُ
وسلم در نمی آید باتش ہیچ یکے از ان کسیکہ بیعت کرد آنحضرت را زیر شجر رواہ
التِّرْمِذِيُّ تَسْمِيَةُ مَنْ سُمِّيَ مِنْ أَهْلِ بَدْرٍ فِي
الترمذی اسم از اسمہاے اہل بدر در
الْجَامِعِ الْبُخَارِيِّ اَلنَّبِيُّ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ الْهَاشِمِيُّ
جامع البخاری نبی محمد بن عبداللہ ہاشمی
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ عُثْمَانَ أَبُوْ بَكْرٍ الصِّدِّيْقُ
صلی اللہ علیہ وسلم عبداللہ بن عثمان ابوبکر صدیق
الْقُرَشِيُّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ الْعَدَوِيُّ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ الْقُرَشِيُّ
قریشی رض عمر بن الخطاب رض کہ از اولاد عدی بن کعب است عثمان بن عفان قریشی رض
خَلَّفَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى ابْنَتِهِ وَضَرَبَ لَهُ بِسَهْمِهِ
وگذاشت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم اورا بر دختر خود رقیہ بجہت بیمارداری او وتعین کرد مراو را بہرۂ وے از غنیمت
عَلِيُّ بْنُ أَبِيْ طَالِبٍ الْهَاشِمِيُّ إِيَاسُ بْنُ بُكَيْرٍ وَبِلَالُ بْنُ رَبَاحٍ مَوْلٰى
وعلی بن ابی طالب ابن عم پیغمبر ہاشمی و ایاس بن بکیر و بلال بن رباح موسلے
أَبِيْ بَكْرٍ الصِّدِّيْقِ وَحَمْزَةُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ الْهَاشِمِيُّ حَاطِبُ بْنُ
ابی بکر الصدیق افضل شہدا حمزہ بن عبدالمطلب ہاشمی و حاطب بن

أَبِي بَلْتَعَةَ حَلِيفٌ لِقُرَيْشٍ وَأَبُو حُذَيْفَةَ بْنُ عُتْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ الْقُرَشِيُّ حَارِثَةُ

ابی بلتعہ ہم سوگند است مر قریش را و ابو حذیفہ بن عتبہ بن ربیعہ القریشی حارثہ

بْنُ الرَّبِيعِ الْأَنْصَارِيُّ قُتِلَ يَوْمَ بَدْرٍ وَهُوَ حَارِثَةُ بْنُ سُرَاقَةَ كَانَ

بن الربیع انصاری کہ کشتہ شد روز بدر و وے حارثہ بن سراقہ است کہ بود در

فِي النَّظَّارَةِ خُبَيْبُ بْنُ عَدِيٍّ الْأَنْصَارِيُّ خُنَيْسُ بْنُ حُذَافَةَ

نظر کنندگان خبیب بن عدی الانصاری خنیس بن حذافہ

السَّهْمِيُّ رِفَاعَةُ بْنُ عَبْدِ الْمُنْذِرِ رِفَاعَةُ بْنُ رَافِعٍ الْأَنْصَارِيُّ

السہمی و رفاعہ بن عبد المنذر رفاعہ بن رافع انصاری

أَبُو لُبَابَةَ الْأَنْصَارِيُّ الزُّبَيْرُ بْنُ الْعَوَّامِ الْقُرَشِيُّ زَيْدُ بْنُ سَهْلٍ

ابو لبابہ انصاری زبیر بن عوام قریشی زید بن سہیل

أَبُو طَلْحَةَ الْأَنْصَارِيُّ أَبُو زَيْدٍ الْأَنْصَارِيُّ سَعْدُ بْنُ مَالِكٍ

ابو طلحہ انصاری ابو زید انصاری سعد بن مالک

الزُّهْرِيُّ سَعْدُ بْنُ خَوْلَةَ الْقُرَشِيُّ سَعْدُ بْنُ زَيْدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ نُفَيْلٍ

زہری سعد بن خولہ القریشی سعد بن زید بن عمرو بن نفیل

الْقُرَشِيُّ سَهْلُ بْنُ حُنَيْفٍ الْأَنْصَارِيُّ ظُهَيْرُ بْنُ رَافِعٍ الْأَنْصَارِيُّ

قریشی سہل بن حنیف انصاری ظہیر بن رافع انصاری

وَأَخُوهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ مَسْعُودٍ الْهُذَلِيُّ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ عَوْفٍ

و برادر او عبد اللہ بن مسعود ہذلی عبد الرحمن بن عوف

الزُّهْرِيُّ عُبَيْدَةُ بْنُ حَارِثٍ الْقُرَشِيُّ عُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ

الزہری عبیدہ بن حارث قریشی عبادہ بن الصامت

الْأَنْصَارِيُّ عَمْرُو بْنُ عَوْفٍ حَلِيفُ بَنِي عَامِرِ بْنِ لُؤَيٍّ عُقْبَةُ

انصاری عمرو بن عوف حلیف بنی عامر بن لوی عقبہ

ابْنُ عَمْرٍو نِ الْاَنْصَارِيُّ عَامِرُ بْنُ رَبِيْعَةَ الْعَنْزِيُّ عَاصِمُ بْنُ ثَابِتٍ نِ الْاَنْصَارِيُّ

ابن عمرو انصاری عامر بن ربیعہ بکیے امداد اوست عاصم بن ثابت انصاری

عُوَيْمُ بْنُ سَاعِدَةَ الْاَنْصَارِيُّ عِتْبَانُ بْنُ مَالِكٍ نِ الْاَنْصَارِيُّ

بدریست وعویم بن ساعدہ انصاری بدریست عتبان بن مالک انصاری

قُدَامَةُ بْنُ مَظْعُوْنٍ قَتَادَةُ بْنُ النُّعْمَانِ الْاَنْصَارِيُّ مُعَاذُ بْنُ

قدامہ بن مظعون قتادہ بن النعمان انصاری معاذ بن

عَمْرِو بْنِ الْجَمُوْحِ مُعَوِّذُ بْنُ عَفْرَاءَ وَاَخُوْهُ مَالِكُ بْنُ رَبِيْعَةَ

عمرو بن الجموح معوذ بن عفراء و برادر او مالک بن ربیعہ

اَبُوْ اُسَيْدٍ نِ الْاَنْصَارِيُّ مِسْطَحُ بْنُ اُثَاثَةَ بْنِ عَبَّادِ بْنِ الْمُطَّلِبِ

ابو اسید انصاری مسطح بن اثاثہ بن عباد بن المطلب

ابْنِ عَبْدِ مَنَافٍ مُرَادَةُ بْنُ الرَّبِيْعِ الْاَنْصَارِيُّ مَعْنُ بْنُ عَدِيٍّ

بن عبد مناف مرادہ بن الربیع انصاری معن بن عدی

نِ الْاَنْصَارِيُّ مِقْدَادُ بْنُ عَمْرٍو نِ الْكِنْدِيُّ حَلِيْفُ بَنِيْ زُهْرَةَ هِلَالُ

انصاری مقداد بن عمرو الکندی حلیف بنی زہرہ ہلال

ابْنُ اُمَيَّةَ الْاَنْصَارِيُّ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُمْ اَجْمَعِيْنَ فَضْلُ

بن امیہ انصاری رضی اللہ تعالے عنہم اجمعین فضیلت

اُوَيْسٍ نِ الْقَرَنِيِّ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

اویس قرنی رض از عمر بن خطاب رض مرویست کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ رَجُلًا يَّاْتِيْكُمْ مِنَ الْيَمَنِ يُقَالُ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ مردے می آید از جانب یمن گفتہ میشود

لَهٗ اُوَيْسٌ لَا يَدَعُ بِالْيَمَنِ غَيْرَ اُمٍّ لَّهٗ قَدْ كَانَ بِهٖ بَيَاضٌ فَدَعَا اللّٰهَ

او را اویس نگذارد آن مرد در یمن جز مادرے مرا ورا است بتحقیق بود بوے سفیدی پس دعا کرد خدا را

فَاَذْهَبَهُ اِلَّا مَوْضِعَ الدِّيْنَارِ اَوِ الدِّرْهَمِ فَمَنْ لَقِيَهُ مِنْكُمْ فَلْيَسْتَغْفِرْ

پس دور کرد خدا آنرا مگر مقدار دینارے و یا درہمے پس کسیکہ پیش آید او را از شما پس باید کہ طلب آمرزش کند

وَفِيْ رِوَايَةٍ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ خَيْرَ

و در روایتے این چنین آمدہ است کہ گفت عمر شنیدم پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت بدرستی بہترین

التَّابِعِيْنَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ اُوَيْسٌ وَلَهُ وَالِدَةٌ وَكَانَ بِهِ بَيَاضٌ فَمُرُوْهُ

تابعین مردیست کہ گفتہ میشود مر او را اویس و مر او را مادریست و بود بآن برصے پس امر کنید و درخواہید

فَلْيَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ بَابُ ثَوَابِ هٰذِهِ الْاُمَّةِ وَكَذٰلِكَ

از وے کہ استغفار کند مر شما را روایت کرد این حدیث را مسلم باب در ثواب این امت و ہمچنین ساختیم

جَعَلْنَاكُمْ اُمَّةً وَّسَطًا لِتَكُوْنُوْا شُهَدَآءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُوْنَ الرَّسُوْلُ

شما را گروہے مختار تا گواہ باشید بر مردمان و تا باشید رسول

عَلَيْكُمْ شَهِيْدًا كُنْتُمْ خَيْرَ اُمَّةٍ اُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَاْمُرُوْنَ بِالْمَعْرُوْفِ

بر شما گواہ ہستید شما بہترین امتے کہ بیرون آوردہ شد برائے مردمان میفرمائید بکار پسندیدہ

وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَلَوْ اٰمَنَ اَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا

و منع میکنید از ناپسندیدہ و ایمان میدارید خدا را و اگر ایمان می آوردند اہل کتاب ہر آئینہ بہتر بودی

لَّهُمْ اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِيْنَكُمْ وَاَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِيْ وَرَضِيْتُ لَكُمُ

ایشان را امروز کامل کردم برائے شما دین شما و تمام کردم بر شما نعمت خود را و اختیار کردم

الْاِسْلَامَ دِيْنًا عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اسلام را دین برائے شما از ابن عمر رض مرویست از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ اِنَّمَا اَجَلُكُمْ فِيْ اَجَلِ مَنْ خَلَا مِنَ الْاُمَمِ مَا بَيْنَ صَلٰوةِ الْعَصْرِ اِلٰى

کہ فرمود آنحضرت نیست مدت عمر شما بنسبت مدت عمر کسانیکہ گذشتہ اند از امتہا مگر مقدار زمانیکہ میان

مَغْرِبِ الشَّمْسِ وَاِنَّمَا مَثَلُكُمْ وَمَثَلُ الْيَهُوْدِ وَالنَّصَارٰى كَرَجُلٍ اِسْتَعْمَلَ

فرو شدن آفتاب ست و نیست قصہ و حال شما نسبت بیہود و نصاری مگر مانند مردی کہ در عمل درآورد

عَمَلًا فَقَالَ مَنْ يَعْمَلُ لِيْ اِلٰى نِصْفِ النَّهَارِ عَلٰى قِيْرَاطٍ قِيْرَاطٍ فَعَمِلَتِ الْيَهُوْدُ اِلٰى

مزدوران را پس گفت آنکہ کیست کہ کار کند برائے من تا نیم روز بر یک یک قیراط پس عمل کردند یہود تا

نِصْفِ النَّهَارِ ثُمَّ قَالَ مَنْ يَعْمَلُ لِيْ مِنْ نِصْفِ النَّهَارِ اِلٰى صَلٰوةِ الْعَصْرِ عَلٰى

نیم روز پستر گفت آنکہ کیست کہ عمل کند مرا از نیم روز تا نماز عصر بر

قِيْرَاطٍ قِيْرَاطٍ فَعَمِلَتِ النَّصَارٰى مِنْ نِصْفِ النَّهَارِ اِلٰى صَلٰوةِ الْعَصْرِ عَلٰى

یک یک قیراط پس کار کردند نصاری از نیم روز تا نماز عصر بر

قِيْرَاطٍ قِيْرَاطٍ ثُمَّ قَالَ مَنْ يَعْمَلُ لِيْ مِنْ صَلٰوةِ الْعَصْرِ اِلٰى مَغْرِبِ الشَّمْسِ

یک یک قیراط پستر گفت آنکہ کیست کہ عمل کند مرا از نماز عصر تا فرو شدن آفتاب

عَلٰى قِيْرَاطَيْنِ قِيْرَاطَيْنِ اَلَا فَاَنْتُمُ الَّذِيْنَ تَعْمَلُوْنَ مِنْ صَلٰوةِ الْعَصْرِ اِلٰى مَغْرِبِ

بر دو دو قیراط دانا و آگاہ باشید پس شمائید آن کسانیکہ عمل میکنند از نماز عصر تا فرو رفتن

الشَّمْسِ اَلَا لَكُمُ الْاَجْرُ مَرَّتَيْنِ فَغَضِبَتِ الْيَهُوْدُ وَالنَّصَارٰى فَقَالُوْا نَحْنُ اَكْثَرُ

آفتاب آگاہ باشید کہ مر شما راست اجر دو چند پس در خشم آمدند یہود و نصاری پس گفتند ما بیشتریم

عَمَلًا وَاَقَلُّ عَطَاءً قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى هَلْ ظَلَمْتُكُمْ مِنْ حَقِّكُمْ شَيْئًا قَالُوْا

از روئے عمل و کمتریم از روی عطا سبب چیست گفت خدا تعالی پس آیا ظلم کردم و کم کردم از حق شما چیزی را گفتند

لَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فَاِنَّهٗ فَضْلِيْ اُعْطِيْهِ مَنْ شِئْتُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

گفت خدا تعالی پس این تضعیف اجر فضل و کرم من است میدہم ہر کرا میخواہم روایت کرد این حدیث را بخاری

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ مِنْ اَشَدِّ

ابوہریرہ رض روایت است کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ از سخت ترین

اُمَّتِيْ لِيْ حُبًّا نَاسٌ يَكُوْنُوْنَ بَعْدِيْ يَوَدُّ اَحَدُهُمْ لَوْ رَاٰنِيْ بِاَهْلِهٖ وَمَالِهٖ

امت من در محبت داشتن مرا مردمان اند کہ میباشند پس از من دوست میدارد ہر یکے از ایشان

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ مُعَاوِيَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت مسلم و روایت است از معاویہ رض گفت شنیدم من آنحضرت را صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا يَزَالُ مِنْ أُمَّتِي أُمَّةٌ قَائِمَةٌ بِأَمْرِ اللهِ لَا يَضُرُّهُمْ

علیه وسلم که میفرمود همیشه باشد از امت من گروهے است بر پا بامر خدا و تقویت دین زیان نمیکند ایشان را

مَنْ خَذَلَهُمْ وَلَا مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللهِ وَهُمْ عَلَى ذَلِكَ

کسیکه فرو گذارد و یاری ندهد ایشان را و کسیکه مخالفت ورزد بایشان تا آنکه بیاید امر خدا یعنی قیامت و ایشان

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

متفق علیه است و از جعفر که روایت میکند از پدر خود امام محمد باقر و پدرش از جد خود امام حسین شهید که گفت فرمود

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبْشِرُوا وَأَبْشِرُوا إِنَّمَا مَثَلُ أُمَّتِي مَثَلُ الْغَيْثِ

صلی الله علیه وسلم شاد شوند و شاد شوند جز این نیست که صفت و حال امت من مانند حال و صفت باران است

لَا يُدْرَى آخِرُهُ خَيْرٌ أَمْ أَوَّلُهُ أَوْ كَحَدِيقَةٍ أُطْعِمَ مِنْهَا فَوْجٌ عَامًا

معلوم و مدرک نمیشود که آخر این بهتر است یا اول وے یا مانند باغی است که خورانیده شد از ان قومی یکساله

ثُمَّ أُطْعِمَ مِنْهَا فَوْجٌ عَامًا لَعَلَّ آخِرَهَا فَوْجًا أَنْ يَكُونَ أَعْرَضَهَا

بستر خورانیده شد از ان حدیقه جماعه دیگر سال دیگر نزدیک است که آخر حدیقه از روے فوج بیشتر زیاده باشد

عَرْضًا وَأَعْمَقَهَا عُمْقًا وَأَحْسَنَهَا حُسْنًا كَيْفَ تَهْلِكُ أُمَّةٌ أَنَا

در عرض و در عمق و نیکوتر از روے حسن چگونه هلاک شود امتے که من

أَوَّلُهَا وَالْمَهْدِيُّ وَسَطُهَا وَالْمَسِيحُ آخِرُهَا وَلَكِنْ بَيْنَ ذَلِكَ فَيْجٌ

اول او باشم و باشد مهدی میان او و باشد عیسی آخر او ولیکن در میان آن فوج

أَعْوَجُ لَيْسُوا مِنِّي وَلَا أَنَا مِنْهُمْ رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ

کج باشند نیستند آن فوج از من و نه من از ان ام رواه رزین و از عمرو بن

شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

شعیب مرویست و از پدرش و او از جد عمرو روایت کرده اند که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

أَيُّ الْخَلْقِ أَعْجَبُ إِلَيْكُمْ إِيمَانًا قَالُوا الْمَلَائِكَةُ قَالَ وَمَا لَهُمْ

پرسید که کدامی خلق شگفت تر است نزد شما از روے ایمان گفتند فرشتگان اند فرمود آنحضرت چه میلند

لَا يُؤْمِنُوْنَ وَهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ قَالُوْا فَالنَّبِيُّوْنَ قَالَ وَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُوْنَ

ایمان نیارند و حال آنکه ایشان نزد خدائے خود اند گفتند پس پیغمبران اند فرمود آنحضرت چیست پیغمبران را که ایمان

وَالْوَحْيُ يَنْزِلُ عَلَيْهِمْ قَالُوْا فَنَحْنُ قَالَ وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُوْنَ

نیارند و حال آنکه وحی باز آسمان فرود می آید بر ایشان گفتند پس ما فرمود چه مانع است شمارا که ایمان نیارید شما

وَاَنَا بَيْنَ اَظْهُرِكُمْ قَالَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و حال آنکه من در میان شما ام گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اِنَّ اَعْجَبَ الْخَلْقِ اِلَيَّ اِيْمَانًا لَقَوْمٌ يَكُوْنُوْنَ مِنْ بَعْدِيْ يَجِدُوْنَ

بدرستی شگفت ترین و قوی ترین خلق نزد من از روئے ایمان ہر آئینہ قومے اند کہ پیدا میشوند پس از من می یابند

صُحُفًا فِيْهَا كِتَابٌ يُؤْمِنُوْنَ بِمَا فِيْهَا وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ

نامہ ہارا کہ در وے نوشتہ اند احکام دین ایمان می آرند بجمیع آنچہ دران صحیفہاست یعنی غائبانہ و از عبد الرحمن بن

الْعَلَاءِ الْحَضْرَمِيِّ قَالَ حَدَّثَنِيْ مَنْ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

علاء حضرمی روایت است گفت حدیث کرد مرا کسیکہ شنید آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم

يَقُوْلُ اِنَّهُ سَيَكُوْنُ فِيْ اٰخِرِ هٰذِهِ الْاُمَّةِ قَوْمٌ لَهُمْ مِثْلُ اَجْرِ اَوَّلِهِمْ

کہ میگفت بدرستی شان اینست کہ نزدیک ست کہ باشد در پسین این امت گروہے کہ باشد مر ایشان را مانند

يَاْمُرُوْنَ بِالْمَعْرُوْفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقَاتِلُوْنَ اَهْلَ الْفِتَنِ رَوَاهُمَا

ایشان کہ صحابہ اند امر میکنند بمشروع کہ شناختہ شدہ است وجود آن در دین و باز میدارند مردم را از نامشروع و قتال میکنند

الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

بیہقی در دلائل النبوۃ و از ابو امامہ رض مرویست کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ طُوْبٰى لِمَنْ رَاٰنِيْ وَطُوْبٰى سَبْعَ مَرَّاتٍ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود خوشی باد مر کسے را کہ دید مرا و خوشی باد ہفت بار

لِمَنْ لَمْ يَرَنِيْ وَاٰمَنَ بِيْ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ عَنْ

مر کسے را کہ ندیدہ مرا و ایمان آوردہ بمن بیقین رواہ احمد و مرویست از معاویہ بن قرہ از

أَبِيهِ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا فَسَدَ
پدرش روایت کرده است که فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم وقتیکہ تباہ شوند

أَهْلُ الشَّامِ فَلَا خَيْرَ فِيكُمْ وَلَا يَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي مَنْصُورِينَ
اہل شام پس نیست نیکی در شما و ہمیشہ اند طایفہ از امت من یاری دادہ شدہ برائے نصرت

لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ قَالَ ابْنُ الْمَدِينِيِّ
زیان نمیکند ایشان را کسیکہ یاری نداد ایشان را تا آنکہ برپا گردد قیامت گفت ابن المدینی

هُمْ أَهْلُ الْحَدِيثِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ أَنَّ
کہ ایشان اصحاب حدیث اند رواہ ترمذی واز ابن عباس رضـ مرویست کہ

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ اللّٰهَ تَجَاوَزَ عَنْ أُمَّتِي
آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود بدرستیکہ خدا تعالے درگذرانیدہ است از امت من

الْخَطَاءَ وَالنِّسْيَانَ وَمَا اسْتُكْرِهُوا عَلَيْهِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ
خطا و نسیان را و چیزیرا کہ اکراہ کردہ شدہ اند ایشان بران چیز رواہ ابن ماجہ و بیہقی

وَعَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّهُ سَمِعَ
و روایت است از بہز بن حکیم از پدرش و از جد بہز کہ وے شنید

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى
آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میفرمود در تفسیر قول خدا تعالی کہ فرمودہ است

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ قَالَ أَنْتُمْ تُتِمُّونَ
کہ بودید شما بہترین امتے کہ برآوردہ شدہ برائے مردم گفت شما تمام میکنید

سَبْعِينَ أُمَّةً أَنْتُمْ خَيْرُهَا وَأَكْرَمُهَا عَلَى اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
ہفتاد امت را کہ شما بہترین آنہا و بزرگترین آنہا نید نزد خدا رواہ ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ هٰذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ
و ابن ماجہ والدارمی و گفت ترمذی کہ این حدیث حسن است

وَعَنْ اَبِي اُمَامَةَ رضؓ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ
واز ابو امامہؓ مرویست گفت شنیدم من آنحضرت را
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ وَعَدَنِيْ رَبِّيْ اَنْ يُّدْخِلَ
صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت وعدہ کردہ است از من پروردگار من کہ داخل سیکنم
الْجَنَّةَ مِنْ اُمَّتِيْ سَبْعِيْنَ اَلْفًا لَا حِسَابَ عَلَيْهِمْ
در بہشت از امت من ہفتاد ہزار کہ نیست حساب برایشان
وَلَا عَذَابَ مَعَ كُلِّ اَلْفٍ سَبْعُوْنَ اَلْفًا وَثَلٰثَ
ونہ عذاب درحالیکہ میباشند باہر ہزار ہفتاد ہزار وسہ
حَثَيَاتٍ مِنْ حَثَيَاتِ رَبِّيْ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ
پری ہر دو دست از پری دستہائے پروردگار من روایت کرد این حدیث را احمد و ترمذی
وَابْنُ مَاجَةَ بَابُ الْحِسَابِ مش وَعَنْ سَعْدٍ رضؓ
وابن ماجہ در حساب مشکوٰۃ ست واز سعد رضؓ
اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِمَسْجِدِ
مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گذشت بمسجد
بَنِيْ مُعَاوِيَةَ دَخَلَ فَرَكَعَ فِيْهِ رَكْعَتَيْنِ وَصَلَّيْنَا مَعَهُ
بنی معاویہ در آمد آنحضرتؐ پس بگذارد دران دو رکعت نماز و گذاردیم ما نیز با آنحضرتؐ
وَدَعَا رَبَّهُ طَوِيْلًا ثُمَّ انْصَرَفَ فَقَالَ سَاَلْتُ رَبِّيْ ثَلٰثًا
و دعا کرد آنحضرتؐ پروردگار خود را دعائے دراز پس برگشت پس فرمود سوال کردم پروردگار خود را سہ چیز
فَاَعْطَانِيْ ثِنْتَيْنِ وَمَنَعَنِيْ وَاحِدَةً سَاَلْتُ رَبِّيْ اَنْ
پس عطا فرمود مرا ازین دو چیز را و نداد مرا یکے ازان سہ یکے آنکہ سوال کردم رب خویش را
لَا يُهْلِكَ اُمَّتِيْ بِالسَّنَةِ فَاَعْطَانِيْهَا وَسَاَلْتُ اَنْ
کہ ہلاک نگرداند امت مرا بقحط پس عطا کرد مرا آن را وسوال کردم

لَا يُهْلِكَ أُمَّتِي بِالْغَرَقِ فَأَعْطَانِيهَا وَسَأَلْتُهُ أَنْ لَا يَجْعَلَ

که ہلاک نگرداند امت مرا بغرق شدن پس اجابت کرد آن را نیز و خواستم و سوال کردم که نگرداند

بَأْسَهُمْ بَيْنَهُمْ فَمَنَعَنِيهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ مَالِكٍ

جنگ ایشان را میان ایشان پس منع کرد رواہ مسلم واز مالک

الْأَشْعَرِيِّ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللهَ

اشعری رضا مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

عَزَّ وَجَلَّ أَجَارَكُمْ مِنْ ثَلَاثِ خِلَالٍ أَنْ لَا يَدْعُوَ عَلَيْكُمْ

خدا تعالیٰ نگاہداشت شما را از سہ خصلت یکے اینکہ دعائے بد نکند بر شما

نَبِيُّكُمْ فَتَهْلِكُوا جَمِيعًا وَأَنْ لَا يَظْهَرَ أَهْلُ الْبَاطِلِ عَلَى أَهْلِ

پیغمبر شما پس ہلاک شوید شما ہمہ و دیگر آنکہ غالب نشود خداوند باطل بر صاحب

الْحَقِّ وَأَنْ لَا تَجْتَمِعُوا عَلَى ضَلَالَةٍ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

حق وسوم آنکہ جمع نشوید شما ہمہ گمراہی روایت کرد این حدیث را ابوداؤد واز

عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عوف بن مالک رضا مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

لَنْ يَجْمَعَ اللهُ عَلَى هٰذِهِ الْأُمَّةِ سَيْفَيْنِ سَيْفًا مِنْهَا وَسَيْفًا

ہرگز جمع نخواہد کرد خدا تعالیٰ بر این امت دو شمشیر یکے از ان امت و دیگرے

مِنْ عَدُوِّهَا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي مُوسَى رضـ

از دشمنان آن رواہ ابو داؤد واز ابو موسیٰ رضا مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُمَّتِي هٰذِهِ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم امت من این

أُمَّةٌ مَرْحُومَةٌ لَيْسَ عَلَيْهَا عَذَابٌ فِي الْآخِرَةِ عَذَابُهَا فِي

امت امت رحم کردہ شدہ است نیست بر این امت عذاب در آخرت عذاب ایشان در

اَلدُّنْيَا الْفِتَنُ وَالزَّلَازِلُ الْقَتْلُ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ

دنیا فتنہا و زلزلہا و قتل است رواہ ابو داود

تَمَّ الْمُجَلَّدُ الثَّانِيْ مِنْ كِتَابِ خَيْرِ الْمَوَاعِظِ وَلْيَتَمَتَّعْ بِهٖ كُلُّ عَالِمٍ وَاعِظٍ

تمام شد جلد دویم از کتاب خیر المواعظ و تمتع برگیرد از ان بر عالم ناصح

خاتمۃ الطبع

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى نَبِيِّهِ الْكَرِيْمِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَصَحْبِهِ الْهُدَاةِ إِلَى الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيْمِ۔ کہ درین زمان خیر و برکت نشان این مجموعۂ احادیث صحیحہ و نسخۂ جامعہ روایات معتبرہ کہ مشتمل بر آیات و اخبار و احادیث ترغیب و ترہیب مؤلفہ مولانا عمدۃ الحاج مولوی محمد نان خان شہید رحمہ ترجمہ مولوی محمد شاہ صاحب سلمہ الواہب کہ گوشِ غفلت را آویزۂ ہوش ست در سنہ ۱۳۰۲ ہجری بماہ ذو الحجہ در مطبع نظامی مطبوع شدہ بود و کم یاب گشتہ اکنون بنظر گزشت اشتیاق مشتاقین حسب الحکم عالیجناب معلّٰی القاب خیر الحاج مولانا مقتدانا مولوی حافظ محمد انوار اللہ خان صاحب باہتمام مولانا مولوی حافظ محمد ولی الدین صاحب مہتمم مجلس اشاعۃ العلوم در عثمان پریس حیدرآباد دکن بزیور طبع محلّی گردید تا کہ تشنہ کامان زلال مواعظ حسنہ از و سیراب شوند۔

غلط نامہ خیر المواعظ جلد ثانی

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۲	۱۳	مدر آئید	بدر آئید	۷۴	۱۸	کردم حم را	کردم رحم را	۱۶۳	۵	فیْهَا	فِیهَا
۳	۲	گرویدآید	گرویدہ اید	۹۹	۲	تنہا	تنہا	۱۶۶	۱۱	لیُعَذِّبَنَّهُ	لَیُعَذِّبَنَّهُ
۴	۸	اورد	اورود	۱۰۱	۲	بررو مسلمان را	برادر مسلمان را	۱۶۸	۵	سَیِّئَةً	سَیِّئَةً
۹	۴	برتو اہل	برتو دبر اہل	۱۰۳	۱۰	ہیزم رواو	ہیزم را رداہ	۱۷۸	۱۳	کَأُسًا	کَأْسًا
۱۴	۱۹	مُسْلِمِیْنَ	مُسْلِمِیْنِ	۱۰۴	۷	آمرنی	آمرنی	۱۹۴	۳	لَخَیْمَةً	لَخِیْمَةً
۱۵	۲	ابی دلؤد وآمدہ	ابی داؤد آمدہ	۱۲۱	۱۴	مرد ابخدا	مرد بخدا	۱۹۷	۹	فیقول	فنقول
″	۳	وَحِمِدًا	وَحِمِدَا	۱۲۶	۸	بنماو مشغول	بنماز مشغول	۲۰۳	۸	ازکیکہ میگریزد	میگریزد
۱۶	۱۰	مصافحہ میکردیر	مصافحہ میکردید	۱۳۲	۱۷	تتکنہ	تمکنہ	۲۰۷	۵	تَشَبَّهَتْ	تَشَبَّهَتْ
۲۶	۸	آومی خنداند	آدمی خنداند	۱۳۵	۵	آن یُرْزِقَهُ	آن یُرْزَقَهُ	۲۰۷	۳	صُمْتِیْ	صَمْتِیْ
″	۷	آومی میراند	آدمی میراند	۱۳۶	۳	تَشْرَح	نَشْرَح	۲۱۰	۲۱	یعضٌ	یَعُضُّ
۲۸	۴	دوستربن	دوست ترین	۱۳۸	۳	تَشِبُّ	یَثِبُ	۲۱۲	۳	شَیْئٌ	شَیْئٌ
۳۵	۱۴	ببب رحمت	بسبب رحمت	۱۴۰	۱۵	کانُوْ	کَانُوْا	۲۲۵	۱	الزبدۃ	الزبدۃ
۳۸	۵	آمر الجاہلیۃ	آمر الجاہلیۃ	۱۴۲	۱۰	آبجیز	آنچیز	″	۷	المدینۃ	المدینۃ
۴۳	۲۰	مربی ذرسا	مرابی ذررا	۱۴۳	۱۵	الْمُلُوْكِ	الْمُلُوْكُ	۲۲۲	۳	حذ	حدید
۴۸		سودنفہ	اسود سفہ	۱۴۶	۳	اِحْرِضْ	اُحْرُضْ	″	۳	وُجُوْهُم	وُجُوْهُهُمْ
۵۰	۱۰	تباشت	بشاشت	″	۲۱	آمَرْنُکُمْ	آمَرْتُکُمْ	″	۹	فیجیبهم	یجیبهم
		فَقَدْ	فقدِ	۱۴۷	۲۱	اُصِیبتَ	اُصِبْتَ	۲۴۵	۱	شغره	شعره
۵۲	۱۱	لغشبتۃ	لغشیتہ	″	۲۲	کاسنکی	کاشکی	″	۱۵	نیقرا	فَیَقْرَأ
۶۹	۵	علی نم	علی نم	۱۴۸	۷	فاسألِ	فاسألِ	۱۴۵	۱۰	فحدث	فجحدت
۷۰	۱۲	نشتتم	نشستم	۱۵۱	۷	اھنًا	احدًا	۲۵۰	۱۵	أبی	أبی
″	۲۲	کشادہ مارا	کشادہ مارا	۱۵۷	۷	اذنبت	اذنبتُ	۲۵۱	۲	قیر	غیر

صفحه	سطر	غلط	صحیح	صفحه	سطر	غلط	صحیح	صفحه	سطر	غلط	صحیح
۲۵۱	۷	لیصیبنك	لیصیبنك								
		صدرا	صدرا؟	۳۸۱	۷	بن حزن	بن حزن				
۲۵۷	۱۳	إضحیان	إضحیان	″	۸	ماصر	حاضر				
۲۷۵	۱۲	فیتحنث	فیتحنث	″	۱۶	بادوهای	بادلوهای				
۲۸۷	۱	دحیة الکلبي	دحیة الکلبي	″	۲۱	دریا	دریا				
۲۸۹	۱۸	لشاشته	بشاشته	″	۷	للهم	اللهم				
۲۹۵	۵	قرتقب	قرشب	۳۸۲	۲۰	گواهی ازعروند	گواهی دادند				
۳۰۳	۱	بینة	میتة	۳۸۴	۱	جبرئیل	جبرئیل				
۳۱۳	۱۱	باصبعه	باصبعه	۳۸۶	۱۳	صعد	صعد				
۳۴۳	۳	الداري	الداري	۳۸۷	۹	فحمد الله	فحمد الله				
۳۴۶	حاشیه	بین وجه	باین وجه	۳۸۹	۲۱	من	من				
۳۵۵	۱۸	آنتم	آستم	۳۹۰	۱	فاخبرته	فاخبرته				
۳۵۸	۳	آلله	آلله	″	۴	زرورا	زرورا				
″	۷	إذ	إذ	۳۹۵	۵	لا یحل	لا یحل				
۳۵۹	۳	از بابی	از ابی	۳۹۹	۲۱	تسمعت	فسمعت				
۳۶۵	۵	مایجده	مایجده	۴۱۸	۱۱	توفي	توفي				
″	۱۴	بیشوی	می بودی	۴۲۷	۵	ابوالیقظان	ابوالیقظان				
۳۶۸	حاشیه	عفن	عطن	۴۳۰	۷	تصلبه	تصلیبه				
۳۷۱	۵	عائشة	عایشة								
۳۷۳	۱۳	آقتی	آفنی								
۳۷۸	۱۵	راه کرد و گسفند	راه کرد و گوسفند								
۳۷۷	۲۶	می درآمد آمد	می درآمد								
۳۷۹	۲	مردید	مردوید								
۳۸۰	۸	ولیست	راولیست								